15
5
395
BIBLIOTECA NAZIONALE
CENTRALE - FIRENZE

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

INSTITUTIONES
THEOLOGICO DOGMATICO CANONICO HISTORICO MORALES

Iuxta Sacram Scripturam, Canones, SS. Patres, Celebrioreſque DD. & Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ & Diſciplinæ Scriptores exaratæ.

A PATRE

ANTONIO MARIA BORANGA

ORD. S. HIERONYMI

CONGREG. B. PETRI DE PISIS

S. THEOL. LECT. IUBIL. EXPROV. ET TRIBUNALIS S. INQUISITIONIS CONSULTORE.

TOMUS V.

Complectens Tractatus de Sacramentis Pœnitentiæ, Extremæ Unctionis, Ordinis, & Matrimonii.

15
5
355

VENETIIS MDCCLXVI.

APUD SIMONEM OCCHI

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX
TRACTATUUM, CAPITUM, ET PARAGRAPHORUM
IN HOC QUINTO TOMO CONTENTORUM.

TRACTATUS
De Sacramento Pœnitentiæ.

§. 1. *De nomine Pœnitentiæ.* pag. 1
§. 2. *De definitione Pœnitentiæ.* 2
§. 3. *De convenientia & diſconvenientia pœnitentiæ ut eſt virtus, & ut eſt Sacramentum.* 3
§. 4. *De connexione, quam habet Pœnitentia cum Gratia, & Charitate.* 4
§. 5. *De iis, qui errarunt circa hoc ſacramentum Pœnitentiæ.* ibi.
§. 6. *De Pœnitentiæ Sacramento prout eſt verum, & proprie dictum Sacramentum novæ legis.* 5
§. 7. *De univerſali virtute huius ſacramenti quoad remiſſionem cuiuſcumque actualis peccati poſt baptiſmum commiſſi.* 6
§. 8. *De neceſſitate Sacramenti Pœnitentiæ.* 9
§. 9. *De materia Sacramenti Pœnitentiæ.* 10
§. 10. *De materia remota Sacramenti Pœnitentiæ.* ibi.
§. 11. *De materia proxima Sacramenti Pœnitentiæ.* 12
§. 12. *De contritione.* 13
§. 13. *De affectionibus ſeu proprietatibus Contritionis generatim ſumptæ.* ibi.
§. 14. *De neceſſitate Contritionis.* 14
§. 15. *De tempore, quo obligat Contritionis præceptum.* 15
§. 16. *De duplici actu Contritionis, perfectæ ſcilicet, & imperfectæ.* 16
§. 17. *De contritione perfecta, ſeu de ſpecifica, & eſſentiali eius natura.* 17
§. 18. *De pœnitentia, ſeu diſplicentia formali, vel ſaltem virtuali requiſita etiam in iuſto ad remiſſionem venialium.* 18
§. 19. *De contritione perfecta quoad eius neceſſitatem ad diſponendum pœnitentem, ut digne ſacramentum pœnitentiæ percipiat.* ibi.
§. 20. *De voto, ſeu deſiderio ſacramenti, quod neceſſario includi debet in contritione perfecta.* 20
§. 21. *De Contritione imperfecta, ideſt de Attritione.* 21
§. 22. *De erroribus contra Attritionem.* 24
§. 23. *De Validitate, ac Bonitate Contritionis imperfectæ ex timore pœnæ conceptæ.* ibi.
§. 24. *De debito contritionis formalis, vel virtualis in confeſſione venialium, etiam in iuſtis.* 29
§. 25. *De propoſito non peccandi requiſito ad Sacramentum Pœnitentiæ.* ibi.
§. 26. *De Confeſſione Sacramentali.* 30
§. 27. *De diviſione Confeſſionis.* 32
§. 28. *De utilitate Confeſſionis Sacramentalis.* 34
§. 29. *De divino præcepto ſecretæ, ſeu auricularis confeſſionis ſacramentalis, ac de eius neceſſitate.* ibi.
§. 30. *De iis, qui tenentur ad Confeſſionem Sacramentalem prout eſt præceptum divinum, & de tempore quo ad eam tenentur.* 38
§. 31. *De obligatione divini præcepti confitendi ſpecies, numerum, & circumſtantias mortalium peccatorum.* 40
§. 32. *De obligatione ex divino præcepto exprimendi in Confeſſione mala mediate ex actu externo ſecuta.* 44
§. 33. *De manifeſtatione complicis in Confeſſione.* ibi.
§. 34. *De obligatione declarandi in Confeſſione peccata dubia.* 46
§. 35. *De Confeſſione peccatorum mortalium, quæ vel ex oblivione, vel altera cauſſa omiſſa fuere in præcedenti Confeſſione.* 47
§. 36. *De integritate Confeſſionis requiſita ad valorem & effectum ſacramenti.* 48
§. 37. *De cauſſis excuſantibus a materiali integritate confeſſionis.* 50
§. 38. *De diligenti examine Confeſſioni præmittendo.* 52
§. 39. *De confeſſione iteranda.* 53
§. 40. *An dari poſſit Confeſſio valida, & informis.* 55
§. 41. *De veritate Confeſſionis.* 57

§. 42. *De ſufficientia Confeſſionis ad rationem materiæ Sacramenti, & abſolutionis factæ generaliter ſine expreſſione particularis peccati.* ibi.
§. 43. *De ſufficientia peccatorum mortalium, & venialium, iam remiſſorum, ut in confeſſione ſint materia, licet non neceſſaria, pro ſacramentali abſolutione.* 58
§. 44. *De Confeſſione facienda voce, ſeu oretenus, vel nutu, non per internuncium aut per litteras.* ibi.
§. 45. *De confeſſione per interpretem.* 59
§. 46. *De præcepto Eccleſiaſtico Confeſſionis.* 60
§. 47. *An per Confeſſionem invalidam ſeu ſacrilegam ſatisfieri poſſit præcepto annuæ Confeſſionis.* 61
§. 48. *Quinam intelligendus ſit proprius Sacerdos, cui fieri debet ex præcepto Concilii Lateranenſis annua Confeſſio.* 63
§. 49. *De ſatisfactione.* 64
§. 50. *De modis, quibus Deo ſatisfit.* 66
§. 51. *De ſufficientia operum præceptorum ad ſatiſfaciendum Deo pro peccatis.* ibi.
§. 52. *De impoſitione pœnitentiæ publicæ.* 67
§. 53. *De impoſitione medicinalis pœnitentiæ, ex qua etiam oriri poſſit vel ſuſpicio, vel notitia peccati pœnitentis.* ibi.
§. 54. *De impoſitione ſatisfactionis aliis applicandæ, idest defunctis, num imponi queat.* 68
§. 55. *De debito Confeſſarii imponendi pœnitenti ſatiſfactionem.* ibi.
§. 56. *De obligatione pœnitentis acceptandi & implendi pœnitentiam ſeu ſatisfactionem rationabiliter ſibi impoſitam.* 69
§. 57. *De ſatisfactionis executione quoad tempus.* 70
§. 58. *De Sacerdotis poteſtate etiam ſecundum præſentem diſciplinam iniungendi aliquam pœnitentiam explendam ſive in parte, ſive in toto ante abſolutionem.* 71
§. 59. *De commutatione ſatisfactionis a Confeſſario iniunctæ.* ibi.
§. 60. *De invaliditate ſatisfactionis Sacramentalis per alium perſolutæ.* 72
§. 61. *De conditionibus ſatisfactionis.* ibi.
§. 62. *De tempore, quo ſatisfactio ſacramentalis ſuum conſequitur effectum.* 74
§. 63. *De utilitate ſeu de effectibus ſatisfactionis.* ibi.
§. 64. *De præcipuis canonibus pœnitentialibus ſecundum ordinem Decalogi.* 75
§. 65. *De Pœnitentiæ conditione.* 77
§. 66. *De iis ad quos ſpectat publicam pœnitentiam imponere.* ibi.
§. 67. *De diſciplina veteris Eccleſiæ circa publicam pœnitentiam.* ibi.
§. 68. *De fletus ſtatione.* 79
§. 69. *De Auditione.* ibi.
§. 70. *De ſubſtratione.* ibi.
§. 71. *De conſiſtentia.* 80
§. 72. *De tempore, quo in unaquaque ſtatione pœnitentes detinebantur.* ibi.
§. 73. *De peccatis, quæ eo tempore erant obnoxia pœnitentiæ publicæ.* ibi.
§. 74. *De perſonis, quæ olim ſubiectæ erant publicæ Canonum pœnitentiæ.* 82
§. 75. *Defuncti ſolemni pœnitentia non poterant umquam ſacris initiari Ordinibus.* ibi.
§. 76. *De pœnitentia, quam agere tenebantur Clerici maiores depoſiti.* ibi.
§. 77. *De unica conceſſione peragendæ publicæ pœnitentiæ.* 83
§. 78. *De remiſſione diſciplinæ Eccleſiæ circa publicam ſolemnem pœnitentiam.* ibi.
§. 79. *De forma ſacramenti pœnitentiæ, ſeu de abſolutione.* 84
§. 80. *De formæ abſolutionis expreſſione Eccleſiæ Græcæ, & Latinæ.* ibi.
§. 81. *De his, quæ neceſſaria ſunt in forma abſolutionis.* 85
§. 82. *De ſenſu verborum* Ego te abſolvo. 86
§. 83. *De abſolutione collata ſub conditione, vel ligato excommunicatione, vel abſenti.* 87
§. 84. *De abſolutione non innovanda ſuper eadem confeſſione ſine nova culpæ manifeſtatione.* ibi.
§. 85. *De iis quibus impartienda, vel deneganda ſit abſolutio.* 88
§. 86. *De iis quibus ſacramentalis abſolutio differenda ſit.* 90
§. 87. *De modo agendi a Confeſſario erga conſtitutos in proxima occaſione peccandi.* 92
§. 88. *De modo, quo ſe gerere debeat Confeſſarius circa moribundos, & de diſciplina Eccleſiæ in hiſce caſibus.* 94
§. 89. *De Miniſtro Sacramenti Pœnitentiæ.* 100
§. 90. *De poteſtate requiſita in miniſtro ſacramenti Pœnitentiæ.* ibi.
§. 91. *De approbatione requiſita in confeſſario tam Sæculari, quam Regulari non poſſidente beneficium cum cura animarum.* 102
§. 92. *De inſufficientia approbationis ac iuriſdictionis ſub futura ratihabitione, vel præſumpta, aut interpretativa.* 104
§. 93. *De validitate approbationis factæ ab*

Epiſ-

Digitized by Google

Epiſcopo Sacerdoti non idoneo, vel cognito ut non idoneo. 105

§. 94. *De examine requiſito ad valorem approbationis.* ibi.

§. 95. *De approbatione quoad graduatos, Doctores, concionatores, &c.* ibi.

§. 96. *An qui habet beneficium Parochiale indigeat ſpeciali approbatione.* ibi.

§. 97. *De electione cuiuſcumque Diœceſani approbati pro uno tantum loco in Confeſſarium tempore Iubilei.* 106

§. 98. *De requiſito approbationis Epiſcopi ad audiendas ſæcularium confeſſiones Regularibus quoque neceſſario.* 107

§. 99. *De facultate Epiſcopi limitandi, & revocandi approbationem ad confeſſiones Sacerdotibus tum Sæcularibus, tum Regularibus.* ibi.

§. 100. *De facultate Confeſſarii ſive Sæcularis, ſive Regularis approbati in una Diœceſi, quoad abſolutionem dandam in ea ſubditis alterius Diœceſis, pro qua non eſt approbatus.* 109

§. 101. *De prohibitione facta a Superiore Regulari Religioſo ſibi ſubdito approbato ab Epiſcopo ad audiendas ſæcularium Confeſſiones, ut eas non audiat, num poſſit eas audire, & valide abſolvere.* ibi.

§. 102. *De facultate Prælati Regularis generaliter approbati ab ordinario pro tota Diœceſi in Parochia pleno iure incorporata Monaſterio, defuncto ſuo Vicario Regulari ad nutum amovibili, donec alius Vicarius Ordinario præſentetur, exercendi, vel per ipſum, vel per alium ſuum Religioſum, ſimiliter generaliter approbatum ad unam vel alteram hebdomadam curam animarum.* ibi.

§. 103. *De Parochi facultate abſolvendi ubicumque, etiam extra Diœceſim, ſuos ſubditos.* 110

§. 104. *De electione, quam facere poteſt Parochus de Confeſſario ad proprias excipiendas Confeſſiones* ibi.

§. 105. *De iure novi Epiſcopi vocandi ad examen Confeſſarios omnes tum ſæculares, tum Regulares.* 111

§. 106. *De Caſibus reſervatis.* ibi.

§. 107. *De veteri reſervatione, quoad actus mere internos in ordine ad publicam pœnitentiam.* 113

§. 108. *De iis quibus competit caſus reſervare.* ibi.

§. 109. *De requiſitis ad caſuum reſervationem, ut peccatum in individuo cenſeatur reſervatum.* ibi.

§. 100. *De reſervatione circa peccata dubia.* 114

§. 111. *De antiqua Eccleſiæ diſciplina quoad reſervationem peccatorum externorum prorſus occultorum.* 115

§. 112. *De iis qui abſolvere valeant a caſibus reſervatis.* ibi.

§. 113 *De facultate Prælati ut abſolvatur a reſervatis propriam facultatem ſuo Confeſſario aut alteri delegando.* 118

§. 114. *De facultate Regularium habentium auctoritatem a Papa reſervatis, circa caſus reſervatos Epiſcopo.* ibi.

§ 115. *De Confeſſario non habente facultatem ſuper reſervatis, num in aliquo caſu, extra mortis articulum, poſſit directe a non reſervatis abſolvere, & indirecte a reſervatis.* 119

§. 116. *De contractione reſervationis etiam ab ea ignorante.* 122

§. 117. *De abſolutione a reſervatis quoad advenas, & peregrinos alterius Diœceſis.* ibi.

§. 118. *De Confeſſario habente licentiam a Superiore abſolvendi aliquem a reſervatis, an ea licentia uti poſſit pro ſe ipſo.* 123

§ 119. *De obligatione denunciandi Confeſſarium ſolicitantem ad turpia,* 124

§. 120. *De caſibus pertinentibus ad ſolicitationem immediate ante Confeſſionem, in ipſa Confeſſione, & poſt confeſſionem.* ibi.

§. 121. *De modo faciendi denuntiationem, & de eius uſu.* 125

§. 122. *De Confeſſarii denunciatione, circa dubiam ſolicitationem.* 126

§. 123. *De abſolutione complicis in peccato turpi, & inhoneſto.* 128

§. 124. *De Confeſſionibus factis complici poſt emanatam bullam Benedicti XIV. ipſiuſque promulgationem, circa earum validitatem.* ibi.

§. 125. *De validitate Confeſſionis, & abſolutionis tempore mortis apud complicem facta ab ignorante Papa Decretum.* 129

§. 126. *De Obligationibus Confeſſarii.* ibi.

§. 127. *De prudentia requiſita in Confeſſario.* 131

§. 128. *De interrogatione, ſeu examine pœnitentium faciendo a Confeſſario* ibi.

§. 129. *De obligatione pœnitentis aperiendi Confeſſario interroganti Conſuetudines, malos habitus, occaſiones peccati, diſpoſitiones, obligationes &c.* 134

§. 130. *De debito Confeſſarii admonendi pœnitentem de eius erroribus, ac eum docendi.* ibi.

§. 131. *De modo, quo ſe gerere debeat Confeſſarius erga pœnitentem, qui ſequitur opinionem probabilem.* ibi.

§. 132.

§. 132. *De obligatione Confeſſarii propter defectum a ſe commiſſum in ſacramento pœnitentiæ adminiſtrando.* 135
§. 133. *De obligatione Confeſſarii, circa reſtitutionem, quæ propter ipſius defectum non ſit impleta a pœnitente.* ibi.
§. 134. *De obligatione ſimplicis Sacerdotis idonei & approbati audiendi Confeſſiones.* 136
§. 135. *De ſigillo Confeſſionis.* ibi.
§. 136. *De iis quæ cadunt ſub ſigillo Confeſſionis.* 138
§. 137. *De multiplici modo, quo Sigillum Confeſſionis violari poteſt.* 139
§. 138. *De locutione cum pœnitente extra confeſſionem circa ab eo audita in Confeſſione, num liceat.* 141
§. 139. *De uſu notitiæ per confeſſionem acquiſitæ extra confeſſionem.* ibi.
§. 140. *De modo quo ſe gerere debeat confeſſarius interrogatus de auditis in Confeſſione.* 144
§. 141. *De confeſſione ex qua oritur obligatio ſigilli.* ibi.
§. 142 *De iis, qui contrahunt obligationem ſigilli, ſeu ſacramentalis ſecreti.* 145
§. 143. *De obligatione pœnitentis ad ſigillum erga Confeſſarium.* 146
§. 144. *De pœnis contra violatores ſigilli.* ibi.
§. 145. *De effectibus Sacramenti Pœnitentiæ.* 147
§. 146. *De reviviſcentia meritorum bonorumque operum præteritorum per ſacramentalem abſolutionem.* ibi.
§. 147. *De reviviſcentia peccatorum poſt lapſum ſubſequens pœnitentiam.* 148

APPENDIX

De Ritibus miniſtrandi Sacramentum Pœnitentiæ. 150

TRACTATUS

De Sacramento Extremæ Unctionis.

§. 1. *De natura ſacramenti extremæ unctionis.* 151
§. 2. *De exiſtentia, ſeu veritate extremæ unctionis.* 152
§. 3. *De auctore immediato, & de tempore inſtitutionis extremæ unctionis.* 154
§. 4. *De materia remota Sacramenti extremæ unctionis.* 156
§. 5. *De neceſſitate benedictionis olei infirmorum.* ibi.
§. 6. *De materia proxima extremæ unctionis.* 158
§. 7. *De partibus infirmi inungendis.* ibi.
§. 8. *De forma Sacramenti extremæ unctionis.* 159
§. 9. *De Miniſtro extremæ unctionis.* 160
§. 10. *De Sacerdote, qui hoc Sacramentum adminiſtrare poteſt.* 162
§. 11. *De numero Miniſtrorum requiſito ad collationem huius Sacramenti.* ibi.
§. 12. *De ſubiecto, ſeu de iis, quibus miniſtrandum ſit Sacramentum extremæ unctionis.* 363
§. 13. *De infirmis, quibus miniſtrandum eſt ſacramentum extremæ unctionis.* 164
§. 14. *De diſpoſitionibus ad ſacramentum extremæ unctionis digne ſuſcipiendum.* 165
§. 15. *De iteratione Sacramenti extremæ unctionis.* 166
§. 16. *De effectibus Sacramenti extremæ unctionis.* 167
§. 17. *De neceſſitate Sacramenti extremæ unctionis.* 169

APPENDIX

De Cæremoniis, ſeu ritu adminiſtrandi Sacramentum extremæ unctionis. 170

TRACTATUS

De Sacramento Ordinis.

CAPUT I.

§. 1. *De Sacramenti Ordinis nomine & definitione.* 175
§. 2. *De nomine Clericorum, eorumque a Laicis diſtinctione.* 178
§. 3. *De vera ratione Sacramenti in ſacra Eccleſiaſticorum ordinatione.* 180
§. 4. *De Definitione, ſeu diviſione Ordinis.* 182
§. 5. *De ratione qua Epiſcopatus differt a Presbiteratus ordine.* 185
§. 6. *De Minoribus Ordinibus.* 187
§. 7. *De Oſtiariatus ordine.* 188
§. 8. *De Ordine Lectoratus.* ibi.
§. 9. *De Ordine Exorciſtatus.* 189
§. 10. *De Ordine Acolythatus.* ibi.
§. 11. *De Auctore minorum Ordinum.* 190
§. 12. *De Miniſtro minorum Ordinum.* 192
§. 13. *De ſubiecto minorum Ordinum.* 193
§. 14. *De Antiquitate minorum Ordinum.* ibi.
§. 15. *De Ordine ſubdiaconatus.* 194

§. 16.

§. 16. *De Subdiaconi officiis.* 196
§. 17. *De materia, & forma Subdiaconatus.* 197
§. 18. *De Ordine Diaconatus.* ibi.
§. 19. *De materia & forma Diaconatus.* 201.
§. 20. *De officiis Diaconi.* ibi.
§. 21. *De Diaconiſſis.* 203
§. 22. *De Diaconiſſarum officiis.* 204
§. 23. *De tempore, quo Diaconiſſæ deſierunt.* ibi.
§. 24. *De Sacro Presbyteratus Ordine.* ibi.
§. 25. *De eſſentia Ordinis Presbyteratus, ac de ratione, quam habet veri, & proprii novæ legis Sacramenti.* 205
§. 26. *De Materia Ordinis Presbyteratus.* 207
§. 27. *De illa manuum impoſitione, quæ eſt materia eſſentialis Sacramenti ordinis.* 211
§. 28. *De forma ordinis Presbyteratus.* ibi.
§. 29. *De officiis Presbyterorum.* ibi.
§. 30. *De variis gradibus Presbyteratus.* 313.
§. 31. *De Vicario Generali.* ibi.
§. 32. *De Officiali, ſeu Auditore Epiſcopi.* 214
§. 33. *De Officiis Clericalibus in Eccleſia Græca, ideſt de Carthophilace, Exocataceello, Sincello.* ibi.
§. 34. *De gradu Canonicorum.* 215
§. 35. *De dignitatibus cœtus Canonicorum.* 216
§. 36. *De Parochis.* 218
§ 37. *De origine Parochorum.* 219
§. 38. *De iuribus, & officiis, quæ etiam antiquitus, & nunc quoque ſunt Parochorum.* 220
§ 39. *De Epiſcopatu.* ibi.
§. 40. *De Epiſcoporum poteſtate.* 222
§. 41. *De iuriſdictione, quam habent Epiſcopi, & iure quo eam habent ſuper Clerum, & plebem.* 223
§. 42. *De Epiſcopatu quod ſit ordo, ac ideo novæ legis Sacramentum:* 226
§. 43. *De Miniſtro Ordinis Epiſcopatus.* 227
§. 44. *De independentia legitimæ ſacrorum Miniſtrorum ordinationie ab Electione Laica.* 228
§. 45. *De materia, & forma Ordinis Epiſcopatus.* 229
§. 46. *De Electione Epiſcoporum, Confirmatione & Conſecratione.* 230
§. 47. *De Epiſcopi officiis.* 232
§. 48. *De proprietatibus Ordinis Epiſcopatus, & præcipue de eius neceſſitate.* ibi.
§. 49. *De diverſis gradibus Epiſcopatus.* 233
§. 50. *De Primatibus, & Metropolitanis.* 234
§. 51. *De Chorepiſcopis.* 236
§. 52. *De Cardinalibus.* 237
§. 53. *De Abbatibus ſæcularibus Collegiatarum, Commendatariis, aliiſque, qui hoc titulo potiuntur.* ibi.
§ 54. *De Tonſura Clericali.* 238
§. 55 *De veteri Eccleſiæ diſciplina circa Clericos non admiſſos ſola Tonſura inſignitos.* 242
§. 56. *De receſſu a Clericatu quando licite fieri poſſit.* ibi.
§. 57. *De illicita ſuſceptione beneficii Eccleſiaſtici, & iniuſta fructuum perceptione ab eo, qui animum habet ſtatum Clericalem deſerendi.* 244
§. 58. *De diſpoſitionibus requiſitis ad Tonſuram Clericalem rite ſuſcipiendam.* ibi.
§. 59. *De poteſtate, ſeu iure quod retinent in ſua bona Tonſura Clericali initiati.* 245
§. 60. *De Miniſtro Sacramenti Ordinis.* 246
§. 61. *De Epiſcopo a quo ordinari debent Presbyteri, aliive inferiores Clerici initiandi.* 249
§. 62. *De proprio Epiſcopo, ſive de eo qui ut talis cenſendus ſit.* 250
§. 63. *De inhabilitate Epiſcopi ordinandi ſuum ſubditum in aliena Diœceſi, ſine licentia Epiſcopi loci.* 251
§. 64. *De proprio Regularium Epiſcopo.* 252
§. 65. *De iis, ad quos ſpectat dare litterae dimiſſorias.* ibi.
§. 66. *De Epiſcopo denegante Laico Tonſuram, & Clerico Ordines.* ibi.
§. 67. *De ordinatione facta ab Epiſcopo illegitime intruſo, hæretico, ſchiſmatico, vel aliter improbo.* 253
§ 68. *De ſubiecto ordinationis.* 255
§. 69 *De ætate ordinandorum.* 260
§. 70. *De Ordinibus ſuſceptis per ſaltum.* 261
§. 71. *De Interſtitiis.* ibi.
§. 72. *De Titulo Clericali.* 263
§. 73. *De pœna contra eos, qui ordinantur ſine titulo.* 268
§. 74. *De titulo ſive Eccleſiaſtico, ſive patrimoniali non alienando.* ibi.
§. 75. *De effectibus Sacramenti Ordinis.* ibi.

CAPUT II.

De Eccleſiaſtica Hierarchia.

§. 1. *De Hierarchiæ notione.* 271
§. 2. *De iuriſdictione requiſita ad conſtituendam*

dam Hierarchiam. 272
§. 3. *De Hierarchiæ exiſtentia*. 273
§. 4. *De Romano Pontifice*. 274
§. 5. *De divino Primatu Romani Pontificis in univerſali Eccleſia*. ibi.
§. 6. *De gradu, & loco, quem divinitus tenent Epiſcopi in Eccleſiaſtica Hierarchia*. 278
§. 7. *De Parochis, num locum teneant, & gradum in Eccleſiaſtica Hierarchia*. 279
§. 8. *De loco Monachorum, ac Religioſorum in Eccleſiaſtica Hierarchia*. 28.
§. 9. *De ſcientia, & aliis Chariſmatibus ad Hierarchiam requiſitis*. 284
§. 10. *De gradu perfectionis, quo Hierarca tam multa, & ſublimia ſcire teneatur*. 286
§. 11. *De gradu ſanctitatis requiſito in Hierarca*. ibi.
§. 12. *De actibus Hierarchicis*. 287
§. 13. *De diſpoſitionibus ad Sacros Ordines*. ibi.
§. 14. *De neceſſitate vocationis divinæ ad Ordines ſuſcipiendos, & ad eorum functiones rite obeundas*. 288
§. 15. *De ſignis quibus dignoſci poſſit divina vocatio ad munus Sacerdotale*. 289
§. 16. *De peccato illius, qui honorum, & commodorum cupiditate ad ſacerdotium aſpirat*. 291
§. 17. *De ratione, qua privatus poſſit per ſe ipſum certo colligere ex allatis ſignis ſuam vocationem ad Sacerdotium*. ibi.
§. 18. *De iis, quorum eſt explorare inditia vocationis promovendorum ad ordines & onus paſtorale*. 292
§. 19. *De ingenio Sacerdotali, ſeu ſpiritu Clericali*. ibi.
§. 20. *De ſacrorum Eccleſiæ miniſtrorum electione*. 293
§. 21. *De iis a quibus Eccleſiæ Miniſtri eligendi ſunt*. ibi.
§. 22. *De ſcientia requiſita in iis, qui ſacris Ordinibus initiantur*. 294
§. 23. *De ſanctitate requiſita in promovendis ad Ordines*. 295
§. 24. *De examine præmittendo tum morum, tum ſcientiæ in Clericis Ordinibus initiandis*. 297
§. 25. *De præcipuis obligationibus Clericorum, & primo de eorum cælibatu*. ibi.
§. 26. *De diſciplina continentiæ in ſacris Miniſtris in Eccleſia Latina*. 299
§. 27. *De iure, quo Clerici maiores ad cælibatum teneantur*. 301
§. 28. *De altera obligatione, quam habent Clerici, ſcilicet de quotidiana Horarum recitatione*. 302
§. 29. *De impedimentis ab ordinatione removentibus*. ibi.

TRACTATUS

De Sacramento Matrimonii.

§. 1. *De nomine, eſſentia, ac definitione Sacramenti Matrimonii*. ibi.
§. 2. *De variis modis quibus conſiderari poteſt Matrimonium*. 303
§. 3. *De eſſentia Matrimonii*. 304
§. 4. *De definitione Matrimonii*. 306
§. 5. *De inſtitutione Matrimonii*. ibi.
§. 6. *De bonitate, ac honeſtate Matrimonii*. 307
§. 7. *De præcepto contrahendi Matrimonium*. 308
§. 8. *De Matrimonio prout eſt novæ legis Sacramentum*. 309
§. 9. *De materia, & forma Sacramenti Matrimonii*. 310
§. 10. *De Miniſtro Sacramenti Matrimonii*. 311
§. 11. *De cauſſa efficiente Matrimonii, ideſt de mutuo conſenſu*. 313
§. 12. *De conſenſu, ſeu intentione in copulam ad valorem Matrimonii*. 314
§. 13. *De conſenſu conditionato*. ibi.
§. 14. *De Matrimonio contracto a parentibus loco liberorum præſentium, & tacentium*. 316
§. 15. *De Matrimonio contracto per Procuratorem*. ibi.
§. 16. *De proprietatibus, ſeu bonis Matrimonii*. 317
§. 17. *De Poligamia ſimultanea*. ibi.
§. 18. *De Poligamia ſucceſſiva, ideſt de ſecundis, & ulterioribus nuptiis*. 319
§. 19. *De Matrimonii firmitate, ſeu indiſſolubilitate*. 320
§. 20. *De ſolutione Matrimonii tempore legis Moſayca per libellum repudii*. 322
§. 21. *De firmitate Matrimonii tum rati, tum conſummati inter Chriſtianos*. 324
§. 22. *De diſſolubilitate Matrimonii contracti in Infidelitate per converſionem ad Chriſtianam fidem*. 326
§. 23. *De diſſolubilitate Matrimonii reſpectu voti continentiæ alterius coniugum, vel alia de cauſſa*. 327
§. 24. *De ſeparatione coniugali, ſeu diſſolutione Matrimonii quoad thorum tantum, & habitationem per divortium*. 330

§. 25.

§. 25. *De variis cauſſis, quibus divortium inter Chriſtianos coniuges licite fieri poteſt.* 331
§. 26. *De aliis cauſſis divortii præter fornicationem.* 332
§. 27. *De debito coniugum alterum dimittendi ſi fidem Matrimonii violet per fornicationem.* 335
§. 28. *De bonis Matrimonii.* 337
§. 29. *De effectibus Matrimonii.* 338
§. 30. *De fine Matrimonii.* 339
§. 31. *De uſu Matrimonii.* ibi.
§. 32. *De modis, & aliis circumſtantiis requiſitis ad licitum Matrimonii uſum.* 341
§. 33. *De peccatis coniugum contra Matrimonii fœdus.* 344
§. 34. *De cauſſis, ſeu de circumſtantiis excuſantibus a culpa in toto, vel in parte coniugalis debiti denegationem.* ibi.
§. 35. *De peccatis coniugum, quæ opponuntur bono prolis.* 348
§. 36. *De eiectione fœtus, quando ſine evidenti matris periculo ſervari nequeat.* 349
§. 37. *De abſtinentia a coniugali actu, ne familia numeroſitate prolis gravetur.* ibi.
§. 38. *De peccatis coniugum, quæ adverſantur Matrimonii Sacramento.* 350
§. 39. *De tactibus, oſculis, aſpectibus obſcœnis, & verbis amatoriis inter coniuges.* 352
§. 40. *De ſolemnitatibus ad contrahendum Matrimonium requiſitis.* 353
§. 41. *De effectibus ſponſalium.* 354
§. 42. *De iis, a quibus contrahi poſſunt ſponſalia.* 355
§. 43. *De modis, quibus contrahi poſſunt ſponſalia* 357
§. 44. *De valore ſponſalium, quæ firmata ſunt iuramento.* 358
§. 45. *De valore ſponſalium cum ſubſequente copula.* ibi.
§. 45 *De diviſione ſponſalium.* 359
§. 46. *De iis, qui invalide contrahunt ſponſalia.* ibi.
§. 47. *De fine ſponſalium.* 361
§. 48. *De ſponſalium diſſolutione.* 362
§. 49. *De neceſſitate certitudinis cauſſæ ſufficientis.* 366
§. 50. *De Bannorum proclamationibus, ſeu de publicis ſponſalium denuntiationibus.* 367
§. 52. *De debito quod habet qui novit impedimentum inter eos, quorum futurum denuntiatur Matrimonium, illud Eccleſiæ revelandi.* 369
§. 52 *De ſolemnitate velationum, ſeu benedictionum nuptiarum.* 370
§. 53. *De neceſſitate conſenſus parentum in Matrimoniis filiorum.* ibi.
§. 54. *De ſolemnitate præſentiæ Parochi, & Teſtium ad Matrimonii contractum.* 371
§. 55. *De Impedimentis Matrimonii.* 374
§. 56. *De impedimentis ſimplicibus, ſcilicet, quæ dicuntur ſimpliciter impedientia.* 375
§. 57. *De impedimentis Matrimonii dirimentibus.* 376
§. 58. *De numero Impedimentorum, quæ Matrimonium irritant, & dirimunt.* 379
§. 59. *De primo impedimento, ideſt de errore.* 380
§. 60. *De ſecundo impedimento, ideſt de conditione.* 381
§. 61. *De tertio impedimento, ideſt de voto.* 382
§. 62. *De quarto impedimento, ideſt de cognatione.* 383
§. 63. *De cognatione Legali.* 385
§. 64. *De cognatione naturali ſeu Conſanguinitate.* 386
§. 65. *De gradibus Conſanguinitatis in quibus liceat vel non Matrimonium, ideſt in quibus locum habet impedimentum Conſanguinitatis.* 388
§. 66. *De quinto impedimento, ideſt de crimine.* 392
§. 67. *De ſexto impedimento, ideſt de cultus diſparitate.* 396
§. 68. *De ſeptimo impedimento, ideſt de vi ſeu coactione.* 398
§. 69. *De octavo impedimento, ideſt de Ordine ſacro.* 400
§. 70. *De nono impedimento, ideſt de Ligamine.* 401
§. 71. *De decimo impedimento, ideſt de publica honeſtate.* 403
§. 72. *De undecimo impedimento, ideſt de amentia, vel furore.* 404
§. 73. *De duodecimo impedimento, ideſt de Affinitate.* 405
§. 74. *De decimo tertio impedimento, ideſt de Clandeſtinitate.* 407
§. 75. *De decimo quarto impedimento, ideſt de impotentia.* 409
§. 76. *De decimo quinto impedimento, ideſt de Raptu.* 411
§. 77. *De diſpenſationibus impedimentorum Matrimonii.* 413
§. 78. *De iis, qui poſſunt diſpenſare in Matrimonii impedimentis.* ibi.
§. 79. *De requiſitis ad diſpenſationes petendas ſuper aliquod Matrimonii impedimentum.* 416
§. 80. *De modo convalidandi Matrimonium in-*

Digitized by Google

invalidum propter aliquod impedimentum dirimens, poſt obtentam ſuper tale impedimentum diſpenſationem. 417

§. 81. *De legitimitate filiorum, qui procreati ſunt ex Matrimonio invalide Contracto.* 419

APPENDIX.

§. 1 *De Cæremoniis Sacramenti Matrimonii.* 420

§. 2. *De Sacerdotali Benedictione.* 422

§. 3. *De Sponſorum dexteris mutuo dandis.* 423

§. 4. *De flammeo Velo, ac ſertis nuptiarum,* ibi.

TRACTATUS

DE POENITENTIÆ SACRAMENTO.

DEI clementia vere ineffabilis eſt & infinita: quæ cum nunquam ceſſet divitias bonitatis ſuæ abunde in homines effundere, videns quod ob infirmitatem, quam ex primi Parentis reatu contraxerunt, necnon quod ob infeſtiſſimi hoſtis inſidias, qui ſpirituali eorum ſaluti nova ſemper aſtruit offendicula, valde pauci receptam in baptiſmate innocentiæ gratiam uſque ad vitæ terminum conſtantem illibatamque ſervarent; ut labem omnem mortiferam effugerent, ut ab eorum animis hoc vitale donum non expelleretur, ac re ſalutis via unquam illis deficeret, benigne, ac miſericorditer conſuluit, ut etiam lapſi poſt baptiſmum denuo ad gratiæ vitam reſurgere valerent, Sacramentum tribuens Pœnitentiæ, quod ideo appellatur a Theologis ſecunda tabula poſt lapſum; utpote quod ex perditionis naufragio, quod poſt Baptiſmum contraxerunt, iterum ad portum ſpiritualis reddat ſalutis; ideſt iterum reconciliet Deo Patri, iterum in æternæ hæreditatis iura reſtituat, dummodo tamen cum Pœnitentiæ Sacramento, Pœnitentiæ virtus ſimul coniungatur. Noſtrum hic tamen erit præcipue ac principaliter pertractare de Pœnitentiæ Sacramento, & ſolummodo ut eius diſpoſitionem ſimul addere, quæ ad pœnitentiæ virtutem pertinere videntur.

§. I.

De nomine Pœnitentiæ.

Quid pœnitentiæ nomen.

Pervulgatum, ac frequentiſſimum eſt apud latinos pœnitentiæ nomen, ſeu Sacramentum Pœnitentiæ, ſicut apud Græcos Exomologeſis, ideſt permutatio, ſeu mentis mutatio, vel recipiſcentia. Sed quoad nomen reſcipiſcentiæ peccatoris, quod verſum eſt ex Græco textu, ad exprimendam latine pœnitentiam obmurmurant Novatores, contendentes vocabulum reſcipiſcentiæ apud Scriptores omnes tum Eccleſiaſticos tum profanos ſignificare tantummodo mutationem conſilii, nullatenus dolorem, & afflictionem ſpiritus, & ideo verſio vocabuli reſcipiſcentiæ in pœnitentiam ſeu punitionem adeo eis diſplicet, ut adſtruant ipſi Pœnitentiæ rationem in ſola mutatione, ſeu in propoſito melioris vitæ, neutiquam in dolore ſeu deteſtatione peccati, ac illius punitione per opera laborioſa & ſatisfactoria. Quidquid tamen ſentiant Eterodoxi; certum quidem eſt, Græcos uti frequenter nomine Exomologeſis, ut explicent & confeſſionem, & totam pœnitentiæ actionem, ideſt mutationem conſilii, & vitæ, & dolorem ac afflictionem ſpiritus, ut clare colligitur ex Tertul. l. *de Pœnit.* cap. 9. Latinum vocabulum Pœnitentiæ, quod deducitur a pœna ſeu punitione, ut habet Iſidorus Hiſpalenſis l. 6. *Originum, & in exhortatione ad Pœnit.*; quia homo punit in ſe ulciſcendo, quod male admiſit; generatim ſignificat mutationem mentis & conſilii, ſeu dolorem de re præterita ſive bona ſive mala, unde de hac ait Apoſt. 2. Corinthior. 7. *Quæ ſecundum Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur.*

Tria ſignifica. nomen Pœnitentiæ.

Pœnitentia apud Scriptores divinos & Eccleſiaſticos tria ſignificat, nempe prioris vitæ mutationem, ſeu reſcipiſcentiam; odium ac deteſtationem, ſeu intimum animi dolorem ac diſplicentiam anterioris vitæ male actæ; pœnam ſeu punitionem in vindictam & expiationem ejuſdem male actæ vitæ per mortificationem, quam vel ſponte ipſe pœnitens ſibi imponit, vel impoſitam animo umili, ac prompto ſuſtinet & peragit. Et hæc tria ſimul complectitur Lactantius *Inſtitution.* l. 6. cap. 24. ait enim: *quem facti ſui pœnitet, errorem ſuum priſtinum intelligit, ideoque Græci melius & ſignificantius Exomologeſin dicunt, quod nos poſſumus reſcipiſcentiam dicere; reſcipiſcit enim, ac mentem ſuam quaſi ab inſania recipit, quem erravi piget, caſtigatque ſeipſum dementiæ, & confirmat animum ſuum ad rectius vivendum: tum illud ipſum maxime cavet, ne rurſus in eoſdem laqueos inducatur.* Et hæc triplex Pœnitentiæ nominis ſignificatio non obſcure expreſſa habetur in divinis Scripturis; nam de reſcipiſcentia, ideſt mentis mutatione in melius habetur Iſaiæ cap. 1. *Au-*

ſerte malum cogitationum veſtrarum ab oculis meis, quieſcite agere perverſe, diſcite benefacere; de animi vero dolore & afflictione corporis Ioel. 2. *Convertimini ad me in toto corde veſtro, in fletu, & planctu: ſcindite corda veſtra.* Item Iob. 42. *Idcirco me reprehendo & ago pœnitentiam in favilla, & cinere:* Et in hoc ſenſu ſemper intellexit ac uſurpavit Eccleſia nomen Pœnitentiæ, ut conſtat ex perpetua & conſtanti eius traditione, cuius non pauca habentur apud Dogmaticos Theologos Sanctorum Patrum, præcipue Lactantii, Cypriani, Auguſtini, & Gregorii Magni manifeſtiſſima teſtimonia. Ait enim inter alios S. Gregor. Homil. 34. in Evangel.; *Pœnitentiam agere eſt perpetrata mala plangere & plangendo non perpetrare.* Unde proprie & directe reſpicit factum præteritum tamquam abolendum; quia aboleri & deſtrui non poteſt niſi Deo remittente; Deus autem remittere non ſtatuit niſi faciat homo ea, quæ ad impetrandam peccati veniam ab ipſo ſunt ordinata, quorum præcipuum eſt converti ad Dominum, & vitam mutare in melius: hinc indirecte & ex conſequenti Pœnitentia reſpicit etiam vitæ novitatem. Ita Eſtius.

In Eccleſia tum orientali, tum occidentali Pœnitentia, qua Catechumeni ſe parare ac diſponere debebant ad baptiſmum & lapſi ad reconciliationem, fiebat in luctu, ieiuniis, aliiſve corporalibus afflictionibus.

In Eccleſia latina nonnunquam Pœnitentia dicitur etiam manus impoſitio, quæ frequenter quando erant in uſu Pœnitentiæ canonicæ fiebat ab Epiſcopo, vel ab alio ex clero ſuper pœnitentes, qui in decurſu pœnitentiæ identidem ſe ſubmittere debebant, immo per illam manuum impoſitionem ſolemnem ac publicam reconciliari ſolebant, ut plurima habentur exempla, & præcipue ex Concil. Carthaginen. IV. can. 76. Idcirco Exomologeſin appellabatur etiam communio, eo quod reconciliati per Pœnitentiæ actionem, Sacramentorum communioni reſtituebantur; ut conſtat ex S. Cypriano l. 13. epiſt. 15. 16. 17.

Quid nunc nomine Pœnitentiæ intelligatur.

Nunc vero Pœnitentiæ nomine, de qua agere aggredimur, intelligimus ſimpliciter illum exteriorem ritum, quo clavium miniſterio ac poteſtate peccata dimittuntur, & hæc pœnitentia eſt verum Sacramentum, quod Chriſtus Eccleſiæ ſuæ reliquit, ut ſuos Fideles a reatibus poſt Baptiſmum commiſſis ſolveret; & conſtat tamquam ex partibus Contritione, Confeſſione, Satisfactione, & Abſolutione, quæ ſigillatim ſuo loco explicabimus.

Hæc autem Pœnitentia, ideſt prout eſt Sacramentum, dicitur communiter a Theologis iuxta Patrum doctrinam præcipue Tertulliani, Ambroſii, Paciani, ſecunda tabula poſt naufragium, ut etiam a Concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 14 appellatur. Et ita vocatur, quia ſicuti in naufragiis fracta navi non aliud eſt perfugium ad vitam ſervandam, niſi tabula aliqua de naufragio liceat arripere; ſic (cum iuxta multorum expoſitionem Baptiſmus ſit prima tabulà poſt naufragium) inter peccati undas, poſt Baptiſmum tabula ſecunda non eſt alia quam Pœnitentia; & quamvis ſæpe homines relabantur, ſemper hoc Sacramentum dicitur ſecunda tabula, non tertia, non quarta, quia ſemper ad eorum reparationem poſt baptiſmum unum ac idem eſt remedium, nempe Sacramentum Pœnitentiæ. Dicitur item a multis *baptiſmus laborioſus*, quia, non ſecus ac Baptiſma, purgat a ſordibus peccati ob intimam diſplicentiam vel dolorem quem includit de peccatis, ac tolerantur in eorum vindictam labores. Ita enim dicta fuit a PP. ut teſtatur Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 2. Eſtius.

§. II.

De definitione Pœnitentiæ.

Quia Pœnitentiæ nomen accipitur & ut eſt virtus, & ut eſt Sacramentum, pro maiori intelligentia eorum, quæ dicenda ſunt de Sacramento Pœnitentiæ, operæ pretium eſt conſiderare quid intercedat inter pœnitentiam, quæ identidem nobis in divinis Scripturis commendatur, & Pœnitentiam, quæ eſt unum ex ſeptem Eccleſiæ Sacramentis. Illa enim eſt virtus vel actus virtutis; hæc autem Sacramentum novæ legis inſtitutum pro reparatione eorum, qui lapſi ſunt in culpam poſt baptiſmum, quæ multo plus exigit, quam qualiſcumque actus illius virtutis. Illa enim, ideſt Pœnitentiæ virtus exquiritur etiam a baptizandis: Hæc autem, ideſt Pœnitentia ut Sacramentum a ſolis baptizatis. Et hoc diſcrimen tradidere PP. Tridentini ſeſſ. 14. cap. 1. hiſce verbis: *fuit quidem Pœnitentia univerſis hominibus, qui ſe mortali aliquo peccato inquinaſſent quovis tempore ad gratiam, & ad iuſtitiam aſſequendam neceſſaria, illis etiam, qui baptiſmi Sacramento ablui petiviſſent, ut, perverſitate abiecta, & emendata, tantam Dei offenſionem cum peccati odio, & pio ani-*

De differentia inter pœnitentiæ virtutem, & Sacramentum.

mi

mi dolore deteſtarentur. Deinde non multo poſt ita ſequitur; *Porro nec ante adventum Chriſti Pœnitentia erat Sacramentum, nec eſt poſt adventum illius cuiquam ante baptiſmum.* Eſtius. Comprobatur tandem hoc diſcrimen ex utriuſque definitione; Nam pœnitentia prout ſignificat virtutem, ſeu eius actum, nihil aliud eſt quam *ſtudium placandi Deum ſuper peccato commiſſo, ortum ex amore Dei, & odio peccati.* Ita hic Eſtius. vel ut alii, *eſt virtus inclinans peccatorem ad dolorem & deteſtationem de peccato commiſſo, quatenus eſt offenſa Dei, & ad efficax propoſitum vitandi peccatum, & ſatisfaciendi iuſtitiæ divinæ*; vel ut definiere Tridentini PP. Contritionem, quæ cum ſatisfactione eſt proprius pœnitentiæ actus; *Pœnitentia eſt animi dolor, ac deteſtatio de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cætero.* Dicitur in fine præcedentis definitionis, *& ſatisfaciendi iuſtitiæ divinæ*; quia Pœnitentia eſt quædam ſpecies iuſtitiæ commutativæ: Etenim qui peccando Deum iniuria affecit, debet eam compenſare per ſatisfactionem, ſi non ad æqualitatem cuius eſt incapax; ſaltem eo modo quo poteſt, ac Deus exigit.

Definitio Pœnitentiæ ut virtus.

Definitio Pœnitentiæ quatenus Sacramentum.

Prout vero Pœnitentia eſt Sacramentum, uti ſumitur in hoc tractatu, definitur: *Sacramentum novæ legis a Chriſto Domino inſtitutum, in quo relapſis in culpam poſt baptiſmum, vere pœnitentibus & confeſſis cum propoſito ſaltem ſatisfaciendi, per iuridicam Sacerdotis abſolutionem, remiſſio peccatorum impenditur.* Dicitur *relapſis in culpam poſt Baptiſmum*, quæ verba innuunt, Sacramentum Pœnitentiæ ſolummodo relapſis poſt baptiſmum poſſe diſpenſari, & in ea ſola peccata vim ſuam exerere; nam quæ baptiſmum præceſſerunt perfecte deleta ſupponuntur per baptiſmum. Dicitur *vere pœnitentibus, & confeſſis*, quæ verba duas materias, vel quaſi partes, contritionem ſcilicet & confeſſionem omnino neceſſarias ex parte pœnitentis ſignificant. Hic tamen ſumitur contritio generatim prout præſcindit a perfecta & imperfecta, & includit odium peccati, & propoſitum melioris vitæ ac ſatisfactionis perſolvendæ, quæ tria, ut iam diximus, ſpectant ad virtutem pœnitentiæ. Dicitur *per iuridicam Sacerdotis abſolutionem remiſſio peccatorum impenditur*: innuitur hiſce verbis & Miniſter, ideſt ſolus ſacerdos; & modus miniſterii iuridicus, ex vera ſcilicet poteſtate remittendi peccata, non vero ea tantum declarandi remiſſa; & effectus Sacramenti Pœnitentiæ, nempe remiſſio peccatorum, quam ſemper ex ſe aptum eſt conferre hoc Sacramentum, quando in Pœnitente ſint conditiones ad hunc effectum requiſitæ.

§ III.

De convenientia & diſconvenientia Pœnitentiæ ut eſt virtus & ut eſt Sacramentum.

Pœnitentiæ Virtus, & Pœnitentiæ Sacramentum licet in pluribus diſconveniant, in pluribus tamen etiam conveniunt. Nam utraque reſtituit hominem in gratiam & amicitiam Dei; utraque requirit deteſtationem peccati & propoſitum emendationis vitæ; utraque eſt medicina utilis & neceſſaria ad delendum peccatum mortale commiſſum poſt baptiſmum; ac ideo utraque dicitur ſecunda tabula poſt naufragium; & utraque tandem iterari poteſt, non ſolum circa idem peccatum ſæpe illud deteſtando, vel illud in Confeſſione cum dolore ſacerdotali miniſterio ſubiiciendo; verum etiam circa diverſa poſt confeſſionem & pœnitentiam commiſſa. Subiectum utriuſque eſt homo, & pœnitentiæ virtutis eius voluntas. Differunt vero in aliis, puta, quia prout eſt virtus, eſt quodammodo de iure naturali, prout ius naturale dictat, homines debere dolere de eo de quo dolendum eſt; prout eſt Sacramentum vero, eſt de iure divino poſitivo, ideſt ex Chriſti inſtitutione: & prout Sacramentum tres habet partes, nempe contritionem, confeſſionem, ſatisfactionem, non vero prout eſt virtutum. Item quia virtus pœnitentiæ eſt quædam pars Sacramenti per eius actum, ideſt per dolorem; Sacramentum vero eſt ipſum totum, quod præter dolorem alioſve actus, habet etiam actum abſolutionis. Item quia ut virtus dari poteſt, ſeu haberi in hominibus ante baptiſmum, & ſemper fuit neceſſaria, ideoque cœpit ab ipſo mundi exordio; at ut Sacramentum fuit a Chriſto Domino inſtituta, ideoque ſolum neceſſaria in lege gratiæ. Ulterius quia pœnitentia quatenus virtus, ut iuſtificet requirit actum perfectum quæ eſt contritio perfecta; ut Sacramentum vero iuſtificat cum ſola attritione. Itidem quia ut Sacramentum eſt ſignum ſenſibile & dat gratiam per modum cauſſæ efficientis inſtrumentalis; ut virtus eſt cauſſa gratiæ per modum diſpoſitionis; Tandem pœnitentia ut virtus eſt in genere habituum, ut Sacramentum in genere ſigni.

Digitized by Google

§. IV.

De connexione quam habet Pœnitentia cum Gratia, & Charitate.

Pœnitentia duplicem habet connexionem cum gratia; unam generalem. quia eſt virtus infuſa, & omnes virtutes morales infuſæ connectuntur cum gratia ad quam conſequuntur veluti paſſiones, & illi ut ancillæ deſerviunt; alteram ſpecialem, quæ ex particulari titulo eſt ipſi cum gratia, quia per gratiam fit, ut actus doloris, propoſiti, ac ſatisfactionis, (utpote per ſe inæquales offenſæ Dei, quibus pœnitentia virtus hanc Dei offenſam tollere nititur, hominemque Deo reconciliare) redduntur tali offenſæ proportionati, ut a divina acceptentur miſericordia, & proinde Dei offenſa auferatur, & ita reſtituatur pœnitens in Dei amicitiam.

Habet pariter unionem cum charitate; quia dolor quo deleatur Dei offenſa non eſt quicumque dolor, ſed dolor ſuper omnia, cum hic ſolus proportionem habeat cum Dei offenſa. Unde cùm omnis dolor procedar ab aliquo amore, dolor de iniuria ſeu offenſa Dei ſuper omnia, procedere debet ex amore bonitatis Dei ſuper omnia, & hic eſt amor charitatis.

§. V.

De his qui errarunt circa hoc Sacramentum Pœnitentiæ.

Quamplurimos hoc Sacramentum habuit hoſtes, qui nempe negarunt auctoritatem clavium in Eccleſia, ideſt facultatem dimittendi peccata per Pœnitentiæ Sacramentum; & alii quidem indirecte, alii directe. Indirecte quidem 1. hi qui negabant dari diſcrimen inter bonum & malum, ac proinde nullum in perfectis peccatum agnoſcebant, licet turpia & obſcœna committerent; ut veteres Gnoſtici, ſeu ſpirituales & perfecti, ſeu libertini, ita enim hi delirantes appellabantur; in quod delirium ceciderunt etiam Priſcillianiſtæ ſub finem IV. ſæculi teſte S. Auguſt. hæreſ. 70., aliive. Dicebantur vero libertini, quia in hoc libertatem Chriſtianam reponebant, quod homini reparato omnia licita forent.

2. Caiani, qui non ſolum Eccleſiæ, ſed etiam ipſi Chriſto auctoritatem denegabant dimittendi quædam peccata, ut conſtat ex D. Hieronymo epiſt. 82. & 83.

Directe vero impugnarunt Montaniſtæ, ita dicti a Montano huius erroris auctore, qui negabant quædam graviſſima peccata ab Eccleſia remitti poſſe. Novatus Carthaginenſis, ac Novatianus Romanus, qui negabant Eccleſiam vi clavium veniam remiſſionemque concedere poſſe iis, qui tempore perſecutionum lapſi erant in graviſſimum Idololatriæ crimen. Horum ſequaces dicti Novatiani ulterius extenderunt errorem, vim huius Sacramenti penitus tollendo, cum manifeſte docerent, Eccleſiam vi clavium nullum prorſus peccatum poſt baptiſmum commiſſum indulgere ſeu remittere poſſe. Quem tamen errorem nonnulli aliquatenus emollire, concedendo, Eccleſiam peccata omnia poſſe per hoc Sacramentum remittere, exceptis tamen Idololatria, mœchia, & homicidio.

Maſſilienſes, ſeu Euchitæ vim totam delendi peccata precibus tribuebant; & per eas ſolum ſine Baptiſmo, & Pœnitentia affirmabant homines mundari.

Petrus de Oſma Theologus Salmatic. circa annum 1478. docuit, peccata mortalia quoad culpam & quoad pœnam alterius ſæculi, ſola cordis contritione ſine confeſſione, & ordine ad claves, remitti; & hic damnatus fuit a Sum. Pontifice Sixto IV.

Apoſtolici, & Luciferiani errarunt circa vim huius Sacramenti: Nam primi nullam ſpem veniæ relinquebant his, qui utebantur uxoribus, & res proprias poſſidebant; & alteri exiſtimabant, Epiſcopos Clericoſve, qui Arianæ hæreſi conſenſerint, in ſuo reditu ad Eccleſiam, ad communionem tantum laicorum amandandos eſſe, & neutiquam in Cleri communione recipiendos.

Item Wicleſitæ & Huſſitæ, uti etiam Calvinus, infirmabant ſuis erroribus vim Sacramenti Pœnitentiæ: Nam primi docuerunt Sacerdotem non vere abſolvere, immo ſi malus ſit nec alia quoque Sacramenta conferre. Alter vero negavit Pœnitentiam eſſe Sacramentum a Baptiſmate diſtinctum.

Lutherani vero, ſicuti etiam Melancton, modo videbantur admittere Pœnitentiam, modo non: ſed quidam eorum aſſeclæ, præcipue qui iurarunt in Apologiam Confeſſionis auguſtanæ, Pœnitentiam inter Sacramenta reponunt, ac reponendam tenent.

Marcus tandem de Dominis Archiepiſcopus Spalatenſis, & Apoſtata docuit, ſola peccata externa publica, & ſcandaloſa Eccleſiam indulgere poſſe, aut retinere; occulta vero, quæ ſolum Deum teſtem habent,

bent, ſola interiori pœnitentia ſanari a Deo, & remitti.

§. VI.

De Pœnitentiæ Sacramento prout eſt verum, & proprie dictum Sacramentum novæ legis.

Quidquid igitur dicant Eterodoxi, certum eſt de fide, in nova lege haberi Sacramentum quod vocatur a Patribus & Theologis *Pœnitentia*, a Chriſto Domino inſtitutum in genere ſigni iudicialis, ideſt iudicii reconciliativi, quo relapſi poſt baptiſmum per Pœnitentiam Deo reconciliantur. Et veritas de inſtitutione & exiſtentia huius Sacramenti conſtat tum ex Sacris litteris, & apoſtolica traditione, tum ex univerſali ſenſu Eccleſiæ, quæ hoc ſemper agnovit, & perpetuo uſu proteſtata eſt. Inter divinæ Scripturæ teſtimonia, quæ non minus præcipua, quam manifeſta recenſentur huiuſce veritatis fundamenta, primum eſt illud Matth. 16. ubi Chriſtus Dominus promiſit Petro, ſe illi daturum claves regni Cœlorum, ut quodcumque ligaverit & ſolverit ſuper terram, ſolutum erit ac ligatum pariter in Cœlis: quam promiſſionem circa poteſtatem ligandi atque ſolvendi ad Diſcipulos quoque extendit; Matth. 18. *Quæcumque ligaveritis ſuper terram erunt ligata & in Cœlis; & quæcumque ſolveritis ſuper terram erunt ſoluta & in Cœlis.* Alterum vero teſtimonium eſt Ioann. 20. ubi actu & de facto conferens Chriſtus Dominus poſt reſurrectionem ſuam poteſtatem ligandi & ſolvendi diſcipulis ſuis, ſicuti antea promiſerat, ait, *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta ſunt.* Quid clarius exquiri poteſt ut deprehendatur catholica veritas de reali poteſtate, qua ex Chriſti Domini inſtitutione pollet Eccleſia remittendi ſuis fidelibus peccata, quæ poſt baptiſmum commiſerint, ut etiam in Cœlo ad Dei Tribunal rata ſit hæc remiſſio, quandocumque per Apoſtolorum ſucceſſores fieri contingat. Hinc iure merito hiſce teſtimoniis PP. Tridentini ſeſſ. 14. cap. 1. & can. 3. urgendum cenſuerunt ad ſtatuendam firmandamque huius Sacramenti Pœnitentiæ veritatem contra Novatianos, alioſque omnes præcipue Novatores, qui hanc inficiati ſunt, ac idcirco ſimul damnarunt eorum captioſas interpretationes, quibus contra huius Sacramenti inſtitutionem conati ſunt detorquere verba illa Chriſti Domini ad poteſtatem prædicandi verbum Dei, & ipſius Chriſti Evangelium. Conſentanee divinæ Scripturæ teſtimoniis habetur conſtans, ac perpetua Eccleſiæ traditio, ac SS. Patrum ſententia, ut ex eorum ſcriptis clariſſime patet; inter quos de hoc loquuntur S. Dionyſius Areopagita *Eccle. Hierarch.* cap. 7. Tertull. lib. *de Pœnit.* S. Cyprianus in Serm. *de lapſis*, & epiſt. 50. ad Cornelium Papam; Origenes Homil. 2. in Leviticum; S. Baſilius q. 288. S. Ambroſ. contra Novatianos; Pacianus auctor vetuſtus & Eccleſiæ Barcinonenſis Epiſcopus epiſt. 1. ad Sympronianum Novatianum; S. Hilar. in caput 16. Matthæi S. Chryſoſtom. l. 3. *de Sacerdotio*. D. Hieronymus epiſt. 1. ad Heliodorum, in qua comparat Pœnitentiam cum Baptiſmo & Euchariſtia; S. Auguſt. epiſt. 22. alias 180. & alii, quorum teſtimonia expreſſa habentur hic in Ludovico Habért. Quod autem prælaudata teſtimonia Matthæi & Ioannis demonſtrent, in hac Iudicialis poteſtatis executione rationem inveniri Sacramenti novæ legis, conſtat ex ipſa Sacramenti natura, quæ tota in hoc iudiciali miniſterio relucet. Cum enim Sacramentum novæ legis ſit ſenſibile ſignum a Chriſto inſtitutum, & hoc efficax inviſibilis, ſeu ſenſibilis gratiæ ab ipſo Chriſto Domino huic ſigno promiſſæ ſeu annexæ, cum præcepto talem ritum obſervandi; ſine ullo prorſus dubio iudicialis executio poteſtatis clavium eſt verum novæ legis Sacramentum, utpote quæ habeat rationem ſigni externi: tum in ſolemnibus verbis Sacerdotis poteſtatem hanc iudicialem exequentis ſuper pœnitentem, quibus illa ipſa poteſtatis executio ſignificatur, *Ego te abſolvo* &c. & ſunt forma huius Sacramenti; tum in peccatis & actibus pœnitentis ad remiſſionem peccatorum conſequendam requiſitis, ut ſuo loco dicemus, quæ in hoc Sacramento rationem habent materiæ, quæ omnia ſunt ſenſibus expoſita; cum dolor, tametſi interior pœnitentis, per ipſius confeſſionem & ſatisfactionem exterius exprimatur. Habetur in hac executione iudicialis poteſtatis promiſſio gratiæ eo ipſo, quod promittatur peccatorum remiſſio, cum peccata læthalia non remittantur, niſi per gratiæ ſanctificantis infuſionem. Habetur Chriſti Domini inſtitutio, ut ex prælaudatis Chriſti verbis Matthæi 16. 18. & Ioann. 20. apertiſſime conſtat. Habetur tandem Chriſti Domini præceptum, tum Apoſtolis ritum hunc exercendi, ut Ioann. 20. *Sicut miſit me Pater* (ait Chriſtus Dominus) *ego mitto vos*; *Accipite*

Digitized by Google

cipite Spiritum Sanctum : quorum remiſeritis peccata &c. tum ipſis peccatoribus recurrendi ad claves Eccleſiæ, alias eorum peccata in Cœlum retinerentur, *Quorum retinueritis* (ſubiungit) *retenta ſunt*. Quibus verbis neceſſitas non ſolum præcepti, ſed etiam medii denotatur: Eſtius. Habertus.

Quod vero Sacramentum Pœnitentiæ inſtitutum ſit a Chriſto Domino in ratione ſigni iudicialis reconciliativi, conſtat ex ſupra laudatis teſtimoniis Matthæi & Ioannis. Nam ſi ligare, ſolvere, ſententiam ferre, ſicuti ex doctrina SS. Patrum, quos ſupra recenſuimus, ſunt id quod faciunt Sacerdotes in ſacro Tribunali Pœnitentiæ, procul dubio hi ſunt actus iudicis. Et revera, verba quibus ſacri Miniſtri conficiunt Baptiſmum, Euchariſtiam &c. vocantur a SS. Patribus Orationes, invocationes; nunquam vero ſententia, ſolutio, ſicuti vocantur verba quibus conficitur hoc Sacramentum, eo quia Sacerdos in tali miniſterio officium ac perſonam iudicis gerat. Quare ſequitur, Pœnitentiam eſſe Sacramentum a Baptiſmo diſtinctum; nam 1. Sacra Scriptura patenter diſtinguit Baptiſmum a Pœnitentia, ut duo Sacra, inſtituta non ſolum diverſo tempore, ac ideo ſeorſim, ſed etiam in diverſa materia & forma; Baptiſmum nempe ante Paſſionem in aqua, ut Ioann. 3. Pœnitentiam vero poſt Reſurrectionem in forma iudicii Ioann. 20. *Quorum remiſeritis peccata remittuntur eis*. 2. Diſtinguitur a diverſitate Miniſtri; nam Baptiſmus in caſu neceſſitatis poteſt a quocumque etiam ſæculari miniſtrari, & valide etiam extra caſum neceſſitatis; ita ut quandocumque a laica perſona conferatur, ſemper ratum habeatur & verum. Abſolutio vero non habet unquam alium miniſtrum niſi Sacerdotem. Item Pœnitentiæ iudicium non exercetur niſi cum his, qui iam ſunt in Eccleſia per Baptiſmum; ideſt ſolum baptizati capaces ſunt huius Sacramenti, ſeu qui lapſi ſunt in culpam poſt baptiſmum. 3. Diſtinguitur a frequentia; Baptiſmus enim nulla ratione iterari poteſt, utpote qui ſit ſpiritualis regeneratio, quæ ſicuti naturalis, ſemel tantummodo fit, Sacramentum autem reconciliationis toties repeti poteſt, quoties ad ipſum pœnitentes confugiant. 4. Ab effectu; nam fructus Baptiſmi diverſus eſt a fructu Pœnitentiæ, quia per Baptiſmum induentes Chriſtum nova efficimur creatura, reportantes plenam integramque peccatorum omnium remiſſionem: Per Pœnitentiam vero tam plenum integrumque beneficium non conſequimur ſine magnis noſtris fletibus ac laboribus, ut divina exigit iuſtitia. Unde merito Pœnitentia vocatur a Patribus laborioſum Baptiſma: Et ita diſtinxere Tridentini Concilii Patres, ac huiuſcemodi diſcrimen confirmant SS. Patres, a quibus Pœnitentiæ Sacramentum appellatur ſecunda tabula poſt naufragium, quæ certe diſtinguenda eſt a prima quæ eſt Baptiſmus. Et revera in tali ſenſu de his duobus Sacramentis Patres loquuntur, inter quos præcipue Origenes Homil. 2. in Leviticum; S. Ambroſius l. 1. *de Pœnit.* cap. 7. l. 2. cap. 2. S. Auguſt. *Enchirid.* 46. & l. 20. *de Civit. Dei*, quorum teſtimonia expoſita & expreſſa hic habet Eſtius, & alii Theologi, qui de hoc tractant.

Pœnitentia eſt Sacramentum a Baptiſmo diſtinctum.

§. VII.

De univerſali virtute huius Sacramenti quoad remiſſionem cuiuſcumque actualis peccati poſt Baptiſmum commiſſi.

Cum Pœnitentiæ Sacramentum, ut alias iam dictum eſt, non ſe extendat ad peccata, quæ Baptiſmum præceſſerunt, & cum peccata poſt Baptiſmum commiſſa alia gravia ſint, alia levia, oriri poſſet hic difficultas, num vis huius Sacramenti utrumque genus complectatur, præcipue cum circa hoc duplex ſit error, alter Lutheri, qui nolebat licere confiteri peccata venialia, & hunc perſtrinxit Concil. Tridentinum ſeſs. 14. can. 7. alter Montaniſtarum & Novatianorum, qui negabant vi clavium poſſe Eccleſiam remittere graviora quædam peccata. Ut igitur contra utrumque propugnetur catholica veritas ſit.

Poteſtas ſolvendi a peccatis ſe extendit ad quæcumque peccata, ſive levia ſint, ſive gravia poſt baptiſmum commiſſa, cum hac tamen differentia, quod peccata levia ſunt materia ſolummodo ſufficiens huius Sacramenti, mortalia vero ſunt materia neceſſaria. Utraque propoſitio eſt de Fide, ſicuti definitum fuit a Concil. Tridentino ſeſs. 14. can. 7. ubi ſic habetur; *Si quis dixerit, in Sacramento Pœnitentiæ ad remiſſionem peccatorum neceſſarium non eſſe iure divino confiteri omnia & ſingula peccata mortalia, quorum memoria cum debita, & diligenti præmeditatione habeatur; aut dixerit eos, qui omnia peccata confiteri ſtudent, nihil relinquere velle divinæ miſericordiæ ignoſcendum, aut demum non licere confiteri peccata venialia, anathema ſit.*

Hæc veritas conſtat ex prælaudatis Scripturæ

pturæ textibus tum Matthæi 16. & 18., tum Ioann. 20 ubi Chriſtus Dominus generaliter ſine ulla reſtrictione contulit Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus poteſtatem dimittendi peccata. Habetur enim Matthæi 18. *Amen dico vobis: quæcumque ligaveritis ſuper terram erunt ligata & in Cœlo, & quæcumque ſolveritis ſuper terram erunt ſoluta & in Cœlo*; & Ioann. 20. *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiſeritis peccata remittuntur eis; & quorum retinueritis retenta ſunt*. Quid clarius exquiri poteſt ut conſtet, poteſtatem factam Eccleſiæ a Chriſto Domino dimittendi peccata, ad omnia quæcumque illa ſint, ſive gravia, ſive levia poſt baptiſmum commiſſa ſe extendere? ſicuti etiam Tridentinæ Synodi viſum eſt, quæ proinde ait ſeſſ. 14. cap. 1. *de Pœnit. Quo tam inſigni facto, & verbis tam perſpicuis poteſtatem remittendi & retinendi peccata ad reconciliandos fideles poſt baptiſmum lapſos Apoſtolis & legitimis eorum ſucceſſoribus fuiſſe communicatam, univerſorum Patrum conſenſus ſemper intellexit: & Novatianos, remittendi poteſtatem olim pertinaciter negantes, magna ratione Eccleſia Catholica, tamquam hæreticos exploſit atque condemnavit.*

Et manifeſtiſſime comprobat hanc veritatem Apoſtolorum praxis, qui hac eadem facultate quandocumque occaſio contigerit uſi ſunt, ut præcipue factum habetur a D. Paulo 2. Corinthior. 2. qui inceſtuoſum, quem Satanæ tradiderat in interitum carnis, poſt duram pœnitentiam ſuſcepit, & Eccleſiæ reſtituit; *ne forte* (inquit) *abundantiori triſtitia abſorbeatur*. Et ſtatim declarat, ſe in perſona Chriſti huic inceſtuoſo veniam dediſſe; *Quod donavi, ſi quid donavi, propter vos in perſona Chriſti*. Hoc idem geſſit S. Ioannes erga iuvenem illum, quem e perditiſſima vita ad bonam frugem reduxit, ut narrant Euſebius ex Clem. Alexandr. l. 3. *Hiſtor.* cap. 23. S. Chryſoſtomus *l.* 1. ad Theodorum lapſum.

Traditio pariter ac communis Patrum conſenſus & doctrina hanc ſententiam confirmant; & ut alios omittam, qui ex profeſſo errorem Novatianorum impugnarunt; id fecerunt S. Pacianus, S. Ambroſius, & præcipue S. Cyprianus qui epiſt. 54. cum 36. aliis Epiſcopis ſcribit ad S. Cornelium Papam, ſe communi conſilio decreviſſe, lapſos in perſecutione, & poſtea pœnitentes de eorum culpa; poſt pœnitentiam ab ipſis peractam Eccleſiæ reconciliandos, ſi periculum infirmitatis urgeret.

Obiiciebant Novatiani duo Apoſtoli teſtimonia in Epiſt. ad Hebræos, quæ videntur Eccleſiæ ſententiam evertere. Primum nempe ex cap. 6. ubi ait, *Impoſſibile eſt, eos, qui ſemel ſunt illuminati, guſtaverunt etiam donum cæleſte, & participes facti ſunt Spiritus Sancti* &c. *& lapſi ſunt, rurſus renovari ad pœnitentiam, rurſum crucifigentes ſibimetipſis filium Dei, & oſtentui habentes*: Alterum vero prætexebant ex cap. 10 in quo ita habetur; *voluntarie peccantibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis iam non relinquitur pro peccatis hoſtia, terribilis autem expectatio iudicii* &c. Ex his teſtimoniis ſignificatum volebant, ſemel baptizatos, (& ſunt hi qui ab Apoſtolo vocantur *illuminati*) ſi in culpam relapſi ſint, non poſſe ſaltem viſibili Sacramento, aut Eccleſiæ miniſterio per pœnitentiam in priorem ſtatum reſtitui, Deoque reconciliari.

Reſpondetur, diverſimode ſoluta fuiſſe a Catholicis hæc obiecta. 1. Uno modo interpretantur allata teſtimonia de Baptiſmi remedio non iterando, tametſi quis in eadem, immo & graviora crimina relabatur: Nam baptiſmus modo quodam præcipuo vocatur gratia illuminationis, & renovationis, tum quia tollit peccata omnia & quoad culpam & quoad pœnam, tum quia iuſtitia quæ per ipſum acquiritur eſt perfecta novitas reſpectu totius ſtatus præcedentis; non ita tamen vocatur gratia quæ acquiritur per Pœnitentiæ Sacramentum, cum hac perfectior fuerit novitas per baptiſmum adepta. Et huic ſenſui favet quod Apoſtolus dicit *ſemel illuminati*, quaſi diceret, non ſæpius eos quam ſemel poſſe illuminari, ideſt baptizari. Nec obſtat huic reſponſioni quod ait *renovari ad pœnitentiam*; nam hic loquitur de pœnitentia baptiſmali, de qua paulo ante dixerat, *non rurſum iacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis*. Et hanc ſententiam tradunt, ac ſequuntur S. Ambroſ. l. 2. *de Pœnit.* contra Novat. cap. 2. S. Auguſt. in expoſitione inchoata epiſt. ad Rom. ſub finem, S. Chryſoſt. Theophilactus, Gennadius, Cyrillus &c. Alii vero volunt, ibi loqui Apoſtolum non de quocumque graviori crimine, ſed graviſſimo crimine Apoſtaſiæ, qua nimirum fides ſemel ſuſcepta deſeritur, uti loquitur & S. Petrus 2. epiſt. cap. 2. ubi ait; *Melius erat illis non cognoſcere viam iuſtitiæ, quam poſt agnitionem retrorſum converti ab eo, quod illis traditum eſt ſancto mandato*. Impoſſibile autem ponunt pro difficile, ut ſenſus ſit, tales fere eſſe deſperatos, ita ut difficillimum ſit eos reduci ad agnitionem veritatis, & ſic ad pœnitentiam reno-

vari. Et hunc ſenſum habet etiam S. Ambroſ. loc. cit. ita tamen ut priorem huic præferat. Et tantum abeſt quod D. Paulus his in locis tollere voluerit pœnitentiæ reconciliationem poſt baptiſmum, quod, uti habetur in ſupra cit. epiſtola ad Corinthios, fornicarium Corinthium, poſt peractam pœnitentiæ ſatisfactionem, iubet in perſona Chriſti in gratiam recipi; & dolorem ſuum indicat de his qui ante peccaverant, nec tamen adhuc egerant pœnitentiam ſuper immunditia & fornicatione quam geſſerant, comminans, quod his, ſi venerit, non parcet.

Obiiciunt 2. Novatores, textum Matthæi. 18. ſe extendere ad omnes fideles, ac hunc ſenſum habere, nempe, *quemcumque fratrem peccantem liga, cum habendo tamquam Ethnicum & Publicanum ſi ſe emendare noluerit*; *vel corrigendo ſolve, ſi te audierit ſe emendando; & ita ligatus vel ſolutus erit in Cœlo*. Et hanc interpretationem muniunt auctoritate D. Auguſtini ſerm. 16. *de verbis Domini* q. 3. ubi ſic ait. *Cœpiſti habere fratrem tuum tamquam publicanum: ligas illum in terra* &c. Et ſimilia habet Teophilactus in ſuis commentariis in Matthæum.

Reſpondetur, S. Auguſt. & Teophilactum in his locis non afferre proprium ſenſum verborum Chriſti; ſed, quod proprie dictum erat ad Apoſtolos eorumque ſucceſſores Eccleſiæ præfectos, quodammodo ad omnes extendunt fideles. Cæteroquin eorum ſententiam de propria ac peculiari Sacerdotum auctoritate ligandi & ſolvendi iuxta communem Eccleſiæ ſenſum aperte alibi exprimunt ac declarant; ut Teophilactus ibidem, quando abſolvendi poteſtatem Sacerdotibus propriam innuit; & ſcribens in caput 20. Ioannis clariſſime catholicam adſtruit doctrinam: Auguſtinus autem proprium dictorum verborum ſenſum ſæpe alias aperte tradit, ac docet, ut homil. 27., 49., & homil. 50. contra Adverſarios legis & Prophetarum cap. 17. tract. *de utilitate pœnitentiæ* cap. 3. & alibi. Ita pariter ſunt intelligendi alii SS. Patres, qui ſicuti ſupra S. Auguſtinus & Theophilactus locuti ſunt. Eſtius.

Opponunt pariter Novatores contra alteram catholicorum probationem ex cap. 20. Joannis; *Quorum remiſeritis peccata* &c. hiſce verbis non aliud præceptum eſſe Apoſtolis, niſi ut prædicent Evangelium per totum orbem, & credentibus quidem annuncient remiſſionem peccatorum, non credentibus autem iram Dei, atque illos ab iis diſcernant ſignaculo baptiſmatis; Et hunc ſenſum ita probant, quia id quod dicitur Ioann. 20. *Quorum remiſeritis*, per ipſos idem eſt cum eo, quod dicit Chriſtus Dominus Lucæ 24. *Prædicari in nomine eius pœnitentiam & remiſſionem peccatorum in omnes gentes*; Et hoc extendere conantur S. Auguſtini auctoritate qui l. 3. *de conſenſu Evangeliſtarum* cap. 25., duo priora loca refert ad idem tempus, ac ad eamdem Chriſti apparitionem.

Sed reſpondetur, in primis conſtare maniſeſtiſſime ex ipſius Evangelii textu, verba Domini apud Matthæum dicta fuiſſe multo poſt ea, quæ ſunt apud SS. Lucam & Ioannem, licet habeant aliquam ſenſus convenientiam. At revera ſenſu ſunt diverſiſſima, quæ ſunt apud S. Ioannem. Et tametſi in ſententia S. Auguſtini utraque dicta ſint a Chriſto Domino in eadem apparitione, non propterea eumdem habent ſenſum. Poterat enim Dominus uno eodemque tempore in uno eodemque ſermone diverſa ſuis Apoſtolis præcipere. Similibus fere reſponſionibus ſolvuntur aliæ oppoſitiones decerptæ a SS. Patribus, quas producere poſſunt adverſarii, præcipue quando videntur docere, Eccleſiam charitate remittere peccata, quia aliter ac aliter docent; Sacerdote nempe per clavium poteſtatem ipſis conceſſam a Chriſto Domino id præſtare; Eccleſiam vero impetratione, ideſt per modum cauſſæ impetratoriæ; ita ut non ſecus ac remiſſio peccatorum quæ fit in baptiſmate tribuitur fidei Eccleſiæ, ſic in hoc Sacramento reconciliatio gemitibus columbæ tribuitur, ſeu orationibus piorum fidelium, ideſt eorum charitati, cum zelus alterius ſpiritualis ſalutis procedat a Charitate: ita Eſtius.

Sequitur ergo, abſolutionem Sacramentalem vere, & proprie dimittere peccata coram Deo, non vero declarare tantum eſſe dimiſſa, ſicuti autumant Novatores; quia eadem ex Matthæi 18. eſt auctoritas ſolvendi ac ligandi; *Quæcumque alligaveritis ſuper terram erunt ligata & in Cœlo; & quæcumque ſolveritis erunt ſoluta*; ſi ligare, ut ſapienter diſcurrit Eſtius, idem non eſt ac annunciare, vel oſtendere eſſe ligatum, ſed aliquid plus ſignificat, nempe ſententiam Eccleſiæ, qua reum alicuius gravis criminis vinculo excommunicationis ligat & punit; ita etiam ſolvere non eſt idem ac proferre vel declarare reum a culpa ſolutum, ſed illum vere ſolvere a culpa & liberare; ac perinde vera & maniſeſtiſſima eſt Eccleſiæ doctrina, Chriſtum contuliſſe Eccleſiæ Sacerdotibus poteſtatem dimittendi peccata, non

non quidem principalem ac independentem, qualem ipſe habet, ſed miniſterialem, quæ non tantum ſe extendit ad pœnas peccati debitas, ſed ad ipſam etiam culpam, a qua debitum pœnæ contrahitur; Nomine enim peccati magis & primario ipſa culpa, non alias pœna ipſi debita intelligi ſolet.

§. VIII.

De neceſſitate Sacramenti Pœnitentiæ.

Notandum 1. aliam eſſe neceſſitatem medii, aliam præcepti. Neceſſitas Medii illa eſt, qua medium adeo eſt ex ſe, ideſt ex natura ſua neceſſarium ad finem conſequendum, ita ut ſine illo finis aſſequi nequeat, ut cibus ad vitam corporalem ſervandam. Neceſſitas vero Præcepti ea eſt, qua medium neceſſario requiritur ad obtinendum finem non ex ſe, ſed tantummodo quia præceptum eſt, ut Euchariſtia; Extrema Unctio &c. ad ſpiritualem ſalutem.

Notandum 2. aliud eſſe neceſſarium in re, quod ſecundum ſe neceſſario adhiberi debet, ita ut nihil ſit quod ſuppleat eius vicem: aliud eſſe neceſſarium ſaltem in voto, ſeu deſiderio ſive propoſito, quod neceſſario debet adhiberi vel ſecundum ſe, vel in eius defectum ſecundum aliquid, quod eius vices teneat propter ſuam eminentiam, ſeu æquivalentiam, & eius votum vel explicitum, vel implicitum continens.

Sacramentum hoc pœnitentiæ in lege nova, ſuppoſito peccato mortali poſt Baptiſmum commiſſo, neceſſarium eſt vel in re vel in voto neceſſitate medii. Ita tradidere PP. Concil. Tridentini ſeſſ. 14. cap. 2. & can. 6. & 7. Et hæc comparatio Pœnitentiæ cum Baptiſmo ſumpta videtur ex D. Auguſt. l. 1. *de Adulter. Conjug.* cap. ultim. ubi de Sacramento in articulo mortis adminiſtrando loquens ait; *Quæ autem baptiſmatis, eadem reconciliationis eſt cauſſa, ſi forte pœnitentem finiendæ vitæ periculum præoccupaverit; nec ipſum enim ex hac vita ſine barra ſuæ pacis exire, velle debet Mater Eccleſia.* Nec minus aperte eamdem comparationem indicat in Epiſt. 180. ad Honoratum Epiſcopum. Ita ſentit S. Ambroſ. l. 7. in Lucæ cap. 15. ita S. Thom. 3. part. q. 84. art. 6. & ita communiter omnes alii SS. Patres.

Nam cum illud neceſſarium ſit neceſſitate medii, ſine quo ſalus haberi non poteſt, & cum ex ſuprema Dei diſpoſitione factum ſit, ut nemo ingredi queat in æternam requiem, niſi mundus ab omni tum Originali, tum actuali labe peccati, & Chriſtus Dominus miſericorditer remedia providere dignatus ſit in baptiſmate, & Pœnitentia, ad hanc ſpiritualem emundationem, in Baptiſmate pro originali macula, aliiſque ante Baptiſmum contractis, & in Pœnitentia pro quacumque actualis peccati labe; idcirco vocatur hoc Sacramentum a SS. Patribus ſecunda tabula poſt naufragium inter undas peccati poſt baptiſmum: unde evidentiſſime patet, utrumque Sacramentum neceſſarium eſſe neceſſitate medii ad æternam ſalutem obtinendam. Ulterius ſi præter miniſterium Sacerdotale alia darentur remedia ad obtinendam remiſſionem peccatorum, fruſtra a Chriſto Domino collata fuiſſet Sacerdotibus hæc poteſtas. Item fruſtra data eſſet iiſdem Sacerdotibus auctoritas ligandi, & retinendi, immo falſa eſſet, ſi ab illis retenta, & ligata, aliter, & facilius, quam per ipſos, ſolvi poſſent & remitti. Tandem ſequeretur maximus neglectus & contemptus inter Chriſtianos poteſtatis ac tribunalis Eccleſiaſtici, ſi præter illud alia remedia eſſent in promptu, quibus abſque ſeveritate iudicii Sacerdotalis lapſi conſequi poſſent reconciliationis gratiam. Dixi ſupra; *Sacramentum hoc neceſſarium eſſe vel in re, vel in voto*; quia neceſſarium eſt ad ſalutem ſub hac disjunctione, nempe in re, vel in voto contritionis charitate perfectæ; & ita ſentit. Concil. Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 4. ubi ait, *Contritionem Charitate perfectam aliquando reconciliare hominem Deo priuſquam Sacramentum actu ſuſcipiatur.* Igitur ſenſerunt PP. Tridentini, Pœnitentiæ Sacramentum determinate in re ſuſceptum, non ſemper eſſe medium neceſſarium ad remiſſionem peccatorum, ſed in re, vel ſaltem in voto, ut ſit quando homo iuſtificatur per contritionem, ante realem Sacramenti ſuſceptionem. Ita enim ſequitur Concilium; *reconciliationem cum Deo non eſſe adſcribendam Contritioni ſine Sacramenti voto, quod in ipſa includitur.* Idcirco ſecundum Concilium ad remiſſionem peccatorum alterutrum eſt neceſſarium, nempe Sacramenti ſuſceptio vel in re vel in voto contritionis perfectæ; non ſolum quia hæc includit in ſe propoſitum recipiendi Pœnitentiæ Sacramentum, quatenus utcumque in præcepto eſt, ſed quatenus eſt medium per ſe ex divina inſtitutione, & lege ordinatum in remiſſionem peccatorum, quæ commiſſa fuere poſt baptiſmum; quod non procedit in aliorum præceptorum obſervatione; cuius votum in contritione continetur, quia non eſt medium

per

Digitized by Google

per ſe ordinatum in peccatorum remiſſionem.

Utrum vero hoc debeat eſſe explicitum, vel implicitum; licet pro explicito ſtet Canus part. 5. q. 2. *de relat. pœnit.* contraria tamen quæ ſtat pro implicito eſt communior, & magis conſona verbis Concil. Tridentini ſeſs. 14. cap. 4. ubi aſſerit votum hoc includi in contritione; quod autem in alio includitur implicitum eſt, non explicitum.

Sacramentum pœniten. tiæ ite rari pot. eſt.

Nota, quod cum Sacramentum Pœnitentiæ inſtitutum ſit, & datum a Chriſto Domino in remiſſionem peccatorum, quæ poſt baptiſmum committuntur; hinc cum ſæpe in hæc relabi poſſint homines, catholica tradit doctrina, poſſe toties iterari, quoties homines ab eorum lapſu in culpam ad gratiam reſsurgere peroptant, Unde ſæpius non tantum virtus, ſed etiam ipſum Sacramentum Pœnitentiæ iterari poteſt, non ſecus ac charitas, quæ ſæpius per peccatum amiſſa, ſæpius etiam recuperari poteſt per converſionem a peccatis. Et hoc patet ex divina Scriptura, ubi præcipue habetur; *Si peccaverit Frater tuus, & egerit pœnitentiam, dimitte, & ſi ſepties in die peccaverit in te & ſepties in die converſus fuerit ad te, dicens pœnitet me peccaſſe, dimitte illi*. Et hoc eo magis confirmatur ex eo, quod Chriſtus Dominus contulerit ſuis Diſcipulis eorumque ſucceſſoribus Eccleſiæ præfectis poteſtatem abſolutam dimittendi peccata ſine limitatione, ſeu reſtrictione, ſeu magnitudinis, ſeu numeri, ſeu iterationis peccatorum, dummodo tamen peccator interiorem habeat de ſuis peccatis pœnitentiam, ſeu pœnitentiæ virtutem. Sic Eſtius.

§. IX.

De Materia Sacramenti Pœnitentiæ.

Quia ad quodcumque Sacramentum conſtituendum, ut iam dicitur agendo de Sacramentis in genere, requiritur materia & forma, quæ duo diſtinguunt Theologi per analogiam ad res phyſicas, quæ omnes ex hiſce duobus conſtant; hoc quoque Sacramentum hæc duo continere debet, ſeu ex hiſce duobus conſtare. Hinc primo agemus de illius materia, & poſtea illius de forma.

Non ſecus ac in aliis Sacramentis in hoc pariter diſtinguunt Theologi duplicem materiam, unam quarum vocant remotam, ſeu circa quam, & hæc eſt obiectum vel ſubiectum, circa quod occupatur Sacramentum; ut peccata ſunt materia, & obiectum, circa quod deſtruendum occupatur efficacia Sacramenti Pœnitentiæ, & homo eſt ſubiectum, circa quod occupatur eadem huius Sacramenti efficacia ut eum ſolvat, ac liberet a peccatis; Et hic dicitur etiam ab aliquibus materia *in qua*, quia in homine recipitur Sacramentum, eiuſque præcipuus effectus, qui eſt Sanctificatio. Una verò cum peccatis per Sacramentum Pœnitentiæ deſtruendis, veluti partes materiæ eiuſdem Sacramenti ſunt etiam alii actus Pœnitentis ad naturam huius Sacramenti requiſiti, nempe contritio perfecta, vel imperfecta, Confeſſio, & ſatisfactio. Inter haſce autem partes, ideſt inter hos pœnitentis actus alii ſunt pars Sacramenti eſſentialis, ſine quibus Sacramentum nullum eſt, ut Contritio, & Confeſſio; alii pars tantum integralis, ut ſatisfactio, ſine qua datur abſolutio, & conficitur Sacramentum, & ſanctificans gratia confertur, nempe antequam peracta ſit ſatisfactio. Res autem nulla extare poteſt ſine tota ſua eſſentia. De materia proxima huius Sacramenti agemus in poſterum, ubi dicemus contra aliquos, eſſe actus pœnitentis, Contritionem videlicet, Confeſſionem, & Satisfactionem.

Materia autem remota huius Sacramenti Pœnitentiæ (ideſt peccata ut deſtruenda) alia eſt neceſſaria, ut peccata mortalia, alia libera, & ſufficiens, ut venialia, & mortalia etiam alias confeſſa, & per abſolutionem deleta.

§. X.

De Materia Remota Sacramenti Pœnitentiæ.

Certum eſt, ex eo quod alias iam notavimus, hoc Sacramentum inſtitutum eſse a Chriſto Domino in remedium peccatorum, quæ committi contingeret poſt Baptiſmum: Unde peccatum Originale, aliaque ante Baptiſmum commiſſa non ſunt materia remota huius Sacramenti. Sacramentum enim Pœnitentiæ inſtitutum eſt ad inſtar actus iudicialis, ut habetur etiam in Concil. Tridentino ſeſs. 14. ac ideo erga illos tantum exerceri poteſt, qui ſubditi ſunt Eccleſiæ, cuiuſmodi non ſunt Infideles nondum baptizati; *Quid mihi de his* (ait D. Paulus 1. Corinth. 5.) *qui foris ſunt iudicare*? Item notat hic D. Thomas art. 2. ad 3. pœnitentia propria non eſt, niſi de iis, quæ voluntate commiſſimus, quod non occurrit in Originali, quod contrahunt homines, non propria, ſed alterius voluntate, ideſt primi parentis.

Secunda vero pars, nempe de peccatis

poſt

poſt Baptiſmum commiſſis, quod ſint materia remota huius Sacramenti, clare conſtat, quia illa eſt materia remota huius Sacramenti, circa quam occupatur materia eiuſdem proxima., ideſt actus pœnitentis, Contritio, Confeſſio, & Satisfactio, qui revera occupantur circa peccata poſt Baptiſmum commiſſa, ut ea deleantur; & poteſtas clavium Eccleſiæ a Chriſto conceſſa eos ſolummodo reſpicit, qui poſt Baptiſmum ſolvendi ſunt vel ligandi, cum pro iiſdem dumtaxat Chriſtus Dominus Sacramentum hoc inſtituerit, ut advertit Concil. Tridentinum ſeſs. 14. cap. 1. Iure igitur merito facultas Pariſienſis anno 1665. proſcripſit propoſitionem quæ aſſerebat, Confeſſionem validam eſse deficientibus peccatis, ac ideo potuiſse B. Virginem, licet Contritionem non habuerit, nec ullum etiam leviſſimum peccatum commiſerit, B. Ioanni confiteri.

. Inter peccata commiſsa poſt Baptiſmum, ut ſupra notavi, mortalia ſunt materia neceſsaria huius Sacramenti, venialia vero ac mortalia alias confeſsa materia libera, & tantum ſufficiens. Et quoad primam partem demonſtratur ex eo, quod peccata mortalia poſt baptiſmum commiſſa non alia via dimitti poſsunt, niſi per hoc Sacramentum in re, vel in voto. Quare Concil. Tridentinum ſeſs 14. cap. 5. declarat, omnia peccata mortalia neceſsario declaranda ſeu aperienda eſse in confeſſione. Secunda pars, ſcilicet quoad peccata venialia, ſeu mortalia alias confeſsa quod ſint materia ſufficiens ex eo probatur, quod ſunt vera peccata, quæ ſubiici poſsunt clavibus Eccleſiæ, & quia Dominus dixit ſine diſtinctione mortalis a veniali; *Quorum remiſeritis peccata remittuntur eis*: Et quia talis eſt praxis piorum fidelium, qui cum carent mortalibus, etiam cum ſolis venialibus, vel mortalibus alias confeſſis, (circa quæ dolor innovari poteſt, nec Chriſtus Dominus limitavit poteſtatem ad unum actum remiſſionis) ſolent accedere ad Sacramentale Pœnitentiæ tribunal; quem morem Concil. Tridentinum ſeſs. 14. approbat, *tamquam rectum & utilem, & qui citra omnem præſumptionem poteſt retineri*. Hæc autem venialia eſse materiam liberam, & non neceſsariam Sacramenti Pœnitentiæ docet cit. Concil. Tridentinum ibidem, ubi ſic ait; *Venialia peccata, quibus a gratia Dei non excludimur, & in quæ frequentius labimur, quamquam recte, & utiliter, citraque omnem præſumptionem in Confeſſione dicantur, quod piorum hominum uſus demonſtrat; taceri tamen citra culpam, multiſque aliis remediis expiari poſſunt*; præſertim vero oratione Dominica, quam S. Auguſtinus appellat *quotidianam pœnitentiam & ſanctificationem* Enchirid. cap 70. Ex eo autem quod peccata venialia ſint materia libera ſimul & ſufficiens Sacramenti Pœnitentiæ, ſequitur, ad recipiendam ſacramentalem abſolutionem ſatis eſse ſi unum vel alterum venialium quis confiteatur.

Obiicies 1. Si peccata eſſent materia remota Pœnitentiæ, ſequeretur, peccata concurrere effective, ut inſtrumentum divinæ virtutis ad conferendam gratiam ſanativam; non ſecus ac aqua (quæ eſt materia remota Baptiſmi) in elevatione ablutionis (quæ eſt materia proxima) ipſa quoque elevatur ad gratiæ regenerantis cauſſalitatem ac effective concurrit, ut inſtrumentum ad conferendam gratiam regenerativam. Hoc vero eſt abſurdum reſpectu peccatorum in Sacramento Pœnitentiæ. Igitur peccata non poſſunt cenſeri materia remota Sacramenti Pœnitentiæ.

Reſpondetur negando ſequellam; nam materia remota Sacramenti Pœnitentiæ, ut ſunt peccata deſtruenda per hoc Sacramentum, non remanet in ipſo Sacramento, ut ad elevationem ipſius materiæ proximæ cum hac ipſa quoque peccata elevari poſſint ad rationem ſigni, & cauſſæ gratiæ, ſicuti fit in materia remota aliorum Sacramentorum, puta in aqua Baptiſmatis quæ manet in ipſo Sacramento, utpote intrinſece & indiviſibiliter incluſa in eius materia proxima, nempe in baptiſmali ablutione; & ideo cum hac illa quoque elevatur.

Obiicies 2. Si peccata eſſent materia remota Sacramenti Pœnitentiæ, falſum eſſet, quod peccata, quæ ſemel ſubiecta fuere per confeſſionem Sacramentalem abſolutioni, poſſent denuo ſubiici eidem abſolutioni clavium Eccleſiæ, ſicuti dictum fuit fieri poſſe præcipue de mortalibus alias abſolutis, (tamquam materia ſufficiens) quia peccata ſemel abſoluta non poſſunt iterum abſolvi, ſicuti panis, qui eſt materia remota Euchariſtiæ, ſemel conſecratus non poteſt iterum conſecrari.

Reſpondetur negando ſequellam; & ad probationem ex paritate panis in Euchariſtia dicendum, idcirco panem ſemel conſecratum non poſſe iterum conſecrari, quia ibi non apponitur nova materia proxima, ſupra quam cadat nova conſecrationis forma. Circa idem tamen peccatum iterum confeſſum poteſt cadere nova forma abſo-

lutio-

lutionis; quia nova apponitur materia proxima, ideſt nova confeſſio cum novo dolore; ideo cum ponatur nova materia proxima, nova quoque forma iterari poteſt; tunc enim non eſt agere idem iam actum, ſed agere quid novum, non ſecus ac ſi nunquam iam actum eſſet.

Peccata dubia non ſunt materia ſufficiens Confeſſionis.

Peccata mortalia dubia non ſunt materia ſufficiens, unde ſemper cum illis, ſi optetur Sacramentalis abſolutio, aliquod peccatum certum eſt manifeſtandum. Num vero ſint materia neceſſaria, dicetur quando de Confeſſione agemus.

§. XI.

De materia proxima Sacramenti Pœnitentiæ.

Præter peccata pœnitentis, quæ, ut jam diximus cum Tridentino (& hoc etiam docent Theologi præcipue D. Thomas p. 3. q. 84. art. 2.) ſunt materia remota iuxta Concil. Florentinum, & citatum Tridentinum; agnoſcenda eſt etiam alia materia, quæ eſt materia proxima huius Sacramenti. Et ex iiſdem Conciliis hæc materia ſunt actus pœnitentis, contritio videlicet, confeſſio, & ſatisfactio: Unde merito damnat Tridentinum ſub anathemate Novatorum ſententiam, qui pro materia huius Sacramenti ſtatuebant terrores incuſſos conſcientiæ agnito peccato ex apprehenſione iudiciorum Dei, quibus peccata puniuntur, & fidem ex Evangelio, vel abſolutionem conceptam, qua quis credat ſibi peccata per Chriſtum eſſe remiſſa; Quia terror conſcientiæ ſeu gehennæ, quando non eſt coniunctus cum amore iuſtitiæ, non eſt triſtitia ſecundum Deum, & ſæpe in his eſt, qui permanentes in peccatis non pertingunt, neque accedunt ad eorum remiſſionem, ac proinde terror ſeu timor eiuſmodi non eſt vera pœnitentia, neque pars eius. Fides vero, qua quis credit ſibi remiſſa eſſe peccata, nullatenus neceſſaria eſt ad eorum remiſſionem, immo nullum habet fundamentum in Scripturis, & Patrum doctrina.

Dictos autem actus Pœnitentis eſſe partem, ſeu materiam proximam huius Sacramenti clare patet ex Scripturis, & Patrum traditione, ut ex Chryſoſtomo, in Homil. *de Pœnit.*, Cypriano in ſerm. *de Lapſis*, S. Leone in epiſt. 91. ad Theodorum, S. Ambroſio in epiſt. ad Virginem lapſam, & S. Auguſtino Homil. 40. ex 50., & aliis communiter, quorum teſtimonia demonſtrant illorum actuum neceſſitatem; quam proinde Eccleſia, quæ hoc ſemper agnovit, manifeſte tradidit præcipue in Conciliis Florentino, & Tridentino ſeſſ. 14. cap. 3.; *Sunt quaſi materia huius Sacramenti ipſius pœnitentis actus, nempe Contritio, Confeſſio, & Satisfactio, qui quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque, & perfectam peccatorum remiſſionem ex Dei inſtitutione requiruntur, hac ratione partes pœnitentiæ dicuntur.*

Nec movere nos debet, quod Concilium actus illos Pœnitentis non appellet materiam abſolutam ſimpliciter, ſed quaſi materiam; innuere enim voluit hac particula, non eſſe aliquod phyſicum ſubſtantiale, ſicut aqua in Baptiſmo, Chriſma in Confirmatione, ſed eſſe aliquid morale, ut notat hic Cathechiſmus Romanus n. 17. *Hi actus*, inquit, *quaſi materia a S. Synodo appellantur, non quia veræ materiæ rationem non habeant, ſed quia eius generis materia non eſt, ſicut ea quæ extrinſecus adhibeatur, ut aqua in Baptiſmo, chriſma in confirmatione.* Ratio autem huius doctrinæ eſt, quia cum Sacramentum hoc inſtitutum ſit per modum iudicii, quo peccator per Sacerdotis ſententiam Deo reconciliatur, ideo requiruntur dicti actus; ut per Contritionem, ſicuti ad reconciliationem requiritur, dolens peccator de iniuria Deo illata, ipſi Deo ſe humiliet; per Confeſſionem Iudex cauſſam, ſeu reatum cognoſcat, & cognita cauſſa poſſit ferre ſententiam; per Satisfactionem reparetur iniuria, quam peccator in peccando Deo intulit.

Quod ſi obiiciatur, Concil. Tridentinum ſeſſ. 14. docere, actus pœnitentis eſſe diſpoſitionem ad percipiendum cum fructu Sacramentum Pœnitentiæ, ideirco actus illos dici non poſſe partem ſeu materiam huius Sacramenti.

Reſpond. Negando conſeq. quia in hoc Sacramento idem eſſe poteſt materia & diſpoſitio: Actus enim Pœnitentis ſunt præviæ diſpoſitiones ad Sacramentum, quatenus Sacramentum ſumitur inadæquate ideſt pro abſolutione; ad quam cum fructu percipiendam conducunt & præparant. Sunt vero partes, ſeu materia ipſius Sacramenti, quatenus ſumitur complete & adæquate, nimirum pro omni eo quod eſt neceſſarium ad eius integritatem. Iam vidimus, quod actus Pœnitentis alii ſunt partes eſſentiales Sacramenti pœnitentiæ, ſine quibus Sacramentum ſtare nequit, ut ſunt contritio, & confeſſio; alii integrales, ſine quibus ſtare poteſt Sacramentum, ut eſt ſatisfactio, ſine

qua

qua valide confertur abſolutio pœnitenti confeſſo, ut fuſius poſtea dicetur.

§. XII.

De Contritione.

Quid nomen contritionis. Contritio generatim ſumpta derivat a verbo contero, & iuxta ſtylum, ac uſum Sacrorum Scriptorum hac voce ſignificatur animi dolor, ſeu deteſtatio peccati commiſſi, cum propoſito non peccandi de cætero, ut habemus ex Concil. Tridentino ſeſſ. 14. cap. 4. ubi iiſdem terminis definitur contritio. Huiuſcemodi autem dolor ſecundum D. Thomam in 4. diſtinc. 17. q. 2. & ſupplement. q. 1. art. 1. Dicitur Contritio per metaphoram ductam a duro vel ſcabroſo lapide, qui niſi frangatur reſiſtit, manum contrectantem, & comprimentem pungit, læditque; ſed atritus, ſeu confractus cedit. Contritus autem perfecte, & quaſi in pulverem redactus mollis ſentitur, ac poteſt madefactus figuram quamlibet accipere. Similiter cor lapideum peccatoris eſt intractabile, obſiſtit monitis, & exhortationibus, ac correctionis tela in illud emiſſa, imprudenter in corripientem remittit. At dolore fractum iam docile eſt, & humile præceptis, & ſanis conſiliis acquieſcit eo facilius ac promptius, quo perfectior eſt illius dolor.

Dicitur *deteſtatio peccati commiſſi*, & per hanc intelligitur aliquid diſtinctum a dolore; & ex Concil. Tridentino contra Lutherum deteſtatio eſt odium peccati, quod habetur etiam in Beatis, in quibus dolor haberi nequit. Dicitur tandem *cum propoſito non peccandi de cætero*; alias falſa eſſet contritio, & ficta, vana & larvata pœnitentia. Nam vera pœnitentia excludere debet omnem affectum ad peccatum, quem affectum non depoſuiſſet, qui propoſitum non haberet non peccandi de cætero.

Num vero propoſitum non peccandi de cætero debeat eſſe formale, & explicitum, vel ſufficiat virtuale, & implicitum, verius videtur formale & explicitum deſiderari; & quia de illo expreſſe mentionem faciunt Scripturæ, & quia Concil. Tridentinum diſtinguit illud propoſitum ab odio peccati. Niſi enim voluiſſet propoſitum debere eſſe formale & explicitum, nulla fuiſſet neceſſitas illud diſtinguendi ab odio, cum in odio peccati implicite ſaltem, & virtualiter includatur propoſitum illud in poſterum effugiendi. Sed quia definitio Contritionis allata ex Concil. Tridentino convenit Contritioni univerſim ſumptæ, prout omni tempore neceſſaria fuit ad obtinendam remiſſionem peccatorum, reddetur magis conſona præſenti ſtatui legis evangelicæ, ſi eidem reliqua addantur, quæ in definitione habent veteres ſcholaſtici, ut refert D. Thom. in ſuplemt. 3. p. q. 1. art. 1. & hæc ſunt; *Et voto præſtandi omnia, quæ requiruntur ad rite percipiendum Sacramentum, ideſt confitendi, & ſatisfaciendi*, ut in ſua Contritionis definitione expreſſe habet D. Thom. loco cit.; nempe *cum propoſito confitendi, & ſatisfaciendi*. Votum autem illud, ſeu deſiderium plane neceſſarium eſt, eo quia neceſſaria ſint ex divina inſtitutione confeſſio peccatorum, & ſatisfactio pro illis, ut ex infra dicendis patebit.

§. XIII.

De affectionibus, ſeu proprietatibus Contritionis generatim ſumptæ.

Contritio generatim ſumpta, ut valeat ad peccatorum remiſſionem debet eſſe interna, libera, bona, ſupernaturalis, vera, ſincera, magna, vehemens. Contritionis conditiones.

Prima igitur Contritionis proprietas, & affectio eſt, ut ſit actus internus, ideſt in corde: Dicitur enim animi dolor, ideſt voluntatis, non ſenſus. 2. Debet eſſe *Libera, & bona*, ideſt actus liber, & bonus, quia actus, qui a Deo præcipitur & diſponit ad veniam peccatorum obtinendam, ut eſt contritio, debet eſſe liber, & honeſtus: *Liber* ut habetur Ioel. 2. *ſcindite corda veſtra*; & Act. 3. *Pœnitemini, & convertimini*. *Honeſtus*; quia motiva ex quibus concipitur Contritio bona ſunt, atque honeſta: eiuſmodi contritione concuſſi Ninivitæ ad Ionæ prædicationem terroribus plenam, pœnitentiam egerunt, & miſericordiam a Deo impetrarunt. Nam terrores illi conſcientiæ incuſſi ducunt quidem, & præparant hominem ad contritionem, non eam tamen conſtituunt, ut volunt Novatores. 3. *Supernaturalis*, tum ratione auxilii, ſeu divinæ gratiæ, ſine qua, ut docet Eccleſiæ fides contra Pelagium, nemo, ut oportet, dolore, & conteri valet de peccatis; tum ratione motivi, cum actio moralis præcipue ex motivo ſuam ſpeciem deſumat. Unde plane eſt inſufficiens contritio, quæ initur motivo pure naturali, qualis fuit contritio Antiochi lugentis ſua crimina, non quia eſſent offenſa Dei, ſed tantummodo propter gravem infirmitatem, qua, in eo-

rum

Digitized by Google

rum pœnam affliſtabatur. 4. Contritio debet eſſe *vera*, *&* *ſincera*, ideſt non in ſola mentis, aut imaginationis ſuperficie, non in verborum inani ſtrepitu, vel fictis lacrymis, ſed in intima voluntate aliena ab omni affectu peccati, quod meliori ſigno attendi nequit, quam fuga peccati, & bonorum operum exercitio, ut Matthæi 3. v. 8. *Facite fructum dignum pœnitentiæ*. Quare, qui cum ficta contritione, tametſi eam veram putaret, ad Pœnitentiæ Sacramentum accederet, non ſolum fructum non perciperet, ſed nec ipſum Sacramentum, quod ob defectum partis eſſentialis, ideſt materiæ proximæ, nullatenus fieret, ſicuti non fieret Baptiſma ſi in lacte miniſtraretur. 5. *Magna*, *&* *vehemens*, & hoc reſpicit quantitatem Contritionis. Tripliciter autem Contritionis quantitas, ſeu magnitudo reſpici poteſt, nempe appretiative, intenſive, & extenſive. Contritio appretiative magna eſſe debet, quia cum reſpiciat obiectum infinitæ dignitatis, nempe Deum, quem quiſque tenetur ſuper omnia diligere, ut Matthæi 22. *Diliges Deum tuum ex toto corde tuo*, *&* *in tota anima tua*, *&* *in tota mente tua* &c. Peccator pœnitens Deum ſuper omnia æſtimare debet, ſeu rebus omnibus anteponere, ut in ſuo dolore, & diſplicentia pro offenſa in ſuis peccatis ipſi illata, mallet ſuſtinuiſſe, ac in poſterum ſuſtinere diſpendium, ſeu iacturam rerum omnium, quam Eum offendiſſe, vel denuo offendere. Unde ſi in Contritione, nempe in peccatorum dolore deficiat hæc Dei æſtimatio, ac prælatio ſuper omnia, dolor falſus eſt, ac fictus, ſicuti fictus eſſet & nullus amor Dei, ubi ſuper omnia Deum non diligat, ut ſonant verba legis præcipientis Deum diligendum ex toto corde, nempe non dividendo cor inter Deum, & creaturam, ſed totos nos ipſos Deo mancipando, ut velimus potius rerum omnium iacturam pati, quam Deum offendere, ac ab ipſo ſeparari; alias fit Deo iniuria omnium maior, quæ ipſi inferri poteſt, ſi Creatura ipſi anteponatur, ut facit quicumque peccat; *Diabolum enim hic Deo præponit*, ait Tertull. l. 2. *de Pœnit.*

Circa vero intenſionem Contritionis quoad gradus, hæc optima eſt, & optanda; quia cum Deus ſit ſumme diligibilis, & peccatum ſumme odibile, timeri nequit ullus exceſſus aut in timore Dei, aut in odio peccati, ideoque maxime optanda eſt graduum magnitudo, & intenſio; non eſt tamen neceſſaria; quia non poteſt determinari ullus certus & determinatus gradus intenſionis, ad conſtituendam eſſentiam, vel contritionis, vel amoris Dei: inquit enim Eſtius hic in 4. diſt. 16 §. 7. Intenſio actus voluntatis ſequitur vehementiam obiecti moventis, quæ maior nunc procedit, & vehementior ab obiecto ſenſibili naturaliter movente, quam ab obiecto intelligibili, & ſpirituali.

Item non eſt neceſſe quod contritio ſumma ſit extenſive, ſcilicet, quod tot ſint numero contritionis actus, quot ſunt numero peccata, nam una ſufficit univerſalis contritio, quæ ad peccata omnia mortaliter commiſſa ſe extendat, eo quia impoſſibile ſit, omnia ac ſingula ſua peccata recenſere, iis præſertim, quorum iniquitates, ut ait Pſalmiſta, ſupergreſſæ ſunt numerum capillorum capitis.

Similiter nulla certa, ac præfixa temporis menſura requiritur ad eſſentiam contritionis; quia poteſt Deus in momento hominem quantumvis induratum ad ſe convertere; *Impietas impii non nocebit ei* (ut habetur in Ezechiel cap. 33.) *in quocumque Die converſus fuerit*.

§. XIV.

De neceſſitate Contritionis.

Contritio formalis, vel virtualis ſufficiens ad remiſſionem peccati mortalis eſt neceſſaria neceſſitate medii ad ſalutem; & hoc patet præcipue ex Lucæ 13.; *Niſi pœnitentiam egeritis omnes ſimul peribitis*; & Act. 3. *Pœnitemini*, *&* *convertimini*, *ut deleantur peccata veſtra*. Necnon ita docet Concil. Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 4. Et hoc ratione quoque comprobatur, quia ſine illa etiam inculpate omiſſa obtineri nequit remiſſio peccati mortalis, nec ideo æterna ſalus. Contritio vero ſufficiens ad remiſſionem peccati mortalis eſt contritio perfecta, vel attritio ex inchoato, ſeu imperfecto Dei amore cum Sacramento, ut dicetur infra. Quæ contritio ſufficiat ad remiſſionem mortalium.

Dixi *virtualis*, eo quod actus Charitatis perfectæ ſatis ſit ad iuſtificationem, etiamſi deſit formalis dolor, & talis actus charitatis eſſe poteſt in eo, qui non cogitat de peccatis, & eſt pœnitentia virtualis, quia cogitans de peccatis efficaciter excitatur ad contritionem, & vim habet reconciliandi Deo extra Sacramentum.

Contritio vero formalis eſt neceſſaria etiam neceſſitate præcepti tum divini, quod & ſpeciale habetur Matthæi 4. & Act. 2.

Pœ-

Pœnitentiam agite; & generale, quo directe, & ratione ſui præcipiuntur a Deo media omnia ad ſalutem neceſſaria, inter quæ eſt formalis contritio, utpote quæ ſit medium conſtitutum a Deo, ut neceſſarium ad ineundam cum eo ſalutarem reconciliationem, ut habemus ex Concil. Trident. ſeſſ. 14. cap. 4.; tum naturalis ut docet D. Thom. 3. part. q. 84. art. 7. ad 1.; *de iure naturali neceſſarium eſt* (ait S. D.) *quod aliquis pœniteat de malis, quæ fecit, quantum ad hoc, quod doleat ſe feciſſe, & doloris remedium quærat per aliquod medium, & quod etiam aliqua doloris ſigna oſtendat*; tum iure eccleſiaſtico, quia ex mandato Eccleſiæ facienda eſt confeſſio ſaltem in anno tempore Paſchatis, quæ valida eſſe nequit ſine contritione. Sic P. Antoine.

Nota, quod Contritio neceſſaria neceſſitate medii, & præcepti debet reconciliare peccatorem cum Deo, ac proinde extra Sacramentum eſt contritio perfecta; & imperfecta, ſeu attritio cum amore Dei imperfecto, ſeu amore ſpei in Sacramento; quia contritio non requiritur niſi ad placandum Deum, ad divinam iniuriam quantum fieri poteſt compenſandam, & ad reconciliandum hominem cum Deo.

Neceſſitas vero Contritionis reſpicit peccata omnia tum mortalia, tum venialia, cum etiam venialia ſint vera peccata, ut ait S. Auguſt. epiſt. 93. alias 48. *Nec quemquam putes ab errore ad veritatem, vel a quocumque ſeu magno, ſeu parvo peccato ad correctionem ſine pœnitentia poſſe tranſire.*

§. XV.

De tempore, quo obligat Contritionis præceptum.

Optima eſt, ut pro certo habetur apud Theologos univerſim, eorum praxis, qui peccatum ſtatim ac commiſſum fuit deteſtantur, iuxta illud Eccl. *Non tardes converti ad Dominum*; quia, ut ait D. Gregor. Mag. Homil. 11. in Ezechiel., *peccatum, quod non fuit pœnitentia deletum, ſuo pondere trahit ad aliud.*

Quoad debitum vero Contritionis ex præcepto notandum, præceptum hoc dupliciter obligare poſſe, vel per ſe, ut in articulo mortis; quia tunc quiſque tenetur ſaluti animæ ſuæ conſulere, quod ſine contritione impleri nequit; vel per accidens ratione alicuius præcepti urgentis, quod ſine contritione ſervari non poteſt; puta cum urgeat præceptum ſumendi Confirmationem vel Euchariſtiam, quia cum hæc ſint Sacramenta vivorum, qui ad ea accedit, prius vivere debet vita animæ, quam ſolum per contritionem adipiſci poteſt. Nec minus certum videtur teneri peccatorem non differre in nimis longum tempus ſuam pœnitentiam & converſionem, eo quod quiſque teneatur fugere periculum morale indurationis in malum, & finalis impœnitentiæ, cui periculo ſe exponeret, qui de die in diem ita differret, ut maximam vitæ partem in peccatis tranſigeret.

Difficultas non levis, quæ vertitur inter Theologos circa obligationem præcepti contritionis ſub peccato, eſt, num currat ſtatim ac peccatum commiſſum eſt, vel ſaltem quoties memoriæ occurrit, vel an ſaltem diebus feſtis, quibus ex Eccleſiæ præcepto tenentur Fideles intereſſe Miſſæ ſacrificio, an denique ſemel in anno, quando urget mandatum Eccleſiaſticum annuæ communionis paſchalis, an ſæpius. Non deſunt cuilibet harum opinionum ſui defenſores, quorum contrarias ſententias affert Melchior Canus in ſuis Relectionibus *de Pœnit.* part. 4. qui ſuam ſuper ſingulas exponens *De tempore quo obligat præceptum contritionis ſub peccato.*

Docet 1. hominem ſtatim a peccato commiſſo non teneri præcepto contritionis, ſicuti nec præcepto confeſſionis, quia hic videtur communis fidelium conſenſus, qui non aſſueverunt hanc circumſtantiam exponere in ſuis confeſſionibus, & ſi novum ex tali defectu committeretur peccatum, tot eſſent numero peccata, quot temporis momenta a peccato commiſſo, & omiſſa contritione. Immo cum præceptum confeſſionis ſit affirmativum non obligat niſi tempore neceſſitatis, & ſicuti non tenemur ſtatim uti aliis remediis ad ſalutem neceſſariis, puta Fide, Baptiſmate &c., ita nec pœnitentia. 2. Non teneri hominem quoties peccata eius memoriæ, ſive ſpeculative, ſive practice occurrant, agere pœnitentiam, cum obligatio aliorum præceptorum, ut amoris Dei, Fidei, Spei non ſumatur ex noſtra memoria aut intelligentia, ſed ex rei neceſſitate. Contrariam ſententiam tenent S. Antoninus, S. Bonavent., S. Thomas in 4. diſt. 17. q. 3. art. 1. 3 Non teneri hominem diebus feſtis elicere contritionem, quia (ait Canus) præceptum de Deo colendo, quo diebus feſtis adſtringimur, præſcribit opera religionis; pœnitentia vero non eſt opus religionis, ſed vindicationis. 4. Concludit, præceptum contritio-

tionis obligare in articulo neceſſitatis, non ſecus ac alia præcepta affirmativa; & articuli neceſſitatis ſunt 1. in mortis articulo. 2. quando quis tenetur adminiſtrare, vel ſuſcipere aliquod Sacramentum, vel quemcumque alium actum exercere, qui ſtatum gratiæ in homine requirat. Et hæc poſterior neceſſitas appellatur ab eodem Cano *neceſſitas accidentaria*, cui neceſſitati accidentariæ alios duos caſus addit P. Antoine, nempe, quando neceſſitas iudicatur ad ſuperandam tentationem, vel avertendam publicam calamitatem.

His neceſſitatis caſibus alii tertium addunt, nempe cum ex defectu contritionis, & pœnitentiæ fiat morale periculum indurationis & impœnitentiæ. Sed figi nequit, nec mathematice determinari inſtans illius temporis, quo præmat talis neceſſitas: ex negligentia tamen peccatoris in procuranda ſua ſalute, ex oblivione Dei, ex inveterato habitu peccandi, ac torpore, quo in voluptatibus conſepultus, vix quidquam de Deo cogitat, facile intelligere poteſt prudens Confeſſarius, hanc negligentiam in curanda ſalute novum eſſe peccatum, quod pœnitens in confeſſione aperire teneatur, & deteſtari, ac proinde violatum ab ipſo contritionis, ac pœnitentiæ præceptum. Ita præcipue inter alios Suareſius. Tenemur enim iure divino, & naturali ad non differendam ſaltem notabiliter contritionem quæ ſufficiat ad hoc, ut poſt commiſſum mortale peccatum iuſtificemur; unde notabilis eius dilatio non vacat mortali reatu: hinc legimus Eccl. 5. *Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem, ſubito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet te.* Chriſtus in ſuo Evangelio pluribus in locis iubet nos ſemper vigilare & paratos eſſe ad mortem, & PP. paſſim graviter increpant longam pœnitentiæ dilationem. Inſuper voluntaria dilatio contritionis, quam conſtituit Deus ad ſatisfaciendum eius offenſæ, eiuſque amicitiam recuperandam, graviter eſt Deo iniurioſa, utpotequæ, & Dei, & ipſius amicitiæ ſecundum prudentum æſtimationem continet virtualem contemptum: Nam virtualiter oſtendit peccator hac habituali voluntaria negligentia, quod parvipendeat Dei gratiam, eiuſque amicitiam; Unde notabilis dilatio contritionis eſt mortalis culpa contra virtutem Pœnitentiæ, & contra charitatem vetantem quemlibet contemptum divinæ amicitiæ. Et facile dignoſcitur quænam contritionis dilatio notabilis cenſenda ſit, ut ſufficiat ad mortale, ſi eius opportunitas, pericula, tentationes, aliæve circumſtantiæ attendantur, ut iam ſupra notavimus.

Tenemur iure divino non differre notabiliter contritionem.

Hæc tamen contritio non eſt neceſſe, quod ſit ſenſibilis, ut patet exemplo Sanctorum Virorum, qui aliquando maiori ſenſibili dolore affecti fuere ex morte Filii, Parentis, vel alterius conſanguinei, quam ex Dei offenſa; quia illa ſenſibilitas eſt gratuitum Dei donum, & in aliquibus profluit ex imaginatione, & natura temperamenti, ac proinde a nobis non pendet.

Non eſt neceſſe ut contritio ſit ſenſibilis.

§. XVI.

De duplici actu Contritionis, perfectæ ſcilicet, & imperfectæ.

Contritio, ſeu actus virtutis Pœnitentiæ, iuxta doctrinam Concilii Trident. ſeſſ. 14. cap. 4. dividitur in perfectam, quæ iuſtificat ante actualem Sacramenti perceptionem, & hæc communi nomine vocatur a Theologis *Contritio*; & imperfectam, quæ non iuſtificat ſine Sacramento, & proprio nomine appellatur *attritio*. Cum hactenus egerimus de Contritione generatim ſumpta, nunc expendendum nobis occurrit, quid proprium ſit Contritionis perfectæ, & Attritionis, & quomodo hæ duæ contritionis ſpecies inter ſe differant.

Diviſio contritionis.

Verum, cum iuxta Dialecticæ regulas, quod convenit generi, neceſſe ſit ut etiam ſuis ſpeciebus conveniat; idcirco videtur non incongruum præmonere, neutram contritionis ſpeciem idoneam eſſe materiam Sacramenti, niſi utrique conveniant proprietates, quæ competunt contritioni generatim ſumptæ, ſcilicet 1. niſi dolor ſit ſupernaturalis a Sp. Sancto inſpiratus. 2. Univerſalis, qui ad omnia & ſingula peccata ſaltem mortalia ſe extendat. 3. Propoſitum abſolutum, & efficax vitæ novæ includat, ideſt omnia ſervandi divina mandata, & votum omnia præſtandi, quæ ad Sacramentum rite percipiendum requiruntur; ideſt propoſitum confitendi, & ſatisfaciendi. Differunt vero Contritio, & Attritio, ſeu Contritio perfecta ab imperfecta, & pœnes motivum quo eliciuntur, & pœnes effectum quem producunt. Differunt pœnes motivum, non iam, ut diſtinguunt aliqui, eo quia perfecta ſit ex motivo dilectionis Dei ſuper omnia, non vero imperfecta, putantes, amorem Dei perfectum dici, quando eſt ſuper omnia; imperfectum vero, ſeu initialem tantum, quia non eſt

Differentia contritionis perfectæ ab imperfecta.

ſuper

ſuper omnia; cum omnis amor Dei eſſentialiter verus, ſempet debeat eſſe ſuper omnia, & ut talis abſtrahit a perfecto, & imperfecto, utpote utrique communis; quia cum Deus ſit ſupremum bonum, aut vere non diligitur, aut diligitur ſuper omnia. Et hoc eſt diligere Deum appretiative & cum exclusione cuiuſcumque affectus ad culpam, ideſt cum propoſito ſervandi omnia Dei mandata, ſicuti requiritur ad veram contritionem, ſive perfectam, ſive imperfectam. Differunt igitur ſpecifice Contritio perfecta & imperfecta poenes diverſum motivum; quia perfecta verſatur ſua dilectione circa Deum ex motivo ſummæ ipſius bonitatis, nullo habito explicito reſpectu ad proprium amantis commodum, & hic vocatur amor amicitiæ, & eſt proprius virtutis charitatis; Imperfecta vero verſatur ſuo amore erga Deum, ut nobis bonum, hoc eſt prout eſt noſtra felicitas, & beatitudo ultima; & hic amor vocatur concupiſcentiæ, qui ſpectat ad virtutem ſpei, ut ex D. Thoma 2. 2. q. 17. art. 8. in corp. Prioris objectum eſt bonitas Dei in ſe, & abſoluta; poſterioris vero bonitas Dei ad nos relativa. Quare dolor contritionis de peccato commiſſo ex eo excitatur, quod peccatum ſit offenſa Dei, ob eius bonitatem ſumme amabilis; Dolor vero Attritionis de patrata culpa ex eo movetur, quod culpa meretur pœnam ac privat gloria.

Differunt Contritio & Attritio etiam ex parte effectus; quia Contritio perfecta ſe ſola, ſive extra Sacramentum, cum eius voto delet peccata & gratiam acquirit, ideſt peccatorem reconciliat Deo, ac iuſtificat; Imperfecta vero, ſeu Attritio non delet peccatum, ſed ſolummodo diſponit, ita ut accedente Sacramento Pœnitentiæ deleatur. Unde dicitur a Concil. Tridentino, quod Pœnitens per hoc Sacramentum *ex attrito fit contritus*.

§. XVII.

De Contritione perfecta, ſeu de ſpecifica, & eſſentiali eius natura.

Cum Contritio perfecta fundetur in charitate, ad tollendam removendamque qualemcumque nominis ambiguitatem: Notan-

Quid nomen charitatis.

dum 1. nomine charitatis hic intelligi veri nominis charitatem, ſeu amorem Dei propter ſe ipſum.

Notandum 2. non raro apud SS. Patres Auguſtinum, & Thomam nomine charitatis intelligi quemlibet generatim boni, ac recti amorem, quicumque ille ſit, ſive moralis, ſive ſupernaturalis. S. enim Thom. 1. 2. q. 62. art. 2. ad 3. referens illud S. Auguſtini in l. *de moribus Eccl.* cap. 15. *Quælibet virtus eſt ordo amoris*, ita idem explicat: *Licet charitas ſit amor, non omnis tamen amor eſt charitas. Cum ergo dicitur quod omnis virtus eſt ordo amoris, poteſt intelligi; vel de amore communiter dicto, vel de amore charitatis .... ſi de amore charitatis, non datur per hoc intelligi, quod quælibet alia virtus eſſentialiter ſit charitas, ſed quod omnes aliæ virtutes aliqualiter a charitate dependeant*. His poſitis.

Contritio perfecta eſt ea, quæ, ut iam attigimus, concipitur ex motivo charitatis perfectæ: unde *eſt dolor animi, ac deteſtatio commiſſi peccati propter Deum ſumme, & ſuper omnia dilectum propter ſe; hoc eſt propter infinitam amabilitatem ſuam; cum firmo propoſito non peccandi de cætero*. Et dicitur Contritio, quia peccatorem perfecte, & proxime diſponit ad gratiam ſanctificantem, ipſumque peccatum omnino delet, ac veluti conterit. Ita communiter: Contritio perfecta procedit tum a charitate, ideſt ex charitatis motivo, quatenus pœnitens dolet de peccato, ut eſt contrarium Deo ſumme dilecto; tum a virtute pœnitentiæ ſeu iuſtitiæ imperfectæ erga Deum, quatenus idem peccatum abolere cupit ad ſatisfaciendum Deo offenſo, ſeu iniuria affecto. Charitas igitur in hac Contritione eſt prior, & imperans; pœnitentiæ virtus poſterior & imperata; nam ideo pœnitens dolet ſuper omnia de divina offenſa intentione illam compenſandi, quia ſuper omnia diligit divinum Bonum ſumme amabile, & vult deſtruere & abolere malum peccati, quia eſt contrarium Deo ſumme dilecto.

Definitio contritionis.

Ad hunc præſtantiſſimum pœnitentiæ, ſeu contritionis actum quibuſdam veluti gradibus pervenitur, ut docet Concil. Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 6. ac Cathechiſmus S. Pii V. ad Parochos §. *Quibus viis ad virtutem pœnitentiæ perveniatur*, & expreſſis terminis S. quoque Thomas 3. p. q. 85. hos actus exponit. *Primum* (inquit) *principium eſt Dei operatio, qua ipſius miſericordia prævenit convertentis cor, ſecundum illud Threnorum ultim. Converte nos Domine ad te, & convertemur. Secundus actus eſt motus fidei credentis vera eſſe, quæ revelata ſunt, & promiſſa, & præcipue impium iuſtificari per gratiam eius, per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Ieſu. Tertius eſt motus timoris ſervilis, quo quis timore ſupplicio-*

rum a peccatis retrahitur. Quartus actus eſt ſpei, quo quis ſub ſpe veniæ conſequendæ aſſumit propoſitum emendandi. Quintus actus eſt motus charitatis, quo alicui peccatum diſplicet ſecundum ſe ipſum, & non iam propter ſupplicia. Sextus actus eſt motus timoris filialis, quo propter reverentiam Dei aliquis emendam Deo voluntarius affert.

Concomitantur ex Tridentino ſeſſ. 14. cap. 4. veram perfectamque contritionem; 1. non ſolum ceſſatio, & odium vitæ veteris, ſed novæ vitæ etiam inchoatio. 2. (ut iam alias diximus) reconciliatio hominis cum Deo extra Sacramentum, licet non ſine voto Sacramenti incluſi in illa. Tandem charitas perfecta.

Quod Contritio perfecta ſemper iuſtificet hominem extra Sacramentum, per modum ſcilicet diſpoſitionis ultimæ, licet non ſine voto Sacramenti, conſtat 1. tum ex Ezechiel. 18., *Si impius egerit pœnitentiam &c. vita vivet*; tum ex Concil. Tridentino ſeſſ. 14. cap. 4. ubi ait; *Etſi contritionem hanc aliquando charitate perfectam eſſe contingat, hominemque Deo reconciliare, priuſquam hoc Sacramentum actu ſuſcipiatur; ipſam nihilo minus reconciliationem ipſi contritioni, ſine Sacramenti voto, quod in illa includitur non eſſe adſcribendam*; tum quia S. Pius V., & Gregorius XIII. damnarunt hanc Baii propoſitionem, quæ eſt num. 71. *Per contritionem etiam cum charitate perfectam, & cum voto percipiendi Sacramentum coniunctam non remittitur crimen extra caſum neceſſitatis, aut Martirii, ſine actuali ſuſceptione Sacramenti.*

Immo quilibet actus charitatis perfectæ, quem contritio perfecta includit,& qui dicitur contritio virtualis, abſolute ſufficit extra Sacramentum ad iuſtificationem ſine dolore, & propoſito formali; ut Proverb. 8., *Ego diligentes me diligo*; & Ioann. 14. *Qui diligit me, diligetur a Patre meo, & ego diligam eum* &c. Et PP. frequentiſſime hoc aſſerunt, & docent. Quare damnatæ ſunt Baianæ propoſitiones, 32. *Charitas illa, quæ eſt plenitudo legis, non eſt ſemper coniuncta cum remiſſione peccatorum*; & 70. *Homo exiſtens in peccato mortali poteſt habere veram charitatem.* Perfecta enim dilectio Dei, eſt perfecta converſio ad Deum. Actus tamen perfectæ charitatis non reconciliat hominem Deo ſine voto contritionis, & Sacramenti, quod in illo virtualiter, & implicite includitur, nec ſine debito eliciendi poſtea contritionem formalem de iiſdem mortalibus peccatis iam remiſſis, & eadem confitendi.

§. XVIII.

De pœnitentia, ſeu diſplicentia formali, vel ſaltem virtuali requiſita etiam in iuſto ad remiſſionem Venialium.

Ad remiſſionem etiam venialium requiritur diſplicentia.

Communiter ſentiunt Theologi cum D. Thom. 3. p. q. 87. art. 1. requiri quoque in iuſtis ad remiſſionem venialium pœnitentiam, ſeu diſplicentiam, ideſt eorum retractationem, vel formalem, vel ſaltem virtualem. Divinæ enim Scripturæ dum loquuntur de contritionis neceſſitate ad peccatorum remiſſionem, eam generatim aſſerunt, & ſine ulla diſtinctione, ac differentia mortalis, vel venialis. Unde S. Auguſt. præcipue ſerm. 1. in Pſalm. 58. ita habet; *Iniquitas omnis, parva, magnave ſit, puniatur neceſſe eſt, aut ab ipſo homine pœnitente, aut a Deo vindicante; nam & quem pœnitet, punit ſe ipſum .... non poteſt impunitum relinqui peccatum.* Et ratio eſt manifeſta, nempe quia cum divinæ ſapientiæ, ac iuſtitiæ conveniat, ut quælibet Dei iniuria ſeu offenſa, quam quiſque propria voluntate admiſit, non remittatur ſine ipſius diſplicentia, & retractatione ſaltem virtuali: hinc merito creditur, Deum, qui ſemper rerum connaturalem ſervat exigentiam, ac convenientiam, ſtatuiſſe, ne peccata etiam venialia condonentur, ſine aliqua ſaltem virtuali eorum pœnitentia, quæ conſiſtit in ſupernaturali actu alicuius virtutis, vi cuius peccatum illud diſpliceret, ſi memoriæ occurreret.

§. XIX.

De Contritione perfecta quoad ipſius neceſſitatem ad diſponendum Pœnitentem, ut digne Sacramentum Pœnitentiæ percipiat.

Cum virtus pœnitentiæ, ſeu Contritio, ſit, & habeatur ut diſpoſitio neceſſaria, neceſſitate tum medii, tum præcepti, ut in omni ſtatu legis homines peccatores conſequi valeant mortalium delictorum remiſſionem; orta non levis eſt difficultas inter Theologos, num etiam in ſtatu legis gratiæ, quando Chriſtus Dominus Pœnitentiæ Sacramentum inſtituit, cuius virtute pœnitens per contritionem diſpoſitus mortalium ſuorum peccatorum remiſſionem conſequeretur, neceſſe ſit, ut talis diſpoſitio habeatur a contritione perfecta, vel ſufficiat ſi habeatur ab imperfecta, ideſt ab attritione; nempe utrum contritio perfecta ſit diſpoſitio neceſſario prærequiſita ad percipien-

cipiendum pœnitentiæ Sacramentum, ut ſola attritio, ideſt imperfecta contritio non ſufficiat. Hugo, & Richardus Victorini, Magiſter ſententiar., aliique ante Concil. Tridentinum, Ioannes Emilianus in eodem Concilio, ut refert Card. Pallavic. l. 12. Hiſtor. eiuſdem Concilii; & poſt idem Concilium Medina, Gabriel, Mariana, Victorinus aſſeruerunt, perfectam contritionem eſſe diſpoſitionem ita neceſſariam, & immediatam ad Sacramentum debite percipiendum, ut attritio ſit plane inſufficiens. Quam ſententiam Patroni contrariæ putant erroneam eſſe, & cenſuræ ſubiiciendam, eo quia per hanc ſtatuatur abſolutio ſacramentalis tamquam ſententia declaratoria peccati dimiſſi, non ut cauſſa remittens. Et revera, qui illam tenent, virtutem abſolutionis agnoſcunt in conferendo gratiæ ſanctificantis augmento, & ſecundum aliquos in remiſſione pœnæ æternæ; & ut alii partis etiam pœnæ temporalis, plus, minuſve pro diſpoſitione pœnitentis.

Contritio perfecta non eſt neceſſaria diſpoſitio ad Sacramentum Pœnitentiæ.

Communior tamen ſententia Theologorum, & hæc etiam tenenda videtur, & magis communi ſenſui Eccleſiæ conſona, eſt, quod Contritio perfecta non ſit neceſſaria diſpoſitio ad Pœnitentiæ Sacramentum. Et hoc Tridentina Synodus, tametſi nihil in tali negotio decernere voluerit, non obſcure probat in ſua ſententia, quam clare aperuit ſeſſ. 14. cap. 4. ubi docet; *aliquando contingere, Contritionem eſſe charitate perfectam, & hominem Deo reconciliare priuſquam pœnitentiæ Sacramentum actu ſuſcipiatur*. Igitur in mente Concilii ad Sacramentum rite ſuſcipiendum non debet eſſe ſemper perfecta contritio, quæ prius Deo hominem reconciliet. Nam ſi ſecundum Concilium aliquando ſolummodo contingat Charitatem eſſe perfectam, hæc dici nequit neceſſaria, & ordinaria diſpoſitio ad hoc Sacramentum; non ita certe loqueretur Concilium de diſpoſitione ordinaria.

Et equidem ſi contingat aliquando contritionem eſſe perfectam, & reconciliare ante Sacramentum, e contra contingit etiam, & quidem ſæpius, illam eſſe imperfectam, ſeu minus perfectam, & reconciliare hominem Deo tantum in Sacramento. Non cenſuere ergo PP. Concilii contritionem perfectam eſſe diſpoſitionem neceſſariam ad Pœnitentiæ Sacramentum debite percipiendum. Immo putarunt, diſpoſitionem ad Sacramentum eſſe contritionem imperfectam, ſeu attritionem, ut in eodem loco expreſſis verbis declararunt; ita enim ibi additur; *Contritionem imperfectam, ſeu attritionem, quamvis ſine Sacramento Pœnitentiæ per ſe ad iuſtificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam diſponit*.

Nec valet dicere quod contritio imperfecta diſponat remote quidem, non autem proxime: Nam ſi ex Concilio alio modo hæc diſponit extra Sacramentum, alio modo in Sacramento, dicendum ſine dubio eam remote diſponere extra Sacramentum, & proxime in Sacramento.

Et totum hoc evidentiſſime comprobant, ac confirmant momenta graviſſima, quæ habentur ex Scripturis, & Traditione, nempe Pœnitentiæ Sacramentum per ſe inſtitutum eſſe ad revocandos homines a peccati morte, non ſecus ac Baptiſmus; ac proinde ambo vocantur Sacramenta mortuorum. Idcirco ex vi ſuæ inſtitutionis vim habet conferendi primam gratiam, & delendi, ſeu expellendi mortalia peccata. Igitur habet ex ſe, ut non ſupponat peccatum iam dimiſſum per contritionem perfectam; alias non efficeret id, ad quod efficiendum fuit a Chriſto Domino inſtitutum. Nec dici poſſet, Eccleſiam accepiſſe a Chriſto Domino poteſtatem dimittendi peccata, ſicuti clare docet Evangelium, ut iam antea diximus, quod talem facultatem acceperit: Nam declarare peccata dimiſſa per contritionem, non eſt ea dimittere, ſed dimiſſa ſupponere; ſicuti etiam conferre augmentum gratiæ, non eſt ſuſcitare a morte peccati, ac primario vitam largiri; nec pœnam dimittere, eſt dimittere culpam, ut Chriſtus Dominus conceſſit per ea verba; *Quæcumque remiſeritis* &c. Hic enim Chriſtus Dominus loquitur præcipue de culpa, non de pœna, ut ſemper in iiſdem verbis intellexit Eccleſia.

Nec ullatenus valet reſponſio contrariæ partis, nempe ſuam ſententiam non tollere vim, & efficaciam Sacramenti Pœnitentiæ, cum ex Concil. Tridentino perfecta Contritio non reconciliet ſine voto Sacramenti, quod illa includit; & aliunde ipſamet contritio eſt pars Sacramenti: Unde Sacramentum ipſum ſemper eſt efficax. Nam Concil. Tridentinum dixit, præcipuam vim huius Sacramenti extare in verbis formæ, non vero in Contritione: Et quia Contritio, quatenus præcedit hoc Sacramentum, & iuſtificare dicitur in voto Sacramenti; non confert ad peccati remiſſionem ex opere operato, & virtute clavium, ſed tantummodo ex opere operantis; ſicuti & an-

Digitized by Google

to inſtitutionem huius Sacramenti iuſtificabat, & nunc quoque ſine Sacramento baptizatos iuſtificat. Unde ſtando oppoſitæ ſententiæ peccata remittuntur etiam in Sacramento, non ex opere operato, & virtute clavium, quod adverſatur Eccleſiæ doctrinæ.

Reſpondent vero alii, efficaciam Sacramenti in eo maxime elucere, quod homo, qui attritus dumtaxat ad Sacramentum accesserat, vi Sacramenti interius immutetur, & fiat contritus; ita ut attritio ſit diſpoſitio ad Contritionem.

Sed faciliime hoc refellitur tum ex Concil. Tridentino, quod manifeſte docet, attritionem diſponere ad gratiam in Sacramento percipiendam vi ipſius Sacramenti, non vero ad virtutem contritionis, per quam pœnitens iuſtificatur; tum ex Scripturis, ubi in inſtitutione Sacramenti Pœnitentiæ habetur expreſſis verbis, remiſſionem peccatorum, ac proinde iuſtificationem conferri ab actu iudiciali abſolutionis, quæ eſt forma Sacramenti, ut Matthæi 18. *Quæcumque remiſeritis* &c. Unde mutatio hominis de attrito in contritum vel fit virtute Sacramenti actu, & formaliter ſuſcepti, vel præcedit tempore, aut natura actualem ipſius ſuſceptionem. Si prior, mutatio illa eſt effectus Sacramenti, non vero Contritionis, ad quam Sacramentum diſponat. Si poſterior, pœnitens reconciliatur Deo priuſquam actu Sacramentum ſuſcipiat, ac ideo abſolutio declarat tantummodo peccata eſſe dimiſſa, non vero remittit, ut docet Scriptura fieri per hoc Sacramentum, dum exponit eius inſtitutionem citatis verbis; *Quæcumque remiſeritis* &c., aliud enim eſt remittere peccata, aliud iam remiſſa declarare.

§. XX.

De Voto, ſeu deſiderio Sacramenti, quod neceſſario includi debet in Contritione perfecta.

Loquendo ſuo loco de Contritione perfecta diximus hanc iuſtificare quidem hominem peccatorem extra Sacramentum Pœnitentiæ, ſed addidimus etiam; in hoc ſtatu legis Evangelicæ id non efficere, niſi includat votum ſuſcipiendi Pœnitentiæ Sacramentum, utpote quod ſit remedium inſtitutum a Chriſto Domino in hoc ſtatu gratiæ ad obtinendam remiſſionem peccatorum quæ commiſſa ſine poſt Baptiſmum. Unde hic breviter exponuntur quæ hoc votum reſpiciant.

Votum Sacramenti apud Theologos eſt deſiderium, ſeu voluntas percipiendi Sacramentum; & hoc dupliciter ſolet diſtingui, nempe in explicitum, & hoc importat rei cognitionem, & expreſſam eius obtinendæ voluntatem; & in generale, ſeu implicitum, quo homo generatim deſiderat omnia implere Dei præcepta, & ita eſt animo paratus, ut ea reipſa impleret ſi ea cognoſceret. Hoc generale deſiderium & voluntas ſemper includitur in omni Contritione perfecta; non enim fieri poteſt ut aliquis Deum ſincere, ac perfecte diligat, quin eo ipſo velit in omnibus ei placere, ac ſingula ipſius præcepta ſervare.

Item aliud eſt, Votum alicuius rei neceſſarium eſſe, & rem eſſe neceſſariam in Voto. Primum ſignificat, voluntatem, ſeu deſiderium obſervandi rem præceptam neceſſarium eſſe; alteram vero denotat, rem præceptam ita neceſſariam eſſe ad ſalutem, ut ſi non re ipſa, ſaltem in voto haberi debeat; quod votum ex Dei miſeratione rei ipſius vices gerit, & idem præſtat ac res ipſa, licet non modo eodem: Nam votum Sacramenti non agit ex opere operato ſicut Sacramentum, ſed ex opere dumtaxat operantis; & gratia, quæ acquiritur per votum, non eſt Sacramentalis.

Num vero votum Sacramenti Pœnitentiæ includatur in contritione perfecta, & debeat eſſe explicitum, vel implicitum ſufficiat, in neutro conveniunt Theologi. Cum tamen probabilius ſit, ſaniuſque videatur, quod dictum votum includatur, & expreſſum eſſe debeat: Hinc ſtatuitur:

Votum ſeu deſiderium Sacramenti Pœnitentiæ includitur in Contritione perfecta; & hoc votum debet eſſe explicitum in his, in quibus lex Baptiſmi, & Pœnitentiæ promulgata eſt.

Primam ſententiæ partem aperte docet, & ſimul comprobat Concil. Trident. ſeſſ. 14. cap. 4. ubi ait; *Fuit quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum contritionis motus neceſſarius; & in homine poſt baptiſmum lapſo ita demum præparat ad remiſſionem peccatorum, ſi cum fiducia divinæ miſericordiæ & ex voto præſtandi reliqua coniunctus ſit, quæ ad rite ſuſcipiendum hoc Sacramentum requiruntur;* & infra ſequitur; *reconciliationem quæ per contritionem perfectam obtinetur, non eſſe adſcribendam ipſi contritioni ſine voto Sacramenti, quod in illa includitur.*

Peccata remitti per Sacramentum Pœnitentiæ in voto, ſecundum clariorem expoſitio-

ſitionem, quæ a quibuſdam traditur, ſignificat, tantam eſſe Sacramenti Pœnirentiæ neceſſitatem, ut ſi re ipſa hoc haberi nequeat, neceſſarium ſit ſaltem in voto, ideſt in deſiderio, & voluntare pœnitentis ad obtinendam veniam peccatorum cum ordine ad ipſum Sacramentum: ita ut ex parte noſtra faciamus quidquid neceſſarium eſt, ut Sacramentum percipiamus; arque inde ſit, ut licet remittatur peccatum per contritionem perfectam, id tamen fiat in ordine ad Sacramentum. Eo ferme pacto, quo cum res aliqua emitur, transfertur quidem & abſolure datur rei dominium, & poſſeſſio ante ſolutum pretium, ſed cum ordine tamen ad futuram inregram ſolutionem, ita ut quando hæc fit, tametſi non acquiratur novum, & maius eiuſdem rei dominium, tamen ſolutione pretii prior contractus in ſuo ordine complerur. Tali quoque modo dicimus peccata dimitti per contritionem in ordine ad futurum Sacramentum, quaſi ad futuram ſolutionem. Quare quando Sacramentum ſuſcipitur, conſummatur, ſeu completur prior contractus quantum ex parte noſtra exquiritur & fieri poteſt. Tournel.

Additur inſuper, quod etiam tunc, ideſt in perceptione Sacramentali prior iuſtificatio facta per contritionem perfectam quodammodo completur per Sacramentum; ita ut quæ ob defectum Sacramenti erat minus perfecta, poſtea perficitur, & infunditur gratia per ſe ſufficiens ad peccatorum remiſſionem, ideſt gratia Sacramentalis, quæ etiam per ſe loquendo erat neceſſaria, & cum ordine etiam ad illam collata fuerat prior remiſſio; ac proinde licet quoad remiſſionem peccati in re nihil ei addatur, tamen quoad poſitivam formam peccati expulſivam aliquid ei additur. Idcirco facile colligitur Sacramenti perceptionem neceſſariam eſſe, nec inutilem cum per contritionem dimiſſa ſunt peccata. Tournel. ex Suarezio.

Altera vero pars, nempe quod votum Sacramenti debeat eſſe explicitum, patet ex teſtimoniis, quæ antea adduximus Concil. Tridentini, ubi ſit diſtincta menrio voti quod includitur in contritione; nam ſi intelligeret Concilium votum implicitum & generale, ſupervacanea fuiſſet expreſſa illius voti mentio, cum certum ſit, in contritione inſeparabiliter includi tale votum omnium Dei mandatorum.

Inſuper votum medii quod ex Dei ordinatione eſt neceſſarium ad ſalutem, diverſum eſſe debet a voto rei neceſſariæ tantum ex præcepto, quod debet eſſe ſaltem implicitum: Sic morti proximus debet habere votum ſeu deſiderium ſaltem implicitum Euchariſtiæ & Extremæ Unctionis, utraque quarum eſt tantum neceſſaria ex præcepto. Idcirco votum ſeu deſiderium Sacramenti Pœnitentiæ, quod eſt medium abſolute neceſſarium ad ſalutem, debet eſſe explicitum, alias non eſſet maioris neceſſitatis Baptiſmus & Pœnitentia, ac votum cuiuslibet alterius præcepti Chriſti. Unde cum Pœnirentia, ſicuti Baptiſmus, neceſſaria ſit neceſſitate medii, votum, ſeu deſiderium illius, quod ex divina indulgentia ſupplet in caſu neceſſitatis vices Sacramenti, certe requiritur quod aliqua ſingulari ratione diſtinctum ſit a deſiderio obſervandi cætera Dei mandata.

§. XXI.

De Contritione imperfecta, ideſt de Attritione.

Alter Pœnitentiæ actus ideſt contritio imperfecta, ſuo proprio vocabulo appellatur attritio ducto a verbo attero, & excogitatum fuit a Scholæ Doctoribus diſtinctionis & doctrinæ cauſſa, ad ſignificandum dolorem, ſeu pœnitentiam quamdam de peccato imperfectam, ut notat Eſtius. Sicuti enim in corporalibus attritum dicitur quod aliquo modo, ideſt forinſecus tantum læſum aut comminutum eſt, contritum vero quod totum intus & foris fractione in minima reſolutum eſt; ita in ſpiritualibus Attritionem dixerunt Doctores quamdam imperfectam, & aliqualem pœnitentiam: Contritionem vero pœnitentiam intimam & perfectam; ſic Eſtius. Quid nomen attritionis quod ſignificationem.

Attritionis nomen ignotum fuit, & inuſitatum non ſolum in Scripturis & Patribus, ſed etiam apud Theologos ante ſæculum decimum tertium. Veteres Theologi, ut referunt Alexander de Hales, S. Bonaventura in 4. diſt. 57. p. 2. art. 2. q. 3. ad 4., S. Thom. in 4. diſt. 17. in ſupplement. q. 1. art. 3. intelligebant contritionem intenſam & perfectam, quæ præcedit infuſionem gratiæ ſanctificantis. Secundum eorum ſententiam contritio, & attritio non differunt niſi ſicuti fides formalis, & informis, ſeu ratione ſubiecti, idemque dolor charitate perfectus dicitur contritio in homine iuſto & attritio in peccatore ad gratiam ſanctificantem diſpoſito. At hac prætermiſſa attritionis interpretatione, quam ſcholæ iam reiecere, ſit:

Attritio chriſtiana conſentanee Concil. Trid. ſeſs. 14. cap. 4. definiri ſolet, aut Definitio Attritionis.

potius

potius deſcribi, *dolor imperfectus conceptus de peccato, vel ex turpitudine ipſius peccati; vel ſupernaturalis & abſoluta deteſtatio peccati cum ſpe veniæ, excludens peccandi voluntatem, & diſponens hominem ad gratiam remote ex ſe ſola, proxime & ſufficienter cum Sacramento Pœnitentiæ*. Vel ut alii: *Dolor imperfectus ſupernaturalis de peccato commiſſo, conceptus vel ex conſideratione turpitudinis ipſius peccati, vel ex metu gehennæ & pœnarum, vel ex alio ſimili ſupernaturali motivo communiter cum ſpe veniæ, excludens ſeu deteſtans peccandi voluntatem*.

Dicitur *dolor imperfectus*, non quidem in ſua ſpecie, ſed comparate ad dolorem contritionis perfectæ, quo ille longe eſt inferior, utpote qui numquam ſit diſpoſitio ſe ſola ſufficiens ad gratiam, licet poſſit eſſe intenſior, & remiſſior in ſua ſpecie. *Supernaturalis*; quia dolor naturalis quacumque naturali ratione conceptus cum ſit ordinis inferioris, nec eſt pars materialis Sacramenti, nec diſpoſitio ad eius effectum, ſcilicet ad gratiam, neque cum Sacramento: Docent enim PP. Tridentini cit. cap. *huiuſcemodi dolorem, donum Dei eſſe, & Spiritus Sancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantum moventis, quo pœnitens adiutus viam ſibi ad iuſtitiam parat*. Dicitur *conceptus vel ex conditione turpitudinis ipſius peccati, vel* &c. quibus verbis exprimitur differentia attritionis ideſt contritionis imperfectæ a contritione perfecta; hæc enim concipitur ex perfecto charitatis amore; turpitudo vero, quæ poteſt eſſe motivum attritionis non intelligitur prout ſecum affert peccatoris infamiam, aut prout dehoneſtat, ſeu inquinat naturam rationalem, ſed prout eſt contraria pulchritudini iuſtitiæ, quæ commendatur a Deo, a Fide, a Religione. Habertus. *Cum ſpe veniæ, & excludens, ſeu deteſtans voluntatem peccandi*, quibus attritio convenit cum contritione perfecta, & diſtinguitur ab infructuoſa & coacta pœnitentia, quam agunt deſperati in inferno. *Communiter*, & hac voce ſignificatur cum PP. Tridentinis, attritionem ex aliis etiam motivis aliquando concipi, ac primo quidem ex amore beatitudinis: Nam qui vitam æternam ardenter deſiderat, conſequens eſt ut doleat, quod illius amittendæ periculum incurrerit peccando, tametſi in timore gehennæ intelligatur amor beatitudinis; timor quippe mali oritur ex amore boni oppoſiti. Procedit etiam aliquando attritio, & fluit ex initiali, & inchoato amore charitatis; nam qui incipit diligere Deum, neceſſe eſt quod doleat illum offendiſſe.

Dixi *Attritionem aliquando concipi etiam ex aliis motivis*; Quia ſufficit etiam dolor de peccatis ob metum pœnarum temporalium, puta famis, morbi, ſterilitatis, &c. ut a Deo immiſſarum vel immittendarum propter ipſa peccata. Nam talis dolor elicitur ex motivo mere humano, vel naturali, ſed reſpicit Deum, ut iuſtum vindicem peccati & eius ultorem per pœnas etiam temporales, adeoque cum ſic ſit elicitus ex motivo ſupernaturali, & dolor ſupernaturalis & ſufficiens. Hæc eſt Communior inter DD. & probabiliſſima, & colligitur etiam ex Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 4. ubi dicit, Attritionem concipi etiam ex pœnarum metu, & addit exemplum de Ninivitis, qui timore ſubverſionis Civitatis, & mortis, utraque quarum erat pœna temporalis, pœnitentiam egerunt, & divinam impetrarunt miſericordiam.

Attritio concepta ex timore gehennæ, vel ex amore concupiſcentiæ beatitudinis ſupernaturalis, differt eſſentialiter a contritione perfecta, utpote quæ habeat obiectum motivum ſeu formale ſpecie ab iſta diverſum; & ab obiecto motivo ſeu formali quælibet actio, ut alias dicitur, ſuam eſſentiam ſeu ſpecificationem deſumit. Nam ad contritionem perfectam movemur amore infinitæ Dei bonitatis; movemur vero ad attritionem vel timore pœnæ, vel amore concupiſcentiæ: Attritio autem profluens, ſeu procedens ex inchoato charitatis amore non differt a contritione perfecta niſi accidentaliter; non ſecus ac puer infirmus a viro perfecto, quia idem eſt motivum formale. Ita plures ex veteribus Theologis, ut Gulielmus Pariſienſis tract. *de Sacram. Pœnit.* cap. 6., Albertus Magnus in 4. diſt. 16. art. 10. *dicendum* (ait) *meo iudicio, quod unus, & idem dolor in ſubſtantia poteſt eſſe & contritionis, & attritionis*. Habert.

Porro ex dictis facile colligitur quod iam antea notatum fuit dum agebatur de Contritione in genere, nempe attritionem requiſitam, ut ſufficientem in Sacramento Pœnitentiæ ad ipſius valorem & efficaciam, ideſt ut per ipſam iuſtificatio conſequi poſſit, debere eſſe *formalem*, nempe quæ ſit animi dolor, & deteſtatio formalis de peccatis commiſſis cum propoſito non peccandi de cætero, ut conſtat ex ibi cit. Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 4. cum attritio ſit pars neceſſaria formalis, & expreſſa Sacramenti,

ti, & incertum ſit valere virtualem. Quare non ſufficit dilectio etiam perfecta, cum hæc non ſit Contritio formalis, ſed virtualis tantum. *Internam*, ut ex Ioele 2. *Scindite corda veſtra*; nam attritio eſt animi dolor; non eſt tamen neceſſe, ut iam diximus hanc eſſe ſenſibilem. *Supernaturalem*, hoc eſt elicitam ex motivo ſupernaturali per auxilium gratiæ ut habemus ex Trident. ſeſs. 6. can. 3. Diſpoſitio enim eſſe debet proportionata formæ, quæ eſt gratia ſanctificans, ad quam conſequendam in Sacramento Pœnitentiæ diſponere debet attritio, & hanc gratiam contritionis peccator petere debet a Deo per Chriſti merita. *Univerſalem*, ut dolor ſe extendat ſaltem virtualiter, & implicite ad omnia peccata mortalia admiſſa; quia unum mortale remitti nequit ſine omnibus aliis, cum per omne mortale avertamur a Deo, & nullum remittatur ſine infuſione gratiæ ſanctificantis, quæ eſt incompoſſibilis cum omni mortali. *Efficacem, & abſolutam*, ut excludat affectum omnem ad quodvis mortale, & contineat firmum propoſitum ſervandi omnia mandata ſaltem graviter obligantia, & adhibendi omnia media ad fugam peccati, cuiuſmodi ſunt deſtructio cauſſarum peccati, fuga occaſionis proximæ, paſſionum mortificatio, frequentia orationum. *Appretiative ſummam* ut homo oderit, & deteſtetur peccatum ſuper omnia mala, ac paratus ſit omni bono carere, & quodvis malum pati potiuſquam peccare mortaliter, & Dei amicitiam rebus omnibus præferat; cum contritio ad iuſtificationem etiam in Sacramento ſit converſio ad Deum ex toto corde totalitate appretiationis, iuxta illud Ioel 2. *Convertimini ad me in toto corde veſtro*. Nam ſicuti quia Deus eſt ſummum bonum, ſuper omnia eſt diligendus, ita quia peccatum ut eius offenſa eſt ſummum malum, ſumme deteſtandum eſt, ac vitandum. *Coniunctam cum ſpe veniæ*, & de hac conditione vide Concil. Trid. cit. ſeſs. 14. cap. 4.

Sufficit dolor ille, quis quo dolet ſe non dolere de peccatis ſicuti deberet, ſi per hoc innuat quod vere de peccatis ſuis doleat, ſed non ita vehementer ut deberet; quia ad iuſtificationem ſufficit cum Sacramento dolor remiſſus, dummodo nihil aliud ei deſitquam intenſio, ideſt dummodo ſit verus dolor de peccatis conceptus ex motivo ſupernaturali, cum abſoluto propoſito non peccandi de cætero. Ita Leſſius aliive.

Non ſufficit tamen dolor ille, quo quis dolet ſe non dolere de ſuis peccatis, ſi per hoc indicet ſe carere vera deteſtatione, & diſplicentia peccatorum, & ſentire potius complacentiam, quam odium de illis, ac proinde doleat, quod nequeat hanc complacentiam ſuperare, quia hic non eſt dolor, ſed doloris carentia, & iuſtificatio acquiri nequit per dolorem ſolummodo inceptum.

Attritio putata tantum, & exiſtimata etiam invincibiliter, quæ ſecundum ſe non ſit vera Attritio, ſicuti non eſt ſufficiens ad fructuoſam Sacramenti Pœnitentiæ ſuſceptionem, uti communiter, ita neque valida, neque ſufficiens eſt ad ſuſceptionem eius validam. Seu quod idem eſt, dari nequit Sacramentum Pœnitentiæ validum quoad eſſentiam, & informe quoad effectum gratiæ: quia cum Attritio ex Concilio Tridentino ſeſs. 14. cap. 4. ſit pars eſſentialis Sacramenti Pœnitentiæ, ſicuti Sacramentum hoc eſt verum, & reale, ipſa quoque illius pars vera, ac realis eſſe debet, & non tantum exiſtimata, quia noſtra exiſtimatio nihil ponit in re. Quare non ſecus ac nulla alia res eſſe nequit ſine aliquo ex his, quod ſit eſſentialis ipſius pars; Sacramentum quoque Pœnitentiæ eſſe, & dari nequit ſine contritione vera, & reali, qualis a Deo exigitur utpote eſſentialis eius pars, ſicuti in Sacramento Euchariſtiæ validum non conficeretur Sacramentum, ſi adhiberetur Hoſtia, quæ etiam invincibiliter putaretur triticea, & ſecundum ſuum verum eſſe, & reale talis non eſſet, quia ſecundum verum eſſe reale deficeret pars eſſentialis materialis Sacramenti Euchariſtiæ.

Nec valet dicere, quod ſicuti quædam alia Sacramenta valida eſſe poſſunt quoad eſſentiam, & informia quoad effectum, ſeu carere effectu gratiæ ob ſumentis indiſpoſitionem, ut præſertim de Baptiſmo communiter aſſeritur, ad quem ſi adultus ficte accedat, ideſt ſine diſpoſitione Fidei, & doloris, recipit Baptiſmum quoad eſſentiam, ſed informem quoad effectum, quem poſtea vi Baptiſmi præteriti recipere poteſt recedente fictione: Non valet, inquam, nam circa hoc habetur magna, & lata diſparitas, ac differentia inter alia Sacramenta, & Sacramentum Pœnitentiæ. In aliis enim Sacramentis diſpoſitio neceſſaria ad illorum effectum diſtinguitur ab his omnibus, quæ requiruntur ad illorum eſſentiam. In hoc vero Sacramento Pœnitentiæ idem actus, qui eſt diſpoſitio neceſſaria ad ipſius effectum, eſt etiam ipſius eſſentialis pars, cum dolor ſit proxima eius materia: Unde ſi alia Sacramenta eo quia non includant ut partem

eſſentialem ipſius ſuſcipientis diſpoſitionem, poſſunt eſſe valida quoad eſſentiam, & informia quoad effectum gratiæ; hoc fieri non poteſt in Sacramento Pœnitentiæ, utpote quod habeat pro parte eſſentiali ipſam ipſius ſuſcipientis diſpoſitionem, quæ ſi deſit, deeſt Sacramento pars eſsentialis; ac proinde neceſse eſt, ut ſit invalidum non ſolum quoad effectum gratiæ, ſed etiam quoad ipſius ſubſtantiæ rationem, ſeu eſsentiæ.

Nec valet pariter quod alii obiiciunt de eo, qui cum habeat duo diſparata peccata mortalia, puta Furti, & Periurii fieri poteſt, ut doleat de uno ideſt de Periurio, non vero de altero, ideſt de Furto, eo quod invincibiliter huius non recordetur; in tali caſu Sacramentum eſſet validum quoad eſſentiam, quia haberetur dolor, ac ideo haberentur omnes eius partes; informe vero eſſet quoad effectum gratiæ ex defectu doloris extenſive, quia in tali caſu peccatum Furti oblitum non eſſet remiſſum. Non valet hoc, inquam, quia vel dolor eſſet ſufficiens ad valorem Sacramenti, & tunc ſufficiens eſſet etiam ad effectum, & fructum ipſius, cum nequeat eſſe dolor ſufficiens ad valorem Sacramenti, niſi ſit dolor reconciliativus cum Deo, & talis dolor continet virtualiter deteſtationem omnium peccatorum mortalium, licet non omnium recordetur pœnitens, quia talis dolor ſtare nequit cum affectu ad aliquod peccatum mortale; vel ille dolor eſſet inſufficiens, & tunc Sacramentum eſt informe non ſolum quoad effectum gratiæ, ſed etiam quoad eſſentiam, ideſt invalidum ob defectum materiæ proximæ, & neceſſariæ, qui eſt dolor reconciliativus cum Deo, continens impliciter ſaltem, & virtualiter omnium mortalium, etiam invincibiliter ac ideo inculpabiliter oblitorum diſplicentiam: non poteſt igitur dari Sacramentum Pœnitentiæ validum quoad eſſentiam, & informe quoad effectum.

§. XXII.

De erroribus contra Attritionem.

Lutherus, qui vult Contritionem conceptam ex timore gehennæ liberam non eſſe, ſed extortam, violentam, & coactam, aſſerit hanc facere hominem magis peccatorem, & hypocritam; & huius erroris fundamentum & radix eſt alius error, nempe quod omnis humana actio quæ non provenit ex Charitate perfecta habituali, & ſanctificante verum ſit peccatum, & quod ante hanc charitatem homo tanto remotior ſit a gratia comparanda, quanto magis nititur ad eam, ſe diſponere & præparare.

Baius vero, Ianſenius, & Queſnelius volunt, non quidem habitualem, ſed actualem charitatem proprie dictam neceſſariam eſse ad omnem humanam actionem, ut ſit moraliter bona, non verum peccatum. Quare in horum ſententia Attritio concepta ex ſolo pœnarum metu vitioſa eſt, & verum peccatum ſaltem omiſſionis, eo ipſo quod non fiat ex motivo charitatis, nec ad Deum tanquam ultimum finem referatur, cum unuſquiſque vi præcepti dilectionis Dei ſub pœna peccati ſaltem omiſſionis teneatur omnes ſuas actiones ex motivo charitatis ad Deum tanquam ultimum finem virtualiter ſaltem referre. Unde hi ſupponunt (& hoc eſt talis erroris fundamentum) nullum eſse medium inter vitioſam cupiditatem, & laudabilem charitatem, itaut quidquid fit ab homine, vel eſse a cupiditate, & ideo malum, vel a charitate, idcirco rectum, & honeſtum. Secundum iſtorum ſententiam Attritio concepta ſine actuali charitate ex ſolo pœnarum metu nunquam excludit interiorem voluntatem peccati ſaltem implicitam, & conditionatam, & timor pœnæ, ſicuti etiam opus factum ex impulſu huius timoris, etiam fide ſuppoſita, non eſt ſupernaturalis, ſeu ex gratia Chriſti, ſed ex viribus naturæ, ut re ipſa docet Ianſenius Lib. *de gratia Chriſti Salvatoris*, cap. 27., *Impoſſibile eſt* (ait) *ut ille, qui in peccandi propoſito conſtitutus eſt, ſola pœnæ formidine mutet voluntatem, & peccatum deteſtetur.* Contra hos errores ſit cum Eccleſia Catholica.

§. XXIII.

De Bonitate, ac Validitate Contritionis imperfectæ ex timore pœnæ conceptæ.

Contra dictos errores, quibus impugnatur contritio imperfecta, ſeu Attritio, nempe dolor de peccatis excitatus ex pœnarum timore, quamplurima habentur Divinarum Scripturarum Teſtimonia, quibus huiuſmodi dolor bonus, ac laudabilis, & ut ſupernaturale donum Dei exponitur, utpote qui procedat a motivo, quod eſt initium veræ converſionis ad Deum, ſeu ſpiritualis ſalutis; nempe timor ipſius Dei, eiuſque iudiciorum, ac pœnarum, qui proinde ſæpe in divinis Scripturis commendatur, immo & nobis præcipitur, ut ex tali timore impellamur ad fugam peccati, ad Divinorum mandatorum obſervantiam. Habetur enim de hoc ſalutari timore præcipue Iſaiæ 26. ubi iuxta verſionem

nem ſeptuaginta, Propheta ita loquitur; *A timore tuo Domine concepimus, & parturivimus, & peperimus ſpiritum ſalutis*, nec intelligi hoc poteſt de timore filiali, qui coniungitur cum gratia, & remiſſione peccatorum, quæ eſt Pœnitentiæ finis, ſed de ſervili, quo videlicet ita timetur pœna, ut nondum habeatur iuſticia, ut expreſſe alias docent divinæ Scripturæ. Nam Eccli. 1. dicitur: *Timor Domini expellit peccatum; nam qui ſine timore eſt non poterit iuſtificari*: & clarius habetur tum Pſalm. 118. in quo ita precabatur David: *Confige timore tuo carnes meas, a iudiciis enim tuis timui*; tum Matth. 10. ubi Chriſtus ita nos admonuit: *nolite timere eos, qui occidunt Corpus... ſed potius timete eum, qui poteſt & Animam, & Corpus perdere in gehennam*. Quare in hoc ſenſu, ideſt de timore ſervili ut ſalutis initium diſerte exponit S. Auguſtinus Tract. 9. in Epiſt. Ioannis illud Proverb. 1. *Timor Domini initium Sapientiæ*, & ratio huius doctrinæ, ait Eſtius, hæc eſt, nempe quia qui per peccatum recedit a Deo, ita peccati vinculis innectitur, ut nunquam, aut vix unquam relinquere vellet peccatum, niſi perculſus aliquo Dei timore. Cum enim ſtipendium peccati *mors ſit*, ut ait Apoſtolus ita ordinavit Divina iuſtitia, ut nemo, aut fere nemo peccatum a ſe commiſſum odiſſe, atque ab eo recedere inciperet, niſi timore gehennæ, ſeu mortis æternæ, tanquam præſenti quodam ſupplicio ad æternum ſupplicium evadendum ordinato, extimulatus, idque per miniſterium legis, *quia*, ut aiebat Apoſtolus, *non cognovi peccatum, niſi per legem*: & præ aliis unum D. Pauli ſumi poteſt inſigne huius veritatis exemplum in divinis Scripturis, ubi manifeſte deſcribitur eius admirabilis, & ſubita converſio operata in eius animo a gravi timore repente ipſi cœlitus incuſſo; nam territus Divini Iudicis voce, in terram proſtratus tremens, ac ſtupens ſtatim divinæ obſecutus eſt voluntati dicens: *Domine, quid me vis facere?* Immo volens Dominus in ipſo mundi exordio continere primum hominem in ſtatu iuſtitiæ, & in obedientia ſui mandati de non comedendo fructu ex arbore boni, & mali, uſus eſt fræno timoris, obiiciens ei minas mortis quandocumque de tali fructu comederet: *Quacumque horu comederis morte morieris*. Quare Tertullianus in Libro *de Pœnitentia* vocat timorem ſervilem inſtrumentum Pœnitentiæ, ſine quo videlicet Pœnitentia agi non poteſt. Hinc eſt quod Chriſtus, & Ioannes in Evangelio, necnon Petrus, & Paulus in Actis homines ad Pœnitentiam cohortantes, iudicium Dei, & ſupplicia peccatorum eis ſub oculos poſuerunt.

Licet igitur hic timor neque ſit Iuſtitia, neque aliquid Iuſtitiæ, quia ſervilis eſt, recte tamen vocatur initium Pœnitentiæ; quatenus nimirum hominem per peccatum a Deo alienatum ad Pœnitentiam, Iuſtitiam, & Sapientiam, & per conſequens ad Deum ducit; & revocat. Clare S. Auguſtinus in Pſalm. 127. exponit ſervilem timorem, & caſtum; & quomodo de ſervili ad timorem caſtum tranſeamus. *Alius* inquit *non in hac terra pati timet, ſed gehennas timet, unde terruit, & dæmones: audiſtis cum Evangelium legeretur; ubi vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. Audiunt hoc homines, & quia vera futura ſunt impiis timent; & continent ſe a peccato. Timent quidem, ſed non amant* (ecce timor ſervilis): *cum autem per timorem abſtinent ſe a peccato* (ſequitur S. Doctor) *fit conſuetudo iuſtitiæ, & incipit, quod durum erat amari, & dulceſcit Deus, & iam incipit homo propterea iuſte vivere non quia timet pœnas, ſed quia amat iuſtitiam*. En quomodo timor ſervilis tranſit in timorem caſtum, & ad dilectionem Charitatis perducit, unde fit, ut ait S. Doctor in ſermone 161. alias 18. *de verbis Apoſtoli; quod ſi peccator initio ſuæ converſionis ob timorem pœnæ a malo ſe continebat, acquiſita in progreſſu Charitate hæc efficit, ut nollit malum agere, etiamſi impune comittere valeret*. Ita enim ibi S. Doctor alloquitur peccatorem, qui ob timorem ſe pœnitere incipit: *cum dicit mihi, gehennam timeo, in æternum puniri timeo.... ſervilis timor formido eſt mali, nondum dilectio boni. Cuſtodiat tamen te timor iſte dum non facis timendo, & veniet Charitas intus in cor tuum, & quantum illa intrat, timor tantum exit. Timor enim id agebat, ne faceres; Charitas id agit ut nollis facere, etiam ſi impune poſſis admittere*. Conſtat ergo ex his ad evidentiam, quam falſum, & abſurdum ſit, quod ſentiunt Lutherus, Baius, Ianſenius, Queneſius de Pœnitentia ex timore pœnarum, nempe vitioſam eſſe, & peccatum ſaltem omiſſionis eo ipſo quod non proveniat a motivo Charitatis, ac facere hominem magis hypocritam, ut ait Lutherus. Hinc merito Concilium Tridentinum contrarium definivit adverſus Lutherum ſeſ. 6. can. 7. & præcipue can. 8. in quo ita habetur; *ſi quis dixerit, gehennæ metum, per quem ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel a peccando abſtinemus*,

mus, peccatum eſſe, aut peccatores peiores facere: anathema ſit. Hiſce tamen non obſtantibus, ex modo quo iuxta celebriores Theologos ſupra expoſuimus Attritionem, adhuc gravis oritur difficultas graviſque verſatur in ſcholis controverſia, præſertim a tempore Tridentini, num ſcilicet Attritio ſufficiat ad Sacramentum Pœnitentiæ, gratiamque per ipſum percipiendam; an conjunctum habere debeat aliqualem Dei amorem, quem ſcholæ *initialem* appellant.

Quia potior huius difficultatis vis pendet ab eo, quod Concilium Tridentinum circa hanc controverſiam, quæ in ipſo Concilio exorta eſt, ſtatuit; hinc

Nota 1. quod licet nonnulli, qui propugnant ſufficere Attritionem ex ſolo timore gehennæ conceptam ſine ullo ne quidem initiali amore Dei, hanc eorum ſententiam iactare ſoleant tanquam fidei dogma a nullo violabile propter Concilii Tridentini ſeſ. 14. cap. 4. auctoritatem, quam apponunt; Falſum tamen eſt, Concilium aliquid circa hanc controverſiam ſtatuiſſe, ſeu definiviſſe pro una, aut pro altera parte, ut conſtat; quia ſolum Scholarum exercitio reliquit alterutram opinionem pro arbitrio propugnare; & ita refert Cardinalis Pallavicinus Lib. 12. cap. 10. ſuæ hiſtoriæ Concilii Tridentini, ubi narrat, quod cum quidam Theologi, quibus demandatum erat delineare Decretum in Seſ. 14. ferendum de Attritione, dicerent in dicto Decreto, quod Attritio, quæ ſolum vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu, qui ſervilis timor dicitur, concipiatur, ſi voluntatem peccandi excludat, & dolorem qualemcumque de commiſſis delictis exprimat, ſufficit ad Sacramenti huius conſtitutionem &c. Patres, monente Ioanne Emiliano Hiſpanienſi Tudeti Antiſtite, iuſſerunt decretum reformari, tollendo vocem *ſufficere*, & inſerendo illius loco *diſponere*; unde evidentiſſime conſtat non definiviſſe, Attritionem ex gehennæ metu conceptam ſufficere in Sacramento, ut e contra Patroni huius ſententiæ importune vociferari non ceſſant; nam illud Concilium non definivit, quod tam ſolemniter declaravit ſe nolle definire, dum ex delineato Decreto expugni voluit verbum ſufficere; & hoc manifeſtiſſime comprobat auctoritas Summi Pontificis Alexandri VII. qui anno 1667. die 5. Maii ad extinguenda diſſenſionis ſemina in Scholis Theologorum exorta, pacemque inter Theologos ponendam, vetuit ſuo decreto, ne quis audeat alicuius Theologicæ cenſuræ, alteriuſve iniuriæ, aut contumeliæ nota taxare alteram ſententiam, ſive negantem neceſſitatem aliqualis dilectionis Dei in præfata Attritione ex metu gehennæ concepta, quæ hodie inter Scholaſticos communior videtur, ſive aſſerentem dictæ dilectionis neceſſitatem, donec ab hac Sancta Sede aliquid in re hac fuerit definitum.

Nota 2. duplicem eſſe Dei amorem (ut iam alias diximus) unum perfectum, qui eſt veræ charitatis, & dicitur amor amicitiæ, qua Deus diligitur, quia in ſe ſumme bonus, & perfectus eſt. Alterum imperfectum, ſeu minus perfectum, qui fundatur in ſpe Chriſtiana, & dicitur concupiſcentiæ, ſeu ſpei, quo Deus diligitur, quia nobis bonus. Unde hic duplex amor diſtinguitur ex duplici motivo formali tum ſpei, tum charitatis, ac proinde charitatis perfectio non eſt repetenda ex gradu intenſionis, ſed ex motivo.

Cum igitur in controverſia de Attritione ſufficienti in Sacramento Pœnitentiæ inquiratur, num neceſſarium ſit aliqualis amor Dei, & qualis amor, ideſt an ſpei, vel charitatis, ut pœnitens ſufficienter diſpoſitus dicatur, ad gratiam Sacramenti percipiendam, variæ ſunt Theologorum ſententiæ; & omiſſis his, qui cenſent cum Magiſt. ſententiarum contritionem perfectam præire debere Pœnitentiæ Sacramentum, cum iam ſatis de hoc dictum ſit dum ageremus de contritione perfecta, quam ſtatuimus cum gravioribus Theologis non eſſe neceſſariam diſpoſitionem ad iuſtificationem in hoc Sacramento, tres ſunt aliæ præcipuæ ſententiæ, quæ nunc temporis circa Attritionem agitari ſolent in Scholis; & prima eſt eorum, qui volunt Contritionem imperfectam, ſeu Attritionem conceptam vel ex conſideratione turpitudinis peccati, vel ex gehennæ, aut pœnarum timore, ſi voluntatem peccandi excludat, ſufficientem eſſe diſpoſitionem ad percipiendam gratiam Sacramenti Pœnitentiæ, & hæc, ut aſſeruit in ſuo decreto anno 1667. Alexander Papa VII. erat eo tempore communior.

Secunda eorum, qui volunt Attritionem ex ſolo metu pœnarum conceptam ſine ullo Dei amore ſaltem inchoato, quem *initialem* vocant, non ſufficere, ſed ad hoc ut ſit ſufficiens diſpoſitio ad rite, & utiliter Sacramentum Pœnitentiæ ſuſcipiendum, requiri in ea aliqualem Dei amorem, non quidem qui ſit veræ charitatis, quæ hominem ante Sacramentum iuſtificat; ſed eum qui ex ſpe naſcitur; ideſt ex amore, & de-

fide-

ſiderio æternæ beatitudinis in Deo conſequendæ; &, ut iam dixi, hunc appellant amorem concupiſcentiæ, quo diligimus Deum non ut bonum in ſe; ſed ut bonum & commodum nobis.

Tertia tandem eſt eorum, qui aſſerunt Attritionem ex gehennæ metu conceptam non ſufficere in Sacramento, niſi includat ſaltem initialem charitatis amorem, ſeu deſiderium efficax amandi Deum, ut eſt bonus in ſe. Secunda nunc videtur communior: hæc tamen ſecura eſt, & in praxi ſequenda, ac proinde hanc propugnandam ſuſcipimus. Sit igitur.

Ad obtinendam iuſtificationem in Sacramento Pœnitentiæ requiritur, ut Attritio includat aliquem amorem Dei, nempe ut coniunctum habeat initialem amorem charitatis erga Deum, non tamen talem, qui ſatis ſit ad iuſtificandum extra Sacramentum Pœnitentiæ. Et inter præcipua Divinæ Scripturæ teſtimonia, quæ hoc comprobant, manifeſtiſſimum eſt illud Ioelis, in quo Dominus vocans populum ad converſionem, non eum vocat ſimpliciter ad converſionem a peccato, ſed ut a peccato ad ipſum convertatur toto corde, ideſt toto affectu eum diligendo: *Convertimini ad me in toto corde veſtro*; & in 1 Ioannis ita habetur: *Qui non diligit manet in morte*; nec hic textus intelligi poteſt de amore ſpei, ſeu concupiſcentiæ, ſed charitatis, nempe qualis in divino mandato nobis præcipitur, in quo iubendo quod Deum amemus toto corde, anima, & viribus noſtris, præcipitur nobis non quicumque amor erga Deum, ſed amor omni alio maior, qui certe eſſe nequit niſi amor charitatis, ideſt ut diligamus Deum ſumme, & appretiative, non ſolum ut bonum nobis, ſed etiam ut bonum in ſe. Hinc ait Chriſtus Dominus Matthæi 10. *Qui amat Patrem ſuum, & Matrem ſuam pluſquam me non eſt me dignus*; ita 2. Corint. 7. habetur: *quæ ſecundum Deum triſtitia eſt Pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur*. Igitur ſecundum Apoſtolum ad hoc ut triſtitia, ſeu dolor de peccatis animæ ſalutem pariat, requiritur ut ſit triſtitia ſecundum Deum, ſeu propter Deum offenſum; igitur ad hoc ut Attritio ſit ſufficiens diſpoſitio ad iuſtificationem in Sacramento Pœnitentiæ, requiritur ut habeat aliqualem, ſeu initialem amorem charitatis erga Deum Concilium Tridentinum ſeſ. 6. cap 6. agens de diſpoſitionibus requiſitis ad iuſtificationem in Baptiſmo ita habet: *ipſumque tanquam omnis iuſtitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea moventur adverſus peccatum per odium aliquod & deteſtationem, hoc eſt per eam Pœnitentiam, quam ante Baptiſmum agi oportet*: at ſi ad iuſtificationem in Baptiſmi Sacramento requiritur initialis amor Dei, quanto magis non erit neceſſaria talis diſpoſitio per amorem in Sacramento Pœnitentiæ, quæ ex eodem Concilio eſt laborioſum Baptiſma. Et ratio quoque hoc comprobat: nam ſicut homo peccando a Deo avertitur, & convertitur ad creaturam, veluti ad ſuum ultimum finem, ita, ut per Pœnitentiam vere ſe convertat, & ſui erroris remiſſionem conſequatur, neceſſe eſt ut redeat ad terminum a quo peccando receſſit, & redeat modo eodem quo ab ipſo termino receſſerat; ideſt ut non ſolum revertatur a creatura, ſed ad Deum convertatur, & ad eum convertatur, ipſum ut ſummum bonum aliqualiter amando, non ſecus ac in recedendo ab ipſo, ut ad creaturam converteretur, converſus eſt ad creaturam, eam ut ſummum bonum amando. Hic autem aliqualis amor, quo peccator pœnitens debet ad Deum converti, eſſe debet non ſolum ſpei, ideſt concupiſcentiæ, ſed etiam Charitatis, quia cum Charitas ſit forma, & anima, a qua virtutes omnes, & actiones ſupernaturales vivificantur, & perficiuntur, virtus Pœnitentiæ ut digna ſit diſpoſitio, qua in Sacramento Pœnitentiæ recipiat peccator iuſtificationem, perfici debet ac animari a Charitate, non tamen habituali, quia hæc haberi nequit niſi poſt iuſtificationem, in qua cum gratia aliiſque virtutibus in nobis infunditur, ſed actuali, ideſt excitata per impulſum Spiritus Sancti, non inhabitantis, ſed tantum moventis, nec a charitate perfecta, quia hæc iuſtificat etiam extra Sacramentum, nec talis Charitas perfecta, ut iam diximus, requiritur ut diſpoſitio ad hoc Sacramentum, ſed imperfecta, & initiali, quæ ſecundum ſententiam S.S. Auguſtini, & Gregorii Magni videtur poſſe conſiſtere in vivo deſiderio Deum ſuper omnia ob infinitam eius bonitatem amandi. *Deum jam amat* (dicunt citati P. P.) *qui Deum deſiderat*. Inſuper licet ſummus Pontifex Alexander VII. vetet utramque ſententiam notari cenſura, donec talis controverſia a S. Sede dirimatur; idcirco utraque ſit probabilis; nihilominus ſententia aſſerens neceſſitatem initialis amoris Dei ad hoc ut Attritio concepta ex timore gehennæ ſit ſufficiens diſpoſitio ad iuſtificationem in Sacramento Pœnitentiæ, cum nullo exponat periculo,

eſt

eſt tutior altera hoc negante; utpote quæ, licet probabilis, non eximat in praxi a periculo æternæ damnationis. Etenim certum eſt, ac indubitatum, accedentem cum initiali amore ad Sacramentum Pœnitentiæ veniam peccatorum accepturum, quod e contra non conſtat de eo, qui ſine illo inchoato amore accedit. Sed ubi agitur de valore Sacramenti non licet ſequi opinionem probabilem relicta tutiore; igitur neceſſario requiri videtur in Attritione initialis amor charitatis erga Deum, ut ſit ſufficiens diſpoſitio ad iuſtificationem in Sacramento; & hæc ſententia non ſolum eſt tutior, ſed etiam probabilior. Nam ſi illud eſt probabilius, quod eſt magis rationi conſonans, quidnam magis rationi conſonum, quam ut peccator qui ad Deum pœnitens convertitur ac in priorem eius amicitiam a Deo recipitur, ipſe quoque ut tantæ benignitati reſpondeat, per amorem ſaltem aliqualem benevolentiæ, ideſt amicitiæ & Charitatis ad Deum convertatur? Unde licet opinio de ſufficientia Attritionis ex ſolo metu gehennæ, donec aliter Sancta iudicet Eccleſia, ſit ſpeculative probabilis, & magis etiam ea, quæ docet ſufficere cum timore pœnæ amorem ſpei, in praxi tamen utraque proculdubio eſt minus tuta, ac periculo damnationis æternæ expoſita; cum ex oppoſito opinio de iniungendo initiali amore Charitatis timori pœnæ pro Attritionis ſufficientia in praxi ſit abſolute tuta, ſemota ab omni periculo æternæ ſalutis; immo huic prorſus accommodata, & favorabilis.

Cæterum amor ille ſpei, ſeu concupiſcentiæ, qui a ſecunda ſententia ſtatuitur neceſſarius in Attritione ex metu gehennæ concepta, ut ſit ſufficiens diſpoſitio in Sacramento Pœnitentiæ, coniunctus eſt quadam naturali neceſſitate cum amore aliquo benevolentiæ erga Deum propter ſe, ſed non tamen appretiative ſummo ex motivo Charitatis: Quia Deus diligi nequit ſuper omnia ut ſummum noſtrum bonum, ſeu ut nobis ſumme bonus, quin etiam aliquatenus ametur propter ſe, ſeu ut eſt in ſe bonus, licet non ſuper omnia ex hoc motivo, ſed præciſe ex motivo ſpei, & concupiſcentiæ.

Colliges igitur, Attritionem conceptam ex metu gehennæ includentem amorem Dei appretiative ſummum, tametſi imperfectum, cum ſpe veniæ, dummodo habeat alias etiam conditiones antea recenſitas, eſſe diſpoſitionem abſolute ſufficientem ad iuſtificationem in hoc Sacramento.

Cæterum, ut vidimus, non requiritur in hoc Sacramento contritio perfecta quæ extra Sacramentum iuſtificat, alias ho Sacramentum nunquam ſecundum ſuam inſtitutionem iuſtificaret, ſeu reconciliaret peccatores, quia in tali caſu reconciliatos ſupponeret; nihilominus in praxi inducendi ſunt peccatores ad eliciendam contritionem perfectam, tum quia eſt actus Deo gratior, & pœnitenti utilior, & ſupplebit defectus, qui occurrere poſſent ex parte Miniſtri, vel ipſius pœnitentis, puta ſi non eſſet vere baptizatus; tum quia actus Charitatis ex præcepto ſæpiſſime in vita eliciendus eſt: Unde contritio ut ſit diſpoſitio ad iuſtificationem in hoc Sacramento, neceſſario elici debet ante abſolutionem, alias abſolutio, quæ eſt forma in hoc Sacramento, non applicaretur materiæ proximæ, & eſſentiali, quæ ſunt contritio, & Confeſſio, unde inanis eſſet abſolutio, ac proinde nullum Sacramentum, quia peccata ſine pœnitentia non relaxantur: immo cum periculum ſit, quod contritio ante confeſſionem omittatur, monendi ſunt pœnitentes, ut Confeſſioni ſemper præmittant Contritionem, & quia, ut aliqui cenſet, Confeſſio procedere debet a Contritione, ut confeſſio ſit doloroſa, alias futura ſimplex peccatorum hiſtorica narratio, & ut Contritio ſenſibilis reddatur. Et ſi contritio eliciatur poſt Confeſſionem, notat P. Antoine, confeſſarium monere debere pœnitentem, ut ſummatim denuo ſe accuſet de peccatis declaratis, & ſaltem Confeſſario inquirenti an non iterum ſe accuſet de iiſdem peccatis, reſpondeat ſe accuſare, quia ubi agitur de Sacramentis pars tutior tenenda eſt, tametſi eſſet minus probabilis, unde ob eamdem rationem in praxi elicienda eſt contritio ex intentione Confeſſionis, vel abſolutionis, ita ut qui contritionem elicuit nihil cogitans de Confeſſione, contritionem renovare debet cum tali relatione, ſeu intentione Confeſſionis. Hoc enim eſt tutius, & probabile eſt ſecundum aliquorum ſententiam id requiri; pars enim debet referri ad compartem, ac illi moraliter uniri, ut totum conſtituat; & contritio ſine relatione ad Sacramentum non eſſet actio Sacramentalis. Et licet contrarium, ut vult de Lugo, ſit probabilius, non eſſet tamen omnino certum. Pater Antoine. Si alicuius peccati mortalis quis oblitus ſit in Confeſſione, de quo antea explicite, & formaliter non doluit, paulo poſt datam abſolutionem ſentiunt aliqui poſſe illud confiteri

fiteri abſque eo quod novum doloris actum eliciat, & abſolvi, cum prior dolor ſecundum iſtos virtualiter ſe extendat ad peccata etiam oblita, & perſeveret, ac valeat, non ſecus ac ſi eſſet novus dolor de ſolis peccatis oblitis; ac proinde dicunt, quod ſi propter imminens mortis periculum abſolvatur moribundus uno tantum, aut altero audito peccato, poſſit poſtea auditis reliquis ab illis abſolvi ex vi prioris doloris moraliter permanentis, abſque eo quod novum dolorem eliciat. Alii tamen e contra, & ſanius meo videri volunt, in praxi requiri in dictis caſibus, aliiſque huiuſcemodi novam Contritionem, cum nova detur abſolutio, cum oppoſita ſententia non ſit omnino certa, & nova forma novam exigat materiam proximam.

§. XXIV.

De debito Contritionis formalis, vel virtualis in Confeſſione venialium etiam in juſtis.

In Confeſſione venialium tantum requiritur ſub mortali contritio formalis vel virtualis, & efficax ſaltem de aliquo: eſt communis apud Doctores cum S. Thoma 3. parte, q. 87. art. 1. Et hoc habetur ex Scriptura, quæ aſſerit indiſtinctè & generaliter neceſſariam eſſe ad remiſſionem peccatorum: item a S. Auguſtino Epiſt. 48. *Nec quemquam putes* (ait S. Doctor) *a quocumque ſeu magno ſeu parvo peccato ad correctionem ſine pœnitentia poſſe tranſire*. Sapientiæ enim & iuſtitiæ Divinæ convenit, ut quævis offenſa propria voluntate admiſſa *ſine retractatione*, ac diſplicentia ſaltem virtuali non remittatur; igitur recte creditur Deus qui connaturalem rerum exigentiam, ac convenientiam ſemper ſervat ſtatuiſſe, ut peccata venialia non remittantur ſine aliqua eorum pœnitentia ſaltem virtuali, quæ conſiſtit in actu ſupernaturalis virtutis alicuius, vi cuius diſpliceret illius peccatum, ſi memoriæ occurreret. Inſuper ſine tali pœnitentia ſaltem virtuali forma nulla redderetur, & ſine effectu ob deficientiam materiæ eſſentialis, cum contritio vera, & efficax ſit pars materialis, & eſſent alis Sacramenti; & eſt grave ſacrilegium reddere Sacramentum voluntarie nullum ideſt ſine effectu, quia eſt gravis irreverentia efficere ut fruſtra, & quaſi irriſorie applicentur verba formæ Sacramenti, utpote verba Chriſti ab eo inſtituta, eiuſque nomine ab eo prolata. Diximus *ſaltem de aliquo*, quia cum venialia non ſint materia neceſſaria huiuſce Sacramenti; ſicuti liberum eſt nullum confiteri, ita ſine mortali poteſt pœnitens carere aliquorum contritione, cum ad materiam eſſentialem Sacramenti, ipſiuſque valorem in deficientia mortalium ſatis ſit, ut unum veniale confiteatur, & unum eorum poteſt ſine alio remitti, ac gratia Sanctificans ſtare cum venialibus. Itidem gravis irreverentia in tali caſu non infertur Sacramento, cum iam ponatur materia valida. Sicuti eſſet aliqua irreverentia, & mendacium confiteri aliquod veniale, de quo pœnitens non doleat, quia ſecundum Suarez, eo ipſo quod quis peccatum confitetur, hoc ipſo exercire dicit ſe de eo dolere, & velle ab eo abſolvi: ſic Pater Antoine cum aliis. Sicuti vero non ſecus ac ſupernaturalis dolor, & deteſtatio peccatorum, propoſitum quoque abſolute requiritur in Sacramento Pœnitentiæ; hinc etiam pro venialibus neceſſe eſt, ut cum dolore habeatur etiam propoſitum implicitum ſaltem, & virtuale vitandi ipſa venialia confeſſa, cum pœnitens habere debeat efficacem voluntatem abſolute vitandi id omne, de quo ſperat abſolutionem, alias non eſſet vere pœnitens; ſed de hoc actu melius hic infra.

§. XXV.

De Propoſito non peccandi requiſito ad Sacramentum Pœnitentiæ.

Tametſi videri poſſit quod ſatis dixerimus quoad propoſitum in exponenda natura contritionis perfectæ, ſive imperfectæ, utraque quarum, ut vera ſit, ac ſincera includere debet deteſtationem peccati, ideſt propoſitum; nihilominus, ut res clarius dilucidetur, de hoc quoque explicite hic agere aggredimur. Propoſitum eſt ſeria, ac deliberata voluntas, qua ita pœnitens deteſtatur peccata, ut firme ſtatuat ea imposterum pro viribus effugere, quia ſine tali propoſito haberi nequit ſeria deteſtatio excludens voluntatem omnem, & affectum peccandi, ut requirit Concilium Tridentinum ſeſ. 14. cap. 4. Sic Petrus Soto, Suarez, Lugo cum aliis. Poteſt tamen ſæpe fieri, ut licet aliquis abſolutum habeat, & ſufficiens propoſitum vitandi ſive venialia, ſive mortalia, nihilominus timeat, vel exiſtimet etiam ſe non vitaturum; cum hoc iudicium, & timor conſiſtere poſſit cum efficaci voluntate actuali peccatum pro viribus vitandi, & frequentius hoc accidere pot-

poteſt pro confeſſione venialium: verum quando firmiter intendat mediante Dei auxilio ſe abſtinere, eſt ſufficiens propoſitum pro Sacramento Pœnitentiæ, licet ob magnam ſuam infirmitatem timeat de contrario. Num vero requiratur, ut propoſitum ſit formale, vel ſufficiat virtuale, non conveniunt Theologi. Pater Henno, cum Suarez & Sylvio, ac pluribus aliis vult, quod per ſe loquendo debeat eſſe formale, & explicitum, iſti enim cenſent ita exigere Concilia tum Florentinum, tum Tridentinum, quia alias fruſtra dicunt, adiunxiſſent illas particulas *cum propoſito non peccandi de cætero*. Salmaticenſes vero ſentiunt ſufficere virtuale, quo quis ita deteſtatur peccata, ut ſi menti occurrerent peccata futura, firmum eliceret propoſitum illa impoſterum præcavendi; nam, aiunt, poteſt quis dolere de peccatis propoſito virtuali non advertens ad peccata in futurum; unde ex modo explicandi revera conveniunt cum ſuperiori ſententia, cum etiam Pater Henno dicat, quod per accidens, ideſt defectu temporis, aut cogitationis ſufficeret virtuale, modo peccatorum ſuorum pœniteat; ut ſi cogitaret de modo impoſterum vivendi, formaliter proponeret vitæ emendationem.

Propoſitum debet eſſe efficax.

Propoſitum debet eſſe efficax ſaltem quoad affectum, ideſt vi illius pœnitens debet eſſe ita diſpoſitus, ut paratus eſſet potius quolibet bono expoliari, & quodlibet malum ſubire, quam denuo peccare, ac proinde excludere debet omnem prorſus voluntatem peccandi. Dixi *quoad affectum*, cum non neceſſario debeat eſſe quoad effectum, ut vi talis propoſiti nullum amplius debeat committere peccatum, de quo doluit, alias recidiva in peccatum ſemper argueret inſufficientiam doloris & propoſiti, quia licet aliquando recidiva ſit vehemens indicium inſufficientiæ propoſiti, non ſemper tamen hoc eſt verum, cum exiſtentia prioris non dependeat ab exiſtentia poſterioris.

Propoſitum univerſim debet eſſe abſolutum, & perpetuum.

Propoſitum hoc debet eſſe circa mortalia abſolutum, & de ſe perpetuum ex parte obiecti; quia alioquin non excluderet voluntatem peccandi pro omni tempore, quod eſſet prorſus inſufficiens; cum pœnitens debeat habere ſimpliciter voluntatem non amplius peccandi, adeoque ſe extendentem ad omnia tempora. Propoſitum hoc circa venialia, ubi nulla ſunt mortalia in Confeſſione, ſicut antea notavimus, debet eſſe ſimiliter abſolutum, & perpetuum, ſaltem circa unum eorum, quæ in Confeſſione exprimuntur, quia debet pœnitens habere voluntatem abſolute efficacem ſine ulla reſtrictione temporis vitandi id omne, de quo ſperat abſolutionem. Dixi ſaltem *circa unum*, quia etſi peccet venialiter qui alia venialia confitetur, de quibus non habet verum dolorem, & ſufficiens propoſitum; ſi tamen de illo uno vere pœnitens proponat efficaciter illud vitare, valebit Sacramentum, tametſi aliqui contrarium ſentiant.

Propoſitum non eſt neceſſe quod ſe extendat formaliter ad ſingula peccata in numero, vel in ſpecie, dicendo ſcilicet vitare de cætero Uſuram, Fornicationem, Furtum, ſed ſatis eſt ſi extendatur virtualiter, & quaſi in genere, proponendo firmiter vitare deinceps quodlibet peccatum mortale, & hoc patet ex communi praxi tum Confeſſariorum, tum pœnitentium etiam timoratorum. Propoſitum debet ſe extendere ad omnes etiam occaſiones proximas mortalium peccatorum, non tamen remotas, nam qui efficaciter vult finem, vult etiam efficaciter media ad eumdem neceſſaria; unde cum ad peccata vitanda requiratur vitatio proximæ occaſionis illud perpetrandi, cum illæ proxime inducant ad frequenter peccandum; immo ipſæ quoque ſint peccatum iuxta illud: *Qui amat periculum, peribit in illo*; idcirco non eſſet peccator vere diſpoſitus ad reconciliationem in Sacramento Pœnitentiæ, ſi ſimul cum fuga peccati non proponeret ipſius proximæ quoque occaſionis fugam. Quoad aliam vero partem, nempe quod neceſſarium non ſit propoſitum vitandi occaſiones remotas, iam per ſe patet, quia hoc eſt nobis moraliter impoſſibile; propoſitum autem cadere non debet ſuper moraliter impoſſibile. Sic Pater Henno cum aliis.

§. XXVI.

De Confeſſione Sacramentali.

Secunda Pars ſeu materia proxima Sacramenti Pœnitentiæ eſt Confeſſio, circa quam varia occurrunt examinanda, videlicet nominis notio, ac definitio, utilitas, neceſſitas, proprietas. Nunc agemus de notione ſeu de definitione Confeſſionis.

Confeſſionis nomen, ſecundum quod obſervat D. Th. 2. 2. q. 3. a. 1. ad 1. tripliciter in Scripturis adhibetur, nempe ad ſignificandam confeſſionem laudis, fidei, & peccatorum. Confeſſio laudis eſt, qua Deum ſumme bonum ac laudabilem, eiuſque bene- — Quid intelligatur nomine confeſſionis.

neſi-

neficia cognoſcimus ac prædicamus, unde in hoc ſenſu dicitur Pſalm. 34. *Confitebor tibi in Eccleſia magna, in populo gravi laudabo te*. Confeſſio fidei eſt ea, qua fidem noſtram exterius declaramus, & profitemur, quo ſenſu ait Apoſt. Rom. 10. *Corde creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem*. Confeſſio tandem peccatorum, de qua hic acturi ſumus, eſt declaratio peccatorum facta vel Deo ſoli, vel Deo, ejuſque Miniſtro, de qua frequens occurrit mentio in divinis Scripturis. Confeſſio autem peccatorum, quæ fit homini, multiplex diſtingui poteſt.

Confeſſio peccatorum multiplex.

Alia quippe civilis eſt, qua reus crimen ſuum fatetur; alia ſatisfatoria, quæ fit ad placandum proximum, & eum nobis reconciliandum; alia conſolatoria, quæ fit per modum conſilii, per quam ſcilicet peccata noſtra patefacimus viro docto & prudenti, ut ab eo percipiamus conſolationem, conſilium, ac remedium, de qua legimus Proverb. 28. *Qui abſcondit ſcelera ſua non dirigetur*. Alia legalis, quam lex Moſayca faciendam præſcribebat ab iis, qui rei erant, & mundari optabant. Immo Gentiles ipſi ex Dæmonis ſuggeſtione ad æmulanda Dei myſteria exigebant ab iis qui ſacris initiari volebant, aliquam peccati confeſſionem, ut conſtat ex Plutarcho in Aphotegmatibus. Alia tandem eſt Confeſſio peccatorum Sacramentalis, de qua nunc agere inſtituimus.

Definitio Confeſſionis Sacramentalis.

Poſtrema hæc confeſſio, nempe Sacramentalis, definitur: *Propriorum peccatorum poſt baptiſmum commiſſorum accuſatio facta a pœnitente Sacerdoti legitimo judici ad eorum remiſſionem obtinendam*. Sexdecim ejus dotes exponuntur a P. Antoine ſequentibus verſibus.

Plures dotes Confeſſionis.

Sit ſimplex, humilis confeſſio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda & diſcreta, lubens, verecunda,
Integra, ſecreta, & lachrymabilis, & accelerata
Fortis, & accuſans, & ſit parere parata.

Sit ſimplex; hoc eſt non permixta ſuperfluis rationibus, ac circumſtantiis nihil inſervientibus ad explicandum ſuum peccatum, & capeſſendum pro directione conſcientiæ conſilium. *Humilis* ſit, non vanis excuſationibus permixta, culpam refundendo in alios, vel in graves tentationes, vel in naturæ infirmitatem, nec ſit permixta expoſitione bonorum operum, donorum &c. Sit *pura*, ſeu expreſſa quantum fieri poteſt verbis honeſtis & caſtis. Sit *fidelis*, fideliter exponendo tempus ultimæ confeſſionis, & peccati, ut Confeſſarius ſaltem ſciat an ab ultima confeſſione, vel prius fuerit commiſſum: item, non verbis ita æquivocis proponendo peccatum, ut Confeſſarius dubitare poſſit an ſit mortale, vel veniale, an commiſſum ſit ſemel tantum, an ſæpius, & quoties, an deliberate & ſcienter commiſſum ſit, vel non. Item exponendo conſuetudinem, & occaſionem propinquam, vel probabile periculum peccati, ut Confeſſarius iudicare valeat de natura doloris, & propoſiti, & præſcribere opportunum remedium. Sit *frequens*, v. g. menſtrua, ut melius inſtituatur examen, & ſæpius renovetur propoſitum, & præcaveatur frequens relapſus, & acquiratur nobis perſeverantia ex ſacramentali gratia & Euchariſtia, & mature evellantur ſemina pravarum conſuetudinum in ipſo germine. Sic *nuda*, non palliando vitia verbis extenuantibus, vel ea veſtiendo quodam velamine virtutis ac iuſtitiæ, vel afferendo morem communem, vel utendo ſolum terminis genericis minus malitiam actus exprimentibus. Sit *diſcreta*, hoc eſt diſtincta quoad numerum, ſpecies, circumſtantias, de quibus iam infra. Sit *lubens*, ſeu ſpontanea, non expectando quod Confeſſarius interroget de ultima confeſſione. Sit *verecunda*, ne recitentur peccata abſque erubeſcentia ad inſtar hiſtoriæ profanæ, ne exprimantur circumſtantiæ actuum inhoneſtorum non neceſſariæ ad explicandam ſpeciem peccati, vel malitiam diverſæ rationis notabiliter aggravantis, ne audacia reprehendatur iudicium, conſilium vel monitum Confeſſoris, vel pœnitentia iniuncta reſpuatur, ſed ſi quid excipiendum, modeſte & humiliter fiat Sit *integra*, nihil præ verecundia celando eorum quæ requiruntur ad exprimendam ſpeciem, numerum, vel aggravationem diverſæ rationis, vel ad neceſſariam Confeſſarii informationem pro directione conſcientiæ ipſius pœnitentis neceſſaria. Sed de hoc fuſius ſuo loco. Sit *ſecreta*, non voce nimis alta, non in ſcripto, fiat in Sacriſtia, vel in Confeſſionali ad hoc deputato, & de hoc pariter clarius infra. Sit *lachrymabilis*, ſcilicet cum ſignis vere dolentis, & gravitatem agnoſcentis proprii peccati, & Deo ſatisfactionem proponentis. Sit *accelerata*, nempe tam brevis, quam ſalva integritate & ædificatione eſſe poſſit. Sit *fortis*, ſuperans verecundiam & diſſimulationis prætextus, quos amor proprius

& dæ-

& dæmon ſuggerant, fundatos in reſpectu humano, vel motivo temporali, vel diffidentia de Dei providentia. Sit *accuſans*, non excuſans, accuſans propria, non aliorum peccata, niſi occurrat obligatio denunciandi ſeductores, vel damnificatores aliorum. Sit *parere parata*, ſi Confeſſarius iniunxerit pœnitentiam non viribus improporrionatam, & quæ ſine infamia impleri poſſit.

Dicitur 1. in definitione *propriorum peccatorum*, ideſt non alienorum, niſi noſtra culpa fuerint commiſſa, cum in illo caſu ratione ſcandali, vel negligentiæ noſtræ erga illos præcipue qui noſtræ curæ ſubiiciuntur, evadant noſtra, & de huiuſcemodi peccatis intelligitur illud pſalm. 18. *Ab alienis parce ſervo tuo*. Dicitur 2. *peccatorum*, non tentationum, & defectuum, quos ex humana imbecillitate ſine noſtra negligentia patimur; hæc enim non ſunt materia abſolutionis, ad quam confeſſio ordinatur, ſed conſilii. Unde duobus hiſce verbis deſignatur propria materia confeſſionis. Dicitur 3. *poſt Baptiſmum commiſſorum*, quia peccata ante Baptiſmum patrata non ſubiacent Eccleſiæ clavibus. Dicitur 4. *accuſatio*, non mera declaratio, aut narratio, multo minus excuſatio, vel oſtentatio, ut contingit in iis qui lætantur cum male fecerint; ſed eſt humilis agnitio propriæ culpæ, per quam quis dolens ſeſe reum, ac æterna pœna dignum confitetur iuxta illud pſalmi 31. *Confitebor adverſum me iniuſtitiam meam*. Dicitur 5. *facta a pœnitente*, quia vera confeſſio ex dolore procedit. Dicitur 6. *facta Sacerdoti legitimo iudici*, quia ſolus Sacerdos eſt miniſter ac iudex a Chriſto conſtitutus huius Sacramenti, quod fit ad modum iudicii: *Quorum remiſeritis peccata remittuntur eis*. Dicitur tandem *ad eorum remiſſionem virtute clavium obtinendum*, quæ verba finem confeſſionis, eiuſque efficaciam ſignificant, ac per hoc diſtinguitur, inquit Cathecismus Rom. a confeſſione, quæ fit in iudicio civili ac forenſi, ubi pœna & ſupplicium, non culpæ venia conſtituta eſt confitentibus.

Apud Græcos idem ſignificat exomologeſis quod apud nos confeſſio: Etenim exomologeſis iuxta vim nominis eſt declaratio & manifeſtatio a verbo confiteor, palam prædico. Morinus & Petavius obſervant, apud veteres Scriptores per exomologeſim ſignificari totam laborioſam publicæ pœnitentiæ actionem; præſertim vero tertium ipſius gradum, qui dicebatur *ſubſtratio*, quique totus in fletu & mœrore, ieiuniis, aliiſque corporis macerationibus tranſigebatur. Hac obſervatione abutuntur Novatores, Dallæus in primis, ut vim tollant argumenti quod Catholici ex illa exomologeſi toties a veteribus commendata pro neceſſitate confeſſionis accipiunt, & nihil aliud eo nomine ſignificari contendunt, quam vel totam publicæ pœnitentiæ actionem, vel publicam confeſſionem, quæ non minima erat eius pars. Verum in progreſſu huius Tractatus patebit eos longe errare, & non pro ſola tantum aut pœnitentia, aut confeſſione publica, verum etiam pro privata ſeu auriculari, ut vocant, ſecretorum peccatorum declaratione nomen exomologeſis a veteribus uſurpari.

Confeſſio eſt actio virtutis ſpecialis, cum in Scripturis laudentur agnoſcentes, & confitentes peccata; & patet ex eo quod ſit in ſe pium opus, cum adſint in eo omnes circumſtantiæ, quæ ad bonitatem actus requiruntur; Nam qui peccatum contra ſe confitetur, illius pœnitet, ac ideo improbat & deteſtatur; coram perſonam læſam ſe deiicit, & ſatisfactionem exhibet: *Confeſſio ſatisfactionis conſilium eſt*, *diſſimulatio contumaciæ* ait Tertullianus: eſt etiam actus religionis, tum quia Sacramenta ſunt cæremoniæ religioſæ, & pertinent ad Dei cultum; tum maxime quia peccatorum confeſſio eſt ſpecioſa laus Dei in ore peccatoris, ut habet S. Aug. in Pſalm. 94. *Numquid & hoc non pertinet ad laudem Dei*, *quando confiteris peccata tua? Immo maxime pertinet*. Ex ſupradictis conditionibus ſeu qualitatibus bonæ & perfectæ confeſſionis tres neceſſariæ ſunt ad valorem Sacramenti, nempe fidelitas, dolor, & integritas: aliæ autem pertinent ad modum & perfectionem ipſius. Quoad fidelitatem & dolorem nihil remanet addendum, cum iam antea de his egerimus. De integritate ſuo loco dicetur.

§. XXVII.

De diviſione Confeſſionis.

Confeſſionis varia ſunt genera, nempe alia eſt publica, quæ palam fit coram omnibus; privata alia ſeu ſecreta quæ fit privatæ & ſecrete in aure Sacerdotis; alia particularis, quæ fit certis anni temporibus; alia generalis qua ſigillatim omnia peccata poſt baptiſmum, ſeu poſt rationis uſum commiſſa confitemur, vel peccata plurium confeſſionum. Nonnulli priſcis Eccleſiæ ſæculis ob doloris vehementiam atque Varia genera Confeſſionis.

que fidelium ædificationem peccata ſua publice denunciabant, etiam occulta, ut habetur ex Irenæo cap. 13. n. 7. de mulieribus a Marco præſtigiatore corruptis, & ex Origene homil. 2. in pſalm. 37. necnon ex S. Cypriano ep. ad Pomponium 62. & ex aliis.

Probabilis eſt illorum opinio, (ait P. Berti) qui cenſent, aliquando Eccleſiarum Antiſtites præcepiſſe pœnitentibus ut publicorum peccatorum publicam facerent confeſſionem, cum hoc inferri poſſit ex aliquibus huiuſcemodi confeſſionibus relatis a S. Cypriano ep. ad Pomponium de quibuſdam Virginibus, & a S. Ioan. Clymmaco de quodam latrone publice confeſſis. Item ex Euſebio hiſtor. Eccleſ. lib. 5. c. 28. de quodam Natali, & lib. 7. cap. 7. ubi profert regulam ab Heracla traditam S. Dionyſio Alexandrino, ut hæretici, & qui delati eſſent audiviſſe perverſæ doctrinæ magiſtros, ab Eccleſia eiecti non prius admitterentur, quam crimen ſuum, & quæcumque ab adverſariis audierant, palam expoſuiſſent. Verum de iſtis ac ſimilibus confeſſionibus merito dubitari poteſt an eſſent ſacramentales.

Cæterum nunquam lege aliqua divina vel eccleſiaſtica ſtatutum eſt ut peccata occulta publice in confeſſione proferantur: ſed ut docent SS. Patres ſemper mos fuit in Eccleſia, & regula etiam in imponendo publicam pœnitentiam, ut peccata ſecreto confiterentur. Et quoad 1. videlicet quod nec lege divina nec humana ſtatuta ſit confeſſio publica de peccatis occultis, ex eo patet, quia ab ipſo Eccleſiæ exordio ſemper grave omnibus viſum eſt, & præter divinam inſtitutionem *tamquam in theatro, circumſtante totius Eccleſiæ multitudine, crimina ſua evulgare*, aiunt Sozomenus & Nicephorus: & ita teſtati ſunt S. Baſilius in regulis brevioribus n. 229. S. Chryſoſt. aliique Patres; quibus teſtimoniis accedit doctrina Concilii Trid. ſeſſ. 14. cap. 5. ubi poſtquam docuit publicam confeſſionem nulla divino præcepto mandata eſſe, ſtatim ſubiicit: *Nec ſatis conſulte humana aliqua lege præciperetur, ut delicta, præſertim ſecreta, publica eſſent confeſſione aperienda*. Immo adde quod quando etiam priſcis temporibus vigebat diſciplina pœnitentiæ publicæ, erant quædam peccata, quæ canones publicæ pœnitentiæ adiiciebant, & ſimul prorſus vetabant ea publicari ſeu palam declarari, ne forte ſi cognita fuiſſent, auctorem in periculum mortis, aut gravioris alicuius damni adduxiſſent, cuiuſmodi ſunt adulterium & homicidium, ut habetur ex S. Baſilio in ep. canon. ad Amphilochium can. 34. ubi ſic ait: *Adulterio pollutas mulieres & confitentes ob pietatem vel quomodocumque convictas publicare quidem Patres noſtri prohibuerunt. Eas autem ſtare iuſſerunt ſine communione, donec impleretur tempus pœnitentiæ*; hoc eſt mulieres illæ in ultimo gradu pœnitentiæ, nempe Conſiſtentium morabantur, nec adigebantur ſingulos gradus ſecundum præfinitum tempus a canonibus percurrere, ne forte earum crimen detegeretur. Quoad ſecundum vero, quod nempe imponendo pœnitentiam publicam confeſſio ſecreta adhiberetur, evincitur ex Origene homil. 2. in pſalm. 37. ubi poſtquam admonuit caute ſeligendum eſſe Confeſſarium, cui peccatorum noſtrorum declaratio fiat, monet ut fiat quidquid ipſius conſilium iniungat: *Si quid dederit conſilii facias & exequaris, ſi intellexerit, & prævíderit talem eſſe languorem tuum, qui conventui totius Eccleſiæ exponi debeat & iuvari.... multa hoc deliberatione, & ſatis periti medici illius conſilio procurandum eſt*. Eo loci loqui Originem de peccatis omnibus tam occultis quam publicis, certo certius videtur. Si enim de publicis agit, ut vult Dallæus, non eſset opus multa deliberatione, ut publica illius pœna indicetur, cum ita ſtatutum foret communi Eccleſiæ lege & diſciplina. Sacerdos igitur cognitis per ſecretam confeſſionem peccatis iudicabat pro ſua prudentia quibus remediis ſananda forent, & corrigenda. Idem colligitur ex Tertull. *de pœnit.* cap. 9. & S. Cypriano ep. 12. & 13. l. *de lapſis*, ubi diſtinguit pœnitentiam, & peccatorum confeſſionem ab exomologeſi, quæ a Tertulliano etiam appellatur *proſternendi & humiliandi hominis diſciplina*. Unde viri docti coniiciunt, exomologeſim præter confeſſionem ſignificare publicam pœnitentiam, in qua poſt ſecretam ſingulorum peccatorum enarrationem factam Sacerdoti pœnitentes iuxta ipſius Sacerdotis monitum in conventu Eccleſiæ humilitatis gratia aliquod crimen proferrent; quod deficiente Sacerdote apud Diaconum fieri poterat. Idem colligitur ex S. Aug. ſerm. 351. alias homil. 50. inter 50. ex Paciano, Ambroſio, & aliis. Tourneleius, & P. Berti.

Præter confeſſionem factam certis anni temporibus, de qua agendum eſt infra, mos aliquando fuit facere generalem confeſſionem omnium anteactæ vitæ peccatorum. Et hoc demonſtrant quamplurima exempla, ut mulieris relatæ a Socrate & Sozomeno, de qua affirmant ſigillatim enunciaſse omnia pecca-

Digitized by Google

peccata poſt baptiſmum a ſe perpetrata, & ſic de aliis in Hiſt. Eccleſ. habetur.

De Materia huius Sacramenti iam ſatis ſuperque egimus ſupra §. 10. & ſequentibus; vidimuſque quænam ſit materia neceſſaria, & quænam libera; quomodo peccata ante baptiſmum commiſſa non ſint eius materia, & alia vidimus, quæ hic omittimus, cum ibi commode videri poſſint. Addere autem volumus; quod peccata venialia, quæ per ſe non ſunt materia neceſſaria Sacramentalis Confeſſionis, aliquando fieri poſſunt materia neceſſaria eiuſdem confeſſionis per Eccleſiæ præceptum. Ita contra Sotum, Eſtium, alioſque ſentiunt multi cum S. Thoma, quos hic ſequi ſtatuimus. Unde dicimus, quod qui non aliorum peccatorum reus eſt quam venialium, tenetur annuæ confeſſionis eccleſiaſtico præcepto: Quia can. *Omnes utriuſque ſexus*, omnes omnino ſine ulla exceptione amplectitur & obligat. Igitur eos quoque, qui ſolis venialibus culpis gravantur. Et hoc manifeſte docet S. Th. in 4. diſt. 27. q. 3. a. 1. quæſtiuncula 3. *ad confeſſionem duplici modo obligamur*; *uno modo ex iure divino, ex hoc quod eſt medicina, & ſecundum hoc, non omnes tenentur ad confeſſionem, ſed illi tantum, qui peccatum mortale incurrunt poſt baptiſmum. Alio modo ex præcepto iuris poſitivi, & ſic tenentur omnes ex inſtitutione Eccleſiæ edita in Concil. generali ſub Innoc. III.* & ita rationem reddit S. Doctor: *Tum*, inquit, *ut quilibet ſe peccatorem cognoſcat, tum ut maiori reverentia ad Euchariſtiam accedat, tum ut Eccleſiarum Rectoribus ſui ſubditi innoteſcant, ne lupus intra gregem lateat.*

§. XXVIII.

De utilitate confeſſionis Sacramentalis.

Magnam revera utilitatem affert fidelibus ſacramentalis confeſſio; unde ipſi hæretici hoſtes infenſiſſimi Sacramentalis confeſſionis, cuius neceſſitatem pertinaciter impugnant, eius utilitatem negare neſciunt. Hanc tradiderunt Patres Trid. ſeſs. 14. his verbis: *Ipſa vero huiuſmodi confeſſionis difficultas ac peccata detegendi verecundia gravis quidem videri poſſet, niſi tot tantiſque commodis, & conſolationibus levaretur.* Confeſſio enim ſacramentalis, ſi accurate fiat, ut requiritur, adnexam habet remiſſionem peccatorum, 1. Ioan. 1. verſ. 9. *Si confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt & iuſtus, ut remittat nobis peccata noſtra, & emundet nos ab omni iniquitate*, Hinc ait Tertull. lib. *de Pœnitent.* 9. & 10.: *Cum igitur provolvit hominem magis relevat, cum ſqualidum facit mundatum reddit, cum accuſat excuſat, cum condemnat abſolvit. In quantum non peperceris tibi, in tantum tibi Deus, crede, parcet.* Confeſſio tribuit animæ magnum ſolatium & levamen: *Triſtis eſto*, ait S. Aug. in pſalm. 66. *antequam confitearis, confeſſus exulta, iam ſanaberis.* Item confeſſio eſt medium valde efficax ad expellendas tenebras mentis, quæ effundi ſolent ab amore ſui a ſuis propriis concupiſcentiis, a communi aliorum vivendi conſuetudine; cum homines magis vivant ad morem quam ad rationem (dicebat Seneca), & crimina licita fiunt dum fiunt publica; & ait S. Cyprianus: *Tanto mali periculo occurrit divina miſericordia per Sacramentalem confeſſionem, in qua Confeſſarius ad inſtar periti medici ex iis quæ pœnitens exponit deprehendit peſtiferum morbum, qui in eius viſceribus latet*: nam inveteratos peccatorum habitus & conſuetudines, fraudes & iniuſtitias in contractibus, quos iuſtos putabat, aliorum pravo exemplo deceptus detegit, ac proinde prudens Confeſſarius præſcribit iterandas eſſe præcedentes confeſſiones utpote ſacrilegas. Certo has, ac alias animæ plagas non pauci fideles nunquam forſan detegerent ſine confeſſione ſuorum reatuum coram prudente Confeſſario, ac ideo minime de remediis cogitarent, & ita impœnitentes diſcederent ex hac vita, perpetuo perituri in inferni damnatione. Quocirca confeſſio ſacramentalis plurimum confert ad plagas animi curandas ſanandaſque, eradicandos pravos habitus, ac vincendam moralem illam neceſſitatem quam induxit longus uſus, & conſuetudo peccandi. Addit hic inſuper Catechiſmus Rom. quod ipſa verecundia confeſſionis comes perplurimos removet a peccato.

§. XXIX.

De divino præcepto ſecretæ, ſeu auricularis confeſſionis Sacramentalis, ac de eius neceſſitate.

Cum ex una parte Confeſſio ſacramentalis remedium ſit tanti emolumenti, ut, ſacra accedente Sacerdotali abſolutione, ingeneret valde firmam ſpem reconciliationis cum Deo, & animi tranquillitatem; ac proinde Eccleſia tota catholica ſpirituali fidelium ſaluti eam neceſſariam prædicet; ex alia vero parte voluntati ſit liberrima, expers cuiuſvis opprobrii, & ignominiæ, utpote facta ſecreto ad aures unius; non

Digitized by Google

non defuerunt tamen perditiſſimi homines, qui non ſolum non erubuerunt negare contra catholicam fidem eius neceſſitatem, verum etiam auſi ſunt improbare tam inſigne divinæ miſericordiæ donum, ut ritum prorſus tyrannicum, legem graviſſimam & intolerabilem, cruentiſſimam carnificinam, conſcientiarum laqueum. Priores qui confeſſionem ſacramentalem, vulgo *auricularem*, impugnarunt, & relati ſunt a Bellarm. lib. 3. *de Pœnit.* cap. 1. (Nec errat, ait P. Berti, ut putant aliqui recentiores) ſunt Novatiani ac Montaniſtæ. Quidam poſtea nullius cæteroquin nominis deſinente octavo ſæculo, ineunte nono negarunt confeſſionem eſſe divinæ inſtitutionis, ac ideo eius neceſſitatem propius impugnarunt, ſtatuentes ſoli Deo peccata eſſe manifeſtanda, ut conſtat ex Concilio Cabilonenſi II. anni 813. De his pariter loquitur Alcuinus eorum coætaneus, qui huiuſce erroris eos accuſat, ac Magiſter Sentent. in 4. diſt. 17. Flagellantes etiam negabant ſibi confeſſionem eſſe neceſſariam, arbitrantes abunde ſuppleri ſanguine per flagella excuſſo. Sæculo vero 14. Wicleffus, tametſi non omnino repulerit Sacramentum Pœnitentiæ, docuit tamen confeſſionem auricularem eſſe inſtituti eccleſiaſtici, ac inutilem & ſuperfluam, *ſi homo debite fuerit contritus*. Et hunc quoque num. 7. cum aliis eiuſdem erroribus damnavit Concilium Conſtantienſe anno 1415. ſeſs. 8. Impegit in eiuſdem Wicleffi ſalſitatis ſcopulum Petrus de Olma Doctor Salmanticenſis anno 1478. damnatus a Sixto IV. Idem ſimiliter ſenſit Rennanus in annotat. ad librum Tertull. *de pœnit.* Eraſmus ad cap. 19. *Actuum Apoſtol.*

Lutherus ſecundum morem ſuum, in hac quoque parte inconſtans, cenſuit utilem eſſe, immo neceſsariam ac merito retinendam confeſſionem peccatorum, *cum ſit afflictis conſcientiis remedium*. Sic docet in lib. *de captivit. Babylon. de pœnit.* & in ſuo parvo Catechiſmo expreſse dicit, miniſtris confitenda eſse peccata, & præſcribit abſolutionem dandam eo ferme pacto, quo datur apud catholicos: Sed licet cenſuerit Lutherus cum ſuis confeſſionem retinendam eſse tamquam utilem, exiſtimavit poſtea non eſse neceſsariam iure ac præcepto divino, ſed liberam uniuſcuiuſque arbitrio permittendam; & hanc ipſam confeſſionis legem, quam agnoſcit Romana Eccleſia, appellat in aſsert. art. 9. inter eos quos damnavit Leo X. *cruentiſſimam carnificinam*. Melancthon ait eſse *conſcientiarum laqueum*, & Confeſſio Auguſtana anno 1530. *plane impoſſibilem* vocat. Lutheranis conſenſit Calvinus lib. 3. *Inſtit.* c. 4. §. 13. ubi utilitatem confeſſionis valde etiam commendat. *Qui enim impeditam habent conſcientiam, referre inde poſſunt ſingularem fructum*; ibidemque non diſſimulat iuſtam eſſe confeſſionis auricularis praxim uſumque; verum nec neceſſariam eſſe, ſed liberam, nec a Chriſto inſtitutam, ſed ab Innoc. III. in Concil. Lateran. contendit. Immo eam ibidem *tyrannidem*, & §. 9. *peſtilentem rem* vocat, multiſque nominibus *Eccleſiæ noxam*; & a Calviniſtis ſolet vulgo appellari *tormentum Innocentianum*.

Obſervat Arcudius lib. 4. *de Pœnit.* c. 2. Pontifices & Sacerdotes græcos ſere nunquam confiteri ſua peccata; non ex errore, quaſi exiſtiment confeſſionem non eſse iuris divini, nam in hoc cap. oſtendit Leo Allatius lib. 3. cap. 16. & 17. utramque Eccleſiam ſemper conſenſiſse; verum ex metu pœnarum, quæ certis peccatis a ſacris canonibus imponuntur.

Contra Novatorum errores Patres Trid. definierunt ſeſs. 14 can. 6. de fide tenendum ſub pœna anathematis, confeſſionem ſacramentalem eſse iuris ſeu inſtitutionis divinæ, neceſsariam ad ſalutem, & modum confitendi ſecrete ſoli Sacerdoti ſemper ab Eccleſia ſervatum fuiſse, nec eſse inventum humanum alienum ab inſtitutione & mandato Chriſti. Idemque de confeſſionis neceſſitate iure divino repetit definiendo can. 7. Unde ſtatuitur cum univerſali Eccleſia, confeſſionem ſacramentalem omnium & ſingulorum mortalium peccatorum poſt baptiſmum commiſsorum eſse de iure divino, ideſt a Chriſto Domino inſtitutam & ſimul præceptam. Et hoc conſtat ex Scripturis veteris Teſtamenti, ubi per varia ſymbola (non ſecus ac Baptiſmi lavacrum per purificationes in veteri lege præceptas) figurabatur ſacramentalis Confeſſio, quæ fieri debebat ab Eccleſiæ fidelibus ad effectum Sacramenti Pœnitentiæ recipiendum. Confeſſionem hanc præfigurarunt tum accuſatio, quam voluit Deus ab Adamo & Caino ſceleris patrati ab uno in comeſtione pomi vetiti, & ab altero in proprii fratris occiſione, ad quem finem primum exquiſierat, alterum interpellavit; tum accuſatio quam fecerunt Achan coram Ioſue, Saul coram Samuele criminis in tranſgreſſione divini mandati commiſſi, David coram Nathan gravis facinoris quod in adulterio cum Bethſabea & in violenta occiſione Uriæ admiſerat. His ac aliis hu-

iuſce generis exemplis quæ habentur in Scripturis veteris Teſtamenti utuntur SS. Patres ad probandam neceſſitatem Sacramentalis confeſſionis, utpotequæ eſsent figuræ, quibus eamdem ibi prænunciare voluit divina Sapientia.

Quod in lege veteri præſignavit Deus de Confeſſionis Sacramentalis neceſſitate, ſtatuit in nova, ut patet ex Scripturis novi Teſtamenti, & præcipue ex illo Ioannis 20. ubi Chriſtus Dominus Sacramentum Pœnitentiæ inſtituens ſic diſcipulos ſuos alloquitur: *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta ſunt*: Quibus verbis contulit Apoſtolis, & eorum in Sacerdotio ſucceſſoribus iudiciariam poteſtatem dimittendi peccata, & ea retinendi, illam prudenter & recte exercendo: quæ ſane poteſtas, quæ exerceri debet per modum iudicii, recte & prudenter exerceri nequit, niſi Sacerdotes qui ſunt iudices conſtituti a Chriſto Domino ad ferendam ſententiam retentionis vel remiſſionis, auditis peccatorum varietatibus noverint quis ſit abſolvendus & quis ligandus. Sic Patres Trid. ſeſs. 14. poſtquam expoſuerunt iuxta communem Eccleſiæ ſenſum illud Ioan. 20. *Quorum remiſeritis peccata*, de divina inſtitutione non ſolum Sacramenti Pœnitentiæ, verum etiam integræ confeſſionis omnium peccatorum; ipſius ex hoc neceſſitatem definierunt de iure divino omnibus lapſis poſt baptiſmum, atque ad hunc effectum reliquiſſe Chriſtum Dominum Sacerdotes ſuos Vicarios, Præſides, & Iudices, ad quos peccata omnia referantur, ad hoc ut vel remiſſionis vel retentionis ſententiam pronuncient. Conſtat enim Sacerdotes iudicium hoc *incognita cauſſa exercere non potuiſſe, neque æquitatem in pœnis iniungendis ſervare, ſi in genere dumtaxat, & non potius in ſpecie ac ſigillatim peccata ſua pœnitentes declaraſſent*. Igitur cum Sacerdotes iudices conſtituti a Domino in foro pœnitentiæ non præcipiti iudicio, neque pro libitu, ſed iuſto & prudenti arbitrio iuxta cauſſarum exigentiam utantur poteſtate ſibi tradita, neceſſe eſt ut illis aperiantur peccata, ut bene ſint eis cognita, & perſpecta etiam cauſſa peccantis, de quibus ferre debent ſententiam; quod certe fieri nequit niſi peccator ipſe ſpontanea confeſſione vulnera ſua ſigillatim ita detegat. Præceptum igitur divinum confeſſionis in ipſa Pœnitentiæ Sacramenti inſtitutione includitur, ac proinde Sacramentalis peccatorum confeſſio divino iure neceſſaria eſt, eo ipſo nimirum quo neceſſarium eſſe ſuo loco dicemus Pœnitentiæ Sacramentum. Eſtius, Habertus & alii.

Hanc doctrinam de divino præcepto ac neceſſitate ex iure divino confeſſionis ſacramentalis, ſeu auricularis, ut vulgo dicitur, perpetua confirmant Patrum traditio, Conciliorum decreta, & vetuſtiſſimus Eccleſiæ uſus. Et quia Novatores repetunt initium ab Innoc. III. (tamquam eius inventum) ut nullus alius præceſſorum Pontificum ſecundum ipſos rem hanc inculcaverit, ut clarius eorum falſitas pateat, primo ab ipſis Pontificibus teſtimonium huius veritatis ſumere cenſeo. S. Clemens S. Petri diſcipulus anno Chriſti 68. ad ſummi Pontificatus apicem aſſumptus in epiſt. 1. ad Iacobum de confeſſione ſic ſcribit: *Quod ſi in alicuius, cor vel livor, vel infidelitas, vel aliud malum latenter irrepſerit, non erubeſcat hæc confiteri ei, qui præeſt, ut ab ipſo per verbum Dei & conſilium ſalubre curetur*. Item habetur ex eccleſ. Euſebii hiſtoria lib. 6. cap. 34. S. Fabianum, qui ſedit in Pontificatu tertio Eccleſiæ ſæculo, non permiſiſſe Philippo Cæſari, dum acceſſerat ad Eccleſiæ conventum, in poſtrema Paſchæ vigilia *ſacrorum aditum, priuſquam confeſſionem ſcelerum feciſſet, iisque qui humaniter lapſi fuerant, & in pœnitentium ordine ſtabant, ſe adiunxiſſet*. Innocentius pariter I. in epiſt. ad Decentium conſcripta an. 417. ita habet: *Cæterum de pondere æſtimando delictorum Sacerdotis eſt iudicare, ut attendat ad confeſſionem pœnitentis, & ad fletus & lacrymas corrigentis*, &c. Et tametſi hoc in loco, ut iam in anterioribus verbis epiſtolæ, loquatur Pontifex de reconciliatione in maiori hebdomada facienda, conſtat nihilominus ex verbis, quæ eiuſdem epiſtolæ hic attulimus, huic reconciliationi præmiſſam fuiſſe confeſſionem. Similia habentur in ep. S. Leonis l. 80. & in recentioribus editionibus 136. in qua contra aliquos contendentes pro confeſſione publica (quamvis hæc ſit laudabilis) ſtatuit tamen privatam ſecretamque factam Sacerdoti, cum reatus conſcientiarum ſufficiat ſolis Sacerdotibus indicare confeſſione ſecreta; & poſt varias rationes, quare publica ſemper non expediat, tandem concludit: *Tunc enim demum plures ad pœnitentiam poſſunt provocari, ſi populi auribus non publicetur conſcientia confitentis*. Huius ſecretæ ſive auricularis confeſſionis ſufficientiam in hac epiſt. docet S. Leo Magnus; huius vero neceſſitatem commonſtrat in epiſt. 41. nunc 82. ad Theodorum Epiſcopum Foroiulienſem: *Multum*

enim

enim utile & neceſſarium eſt, ut peccatorum reatus ante ultimum diem Sacerdotali abſolutione ſolvatur. Et intra admonet hoc non differre in finem vitæ, quo vix inveniet ſpatium vel confeſſio pœnitentis, vel reconciliatio Sacerdotis. S. Gregorius Magnus itidem in lib. 3. Moral. & in cap. 7. Iob n. 37. & 38. hanc ſententiam de auricularis confeſſionis præcepto & neceſſitate tradit. Nemo igitur non videt quam manifeſte mentiantur Novatores autumantes, confeſſionem ſecretam peccatorum occultam faciendam ſacro Miniſtro eſſe excogitatum Innoc. III. ſæculo 13. in Concil. Lateran. dum ibi cap. *Omnis utriuſque ſexus*, ſtatuit fideles omnes debere ſaltem in anno Sacerdoti peccata ſua confiteri, quia aperte conſtat quod in hoc negotio omnino inſiſtat ſuorum præceſſorum veſtigiis. Sic inter alios P. Berti.

Nec ſuſpicandi ullatenus locus habetur, ſummos Pontifices, cuſtodes, interpretes fideliſſimos divinarum inſtitutionum eamdem confeſſionem præcipiendo abrogaſſe a divinis apoſtoliciſque inſtitutis, quam aperte aſtruunt confeſſionis auricularis neceſſitatem & traditio SS. Patrum, & Conciliorum oracula ſeu decreta. Studioſus brevitatis non multum immorabor in coacervandis ex utraque parte teſtimoniis, quæ cupidus Lector habere poterit ad manus in Eſtio, Tournel. Carolo Vitaſſe, Ludov. Haberto, P. Berti, & in plurimis aliis inſignis notæ theologis: Unde ſatis mihi erit aliquorum Patrum citationes referre, ut Dionyſii Pauli diſcipuli in ep. ad Demophilum; Tertull. lib. *de pœnit.* ubi teſtatur, exomologeſim, qua delicta noſtra confitemur, frequentari in Eccleſia; Origenis hom. 2. ſuper pſalm. 38., S. Cypriani ſerm. *de lapſis*; & cum his conſonant tot alii cuiuſcumque ſæculi, ut Lactantius, Baſilius, Ambroſius, Chryſoſtomus, Hieronymus, Auguſtinus, qui inter alia loca de hoc agit tract. 49. in Ioann. dum exponit illud de Lazaro reſuſcitato *proceſſit qui erat mortuus ligatus manus & pedes: Quando confiteris*, ait, *procedis; ſed ut confitearis Deus facit magna voce clamando, idest magna gratia vocando*.

Inter Concilia vero præcedentia Lateranenſe ſub Innoc. III., quæ tradiderunt divinam auricularis confeſſionis inſtitutionem, ac proinde eius neceſſitatem docuere, recenſentur Cabilonenſe coactum ſub Martino II. anno 650. qui de hac confeſſione agit can. 8., Trullanum ſeu Quiniſextum anno 692. in 102. can. Wormacienſe ſub Hadriano II. Londinenſe; alterum Cabilonenſe anno 813. quod can. 32. eos damnat, qui dum confitentur peccata ſua Sacerdotibus, non plene id faciunt, & can. proximo quoſdam alios, qui dicunt Deo ſolummodo confiteri debere peccata. Igitur Innoc. III. nihil novi excogitavit in Eccleſia, cum in Conc. IV. Lateranen. cap. *Omnis utriuſque ſexus* iuſſit fideles omnes ſaltem in anno ſua debere proprio Sacerdoti confiteri peccata, ſed iuxta antiquam Eccleſiæ diſciplinam de auriculari ſecreta confeſſione loquitur.

Opponunt adverſarii plura contra catholicam ſententiam de Divino præcepto, & neceſſitate Sacramentalis confeſſionis. 1. Quod ante Concilium Later. nullum erat in Eccleſia præceptum de Sacramentali confeſſione: Igitur hoc præceptum oſtendi non poteſt ex antiqua Eccleſiarum conſuetudine. 2. In tali Confeſſione Eccleſiam ſibi vindicare iudicium ſcelerum occultorum iuxta Concil. Trid. ſeſſ. 24 cap. 1. *de reform.* quod ſane non poteſt fieri. 3. Non eſſe plane iuris divini ſacramentalem confeſſionem, quando ſola Epiſcopi auctoritate factum fuit, ut in ſua Eccleſia pœnitus tolleretur, ut contigit in Eccleſia Conſtantinopolitana per Nectarium eiuſdem Eccleſiæ Antiſtitem. Etenim referunt Socrates hiſt. ſuæ cap. 19 & Sozomenus lib. 7. cap. 16. & Nicephorus lib. 12. cap. 28. quod ob ſcandalum ortum ex occaſione mulieris, quæ cum Diacono ſtuptum fecerat, Nectarius ſuſtulit Pœnitentiarium, qui poſitus erat excipiendis fidelium confeſſionibus, & liberam dedit poteſtatem, ut pro ſua quiſque conſcientia ad myſteria participanda accederet; quod ſane Nectarius vir doctrina & ſanctitate percelebris non auſus fuiſſet attentare, ſi confeſſionis ſacramentalis extitiſſet præceptum divinum inviolabile maiorum traditione confirmatum & roboratum. 4. Chryſoſtomus Nectarii ſucceſſor factum illius de ſublato Pœnitentiario & onere confeſſionis aliquibus in locis approbare & commendare videtur, ſignificans eam confeſſionem quæ ſoli Deo fit ſufficere, ut inter alia loca habet hom. 2. in pſalm. 50. *Peccata tua quotidie dicito, ut & doleas illa: ſed ſi confunderis alicui dicere, dicito ea quotidie in anima tua: non dico ut confitearis ea conſervo tuo, qui tibi exprobret, dicito Deo qui curat ea*.

Reſp. ad 1. Innocentium III. non inſtituiſſe confeſſionem ſacramentalem, ſed tantummodo tempus pro conficienda conſtituiſſe, prout conſtat ex ipſo cap. *Omnis* utriuſ-

Digitized by Google

utriuſque &c., & ut declarat Concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 5. *Neque enim*, ait, *per Lateranenſe Concilium Eccleſia ſtatuit, ut Chriſti fideles confiteantur, quod iure divino neceſſarium & inſtitutum intelligimus; ſed ut præceptum confeſſionis ſaltem in anno ab omnibus & ſingulis, cum ad annos diſcretionis perveniſſent, impleretur.* Ad 2. vero quod Eccleſia non poſſit ſibi vindicare iudicium de actibus internis, hoc magis confirmat quam evertat neceſſitatem confeſſionis: Nam cum Eccleſia viſibilis non iudicet de occultis, aliunde vero cum ei collata ſit poteſtas ligandi & ſolvendi, neceſſarium eſt ut occulta crimina per ſinceram hominis confeſſionem eccleſiaſticis iudicibus pateſiant. Ad factum vero Nectarii ſciendum, quod occaſione hæreſis Novatianæ conditus fuit ab Eccleſia canon propter quoſdam Epiſcopos, qui ſe illi hæreſi imprudenter opponentes paſſim abſque condigna pœnitentia lapſos recipiebant, contra quos agit S. Cyprianus l. *de lapſis*: quo canone ſtatuit, ut in ſingulis Eccleſiis unus aliquis eſſet Presbyter ad eam rem deſignatus, apud quem quicumque poſt baptiſmum lapſi eſſent ſua peccata confiteri deberent, nec liberum eis eſſet quemcumque adire. Presbyter autem conſentiente pœnitente eius peccata populo publicabat, tum pro maiori pudore & humilitate pœnitentis, tum ut pro eo populus Deum ardentius deprecaretur. Qua ex re cum propter patefactum hac ratione ſtuprum Diaconi cum quadam Matrona grave ſcandalum in Eccleſia Conſtantinopolitana fuiſſet exortum, Nectarius Pœnitentiarium illum Presbyterum ſuſtulit (cum quo ſimul & publica pœnitentia ibidem eodem opere ſublata eſt) ita ut deinceps eo ſtatu res pœnitentium eſſent, eorum ſaltem, quorum crimina erant occulta, quo erant ante conditum huiuſmodi canonem, nempe ut accepta privata pœnitentia a quocumque Sacerdote facultatem habente (qui multi erant) reconciliati ad myſteria accederent. Quocirca patet, non confeſſionem, ſed certum canonem ſeu canonis acceſſionem de modo confeſſionis ac pœnitentia a Nectario abrogatum fuiſſe. Adde quod ipſi hiſtorici factum Nectarii improbant, indicantes illud fuiſſe contrarium Eccleſiaſticæ diſciplinæ, quod ita ſimpliciter Presbyterum illum Pœnitentiarium ſuſtuliſſet. Ad 4. ideſt ad auctoritatem Chryſoſtomi, Reſp. S. Chryſoſtomum ibi & in aliis eiuſmodi locis hoc unum velle, ideſt peccata detegenda non eſſe coram populi multitudine, unde oriri poſſit ingens pudor & verecundia; ſufficere autem ſi manifeſtentur ſoli Deo, ideſt ſacerdoti Dei miniſtro ſine teſtibus. Nunquam enim dixit, confeſſionem, quæ fit ſoli Deo, ſufficere, & neque alicubi dixit, *non tibi dico ne Sacerdoti peccatum tuum detegas*, immo hoc contrarium diſerte præcipit; ſed dicit *ne conſervo tuo, qui tibi exprobret*, ubi conſervi nomine non deſignat Sacerdotem ſecreto peccata excipientem, ſed contumelioſos laicum, & plebem contra manifeſta ſcelera obmurmurantem, ut contigit in caſu ſuppreſſionis Pœnitentiarii a Nectario; ac proinde ibi loquitur S. Doctor de pœnitentia publica quæ ſublata fuerat a Nectario ſuo præceſſore, ut patet ex his verbis: *Non ut te prodas in publicum, neque ut apud alios accuſes*. Neceſſariam autem confeſſionem, quam veluti inutilem reiicit, intelligit coactam & extortam, qualis eſt impiorum in Inferno, & qualis fuit Antiochi, de quo 2. Machab. 9. Ita utrique argumento reſpondit Eſtius; & in hoc ſenſu (ideſt loqui de publica) ferè intelligendi ſunt etiam alii Patres, quando videntur negare neceſſitatem confeſſionis; cum omnes neceſſitatem privatæ aſſerant ac doceant. Et Hugo Victorinus qui *de pœnit.* lib. 2. *de Sacram.* p. 14. ait Chriſtum Dominum non dediſſe præceptum confeſſionis, non aliud dicere vult, quam non extare expreſſum præceptum confeſſionis in Evangelio, docens interim illud tacite includi in poteſtate clavium Sacerdotibus data, quo cognito ſponte debere peccatores per confeſſionem ab illis tanquam medicis remedium quærere.

§. XXX.

De iis qui tenentur ad confeſſionem ſacramentalem, prout eſt præceptum divinum, & de tempore quo ad eam tenentur.

Obligatio, qua tenentur fideles ad confeſſionem ſacramentalem duplex eſt, quia duplex eſt præceptum unde confiteri iubemur, divinum unum, alterum eccleſiaſticum; & ſicut præceptum divinum primum eſt quod nobis occurrit, ut recto ordine procedatur, prius divini præcepti obligationem expendemus, & quoad perſonas quæ vi illius confiteri debent, & quoad tempus quo ab his facienda eſt confeſſio, & quoad ea peccata, quæ confiteri debeant, ut hoc divinum præceptum impleatur. Duplex obligatio Fidelium pro Confeſſione Sacramentali.

Tenentur divino confeſſionis ſacramentalis præcepto omnes baptizati, qui uſu ratio- Qui tenentur divino

tio-

Digitized by Google

præcepto Confeſſionis Sacramentalis.

tionis ſuo compotes, dummodo graventur in conſcientia aliqua mortali culpa poſt baptiſmum commiſſa, ac proinde tenentur etiam impuberes, & Romanus ipſe Pontifex, necnon pueri ſtatim ac uſu caleant rationis, licet nondum obligentur ad Euchariſtiam, quia primum præceptum obligat independenter a ſecundo, & aliunde qui eſt capax peccati mortalis eſt capax confeſſionis, licet non ſemper ſit capax Euchariſtiæ; quod dicunt aliqui contingere circa ſeptennium completum. Verum multo melius mihi videntur alii ſentire, videlicet hoc non eſſe attendendum a ſola ætate, ſed etiam ab educatione, ab ingenio, a diſcretione boni & mali, ut ſi mendacium quis apprehendat, de aliqua impudicitia erubeſcat. Unde ſequitur, non obligari ex hoc divino præcepto ad Sacramentalem confeſſionem non baptizatos, quia præceptum divinum non obligat abſolute, ſed tantummodo mortali commiſſo poſt baptiſmum, atque adeo nulla eſt materia confeſſionis peccatum in non baptizatis, nec Eccleſia habet ius aliquod ſuper infideles, ac proinde ſuper illos nequit exercere poteſtatem ſibi a Chriſto Domino traditam ligandi & ſolvendi. Unde confeſſio illa peccatorum quæ a catechumenis ad baptiſmum accedentibus aliquando facta legitur, nec ſacramentalis erat, nec diſtincta, & abſolute neceſſaria ſingulorum peccatorum enumeratio, ſed generalis dumtaxat, & libera, ad baptiſmi gratiam recipiendam præparatoria. Sic non cadit etiam talis obligatio in baptizatis, qui nullum mortale peccatum poſt baptiſmum commiſerint, ut ſunt infantes, & adulti, qui perſeveraverunt in gratia, quam in baptiſmo receperunt. Nam ſi venialia aliqua commiſerint, ſunt materia libera, non neceſſaria Sacramenti Pœnitentiæ, iuxta Concil. Trid. ſeſſ. 14. ubi docet, Sacramentum Pœnitentiæ eſſe tantum neceſſarium lapſis in mortale poſt baptiſmum. Hinc dicendum B. Virginem ligatam non fuiſſe huic præcepto, immo fuiſſe incapacem, cum nunquam nec venialiter peccaverit. Recepit quidem Baptiſmum, licet immunis eſſet ab originali peccato, quia baptiſmus non tantum inſtitutus fuit ad delendum originale, ſicut Pœnitentia ad delenda peccata perſonalia, ſed etiam ut illum ſuſcipiens ingrederetur in Eccleſiam, ac fieret capax aliorum Sacramentorum, qui effectus competere poterant B. Virgini.

De tempore, quo obligat

Circa vero tempus præceptum, hoc ſane per ſe obligat in quovis probabili mortis periculo, ut gravi morbo, difficili partu, periculoſa navigatione, inſtante conflictu, quia alioquin tale præceptum nunquam obligaret, quod eſſet erroneum & ſentire & aſſerere; vel ſaltem in mortis diſcrimine, quando quiſque tenetur curam gerere propriæ æternæ ſalutis, media omnia ad ipſam neceſſaria adhibendo, ut eſt confeſſio baptizati poſt lapſum in mortale peccatum; quia niſi tunc ſaltem mortali peccato obnoxius confiteatur, nunquam implebitur tale præceptum, aut ſe exponeret periculo certo vel probabili illud nunquam implendi, eo quia ſecuta morte non amplius impleri queat. Dixi *in probabili mortis periculo*; nam in levioribus morbis, in quibus nullum prudenter timeri poteſt mortis diſcrimen, non videtur præceptum illud urgere. Inde ſapienter cautum eſt ſummorum Pontificum decretis, ut cum medici ad curam morborum corporalium advocantur, debeant prius ægros monere de confeſſione facienda, quam ſe ad morbi curationem accingant. Sic Innocentius III. in Concil. Later. IV. anno 1215. S. Pius in Bulla *ſuper Gregem*, ubi vetat medicis viſitare infirmum tertia die, niſi confiteatur, aut confeſſionem Sacerdotis conſilio differat; vetatque eos ad Doctoratum admittere, niſi ſolemniter iurent ſe illud ſervaturos. Sic Clemens V. in Concil. Ravennat. II. 1311. Rubrica 15. Has Conſtitutiones innovarunt S. Carolus Borromæus in Concil. I. Mediol. Conſtit. p. 2. Concilium Bituricenſe anno 1584. tit. *de pœnit.*, & alia.

divinum præceptum Confeſſionis.

Qui conſtitutus in mortis periculo poſt diligens examen ſuæ conſcientiæ non deprehendit ſe reum niſi aliquorum venialium, non tenetur per ſe & abſolute ea confiteri, cum adſint alia remedia pro venialibus; tenetur tamen per accidens, & ratione ſcandali, quod inde oriri poſſet, & ad vitandum peccatum præſumptionis: Item ne ſeipſum prodat, nimis ſibi blandiendo, quia peccata quæ ipſi videntur venialia, erunt forſan mortalia; tum quia optima eſt conſuetudo ſanctorum hominum praxi firmata confitendi venialia peccata, eo vel maxime quod per Sacramentum Pœnitentiæ uberiora gratiæ auxilia impetrantur.

Divinum præceptum Confeſſionis obligat aliquando etiam in vita, & ſæpe.

Extra mortis periculum pariter, ſeu per vitæ curſum divinum confeſſionis præceptum obligat, & ſæpe, quia præcepta affirmativa & poſitiva non ſolum obligant in extrema neceſſitate, ſed etiam cum probabiliter eorum obſervantia neceſſaria æſti-

matur. Neceſſarium vero æſtimatur ſeu iudicatur etiam extra probabile mortis periculum, ut ſæpe per vitam fiat Sacramentalis confeſſio, & quia homo peccator per ſe, & independenter a mortis periculo tenetur ad pœnitentiam iuxta legem a Deo ſtatutam: *Agite pœnitentiam*; & quia Sacramentum Pœnitentiæ inſtitutum eſt non ſolum ad delenda peccata commiſſa, ſed ſimul ad præcavenda & impedienda futura, ad quod maxime confert frequentia Sacramentalis confeſſionis ob gratiæ ſubſidium quod in ea percipitur; & hoc eſt maxime neceſſarium ad repellendas tentationes, ad paſſiones compeſcendas: unde non eſt veriſimile Chriſtum Dominum voluiſſe, ſuum præceptum de ſacramentali confeſſione non obligare niſi in mortis periculo; immo veriſimile eſt eum intendiſſe, ut peccatores ſæpe in vita illud reciperent; nam finis huius præcepti in illud tendit, ut homo in gratiam redeat cum Deo, a quo per mortale peccatum receſſit; quod cum ſæpius contingat, & periculum obdurationis in maio timendum ſit, ſi diu in affectu peccati mortalis perſeveret, hinc colligi poſſe videtur, præceptum ſacramentalis confeſſionis in vita quoque ſæpe obligare. Inſuper qui aliquid præcipit abſque eo quod determinet tempus, vult illud non nimis diu differre, nec tempus extremum expectari.

Præceptum Confeſſionis obligat aliquando per accidens.

Dixi *per ſe*, quia obligat aliquando per accidens, ſeu ratione alterius præcepti, ut quando ſumendum ſit aliud Sacramentum reſpectu eorum qui ſibi conſcii ſunt peccati mortalis, & præcipue quando ſumendum ſit ſacræ Euchariſtiæ Sacramentum iuxta illud Apoſt. 1. Corinth. 11. *Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat* &c. Item quando eſt medium moraliter neceſſarium ad ſuperandam aliquam tentationem, vel ad nova peccata vitanda, vel adeſt iuſta cauſſa timendi, ne ex nimia confeſſionis ſacramentalis dilatione gravium peccatorum ſubrepat oblivio, cum fidelis, quantum in ſe eſt, efficere debeat ut integra ſit peccatorum confeſſio. Igitur qui novit ſe infirmæ admodum eſſe memoriæ, tenetur priuſquam peccatum e memoria excidat, illud in ſacro Tribunali confiteri, alias ſe exponeret evidenti periculo requiſitam confeſſionis integritatem violandi. P. Antoine, Tournel. cum aliis.

Num vero præceptum hoc obliget ſtatim poſt commiſſum mortale peccatum, data videlicet prima opportunitate, non conveniunt Doctores. Negant plurimi cum D. Th., inter quos Sylvius, quia Eccleſia, quæ determinavit præceptum divinum confitendi, obligat tantummodo ad confeſſionem annuam; alias obligando ad confitendum ſemel tantum per annum, occaſionem dediſſet tranſgrediendi divinum præceptum, & ita docet S. Th. citatus quodlibet 1. art. 11. & Sylvius doctrinam hanc confirmat exemplo catechumenorum, qui non tenentur ad ſtatim ſuſcipiendum baptiſma; immo Eccleſia olim vetuit, ne unquam adulti extra caſum urgentis neceſſitatis baptizarentur, niſi in vigilia Paſchæ, & Pentecoſtes. E contra vero alii cum S. Bonav. in 4. diſt. 17. q. 2. a. 2. docent præceptum hoc obligare quando opportune impleri queat moraliter loquendo. Maior autem opportunitas loci, temporis, & Sacerdotis ad confitendum expectari nequit, quia præcepta affirmativa, quæ per ſe obligant in vita, obligant ſaltem pro temporibus ex prudenti iudicio determinandis. Obligatio vero præcepti confitendi prudenter determinatur ad tempus, quo opportune impleri poteſt, & maior opportunitas expectari nequit. Inſuper cum prudentia dictet, remedia quæ aliquando neceſſaria ſunt, adhibenda eſſe tunc, cum adhiberi opportunius nequeant, pœnitentia quæ inſtituta eſt a Chriſto Domino ut remedium ad tollenda & præcavenda peccata, adhibenda eſt quando opportunitas detur eam adhibendi. Eccleſia vero ſuo præcepto de annua confeſſione non intellexit, nec intendit determinare adæquare omne tempus quo præceptum divinum obligat per ſe, nec dare licentiam ſeu anſam differendi, ſed ſolum prohibere negligentiam & dilationem ultra annum, & ideo addidit in ſuo præcepto *ſaltem ſemel in anno*; ſicuti quando vetat ne quis ultra annum differat excommunicationem, non dat licentiam in illa toto anno permanendi.

§. XXXI.

De obligatione divini præcepti confitendi ſpecies, numerum, & circumſtantias mortalium peccatorum.

Non ſecus ac quiſque fidelis tenetur ex divino præcepto non ſolum in mortis diſcrimen, ſed etiam ſæpius in vita, dum conſcius ſit peccati mortalis, ſacramentaliter confiteri; ex eodum divino præcepto oneratur debito aperiendi ſuis confeſſionibus ſacro miniſtro peccata omnia mortalia, quorum memoria ex debita & diligenti præmeditatione ſeu examine habetur. Dixi *omnia*,

omnia, ideſt ſigillatim quantum moraliter fieri poteſt ſecundum ſpeciem, & numerum in eadem ſpecie; ſic de fide tenendum definivit Concilium Trid. ſeſſ. 14. can. 7. ubi ſic habetur: *Si quis dixerit in Sacramento Pœnitentiæ ad remiſſionem peccatorum neceſſarium non eſſe iure divino confiteri omnia & ſingula peccata mortalia, quorum memoria cum debita & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta, & circumſtantias, quæ mutant ſpeciem; anathema ſit.* Igitur ex Concilii definitione peccata omnia & ſingula mortalia exponenda ſeu revelanda ſunt in confeſſione, nempe quæcumque ſunt, & quotquot ſunt; ſeu ſpecies omnes diſtinctæ mortalium peccatorum, quod indicat ly *omnia*, & diſtinctus numerus eorumdem, quæ in ipſis diſtinctis ſpeciebus includuntur, quod ſignat ly *ſingula*. Veritas definitionis Concilii probata remanet ex dictis de neceſſitate confeſſionis; nempe quod ſicut iudex non poteſt litem dirimere, ac ex æquitate iudicare, niſi omnino perſpectas habuerit rei cauſſas, rationes ac circumſtantias, ac illis inſtrumenta omnia oſtenderit; nec medicus apta morbis remedia applicare, niſi morbos illos maxime noverit; a pari Sacerdos qui eſt iudex & medicus animarum in ſacro Tribunali Pœnitentiæ non poterit iuſte iudicare, & opportune mederi, niſi pœnitens ſtatum propriæ conſcientiæ prorſus ei aperiat, & quoad qualitatem diverſam malarum actionum, & quoad earumdem multitudinem: Peccatum enim aperiendum eſt ob malitiam. Igitur diſtinctæ ſpecies malitiæ, & multiplicitas malitiæ actuum cuiuſcumque ſpeciei diſtincte opus eſt ut in confeſſione declarentur.

Peccata tunc ſpecie diſtincta cenſentur, quando pugnant contra virtutem ſpecie diſtinctam, ideſt quando contraria ſunt virtutibus ſpecie diverſis. Sic fornicatio contraria eſt caſtitati, adulterium caſtitati & iuſtitiæ; unde fornicatio & adulterium ſunt duo peccata ſpecie diſtincta. Numero vero peccata diſtinguuntur, cum actus interni numero multiplicantur, vel moraliter multiplicantur actus externi, vel obiecta, ut iam fuſius expoſitum fuit in tractatu de actibus humanis, & peccatis.

Præter ſpeciem omnium mortalium peccatorum, de quibus poſt diligens examen recordatur pœnitens, numerum etiam eorumdem tenetur iure divino explicate in Sacramentali confeſſione, dicendo ſcilicet *toties, ſeu duo vel ter ſum furatus, fornicatus, mentitus*. Unde præcepto confeſſionis non ſatisfaciunt, qui cum enunciare poſſint quoties idem peccatum lethale iteraverint, ita exponere ſolent, *bis aut ter ſepties aut decies illud commiſi*, quaſi dubitent de numero; cum de eo certi ſint, aut certi eſſe poſſint. Si autem certus numerus non occurrat, ita ut nequeat peccator determinare præciſum numerum peccatorum, debet exprimere eorum numerum cum aliqua multitudine veriſimiliore, dicendo v. g. ſe quinquies, ſexies, aut ſepties circiter, plus minuſve tale peccatum commiſiſſe. Quod ſi propter multitudinem frequentioris recidivæ nec ita quidem valeat numerum exprimere, Confeſſarius eum interrogare debet, ex quo tempore talem conſuetudinem habuerit, & quoties, ſcilicet per diem, vel hebdomadam, vel menſem labi conſueverit in talem culpam, ut hoc medio, quantum fieri poteſt, numerus peccatorum Confeſſario innoteſcat; an non etiam aliquo tempore frequentius, alio rarius illam patraverit. Qui vero perſeveravit per multum temporis in aliqua prava intentione ſeu deliberatione, puta occidendi hominem, explicare debet quantum moraliter fieri poteſt numerum actuum, quos intra illud tempus iteravit, nec ſatisfacit dicendo ſe habitualiter perſeveraſſe per menſem in deliberatione ſeu voluntate occidendi, furandi, fornicandi. Quocirca Confeſſarius ab eo exquirere debet, an, & quoties ſingulis diebus hebdomadæ malam illam voluntatem renovaverit, & modum inquiſierit illam ad effectum reducendi.

Occurrere hic poteſt difficultas, an quis attingens unico actu phyſico plura obiecta, puta ſi uno ictu plures interficit homines, una detractione plurium famam lædit, exprimere teneatur in confeſſione illorum obiectorum numerum. Reſp. cum diſtinctione, ideſt vel illa plura obiecta diſtincte cognovit, vel confuſe tantum: ſi prius, tenetur illa diſtincte declarare in confeſſione, v. g. ſe tres homines uno ictu occidiſſe, de tribus perſonis detraxiſſe; ſi vero confuſe tantum illa obiecta cognovit, ſatis eſt ſi generatim dicat ſe multos interfeciſſe, ſe detraxiſſe de integra familia vel Communitate; ſi veneno infeciſſet fontem alicuius loci, unde incolæ mortui eſſent, ſatis eſſet dicere, ſe omnes pagi incolas occidiſſe. Similiter ſi agatur de ſcandali peccato, declarandus eſt numerus perſonarum, quibus uno dicto aut facto ſcandalum præbuerit.

Inſuper ex eadem allata Concilii definitione ac doctrina explicandæ ſunt pariter ex iure divino in confeſſione circumſtantiæ ſpe-

ſpeciem mutantes; & ut clarius quoad circumſtantias res elucidetur

Nota 1. quod circumſtantia moralis eſt affectio ſeu conditio actus humani ad eius bonitatem vel malitiam conducens; & ſeptem numero recenſentur, ut in ſequenti verſu: *Quis*, *quid*, *ubi*, *quibus auxiliis*, *cur*, *quomodo*, *quando*.

Circum-ſtantiæ duplicis ſunt generis.

Nota 2. circumſtantias duplicis eſſe generis; aliæ enim addunt actui novam peccati ſpeciem, & dicuntur mutantes ſpeciem; aliæ non addunt, ideſt non mutant actui ſpeciem peccati, ſed tantum inſigniter aggravant, aut minuunt peccatum intra eamdem ſpeciem.

Circumſtantiæ novam addunt actui ſpeciem peccati, ſpeciemque peccati mutant, quando pugnant contra diſtinctam virtutem, ſeu oppoſitæ ſunt diſtinctæ virtuti; ac proinde in tali caſu idem actus duplici virtuti opponitur: ſic iniuſta percuſſio Clerici propter circumſtantiam perſonæ Deo dicatæ, & furtum in loco ſacro ratione loci addunt peccato iniuſtitiæ ſacrilegium propter oppoſitionem Religioni; ſcilicet ſunt peccata non ſolum contra iuſtitiam, ſed etiam contra Religionem. Huc etiam pertinent circumſtantiæ, quæ efficiunt, ut peccatum quod alias eſſet veniale, fiat mortale, ut circumſtantia patris in contumelia, quæ in alterum illata conſeretur levis culpa. Item quantitas materiæ, quæ ſi gravis ſit, facit mortale, ſi levis, veniale, cum mortale & veniale ſint diverſæ ſpeciei theologicæ, licet ſint eiuſdem ſpeciei moralis, ut furtum grave & leve. Circumſtantiæ vero tunc aggravant ſolum notabiliter quidem, aut minuunt ſpeciem peccati, cum magis, vel minus pugnant contra eamdem virtutem, ideſt magis vel minus eidem virtuti contrariæ ſunt, ut maior vel minor quantitas, moralis duratio, intenſio; unde iniuſta percuſſio Clerici gravior, aut levior, furtum in loco ſacro maioris vel minoris quantitatis, non differunt intra eamdem ſpeciem, quia iniuſta Clerici percuſſio ſive gravior, ſive levior eaſdem lædit virtutes: ſimiliter & furtum ſive maius, ſive minus: ſed fuſius hæc iam expoſita ſunt ſuo loco.

Circum-ſtantiæ multiplicantes peccatum in eadem ſpecie.

Dantur inſuper aliæ circumſtantiæ, quæ multiplicant peccatum intra eamdem ſpeciem, ut numerus perſonarum, quas læſeris. Porro circumſtantiæ mutant ſpeciem, cum propter illas actus habet diſconvenientiam cum natura rationali & lege divina notabiliter diverſam, vel oppoſitionem cum diverſis ſpecie præceptis, aut diverſis virtutibus, vel modum oppoſitionis cum eadem virtute notabiliter diverſum. Circumſtantiæ, quæ peccati ſpeciem mutant, ſeu addunt actui novam ſpeciem peccati, ex divino præcepto plane manifeſtandæ ſunt in ſacramentali confeſſione iuxta definitionem Concilii Trid. antea relatam. Veritas doctrinæ Concilii patet ex iis, quæ antea attulimus ad probandam neceſſitatem confeſſionis contra Novatores, cum ex illis Scripturæ & Traditionis teſtimoniis evincatur, peccata ſigillatim aperienda eſſe, exponendas cauſſas, perſonas, locum, tempus, &c. quæ ſpectant ad circumſtantias.

Circa vero circumſtantias non mutantes ſpeciem, ſed inſigniter tantummodo aggravantes, vel minuentes actus malitiam intra eamdem ſpeciem peccati, licet Concil. Trid. non attigerit quæſtionem, quæ circa haſce circumſtantias verſabatur inter Scholaſticos, dum unum tantum ſibi propoſuerat, ſcilicet Novatorum refellere errores: Theologi tamen communiter docent, paucis exceptis (ut Vaſquezius, & alii) huiuſcemodi circumſtantias ex neceſſitate præcepti aperiendas eſſe in ſacramentali confeſſione; & hoc probat ipſa traditio, ut habetur ex Ioanne Ieiunatore in Pœnitentiali 3. ad 6. ſæculum: *Oportet*, inquit, *eum qui confeſſionem ſuſcipit, videre & adoleſcentiam & vires, ſenectutis imbecillitatem, & loci differentiam, & modi per quem malum factum eſt*. Sic Concilium Wormacienſe can. 25. ſæculo 9. & Concilium Londinenſe anno 1200. can. 4. & Innocentius XI. qui anno 1679. duas modernorum propoſitiones proſcripſit; quarum una habet: *Præcepto confeſſionis ſatisfacit, qui enunciat ſimpliciter ſe furto abſtuliſſe eam pecuniæ quantitatem, quæ ad peccatum lethale ſufficit*. Altera eſt: *Non tenemur Confeſſario interroganti fateri alicuius peccati conſuetudinem*.

Veritatem huius ſententiæ comprobat, & confirmat ipſa eadem ratio, qua ſecundum doctrinam Concilii Trid. evincitur, declarandas eſſe in confeſſione circumſtantias, quæ ſpeciem mutant, quia circumſtantiæ inſigniter aggravantes addunt quamdam ſpecialem malitiam, eamque gravem; quinimmo aliquando etiam graviorem, & maiori pœna dignam, quam ſi ſpeciem mutarent. Igitur qui eas ſilet, nec integre peccata ſua confitetur, nec Confeſſarius tanquam iudex æquum iudicium ferre poteſt, nec convenientem ſatisfactionem imponere, cum Chriſtus Dominus inſtituerit hoc peccatorum remedium per modum iudicii non ſolum reconcilia-

ciliativi & ſanativi, ſed etiam punitivi, unde ſine declaratione circumſtantiarum notabiliter aggravantium nec peccatum penitus exponitur, nec Sacerdoti innoteſcit, cum ſupprimatur malitia mortalis, quam illæ addunt, & per quam peccatum ſit virtualiter ac æquivalenter numero duplex vel triplex; ac proinde nequit Sacerdos ſine illarum notitia recte opinari de peccatorum gravitate, & proportionatam pœnam imponere, quia ignorat gravitatem malitiæ mortalis quam peccatum habet in circumſtantia, ob quam eſt multo maiori pœna dignum, & quæ notabiliter variat iudicium Confeſſoris. Igitur rectitudo & æquitas iudicii illius a Chriſto Domino requiſita circumſtantiæ aggravantis confeſſionem exigit. Et varia exempla, quæ in medium afferri poſſunt, clare hoc demonſtrant; nam v. g. pecuniæ quantitas non mutat ſpeciem furti; ſicut circumſtantia loci ſacri, tamen longe gravius eſt furari centum nummos in loco profano, quam unicum nummum in templo. Igitur ſi fur unius nummi in templo exprimere tenetur circumſtantiam loci ſacri, a fortiori fur centum nummorum enunciare quantitatem furti. Inceſtus in primo gradu eſt eiuſdem ſpeciei ac in ſecundo gradu; primus tamen præſertim in linea recta graviſſimus eſt, & monſtrum in moribus, ait Habertus, ut ipſi etiam Gentiles exhorreant, ſicut teſtatur Apoſt. 1. Corinth. 5. *Omnino*, inquit, *auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter Gentes, ita ut uxorem patris ſui aliquis habeat*. Et ideo inceſtus in primo gradu per leges civiles plectitur morte, non vero in ſecundo gradu. Dixi *circumſtantias inſigniter aggravantes*, quia certum eſt leviores non eſſe de neceſſitate præcepti aperiendas, utpote quæ nonniſi levem ac venialem malitiam contineant. Habertus cum aliis.

Nota, quod Pœnitens tenetur exponere in confeſſione circumſtantias neceſſarias ad cognoſcendum ſuum ſtatum & diſpoſitionem, ac ſpiritualem ipſius neceſſitatem, ut ſi implicatus ſit conſuetudine peccandi, vel in occaſione peccati verſetur, præcipue ſi Confeſſarius eum interroget, ut docet Innoc. XI. in proſcriptione ſecundæ ſupra allatæ propoſitionis: Nam hæc cognitio neceſſaria eſt Confeſſario illius ſpirituali medico, ut apta remedia ſuggerat.

Pœnitenti maxime incumbit exponere in Sacramentali confeſſione circumſtantias quoque, quæ malitiam peccati notabiliter minuunt, ſive efficiunt ne peccatum ſit mortale, ſive ne mortale habeat novam malitiam mortalem; alioquin Confeſſarius deciperetur in re gravi, & non poſſet recte iudicare de gravitate peccati & de pœna imponenda.

Nota cum P. Antoine, peccata ſic eſſe exponenda, ut perfecte intelligantur a Sacerdote, cum Trid. Synodus advertat Deum præcipere ut peccata eo declarentur modo, quo ſacer Miniſter valeat iuſtum de iis iudicium efformare, ac cum proportione ſatisfactionem, necnon opportuna remedia præſcribere. Idcirco nemo non videt Confeſſionem iuberi, quæ a Confeſſario diſtincte percipiatur; alias inanis & inutilis eſſet. Quare ſi deprehendat pœnitens Sacerdotem vel ob diſtractionem, vel ob ſurditatem, vel ob aliam quamlibet cauſſam, vel quia cantus ſit in Eccleſia, vel organorum ſonus, vel aliquis alius rumor, non intellexiſſe bene aliqua peccata, tenetur illa repetere, quæ novit ab eodem percepta non fuiſſe. Quod ſi neſcias quænam illa ſint, neceſſe eſt ut confeſſionem totam renoves, quia de ſingulis prudenter hæſitare potes non fuiſſe percepta.

Actus externus debet exprimi in Confeſſione.

Actus externus immediate ex actu interno dependens, puta blaſphemia, homicidium, &c. ex iure divino exprimi debet in confeſſione, ut docet communis praxis fidelium. Etenim actus externus cum actu interno conſtituunt unum concretum, ſeu facit actus externus cum actu interno unum moraliter actum completum, & unum totale peccatum, quod ut legis obiectum a lege interdicitur, & æque ac actus internus eſt obiectum divinæ indignationis; igitur in concreto exprimendus: Chriſtus enim explicari iuſſit totum peccatum completum in genere moris. Et equidem ſine confeſſione actus externi non ſufficienter declaratur actus interni efficacia, intenſio, extenſio, duratio, ac proinde tota eius gravitas non innoteſcit ſacro miniſtro, qui exinde nequit, ut par eſt, ſuo fungi munere, quia ei ſtatus pœnitentis lateret, quæ remedia danda, quæ ſatisfactiones vel obligationes eſſent imponendæ. Actus porro externus ſubiacet cenſuris, irregularitati, & variis obligationibus, a quibus immunis eſt actus mere internus. Inſuper actus externus ſcandalum parit, non vero internus. Hinc Alexander VII. merito damnavit propoſitionem quæ num. eſt 25. *Qui habuit copulam cum ſoluta ſatisfacit confeſſionis præcepto dicens: Commiſi cum ſoluta grave peccatum contra caſtitatem, non explicans copulam.*

§. XXXII.

§. XXXII.

De obligatione ex divino præcepto exprimendi in confeſſione mala mediate ex actu externo ſecuta.

Nota. Malus effectus qui ex actu externo pravo ſequitur, vel ab agente in ponendo actu externo pravo eſt directe intentus, vel non eſt directe intentus. Si eſt directe intentus, vel agens antequam malum ſequatur, ſuam intentionem illius effectus retractat, vel non. Si vero non fuit directe intentus, vel agens talem effectum prævidit, vel prævidere potuit, vel non prævidit, nec potuit prævidere. His poſitis, ſit:

Effectus mediatus qui ſequitur ex actu externo malo, ſi directe eſt intentus ab agente, qui eumdem externum actum ponit, procul dubio in confeſſione eſt exprimendus, quia in tali caſu effectus etiam mediatus conſtituit vere concretum peccaminoſum; ſeu peccatum, in quo ipſum materiale concreti eſt ipſe actus externus, formale vero eſt actus internus a quo imperatus. Igitur ſicuti eſt vere obiectum legis prohibentis & divinæ indignationis, ita etiam in concreto neceſſario in confeſſione exponendus eſt: pertinet profecto ad obiectum legis prohibentis, quia eſt effectus malus, liber, a libertate & malitia voluntatis, a qua procedit. Adde, eius declarationem ſæpius neceſſariam eſſe non ſolum ut Confeſſarius agnoſcat ſtatum pœnitentis, ſed etiam ut cognoſcat, an ex hoc malo effectu ab ipſo intento contraxerit aliquam cenſuram, vel irregularitatem, vel obligationem reſtituendi &c. Hinc qui propinavit alteri venenum, ex quo mors ſecuta eſt, tenetur declarare mortem inde ſecutam. Et hoc confirmat perpetua traditio, ſenſus, ac praxis Eccleſiæ, quæ ſemper iuſſit confiteri talia homicidia, & abortus, ut patet ex omnibus antiquis Pœnitentialibus.

Si autem intentio talis mali effectus, antequam ſequeretur, fuerit efficaciter retractata, adhuc neceſſe eſt illum exprimere in confeſſione, ut tenent aliqui contra Vaſquezium alioſque; quia licet ceſſet intentio prava talis effectus, ac proinde non amplius ſit volitus, fuit tamen efficaciter volitus in ponendo actu externo, ex quo erat ſecuturus. Quare licet amplius volitus non ſit in ſe, fuit tamen volitus in cauſſa, quod ſatis eſt ut agens ſit reus mortalis peccati, utpote qui iam deliquerit in regravi, qualis eſt intendere & tentare peccaminoſum effectum graviter malum, & ideo a lege vetitum, ac neceſſario in confeſſione aperiendum. Etenim abſque tali notitia notabiliter variaret iudicium Confeſſarii tam in ordine ad iudicandum, quam in ordine ad ſanandum.

Quod ſi huiuſmodi effectus in externo actu ponendo non fuit directe intentus, tunc videndum eſt, num huiuſmodi effectus ex tali actu externo peccaminoſo ordinarie conſequatur, aut facile conſequi poſſit; & an hoc præviſum fuerit, vel facile potuerit prævideri; nam in tali caſu datur eadem obligatio illum in confeſſione exprimendi: Quia quod facile fit, pronum eſt fieri, ac ordinarie fieri conſuevit. Itaque huiuſmodi effectus facile prævideri potuerat, & iudicari debuerat veroſimilius ſecuturus. Igitur qui cauſſam voluit per ſe, talem etiam indirecte præſupponendus eſt voluiſſe effectum, ſaltem tanquam non removens, & prohibens, ideſt voluntate omiſſiva graviter culpabili, non removendo quod eſt cauſſa per ſe mali effectus. Et hoc confirmatur ex citatis vetuſtis Pœnitentialibus, ubi præcipitur exprimi, puta generationem prolis, & ſuicidium vitiatæ, quæ tamen intendi non ſolent ab adulteris fornicariis. Sic & in Pœnitentiali Egberti, quod eſt ſæculi 8. *Sacerdos interrogat: Feciſti homicidium per iuſſionem Domini?* (mediate vel immediate applicando v. g. venenum iuſſu Domini) *Feciſti vomitum per ebrietatem? Duodecim dies pœniteas. Fuiſti in ſomno voluntate pollutus?* (Data videlicet cauſſa per ſe graviter peccaminoſa, v. g. delectatione moroſa & tactibus laſcivis) *uno die pœniteas. Si infans per negligentiam moriatur ante baptiſmum, uno anno pœniteas.* In huiuſmodi autem non eſt præſumendum ab aliquo niſi extreme malitioſo effectum eſſe directe intentum.

§. XXXIII.

De manifeſtatione complicis in confeſſione.

Nota, complicis manifeſtationem non licere ne quidem in confeſſione, quando pœnitens ſecus ſufficienter peccatum ſuum exponere valet, aut ſine gravi incommodo adire alium Confeſſarium, cui ignotus ſit complex, ſive alias peccatum confeſſus ſit, & tunc ſatis eſt ſi generaliter de hoc ſe accuſet; quia in hiſce caſibus proximum ſine iuſta cauſſa infamaret, quod eſt omnino illicitum; immo Confeſſarius ipſe tenetur prohibere pœnitentem, quem ad id paratum

eſſe

eſſe advertit, ac ipſum arguere quod ſine iuſta cauſſa peccatum alterius revelet. Debet item pœnitens differre per aliquod tempus, ſi commode poteſt confeſſionem, ut habeat alium Confeſſarium, cui ignotus ſit complex, niſi tamen urgeat præceptum confitendi vel communicandi; non tamen tenetur nimis in longum differre, præcipue ſi habeat conſcientiam lethalis peccati, vel ſi talis dilatio foret cum aliqua nota, vel ſuſpenſio communionis eſset ei gravis, quæ dilatio definienda eſt ex prudentis iudicio.

Perſona complicis, ſeu ſocius qui in crimine fuit particeps, neceſsario manifeſtandus eſt in confeſſione, quando aliter nequit pœnitens ſpeciem vel gravitatem mortalis peccati exponere, & vel urgeat præceptum confitendi, vel commode differre non poſſit confeſſionem, nec habere Confeſsarium, cui perſona complicis ſit ignota. Et hoc probat praxis & uſus antiquorum Canonum, quibus complicis perſona deſignatur, quando certis quibuſdam criminibus certa & determinata pœna decernitur. Ita can. 67. ep. S. Baſilii ad Amphilochium. *Inceſtus cum ſorore eadem pœna, qua homicidium punitur:* Peccata autem hæc talis ſunt conditionis, & naturæ, ut exponi nequeant niſi ſocius ſeu particeps criminis manifeſtetur. Inſuper certum eſt criminis ſocium olim evulgari conſueviſſe, cum ex illius conditione augebatur vel minuebatur peccati gravitas, ut colligitur ex Beda *de remediis peccatorum* cap. 2.

Nec valet dicere, quod peccata, de quibus loquuntur citati canones, publica fuere, unde nihil mirum ſi proderentur complices perſonæ; vel quod nonniſi eædem generatim duntaxat, & confuſe, non clare & diſtincte in his evulgarentur. Nam 1. cit. canones non diſtinguunt inter peccata publica & occulta. Deinde plura eorum ſunt huiuſmodi, ut plane in occulto conſummentur, & nonniſi complici innoteſcant. Quoad ſecundum vero dici nequit, quod illis temporibus confuſe tantum & generatim complex peccati cognitus fuerit ex confeſſione pœnitentis, quia ea ætate qua editi ſunt dicti canones, ſoli Epiſcopi & Parochi, eorumque Vicarii fidelium confeſſiones excipiebant, qui diſtincte, præcipue in Pagis, ac minoribus Urbibus ſinguias ſuas oves agnoſcebant; ac proinde nemo non videt ſæpiſſime contigiſſe, ut ex confeſſione talis peccati, puta inceſtus, diſtincte cognoverint complicis perſonam. Ita docuere etiam SS. Bernardus *de forma honeſtæ vitæ*, Angel. Doctor, Bonaventura, & cum illis communiter Theologi, quia ut habetur ex Concil. Trid. ſeſs. 14. c. 1. Chriſtus Dominus univerſaliter præcepit, ut iam diximus, confeſſionem integram omnium peccatorum ſecundum ſuas ſpecies & gravitatem; igitur ad eam tenetur pœnitens, non obſtante propria vel alterius infamia, quæ per ſe neceſſario ex confeſſione ſequitur apud Confeſſarium: Qui enim vult aliquid, illud vult quoque cum incommodo, quod per ſe ex eo ſequitur, vel ei coniunctum eſt. Unde ſi pœnitens tenetur ad integritatem confeſſionis cum propria infamia, multo magis cum infamia alterius, quando eius peccati declaratio neceſſaria ſit ad propriam culpam integre manifeſtandam, cum ex natura rei minus requiratur ad cogendum aliquem, ut crimen alterius detegat, quam ut ſeipſum infamet, dum nemo tenetur prodere ſeipſum. Hinc poſsumus quandoque ad evitandum malum aliquod temporale iniuſtum crimen alterius pandere, tametſi ideo non obligemur ad crimen noſtrum prodendum. Et equidem ſi Chriſtus Dominus iuxta cit. Concilium Trid. iuſſit integre fatenda eſse peccata ad hoc ut ſacer miniſter prudenter iudicare, punire, curare valeat, æque voluit confeſſionem integram fieri; cum notitia complicis ad hos fines neceſsaria ſit cum propria pœnitentis infamia. Pœnitens igitur, qui cum unica ſua ſorore, quæ cognita eſt Confeſsario, inceſtum commiſerit, confiteri debet inceſtum in tali gradu. Tenetur pariter pœnitens in iiſdem caſibus manifeſtare perſonam, quæ ſit obiectum peccati, licet inculpabiliter, ex quo tamen illi provenit aliqua infamia apud Confeſsarium, ut ſi quis ſorori licet invitæ & reluctanti ſtuprum intuliſset, cum hic eadem currat ratio. Etenim præceptum integritatis confeſſionis obligat pœnitentem ad detegendum defectum aliquem occultum proprium infamem licet inculpabilem, quando hoc neceſsarium ſit ad peccatum ſufficienter explicandum., ut ſi illegitimus ſit, & ordines ſine diſpenſatione ſuſceperit.

Socium vero, vel ſimpliciter reum in confeſſione declarare, vel propter ſolam pœnitentis, vel complicis, vel rei utilitatem, puta ut eidem ſuggerantur media idonea, quibus a proxima occaſione peccati liberetur, vel ut doceatur qua ratione ſatisfacere poſſit debito iuſtitiæ aut charitatis, qua tenetur avertere grave malum imminens Communitati, vel complici, vel reo, vel etiam alicui tertio, procul dubio licitum eſt.

Num

Num vero in praxi expediat, difficile eſt definire. Quod licitum ſit ob pœnitentis utilitatem, manifeſtum videtur, quia tunc adeſt rationabilis cauſſa detegendi, dum ius ipſum naturale dictat, ut quiſque ſuæ conſulat ſaluti, quamquam per accidens damnum alterius ſequatur. Sic iuſſit Gregorius XV. Conſtit. data anno 1622. ut Sacerdotes, qui in Tribunali Pœnitentiæ quoad inhoneſta & turpia ſuos pœnitentes ſollicitant, denuncientur & manifeſtentur locorum ordinariis, gravi inſuper cenſura notatis iis Confesſariis, qui docuerint non teneri pœnitentes ad talem manifeſtationem faciendam.

Quod licita ſit pariter talis declaratio Confeſſario alterius criminis, etiam ob ſolam ipſius rei vel complicis utilitatem, videlicet ut corrigatur, & ad meliorem frugem reducatur, patet ex veteri Eccleſiæ praxi, quæ huiuſmodi manifeſtationem imperabat, imponendo etiam pœnas contra eos, qui peccata fratrum, quæ ipſis innoteſcerent, non revelabant. De hoc habetur ex S. Aug. ſerm. 16. *de verbis Domini* nunc 82. ubi modum præſcribit, quo peccatum proximi corripi debeat, & ad Eccleſiam deferri: ***Sunt homines adulteri***, (ait S. Doct.) ***in domibus ſuis, ſecreto peccant; aliquando nobis produntur ab uxoribus ſuis plerumque zelantibus, aliquando maritorum ſalutem quærentibus***; *nos non prodimus palam, ſed in ſecreto arguimus*.

Verum quamvis licitum ſit per ſe loquendo fratrum peccata in confeſſione explicare, tum ad propriam, tum ad aliorum utilitatem, quia tamen in praxi nonnulla graviſſima incommoda oriri poſſunt, idcirco cum generatim difficile ſit id definire, prudentis eſt examinare circumſtantias, ac ex illis iudicare quando hoc expediat, & valde prudenter in hoc negotio eſt procedendum. Incommoda porro inter multa hæc duo potiſſimum ſunt, unum nempe ne fideles veniant in ſuſpicionem violari a Sacerdote confeſſionis ſigillum, ex quo certe Tribunal Pœnitentiæ fieret maxime odioſum, & hoc malum tanti eſt, ut quodcumque bonum vel pœnitentis, vel complicis ei cedere debeat. Alterum ne fictis confeſſionibus & calumniis, quibus nonnulli perditi viri probos aliquando obtentu religionis & pietatis impetunt, locus & occaſio aperiatur.

§. XXXIV.

De obligatione declarandi in confeſſione peccata dubia.

Nota, quod tripliciter quis poteſt eſſe dubius, 1. an actum lege vetitum vel præceptum elicuerit vel omiſerit. 2. Cum ipſi conſtet de actu, ſed dubitat an libere & cum ſufficienti deliberatione conſenſerit. 3. Cum incertus eſt num in confeſſione crimen depoſuerit, quod certe ſcit ſe admiſiſſe. In triplici illo dubio, ſi dubium ſit cum fundamento, ideſt peccatum, quod prudenti ac rationabili cauſſa (non levi) dubium appareat, aperiendum eſt in confeſſione, ut docent fere omnes, & præcipue Suarez, de Lugo, Valentia cum S. Th. q. 6. ſupplem. a. 4. quibus præcipue adverſatur Caramuel. In lege enim veteri, in qua omnia figurabantur futura in nova, adducendi erant ad Sacerdotem non ſolum leproſi, ſed ii etiam, in quorum cute candor appparuiſſet, ac ſuborta eſſet lepræ ſuſpicio, ut habemus ex cap. 13. Levit. v. 2. & 30., quod ſymbolum erat confeſſionis, ex cap. *Quem pænitet* diſt. 1. n. 88., & ex Ang. Doctore cit. art. ad 3. Et hoc probatur tum ex illa regula iuris canonici: ***In dubiis tutiorem partem eſſe eligendam***, quod præcipue in Sacramentis ſervandum eſt, ut conſtat ex prop. 1. inter damnatas ab Innoc. XI. in qua ſic habetur: ***Non eſt illicitum in Sacramentis conferendis ſequi opinionem probabilem de valore Sacramenti relicta tutiore***; tum ex ipſa natura Sacramenti, quod per modum Tribunalis inſtitutum eſt, in quo cum Chriſtus Dominus inſtituerit Sacerdotes tanquam iudices, & ſui Vicarios pro peccatorum remiſſione obtinenda, voluit ut omnia peccata ad eos deferrentur, pro quibus præcepta erat contritio perfecta, cuiuſmodi ſunt non ſolum peccata certa, ſed etiam dubia; immo cum nonniſi confitendo poſſit peccator remiſſionem peccatorum obtinere, qui peccata dubia confiteri negligit, periculo ſe exponit non confitendi omnia peccata mortalia contra divinum præceptum; ac proinde ſuam ſpiritualem ſalutem quam conſequi poſſet per Pœnitentiæ Sacramentum (ſicuti ex iure naturæ ipſi incumbit) non curaret, ut explicat Eckius comparatione ægroti, qui in ancipiti valetudine niſi accerſat medicum, ad quem ſpectat iudicare de morbi qualitate, non amatet corporis vitam. Inſuper ſi in prudenti dubio de ſuſcepto baptiſmo hic conferendus eſt,

eſt, & Canones Conciliorum ſtatuunt iterum conſecranda eſſe templa, ſi de eorum conſecratione dubitetur: multo magis hoc eſt ſervandum in templis animatis, ne ob Sacramentorum neglectum priventur gratia & unctione Spiritus ſancti: Porro lex confeſſionis non eſt odioſa ſed favorabilis, utpote a Chriſto Domino inſtituta ad peccata quæ commiſſa ſint, delenda, & futura præcavenda, ac proinde ad æternam animarum ſalutem.

Ex dictis ſequitur 1. quod certo ſciens ſe commiſiſſe peccatum, dubitans vero an mortaliter vel venialiter peccaverit, tenetur peccatum hoc confiteri, cum prudenter ſtatuere nequeat ſe mortaliter non deliquiſſe. 2. Iudicans certo ſe peccatum mortale commiſiſſe, dubitans vero, num peccatum illud confeſſus ſit, illud confiteri tenetur, quia prudenter iudicare non valet ſe divino præcepto confeſſionis ſatisfeciſſe. 3. Qui poſt diligens examen hæſitat an peccatum aliquod, quod iam ſcit eſſe mortale, commiſerit, debet illud confiteri, cum prudenter iudicare nequeat ſe tale peccatum non commiſiſſe; ac ideo ſi illud non confiteatur, imprudenter ſe exponit periculo deficiendi integritati confeſſionis. Item is, quantum eſt in ſe, non vult ſufficienter ſatisfacere præcepto omnia, & ſingula mortalia peccata confitendi.

Peccata dubia ſub dubio confitenda ſunt, ſicut certa ut certa: ita docet S. Th. in 4. diſt. 1 q. 2. ad 3. S. Bonaventura, Halenſis, quia ut habemus ex Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 5. *Peccata confitenda ſunt ut ſunt in conſcientia*, ſeu prout occurrunt memoriæ: adeoque ſicut peccata certa confiteri debemus ut certa, quia ſic noſtræ memoriæ occurrunt; ita dubia propter eamdem rationem ut dubia, alias pœnitens ſe exponeret periculo peccandi & errandi circa confeſſionis integritatem; cum peccata non ſint augenda, nec minuenda, ſive quoad numerum, ſive quoad conditionem; unde ſicuti non poſſumus confiteri peccata venialia ut mortalia, ſic nec dubia ut certa, alias pœnitens mentiretur in confeſſione Confeſſarium decipiendo, ac proinde non ſine gravi culpa.

Qui confeſſus eſt peccatum aliquod mortale ut dubium, ſi poſtea norit illud eſſe certum, ſeu certo illud commiſiſſe, tenetur illud denuo ut certum confiteri. Sic communiter Doctores; quia ex Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 5. iuxta Chriſti inſtitutionem peccata ſic exponenda ſunt Confeſſario, ut ſunt in conſcientia pœnitentis, & eo modo, ut Confeſſarius in ipſis poſſit efformare rectum iudicium de eorum gravitate, & congruentem imponere pœnitentiam, ſeu ſatisfactionem. E contra vero qui mortale peccatum confeſſus eſt ut certum, quale tunc putabat eſſe, licet poſtea iudicet eſſe dubium, non tenetur illud iterum confiteri tamquam dubium; quia qui abſolvitur a peccato certo, multo magis abſolvitur a peccato dubio, cum ſententia lata in illud ut certum afficiat & exæquet totam rationem dubii incluſam & ſuperatam in ratione certitudinis.

Item qui confeſſus eſt peccatum integre prout commiſſum eſt, & prout erat in ſua conſcientia tempore confeſſionis, licet pro tunc & ipſe & Confeſſarius dubitaverit an eſſet mortale, quia iam integre ſuum declaravit peccatum, non tenetur illud confiteri, licet poſtea vel ipſe vel Confeſſarius comperiat ſeu agnoſcat illud eſſe mortale: nam ex modo confitendi non determinavit Confeſſarium ad falſum iudicandum; non enim eſt neceſſe ad valorem confeſſionis, quod pœnitens vel Confeſſarius ſciat determinate peccatum eſſe mortale vel veniale. Unde quamvis per accidens iudicetur veniale quod cæteroquin eſt mortale, adhuc valida eſt confeſſio, dum pœnitens factum expoſuit peccaminoſum, ſicut tunc in ſua conſcientia novit. Qui peccatum ut dubium confeſſus eſt, quod poſtea cognoſcit ſe non commiſiſſe, non tenetur id in ſequenti confeſſione manifeſtare, cum carentia peccati non ſit materia confeſſionis. Qui non habet peccata niſi dubia, confiteri tenetur peccatum aliquod certum, ſaltem veniale, licet antea remiſſum, ne Sacramentum periculo nullitatis exponatur.

§. XXXV.

De confeſſione peccatorum mortalium, quæ vel ex oblivione, vel altera cauſſa omiſſa fuere in præcedenti confeſſione.

Qui in præcedenti confeſſione oblitus eſt confiteri aliquod mortale peccatum, vel ob iuſtam cauſſam declarare omiſit, quandocumque illius recordetur, vel ceſſet iuſta cauſſa illud ſilendi, tenetur in ſequenti confeſſione illud declarare. Quia non ſolum hæc eſt generalis fidelium perſuaſio & praxis, verum quia eſt inconcuſſa Concilii Trid. doctrina, neceſſarium eſſe iure divino confiteri omnia & ſingula peccata mortalia poſt baptiſmum commiſſa, quorum memoria habetur

Digitized by Google

betur; ideoque ſingula mortalia peccata ſunt materia confeſſionis, ideſt clavibus Eccleſiæ ſubiecta; cum igitur illud peccatum Eccleſiæ clavibus ſubiectum non fuerit, ſubiici debet, ut Sacerdos convenientem pro eo imponat ſatisfactionem. Nec refert quod per contritionem deletum fuerit ſaltem indirecte, quia ex Trid. quantumcumque contritus quis ſibi videatur ac proinde veniam conſecutus, nihilominus tenetur ſacramentaliter confiteri. Alexander VII. damnavit ſequentem propoſit. quæ n. eſt 11. *Peccata in confeſſione omiſſa ſeu oblita ob inſtans vitæ periculum, aut ob aliam cauſſam, non tenemur in ſequenti confeſſione exprimere*. Item qui tantum confuſe aut generice peccata mortalia confeſſus eſt, eo quia eorum numerum & ſpeciem diſtincte, & ſigillatim non recordaretur, quandocumque recordatur, prout recordatur tenetur in ſequentibus confeſſionibus numerum, & ſpeciem diſtincte confiteri, cum præceptum divinum imponat omnia & ſingula peccata mortalia diſtincte quoad numerum & ſpeciem confiteri. Similiter qui aliquam circumſtantiam oblitus eſt exponere in confeſſione, ſi tota malitia huius circumſtantiæ explicari nequeat ſine nova peccati declaratione, tenetur iterum peccatum illud, ad quod ea circumſtantia pertinet, confiteri, quia tunc huius accuſatio neceſſaria eſt ad circumſtantiam manifeſtandam.

§. XXXVI.

De integritate confeſſionis requiſita ad valorem & effectum Sacramenti.

Duplex confeſſionis integritas.

Nota duplicem eſſe confeſſionis integritatem, materialem ſcilicet & formalem. Integritas materialis eſt adæquata omnium plane peccatorum confeſſio, ac proinde in hoc conſiſtit, quod pœnitens declaret omnia omnino peccata mortalia ſecundum eorum numerum, ſpeciem, & circumſtantias, itaut nullum ex mortalibus peccatis commiſſis, & non confeſſis, remaneat aperiendum. Integritas vero formalis eſt accuſatio eorum dumtaxat mortalium peccatorum, quæ poſt diligens examen pœnitens recordatur, & hic & nunc, in circumſtantiis ſcilicet, in quibus verſatur, poteſt, & tenetur exprimere, licet ex iuſta cauſa, oblivione naturali, ignorantia invincibili, vel ex aliquo impedimento aliqua non exprimat, habens tamen voluntatem, ſi eorum recordetur ac cognoſcat, & ceſſet neceſſitas vel impedimentum, illa confitendi.

Confeſſio ſacramentalis ut valide fiat, ideſt ſicuti oportet ad valorem Sacramenti, ſeu ad Sacramentum valide conficiendum, talem per ſe loquendo integritatem exigit, ut quantum moraliter fieri poteſt, omnia declarentur peccata mortalia tam occulta & interna, quam externa & publica, etiamſi aliunde manifeſta eſſent Confeſſario, cum non Confeſſarii notitia, ſed confeſſio pœnitentis ſit pars ſeu materia Sacramenti. Item eorum numerus, ſpecies omnes morales, omneſque circumſtantiæ, non ſolum quæ mutant ſpeciem, ſeu addunt peccato novam ſpeciem malitiæ, ſeu quæ augent eiuſdem ſpeciei mortalem malitiam, ipſi actus externi, effectus mali, ac damna inde ſecuta; item peccatum complicis, & perſona quæ fuit obiectum peccati, quando aliter proprium peccatum exprimi ſufficienter nequeat, necnon omnia peccata dubia. Huiuſcemodi enim declaratio præcepta eſt a Chriſto Domino, qui, ut alias diximus, inſtituit Sacramentum Pœnitentiæ per modum iudicii reconciliativi & punitivi, quo nempe non ſolum reus abſolvitur, ſed etiam convenienter punitur, & contra relapſum munitur. Æquitas autem & certitudo huius iudicii exigit adæquatam quantum fieri poteſt cauſæ cognitionem.

Hinc qui vel unum aliquod mortale vel neceſſariam circumſtantiam ſcienter celat in confeſſione nulla interveniente iuſta cauſa, nullam ac ſacrilegam reddit confeſſionem, & Sacramentum non ſuſcipit, cum confeſſio ſit invalida ut patet ex Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 5. ubi expreſſe habet: *Qui ſcienter aliquid retinet, nihil divinæ bonitati remittendum proponit*. Unde non ſolum mortale ſacrilegium quod committit irritum reddendo per invalidam confeſſionem Sacramentum, ſed omnia etiam alia mortalia peccata quæ confeſſus eſt, tenetur ſigillatim iterum confiteri, cum ex Chriſti præcepto peccata omnia mortalia Eccleſiæ clavibus, ideſt validæ abſolutioni ſubiicienda ſint.

Confeſſio licet per ſe & regulariter loquendo integra eſſe debeat materialiter, ut communiter ex Trid. cit. loco can. 7. ſentiunt Doctores, non eſt tamen abſolute ſemper neceſſaria, quia ſæpe eſt impoſſibilis cognitio omnium omnino mortalium etiam poſt diligens examen, cum non ſit penes hominem horum peccatorum recordari. Multa enim aut effugiunt ex animo, aut incautis etiam & ſatis non attendentibus obrepunt, quæ in integritate formali incluſa intelli- Formalis integritas confeſſionis ſufficere poteſt.

telliguntur, ut docet Trid. loco eod. modo ad ea contritio ſeſe extendat: niſi enim voluntas ab omnibus peccatis lethalibus ſive cognitis, ſive incognitis plane averſa ſit, confeſſio caret fructu ſuo, & eſt invalida.

Item varii ſunt caſus, in quibus pœnitens omnia peccata mortalia, quorum conſcius eſt, ſigillatim declarare non tenetur in confeſſione, ut v. g. ſi pœnitens periculoſo morbo laborans ſine evidenti corporalis ſalutis periculo integre confiteri nequeat, ſi ex quorumdam peccatorum confeſſione grave malum immineat, nec liberum ſit alium adire Sacerdotem, ſicuti notat S. Th. *in Supplem.* q. 3. art. 4. ad 5. ſi peregrinus in regionibus diverſetur, ubi a Sacerdotibus eius idioma non intelligatur. Hiſce adde ſurdos, mutos, milites iam iam conflicturos, naufragantes &c. Omnes enim hi ſatiſfaciunt præcepto confeſſionis, quamvis omnia peccata, quæ memoriæ recurrunt, ſigillatim non exponant, cum Deus impoſſibilia non iubeat. Noluit enim Chriſtus Dominus ut Sacramentum Pœnitentiæ, quod inſtituit in favorem fidelium lapſorum, & ut medium neceſſarium ad iuſtificationem, fieret illis non ſolum abſolute, ſed etiam moraliter impoſſibile, ob damnum aliquod grave confeſſioni extrinſecum. Formalis vero integritas confeſſionis abſolute ſemper neceſſaria eſt, & deficiente ex iuſta cauſſa integritate materiali, hæc ſufficit. Cum enim confeſſio formaliter integra ea ſit, in qua ex gravi iuſta cauſſa vel inculpabili oblivione, ignorantia, inadvertentia, vel alio rationabili motivo omittuntur aliqua peccata, & ſecundum Doctores veræ adſint cauſſæ, ut ſunt ante allatæ, legitime excuſantes a materiali integritate, ideſt a declarandis in confeſſione omnibus mortalibus, quæ generatim revocantur ad impotentiam phyſicam vel moralem; hinc & formalis integritas eſt omnino ſufficiens, ut valida ſit confeſſio, & valide cum ipſa fiat Sacramentum. Ad hanc integritatem formalem confeſſionis requiritur ut peccata omnia poſt baptiſmum commiſſa, & non amplius confeſſa, interna etiam & occulta, non ſolum opere completa, ſed etiam internæ cogitationes moroſæ, & prava deſideria non ſolum in genere, ſed etiam in ſpecie, cum eorum numero, & circumſtantiis ſpeciem mutantibus, vel notabiliter peccatum aggravantibus, (quantum poſt accuratam inquiſitionem memoria patitur, nec ullum occurrit iuſtum impedimentum) confitean-tur iuxta definitionem cit. Concilii Trid. loco cit.

Confeſſio non eſt dividenda partim uni, partim alteri Confeſſario.

Hinc confeſſio peccatorum non eſt dividenda, ut partim apud unum, partim apud alium Confeſſarium deponatur, ut ex cap. *Conſideret de Pœnit.* diſt. 5. n. 1. ubi de pœnitente ſic habetur: *Cautus ſit, ne verecundia ductus dividat apud ſe confeſſionem, ut diverſa diverſis velit Sacerdotibus manifeſtare. Quidam enim uni celant quæ alteri manifeſtanda reſervant, quod eſt ſe laudare, & ad hypocriſiam tendere, & ſemper venia carere, ad quam fruſtra putant totam pervenire.* Plura enim peccata ſimul commonſtrant maiorem animi perverſitatem, ac ſtatum conſcientiæ deteriorem: gravius enim eſt morbi vitium, cui alter morbus accedit. Inſuper (& hoc maxime urget in tali bipartita confeſſione) neutrius Sacerdotis valet abſolutio, quia peccatum unum non dimittitur ſine alio.

Si quis autem in grave ſcelus prolapſus, ne apud conſuetum ſuæ conſcientiæ Directorem æſtimationem deperdat, peccatum illud alteri enunciet, & ipſi Directori detegat leviora, tametſi permulti doctiſſimi viri, ut Navarrus, Suarez, Sylvius cenſeant eum hoc licite facere poſſe, modo ſinceram habeat contritionem, firmumque emendationis propoſitum, damnat nihilominus hunc modum agendi Natalis Alex. a. 7. reg. 2. hypocriſis, de qua cap. *conſideret*, inanis gloriæ & imprudentiæ, qua ſeſe exponit periculo iterum in idem crimen relabendi; & circa hoc advertit P. Berti magnopere cavendum, ne decipiat nos fallax erubeſcentia, inanis cupiditas, & amari medicamenti faſtidium.

De diviſione confeſſionis in eo qui habet caſus reſervatos.

Circa diviſionem confeſſionis, factæ nimirum partim uni partim alteri Confeſſario, occurrere poteſt difficultas in eo, qui habet caſus reſervatos. Et 1. num ſi Superior apud quem eſt reſervatio, non poſſit ob legitimum impedimentum, in quo verſatur, integram illius audire confeſſionem, ſed peccata tantummodo reſervata, poſſit illa ſola reſervata audire, & pœnitentem de his abſolvere, ac eum remittere ad inferiorem Sacerdotem, ut ab eo cæterorum peccatorum abſolutionem recipiat. 2. Utrum hic idem pœnitens, qui ſcilicet habet reſervata, poſſit prius abſolvi a non reſervatis, quæ confeſſus eſt, quam remittatur ad Superiorem pro reſervatis.

Reſp. ad primum: multi, & quidem graves theologi ſentiunt poſſe in allato caſu dimidiari confeſſionem, ita ut reſervata Superiori, non reſervata inferiori Sacerdoti expo-

Digitized by Google

exponantur, atque ex utraque partiali confeſſione & abſolutione unicum & integrum exurgere Sacramentum. Ita reſolvunt ac tenent S. Antonin. Caiet. Petrus Soto, Navarrus, Alenſis, quos hic citat Tourneleius. Verum quia non poteſt pœnitens iuſtificari niſi per remiſſionem omnium peccatorum, dum gratia cum ullo eorum ſtare nequit, & integritas confeſſionis eſt de iure divino, quod omnino eſt ſervandum, niſi aliter permittat urgens & rationabilis cauſſa, vel periculi mortis, vel amiſſionis loquelæ, damni notabilis tum ex parte pœnitentis, tum ex parte abſolventis, in quibus caſibus deobligat integritas confeſſionis; hinc multo melius ac verius mihi videntur ſentire alii, qui ſtatuunt conſulendum eſſe quantum fieri poſſit integritati confeſſionis, atque in allato caſu debere Superiorem integram confeſſionem pœnitentis accipere, aut ſi ſola reſervata audire potuit, non debere eum ab his abſolvere, ſed ad inferiorem remittere Sacerdotem, cui poteſtatem faciat abſolvendi ab illis reſervatis ſimul & ab aliis peccatis poſt factam eorum omnium integram confeſſionem. Ad ſecundum vero reſpondendum, non poſſe habentem reſervata abſolvi ab aliis, quæ confeſſus eſt, & remitti ad ſuperiorem pro reſervatis, quia, ut antea diximus, non poteſt unum peccatum ſine alio dimitti. Et hoc patet ex Trid. ſeſſ. 14. cap. 7. a quo hoc unum iniungitur Sacerdotibus, qui nihil poſſunt in caſibus reſervatis, ut pœnitentibus ſuadeant, ut ad Superiores & legitimos iudices pro beneficio abſolutionis accedant.

Pœnitens habens peccata reſervata, ſi in urgenti neceſſitate celebrandi vel communicandi non habeat copiam Confeſſarii, qui habeat facultatem abſolvendi a reſervatis, tenetur pro ſervanda integritate confeſſionis reſervata ſimul cum non reſervatis confiteri Confeſſario inferiori, ideſt non habenti poteſtatem ad reſervata, ſicut docet D. Th. *Suppl.* q. 9. a. 2. ut directe abſolvatur a non reſervatis, & indirecte a reſervatis cum onere & obligatione adeundi poſtea Superiorem pro abſolutione directa reſervatorum. Ita Suarez, Lugo, Bonac. & paſſim Summiſtæ. Non deſunt tamen qui contrarium ſentiunt.

Pœnitens directe abſolutus a reſervatis per Superiorem, & indirecte a non reſervatis, quæ ob aliquam rationabilem cauſſam ex antea recenſitis confiteri non potuit, adeundo poſtea, ſicut tenetur, Confeſſarium inferiorem ut abſolvatur directe a non reſervatis, cum ſemper remaneat obligatio ſubiiciendi clavibus Eccleſiæ, quæ in antecedenti confeſſione ob rationabile impedimentum non fuere confeſſa, iterum debet confiteri cum non reſervatis etiam reſervata, licet iam confeſſa & abſoluta, ut ex cap. *Omnes utriuſque ſexus* 12. *de pœnit. & remiſſ. Omnia peccata ſunt integre confitenda uni Sacerdoti*, adeoque etiam reſervata dimiſſa. Sic tenent Caiet. Navar. Sotus, Valentia.

Quæri hic poteſt, num integra cenſenda ſit confeſſio illius qui interpolatis temporibus confitetur. Et circa hoc prius obſervandum occurrit, dupliciter id contingere poſſe ſecundum Maldonatum tract. *de pœnit.* c. 4. Vel enim voluntas hominis mutata eſt intra illud diverſum ſpatium temporis, quo incœpta ac perfecta eſt confeſſio, ita ut non amplius ſupponatur ille veram ac ſinceram peccatorum ſuorum diſplicentiam retinere, vel non eſt mutata: ſi mutata ſit, certum eſt integram non eſſe confeſſionem, niſi pœnitens rurſus ea confiteatur peccata, quorum dolorem depoſuit, antequam inchoatam confeſſionem abſolveret. Si vero per interruptionem temporis non immutetur dolor, ac propoſitum, ſeu voluntas confitentis, integra eſt confeſſio, immo aliquo modo perfectior, quia facta eſt maiori conſilio, & deliberatione, ac diutius dolor & contritio pœnitentis perſeverat. Ita cit. Maldonatus, quem ſequitur Tourneleius.

§. XXXVII.

De cauſſis excuſantibus a materiali integritate confeſſionis.

Cauſſæ excuſantes a materiali integritate confeſſionis tres generaliter aſſignari ſolent, nempe inculpata ignorantia, ſeu oblivio, impotentia phyſica, & impotentia moralis ob aliquod grave damnum proprium vel alienum tam corporale quam ſpirituale alioquin ſecuturum.

Ex parte inculpatæ ignorantiæ ſeu oblivionis excuſantur ii omnes, qui præmiſſo diligenti examine non recordantur alicuius peccati, aut ignorantia prorſus invincibili ignorant illud eſſe grave peccatum. Ratione vero impotentiæ phyſicæ illi omnes excuſantur, qui aliqua phyſica impotentia omnino impediuntur ad integre confitendum, ſive impotentia oriatur ex parte Confeſſarii, ſive pœnitentis, ut ſi immineat periculum mortis pœnitentis, ut per hoc non habeat tempus confitendi integre omnia ſua pecca-

peccata, vel periculum ſit ne Confeſſarius amittat uſum loquelæ: tunc enim auditis aliquot abſolvendi ſunt. Item ſi in periculo naufragii, graſſantis peſtis, inſtantis prælii, incendii, & huiuſmodi immineat multitudo moribundorum, qui ſinguli nequeant integre confiteri; tunc illis ſufficit aliqua peccata breviter aperire, & etiam confuſa confeſſio, qua omnes ſimul ſignificent ſe peccaſſe & velle abſolvi. Immo in huiuſmodi caſibus quando periculum imminens aliud non permittit, poſſunt omnes ſimul peccatum aliquod confiteri, & omnes ſimul abſolvi cum illa formula: *Ego vos abſolvo ab omnibus cenſuris & peccatis*. Quinimmo ſi aliter fieri nequeat, ſatis eſt in ſimili caſu dicere in genere ſe eſſe peccatores, aut etiam ſigno aliquo exteriori ſignum pœnitentiæ ſuorum peccatorum oſtendere, & abſolutionem ſacramentalem petere, ut fit in repentinis præliis, ubi milites iamiam præliaturi vel genuflexione, vel manuum coniunctione, vel pectoris tunſione pœnitentiam oſtendunt, & abſolutionem petentes á Confeſſario ſub hac formula abſolvuntur. *Ego vos abſolvo a peccatis veſtris* &c. Item a materiali confeſſionis integritate excuſatur mutus, qui uno vel altero peccato explicato per nutus, vel ſi neque hoc præſtare valeat, ſigno doloris de ſuis peccatis, puta percutiendo pectus, edito, abſolvi poteſt; ſi tamen is ſcribere ſciat, expedit ut ſua peccata in ſcriptis Confeſſario exhibeat, ad quod teneri probabilius & tutius dicunt Doctores magis communiter. Sic pariter excuſantur ii, quorum idioma nonniſi ex parte intelligi poteſt a Confeſſario, ſi alteri confiteri nequeant, & neceſſitas ſit confitendi, vel iuxta aliquos ſi urgeat præceptum annuæ confeſſionis: ſic excuſatur Sacerdos, qui confiteri nequit ſuum peccatum ſine fractione ſigilli.

Ratione impotentiæ moralis ob grave damnum extrinſecum confeſſioni vel proprium, vel alienum, ſpirituale vel temporale alioquin ſecuturum, excuſantur ab integritate materiali confeſſionis illi, qui ex confeſſione omnium peccatorum rationabiliter & prudenter timent ſibi, aut Confeſſario, vel tertiæ perſonæ aliquod grave damnum ſpirituale vel corporale. Sic quando pœnitens rationabiliter timet aliquod ſuum peccatum fore a Confeſſario revelandum, aut tali ſcientia contra ſe uſurum in grave ipſius præiudicium ſpirituale vel corporale, tunc poteſt alia peccata confiteri, peccato illo prætermiſſo alteri Confeſſario exponendo, quia pro nunc cenſetur moraliter impotens ad tale peccatum confitendum, cum præceptum divinum confitendi integre non obliget cum tanto incommodo, ſed cedat legi naturæ de conſervanda propria ſama, & avertendis propriis damnis ac periculis gravibus tam ſpiritualibus quam corporalibus. Item ſi fœmina ex iam expertis & aliis probabilibus cauſſis, ex peccati carnis confeſſione timeat ſe fore ſollicitandam a Confeſſario iuvene, & non bonæ famæ; ſi tunc illa non habeat copiam alterius Confeſſarii, poteſt peccatum illud omittere, aliaque confiteri. Item ob damnum alienum, præcipue ipſius Confeſſarii, vel corporale, ut ſi ex mora confeſſionis integræ audiendæ timeat probabiliter inficiendum eſſe tempore peſtis, occidendum, vel male tractandum ab hæreticis aut infidelibus, comburendum tempore ſubiti incendii, naufragandum tempore naufragii, & huiuſmodi; tunc audito uno vel altero peccato, abrupta confeſſione poteſt Confeſſarius pœnitentem abſolvere ab omnibus peccatis: vel etiam ſpirituale, ut ſi ex confeſſione alicuius peccati carnis prudenter timeatur Confeſſario periculum ſpiritualis ſuæ ruinæ, ſeu ſi ipſemet Confeſſarius confiteri nequeat ſuum aliquod peccatum abſque læſione Sacramentalis ſigilli, ut antea notavimus; ut ſi invalide culpabiliter abſolviſſet aliquem ſimoniacum, inceſtuoſum, & huiuſmodi, & non poſſet confiteri niſi illi, qui facile cognoſcat quinam ſit ille ſimoniacus, inceſtuoſus, &c., tunc poteſt illud peccatum prætermitti, alteri Confeſſario aperiendum.

Non excuſat tamen per ſe & præciſe ab integritate materiali confeſſionis magnus pœnitentium concurſus die Indulgentiæ, vel alicuius ſolemnitatis, ut Paſchatis, quia tunc non adeſt ſufficiens neceſſitas dimidiandæ confeſſionis, & exinde graves orirentur abuſus, & incommoda. Quocirca Innoc. XI. die 2. Martii 1679. hanc damnavit propoſitionem n. 59. in qua ſic: *Licet ſacramentaliter abſolvere dimidiate confeſſos ratione magni concurſus pœnitentium, qualis v. g. poteſt contingere in die alicuius magnæ ſolemnitatis aut Indulgentiæ*. Item non excuſat ab integritate materiali confeſſionis infamia propria vel complicis apud ſolum Confeſſarium. Et quoad primam partem eſt communiſſima; & quoad ſecundam, licet aliqui contrarium ſentiant, ut Diana, Navar. cum aliis, ſanior tamen eſt, quod ſi non poteſt pœnitens adire alium

Digitized by Google

Confeſſarium, ut antea iam notavimus, cui ignotus ſit peccati complex, non poteſt ſilere peccatum, licet ex ipſo vel ex aliqua eius circumſtantia complex manifeſtetur. Sic expreſſe docet D. Bernardus in Opuſculo *de formula vitæ honeſtæ*, ubi ſic ait: *De nullo prorſus ſiniſtre loquaris, quantumcumque ſit verum vel manifeſtum, niſi in confeſſione, & hoc ubi non potes aliter manifeſtare peccatum tuum*. Et ſic ſentiunt SS. Bonav., Aquinates Doctor, Antonin. aliique quamplurimi, & a Maſtrio hæc ſententia dicitur communior & probabilior. Nam ſi vereremur confiteri peccatum unico timore infamandi complicem apud Confeſſarium, ſequeretur quod coniugati non tenerentur confiteri peccata commiſſa in abuſu matrimonii, quando uterque eſt Confeſſario notus, quod certe non eſt dicendum.

Nec valet quod pro fundamento ſuæ ſententiæ affertur a patronis oppoſitæ opinionis, nempe quod ſit præceptum iuris divini naturalis de non infamando proximo, ideoque non poſſe id violari ob ſervandum præceptum de integritate materiali confeſſionis, quod eſt ſolum iuris divini poſitivi: Non valet, inquam, quia occultum proximi peccatum alteri manifeſtare eſt ſolum contra præceptum iuris divini naturalis, ut notant Beccanus cap. 36. q. 2. & alii, quando ſit ex intentione infamandi proximum; quæ tunc nulla adeſt, cum ſola habeatur iuſta intentio integre confitendi peccata, quæ Deus obligat declarare in ſpecie & in numero, quod fieri nequit ſine perſonæ complicis manifeſtatione: & inſuper ratione ſigilli, ad quod tenetur Confeſſarius, nulla ſequi poteſt infamatio complicis apud ipſum Confeſſarium per talem indirectam ipſius manifeſtationem factam a pœnitente ſolummodo ad proprium peccatum exprimendum. Præterquam quod inter Chriſtianos complex ſuo facto tacite renunciat iuri quod habet ad ſervandam famam in circumſtantia confeſſionis faciendæ a comparte, ſciens neceſſitatem integre confitendi peccata.

Porro quoad peccata omiſſa ob aliquod impedimentum, ipſo ceſſante, ut antea notavimus, remanet obligatio ea confitendi.

Dixi ſupra *confeſſioni extrinſeco*, nam incommodum confeſſioni veluti intrinſecum, ſeu natum ſequi ex ipſa confeſſione, ut confuſio pœnitentis, vel iactura bonæ opinionis apud Confeſſarium &c. non excuſat, ſicuti de poſtrema paulo ante diximus, alias nullum eſſet præceptum confeſſionis, nec per ſe obligaret.

§. XXXVIII.

De diligenti examine Confeſſioni præmittendo.

Ut confeſſio debite inſtituatur, requiritur ex divino præcepto, quod pœnitens conſcientiam ſuam antea exploret, ſeu examinet. Et hoc patet ex Trid. Synodo cit. ſeſſ. 14. cap. 5. ubi dum dicit præcipi confeſſionem omnium mortalium, ſubiungit *quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem conſcientiam habeat* &c. & a pœnitentibus exigit, ut poſtquam quis diligentius ſe excuſſerit, & conſcientiæ ſuæ ſinus & latebras exploraverit, peccata confiteatur, quibus ſe Dominum offendiſſe meminerit. Et ratio eſt, quia qui præcipit actum, præcipit & media fini obtinendo neceſſaria. Cum igitur Chriſtus integram confeſſionem peccatorum præceperit, præcepit ſimul conſcientiæ examen, ſine quo integra confeſſio haberi nequit. Illud vero examen neceſſario debet eſſe diligens, ut omnia peccata confiteantur, ideſt fieri debet ea ſollicitudine, quam poſtulat res gravis momenti, ſeu negotium arduum, ſeu quæ ſufficiat ad confitenda peccata omnia commiſſa, conſideratis capacitate, & memoria pœnitentis, diuturnitate temporis ab ultima valida confeſſione tranſacti, multitudine & qualitate negotiorum, obligationum, occaſionum, & conſuetudine peccandi, aliiſque circumſtantiis. Unde diligentia adhibenda in examine non in omnibus æqualiter eſt adhibenda, ita ut non tanta requiratur in uno quam in alio, ſed in aliis plus, in aliis minus. Prudentia igitur opus eſt, ne pœnitens vel nimis leviter ſe examinet, vel nimium ſe vexet, etiam ſubinde cum periculo læſionis corporalis ſanitatis, aut turbationis cerebri.

Non requiritur diligentia extraordinaria, v. g. anticipatio confeſſionis, deſcriptio peccatorum in charta, &c. etiamſi pœnitens memoriam habeat labilem & lubricam, ut patet ex praxi & uſu communi fidelium: unde requiritur & ſufficit talis inquiſitio, per quam hoc Sacramentum utile reddatur, & non nimis grave, & oneroſum. Laudandi ſunt tamen illi (modo ſcrupuli & nimiæ anxietates vitentur) qui peccata ſcribunt ante confeſſionem, præcipue ſi ſit inſtituenda confeſſio longior, aut multis peccatorum ſpeciebus intricata.

Mor-

Mortaliter peccarent qui gravibus peccatis implicati nullam vel levem admodum in diſcutienda ſua conſcientia diligentiam adhiberent. Idcirco huiuſmodi pœnitentes primum ſunt obiurgandi, poſtea de culpa, obligatione, & examine edoctos debet Confeſſarius dimittere, non tamen acerbe, ne territi non amplius redeant, ſed modeſte, blande & bumaniter, aſſignatis, ſi fieri poteſt, die & bora, quibus debeant reverti.

§. XXXIX.

De confeſſione iteranda.

Confeſſio iteranda eſt quoties fuit invalida ſeu nulla ſive culpabiliter ſive inculpabiliter; & boc ex duplici capite contingere poteſt, ſcilicet ex parte Confeſſarii, & ex parte pœnitentis. Eſt communis. Nulla poteſt eſſe confeſſio ex parte Confeſſarii, ac ideo eſt reiteranda, ſi Confeſſarius formam omiſerit, aut ſubſtantialiter vitiaverit, vel intentionem actualem aut virtualem non habuerit abſolvendi, ſi iuriſdictionem non habuerit, vel impeditam habuerit per cenſuram, ut ſi fuerit excommunicatus vitandus, quatenus eſſet publice denunciatus, vel notorius Clerici percuſſor; ſi nullum omnino peccatum intellexit, quia tunc practice non babuit materiam a qua abſolveret. Eſt communis apud Doctores. Invalida eſt & nulla ex parte pœnitentis, ac ideo reiteranda, ſi pœnitens confeſſus ſit ſine requiſito dolore, aut cum defectu alterius eſſentialis partis, v. g. ſi ſine vero propoſito ſe emendandi, ſeu cum voluntate & affectu ad peccatum, ſi culpabiliter reticuerit in confeſſione aliquod grave peccatum, ſeu non integre confeſſus fuerit, ſi in re gravi & neceſſaria mentitus ſit, verum negando aut falſum dicendo. Si pœnitens in ipſa confeſſione mortaliter deliquerit, ut ſi eam fecerit ad finem mortaliter malum cum iniuſta infamatione vel detractione proximi; ſi ex bypocriſi, ut pius & bonus coram hominibus appareat, taliſque apud ipſos habeatur ac laudetur, & huiuſmodi: Item ſi fuit notabiliter ac ideo mortaliter negligens in excutienda ſeu examinanda ſua conſcientia de gravibus peccatis commiſſis, dummodo ſolicitudo Confeſſarii opportunis interrogationibus non ſuppleverit, ut illis mediantibus integre confeſſus ſit. In hiſce enim caſibus, in quibus nulla fuerit ac irrita confeſſio, ſive ex parte Confeſſarii, ſive ex parte pœnitentis, iteranda eſt, quia tunc Sacramentum nullum fuit, ac ideo nullum peccatum per illud fuit remiſſum. Omnia autem peccata ſubiicienda ſunt poteſtati clavium Eccleſiæ, ac remitti per Pœnitentiæ Sacramentum, ac ideo per debitam contritionem & confeſſionem, ac validam abſolutionem. Idemque dicendum ſi dubitetur, an confeſſio fuerit irrita, cum per dubiam executionem præcepto certo ſatisfieri nequeat, & in dubiis tutior pars eſt eligenda.

Valida tamen eſt, nec iteranda confeſſio facta bona fide Confeſſario quantumvis indocto & ignaro, licet etiam inter mortale & veniale diſcernere nequeat, unde putaſſet mortale eſſe veniale; quia ad valorem confeſſionis ſufficit notitia peccati in communi ſeu in confuſo, videlicet quod pœnitens babeat peccatum. Invalida tamen & iteranda eſt confeſſio, ſi ſcienter & cum malitia fiat cum eo, ut peccata diſcernere nequeat, & pœnitentia ut oportet mederi non poſſit, quia tunc confeſſio ratione diſpoſitionis & malitiæ pœnitentis fuiſſet mala & ſacrilega, ideoque repetenda. Sic cum communi Suarez, Sanchez, Laymannus.

Similiter valida eſt & non iteranda confeſſio facta Confeſſario ſurdaſtro, ſemidormienti vel diſtracto, qui aliqua peccata etiam mortalia non intellexit ſine ulla culpa pœnitentis, quia eſſentia & effectus Sacramenti conſiſtere valet abſque integra & ſpecifica explicatione peccatorum, ſi ea ſine ulla culpa pœnitentis vere diſpoſiti omittatur. Si tamen pœnitens poſtea advertat, tenetur in ſequenti confeſſione ea ſola repetere quæ probabiliter iudicat, aut cognoſcit non fuiſſe audita & percepta. Ita laudati Doctores cum pluribus aliis paſſim. Quod ſi talis pœnitens poſt confeſſionem neſciat quænam ſint illa peccata, quæ Confeſſarius non audivit, ſeu non percepit, in tali caſu totam tenetur repetere confeſſionem non ſolum ſi brevis ſit, ſed etiamſi longa, cum militet eadem ratio, ac proinde idem debitum; & ſi neſcit inter pauca peccata quænam a Confeſſario non fuerint audita & percepta, multo magis id neſciet inter multa.

Qui culpabiliter in confeſſione peccatum aliquod mortale ſiluit, & poſtea in aliis ſubſequentibus confeſſionibus factis cum debitis diſpoſitionibus inculpabiliter eſt oblitus illius ſacrilegii; is bona fide procedens non tenetur iſtas ſubſequentes confeſſiones iterare, quando talis ſacrilegii, vel ſacrilegæ confeſſionis recordatur, ſed ſolum tene-

tur ad iterandam illam, in qua per culpabilem reticentiam illius mortalis peccati ſacrilegium commiſit, quia aliæ confeſſiones bona fide factæ poſt confeſſionem illam ſacrilegam & invalidam, ratione bonæ fidei & inculpabilis oblivionis illius ſacrilegii fuerunt validæ & fructuoſæ, utpote quæ habuerint omnia neceſſaria ad veram confeſſionem. Sylvius, Antoine cum aliis.

Qui recordatur ſacrilegii in adoleſcentia commiſſi ob reticentiam alicuius peccati, ſi factus immemor illius ſacrilegii bona fide proceſſerit in confeſſionibus ſubſequentibus, ſufficiens erit illud ſacrilegium & confeſſionem in qua fuit commiſſum reiterare. Si autem bis aut ter poſtea confeſſionem inſtituendo occurrerit, illæ confeſſiones erunt repetendæ, non ſequentes, in quibus pariter ex inculpabili oblivione illud reticuerit, quia tales confeſſiones cum inculpabili oblivione illius peccati integræ fuerunt formaliter, non illæ in quibus memoriæ occurrit. Sic P. Henno. Idemque dicendum putarem de eo, qui in teneris adoleſcentiæ annis non confeſſus ſit aliquod peccatum carnis, aut complacentiæ quod commiſit nequidem ſuſpicans eſſe peccatum, (quæ ignorantia facile contingere poteſt in inferioribus perſonis, & præcipue agricolis, qui clare ſecundum eorum captum erudiri nequeunt in tali genere criminum, nec publice in Catechiſmis, ne alii etiam malitiam addiſcant, & honeſtas ac ſanctitas loci de his manifeſte agere non permittunt; nec privatim in tribunali Pœnitentiæ, ne adoleſcentuli inducantur in cognitionem malitiæ, quam ignorant, cum periculo ut de tali malo voluntas in eis excitetur); ita ut cum huiuſcemodi ignorantia, donec de tali peccato ſuſpicio vel aliquod dubium ei oriatur, cenſenda ſit invincibilis, per ſe loquendo non videtur teneri ad iterandas omnes confeſſiones ab illa, in qua tale peccatum reliquit, ſed ſolum ab ea, ſi aliquam fecerit, ex quo cœpit de malitia illius actus ſuſpicari, dummodo tamen in ea, & ſequentibus confeſſionibus non fuiſſet de illo inculpabiliter oblitus. Quia tamen ex aliquorum ſententia non datur ignorantia invincibilis circa ea quæ ſunt juris naturalis, ut voluntariæ pollutiones, complacentiæ circa carnalia, hinc conſultius cenſerem inducere talem pœnitentem in meliorem ſecuritatem generali confeſſione earum, quæ etiam cum bona fide, & inculpabili ignorantia, ſi tamen ita contigerit, factæ fuerunt.

Immemor excommunicationis, ac credens bona fide ſe poſſe prius a peccatis quam ab excommunicatione abſolvi, reiterare non tenetur confeſſionem, quia excommunicatio illam non tollit a Confeſſario iuriſdictionem reſpectu excommunicati, ſed tantum prohibet huic ne ad Sacramentum accedat ante cenſuræ abſolutionem; & conſequenter ſi prohibitionem illam invincibiliter ignoret, aut illius non recordetur, & interim omnia ad Sacramentum requiſita adhibeat, valida erit confeſſio, ac ideo non repetenda. Sic P. Henno cum aliis contra aliquos.

Qui inculpabiliter omiſit in confeſſione circumſtantiam aliquam etiam ſpeciem mutantem, ſi talis circumſtantia ſeorſim ſufficienter declarari poſſit, non tenetur totum peccatum repetere, & multo minus totam præteritam confeſſionem, ſed ſolum illam circumſtantiam omiſſam confiteri. Sic communiter.

Qui fecit confeſſionem invalidam, undecumque provenerit invaliditas, tenetur totam confeſſionem reiterare. Si talis vero confeſſio invalida & ſacrilega reiteretur apud Confeſſarium diverſum a primo, tunc neceſſario repetenda ſunt omnia & ſingula mortalia diſtincte & in particulari, ac ſi nunquam fuiſſent confeſſa, exprimendo ſacrilegium quod fecit. Eſt communis. Quod ſi hæc invalida confeſſio repetatur apud eumdem Confeſſarium, & hic diſtinctam habeat memoriam peccatorum ſibi confeſſorum, ſatis erit ſi pœnitens defectum confeſſionis aperiat, & in genere addat, *etiam me accuſo de omnibus peccatis in tali ſacrilega confeſſione tibi confeſſis*. Sic communiter Doctores. Immo hoc verum eſt, etiamſi Confeſſarius eorum peccatorum ſigillatim in ſpecie & numero non recordetur, dummodo ſaltem confuſe recordetur ſtatus pœnitentis, ut convenientem pœnitentiam, medicinam ac remedia præſcribere poſſit. Sic ſatis communis ſententia cum S. Antonin. Navar. Tolet. & aliis. Item hoc verum eſt ac ſufficiens in repetendis multis & plurimis confeſſionibus invalide factis apud eumdem Confeſſarium, ſive invaliditas proveniat ex defectu doloris, ſive integritatis, ſive ex alio capite: Non enim eſt neceſſe ut Confeſſarius recordetur diſtincte & in ſpecie omnium illorum peccatorum ſibi confeſſorum, ſed ſatis eſt ut recordetur in confuſo & in communi ſtatus & vitæ pœnitentis, quam tunc ducebat, unde non eſt neceſſe quod pœnitens omnia peccata repetat

di-

Digitized by Google

diſtincte & ſigillatim, ſed ſufficit quod in compendio generatim ſe accuſet ac defectus colligat dicendo v. g. accuſo me de peccatis omnibus, quæ tibi confeſſus ſum in cunctis ſacrilegiis confeſſionibus, quibus tribus ab hinc annis uſque ad hanc, a quo tempore bis ordinarie omni mente, ſacrilege confeſſus ſum & communicavi, quia maliciose reticueram iſtud peccatum, vel non habui verum dolorem & propoſitum. Ita enim confeſſio adhuc erit formaliter integra, & Confeſſarius ut ſupponimus ſufficientem habet notitiam & memoriam peccatorum, quæ abſolutioni ſacramentali modo ſubiciuntur. Sic Navarrus, Sylveſt. Valentia, Bonac. Reginaldus & alii paſſim. Si autem Confeſſarius nequidem in confuſo & in communi recordetur ſtatus, & vitæ pœnitentis, quam tunc ducebat, nec pœnitentiæ ei impoſitæ, tunc pœnitens tenetur ſaltem ita diſtincte repetere peccata in aliis confeſſionibus confeſſa, ut ex ipſis & aliis modo confeſſis poſſit iterum formare judicium ſaltem confuſum de ſtatu pœnitentis, ac ipſi congruam iniungere pœnitentiam. Lugo, Nav. Bonac. cum aliis.

§. XL.

An dari poſſit Confeſſio valida & informis?

Quod attinet ad conditiones requiſitas ad confeſſionem ſacramentalem verſatur inter theologos non levis difficultas, videlicet num dari poſſit confeſſio quæ valida ſit & informis; & pro clariori intelligentia controverſiæ.

Quæ confeſſio dicatur valida, & informis. Notandum 1. confeſſionem validam & informem eam vocari, quam pœnitens exiſtimat quidem eſſe ſufficientem ad obtinendam gratiam ſacramentalem, quæ tamen reipſa ad hunc effectum non ſufficit, ob defectum ſufficientis doloris, aut ſufficientis propoſiti, vel etiam ob defectum integritatis Sacramenti, ſi pœnitens culpabiliter ob defectum examinis, vel ob ignorantiam vincibilem de malitia alicujus peccati negligat confiteri peccatum de ſe grave. In tali caſu confeſſio vocatur informis, quia pœnitens non obtinet gratiam ſanctificantem, quæ informare ſolet animas pœnitentium rite diſpoſitorum ad gratiam recipiendam. Eadem tamen confeſſio vocatur valida, quia etiamſi pœnitens poſtmodum deprehendat ſuum defectum in præcedentibus confeſſionibus commiſſum, v. g. defectum debiti doloris aut propoſiti, non datur tamen obligatio eam denuo repetendi. Itaque in ordine ad hunc effectum quod reiterari non debeat confeſſio, valida vocatur, eo quod nihil videatur ei deeſſe ad Sacramentum conſtituendum.

Notandum 2. dolorem, & propoſitum quamvis utrumque a pœnitente exiſtimetur ſufficiens, variis modis poſſe eſſe defectuoſum. Dolor enim eſt inſufficiens ad obtinendam gratiam in Sacramento, ſi ſit tantum naturalis quoad ſubſtantiam; ſi ſit ſupernaturalis quoad ſubſtantiam, ſed non ſit univerſalis, eo quia pœnitens non ſe doleat de omnibus mortalibus: ſi & ipſe dolor & propoſitum non efficaciter ſe extendant ad peccata omnia in confeſſione, utpote ob defectum ſufficientis examinis conſcientiæ oblita. Si pœnitens laboret ignorantia vincibili circa genus aliquod peccati, quod exiſtimat non eſſe graviter vetitum, unde fit, dolorem & propoſitum ad hæc peccata vincibiliter ignorata non ſe extendere. Si emendationis propoſitum fuerit inefficax, & hoc contingere poteſt, ſi pœnitens non extendat ſuum propoſitum, tametſi efficax, etiam ad adhibenda media emendationis, vel ad fugam occaſionum. Idemque contingit ſi pœnitens dolens de damnis proximo illatis in bonis fortunæ vel honoris, non cogitet aut non concipiat propoſitum reſtitutionis. Si pœnitens concipiat dolorem de peccatis ex ſolo metu cruciatuum inferni ſine initiali dilectione Dei, hoc eſt ſine efficaci propoſito exhibendi Deo actus eſſentiales practicos veri amoris.

Notandum 3. certum eſſe nec confeſſionem nec Sacramentum Pœnitentiæ poſſe eſſe validum, ſi pœnitens advertat ad hunc ſuum defectum circa aliquod requiſitum ex parte doloris aut propoſiti confeſſionis, immo etiamſi non advertat, quando inadvertentia vel ignorantia ſit vincibilis.

Notandum 4. alios confeſſionem cum toto Pœnitentiæ Sacramento confundentes, quæſtionem inſtituere de ipſo Sacramento, & contendere, Sacramentum Pœnitentiæ eſſe poſſe validum & ſimul informe. Alii vero de ſola confeſſione quæſtionem inſtituentes, non ſecus ac primi de toto Sacramento, de eadem confeſſione ſuſtinent contingere poſſe ut valida ſit & ſimul informis, id eſt carens fructu ſuo, qui eſt remiſſio peccatorum & animæ ſanctificatio. His igitur poſitis ſit:

Dari poſſe Sacramentum validum ſimul & informe, ut volunt primi, eſt contra Concilii Trid. definitionem & contra D. Th.

 Nam

Nam & Concilium ſtatuit ſeſſ. 14. *de Pœnit.* can. 4. & docet D. Th., contritionem perfectam, vel illam imperfectam quæ attritio dicitur, partem eſſe Sacramenti. Unde Sacramentum plane non poteſt eſſe validum, ſi eſſentiali aliqua parte careat. Cum igitur contritio vel attritio ſit materialis & eſſentialis eius pars, vel illa parte carebit, & ſic non erit validum, vel illam habebit, & ita ſine reconciliationis effectu eſſe non poterit, quia poſita neceſſaria diſpoſitione, Sacramentum operari neceſſe eſt. Hoc enim in hoc Sacramento proprium eſt, quod contritio ſeu attritio eſt ſimul pars Sacramenti & diſpoſitio ad Sacramenti effectum. Nec audiendi ſunt qui putant, Chriſtum quemcumque dolorem de peccatis ſive naturalem ſive ſupernaturalem pro materia huius Sacramenti inſtituiſſe: immo nec illi pariter ſatisfaciunt qui dolorem quidem naturalem cognitum reiiciunt, ſed tamen dolorem naturalem qui ſupernaturalis putatur, ad Sacramenti validitatem ſufficere dicunt: Nam Chriſtus non apparentem, ſed veram & certam Sacramenti huius materiam inſtituit, & Tridentinum dolorem illum pro materia inſtitutum eſſe declaravit, qui contritio vel attritio vocatur, quem dolorem ſupernaturalem eſſe nemo negabit. Et hæc eſt mens S. Thomæ, dum docet in 4. diſt. 17. q. 3. art. 4. confeſſionem cæteroquin validam informem eſſe poſſe, ob fictionem ſcilicet, ob aliquem defectum vel ipſius vel alterius requiſiti ad effectum gratiæ conſequendum, & recedente fictione non teneri pœnitentem reiterare confeſſionem, ſed ſolummodo fictionem ſuam confiteri. Unde S. Doctor de ſola confeſſione, non de Sacramento integro locutus eſt, ut ex propoſitis ſibi obiectionibus clariſſime patet. Confeſſionem enim aliis Sacramenti partibus, contritioni nempe & ſatisfactioni comparat, quærens cur confeſſio informis potius eſſe poſſit quam contritio & ſatisfactio, & hanc obiectionem ſic ſolvit dicendo, quod contritio & ſatisfactio Deo fiunt, confeſſio vero fit homini, & ideo de ratione contritionis & ſatisfactionis eſt quod homo ſit Deo per charitatem unitus, non autem de ratione confeſſionis. Si autem de toto Sacramento loqueretur, profecto non diſtingueret confeſſionem a contritione & ſatisfactione, quibus Sacramentum conſtituitur.

Num vero ſecundum alios, qui quæſtionem exagitant de ſola confeſſione, eſſe poſſit valida & informis ſicut ipſi volunt, facile & breviter ex ipſo D. Th. ſolvitur difficultas, nempe & dari poſſe quod confeſſio informis ſit valida, & hoc etiam dari non poſſe ſecundum Confeſſarium, ad quem recedente fictione accedit, ut abſolutionis beneficium recipiat: Nam ſi pœnitens ad eumdem Confeſſarium recurrat cui ſacrilegam confeſſionem fecit, non opus erit ut integram confeſſionem repetat, ſi Confeſſarius peccatorum ſemel expoſitorum ſufficienter recordetur, ſed ſatis eſt ut ſacrilegium ſuum de novo confiteatur. Sacerdos autem habita peccatorum notitia ex præcedenti confeſſione facta abſolutionem ipſorum impertietur. Et hæc ſunt S. Doct. verba: *Confeſſio, ſecundum quod eſt pars Sacramenti, ſic ordinat confitentem ad Sacerdotem, qui habet claves Eccleſiæ, & qui per confeſſionem conſcientiam confitentis cognoſcit: & ſecundum hoc confeſſio eſſe poteſt in eo qui non eſt contritus, quia poteſt peccata ſua Sacerdoti manifeſtare, & clavibus Eccleſiæ ſe ſubiicere. Et quamvis tunc abſolutionis fructum non percipiat, tamen recedente fictione percipere incipiet, ſicuti etiam eſt in aliis Sacramentis. Unde non tenetur iterare confeſſionem qui ficte accedit, ſed tenetur poſtmodum fictionem ſuam confiteri.*

Obſervandum eſt igitur, non dicere S. Thomam quod talis pœnitens recedente fictione abſolutionis fructum percipit, ſed quod percipere incipit, quia de novo ſacrilegium ſuum eidem Sacerdoti confitendo cum vera contritione vel attritione ex vi præcedentis confeſſionis ſufficienter diſponitur ad peccatorum ſuorum abſolutionem recipiendam abſque ulla prioris confeſſionis reiteratione. Ex oppoſito vero confeſſio informis erit etiam invalida, ſi recedente fictione non accedat pœnitens ad eumdem Confeſſarium cui confeſſus fuerat; vel ſi hunc adeat cum multum temporis intererit, ita ut in accuſatione ſimulationis & ſacrilegii menti Sacerdotis non occurrant peccata jam enunciata; tunc profecto confeſſio integre repetenda eſt ob eamdem cauſſam, propter quam confeſſio eſt neceſſaria, nempe quia Sacerdos non debet quemquam abſolvere cauſſa incognita, ut ſupra diximus, & docet etiam S. Thom. ubi ait; *qui per confeſſionem conſcientiam confitentis cognoſcit.*

Nec officit quod ſolent objicere ex aliis Sacramentis, quæ, ut Baptiſmus, recedente fictione habent ſuum effectum; nam diſpar eſt ratio Pœnitentiæ ac aliorum Sacramentorum quæ expoliari poſſunt effectu gratiæ; quia actus pœnitentis, quibus ad gra-

Digitized by Google

gratiam diſponitur, non ſunt in illis de Sacramenti ſubſtantia, quemadmodum ſunt in Sacramento Pœnitentiæ. Unde ſi contritio non ſit ſupernaturalis, ſi peccata non deteſtentur quatenus ſunt offenſa Dei, & ſub univerſali ratione quæ ſaltem, ut ajunt, virtualiter extendatur ad peccata omnia, atque ſi amore Dei initiali ſint deſtituta, non eſt ea contritio quæ pars eſt Sacramenti, & ipſum conſtituit. Facillime pariter ſolvuntur quæ opponere ſolent adverſarii ex peccatorum examine eorumque declaratione, ut interveniente ex ea parte aliquo defectu quoad diligentiam confeſſio cæteroquin valida fiat informis. Nam, ſicuti jam antea dictum eſt, qui negligentet ſtuduerit peccata admiſſa memoria repetere, ſi alicuius peccati obliviſcatur, debet omnino confeſſionem reiterare, quia prior reveta nulla fuit & ſacrilega. P. Berti, & alii.

§. XLI.

De veritate confeſſionis.

Nota, certum eſſe, inter neceſſarias conditiones proprietateſque ad confeſſionis ſacramentalis valorem, recenſeri eius veritatem, ideſt veram eſſe debere, ſeu quod ſit peccati accuſatio, & propriæ infirmitatis manifeſtatio coram Sacerdote, qui vice Chriſti tum iudicis, tum medici munere fungitur. Quare manifeſtiſſime patet pœnitentem mentiri non poſſe in confeſſione ſine culpa, quæ qualis ſit, mortalis videlicet an venialis tantum, hic occaſione veritatis inquirere ſolent theologi.

Mentiri in confeſſione circa materiam gravem, ideſt confeſſioni neceſſariam, ſentiunt communiter Doctores eſſe mortale ſacrilegium, & violari divinum præceptum in materia gravi, quia Chriſtus Dominus præcepit tanquam materiam magni momenti (qua nimirum & debitæ Sacramento reverentiæ, & hominis ſaluti conſulitur) ut reus ſincere & vere ſe in confeſſione accuſet. Unde lethaliter peccaret, qui in confeſſione falſo negaret mortale peccatum nondum legitime confeſſum, cum irritam & ſacrilegam confeſſionem reddat. Item ſi negaret circumſtantiam ſpeciem peccati mutantem, aut intra eamdem ſpeciem notabiliter aggravantem, vel aliquid aliud grave, quod interrogatus a Confeſſario manifeſtare tenetur, puta peccandi conſuetudinem, diſpoſitionem præſentem; quia tunc in re gravi ad Sacramentum vel ad rectam eius adminiſtrationem pertinente decipit eum, quem Chriſtus Dominus ipſi conſtituit iudicem & medicum, ut ſecundum cognitionem per confeſſionem ei derivatam & pœnas peccatis proportionatas proponat, & remedia opportuna præſcribat. Similiter confiteri mortale peccatum quod non eſt commiſſum, ſi hoc ſcienter & ex propoſito fiat, ex communi theologorum iudicio eſt lethale: hoc enim mendacium veram legitimamque ſententiam impedit, ſpiritualem iudicem decipit non ſine gravi irreverentia Sacramenti; ſecus vero dicendum ſi illud verum putet, ſicuti etiam de iis qui nimia anxietate conſcientiæ veriti ne ſe excuſent, peccatorum ſuorum mortalium vel numerum vel circumſtantias nimis augent.

Itidem mortaliter peccat qui in generali confeſſione falſo aſſerit ſe iam peccata aliqua mortalia confeſſum fuiſſe, utpote qui decipiat Confeſſarium in re gravi, qui putat mortalia illa iam declarata & remiſſa, ac ideo nec iam eſſe materiam neceſſariam confeſſionis: Unde non poteſt prudenter pœnam convenientem pro illis ſtatuere; nam non eadem pœna pro peccatis mortalibus iam remiſſis imponenda eſt, quæ pro peccatis mortalibus nondum ſacramentaliter condonatis.

Negare in confeſſione peccatum mortale iam ſufficienter confeſſum, vel veniale, ideſt mentiri in materia non neceſſaria, hoc eſt quæ ſub mortali declaranda non ſit, cuiuſmodi ſunt venialia, vel mortalia iam confeſſa, & remiſſa, quorum cognitio non eſt neceſſaria ad miniſtrandum Sacramentum, ex communi ſententia eſt tantummodo veniale, cum pœnitens peccata illa fateri non teneatur, nec iudicem decipit, nec illius ſententiam pervertit. Multo minus de culpa mortali damnandus eſt pœnitens, qui Confeſſario interroganti circumſtantias ad confeſſionem non pertinentes, tametſi veras, negat. Antoine cum aliis.

§. XLII.

De ſufficientia Confeſſionis ad rationem materiæ Sacramentalis & abſolutionis facta generaliter ſine expreſſione particularis peccati.

Confeſſio generalis ſine aliqua diſtincta expreſſione alicuius particularis peccati in caſu impotentiæ eſt ſufficiens materia ſacramentalis pro abſolutione. Et hoc patet ex perpetua praxi Eccleſiæ, quæ ſemper abſolvit moribundos, ſi vocaverint Sacerdotem

tem ad excipiendam eorum confeſſionem, ac eo adveniente iam obmutuerint; in quo caſu ad ſummum habetur confeſſio generalis; & hanc in his circumſtantiis agnovit Concilium Carthagin. IV. can. 76. materiam ſufficientem Sacramenti & abſolutionis. Extra tamen caſum impotentiæ non ſufficit confeſſio generalis etiam venialium, quia non eſt actus iudicialis, igitur nec ſacramentalis. Ad caſum impotentiæ referri poteſt etiam enormis quorundam hominum ſtupiditas, a quibus poſt iteratas interrogationes nihil determinati ac certi peccati haberi poteſt. Tales enim ſi raro confiteantur, ita ut videatur poſſe interea oriri periculum mortis, donec ad confeſſionem redeant, ſub conditione mentali abſolvi poſſunt. Sic Amort cum aliis.

Confeſſio generalis addita ad finem confeſſionis particularis habet veram rationem ſacramentalem directe remiſſivam peccatorum mortalium oblitorum, etiam quoad partem reatus pœnæ alioquin commenſuratam virtuti ſacramentali & diſpoſitioni pœnitentis. Si autem confeſſio generalis fiat ſine diſtincta alicuius peccati particularis expreſſione, non habet rationem ſacramentalem, ſed rationem tantummodo meritoriam ex actu pœnitentis, & impetratoriam ex precibus deprecatoriis factis a Sacerdote nomine Eccleſiæ. Ita S. Th. in 4. diſt. 21. q. 2. art. 1. ad 1.

§. XLIII.

De ſufficientia peccatorum venialium & mortalium iam remiſſorum, ut in confeſſione ſint materia, licet non neceſſaria, pro ſacramentali abſolutione.

Quoad primam partem conſtat ex Concil. Trid. ſeſs. 14. c. 5. Chriſtus enim dedit poteſtatem Sacerdotibus abſolvendi omnia peccata, ut Ioan. 20. *Quæcumque remiſeritis* &c. Venialia tamen extra caſum neceſſitatis confitenda ſunt non tantum in genere, ſed aliquod illorum declarandum in ſpecie, v. g. aliquod mendacium, tum quia eſt contra praxim fidelium ſi alias agatur, tum quia accuſatio & iudicium per ſe loquendo fieri debent circa materiam in ſpecie determinatam. Ita Suarez, & alii communiter. Quoad ſecundam vero, nempe peccata mortalia iam remiſſa per abſolutionem eſſe ſemper materiam ſufficientem novæ confeſſionis, hæc ſententia certa eſt, & communis. Et patet ex Extravag. Benedicti XI. de privileg. 1. ubi ait: *Eadem peccata iterato confiteri ſalubre eſſe*; nam peccata remiſſa poſſunt eſſe materia contritionis & confeſſionis, ac denuo remitti poſſunt remiſſione anteriorem confirmante per novam gratiam. Chriſtus enim Dominus non reſtrinxit poteſtatem remittendi peccata ad unum tantum actum remiſſionis, propter maiorem animarum utilitatem. Et hoc etiam comprobatur piorum doctorumque hominum uſu noto Eccleſiæ, & hanc adhibet Concilium Trid. antea cit. ad demonſtrandum valorem confeſſionum venialium.

Nota cum P. Antoine hic, quod ſi Confeſſarius dubitet, an ea quæ pœnitens confitetur, ſint peccata etiam venialia, nequit eum abſolvere, cum non liceat applicare formam materiæ dubiæ, alias exponeretur Sacramentum periculo nullitatis. Sola enim peccata ſunt materia remota Sacramenti Pœnitentiæ: Quocirca ut habeatur materia certa, curare debet Confeſſarius ut pœnitens confiteatur peccatum certum iam alias remiſſum, & illud in contritione includat.

§. XLIV.

De confeſſione facienda voce ſeu oretenus, vel nutu, non per internuncium vel per litteras.

Confeſſionem fieri voce non eſt de eſſentia Sacramenti, cum valide fieri poſſit nutibus, geſtibus, ſcripto etiam ſi deſit facultas loquendi, ut patet ex praxi Eccleſiæ, quæ mutos & moribundos vocis uſu deſtitutos, per nutus vel alia ſigna confitentes abſolvit. Et ita etiam docet Rituale Romanum: Nam Chriſtus Dominus confeſſionem præcepit, qua peccata Sacerdoti ut iudici exponantur, quod ſufficienter fieri poteſt per nutus, vel ſcripturam. Verum extra caſum neceſſitatis illicitum eſt aliter confiteri quam voce. Et hæc eſt communis Theologorum iuxta communem Eccleſiæ conſuetudinem, quæ vim legis obtinet graviter obligantis, utpote de re ſpectante ad convenientem modum perficiendi Sacramentum, cum verba ſint multo magis accommodata quam cætera alia ſigna ad ſignificandum, ita ut ex S. Aug. habeant principem locum in ſignificando. Unde Concilium Florent. requirit confeſſionem oris, ſicuti etiam Benedictus XI. in Extravag. *Inter cunctas de privileg.* ubi *niſi articulus neceſſitatis occurrat, Sacerdoti facienda oris confeſſio exigitur.* Et revera alia ſigna indu-

cta

Digitized by Google

ſta ſunt in ſupplementum verborum vocalium. Qui vero confiteri nequit voce, tenetur confiteri aliis ſignis, etiam ſcripto, extra quoque mortis periculum. Nam præceptum Confeſſionis obligat ſaltem quando ſine gravi damno confeſſioni extrinſeco obſervari valeat. Nullum autem damnum ſaltem grave affert modus confitendi ſcripto, cum ſcriptura non ſit per ſe inſtrumentum obnoxium publicationi, utpote quæ poſſit ſtatim lacerari & comburi. Offerre tamen confeſſionem in ſcripto legendam Confeſſario, dum pœnitens per ſe & vocaliter eam legere poteſt, tametſi de peccatis doleat, & dicat de illis ſe accuſare, illicitum eſt & invalidum: Et quoad primum, quia confeſſio huiuſcemodi recedit a conſuetudine conſtanter obſervata ab Eccleſia, ut in re magni momenti, nam ſemper fuit in uſu confeſſio vocalis; quia ut obſervat D. Th. in 4. diſt. 17. q. 3. a. 4. Chriſto placuit eum modum manifeſtationis requirere, quo omnes homines ordinarie & familiariſſime utuntur, qualis eſt accuſatio peccatorum vocalis. Inſuper quia hac ratione tolleretur uniformitas Sacramenti circa materiam in morali æſtimatione, notabilis erubeſcentia a Chriſto principaliter intenta in partem vindictæ, ſatisfactionis & medicinæ præſervativæ, ut conſtat ex communi ſenſu theologorum. Quoad ſecundum vero, nempe quod talis ratio confeſſionis ſit etiam invalida, ex eo conſtat, quod Chriſtus pro materia huius Sacramenti ſtatuit pro ſui accuſatione confeſſionem vocalem, ut demonſtrat perpetua ac uniformis obſervantia Eccleſiæ Orientalis & Occidentalis, quæ tanta non foret, niſi eſſet divinæ inſtitutionis. Et hæc eſt doctrina S. Thomæ loco cit.

Pœnitens nequit nec licite nec valide confiteri Confeſſario abſenti per literas, aut per internuncium, & ab eo abſolvi, quamvis reperiatur in articulo mortis, vel impotens, ut ad illum accedat; ita communiter ex cap. *quem pœnitet* 88. *de Pœnit.* diſt. 1. & expreſſe id vetuit Clemens VIII. in ſua Conſtit. anno 1602. quæ incipit *Sanctiſſimus*. Immo cum Suarez in 3. part. S. Thomæ ſeſſ. 4. docuiſſet, decretum Clementis VIII. collective, non vero diviſive eſſe accipiendum, ita ut ſummus Pontifex non vetet præciſe confeſſionem fieri per literas aut per internuncium in ordine ad abſolutionem accipiendam cum Sacerdos præſens adfuerit, ſed utramque ſimul, nempe confeſſionem & abſolutionem per literas aut internuncium exhibitam: Paulus V. anno 1605. iuſſit hanc Suarezii expoſitionem ex ſuis ſcriptis expungi. Debita enim huius Sacramenti adminiſtratio per ſe loquendo id exigit, quia ad hoc ut Sacerdos abſolvat pœnitentem, per ſe loquendo debet habere moralem certitudinem de integritate confeſſionis ac debita diſpoſitione & contritione pœnitentis, quam certitudinem moralem habere nequit, niſi pœnitentem per ſe confitentem audiat. Dixi *per ſe loquendo*, quia per accidens, nempe in articulo mortis confeſſio facta Sacerdoti abſenti & licita & valida eſt, ait P. Antoine, quando aliter fieri nequeat, cum Sacerdos abſolvere poſſit & debeat moribundum ſenſibus deſtitutum, qui ipſo abſente confeſſionem petiit. Nec ſolum ex ipſo Clementis VIII. decreto non eſt facienda confeſſio Sacerdoti abſenti per literas aut internuncium, ſed nec abſolutio fieri poteſt nec licite nec valide, niſi pœnitenti præſenti, ita ut invalida eſſet abſolutio pœnitentis, quem Confeſſarius præſentem audiret, & poſtea per literas abſolveret.

Num vero ante decretum Clementis VIII. licita fuerit & valida talis confeſſio abſenti Confeſſario per literas, & abſolutio a Confeſſario pœnitenti abſenti collata, diſſentiunt theologi affirmantibus aliis, aliis vero negantibus. Qui enim affirmant afferunt varia exempla, ut inceſtuoſi Corinthii abſoluti a D. Paulo abſente, aliorumque de quibus habet Euſebius in ſua Eccleſiaſt. hiſtoria; ſed contraria pars reſpondet, quod abſolutiones illæ collatæ inceſtuoſo Corinthio a D. Paulo, & aliis, de quibus meminit Euſebius a Miniſtro abſente, non erant abſolutiones ſacramentales, ſed abſolutiones a cenſuris, quibus pœnitentes reſtituebantur communioni Eccleſiæ; vel relaxationes pœnarum canonicarum, ſeu conceſſiones Indulgentiarum, quas ſummi Pontifices largiri ſolent infirmis in mortis periculo conſtitutis; vel abſolutiones cæremoniales, quales Epiſcopi in feria 5. Maioris hebdomadæ, & Parochi die ſancto Paſchatis publice impertiuntur Chriſti auctoritate, cuius verba in huiuſcemodi cæremonia expreſſe commemorant: *Quæcumque ſolveritis ſuper terram* &c.

§. XLV.

De confeſſione per interpretem.

Nota ex Concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 5. non eſſe neceſſarium ex iure divino, ut confeſ-

feſſio publice fiat, ſed valet confeſſio privata & auricularis, non tamen prohibitus eſt a Chriſto modus publice confitendi. Unde communiter ſentiunt Doctores valere confeſſionem ſive publice ſive ſecreto fiat, cum ad valorem Sacramenti circa confeſſionem non plus requiratur, quam accuſatio peccatorum facta Sacerdoti ut judici, quæ utroque modo talis eſſe poteſt.

Circa autem confeſſionem per interpretem docent permulti, neminem ad talem confeſſionem ſaltem ex vi præcepti confeſſionis obligari, licet recte fieri poſſit, eo quod nec a Chriſto, nec ab Eccleſia legitur præcepta confeſſio per interpretem, unde onus tam grave non eſt ſine gravi fundamento fidelibus imponendum. Chriſtus enim Dominus non obligavit ad declaranda peccata niſi ſoli Sacerdoti abſolutionis miniſtro, nec ex Concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 5. Chriſtus præcepit ut peccata declarentur publice. Quocirca Concilium Lateran. IV. tantum præcipit ut pœnitens omnia ſua peccata ſolus Sacerdoti confiteatur. Nihilominus tamen D. Th. in 4. diſt. 17. q. 3. a. 4. docet etiam per interpretem, ſi alias non valeamus, nos confiteri debere peccata, addens: *quando non poſſumus uno modo, debemus ſecundum quod poſſumus confiteri*. Profecto, ait hic P. Antoine, ad id tenemur ſaltem ex præcepto charitatis propriæ, ſi alioquin diu abſtinendum eſſet a confeſſione, quia tunc periculum eſſet diu permanendi in peccato, cum difficile ſit, nec ita frequens habere contritionem perfectam; & hujuſmodi obligatio maxime urget in periculo mortis, quando tenemur omnia remedia tutiora adhibere ad ſalutem ſpiritualem conſequendam. Verum non pauci volunt in tali caſu ſatis eſſe confiteri per interpretem aliquod dumtaxat peccatum, accuſando ſe de cæteris in generali, cum integra peccatorum confeſſio præcepta ſit, dum moraliter fieri poteſt, ſoli Sacerdoti. Contrarium tamen tenet de Lugo, videlicet præceptum divinum obligare ad confitenda in articulo mortis mortalia omnia per interpretem, eo quod manifeſtatio peccatorum apud duos ſigillo obſtrictos non ſit detrimentum ita grave, ut propter illud præceptum divinum confitendi omnia mortalia peccata prorſus omittatur, & non tantum differatur. Nec hujuſcemodi confeſſio cenſeri poteſt publica, ſicut nec eſt publica confeſſio, qua idem peccatum reſervatum manifeſtatur ſuperiori & inferiori; & addit, quod teneremur in articulo mortis peccata omnia confiteri, licet ſciremus Sacerdotem aliquod revelaturum alteri, ſi nullum aliud malum timeatur, niſi mera notitia peccati manens in uno alio, qui tali notitia in nullius præjudicium uti poſſit. Ita P. Antoine, qui putat in praxi hoc ſervandum.

§. XLVI.

De præcepto Eccleſiaſtico confeſſionis.

Præter divinum præceptum confeſſionis faciendæ non ſolum in mortis periculo, verum etiam in vitæ decurſu, ut jam diximus, quando ſcilicet conſcientia peccati horrore concutitur, & habetur loci, temporis ac Sacerdotis opportunitas: extat quoque præceptum Eccleſiæ quod neminem latet, utpote quod tradatur omnibus adhuc pueris a parentibus, & Paſtoribus inter prima Chriſtianæ Religionis rudimenta. Hæc autem eccleſiaſtica lex de confeſſione facienda ſtatuta fuit in celebri decreto Concilii Later. IV. ſub Innoc. III. anno 1215. can. 21. in quo omnibus Chriſtifidelibus utriuſque ſexus præcipitur, ut ſemel in anno peccata ſua confiteantur. Hæc autem ſunt verba Later. decreti: *Omnis utriuſque ſexus fidelis, cum ad annos diſcretionis pervenerit, omnia ſua peccata confiteatur fideliter ſaltem ſemel in anno proprio Sacerdoti, & injunctam ſibi pœnitentiam ſtudeat pro viribus adimplere ... alioquin & vivens ab Eccleſiæ ingreſſu arceatur, & moriens Chriſtiana careat ſepultura*. Hoc autem præceptum confirmavit Concilium Trid. ſeſſ. 14. cap. 5. & can. 8.

Huic autem Eccleſiæ præcepto de annua confeſſione ſubjiciuntur fideles omnes utriuſque ſexus etiam hæretici, & ſive maſculi ſint ſive fœminæ, immo & pueri ſtatim ac ad annos diſcretionis pervenerint, hoc eſt bonum a malo ſecernere cœperint. Illa vero prudens ætas accedit aliis citius, puta 6. vel 7. anno, aliis ſerius, ſcilicet anno octavo. Hinc S. Carolus *in Inſtruct. Confeſſar.* monet Sacerdotes, ut pueros puellaſve etiam ſex tantum annorum doceant hujus Sacramenti virtutem & uſum. Modus autem eos probandi ille Haberto videtur, ſi ubi ſe deliquiſſe agnoſcunt, ſalutaria illis pro modulo dentur monita, atque ad breve tempus differantur, explorandi cauſſa, num ratione aut ſenſu tantum ducantur; ſi enim quæ ſibi dicta ſunt, ſecum revolverint, & obſervaverint ſaltem ex parte, dubium non eſt quin honeſtum ab iniquo

quo ſecernant, præcepti ſint capaces & tranſgreſſionis, ac proinde præcepto confeſſionis adſtricti, quamvis ad percipiendam Euchariſtiam nondum idonei, ad quam iuxta præſentem Eccleſiæ diſciplinam maior rationis diſcretio requiritur. Tempus autem quo obligat hoc præceptum eſt ſemel quolibet anno. Verum lex non determinavit qua anni parte, ſcilicet, an tempore Quadrageſimæ, an quindennæ Paſchalis, quem morem maxime probavit Trid. Synodus ſeſſ. 14. cap. 5. & amplexa eſt tanquam pium, & retinendum, & ita fert fidelium praxis, & reipſa ſolum eo tempore Paſtores confeſſiones a fidelibus excipere ſolent.

Difficultas hic oritur circa eos qui venialium tantummodo ſibi conſcii ſunt, num hi quoque teneantur huic præcepto confeſſionis. Certum eſt hos non teneri ex præcepto divino, cum ex Chriſti inſtitutione peccata venialia non ſint neceſſario clavibus Eccleſiæ ſubiicienda. Videtur quoque extra controverſiam, Eccleſiam poſſe præcipere, ut omnes tempore Paſchali confiteantur, etiam hi qui conſcientiam non gerunt niſi venialis peccati; cum Clementina *in Agro Domini* Monachi iubeantur confiteri quolibet menſe. Nemo certe credet, leges illas ſupponere, viros Religioſos ſingulis menſibus conſcientiam ſuam lethalibus peccatis commaculare potuiſſe. Quocirca difficultas dumtaxat eſſe poteſt, an Concilium Lateran. lege annuæ confeſſionis actu & de facto eos etiam confeſſioni adſtringere voluerit, qui nonniſi venialium ſunt conſcii.

Diſcrepant in hoc ſtatuendo Doctores. Negant multi 1. quia Lateran. Concilium, & Trid. præcipiunt confeſſionem omnium peccatorum mortalium, non venialium: Tali enim præcepto Eccleſia legem novam non inſtituit, ſed ſolummodo ſtatuit, ut divinum præceptum confeſſionis ſaltem ſemel in anno ab omnibus & ſingulis impleretur. Præceptum autem divinum non obligat confiteri venialia. Affirmant vero alii, inter quos S. Bonavent. diſt. 17. p. 2. art. 1. q. 2. S. Th. eadem diſt. q. 3. a. 1. quæſtiuncula 3. ad 3. Hallenſis, Sylveſt. Fagn. quam ſententiam quamplures recentiores ſequuntur. Si enim, aiunt, Eccleſia ſua lege de confeſſione non reſpiciat niſi reos peccati mortalis, fideles cogi non poſſent ad confeſſionem ſacramentalem non ſolum tempore Paſchali, ſed nec etiam in toto vitæ curſu; nam iis exceptis, qui convicti ſint in iudicio, poſſent ſe excuſare non habere peccata mortalia, ac proinde fruſtra minæ interdicti & excommunicationis intentatæ fuiſſent contra eos qui tempore Paſchali præcepto Eccleſiæ non obtemperaverint. Quare ut divinum præceptum ab omnibus religioſe obſervaretur, & illius contemptores communione eccleſiaſtica privari poſſent, neceſſe fuit ut Eccleſia omnes & ſingulos etiam ſolummodo venialium conſcios lege ſua conſtringeret, ut ſaltem ſemel in anno ea confiterentur, ac proinde ſi confeſſio venialium per ſe præcipi nequeat, præcipi tamen poteſt per accidens.

Hanc opinionem ita amplexus eſt S. Th. ut aliam ſeu oppoſitam non reprobet quia in 4. diſt. 17. q. 3. a. 1. quæſt. 3. ad 3. ait, *ex vi Sacramenti non teneri aliquem confiteri venialia, ſed ex inſtitutione Eccleſiæ, quando alia non habeat quæ confiteatur; & ex Decretali* ait *non obligari niſi habentem peccata mortalia, ut patet ex eo quod dicit* (Decretalis) *quod debeant omnia peccata confiteri, quod de venialibus intelligi non poteſt .... ex hoc etiam ille qui non habet mortalia, non tenetur ad confeſſionem venialium, ſed ſufficit ad præceptum Eccleſiæ implendum, ut ſe Sacerdoti præſentet, & ſe oſtendat eſſe abſque conſcientia mortalis, & hoc ei pro confeſſione reputatur.*

Pœna interdicti & excommunicationis ſtatuta a Concilio Later. contra omittentes confeſſionem annuam & Paſchalem communionem non eſt ſententiæ latæ, ſed ferendæ, ut indicant verba ejuſdem Concilii. Quocirca ad eam imponendam requiritur auctoritas Ordinarii, quia Parochi juriſdictionem non habent in foro externo.

§. XLVII.

An per Confeſſionem invalidam ſeu ſacrilegam poſſit ſatisfieri præcepto annuæ Confeſſionis.

Eccleſia præcipiendo ſuis fidelibus annuam confeſſionem nihil aliud præciſe intendit, quam determinare quod præceptum divinum certo tempore impleatur. Hinc eadem confeſſione ſatisfit Eccleſiæ præcepto ac divino. Non enim aliam confeſſionem Eccleſia præcipit niſi quam Chriſtus Dominus præcepit; ſed Chriſtus Dominus præcepit ſacramentalem confeſſionem ut medium neceſſarium ad ſalutem, ideſt ut aptam ad reconciliationem cum Deo per abſolutionem validam determinatam; igitur per ſolam confeſſionem validam ſatisfieri poteſt divino præ-

Digitized by Google

præcepto, & minime per ſacrilegam; ac proinde nonniſi per huiuſmodi confeſſionem impleri poteſt etiam præceptum eccleſiaſticum, quod eamdem præcipit confeſſionem quam Chriſtus præcepit. Ita docet Concilium Trid. ſeſſ. 14. ſupra cit. & poſt ipſum Alexander VII. qui proſcripſit propoſitionem, quæ n. eſt 14. oppoſitum docentem, *Qui facit confeſſionem voluntarie nullam, ſatisfacit præcepto Eccleſiæ*. Duplicis igitur peccati reus eſt qui ficte confitetur tempore Paſchali, quo, ut antea dixi, urget præceptum annuæ confeſſionis; ſacrilegii nempe propter irreverentiam erga Sacramentum, & inobedientiæ propter Eccleſiæ præceptum, quod non implevit. Quare qui ſe accuſat ſe acceſſiſſe ad tribunal Pœnitentiæ ſine neceſſariis diſpoſitionibus, tenetur exponere circumſtantiam violati præcepti.

Qui toto anni curſu omiſit confiteri tenetur Eccleſiæ præcepto ſatisfacere, quanto citius fieri poteſt; prima nempe data opportunitate, & continue eſt obligatus donec impleverit; alias peccat deinceps, & toties quidem quoties commode poteſt confiteri & omittit. Quoties enim datur aliquod præceptum in eum finem ut eius executio ulterius non potrahatur, ille cui imponitur non liberatur ab onere præcepti quando præſcripto tempore huic non ſatisfacit. Sic qui tenetur ſolvere tali dato tempore pecuniæ ſummam, & non ſolvit, elapſo tempore non remanet liber a debito. Unde cum lex Eccleſiæ data fuerit ut fideles non nimium differant impletionem divini mandati, *ſaltem ſemel in anno* ait Concilium Lateran. qui tempore Paſchatis, quo mos eſt implere hoc præceptum, non confiteatur, violat præceptum, nec a tali obligatione liberatur, ſed continuo tenetur confiteri; nam Eccleſia præcipit confeſſionem annuam primario & propter ſe, & prohibet eius dilationem ultra annum, ita ut annus deſignetur non ad finiendam, ſed ad ſollicitandam obligationem iure divino impoſitam, & ut terminum, ultra quem non differatur confeſſio, & ultra quem remanet obligatio; ſicuti qui ex mandato Confeſſarii non ieiunavit die Veneris, poſtea ieiunare tenetur, quia ieiunium primario fuit impoſitum in expiationem peccati, ſecundario tantum in diei reverentiam. Unde in hoc differt præceptum confeſſionis annuæ ab obligatione v. g. audiendi ſacrum, vel ſervandi ieiunii, vel recitandi Breviarii, quod illorum obligatio alligata ſit veluti tempori, & præſertim impoſita ob circumſtantiam & honorem talis temporis, quo elapſo non perſeverat, nam ſunt veluti religioſi ritus, & veluti circumſtantiæ tempori affixæ indivulſe.

Varii caſus exponuntur.

Qui per plures annos non acceſſit ad Sacramentum Pœnitentiæ, non tenetur exinde multoties in anno confiteri in reparationem violati toties præcepti, quia praxis Eccleſiæ contraria videtur. Qui enim v. g. per 15. annos confeſſus non eſt, non eſt obligatus ad confitendum quindecies, ſed una confeſſione multa peccata declarari & exponi poſſunt. Qui omiſit multa mortalia peccata declarare, ſi hoc factum fuit ſua culpa tenetur illa eodem anno confiteri, quia integra non fuit confeſſio, unde eam reiterare tenetur, quia, ut jam dictum eſt, non ſatisfit præcepto Eccleſiæ per confeſſionem nullam & invalidam. Si vero omiſit illa peccata inculpabiliter, non tenetur.

Habens peccatum quod hic & nunc declarare non debet, non tenetur alia declarare, ut ſatisfaciat præcepto, quando non ſit periculum ut ex tali omiſſione confeſſionis oriatur ſcandalum, nec ſumenda ſit Euchariſtia, & aliunde prævideat occaſionem opportunam etiam peccatum illud declarandi, quia prudenter præſumi poteſt Eccleſiam dilationem illam permittere propter omnimodam confeſſionis integritatem. Sic Henno.

Peccatum ex iuſta cauſſa hoc anno celatum, conſultum eſt ut ante annum ſequentem ceſſante illa iuxta cauſſa Eccleſiæ clavibus ſubiiciatur: hoc non videtur tamen obligatorium, quia Eccleſia ad unicam integram peccatorum confeſſionem adſtringit. Hæc autem integra eſt confeſſio formalis.

Dices: Obligat Tridentinum ſeſſ. 14. c. 5. ad omnium mortalium confeſſionem, quorum conſcientiam habet pœnitens: Unde cum huius celati habeat conſcientiam, ſequitur ceſſante cauſſa illud celandi aperiendum eſſe. Reſp. Concilium loqui de eo quod ordinarie fit. Præterea non intelligit ibi conſcientiam ſpeculativam, ſed practicam, ideſt quæ dictat peccata hic & nunc aperienda. Idem dicito de peccato invincibiliter oblito. Sic Henno.

Qui hoc anno confeſſus eſt tantum venialia, ſi ante finem anni labatur in mortale, probabilius tenetur ad illius confeſſionem ante annum ſequentem; quia talis nondum implevit præceptum, quandoquidem venialium confeſſio non eſt materia præcepti, ſed libertatis. Ita laudatus Henno.

Fideles tenentur ex vi hujus præcepti anti-

anticipare confeſſionem in quavis parte anni, ſi prævideant fore ut omiſſa illa occaſione nequeant poſtea toto illo anno confiteri, puta ex longa navigatione, vel peregrinatione per Infidelium loca, quia præceptum hoc non terminat ad finem anni, & obligat ad confitendum ſemel ſaltem in anno, ac ideo in illo eſt complendum. Unde ſi poſitus in illa opportuna occaſione ſtatim non confiteatur, non implevit præceptum ſeu annuam obligationem in anno. Ita P. Antoine.

§. XLVIII.

Quinam intelligendus ſit proprius Sacerdos, cui fieri debet ex præcepto Concilii Lateranenſis annua confeſſio.

Celeberrima agitatur controverſia inter Theologos circa intentionem Concilii de annua confeſſione proprio Sacerdoti facienda. Quidam fuerunt, inter quos Willelmus a Sancto Amore cum nonnullis aliis Theologis Pariſienſibus, qui acriter decertarunt, nomine *proprii Sacerdotis* ita ſtricte & rigoroſe intelligendum eſſe Parochum, ut excludantur Epiſcopi, immo & ipſe Summus Pontifex, nec fieri poſſe, ut ſtante illo Concilii decreto, ne quidem divinitus poſſit quis confiteri ſuo Epiſcopo, aut Summo Pontifici, quia, aiebant ipſi, eſſet manifeſta contradictio non poſſe quemquam alteri Sacerdoti confiteri quam proprio Paſtori, aut alteri Sacerdoti de eius conſenſu, & ſimul poſſe confiteri ſuo Epiſcopo, vel Pontifici, vel aliis Sacerdotibus de eorum conſenſu. Hæc ſententia damnata fuit ab Alexandro IV. anno 1255. in Ioanne de Poliaco Theologo pariter Pariſienſi, & a Ioanne XXII. anno 1321., & iure merito, cum ſit palmare abſurdum: Quia ſi Parochianus haberet caſus reſervatos ſummo Pontifici vel Epiſcopo, non poſset abſolvi a Parocho propter caſus reſervatos, nec etiam ab Epiſcopo & a Summo Pontifice, niſi prius accepiſſent poteſtatem a Parocho abſolvendi illum Parochianum a caſibus communibus. Quid, amabo, excogitari poteſt abſurdius? Tandem nullius ponderis iſta opinio eſſe poteſt, eo quod cum Pontifex & Epiſcopi ſimul congregati canonem illum condiderint, certe nec ſummus Pontifex nec Epiſcopi voluerunt, nec potuerunt ſibi adimere ius indiviſibiliter a Deo ſuæ dignitati adnexum.

Ex adverſo vero excogitata fuit a quibuſdam Regularibus altera ſententia priori omnino oppoſita, contendentes per proprium Sacerdotem eum quemcumque intelligendum eſſe, qui habeat ordinariam poteſtatem, qualem habent Summus Pontifex, Epiſcopi & Parochi, qui eam quibus voluerint delegare poſſunt; & opponi a Concilio Sacerdotem proprium Sacerdoti alieno, qui nec ordinariam nec delegatam habet poteſtatem. Ex qua interpretatione ſequitur, Regulares poſſe excipere fidelium confeſſiones etiam tempore Paſchali invitis Parochis & Epiſcopis, modo conſenſum habeant Summi Pontificis; nam omnes fideles tenentur ſaltem ſemel in anno confiteri proprio Sacerdoti vel alteri de eius conſenſu. Quare cum Summus Pontifex ob ordinariam iuriſdictionem quam habet in tota Eccleſia, ſit omnium fidelium Sacerdos, Regulares qui excipiendi fidelium confeſſiones omni tempore licentiam acceperunt a multis ſummis Pontificibus, ſcilicet ab Alexand. IV. a Clemente VII. a Bonifacio VIII. a Bened. XI. ab Eugenio IV. a Leone X., & ab aliis ante Trid. poterunt fidelium confeſſiones quolibet anni tempore excipere, etiam non obtenta licentia & approbatione Epiſcopi locorum. Verum hæc Regularium privilegia abrogata fuere ſeu revocata a Concil. Trid. nec amplius in controverſiam adduci poteſt an neceſſaria ſit Regularibus Epiſcoporum approbatio, ut valide audire poſſint fidelium confeſſiones: Unde Epiſcopus poteſt eam concedere & denegare, vel ad tempus limitare.

Tertia tandem ſententia, cui ſubſcribendum, inter extrema quaſi media, eorum eſt, qui putant: Primo Concilium Later. uſu communi ac recepto per proprium Sacerdotem intellexiſſe Parochum qui ſolet ex officio Pœnitentiæ & Euchariſtiæ ſuis Parochianis Sacramenta miniſtrare. Secundo noluiſſe Concilium quidquam derogare iuribus Summi Pontificis & Epiſcoporum, quos ſub appellatione proprii Sacerdotis continere quoque non ignorabat, quique poſſunt per ſeipſos & per ſuos delegatos ſuorum fidelium confeſſiones excipere, & poſſunt inſuper pro iure ſuo quibus voluerint idoneis Sacerdotibus ſive ſæcularibus ſive Regularibus dare facultatem excipiendi fidelium confeſſiones, apud quos ſi quis peccata ſua depoſuerit tempore Paſchali, haud dubie præcepto Lateranenſi ſatisfaciet. His igitur poſitis ſit:

Satisfit præcepto Eccleſiaſtico annuæ confeſſionis per confeſſionem factam cuicumque Confeſſario approbato, tametſi non ſit Pa-

rochus. Quidquid ſit de controverſia agitata ſuper rem hanc cum Galiis ab aliis theologis, ſatis mihi erit hic afferre deciſionem Clementis .VIII. qui dum ſerveſcebat magna contentio Regulares inter & Parochos Cameracenſis & Atrebatenſis Diœceſeos anno 1592. in gratiam Patrum Societatis Ieſu aliorumque Regularium, hoc edidit Decretum : *Sancimus, dictis Fratribus & Presbyteris, aliiſque privilegiatis, quibus a S. Sede Apoſtolica indultum eſt, idoneis tamen, & ab Ordinario approbatis, peccata ſua etiam Quadrageſimali, & Paſchati, & quovis alio tempore confiteri licite poſſe, dummodo iidem ſæculares Chriſtifideles Sacramentum Euchariſtiæ in propria Parochia ab eorum Parocho ſumant*; & ita Clemens X. in Conſtitut. quæ incipit *Superna* anno 1670. declaravit. Et revera Epiſcopi iuxta D. Th. *Opuſc.* 19. c. 4. in Parochiis ſuæ Diœceſis plenam habent auctoritatem, & quidem ampliorem quam habeant ipſi Parochi, atque ad Epiſcoporum nutus munera in Eccleſiis gerenda ſunt ex cap. *Sic quidem* 10. & ex cap. *cunctis fidel.* 16. 1. Igitur ſi iuxta Lateranenſem canonem in Paſchate poſſumus confiteri alieno Sacerdoti id permittente Sacerdote proprio, nempe, ut adverſarii contendunt, Parocho; hoc multo magis fieri poteſt permiſſu Epiſcopi. Deinde dicitur in eod. canone : *Ille dicitur proprius Sacerdos, ſine cuius licentia Confeſſarius non poteſt aliquem ſolvere aut ligare.* Unde cum Epiſcopus in ſua Diœceſi petere non debeat licentiam a Parochis, cum Apoſtolus a diſcipulo, Superior Hierarcha ab inferiore non pendeat; igitur Epiſcopi ſunt proprii Sacerdotes, qui poſſunt in Parochiis confeſſiones audire, aliiſque largiri eas audiendi facultatem.

§. XLIX.

De Satisfactione.

Licet ſatisfactio non ſit eſſentialis Sacramenti Pœnitentiæ pars, ſicut duæ priores hactenus expoſitæ, videlicet contritio & confeſſio, ſed ſolummodo integralis, ſine qua ſtare poteſt Sacramentum; nihilominus ex hoc niſi immerito eam quis concipere poteſt ut non neceſſariam. Etenim tametſi ſatisfactio actu non ſit eſſentialis Sacramento Pœnitentiæ, ſicuti eſt homini actuale iudicium, illam tamen neceſſario requirit ex natura ſua Pœnitentia, non ſecus ac natura humana ad ratiocinandum requiritur, ita ut eo ferme pacto quo homo eſſe nequit qui non ſit rationalis, ſic nec vere pœnitens dici poteſt qui non habet ſinceram voluntatem reddendi divinæ iuſtitiæ eam ſatisfactionem quam ipſa exigit ab illo, qui eam graviter offenderit.

Satisfactio hic ſumitur pro voluntaria ſui ipſius caſtigatione ad compenſandam iniuriam Deo per peccatum illatam. Et hæc duplicis eſt generis, alia ſacramentalis de qua hic agitur, alia non ſacramentalis, quæ fit non ſolum piis ac laborioſis operibus ſponte ſuſceptis, ſed etiam malis & calamitatibus, quibus in hac vita a Deo affligimur, dummodo patienter ea ſuſtineamus iuxta doctrinam Concilii Trid. ſeſs. 14. cap. 9.

Satisfactio Sacramentalis eſt pœnitentia ſeu actio una vel multiplex bona & pœnalis a Sacerdote iudice legitimo impoſita ad puniendam & reparandam iniuriam Deo illatam, vel etiam ad præcavendam futuram. Verum cum homini carnali & ad malum propenſo opus quodlibet bonum ſit pœnale utpote contrarium corruptæ eius naturæ, ideo actus omnis virtutis imponi poteſt ad ſatisfactionem : ſed ut res clarius elucidetur, aliqua ſunt prænotanda, nempe :

A quo nomen ſatisfactionis.

Satisfactionis nomen, quod venit a verbo *facio*, & a voce *ſatis*, generatim ſumptum ſignificat cuiuſcumque obligationis impletionem. Hic tamen, ut facile colligi poteſt, accipitur pro ſolutione quæ fit Deo pro debito per delictum ſive eius offenſionem erga eum a nobis contractum, ita ut ſatisfacere Deo idem ſit ac tantum præſtare quantum ad ulciſcendam iniuriam; ipſi per peccatum illatam, ſatis eſſe poteſt. Unde ſatisfactio ſecundum D. Anſelmum eſt debitum Deo honorem impendere, & ſecundum alios compenſare ipſi iniuriam quam per peccatum ei intulimus. Hinc

De triplici reatu peccati.

Notandum pariter triplicem reatum reſultari in homine ex peccato, nempe reatum culpæ, reatum pœnæ æternæ, & reatum pœnæ temporalis, quæ poſtrema luenda remanet etiam poſt remiſſam culpam & pœnam æternam per ſacramentalem abſolutionem; quod fit præcipue per ſatisfactionem ſacramentalem. Quare huiuſcemodi ſatisfactio alia eſt vindicativa, quæ præciſe datur in vindictam peccatorum præteritorum; & alia medicinalis, quæ imponitur præcipue ad futura in poſterum præcavenda. Cum autem ſatisfactio quæ datur a Confeſſario, ſit pars integralis Sacramenti, & in ea vis clavium operetur, multo plus valet ad expiandum peccatum, quam ſi proprio arbitrio homo faceret idem opus,

Satisfactio ſacramentalis duplex.

ait

ait S. Th. *quodlib.* 3. q. 13. ob uberiorem meritorum Chriſti applicationem. Similiter plus aut minus pœnæ temporalis ex opere operato remittit, prout gravior vel levior eſt, & maiori vel minori devotione impletur.

Definitio ſatisfactionis. Satisfactio definiri poteſt *pœnæ temporalis acceptatio ac voluntaria perpeſſio, quam pœnitens vel ſibi ſponte imponit in ordine ad Sacramentum, vel a Sacerdote iniunctam habet ad reſtituendam amicitiam cum Deo per peccatum violatam, & ad compenſandam ſeu reparandam iniuriam ipſi Deo per idem peccatum illatam, & expungendam pœnam temporalem.*

Dicitur *pœnæ*, hoc eſt operis moleſti, cum ſatisfactio, ut diximus, ſit præcipue in vindictam, ac proinde debet habere aliquid incommodi ſeu afflictivi. In hoc enim ſtatu naturæ corruptæ, in quo corpus aggravat animam, officia omnia virtutis, etiam Religionis, ut oratio, non perficiuntur ſine aliqua defatigatione & moleſtia; idcirco poſſunt eſſe materia ſatisfactionis. Laus enim Dei in cœlis habet rationem præmii & conſolationis; in terris vero laboris ac meriti ſi ſit diuturna, nam momentanea nullam parit moleſtiam. Attendant igitur Confeſſarii ſatisfactionem eſſe pœnam, quo nomine differt a reſtitutione, quæ non eſt pœna, cum in rebus verſetur, non vero in actionibus, ſicuti ſatisfactio; unde meminerint hanc debere proportionem habere cum culpa, ac proinde brevem orationem ſatis non eſſe ad proportionatam ſatisfactionem. Dicitur *acceptatio ac voluntaria perpeſſio*; nam invita & coacta, non foret grata Deo & accepta. Dicitur *a Sacerdote iniuncta*, ut ſatisfactio ſacramentalis diſtinguatur ab iis quæ ſponte eliguntur, & ab infirmitatibus aliiſque ærumnis, quibus Deus non aggravat in vindictam noſtrorum peccatorum: Nam ad hoc ut ſit ſacramentalis, neceſſario impoſita eſse debet a clavium poteſtate. Dicitur *ad reſtituendam amicitiam cum Deo*; nam peccando in Deum violamus eius amicitiam, ac ſimul iuſtitiam, idcirco utramque reparare debemus; & licet una & eadem actione amicitiæ ſimul & iuſtitiæ ſatisfieri poſſit, ſæpe tamen contingit, ut una actio ſolam iuſtitiam reſtauret; ut videre eſt in reo, qui dum plectitur a iudice ſecundum iuſtitiæ leges, impendit ſolummodo parti læſæ ſuo ſupplicin tantum ſatisfactionis, quantum iniuriæ ei intulit, abſque eo quod ſolutam reintegret amicitiam. Deo vero nemo poteſt pro iniuria ei illata ſatisfacere, niſi prius ſollicite curet in gratiam eius redire ac violatam amicitiam reſtituere. Igitur ſatisfactio tendere debet ad reſtituendam Dei amicitiam. Dicitur *ad compenſandam iniuriam ipſi Deo per peccatum illatam*, quia pœnitentia non ſolum mores mutat in melius, ſed inſuper in peccatorem ipſum pronuncians, ait Tertull., vices fungitur divinæ iuſtitiæ; & læſæ eius maieſtati rependit ſi non quantum peccator pro illata iniuria meretur, ſaltem ſecundum pœnarum modum, quæ divina clementia pro ſingulis peccatis ſtatuit. Nam ſicut docet Trid. ſeſs. 15. cap. 8. decebat, ut non ſine debita punitione in gratiam reciperentur, qui poſtquam in baptiſmate Spiritus ſancti donum acceperunt, auſi ſunt templum Dei violare, & Spiritum ſanctum contriſtare. Hinc ait S. Aug. ſerm. 351. alias homil. 50. *Non ſufficit mores in melius commutare & a factis malis recedere, niſi etiam de iis quæ facta ſunt ſatisfacias Deo per pœnitentiæ dolorem.*

Satisfactio autem ſacramentalis duplex eſt, alia quæ præcedit Sacramentum, alia quæ ipſum ſubſequitur. Prior diſponit ad Sacramentum, & eſt meritoria de congruo, altera vero ſupponit gratiam ſacramentalem, & dicitur meritoria dè condigno. Satisfactio quæ præcedit, ordinatur ad delendam culpam, pœnam æternam & ſimul temporalem; quæ vero ſequitur, ad pœnam tantum temporalem expiandam. Nam reatus pœnæ temporalis remanens poſt dimiſſam culpam, per bona opera redimi poteſt, ut definitum fuit a Concil. Trid. ſeſſ. 14. can. 13. & 14. contra Novatores iuxta ſacræ Scripturæ doctrinam, ut habetur Proverb. 16. *Miſericordia & veritate redimitur iniquitas*, & Daniel. 4. *Peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordiis pauperum*; & hoc docet etiam perpetua Patrum traditio, ut habetur in Tertull. lib. *de Pœnit.* c. 6. in Orig. hom. 15. in Levit., in SS. Cypriano, Ambroſio, Chryſoſtomo, Auguſtino & aliis.

Nota, hic nos non loqui de ſatisfactione plena & cumulata pro offenſa infinita Dei, quia cum eſſe debeat infiniti valoris, ſolus Chriſtus verus Deus & homo illam exhibere potuit, qui idcirco in ep. 1. Ioan. 2. dicitur *ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris.*

§. L.

De modis quibus Deo ſatisfit.

Docet S. Trid. Synodus ſeſſ. 14. c. 9. variis modis nos poſſe Deo ſatisfacere injuriis, quas peccando ipſi intulimus: *Tantam eſſe*, ait S. Synodus, *divinæ munificentiæ largitatem, ut non ſolum pœnis ſponte a nobis pro vindicando peccato ſuſceptis, aut Sacerdotis arbitrio pro menſura delicti impoſitis, ſed etiam (quod maximi amoris argumentum eſt) temporalibus flagellis a Deo inflictis, & a nobis patienter toleratis apud Deum Patrem per Chriſtum Ieſum ſatisfacere valeamus*. Tribus igitur modis Deo ſatisfacere poſſumus; nempe 1. laborioſis operibus a Sacerdote iniunctis, ut habetur etiam ex S. Greg. vel alio auctore l. 3. in 1. Regum 2. Piis operibus ſponte ſuſceptis, ut docet S. Aug. in pſalm. 50. 3. per voluntariam acceptationem & tolerantiam ærumnarum, quibus cœleſtis Pater erudit nos, & caſtigat, quamdiu hanc mortalem vitam ducimus, videlicet dum alia poſitive immittit, ut aeris intemperiem, egeſtatem, morbos, mortem propinquorum, & alia ordinat dumtaxat, aliis quidem, nimirum iuſtis, ad virtutis profectum & meritum, aliis, puta peccatoribus, in vindictam, ut perſecutiones hoſtium, vaſtationes, bonorum direptiones, calumnias. Quamvis enim mali nocendi habeant voluntatem, poteſtatem tamen non accipiunt niſi a Deo, quibus tanquam flagellis caſtigat omnem filium quem recipit, Hebræor. 12. Tum quia vel Sacerdotes leviores pœnas, quam peccata merentur, iniungunt, aut pœnitentes per ſpontaneas afflictiones, quod deeſt debitæ ſatisfactioni, complere negligunt. Inſuper mundanas huius vitæ afflictationes & miſerias corde contrito & humili ſuſtinere debemus, quia iam ineluctabiles ſunt, ita ut velimus nolimus nos invadent; unde noſtra valde intereſt ut patienter eas feramus, & in commodum noſtrum, quantum fieri poteſt convertamus. Si autem æqua mente illas ferimus, & leviores evadunt, & in magnam noſtram utilitatem cedunt, cum tales afflictiones patienti animo toleratæ ſatisfactoriæ ſimul ſint & meritoriæ, æternumque gloriæ pondus operentur.

De tribus modis quibus ſatisfit Deo.

Tria ſunt genera bonorum operum, quibus pro peccatis noſtris ſatisfacere poſſumus Deo, videlicet oratio, eleemoſyna & ieiunium, ut conſtat ex Trid. ſeſſ. 14. can. 13. Tria hæc pietatis opera aſſignant vulgo theologi pro materia ſatisfactionis: tum quia ea ſimul coniungit Scriptura Tobiæ 12. v. 8. *Bona eſt oratio cum ieiunio & eleemoſyna*; tum quia unicuique vis ineſt maxima ad placandum Deum; tum quia ſunt res pœnales ſimul & medicinales; tum quia ad hæc tria cætera quæcumque ſatisfactionis opera facile revocari poſſunt, ut aperte oſtendit S. Aug. l. *de perfect. iuſtitiæ*: Sub ieiunio quippe comprehenditur omnis corporis caſtigatio, & voluptatum etiam licitarum privatio, nam ibi ſpecies ponitur pro genere. Sub eleemoſyna benevolentia & beneficentia vel dandi vel ignoſcendi, omneque opus miſericordiæ tum corporalis tum ſpiritualis. Sub oratione regulæ omnes ſancti deſiderii; idcirco omnes actus religionis & pietatis in Deum, ut laudes Dei, ſanctæ meditationes ac lectiones, auditio Miſſæ & concionis, ſumptio Sacramentorum, examen conſcientiæ, oblatio noſtrarum operationum ad laudem Dei, actus fidei, ſpei & charitatis. Porro oratio, in qua intelligitur quidquid ad cultum Dei pertinet, ſuperbiam deprimit, elatam mentem Deo ſubiicit: in ea enim confitemur Deum eſſe bonorum omnium auctorem ac largitorem, nos vero peccatores, imbecilles, ac ad quodvis bonum ſine eius adiutorio ineptos. Ieiunium aliæque corporales afflictiones concupiſcentiam carnis reprimunt & expurgant, nec ſine doloris ſenſu multa corpori commoda ſubtrahunt. Eleemoſyna concupiſcentiam oculorum ſeu avaritiam comprimit, & in gratiam pauperum conſuetas expenſas reſtringit, cogitque nos parcius vivere non ſine aliquo incommodo.

§. LI.

De ſufficientia operum præceptorum ad ſatisfaciendum Deo pro peccatis.

Satisfactio pro peccatis noſtris Deo retribui poteſt per opera quoque aliunde debita, ideſt præcepta. Efficacior tamen eſt ſatisfactio quæ fit ex indebitis. Nam iuſtus implendo præceptum meretur, ut Apoſt. 2. Timoth. 4. *fidem ſervavi, in reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ*; igitur per eadem etiam pro peccatis ſatisfacere poſſumus: Nam ſicut implere præceptum eſt meritorium quia laudabile, ſic eſt ſatisfactorium quia laborioſum. Et equidem ſatisfacimus Deo per ieiunia quæ ex mandato Eccleſiæ ſunt obſervanda; per afflictiones quas Deus immittit, & patienti animo perferre debemus; per orationes, eleemoſynas, aliaque

id

id genus pietatis officia nobis ex præcepto iniuncta, immo ipſi Martyres ſatisfaciunt per martyrium, etiam cum in fidei defenſionem illud ſubire tenentur; & in hoc elucet magna Dei benignitas & clementia, ut nobis imputet in præmium & mercedem quæ a nobis exigere poteſt ex iuſtitia.

Indebita porro ſunt magis efficacia ad ſatisfaciendum quam aliunde debita, immo ait P. Antoine, quod hæc (opera ſcilicet aliunde debita) licite iniungi nequeant pro ſatiſfactione, quando pœnitens alia præſtare valeat. Et quoad primum, per ſe patet, nam qui id facit, ad quod ex præcepto non tenetur, ille procul dubio Deo gratior eſt, ac maiorem ſibi laudem acquirit & mercedem. Quocirca perfectiores cenſeutur ac ſunt inter Chriſtianos, qui præter divina præcepta etiam conſilia evangelica ſequuntur, ac implent. Quoad 2. vero conſtat ex Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 8. *Satisfactio, quam imponunt, non ſit tantum ad novæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & caſtigationem*. Opera autem aliunde præcepta nobis non poſſunt inſervire in præteritorum peccatorum vindictam, & caſtigationem; quia tametſi nullum peccatum commiſiſſet pœnitens, adhuc illa implere deberet, nec illis iterum impoſitis puniri cenſetur. Idcirco non eſt iniungendum pœnitenti in vindictam & ſatisfactionem præteriti peccati quod ſacrum audiat diebus feſtis, quod ieiunet tempore ab Eccleſia ad ieiunandum præſcripto; Clerico in ſacris, aut Beneficiato, ut Horas canonicas recitet; non pariter reſtitutio rei ablatæ, reparatio iniuriæ &c., quia iſta pertinent ad ceſſationem a peccato potius quam ad ſatisfactionem: non enim remittitur peccatum niſi reſtituatur ablatum, & prius recedendum eſt a peccato quam pro illo ſatisfiat.

Porro Confeſſarius cenſendus eſt opus impoſuiſſe non aliunde præceptum, niſi aliud exprimat, aut ex circumſtantiis colligi poſſit, cum hæc ſit rationabilis eius intentio. Unde ſi Confeſſarius imponat pœnitenti ieiunium, non ſatisfacit pœnitens ieiunando una die, qua ex præcepto Eccleſiæ, vel ex voto ieiunare tenetur.

§. LII.

De impoſitione pœnitentiæ publicæ.

Pro peccatis occultis quantumvis gravibus non imponendam eſſe publicam pœnitentiam præſcribit ipſum Rituale Romanum: nam hæc eſſet improportionata, & contra uſum Eccleſiæ, & quodammodo læſiva bonæ famæ pœnitentis. Pro peccatis vero publicis imponenda eſt publica pœnitentia iuxta doctrinam Concilii Trid. ſeſſ. 24. c. 8. nam in tali caſu non Confeſſarius, ſed ipſe pœnitens implendo ſuam ſatisfactionem manifeſtat ſuum peccatum cæteroquin notum, & inducitur tantum ad id, quod ex ſe ad tollendum ſcandalum facere debet. Nequit tamen imponi publica pœnitentia ſine conſilio & licentia Epiſcopi, præcipue ſi cum certa ſolemnitate exequenda ſit, puta ſtando cum cereo accenſo ante fores Eccleſiæ &c. Sed quivis Confeſſarius poteſt & debet imponere ſatisfactiones, quæ ſine ſolemnitate impleantur coram iis qui ſcandalum paſſi ſunt, dum aliter tolli nequit, & iubere ut retractent ſermones contra fidem, bonos mores, religionem coram iis qui eos audierunt &c., cum ſcandalum neceſſario tolli debeat.

§. LIII.

De impoſitione medicinalis pœnitentiæ ex qua etiam oriri poſſit vel ſuſpicio, vel notitia peccati pœnitentiis.

Docet Suarez diſp. 85. ſect. 7. Confeſſarium poſſe imponere in medicinalem pœnitentiam aliquod pœnitenti, ex quo ipſius peccati ſuſpicio, immo etiam notitia oriatur ſui peccati, ſi illud ſit medium neceſſarium ad vitandum relapſum; unde ad talem finem poteſt eidem præcipere ut dimittat tale officium, illam domum, ſive aliud huiuſcemodi; & teneri pœnitentem morem gerere, & ſi recuſet, dimittatur ſine abſolutione: & in hoc caſu nulla eſſet ſigilli violatio, quia ſi aliquid contingat, totum eſt ex conſenſu & voluntate pœnitentis: nec eſt gravamen aut onus contra ſigillum, eo quod ille conſenſus per præceptum aut comminationem negandi abſolutionem extorqueatur; quia in ſuppoſitione veræ neceſſitatis non tam præceptum illud imponitur a Confeſſario, quam declaretur pœnitentis obligatio quam in ſeipſo habet, & ideo comminatio illa non minus iuſta eſt quam neceſſaria, dum Confeſſario alias non eſt locus ut munere ſuo fungi poſſit: nec tunc eſt revelatio confeſſionis, ſed, ut ipſemet pœnitens debitum ſuum impleat, ſeipſum voluntarie manifeſtat.

Digitized by Google

§. LIV.

De impoſitione ſatisfactionis aliis applicandæ, ideſt defunctis, num imponi queat.

Satisfactio quæ aliis applicanda ſit v. g. defunctis, procul dubio pœnitenti iniungi poteſt, quia in tali caſu non applicatur aliis ſatisfactio ſecundum valorem, quem habet ex opere operato, ſed ſecundum eum, quem habet ex opere operantis. Inſuper actus charitatis, quo quis applicat alteri ſatisfactionem ſui operis, habet vim ſatisfactoriam, ſicuti habet omne opus meritorium. Sic P. Antoine.

§. LV.

De debito Confeſſarii imponendi pœnitenti ſatisfactionem.

Confeſſarius tenetur iniungere ſatisfactionem pœnitenti valenti eam implere; & hoc manifeſte conſtat tum ex Concil. Trid. ſeſs. 14. cap. 8. & ex Traditione, tum ex ratione ipſa ſatisfactionis, quia nempe eſt pars integralis pœnitentiæ, ut docet cit. Trid. cit. ſeſs. can. 4. Miniſter vero quantum poteſt tenetur procurare Sacramenti integritatem; immo cum ſit in miniſterio huius Sacramenti etiam iudex, æquitatem ſervare debet: Quocirca cum iudicet inter Deum & hominem, ſicuti hominem recte diſpoſitum abſolvere debet, ita debet eſse ſolicitus ut homo Deo ſatisfaciat. Adde inſuper, quod cum ſic medicus, tenetur vulnera peccatorum curare, quod ſit remedio ſatisfactionis. Graviter igitur incumbit ſacro Miniſtro ſatisfactionem imponere pœnitenti, & ſecundum aliquos hoc præſtare debet etiam pro ſolis venialibus, aut mortalibus iam antea confeſſis, cum gravis videatur irreverentia privare Sacramentum ſua integritate, ſeu aliqua ſua integrali parte. Dixi *valenti*, quia abſolutio danda eſt moribundo, qui inter confitendum ſenſuum uſu & cognitione privatur ſine pœnitentiæ impoſitione, ut patet ex praxi Eccleſiæ.

Confeſsarius imponere debet ſatisfactiones quæ vindicativæ ſint & medicinales, convenientes, ſalutares, tum numero ac gravitati peccatorum, tum facilitati & diſpoſitioni pœnitentis proportionatas. Et hoc conſtat ex SS. Patribus, & variis Conciliis, præcipue ex Trid. ſeſſ. 24 c. 8. Confeſſarius enim inſtitutus eſt a Chriſto non ſolum ut ſolvens, ſed etiam ut ligans, ſeu vindicans ſervata æquitate in pœnis præſcribendis, ut docet cit. Trid. tum ut medicus, qui pœnitentis morbos, ac vulnera curet, & morborum cauſſas tollat, ut docent Patres & plura Concilia, & præſertim generale Later. IV. cap. *Omnis*. Patet igitur hanc obligationem eſſe ex genere ſuo gravem, cum integritas Sacramenti exigat, & divinæ offenſæ reparationem, & pœnitentis emendationem & profectum.

Obſerva 1. quod ſalutares & convenientes ſatisfactiones quas iuſtitia divina requirit, generatim ſunt ex Concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 8. illæ, quæ magnopere a peccato revocant, & quaſi fræno quodam coercent, cautiores ac vigilantiores faciunt in poſterum pœnitentes, medentur quoque peccatorum reliquiis, & vitioſos habitus male vivendo comparatos contrariis virtutum actionibus tollunt, unde effecti ſimiles Chriſto Ieſu, qui pro peccatis noſtris ſatisfecit, certam habemus arrham quod ſi compatimur & conglorificabimur.

Obſerva 2. quod ſatisfactiones medicinales convenientes ſunt illæ, quæ peccatorum cauſſas reſecant, malos habitus tollunt, pravas cohibent cupiditates, occaſiones peccandi removent, vitia curant, ac emendationem profectumque pœnitentis pariunt. Huiuſcemodi autem ſunt virtutum actus interni & externi, qui vitiis pœnitentium adverſantur; contraria enim contrariis curantur; frequens oratio, & præcipue matutina & veſpertina, examen conſcientiæ, quotidiana Miſſæ auditio, meditationes præſertim Paſſionis Chriſti Domini, lectiones librorum ſpiritualium, auditio concionum, frequentia Sacramentorum Confeſſionis & Communionis, ſingularis ſollicitudo vitium capitale emendandi, fuga otii & occaſionum peccandi, bonus temporis uſus in exercitiis proprio ſtatui convenientibus, frequentia actuum fidei, ſpei, charitatis & contritionis, aliarumque virtutum, rammemoratio divinæ præſentiæ, ſingularis devotio erga B. Virginem non ſolum eam invocando, ſed virtutes eius etiam imitando, aliaque huiuſce generis pietatis opera. Menſura autem ſatisfactionum medicinalium eſt neceſſitas & infirmitas pœnitentis, & nunquam imminui debent, donec non ceſſet in pœnitente earum indigentia, cum illæ ſatisfactiones ſint remedia neceſſaria ad peccatorum fugam, pœnitentis emendationem & profectum. Quare in his integritatem & ſeveritatem adhibere debet Confeſſarius,

ait

ait P. Antoine cum Suarezio. Hinc Confeſſarius naturam & cauſas, ſeu radicem ac motivum peccatorum pœnitentis ante omnia explorare debet & inquirere, ut applicet accomodata eorum emendationi remedia.

Obſerva 3. quod ſatisfactiones vindicativæ ſeu pœnales debent eſſe proportionatæ non ſolum multitudini & gravitati peccatorum, ſed etiam facultati, conditioni, necnon diſpoſitionibus pœnitentis; unde in his imponendis habenda eſt ratio eius infirmitati, labori, ſtatui, officiis, paupertati &c. prout prudentia & charitas ſuggerent: Non enim ſalutares ſunt ſatisfactiones pœnitenti nimis graves; & ſi ſpectata eius fragilitate periculum ſit ne eas omittat, tunc illæ in ſuum exitium convertentur; In hoc quippe Sacramento potius emendatio & ſalus intenditur pœnitentis quam ſatisfactio pro pœna. Unde ſi ita expediat ad bonum pœnitentis, imponi poteſt levior pœna quam meretur, & id tandem cedit in maiorem Dei gloriam, qui vult præcipue curationem pœnitentis. Sic docent S. Antonin. & S. Carolus *in Inſtruct. Confeſſ.*

Obſerva 4. ſatisfactionem imponendam eſſe ante abſolutionem, & ut ita deprehendatur debita pœnitentis diſpoſitio & deſiderium faciendi dignos fructus Pœnitentiæ; & quia ordo iudicii & iuſtitiæ vindicativæ poſtulat ut pœnitens prius ſatisfactionem ſpondeat & acceptet quam abſolvatur; & ſi forte miniſter præmiſiſſet abſolutionem, tenetur poſtea ſatisfactionem ei iniungere.

Nota cum Sylvio, neceſſarium non eſſe, ut dum Confeſſarius ſatisfactionem iniungit pœnitenti, habeat diſtinctam memoriam ſingulorum peccatorum, quæ pœnitens confeſſus eſt, ſed ſatis eſſe ut in iniungenda ſatisfactione meminerit ſtatus pœnitentis ad eam competenti proportione imponendam. Impoſſibile quippe eſt ſaltem moraliter, ut Confeſſarius diſtincte ſingula meminerit. Et ne quid deficiat pro pleniore inſtructione Confeſſariorum, duo ulterius ab ipſis ſervanda ſunt, videlicet 1. ſemper definite debent tempus quo ligant pœnitentes, puta ad menſem; nam ſi definite non imperent pœnitentibus, v. g. ut ieiunent quolibet 6. Feria, ut Sacramentaliter confiteantur ſingulis Dominicis, ſuſpenſos detinent tum pœnitentem, tum eos a quibus petunt conſilium quamdiu illa ducenda ſit; aut uſque ad mortem, quod vix unquam iniungitur a Confeſſariis propter humanæ voluntatis inſtabilitatem. 2. Depellere debent errorem in quo verſantur non pauci pœnitentes, videlicet quod ſi deſeruerint pœnitentiam ſibi prius iniunctam, eo ipſo ſe immunes putant ab illa perſolvenda, quo hanc ſuam prævaricationem ſeu omiſſionem confeſſi ſint: Monendi ſunt, inquam, illi, ut quamprimum ſatisfaciant, & nonnunquam etiam dimittendi ſunt antequam abſolvantur ad eam perſolvendam, & præcipue ſi in eis deprehendatur negligentia craſſior, & ſupinior, ut vocatur a Theologis, quia negligentia illa inducere debet Confeſſarium in dubitationem, num præcedens abſolutio irrita fuerit defectu veræ pœnitentiæ. Veriſſimum enim eſt & notatu dignum quod docet S. Th. ſcilicet divinum amorem, qui per validam abſolutionem infunditur, ad plura pœnitentiæ opera peragenda incitare quæ Sacerdos iniungere potuiſſet. Ita Habertus.

§. LVI.

De obligatione pœnitentis acceptandi & implendi pœnitentiam ſeu ſatisfactionem rationabiliter ſibi impoſitam.

Pœnitens tenetur acceptare & implere ſeu exequi pœnitentiam rationabilem ſibi a Confeſſario impoſitam, quia Sacerdos habet facultatem iudicialem non ſolum abſolvendi, ſed etiam ligandi, ſeu obligandi per impoſitionem pœnitentiæ. Sic ex Concil. Trid. cit. cap. 8. Immo habet obligationem imponendi proportionatam ſatisfactionem, ut iam oſtendimus, & obligatio eiſa nequit in Sacerdote ſine debito in reo talem iniunctam ſatisfactionem acceptandi & implendi, nam hæc ſunt correlativa; alias vindicativa poteſtas eſſet inefficax, ne dicam vana, quod adverſatur doctrinæ Lateranenſis IV. cap. *Omnis*, ubi ſic legitur: *Omnia ſua peccata confiteatur fideliter, & iniunctam ſibi pœnitentiam ſtudeat pro viribus adimplere*. Et equidem quilibet ſubditus tenetur parere Superiori & iudici iuſtam ſententiam ferenti. Sacerdos enim cui pœnitens per confeſſionem ſe ſubiecit, ei imponit pœnitentiam ut Superior & iudex, & tunc fungitur vicæ Chriſti, & eius nomine ligat & ſolvit. Tandem ſatisfactio eſt pars integralis Sacramenti, quam Deus exigit ad plenam, perfectamque peccatorum remiſſionem. Quare cum pœnitens concurrat ad Sacramentum Pœnitentiæ conficiendum, tenetur ſervare Sacramenti integritatem; & hæc obligatio ex genere ſuo gravis eſt, cum eius materia pertineat ad

ad religionem & iuſtitiam divinam. Nec excuſari poteſt pœnitens ex eo quod alium adire velit Confeſſarium, quia non licet pœnitenti ſine iuſta cauſſa derelinquere Sacramentum iam inchoatum, & Miniſtri cui, iam ſe ſubiecit, iuſtum iudicium effugere. Poterat quidem pœnitens ante confeſſionem alteri confiteri; facta vero confeſſione tali Sacerdoti, hic iam vice Chriſti fungitur, & eius auctoritate ligat, ut conſtat ex Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 8. ubi docet, claves conceſſas eſſe Sacerdoti non ſolum ad ſolvendum, ſed etiam ad ligandum; unde mortaliter peccat, qui pœnitentiam pro mortali iniunctam, vel notabilem eius partem culpabiliter omittit. Nam qui tenetur aliquid præſtare, ad id obligatur per ſe ſub mortali, ſi res gravis ſit. Quod ſi ſit levis, & impoſita ſit pro venialibus, vel etiam pro mortalibus iam alias confeſſis, ſecundum multos eſt veniale tantum illam omittere, ſecluſo ſcandalo & contemptu, quia, aiunt, completio integralis partis per materiam levem non obligat niſi leviter. Alii tamen probabilius ſuſtinent eſſe mortale, quia privando Sacramentum tota ſua integritate & complemento, gravis iniuria illi infertur, nec levis cenſeri poteſt materia reſpectu Sacramenti; licet talis in ſe, cum ſit tota eius integralis pars. Immo ſi Confeſſarius leviorem pœnitentiam impoſuiſſet, tenetur ſupplere, cum lege divina teneamur Deo ſatisfactionem reddere in hac vita etiam pro temporali pœna pro peccatis, quæ quoad culpam ſunt remiſſa, ut patet ex Ioel. 2. *Convertimini ad me in toto corde veſtro, in jejunio, fletu & planctu*. Per ieiunium intelligitur omne opus pœnale, & Matth. 3. habetur: *Pœnitentiam agite*; item Lucæ; *Facite fructus dignos pœnitentiæ*; & hæc iuxta Concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 14. ſignificant non ſolum contritionem, & vitæ emendationem, ſed etiam ſatisfactionem per ieiunia, eleemoſynas, & orationes, aliaque ſpiritualis vitæ exercitia pro pœna temporali, quæ non tota ſemper in Baptiſmo remittitur. Dixi *rationabilem*; nam ſi clavis erret, ut aiunt, ſcilicet ſi imponatur ſatisfactio irrationabilis ob nimiam gravitatem & diuturnitatem, poteſt pœnitens in tali caſu illam recuſare, & alium Confeſſarium adire.

Hic inquiri poſſet de ſtatu quo implenda ſit ſatisfactio, videlicet num in ſtatu gratiæ, an valeat eius executio in peccato mortali; ſed de hoc agemus, quando recenſendæ ſunt conditiones ſatisfactionis.

§. LVII.

De Satisfactionis executione quoad tempus.

Circa ſatisfactionis executionem reſpectu abſolutionis ſequenda eſt Eccleſiæ diſciplina, quoad tempus, circa quod inquirere ſolent theologi, num facienda ſit ante abſolutionem, vel liberum ſit eam poſt abſolutionem implere. Circa quod liberum reliquit Eccleſia & ante & poſt abſolutionem ſatisfactionem exequi. Et quidem nec ratio Sacramenti exigit ut ſatisfactio fiat ſive ante ſive poſt abſolutionem, nec ullum de hoc extat in divina Scriptura præceptum. Quare ex uſu nunc a pluribus ſæculis recepto in Eccleſia, ordinarie impletur non ante ſed poſt abſolutionem. Eccleſia autem præſens non minus quam antiqua a Spiritu ſancto regitur, nec unquam errare poteſt in rebus, quæ fidem, mores, generalem diſciplinam, Sacramentorumque adminiſtrationem reſpiciunt, iuxta illud Matthæi 28. *Et ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi*. Hinc merito Sixtus IV. an. 1478. proſcripſit ut falſam & erroneam hanc Petri Oximenſis propoſitionem: *Non ſunt abſolvendi pœnitentes, niſi peracta prius pœnitentia*. Item Alexander VIII. in generali Congreg. Sanctæ Inquiſitionis habita anno 1690. damnavit tres propoſitiones, quibus docebatur executionem pœnitentiæ ſeu ſatisfactionis iniunctæ neceſſario ex inſtitutione Chriſti ac inviolabili Sacramenti natura ita prærequiri abſolutioni, ut alioquin abſolutio non ſit valida, niſi huiuſmodi ſatisfactio prius completa fuerit, & præſentem Eccleſiarum conſuetudinem, corruptelam eſſe & abuſum. Et Clemens XI. anno 1713. die 8. Sept. huius tenoris damnavit unam Queſnelii propoſitionem; & ratio eſt manifeſta, quia ſatisfactio non eſt pars niſi integralis Pœnitentiæ: pars autem integralis neceſſario non eſt præmittenda parti eſſentiali eiuſdem rei, & ſine illa ſtat tota eſſentia compoſiti, ut patet in phyſicis, ita ut ſi alicui membrum aliquod deeſſet, adhuc eſſet homo conſtans ex anima rationabili & corpore organico: a fortiori igitur hoc valet in moralibus.

Qualis vero fuerit vetus Eccleſiæ diſciplina circa tempus implendæ ſatisfactionis, non conveniunt in hoc theologi. Alii enim opinantur abſolutionem ſemper impartitam fuiſſe ante ſatisfactionis executionem, contenduntque, reconciliationem, quæ fiebat poſt duros publicæ pœnitentiæ labores exanthla-

thlatos, fuiſſe mere cæremonialem, qua pœnitentes privatim abſoluti, palam ac ſolemniter communioni Eccleſiæ reſtituebantur. Alii vero contrarium ſuſtinent, & cum his dicimus, quod tempore quo in uſu erat pœnitentia publica, Sacramentalis abſolutio lege communi & ordinaria non dabatur ante expletam pœnitentiam. Et hoc patet ex variis SS. Patrum teſtimoniis. S. Ambr. lib. 2. de *Pœnit.* c. 9. ait: *Nonnulli ideo poſcunt pœnitentiam, ut ſtatim ſibi reddi communionem velint: hi non tam ſe ſolvi cupiunt, quam Sacerdotem ligare ſuam conſcientiam. Culpam non exuunt, ſed Sacerdotem induunt.* Porro culpa non tollitur per cæremonialem reconciliationem, ſed per Sacramentalem abſolutionem, quam negat S. Doctor ſtatim impertiendam. Ita Pacianus ep. 1. ad Simpronianum Novatianum, Innocentius I. ep. ad Decentium 2. cap. 7. S. Leo ep. 82. alias 91. Sic innumeri alii, quorum teſtimonia brevitatis gratia omittuntur.

Dixi *lege communi & ordinaria*; nam in caſibus extraordinariis impertiebatur abſolutio nondum abſoluto pœnitentiæ ſtadio, ut quando imminebat perſecutio & periculum mortis, vel obtinebat pœnitens ab aliquo Martyre ſupplicem libellum, vel ex hæreſi aut ſchiſmate alios ſecum ad Eccleſiam reducebat; ex quo colligitur, perſuaſos fuiſſe veteres, non eſſe de eſſentia Sacramenti, nec ullum extare divinum præceptum, ut ſatisfactio abſolutionem præcedat, tametſi a publice pœnitentibus ob meliorem eorum diſpoſitionem hoc expoſceretur. Habert, Antoine & alii.

§. LVIII.

De Sacerdotis poteſtate etiam ſecundum præſentem diſciplinam injungendi aliquam pœnitentiam explendam ſive ex parte ſive in toto ante abſolutionem.

Etiam ſecundum præſentem uſum & diſciplinam Eccleſiæ, implendi ſcilicet pœnitentiam ſeu ſatisfactionem poſt abſolutionem, non ſolum licet, ſed etiam prorſus eſt neceſſarium, ut Sacerdos aliquando obliget pœnitentem ad explendam ſive ex toto, ſive ex parte pœnitentiam ante abſolutionem, quia nec Chriſtus nec Eccleſia hoc prohibuere, quando prudenter iudicet Sacerdos ita expedire, & eſt, quando pœnitens non dat ſufficientia converſionis ſeu contritionis ſigna, ut ſi adhuc ieiunium Quadrageſimale integre non ſervaverit, dum poterat & debebat, longas inimicitias geſſerit, & nondum ſit reconciliatus, alioſve vitioſos habitus male vivendo comparaverit, quos contrariis virtutum actibus tollere nequidem adorſus ſit, nec confeſſioni Sacramentali quidquam præmiſerit præter examen conſcientiæ, & conceptum momento temporis contritionis actum, cum Deus non ſoleat tantum donum concedere, niſi orantibus, pulſantibus, & laborantibus; uno verbo hoc exigere poteſt & debet Sacerdos a ſuo pœnitente, ſi illius curationi valde expediat, vel de illius diſpoſitione aliter iudicare nequeat, vel periculum ſit ne abſolutione accepta ſatisfactionem omittat. Et ita docent Suerez, de Lugo, Habert, Antoine & alii.

§. LIX.

De commutatione ſatiſfactionis a Confeſſario iniunctæ.

Certum eſt pœnitentem non poſſe propria auctoritate commutare ſatisfactionem ſibi a Confeſſario iniunctam, nequidem in aliud opus melius, tum quia nulla ſatisfactio poteſt eſſe Sacramentalis, niſi a Miniſtro Sacramenti iniungatur, tum quia reus ſententiam iudicis, & ſubditus præſcriptum Superioris mutare nequit. Tota difficultas igitur eſt, num mutari queat a Confeſſario, & præcipue altero. Negant aliqui poſſe Confeſſarium mutare pœnitentis ſatisfactionem, quam ab altero Confeſſario recepit. Verum cum Haberto diſtinguendum eſt; nempe vel pœnitentia ſalutaris eſt & conveniens, & tunc ab alio Sacerdote mutari nequit, tum quia nulla extat cauſſa illam mutandi, tum quia eſt divinum præceptum ut quæ Confeſſarius præceperit, clave non errante per actum poteſtatis ligandi, ea a pœnitentibus obſerventur, ut habemus Matth. 18. ubi Chriſtus ait: *Amen dico vobis: quæcumque alligaveritis ſuper terram, ligata erunt & in cœlis.* Si autem pœnitentia non ſit conveniens ex ſuperveniente circumſtantia, ut ſalutem ſive corporis ſive animæ morali periculo exponat, mutari poteſt ab ipſo Confeſſario qui illam impoſuit, & tunc non erit neceſſe ut priorem confeſſionem renovet, ſi tempus a quo facta eſt ſit adeo breve, ut moraliter cenſeatur idem iudicium, & Sacerdos adhuc recordetur ſtatum pœnitentis. Hoc tamen fieri debet in alia confeſſione, quia eſt actus iudicialis & uſus clavium, qui nonniſi in Sacramento exercetur. Quod ſi Confeſſarius non am-

Digitized by Google

amplius recordetur peccatorum, pro quibus priorem pœnitentiam impoſuit, requiritur nova eorum confeſſio, quia impoſitio pœnitentiæ eſt actus iuriſdictionis qui ne a iudice ut iudex eſt; igitur nequit procedere ſine cauſſæ notitia. In tali autem caſu, nempe ſi ſatisfactiones impoſitæ ſint irrationabiles & contra prudentiæ regulas, ac minime convenientes, vel tales factæ ſint ob aliquam ſupervenientem circumſtantiam, poteſt quilibet alius Confeſſarius eas mutare. Nam quoad primum, nempe ſi irrationabiles ſint, Sacerdos non habet poteſtatem huiuſcemodi ſatisfactiones iniungendi, nec proinde ad eas obligandi pœnitentes. Quoad alterum vero, ideſt ſi propter ſupervenientem circumſtantiam factæ ſunt incovenientes, iam patet etiam ab altero Sacerdote poſſe mutari, quia ſicut Chriſtus conſtituit in Eccleſia poteſtatem interpretandi & relaxandi leges in foro exteriori, quando neceſſitas aut urgens ratio id exigat; ſic dubium non eſt, quin ſimilem poteſtatem dederit pro foro interiori: æque enim neceſſarium eſt relaxare, vel mutare pœnitentiam, quæ ex occurrente circumſtantia difficilior evaſit & periculoſa, ac diſpenſare in voto caſtitatis, vel in lege prohibente matrimonium inter conſanguineos tertii aut quarti gradus. Mutatio vero pœnitentiæ quacumque ratione facienda ſit, fieri nequit ſine virtute clavium, quæ extra confeſſionem Sacramentalem non exercetur.

Dixi *auditis peccatis*, quia fieri nequit prudenter illa mutatio niſi cognita cauſſa, propter quam pœnitentia mutanda impoſita ſit. Non eſt tamen neceſſe ut integra reiteretur confeſſio, aut ſigillatim quoad ſpeciem & numerum exponantur peccata, ſed ſatis eſt ſi ſummatim declarentur graviora, & peccandi conſuetudines, propter quæ veriſimilius gravior pœnitentia impoſita eſt.

Mutare poteſt alter Confeſſarius etiam pœnitentiam impoſitam propter caſus reſervatos, licet hic non habeat facultatem ab his abſolvendi; quia reſervatio cadit dumtaxat ſuper ipſum peccatum quod ſupponitur directe remiſſum. Sic voto perpetuæ caſtitatis per Summum Pontificem in aliam materiam commutato, Epiſcopus mutare poteſt eamdem materiam, ſi difficilior evaſerit.

§. LX.

De invaliditate Sacramentalis Satisfactionis per alium perſolutæ.

Satisfactio Sacramentalis perſolvi nequit per alium, quia imponitur pœnitenti per ipſum, non per alium perſolvenda: Nam ipſemet reus debet debitam pœnam ſubire. Cum enim culpa ſit perſonalis, perſonalis etiam pro ea debetur ſatisfactio, & hoc patet ex Concil. Trid. a quo traditur, materiam & partem Sacramenti eſſe actus tres pœnitentis, nempe contritionem, confeſſionem, & ſatisfactionem. Igitur ſatisfactio, quæ eſt pars materialis Pœnitentiæ, debet eſſe actus ipſius Pœnitentis non alterius, ſicut nec contritio, nec confeſſio alterius poteſt eſſe materia huius Sacramenti. Quocirca Alexander VII. damnavit hanc propoſitionem, quæ num. eſt 15. *Pœnitens propria auctoritate ſubſtituere ſibi alium poteſt, qui ipſius pœnitentiam adimpleat.*

Cæterum præter ſatisfactionem ſeu pœnitentiam impoſitam a Sacerdote in Sacramento Pœnitentiæ, aliæ, quarum pro reatu pœnæ debitores ſumus, non ſunt ita perſonales, ut non poſſit ab alio pro nobis ſatisfieri, & hoc probat fides Eccleſiæ ac doctrina circa Indulgentias & Sanctorum communionem. Etenim non alio fundamento innixa olim fuit Eccleſia, ut in gratiam Martyrum relaxaret pœnitentibus pœnas canonicas, quam quod perſuaſum habuit, merita Sanctorum, eorumque ſatisfactiones poſſe aliis, Deo indulgente, applicari. Sed de hoc fuſius dicemus agendo de Indulgentiis.

Nota. Quia certa menſura pœnæ temporalis cuique peccato eſt debita, nempe ieiuncta a pœna, quæ eſt debita alteri peccato, hinc poteſt homo ſatisfacere pœnæ debitæ uni peccato abſque eo quod ſimul ſatisfaciat pœnæ aliis peccatis debitæ; nam ſi poteſt homo etiam in ſtatu peccati mortalis ſatisfacere pro pœna temporali debita peccato iam dimiſſo, plane ſatisfacere poterit etiam pro pœna unius peccati, remanente integro debito pœnæ perſolvendæ pro alio peccato. Et quæ in contrarium proponuntur præcipue ab Eſtio ex Scriptura & Patribus, probant ſolummodo, hominem in actuali peccato, vel formali affectu ad peccatum non poſſe ſatisfacere.

§. LXI.

De conditionibus Satisfactionis.

Conditiones ſatisfactionis ſex enumerantur, 1. ſatisfactio debet eſſe actio moraliter bona; 2. ſupernaturalis, 3. laborioſa & pœnalis, 4. ab homine iuſto, ſaltem ut ſit de

de condigno, 5. æqualis reatui, ſeu debito pœnæ temporalis, niſi iuſta de cauſſa relaxanda ſit, 6. ſecreta pro peccatis occultis publica pro publicis. De quinta conditione iam ſatis dictum eſt, de ſexta dicetur impoſterum: nunc ſolum de quatuor prioribus breviter aliqua dicemus, cum iam ea quæ ad illas pertinent, facile ex dictis colligi poſſint.

Primo igitur ſatisfactio debet eſſe actio *moraliter bona*; actio quidem, non paſſio. Satisfactio enim eſt actus virtutis Pœnitentiæ, quo pœnitens voluntarie ac libere ſe ſubiicit impoſitis pœnis ad compenſandam iniuriam Deo illatam per peccatum, quod fieri nequit niſi per actionem moraliter bonam, cum per actionem malam nova iniuria Deo inferatur. Unde tam longe abeſt quod hæc reatum præteritarum culparum exſolvat, quin immo novum contrahit reatum. Quocirca patet quantum errent quidam moderni docentes, pœnitentiam a Sacerdote iniunctam implere pœnitentem per actum, per ieiunium, eleemoſynam, &c. qui ex fine, aut circumſtantiis malus ſit 2. Satisfactio debet eſſe *ſupernaturalis*, ſcilicet ex fide per pœnitentiam operante, quia opera noſtra non ſunt nec meritoria, nec ſatisfactoria, niſi per Chriſtum, ſine quo nihil facere poſſumus: *Sine me nihil poteſtis facere*. 3. *Laborioſa* eſſe debet *&* *pœnalis*, quia cum pœnitens ſupponatur pœnæ temporali obnoxius, iuſtitia exigit ut illam pœnam exſolvat piis ac laborioſis afflictationibus, ut iam demonſtratum eſt. 4. ut opus ſit ſatisfactorium ſaltem de condigno, neceſſe eſt ut fiat ab homine iuſto, nam ut dictum eſt, Deus veniam non elargitur niſi iis quos recepit in ſuam amicitiam: unde pœnitens plus curare debet ut ſe in Dei amicitiam reſtituat, quam ut a pœna peccatis debita liberetur. *Sine charitate*, ait Aug. Doct. in *Suppl.* q. 14. art. 2. *opera facta non ſunt ſatisfactoria*. Dixi *ſaltem de condigno*; nam *de congruo* controvertitur in Scholis, utrum valide perſolvi queat in ſtatu lethalis peccati. Cui difficultati ut ſatisfiat:

Obſerva 1. ſatisfactionem aliam eſſe non Sacramentalem, aliam Sacramentalem, ſeu quæ pars eſt Sacramenti.

Obſerva 2. quod in peccato mortali, ſeu in homine reo alicuius peccati mortalis diſtingui debet 1. actus peccati qui tranſit, 2. reatus ſeu macula quæ ſupereſt poſt phyſicum peccati actum, quæ macula nihil aliud eſt, quam ipſum peccatum non retractatum & moraliter perſeverans. Reatus vero ille triplex diſtingui ſolet, nempe culpæ, pœnæ æternæ & pœnæ temporalis, 3. affectus peccati ſeu complacentia & voluntas peccandi; 4. infirmitas quæ ex diuturno peccandi habitu contrahitur.

Obſerva 3. reatum peccati nunquam dimitti ſive extra Sacramentum ſive in Sacramento, niſi depoſita voluntare peccandi; hæc enim eſt conditio prorſus eſſentialis & neceſſaria. His poſitis ſit:

Homo in ſtatu peccati mortalis extra Sacramentum non ſatisfacit Deo non ſolum de condigno, ut per ſe patet, cum ad hoc requiratur, ut antea dictum ſuit, ſtatus iuſtitiæ, ideſt amicitia Dei, ſed nec etiam de congruo, quia nulla extat Dei promiſſio in divinis Scripturis, qua Deus ſe obſtrinxerit ad talem veniam & indulgentiam concedendam. Non ideo tamen laxanda habæna paſſionibus, & prorſus abiicienda pœnalis ſatisfactio, qua & flecti poteſt divina miſericordia, & corpus paulatim aſſueſcit labori ac pœnitentiæ.

Tota igitur difficultas verſatur circa ſatisfactionem Sacramentalem factam in ſtatu peccati mortalis, num valida ſit & non iteranda. Et circa hoc nonnulli Theologi ſentiunt ac ſuſtinent invalidam eſſe ſatisfactionem perſolutam in ſtatu peccati mortalis, quia, aiunt ipſi, pœnitentia illa nullatenus exſolvit reatum pœnæ temporalis; nulla enim habetur ſolutio, quæ fit pecunia adulterina. Alii vero diſtinguunt: vel ſatisfactio iniuncta eſt actus tranſiens, qui nullum producit effectum, ut oratio; vel adiunctum habet opus externum, ideſt habetur aliquis effectus in ſatisfaciente poſtquam actus ſatisfactorius tranſiit, ſicut ex ieiuniis manet corporis debilitatio, ex eleemoſynarum elargitione ſubſtantiæ diminutio. Ita D. Th. in *Supplem.* q. 14. a. 3. ad 3. Unde ſi primum dicatur, pœnitentia eſt nulla & ideo reiteranda, ut ait cit. S. Doctor. *Actus autem interior, quia totaliter tranſiit, nullo modo vivificatur, ſed oportet ut reiteretur*; non vero ſi ſecundum dicatur, quia per idem S. Doctorem tales ſatisfactiones ſunt validæ; *Et tales ſatisfactiones*, ait ibidem, *in peccatis factæ non oportet ut iterentur; quia quantum ad hoc quod de eis manet per pœnitentiam Deo acceptæ ſunt.*

Alii volunt abſolute validas eſſe quæcumque ſint ſatisfactiones Sacramentales, etiam in ſtatu peccati mortalis perſolutas, ac ideo non iterandas, & hæc eſt ſententia communior, tum quia pœnitens ſubſtan-

ſtantiam præcepti impleverit; tum quia bonum opus gratia elicitum ab homine in ſtatu peccati mortalis eſt meritórium & ſatiſfactorium de congruo, quatenus diſponit ad Sacramentum, quod cum remiſſione culpæ plus vel minus minuit reatum pœnæ temporalis, quo pœnitens fuerit magis vel minus diſpoſitus; tum quia ſicut iniunctæ pœnitentiæ ante abſolutionem implendæ, virtute clavium & ex opere operato reatum pœnæ temporalis excludunt; ita pœnæ in Sacramento iniunctæ, & poſt abſolutionem abſolvendæ, etiamſi ſuperveniat peccatum mortale priuſquam expletæ fuerint (ſi tamen illud peccatum in proxima confeſſione clavibus ſubiicietur) ſatisfactoriæ evadent ſublato impedimento, nimirum peccato mortali. Hoc tamen intellige, dummodo hæ ſatisfactiones cum recta intentione & recto modo impleantur a pœnitente, ideſt actu non peccet in earum executione, puta ſi eleemoſyna eſſet ſatisfactio iniuncta, non fiat ex vana gloria, vel ſi oratio, non recitetur cum voluntaria diſtractione; item actu non gerat voluntatem ſeu propoſitum peccandi, ideſt nullum habeat affectum ad culpam, cum fieri nequeat ut eadem actione quis ſimul Deum offendat & propitium habeat. Immo in tali caſu, ideſt ſi cum huiuſcemodi pravo animo adimpleatur ſatisfactio, eſt potius irriſio quam ſatisfactio. Cenſet vero P. Antoine, quod implens pœnitentiam ſeu ſatisfactionem in peccato mortali, peccet ſaltem venialiter, quia partem Sacramenti indigne ſuſcipit, & ponit obicem effectui, nempe remiſſioni pœnæ temporalis, quæ eſt effectus ſecundarius pendens a primario, nempe a gratia ſanctificante.

§. LXII.

De tempore quo ſatisfactio ſacramentalis ſuum conſequitur effectum.

Circa tempus quo effectum ſacramentalis ſatisfactionis conſequatur pœnitens, ſi attendatur ſententia Tourneléii, videtur quod hæc ſortiatur ſuum effectum ſtatim ac a pœnitente acceptata fuit cum ſincera voluntate eam adimplendi. Docet enim ille auctor, quod ſi homo ſtatim poſt acceptatam ſatisfactionem cum firmo propoſito eam adimplendi moriatur, antequam eam exequi poſſit, vi Sacramenti ex opere operato aliquid pœnæ temporalis ei remittatur, cuius tamen menſuram ſolus Deo novit. Ordinarie autem remittitur pœna proportione ſervata pœnitentiæ ſeu ſatisfactioni, ideſt maior vel minor pro maiori vel minori labore qui ſuſtinetur.

Si vero hic quæratur, an ſatisfactio ſacramentalis non ſolum tollat reatum pœnæ, ſed etiam aliquam novam gratiam conferat, reſpondet Tournel. ſatisfactionem ſeiunctim ſumptam ab aliis Pœnitentiæ partibus gratiam ullam ex opere operato non conferre, ſicuti nec confeſſio nec contritio tali modo acceptæ eam conferunt. Gratia enim ex opere operato producitur a Sacramento, cum ex omnibus ſuis partibus perfectum eſt. Quando vero impletur ſatisfactio Sacramentum Pœnitentiæ omnibus ſuis partibus eſſentialibus iam perfectum fuit: igitur ſatisfactio gratiam ullam quando impletur conferre nequit; alias etiam contritio & confeſſio ſeiunctim ſumptæ producere deberent, cum non ſit maior ratio in uno, quam in alio.

§. LXIII.

De utilitate ſeu de effectibus ſatisfactionis.

Tametſi ex iam dictis de ſatisfactione facile colligantur beneficia, utilitates, & commoda quæ in homine pœnitente ex illa reſultant; non incongruum tamen eſt, ut ea ſigillatim exponantur, ut eo magis excitetur noſtra ſollicitudo erga ſatisfactionis exercitia, & ut ſimul melius aperiantur Novatorum errores contra Eccleſiæ doctrinam de ſatisfactione.

Fructus ſeu beneficia ac commoda ſatisfactionis ſeptem enumerantur tum ex Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 8. tum ex Catechiſmo Rom. 2. parte n. 91. & ſeqq. Primo enim per ſatisfactionem reliquiæ expurgantur peccatorum, necnon habitus vitioſi eradicantur, ut ait S. Chryſoſt. de Davide hom. 2. in pſalm. 50. *Non ſatis habet*, ait S. Doctor, *curatum eſſe vulnus, etiam cicatricem ſanari, priſtinum etiam decorem reſtitui petit*. Et ſimilia habet etiam homil. 4. in *Acta Apoſtolor.* 2. Pœnis ſatisfactoriis magnopere a peccato revocamur, & quaſi quodam fræno cohibemur, cautioreſque ac vigilantiores efficimur: nam *ſi cito rediret homo ad priſtinam beatitudinem, nullus illi timor eſſet peccando cadere in mortem*, ait D. Auguſtinus. 3. Cum ex fructibus arbor dignoſcatur, laborioſæ exercitationes ſunt ſigna moraliter certa ſinceræ pœnitentiæ, ita ut ſine his cum cor hominis profundum ſit & imperſcrutabile; & pœnitens ipſe, & multo magis Confeſſarius aliquando dubitate

re poſſent, immo deberent, num adſit ex animo deteſtatio peccati ac efficax novæ vitæ propoſitum. Hinc S. Aug. in Enchiridion c. 65. ait: *Quia plerumque dolor alterius cordis occultus eſt alteri, neque in aliorum per verba aut quæcumque ſigna procedit; recte conſtituuntur ab iis qui Eccleſiis præſunt pœnitentiæ, ut fiat ſatis etiam Eccleſiæ, in qua remittuntur ipſa peccata; extra eam quippe non remittuntur.* 4. Per pœnales ſatisfactiones ſponte ſuſceptas prævenimus Dei punitionem, gravioreſque pœnas, nam ex Apoſt. 1. Corinth. 11. *Si nos ipſos diiudicaremus, non utique iudicaremur.* Et S. Aug. ſerm. 288. ait. *Si tu te punire volueris parcet ille: qui autem agit bene pœnitentiam ſuus ipſe punitio eſt: ſit oportet ipſe ſeverus in ſe, ut in eum ſit miſericors Deus.* 5. Huiuſmodi pœnas perpetiendo fit ut ſimiles reddamur capiti noſtro Ieſu Chriſto. Nam iuxta Apoſtolum Rom. 8. *Sumus cohæredes Chriſti, ſi tamen compatimur ut & conglorificemur.* Unde S. Leo ſerm. 14. *de paſſione*: ait: *Corpus regenerati fiat caro crucifixi.* 6. Operibus ſatisfactoriis Eccleſiæ ſatisfit, quæ peccatis aliorum præſertim publicis graviter offenſa eſt, & hoc præbet aliis exemplum, ut diſcant quomodo vitam ſuam debeant inſtituere ac pietatem ſequi; *id agat*, (ait S. Aug. de omni pœnitente) *quod non ſolum ipſi proſit ad recipiendam ſalutem, ſed etiam cæteris ad exemplum.* 7. Operibus pœnalibus ac laborioſis reatus pœnæ temporalis qui ſæpe dimiſſa culpa remanet, expungitur; & Deo proprie fit ſatis, & hic eſt præcipuus & proprius fructus & effectus Sacramentalis ſatisfactionis.

Recentiores eterodoxi, qui in aliis ſex prioribus fructibus ſatisfactionis conveniunt, in hoc prorſus & magna contentione diſſentiunt. Nam Lutherus in exordio ſuæ defectionis in ſerm. *de Indulgentiis* anno nempe 1518. negavit Deum pœnam ullam poſt culpæ remiſſionem exigere. Poſtea vero, ideſt in aſſertione ſuorum articulorum art. 5. admiſit interdum remanere reatum pœnæ temporalis, & pœnis ſponte aſſumptis flagella divina averti, ac denique ieiuniorum, orationum, eleemoſynarum opera eſſe Deo grata; ſed prorſus denegat huiuſcemodi opera eſſe, & dici poſſe ſatisfactoria, ut per ea pœnæ peccatis debitæ compenſentur, quia (iuxta palpabilem eius errorem) Pœnitentiam nihil aliud vult eſſe, quam fidem, qua apprehendimus Chriſtum pro nobis ſatisfeciſſe. Hos Lutheri errores amplexi ſunt & ſecuti Melancthon, ut habetur in eius Apologia Confeſſionis Auguſtanæ, Calvinus ut in lib. 3. eius *Inſtitutionum* cap. 4. ubi hic priorem Lutheri ſequitur ſententiam, nempe Deum a iuſtis nullas expetere pœnas in vindictam præteriti peccati, ſed eos tantum caſtigare ad emendationem & profectum impoſterum.

§. LXIV.

De præcipuis canonibus pœnitentialibus ſecundum ordinem Decalogi.

Circa I. Decalogi Præceptum.

Qui a fide deſciverit, pœnitentiam aget annis decem.

Qui auguriis, & divinationibus ſervierit, quive incantationes diabolicas fecerit, pœnitens erit annis ſeptem.

Reſpiciens furta in aſtrolabio, pœnitens erit annis duobus.

Si quis ligaturas, aut faſcinationes fecerit, pœnitens erit duos annos.

Qui magos conſuluerit, in pœnitentia erit annis quinque.

Circa II. Præceptum.

Quicumque ſciens peieraverit, 40. dies in pane & aqua, & ſeptem ſequentes annos pœniteat, & numquam ſit ſine pœnitentia; & numquam in teſtimonium recipiatur; & poſt hæc communionem percipiat.

Qui periurium in Eccleſia fecerit, pœnitentiam aget annos decem.

Si quis Deum vel B. Virginem, vel aliquem Sanctum publice blaſphemaverit, pro foribus Eccleſiæ diebus Dominicis ſeptem, in manifeſto, dum Miſſarum ſolemnia aguntur, ſtet; ultimoque ex illis die, ſine pallio, & calceamentis, ligatus corrigia circa collum; ſeptemque præcedentibus feriis ſextis in pane & aqua ieiunet, Eccleſiam nullo modo tunc ingreſſurus. Singulis item illis ſeptem diebus Dominicis tres aut duos, aut unum pauperem paſcat, ſi poteſt; alioquin alia pœnitentia afficiatur. Recuſans Eccleſiæ ingreſſu interdicatur, in obitu Eccleſiaſtica careat ſepultura.

Qui votum ſimplex violaverit, pœniteat tribus annis.

Circa III. Præceptum.

Qui opus aliquod ſervile die dominico, feſtove fecerit, pœnitentiam aget tres dies in pane & aqua.

Si quis ieiunia a ſancta Eccleſia indicta viola-

lave-

laverit, pœnitentiam aget dies viginti in pane & aqua.

Qui in Quadrageſima ieiunium violaverit, pro uno die pœnitentiam aget dies ſeptem.

In Quadrageſima carne ſine inevitabili neceſſitate veſcens, in paſcha non communicet, ac præterea a carne abſtineat.

Circa IV. Præceptum.

Qui parentibus maledixerit, 40. *dies pœnitens ſit in pane & aqua.*

Qui parentes iniuria affecerit tres annos. Qui percuſſerit, annos ſeptem.

Si quis contra Epiſcopum, paſtorem, & patrem ſuum inſurrexerit, in monaſterio omnibus diebus vitæ ſuæ pœnitentiam aget.

Si quis Epiſcopi, aut miniſtrorum eius, vel parochi ſui præcepta contempſerit, vel irriſerit, pœnitentiam aget dies 40. *in pane & aqua.*

Circa V. Præceptum.

Qui presbyterum occiderit, pœniteat 12. *annis.*

Si quis patrem, aut matrem, fratrem, aut ſororem occiderit, toto vitæ ſuæ tempore non ſuſcipiat corpus Domini, niſi in obitu: abſtineat a carne & vino, dum vixerit; ieiunet ſecunda, & quarta, ac ſexta feria.

Si quis hominem occiderit, ad ianuam Eccleſiæ ſemper erit, & in obitu communionem recipiet.

Qui homicidii auctor fuit, ob conſilium quod dedit, pœnitentiam aget 40. *dies in pane & aqua, cum ſeptem ſequentibus annis.*

Si qua mulier ſponte abortum fecerit, pœnitentiam aget annos tres; ſi nolens quadrageſimas tres.

Qui nolens filium oppreſſerit, pœnitentiam aget dies 40. *in pane & aqua, oleribus ac leguminibus; abſtinebit ab uxore dies totidem. Deinde pœnitens erit tres annos per legitimas ferias: tres præterea quadrageſimas in anno obſervabit.*

Qui ſceleris occultandi cauſſa filium necarit, pœnitentiam aget annos decem.

Si quis per iram ſubitam, aut per rixam hominem necarit, pœnitentiam aget annos tres.

Si quis aliquem vulneraverit, vel ei aliquod membrum præciderit, pœnitentiam aget uno anno per legitimas ferias.

Si quis ictum proximo dederit nec nocuerit, tridui pœnitentiam aget in pane & aqua.

Circa VI. Præceptum.

Si laicus ſolutus cum fœmina ſoluta concubuerit, pœnitens erit tres annos.

Qui turpiloquio, aſpectuque polluitur negligens, pœnitentiam aget 20. *dies.*

Qui cum uxore ſua turpiter concubuerit pœnitens erit 40. *dies.*

Qui cum duabus ſororibus fornicatus fuerit, aut filiam ſpiritualem violaverit, perpetuam pœnitentiam aget.

Qui inceſtum fecerit (non ita enormem) *pœnitens erit* 12. *annis.*

Qui monialem violaverit, pœnitens erit annis decem.

Si quæ mulier ceruſa, aliove pigmento ſe oblinit, ut aliis viris placeat, pœnitentiam aget annos tres.

Si presbyter cognovit filiam ſuam ſpiritualem, quam ſcilicet baptizavit, vel quæ ſibi confeſſa fuit, debet pœnitentiam agere duodecim annis. Et ſi crimen ſit manifeſtum, debet deponi, & peregrinando 12. *annis pœniteat, & poſtea monaſterium intret, tota vita ſua moraturus ibidem.*

Pro adulterio ſeptenni & decennii pœnitentia imponitur. Pro oſculo, ſeu amplexu impudico triginta dierum pœnitentia ſtatuitur.

Circa VII. Præceptum.

Si quis furtum de re minori fecerit, pœnitentiam aget annum unum.

Qui furatus eſt aliquid de Eccleſiæ ſupellectili, vel theſauro, vel pecuniam Eccleſiaſticam, oblationeſve Eccleſiæ factas, pœnitens erit annos ſeptem.

Qui decimam ſibi retinuerit, aut dare neglexerit, quadruplum reſtituet, & pœnitentiam aget dies 20. *in pane & aqua.*

Qui uſuras accipit, rapinam facit, pœnitentiam aget annis tribus, uno in pane & aqua.

Circa VIII. Præceptum.

Qui falſo teſtimonio conſenſerit, pœnitens erit annos quinque.

Falſarius in pane & aqua pœnitentiam agat, quandiu vivit.

Si quis de proximo detraxerit, pœnitens erit dies ſeptem in pane & aqua.

Circa IX. & X. Præceptum.

Rem alienam nefarie concupiſcens, avaruſque, pœnitens erit tribus annis.

Si quis concupiſcit fornicari; ſi Epiſcopus, pœnitens erit annos ſeptem; ſi presbyter, quin-

Digitized by Google

quinque; ſi diaconus vel monachus, tres; ſi clericus, aut laicus, annos duos.

§. LXV.

De Pœnitentiæ conditione.

Circa hanc Pœnitentiæ ſeu ſatisfactionis conditionem ſervanda eſt Eccleſiæ conſuetudo, quæ, ut communiter ſentiunt Theologi, a ſeptimo ſaltem ſæculo invaluit, ut de occultis peccatis occulte, de publicis publice Pœnitentia peragatur. Immo Sacerdoti cavendum eſt, ne ſatisfactionem imponat, quæ occultum pœnitentis peccatum aliquo modo manifeſtet. Verum cum a tertiodecimo ſæculo antiqua Eccleſiæ diſciplina multum quoad publicam Pœnitentiam ſe remiſerit, Legati Caroli IX. Galliarum Regis inter cætera in mandatis acceperant ut peterent decretum a Patribus Concilii Trid. quo graviorum criminum notorii rei ſubiicerentur pœnitentiæ publicæ, quorum poſtulatis & aliorum votis annuit Concilium ſeſſ. 24. c. 8.

Dixi *ſaltem a ſeptimo ſæculo*, cum non levis controverſia ſit in ſcholis, num prioribus ſæculis peccata omnino occulta æque, ac publica ſubiecta fuerint publicæ Pœnitentiæ.

§. LXVI.

De iis ad quos ſpectat publicam pœnitentiam imponere.

Pœnitentia cum aliqua ſolemnitate publice peragenda, puta ſtando ad fores Eccleſiæ cum cereo accenſo, non eſt iniungenda ſine Epiſcopi conſilio & auctoritate, ut habemus ex Concilio Rothomagenſi an. 1604. cap. 8. & ex S. Th. *in ſupplem.* q. 28. art. 3. Pro peccatis tamen publice cum aliorum offenſione perpetratis quilibet Confeſſarius imponere poteſt, & debet ſatisfactiones, quibus ſine cæremoniarum apparatu ſatisfiat Eccleſiæ, & fideles qui ſcandalum paſſi fuerint, videndo pœnitentis bona opera præcedentibus criminibus oppoſita, glorificent cœleſtem Patrem. Si quis v.g. ſolebat abſtinere a divinis Eccleſiæ officiis, ſolicite conveniat & devote adſtet. Si in Quadrageſima non ieiunaſſet, vel palam cibis vetitis uſus ſit, poſt Quadrageſimam ieiunet, & a carnibus ſe abſtineat; & ſic de cæteris.

§. LXVII.

De diſciplina veteris Eccleſiæ circa publicam pœnitentiam.

Præſens diſputatio fere tota hiſtorica eſt, & erudite inter alios hanc exponit P. Morini, & circa rem hanc varia inquirenda occurrunt, videlicet num prioribus ſæculis fuerit eadem ſemper publicæ pœnitentiæ diſciplina; quando ſeverior facta ſit; varii pœnitentiæ gradus, ſeu ſtationes; tempus præfixum pœnitentibus in omni ſtatione; actus eorum pœnitentium in qualibet ſtatione; peccata quæ obnoxia erant publicæ pœnitentiæ; an publica pœnitentia ſæpe iiſdem perſonis iniungeretur.

Primo Eccleſiæ ſæculo fuit in uſu pœnitentia publica, & habetur exemplum illius inceſtuoſi Corinthii, quem Apoſtolus 1. Corinth. 5. tradidit ſathanæ in interitum carnis, hoc eſt pœnitentiæ publicæ ſubiecit, ſicuti veteres communiter interpretantur. Pro ſæculo vero ſecundo teſtimonium habetur in S. Irenæo, qui in libro 1. c. 9. ſcribit, mulieres a Marco præſtigiatore corruptas, per pœnitentiam publicam communioni fidelium fuiſſe addictas. Pro tertio plurima habentur documenta in Operibus Tertulliani & S. Cypriani: Prior quippe graphice deſcribit exteriorem pœnitentium habitum & actum; poſterior vero eiuſdem pœnitentiæ leges conſtituit in frequenti Epiſcoporum Concilio, ut habetur in ep. 52. ad Antonianum. De ſequentibus autem ſæculis infra dicemus.

Non fuit tamen ſemper eadem pœnitentiæ publicæ diſciplina; nam prioribus illis ſæculis non legitur ullum certum tempus præfixum fuiſſe peragendæ pœnitentiæ, & conicitur ex exemplis breve fuiſſe illius ſtadium. Etenim Apoſtolus inceſtuoſum pœnitentem intra unius anni ſpatium Eccleſiæ reconciliari voluit. Euſebius lib. 3. *Hiſtoriar.* cap. 23 refert ex Clemente Alexand. iuvenem quemdam, qui per plures annos fuerat dux latronum, adductum ad pœnitentiam a S. Ioan. brevi tempore ad communionem Eccleſiæ fuiſſe receptum. Item lib. 6. c. ult. narrat idem Euſebius, Nathalium Epiſcopum ab hæreticis deceptum ad pedes Zephirini ſummi Pontificis, poſtea provolutum, ſacco indutum & cinere ſordidatum communioni Eccleſiæ fuiſſe reſtitutum. Inſuper Tertullianus neceſſitatem pœnitentiæ pluribus commendans in libro integro de re hac, meminit alicuius præſtiniti

niti temporis, videlicet unius aut plurium annorum.

Si autem opponatur canon 24. Apoſtolicus & concio S. Petri apud Clementem Alexandr. lib. 6. ante medium, ubi certum tempus aſſignatur percurrendæ pœnitentiæ, reſpondetur, neminem eſſe tam rudem & ignarum, qui neſciat canones illos non eſſe Apoſtolorum, ſed ex veteribus Conciliis collectos ſub ſuppoſitio Apoſtolorum nomine: Concionem quoque D. Petri plane fictam eſſe & ſuppoſititiam.

A Montano vero ad Novatianum, ſcilicet circa medietatem tertii ſæculi, licet in ſpecie nullum a Patribus aſſignatum ſit certum tempus agendæ pœnitentiæ, ſeveriorem tamen certum eſt & diuturniorem cœpiſſe eſſe pœnitentiam. Et primum patet ex ſilentio tum Cornelii in ſuo Romano, tum Cypriani in ſuo Cathaginenſi Concilio in cauſſa lapſorum, cum in illis Conciliis nullum habeatur præfinitum tempus, quo neceſſe fuit lapſos, in laboribus pœnitentiæ retineri. Alterum vero, nempe tempus illud fuiſſe diuturnius, & Eccleſiam tunc cœpiſſe agere ſeverius cum lapſis, conſtat tum ex ep. 52. S. Cypriani, tum ex cauſſa lapſorum, qui libellis martyrum muniti, vel nulla, vel leviſſima acta pœnitentia reconciliari poſtulabant, adverſus quos, ſicut & adverſus Presbyteros in concedenda venia faciliores, invehitur S. Cyprianus: Eorum vero occaſione duplex decretum emiſſum eſt, unum proviſorium, quo nempe proviſum fuit, ut lapſis huiuſmodi pax concederetur ſi urgeret mortis periculum; alterum vero peremptorium, quo ſtatutum fuit, ut ſi nullum eſſet mortis periculum, lapſi plenam agerent pœnitentiam. Severior igitur tunc temporis cœpit eſſe diſciplina pœnitentiæ, quia Patres volebant Montaniſtis & Novatianis locum eripere incuſandi, ut ſolebant, nimiam catholicorum in concedenda lapſis venia facilitatem. A Novatianis igitur, ideſt poſt Novatum ſeveriſſima fuit Eccleſiæ diſciplina circa pœnitentes, & cum antea nullum præſcriptum fuiſſet tempus pœnitentiæ agendæ, ſed totum iudicio & prudentiæ Epiſcoporum relinqueretur, tunc creditur inſtitutas fuiſſe ſolemnes pœnitentiæ ſtationes ſeu gradus, ſcilicet *fletum*, *auditionem*, *proſtrationem*, *conſiſtentiam*, atque præfinitum ſimul fuiſſe eius per plures annos pro ratione criminum peragendæ tempus. Quatuor hoſce gradus ſeu ſtationes pœnitentiæ viguiſſe in Eccleſia & ut veroſimilius creditur, inſtitutos fuiſſe poſt Novatum ſeu poſt exortam Novatianorum hæreſim, probatur ex S. Gregorio Thaumaturgo, Baſilio, Gregorio Niſſeno aliiſve bene multis veteribus monumentis, quibus graduum illorum vel ſtationum ſit mentio: vide Morinum lib. 6. c. 1. 2. & ſeqq. qui de illis ibi agit. Secundum vero, nempe ſtationes illas ſtatutas ordinataſque fuiſſe proxime poſt Novatianam hæreſim, ideſt poſt medium tertii ſæculi, veroſimiliter inferri poteſt ex eo, quod apud veteres, qui hæc tempora præceſſerunt, non occurrit mentio pœnitentiæ in illas quatuor ſtationes ſeu gradus diſtributæ. Primus omnium qui de illis loquatur, eſt S. Greg. Thaumaturgus in ſua ep. canon. can. 7. 8. 9. 10. & 11. Et deinde alii Patres ut Ancyrani Concilii anno 314. Baſilius in ep. ad Amphilochium, & Greg. Niſſenus ep. ad Letoium: S. enim Gregorius Thaumaturgus in cit. ep. mentionem facit nominatim eorum graduum pœnitentiæ: nam can. 7. 8. eiuſdem epiſt. meminit *auditionis*, can. 9. *ſubſtrationis & conſiſtentiæ*; *fletus* vero ſuboſcure indicatur can. 8. ubi domorum invaſores nequidem auditionis dignos eſſe pronunciat, quod certe de ſtatione fletus non immerito intelligi poteſt: Etenim non iudicavit S. Doctor omni prorſus pœnitentia privandos. Concilium vero Ancyranum celebratum 40. aut 50. circiter annis poſt ſcriptam illam epiſtolam gradus illos recenſet non tanquam recentes, ac primum a ſe inductos, ſed iam receptos ac in uſu poſitos. Veroſimilius igitur eſt, gradus ac ſtationes illas pœnitentiæ inſtitutas fuiſſe poſt medium tertii ſæculi, ideſt circa tempora ortus hæreſis Novatianæ. Diſtinctæ ſtationes pœnitentiæ viguerunt prius in Eccleſia Orientali quam in Occidentali, quia mentio eorum graduum prius occurrit apud Scriptores græcos quam latinos; nam occurrit apud S. Gregor. Thaumaturgum 3. ſæculo, apud Ancyranos Patres, S. Baſilium, Greg. Niſſenum 4. ſæculo, & apud latinos ſexto ſæculo. Illi enim gradus primum recenſentur in ep. 7. Felicis Papæ III. ad univerſos Epiſcopos, tametſi negari nequeat etiam ante illa tempora pœnitentiam publicam in uſu fuiſſe apud latinos.

Gradus ſeu ſtationes publicæ pœnitentiæ quatuor fuere, ut diximus, ſcilicet fletus, auditio, ſubſtratio, & conſiſtentia, de quibus hic infra dicetur.

§. LXVIII.

Digitized by Google

§. LXVIII.

De Fletus ſtatione.

Statio ſeu gradus flentium ita appellabatur, & flentes dicebantur pœnitentes, dum erant in tali gradu, quia ſtabant extra portam Oratorii lugubri veſte & cilicio induti, cinere conſperſi, reos palam & flentes ſe profitebantur, & ad genua fidelium in Eccleſiam ingredientium advolvebantur, & ab his cum lachrymis expoſcebant ſubſidium precationum, ut per ſe apud Epiſcopum intercederent, ipſiſque ab eo obtinerent copiam pœnitentiæ agendæ, & peccati condonationem. *Fletus* (ait S. Greg. Thaumaturgus can. 11. ep. canon.) *eſt extra portam Oratorii, ubi peccatorem ſtantem oportet fideles ingredientes orare, ut pro ſe præſentetur.* Idem habet S. Baſilius can. 56. Inde conſicitur, ſtationem fletus fuiſſe collocatam extra omnem Eccleſiæ ambitum.

Nota cum illuſtriſſ. Albaſpinæo in notis ad Concilium Ancyranum, duo fuiſſe loca & ſtationes flentium, unum in atrio ſeu domo Eccleſiæ adiacente deſtinatum, aliud vero exrra omne tectum ſub dio, ubi detinebantur aliqui nefandi peccatores omnibus aeris incommodis obnoxii, ut ſtatuit Concilium Ancyranum can. 17. & de iiſdem loqui videtur Tertull. l. *de pudicit.* cap. 4. his verbis: *Reliquas autem libidinum furias impias & in corpora & in ſexum ultra iura naturæ, non modo limine, verum omni Eccleſiæ tecto ſubmovemus, quia non ſunt delicta, ſed monſtra.*

§. LXIX.

De Auditione.

Secunda ſtatio erat auditio, unde pœnitentes qui in hac ſtatione verſabantur, dicti erant audientes, & erant hi, qui poſt crebras preces, & diuturnas lachrymas ad eam tandem admiſſi fuerant, quæ ſtatio erat intra portam, ſeu in veſtibulo Eccleſiæ, qui locus dicitur narchetes: ibi cum cathecumenis & infidelibus pſalmorum cantus, explicationem divinæ Scripturæ, lectiones, & Epiſcopi conciones audiebant uſque ad Miſſam Cathecumenorum. *Auditio* (ait can. 11. iam cit. S. Greg. Thaumat.) *eſt intra portam, in porticu, ubi oportet eum qui peccavit, ſtare uſque ad Cathecumenos, & illinc egredi. Audiens enim Scripturam & doctrinam eiiciatur, & precatione indignus cenſeatur.* Inde colligitur, hoc unum pœnitentibus in auditionis ſtatu verſantibus permiſſum fuiſſe, ut ſimul ſtarent cum ethnicis, iudæis, ſchiſmaticis, primi generis Cathecumenis, quibus omnibus dum ad Eccleſiam ſe recipiebant, hic locus aſſignabatur; & Pſalmorum cantum, ſacræ Scripturæ lectiones, & conciones Epiſcopi audirent uſque ad Miſſam Cathecumenorum, ſicut ſtatuit etiam Concilium Carthagin. IV. can. 84. *Epiſcopus* (inquit canon) *nullum prohibeat ingredi Eccleſiam, & audire verbum Dei, ſive gentilem, ſive hæreticum, ſive iudæum uſque ad Miſſam Cathecumenorum.* Audientes igitur in hac ſtatione ad pœnitentiam parabantur per lectiones Scripturæ, & frequentes conciones. Perſuaſum enim erat in Eccleſia, mentis cæcitate laboraſſe eum qui peccando ſanguinem Teſtamenti, in quo ſanctificatus eſt, pollutum duxit, ideoque quantumcumque aliunde eruditus haberetur, ad catecheſes cum cathecumenis, infidelibus & rudioribus ablegandum eſſe, donec ſatis perpenderit peccati ſui gravitatem, iniuriam qua Chriſtum affecit, quas mereatur pœnas, & ita toto corde ad illas exercendas gradum ſubſtratorum conſcendat.

Dicit canon citatus 11. ep. S. Gregorii *ſtare uſque ad Cathecumenos*, quorum verborum ſenſus eſt, licitum fuiſſe audientibus Pœnitentibus ſtare in loco deſignato cathecumenis uſque ad Miſſam dictam Cathecumenorum. Miſſa vero Cathecumenorum complectebatur preces & expiationes, quibus illi purgabantur, & quibus intereſſe non licebat pœnitentibus, qui dicebantur audientes.

§. LXX.

De ſubſtratione.

Tertia ſtatio ſeu gradus pœnitentiæ erat ſubſtratio. In hac pœnitentes (quorum locus erat intra Templi ambitum a portis Eccleſiæ uſque ad ambonem, ideſt ad locum illum, ex quo Epiſtola & Evangelium legebantur) humili ac demiſſo habitu, flexis genibus, facie lurida, & lachrymis perfuſi, nudis pedibus, crebris ſubiiciebantur manuum impoſitionibus, ut conſtat ex Concilio Laodicæno can. 19. ſimulque pro his fundebantur preces, ut ait S. Aug. l. 3. *de Baptiſmo c. 16: Quid eſt aliud impoſitio manuum, quam oratio ſuper hominem?* Et ex cit. can. manus imponebantur cum precibus expleta Miſſa Cathecumenorum, hiſque iam egreſſis, ſed antequam inciperet Miſſa fidelium, cui his non licebat adeſſe.

In

In hac porro ſtatione, in qua pœnitentes variis pœnis & laboribus exercebantur & caſtigabantur, diutius detinebantur. Nam præter manuum impoſitiones, eis iniungebantur varia pœnalia & laborioſa opera, variæque aſflictationes. In Eccleſia etiam latina vetitum erat huiuſmodi pœnitentibus ne coniugio uterentur, ne matrimonia deinceps inirent, ne ſæcularibus ſe implicarent negotiis, ne aliorum epulis intereſſent, ut colligitur ex Concilio Aurelianenſi III. can. 24. 25. Hinc eſt quod Concilium Arelatenſe & Agathenſe ſtatuerunt imponendam non eſſe pœnitentiam uni coniugum ſine alterius conſenſu, nec iuvenibus paſſim ac temere pœnitentiam debere concedi.

§. LXXI.

De Conſiſtentia.

Conſiſtentia, quæ eſt quarta ſtatio, ea erat, in qua pœnitentes poſt emenſum cum laude pœnitentiæ ſtadium conſiſtebant cum fidelibus in Eccleſia intra ambonem, & cancella, ideſt ab ambone ad Sanctuarium, nec amplius compellebantur exire cum Cathecumenis. Inde dicitur conſiſtentia, ſeu precum participatio, communio, quia nempe licebat eo in gradu cum fidelibus adeſſe precibus, immo integro Sacrificio. Aliquando dicitur *excommunicatio minor*, quia huiuſmodi pœnitentibus omnia quidem alia erant communia cum aliis fidelibus extra ordinem pœnitentium poſitis, non tamen ſacra Euchariſtia, qua conſiſtentes privabantur. Nondum enim eis erat conceſſum accedere ad ſacram Menſam, & de Euchariſtica communione participare. Cæterum num vere in loco conſiſtentiæ ſeparati eſſent huiuſmodi pœnitentes ab aliis fidelibus, vel illis iuncti, vix aliquid certi affirmari poteſt, cum de hoc ſileant veteres Scriptores.

Hanc porro ſeveritatem canonum interdum Epiſcopi temperabant iuxta pœnitentium fervorem; eoſque ab una ſtatione ad aliam prætermiſſa intermedia transferebant, ut conſtat ex Concil. Ancyrano can. 6. Nicæno can. 17. S. Greg. Thaumaturgo, Baſilio cit. ep. immo certis de cauſſis nonnunquam peragebant totam pœnitentiam in ſola conſiſtentia, ſicuti ſtatuit S. Baſilius cit. ep. *de mulieribus adulteris*, ne ſcilicet in ſuſpicionem adulterii capitis periculum incurrerent, ſi ſubſtrationi & gravioribus pœnis publice ſubiicerentur.

§. LXXII.

De tempore quo in unaquaque ſtatione pœnitentes detinebantur.

Brevius vel diuturnius, ſive plus vel minus detinebantur pœnitentes in illis ſtationibus ſecundum criminum gravitatem, alii uno anno alii duobus &c. S. Baſilius ep. ad Amphiloc. de homicida ita ſtatuit. *Qui ſua ſponte interfecit; Et poſtea pœnitentia ductus eſt, viginti annis Sacramento non communicabit: Viginti autem anni in eo diſpenſabuntur: debet quatuor annis deflere ſtans ante fores Oratorii & fideles ingredientes orans, ut pro eo precentur, ſuam iniquitatem pronuncians. Poſt quatuor autem annos intra Oratorium recipietur, & quinque annis cum ipſis egredietur: ſeptem autem annis cum iis qui in ſubſtratione orant; in quatuor autem annis ſolum ſtabit cum fidelibus, ſed non erit oblationis particeps. Tum demum his expletis, erit Sacramentorum particeps.*

§. LXXIII.

De peccatis quæ eo tempore erant obnoxia pœnitentiæ publicæ.

Nota 1. hic verſari controverſiam de ſola pœnitentia canonica. Nam, ut ex iam dictis patet, peccata omnia cum aliorum ſcandalo ſemper expiata fuere pœnitentia aliquo modo publica.

Nota 2. controverti inter Theologos, num omnia peccata mortalia, an ſola graviſſima, dicta vulgo *canonica*, eo quod canones nominatim certas ipſis pœnas imponerent, obnoxia fuerint pœnitentiæ publicæ.

Nota 3 duplici modo peccatum dici poſſe publicum, 1. cum ad iudicem eccleſiaſticum delatum eſt, ac per idoneos teſtes probatum. 2. cum multis ſcandalo fuit & offenſioni, nihilominus iuridice & ad tribunal ac forum externum Eccleſiæ non delatum, nec probatum eſt. Hanc peccati publici diſtinctionem expreſſe agnovit & tradidit S. Aug. ſerm. 351. alias hom. 5. inter 50. cap. 4.

Variæ ſunt in hac controverſia Theologorum ſententiæ. Volunt aliqui peccata omnia lethalia obnoxia fuiſſe legibus pœnitentiæ canonicæ. Alii vero communiter negant, contendentes ſolummodo canonica ſeu graviſſima, nempe idololatriam, homicidium, adulterium, eorumque ſpecies manifeſtas, ſive publica ſive occulta illa fuiſſent,

ſent, huic legi ſubiecta fuiſſe. Hæc apud omnes certa eſt, & pro hac ſtare hic cenſui. Alii vero concedunt de peccatis publicis, & negant de occultis.

Non omnia peccata mortalia obnoxia fuere legi pœnitentiæ publicæ, ſed canonica dumtaxat, nempe idololatria, homicidium, adulterium, eorumque ſpecies manifeſtæ, quibus ſucceſſu temporis nonnulla alia addita fuere. Et quoad primum, hoc plane comprobant teſtimonia tum veterum Scriptorum, qui tertio ſæculo floruere, ut Greg. Thaum., Tertull., S. Cyprian., Origenes; tum Conciliorum quæ initio quarti ſæculi celebrata fuere, dum ab his non alia peccata niſi illa tria graviſſima, idololatria ſcilicet, homicidium & adulterium, eorumque manifeſtæ ſpecies, publicæ ſeu canonicæ addicta fuiſſe pœnitentiæ notantur. Non enim aliis niſi iam deſignatis peccatis hanc pœnitentiam ſtatutam & impoſitam fuiſſe invenimus in canonibus Concilii Eliberitani anno 304. Ancyrani, & Neocæſarienſis eiuſdem anni. Immo Concilia & Patres eiuſdem ævi aperte ſignificant varia peccata lethalia libera a lege pœnitentiæ canonicæ. Sic Concil. Neocæſarienſe mox citatum excipit ab hac pœnitentia peccatum cogitatione tentum, non exteriori opere conſummatum: *Si quis*, (inquit can. 4.) *propoſuerit concupiſcere mulierem ad dormiendum cum ea, & eius deſiderium ad opus non venerit, videtur eſſe gratia liberatus, non profecto liberatus a culpa, non ab omni pœnitentia*; igitur a ſola pœnitentia fructuoſa & laborioſa. Concilium Nicænum can. 8. vult, Catharos ſeu Novatianos redeuntes cum manuum impoſitione ad gradum honoris admitti. Igitur ſine pœnitentia canonica admittebantur: Nam qui eam ſemel defuncti fuerant, ad communionem laicam reiiciebantur. Concilium Laodicænum can. 7. recipit hæreticos ſine pœnitentia, per ſolam fidei profeſſionem & chriſmatis ſumptionem. S. Baſil. ep. ad Amphilochium can. 14. eximit uſurarium a publica pœnitentia, & S. Gregor. Nyſſenus ep. can. ad Letoium can. 6. obſervat, nullas pœnas publicas a canonibus aſſignatas fuiſſe avaritiæ, uſuræ, furto. S. Aug. ſerm 352. hom. 27. in 50. poſtquam tres pœnitentiæ ſpecies enumeravit cap. 3. clare & diſerte ſignificat, non omnia, ſed certa quædam graviſſima delicta fructuoſæ ac publicæ pœnitentiæ fuiſſe obnoxia. Et lib. pariter *de fide & operibus* cap. 26 tria diſtinguit peccatorum genera, quibus convenientem aſſignat pœnam, nempe levia ſeu venialia, quæ oratione Dominica, aliiſve pietatis officiis ſanantur; gravia ſeu mortalia, & hæc duplicis ordinis; graviſſima ſcilicet, quæ luctuoſa ſeu publica pœnitentia ſunt expianda; alia non ita gravia, quæ etiam excommunicatione plectenda ſint, non tamen luctuoſa ſeu publica & ſolemni pœnitentia. Et alia huiuſce generis ex aliis Patribus non pauca habentur pro hac ſententia luculentiſſima teſtimonia.

Adde inſuper, ipſam Eccleſiæ diſciplinam, quæ, ut dicetur infra, ſemel tantum publicam pœnitentiam imponebat, qua ſemel peracta (licet quis in peccata mortalia etiam graviora & canonica iterum relapſus fuiſſet) non erat amplius locus alteri publicæ pœnitentiæ ſubeundæ, ſed ſola privata pœnitentia commiſſa peccata caſtigabantur. Unde ſi pro quolibet peccato mortali agenda fuiſſet pœnitentia publica, hoc grave contigiſſet incommodum, nempe quod quotquot poſtea verbo & cogitatione lethaliter peccaſſent, ſacris interdicti fuiſſent per totam vitam; & ita immanis fuiſſet in Templis ſolitudo, cum pauci ſint qui ſine aliquo lethali peccato totam vitam ducant.

Sola igitur peccata canonica publicæ pœnitentiæ erant obnoxia. Verum

Nota pro clariori intelligentia, triplicem hic ſtatui peccantium ordinem; primum eorum, qui ſecreto peccant ſine aliorum ſcandalo & offenſione; ſecundum eorum, qui ſic palam ſeu publice delinquunt, ut iuridice ad tribunal Eccleſiæ deferantur, atque de ſua reitate convincantur; tertium eorum, qui peccant quidem cum aliorum ſcandalo & offenſione, ſed nec accuſantur apud iudicem eccleſiaſticum, nec eorum reitas comprobatur; & exinde eorum crimina ſemipublica appellantur. Cum oſtenderim tria dumtaxat fuiſſe criminum genera, quæ publicæ pœnitentiæ erant obnoxia, nempe idololatriam, homicidium & adulterium; nunc operæ pretium eſt, ut exponatur quæ circa ſingulas eorumdem peccantium claſſes fuerit in illis delictis canonicis Eccleſiæ diſciplina; & præcipue num peccata canonica ſive publica ſive occulta indiſcriminatim publicæ pœnitentiæ fuerint obnoxia; ita ut omnes tres ſupra expoſiti criminum rei huic pœnitentiæ eſſent ſubiecti. Circa hoc non conveniunt Theologi, quia cum Scriptores eccleſiaſtici propter varias circumſtantias rerum, perſonarum, ac temporum diverſimode ſcripſerint; hinc res relicta eſt in obſcuro, ac proinde factus eſt locus Theo-

logis diverſimode opinandi. Verum in tanta opinionum varietate in qua verſantur Theologi, videtur SS. Patrum Conciliorumque teſtimoniis conſentanea eorum ſententia (ut eſt Tourneleii) qui volunt, quod ſi crimina canonica ita fuiſſent publica, ut delata eſſent ad tribunal Eccleſiæ, vel rei ſponte confeſſi fuiſſent, neceſſario obnoxia fuiſſent publicæ pœnitentiæ. Quæ vero publice quidem, & cum ſcandalo commiſſa erant, ſed non delata ad iudicem eccleſiaſticum, nec rei criminis patrati erant convicti, ideſt erant tantummodo ſemipublica, non neceſſario, ſed vel ex conſilio, aut præcepto Sacerdotis, aut ſponte ex pietate aliquando ſubiiſſe publicam pœnitentiam. Quæ tandem erant prorſus occulta, hæc ex vi canonis neceſſario publicæ pœnitentiæ non fuere obnoxia.

§. LXXIV.

De perſonis quæ olim ſubiectæ erant publicæ canonum pœnitentiæ.

Certum eſt quoad laicos, omnes cuiuſcumque conditionis immo etiam dignitatis, ne Imperiali quidem excepta, obſtrictos fuiſſe lege publicæ pœnitentiæ, quando ratio commiſſorum criminum hoc exigebat, ut habentur famoſa exempla Philippi, de quo loquitur Euſebius lib. 6. *Hiſtor.* cap. 34. & Theodoſii, de quo S. Ambroſius.

Clerici vero maiores, ideſt Epiſcopi, Sacerdotes & Diaconi a ſæculo quarto obnoxii non erant luctuoſæ pœnitentiæ; & hoc patet ex Concil. Carthagin. V. can. 11. & ex SS. Leone ep. ad Ruſticum Narbonenſem ac Iſidoro lib. 2. *de Eccleſiaſt. officiis* c. 16. ubi ſic habet: *Honorum dumtaxat dignitate ſervata; ita ut a Sacerdotibus & Levitis Deo tantum teſte fiat* (pœnitentia); *a cæteris vero adſtante coram Deo ſolemniter Sacerdote*. Relictum fuit quidem eorum pietati, ſi eam peragere voluiſſent. Dixi notanter *a ſæculo quarto*; cum æque non pateat de tribus prioribus ſæculis, an eadem eſſet etiam Clericorum maiorum ac laicarum perſonarum conditio in ſubeunda publica, ideſt luctuoſa pœnitentia. Suſtinet Morinus partem affirmativam lib. 4. cap. 12. Ex oppoſito tamen alii Theologi contendunt, omnes quidem tum Epiſcopos tum Presbyteros tum Diaconos pœnitentiam publicam egiſſe, non vero luctuoſam & canonicam cum laicis; & illa plane ut vult illuſtriſſ. & doctiſſimus Albaſpinæus non alia erat, quam depoſitionis pœna, ac miſſio ad communionem laicam, ut patet præcipue ex canone 25. eorum qui ſub nomine Apoſtolorum circumferuntur, in quo ſic ſtatuitur: *Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus, qui in fornicatione, aut periurio aut furto captus eſt, deponatur, non autem communione privetur*. Et Optatus Milevitanus lib. 1. ait: *Epiſcopis lapſis manum imponere ab Eccleſia eſt prorſus alienum*; & ad calcem libri 1. exprobratur Donatiſtis, quod ſubieciſſent Epiſcopos pœnitentiæ publicæ. Dixi *Clerici maiores*; nam ex ep. Felicis III. qui vixit Eccleſiam ſub fine quinti ſæculi, Clerici inferiores, Monachi & Moniales, ſi lapſi fuiſſent, pœnitentiæ ſolemnis legibus erant obnoxii. Nam poſtquam cit. Pontifex Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos ab his eximit definiendo eſſe dumtaxat deponendos, ita proſequitur: *De Clericis autem, Monachis, aut puellis Dei, aut ſæcularibus præcipimus hunc tenorem: tribus annis inter audientes ſint, ſeptem autem annis ſubiaceant inter pœnitentes manibus Sacerdotum; duobus autem annis oblationes modis omnibus non ſinantur offerre*.

§. LXXV.

Defuncti ſolemni pœnitentia non poterant unquam ſacris initiari Ordinibus.

Veritas huius propoſitionis conſtat maniſeſtiſſime ex ep. 1. cap. 14. Syricii Papæ quarto ſæculo, in qua ſic ait: *Sicuti pœnitentiam agere cuiquam non conceditur Clericorum, ita & poſt pœnitudinem & reconciliationem nulli unquam laico liceat honorem clericalem adipiſci; quia quamvis ſint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen debent gerendorum Sacramentorum inſtrumenta ſuſcipere, qui dudum fuerunt vaſa vitiorum*.

§. LXXVI.

De pœnitentia quam agere tenebantur Clerici maiores depoſiti.

Clerici maiores depoſiti aliquando ſemoti a conſpectu populi peccata ſua expiabant in Monaſteriis, ut habetur in Concilio Tolerano IV. can. 29. ubi ita legitur: *Si Epiſcopus aut Presbyter, aut quilibet ex ordine Clericorum magos, aut ariolos, aut aruſpices conſulere fuerit deprehenſus, ab honore ſuæ dignitatis depoſitus Monaſterii pœnam recipiat, ibique perpetuæ pœnitentiæ deditus ſcelus admiſſum ſacrilegii luat*.

§. LXXVII.

§. LXXVII.

De unica conceſſione peragendæ publicæ pœnitentiæ.

Semel peracta de gravioribus peccatis publica pœnitentia non amplius pro quovis crimine concedebatur eam iterari: ſed ſi denuo in eadem vel minus gravia relapſi fuiſſent crimina, non omnino deſperati, & ab omni ſpe veniæ deiecti iacebant: Sed ſi grave peccatum commiſſum non erat ex illis quæ ſubiiciebantur pœnitentiæ canonicæ, diluebatur pœnitentia ſecreta & ſacramentali abſolutione. Si vero erat eiuſdem ſpeciei vel gravioris illo propter quod eluendum publicam egerant pœnitentiam, toto vitæ ſuæ tempore a ſacra menſa repellebantur, ſecreta caſtigabantur pœnitentia, & ſolum in fine vitæ abſolutionem conſequebantur, ſaltem ſecundum Eccleſiæ Romanæ conſuetudinem. Et quoad primum, nempe quod iuxta illam veterem diſciplinam publica pœnitentia peracta non amplius iterari concederetur, patet ex Tertull. lib. *de Pœnit.* cap. 5. & ex S. Ambr. lib. 2. tit. eod. cap. 10. *Sicut unum baptiſma*, ait S. Doctor, *ita una pœnitentia, quæ tamen publice agitur; nam quotidiani debet nos pœnitere peccati, ſed hæc peccatorum leviorum, illa graviorum.* Et ita ex Origen. hom. 15. in cap. 2. Levit. & ex S. Aug. ep. 155. alias 54. Quoad ſecundum vero, nempe quod relapſi poſt peractam canonicam pœnitentiam, ſi eorum crimina non erant pœnitentiæ publicæ obnoxia, pœnitentia ſecreta, & abſolutione reconciliarentur, habetur ex Concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 2. ubi docet, Chriſtum Dominum ita inſtituiſſe Sacramentum Pœnitentiæ, ut per Sacerdotum ſententiam non ſemel, ſed quoties ab admiſſis peccatis pœnitentes ad ipſum confugerint poſſint liberari. Nec doctrina Concilii eſt diſſona a veteri Eccleſiæ diſciplina, quæ talem fuiſſe evinci poteſt ex duplici gravi incommodo, quod ſemper Eccleſia cavit, & ex ſeveriori illa diſciplina nihilominus ſecutum fuiſſet; 1. quia cum illa publica pœnitentia non conferat impeccabilitatis donum, & habita ratione humanæ imbecillitatis, & inceſſantis dæmonis infeſtationis, difficile ſit in aliquod lethale peccatum ſaltem cogitatione non labi; deſerta fuiſſet menſa Domini, ac pauci participes fuiſſent divinorum Myſteriorum. 2. Severiori illa diſciplina detecta fuiſſent multorum pœnitentium ſcelera, etiam occultiſſima, cum ſtatim quiſque cognoviſſet illos graviorum ſcelerum reos eſſe, qui per totam vitam a Sacramentis abſtinebant. Quoad tertium tandem, ſcilicet quod relapſi in graviora crimina pœnitentiæ publicæ obnoxia, per ſecretam pœnitentiam toto reliquo vitæ tempore caſtigati in ipſo tantummodo mortis articulo abſolutionem conſequerentur, ſaltem iuxta Romanæ Eccleſiæ diſciplinam, patet ex ep. Syricii Papæ ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum, a quo ſupra huiuſmodi relapſos conſultus ita reſpondit: *Quia tamen ſuffragium non habent pœnitendi* (ſcilicet. pœnitentia ſolemni & publica, *id dumtaxat decernendum, ut ſola intra Eccleſiam fidelibus oratione iungantur; ſacræ myſteriorum celebritati, quamvis non mereantur, interſint; a Dominicæ autem menſæ convivio ſegregentur, ut ipſi in ſe ſua errata caſtigent, & aliis exemplum tribuant, quatenus ab obſcœnis cupiditatibus retrahantur: quibus tamen (quoniam carnali fragilitate ceciderunt) Viatici munere cum ad Dominum cœperint proficiſci, per communionis gratiam volumus ſubvenire.*

Dixi *iuxta diſciplinam Romanæ Eccleſiæ*, quia nonnullis Theologis videtur in quibuſdam Eccleſiis eiuſmodi relapſis denegatam fuiſſe abſolutionem etiam in mortis articulo, quod probant ex Concil. Eliberitano can. 3. & 7. in quo ſic legitur. *Si quis poſt lapſum mœchiæ acta pœnitentia iterum fuerit fornicatus, placuit nec in fine habere communionem.*

§. LXXVIII.

De remiſſione diſciplinæ Eccleſiæ circa publicam ſolemnem pœnitentiam.

Antiqua Eccleſiæ diſciplina publicæ ſolemnis pœnitentiæ in Eccleſia Orientali poſt 4. ſæculum, & in Occidentali poſt 7. valde remiſſa fuit, ac fere abrogatæ videntur ſtationes ſolemnis publicæ pœnitentiæ. Et 1. de tali remiſſione in Eccleſia Orientali patet ex facto Nectarii, de quo alias ſupra. Abrogavit enim Nectarius in Eccleſia Conſtantinopolitana cum Pœnitentiario diſciplinam publicæ Pœnitentiæ, ſeu ſolemnes illius Pœnitentiæ ſtationes, aut ſaltem ſuſtulit morem publicæ pœnitentiæ pro peccatis occultis, quam nonnulli pœnitentes ſive ex conſilio, ſive ex mandato illius Pœnitentiarii ſubibant. Nam Pœnitentia publica pro peccatis omnino publicis aliquando etiam poſt Nectarium viguit in Oriente. Hic antea diximus fere abrogatas ſtationes Pœnitentiæ, ut ſigna-

retur non ſtatim a Nectario uſum omnem publicæ pœnitentiæ prorſus extinctum fuiſſe: & talis remiſſio aut potius abrogatio publicæ pœnitentiæ in Oriente a tempore Nectarii incœpta probatur ex Litburgiis, Canonibus & Ritualibus qui a quarto ſæculo uſque ad hæc ſæcula in lucem prodiere apud Græcos, ubi prorſus ſiletur de publica peccatis occultis imponenda pœnitentia. Non tamen prorſus in deſuetudinem abiit apud Græcos pœnarum canonicarum ſeveritas; ſecreto enim eas imponunt iuxta Canonum præſcripta, ut colligitur ex Pœnitentiali Ioannis Ieiunatoris, qui labente ſexto ſæculo inauguratus eſt Patriarcha Conſtantinopolitanus, & ex erudito Patre Goario in ſuis notis ad Euchologium Græcorum, ubi notat, ſolam conſiſtentiam ſeu ſeparationem ab Euchariſtica communione per aliquot annos, ubi graviſſimum commiſſum eſt ſcelus, remanſiſſe, ſemotis omnino a Nectario & a Ioanne Ieiunatore aliis tribus ſtationibus, fletu ſcilicet, auditione, ſubſtratione.

Quod in Eccleſia Occidentali remiſſa ſit diſciplina publicæ Pœnitentiæ, & fere abrogatæ ſint ſolemnis illius pœnitentiæ ſtationes fuſe demonſtratur a Morino lib. 6. cap. 27. ex Libris Pœnitentialibus, qui a ſæculo ſeptimo in Eccleſia latina prodiere, in quibus nulla fit mentio pœnitentiæ publicæ pro peccatis occultis; nulla memoratur illorum ſolemnis ſtatio, in qua diſtributa hucuſque fuerat pœnitentia; nulla quoque manuum impoſitio ſolemni ritu, quo pœnitentes dimittebantur. Huic autem immutationi occaſionem dediſſe videtur Theodorus Cantuarienſis Epiſcopus, qui cum græcus eſſet origine, tranſtulit in ſuam Eccleſiam Græcorum diſciplinam, ut conſtat ex ſuo Pœnitentiali libello. Poſt ſæculum tandem undecimum videtur abrogata publica Pœnitentia, quando nempe cœpit concedi vel eleemoſynis, vel expeditione Terræ ſanctæ, vel ſpontanea flagellatione canonicas pœnitentias redimere. Videatur circa hoc Morinus lib. 10. cap. 17. 18. 19. & ſeqq.

§. LXXIX.

De forma Sacramenti Pœnitentiæ ſeu de Abſolutione.

Cum Sacramentum Pœnitentiæ ex ſua a Chriſto Domino inſtitutione per modum iudicii exerceatur, ipſius forma eſt abſolutio, quæ ſe habet tanquam ſententia, qua Sacerdos ab ipſo Chriſto Domino conſtitutus iudex, peccatorem confeſſum, contritum, ac paratum ſatisfactionem ſubire, a vinculis peccatorum ſolvit iuxta poteſtatem divinitus ſibi traditam, ut Ioan. 20. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis* &c. Forma igitur Sacramenti Pœnitentiæ conſiſtit in verbis abſolutionis, quibus Sacerdos iuridice pœnitentem abſolvit, ac proinde huius Sacramenti forma eſt abſolutio, quæ conſtat his verbis: *Ego te abſolvo a peccatis tuis, in nomine Patris*, &c. Hoc probat tum decretum Eugenii IV., tum Concilium Trid. ſeſſ. 14. cap. 3. ubi pro forma huius Sacramenti tradit expreſſe allata verba: *Ego te abſolvo* &c. ſubiungens, quod ex laudabili Eccleſiæ Sanctæ more *preces quædam adiunguntur, quæ ad ipſius tamen eſſentiam formæ nequaquam ſpectant, neque ad ipſius Sacramenti adminiſtrationem ſunt neceſſariæ*; tum ratio & auctoritas Divi Thomæ 3 parte q. 84. art. 3. necnon Catechiſmi Romani 2. part. § 19. *de Sacramento Pœnitentiæ*. Inquiunt enim formam Sacramenti novæ legis debere ſignificare quod agitur in Sacramento, ut in Baptiſmo: *Ego te baptizo*, ablutionem, in Euchariſtia: *Hoc eſt corpus meum*, Tranſubſtantiationem. Igitur laudata verba, *Ego te abſolvo*, ſunt vera forma Sacramenti Pœnitentiæ, quia huius Sacramenti effectum ſignificant, ſcilicet remiſſionem peccatorum, quæ ſunt vincula quibus anima conſtricta tenetur iuxta illud Proverbior. 5. *Funibus peccatorum ſuorum impius conſtringitur*.

§. LXXX.

De formæ abſolutionis expreſſione Eccleſiæ græcæ & latinæ.

Triplici modo proferri poteſt forma abſolutionis

Modus quo potiſſimum proferri poteſt & enunciari forma abſolutionis triplex eſt, nempe vel modo deprecativo, ut *Quæſumus, Domine, abſolve*; vel imperativo, ut *abſolvatur*, qui modus ubi agitur de Miniſtro Sacramentorum reducitur ad deprecativum; vel denique modo indicativo, ut *Abſolvo te*. Quoad formulam abſolutionis verbis indicativis expreſſam nulla inter Doctores occurrit controverſia, cum certum ſit apud omnes ratam eſſe, nam S. Thom. Opuſc. 23. c. 11. inſimulat erroris quemdam, qui contrarium aſſerebat, quod nullus veterum hanc adhibuerit, & Patres Trid. cit. cap. 3. ſeſſ. 24. manifeſtiſſime affirmant formam Sacramenti Pœnitentiæ in

hiſce

hiſce verbis conſiſtere. *Ego te abſolvo*, nec preces a Sacerdote adiunctas ad hanc pertinere. Tota igitur diſſenſio inter Theologos reducitur ad formam deprecatoriam. Unde

Duplex hic vertitur difficultas; una iuris ſeu dogmatis, nempe an ex Chriſti inſtitutione & natura Sacramenti Pœnitentiæ neceſſe ſit formam abſolutionis eſſe deprecatoriam, vel abſolutam, ſeu indicativam; altera facti, qualem formam tum græca tum latina Eccleſia uſurpaverit, & nunc etiam uſurpet, deprecatoriam videlicet, an abſolutam & indicativam.

Circa vero primam, ideſt circa iuris vel dogmatis quæſtionem controverſia, & gravis exorta eſt inter Theologos tempore D. Thomæ ideſt 13. ſæculo ex ſententia fere communi illo Ævo in ſcholis, quod ſola forma deprecatoria rata foret, & licita, ut indicativam invalidam quidam putarent, & nullam. Contra hanc ſententiam ſcripſit D. Thomas opuſculo 22. ubi demonſtrare contendit, formam illam debere eſſe indicativam & abſolutam, eo, quod alio modo actus iudicialis, qui eſt abſolutio, exprimi nequeat; idcirco invalidam eſſe deprecatoriam ac nullam pronuntians contrariam ſententiam *temerariam, præſumptuoſam, & fere erroneam*. Verum fuerunt alii, qui mediam veluti viam amplectentes ſentiunt, ex Chriſti inſtitutione formam abſolutionis eſſe quidem actum iudicialem, ſed eam æque exprimi poſſe contendunt, tum verbis abſolutis, & indicativis, tum deprecativis, nec Chriſtum modum aliquem ſpecifice determinaſſe, ſed hanc reliquiſſe ſuæ Eccleſiæ, in ſpecie determinare, dummodo tamen actus iudicialis ſignificetur, ac proinde determinationem factam ab Eccleſia habere vim legis, quam ſine periculo nullitatis ſacramenti nemini fas eſt violare. Ita Morinus cap. 8. *de Pœnit.* l. 8. cui concordare videtur Eſtius in 4. diſt. 15. §. 3.

Non minoris pariter momenti controverſia verſatur circa quæſtionem facti, qualem nempe, deprecatoriam an abſolutam & indicativam antea uſurpaverit Eccleſia; & nunc etiam uſurpet utraque Eccleſia, Græca ſcilicet, & Latina. Suſtinent alii, uſque ad initium ſæculi 12. ſolam formam deprecativam viguiſſe in utraque Eccleſia, ut Morin. l. 8. cap. 8. & ſequenti, cum nonnullis aliis apud D. Thomam Opuſc. 22. Addit enim ibi Morinus, ineunte ſæculo 12. formæ antiquæ deprecatoriæ additam abſolutam, & cum tunc temporis permulti Theologi docerent, homines priuſquam abſolvantur a Sacerdote iuſtificari per contritionem; hinc verſus finem eiuſdem ſæculi tertiidecimi forma indicativa ita prævaluit, ut ſola in uſu fuerit, ac ut nulla poſtea deprecatoria haberetur. Hanc autem totalem formæ immutationem ex illa recentiori ſententia exortam ſuſpicatur; eo quia ſtante tali doctrina convenientius viſum fuit dicere; *Ego te abſolvo*; ideſt iuxta illos *Ego declaro te abſolutum*; quam loqui modo deprecativo; *Deus te abſolvat*; quia pro re iam conceſſa Deus non rogatur, ſed pro futura.

Alii e contra cum S. Thoma cæteriſve ſcholaſticis, cum nullam reputent, & invalidam formam deprecativam, & quod actus iudicialis, qualis eſt abſolutio, non poſſit valide verbis deprecativis pronuntiari, cenſuerunt formulam abſolutionis ſemper fuiſſe indicativam, quod tamen ait Morinus nullo teſtimonio poſſe eos probare ante ſæculum duodecimum; immo fateri coguntur, in antiquis Ritualibus, & Sacramentorum libris non aliam inveniri formam quam deprecatoriam. Hinc alii ſentiunt formam deprecatoriam locum habuiſſe uſque ad duodecimum ſæculum in Eccleſia non ſolum Græca, ſed etiam Latina; & in Græca adhuc ut valida adhibetur. Et ſolum in Latina ineunte eodem duodecimo ſæculo deprecatoriæ adiungi cœpit indicativa, quæ poſtea ſæculo tertiodecimo ſola in uſu fuit. Tres igitur partes continet hæc ſententia, nempe formam deprecatoriam in Sacramento pœnitentiæ adhibitam fuiſſe ut validam, & licitam in utraque Eccleſia tum Græca tum Latina uſque ad initium ſæculi 12. a ſæculo 13. indicativam ita obtinuiſſe, ut forma deprecatoria nulla eſſet; & in Eccleſia Græca adhuc ratam haberi, & licitam formam deprecatoriam, eademque etiam nunc uti. Cum autem noſtrum hic ſit moralia tantum, non dogmatica ex profeſſo tractare; hinc cenſuimus hæc ſatis eſſe de hiſce formulis dixiſſe, remittendo Lectorem ad ſcholaſticos dogmaticos, qui fuſius cum ſuis rationibus hinc, & inde rem hanc pertractant. Inter quos videri poſſunt Ludovicus Habert, Tourneleius, P. Berti, & alii.

§. LXXXI.

De his quæ neceſſaria ſunt in forma abſolutionis.

Inquiri hic ſolet a Theologis, quænam verba, quæ in forma abſolutionis proferuntur

tur, ſint de illius eſſentia, cum Concilium tum Fiorentinum, tum Tridentinum præter verba; *Ego te abſolvo*, in quibus definierunt poſitam eſſe formam Sacramenti, addendo alia verba non obſcure ſignificent, hæc alia quoque verba, quæ ex more Eccleſiæ adiunguntur, ad illam formam pertinere, non tamen aperte declarantes, an ſint eſſentialia, vel non. Maxima Theologorum pars ſentit, quod licet alia verba ex Eccleſiæ præcepto exprimenda ſint, tamen ad veritatem Sacramenti, ideſt Sacramento eſſentialia non ſunt, ſed hæc tantum, *Ego te abſolvo*. Hæc enim ſaltem ſecundum omnes requiruntur; quia neceſſaria ſunt ad ſignificandum effectum primarium huius Sacramenti, nempe abſolutionem. Abſolutio ſiquidem eſt ſententia iudicialis, quæ neceſſario ad reum dirigitur, & ſic pronomen *te* exprimi debet. Pronomen vero *ego* ſufficienter includitur in verbo *abſolvo*; verba, *a peccatis tuis* ſatis determinata intelliguntur per confeſſionem pœnitentis, & per actionem miniſtri abſolventis. Expreſſio SS. Trinitatis non videtur neceſsaria, ſcilicet eſsentialis; eo quod nec ex verbis Chriſti Domini, nec ex Traditione hæc neceſſitas poſſit inferri. Non ita plane res ſe habet in Baptiſmo; cum Chriſtus expreſse dixerit ita; *baptizantes eos in nomine Patris, & Filii*, &c.

Circa vero mutationem verborum, quando ſervent ſenſum formæ & ſignificationem effectus Sacramenti, abſolutio remanet valida. Unde ſi pro *te abſolvo* diceretur *Ego tibi peccata tua dimitto, vel condono in nomine &c.* valida eſset abſolutio. Item ſi diceretur, *remittuntur tibi peccata tua, vel abſolveris, aut abſolvaris, vel abſolvatur talis*, ſecundum Eſtium ratæ videntur Theologis hæ abſolvendi formulæ; ut colligitur ex Evangelio Ioan. 20. *quorum remiſeritis peccata remittuntur eis:* Nam non eſt neceſse in hoc Sacramento ut perſona miniſtri verbo primæ perſonæ exprimatur, ſed ſufficit ſi actus ſit iudicialis. Verum huiuſmodi formularum uſus non fieret ſine peccato; quia in Sacramentis miniſtrandis ſervandus eſt ritus ab Eccleſia præſcriptus, ac proinde, addit cit. Eſtius, ibidem ab omnibus huius Sacramenti miniſtris diligenter ſervandus, nec in eius adminiſtratione laudabilis Eccleſiæ ſuæ conſuetudo eſt deſerenda, & in primis abſtinendo ab additione eorum, quæ ſupervacanea ſunt, inepta, vitioſa, ſeu quæ occaſionem præbere poſſunt erroris.

Dices: verba *te abſolvo* abſolute prolata omiſſis aliis verbis *a peccatis tuis* æque ſignificare poſſunt abſolutionem a cenſuris, ac abſolutionem a peccatis. Igitur per illa non ſatis exprimitur abſolutio a peccatis, niſi a ſequentibus ideſt *a peccatis* determinetur eorum ſenſus.

Reſpond. ſignificari poſſe per ſimplicia verba *Ego te abſolvo* abſolutionem a cenſuris in quibuſdam circumſtantiis, nempe quando pœnitens iam abſolutus ſacramentaliter a peccatis confitetur Superiori ſe ligatum a cenſura, puta excommunicatione. Nam ſuperior in tali hypotheſi dicendo *Ego te abſolvo*, ſignificaret te ſolvere vinculo dumtaxat excommunicationis: non vero in circumſtantiis, in quibus pœnitens ſe accuſat de peccatis; quia in talibus circumſtantiis *te abſolvo* remiſſionem aperte ſignificat peccatorum; non ſecus ac in Baptiſmo *te baptizo* ex hominum inſtituto poteſt ſignificare corporis ablutionem; ex Chriſti tamen inſtitutione, & ex circumſtantiis in quibus verba illa proferuntur, determinantur ad ablutionem animæ ſignificandam.

Cætera porro verba, quæ in formula abſolutionis verbis *te abſolvo* apponuntur, conſentanee ſunt addita: Nam per pronomen *ego* auctoritas quædam innuitur, quæ convenit iudici ſententiam proferenti; per has voces *a peccatis tuis* clarius exprimitur effectus Sacramenti; per invocationem Trinitatis, *in nomine Patris, & Filii* &c. ſignificatur Sacerdotem abſolvere peccata dumtaxat virtute Dei, & auctoritate miniſteriali. Inquiunt enim PP. Tridentini: *de Eccleſiæ more preces laudabiliter adiunguntur, quibus Sacerdos teſtatur, Deum per ſuum miniſterium votis ſuis annuendo & peccatoris pœnitentia placatum inviſibiliter operari.*

§. LXXXII.

De ſenſu Verborum ego te abſolvo.

Verba *Ego te abſolvo* ſecundum D. Thomam ſignificant, ego Sacramentum abſolutionis *tibi impendo*; ſecundum alios Theologos *do tibi quantum in me eſt gratiam reconciliativam, ſeu remiſſivam peccatorum*. Et ſic utroque ſenſu forma vera eſt etiam reſpectu illius, qui iam antea a Deo per Sacramentalem abſolutionem reconciliatus, denuo peccata ſua Eccleſiæ ſubiicit clavibus, tum quia ille gratiam recepit remiſſivam peccati, tum quia eo magis cum Deo eſt reconciliatus, ac in eius creſcit amicitia,

tiæ, tum quia aliquid temporalis pœnæ ei remittitur.

Colliges ex hactenus dictis, Sacerdotem formam abſolutionis pronuntiando non declarare peccata iam a Deo eſſe remiſſa, ſed ipſum auctoritate a Chriſto accepta eadem peccata relaxare, ſicuti iam definivit Concil. Trident. contra recentiores ſectarios ſub pœna anathematis credendum iuxta teſtimonium Evangelii, ubi Chriſtus ait Apoſtolis; *Accipite Spiritum Sanctum, & quorum remiſeritis peccata remittuntur eis* &c. Et communem Patrum conſenſum. Nam Chriſtus Dominus iiſdem verbis contulit Sacerdotibus poteſtatem remittendi peccata, ut docet Ct. Tridenti. ſeſſ. 14. cap. 1. Igitur Sacerdos ex teſtimonio Evangelii, Patrum, & Concilii Tridentini, dum abſolvit, non tantum declarat pœnitentem abſolutum, ſed eum revera abſolvit; ſicut comprobat etiam natura Sacramenti Pœnitentiæ, quæ cum ſit Sacramentum novæ legis, habet ex Chriſti inſtitutione & virtute & efficacia illi ab ipſo collata conferre gratiam, quam ſignificat. Quocirca patet evidentiſſime quantum a veritate recedant Novatores, dum dicunt, abſolutionem eſſe nudum miniſterium pronunciandi peccata eſſe dimiſſa. Et eo magis patet quod hoc impium dogma falſiſſimis innitatur principiis, videlicet, quod ſola fides ſeu fiducia iuſtificet, quod Sacramenta ſint gratiæ oppignoratio, non cauſa effectrix, quod Sacramentorum Miniſter fungatur munere concinnatoris non ſanctificatoris, quæ omnia ut hæretica, & impia ſigillatim proſcripſit, & damnavit Concilium Tridenti. contrarium definiens ſub pœna anathematis credendum. P. Berti cum aliis.

§. LXXXIII.

De abſolutione collata ſub conditione, vel ligato excommunicatione vel abſenti.

Quando valida abſolutio ſub conditione.

Abſolutio collata ſub conditione de præſenti, vel de præterito, valida eſt cenſenda ſi præſens ſit, vel præterita iam impleta; cum Sacramentum eiuſque effectus non remaneat ſuſpenſus. Cavendum tamen ne ſine neceſſitate conferatur; quia in tali caſu eſt graviter illicita, & contraria reverentiæ Sacramenti & Eccleſiæ praxi. Item illicite apponitur conditio, quæ neceſſario eſt præſumenda, quia inutiliter, ac otioſe; ideoque contra Sacramento reverentiam debitam. Quod ſi dubitetur num pœnitens adhuc vivat, vel an Sacerdos verba protulerit abſolutionis, cenſent non pauci, tunc dandam eſſe abſolutionem ſub conditione: *Si tu es capax, vel, ſi non es abſolutus abſolvo te*. Si autem Abſolutio conferatur ſub conditione de futuro, invalida eſt & nulla, cum intentio abſolvendi, & abſolutio tunc non exiet abſolute, & ſuſpendatur, ac proinde nihil efficiat; non eſt autem in Sacerdotis poteſtate ſuſpendere Sacramentum eiuſque effectum, cum Sacramenta, ſi non adverſetur obex peccati, producant id quod ſignificant, & ſignificant gratiam ſanctificationis præſentem dare. Non valet igitur abſolutio ſic collata, *abſolvo te ſi reſtitueris, ſi pœnitentiam impleveris*. Abſolutio data abſenti, ut iam obiter antea notavimus, invalida eſt. Et hoc conſtat ex Eccleſiæ praxi, quæ numquam aſſeruit moribundo abſenti abſolutionem impartiendam. Immo talem abſolutionem ſemper vetuit, licet confeſſio facta fuiſſet præſenti; & Clem. VIII. & Paulus V. contraria damnarunt opinionem, nempe Clem. an. 1602. 20. Iunii, Paulus an. 1605. 14. Iulii, iubendo quoque amovendam a libris P. Suarezii Ieſuitæ, qui pro abſolutione danda abſenti interpretatus erat decretum Clementis VIII. Item ex ipſa forma abſolutionis, quæ in ly *te* deſſignat abſolutionem præſentem, ac proinde falſa eſſet, ſi abſolvendus foret abſens; & forma conſtat verbis vocalibus, quibus nemo utitur cum abſente.

Nemo abſolvere poteſt excommunicatione innodatum priuſquam ſit abſolutus ab excommunicatione ſine gravi culpa: Eccleſia enim vetat ſub gravi ne excommunicatus Sacramentum ullum recipiat. Quocirca hic non eſſet abſolutus ob defectum contritionis, quæ præſumi nequit in eo, qui in accedendo ad Pœnitentiæ Sacramentum præceptum Eccleſiæ violat, dum eo ipſo inobedientiam, & ſacrilegium commiſit.

§. LXXXIV.

De abſolutione non innovanda ſuper eadem Confeſſione ſine novæ culpæ manifeſtatione.

Collata abſolutione ſuper una peccatorum confeſſione, niſi fiat nova peccatorum confeſſio, iterari nequit ſine ſacrilegio, quia caderet ſuper materiam quæ nulla eſt reſpectu novæ abſolutionis; quia tametſi eadem peccata, quæ ſupponuntur iam remiſſa, poſſint eſſe per confeſſionem nova ma-

teria abſolutionis eadem tamen numero Confeſſio non poteſt inſervire pro materia duplicis abſolutionis; unde ſecunda irrita foret. Non eſt tamen neceſſe ut repetatur confeſſio, ut nova confiteantur peccata; ſed ſatis eſt ut iam confeſſa iterum confiteantur; quia confeſſio eſt materia proxima, peccata vero remota; idcirco abſolutio cadit ſuper novam materiam proximam.

§. LXXXV.

De iis quibus impartienda, vel deneganda ſit Abſolutio.

Certum eſt ac de fide tenendum, ut antea iam notatum fuit, Sacerdotes recepiſſe a Chriſto Domino poteſtatem tum concedendi, tum denegandi, tum differendi, prout eorum exigit conſcientiæ ſtatus, pœnitentibus ſuorum peccatorum abſolutionem, ut definitum fuit a S. Trid. Concil. alias iam citato ſeſſ. 14. can. 15. *Si quis dixerit, claves Eccleſiæ eſſe datas tantum ad abſolvendum, non etiam ad ligandum; anathema ſit.* Et hoc conſtat ex Evangelio: *quæcumque ſolveritis erunt ſoluta: quæcumque ligaveritis in terra erunt ligata & in Cœlis.* Et de Abſolutione generatim loquendo, ſtatim impartiri debet eam Confeſſarius iis, quos prudenter iudicat vere eſſe contritos, illis vero denegare, quos moraliter certus ſit, ſeu eſſe poſſit, & debeat, carere ſufficienti contritionis diſpoſitione: & hanc etiam differre poteſt ad tempus, cum in Pœnitente merito dubitare debet de contritionis veritate.

Quod Confeſſarius quando prudenter pœnitentem per neceſſariam contritionem iudicat eſſe diſpoſitum, debeat ei præbere Sacramentalem abſolutionem ex eo probatur, quod ille ius habeat ad abſolutionem: quia confeſſio fit ad hunc finem, ut obtineatur abſolutio, quando nihil in pœnitente in contrarium obſiſtat, & hac tacita conditione a Confeſſario excipitur. Unde ea conditione ex parte pœnitentis impleta, tenetur Confeſſarius eam tribuere.

Dixi *generatim loquendo*; quia ſi pœnitens verſetur in morali, ac veluti proximo periculo labendi, quamtumcumque contritus appareat, ſaltem differenda eſt abſolutio, donec ſe a peccandi occaſione removeat, v. g. fornicariam dimiſerit, vel ſi ob aliquam rationabilem cauſſam id fieri nequeat, ſaltem ſit confirmatus in novæ vitæ propoſito: Cum pœnitens paratus eſſe debeat non ſolum ad recipiendum, ſed etiam ad conſervandum abſolutionis beneficium, ut patet ex Eccleſiæ diſciplina, quæ non ſolet baptizare infantes infidelium parentum, donec remanent in eorum poteſtate; quia gratiam Sacramenti, quam reciperent, certe prævidentur amiſſuri.

Quod autem deneganda ſit abſolutio iis, de quibus moraliter certus ſit Sacerdos ſeu eſſe poſſit ac debeat eos ſufficienti contritione deſtitui, patet ex eo quod ante iam dictum eſt, abſolutionem indigno ſine gravi peccato conferri non poſſe iuxta oraculum Innocentii XI. qui damnavit propoſitionem numero 60. *Pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, & Eccleſiæ, etſi emendationis ſpes nulla appareat, nec eſt deneganda, nec differenda abſolutio, dummodo ore proferat ſe dolere, & proponere emendationem.* Item nunquam licet ſub quovis prætextu celebrare Sacramenta alio ritu, & in alia materia, quam Chriſtus Dominus inſtituit, puta baptizare alia aqua, quam naturali; conſecrare alio pane, quam triticeo; quia præterquam quod Sacramentum eſſet nullum, Miniſter reus fieret graviſſimi ſacrilegii. Cum igitur vera, & eſſentialis materia Sacramenti Pœnitentiæ a Chriſto inſtituta ſit contritio, ſi evidenter hæc deſit, nefas eſt illud miniſtrare; quia non ſine gravi illius iniuria fruſtraneæ abſolutionis prolatio fieret, quæ eſt forma eiuſdem Sacramenti.

Et hoc probat denegandam eſſe abſolutionem iis quoque, qui nonniſi peccata venialia confiterentur, ſi nullum ex his vitare curent, dum quavis propoſita occaſione mentiuntur, rixantur, aſperis verbis proximum lædunt, dum de iſtis qualibet hebdomada, & bis etiam aliquando apud Confeſſarium reos ſe accuſant: *aſſidue ſe peccatores dicunt* (ait S. Auguſt. ſerm. 7. *de tempore* nunc in Appendice 117.) *& tamen adhuc illos peccare delectat: profeſſio eſt, non emendatio, pronuntiatur offenſa, non tollitur.* Etenim (dicit S. Thomas 3. p. q. 87. ar. 1. *Sicuti peccatum mortale remitti non poteſt, quamdiu voluntas peccato adhæret; ita etiam nec peccatum veniale.*

Nec valet dicere, peccata venialia non eſſe materiam neceſſariam Confeſſionis. Nam ex hoc ſequitur tantummodo liberum eſſe ea confiteri, non vero ea Sacramentaliter confiteri ſine requiſita diſpoſitione: non ſecus ac ex eo quod Sacerdos non teneatur quotidie ex præcepto celebrare, non ſequitur quod poſſit ſine peccato in alio pane cele-

celebrare, quam triticeo; non minus enim quam panis triticeus in Miſſæ ſacrificio, vera contritio neceſſaria eſt in Sacramento pœnitentiæ.

Nec ex hoc prudenter, ac rite infertur, quod ſi omitti poteſt confeſſio venialium in confeſſione ſine peccato, nec ſine morali periculo graviuris delicti Sacramentaliter exponi poſſunt, conſultius eſſet ea non confiteri; cum abſurdum ſit hoc conſequens, utpote contrarium moribus laudabilibus piorum, qui quotidiana peccata non ſolum qualiber hebdomada, ſed nonnulli quolibet die conſueſcunt Sacramentaliter confeſſione expiare. Et eo vel maxime quod Sacramentaliter abſolutio venialium deneganda non eſt, ut diximus, niſi quando tantum, ne quidem unum evitare quis curat, ita ut de nullo eorum videatur veram habere contritionem. Nam ſi cæteroquin etiam de uno ex his ſincere doleat cum vero propoſito emendationis, & Confeſſarius moraliter certus ſit de iſtius pœnitentis contritione, debet ei abſolutionem conferre, nec umquam talis pœnitens erit reus de violato Sacramento; cum unum peccatum veniale ſine alio remitti poſſit; etſi facile non præſumatur, eum qui voluntatem deliberatam retinet Deum offendendi, licet venialiter, pœnitentiæ donum accipere.

Exponuntur varii caſus in quibus abſolutio eſt deneganda.

Verum ſi etiam venialibus deneganda eſt abſolutio quando pœnitens nullum illorum vitare ſatagit, quanto magis caute procedere debet Confeſſarius, non ita facile impartiendo, immo aliquando denegando, vel ſaltem differendo abſolutionem iis, qui in gravi ſuperbiæ impetu, iræ, cupiditatis ſe cohibere neſciunt, qui voluntate deliberata, aut ſupina negligentia ſæpe ruunt, ſæpe ſe accuſant, & in his ſemper perſiſtunt, ac proinde manifeſte apparet carere eos diſpoſitione neceſſariæ contritionis ac propoſiti, ideſt materia Sacramenti Pœnitentiæ; & ideo ipſis deneganda eſt abſolutio, quæ eſt forma huius Sacramenti; & irrita eſt quando deſit materia, ſine cuius concurſu confici nequeat Sacramentum. Hinc deneganda eſt abſolutio iis, qui cum ſuo proximo inimicitias tenentes, & odia, nec iſta deponere volunt, nec iniurias ei condonare, nec parati ſunt pro illo orare, ac communia benevolentiæ ſigna exhibere, eique in ſuis neceſſitatibus ſubvenire. Falſa enim definitur a Conc. Later. horum pœnitentia in can. 22. ſeſſ. 2.

Secundo deneganda eſt abſolutio iis, qui dum rem alienam, ſive ex furto ſive ex debitis, quæ cum alio tenent, ſive ex alio titulo quocumque ſibi vindicant ac retinent, vel proximi famam læſerint; nec debita ſolvere, nec rem alienam reſtituere, nec honorem, aut famam, aut quodvis aliud damnum ei illatum reſarcire cogitant, dum poſſunt his oneribus ſatisfacere; aut curare negligunt, ut facultatem iſta præſtandi ſi non habeant, adipiſcantur. Quod ſi polliceantur ſe ſatisfacturos huiuſcemodi obligationibus, ſi alias in præteritis confeſſionibus iam moniti præcepto Confeſſarii non paruerint, & non ſint in periculo mortis, dimittendi ſunt ſine abſolutione. Ita ſtatuit primum Concilium Mediolanenſe: idem dic de iis, qui retinent voluntatem duellum data occaſione offerendi, vel acceptandi, ſive aliud mortale peccatum admittendi.

Item iis, qui aliis peccandi occaſionem præbent vel recuſant dimittere cauſſas peccatorum, ut Magiſtratus, & caupones, qui tempore nocturno tolerant choreas, compotationeſve, quæ proxime tendunt ad culpam; qui tenent domos pro conventiculis puellarum, & iuvenum, illorumque vanis periculoſiſque amoribus cooperantur. Item qui artes exercent vetitas utpote ad peccatum inducentes, cuiuſmodi ſunt Lenones, comœdi, uſurarii; necnon quicumque exercent artes cæteroquin per ſe licitas ad illicita, ut Pictores, qui obſcenas pingunt tabellas & ad libidinem provocantes; qui componunt, ac imprimunt libros amatorios, libellos famoſos, alioſve, in quibus habentur nonnulla contra Religionem & bonos mores. Idemque dicendum de iis, qui retinent apud ſe huiuſmodi tabellas, & libros prohibitos, ipſoſque legunt: qui domum aleatoribus præbent, præcipue quoad ludos vetitos; qui comœdias lubricas ac periculoſas repræſentant. Fœminæ, quæ colunt procacem, aut nimis ſuperbum ornatum veſtium, non ſine gravi familiæ detrimento, ac filiorum, & aliorum ſcandalo, quando hæc emendare reluctent; quæ nudato pectore incedunt; nec in tali abuſu eas excuſare poteſt conſuetudo; quia, ut ait S. Antoninus, valde turpis, & impudicus talis mos eſt, ac ideo non ſervandus ut Exodi 23. *non ſequeris turbam ad faciendum malum*.

Pariter iis, qui moderare nollunt luxum in ornatu & veſtibus, ſumptus ſupervacaneos in conviviis, in cibo, potu, famulatu, quando hæc pertingant ad mortale, ut ſi propter illa debita non ſolvantur, immo

nova

nova contrahantur quæ ſolvi nequeunt, vel famulorum ſtipendia, aut operariorum mercedes; ſi debitæ eleemoſynæ exinde omittantur vel ſcandalum ex tali modo agendi oriatur.

Inſuper iis, qui verſantur in occaſione ſive abſoluta, ſive reſpective proxima peccati, ſi, dum facile poſſunt, deſerere renuant, iuxta definitionem Innocentii XI. qui hanc damnavit propoſitionem n. 61. *Poteſt aliquando abſolvi qui in proxima occaſione peccandi verſatur, quam poteſt & non vult omittere; quinimmo directe & ex propoſito quærit, aut ei ſe ingerit.* Et huiuſmodi eſſet ille, qui deditus actibus luxuriæ internis aut perſonalibus, aut ebrietati nollit deſerere ac vitare choreas, laſcivarum ac periculoſarum perſonarum, præcipue mulierum converſationes, & conventicula frequentet; effugere nollit cauponarum frequentiam, ut docet etiam S. Carolus in ſuis inſtructionibus Confeſſariorum, ubi notat, non abſolvendos qui in otio vitam agunt, vel malorum conſortium, aut cauponas frequentant, vel choreas (vulgo Ballo) adeunt, niſi firmum habeant propoſitum ab his deinceps abſtinendi. Idemque dicito de commerciis amatoriis, periculoſiſve ſpectaculis.

Ulterius iis, qui ex culpabili negligentia ignorant res neceſſarias neceſſitate medii ad ſalutem, prima nempe fidei rudimenta, ut myſteria Sanctiſſimæ Trinitatis, Incarnationis, beatitudinem æternam iuſtis perſeverantibus retribuendam, pœnas æternas paratas eſſe peccatoribus. Unde Innocentius XI. damnavit ſequentem propoſitionem n. 64. *Abſolutionis capax eſt homo quantumvis laboret ignorantia myſteriorum fidei, etiamſi per ignorantiam culpabilem neſciat myſterium Sanctiſſ. Trinitatis, & Incarnationis Domini.* Quare non poſſunt ii valide abſolvi, niſi prius iſta didicerint. Idemque dicendum de actu contritionis, utpote qui ſit de neceſſitate Sacramenti, ſeu cui eſt, ſi mavis, eſſentiale requiſitum.

Dixi *neceſſaria neceſſitate medii*, nam ſi pœnitens ignoret ea, quæ tantum ſciri debent de neceſſitate præcepti, cuiuſmodi ſunt aliqua fidei dogmata, & præcepta Dei, & Eccleſiæ, vel obligationes aliquæ propriæ ſui ſtatus, & conditionis; confeſſarius tunc hæc debet eum docere ante abſolutionem, ſi pauca horum ignoret, quæ brevi tempore diſci poſſunt; ſi vero ſecus, differenda eſt ei abſolutio, donec illa didicerit: Hoc tamen intellige, quando antea monitus ea diſcere neglexerit, cum teneatur iſta ſcire, & tamdiu actu peccat, quamdiu ea cum poſſit non diſcit; & Confeſſarius in tali caſu non poteſt prudenter credere eum huic obligationi ſatisfacturum, quia hoc promittit, cum iam fidem datam non impleverit. Si autem antea monitus non fuerit, quando nihil aliud impediat abſolvi poterit, præmiſſa inſtructione de his ſaltem rebus, quæ ſunt de neceſſitate medii, & Sacramenti, iniuncto eidem debito ea quamprimum addiſcendi. Sic S. Carolus *in Inſtruct. Confeſſariorum*.

§. LXXXVI.

De iis quibus Sacramentalis Abſolutio differenda eſt.

Circa Abſolutionis dilationem certum eſt, quod quando Confeſſarius prudenter iudicat, vel etiam dubitat num pœnitens ſit vere contritus, ideſt num per verum dolorem, ac efficax, & univerſale propoſitum de cætero non peccandi ſit diſpoſitus, extra caſum neceſſitatis, ſeu mortis periculum tenetur ei ad tempus differre abſolutionem, donec adſint ſufficientia converſionis ſinceræ, ac debitæ contritionis ſigna: quia in Sacramentis conficiendis non licet extra caſum neceſſitatis ſine gravi miniſtri culpa uti materia dubia, præſertim quando certa haberi poſſit; quia ſine neceſſitate & temere exponeretur Sacramentum periculo nullitatis, ac privationis effectus, applicando formam materiæ non moraliter certæ, & ſubiecto dubie diſpoſito, & ſic committeret ſacerdos grave ſacrilegium, non ſecus ac qui in ſacrificio pane hordeaceo uteretur. Nam contritio eſt materia propria, & eſſentialis talis Sacramenti, & ex Scotiſtis eſt ſolum diſpoſitio eſſentialis, & neceſſaria ad eius effectum. Inſuper Confeſſarius eſſe debet diſpenſator fidelis, & prudens applicationis meritorum Chriſti, & Sacramentum gratiæ collativum prudenter ac ſancte debet miniſtrare. Igitur extra neceſſitatem, ſeu articulum mortis, non licet Sacerdoti miniſtrare hoc Sacramentum cum materia ſeu diſpoſitione, quæ prudenter iudicari nequeat ſufficiens & vera ad valorem Sacramenti, & ad eius effectum; ſicuti contingeret quando ratio adeſſet dubitandi de veritate contritionis, quæ, ut iam dixi, eſt eſſentialis & neceſſaria, ſive accipiatur ut materia, ſicuti communiter, ſive tamquam indiſpenſabilis diſpoſitio, ut volunt Scotiſtæ. Et licet pœnitenti credendum ſit in iis de quibus ſe accuſat, cum

ipſius

ipſius peccata, niſi ex ipſius confeſſione cognoſcere nequeat Sacerdos; non ſufficit tamen teſtimonium pœnitentis aſſerentis ſe eſse contritum, dum aliunde fundamentum adſit, & ratio prudenter dubitandi de veritate eius contritionis, ac debitæ diſpoſitionis; nam pœnitens & ſeipſum, & Confeſsarium decipere poteſt, ut advertit S. Gregorius Paſt. cur. 1. p. c. 9. ubi ait; *ſæpe ſibi de ſe mentitur ipſa mens & fingit ſe de bono opere amare quod non amat, de mundi gloria autem non amare quod amat*.

Dixi *extra caſum neceſſitatis*, quia in extremis periculis medicus, cui deſunt remedia certa & indubitata, dubia adhibet, ubi ſpes ſalutis utcumque effulgere poteſt. Melius eſt enim infirmum periclitantem ſpe aliqua recreare, quam omnino deſperare. Sic ex præcepto Eccleſiæ parvulus nondum prorſus natus & conſtitutus in vitæ periculo baptizatur in ea parte corporis, quæ patet, quamvis dubitetur an validum ſit tale baptiſma, ac ideo ſi parvulus contra ſpem evaſerit, baptiſma ſub conditione iterandum eſt ex ipſius Eccleſiæ præcepto. Idem cenſet S. Auguſtinus *de Sacramento Pœnitentiæ* ſerm. 393. alias hom. 47. de peccatore, qui ad ultimam ægritudinem pœnitentiam protulit. Extra neceſſitatem ſeu periculum mortis, iuxta principia paulo ante expoſita, ut etiam tradit S. Carolus in ſuis *inſtruction. Confeſſariorum* abſolutio differenda eſt. Nota, contritionem dubiam eſſe Confeſſario, quando pœnitens conſuetudine implicatus profert in teſtificationem ſuæ converſionis, non preces fuſas cum lacrymis, non opera, non morum emendationem; ſed verba tantummodo, quibus pollicetur non ſecus ac in aliis præteritis Confeſſionibus ſe non amplius peccaturum; cum ex Tertuliano l. *de Pœnit.* cap. 6. Sacramenta, etiam baptiſmi, non ideo conferantur ut homines peccare deſinant, ſed quia peccare deſierunt. Hinc:

Differenda eſt Confeſſo abſolutio, quando ille verſetur ac perſeveret in habitu, & conſuetudine peccandi, quando in eo poſt varias confeſſiones nullum appareat emendationis veſtigium, licet emendationem polliceatur; donec vitioſum habitum conſuetudinemque vicerit, ut in eo periculum proximum ſeu probabile peccati remotum ſit; cum converſio eorum qui habitum, & conſuetudinem habent peccandi ſit perdifficilis, nec brevi tempore fieri ſoleat, ut conſtat ex Patrum teſtimonio, & ex ipſa experientia. Quocirca probandi ſunt priuſquam eis credi poſſit, & dilatio abſolutionis eſt validum remedium, ut tali morbo conſulatur; & docet ipſa experientia, ſine tali remedio pravos habitus, conſuetudineſve non emendari. Unde Confeſſarius, qui medicus eſt ſpiritualis, tenetur remediis uti, quæ apta ſunt, & moraliter neceſſaria ad pœnitentis emendationem. Sic P. Antoi. & alii communiter.

Item Abſolutio differenda eſt iis, qui ſæpe in culpam eamdem poſt plures confeſſiones relapſi ſunt, ac ideo dicuntur recidivi; & quia qui plures fidem datam violarunt, niſi ex operibus prudenter iudicari poſſunt habere verum & efficax emendationis propoſitum; & quia in recidivis ſemper PP. habuere ſuſpectam, & dubiam eorum pœnitentiam. Unde S. Iſidorus in cap. 11. *de Pœnit.* diſt. 3. de iis ait; *irriſor eſt & non pœnitens qui adhuc agit quod pœnitet*. Rituale vero Tulenſe excipit eos, qui raro relapſi ſunt, & ſolum per vim tentationis, & urgentis occaſionis non quæſitæ, nec prævilæ.

Pariter iis differenda eſt qui aliena quomodocumque retinent, vel iniuriam, ſeu detrimentum in fama, honore, vel aliis bonis intulere, donec ſatisfecerint ſi poſſint, licet ſpondeant ſe ſatisfacturos, ſi alias admoniti implere omiſerint. Sic S. Carolus in *inſtruct. Confeſſariorum*. Item iis qui commercia illicita, vel artes prohibitas exercent, aut voluntariam occaſionem peccandi non deſeruere; & generaliter loquendo iis omnibus, qui cum habeant aliquam gravem obligationem, ac urgentem, adhuc non impleverint ex mera negligentia, donec adimpleant, quando iam ſemel aut bis fuerint moniti in aliis Confeſſionibus, aut implere promiſerint: Quia propoſitum quoque præſens iudicari poteſt nihil præteritis efficacius; alias relinquerentur in probabili peccandi periculo, quod facile deducitur ex fide antea violata, & ex difficultate quam patiuntur ad iſta præſtanda. Immo ſi res ab aliquo reſtituenda ſit magni momenti, etiamſi antea monitus non fuerit de ſuo debito, non eſt abſolvendus, donec reſtitutionem executus ſit.

Differenda eſt pariter iis, qui inveterata, ac etiam repentina odia ac inimicitias nutriunt cum proximo, donec cum eo ſe reconcilient, & præcipue ſi promiſſiones factas aliis Confeſſariis violaverint, ac ideo non ſuſtulerunt occaſionem ſcandali quod huiuſcemodi æmulationes præbere ſolent; vel qui cum primi proximum offenderint, renuunt

tiuunt eum adire, & ſicuti tenentur ſatisfactionem ei reddere; Immo etiamſi prior offenſus reluctet pacem offenſori concedere, receptam iniuriam ei condonando, ac exercendo erga ipſum officia Chriſtianæ Charitatis, & amicitiæ, ideſt ſalutem ei dicere, ac paratus eſſe ei benefacere ſi ab illo exigatur. Pariter qui publicum ſcandalum dedere non ſunt abſolvendi, donec per eorum manifeſtam emendationem reparare non curaverint.

Differenda eſt Abſolutio Adoleſcentibus qui otioſam vitam ducunt, vel notabiliter negligere ſolent ſtudia, vel ſollicitudinem addiſcere artis eui a ſuis parentibus addicti ſint, donec ſigna præbeant emendationis. Idemque dicito de his omnibus qui officium ſuum negligere conſueverunt.

Itidem iis, qui in examine propriæ conſcientiæ graviter fuerunt negligentes, donec melius accuratiuſque eius examen inſtituerint, ac meliorem contritionem in ſuo corde excitaverint, quia talis negligentia in examinanda propria conſcientia defectum indicat ſufficientis contritionis, & diſpoſitionis ad Sacramentalem abſolutionem obtinendam; ac per ipſam ad ſuorum peccatorum veniam & gratiam ſanctificantem, quæ ſunt ſacræ abſolutionis effectus. Quod ſi bona fide diligentiam adhibuerint, ſed non ſufficientem, charitas exquirit ut Confeſſarius interrogando hunc defectum ſuppleat, & pœnitentes adiuvet, ac ad ſinceriorem contritionem diſponat, præcipue ſi rudes ſint & ruſtici, qui præcipue adiuvandi ſunt, utpote qui ſi millies ſe examinaverint, non magis parati erunt, quam ſi ab ipſo Confeſſario brevi examine eorum conſcientia aperiatur.

Differenda ſimiliter eſt abſolutio iis, qui in proxima occaſione peccandi verſantur. Et de his melius dicemus infra, dum agere debemus circa Confeſſarios, quomodo ſe gerere debeant cum huiuſcemodi pœnitentibus.

Nota hic 1. Pœnitentem ordinarie non remittendum ultra quindecim dies, cum æger Medico derelinqui non debeat, ſed ſæpius remedio aliquo ſuccurri; alias periculum foret ne pœnitens animo decidat, ac deſperet. Quod ſi poſt tale tempus non ſufficienter adhuc diſpoſitus inveniatur; iterum remittatur cum conſolatione, hortatione, & ſuggeſtione mediorum magis efficacium, donec diſpoſitus ſufficienter videatur.

Nota 2. Conſuetudinariis, & recidivis præſcribenda eſſe remedia ſuæ emendationi apta & accommodata, cuiuſmodi ſunt oratio quotidiana matutina, & ſerotina, crebra opera miſericordiæ, auditio miſſæ, opera virtutum, quæ vitiis ac propenſionibus pravis adverſantur, ſui demiſſio, ac diffidentia, fiducia in Deum, frequens confeſſio apud eumdem Confeſſarium pium, ac prudentem, meditatio motivorum vitandi peccatum, lectio piorum librorum, celeris repulſio pravæ cogitationis, aut motionis, aliqua oratio, & examen conſcientiæ quotidianum. Mane eliciant propoſitum vitandi tale peccatum, & Deo offerant ſua opera cum petitione gratiæ. Quoties fiat ut incidant in illud peccatum, toties eliciant contritionem cum aliqua punitione, & ſero ſaltem de eo examinetur conſcientia. Si vero non commiſſum fuerit, gratiæ Deo reddantur.

§. LXXXVII.

De modo agendi a Confeſſario erga conſtitutos in occaſione proxima peccandi.

Nota 1. occaſio peccati communiter id eſt, quod ad peccatum allicit, ſive ex natura ſua, ſive ex pœnitentis fragilitate. Occaſio peccati dividitur: in proximam, & remotam proxima ea eſt, quæ affert morale, ſeu probabile periculum peccandi, ſive ea, in qua quis veroſimiliter eſt peccaturus. Remota, quæ tale non affert periculum, & hanc fugere non tenemur, alias omnes de mundo exire deberemus. *Quæ occaſio pec. cati, & quotuplex*

Nota 2. Occaſionem proximam peccati duplicem eſſe, aliam per ſe, aliam per accidens. Proxima occaſio per ſe ea eſt, quæ per ſe, ideſt ex natura ſua ita eſt apta inducere homines in mortale peccatum, ut ſpectata communi hominum fragilitate ac corruptione multi veroſimiliter peccaturi ſint; quia in ea multi, ſæpe peccant; cuiuſmodi ſunt familiaritates inter adoleſcentes & puellas, aſpectus nimius pudici; aleatorios ludos profiteri; domum ad hunc finem paratam habere; accipere domi ac retinere perſonam periculoſam aut alio modo eum ipſa cohabitare, in eadem converſatione uti colloquiis, aſpectibuſque impudicis, amoriſque impudici ſignificationibus & incentivis, perſeverare frequenter eam viſitare &c. ita ex S. Carolo. Occaſio proxima per accidens ea intelligitur & eſt, quæ per ſe non habet vim inducendi communiter homines in peccatum, ſed tantum ratione ſpecialis illorum fragilitatis & diſpoſitionis, ſcilicet ſunt eæ, quæ licet ex natura ſua ſint ho-

ne-

neſtæ, ex alicuius tamen perſonæ infirmitate multos implicant peccatis; ita ut multo timeatur ne in his peccent.

Nota 3. quod utraque occaſio proxima peccandi ſubdividitur in voluntariam ſeu liberam, & in involuntariam, ſeu neceſſariam: voluntaria, ſeu libera ea dicitur, quæ ſine gravi incommodo relinqui poteſt: involuntaria, ſeu neceſſaria eſt ea, quæ vel phyſice, vel moraliter deſeri nequit. Et ideo alia eſt involuntaria, ſeu neceſſaria phyſice, quæ nullo modo pendet a voluntate, ut ab ea recedatur, ut ſi quis in carcere, aut triremi vinctus ſit cum flagitioſo; & alia involuntaria, ſeu neceſſaria moraliter, quam removere non poſſumus ſine peccato, aut graviſſimo damno temporali, ut militia reſpectu militis in ea frequenter peccantis, a qua recedere nequit ſine licentia, quæ ei denegatur; non poteſt enim miles invito duce militiæ ſe ſubtrahi, utpote qui ex iuſtitia duci ſit obſtrictus; vel ſi ſit munus, ſeu officium, quod ſine peccato dimitti poteſt, ſed non ſine damno graviſſimo v. g. iactura ſui ſtatus vel bonorum, vel famæ. His prænotatis ſit.

Confeſſarius licite abſolvere non poteſt, immo nec valide pœnitentem, qui renuat ſe removere a proxima occaſione etiam per accidens peccandi, quando licite poſſit, & ſine gravi ſuo damno. Sic cum S. Carolo communiter omnes ſentiunt DD. quia huiuſmodi pœnitens non habet propoſitum efficax non amplius peccandi, ac omnia ſervandi præcepta. Nam tale propoſitum includit voluntatem deſerendi, ac fugiendi cauſſas ac pericula peccati. Immo hic talis actu peccat, dum proximam peccati occaſionem, ſeu probabile mortalis peccati periculum dum poteſt non deſerit, quando quiſque tenetur ſub mortali illud deſerere ac vitare dum poteſt: Quia ut habetur Eccli. 3. *qui amat periculum peribit in illo*. Ille autem cenſetur amare probabile periculum moraliter peccandi, quando cum poſſit ab illo non recedit. Et hoc patet ex ipſa intentione præcepti, quod dum malum morale, ideſt peccatum vetat, vetat ſimul velle id, quod proxime & moraliter coniunctum eſt cum peccato, & id ex quo veroſimiliter iudicatur futurum peccatum. Notat hic de Lugo, quod in moralibus idem ſit ſe exponere periculo peccandi, ac peccare. Hinc Innocentius XI. hanc damnavit propoſitionem n. 62. *Proxima occaſio peccati non eſt fugienda, quando cauſſa aliqua utilis aut honeſta non faciendi occurrit*. Et hanc aliam damnavit Alexander VII. numero 41. *Non eſt obligandus concubinarius ad eiiciendam concubinam ſi hæc nimis eſſet utilis ad delectamentum concubinarii (vulgo regalo) dum deficiente illa nimis ægre ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent; & aliæ famulæ nimis difficile invenirentur*.

Ut quis teneatur deſerere proximam peccati occaſionem, non eſt neceſſe ut frequenter in ea peccaverit; Sed ſatis eſt ut veroſimiliter ſit in ea peccaturus, ſi ipſi ſe exponat; quia qui probabili periculo peccandi ſe exponit, moraliter peccat. Ita S. Carolus in ſuis *Inſtruct. Confeſſariorum*. Nam ad hoc ut effectus malus cenſeatur voluntarius in cauſſa, & indirecte, ac interpretative, non eſt neceſſe ut ex ea ſequatur frequenter; ſed ſatis eſt ut cognoſcatur, & cognoſci debeat veroſimiliter ſecuturus, ut patet ex *cap. ultim. de iniur.* ubi Gregorius IX. Docet, damnum imputari ei, qui fecit aliquod, ex quo probabiliter illud ſequi poſſe ſcire poteſt, & debet. *Nec ignorantia te excuſat ſi ſcire debuiſti ex facto tuo iniuriam veroſimiliter contingere, vel iacturam.*

Si pœnitens promittat deſerere quamprimum talem occaſionem, ei differenda eſt abſolutio extra periculum mortis, donec eam removerit, ſi iam alias monitus non dereliquerit, vel ſi diu in ea perſeveraverit, ac peccaverit, vel ſi talis occaſio urgens ſit & fortiter ad peccatum alliciens, niſi Confeſſarius prudenter iudicet poſſe fidem pœnitenti adhiberi; quia infirmitas, & inconſtantia pœnitentis adiuvanda eſt potius beneficio dilationis, quam aliis motivis; alias ille relinqueretur in periculo eam non removendi & in gravi peccato perſeverandi ob probabile peccati periculum, in quo voluntarie verſatur. Sic S. Carolus loco cit.

Abſolutio differenda eſt illi quoque qui verſetur in occaſione proxima involuntaria ſeu neceſſaria, ideſt in occaſione quam omnino effugere nequit, aut ſaltem ſine peccato, licet appareat contritus, quoadusque in eo ſublatum ſit probabile periculum peccandi, & ita occaſio proxima facta ſit remota: Etenim ſine tali remedio differendæ abſolutionis in huiuſmodi occaſione a relapſu efficaciter homines retrahi non ſolent; & alias exponeretur periculo brevi amittendi gratiam Sacramentalem; quam acquiſierat. Hoc interim vero ei præſcribenda ſunt media opportuna & apta contra relapſum, quæ proximitatem tollant occa-

ſio-

ſionis, ſeu periculi peccandi; ut ſi famulus v. g. aut filius familias, quorum unus obtinere nequit libertatem ab hæro diſcedendi, non poteſt alter a paterna domo abſcedere, peccarent ſæpe cum ancilla; hiſce præſcribendum eſt, ut quantum fieri poteſt curent, ne illi cum ſola verſentur, colloquantur, nec oculos in ea figeant, nulla dent ei ſigna amicitiæ & ſe bonis arment cogitationibus, & orationibus.

Similiter differri debet abſolutio verſantibus in proxima occaſione peccandi per accidens, quam ſine graviſſimo damno removere non valent. Præſcribenda tamen ſunt iis idonea remedia contra relapſum, quousque emendatio refulgeat, ac occaſio reſpectu illorum non ſit amplius proximum peccandi periculum. Itaque per abſolutioois dilationem tentanda eſt emendatio; unde Pœnitentes tali medio efficaciter moveri ſolent, ac impelli ad ſolicite adhibenda remedia ad ſui morbi ſalutem opportune ipſis a Confeſſario præſcripta. Quod ſi forte nihil proderiot remedia, ita ut non minus ac antea in peccata prolabantur, per denegationem abſolutionis cogendi erunt Pœnitentes ad occaſionem illam fugiendam, removendamque cum quovis temporali detrimento, ut indemnes a ſpirituali reddantur; & ad hoc tenentur ſub mortali, fiat quantumvis ipſis iactura famæ, bonorum, ac ſtatus, iuxta Chriſti mandatum per illa verba; *Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & proiice abs te*; nempe res chariſſimæ & utiliſſimæ amittendæ ſunt ad vitandam peccati occaſionem, ac animæ perditionem, ut docent quæ ſequuntur in Evangelio: *melius eſt tibi cum uno oculo in vitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam*. Et equidem dum peccator ita infirmus eſt & fragilis, & iam expertus inutilia remedia ſibi adverſus relapſum præſcripta vult adhuc perſiſtere in tali occaſione; nonne moraliter vult peccare? Quia qoi vult aliquod quod cum peccato eſt coniunctum, quamvis ſolum reſpective ad ſeipſum, peccatum ipſum velle cenſetur. Igitur tum dimittendum eſt officium, ars, mercatura, converſatio &c. ſi perſeverent eſſe eis occaſio, ſeu proximum ideſt probabile peccandi periculum. P. Antoi. & alii communiter.

§. LXXXVIII.

De modo, quo ſe gerere debet Confeſſarius circa Moribundos, & de diſciplina Eccleſiæ in hiſce caſibus.

Nota 1. duplicem in veteri Eccleſia fuiſſe reconciliationem, ſeu abſolutionem; ſacramentalem ſcilicet, & indulgentialem. Sacramentalis ea erat, qua per abſolutionem ſacramenti pœnitentiæ commiſſa ſcelera pœnitentibus rite diſpoſitis remittebantur, ac Deo per gratiæ collationem reconciliabantur. Indulgentialis vero, ac canonica, ſeu cæremonialis ea erat, qua rei graviſſimorum criminum, Mæchiæ ſcilicet, Homicidii, & idololatriæ (quæ ideo vocabantur crimina canonica, quia his pœnitentia publica, ſeu canonica ſtatuta erat, ut antea vidimus,) poſt pœnitentiam perfunctam, niſi vel Epiſcopi indulgentia, vel ſupplicibus Martyrum libellis illis fuiſſet diminuta, per ſolemnem canonicam, ſeu cæremonialem abſolutionem, quæ fiebat per manuum impoſitionem, cum Eccleſia reconciliabantur.

Dixi *niſi indulgentia Epiſcopi vel ſupplicibus Martyrum libellis diminuta illis fuiſſet*: Quia ab Epiſcopo pro fervore, ac ardentiore pœnitentium pietate, aliquando huiuſcemodi pœnitentibus imminuebatur laborioſa, ſeu canonica pœnitentia, ut etiam aliqua pœnitentiæ ſtatione Epiſcopi eos diſpenſarent, transferendo ſcilicet a ſtatione flentium ad ſtationem conſiſtentium, prætermiſſa ſtatione audientium, & proſtratorum; quod fiebat etiam ob ſupplices martyrum libellos, ideſt Epiſtolas commendatitias martyrum, qui in carcere detinebantur, per quas orabant Eccleſiam, ut in eorum gratiam hiſce pœnitentibus aliquid de pœnitentia canonica remitteretur. Adde inſuper, quod non ſecus ac reconciliatio, ipſa quoque communio duplex erat: altera Sacramentalis, & hæc erat participatio Euchariſtiæ; Cæremonialis altera, ſeu Canonica, quæ erat perfectiſſima reconciliatio, ſeu communio, & pax cum Eccleſia. Utraque quarum etiam poſt Sacramentalem, & cæremonialem abſolutionem, non dabatur nequidem aliquando in fine vitæ, niſi Martyrum interceſſione. In quorum gratiam, lapſis, pro quibus exoraverant, ante plenam pœnitentiam concedebatur cum utraque reconciliatione, ſacramentali videlicet, & canonica, ſeu cæremoniali, utraque communio, Euchariſtiæ nempe, & perfectæ pacis ac communionis

cum Eccleſia, ut conſtat ex S. Cypriano Epiſt. 14. 16. Et ex Epiſt. Cleri Romani ad S. Cyprianum.

Duobus criminibus difficillime concedebatur reconciliatio.

Nota 2. duo potiſſimum fuiſſe genera criminum, quibus difficilius præcipue reconciliatio canonica, & cæremonialis concedebatur; Libellaticorum ſcilicet, & Sacrificatorum, & iis poſtremis difficilius quam Libellaticis talis reconciliatio dabatur. *Libellatici* ii dicebantur, qui ſæviente perſecutione obtinebant a Magiſtratu libellum, data pro eo pecunia, in quo teſtabantur Magiſtratus, hos thus Idolis adoleviſſe; unde liberabantur a lege thus Idolis adolendi. *Sacrificati* vero, qui ut cruciatibus ſe ſubtraherent, licet ficte (ut credendum) Idolis ſacrificaverant. His prænotatis ſit.

Nemini Fidelium, tametſi pœnitentiam uſque ad mortem protulerit, dummodo de ſuis criminibus contritum ſe tunc exhibuerit, denegata fuit in mortis articulo Sacramentalis abſolutio, ſeu Sacramentalis reconciliatio, ut patet ex illo D. Cypriani ſeu cuiuſvis alterius auctoris textu ſerm. *de cœna Domini*: *Nec quantitas criminis, nec horæ extremitas excludit a venia*. Item ex conſtitutionibus quæ ut Apoſtolicæ circumferuntur cap. 12. ubi dicitur Epiſcopis indiſcriminatim tam de ſanis, quam de moribundis; *Pœnitentes excipe*. Et cap. 23. *Nullum maius peccatum, quam Idolorum cultus; tamen per veram pœnitentiam remiſſum eſt*.

Nec officit quod hic obiicitur ex S. Cypriano in Epiſt. ad Antonianum, in qua ita ſcribit: *Pœnitentiam non agentes, nec dolorem delictorum ſuorum toto corde & manifeſta lamentationis ſuæ profeſſione teſtantes, prohibendos omnino cenſuimus a ſpe communicationis, & pacis, ſi in infirmitate, atque periculo cœperint deprecari*; & ſic etiam ſtatuit Concilium Arelatenſe anno 314. can. 22. Nam ex verbis ipſorum textuum manifeſtiſſime conſtat, quod non denegata fuerit abſolutio Sacramentalis, ſed reconciliativa, canonica, & cæremonialis. Ibi enim loquitur S. Pater de iis, qui iam recepti ſunt in ordinem pœnitentium, adeoque iam Sacramentaliter abſoluti, tepide tamen ſe exhibuerunt in operibus pœnitentiæ, quibus proinde abſolutio indulgentialis, ſeu canonica, etiam in articulo mortis fuit denegata. Et ita loquitur Concil. Arelatenſe in cit. can. unde non denegat abſolutionem Sacramentalem procraſtinantibus pœnitentiam ad mortem, ſed tantummodo abſolutionem & communionem canonicam, ac cæremonialem. Hæc tamen ſeverior Eccleſiæ diſciplina denegandi indulgentialem abſolutionem quibuſdam peccatoribus etiam tempore mortis, quæ iam ſemper fuit remiſſior ac humanior in Eccleſia Orientali, talis evaſit in Eccleſia etiam Occidentali III. ſæculo quoad Mæchiam, & poſt Nicænum Concilium extenſa eſt ad omnia crimina. Dictum enim Concil. Nicænum vocat eam diſciplinam antiquam legem; & Tertullianus id teſtatur de Eccleſia Occidentali, dum etiam ſuo tempore Romanus Pontifex Mæchos communione donare cœperat, qua tamen tunc privabat Homicidas, & Idololatras.

Ex ipſa igitur Eccleſiæ diſciplina nemini baptizatorum, tametſi perditiſſimo, reconciliationem, ac Abſolutionem petenti, negari poteſt, ut patet ex canonum auctoritate Romanorumque Pontificum teſtimoniis, ac ipſa ratione. Nicæna Synodus ait: *de his qui ad exitum veniunt etiam nunc lex antiqua regulariſque ſervabitur; ita ut ſi quis egrediatur de corpore, ultimo, & neceſſario viatico minime privetur*. Nomine vero *neceſſarii viatici* intelligitur Sacramentalis abſolutio, ut ait Lupus pag. 71. primæ editionis. Ubi vero infra ait; *& poſcenti ſibi communionis gratiam tribui, Epiſcopus probabiliter de oblatione dare debebit*; intelligi id debet de Euchariſtica communione. Verum ſi ipſa Euchariſtiæ communio tribui poteſt cuilibet peccatori, ſi Epiſcopo videbitur, eo magis abſolutio Sacramentalis concedenda eſt, quæ omnino neceſſaria eſt ad ſalutem. Notandum porro, in ipſo canone omnes peccatores comprehendi; idcirco non explicandum de ſolis pœnitentibus, qui dum ſanitate fruerentur reconciliationem petierint. Item Gratianus cauſſ. 6. q. 6. n. 12. exponit canonem, qui tribuitur Iulio Papæ, in quo ſic habetur; *Si Presbyter pœnitentibus pœnitentiam negaverit, reus erit animarum; quia Dominus dicit; quacumque die converſus fuerit peccator, vita vivet, & non morietur: vera enim Confeſſio in ultimo tempore eſſe poteſt; quia Dominus non ſolum temporis, ſed etiam cordis inſpector eſt; ſicut Latro unius momenti pœnitentia, meruit eſſe in paradiſo in hora ultima confeſſionis*. Et Concil. Trident. ut facilius provideatur cuicumque moribundo ſeſſ. 14. cap. 7. docet, & ſtatuit, *nullam eſſe tempore mortis caſuum reſervationem, atque ideo omnes Sacerdotes in articulo mortis a quibuſvis peccatis, & cenſuris abſolvere poſſunt*. In quibus verbis ſicuti nul-

lus

Digitized by Google

lus peccatorum, ita nullus pœnitentium in mortis articulo a beneficio abſolutionis excluditur. Idem tradiderunt Romani Pontifices, præſertim Cœleſtinus, Leo Magnus; necnon Clemens V., qui in Concil. Viennenſi damnat abuſum in quibuſdam partibus introductum, denegandi ultimo deputandis ſupplicio, etiamſi peterent, Pœnitentiæ Sacramentum, declarans eumdem abuſum damnabilem eſſe, & contrarium ſtatutis canonicis, omnino abolendum, & ſtatim a locorum Ordinariis Eccleſiaſticis cenſuris, ſi opus fuerit, eliminandum, ut habetur l. 5. Clementinarum tit. 9. *de Pœnitentia & remiſſ. cap.* 1. Nec in contrarium afferri poteſt aliquarum Eccleſiarum diſciplina, quam Eccleſia Romana, quæ omnium mater eſt, & magiſtra damnat, ac reprobat ut contumelioſam Fidelibus, ac pernicioſiſſimam, ut aſſerit etiam felicis recordationis ſapientiſſ. Pontifex Benedictus XIV. in ſuis Notificationibus editis 20. Auguſti an. 1743. Curare tamen debet Sacerdos, ut hi moribundi aliive, qui uſu rationis, ac ſenſu præditi ſunt, integre quantum moraliter fieri poteſt confiteantur, & vere conterantur, ut actus eliciant fidei, ſpei, & charitatis perfectæ, qui tunc obligant, ut ſuis omnibus ſatisfaciant obligationibus, iuſtitiæ præſertim, & charitatis erga proximum &c. Et ad hæc omnia excitare & adiuvare eos debet. Item debet eis iniungere pœnitentiam quam nunc adimplere poſſunt, & aliam indicere peccatis proportionatam, quam implere debeant ſi convaleſcant. Sic Rituale Romanum.

Non ſecus autem ac pœnitentes, qui ſuam converſionem uſque ad finem vitæ diſtulerunt, abſolvendi ſunt illi quoque moribundi, qui poſtea quam Confeſſarium petierunt, ſignaque pœnitentiæ ac voluntatis confitendi dederunt; Sacerdote adveniente, loquelæ ac omnium aliorum ſenſuum exteriori uſu deſtituuntur. Hoc enim conſtat ex praxi Eccleſiæ & Conciliorum definitione, ut habetur in can. 76. Concil. Carthagin. IV. & in can. 12. Arauſicani I. Et Rituali Romano, edito iuſſu Pauli V., ac univerſali Eccleſiæ propoſito, ut continente Catholicæ Eccleſiæ ritus. Inſuper confitendi voluntas exterius ſignificata eſt confeſſio, ſeu accuſatio ſui generica ac ſenſibilis, quæ in extrema neceſſitate ſufficit: Nam qui ſignificat ſe velle confiteri ac petit Confeſſarium, hoc ipſo exterius confitetur ſe eſſe peccatorem, & velle abſolvi; ideoque præſumitur etiam hunc eſſe contritum, & hoc ſignum doloris in periculo mortis editum cenſendum eſt directum ad abſolutionem Sacramentalem; cum in tali ſtatu ſoleant fideles opportunum animæ ſuæ remedium exoptare. Conetur tamen, ac ſtudeat Sacerdos, peccatum aliquod in ſpecie ſignumque doloris a tali moribundo eiicere, quod ſi fieri nequeat curet, ut in moribundi præſentia teſtificetur aliquis, eum ſigna dediſſe doloris, aut deſiderii confitendi, quod ſi nec hoc pariter obtinere queat, ſi audierit ab aliquo, antequam adveniret actus illos elicuiſſe, videlicet petitionem confeſſionis ſeu Confeſſarii, ac ſigna dediſſe doloris: cum non agatur de damno tertii, etiam unico teſtimonio fides habenda eſt, ac abſolvendus. Nec adverſatur quod Rituale Romanum, ac Concilia in propoſito teſtis, qui de diſpoſitione pœnitentis aſſerere debet, loquantur in numero plurali; nam intelligi debent in ſenſu diſtributivo, non collectivo; non ſecus ac quando dicitur animas Purgatorii ſuffragiis fidelium poſſe iuvari, ly *fidelium*, ſenſum habet diſtributivum; nempe eas animas ſingulorum fidelium ſuffragiis ſuccurri poſſe, & adiuvari. Immo ſufficit etiam ſi teſtis ſit tantum de auditu; ideſt hoc ſciat, quia ab altero audierit, ſigna talis diſpoſitionis dediſſe moribundum, cum notitia mediata ſufficiat ad alios effectus, in quibus maior certitudo requiritur, nec haberi poteſt.

Itidem dicendum, licet ſigna illa moribundi ſint dubia, puta ſi viſus ſit tundere pectus, oculos ad cœlum tollere, aliquam ſacram imaginem devote reſpicere; cum iſta ſigna accipienda ſint ut elicita a deſiderio accipiendi ſacram abſolutionem: quia, ut antea notavi, quilibet in vitæ extremis cenſendus eſt appetere optima ſuæ ſalutis remedia, & in extrema proximi neceſſitate tenemur ei ſubvenire eo meliori modo quo poſſumus.

Verum ſi moribundus in ipſo actu criminis, puta in duello, vel ebrietate, aliaque prava huiuſmodi circumſtantia ſenſibus deſtitutus eſt, & mox moriturus credatur; vel ſi non ſit in tali perdifficili circumſtantia, ita tamen ſemper impie vixerit, ut nullum umquam in ſua agendi ratione ſignum dederit Chriſtianæ pietatis, ſed continuo cum aliorum ſcandalo inter vitia ſit verſatus; nec antequam exteriori ſenſuum uſu & rationis deſtitueretur ullum dederit ſignum doloris, & pœnitentiæ, nec confeſſarium petierit nec confeſſionem deſiderare ullo modo oſtenderit: huic certe danda non

eſt

eſt Sacramentalis abſolutio, nec ſacro oleo eſt ungendus; cum ſua crimina nullo pœnitentiæ ſigno retractaverit. Hinc contrariam opinionem S. Pariſienſis Theologorum facultas anno 1665. declaravit falſam, temerariam, ſcandaloſam, & Pœnitentiæ Sacramento iniurioſam. Immo aſſerit P. Berti hanc eſſe communem Theologorum ſententiam, ut unanimes affirment hoſce ſine abſolutione relinquendos eſſe divino iudicio.

Gravior vero ac difficilior controverſia eſt, an abſolvi poſſit moribundus omni prorſus rationis, & ſenſuum uſu deſtitutus, qui animam agit, nullo dato pœnitentiæ ſigno, ac nulla expreſſa voluntate, nullo deſiderio coram aliquo confitendi, cum cæteroquin probus ſit, & frugis, ac in communi hominum æſtimatione habeatur ut bonus, utpote qui chriſtiane vixerit, talis ſcilicet, qui ſe in Religionis officiis, prædicationibus, confeſſionibus, communionibus, aliiſque pietatis operibus aſſiduum exhibuerit: Duæ circa talem controverſiam ſunt oppoſitæ ſententiæ; quarum una (& hanc ſequitur magna pars graviſſimorum Theologorum) negat in caſu propoſito dari poſſe Sacramentalem abſolutionem; affirmat alia (quam tenent non pauci inſignis notæ DD. cum tota facultate Lovanienſi) non ſolum poſſe valide, & licite, immo etiam debere talem moribundum abſolvi. Non levibus momentis patroni negativæ opinionis hanc probant; videlicet nullum haberi in Traditione veſtigium abſolutionis conceſſæ ei, qui nullum ſignum pœnitentiæ præbuerit, quinimmo Concilia, PP. omneſque Rituales libri communiter præſcribunt reconciliandos eſſe tales moribundos, dummodo adſint teſtes, a quibus certior fiat Sacerdos, eos Sacramentum poſtulaſſe: Nam canones omnes pertractantes de reconciliatione moribundi apponunt conditionem, ut notatur in P. Berti, ſi neceſſarium viaticum deſideraverit, ſi voluntatis præteritæ teſtimonium habeat; *ſi qui audierunt ſuum deſiderium ſignificent*. Ad canonum ſtatuta, quæ ad omnes prorſus moribundos attinent, accedit etiam ad hanc confirmandam ſententiam perantiqua Eccleſiæ praxis. Nec eludi poſſunt canones, quod agant de iis, qui ſceleſtiſſimam duxerunt vitam, præſertim cum non ſolum Concilium Trevirenſe, de quo vide Marteneium vol.2. Anecd. p. 271. indiſcriminatim ſtatuerit, nullum morti proximum abſolvendum eſſe, niſi Sacerdotem petierit, & aliqua ſigna oſtenderit pœnitentiæ, idque evidens ſit ad nutum infirmi, vel ad teſtimonium circumſtantium; verum, id etiam præſcripſit Paulus V. in ſuo Rituali Romano antea cit. & Sacra facultas Pariſienſis oppoſitam, ut ſupra diximus, proſcripſit ſententiam, quæ erat Amadei Guimenii.

Hac autem ratione ſuam probant ſententiam. Nempe ex natura Sacramenti Pœnitentiæ, quod cum exerceatur ſub ratione iudicii, non habetur in tali caſu materia huius Sacramenti proxima, quæ eſt Confeſſio ſenſibilis pœnitentis, ac proinde deeſt pars eſſentialis ad illud conſtituendum: Nam iudicium conſtat ex rei confeſſione, & iudicis ſententia.

Nec ullatenus videntur argumentum diluere, qui reſpondent cum Morino, in Pœnitentiæ Sacramento deſiderari, ſicuti in matrimonio, ut materia ſit tantum analogica, qualis in unaquaque re morali concipi, ac efformari poteſt ſolo animo; Idcirco Tridentinum ſeſſ. 14. non appellaſſe actus pœnitentis *materiam*, ſed *quaſi materiam*. Nec, inquiunt, deſunt Scholaſtici, qui cum Scoto in 4. diſt. 14. negent, actus pœnitentis eſſe huius Sacramenti materiam, cum hanc in ſola abſolutione reponant. Inſuper aiunt ſi ad recipiendam abſolutionem ſufficiat alicuius teſtimonium de ſignis pœnitentiæ datis a moribundo, amplior erit magiſque aſpectabilis teſtificatio, quam exhibet præcedens vita catholice acta a moribundo, quam aliorum nutus. Non inquam hæc videntur argumentum diluere. Etenim licet actus pœnitentis dicantur quaſi materia, & analogiam habeant ad materiam phyſicam, quales ſunt aquæ elementum, panis, vinum, neceſſe tamen eſt ut re ipſa vel voce, vel ſigno, vel nutu reddantur ſenſibiles, ut confirmatur ipſo matrimonii exemplo. Nemo enim diceret hoc initum, niſi aſſenſum coniuges expreſſiſſent; & parum refert, quod Sotus, & eius aſſeclæ negent, actus pœnitentis eſſe materiam huius Sacramenti: Nam quæ auctoritas Scoti, & aſſeclarum comparate ad auctoritatem duorum Conciliorum, Florentini nempe & Tridentini, quæ Pœnitentis actus declarant gerere vices materiæ in hoc Sacramento. 2. Præterquamquod licet neget Scotus eſſe tales actus materiam eſſentialem, tenet tamen eſſe materiam *circa quam*; unde prorſus neceſſariam huic Sacramento; idcirco adhuc hæc ſententia, dicunt, facit ad præſentem caſum; cum abſolutio impendi nequeat niſi adſit materia cui applicetur. Item licet vi-

Digitized by Google

vita Chriſtiana anteacta hominis probi dicatur ſenſibilis, nota, aſpectabilis, vaga tamen & indifferens eſt, nec definita Sacramenti materia ad Claves Eccleſiæ ordinata; ac proinde, concludunt, niſi conſtet Confeſſario, moribundum actum aliquem elic uiſſe pœnitentiæ, & Confeſſarium petiiſſe, non videtur eius vita ſufficiens ad impetrandam abſolutionem.

Qui vero ſtant pro parte affirmativa, ſcilicet talem moribundum abſolvendum eſſe, ita ut licita & valida ſit talis abſolutio, immo etiam debita, dummodo teſtimonium habeatur de eius pietate ex eius vita bona ſeu Chriſtiana anteacta; ideſt ſi chriſtiane pieque vixerit, & poſt peccatum, ſi incidiſſet, tempus habuerit pœnitendi; probant ſuam ſententiam. 1. teſtimonio D. Auguſtini, qui l. 1. *de adulter. Coniug.* cap. 28. ſcribit; *Cathecumenos, vel pœnitentes, qui adulterina retinent conſortia, baptizandos eſſe, vel reconciliandos ſi in infirmitate poſiti ſint & perdiderint rationis uſum; cum ſalvos corpore in his permanentes non admittamus ad baptiſmum; tamen ſi deſperati, & intra ſe pœnitentes iacuerint, nec pro ſe reſpondere potuerint, baptizandos puto, ut etiam hoc peccatum cum cæteris lavacro regenerationis abluatur. Quis enim novit utrum fortaſſis adulterinæ carnis illecebra uſque ad baptiſmum ſtatuerint detineri?* Quæ autem baptiſmatis, eadem eſt & reconciliationis cauſſa, ſi forte pœnitentem finiendæ vitæ periculum præoccupaverit. Nec ipſos enim ex hac vita ſine arrha ſuæ pacis exire velle credere debet Mater Eccleſia. Verum parum iuvare videtur huic ſententiæ S. Auguſtini exemplum; Quia S. Auguſtinus ibi loquitur de Cathecumeno, ac de pœnitentibus, de iis ſcilicet, qui inſtruebantur in fide; ac de his, qui reconciliationem petentes conſiſtebant in ſubſtratione, quorum proinde ſi incerta erat voluntas, nec maniſeſtari poterat actualiter, huius tamen ſigna præceſſerant; dum illi inter Cathecumenos, iſti inter pœnitentes detinebantur. Alias abſolvi poterunt illi quoque, qui nullo dato ſigno pœnitentiæ retinent adulterina conſortia, quod nemo plane dicere ſeu affirmare audebit. Probant inſuper ex his, quæ habentur in Rituali, ſeu Sacerdotali Romano, excuſſo Venetiis annis 1560. ubi apertiſſime hæc ſententia traditur, necnon ex ſtatutis Eccleſiæ Lemovicenſis, ac ex memoriali Confeſſariorum edito an. 1623. Bononiæ iuſſu Archiepiſcopi Bononienſis, qui poſtea creatus fuit Pontifex Gregorius XV. qui opinionem non mutavit, ſed eam in ſuo quodam Archiepiſcopatu in praxim redigi permiſit. Item ex abſolutione collata a Clemente VIII. operario ruenti ex ſuperioribus Vaticani Templi ædificiis. Sed his reſpondent Adverſarii, hæc monumenta non poſſe æquiparari ponderi, & numero canonum, & textui Ritualis Romani antea citati iuſſu Pauli V. editi, unde eorum ſententiam, aiunt, potius comprobari. Ad Factum vero Clementis VIII. reponunt, illud non ſolum non eſſe definitione:n Apoſtolicam, ſed etiam meram fabellam ex teſtimonio eorum, qui tali tempore Romæ morabantur, & præcipue Cardi. de Lugo ut habet ſec.3. n. 34. Ad factum quod ulterius ſolet illis opponi de quodam Ethiope relato a S. Fulgentio Epiſt. ad F-rrandum Diaconum, cui ſine voce, ſine nutu, nihil valenti interrogationibus reſpondere baptiſmus collatus fuit, nec de eius validitate, & fructu deſperatus fuit; reſpondent nihil hoc eſſe contra eos; quia, ut conſtat ex Ferrando, ille ethiops non ſolum inſtructus fuerat inter cathecumenos, ac inter competentes adſcriptus; verum in ipſa paſchali ſolemnitate, dum ſe cathecumeni ad baptiſmum pararent ſuſcipiendum, ipſe cum aliis paratum ſe obtulit; a Sacerdotibus interrogatus, reſpondit fidei Symbolum in conſpectu populi fidelis, & tandem omnem præparationem ad baptiſmum attulit. Nemo profecto dicet hunc ethiopem nullum pœnitentiæ ſignum ac deſiderii recipiendi baptiſmum dediſſe, ac proinde tales probationes nonniſi validas putabit.

Quidquid tamen ſit, licet negari nequeat quod ſi ſententia huic oppoſita ſcholaſtica lance eſſet penſanda, alteram, & fortaſſe non parum in argumentorum pondere ſuperaret: Verum hæc quoque a probatis, cordatiſque viris ſuſtinetur; & inſuper cum Sacramentum Pœnitentiæ pro animarum ſalute ſit inſtiturum, præſertim in mortis articulo eſt valde neceſſarium, ſaltem ſub forma conditionali, ut evitetur periculum de Sacramenti nullitate, ut etiam patroni ipſi oppoſitæ ſententiæ concedunt eſſe miniſtrandum: ſic cum aliis auctor Theologiæ Petrocorenſis. Hæc forma conditionalis ab VIII. ſæculo quibuſdam in locis obtinuit; ſæculo tandem XII. ab Alexandro III. & ſedente Gregorio IX. inſerta corpori iuris Canonici præſcripta fuit etiam Epiſcopis Latinis confirmantibus baptizatos a Presbyteris Græcis ſibimet ſubiectis, ideoque non eſt temere introducta, ſicuti aſſeruit Genettus,

ac

ac proinde moribundo de quo agitur impartienda eſt abſolutio hac conditione, *ſi es capax*; quæ regula non ſecus incongrua, ſicuti videtur Genetto, nec læſiva reverentiæ Sacramento debitæ, immo rationi eſt valde conſentanea, & ut negotio tam gravi, cuiuſmodi eſt æterna ſalus, meliori modo, quo fieri poteſt, in extremo illius diſcrimine conſulatur, adhibenda.

In caſu enim extremæ neceſſitatis, ſi deſit remedium certum, ac indubitatum, adhibendum eſt dubium, unde cum in caſu, de quo controvertitur, medium certum deſit, & indubitatum, nempe Sacramentum pœnitentiæ abſolute collatum, quia certa non habeatur materia, adhibendum eſt illud datum ſub conditione, quod in hac hypoteſi eſt dubium, non irritum, ſicuti contendunt Adverſarii. Ideo enim in talibus circumſtantiis Sacramentum non eſſet nequidem dubium, ſed irritum, & nullum, quia deeſt materia quæ eſt ei eſſentialis, videlicet confeſſio, & contritio etiam dubia: ſed hæc non deeſt, cum, ut vidimus, non conſtet apud omnes DD. an tales pœnitentis actus ſint materia ſeu pars eſſentialis huius Sacramenti, an diſpoſitiones tantummodo præviæ ac neceſſariæ, hinc dubitari ſaltem poteſt, an valeat Sacramentum; & in tali dubio tenetur miniſter ſaltem ſub conditione illud conferre, non ſecus ac Sacramentum extremæ unctionis, quod iuxta Eccleſiæ univerſalem diſciplinam, in noſtra hypoteſi, nempe in caſu propoſito conferendum eſt. Item non deeſt in tali moribundo materia communioris ſententiæ, contritio ſcilicet, & confeſſio generica, & confuſa probabiliter præſumpta in aliquo ſigno externo, vel dubio, quod eſt vita chriſtiane acta, quæ eſt probabile ſignum, ſaltem dubium voluntatis confitendi, & doloris ſaltem paulo ante privationem ſenſuum uſus, & rationis, eliciti, & ad abſolutionem ſufficientis in tali neceſſitate. Nam cum quiſque chriſtiane vivere ſtudeat efficaci intentione, pie, ac chriſtiane moriendi; cum etiam ex impiis non pauci ad hunc finem aliqua chriſtianæ pietatis opera, ac officia colere ſoleant, eleemoſynam ſcilicet, preces aliquas, vel ieiunia; implicite ſaltem ſuam chriſtianam vitam ordinat, & dirigit ad gratiam ſuſcipiendi in articulo mortis Sacramenta, ut ſit diſpoſitus ad æternam vitam conſequendam. Immo vita, quam, prout ipſi videbatur, chriſtiane ducere ſtuduit, eſt gravis ratio præſumendi iſtum moribundum revera aliquod in hac infirmitate externum doloris ſignum in ordine ad abſolutionem dediſſe, pectus v. g. tundendo, oculos ad cœlum, vel ad Crucifixi imaginem vertendo; & aliqua prece divinæ animam ſuam miſericordiæ commendaſſe; & credibile eſt, etiam num internam contritionem, ac deſiderium ſua confitendi peccata, elicere, & fovere, necnon conari dolorem ſuum ac voluntatem confitendi ſignis omnibus externis, ſcilicet motibus omnibus ſui corporis, quos facere valet, adſtantibus patefacere, aut certe contrarium non conſtat. Unde merito inferri poteſt cum patronis huius ſententiæ, haberi in hoc moribundo ſigna externa contritionis & deſiderii confitendi ſaltem probabiliter præſumpta, aut dubia; ac proinde habetur materia ſaltem dubia huius Sacramenti, ut ſi non abſolute, quod certam exigit materiam, ſaltem ſub conditione abſolutio in tali extrema neceſſitate conferatur. Nam in extrema neceſſitate proximi tenemur eo meliori modo, quo fieri poſſit, ei ſubvenire; & cum Sacramentum inſtitutum ſit ad hominum ſalutem, ſatius eſt illud periculo nullitatis exponere, quam hominem periculo perpetuæ damnationis. Nec eſt contra eius reverentiam, ſed ſecundum eius finem, ſi prout poteſt, ideſt ſub conditione in extremo ſalutis diſcrimine conferatur. Eo vel maxime quod *conditio* iuxta commune ſcholarum effatum, *nihil ponit in eſſe*, ideſt ſi ipſa deſit non fit Sacramentum. Et iam talis praxis præſertim quoad baptiſmum, & pœnitentiam a Sæculo VIII. in Eccleſia invaluit, &, ut ſupra notavimus, a ſummis Pontificibus fuit approbata, immo a Clemente VIII. Epiſcopis præſcripta.

Ad illud vero quod apponi poteſt ex Conciliis, & libris Ritualibus, quod hæc exigant ſignum aliquod ſenſibile, cum dicant de huiuſmodi moribundis, *ſi ſigna aliqua dederint pœnitentiæ*. Reſpond. in illis loqui PP. & Pontifices de eo, quod certum eſt, & haberi debet, quando fieri poteſt, ac proinde de abſolutione abſoluta, non vero de eo quod eſt dubium, quod in extrema neceſſitate ad collationem Sacramenti ſub conditione ſufficere poteſt, & hoc habetur in caſu noſtro, nempe ſigna externa ſaltem dubia pœnitentiæ in tali moribundo.

§. LXXXIX.

De Miniſtro Sacramenti Pœnitentiæ.

Non defuere inter eterodoxos , qui hanc quoque veritatem labefactare conarentur, trahenres ad laicas perſonas miniſterium quod ſolis Sacerdotibus in hoc Sacramento inſtitnendo Chriſtus Dominus conſignavit. Waldenſes enim , ut refert Raynerus lib. 5. quos ſecutus eſt Wicleffus , ſentiebant , laicum probum , & minime improbum Sacerdotem habere poteſtatem abſolvendi . Damnati fuere ab Eccleſia iſtorum errores , & præcipue in perſona Wicleffi in Concilio Conſtantienſi ſub Martino V. qui iam defuncto Wicleffo voluit ſuſpectos de hac hæreſi interrogari , num crederent quod fideles teneantur de neceſſitate ſalutis confiteri idoneis Sacerdotibus , & minime laicis , quantumvis probis ac devotis.

Pſeudo-Reformati pariter , ſicuti volunt peccata poſt bapriſmum dimitti per Evangelii prædicationem , quatenus fidem excitat ; conſequenter docent , ſolvendi poteſtatem eſſe penes eos , qui promiſſa Dei in Evangelio contenta annunciant etiam per iocum . Kemnitius tamen aſſerit hoc eſſe Paſtorum officium , & ira obſervant Eccleſiæ , quæ Lutheri utuntur Catechiſmo , in quo præſcribit confeſſionem faciendam pſeudo-miniſtro . Omnes huiuſmodi errores damnavit Concilium Trid. ſeſſ. 14. can. 9 Contra hos igitur cum doctrina catholica ſit.

Certa fide tenendum eſt, ſolos Sacerdotes , ideſt Epiſcopos & Presbyteros (non Diaconos , non laicos) utpote qui derivatam habent a Chriſto poteſtatem , miniſtros eſſe Sacramentalis abſolutionis iuxta definitionem Conciliorum Conſtantienſis , Florentini , ac præcipue Tridentini ſeſſ. 14. can. 10. Etenim tantummodo Sacerdotibus in perſona diſcipulorum ligandi , ſolvendi , peccata remittendi conceſſa , ac tradita fuit poteſtas a Chriſto Domino , ut Ioann. 20. *Quorum remiſeritis peccata &c.* Et hanc veritatem docet ac confirmat perpetua ac conſtans Eccleſiæ traditio , quam teſtantur Trid. Patres cit. ſeſſ. 14. c. 1. ſemper id intellexiſſe . Nam licet aliquando videatur miniſterium hoc in caſu neceſſitatis a Diaconis prioribus Eccleſiæ ſæculis exercitum fuiſſe, ut tradi videtur præcipue a S. Cypriano ep. 12. ad Epiſcopos & Diaconos Eccleſiæ Carrhaginenſis , in qua ait : *In caſu neceſſitatis , quando nempe Presbyter repertus non fuerit , & exitus urgere cœperit , apud Diaconum quoque exomologeſim facere delicti ſui poſſunt , ut manu eis impoſita veniant ad Dominum cum pace , quam dari Martyres litteris ad nos factis deſideraverunt :* tamen ibi S. Cyprianus non loquitur de confeſſione , & abſolutione Sacramentali , utendo verbis *exomologeſim* , & *manuum impoſitione* , quia hi modi loquendi erant in uſu tunc temporis etiam frequenriſſimo , ad ſignificandam tum integram pœnitentiam , tum actionem illam ſolemnem , qua pœnitentes dimittebanrur a ſtadio pœnitentiæ , & Eccleſiæ reconciliabantur . Et in hoc ſenſu uſurpantur ab ipſo S. Cypriano ep. 11. & 61. tum ad ſignificandam declarationem illam , qua pœnitens affirmabat ſe pœnitentia impoſita defunctum fuiſſe ; in quibus actionibus deficiente Epiſcopo & Presbytero ſupplere poterat Diaconus . Unde ibi intelligit D. Cyprianus per illam *exomologeſim* confeſſionem peccarorum non Sacramentalem , ideſt ordinatam ad abſolutionem Sacramentalem , ſed in ſignum duntaxat pœnitentiæ humilitatis factæ , quæ accipi poterat etiam a Diacono , a quo fieri etiam porerat manuum impoſitio ſuper eoſdem pœnitentes tantum cæremonialis , uti mos erar , non alias Sacramentalis , ſcilicet quæ fuiſſet Sacramentalis Pœnitentiæ abſolutio , quod a ſolis Sacerdotibus , ſive Epiſcopis , ſive Presbyteris fieri poterar , utpote qui ſolummodo acceperant a Chriſto poteſtatem , ut alias iam vidimus .

§. XC.

De poteſtate requiſita in Miniſtro Sacramenti Pœnitentiæ .

Duplex poteſtas requiſita in miniſtro Sacramenti Pœnitentiæ .

De fide eſt in Miniſtro Sacramenti Pœnirentiæ requiri duplicem poteſtatem , Ordinis ſcilicet Sacramentalis , & Iuriſdictionis , quod iterum confirmarur ex eo quod laudata Concilia definiere contra hæreticos , nempe ſolas conſecratas perſonas , ideſt Sacerdotes , Epiſcopos , & Presbyreros eſſe poſſe huius Sacramenti Miniſtros . Ordinis poteſtas in hoc quidem conſiſtit , quod Sacerdotes vi ſui characteris abſolutionem a peccatis dare poſſunt . Sed quia abſolutio per modum iudicii & ſententiæ datur, quæ nonniſi in ſubditos ferri poteſt , ideo prærer Ordinis poteſtatem iuriſdictio qnoque requiritur .

Nota 1. quod iuriſdictionis vox generaliter accepta ſignificat poteſtatem regendi ac ferendi iudicium & ſententiam in ſubdiros ;

&

& hæc duplex eſt, ſcilicet in foro interno & externo. Iuriſdictio in foro interno & Sacramentali ſeu Pœnitentiæ, de qua hic agitur, eſt facultas abſolvendi vel ligandi, ſeu obligandi ſubditos confeſſos in tribunali Pœnitentiæ Sacramentalis. Iuriſdictio in foro externo eſt poteſtas ferendi leges & cenſuras, pœnas iniungendi Eccleſiaſticas, etiam publicas, vel ab his diſpenſandi, liberandi, & regendi ſubditos per hæc omnia quoad politiam externam. Utraque autem iuriſdictio ſubdividitur in ordinariam & delegatam. Iuriſdictio in foro interno ordinaria ea eſt, quæ alicui competit ratione officii cui cura animarum adnexa eſt, qualem habet Papa in omnes fideles, Epiſcopus in ſuos Diœceſanos, Parochus in ſuos Parochianos, ſuperiores Religionum in ſuos ſubditos. Delegata vero ea eſt, quæ alteri Sacerdoti committitur, cui talis iuriſdictio non competit ex officio, ab eo qui habet ordinariam: idcirco quicumque pollet poteſtate ordinaria poteſt eam alteri delegare; & hæc poteſtas acquiritur tum per conceſſionem tacitam, tum per expreſſam, cum delegatio ſit unus ex actibus iuriſdictionis ordinariæ. Ad hoc autem ut ſupponatur conſenſus tacitus, requiritur ut hic ſciat ille ad quem ſpectat delegationem ſuæ iuriſdictionis alteri concedere. Quocirca non eſſet tacita conceſſio ſine notitia Prælati ſeu ordinarii Superioris.

Nota 2. iuriſdictionem delegatam non expirare per mortem vel demiſſionem delegantis, ſi ſine ulla temporis limitatione conceſſa fuerit, nec revocata ſit ab eo nec ab illius ſucceſſore, vel ſuperiore. Delegatio enim eſt gratia facta Confeſſario, cui ſtatim acquiritur. Gratia autem facta non expirat per mortem vel demiſſionem concedentis, cum gratia ac beneficium Superioris debeat eſſe manſurum ac permanens.

Nota 3. quod qui habet poteſtatem delegatam non poteſt eam ſubdelegare, niſi hoc ſpecialiter ei conceſſum ſit, vel ſit generaliter delegatus, puta ſi Sacerdos ſeu Capellanus relinquatur a Parocho in ſua abſentia loco ſui per aliquot dies, ad omnia quæ ipſe Parochus ſua ordinaria poteſtate exercere poteſt in ſua Parochia, vel ſubrogatus ſit ab Epiſcopo loco Parochi per annum vel ſex menſes, ut fieri ſolet tempore vacationis alicuius Eccleſiæ Parochialis, donec de paſtore provideatur. Huiuſmodi autem delegati ad omnia univerſim poſſunt ſubdelegare alteri facultatem, non tamen ita amplam & univerſalem, ſicuti ipſi habent, ſed ad aliquem particularem actum, & iterum ad alium, non vero ad totum officium ſuum; & in hoc locum habet illa regula iuris: *Delegatum ad univerſitatem cauſſarum poſſe ſubdelegare alterum ad aliquam particularem cauſſam, non autem ſimiliter univerſim ad omnes cauſſas*; & tunc non ſuo, ſed delegantis nomine cenſetur ſubdelegare. Sine tamen hac univerſali delegatione, vel ſpeciali conceſſione non poteſt delegatus ſubdelegare, quia delegatus eam ſolam poteſtatem habet, quæ ei conceditur, & tali delegatione ipſi tantummodo quoad ſuam perſonam conceditur facultas exercendi iuriſdictionem, non vero alteri committendi, niſi aliud exprimatur, quia hæ duæ facultates ſunt diverſæ & diſtinctæ. Sic Salmat. P. Antoine cum aliis communiter.

Nota 4. quod licet quivis habens ordinariam poteſtatem poſſit delegare, ut Papa, Epiſcopus & Parochus; nihilominus quia ex inordinata delegatione multi oriebantur defectus, & magna confuſio, non ſine gravi animarum pernicie, eo quod nonnunquam Parochi delegabant vagos Sacerdotes, flagitioſos & incapaces; quin Regulares etiam aliquando apoſtatæ ſub prætextu privilegiorum Sedis Apoſtolicæ, renitentibus ac inſciis Paſtoribus, Indiſcriminatim peccatores abſolvebant; Concilium Trid. occurrit tantis & tam gravibus malis ſaluberrimo ſuo Decreto ſeſſ. 23. c. 15. *de reform.* quo vetat cuilibet ſimplici Sacerdoti, etiam Regulari, confeſſiones ſæcularium etiam Sacerdotum accipere; nec ad id idoneum vult reputari niſi aut Parochiale Beneficium obtineat; aut ab Epiſcopis per examen, ſi illis videbitur eſſe neceſſarium, aut alias idoneus iudicetur; non obſtantibus quibuſcumque privilegiis, aut conſuetudine quacumque etiam immemorabili. Unde licet ante Tridentinum Parochi quoſcumque toleratos Sacerdotes ad ſubditorum ſuorum confeſſiones audiendas committere poſſent, a tempore tamen Tridentini ad ſæcularium confeſſiones audiendas ſpecialis requiritur Epiſcopi approbatio ideſt iudicium de Sacerdotis capacitate, & conſenſus quod confeſſiones audiat, unde Epiſcopi utrumque ſimul conferunt, approbationem, & iuriſdictionem delegatam; quam ſi Religioſi habeant a ſummo Pontifice, ipſam tamen ſine Epiſcoporum approbatione exercere non poſſunt. His prænotatis ſit.

Ad abſolvendum a peccatis præter poteſtatem Ordinis requiritur etiam poteſtas iuriſdictionis, & hoc patet ex Scriptura: Ioan-

Ioannis enim 20. Chriſtus illam coniungit cum poteſtate Ordinis: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos*. Hæc eſt poteſtas Ordinis; & poſtea Iuriſdictionis poteſtatem contulit ſequentibus verbis expreſſam: *Accipite Spiritum ſanctum: Quorum remiſeritis peccata*, &c. Et hoc confirmat Concilium Lateran. IV. can. 21. & Eugenius IV. in Decreto per Armenis, & Concilium Trid. ſeſſ. 14. c. 7. Et ratio eſt, ut antea iam diximus, quia abſolutio eſt ſententia iudiciaria, ad cuius valorem requiritur iuriſdictio in eo qui iudicat, & ſubiectio in eo qui iudicatur.

Supplet Eccleſia defectum iuriſdictionis in Sacerdote in his ſcilicet quæ ſunt iuris Eccleſiaſtici, dummodo tamen hæc duo ſimul concurrant, ſcilicet 1. *titulus* qui ſpeciem habeat veri tituli, licet tamen reipſa verus non ſit, cuiuſmodi eſt collatio beneficii Parochialis, invalida propter aliquem occultum defectum, puta propter occultam ſimoniam. 2. *error communis*, ita ut communiter & publice quis exiſtimetur habere titulum & iuriſdictionem. Nam ſi ex errore unius, vel alterius tantum quis Sacerdos crederetur habere iuriſdictionem quam non habet, invalida eſſet ipſius abſolutio; cum tunc non ſufficiens detur ratio, quare Eccleſia cenſeatur conferre iuriſdictionem; cum hoc neceſſarium non ſit ab bonum commune, quod non exigit, ut Eccleſia proſpiciat quibuſvis caſibus privatæ ſingulorum ignorantiæ. Supplet vero Eccleſia illum occultum defectum concedendo extraordinarie Sacerdoti iuriſdictionem tranſeunter pro ſingulis actibus, cum bonum commune ita exigat ad impedienda multa gravia damna & ſcandaloſa, quæ ex actuum invaliditate orirentur: talis tamen miniſter peccat graviter dum ſibi vindicat iuriſdictionem, qua ſcit antecedenter carere, quod graviter eſt ei vetitum.

Dixi *in his quæ ſunt iuris Eccleſiaſtici*, ut innuerem ſupplere non poſſe quæ ſunt iuris divini, puta irritam Presbyteri ordinationem, inſufficientem pœnitentis attritionem, tametſi probabiliter & publice habeantur illa ut rata, & ut ſufficientia; nam hæc non pendet ab Eccleſia, ſicuti dare vel denegare iuriſdictionem; unde merito damnata fuit ab Innoc. XI. propoſitio alias citata, nempe: *non eſt illicitum in Sacramentis conferendis ſequi opinionem probabilem de valore Sacramenti.*

§. XCI.

De approbatione requiſita in Confeſſario tam ſæculari quam Regulari non poſſidente Beneficium cum cura animarum.

Certum eſt, ut iam notavimus, quod ad hoc ut Sacerdos ſive ſæcularis, ſive Regularis, qui non poſſideat beneficium, cui adnexa ſit animarum cura, poſſit confeſſionem alicuius excipere, requiritur approbatio Epiſcopi; qua confertur poteſtas iuriſdictionis, ac ideo ſubditi ei hoc modo aſſignantur, ſuper quos actus iudicii exerceat, ideſt impartiatur ſacramentalem Pœnitentiæ abſolutionem, quæ per modum iudicii a Chriſto inſtituta eſt, & exercetur. Nam licet recipiant Sacerdotes in ſacra eorum ordinatione cum poteſtate Ordinis exercendi circa reale Chriſti corpus per conſecrationem in Sacrificio Euchariſtico, etiam poteſtatem iuriſdictionis exercendæ in myſticum ipſius Chriſti corpus, ideſt in Eccleſiæ fideles, ſolvendo eos a peccatis, vel ligando, hæc tamen eis ligata remanet ſeu ſuſpenſa ob deficientiam ſubditorum, donec vel adeundo Beneficium cui adnexa ſit animarum cura, vel per Epiſcopi approbationem ad excipiendas fidelium confeſſiones, eis veluti ſubditi aſſignentur, erga quos iuriſdictionis poteſtatem exerceant, quam in ordinatione receperunt. Ita ſtatuit Concilium Trident. cit. cap. 15. ſeſſ. 23. Porro approbatio eſt conſenſus & facultas Epiſcopi, ut is Confeſſarii munus exerceat, quem ad id idoneum iudicat. Senſus autem Concilii ſtatuentis in Sacerdotibus, qui Beneficio non ſint addicti, cui cura animarum incumbat, requiſitum approbationis Epiſcopi ad recipiendas ſæcularium, & etiam Sacerdotum confeſſiones, eſt, quod ſine illa non ſolum licite, ſed etiam valide nullus poſſit audire confeſſiones, ut expreſſe declaravit ſacra Cardinalium Congregatio. Et conſtat ex ſenſu & praxi Eccleſiæ, & ſcopo Concilii, necnon ex illius verbis, *nullum poſſe confeſſiones audire, nec ad id idoneum reputari*: Quia ly *poſſe* ſimpliciter & abſolute ibi dictum, ſignificat tum valide tum licite, & qui non reputatur idoneus ſimpliciter ad Sacramentum hoc miniſtrandum, is ſane nequit illud valide adminiſtrare. Eccleſia autem ſtatuere hoc potuit, quia cum iuriſdictio ad abſolutionis valorem neceſſaria quoad uſum ab Eccleſia tribuatur, potuit Eccleſia hanc apponere conditionem, ut neceſſariam ad iuriſdictionem recipiendam,

dam, valideque exercendam, ita ut Sacerdos qui Parochiali curæ non eſt addictus, incapax ſit valide abſolvendi.

Non ſufficit approbatio petita, & iniuſte denegata, quia Concilium Trid. requirit ut obtineatur, & iniuſta recuſatio approbationis non eſt approbatio. Nec iam amplius valent privilegia in contrarium allegata; cum dictum Concilium, & ſummi Pontifices derogaverint privilegiis quibuſcumque huic Decreto adverſantibus, unde Alexander VII. hanc damnavit propoſitionem n. 13. *Satisfacit præcepto confeſſionis annuæ, qui confitetur Regulari Epiſcopo præſentato, ſed ab eo iniuſte reprobato.* Decretum Concilii Trid. reſtringitur ad confeſſiones ſæcularium, etiam Sacerdotum, non vero Religioſorum.

Quamobrem ad confeſſiones Regularium excipiendas non exigitur Epiſcopi approbatio, ſed illi iiſdem confiteri poſſunt, quibus poterant ante Concilium Trid. per ſua ſtatuta vel ius commune, cum nihil circa illos innovaverit. Ad audiendas vero confeſſiones Monialium, quæ Regularibus ſunt ſubiectæ nunc ex Conſtitutionibus Gregorii XV. & Clementis X. requiritur Epiſcopi approbatio. Religioſi porro unius Ordinis audire nequeunt confeſſiones Religioſorum alterius Ordinis ſine facultate Superioris ipſius pœnitentis, quia Papa generali ſua conceſſione iuriſdictionis in omnes fideles non intendit derogare Religioſorum ſtatutis, vi quorum varii Religioſi confiteri non valent niſi Confeſſariis a ſuis Superioribus deſignatis. Unde Religioſi a domo ſua abſentes, ut ex ſuis Superioribus intelligant oportet, vel ex ſtatutis Ordinis, vel ex recepta conſuetudine quibuſnam confiteri queant. Quod ſi circa hoc nec Superior, nec Religio aliquid ſtatuerit, cenſetur permiſſum, ut confiteantur cuilibet Sacerdoti approbato, ſi ſecum ſocium proprii Ordinis non habeant. Immo ſi etiam extra caſum itineris ſciat Superior ſuos Religioſos paſſim confiteri exteris, nec reclamet; ea conniventia, dicunt theologi, habenda eſt pro implicita conceſſione facultatis, & iuriſdictionis.

Dixi *cuilibet Sacerdoti approbato*, cum prudens ſuperior cenſendus non ſit concedere ſeu permittere, ut ſui Religioſi accedant ad miniſtrum minime approbatum; ac proinde longe errant, nec valide abſolvuntur qui putant ſe poſſe accedere ad quemcumque Sacerdotem non approbatum; & hoc intelligendum etiam in caſu quod eis deſit copia Confeſſarii approbati, cum non ſint melioris conditionis quam laici & ſæculares Sacerdotes, qui præterquam in articulo mortis, quacumque interveniente neceſſitate, abſolvi nequeunt niſi a Sacerdote approbato.

Approbatio debet eſſe ab Epiſcopo loci ubi Confeſſiones excipiuntur.

Approbatio eſſe debet ab Epiſcopo loci ubi confeſſiones excipiuntur, ita ut approbatus in una Diœceſi audire nequeat confeſſiones in alia ſine approbatione Epiſcopi Diœceſani, & hoc conſtat ex Eccleſiæ praxi, quæ eſt optima legum interpres, nec non ex numero plurali, quo utitur Concilium, ut explicet in diverſis Diœceſibus diverſas requiri Epiſcoporum approbationes. Item ex Clemente X. Conſtitutione *Superna*, & ex Alexandro VII. qui oppoſitum damnavit anno 1659. Nam approbatio eſt actus auctoritatis & iuriſdictionis, qui non excedit terminos ſeu fines auctoritatis & iuriſdictionis illius a quo approbatio procedit, ac proinde limites ſuæ Diœceſis. Hinc Religioſus approbatus in una Diœceſi, in itinere, (& hoc multo magis dicito de Sacerdote ſæculari) in aliam Diœceſim migrans valide abſolvere nequit pœnitentes ſive ſint illius Diœceſis, per quam tranſit, ſive etiam Diœceſis, a qua diſceſſit, & in qua eſt approbatus, ſine Epiſcopi loci, per quem tranſit, approbatione, quia ut Barboſa ait, Patribus Societatis Ieſu a Gregorio XIII. conceſſum fuit ſpeciale privilegium, ut iter facientes ubique confeſſiones audire poſſent. Igitur ſupponit Pontifex aliis Religioſis id non competere, ſine Epiſcopi illius Diœceſis, in qua audiunt confeſſiones, approbatione. Verum circa hoc nunc nulla poteſt contingere controverſia, dum Urbanus VIII. omnia ſuſtulit exorbitantia huiuſmodi privilegia, ita ut nemo amplius uti valeat inpoſterum iiſdem privilegiis. Immo Religioſus approbatus pro loco Diœceſano, ſi a Superioribus mutetur in alium locum eiuſdem Diœceſis, non poteſt ſine nova approbatione ibi confeſſiones excipere & abſolvere, dummodo tamen prius approbatus non fuerit pro tota Diœceſi, & interea dimiſſus non fuerit in alteram Diœceſim: tunc enim non indigeret alia approbatione; quia iuxta Conſtitutionem Clementis X. Religioſus ſemel approbatus pro tota Diœceſi, quamdiu manet in Diœceſi, non poteſt ſub eodem Epiſcopo & Vicario Generali ſine ſpeciali cauſſa pertinente ad confeſſionem revocari ad examen. Si vero prius non fuerit approbatus per totam Diœceſim, ad novum examen revocari poteſt.

Digitized by Google

Et ratio eſt eadem, quæ eſt in Parocho ab una in aliam tranſeunte Parochiam.

§. XCII.

De inſufficientia iuriſdictionis vel approbationis ſub futura ratihabitione vel præſumpta, ſeu interpretativa.

Approbatio præſumpta, tacita & interpretativa ſub ratihabitione futura eſſet reſpectu Sacerdotis ſingularis meriti, quem certo rogaret Epiſcopus audire confeſſiones ſi ſciret eum in die ſolemni verſari in Parochia, cuius Parochus infirmus eſt, & plures Parochiani Sacramenta exoptant, quia interpretativa Epiſcopi intentio nihil aliud eſt quam eius diſpoſitio ad approbandum illum Sacerdotem, ſi caſus in quo verſatur, ei innoteſceret. Verum talis Epiſcopi diſpoſitio non ſufficit ad valorem abſolutionis ex Concilii Trid. intentione, dum in ſuo Decreto exquirit actualem Epiſcopi approbationem datam, & non præciſe dandam, prout colligitur ex declaratione Cardinalium, & Bulla S. Pii V. quæ incipit *Romani* anno 1571. 6. Aug. Et equidem approbatio & iuriſdictio requiruntur ad ſubſtantiam & valorem abſolutionis. Nulla autem res exiſtit, niſi actu omnia exiſtant quæ pertinent ad eius ſubſtantiam. Neque inſervit hic illa regula iuris in 6. *Ratihabitionem retrahi & mandato non eſt dubium comparari*, quia hæc regula locum habet in actibus ſolummodo, quorum valor in futurum ſuſpendi poteſt ad eventum futuræ conditionis. Valor autem abſolutionis præſentis non poteſt ſuſpendi, quia valor Sacramentorum pendere nequit ab actione de futuro, ſed ſolum dici poteſt valere approbationem probabiliter præſumptam, ſeu interpretativam, ſi Confeſſarius mitteret ad Epiſcopum, & conſideratis circumſtantiis, ait quidam recentior, moraliter certus eſſet iam actu collatam eſſe approbationem. Tali enim approbatione præſumpta urgenti gravi motivo uti liceret: Ita etiam cenſeri poteſt tacita ac præſumpta approbatio in caſu quo Parochi vicini diverſæ Diœceſis ex conſuetudine ſolent ſibi opem ferre, etiam ipſo Epiſcopo hoc ignorante, dummodo illa conſuetudo introducta ſit ſub præceſſoribus Epiſcopis, qui præſumuntur conſuetudinem approbaſſe. Aliud tamen dicendum foret, ſi actus confeſſionis ſacramentalis a Sacerdotibus vicinæ Diœceſis exerciti vel ob diſtantiam loci a Sede Epiſcopali, vel ob diſcontinuationem actuum per plures annos, vel ob ſingularitatem conſuetudinis in uno vel altero ſolummodo Diœceſano loco ab Urbe Epiſcopali remoto, vel ob aliam circumſtantiam videantur ita eſſe comparati, ut facile venire non poſſint in notitiam Epiſcopi vel Vicarii, ac proinde in æſtimatione morali actus huiuſmodi æquivaleant clandeſtino: In hoc enim caſu approbatio præſumpta locum non habet. Optimum igitur eſt abſtinere donec Epiſcopus conſulatur.

Approbatio debet eſſe actualis non præſumpta.

Quando valere poſſit approbatio præſumpta.

Quæri hic poteſt, an cenſeatur tacite approbatus qui ſine approbatione confeſſiones audiret vidente, & non contradicente Epiſcopo; ad quod reſpondetur, ſi hoc fiat prima vice, non cenſeri approbari, quia forte eo ipſo quod Epiſcopus ſilet vitandæ publicæ confuſionis cauſſa, meditatur pœnam in delinquentem auſu temerario, ut obſervat Pontas v. *approbatio* caſ. 2. Nec hic obſtat regula 43. iuris in 6. *qui tacet conſentire videtur*, quia tunc hæc taciturnitas habetur pro conſenſu, quando quis loqui tenetur, & convenienter loqui poteſt, quod in hoc caſu non contingit durante confeſſione. Unde hic potius locum habet regula 44. *Qui tacet non fatetur*. Si tamen id ſæpius contingeret, & Epiſcopus ſciens hunc non eſſe approbatum, non contradiceret, eo ipſo cenſetur conferre approbationem, quamvis tamen hic Confeſſarius primo moraliter peccaverit ob nullitatem abſolutionis: teneretur vero Epiſcopus, ſi tunc nollet ei conferre approbationem, ipſum monere pœnitentem de invaliditate abſolutionis.

Approbatio probabilis ſolum non eſt ad licite abſolvendum.

Iuriſdictio & approbatio tantum probabilis ſatis non eſt ad licite abſolvendum, ſed certa requiritur, quia extra caſum neceſſitatis illicitum eſt adminiſtrare Sacramenta cum opinione probabili tantum eorum quæ ad valorem requiruntur; alias Sacramentum exponeret miniſter periculo nullitatis, quod eſt grave ſacrilegium; immo nec ſufficit ad validitatem abſolutionis iuriſdictio & approbatio, quæ ſit tantum probabilis, ſi reipſa hæc non extet; deficeret enim in tali caſu aliquid ad valorem requiſitum, nec tunc ſupplet Eccleſia defectui, ſed quando ſolummodo adeſt, ut ſupra diximus, titulus coloratus, & error communis.

§. XCIII.

§. XCIII.

De validitate approbationis factæ ab Epiſcopo Sacerdoti non idoneo, vel cognito ut non idoneo.

Circa validitatem approbationis factæ ab Epiſcopo ſine iudicio idoneitatis Confeſſarii approbati, non conveniunt Doctores. Barboſa advertit, obſervandum, approbatum ab Epiſcopo abſque iudicio, vel etiam contra iudicium, ſciente non eſſe idoneum, iuxta probabiliorem ſententiam non eſſe approbatum, cum Concilium exigat ut Sacerdos non habens Parochiale beneficium iudicetur idoneus. Hic autem talis vere non iudicatur, ſed ficte, cum interius ſentiat Epiſcopus, & iudicet non eſſe idoneum, vel ignoret eſſe idoneum: ita tenent Reginaldus, Bonacina cum aliis. Alii tamen & ſecundum recentiores verius affirmant, validam eſſe talem approbationem, quia ex Eccleſiæ inſtituto attendi debet iudicium exterius, non autem interius, & ſi aliter fieret, quilibet eſſet expoſitus infinitis ſcrupulis & dubitationibus circa valorem confeſſionis. Valida proinde erit approbatio, licet non ſine culpa Epiſcopi. Ita de Lugo, & alii quamplurimi. Conciliari cæteroquin poſſunt Doctores diſtinguendo inidoneum reſpective. Abſolute inidoneus ille eſt qui ignorat ea quæ iure naturæ & divino ſunt requiſita ad ſubſtantiam recti iudicii, puta ſi prorſus neſciat ſpeciem vel numerum peccatorum, vel finem Sacramenti: Talis enim ſcientia requiritur ad valorem Sacramenti, ſeu iudicii ſacramentalis. Reſpective inidoneus eſt qui ſolum ignorat requiſita iure eccleſiaſtico in adminiſtratione huius Sacramenti, vel requiſita iure divino, ſed tantum pertinentia ad maiorem & ſecundarium fructum Sacramenti. Huiuſcemodi requiſita ſunt notitia Conſtitutionum Eccleſiæ, & notitia mediorum ad emendationem & certiorem pœnitentiam. Barboſa loquitur de primo genere, in quo vix aliquis reperitur. Lugo & alii loquuntur de ſecundo genere. Valida eſſet approbatio, quando aliquem licet reipſa inidoneum Epiſcopus idoneum iudicat. Ita Barboſa cum Suarezio, Reginaldo aliiſve. Non enim præſumi debet Chriſtum & Eccleſiam alligare voluiſſe validitatem huius Sacramenti peritiæ vel imperitiæ Confeſſariorum, quam moraliter pœnitentes agnoſcere non valent.

§. XCIV.

De examine requiſito ad valorem approbationis.

Examen requiri ad valorem approbationis patet ex Trid. Concilio, quod aſſerit approbationem dandam eſſe per examen, *ſi videbitur neceſſarium*. Non requiritur ad ſuum valorem, ut approbatio in ſcriptis conferatur, quia ſcriptura non exigitur nec ex natura huius conceſſionis, nec ex decreto Concilii: Conveniens quidem eſt ut ita detur, ut facile deprehendatur quomodo, & ſub quibus limitationibus & clauſulis indulta ſit. Item ad approbationis valorem ut concedatur gratis; alias erit peccatum mortale ſimoniæ, ſi aliquid exigatur & detur pro ipſa approbatione, non vero ſi ad modum taxæ pro miniſtrorum ſuſtentatione, quod relinquitur iudicio Epiſcoporum.

§. XCV.

De approbatione quoad graduatos, Doctores, Concionatores &c.

Approbationi ſubduntur etiam Graduati in Theologia vel Iure canonico, Doctores, Lectores, Concionatores, Regulareſque omnes ſine exceptione, quia Concilium Trid. cit. Decreto neminem excipit; & communis eſt inter Doctores, eo vel maxime quod hoc confirmavit S. Pius V. ſua Bulla *Romani* anno 1571. 6. Auguſti, in qua apertiſſime declarat, nequidem Religioſos graduatos de licentia Superiorum valide abſolvere poſſe ſæculares ſine Epiſcopi approbatione. Benedictus inſuper XIV. in Bulla, quæ incipit *Quamvis* ſub die 6. Kal. Martii anno 1746. revocat Bullam S. Pii V. quoad Regulares morantes in India, quibus exercere permittebatur cura animarum ſine examine, & approbatione Epiſcoporum; quibus nunc omnes indiſcriminatim vult ſubiacere.

§. XCVI.

An qui habet Parochiale Beneficium indigeat ſpeciali approbatione.

Certum eſt, proviſum de parochiali beneficio non indigere ſpeciali approbatione, quia eo ipſo quod illi committitur beneficium, cui adnexa eſt cura animatum, tacite approbatur, ut ex Trid. quod in cit. Decreto dicit, nullum poſſe ſæcularium perſona-

ſonarum confeſſiones audire, nec ad id idoneum reputari, niſi *aut parochiale beneficium habeat*, aut ab Epiſcopo approbationem obtineat. Requiritur tamen ut ſit Sacerdos qualificatus, in quo congrua ſcientia præſumi queat. Quod ſi obtinens beneficium curatum ſit ſolum Diaconus, aut Sacerdos quidem, ſed non debita ſcientia adhuc imbutus, certe collatio beneficii tunc haberi nequit pro approbatione, præſertim ſi collationi opponeretur ab Epiſcopo expreſſa proteſtatio de ſuſpendenda interea approbatione; & hoc colligitur ex verbis ipſius Concilii Trid., dum parochiale beneficium ab illo ponitur inter tres modos conteſtandi diſiunctive Confeſſarii idoneitatem.

Nota 1. quod obtinens beneficium curatum, non ex hoc cenſetur approbatus per totam Diœceſim, ſicuti declaratum fuit a ſacra Congregat. apud Barboſam, & ita ſentiunt Homobonus, Fagundez & alii, quidquid recentior quidam in contrarium dicat, niſi in aliquibus Diœceſibus inducta ſit oppoſita praxis & conſuetudo, ſcientibus & tacite conſentientibus Epiſcopis, huic praxi nihil in contrarium ſtatuendo: nam ex Concilio Trid. hoc non evincitur, cum illud noluerit derogare plurimis Conſtitutionibus aliorum Conciliorum, quæ tempore eiuſdem Concilii vigebant, in quibus ſtatuitur, ne Parochi ad excipiendas confeſſiones ſacramentales excipiant alienos Parochianos; alias ſequeretur quod tranſiens de una ad aliam Parochiam non indigeret novo examine & approbatione, quod communiter falſum eſt, ut conſtat ex praxi quamplurium Diœceſium; nec huiuſmodi praxis ulla notatur cenſura, quod intentioni Trid. Concilii opponatur. Hanc praxim tuentur de Lugo, Gobat; nec immerito hoc fieri aiunt, quia idoneus pro uno loco non ſemper eſt idoneus pro alio, in quo poſſunt eſſe Parochiani exigentes in Parocho ſuperiorem ſcientiam aliaſque qualitates.

Nota 2. quod habens beneficium parochiale, & ideo approbationem ad excipiendas confeſſiones, ſi illud reſignet, non remanet in eodem loco beneficii ad excipiendas confeſſiones approbatus, ſicuti ſentiunt Barboſa, Suarez, aliive cum Davila, a quo proponitur deciſio ſacræ Congregationis. De hoc enim ſentiendum eſt ac de delegato poſt elapſum terminum ſuæ delegationis, qui tali termino elapſo nequit amplius id agere ad quod fuerat delegatus.

§. XCVII.

De electione cuiuſcumque Diœceſani approbati pro uno tanto loco in Confeſſarium tempore Iubilei.

Confeſſarius pro uno loco particulari tantum, v. g. pro Parochia approbatus, tempore Iubilei eligi poteſt a quocumque in Confeſſarium, ſi in Bulla Iubilei contineatur quod pœnitens poſſit ſibi eligere in Confeſſarium quemcumque approbatum ab Ordinario, niſi tamen Epiſcopus ſuam approbationem poſitive reſtrinxerit ad perſonas tantum loci particularis determinati, vel ad certum numerum perſonarum, vel ad tempus determinatum, quod iam elapſum eſt. Ita ſentiunt Barboſa, Suarez cum aliis. Dixi *dummodo Epiſcopus ſuam approbationem non reſtrinxerit*; nam ita decíſum fuit a ſacra Congregatione Concilii die 7. Sept. 1625. in una Cæſarauguſtana & in ordine ad Bullam Cruciatæ. Ita enim de hoc Confeſſario in ſua reſponſione concludit: *eadem ſacra Congregatio cenſuit Confeſſariis prædictis minime licere pœnitentium confeſſiones audire ultra facultatem ab Ordinario conceſſam*. Unde ſi Confeſſariis non licet tranſgredi limitationes Epiſcopi tempore Bullæ Cruciatæ, quæ datur in ampliſſima forma Iubilei, nec erunt validæ illæ abſolutiones collatæ tantum approbatione Papæ largientis Bullam, alioquin vi Bullæ Pontificiæ liceret audire confeſſiones etiam ſine Epiſcopi approbatione. Item virtute Bullæ Iubilei, vel alterius privilegii non poteſt eligere pœnitens niſi Confeſſarium approbatum ab Epiſcopo illius Diœceſis, in qua deponit confeſſionem, niſi forſan confiteatur proprio Parocho, cui confiteri poteſt quocumque loco eum repererit. Ita Doctores; & patet ex duabus Cardinalium declarationibus relatis a Barboſa, una quarum eſt 6. Iunii 1608. in una Calaguritana, ubi ita Congregatio Concilii cenſuit *tam ſæcularem, quam Regularem in una Diœceſi approbatum ad audiendas perſonarum ſæcularium confeſſiones non poſſe in alia earumdem confeſſiones audire abſque Epiſcopi Diœceſani licentia*; & hæc ſacræ Congregationis reſponſio conſentanea eſt veteri Eccleſiæ diſciplinæ quæ per XV. ſæcula conſtanter invaluit, vi cuius nulli Parochorum licuit recipere ad Confeſſionem alienum Diœceſanum ſine alieni Epiſcopi conceſſione.

§. XCVIII.

§. XCVIII.

De requiſito approbationis Epiſcopi ad audiendas ſæcularium confeſſiones Regularibus quoque neceſſario.

Ad excipiendas ſæcularium perſonarum confeſſiones requiritur, ut initio dicebam, approbatio Epiſcopi, & hæc requiritur non ſolum in Sacerdotibus ſæcularibus, ſed etiam Regularibus; unde Religioſi cuiuſque Ordinis ſint, non poſſunt recipere confeſſiones perſonarum ſæcularium, ne quidem Sacerdotum ſine Epiſcopi approbatione. Ita per Concilium Trid. ſtatutum eſt ſeſſ. 23. cap. 15. ubi etiam de Regularibus ita expreſſe habetur: *Decernit tamen ſancta Synodus, nullum etiam Regularem poſſe confeſſiones ſæcularium, etiam Sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari, niſi aut Parochiale beneficium aut ab Epiſcopis per examen, ſi illis videbitur eſſe neceſſarium, aut alias idoneus iudicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat, privilegiis & conſuetudine quacumque etiam immemorabili non obſtantibus;* & hoc Decretum ubique obtinuit, & receptum eſt: & hoc etiam confirmavit Innocentius X. ſua Bulla, quæ ſic incipit: *Illos Religioſos;* necnon conſtat etiam ex duabus propoſitionibus ſequentibus damnatis ſub Alexandro VII. anno 1659. *Concilium Trid. non obligat Regulares ad obtinendas approbationes ab Epiſcopis, ut ſæcularium confeſſiones audire poſſint; neque de illius Concilii auctoritate privilegia Regularium reſtringi poſſunt, cum in Gallia receptum non ſit niſi in rebus fidei, nec Bulla Pii V. pro illius confirmatione promulgata.* Altera eiuſdem tenoris hæc eſt: *Ubi Concilium Trid. eſt receptum non poſſunt Epiſcopi reſtringere vel limitare approbationes quas Regularibus concedunt ad confeſſiones audiendas, nec illas ulla ex cauſa revocare. Quinimmo Mendicantium Ordinum Religioſi ad eas approbationes obtinendas non tenentur, & ſi ab Epiſcopis Religioſi non approbentur, reiectio illa valet tantumdem, ac ſi approbatio conceſſa fuit.*

Nota 1. Confeſſarii Regulares non indigent approbatione Epiſcoporum ad excipiendas confeſſiones Religioſorum ſui Ordinis, ſed illis ſufficit approbatio Superioris, quia Concilium Trid. requirit Epiſcopi approbationem in Confeſſario Regulari ad excipiendas tantummodo confeſſiones ſæcularium; & eſt communis. Item ſine tali approbatione poſſunt audire confeſſiones ſæcularium de familia, ut habetur in cit. Bulla Clementis X. his verbis: *In Monaſteriis ac Collegiis, ubi iuxta Regularia inſtituta vivitur, poſſe tam Prælatos Regulares, quam Confeſſarios audire confeſſiones illorum ſæcularium, qui ibi vere ſunt de familia & continui commenſales, non autem illorum, qui ipſis tantum deſerviunt.* Nequeunt tamen audire confeſſiones Monialium etiam ſui Ordinis ſibi ſubiectarum ſine Epiſcopi approbatione ex Bulla Gregorii XV. etiamſi approbationem haberent quoad ſæculares perſonas, ſed ad hoc egent ſpeciali approbatione; alias confeſſiones ſunt invalidæ; & deputati ad audiendas confeſſiones Monialium unius Monaſterii, non poſſunt audire confeſſiones Monialium alterius Monaſterii. Immo ipſi Confeſſarii extraordinarii approbati & deputati ad audiendas confeſſiones Monialium pro una vice, non poſſunt pluries vi ipſius approbationis illarum confeſſiones audire, ſed toties ſunt approbandi, quoties caſus deputationis contigerit. Hæc omnia conſtant tum ex Bulla Gregorii XV. *Inſcrutabilis*, tum ex declaratione ſacræ Congregationis Concilii ad dubia ſuper eamdem Bullam, dubio 9. & 10. tum ex Conſtitut. alias citata Clementis X. *Superna*, ſublato quocumque alio privilegio, & non obſtante Conſtitutione contraria *Bulla aurea* dicta Congregationis Caſſinenſis, & conſuetudine quacumque etiam immemorabili.

Nota 2. poſſe Confeſſarium Regularem tempore Iubilei abſolvere ſine Epiſcopi approbatione alium Religioſum eiuſdem Monaſterii a caſu Sedi Apoſtolicæ reſervato, ſi cæteroquin ſit ex Confeſſariis a Prælato deputatis, & ita docent Barboſa, Suarez, Reginaldus, & ita conceſſit in ultimo Iubileo Benedictus XIV.

§. XCIX.

De facultate Epiſcopi limitandi & revocandi approbationem ad confeſſiones Sacerdotibus tum ſæcularibus tum Regularibus.

Nota limitationem quatuor modis fieri poſſe, 1. quoad locum, quo modo ſolent approbari Vicarii Curatorum, ut audiant confeſſiones in Parochia dumtaxat ſibi deſignata, vulgo tamen addunt Epiſcopi *& in vicinia* propter frequentes, quæ occurrunt, occaſiones ferre opem vicinis Parochiis. 2. quoad perſonas, puta ſæculares; Moniales enim non comprehenduntur in approbatione generatim conceſſa, ſed ſpecialis requiritur

ritur approbatio ad earum confeſſiones excipiendas, ut conſtat ex citatis declaratione Cardinalium & Bulla Clementis X. necnon ex praxi. 3. quoad tempus v. g. ad annum. 4. quoad caſus, quos ſibi reſervant Epiſcopi.

Epiſcopus generaliter loquendo, ideſt ſive ſermo ſit de Confeſſario ſæculari ſive de Regulari, poteſt iuxta quotidianam praxim limitare approbationem ad excipiendas confeſſiones quoad tempus, locum, & perſonas, & etiam revocare. Hinc Alexander VII. damnavit anno 1659. hanc propoſitionem in caſu Epiſcopi Andegavenſis cum Regularibus ut falſam & erroneam: *Non poſſunt Epiſcopi limitare ſeu reſtringere approbationes, quas Regularibus concedunt ad confeſſiones audiendas, nec ulla ex parte revocare*; quia habens approbationem tametſi iniuſte reſtrictam ad locum, tempus, vel perſonas, revera caret approbatione pro alio tempore, loco, & pro aliis perſonis. Unde non poteſt valide abſolvere in tali loco, & tempore, & tales perſonas pro quibus non eſt approbatus. Abſolutio vero ſine approbatione actu exiſtente invalida eſt. Quando autem ad tempus limitatum data fuit approbatio, tranſacto temporis termino ceſſat per ſe, cum approbatio perdurare nequeat ultra tempus præſcriptum ab eo, a cuius voluntate pendet: & hanc approbationem eſſe ad nutum revocabilem affirmant Doctores; quod tamen Suarez & Enriquez concedunt ſolummodo fieri poſſe ex iuſta cauſſa ſpectante ad rectam Sacramenti Pœnitentiæ adminiſtrationem, ut ſi inter alias Confeſſarius vitiis eſſet deditus. Verum hæc Suarezii doctrina reſpicit ſolum approbationem illimitatam; nam de limitata ad certum tempus, vel uſque ad revocationem, omnes conveniunt revocari poſſe etiam ſine cauſſa, ut inter alios obſervat Fagundez.

Verum cum reſpectu Regularium præſcriptæ ſint a Summis Pontificibus circa hoc particulares regulæ, hinc res ulterius quoad ipſos explicanda remanet, & 1. videlicet revocationem & ſuſpenſionem approbationis in Regularibus fieri non poſse ſimul ac ſemel integri Conventus, ut declaravit ſacra Congregatio Epiſcoporum & Regularium 20. Novem. anno 1615. ubi ſic habetur: *Cum ſacræ Congregationi Cardinalium ſuper negotia Epiſcoporum & Regularium præpoſitorum innotuerit, Confeſſarios Regulares graviter conqueri quod ab Archiepiſcopis, Epiſcopis, vel locorum Ordinariis ab audiendis confeſſionibus quavis de cauſſa indiſcriminatim ſuſpendantur, & propterea ſæpe contingere, ut ab eiſdem Archiepiſcopis, Epiſcopis, & locorum Ordinariis omnibus ſimul unius Conventus Confeſſariis confeſſiones audiendi facultas adimatur: Illuſtriſſimi eiuſdem S. Congregationis Patres rati vix fieri poſſe, ut hoc ſine ſcandalo, magnaque animarum pernicie contingat, re maturius perpenſa ad omnem ſcandali materiam ſubmovendam, & quo magis ſpirituali piarum mentium conſolationi conſulatur, ſtatuunt & decernunt, Archiepiſcopis, Epiſcopis, aliiſque Ordinariis locorum, ad quos Confeſſarios approbandi ius ſpectat, Confeſſarios Regulares, alias ab ipſis libere approbatos, ab audiendis confeſſionibus ſuſpendere poſthac minime licere, niſi ex nova cauſſa, eaque ad confeſſiones ipſas pertinente, aut ob non ſervatum interdictum ab ipſis Ordinariis poſitum. Statuunt inſuper, eoſdem Archiepiſcopos, Epiſcopos, locorumque Ordinarios confeſſiones audiendi facultatem omnibus ſimul unius Conventus Regularibus Confeſſariis, eadem S. Congregatione inconſulta, nullo pacto adimere poſſe. Quod quidem Decretum, ut iidem Illuſtriſſimi Patres opportunum & neceſſarium duxerint, ita inviolabiliter iubent obſervari, Romæ* 20. Novembris 1615.

Quare Regulares ex hac ſacræ Congregationis declaratione, & ex Conſtitutione Clementis X. *Illos Religioſos* alias citata, ſemel generaliter approbati non poſſunt ab eodem Epiſcopo ſine nova cauſſa revocari ad examen. Item ex eadem Bulla Clementina Ordinarius debet Regulares generaliter approbare, quos generaliter idoneos repererit; iis vero quos non ita generaliter idoneos deprehendat pro omni ſexu, ſtatu, conditione pœnitentium, limitare poterit approbationem. Dicitur ſignanter *Regulares generaliter approbandos eſſe ab Ordinario, quos generaliter idoneos eſſe repererit*; quia tamen ad ita generaliter & indefinite approbandos opus eſſet rigoroſiſſimo examine ſuper omnibus materiis ampliſſimæ moralis ſcientiæ plurimis obnoxiæ difficultatibus, hinc invaluit praxis & uſus in pluribus Epiſcopatibus, ut quantumcumque Sacerdotes tam ſæculares quam Regulares idonei reperiantur, non approbentur ad confeſſiones ſæcularium audiendas, niſi ad annum vel ſucceſſive ad biennium, aliudve limitatum tempus, minus etiam habiles ad minus temporis ſpatium, quatenus Epiſcopus prudenter iudicaverit expedire; & prudenter inducta fuit hæc praxis, nec

de

de ea conqueri poſſunt Regulares, cum valde expediat ut ita retineantur Confeſſarii in continuo ſtudio moralis diſciplinæ, ne qui in ea hodie ſunt periti & docti, oblivione doctrinæ fiant inepti, & eo vel maxime quod identidem prodeunt novæ propoſitiones damnatæ, vel declarationes aut Conſtitutiones Pontificiæ, de quarum notitia vel uſu incumbit Epiſcopo informari.

§. C.

De facultate Confeſſarii ſive ſæcularis ſive Regularis approbati in una Diœceſi quoad abſolutionem dandam in ea ſubditis alterius Diœceſis pro qua non eſt approbatus.

Confeſſarius ſive ſæcularis ſive Regularis approbatus in una Diœceſi in ea audire poteſt confeſſiones cuiuſcumque etiam alterius Diœceſis, ac eos abſolvere non ſolum a non reſervatis, ſed etiam a reſervatis in Diœceſi altera cuius ſit pœnitens, ſed non in ea in qua eſt approbatus; niſi tamen noverit, eum in fraudem reſervationis confugiſſe ad Confeſſarium alienæ Diœceſis. Sic enim declaratum fuit a Clemente X. Conſtitutione alias citata, quæ incipit *Superna*. Hinc mercatores, litigantes, milites, peregrini & vagi abſolvi poſſunt a Confeſſariis loci ubi confitentur. Etenim iure ſive communi, ſive ex conſuetudine tacite a Superioribus approbata ſunt veluti ſubditi loci ubi confitentur, quantum ad Sacramenta, excepto Ordine. Si caſus vero non ſit reſervatus in Diœceſi pœnitentis, ſed ſolum in Diœceſi Confeſſarii, hic non poteſt illum abſolvere, quia per reſervationem ei ſublata eſt poteſtas abſolvendi a tali peccato. Præterquamquod reus iudicandus eſt ſecundum leges & conſuetudines loci in quo iudicatur. Et hoc evidens eſt etiam ex ipſa recepta conſuetudine.

§. CI.

De prohibitione facta a Superiore Regulari Religioſo ſibi ſubdito approbato ab Epiſcopo ad audiendas ſæcularium confeſſiones, ut eas non audiat, num poſſit eas audire, & valide abſolvere.

Religioſus approbatus ab Epiſcopo ad confeſſiones ſæcularium excipiendas, ſi a ſuo Superiore has confeſſiones excipere prohibeatur, diſſentiunt Theologi in definiendo, num poſſit adhuc excipere confeſſiones, & valide abſolvere. Affirmant alii, ut Navarrus, Lezzana, Miranda, Layman. Alii, ut Sylveſter, Lopez, Corradus negant. Verum melius reſolvere mihi videtur quidam recentior, nempe Epiſcopum poſſe quidem Religioſo conferre approbationem & iuriſdictionem in ſæculares invito Prælato, & ſine ſubordinatione ad voluntatem Superioris. Quia tamen Prælati & alii Superiores melius ſcire poſſunt idoneas ſuorum Religioſorum diſpoſitiones in ordine ad hoc miniſterium exercendum apud ſæculares perſonas; hinc ſi in approbatione Regularium Epiſcopi expreſſe non apponant eam limitationem, *ut non duret, niſi quando & prout viſum fuerit Prælato ſuo Superiori*; in dubio ubi nihil expreſſum eſt, videtur ea eſſe legalis Epiſcoporum intentio, ita ut clauſula illa tacite inſit in approbationibus Regularium. Cæteroquin vi propriæ ſuæ iuriſdictionis Prælatus Regularis nequit nec directe nec indirecte ſuſpendere ſuos Religioſos, nec limitare iuriſdictionem, quam illi habent ad excipiendas ſæcularium confeſſiones, eoſque abſolvendi, quia hanc iuriſdictionem non confert Religioſis Prælatus, ſed Papa vel Epiſcopus. Fieri tamen hoc poteſt indirecte, ſi Prælatus habeat a Papa vel ab Epiſcopo poteſtatem delegatam approbandi ſuos Religioſos ad excipiendas confeſſiones ſæcularium, aut eam approbationem limitandi, aut ſi cauſa ſufficiens occurrat, etiam ſuſpendendi. Ita Amort.

§. CII.

De facultate Prælati Regularis generaliter approbati ab Ordinario pro tota Diœceſi in Parochia pleno iure incorporata Monaſterio, defuncto ſuo Vicario Regulari ad nutum amovibili, donec alius Vicarius Ordinario præſentetur, exercendi vel per ipſum, vel per alium ſuum Religioſum ſimiliter generaliter approbatum, ad unam vel alteram hebdomadam, curam animarum.

Prælatus ita approbatus in dicto caſu per ſe vel per alium Religioſum ſic generaliter approbatum pro tali brevi tempore curam animarum in Eccleſia pleno iure Monaſterio incorporata exercere poteſt. Et hoc erudite probat Ioannes B. Argioro in Romana Curia Advocatus in ſuis eccleſiaſticis diſputationibus, & alii antea hoc oſtenderant, inter quos Layman. Docent enim hi, Rectorem Eccleſiæ in Eccleſia pleno iure incorporata Monaſterio habere curam animarum habitualem, quam defuncto ſuo Vicario exercere poteſt actu, ſive per ſe, ſive per alium ſuum Vicarium, uſque dum

dum deſignet Vicarium conſtantem, ad nutum tamen amovibilem & revocabilem. Ait enim cit. Argioto, quod Beneficium ita incorporatum nunquam vacare cenſetur, ita ut ubi Patochialis Eccleſia fuerit unita Monaſterio, Collegio, vel Capitulo per viam incorporationis, Monaſterium, Collegium vel Capitulum dicitur vere Parochus, & Superior talis Monaſterii, Collegii &c. cui facta fuit unio Parochialis, poteſt exercere ea omnia, quæ poſſunt exercere alii Rectores. Igitur cum alii Rectores poſſint in ſua abſentia Vicarium conſtituere ad aliquot dies, id neque Rectori habituali in hoc caſu videtur denegandum.

§. CIII.

De Parochi facultate abſolvendi ubicumque etiam extra Diœceſim ſuos ſubditos.

Patochus non ſolum extra ſuam Parochiam, ſed etiam extra propriam Diœceſim excipere poteſt confeſſiones ſuorum Parochianorum, quia iuriſdictio, quam in illos habet, non cadit ſupra locum, ſed ſupra perſonas, nec ulla lex prohibet quominus eas confeſſiones extra Parochiæ ſuæ fines, & etiam extra propriam Diœceſimexcipiat. Ad amovendum tamen ſcandalum quod pati poteſt qui loco præeſt, quod extraneus & ignotus Sacerdos in ipſius Eccleſia confeſſiones audiat, deberet illum monere, & licentiam petere.

Nota 1. quod quamvis Sacerdos ab Epiſcopo ſpecialiter non approbatus poſſit in articulo mortis quemvis pœnitentem abſolvere, ut ſtatuit Concilium Trid. ſeſſ. 14. cap. 7. quia Eccleſia omnes ad eum articulum apptobat, ab hoc tamen caſu excipitur Sacerdos teſpectu complicis in peccato turpi, ſi poſſit haberi alter Sacerdos. Articulus autem mortis cenſetur quando datur imminentis mortis periculum, quia Rituale Romanum ſic explicat eum terminum Tridentini ſumendo hos terminos pro ſynonimis tit. 17. §. 3. *Si periculum mortis immineat, approbatuſque deſit Confeſſarius, quilibet Sacerdos poteſt a cenſuris & a peccatis abſolvere.*

Nota 2. Sacerdotem non approbatum non poſſe valide abſolvere peccata venialia quæcumque, aut iam alias confeſſa; quia etiam ad hanc abſolutionem tamquam actum iudicialem requiritur ex ſua natura iuriſdictio, quam Eccleſia prudenter non confert cuivis Sacerdoti ſimplici non approbato. Ita etiam declaratum fuit ab Innoc. XI. per ſpeciale Decretum editum anno 1679. die 12. Febr.

Confeſſarius excommunicatus vel irregularis, ſi nominatim ſit denunciatus valide non abſolvit, & ſic declarat Alexander II. cap. *Audivimus* 4. cauſ. 24. quæſt. 1. quia prout S. Th. in 4. diſt. 18. q. 2. ad 2. obſervat, excommunicatio eſt iuriſdictionis privatio. Si vero nondum nominatim denunciatus ſit, aut ſi tantum fuerit irregularis, valide abſolvit, quia talis non amittit iuriſdictionem, prout declarat Gregorius IX. cap. *ab excomm.* 47. *de reſcriptis*.

§. CIV.

De electione quam facere poteſt Parochus de Confeſſario ad proprias excipiendas confeſſiones.

Patochus poteſt ſibi eligere Confeſſarium ex approbatis quemcumque voluerit, dummodo eam facultatem non teſtringat Epiſcopus ad Confeſſarios Parochorum ſtatutos; nam falſum eſt quod aſtruit Sanbovius allatus a Pontaſio v. *Parochus* caſu 7. eam facultatem Epiſcopum non poſſe reſtringere. Etenim manifeſtiſſime patet quod nemo in Parochum habet ordinariam iuriſdictionem, niſi Epiſcopus; & delegata ſolum haberi poteſt a Papa vel ab Epiſcopo. Quare niſi Confeſſarius habeat iuriſdictionem ſibi delegatam a Papa, ſicuti habent quidam Religioſi privilegiati, aut delegatam ab Epiſcopo cui per conniventiam ſeu indulgentiam ſui prædeceſſoris præiudicari nequit, non poterit valide Parochum abſolvere; & hoc probant variæ Conciliorum Conſtitutiones, quæ Parochis proprios deſignarunt Confeſſarios, aut eorum confeſſiones Epiſcopis teſervarunt. Ita ſtatutum invenimus anno 1218. ab Epiſcopo Ambienſi, ita a Synodo Baiocenſi anno 1300., a Synodo Nicoſienſi 1313. a qua ſtatutum fuit, ut quivis Preſbyter proprium haberet Confeſſarium cum Epiſcopi licentia, & ſic per alias Synodos decretum habetur, ut videre eſt apud P. Thomaſſinum in ſua *Diſciplina Eccleſiæ* part. 1. lib. 2. cap. 10.

A fortiori igitur Patochus nequit ſibi eligere in Confeſſarium ſimplicem Sacerdotem; ideſt non approbatum ab Ordinario, ut patet ex propoſitione damnata ab Alex. VII. ordine 16., in qua ita habetur: *Qui beneficium curatum habent poſſunt ſibi eligere in Confeſſarium ſimplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.*

§. CV.

De iure novi Epiſcopi vocandi ad examen Confeſſarios omnes tum ſæculares tum Regulares.

Epiſcopus ad Epiſcopalem curam de novo evectus non minus quam Confeſſarios ſæculares, Regulares quoque revocare poteſt ad examen, ideſt de novo poteſt examinare quos ſuus præceſſor iam examinaverat, ac approbaverat. Sic declaravit Cardinalium Congregatio; nam hoc ipſius conſcientiæ quies expoſcit. Adde, Confeſſarios ſive ſæculares ſint ſive Regulares præter Epiſcopi approbationem petere debere conſenſum etiam Parochorum, in quorum Parochiis confeſſiones excipere volunt, niſi aliter Epiſcopus, aut eius Vicarius Generalis pro certis ſibi notis rationibus agendum indicaverint: Nam etſi conſenſus Parochorum non requiratur ad confeſſionis validitatem, hoc tamen Eccleſiaſtici regiminis decentia exquirit. Quoad Regulares autem hoc intellige extra illorum Eccleſiam, & in Eccleſia ſæculari; nam in propria Eccleſia vel alterius Ordinis Regularis non opus eſt hac Parochi licentia; ſed ſufficit conſenſus reſpectivorum Superiorum.

§. CVI.

De Caſibus reſervatis.

Sectarii ſeu pſeudo-Reformati ex falſo ſuppoſito quod ſibi ſtatuerunt recentiores, nempe abſolvendi facultatem conſiſtere in prædicatione Evangelii, prout hæc excitat fidem ſeu fiduciam audientium omnia peccata ſibi dimiſſa eſſe, quam fidem impedire nequit Concionator, ac ideo peccata aliqua non remittenda reſervare; hinc negant dari in Eccleſia poteſtatem reſervandi peccata. Ultro cæteroquin concedunt pertinere ad diſciplinam, & rectum ordinem, ut atrociora crimina ſi publica fuerint iudicio Conſiſtorii reſerventur ad cæterorum terrorem, quamvis conſcii de propria reitate in huiuſmodi criminibus per eorum fidem a verbo Dei ſeu a Concionatore in ipſis excitata, abſoluti ſint coram Deo. Hunc impium errorem proſcripſit ac ſimul Eccleſiæ doctrinam confirmavit Concilium Trid. ſeſſ. 14. can. 11. in quo definivit ſub pœna anathematis credendum, dari in Eccleſia poteſtatem, qua Epiſcopi ius habent ſibi reſervandi quoſdam caſus, ut ab his Confeſſarii communiter approbati abſolvere non poſſint pœnitentes, qui illis criminibus pergravantur. Unde.

De fide tenendum eſt, ſummum Pontificem, ac Epiſcopos poſſe ſibi reſervare aliquos caſus, nempe quædam peccata, a quibus inferiores Sacerdotes abſolvere nequeunt in foro conſcientiæ pœnitentes, qui cum talibus criminibus ad ipſos accedant, niſi a Superiore delegationem poteſtatis obtinuerint. Et hoc conſtat ex univerſali Eccleſiæ diſciplina, quam teſtatur Concilium Generale XV. Viennenſe anno 1311. in Clementina *Religioſi*, & ex cit. can. 11. Concilii Trid. in quo ſic habetur: *Si quis dixerit, Epiſcopos non habere ius reſervandi ſibi caſus, niſi quoad externam politiam, atque ideo caſuum reſervationem non prohibere quominus Sacerdos a peccatis vere abſolvat; anathema ſit.* Cum enim abſolutio prolata a Sacerdote in quem nullam habet iuriſdictionem, irrita ſit, ut aiunt Trid. Patres, & iuriſdictio abſolutionis ſit penes Eccleſiæ diſpoſitionem, Epiſcopi in quibus ſatis reſidet, eam reſtringere poſſunt & extendere prout diſciplinæ & ſaluti animarum ipſis expedire videbitur, non ſecus ac in regimine politico quædam cauſſæ criminales reſervantur vel ipſi Principi, vel principalioti Magiſtratui, cui huiuſcemodi cauſſarum iudicium eſt deſignatum.

Hanc porro reſervationem in nonnullis caſibus nemo prudens negaverit neceſſariam eſſe, ut ſic petulantes iuſto animi terrore retineantur. Præterquam quod in quibuſdam caſibus magno conſilio ac non mediocri prudentia opus eſt, quod in inferioribus Sacerdotibus non ita certo occurrit: unde vetitum fuit non ſolum Sacerdotibus ſæcularibus, ſed etiam Regularibus, non obſtantibus quibuſcumque eorum privilegiis, a peccatis, quæ ſibi Epiſcopi reſervant, abſolvere.

Caſuum igitur ſeu peccatorum reſervatio eſt *ſubtractio ac reſtrictio iuriſdictionis ſeu poteſtatis abſolvendi a certis peccatis, ſalva poteſtate abſolvendi ab aliis.*

Hæc autem reſervatio tripliciter a Doctoribus dividitur, in pœnalem ſcilicet, medicinalem, & mixtam. Pœnalem intelligunt & appellant eam, quæ habet pro motivo primario punire commiſſa delicta ipſa arduitate abſolutionis, & impoſitione per Superiorem rigidioris ſatisfactionis. Nam cum facile ſit ut inferiores Confeſſarii ob humanos reſpectus & ex quadam conniventia non audeant peccatis proportionatas iniungere pœnitentias ſeu ſatisfactiones; merito Epi-

Epiſcopi aliique ſuperiores iuriſdictionem inferioribus ſubtrahunt ac reſtringunt circa quædam graviora crimina, ut a Superiore, qui non tam facile fieri poteſt ut patiatur humanum reſpectum & dependentiam, graviori ſeu ſeveriori pœnitentia mulctentur. Medicinalem eam vocant, cuius merum motivum eſt, ut peccata ob metum reſervationis incurrendæ non ita facile in poſterum committantur, immo cautius effugiantur. Mixtam tandem eam dicunt, quæ fit ex utroque motivo, videlicet ut debita pœna culpæ puniantur, & de cætero maiori attentione & cautela evitentur. Nulla cæteroquin datur reſervatio quæ ſit mere pœnalis, quæ ſimul non ſit medicinalis, ut notant Theologi. Quinimmo volunt reſervationes eſſe potius medicinales quam pœnales.

Hæc diſciplina reſervandi quoſdam caſus iudicio & abſolutioni ſuperioris, nempe Epiſcopi, ſemper viguit in Eccleſia, & prope innumera a primis ſæculis uſque ad hæc tempora habentur documenta & exempla. Nam quovis ſæculo ſemper obſervata fuit diſciplina duplicis generis reſervationis. Primo duodecim prioribus ſæculis quibuſdam gravioribus facinoribus ſtatuti erant ſeu taxati ab Epiſcopis vel Conciliis Generalibus canones pœnitentiales, ſeu determinatæ pœnitentiæ, duorum puta, trium aut ſeptem annorum. Hinc huiuſcemodi delicta reſervata erant Epiſcopo quoad modum & quoad ſubſtantiam. Quoad modum plane, quatenus nulli Presbytero licebat abſolvere, niſi iuxta modum pœnitentiæ ſtatutæ ſeu taxatæ ab Epiſcopis, ut notant antiqui Pœnitentiales. Quoad ſubſtantiam autem, in quantum abſolutio Presbyteri erat invalida, niſi conſona fuiſſet intentioni Epiſcoporum ſibi huiuſmodi graviorum ſcelerum diſciplinam per canones pœnitentiales reſervantium, ut conſtat ex S. Cypriano, qui aſſerit, huiuſmodi pacem ſeu abſolutionem ſine forma canonum collatam, non ſolvere pœnitentes, ſed ligare, & huiuſmodi pacem ſeu reconciliationem nihil pœnitentibus profuturam. Alterum reſervationis genus in hoc conſtitutum erat, ut Epiſcopi reſervarent abſolutionem talium graviorum criminum ſoli maiori Pœnitentiario, qui pro peccatis ad ſolemnem pœnitentiam reſervatis, uti referunt Socrates & Sozomenus, erat conſtitutus in omnibus Eccleſiis Cathedralibus Occidentalis Eccleſiæ, & hic eſt ille Pœnitentiarius, qui perpetuo ſublatus fuit ac ſuſpenſus in Eccleſia Conſtantinopolitana tempore Nectarii, ut antea iam notavimus. Tertium inſuper addi poteſt vetus reſervationis genus, quatenus abſolutio Parochianorum reſervata erat ſoli Parocho, cui tamen in gravioribus delictis reſtricta erat poteſtas abſolvendi perfecte ſeu reconciliandi pœnitentem, vel active ad communionem & remiſſionem peccatorum indulgentialem, niſi conſulto prius Epiſcopo.

A ſæculo undecimo & duodecimo varii caſus cœperunt reſervari ſummo Pontifici, quia ipſimet Epiſcopi cum viderent paſſim ac ſæpe extorqueri abſolutionem a caſibus Epiſcopo reſervatis, minis, vi, oppreſſione, & etiam cæde Clericorum, (& iam pœnitentiæ ſolemnes obſoletæ erant) ultro ſtatuerunt, ut huiuſmodi criminum graviorum rei, ac præcipue violatores Eccleſiaſticæ immunitatis accedere deberent ad Pontificem pro eorum abſolutione; quem morem poſtea confirmarunt Concilia Generalia, & in legem receperunt, ut diſerte rem deſcribit P. Thomaſſinus in ſua *Eccleſiæ diſciplina* tom. 1 par. 1. lib. 2. cap. 13. & 14.

Cauſſa autem quare hæc crimina Pontificis Romani ſupremæ cenſuræ reſervari cœperunt fuit introductio Indulgentiæ plenariæ occaſione Cruciatæ, ſcilicet expeditionis ad recuperandam Terram ſanctam. Hac Indulgentia quæ concedebatur omnibus, qui huic militari expeditioni intereſſebant, vel ſi hoc iter ſuſcipere non poterant, quamdam pecuniæ ſummam pro tali expeditione erogabant, relaxabantur quæcumque pœnæ canonicæ, quas quiſque peccando fuerat promeritus. Iis vero, qui neutrum præſtare poterant, ideſt qui nec ſequi poterant hanc ſacræ Cruciatæ expeditionem, nec ob eorum egeſtatem pecuniam pro expenſis huius ſacræ expeditionis retribuere, imponebantur ieiunia aliquot aut peregrinationes nimis moleſtæ ac laborioſæ. Hinc factum fuit, ut canones pœnitentiales non amplius in uſum deducerentur, & cito obliti fuere; publica pœnitentia ſenſim ablata fuit; ſatisfactio debita peccatis cœpit fieri mere arbitraria, ita ut præcipua pœnitentiæ difficultas redacta ſit ad confeſſionis neceſſitatem. Unde neceſſe fuit ad anſam tollendam, terroremque incutiendum erga graviora crimina, ut excogitaretur alia abſolutionis ipſorum criminum difficultas, ut hanc ſcilicet ſolum a Summo Pontifice, Romanam Urbem adeundo huiuſmodi peccatores obtinere poſſent. Idcirco non vio-

len-

Digitized by Google

lenter & ſine ratione a manu Epiſcoporum ablata fuit per ſummos Pontifices, & ſibi vindicata flagitiorum abſolutio: ſed & ipſi Epiſcopi ultroneè, ut dicebam, hanc ad Pontifices remiſerunt; & ipſi rei ſponte ipſum petebant, & id exigebat neceſſitas novum frænum huiuſcemodi ſceleribus ponendi, ut ex Thomaſſino loco cit. aperte conſtat, ubi ex epiſtolis Alexandri II. Papæ liquet, gravioribus flagitiis reos, præſertim homicidas ab Epiſcopis remiſſos eſſe ad Pontificem, vel ipſos ſponte ad illos fuiſſe profectos, ut ab ipſo pœnitentiæ & abſolutionis beneficium reciperent. Sic teſtatur Concilium Lemovacienſe anni 1304. quod memorat multos homicidas miſſos ad Pontificem. Innocentius vero II. decrevit quidem nullum Epiſcopum abſolvere debere Clerici percuſſorem, non tamen privata auctoritate, ſed in Concilio Rhemenſi, ubi convenerant Epiſcopi Galliæ & Germaniæ, & hoc decretum confirmatum fuit in Concilio Lateran. II. anno 1139.

§. CVII.

De veteri reſervatione quoad actus mere internos in ordine ad publicam pœnitentiam.

In veteribus libris Eccleſiæ pœnitentialibus non inveniuntur ſtatuta determinatæ pœnitentiæ pro actibus mere internis auctoritate Epiſcopi in Cœna Domini per perfectam reconciliationem relaxandæ, ſed ſolummodo pro gravioribus criminibus ibi legitur quod agenda eſſet publica ſolemnis pœnitentia per canones determinata, & auctoritate Epiſcopi in Cœna Domini relaxanda. Igitur ab ea actus interni eximebantur, & hoc etiam probare videtur S. Leonis auctoritas, qui epiſt. 136. reprobat quorumdam Confeſſariorum conſuetudinem, quod pro peccatis occultis impoſuerint pœnitentiam, qua delicta occulta evulgarentur; ergo multo minus determinatæ erant pœnæ canonicæ pro peccatis mere internis ſtatutæ per ſolos Epiſcopos in Cœna Domini relaxandæ; & Sozomenus lib. 7. c. 16. ſcribit: *Cum confiteri peccata neceſſarium ſit, Presbyterum ſecretorum tenacem huic officio præfecerunt: illud ſollicite in Occidentalibus Eccleſiis, & maxime in Romana ſervatur.*

§. CVIII.

De iis quibus competit caſus reſervare.

Ius ac facultas caſus reſervandi competit cuivis Superiori cuius eſt conferre iuriſdictionem ordinariam in foro interno. Itaque hæc poteſtas competit Papæ reſpectu totius Eccleſiæ, Epiſcopo reſpectu ſuæ Diœceſis, Prælato Ordinis reſpectu Religioſorum ſibi ſubditorum: Parocho e contra nec fert uſus, nec competit facultas reſervandi ſibi peccata reſpectu ſuorum Parochianorum, utpote qui nequeat iuriſdictionem ordinariam aliis Confeſſariis impartiri, ſed tantum delegatam. Licet autem Papa poſſit peccata ſibi reſervare, de facto tamen non reſervat, niſi ea quæ adnexam habent cenſuram. Epiſcopi reſervare poſſunt & reſervant in ſuis Diœceſibus peccata, quibus non eſt adnexa excommunicationis pœna. Prælatis Religionum antiquitus plures erant caſus reſervati, ac ea de cauſſa Clemens VIII. motu proprio anno 1593. hanc poteſtatem Prælatorum ad quædam peccata reſtrinxit.

§. CIX.

De requiſitis ad caſuum reſervationem, ut peccatum in individuo cenſeatur reſervatum.

Ad caſuum reſervationem ex ordinaria Eccleſiæ praxi quatuor requiruntur, 1. nempe ut actus ſit lethaliter malus, quia cum peccata venialia non ſint neceſſaria materia Sacramenti Pœnitentiæ, ſed libera (cum alia via obtineri poſſit eorum remiſſio) retineri nequeunt, aut reſervari. Unde ſi Confeſſarius advertat pœnitentis culpam ob defectum conſenſus, aut ob levitatem materiæ non pertingere ad mortale, illum abſolvere poterit. Et hoc quoque dicendum in dubio probabili an pœnitens peccaverit vel non. Hic tamen advertendum, quod materia, quæ ex ſe levis eſt vel inſufficiens, aliquando ex circumſtantiis & fine, quem ſibi propoſuit Legislator, eſſe poteſt graviſſima, ideo recte prohiberi etiam ſub cenſuris reſervatis, utpote quæ viam aperiat multis criminibus, & ſcandalis: Sic permulta Epiſcopi ob valde graves rationes vetant Clericis pœna ſuſpenſionis ſibi reſervatæ, ut popinarum frequentationem, tametſi comedere & bibere intra fines temperantiæ in popina non ſit res per ſe mala. 2. Ut actus ſit externus; quia licet peccata mere interna poſſint reſervari, cum ad ea remittenda requiratur iuriſdictio, quam Prælati reſtringere poſſunt, & denegare; ſola tamen externa peccata communiter reſervantur, quia hæc reſervatio ordi-

ordinarie ſufficit ad bonum Eccleſiæ regimen. Ad hoc autem, notat P. Antoine, ut actus exterior habendus ſit reſervatus, non ſatis eſt quod habeat mortalem malitiam ex actu interno, ſed inſuper requiritur ut externa actio ſit graviter mala, cum reſervatio cadat ſuper actum externum malum; idcirco exigit actum externum ex obiecto malum; & ſicuti ſola interna voluntas non reſervatur, ita nec quando non ſe extendit, ſeu exit in actum externum habentem ex ſe gravem malitiam. Et melius hoc patebit exemplo furti v. g. in loco ſacro, quod ſi eſſet reſervatum, non ſubiiceretur reſervationi ſi eſſet leve & inſufficiens ad mortale: & licet intentio furis fuiſſet ſurripiendi aliquid notabile, ſi occurriſſet; & ex tali intentione & voluntate tale furtum eſſet mortale; non eſſet tamen reſervatum. 3. Ut peccatum, adulterium ſcilicet aut homicidium &c. ſit conſummatum, niſi in ſtatuto ſeu decreto reſtrictionis aliud ſit expreſſum; quia cum reſervatio non ſecus ac cenſura ſit in odioſis, ſeu ſit oneroſa, ac ideo odioſa, eſt ſtrictæ interpretationis; odia enim non ſunt amplianda, ſed reſtringenda. Hinc quando de huiuſmodi pœnis agitur, intelligitur actus ipſe reſervatus perfecte exterius conſummatus; ideſt reſervata fornicatione vel homicidio, non reſervatur interna voluntas fornicandi etiamſi fiat exterior conatus, niſi fuerit copula carnalis; ſic nec vulnera inflicta, nec percuſſio gravis animo occidendi, niſi mors ſequatur. Dixi *niſi aliud in ſtatuto ſit expreſſum*; quia aliquando Superiores ſibi reſervant etiam actus non conſummatos, ut eos qui ultimum præcedere ſolent; ſic provocatio ad duellum, & eiuſdem acceptatio, tametſi conflictus non ſequatur, expreſſe reſervantur. Similiter in quibuſdam Diœceſibus tactus impudici, & alia obſcœna Confeſſarium inter & pœnitentem, etiam ſecluſa copula carnali. 4. Requiritur ut peccatum ſit a pubere commiſſum; quia cum ætatis ac ingenii imbecillitas ex parte reddat impuberes excuſabiles, ac proinde non occurrat certa neceſſitas Epiſcopalis correptionis, eorum culpæ non comprehenduntur inter caſus reſervatos. Non deſunt tamen qui contrarium ſentiunt, quia cum impuberes, aiunt ipſi, ſubiecti ſint cenſuris, igitur, concludunt, erunt etiam reſervationi; & eo vel maxime quod reſervatio proprie non ſit pœna, ſicut cenſuræ, ſed potius medicina, nec contumaciæ ſupponitur. Pubertas autem incipit in maſculis anno 14. & in fœminis 12. completo.

§. CX.

De reſervatione circa peccata dubia.

Certum eſt ſi loquamur de Superioris poteſtate quoad reſervationem peccati dubii mortalis, ideſt peccati quo homo dubio proprio ſeu negativo dubitat, an illud commiſerit, vel an fuerit mortale, poſſe Superiorem talia peccata reſervare, & eſt communiſſima: Quia ſi ad ea abſolvenda requiritur iuriſdictio, aut perfectio illius ab Eccleſia, poteſt Superior eam limitare, & pro aliquibus peccatis dubiis non conferre. Difficultas igitur eſſe poteſt, an in ſimplici & ordinaria reſervatione includantur etiam peccata dubia, nulla in reſervatione facta mentione dubii vel certitudinis, quando ſcilicet dubium eſt an peccatum ſit commiſſum, aut ſi certum eſt peccatum fuiſſe commiſſum, dubitatur an peccatum ſit mortale vel non. Negant quamplurimi in dubio facti, dummodo non ſit notorium, quia cum reſervatio ſit odioſa, & ſtricte interpretanda, reſtringi debet ad ſolos caſus certos, & minime extendi ad dubios. Non enim videtur Superior velle reſervare talia peccata quamdiu maneant ſub dubio, niſi expreſſe oppoſitum explicet; idcirco reſervata ebrietate intelligenda eſt ebrietas certa, quæ ſola eſt ebrietas certa & abſoluta. Hinc qui admiſit peccatum ex genere ſuo reſervatum, ſed dubitat an cum advertentia & ſufficienti conſenſu ad mortale, non incurrit reſervationem. Unde cum de tali peccato poſſit a quocumque ſimplici Confeſſario abſolvi, prorſus liberatus eſt ab omni reſervatione, etiamſi poſt abſolutionem acceptam certo ei conſtet peccatum a ſe commiſſum fuiſſe; non quia non teneatur ad confitendum tale peccatum ut certum, a quo onere non liberatur; (tenetur enim ſic illud conficeri) ſed quia poterit apud quemcumque Confeſſarium de illo confiteri, quia reſervatio eſt peccati certo commiſſi, & nunquam per legitimam abſolutionem dimiſſi. Dixi *dummodo non ſit notorium*, quia peccata dubia publice notoria, quæ in foro externo præſumptione violenta præſumuntur eſſe mortalia, reſervantur, ut patet in exemplo illius, qui protulit publice ſententias hæreticas, ſed dubitat an eas protulerit mente vere hæretica ac cum pertinacia ſufficiente ad conſtituendum peccatum mortale in ſpecie hæreſis. Peccata dubia reſervari poſſunt.

In

In tali caſu ſi factum deduceretur ad forum externum, certe præſumeretur mentem fuiſſe verbis conformem, & interveniſſe ſufficientem deliberationem; tunc ne opus ſit diverſo modo procedere in actu externo, ac in interno, & abſolutum in foro interno cum participatione ſacræ communionis condemnari in foro externo, dicendum Eccleſiam voluiſſe reſervare etiam peccatum huiuſmodi dubium. Verum aliud dicendum ſi peccatum ſit adeo occultum, ut non ſit periculum deductionis ad forum externum.

In dubio autem iuris, cum nempe dubitatur an peccatum mortale pœnitentis ſit reſervatum, Confeſſarius nequit ab eo abſolvere, niſi Superior expreſſerit ſe nolle in tali dubio reſervare. Nam hoc ipſo quo conſtat peccatum eſſe materiam reſervationis, ſed dubitatur an a Superiore fuerit reſervatum, tunc dubitatur de facultate illud abſolvendi: Non licet autem abſolvere cum poteſtate dubia. Adde quod Clemens VIII. prohibuerit omnibus Confeſſariis etiam privilegiatis in Italia morantibus, ne quis eorum ſub prætextu privilegiorum ab ullo ex caſibus clare vel dubie in Bulla *in Cœna Domini* legi ſolita contentis, vel alias quomodocumque Sedi Apoſtolicæ reſervatis, vel reſervandis abſolvat.

Si autem Superior, ideſt Papa, & inferiores Prælati indiſcrete & irrationabiliter peccatum aliquod reſervarent, vel excederent in ſuis reſervationibus, nimis auctoritatem Confeſſariorum limitando, quibus ipſi voluntarie iuriſdictionem delegant, peccarent quidem mortaliter, ſed valeret reſervatio, quia iuriſdictio inferioris dependet a Superiore. Peccarent ſane mortaliter in tali indiſcreta & irrationabili reſervatione, quia id non cederet in utilitatem & ædificationem ſubditorum, ſed in deſtructionem & damnum contra debitum proprii officii, & reddendo nimis oneroſum & gravem uſum huius Sacramenti, abſtraherent peccatores ab eius frequentia, & Sacerdotes a miniſterio. Verum quia Parochi non ſunt miniſtri delegati, ſed ordinarii huius Sacramenti; ac proinde non ita facile removendi ſunt a ſuo miniſterio; hinc conveniunt quidem theologi, quod hoc efficiendo Epiſcopus peccaret mortaliter, non conveniunt autem in ſtatuenda validitate talis indiſcretæ & irrationabilis reſervationis. Nam ſi non poteſt Epiſcopus ex una parte Parochum pro libitu amovere a ſuo officio, ſed ex cauſſa tantummodo ineptitudinis & punitionis, ex alia iuriſdictio Parochi, tametſi ordinaria, eſt tamen prorſus ſubordinata Epiſcopo; nec Concilium Trid. ſeſſ. 14. c. 7. coarctavit Epiſcoporum poteſtatem dum dicit Epiſcopis licere reſervare peccata in ædificationem, & non in deſtructionem; indicavit ſi ſecus agat, illicitum fore, non ſecus invalidum, ac proinde probabilius videtur quod illicita ſolummodo eſſet, ac ideo culpabilis, non ſecus invalida huiuſmodi reſervatio.

§. CXI.

De antiqua Eccleſiæ diſciplina quoad reſervationem peccatorum externorum prorſus occultorum.

Num Eccleſia tempore quo vigebat uſus Canonum pœnitentialium reſervaſſet ad pœnitentiam publicam ſeu ſolemnem peccata externa prorſus occulta, ideſt nemini manifeſta, res in incerto verſatur. Si attendantur libri veteres pœnitentiales, cum in his inveniantur adulteria, homicidia indiſcriminatim reſervata pœnitentia ſolemni, videntur etiam occultiſſima fuiſſe reſervata, eo vel maxime quod excipiebantur caſus, in quibus conditio perſonæ non pateretur ſtatum publicæ ſolemnis pœnitentiæ, ideſt dummodo non expoſita fuiſſet gravi periculo eorum vita, ut contigiſſet ſi pœnitentiæ publicæ ſuppoſita fuiſſet mulier uxorata, ex quo eius coniux adulteram eam deprehendiſſet. Nec obſtat quod Concilium Lemovacienſe anno 1031. dicat: *Presbyteri de ignotis cauſſis, Epiſcopi de notis excommunicare eſt*, & Ratherius Epiſcopus Veronenſis in Synodica ad Parochos circa annum 980. ita habeat: *De occultis peccatis pœnitentiam vos dare poſſe ſcitote, de publicis ad nos referendum eſſe agnoſcite*; quia & Ratherius & Concilium loquuntur ſecundum diſciplinam eorum temporum, quando pœnitentia publica iam cœperat obſolere, ut ſæculo Ratherii, vel fere prorſus erat obſoleta, ſicuti tempore Concilii Lemovacienſis, ac proinde dicendum quod ab his accepta erat diſciplina ita immutata, eamque ſequebantur.

§. CXII.

De iis qui abſolvere valent a caſibus reſervatis.

Quod ad rem hanc ut certiſſimum habendum eſt, eum qui caſus reſervavit, vel eius ſucceſſorem, necnon eum qui Superior eſt in eo genere erga eoſdem ſubdi-

Digitized by Google

tos, & eius Vicarium Generalem ac Pœnitentiarium ordinaria iuriſdictione poſſe ab illis abſolvere; nam reſervatio eſt ſubtractio iuriſdictionis, quæ non cadit niſi in eos qui iuriſdictionem a reſervante receperunt, quibus hæc reſtringitur, ac ſibi reſervando eam retinet. Idcirco poteſt ipſe vel alius qui tenet ſuum locum, ut eius ſucceſſor, eius Vicarius Generalis, & Pœnitentiarius, quos in ſuum locum de ordinaria poteſtate conſtituit, a reſervatis abſolvere, dummodo tamen reſervans cum poteſtate iuriſdictionis poteſtatem habeat Ordinis, ideſt ordinatus ſit Sacerdos; alias accedere deberet pœnitens ad eum, quem ſuo loco ſubſtituit, vel ad alios pro iiſdem caſibus deputatos; vel a reſervante ſpecialem exigat licentiam, qua ab aliquo abſolvatur. Dixi *Superior in hoc genere*, ideſt qui in tali genere Superior eſt reſervante, ut Papa Epiſcopo, quia cum Superior poſſit omne quod poteſt inferior, poteſt quoque abſolvere a peccatis, quæ a ſuo inferiore fuerunt reſervata, cum non ſolum æqualem, ſed maiorem iuriſdictionem habeat reſpectu ſubditorum, quia ipſe etiam inferior reſervans eidem ſubiicitur Superiori. Sic Papa abſolvere poteſt a peccatis, quæ Epiſcopi ſibi reſervarunt, Generales Ordinum ab iis, quæ reſervarunt Provinciales; & ſic de cæteris. Diximus *in eo genere*, ſeu foro, ad quod pertinet reſervatio, aut ſimilis iuriſdictio; nam ſi ſuperioritas eſſet in alio genere & foro, non ſufficeret ad abſolvendum a reſervatis inferiori Prælato, ut bene notat Suarez cum aliis; unde Archiepiſcopus abſolvere nequit a reſervatis Epiſcopo, quia non habet immediatam iuriſdictionem in Diœceſibus Suffraganeorum in hoc foro, niſi fortaſſe in eorum locorum actuali viſitatione.

Poteſtate vero delegata abſolvere poteſt ab iiſdem reſervatis quilibet Sacerdos qui a Superiore vel ab alio in ſuo loco conſtituto, habente ordinariam poteſtatem, ad hoc ſpecialiter delegatur. Dixi *ad hoc ſpecialiter delegatur*, quia iuxta regulam 81. in 6. *In generali conceſſione non veniunt quæ quis non eſſet veroſimiliter in ſpecie conceſſurus*; alias ſi quilibet Confeſſarius generaliter approbatus poſſet abſolvere a reſervatis, caſus nulli eſſent reſervati. Unde Confeſſarius ſpecialiter delegatus non poteſt auditis peccatis remittere pœnitentem abſolvendum a Sacerdote generaliter duntaxat approbato, quia delegatus particulariter, nempe ad aliquod particulare officium, non generaliter ad omnia, ſicut delegatus ad ſolam abſolutionem reſervatorum, non poteſt delegare niſi a Superiore hanc delegandi facultatem acceperit; quæ facultas delegandi ei neceſſaria videtur, qui vices Pœnitentiarii gerit ex commiſſione & mera delegatione, ut in quibuſdam Diœceſibus contingit, ubi nullus eſt Pœnitentiarius ex officio, & ratione Beneficii iuxta Decretum Concilii Trid. Nam vix fieri poteſt ut omnes qui ad ipſum confluunt audiat & abſolvat, eo vel maxime quod nonnullis utpote nondum diſpoſitis differenda eſt abſolutio, & videretur onus intolerabile, ſi ex remotioribus locis iterum ad illum redire cogerentur. Habertus.

Quilibet Sacerdos abſolvere poteſt a reſervatis in articulo mortis.

In articulo mortis quilibet quoque Sacerdos non approbatus, immo etiam excommunicatus ſaltem toleratus poteſt quoslibet abſolvere a peccatis omnibus reſervatis & cenſuris, deficiente tamen Sacerdote approbato: Nam tunc Eccleſia cenſetur concedere, & reipſa concedit facultatem hanc Sacerdotibus omnibus ſaltem toleratis, ne ob defectum validæ abſolutionis tunc præſertim adeo neceſſariæ, animæ pereant. Et hoc probat tum Eccleſiæ praxis, tum Rituale Romanum, & multo magis Concilium Trid. ad cuius normam Rituale extenſum fuit. Declararunt enim Patres Trid. Concilii ſeſſ. 14. c. 7. in eodem mortis articulo omnem tolli reſervationem, ut ibi habetur his verbis: *Pie admodum ne hac ipſa occaſione aliquis pereat, in eadem Eccleſia Dei cuſtoditum ſemper fuit, ut nulla in articulo mortis ſit reſervatio; atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis, & cenſuris abſolvere poſſunt.* Dixi notanter *etiam excommunicatus ſaltem toleratus*, cum non deſint qui ex generali declaratione Concilii quoad omnes Sacerdotes, cum dicat *omnes Sacerdotes poſſe*, volunt tunc moribundum abſolvi poſſe etiam a Sacerdote excommunicato non tolerato; ſed ſacra Congregatio Cardinalium Concilii Trid. interpretum contrarium declaravit, ideſt verba Concilii reſtringi ad Sacerdotes in unitate Eccleſiæ viventes, & habiles ac capaces exercendæ iuriſdictionis, quales non ſunt excommunicati non tolerati, hæretici, ac ſchiſmatici. Ita teſtatur Fagnanus, qui idcirco ſententiam ſupradictis Theologis oppoſitam ſuſtinet. Dixi *deficiente tamen Sacerdote approbato*: nam ſi hic facile haberi poſſit, non poteſt alter abſolvere, ut docet S. Carolus in *Inſtructione Confeſſariorum*, quia hæc facultas conceſ-

ceſſa eſt ob neceſſitatem moribundi, quæ minime occurrit, nec eſt periculum ſalutis animæ; quando facile abſolvi poteſt a Sacerdote approbato, qui poteſtatem habet expeditam, ut patet ex Rituali Romano, ubi præter periculum requiritur etiam defectus Sacerdotis approbati. Quoad Sacerdotes vero approbatos nullus inter illos opus eſt ut ſervetur ordo ad valorem abſolutionis, eo quod ut conſtat ex Concil. Trid. ſupra cit. in articulo mortis nulla ſit reſervatio; & per articulum mortis intelligitur periculum grave & morale, ſeu probabile imminentis mortis; nam ex Eccleſiæ uſu in hac materia pro eodem uſurpantur, ut patet ex Rituali Romano, quia pia mater Eccleſia non cenſetur velle quemquam exponi probabili diſcrimini perpetuæ perditionis; & in articulo mortis, ſeu in eius periculo ſtricte ſumpto, quando nempe de vita iam deſperatur, ut plurimum, ne dicam ſemper, contingit fieri non poſſe peccatorum confeſſionem; immo abſolutus in articulo mortis a reſervatis per non approbatum, ſi convaluerit, non tenetur petere Superiorem, vel eius delegatum, quia cum in articulo mortis nulla ſit reſervatio, ſic a quocumque moribundus directe abſolvitur, ut etiam a reſervatis abſolvatur ſine onere illa confitendi Superiori. Secus tamen dicendum de cenſuris. Hinc

Abſolvens in articulo mortis a caſu comprehenſo in Bulla Cœnæ debet obligare pœnitentem, ſi tempus permittat, ut præſtet cautionem de ſatisfacienda parte læſa, iuret de parendo mandatis Eccleſiæ, de ſe ſiſtendo, ſi convaleſcat, Superiori, vel eius delegato quam primum commode poterit. Ita enim continetur in Bulla; & hoc iuramentum exigendum eſt, etiam ſi crimen ſit occultum, quia ſummi Pontifices exigunt cautionem parendi & ſatisfaciendi ea, quæ in ea Bulla reſervant. Igitur cum in ea Bulla reſervent hæreſim etiam occultam, & alia crimina occulta, non poteſt prudenter dubitari de ipſis requiri cautionem parendi & ſatisfaciendi iuxta arbitrium reſervantis, ad quod requiritur & ordinatur obligatio ſe ſiſtendi. Excuſari poſſunt, & de facto excuſantur Confeſſarii ab imponendo tali onere ſe ſiſtendi Papæ ceſſante periculo mortis vel alio impedimento, ſi abſolvant morientem virtute Iubilei & ſpecialis privilegii, in quo conceditur facultas abſolvendi a cenſuris Papæ etiam in Bulla Cœnæ reſervatis. Item quando impedimentum adeundi Papam videtur fore perpetuum aut alias diuturnum: Sic colligitur ex cap. *Quamvis de ſent. excom.* Impeditus adire Papam aut Epiſcopum perſonaliter, adire tenetur per procuratorem, vel per litteras; ſecus non poteſt abſolvi ab ullo Sacerdote, licet ſit impeditus impedimento diuturno & perpetuo & ſit quaſi in eodem caſu ac conſtitutus in periculo mortis; ſed tenetur adire Papam vel Epiſcopum, quia Papa remittit impeditos ad Epiſcopum, igitur non concedit facultatem cuicumque Sacerdoti eos abſolvendi, non ſecus ac conſtitutos in articulo mortis; nam alias Papa & Epiſcopus imprudenter agerent relinquendo omnibus Sacerdotibus facultatem abſolvendi. Etenim non excuſat periculum in uſu litterarum, vel procuratoris criminis detegendi, cum procuratio & litteræ committi non ſoleant niſi Confeſſario tecto nomine, qua cautela obſervata ceſſat periculum revelationis, ac proinde hi pœnitentes non cenſendi ſunt in tanta neceſſitate & impotentia, ac conſtituti in articulo mortis, & poſſibilitates de caſu extraordinario rariſſimo non vocantur nec attenduntur tamquam pericula.

Quando Epiſcopi abſolvere poſſint caſus Papæ reſervatos.

Epiſcopi abſolvere poſſunt in foro conſcientiæ a caſibus Papæ reſervatis ſuos ſubditos qui per infirmitatem, aut alio impedimento Sanctam Sedem adire nequeunt, ex cap. *ea noſcitis* lib. 5. tit. 39. *de ſent. excom.* Eadem repetit cap. *Quod de his* eod. tit. & ante Clementina 3. cuius eſt illa Decretalis. Ita etiam Alexander III. cap. *De cætero* eod. tit. Nam ex una parte reſervandi poteſtas eſt in ædificationem & ſalutem, non vero in perniciem & deſtructionem eiuſdem ſalutis fidelium; ex alia vero præſumi non poteſt quod Epiſcopi qui ultro atrociora crimina ad iudicium Sanctæ Sedis remittere ac deferre cœperunt, antequam Sancta Sedes illa ſibi reſervaſſet, voluerint ſe expoliare facultate ſubveniendi ſubditis in neceſſariis. Nam illud eſt dignum notatu, reſervationem iniuſtæ Clericorum percuſſionis, tempore anteriori omnibus aliis reſervationibus cœpiſſe in Concilio Rhemenſi, ſicuti antea notavimus, anno 1031. & Londinenſi 1138. & tandem communi conſenſu omnium Epiſcoporum confirmatam fuiſſe in Concilio Lateran. II. ſub Innocentio II. an. 1139. Ex quibus exemplis patet, Epiſcopos non ut delegatos, ſed ordinaria ſua poteſtate abſolvere ſubditos a caſibus Apoſtolicæ Sedi reſervatis, quando eam adire nequeant; & hanc Epiſcoporum ordinariam iuriſdictionem abſolvendi ſubditos in allatis circumſtantiis a caſibus Pa-

Papæ reſervatis, declaravit Concilium Trid. ſeſſ. 24. cap. 6 *de Refor.* ubi expreſſe declarat, Epiſcopos abſolvere poſſe & diſpenſare ab omnibus peccatis, cenſuris, ſuſpenſionibus ac irregularitatibus ex occulto delicto provenientibus, (homicidio voluntario excepto, & exceptis aliis quæ ſunt deducta ad forum contentioſum) *Liceat Epiſcopis*, aiunt Patres, *in irregularitatibus omnibus & ſuſpenſionibus ex delicto provenientibus (excepta ea, quæ oritur ex homicidio, & exceptis aliis deductis ad forum contentioſum) diſpenſare, & in quibuſcumque caſibus occultis, & etiam Sedi Apoſtolicæ reſervatis delinquentes quoſcumque ſibi ſubditos in Diœceſi ſua per ſe ipſos aut per Vicarium ad id ſpecialiter deputandum in foro conſcientiæ gratis abſolvere, impoſita pœnitentia ſalutari. Item & in hæreſis crimine in eodem foro conſcientiæ eis tantum, non eorum Vicariis, ſit permiſſum.*

Quale crimen cenſeatur occultum.

Diſputant inter ſe Ultramontani circa vocem *occultis* expreſſam a Trid. contenduntque crimen reſervatum dici non poſſe occultum, ſi in duorum vel trium notitiam ita venerit, ut eorum teſtimonio in foro externo probari poſſit, nec proinde Epiſcopum habere poteſtatem ab illo abſolvendi. Volunt vero alii occultum crimen illud dici iuxta Navarrum, donec non reddatur famoſum. Alii vero ut Toletus, quem ſequitur Sanchez *de Matrimonio*, quamdiu non deducatur ad forum contentioſum, & hæc ſententia Haberto eſt plauſibilior, utpote magis, immo omnino conſona decreto Concilii, in quo exponunt Patres delicta dici occulta, quæ non ſunt deducta ad forum contentioſum, cum hæc ſola excipiant; ita ut, concludit Toletus, ſi crimen deductum ad forum contentioſum non probetur, occultum manet, & Epiſcopus poteſt ab eo abſolvere.

Nota. Nomine Epiſcopi Sede vacante intelligendum eſt venire Capitulum, quia licet hæc facultas ſpeciali iure competat Epiſcopo, competit illi iure communi, & iuriſdictione ordinaria, & quæ ſic competunt Epiſcopo, tranſeunt in Capitulum, ut docet Barboſa 2. part. *de poteſt. Epiſc.* alleg. 34. n. 16. Excipienda tamen in Capitulo facultas abſolvendi ab hæreſi, ut communiter.

§. CXIII.

De facultate Prælati ut abſolvatur a reſervatis propriam facultatem ſuo Confeſſario, vel alteri delegando.

Epiſcopus qui ex declaratione Concilii Trid. alios abſolvere poteſt a caſibus Papæ reſervatis, poteſt & ipſe abſolvi a ſuo Confeſſario, Propriam ei communicando facultatem, cum omnes communiter dicant, poſſe Epiſcopum abſolvi a ſuo Confeſſario ab iis, a quibus poteſt Epiſcopus alios abſolvere; alias eſſent Epiſcopi ſuis ſubditis deterioris conditionis.

Vicarius item Generalis Epiſcopi, qui poteſtatem habet ſubdelegandi, ſi in caſum incidat ſuo Epiſcopo reſervatum, abſolvi poteſt ab alio, cui ſubdeleget poteſtatem; nam ſi ex facultate quam habet Vicarius Generalis conſtituendi Confeſſarios ordinarios cum poteſtate ad caſus non reſervatos, poteſt conſtituere Confeſſarium, cui ipſe confiteatur; ſic ex poteſtate quam habet conſtituendi etiam Confeſſarios, qui abſolvant a reſervatis, poteſt conſtituere talem Confeſſarium, cui ipſemet confiteatur peccatum reſervatum, cum eodem prorſus modo utramque habeat poteſtatem per totam Diœceſim; & ideo ſi prior poteſtas non excludit ipſummet Vicarium, ita nec poſterior eum excludet.

§. CXIV.

De facultate Regularium habentium auctoritatem abſolvendi a Papæ reſervatis circa caſus reſervatos Epiſcopo.

Quia Regulares Ordines permulta privilegia alii magis alii minus ampla apud Sanctam Sedem obtinuere, inter quæ illud quoque ipſi recenſent, quod facta ſit eis facultas abſolvendi a caſibus ſummo Pontifici reſervatis, eos, qui ob aliquam gravem cauſſam vel impedimentum Papam adire nequeunt; hinc ſolet hic inquiri, num Regulares vi ſuorum privilegiorum abſolvere valeant inconſultis Epiſcopis, ideſt non obtenta eorum facultate, a caſibus, quos ipſi Epiſcopi in ſuis reſpectivis Diœceſibus ſibi reſervarunt. Quidquid ſit de tali privilegiorum primæva amplitudine, certum eſt, quod ex moderatione eorumdem privilegiorum facta in Tridentino, & a poſterioribus ſummis Pontificibus, nunc non amplius valent quoad caſus Papales; & nullatenus ad caſus, quorum abſolutionem Epiſcopi in ſua Diœ-

Diœceſi ſibi reſervarunt: Non valent amplius quoad caſus Papales tum quia facultas ab ipſis abſolvendi, quando iuſta cauſa ita exigat, declarata fuit a Trident. cap. 6. ſeſſ. 24. ut ſupra diximus, in favorem Epiſcoporum; tum quia Clemens VIII. anno 1601. 9. Jan. in ſacra Congregatione Cardinalium in negotio Epiſcoporum & Regularium prohibuit ſub pœna excommunicationis ſanctæ Sedi reſervatæ Sacerdotibus omnibus tum ſæcularibus tum Regularibus, etiam Societatis Ieſu per univerſam Italiam extra Urbem degentibus abſolvere ſæculares a caſibus *in Bulla Cœnæ* ſeu ſanctæ Sedi reſervatis, necnon ab aliis quinque, ideſt percuſſionis Clericorum, duelli in terminis Conſtitutionis Gregorii XIII. violationis immunitatis eccleſiaſticæ in terminis Conſtitut. Greg. XIV. violationis clauſuræ Monialium ad malum finem; ſimoniæ realis & confidentialis in Eccleſiaſticis Beneficiis. Et hoc confirmatum fuit non ſolum a Clemente VIII. iterum hoc ſtatuente anno 1602. die 26. Nov. ſed etiam a Paulo V. anno 1607. 7. Ian. & ſacra Congregatio de mandato ſanctiſſimi Urbani VIII. decreto edito anno 1628. die 17. Nov. denuo privilegiis Regularium derogando ipſis prohibuit non ſolum intra Italiam, ſed etiam extra Italiam abſolvere a caſibus *in Bulla Cœnæ* contentis ſub prætextu ſuorum privilegiorum, quæ per annuam ipſius Bullæ publicationem iam ſine ulteriori ulla controverſia ſublata ſunt. Et hoc comprobat praxis ipſa ſanctæ ſedis, quæ ne decori ac Epiſcopali dignitati & poteſtati deroget, reſcripta in gravioribus cauſſis, puta matrimonialibus, Beneficiorum proviſionibus, & aliis caſibus ſibi reſervatis, ſemper dirigit ad Ordinarios vel eius Officiales ex cap. *dumtaxat iis, quæ in foro Pœnitentiæ, utpote occulta tractanda ſunt.*

Quoad caſus autem, quos Epiſcopi quique in ſua diœceſi ſibi reſervant, vi ſuorum privilegiorum non amplius abſolvere poſſunt Regulares ſine Epiſcopi requiſita & obtenta facultate, ut patet tum ex dictis de neceſſitate approbationis Epiſcoporum ad excipiendas in foro Pœnitentiæ ſæcularium quorumcumque etiam Sacerdotum confeſſiones, & eos ab iiſdem peccatis abſolvendos iuxta cit. Concilii Trid. decretum; tum ex declarationibus ſummorum Pontificum Gregorii XIII. qui S. Carolo Borromæo ſuper hoc ipſo requirenti die 10. Sept. anno 1577. reſpondit, nequaquam Regulares vi ſuorum privilegiorum habere poteſtatem abſolvendi a caſibus ab Epiſcopo reſervatis. Ita confirmavit Clemens VIII. declaratione ſupra relata ſacræ Congregationis, ubi interdicit ſub pœna excommunicationis Papæ reſervatæ abſolvere a caſibus per Epiſcopos reſervatis, & in poſterum reſervandis. Hoc idem confirmavit Urbanus VIII. cit. ſuo Decreto edito occaſione falſæ eorumdem Regularium præſumptionis, quod per privilegia poſt Concilium Trid. a ſancta Sede obtenta revixiſſent privilegia prius ab eodem Concilio, ac deinde decretis etiam ſacræ Congregationis abrogata, ſublata & extincta, declarando, ſi ſecus agere præſumant & audeant, nullas ac irritas fore eorum abſolutiones. Alexander pariter VII. magnum vigorem addidit declarationibus & prohibitionibus ſuorum prædeceſſorum, damnando Regularium opinionem, quam ſuſtinebant mordicus contra Epiſcopum Andegavenſem, vi ſuorum privilegiorum poſſe in Gallia, ubi receptum non fuerat niſi quoad fidei dogmata Concilium Trid. abſolvere a caſibus per Epiſcopos Galliæ reſervatis. Tandem Clemens X. in ſua Bulla, quæ incipit *Superna* declaravit ac definivit, Regularibus cuiuſcumque ſint Inſtituti, etiam Societatis Ieſu, vi privilegiorum ipſis conceſſorum etiam abſolvendi a caſibus Apoſtolicæ Sedi reſervatis, non eſſe poteſtatem abſolvendi a caſibus ab Epiſcopo reſervatis. Habertus.

§. CXV.

De Confeſſario non habente facultatem ſuper reſervatis, num in aliquo caſu, extra mortis articulum, poſſit directe a non reſervatis abſolvere, & indirecte a reſervatis.

Diverſimode circa hoc ſentiunt theologi, ac proinde circa rem hanc duplex eſt ſententia. Negat una hoc fieri poſſe. Affirmat alia, & eſt communior, quam amplexus eſt S. Carolus Borromæus, & tradidit ſuæ Eccleſiæ Mediolanenſi in ſuo Opere *de Inſtructione Pœnitentiæ*, in caſu neceſſitatis; quando v. g. urget præceptum annuæ confeſſionis; vel debet quis communicare aut Sacrum facere, nec omitti hæc poſſunt ſine gravi ſcandalo & infamia; necnon ſi pœnitens remitti nequeat ad Superiorem vel ad eius delegatum ſine eius infamia aliorumque ſcandalo, neque ob periculum animæ poſſit differri abſolutio; tunc enim Confeſſarius non approbatus pro reſervatis, ſi aliunde diſpoſitus ſit, poſt factam a pœnitente integra confeſſione ſuarum culparum reſervatarum, & non reſervatarum, poteſt hunc pœnitentem abſolvere directe a non

reſervatis, & indirecte a reſervatis, cum onere adeundi Superiorem vel eius delegatum quamprimum commode fieri poſſit, atque ſe ſubiiciendi ulteriori ſatisfactioni a Superiore præſcribendæ, ſicque ab eo accipiendi novam abſolutionem ſacramentalem, ſi ei velit confiteri de novo ſacramentaliter, vel iuriſdictionalem ſine confeſſione ſacramentali. Cum enim reſervatio ſit in ædificationem & utilitatem fidelium, non eſt credibile ita Superiorem peccata reſervaſſe, ut ne quidem in neceſſitatis caſu abſolvi nequeant indirecte; ac ideo male agit Sacerdos qui habens reſervata, & carens copia Confeſſarii pro huiuſmodi peccatis, cum ſine ſcandalo non poſſit omittere celebrationem, cum incerta contritione, ac proinde cum periculo ſacrilegii potius celebrat, quam confeſſionem communioni præmittat. Nec hac ſententia relaxatur diſciplina, nec tollitur finis ab Eccleſia intentus in reſervatione, nempe timor & cautela in pœnitente, ex difficultate obtinendæ abſolutionis, & onere adeundi Confeſſarium pro reſervatis approbatum; quia hæc abſolutio indirecta reſervatorum non conceditur iam niſi in caſu neceſſitatis, & ſervato onere adhuc adeundi Superiorem, ac proinde patitur ſemper pœnitens ſuam difficultatem, ac ideo adhuc habetur occaſio terrorem incutiendi pœnitenti, ut ab huiuſcemodi culpis caute ſe abſtineat.

Nota, quod licet in tali caſu directe non abſolvat Confeſſarius pœnitentem a reſervatis, tamen neceſſe eſt ut pœnitens etiam peccata reſervata confiteatur, quia ad hoc ut abſolvatur etiam indirecte a reſervatis, oportet ut circa omnia bene diſpoſitus accedat; quam diſpoſitionem examinare debet Miniſter, & ideo ius habet dignoſcendi totam cauſſam, & totam conſcientiam pœnitentis, & omnes occaſiones, vel omnes eius obligationes, ut poſſit illum abſolvere.

Non poteſt Confeſſarius non approbatus pro reſervatis, ſine neceſſitate & rationabili cauſſa abſolvere a non reſervatis pœnitentem, ipſumque remittere ad Superiorem pro abſolutione a reſervatis, quia hoc repugnat integritati confeſſionis, quæ eſt de iure divino. In illo enim caſu confeſſio ſacramentalis non eſt integra, quia tametſi talis pœnitens explicet omnia peccata, revera tamen confeſſio non eſt integra in ordine ad Sacramentum, cum ſacramentalis confeſſio non ſit qualibet manifeſtatio peccati, ſed accuſatio ſui coram legitimo iudice, ac proinde non eſt integra ſacramentalis confeſſio, & conſequenter non eſt integra ſua abſolutio, quia non eſt ſententia prolata a iudice habente iuriſdictionem pro integra cauſſa. Ex hoc autem ſequitur, quod nequidem Superior auditis a pœnitente ſolis reſervatis, ab hiſce illum abſolvere poſſit, eum remittendo poſtea ad Confeſſarium inferiorem, qui eum audiat & abſolvat a non reſervatis; quia tunc pariter militat eadem ratio quæ ſupra de integritate confeſſionis mortalium, quæ eſt de iure divino neceſſaria ad abſolutionem, ut ex Concilio Trid. ſeſſ. 14. cap. 5. Igitur non eſt in poteſtate Superioris ut ea dimidietur. Præterquam quod cum ſacramentalis abſolutio conſtituere debeat pœnitentem in ſtatu iuſtitiæ per gratiæ ſanctificantis collationem, qui eſt finis quare inſtitutum eſt a Chriſto Domino Pœnitentiæ Sacramentum, nempe ut per ſacram abſolutionem quæ in ipſo confertur reviviſcant homines a morte peccati quam poſt baptiſmum contraxerint (idcirco Sacramentum hoc appellatur a theologis ſecunda tabula poſt naufragium, quod plane fieri nequit, niſi omnia peccata per unam eamdemque abſolutionem deleantur; quæ proinde ſemper irrita eſt ac nulla, quando ob aliquem defectum in requiſitis nequeat pœnitens integre iuſtificari) igitur ſine iniuria Sacramenti dimidiari nequit abſolutio, quia ex ipſius vi & natura, quæ non iuſtificat a mortalibus niſi integre, non poteſt pœnitens iuſtificari partim per Superiorem ſacramentali abſolutione a reſervatis, partim per inferiorem Confeſſarium alia abſolutione a non reſervatis.

Quod ſi Superior aliis impeditus recipere nequit integram confeſſionem pœnitentis, ſcilicet reſervatorum & non reſervatorum, auditis reſervatis pœnitentem poteſt remittere ad inferiorem de omnibus ab eo abſolvendum, & taxare, ſi velit, pro ipſis pœnitentiam, & præſcribere remedia adhibenda: quo in caſu non abſolvit proprie, ſed tollit reſervationem; & cum pœnitens non ſit abſolutus ſacramentaliter a Superiore, confiteri debet peccata omnia reſervata & non reſervata inferiori, quia indiget omni illorum abſolutione, ad cuius validitatem integra requiritur peccatorum omnium confeſſio. Si autem Superior abſolveret a ſolis reſervatis, notat hic P. Antoine, quod talis abſolutio valeret integre quoad omnium etiam non reſervatorum remiſſionem, ſi pœnitens eſſet diſpoſitus & in bona fide, quia tunc adſunt materia & forma, & aliunde defectus integritatis confeſ-

ſio-

ſionis non eſt culpabilis ex parte pœnitentis, ut ſupponitur. Igitur tunc nihil deeſt ad veritatem & effectum Sacramenti.

Nota, quod ſi Superior, ad quem inferior Confeſſarius remittit pœnitentem habentem reſervata, remittat pœnitentem ad eumdem Confeſſarium, vel ad alium, abſque eo quod ſpecificam confeſſionem reſervatorum audiat, ſed ſolum cognoſcat habere reſervata, tunc abſolvi poteſt ab inferiore de reſervatis, cum implicite in tali remiſſione cenſeatur aut ſuſtuliſſe reſervationem, aut facultatem ei dediſſe, ut per inferiorem poſſit ab iiſdem peccatis abſolvi.

Diſputant inter ſe theologi circa eum, qui ex lapſu memoriæ aut ex inculpabili inadvertentia obliviſcatur accuſare Superiori unum ex caſibus ſeſervatis, num reſervatio ablata ſit, ut cuilibet inferiori Confeſſario illud confiteri poſſit. Et licet aliqui abſolute velint in talibus circumſtantiis tolli illius peccati reſervationem, ac proinde per quemcumque approbatum abſolvi poſſe, melius tamen diſtinguit hic Habertus, ſcilicet vel Superior quibuſdam indiciis manifeſtavit ſe tollere reſervationem, vel non. Si primum, nulla remanet reſervatio. Quare qui ea præſtitit in Bulla Iubilei, & poſtea recordatur ex oblivione inculpabili non confeſſum peccatum reſervatum, poteſt abſolvi a quocumque Confeſſario approbato, quia ſummus Pontifex Iubilei gratia tollit omnem reſervationem. Si ſecundum, nempe ſi Superior tale indicium non præbuerit, ac forſan nequidem cogitaverit de tollenda aliis peccatis reſervatione præter ea quæ ipſi ſacramentaliter ſint expoſita, nulla lex, nullave efficax ratio proferri poteſt, ex qua liceat concludere peccata omiſſa non eſſe amplius reſervata, niſi tamen, dicerem ego, ipſe pœnitens in ſua confeſſione dicat ſe intendere accuſare omnia alia ſua peccata, cuiuſcomque ea ſint generis quorum non recordetur, vel quæ non ut peccata cognoſcit, quia in tali caſu ſicuti omnia etiam non confeſſa inculpabiliter, indirecte abſoluta remanent; ſic etiam tolleretur obliti reſervatio: quia ſicuti vellet Superior in huiuſcemodi confeſſione ſuccurrere ſaluti ſpirituali pœnitentis per abſolutionem etiam oblitorum, ad quam eſt diſpoſitus, ſic etiam a reſervatis quæ inculpabiliter omiſit, tollere reſervationem; itaut quandocumque eorum recordetur, per omnem approbatum Sacerdotem abſolvi poſſit. Et hoc dicendum etiam quoad reſervata ex iuſta cauſſa prætermiſſa, ſi in ſua confeſſione diceret pœnitens ſe accuſare etiam de peccatis, quæ neſciat, nec recordatur: quia quando ex neceſſitate & iuſta cauſſa debet ea non confiteri, eius cognitio, & recordatio eorumdem peccatorum æqolvalent neſcientiæ & oblivioni. Ita Doctores.

Abſolutio collata virtute Iubilei vel auctoritate Superioris, quæ ex defectu diſpoſitionis in pœnitente fuit irrita, non tollit reſervationem, ſi aliquod peccatum ex reſervatis habeat pœnitens, quidquid dicat contraria ſententia, quæ nulli nititur fundamento. Et primo patet nulla, data virtute Iubilei, eo quia huiuſmodi Indulgentia ſeu relaxatio non concedatur niſi vere pœnitentibus, cum Pontifex hoc concedat ut facilius inducat peccatores ad ſe reconciliandum cum Deo, ſeu ut a peccatis in ſtatum gratiæ & iuſtitiæ reducantur. De alia vero facile hæc ſententia demonſtratur; nempe quod ordinarius ſuperior non tollit reſervationem, niſi ſacramentaliter abſolvendo.

Quæri hic ſolet, num pœnitens tempore Iubilæi confeſſus cum intentione illud lucrandi, ſi poſtea non lucretur non ſervando reliqua requiſita, remaneat liber a reſervatione peccatorum, quæ confeſſus ſit. Negant aliqui, ſed verius videntur ſentire Sanchez, Vaſquezius cum Corduba aliiſque, reſervationem non reviviſcere, ac illum manere vere abſolutum; licet enim ea abſolutio collata ſit in ordine ad futuram Iubilei conſecutionem, non pendet tamen ab ea tanquam a conditione de futuro, neque illa abſolutio a cenſuris data eſt ad reincidentiam, cum id non explicet Bulla Iubilei, & ſoleat Papa exprimere quando id intendit. Num vero hic peccet non obſervando reliqua requiſita ad lucrandum Iubileum poſtquam virtute illius obtinuit abſolutionem a reſervatis, non conveniunt theologi in hoc definiendo. Affirmat Suarez, & probabilius videntur negare Sanchez, Lugo, aliive; cum nullum, dicunt Salmanticenſes, inveniatur ſufficiens fundamentum, quo talis obligatio probetur.

Regulares num tempore Iubilei ut abſolvantur a reſervatis confiteri debeant Confeſſario ab Epiſcopo approbato, probabilius negat Bonacina cum aliis; quia in Iubileo datur facultas ut quiſque abſolvatur per Confeſſarium a ſuo ordinario approbatum: ordinarios vero Regularium eſt illorum Prælatus: ſufficit igitur ut Religioſus tempore Iubilei apud Confeſſarium ab eodem ſuo Prælato approbatum confiteatur etiam de re-

reſervatis, ut de ipſis, non ſecus ac ſæculares ab approbato per eorum ordinarium, validam abſolutionem recipiat. Salmanticenſes. Antiqua enim diſciplina de confeſſione ſacramentali facienda apud proprium ſacerdotem, numquam, ne quidem a Concilio Trident. immutata fuit reſpectu Regularium. Proprius vero Sacerdos reſpectu Regularium ſecundum communem Doctorum, eſt illorum Prælatus, cuius vices gerere poteſt in ſacro tribunali pœnitentiæ alius ſacerdos per ipſum approbatus ad ſuorum ſubditorum audiendas confeſſiones ſacramentales.

Num vero facultas conceſſa a Superiore Confeſſario inferiori abſolvendi a reſervatis extendatur ad cenſuras, notat Habertus diſtinguendum eſſe inter caſus reſervatos Pontifici, & reſervatos Epiſcopo; quia cum conceditur facultas abſolvendi a caſibus Papæ reſervatis, cum hi ſemper adnexam habeant cenſuram, conceſſio ab his abſolvendi extenditur etiam ad cenſuras, alioquin nihil concederetur. Circa caſus vero qui reſervantur Epiſcopo, non levis eſt difficultas, quia plures ex his caſibus reſervati ſunt ſine cenſura; licet invaluiſſe videatur uſus, ut qui obtinet ab Epiſcopo facultatem abſolvendi a caſibus ipſi reſervatis, cenſeatur facultatem etiam obtinuiſſe quoad cenſuras; nihilominus cum aliqui Epiſcopi rem ita non intellexerint, hinc communiter non conſtat, quod uſus ille ſit juxta mentem omnium Epiſcoporum: idcirco non ita facile ſequi debent Confeſſarii talem uſum; adeoque crederem explorandam eſſe ex praxi intentionem Epiſcopi, de cuius caſibus reſervaris accepta eſt facultas abſolvendi, num in talibus conceſſionibus ſaltem ex tacita approbatione coniici poſſit concedere facultatem etiam pro abſolutione a cenſuris.

§. CXVI.

De contractione reſervationis etiam ab eam ignorante.

Ignorantia reſervationis in aliquo peccato non excuſat a contrahenda tali reſervatione eum qui illud cum tali ignorantia commiſit, quia gravitas peccati eſt cauſſa ſufficiens reſervandi eius abſolutionem, nec requiritur contumacia in peccante ſicut in cenſura; unde qui lapſus eſt in peccatum, cui adnexa eſt cenſura, invincibiliter ignorans eſſe reſervatum cum cenſura, minime quidem ligaretur a cenſura ſed a ſola reſervatione, ut ab eodem crimine abſolvi nequeat niſi a Superiore, vel eius delegato.

§. CXVII.

De abſolutione a reſervatis quoad advenas & peregrinos alterius Diœceſis.

Inquiri ſolet a theologis, num habens peccata reſervata in Diœceſi, in qua domicilium tenet, & ut incola moratur, ſi tranſeat ad loca alterius Diœceſis, ubi peccata illa non ſunt reſervata, neutiquam in fraudem reſervationis, ſed bona fide nec ſecus animo domicilium mutandi, poſſit per Confeſſarium illius Diœceſis cui ſua confiteatur peccata, abſolvi etiam ab iis, quæ in Diœceſi ſui domicilii a qua diſceſſit, ſunt reſervata. Communior, & quæ etiam verior videtur ſententia eſt ea, quam tenent & patrocinantur Paludanus, Caietanus, D. Antoninus, quos ſequuntur Suarez, Lugo, Bonacina, aliive, peregrinos & advenas poſſe abſolvi, dummodo, ut ſupponitur, non acceſſerint ad Confeſſarium alienæ Diœceſis in fraudem reſervationis, ſed alia prorſus omni ratione, quia talis advena ſeu peregrinus habet in caſu præſenti facultatem conſuetudine, & approbatione Prælatorum introductam, quam Eugenius Papa IV. approbavit, qua poteſt dum in alieno Epiſcopatu bona fide verſatur, ſe gerere in ordine ad confeſſionem non ſecus ac illi qui incolæ ſunt illius loci; ac ideo abſolvi a Confeſſario non habente poteſtatem pro reſervatis peccatis a ſuis peccatis quæ ibi non ſunt reſervata, & ita uſu ipſo ac praxi ſervatur. Nec enim Confeſſarii dum advenas audiunt, ſoliti ſunt interrogare, nec ſcire tenentur, ſi qui caſus ſint in ſua patria reſervati. Quod ſi etiam facerent, pauciſſimi de hoc rationem reddere poſſent, dum valde pauci ſunt ex laicis, qui ſciant quæ ſint peccata in ſuis Diœceſibus reſervata. Quod ſi ex oppoſito pœnitens advena haberet peccata quæ licet non reſervata in ſua Diœceſi ideſt in ſua patria, reſervata tamen eſſent in loco Diœceſis ubi verſatur, & Confeſſarius apud quem confiteretur, non eſſet approbatus ad reſervata in hac Diœceſi, non poſſet abſolvi; quia in quocumque loco ſit reſervatio, comprehendit etiam peregrinos & advenas ratione Confeſſariorum, quorum iuriſdictionem Epiſcopus loci illius per reſervationem de facto limitavit, ac proinde ab his non poterit abſolvi. Et eo vel maxime quod, ſi iuxta regulam iuris qui ſentit commodum debet ſentire & incommodum, hic peregrinus liberatus ab uno onere ut poſſit abſolvi a reſervatis Epiſco-

piſcopo proprii loci per quemcumque Confeſſarium locorum ubi non adeſt talis reſervatio, ſubire debet aliud incommodum quod ex illo ſequitur, ſcilicet quod e converſo non poſſit abſolvi a peccatis, quæ ibi ſunt reſervata, per quemcumque Confeſſarium, etiamſi ea reſervata non ſint in ſua ipſius patria a ſuo Epiſcopo. Si vero Confeſſarius habeat iuriſdictionem in Epiſcopatu domicilii, a quo peregrinus pœnitens diſceſſit, in quo tale peccatum non eſt reſervatum, nulla petita licentia de peccatis hic reſervatis, poterit illum ab his abſolvere: pura ſi Parochus peregrinum ſuum Parochianum ad hunc locum comitaretur, poſſet illum abſolvere ſine licentia a peccatis quæ in ſua Diœceſi non ſunt reſervata. Sic Salmanticenſes cum aliis.

§. CXVIII.

De Confeſſario habente licentiam a Superiore abſolvendi aliquem a reſervatis, an ea licentia uti poſſit pro ſeipſo.

Si Confeſſarius licentiam petat a ſuo Prælato ſeu Superiore pro abſolutione alicuius pœnitentis vage ſeu indefinite, ſcilicet perſonam non deſignando nec ex parte pœnitentis, nec ex parte Confeſſarii, & reſpectu utriuſque vage & indefinite a Superiore concedatur, reveta uti ea poteſt Confeſſarius etiam pro ſeipſo, ut ſe faciat abſolvere ab alio Confeſſario. Secus vero ſi Prælatus dicat ipſi Confeſſario licentiam petenti ſe eam illi concedere ad abſolvendum quemdam pœnitentem; quia Prælatus in tali caſu contulit poteſtatem determinatam ipſi Confeſſario, qui proinde in alium Confeſſarium eam transferre nequit ad abſolvendum alium pœnitentem; unde nec ad abſolvendum ſeipſum.

Facultas petita & obtenta pro hac vice ad abſolvendum aliquem a reſervatis, num ſe extendat etiam ad peccata commiſſa poſt petitam & obtentam dictam licentiam; varie circa hoc ſentiunt theologi. Verior tamen videtur eorum ſententia, qui dicunt diſtinguendum eſſe, ſcilicet: ſi facultas concedatur ſuper præmiſſis vel a præmiſſis vel ſuper expoſitis & narratis, vel ſuper peccato ſemel aut toties commiſſo, non intelligitur pro aliis poſtea commiſſis, quamvis eiuſdem generis, & ſolo numero differentibus, quia ex verborum tenore facultas limitatur ac reſtringitur ad enarrata, & expoſita, quæ cum ſint iam præterita, non habet locum pro committendis. Si vero licentia concedatur indefinite de caſibus reſervatis, ut ſcilicet pœnitens eligat Confeſſarium, qui pro hac vice poſſit eum a reſervatis abſolvere, vel Confeſſario detur facultas audiendi ac abſolvendi hac vice, intelligitur de commiſſis etiam poſt conceſſionem uſque ad confeſſionem, dummodo tamen nimium diuturne confeſſio non protrahatur; & hoc æque procedit ſive pœnitens, ſive Confeſſarius licentiam petierit. Ita Lugo, Leander & alii apud Salmanticenſes.

Nec obſtat quod quis ex hoc fortaſſe occaſionem arripiat peccandi, cum hoc ſit per accidens, nec propterea redditur illicita vel conceſſio facultatis vel eius petitio ſive a Confeſſario ſive a pœnitente impetretur, ſicuti non redditur illicita conceſſio per Iubileum, aut Bullam Cruciatæ, aut per ipſum Confeſſarium impetrata, & pœnitenti notificata, etiamſi per accidens ſumere poſſit ex illa anſam peccandi, videns quod facilius obtinere poſſit abſolutionem. Si autem licentia obtineatur a Pontifice pro certo genere peccatorum, & interim committantur alia diverſi generis reſervata, pro his aliis minime valebit. Facultas abſolvendi a reſervatis ſecundum Covarruvias non valet pro peccatis, quæ commiſſa ſunt ob confidentiam talis facultatis, ac proinde vi talis conceſſionis non poſſunt nec debent abſolvi huiuſcemodi peccatores, qui remedio conceſſo ad ſalutem abutuntur ad animæ ruinam. Alii vero & permulti contrarium tenent, dummodo in actu confeſſionis vere & ex animo reſipiſcant, ſicuti opus eſt ad valorem ac fructum Sacramenti; quod pariter dicendum ob eamdem rationem, ſi pœnitens peccaverit ſpe obtinendæ abſolutionis virtute Iubilei.

Facta abſolutione reſervatorum a Superiore, vel eius delegato a caſibus ſibi in confeſſione delegatis reſpectu peccatorum quæ expoſita fuere in confeſſione, tollitur reſervatio, etiamſi abſolutio ex defectu in confeſſione, vel eius integritatis, vel doloris requiſiti fuerit invalida, ita ut licet neceſſario confitenda ſint, non amplius tamen manent reſervata, ut tenent Sylveſt. Caietan. Suarez, aliive; quia reſervatio ordinatur tantum ut peccata reſervata manifeſtentur in confeſſione habenti in illa iuriſdictionem, & ipſe iudicet pro eis pœnitentiam iniungendo, & impartiendo abſolutionem, quod totum factum fuit in illa confeſſione invalida. Nec officit quod delegatus tollere nequeat reſervationem peccati niſi me-

mediante abſolutione ſacramentali, qualis non eſt quando pœnitens ob defectum vel integritatis in confeſſione, vel requiſiti doloris nullam reddidit; quia eſto delegatus non auferat reſervationem in caſu talis indiſpoſitionis, Superior tamen ex recepta conſuetudine, communi Doctorum auctoritate firmata, eam tollit, eo ipſo quod a ſuo delegato pœnitens abſolvitur. Excipit tamen Bonacina cum aliis ab hac doctrina, quando in Iubileo concedente facultatem ad reſervata, pœnitens non habet intentionem lucrandi Iubileum; ſine qua intentione nequaquam a reſervatis abſolvi poteſt, quia non cenſetur Pontifex dictam facultatem concedere, niſi in ordine ad Iubileum lucrandum.

§. CXIX.

De obligatione denunciandi Confeſſarium ſolicitantem ad turpia.

Inter alia Decreta, quæ emanarunt ex ferventi zelo Romanorum Pontificum contra impium, horrendumque ſcelus abutendi Sacramento Pœnitentiæ, quod in medicinam inſtitutum eſt animarum, ad nefandam eorum perniciem ad turpia ſolicitando, duo præcipua ſunt, unum Gregorii XV. ſub die 30. Aug. 1622. alterum Benedicti XIV. Kal. Iunii 1740. utrumque quorum in fine poſitum invenietur. In his enim ſuis Conſtitutionibus iubent inviolabiliter ſummi Pontifices, ut perſonæ pœnitentes, quæ a Confeſſario occaſione confeſſionis, aut in loco confeſſionis ſolicitatæ fuerint, eos apud Inquiſitores contra hæreticam pravitatem debeant denunciare, ſerio etiam Confeſſariis imponendo, ut huiuſmodi perſonas de hoc debito moneant, inhibendo ipſis Confeſſariis abſolutionem illis impartiri, antequam ſolicitantem denunciaverint, vel ſaltem quamprimum poterint hoc facere ſe facturos promittant.

Quid hic nomine peccati turpis. Per peccatum turpe & inhoneſtum intelligitur omnis actus externus libidinoſus, ſeu actus luxuriæ; quo ſpectant actus etiam ex ſua natura, vel ex particulari diſpoſitione complicis, vel ex intentione operantis aliunde ſatis manifeſtata ſigno aut verbo, inductivi ad vehementem commotionem ſpirituum genitalium, ac conſequenter ad pollutionem ſaltem ex parte unius complicis agentis vel patientis, ſive actualis pollutio ſequatur, ſive non. Sic explicant paſſim Doctores, Et hoc patet etiam ex ipſa Scriptura; a qua deſumpta eſt a Pontificibus vox turpitudinis, ut habetur præcipue ad Epheſ. 5. *fornicatio autem & omnis immunditia ... aut turpitudo nec nominetur in vobis*; quæ explicat D. Th. ſcribens in cap. 5. ad Epheſios: *Omnis immunditia, ideſt pollutio, aut turpitudo, quæ eſt in tactibus turpibus, & amplexibus, & oſculis libidinoſis.* Et ita docet etiam Gloſſa, quæ ſuper eadem Apoſtoli verba ſic interpretatur, *ut in oſculis, amplexibus, & huiuſmodi*. Sub hoc nomine videntur probabilius non intelligi verba obſcœna, & laſciva colloquia, dum etiam ex Apoſtolo *ſcurrilitas* & *ſtultiloquium* diſtinguuntur a turpitudine, ac proinde cenſentur Pontifices quoque diſtinxiſſe, nec ſub verbo turpitudinis comprehendiſſe. Verum nihilominus practice ſolicitans ad laſciva colloquia, cenſendus eſt ad actus externos libidinoſos ſolicitaſſe. Et hic eſt ſenſus communis Doctorum omnium, qui docent, tractantes colloquia amatoria in loco confeſſionis, vel in actu confeſſionis eſſe denunciandos; quia colloquia laſciva & inhoneſta inductiva ſunt ad actus externos libidinoſos; ac proinde provocare ad huiuſmodi colloquia, practice idem eſt ac ſolicitare, diſpoſitive ſaltem ad libidinoſos actus, cum non ſecus ac actus turpes illa quoque ad libidinem extimulent.

Solicitatio pariter inductiva tantummodo ad obſcœnam delectationem moroſam comprehenditur in Bulla, ac ideo portat onus denunciandi ſi actus externus quo fiat ſolicitatio, ſit per ſe, vel ex diſpoſitione perſonarum inductivus ad delectationem obſcœnam moroſam, tametſi ex parte perſonæ ſolicitantis vel ſolicitatæ non ſit pollutio, aut eius periculum ex vehementi commotione partium genitalium. Et hoc patet ex D. Th. 1. 2. q. 74. art. 7. & 8. ubi huiuſmodi actus reputat & vocat libidinoſos. & huic doctrinæ D. Thomæ, cui etiam concordat D. Antoninus, accedit auctoritas Alexandri VII. qui damnavit hanc propoſitionem, in qua ita habetur: *Eſt probabilis opinio quæ dicit eſſe tantum veniale oſculum habitum ob delectationem carnalem & ſenſibilem, quæ ex oſculo oritur, ſecluſo periculo ulterioris conſenſus, & pollutionis.*

§. CXX.

De caſibus pertinentibus ad ſolicitationem immediate ante confeſſionem, in ipſa confeſſione, & poſt confeſſionem.

Caſus præcedentes immediate confeſſionem pertinentes ad ſolicitationem ſequentes

tes communiter poni ſolent a Doctoribus; 1. ſi Confeſſarius dum mulier ſe præſentat ad confeſſionem, eam ante ſignum crucis præveniat, & differendo in alind tempus confeſſionem eam ſolicitat. 2. Si Confeſſarius vocatus a pœnitente ad excipiendam altera die eius confeſſionem, pergat tali die ad huiuſmodi mulieris domum, & poſtpoſita confeſſione eam ſolicitet. 3. Si Confeſſarius invitet mulierem altero die ad confeſſionem deponendam, & eam, dum ad fores Eccleſiæ accedit, ſolicitet, nullo prius dato loco loquendi de confeſſione. 4. Si mulier in confeſſione, antea, aut poſt confeſſionem, conventione facta cum Confeſſario de peccato carnis, ſe ægram ſimulet, & Confeſſarius ab ea vocatus ſimulans confeſſionis acceptionem inhoneſta tractet. 5. Si mulier prætextu confitendi vocet in domum ſuam Confeſſarium, & Confeſſarius ab ea provocatus cum illa peccet. 6. Si mulier dum ad Confeſſarium vadit cum intentione ac diſpoſitione confitendi, Confeſſarius eam a confeſſione diſſuaſam dum ab Eccleſia diſcedit, ſequatur, & in via vel domi ad turpia provocet & ſolicitet.

Caſus autem ſpectantes ad ſolicitationem in confeſſione ſeu in tribunali confeſſionis infraſcripti communiter habentur apud Doctores, 1. videlicet ſi Confeſſarius pro pœnitentia actus imponat, qui vim habeant provocandi ad reciprocam libidinem, v. g. denudationem coram ipſo Confeſſario, tametſi hoc fieret ſub prætextu flagellationis, aut alterius ſimulati finis 2. Si Confeſſarius pœnitentem edoceat de rebus laſcivis vel meretriciis, inſtructionem ad laſcivos actus ordinando. 3. Si Confeſſarius in confeſſionali ſedens mulierem ante confeſſionale ſtantem, aut ſedentem ſolicitet nutibus aut verbis. 4. Si in confeſſione utatur Confeſſarius erga pœnitentem verbis aut phraſibus, quæ ex loquendi uſu ordinarie adhiberi ſolent & ordinari ad amorem, vel actum laſcivum, puta laudando eius pulchritudinem, amoroſe explicando ſe erga ipſam pati venereas tentationes, utendo titulis amatoriis, conteſtando ſuam erga ipſam æſtimationem, affectionemque ſenſualem &c. 5. Si pœnitens negotium temporale tractatura cum Confeſſario id faciat in confeſſionali, & licet non confiteatur, nec animum habeat cônfitendi, hac occaſione Confeſſarius eam ſolicitet. 6. Si Confeſſarius, dum unius perſonæ confeſſionem excipit, nihil hac advertente per ſigna inhoneſta aliam perſonam in ipſius conſpectu ſtantem ſolicitet. 7. Si Confeſſarius & alia perſona ad liberius tractandum de rebus inhoneſtis conveniant in confeſſionali, & ibi ſine confeſſione de his tractent.

Caſus tandem reſpicientes ſolicitationem poſt confeſſionem ſequentes proferri ſolent a Doctoribus, 1. videlicet ſi Confeſſarius poſt acceptam confeſſionem a pœnitente, adeat eius domum, ibique, aut in itinere eam ſolicitet ſumpta occaſione ex iis, quæ in confeſſione audivit. 2. Si Confeſſarius immediate poſt confeſſionem dicat mulieri, ut aliquantulum eum expectet, & deinde ex confeſſionali exiens in aliquo ſtatuto loco eam ad inhoneſta extimulet, quia in tali caſu patet, eius iuſſionem ei factam ut expectet, ordinatam fuiſſe ad actus inhoneſtos. 3. Si Confeſſarius ſtatim poſt confeſſionem puerum ducat ad cubiculum, & ibi eum ſolicitet, quia eius conductio immediate poſt confeſſionem ad cubiculum, ordinata fuit ad turpia. 4. Si Confeſſarius ſtatim poſt confeſſionem dicat puero quod redeat ut ei det chirographum ſeu paginam ſuæ confeſſionis, & puerum advenientem ad turpia ſolicitet. 5. Si perſonæ pœnitenti poſt confeſſionem det Confeſſarius paginam ſeu epiſtolam domi legendam, in qua eam ſolicitet; & hoc declaratum fuit ab Alexandro VII. damnandn ſequentem propoſitionem, in qua ſic: *Confeſſarius, qui in Sacramentali confeſſione tribuit chartam poſtea legendam, in qua ad venerem incitat, non cenſetur ſolicitaſſe in confeſſione, ac proinde non eſt denunciandus.*

Qui tenea[n]tur denunciare.

Denunciare tenentur Confeſſarium ſolicitantem primum perſona ſolicitata, & ſi hæc denunciare renuat, & detur alia perſona cui innoteſcat ſolicitatio, hæc pariter in tali caſu tenetur ad talem denunciationem, ut habetur ex Bulla. Non tenetur tamen ſolicitans ſeipſum denunciare.

§. CXXI.

De modo faciendi denunciationem, & de eius uſu.

Quô pacto fiat denunciatio.

Perſona ſolicitata ſi facile adire poſſit Epiſcopum vel eius Vicarium Generalem, tenetur per ſeipſam denunciationem deponere. Si vero ob diſtantiam Ordinarii, vel ob aliam cauſſam perſonaliter hoc implere nequeat, tenetur hoc facere per epiſtolam, explicando proprium nomen, & nomen ſolicitantis. Si vero neque per epiſtolam hoc præſtare valeat, tenetur accedere ad Decanum rurale, ſeu Vicarium foraneum,

vel alium Confeſſarium, vel alium prudentem virum, qui eius nomine denunciationem apud Ordinarium per epiſtolam aut alio meliori modo deponat. Ordinarius vero accepta denunciatione reſcribat alicui eccleſiaſticæ perſonæ, in cuius prudentia confidit, ut teſtimonium factum ſub iuramento a perſona ſolicitata denunciante accipiat & ſimul iuratum teſtimonium, cum ſuo teſtimonio de honeſtate & idoneitate perſonæ denunciantis ab Ordinarium remittat; & ſic actus denunciationis erit completus. Hic modus denunciandi præſcriptus fuit ex decreto Sacræ Inquiſitionis Romanæ iuſſu Urbani VIII. ut habetur in Felice Poteſtate num. 599. Ubi vero eſt tribunal Sacræ Inquiſitionis, denunciatio ordinarie fieri ſolet ad Inquiſitorem.

Denunciationis uſus. Uſus denunciationis in hoc verſatur, quod ſi perſona denuncians ſit perſona aliunde honeſta, & fide digna, minime ſuſpecta ullius malitiæ, vindictæ, inimicitiæ, aut ſubornationis, & denunciatus homo ſit parum timoratus, tunc denunciatio facit denunciatum ſuſpectum, ut ſupra ipſum vigiletur. Si autem concurrant aliunde maiora indicia in hoc denunciato; puta ob ſuſpectam aliunde converſationem, hæc Ordinario præbebunt motivum adhibendi hac prima vice paternam admonitionem non imputando crimen, ſed monendo ad cautelam, ſine tamen periculo reddendi ei ſuſpectam perſonam denunciantem. Quod ſi alias circa rem hanc fuerit admonitus denunciatus, & correctus, & omnes circumſtantiæ faciant iudici plenam fidem, ita ut de veritate denunciationis prudenter dubitare nequeat, iudex ſive Ordinarius, aut Inquiſitor procedere poteſt ad pœnas in Bulla expreſſas. Si autem denunciatus perſeveret in ſua malitia, varias perſonas ſucceſſive ſolicitando, facta nova denunciatione per alias perſonas, tunc fiet Ordinario plena fides ut procedere valeat ad pœnas in Bulla expreſſas.

Tametſi ſolicitans ſit Regularis, denunciatio fieri debet non ſuis Superioribus, ſed Inquiſitori, ubi eſt, vel Ordinario loci, ut clare habetur in Bulla Gregorii XV. Dicit enim Bulla quod fiat *Inquiſitoris Officio, vel locorum Ordinariis*. Per locorum vero Ordinarios non intelliguntur Prælati Regulares, nam hi ſunt Ordinarii perſonarum, non locorum.

§. CXXII.

De Confeſſarii denunciatione circa dubiam ſolicitationem.

In dubio de ſolicitatione, num Bulla ad hunc caſum etiam extendatur, videndum eſt, an dubium ſit reſpectu ſolicitationis; v. g. quando dubitatur an verba aut ſigna fuerint ordinata ad actus turpes, vel quando dubitatur an conſideratis circumſtantiis actus ſolicitationis reſpiciat obiecta ex genere ſuo mortalia, quia in tali caſu non datur in pœnitente obligatio denunciandi; nam niſi Legiſlatores aliud exprimant, præſumendi ſunt nolle pœnis graviſſimis ſubiicere niſi reos criminis certo gravis, & certo commiſſi, quia ita poſtulat prudentia legiſlativa, ideſt neminem affici pœna certa ob delictum incertum: Si vero actus ſolicitationis ſit ex ſuo genere & ex obiecto certo mortalis, & tantum dubitetur de extenſione Bullæ ad hunc caſum, v. g. quando Confeſſarius occaſione confeſſionis præteritæ primum ſolicitat pœnitentem poſt aliquot dies, vel quando ſolicitat extra confeſſionem, & exinde pœnitenti ſe excuſanti, quod poſtea pateretur verecundiam confitendi, dicat poteris mihi confiteri alio commodo tempore, &c. in tali particulari dubio caſu illud eligendum quod cuivis in individuo magis ad mentem Legiſlatoris conformari, ſeu probabilius videtur; quia datur obligatio eligendi quod manifeſte probabilius eſt, ſeu magis conforme legiſlatoris menti. Quod ſi etiam in hoc caſu dubii extenſionis, dubium foret ſtricte tale, ideſt coniunctum cum ſuſpenſione omnis iudicii ob rationes ex utraque parte circiter æquales, non adeſſet obligatio denunciandi: Non enim cenſendi ſunt legiſlatores velle ſuas leges actu obligare, niſi congrua publicatione clare & manifeſte factum ſit, ut credibilius ſit eas extare quam non.

Si perſona pœnitens ipſamet ſolicitationi conſenſerit, negarunt aliquando Doctores ipſam teneri denunciare Confeſſarium: Nunc tamen nequidem dubitandi locus amplius habetur, ex quo Benedictus Papa XIV. expreſſe declaravit in ſua Bulla, erroneum eſſe docere oppoſitum: ex qua declaratione perplura alia dubia, ſuper quæ erat controverſia inter laxiores Caſuiſtas, reſoluta ſunt. Nec talis Pontificis declaratio nova eſt, cum iampridem a ſacra Congregatione Inquiſitionis 27. Sept. 1624. fuerit declaratum, ſolicitationi conſentientem teneri ad de-

denunciationem. Circa modum vero denunciandi, obſervandum, quod pœnitens, niſi ex altiori motivo charitatis ad præcavenda plurium animarum ſeductiones velit ſponte, non tenetur fateri ſuum peccatum, & Ordinarius peccaret graviſſime, ſi præcepto, aut minis, aut iudiciali interrogatione exigeret a denunciante notitiam talium circumſtantiarum, quibus facile cognoſcere poſſet eius crimen. Poteſt tamen moneri huiuſmodi perſona a Confeſſario vel Ordinario, ut in decurſu cum ſuis æqualibus, quæ ſolent confiteri Confeſſario ſolicitanti, de eo loquendo obſervet, an non deprehendat indicia ſiniſtra de tali Confeſſario etiam in aliis. Si enim colligeret alias etiam perſonas fuiſſe ab ipſo ſolicitatas, teneretur eas admonere de obligatione earum, & ſi ipſæ deficerent, teneretur ipſsmet denunciare ſolicitationem etiam aliis factam.

Non eximit ab onere denunciandi debitum gratitudinis erga ſolicitantem.

Non eximeret perſonam ſolicitatam ab obligatione denunciationis debitum gratitudinis, quod ipſa apud eumdem Confeſſarium teneret, eo quia plura ab eo acceperit beneficia; quia debitum denunciandi noxios generi humano ex ſuo genere eſt iuris naturalis ac divini, & iuris poſitivi eſt tantummodo quoad modum & ſpeciem, & eſt circa bonum longe maius & neceſſarium, quam ſit debitum gratitudinis.

Item non eximitur ab onere denunciationis qui credit quod talis Confeſſarius ſe emendaverit, cum finis ſaltem præcipuus harum Conſtitutionum non ſit emendatio perſonæ particularis, ſed publica ſecuritas Sacramenti & animarum ex caſtigatione certa ſceleris tam horrendi & deteſtabilis, & ex metu indeclinabili omnium Confeſſariorum incurrendi graviſſima ſupplicia etiam pro uno aut altero actu. Immo etiam indemnitas Eccleſiæ ne huiuſcemodi ſceleratis hominibus conferantur publica officia, quo nihil magis eſt noxium communi bono. Et fortiter firmat debitum denunciationis nullo habito reſpectu an Confeſſarius ſolicitator ſe emendaverit vel non, Conſtitutio Benedicti XIV. in qua expreſſe habetur, ſolicitantem eſſe denunciandum, etiamſi longum tempus poſt ſolicitationem iam effluxerit. Satis enim clare hoc indicant hæc verba, *nullum habendum eſſe reſpectum ad præſumptionem ſecuturæ, vel ſecutæ emendationis*.

Nec ſolum hæc bona fides emendationis Confeſſarii eximit ab onere eum denunciandi, ſed ne ulla quidem alia quævis cauſſa, ſcilicet nec verecundia pœnitentis etiam nobilis, nec timor ſuſpicionis quæ in iudice contra ſe oriri poſſit, nec prætextus correctionis fraternæ ei faciendæ, nec lapſus longi temporis, nec periculum incommodi aut damni reſpective ad perſonam denunciantem, & damna Eccleſiæ & animabus probabiliter timenda. Si tamen occurreret periculum probabile gravis damni in bonis famæ, corporis aut fortunæ, caſus exponendus eſſet Ordinario aut inquiſitioni, tecto nomine pœnitentis & ſolicitantis, expoſita utriuſque qualitate in genere, ut petatur ab eo reſolutio, ac ſi opus fuerit, impetretur diſpenſatio.

Solicitatio eſt tam grave & horribile facinus, ut ſolicitans ſuſpectus reddatur de hæreſi, & id conſtat ex Bulla Pii IV. contra ſolicitantes edita pro Regno Hiſpaniæ anno 1561. die 16. Aprilis; & ſimilia iis quæ habentur in dicta Bulla Pii IV. leguntur etiam in Bulla Pauli V. edita 1608. 6. Sept. ad Inquiſitorem Generalem Luſitaniæ. Verum quidem eſt, quod huiuſcemodi perfidi homines raro deprehenduntur formales hæretici per poſitivam aſſertionem articuli contrarii. Veriſſimum tamen eſt quod vitium luxuriæ ſi nimis in hominibus radicetur, mentem excæcat etiam circa res fidei, ita ut ſint in quodam ſtatu medio negativo, in quo nihil niſi de voluptate cogitantes ac ſoliciti, nec bene nec male ſentiunt de negotio Religionis.

Quam gravem autem ſit hoc facinus pœna ipſa etiam degradationis ſtatuta in Bulla Gregorii XV. contra Solicitantes maniſeſtiſſime demonſtrat, tametſi eſſet etiam tantummodo comminata ad terrorem, ut volunt aliqui eamdem Bullam Gregorii in hac parte ita expoſuiſſe Benedictum XIV. in quadam ſua Epiſtola apud Palearinum Academiæ Lithurgicæ Typographum Romæ, cuius hæc ſunt verba relata a quodam recentiore: *Pœna degradationis & traditionis Curiæ ſæculari (in Bulla Gregorii XV.) impoſita fuit ad terrorem, nec unquam ſubinde executioni mandata eſt. Et quidem merito; cum enim ſolicitationis crimen nonniſi teſtibus ſingularibus probari queat, grave fuiſſet ac intolerabile ad degradationem & traditionem Curiæ ſæculari procedere.* Verum licet etiam ad ſolum terrorem poſuerit Gregorius Papa in ſua Bulla tam gravem pœnam, maxime tamen explicat exceſſum malitiæ tanti facinoris, dum oſtendit reis huiuſcemodi quid in eis ſummo iure & rigoroſe fieri poſſet, ad quod profecto iura non procedunt, niſi in maximis criminibus

etiam

etiam minitando, ut contingit etiam in ſortilegio & poligamia.

§. CXXIII.

De abſolutione complicis in peccato turpi & inhoneſto.

Contra tam grave inconveniens Pœnitentiæ Sacramento injuriolum, quale profecto habendum eſt excipere in ſacro tribunali confeſſiones complicis in crimine inhoneſto & turpi, ac eum ſacramentaliter abſolvere, ut tanto malo frænum poneret, edidit Benedictus XIV. ſuam Conſtitutionem anno 1740. Kal. Iunii, qua ſub pœna maioris excommunicationis Papæ reſervatæ vetuit Confeſſario abſolvere complicem ſui criminis in peccato turpi & inhoneſto, prætterquam in caſu neceſſitatis, ſeu in articulo mortis, deficiente quocumque alio Confeſſario etiam non approbato. Verum cum non leves exortæ eſſent difficultates ſuper ea Conſtitutionis parte, quæ mortis articulum reſpicit, præcipue quoad caſus urgentes pro qualitate & circumſtantiis quæ vitari nequeant, puta ſi alius Sacerdos ad audiendam conſtitutæ in dicto mortis articulo perſonæ confeſſionem vocari aut accedere ſine gravi infamia & ſcandalo nequeat; alia ſua Conſtitutione ſub die 8. Febr. 1745. excepit hunc quoque caſum, ſcilicet primam ſuam Conſtitutionem explicando, quod ſi res verſetur in tam perdifficili caſu, ut alius Sacerdos ſine gravi infamia & ſcandalo advocari non poſſit, dummodo tamen Confeſſarius complex oriri non faciat huiuſcemodi difficultatem, tunc alium Sacerdotem perinde haberi cenſerique poſſe ac ſi revera abeſſet atque deficeret, proindeque in eo caſu non prohiberi ſocio criminis Sacerdoti abſolutionem ab illo quoque crimine pœnitenti impartiri. Quid vero intelligatur per peccatum turpe & inhoneſtum, iam explicatum fuit antea dum agebatur de ſollicitatione, nempe intelligi actus omnes externos libidinoſos.

§. CXXIV.

De confeſſionibus factis complici poſt emanatam Conſtitutionem Benedicti XIV. ipſiuſque promulgationem circa earum validitatem.

Circa confeſſiones quæ factæ fuerint, ac fieri contingat complici proprii delicti inhoneſti poſt editam laudatam Bullam Benedicti XIV. in Diœceſibus quoque ubi dicta Conſtitutio hactenus non fuit promulgata, dum potuit & debuit promulgari, probabilius hæ fuerunt & ſunt invalidæ quia hæc Conſtitutio non ſe habet tantum per modum legis, ſed primario per modum reſervationis, qua reſervatur & reſtringitur iuriſdictio Confeſſario in pœnitentem. Per huiuſmodi diſpoſitiones limitatur ſecundum Bonacinam, vel tollitur ſeu ſuſpenditur Confeſſario approbatio: *Nullus* (ait) *poteſt alium abſolvere, niſi ſit approbatus ab Ordinario ad confeſſiones audiendas. Confeſſarius autem culpæ ſocius non cenſetur approbatus ad confeſſiones complicis audiendas, ſed cenſetur omnino poſitive reprobatus*, & ita loquitur Bonacina, quia ita declaratum fuerat in Eccleſia Mediolanenſi, cuius erat Sacerdos, in uno ex ſuis Conciliis habito ſub S. Carolo. Igitur ſicut in Confeſſario non approbato ad caſus reſervatos, quia circa illos caret iuriſdictione, ſive ſciat reſervationem, ſive non, nulla ac irrita eſt eius abſolutio, ſi forte eam ſuper hæc proferat; ita etiam confeſſiones & abſolutiones complicis nullæ erunt poſtquam ſummus Pontifex abſtulit huiuſcemodi Confeſſariis iuriſdictionem, tacite per ſuam Conſtitutionem eorum approbationem limitando; quod ſane valet etiam in locis, ubi recepta non fuerit dicta Conſtitutio, cum leges eccleſiaſticæ, utpote quæ vim non habeant a poteſtate quam populus transtulerit in Principem, ſicut leges civiles, ſed ab auctoritate quam Chriſtus Dominus abſolute ſuæ Eccleſiæ contulit, nullatenus pendeant a populi & ſæcularium poteſtatum acceptatione, licet aliquando ob quaſdam graves circumſtantias ac difficultates, quæ eorum praxi adverſantur, poſſint eſſe potius nocivæ quam ſalutares, vel ſuſpendi poſſit earum executio, ita in his difficilimis circumſtantiis prudentia ac paterna Pontificis charitate conſentiente & approbante; quod tamen non impedit, ne univerſaliter (ex quo manifeſtæ quoquo modo fiant) cenſeri poſſint ſufficienter promulgatæ, & ne obligent ſaltem ſecundum moderationem uſus earumdem, ad ea quæ opportuna videantur Superiorum prudentiæ, ut bonum a Superiore intentum obtineatur.

Inquiri autem hic poſſet, num Eccleſia ſuppleverit, & ſuppleat iuriſdictionem pro Confeſſariis, qui Conſtitutiones Pontificias ignorant. Et in hoc caſu probabilius eſt Eccleſiam non ſuppleviſſe, cum Eccleſia non faveat generali negligentiæ Epiſcoporum, qui

qui negligunt promulgationem, quam ſerio ſummus Pontifex ipſis ininnxit, & præcepit; ea ſuppletio tantum credi poteſt habere locum, quando in caſu particulari evenit malitia privata, & non notoria alicuius Sacerdotis; nec ſequitur Eccleſiam deficere maternæ ſuæ pietati erga pœnitentes ſuos filios complici confitentes, quia in primis ipſimet ſunt cauſſa ſuæ perditionis, ſi in tali ſtatu moriantur, eo quia maluerint confiteri complici, dum Sacerdotibus aliis poterant confiteri, quod extra caſum extremæ neceſſitatis citra culpam fieri nequit. Habent inſuper præter contritionem perfectam illud remedium, quod ſi bona fide hoc egerint, in altera ſubſequente confeſſione, in qua non confitentur complici, aut peccata commiſſa cum complice, indirecte ab omnibus peccatis abſolvantur: Item qnia nec Eccleſia ſupplet iuriſdictionem circa caſus reſervatos ob errorem inculpabilem integri Ordinis, vel Epiſcopatus temere iuriſdictionem uſurpantium temeritate notoria.

§. CXXV.

De validitate confeſſionis & abſolutionis tempore mortis apud complicem factæ ab ignorante Papæ decretum.

Moribunda ignara de eo, quod circa ſuum caſum reſpectu ſuæ confeſſionis & abſolutionis a ſui criminis ſocio ſtatutum ſit a ſummo Pontifice Benedicto, ſi dum alium habere poteſt Confeſſarium, apud ipſum confitetur, ac ab ipſo de turpi crimine ſimul cum eo commiſſo abſolutionem recipit, valide confitetur ac abſolvitur; incurrit tamen Confeſſarius ipſo facto pœnas excommunicationis, ut expreſſe in ſua Bulla declaratoria ſtatuit & declaravit ſummus Pontifex. Valide pariter & ſimul licite confitetur inſtante extremo periculo mortis, etiamſi ſciret vetitum eſſe a ſummo Pontifice poſſe confiteri apud complicem criminis turpis, ac ab ipſo abſolvi, quando non ſine periculo ingerendæ aliis de ſeipſa ſuſpicionis non poſſet alium advocare ad excipiendam ſuam confeſſionem, dummodo tamen non extet periculum ſcandali, & novæ ſeductionis ex parte Confeſſarii confitentis & abſolventis, cum ita, nt ſupra vidimus, in talibus circumſtantiis declaraverit & conceſſerit laudatus Benedictus XIV. in ſua ſecunda Conſtitutione.

Nota, quod ſi in atticulo mortis quæſito ſimplici Sacerdote ad audiendam moribundæ confeſſionem, ille ſe excuſet non poſſe, dum alius habetur Sacerdos approbatus, & non procul ſit talis Sacerdos quem moribunda ſcit eſſe ſocium ſui criminis; Sacerdos complex tenetur in tali caſu admonere perſonam moribundam, ſe non habere poteſtatem abſolvendi, ac conſequenter ſub alio prætextu, v. g. diſponendi aliquid pro anima ſua ab ea advocandum eſſe Sacerdotem illum non approbatum, eique declarandum ſub ſigillo confeſſionis ſe ab altero Sacerdote utpote ſocio ſui turpis criminis non poſſe abſolvi. Ea enim declaratio utpote ordinata ad confeſſionem per ſe & ex natura ſua pariet in audiente obligationem ſigilli Sacramentalis, ſicut aliæ ſcripturæ, vel locutiones ordinatæ ad confeſſionem. Nec mirum videri debet, quod hæc pœnitens prævie ante confeſſionem manifeſtare debeat ſuum crimen, quia ſimilis prævia confeſſio ſaltem tacita facienda eſt etiam caſus reſervati coram Superiore, qui v. g. unicum poſuit caſum reſervatum, nec ſolet aut vult admittere ad confeſſionem niſi habentem caſum reſervatum.

§. CXXVI.

De obligationibus Confeſſarii.

Sicuti ad hoc ut Sacramentum Pœnitentiæ valide miniſtretur, requiritur in Miniſtro poteſtas tum Ordinis tum iuriſdictionis; ita variæ exiguntur in eodem Miniſtro conditiones, ut digne, licite & fructuoſe pro ſpirituali pœnitentium ſalute munus ſuum exequatur, quarum præcipuæ ſunt probitas, ſcientia, prudentia & fidelitas. Et primo quoad probitatem, iam dictum fuit ubi de Sacramentis in genere, quod Sancte Sancta tractanda ſunt, hinc in Sacramentorum adminiſtratione, quæ res ſanctiores ſunt in Eccleſia, requiritur ut Miniſter ſit in ſtatu gratiæ, unde qui extra caſum neceſſitatis accederet ad miniſtrandum v. g. Sacramentalem Pœnitentiæ abſolutionem cum conſcientia peccati mortalis, mortaliter delinqueret. Circa hoc autem quæritur, num Confeſſarius qui cum reatu mortali accedetet ad ſacrum Pœnitentiæ tribunal, peccaret in excipiendo confeſſionem, aut in proferendo abſolutionem; & communior eſt peccare talem Sacerdotem tantummodo in conferenda abſolutione, quia Sacramentum adminiſtrat dum abſolvit, non vero dum confeſſionem excipit.

Scientia porro requiritur in Confeſſario & eruditio, quæ ad hoc miniſterium conveniat. Scientiam etenim poſtulat pro ſuo mu-

munere iudex, medicus, doctor & paſtor, quorum omnium perſonam ſuſtinet Confeſſarius, ut obſervat Suar. Regin. Sayr. Navar. cum aliis. Unde mortaliter peccaret qui ſine ſcientia requiſita Confeſſarii officium exerceret: Nam is ſe exponeret periculo non recte exequendi munus ſuum, ſicuti graviter tenetur, utpote graviſſimum, cum in hoc agatur de offenſa Dei vindicanda, de reconciliandis Deo peccatoribus, de morbis animarum curandis, de vitiis emendandis, de procuranda hominum iuſtificatione & ſalute. Igitur ſub gravi tenetur habere requiſitam ſcientiam ad hæc bene peragenda: Etenim qui graviter tenetur ad finem, graviter tenetur quoque ad media neceſſaria pro finis conſecutione: unde iuxta communem peccat mortaliter qui ſine debita ſcientia munus ſuſcipit Confeſſarii etiam ex ſola charitate vel obedientia, cum ex iure naturali & divino quiſque teneatur ea ſcire quæ reſpiciunt munus quod exercendum ſuſcipit, præcipue erga alios. Hic enim ſe exponeret periculo fungendi tanto munere cum gravi iniuria Sacramenti, damno proximi, ideſt æternæ animarum ſalutis. Nam nec obedientia Superioris, aut Epiſcopi approbatio licet bona fide per examen facta excuſat, quia nemo horum ſcientiam, quæ ex natura rei eſt debita, nec eius defectum ſupplere poteſt. Multo minus hunc excuſare poteſt ignorantia, cum nemo officium, ad cuius obeunda munera impar ſit, ſuſcipere debeat, alias ſe exponit periculo errandi, ſeu male exequendi cum aliorum damno, ut contra hoc habetur: *Væ vobis duces cæci*. Nec excuſatur a gravi culpa ille qui accedit ſcienter ad Confeſſarium ignarum, quia cooperatur eius peccato, & malæ Sacramenti adminiſtrationi, ac ideo eius confeſſio eſt invalida, ut Matth. 15. *Si cæcus cæco ducatum præſtet, ambo in foveam cadunt*.

Occurrere tamen poteſt hic aliqua difficultas quoad extenſionem ſcientiæ Confeſſarii, ideſt in ſtatuendo quanta ſcientia in ipſo requiratur; & circa hoc communiter docent Doctores, & facile ex dictis colligi poteſt, 1. Confeſſarium teneri ſcire omnia quæ ſpectant ad valorem, ſubſtantiam, integritatemque Sacramenti, necnon quid concurrere debeat ſeu requiratur tum ex parte ſui tum ex parte pœnitentis ad licitam illius adminiſtrationem. 2. Ut valeat diſcernere quid ſit peccatum, quid non, quænam mortalia, quænam venialia in ſingulis materiis moralibus, ſaltem modo communi & ordinario, qui actus invalidi, qui illiciti; ac proinde ſcire debet principia quibus hæc diſcernuntur; alias ferre non poſſet æquum & conveniens iudicium; unde neceſſario conſequitur quod ſcire debeat præcepta Dei & Eccleſiæ, communes obligationes cuiuſcumque ſtatus, varias peccatorum ſpecies, numericam eorum diſtinctionem, ſeu multiplicationem, circumſtantias quæ mutant ſpeciem, vel tantum notabiliter aggravant in ſpecie, caſus reſervatos, cenſuras, excommunicationes, quæ vigent impedimenta matrimonii, conditiones contractuum, cauſas reſtitutionis, radices & occaſiones peccatorum, remedia ad peccata vitiaque vitanda, & ſalutares ac convenientes ſatisfactiones. Non eſt tamen neceſſe, ut tali ac tam perfecta polleat horum omnium ſcientia ac notitia, cum ad hoc non teneatur, ita ut poſſit ſtatim & per ſemetipſum ſolvere dubia omnia quæ occurrere poſſint, ſed ſufficit ut hoc valeat in communiter ac frequentius accidentibus, ac ideo ſatis erit ſi communia ideſt generalia deciſionum principia non ignoret, ac de his quæ ſunt difficiliora ſaltem dubitare ſciat, quia hoc ſufficit ut iuſte & digne ſuo munere fungatur, ad quem finem tota hæc obligatio ordinatur. Nam ſi dubitat, poteſt loquendo, vel alios præcipue peritiores conſulendo, ſemper in particulari ſcire quid oportuit, nec maior obligatio imponi poteſt, alias vix aliquis erit qui valeat confeſſiones audire. Hinc opus eſt ut intelligat generalium deciſionum principia. Non eſt tamen neceſſe, ut notat *Lugo*, quem citant Salmaticenſes, ut in omnibus quæ audit a pœnitente iudicet poſitive an peccata ſint vel non, vel ſaltem an ſint mortalia vel venialia; hoc enim in plurimis difficile eſt & controverſum, ita ut etiam peritiſſimi id præſtare non valeant. Unde, addit idem Lugo, licet in uno vel altero caſu Confeſſarius non diſcernat, dummodo pœnitens bona fide declaret ſuam culpam, confeſſio erit legitima, & licet poſtea Confeſſarius vel pœnitens advertat illud fuiſſe mortale, non eſt ratio cur repetenda ſit eius accuſatio in altera confeſſione, quod docent etiam Suar. Sanch cum aliis.

Habenda eſt autem circa Confeſſarii ſcientiam ratio ſeu reſpectus locorum ac perſonarum, cum maior ſcientia requiratur pro uno loco quam pro alio; maior pro una hominum conditione quam pro alia, ideo maior pro una urbe mercatoria quam pro pago aut villa; maior pro audiendis viris,

qui

qui munia iudicum exercent, aut forenſia officia, ac aliis habentibus caſus magis implicatos, quam pro fœminis audiendis & pueris. Quare Confeſſarii qui cuiuslibet pœnitentis confeſſiones audire ſunt parati, maiori ſcientia quam alii pollere debent. Sapienter igitur ex iam dictis colligunt Doctores, præcipue Filliucius, graviter peccare non ſolum Confeſſarios prædicta ſcientia carentes, ſed etiam Superiores qui facultatem audiendi confeſſiones eis tribuunt, immo, ut ſupra notavimus, ipſum quoque pœnitentem qui ſcienter ad talem Confeſſarium accedit, ac proinde pœnitens cenſetur in hoc caſu indiſpoſitus, & confeſſiones innovare tenetur. Ego tamen hic exciperem, niſi pœnitens eſſet ſufficienter inſtructus, nec malitioſe ad talem Confeſſarium accederet pro facilitate abſolutionis, immo paratus eſſet ac diſpoſitus ad ſe emendandum citra ullam correptionem quoad peccata commiſſa quæ confitetur. Cæteroquin confeſſio facta a pœnitente bona fide Confeſſario ignaro eſt valida, cum ex parte pœnitentis concurrat & interveniat confeſſio integra ac debita diſpoſitio, & ex parte Sacerdotis intervenit aliqua cognitio illius, quæ licet non ſit accurata, ſufficit tamen ut cognoſcat illam materiam ſufficientem huius Sacramenti.

§. CXXVII.

De prudentia requiſita in Confeſſario.

Magna plane prudentia opus eſt in Confeſſariis, ut difficillimum opus huiuſmodi feliciter exequantur. Hanc enim primo requirunt Sacri canones in modo præparandi pœnitentes ad faciendam integram confeſſionem: *Dum pœnitens confitetur, Sacerdos ſe benevolum exhibeat, & affabilem, & humanum, ut pœnitens non impediatur in confeſſione ſua ex auſteritate Sacerdotis*. Patienter igitur ex regula canonum ſuſtinenda eſt quorumdam ruſticitas, verbiſque charitate accenſis ad detegenda peccata iuvandi ſunt. 2. Prudentia requiritur ad inveſtigandum pœnitentis ſtatum eiuſque diſpoſitiones, ut illi convenientia remedia proponantur. Quocirca neceſſe eſt ut in hoc Confeſſarius diſcretus ſit, & cautus, ut ait Concilium Lateran. IV. ut more periti medici vinum infundat & oleum vulneribus ſauciati, diligenter inquirens & peccatoris circumſtantias, & peccati, per quas intelligat quale illi conſilium dare debeat; & cuiuſmodi remedium adhibere, diverſis experimentis utendo ad ſanandum ægrotum: Non enim uno remedio ſanantur ſpirituales omnes ægritudines. Studere pariter debet Confeſſarius, quibus verbis & motivis uti debeat ad excitandum in pœnitentibus peccatorum dolorem novumque vitæ propoſitum ſecundum varias pœnitentium diſpoſitiones: Nam quidam ſuavibus verbis & motivis facilius moventur, alii nonniſi verbis & motivis, quæ quamdam piam ſapiunt aſperitatem, flectuntur; quas tamen increpationes non infra confeſſionem, ſed finita conſultius eſt, ut iam dicam, adhibere. 3. Prudentia requiritur in interrogationibus faciendis, quando opus ſit eas facere; & in hoc advertunt SS. Th. & Bonav. ad tria Confeſſarium attendere debere. 1. Ne pœnitentes interrogentur niſi de peccatis, quæ cuique ſecundum eius conditionem propria ſunt. Nam quid magis abſonum, quam ſi miles interrogetur de peccatis quæ munia Sacerdotis reſpiciunt? 2. Cavere debet ne interrogetur niſi de peccatis conſuetis & communibus. *De aliis autem* (ait S. Th.) *adinventionibus peccatorum ita debet a longinquo interrogatio fieri, ut ſi commiſerint, dicant, ſi non commiſerint, non diſcant*. 3. In ſpeciali interrogatione de culpis carnalibus valde prudenter ſe gerat Confeſſarius, non deſcendendo ita facile ad particulares circumſtantias; ſed fuſius de hoc infra. 4. Maxime deſideratur Confeſſarii prudentia ut attendat videatque quibus iuxta Ritualis Romani regulas conferenda, quibus deneganda, quibus differenda ſit abſolutio, ſicuti de hoc iam vidimus; & cum inter cauſſas quibus abſolutio deneganda vel differenda eſt pœnitentibus, recenſeantur proximæ peccandi occaſiones, hinc opus eſt multa prudentia in illis occaſionibus, præcipue in diſcernendo an tales ſint quas deſerere liberum ſit: ſed de his iam particulariter antea ſuo loco actum eſt.

§. CXXVIII.

De interrogatione ſeu examine pœnitentium faciendo a Confeſſario.

Non defuere inter Caſuiſtas qui auſi ſunt univerſaliter impugnare neceſſitatem huius interrogationis ſeu examinis faciendi pœnitenti, hac ducti valde futili ratione, nempe quod non ſit iudicis reum examinare ſeu interrogare. *Futilem* dixi: Nam quis non videt iudicis eſſe etiam adhibitis tormentis reum ad confeſſionem ſui criminis co-

cogere, quando ſufficientia deſunt teſtimonia, ne impune neceſſe ſit eum dimittere, ſed ut condigna pœna mulctetur? Hinc hac ipſa eorumdem Caſuiſtarum ratione neceſſarias eſſe pœnitentium interrogationes probant S. Th. & S. Bonav. *Dicendum*, ait S. Bonav. *quod abſque dubio oportet ipſum Confeſſorem diligentem eſſe in inveſtigando*; & ratio huius eſt, *quoniam ipſe iudex eſt*, & *iudex diligenter inquirere debet cauſſæ veritatem, maxime quando dubia apparet*. Miniſter enim Sacramenti Pœnitentiæ curare debet ut integritas materiæ Sacramenti a Chriſto Domino requiſita ponatur quantum moraliter fieri poteſt; & ut iudex ac medicus tenetur ſibi comparare cognitionem neceſſariam ad ferendum iuſtum iudicium, ac integrum de peccatis & ſtatu pœnitentis ad illum cum Deo reconciliandum, ad imponendam ſatisfactionem peccatis, eius facultati ſeu ſufficientiæ congruentem, & ut remedia apta curationi & emendationi pœnitentis rite præſcribat. Præterquamquod non poteſt iudex licite proferre ſententiam, niſi prius totum cauſſæ & perſonæ quam debet abſolvere ſtatum deprehendat. Huiuſmodi autem inquiſitio opus eſt ut diſcreta ſit & moderata, ſcilicet ne ſit vana, curioſa, periculoſa, ita ut reddat hoc Sacramentum nimis grave & odioſum. Hinc ſequitur 1. attendendum eſſe, ne omnes eodem prorſus modo interrogentur, ſed modo cuiuſque conditioni accommodato. Ita cæteris paribus magis examinandi ſunt minus periti quam periti & timorati, ſic magis qui raro confitentur, quam qui frequentius. Unde ſi Confeſſarius advertat pœnitentem non præmiſiſſe ſufficiens ſuæ conſcientiæ examen, tenetur ſuis interrogationibus eum adiuvare: Nam ſi defectus eſſet culpabilis & ex negligentia, profecto peccaret Confeſſarius indiſpoſitum abſolvendo. Si autem pœnitens non ſe ſufficienter examinaverit, quia ſperabat optabatque a ſuo Confeſſario interrogationibus adiuvari (ut iam præcipue in confeſſionibus ſimplicium & ruſticorum ſæpe contingit), tunc ſine dubio tenetur Confeſſarius eum adiuvare, & ſuis interrogationibus ſupplere ipſius defectum. Quocirca hic advertendum, ruſticos homines ineptos, dum inveniuntur negligenter examinati, non eſſe communiter dimittendos, ut accuratius ſe examinent ac redeant, cum de his præſumatur quod etſi millies ſe examinent, non erunt tam apti, quam ſi ab ipſo Confeſſario breviter interrogentur & examinentur. Si autem Confeſſarius conſiderata conditione pœnitentis, moribus, ſcientia, longitudine, aut brevitate temporis, & ex aliis circumſtantiis probabiliter & prudenter iudicet, pœnitentem integre confeſſum eſſe ac recte diſpoſitum, eum interrogare non tenetur. Non datur enim talis obligatio, quando in hoc negotio requirenda non ſit maior evidentia, quam ea probabiliter quæ ad alia negotia humana ſolet haberi ſufficiens, quia in tali caſu interrogatio cenſenda eſſet otioſa, curioſa & oneroſa pœnitenti, quæ omnia plane ſunt cavenda.

Quod ſi Confeſsarius exiſtimat, pœnitentem iuxta ſuum captum ac poſſibilitatem examen ſufficienter diligens præmiſiſse, & nihilominus ob inculpabilem ignorantiam ac inadvertentiam ipſum non fateri peccatum aliquod & neceſsariam circumſtantiam, quorum probabiliter credit eumdem reum eſse, tenetur iuxta probabiliorem circa illa quoad prudenter fieri poſſit interrogare. Sic cum S. Thom. Navarrus, S. Antonin. Sylv. Tolet. Laym. ac alii.

Verum quia ſæpe neceſse eſt interrogare pœnitentem de ſtatu, officio, tempore ultimæ confeſſionis, de omiſſione obligationum propriæ conditionis aut muneris, de conſuetudine, occaſione, cauſſis & motivis peccati, ſi pœnitentias in præcedentibus confeſſionibus ſibi iniunctas impleverit: non eſt tamen interrogandus niſi de peccatis quæ veroſimiliter potuerint ab illo committi. *Quædam enim ſunt* (*ait* S. Bonav.) *quæ non debet inquirere in ſpeciali Confeſſor, ſicuti ſunt peccata inconſueta, enormia contra naturam*: idcirco prius cognoſcat Confeſsarius ætatem, ſexum, conditionem, ſtatum, munus pœnitentis, & prudenter ac moderate eum interroget quæ a perſonis talis ſtatus, conditionis, ætatis, officii ſeu profeſſionis committi ſolent; nullatenus vero inquirendum eſt pœnitentis nomen, nec inutilia unquam percunctanda, immo nec ſibi enarrari ea permittat, quod ſæpe iam contingit, præcipue in mulieribus.

De quibus pœnitens interrogandus ſit.

Curare debet Confeſsarius, ut pœnitens in confeſſione generali exprimat quænam ſint mortalia quæ antea nunquam confeſsus ſit; alias non poſset diſcernere materiam neceſsariam ab alia, nec imponere, ut tenetur, proportionatam ac illis debitam ſatisfactionem, pro quibus hactenus non fuit ei iniuncta, ſed daret leviorem iuſto, ex errore quod iam antea pro ipſis fuiſset impoſita.

Ma-

...cau- tela ad- hibenda in inter- rogatio- nibus de peccatis carnis.

Magna porro cautio adhibenda eſt in interrogationibus ac inveſtigationibus circa peccata carnis & luxuriæ, ne ſcandalum inferat pœnitenti, eumque edoceat malitiam in tali re quam ignorat, cum periculo quod deinde ea perpetretur. *Non deſcendat nimis Confeſſarius*, (ait D.Th.) *ad circumſtantias particulares, quia huiuſcemodi delectabilia quanto magis in ſpeciali conſiderantur, magis concupiſcentiam nata ſunt movere, ac ideo contingere poteſt, ut Confeſſor talia quærens, & ſibi, & confitenti noceat, etſi quandoque deficiant in ſuo ſcrutinio iniquitatem ſcrutantes*. Magna profecto in hoc opus eſt prudentia ut duo extrema vitentur: *In talibus enim inquiſitionibus cavenda eſt ſuperflua curioſitas & negligentia*, ut concludunt citati Doctores, Angelicus & Seraphicus. Unde generaliter quærendum eſt an menti occurrerit turpis aliqua cogitatio, num quid contra caſtitatem opere aut voluntate commiſerit, num circa aliquod conſcientia ſtimulis eum exagitet? Si affirmet, paulatim progrediatur Confeſſarius ſuis interrogationibus a generalibus gradatim deſcendendo ad particularia. Si vero neget, ſuſpendantur interrogationes.

Confeſſarius debet expectare quod pœnitens dicat, & ex eius dictis ea colligat, de quibus neceſſario & convenienter debeat eum interrogare; & advertit Navarrus, quod Confeſſarius non debeat obiurgare pœnitentem, nec interpellare niſi completa confeſſione (dummodo tamen opus non ſit aliquid melius intelligere) ne pœnitens forſan deterritus alia forte peiora crimina confiteri omittat. Nihilominus tamen quoad ſecundum, nempe quoad interpellationem, dixi *dummodo opus non ſit aliquid melius intelligere*; quia non ſemper convenit hoc ad finem confeſſionis protrahere, quia, præſertim quando confeſſio brevis non ſit, facilius eſt ac ſalubrius ſtatim examinare ſingula quæ pœnitens confuſe & indiſtincte dixit. Quare ſi advertatur obligatio reſtituendi, ſi ignorantia culpabilis, atque etiam conſcientia erronea circa aliqua, vel quid ſimile, melius erit ſucceſſive adiuvare, quia id magis expedit, circa numerum, ſpecies, circumſtantias peccatorum quæ confitetur: nam ſi in fine omnia reſerventur, confuſionem ac oblivionem plerumque afferunt Confeſſario. Cæterum alia omnia differenda ſunt ad finem confeſſionis, ut notat Rituale Romanum, ita addens: *Audita confeſſione perpendat peccatorum multitudinem ac magnitudinem pro eorum gravitate, & pœnitentis conditione: opportunas correptiones ac monitiones, prout opus eſſe viderit, paterna charitate adhibebit, & ad dolorem & contritionem efficacibus verbis adducere conabitur, atque ad emendandam vitam ac melius inſtruendam inducat, remediaque peccatorum tradet; poſtremo ſalutarem ac convenientem ſatisfactionem, quantum ſpiritus & prudentia ſuggeret, iniungat, habita ratione ſtatus, conditionis, ſexus, ætatis, & item diſpoſitionis pœnitentium, videatque ne pro peccatis gravibus leviſſimas pœnitentias imponat*. Hinc, ut notat P. Antoine, Confeſſarius habere debet in promptu varia motiva ex Scriptura & Patribus deprompta ad excitandum in pœnitentibus peccatorum dolorem, ac odium efficax, vitæ chriſtianæ propoſitum, & amorem Dei ſecundum varias pœnitentium diſpoſitiones; ac propoſita peccati fœditate, gravitate pœnarum æternarum, ac præſertim Dei bonitate, magnitudine, ac amabilitate infinita &c. pœnitentem verbis efficacibus ad perfectam eliciendam contritionem adducat.

Inquiri hic poteſt, quid agendum dum Confeſſarius ſcit pœnitentem commiſiſſe aliquod peccatum, quod nec ex ſe, nec interrogatus fatetur? Ad hoc reſpondent cum aliis communiter Salmanticenſes, quod ſi Confeſſarius id evidenter ſciret, ac ſimul etiam evidenter ſciret quod non alteri prius confeſſus fuerit illud peccatum, ac ideo illud ſacrilege negare, inabſolutum dimittere debeat, cum conſtet de defectu integritatis formalis confeſſionis: poſſe vero abſolvere, ſi hoc evidenter non ſciat: ita Suarez, Fagundez, Enriquez, Lugo cum aliis communiter. Verum ex oppoſito docet Begal hic, quod cum plures ſint rationes quæ excuſare poſſunt pœnitentes a confeſſione alicuius peccati, & cum Confeſſarius præſumere poſſit pœnitentem ex aliqua iuſta cauſa ſuum peccatum negare, illum abſolvere debebit, & hoc non eſt contra mentem Doctorum; ſecus vero ſi hic non poſſet id præſumere, quæ præſumptio locum certe non habebit, ſi admoneat pœnitentem de eo peccato iam ſibi cognito, eo quod tunc ceſſent rationes tacendi, quæ forte alias excuſare potuiſſent. Quod ſi ex aliorum tantum relatione, vel ſuſpicione id habet, tunc ſtandum eſt pœnitentis confeſſioni, cui in hoc foro, tam pro, quam contra ſe fides habetur. Ita Suarez, Fagundez, & alii.

§. CXXIX.

De obligatione pœnitentis aperiendi Confeſſario interroganti conſuetudines, malos habitus, occaſiones peccati, diſpoſitiones, obligationes &c.

Certiſſimum eſt apud omnes communiter, pœnitentem Confeſſario interroganti graviter teneri ad manifeſtandam pravam conſuetudinem, malum habitum, cupiditates, tentationes &c. quia cum Confeſſarius ſit iudex & medicus, ius habet cognoſcendi ac inquirendi ea omnia, quorum notitia ei neceſſaria ſit ad recte iudicandum de peccatis, ſtatu, morbi neceſſitate, ac diſpoſitione pœnitentis, & ad præſcribenda remedia eius emendationi ac correctioni, qualis eſt prædictorum, ſimiliumque agnitio. Idcirco tenetur pœnitens iſta ſincere clareque reſpondere; alias ius nullum haberet Confeſſarius interrogandi, niſi debitum ineſſet pœnitenti interrogationibus reſpondendi. Et hoc firmat Innocentius XI. qui proſcripſit propoſitionem numero 58 contrarium docentem, in qua ſic legitur: *Non tenemur Confeſſario interroganti fateri peccati alicuius conſuetudinem.*

§. CXXX.

De debito Confeſſarii admonendi pœnitentem de eius erroribus, ac eum docendi.

Si pœnitens verſetur in errore ſeu ignorantia vincibili & culpabili, tenetur Confeſſarius eum edocere, nempe ei aperire quod culpabiliter ignorat; quia donec eiuſmodi ignorantia perdurat, ſemper pœnitens eſt indiſpoſitus, cum ipſius ignorantia ſit peccatum & cauſſa peccati. Unde Confeſſario, utpote qui Doctor ſit, magiſter ac medicus, incumbit pœnitentem inſtruere, tollere cauſſam occaſionemque peccati, docendo veritatem, tametſi non affulgeat certa ſpes profectus: Nam admonitio ſaltem in hoc proderit, ut pœnitens inſtructus deprehendat malum ſtatum in quo verſatur, & a ſtimulis conſcientiæ exagitatus forſan aliquando ad meliorem frugem reducatur. Tenetur pariter Confeſſarius aperire pœnitenti errorem, qui ei noxius eſt, & cauſſa peccati, v. g. ſi putet quid illicitum ſibi quod ei licitum eſt. Quod ſi error vel ignorantia ſit inculpabilis ſeu invincibilis, nihilominus edocere debet illum Confeſſarius, 1. ſi ex tali errore ſequatur grave malum & publicum ſcandalum, tametſi ex hoc malum pœnitentis ſuſpicetur, quia malum privatum permitti debet ut publicum vitetur. 2. Si error cedat in damnum iniuſtum proximi; & ſi pœnitens renuat ſe continere a contractu aut iniuſto opere, ei deneganda eſt abſolutio, quia eſt indiſpoſitus quando recuſat implere obligationem ad quam tenetur, vel intelligere nolit ut bene agat. 3. Si pœnitens iam dubitans de ſuo errore, de ſuo dubio Confeſſarium conſulit, quia in tali caſu ſilentium Confeſſarii eſſet tacita erroris approbatio. 4. Si talis error pariat malum occultum inculpate ignotum, ut ſi putet ſuum matrimonium eſſe validum, & pro tali publice habeatur, dum tamen propter impedimentum dirimens notum Confeſſario eſt invalidum, dummodo monitio profutura videatur, nec ſcandalum ex ea timeatur, puta ſi adſit probabile periculum ne ex admonitione ſequatur peccatum formale, dum ante cum invincibili errore erat tantum materiale, vel grave ſcandalum & damnum innocentibus, ideſt liberis, in quo caſu differenda eſt admonitio quoaduſque tale periculum ſublatum ſit, & petenda eſſet diſpenſatio, ut ex cap. 6. *de conſanguin. & affin.* ubi Innocentius III. quæſitus de matrimonio invalide contracto, ita reſpondet: *Diſſimulare poteris ut remaneat in copula ſic contracta, cum ex ſeparatione, ſicut aſſeris, grave videas ſcandalum imminere; quia cum offenſa Dei per ignorantiam invincibilem vitetur, conſultius eſt materiale malum permittere, quam ipſum tollendo via gravioribus malis aperiatur.*

§. CXXXI.

De modo quo ſe gerere debeat Confeſſarius erga pœnitentem qui ſequitur opinionem probabilem.

Diximus iam, dum agebatur de conſcientia, illicitum eſſe ſequi ſententiam minus probabilem in concurſu probabilioris, ac proinde Confeſſarium non debere ſe conformare ſententiæ pœnitentis, qui minus probabilem ſequitur. Et hoc patet non ſolum ex aliis rationibus quæ ibi afferuntur, ſed etiam ex perſona quam gerit Confeſſarius in tribunali Pœnitentiæ, quæ eſt Superioris, Doctoris, Iudicis, cum pœnitens illam gerat inferioris & rei. Unde Confeſſarius iudicare ac docere tenetur ſecundum propriam prudentem ſententiam ac conſcientiam, non ad arbitrium rei, quem tunc inſtruere debet. Quocirca ſi velit pœnitens

ſuam

ſuam ſequi, dimittendus eſt ut indiſpoſitus: Non eſſet tamen deneganda abſolutio docto pœnitenti, qui ſequi velit ſuam opinionem, quam bona fide poſt diligentem veritatis inquiſitionem habet ut probabiliorem, dum Confeſſarius iam ſcit aliis etiam talem videri, nec evidenter conſtat eſſe minus probabilem, quia pœnitenti agere licet ſecundum conſcientiam prudenter formatam; idcirco tunc videtur bene diſpoſitus.

§. CXXXII.

De obligatione Confeſſarii propter defectum a ſe commiſſum in Sacramento Pœnitentiæ adminiſtrando.

Confeſſarius, qui pœnitentem invalide abſolvit a cenſuris & caſibus reſervatis, tenetur ſi commode poſſit, illum admonere, ut remedium ab alio ſibi quærat, vel curet obtinere a Superiore facultatem illum abſolvendi: quod ſi pœnitentem in aliquem induxit errorem, ex quo ſequitur tranſgreſſio alicuius præcepti, puta ſi dicat non dari tale præceptum, teneretur monere pœnitentem de tali errore; alias eſset cauſsa cur is tale præceptum tranſgrederetur, & quiſque tenetur amovere cauſsam mali quam ipſe etiam inculpate poſuerit. Inſuper ad hoc teneretur, ſi ex omiſſione admonitionis & ſilentio Confeſsarii pœnitens induceretur ad credendum licitum quod eſt illicitum. Quiſque enim tenetur curare ne alii ex ſua actione vel etiam omiſſione ſcandalum accipiant, & ne impellantur ad violanda præcepta etiam materialiter. Non poteſt tamen monere pœnitentem extra tribunal Pœnitentiæ ſine expreſsa illius conceſſione ſeu facultate.

§. CXXXIII.

De obligatione Confeſſarii circa reſtitutionem quæ propter ipſius defectum non ſit impleta a pœnitente.

Circa reſtitutinnem, cuius debito ob defectum Confeſsarii pœnitens ſatisfacere omiſit, ut cognoſcatur ad quid in tali caſu teneatur Confeſsarius, videndum quomodo Confeſsarius cauſsam dederit huic defectui. Nam ſi Confeſsarius ſine ſua culpa deobligaverit pœnitentem a reſtitutione, ad quam tenebatur, vel eumdem ad illam obligaverit ad quam non tenebatur, tunc certe tenetur ex iuſtitia impedire, ac providere ne ex ſua actione etiam inculpabili alteri damnum inferat, alias cognito errore teneretur de tali damno, cum proximus ius habeat ne damnum a quovis quoquo modo patiatur. Si vero ex malitia vel ignorantia vincibili, aut gravi negligentia in re diſcutienda a debito reſtitutionis ad quam revera tenebatur, pœnitentem exemerit, ideſt aſſerendo ad eam non teneri, hunc errorem oppoſitum pœnitenti perſuadendo tollere tenetur. Quod ſi hoc non faciat, & pœnitens interim fiat impotens ad reſtituendum quando alioquin reſtituiſset, Confeſsarius talem reſtitutionem facere debet illi tertio cui facienda, quia qui quoquo modo, conſilio ſcilicet alterius ius violaverit, impediendo ne ei reddatur quod ei eſt debitum, cum ſit efficax cauſsa talis damni, ad eius integritatem tenetur. Quod ſi pœnitens adhuc ſatis ſit ad reſtituendum, ſufficit ut eum de tali ſuo debito admoneat, quia per hanc admonitionem tollit ſufficienter cauſsam quam damni inferendi poſuerat; ita ut ſi pœnitens ex malitia ſua non reſtituat, imputari nequit Confeſſario, eo quod non ſit amplius cauſsa damni.

Quod ſi tandem ex ignorantia vel negligentia culpabili omiſerit Confeſſarius admonere pœnitentem de ipſa ſua obligatione reſtituendi, tenetur quidem ipſum admonere de eius obligatione, non tamen ſecundum multos ipſe reſtituere, etiamſi pœnitens interim factus ſit impotens ad ſuum debitum reſtitutionis implendum. Immo etiamſi illum de hoc non moneat, ſaltem niſi ex officio curam habeat animarum: quia Confeſſarius præciſe ut Confeſſarius non tenetur ex iuſtitia impedire alterius damna, ſed tenetur tantum ad bonum ſpirituale pœnitentis, ac proinde omittendo huiuſcemodi admonitionem non peccat contra ius creditoris, ſed tantummodo contra bonum ſpirituale pœnitentis. Nam Confeſſarius non habet officium in ordine ad creditorem, ſed in ordine tantum ad pœnitentem; ideoque vi ſui officii nullum habet erga creditorem debitum iuſtitiæ, cum teneatur vi ſui officii curare bonum ſpirituale pœnitentis, non ſecus aliorum temporale; eo vel maxime quod ſimplex Confeſſarius non eſt caput politicum pœnitentis, ſicut Prælatus erga ſuos ſubditos. Omittens autem, ſeu ſilens non tenetur de damno non impedito, niſi ei, cui ex iuſtitia damnum impedire debet. Hinc in præſenti valde diverſa eſt ratio Confeſſarii ac iudicis laici: huic ſiquidem incumbit ex officio

quod bonum aliorum ſpectat, ſervare ius omnium, utpote perſona publica ad hoc conſtituta, ut ius & bonum aliorum temporale curet ac tueatur: Confeſſarius vero obligatus eſt ſolo pœnitenti in tribunali ſeu foro pœnitentiæ, cum hoc forum & iudicium privatum ſit & inſtitutum ad ſolum bonum pœnitentis.

Diximus *ſaltem niſi ex officio curam habeat animarum*, ut ſunt Epiſcopi & Parochi. Cum iſti enim Superiores ſint, tenentur ex officio regere ſubditos, ac pro modo ſuæ gubernationis impedire ne aliis damnum inferant. Hinc non immerito cenſet Leſſius eſſe valde probabile, quod in præſenti caſu tenerentur ad reſtitutionem, cum ex iure quod ex proprio officio eis convenit regendi ſuos ſubditos, teneantur curare ſi commode fieri poſſit, ut ſuis obligationibus etiam temporalibus ſatisfaciant, ac proinde ut etiam debitum reſtitutionis impleant: Nam eſt eiuſdem rationis illatum damnum non compenſare ac damnum reipſa inferre: P. Antoine.

Si autem Confeſſarius ex culpabili ſeu vincibili malitia vel ignorantia, ſeu gravi negligentia induxerit titulo obligationis pœnitentem ad reſtitutionem, ad quam ipſe non erat obnoxius, tenetur ex iuſtitia errorem retractare, & ſi iam reſtituerit, nec illud poſſit amplius repetere, tenetur eidem pœnitenti damnum reſarcire, quia fuit cauſſa efficax & iniuſta ſuo falſo conſilio talis damni, ut ex cap. ult. *de iniuriis*: Similiter tenetur ſi ex culpabili ſui ipſius omiſſione monitionis ei faciendæ ex officio erga eum id evenit; idcirco ex omiſſione monitionis quæ eidem pœnitenti debita eſt ex iuſtitia: P. Antoine.

§. CXXXIV.

De obligatione ſimplicis Sacerdotis idonei & approbati audiendi confeſſiones.

Simplices Sacerdotes curam animarum non habentes approbati tenentur ex charitate ſub mortali etiam cum periculo vitæ excipere confeſſiones cuiuslibet in extrema neceſſitate ſuæ ſalutis, quando ſcilicet ſalvari nequit ſine opera Confeſſarii: Etenim quivis grave debitum habet ex charitate præferre vitæ ſuæ corporali ſpiritualem proximi ſalutem: nam ſi quiſque tenetur ſuæ corporali vitæ ſalutem propriam ſpiritualem anteferre, tenetur etiam ſalutem proximi, quem ſicut nos ipſos diligere debemus. Item tenetur ſub mortali quilibet Sacerdos etiam non approbatus, deficiente approbato audire confeſſionem eorum qui ſunt in gravi ſpirituali neceſſitate conſtituti, ut in periculo mortis, dum id poſſint ſaltem ſine gravi damno & vitæ periculo: Charitas enim obligat ad ſuccurrendum proximo in gravi neceſſitate quando fieri poſſit ſine gravi damno & incommodo. Dixi *ſaltem ſine gravi damno & incommodo*; cum cæteroquin non deſint, ut Suarez, qui volunt & docent in hiſce caſibus teneri etiam cum periculo propriæ temporalis vitæ, ſi vita aut ſpiritualis ſalus proximi periclitetur, nec alius ſit qui ſubveniat: Nam tametſi in rigore poſſit per contritionem perfectam ſalvari, magno tamen morali periculo exponitur, ſi ſine alio medio relinquatur; & hanc Suarezii ſententiam confirmat communis, quæ tenet, quod in gravi neceſſitate ſpirituali Communitatis, puta ſi peſte graſſante, ob carentiam Sacerdotum morerentur communiter ſine confeſſione, teneretur privatus Sacerdos ſub mortali etiam cum vitæ periculo audire confeſſiones, ſi alii non ſubveniant, quia gravis neceſſitas Communitatis, quamvis non extrema, eſt per ſe graviſſimum malum, cui cedere debet malum privati, ideſt iactura vitæ privati poſtponi debet gravi malo publico, & eo vel maxime quod, ut ait de Lugo, vix fieri poteſt quod talis neceſſitas ſeiuncta ſit ab extrema.

§. CXXXV.

De ſigillo confeſſionis.

Sigillum confeſſionis eſt religioſa obligatio ſervandi ſecreta, ſeu nunquam in quovis caſu revelandi peccata, quæ in Sacramentali confeſſione ſint cognita, nec unquam eorum notitia utendi in gravamen pœnitentium ſine illorum conſenſu. Definitio Sigilli Sacramentalis. Sigillum, ſeu ſecretum confeſſionis, ut habetur ex conſtanti traditione, ſemper ſervatum fuit in Eccleſia, ut ſic a Domino inſtitutum, ita ut vere dici queat confeſſionem ſoli Deo factam eſſe, ſicut tradit Concilium Trid. ſeſſ. 14. cap. 5. ubi ſimul docet, *Chriſtum Dominum ita inſtituiſſe confeſſionem ſecretam, ut non vetuerit quominus iuſtis de cauſſis, in vindictam ſcilicet ſuorum ſcelerum, ſui humiliationem, ob aliorum exemplum, tum ob Eccleſiæ offenſæ ædificationem aliquando publice quoque fieri poſſet*. Dixi *fieri poſſet*, cum hoc conceſſum fuerit tantum, ſed non præceptum a Chriſto Domino, nec ab Eccleſia, ut ibidem Tridentinum. *Non eſt tamen*, ait Concilium, *hoc divino præcepto mandatum, nec ſatis conſulte lege aliqua humana*

Digitized by Google

mana præciperetur, ut delicta præſertim ſecreta publica eſſent confeſſione aperienda. De conſtanti Eccleſiæ traditione vel diſciplina circa ſecretum ſeu ſigillum confeſſionis, teſtes ſunt Socrates, Sozomenus, a quibus habetur in ſuis Hiſtoriis, Confeſſarios electos fuiſſe ab initio præditos maxima taciturnitate & prudentia; & ſi aliquando cum graviſſima cauſſa poſtularet, aliqui in conventu Eccleſiæ, ideſt publice aliquod ſuum crimen enunciabant ad hoc divina aut humana lege compulſi, id a pœnitentibus magna cautela fiebat.

De debito Confeſſarii ſervandi Sigillum Confeſſionis.

Obligatio ſigilli ſeu ſecreti, quam habet Confeſſarius de auditis in ſacramentali confeſſione talis & tanta eſt, ut pro quacumque re cuiuſque momenti nunquam liceat eam violare, ut communiter ſentiunt Doctores; & eſt calumnia Vaſquezii contra Gabrielem, quod hic doceat poſſe Confeſſarium ad cavendum ſibi imminens grave damnum in vita vel in fama aut in bonis confeſſionem revelare; dum nemo magis catholice ſenſit ac locutus eſt quam Gabriel in hac materia, ut eius ſcripta legenti facile patebit, cum ibi non minus quam quilibet alius doctus orthodoxus aſſerat ſolideque demonſtret, nullo in caſu licere unquam confeſſionem revelare.

Sigillum Confeſſionis obligat ex triplici capite.

Secretum ſeu ſigillum confeſſionis obligat ex triplici capite, nempe iure naturali, divino, & eccleſiaſtico, unde hanc triplicem legem violaret, & gravis peccati reum ſe conſtitueret qui ſigillum ſacramentalis confeſſionis violare non horreſceret. Iure naturali obligat confeſſionis ſigillum, & contra hoc ius peccaret qui illud violaret ac frangeret, quia iure naturali tenemur non revelare ſecretum commiſſum & promiſſum etiam implicite, præcipue ubi agitur de damno & infamia tertii. Secretum autem eo ipſo quod nobis eſt commiſſum eſt promiſſum etiam implicite ut fit in ſacramentali confeſſione, in qua tacite intercedit pactio inter Confeſſarium & pœnitentem de inviolabili taciturnitate; quia ſub tacita conditione ſecreti pandit pœnitens ſua crimina, & tacite hoc ſpondet Confeſſarius eo ipſo quod confeſſionem audit. Obligat ſecretum lege divina, qua præcipitur ſacramentalis confeſſio, ac ideo contra ipſam delinqueret ſecreti violator; quia ſi liceret aliquando Sacerdoti revelare quod ſacramentaliter accepit, confeſſio redderetur onerosa & odioſa, ac proinde ab illa homines averteret, & ſic tolleretur uſus confeſſionis, unde nulla humana lege diſpenſari poteſt vinculum ſigilli. Obligat tandem dictum ſecretum lege eccleſiaſtica; & patet tum ex Decretali Gregorii relata a Gratiano cap. *Sacerdos* diſt. 6. tum ex Concilio generali Lateran. IV. quod legem hanc prius indictam a Gregorio innovavit ac confirmavit can. *Omnis utriuſque ſexus* his verbis: *Caveat omnino Sacerdos ne verbo aut ſigno aut alio quovis modo prodat aliquatenus peccatorem; qui peccatum in pœnitentiali iudicio ſibi detectum præſumpſerit revelare, non ſolum a Sacerdotali officio deponendum decernimus, verum etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum Monaſterium detrudendum*. Hinc fractio, ſeu violatio ſigilli ſemper eſt peccatum mortale, utpote quæ habeat malitiam iniuſtitiæ contra pœnitentem, & ſimul ſacrilegii contra Sacramentum, quia minima violatio ſigilli gravem infert Sacramento irreverentiam, ſeu confeſſionem odioſam reddit, & ab eo fideles avertit ac removet; unde non datur in violatione ſigilli parvitas ſeu levitas materiæ ſive mortale ſive veniale reveletur; quia etiam minima fractio ſigilli in re etiam quantumvis levi ſeu veniali ſemper odioſum reddit Sacramentum, ac ab ipſo fideles avertit; idcirco cuiuſcumque etiam leviſſimæ venialis culpæ revelatio eſt Sacramento graviter iniurioſa.

In nullo caſu violari poteſt ſigillum confeſſionis ſine expreſſo conſenſu pœnitentis.

Tanta igitur & tam ſtricta eſt obligatio ſigilli ſeu ſecreti ſervandi de quavis culpa ſive gravi ſive levi cognita in confeſſione, ut nullus ſit prorſus caſus, ſive ad tormenta ſive ad mortem ipſam vitandam, in quo fas ſit ſigillum confeſſionis violare, ſeu ſecretum confeſſionis aperire ſine expreſſo conſenſu pœnitentis, ut ex ſenſu & perpetua ac nunquam immutata Eccleſiæ praxi manifeſtiſſime conſtat. Nam Chriſtus Dominus quando Sacramentum hoc inſtituit, & pœnitentes obligavit ad confitendum omnia peccata mortalia, ſimul & ſemel obligavit ac obſtrinxit Confeſſarium ad ſecretum confeſſionis ita ſervandum, ut nunquam quavis de cauſſa illud frangere poſſet ac violare. Si enim caſus aliquis dari poſſet, in quo licitum eſſet revelare audita in confeſſione, confeſſio, ut diximus ſupra, odioſa fieret, & omnes ab ea averterentur, quia ſemper timere poſſet pœnitens de eventu illius caſus, vel quod Confeſſarius ſibi eum effingeret, ut aliquod ipſius crimen revelare poſſet quod apud eum depoſuerat in confeſſione; & ſic ne tali ſe exponeret periculo, ſe abſtineret a confeſſione. Cum autem confeſſio ſit medium, ut iam diximus,

mus, & etiam valde neceſſarium ad ſalutem, ſequeretur damnum commune multo gravius damno vitæ. Hinc obligatio ſervandi ſecretum confeſſionis eſt multo maior ac arctior, quam ſit debitum ſecreti naturalis, quod interdum, quando nempe eius revelatio neceſſaria ſit ad impediendum malum innocentis vel reipublicæ, revelandum eſt.

Dixi 1. *ſine conſenſu pœnitentis*, quia ſi ultro ipſe revelationi conſentiat iuſta exigente cauſa, reſerare poteſt Confeſſarius ſigillum, utendo notitia per confeſſionem acquiſita. Cum enim confeſſio ſit in favorem pœnitentis, cedere poteſt ſuo iuri, & ſicuti poteſt per ſeipſum peccatum aliquod revelare, ita dare poteſt facultatem Confeſſario ut aliquid revelet, quod in confeſſione ei manifeſtaverit; immo aliquando ad hoc tenetur pœnitens, puta ad cavendum damnum reipublicæ vel tertii, ita ut ſi denegaret, cenſendus eſſet indiſpoſitus, & ſine abſolutione dimittendus; quia in dicto caſu non tam apponitur onus pœnitentis, quo confeſſio in odium veniat, quam declaretur obligatio implendæ legis naturalis & divinæ, cui ſi parere nolit, abſolvendus non eſt, quemadmodum iniuſtus rei alienæ detentor, qui reſtituere detrectat. Monet hic tamen auctor Supplementi ad 3. partem Summæ S. Thomæ, ut talis uſus notitiæ confeſſionis ex ſpontanea ipſius pœnitentis conceſſione fiat a Confeſſario cum ſua cautela ad vitandum ſcandalum, ne fractor ſigilli prædicti reputetur; & aliud etiam periculum, advertit hic Habertus, eſt Sacerdoti timendum, ne ſcilicet fictus pœnitens ex appetitu vindictæ, vel alio pravo affectu accuſet innocentem, ut qui per ſe fidem facere nequit, per Confeſſarium criminationem probabilem reddat. Quamobrem Confeſſarius monendi onus in ſe ſuſcipiat, niſi aliquod grave malum aliter vitari nequeat, & prudenti conſilio quæ ſequi poſſint incommoda præcaveat.

Dixi 2. *expreſſo*, quia non ſufficit licentia præſumpta vel interpretativa, ut cum Confeſſarius iudicat pœnitentem facultatem conceſſurum, ſi peteretur, niſi, ut notant aliqui, certum ſit moraliter exinde pœnitenti nullum gravamen oriri poſſe; quia confeſſio quæ ſoli Deo fieri cenſetur, in morali æſtimatione cenſeretur fieri homini, ſi ob meras præſumptiones, ob imperitiam, & debile iudicium aliquando Confeſſariorum incertum ac fallibile liceret uti notitia ſacramentali. Certe exinde confeſſio ex ſuo genere etiam reſpectu prudentum redderetur odioſa. Nec pariter ſufficit licentia pœnitentis tacita & implicita, quia Confeſſarii debilis iudicii facile quandoque ſibi perſuaderent habere huiuſcemodi licentias tacitas & implicitas, quas tamen pœnitentes non conceſſiſſent, ſi de his expreſſe fuiſſent moniti, & cogitaſſent. Et ſic ex hac generali doctrina confeſſio etiam apud prudentes redderetur odioſa ſeu meticuloſa, ne, dum ſit ſoli Deo, cenſeatur potius fieri homini.

Nota. Ad hoc ut Confeſſario licitus ſit uſus notitiæ ſacramentalis ex licentia expreſſa pœnitentis, concurrere debent ſequentes conditiones, 1. ut conceſſio non ſit iniuſte extorta, ſed ſit voluntaria abſolute, non tantum ſecundum quid. Nam ſi Confeſsarius eam extorqueret minis aut iniuſta denegatione abſolutionis, non eſset valida. 2. Ut pœnitens eam conceſſionem vel liberrime det, vel eam dare teneatur iure naturali, divino, vel humano. 3. Ut non cedat in gravamen pœnitentis, niſi ad hoc ſubeundum aliunde teneatur iure naturali, divino, vel humano. 4. Ut non excedantur limites poteſtatis conceſsæ. 5. Ut licentia in caſu quo fuit libere data, revocata non ſit a pœnitente: ſi vero pœnitens iure naturali, divino, vel humano tenetur dare facultatem Confeſsario ad certum actum utendi notitia ſacramentali, ita ut alioquin fieret incapax abſolutionis, facultas ſemel data mandante & acceptante Deo, valide revocari nequit.

§. CXXXVI.

De iis quæ cadunt ſub ſigillo confeſſionis.

Sub ſigillo confeſſionis ſecundum D. Thomam in 4. diſt. 21. q. 2. alia cadunt directe, alia indirecte. Directe ſubiiciuntur ſigillo confeſſionis ea de quibus eſt ſacramentalis confeſſio, ſcilicet peccata omnia tum gravia ſeu mortalia, tum levia ſeu venialia, tam interna & occulta, quam externa & publica, tentationes, vitia, cupiditates, indiſpoſitio, imperfectiones, ut ignorantia, materia ac obiectum peccati, perſona quæ eſt ſubiectum, cauſa, circumſtantia vel occaſio peccati, aut alia ſimilia. Item quæcumque a pœnitente dicta ſint ad pleniorem peccatorum, conſcientiæ, ac diſpoſitionis ſuæ manifeſtationem, ſive reipſa, ſive ex falſa eius opinione ad eam manifeſtationem pertineant, vel utilia ſint, tametſi ad alios ſpectent. Indirecte vero ad ſigil-

Digitized by Google

ſigillum pertinent ea, per quæ peccator, vel ipſius peccatum deprehendi poſſit. *Cum enim aliquid prohibetur, ea etiam prohiberi cenſentur, per quæ ad prohibitum pervenitur*, ut ait Gloſſa ſuper Legem *Oratio de ſponſalib.* & aperte declaratur in Lege *cum lex §. de fidejuſſ.* Igitur cum lege divina & eccleſiaſtica confeſſionis factæ revelatio ſtrictiſſime prohibeatur, ea ſimul indirecte prohibita cenſentur, quæ ad hanc revelationem conducere valent. Prohibitio eadem ſinis includit media quoque ad ipſum conducentia; ut eſſet ſi quis e. g. (quod exemplum ponitur etiam a Soto) dum homicidium confitetur, narret quomodo amicus crimen ei diſsuadebat: Etenim tametſi tale ſalutare conſilium per ſe ad ſigillum confeſſionis non pertineat, indirecte tamen ſub illo cadit, quia illo manifeſtato, homicidii illius explorandi via aperiretur. Sic Confeſſarius dicere non debet Petrum tali hora in tali loco fuiſſe, quia tunc aliquis venire poſſet in ſuſpicionem homicidii a Petro perpetrati; ſic a fortiori quando aliquis reſtitutionem a Confeſſario impoſitam facit nomine pœnitentis, dicere nequit a quo rem quam reſtituit acceperit; quia hæc reſponſio conduceret ad confeſſionis revelationem. Unde non ſolum peccata, ut advertit Soto, verum etiam ea omnia quæ cognita pœnitenti moleſtiam vel infamiam inferre poſsunt, ut defectus etiam inculpabiles, in confeſſionis ſigillo includuntur. Hinc ſi quis Confeſsarius ex pœnitentis ſui confeſſione aliquem ipſius defectum naturalem deprehenderet, puta defectum natalium, ſive quemvis alium, nequit illum revelare. Si vero defectus naturalis illius aliunde ſit notus, Confeſsarius de illo loquens non eſset ſigilli violator: ob ſcandalum tamen hujuſcemodi locutio cavenda eſt. Cadit pariter ſub ſigillo confeſſionis, ex cit. Soto, non ſolum pœnitentis perſona, ſed etiam complicis vel alterius, quam in confeſſione etiamſi imprudenter, & ſine ulla neceſſitate explicaverit pœnitens: nam ſi hoc revelaretur cederet in illius perſonæ infamiam, & in graviſſimam pœnitentis malitiam. Tandem quidquid odioſam reddere valeat confeſſionem, ſaltem indirecte, ſub ſigillo includitur; ita ut illud violet Confeſsarius, ſi dicat pœnitentem eſse ſcrupuloſum, impertinentiis & næniis tempus amittere, eſse moroſum, &c. quia hoc aptum eſset reddere confeſſionem odioſam, præcipue cum multi diſcernere neſciant quæ poſſint ac debeant dici in confeſſione: idcirco in praxi vitandum, cum Chriſtus voluerit confeſſionem liberam eſse & ſecuram.

§. CXXXVII.

De multiplici modo quo ſigillum confeſſionis violari poteſt.

Dupliciter ſigillum Confeſſionis violari poteſt.

Secretum ſeu ſigillum confeſſionis dupliciter modo violari ac frangi poteſt, directe ſcilicet, & indirecte. Directe, dum apertis verbis panduntur quæ ex ſola confeſſione cognita ſunt a Confeſſario, tametſi ipſo facto illa ſint publica. Sic Sacerdos violaret directe ſigillum, ſi diceret Clerici publicum percuſſorem crimen ſuum confeſſum eſſe, vel non confeſſum. Indirecte quando ex dictis vel factis Confeſſarii quis colligere poſſit quod ipſi in confeſſione fuit declaratum, ideſt quis cognoſcere vel ſuſpicari queat peccatum vel defectum pœnitentis aut aliorum, ſeu quævis per confeſſionem cognita Sacerdoti, ex quorum revelatione pœnitenti aut aliis pudor, moleſtia, dedecus, damnum, & quodvis aliud gravamen poſſit ſequi, etſi audienti ſint manifeſta; quia hæc omnia opponuntur uſui confeſſionis, utpote quæ reddendo confeſſionem odioſam ab ea homines avertit. Unde reus eſt violati ſigilli, 1. qui dicit de aliquo, etiamſi hic mortuus eſſet, commiſiſſe aliquod mortale vel veniale peccatum, vel tale veniale in particulari, puta mendacium. Dixi, *etiamſi hic mortuus eſſet*, quia cum homines ſint valde ſoliciti ne etiam poſt mortem infamentur, odioſam redderet Sacerdos confeſſionem peccata revelando pœnitentis etiam poſt ipſius mortem. 2. Si unum præ aliis quos confeſſus ſit, laudet, dicendo illum nonniſi venialia declaraſſe: nam inde facile colligitur alios gravium criminum reos eſſe. Quapropter caveant qui præficiuntur audiendis confeſſionibus eorum qui extremo damnantur ſupplicio, ne quovis modo ſignificent miniſtris juſtitiæ, hunc vel illum eſſe innocentem, quia de aliis ſilendo indirecte innuerent eos ſe probaſſe reos. 3. Qui dicto vel facto prodit peccatum pœnitentis illis, quibus jam eſt manifeſtum. 4. Qui dicit in tali Monaſterio vel Capitulo grave aliquod committi vel commiſſum eſſe peccatum, ſi ex aliquo illorum confeſſiones acceperit, cum hoc pariat infamiam Communitati & odioſam reddat confeſſionem. Item qui dicit in tali loco, præſertim ſi locus ille ſit anguſtus, ubi confeſſio-

nes

nes audivit, eſse multos ſures & adulteros, &c. vel in tali loco talia committi ſolere peccata, præſertim ſi hoc aliunde non conſtet, & non ſit publicum, cum hoc Communitati ſeu loco pariat infamiam, quæ in ſinguſos illius loci vel Communitatis redundat. 5. Qui dum paucas audivit perſonas, dicat ſe hoc vel illud peccatum audiviſse abſque eo quod nominet perſonam, nam ſinguli ex huiuſmodi revelatione patiuntur contra ſeipſos aliquam ſuſpicionem; vel qui accepta in confeſſione ita narrant, ut qui audiunt aliquo modo coniicere vel ſuſpicari poſſint quinam ea commiſerint. 6. Qui dicunt talem ſe non abſolviſse, vel eum ad tale tempus abſolvere diſtuliſse, vel talem pœnitentiam ei dediſſe, ex quibus declarationibus certe colligitur peccatum ſaltem in genere; vel qui ait de fure cæteroquin notorio, cum magna contritione peccata ſua confeſsum ſuiſse. 7. Qui alta voce vel alio modo, unde a circumſtantibus intelligi queat, pœnitentem reprehendit, cum ſic indicet gravitatem peccati quod audit.

Nota 1. Duo Confeſsarii qui eiuſdem pœnitentis identidem confeſſiones excipiunt, nequeunt ſine fractione ſigilli, inter ſe colloqui de eiuſdem peccatis, neque cauſsa captandi conſilii, niſi pœnitens in hoc ſponte ac libere aſsentiatur.

Nota 2. quod tametſi non violet confeſſionis ſigillum qui præciſe narrat peccatum auditum in confeſſione, ſine ulla expreſſione circumſtantiarum loci, temporis, perſonæ, ita ut audientes ne quidem leviter in ullo ſuſpicari valeant de perſona quæ illud commiſerit, monent tamen Doctores cavendum eſſe dicere, Ego talia peccata audivi in confeſſione, quia audientes præcipue ſæculares facile ſcandalum ex hoc patiuntur, ſuſpicantes ex hoc confeſſiones revelari. Immo aliquando periculum eſt, ut ex modo imprudenti loquendi lædatur ſigillum, & oriri poſſit ſuſpicio ſaltem perſonæ. Immo, ut habemus ex Fagnano, hoc vetitum fuit a Concilio Lateran. cap. *Omnis*, niſi hoc contingat pro capiendo conſilio, nullatenus tamen expreſſo nomine perſonæ, & in hoc caſu omittendæ ſunt circumſtantiæ omnes loci, temporis, & aliæ inutiles, ne facile pœnitens innoteſcat. Et ſi contingat peti conſilium quod peti non poſſit ſine periculo revelationis, tunc illud petere non licet ſine expreſſa conceſſione pœnitentis.

Nota 3. Licet Confeſſarius loqui poſſit de rebus, quas etiam extra confeſſionem, ideſt aliunde ſciat, cum non cadat ſub ſigillum niſi quod Confeſſario innoteſcit ex ſacramentali confeſſione, & ut ex ea ſive immediate ſive mediate cognitum; frangi tamen ſigillum, ſi aliquid amplius vel certius dicat aut affirmet, quam extra confeſſionem cognoverit.

Nota 4. non illicitum eſſe Confeſſario de peccatis etiam gravibus auditis in confeſſione loqui generatim in concionibus, ut in canon. *Sic Sacerdos*. Imprudentia tamen & ſcandalum eſſet dicere ſe illud in confeſſione audiviſſe, ut notat Sotus, & propterea ait cavendum eſſe, ne prædicetur in præſentia eorum qui confeſſi ſunt, quia contremiſcerent timentes ne ſua confeſſio publice manifeſtetur.

Nota 5. Qui confitetur ficte, ſeu ſine animo confitendi, vel vitia non emendandi, ideſt permanendi in impœnitentia, ſi ſchedulam exquirat teſtimonialem de confeſſione facta, ut ſatisfaciat hero vel aliis, qui hanc teſtimonialem de confeſſione facta exigere ſolent; ſi teſtimonium recuſari poſſit ſine gravi incommodo ex parte Confeſſarii, non licet Confeſſario uti iſta æquivocatione reali, ait quidam recentior. Immo mihi videtur etiam dandam eſſe, ne hoc teſtimonium denegando tacite pœnitentis indiſpoſitionem impœnitentiamque declaret, vel ſaltem illius ſuſpicionem ingerat. Nam licet confeſſio ficta ſit & non ſacramentalis, eam ſine gravi cauſſa revelando adeſſet grave periculum ſcandali & odioſitatis contra confeſſionem: nec dando teſtimonium illud mentiretur, quia teſtatur generatim de confeſſione, præſcindendo a confeſſione vera & ſacramentali, vel ficta & non ſacramentali, cum verum ſit ſe de ſuis peccatis confeſſum fuiſse, ſeu ſe accuſaſse. Nec ex eo quod illa putetur ſchedula ad decipiendum & perſiſtendum in peccato, Confeſsarius concurrit ad huiuſmodi mala, ſed tantum permittit, ut grave incommodum quod prudenter timet, effugiat, ac caveat periculum ſcandali & odioſitatis contra confeſſionem, ex ſuſpicione quæ oriri poſset indiſpoſitionis pœnitentis; ac ideo ſacramentalem confeſſionem tali denegatione revellaſse. Si vero pœnitens acceſſit animo vere confitendi, vere teſtatur de confeſſione depoſita, tametſi non fructuoſa.

§. CXXXVIII.

De locutione cum pœnitente extra confeſſionem circa ab eo audita in confeſſione, num ea liceat.

Extra confeſſionem loqui cum pœnitente de iis quæ pœnitens in confeſſione expoſuit, illicitum eſt ſine expreſsa eius licentia; quam licentiam concedere debet pœnitens, quando hoc neceſſarium eſt ad ſupplendum aliquem defectum qui contigerit in confeſſione, vel retractandum aliquem errorem, quem quoquo modo edocuiſse potuerit Sacerdos in confeſſione. Sic tradit S. Carolus *in Inſtruct. Confeſſarior.* Nam alias moleſtam ac ideo odioſam hoc redderet confeſſionem, cum pudorem ingerat & quamdam includere ſoleat exprobrationem: Et omne quod odioſam moleſtamque reddere valeat confeſſionem, graviter a Chriſto Domino vetitum fuit. Regula igitur generalis eſt, quod Confeſsario de iis quæ audivit in confeſſione, nullo quovis modo loqui liceat extra confeſſionem, non ſolum cum aliis, ſed ne quidem cum ipſo pœnitente ſine libera ac ſpontanea, ideſt non quovis modo extorta, ipſius conceſſione; ita ut ſi etiam dum neceſsaria ſit, pœnitens eam deneget, non poſſit Confeſſarius aliquid loqui ſine ſigilli fractione, quia licentia pœnitentis, quod nemo negat, non requiritur niſi propter ſigillum, idcirco ſi talem licentiam deneget pœnitens, Confeſſarius tacere debet, & iam ſatisfecit ſuo muneri. Contrarium vero ſentit auctor Theologiæ Petrocorenſis cum Suarezio & Laymanno, nempe, quod ſi Confeſſarius defectum commiſerit in confeſſione, puta ſi a caſu reſervato incaute pœnitentem abſolvit, poſtea ſecreto monebit, ſi ſecretam hanc admonitionem profuturam ſperet. Nam tunc proprie Sacerdos, ait cit. auctor, non loquitur extra confeſſionem, ſed ſupplet & perficit eam, quæ inchoata & imperfecta remanſerat. Additque quod conſultius eſſet, ut pœnitentem iterum ad confeſſionem prudenter adduceret, ubi illum de commiſſo errore admoneret.

Loqui vero cum pœnitente extra confeſſionem communiter intelligitur ac cenſeri debet, quando completa confeſſione, & Sacerdotis iudicio ſive per abſolutionem, ſive per ipſius denegationem aut dilationem, pœnitens ſurgit ſeu exit a loco ubi ſuam expoſuit confeſſionem, ita ut ſi antequam exurgat & exeat, immediate ſtatim poſt iudicium, ideſt poſt datam abſolutionem, Confeſsario videatur aliquid addendum circa dictam confeſſionem, poteſt id facere, donec ante eum eodem loco peractæ confeſſionis ſiſtit pœnitens, cum hoc ſpectet ad complementum iudicii ſacramentalis, & pœnitens adhuc ſit in tribunali illius iudicii; idcirco idem iudicium perdurare cenſetur, cuius actus ſunt abſolvere, punire, conſulere, monere, corrigere, ligare & alia huiuſmodi; nec moraliter cenſetur extra confeſſionem, quod immediate dicitur in loco ipſo confeſſionis. Similiter in ſequentibus confeſſionibus admonere poteſt pœnitentem de aliquo defectu in prioribus admiſſo, de negligentia ſe emendandi, de frequentia relapſuum, aliorumve, quæ ad ipſius ſpiritualem ſalutem pertinent, ac ideo uti poteſt notitia habita ex præteritis confeſſionibus ad ſpecialia monita, fortiora ac ſalubriora remedia ſuggerenda. Etenim loquitur in eodem loco ſacramentali, in quo Sacerdos ad bene curandum pœnitentem debet conſiderare etiam peccata præterita, quæ indicant paſſionem vehementem, vel conſuetudinem, vel aliquid aliud conſideratione dignum ad melius ſtatum pœnitentis dignoſcendum, quod pertinet ad perſonam quam gerit iudicis ac medici. Sic Habertus, P. Antoine cum aliis.

§. CXXXIX.

De uſu notitiæ per confeſſionem acquiſitæ extra confeſſionem.

Certum eſt, quod de expreſſa pœnitentis licentia, nullatenus extorta, ideſt ſponte prorſus ab ipſo in ipſius vel alterius utilitatem conceſſa, uti licet notitia acquiſita ex ipſius confeſſione, ſcilicet alicui revelando aliquod ipſius peccatum, quod ipſe revelari conſentit; quia ratio ſigilli ad illud tendit, ne odioſa reddatur confeſſio: Unde cum cuique liberum ſit cedere iuri quod habet ne eius peccata in confeſſione declarata pandantur, concedendo licentiam ut de his ad ſui vel alterius utilitatem unum vel plura manifeſtentur, nulla tunc exinde odioſitas confeſſionis oriri poteſt. Etenim talis licentia tollit conditionem divini præcepti, quæ ligat tantummodo Confeſſarium ad non utendum revelatione eorum, quæ ex confeſſione cognovit ſine expreſſa pœnitentis licentia. Huiuſcemodi autem licentiam, pœnitens ne indignus fiat abſolutione, debet concedere quoties neceſſaria ſit ad commune bonum, ad tollendam

dam peccati occaſionem, ad avertendum aliquod ſpirituale damnum alicuius privati, & alia quæ iuſtitia & charitas exigat, uti monet D. Antoninus. Ille vero cui concedit pœnitens ut peccatum ſuum manifeſtum fiat, tenetur illud omnino celare, ideſt in ſe ſepultum ac ſecretum ſervare, ut ait idem S. Antoninus.

Dixi *de expreſſa pœnitentis licentia*, quia ſine eadem licentia uti non licet tali notitia cum quavis directa vel indirecta manifeſtatione eorum quæ excepta fuere in confeſſione, & ex qua oriri poſſit ſuſpicio uſus talis notitiæ. Nam quævis manifeſtatio etiam indirecta ſine expreſſa pœnitentis venia odioſam reddit confeſſionem, & oneroſam; unde ait hic P. Antoine, quod ſine expreſſa pœnitentis conceſſione uti nequit Confeſſarius tali notitia cum qualicumque etiam temporali gravamine pœnitentis, etſi aliunde non iniuſto, & ſecluſa quacumque revelatione; tametſi ſequeretur pœnitenti ex non uſu multo maius gravamen. Et hoc probat ex decreto edito auctoritate Innocentii XI. a Sacra Congregat. Inquiſitionis anno 1682. quo damnavit propoſitionem eiuſque praxim quæ docebat, *licitum eſſe uti ſcientia ex confeſſione acquiſita, modo fiat ſine directa vel indirecta revelatione & gravamine pœnitentis, niſi aliud multo gravius ex non uſu ſequatur, in cuius comparatione prius merito contemnatur* &c. & ex decreto Clementis VIII. & Urbani VIII. qui vetarunt Regularibus omnibus, ne hac notitia uterentur ad exteriorem ſuorum ſubditorum gubernationem. Omnis enim uſus notitiæ in confeſſione acquiſitæ illicitus eſt, quia odioſam reddit confeſſionem, ac ab illius uſu avertit contra Chriſti Domini præceptum, qui prohibuit ne confeſſio odioſa redderetur. Et hoc adhuc verum eſſe dicit cit. P. Antoine, licet ex uſu talis notitiæ nulla ſequatur confeſſionis revelatio, quia ſigillum obligat Confeſſarium non ſolum ad non revelandum peccatum pœnitentis, ſed etiam ad id omne vitandum extra confeſſionem, quod eam odioſam & difficilem pœnitentibus redderet, & ad continendam taliter illam notitiam, ut nunquam adhiberi poſſit, præcipue cum quovis pœnitentis gravamine, niſi expreſſe & ſpontanee ipſe aſſentiatur. Nam obligatio ſigilli ad hunc finem tendit, ne confeſſio difficilior, gravior, & moleſtior reddatur, ac ideo ſic odioſa ut exinde homines ab ea deterreantur. Quamobrem ſcientia acquiſita ex confeſſione in ordine ad quemvis uſum, ex quo difficilior ac gravior fiat confeſſio, perinde ſe habet ac ſi non eſſet.

Non licet igitur Confeſſario pœnitentem ſecreto punire, male habere &c. Sic Parochus denegare non debet teſtimonium vitæ & probitatis ei qui externe vitam exhibet honeſtam ac morigeratam, licet ſciat ex confeſſione eum improbum eſſe. Sic nec denegare debet benedictionem nuptialem iis quos ex ſola confeſſione novit contraxiſſe impedimentum dirimens criminis, nec pœnitentes monere ut diligentes ſint invigilando filiæ, quam ſcit ex confeſſione contra honeſtatem deficere, nec pariter ſemovere ab eorum officio ſuum Vicarium vel Ludimagiſtrum ob crimina, quæ ex ſola confeſſione ei ſunt manifeſta.

Verum docet Auctor Theologiæ Petrocorenſis, quod licet talis hæc opinio non utendi ſcientia habita ex confeſſione ſit in multis caſibus tenenda; tamen ſic generaliter ſumpta pro omnibus caſibus nimis libertatem Confeſſariis arctaret: Quare quando uſus talis ſcientiæ peccatum revelaret, aut de eo ſuſpicionem redderet, omnino Confeſſario interdicitur. Si autem urgeat graviſſima aliqua ratio, ſcientia in confeſſione acquiſita abſque peccati confeſſi ſuſpicionis inductione licite uti poſſet, abſque eo quod iniuria aliqua fiat Sacramento, & ne quidem leviter tunc confeſſionem odioſam reddit. Ita docuere SS. Thomas, Bonaventura, Antoninus, Scotus & alii inſigniores Theologi, nec unquam ex hoc damnati fuere. Quid igitur in praxi a Confeſſario ſervandum ſit infra exponetur, nempe:

Quando liceat uti ſcientia habita in Confeſſione.

1. Si Abbas, aut quivis alius Superior noverit in confeſſione quod aliquis ſuus ſubditus abutatur ſuo officio, impunitum ſine gravamine propriæ conſcientiæ relinquere poteſt, inquit S. Thomas q. 2. a. 1. ad 3. *Illud enim tantum ſcit ut Deus, & ſine ullo remedio, quia remedium adhibere non tenetur, niſi eo modo quo ad ipſum res deferuntur: unde in iis quæ ad ipſum in pœnitentiæ foro deferuntur, in eodem foro quantum poteſt adhibere debet*. Confitentem igitur Abbas admonere debet, ut ipſemet ab officio deponi petat; quod ſi nolit, in officio relinquendus eſt, præſertim ſi vir ille aliunde bonus ſit, & ad illud officium idoneus ab aliis habeatur, nec huius loci moris ſit aliquem ſine rationabili cauſſa ab officio removere: Nam alias tunc certe in-

du-

duceretur alicuius peccati gravis ſuſpicio, ſi Abbas eum ab officio removeret: Et huc ſpectant factæ Congregationis, Clementis VIII. Urbani VIII. decreta. Quod ſi prædictus pœnitens alia quadam ratione indignus, vel ad illud minus idoneus cenſeri ac probari poſſit, quia vel ſcientia vel prudentia neceſſaria careat, tunc ſine ſcrupulo, & ſine revelationis periculo ab officio removeri poterit, ut explicat S. Doctor. Hæc regula facile accommodari poteſt ad Confeſſariorum famulos: creditam enim illis adminiſtrationem adimere non poſſunt ob iniuſtitiam in confeſſione detectam, niſi ob aliam quamdam rationem aliunde notam ſine Confeſſionis revelatione amoveri poſſint. Ita auctor Theologiæ Petrocorenſis. Idem dicendum de pœnitente promovendo ad Ordines ſacros & ad beneficium eligendo: ipſius Confeſſarius ſuffragium ſuum illi denegare non poteſt ob cognitum in confeſſione peccatum, niſi aliquam aliam indignitatis rationem aliunde notam ſine revelationis ſuſpicione opponere queat.

Circa vero pœnitentem, cui ob neceſſariæ diſpoſitionis defectum denegata eſt abſolutio, ſi poſtea petat communionem, & occulte petat, ei denegari non poſſe a Confeſſario ſentiunt non pauci; quia licet, aiunt, nulla hic occurrat ratio revelationis confeſſionis, in hoc tamen Confeſſarius peccatum confeſſum pœnitenti exprobraret, quod illicitum eſt, ne odioſa reddatur confeſſio. Verum contrarium docent S. Thomas, Bonaventura & Antoninus, aliique inſignis notæ Doctores; & equidem nulla hic plane intervenit confeſſionis revelatio, nulla odioſa exprobratio, quibus ſecluſis certe Confeſſarius permittere non debet ſuo pœnitenti ſacrilegium. Quod ſi pudore afficietur pœnitens; hæc non eſt ſufficiens ratio, ut ei ſuſpendatur ſalutaris monitio, quando privatæ hanc ei facere poſſit, & ſic ſacrilegium eidem impedire. Hæc prudens & ſecreta monitio ſolis perire volentibus odioſam reddit confeſſionem.

Quod ſi huiuſmodi homines vel Communionem, vel Ordinem, vel aliud Sacramentum publice petant, differenda ſunt petita, ſi prudenter ac ſine revelationis ſuſpicione hoc poſſit Confeſſarius: ſi autem nequeat, ſine conſcientiæ læſione dare poteſt. Conſilium tamen eſt, inquit S. Bonaventura, quod Confeſſarius hoc faciat per alium Sacerdotem propter criminis horrorem.

Item ſi plures in Sacerdotis necem conſpirarunt, quorum unus pœnitentia ductus eidem Sacerdoti ſuam confitetur conſpirationem; certe in tali aliiſve huius generis caſibus propriæ vitæ ſaluti conſulere ac providere poterit fugiendo, vel ab aliqua actione ſe continendo, puta Sacrificio, in quo ex confeſſione didicit ſe necandum eſſe veneno, ad quod cæteroquin erat paratus; quidquid dicant alii, moti eum potius oportere, ne ex tali fuga vel actionis ſuſpenſione ſocii in ſuſpicionem veniant quod alter peccatum confeſſus ſit: nam factum hoc ex ſe ipſo peccatum confeſſum non revelat, ſed hoc alii ex ſua malitia coniiciunt; & ſi coniiciunt ſocium ſuum confeſſum fuiſſe peccatum, nullum certe exinde malum concludi poteſt. Profecto, ut optime cum Adriano ſentit Laymannus, aliud eſt facto aliquo peccatum alteri manifeſtare, quod ex ſola confeſſione cognitum eſt, aliud confeſſionem peccati factam eſſe pandere. Primum numquam eſt licitum; alterum aliquando ſine ſigilli violatione licite fieri poteſt; ut patet ex publico concubinatio, quem induxerit Confeſſarius ad dimittendam concubinam, tametſi Confeſſarius illum ſæpiſſime commendet, cum illo ſæpiſſime conſerat, ac ideo ex Sacerdotis facto deprehendant vicini concubinarium confeſſum fuiſſe; non ideo enim Confeſſarius eſt damnandus. Aliud ergo eſt, quod Confeſſarii factum confeſſi criminis ſuſpicionem inducat; aliud quod iam crimen ipſum ſcientes, criminoſum confeſſum fuiſſe ſuſpicentur: nemo profecto dicet hoc ſecundum ſigillo eſſe contrarium. Ita cit. auctor Theologiæ Petrocorenſis.

Confeſſarius cum expreſſa licentia pœnitentis debet uti notitia peccati complicis vel alterius ex ſola confeſſione parta, quando neceſſe eſt ad impediendum grave damnum ſpirituale vel etiam temporale iniuſtum pœnitentis, vel complicis, vel aliorum, ita ut impediri nequeat, niſi Confeſſarius prudenter moneat ipſum reum, vel Superiorem tanquam patrem; quia in tali caſu nec violatur ſigillum, nec iniuria fit complici, & tenemur ex charitate impedire malum proximi, cum hoc agere poſſumus ſine gravi peccato & gravi damno. Sed in hoc caſu conſultius eſt ut Confeſſarius moneat & hortetur pœnitentem, ut ei peccatum alienum extra confeſſionem manifeſtet, ut ampliori libertate uti valeat peccati cognitione, & dicere correpto ſe illud extra Sacramentum accepiſſe, ne illud ei odio-

odioſum fiat. Caveat tamen Confeſſarius, ne ſit ita facilis ad credendum pœnitenti, dum alios accuſat, & præcipue mulieribus, nec cum tanta facilitate munus monendi in ſe ſuſcipiat; cum ſæpe ex malitia vel errore innocentes calumnientur. Ita P. Antoine cum aliis,

§. CXL.

De modo quo ſe gerere debeat Confeſſarius interrogatus de auditis in confeſſione.

Confeſſarius ſi etiam a iudice interrogetur de iis, quæ in aliquo ex ipſius confeſſione cognovit, docent aliqui quod dicere debeat quæſitum iniuſtum eſſe & ſacrilegum, cui impium eſt reſpondere. Verum cum ex tali reſponſione non tollatur omnis ſuſpicio, volunt alii quod ſine ullo mendacii periculo, aut æquivocationis, & periurii, reſpondere poſſit, & etiam ſi opus ſit iuramento affirmare, ſe id neſcire, nempe hominem de quo inquiritur, tale ſcelus commiſiße, quia reſponſio eſt ad mentem interrogantis iuxta omnium catholicorum ſenſum, qui prudenter præſumunt, iudicem non interrogare de criminibus, quæ ex ſola ſacramentali confeſſione cognita eſſe poſſint, ſed de illis, quæ ſciat ſecundum eam ſcientiam quæ humani convictus legibus ſubiiciatur, & deſervire poſſit ad illa pandenda, de qua notitia interrogant homines, ac de illa intelligi poteſt reſponſio. Sic S. Thomas in 4. diſt. 21. q. 3. art. 1. ad 3. Sic igitur reſpondendo, licet cum æquivocatione & reſtrictione, cum ad ſenſum interrogantis reſpondeatur, nulla incurri poteſt mendacii malitia. Nam malitia propria mendacii in eo potiſſimum poſita eſt, quod per illud peccetur contra leges humanas ſeu rationalis ſocietatis. Quod ſi Sacerdos qui interrogatur a iudice ſit paſtor, & eo titulo ſuorum Parochianorum conſiliarius, & interrogetur ad ferendum teſtimonium contra unum ex illis, opponit illi ſuum officium paſtorale quod advocatorum privilegio gaudere debet, qui immunes ſunt ad teſtificandum contra eos qui illorum utuntur conſiliis, alioquin non ſtaret humana ſocietas, ſi privati in negotiis diſficilioribus a peritis conſilium tuto capere non poſſent. In caſibus autem extraordinariis, in quibus conſtaret paſtorem non ex iis quæ fidei ſuæ commiſſa ſunt, ſed ex viſu fortuito teſtari, non eximeretur a teſtimonio ferendo contra parochianum, ſi neceſſe foret ad malum comprimendum. Si autem Sacerdos vocetur in iudicium, ſeu ad Superiorem a pœnitente, ut rationem reddat denegatæ abſolutionis, non poſſet uti Confeſſarius iſta licentia, quam per talem actum reciperet ab hoc pœnitente loquendi extra confeſſionem de auditis ab ipſo in confeſſione, & teſtari debet ſe nullum in hac exigenda ratione Superiorem agnoſcere præter Deum. Pugnat autem contra Sacramenti reverentiam, ac prorſus illicitum eſt quod ad forum contentioſum hoc transferatur negotium; immo non licet Superiori diſcutere huiuſmodi controverſiam, quia forum internum Dei eſt, & non hominis. Ad ſummum poterit delegare alium prudentem Sacerdotem, qui excipiat huiuſce pœnitentis confeſſionem.

Si Confeſſarius interrogetur num talem pœnitentem abſolverit, reſpondere debet ſe functum eſſe ſuo officio, nec alias dicere ſe eum abſolviſse; alias hoc de uno non de altero affirmans, indicaret huic alteri abſolutionem denegaſse. Quocirca eadem debet eſse reſponſio quoad omnes pœnitentes, & quos abſolvit, & quos non abſolvit. Hinc dum danda ſunt teſtimonia auditæ confeſſionis, teſtari debet tantummodo Confeſsarius ſe talis confeſſionem audiviſse. Etſi tamen ita regulariter ſit reſpondendum, non tamen damnandus eſt Confeſsarius ſi dicat aliquem abſolviſse, dum nullum adeſt periculum pro aliis, quia hoc nullo modo eſt contra ſigillum, nec odioſam reddere poteſt confeſſionem.

§. CXLI.

De confeſſione, ex qua oritur obligatio ſigilli.

Vinculum ſacramentalis ſigilli non ſe extendit niſi ad peccata in ſacramentali confeſſione expoſita, ſeu declarata. Confeſſio enim cenſetur ſacramentalis in ordine ad inducendam ſigilli obligationem, quæ fit apud eum qui bona fide creditur legitimus iudex cum intentione ſe accuſandi iuxta Chriſti inſtitutionem in ordine ad obtinendam aliquando abſolutionem, etiamſi ex quavis cauſsa minime concedatur abſolutio, vel infructuoſe & inutiliter concedatur; hoc enim, ait P. Antoine, neceſsarium eſt ad ſecuritatem Sacramenti. Quare ſigillum ligat & obligat, etiamſi confeſſio fiat laico, vel Sacerdoti non approbato, quem pœnitens bona fide credit eſse Sacerdotem & legitimum iudicem, quia alias defectus huius obligationis cederet in detrimen-

Sigillum obligat etiamſi Confeſſio fiat Laico vel Sacerdoti

non ap-
probato.

mentum confeſſionis, quæ inde redderetur minus ſecura, ob periculum ne quis talem ſe fingeret Miniſtrum approbatum, aut talem ſe eſſe putet dum non eſt. Item tenet ſigillum, quamvis Confeſſarius non habeat intentionem abſolvendi, ſeu verum conficiendi Sacramentum; alias in hoc quoque poſſet pœnitens facile decipi, & timor huius deceptionis deterreret multos a confeſſione, ac ideo officeret ſecuritati Sacramenti. Itidem quando etiam pœnitens confitetur ſine contritione, ac intentione recipiendi abſolutionem, cum voluntate tamen ſe ſubiiciendi Sacerdoti tanquam Dei miniſtro, & ſe accuſandi, vel ut auxilium ab eo percipiat & dirigatur in eo quod ſibi deeſſe credit, ut aliquando abſolutionem poſſit obtinere. Etenim ſecundum multos, & non immerito, quoad vim & effectum inducendi ſigilli vinculum, cenſenda eſt ſacramentalis, tametſi ſatis non ſit ad valorem Sacramenti. E contra vero ſi quis ad tribunal Sacerdotis accedat recitaturus peccata ſua irriſorie, vel prava intentione, ſcilicet decipiendi, vel inducendi Confeſſarium in peccatum, nulla tunc contraheretur obligatio ſecreti ſeu ſigilli ſervandi; ſicuti etiam nec quando quis narraturus ſeu negotium aliquod, aut factum expoſiturus, dicit audienti ſe hæc ipſi pandere ſub ſigillo confeſſionis, quia ſigilli ius & obligatio adnexa eſt ſoli confeſſioni inſtitutæ a Chriſto Domino, ac proinde ſincere ſacramentali; vel ei confeſſioni, cuius revelatio in confeſſionis a Chriſto inſtitutæ detrimentum cederet. Unde in primo caſu poſſet Confeſſarius libere loqui de auditis in tali irriſoria & ficta confeſſione, ſine ulla violatione ſigilli nequidem naturalis, quod non obligat, niſi narrata ſub tali debito excipiantur: advertit tamen theologia Petrocorenſis, in hoc cavendum eſſe ſcandalum, quod ex manifeſtatione talis confeſſionis nullæ oriri poſſet: In alio caſu oritur ſolum obligatio ſigilli naturalis quod contrahitur quando committens ſecretum Sacerdoti dicat illud ſe ei committere ſub ſigillo confeſſionis.

Quærit hic quidam recentior, num caderet ſub ſecretum confeſſionis deliberatio, ſeu reſolutio de qua pœnitens ſe accuſaret, ideſt ſtatuiſſe occidere Papam, vel Regem, vel ſi declararet velle pertinaciter permanere in impœnitentia, v. g. recuſando reſtitutionem, vel fugam occaſionis proximæ. Et reſpondet, quod ſi ex circumſtantiis aut verbis perſonæ confitentis evidens ſit pœnitentem non acceſſiſſe animo pœnitendi, ſed ex alio fine, non tenetur Confeſſarius ſigillo confeſſionis, quia non præceſſit confeſſio ſacramentalis ſeu ordinata ad abſolutionem, & proteſtativa doloris interni de peccatis præteritis. Et hoc ſentire dicit cum communi. Itaque concludit, Confeſſarium ad ſummum teneri ſecreto naturali, ſi ſub hoc ſecreto recipi petierit, & Confeſſarius ſecretum promiſerit, quod ipſum tamen non obligat cum præiudicio tertii. Quocirca, ait, faciat Confeſſarius quod ad impediendum tam grave malum utile ac neceſſarium duxerit, aut caveat ne ſemetipſum ſuſpicioni fracti ſigilli exponat, aut moleſtæ traductionis ſi procederet via accuſationis, dum caret teſte. Idemque tradit ſervandum, ſi veniant mulieres animo ſeducendi aut Confeſſarium tentandi vel perturbandi, aſſerentes ſe proxime ſumpturas Euchariſtiam ex eius manu, ut ea ad ſuperſtitiones abutantur.

§. CXLII.

De iis qui contrahunt obligationem ſigilli ſeu ſacramentalis ſecreti.

Ad ſacrum ſacramentalis confeſſionis ſecretum ſeu ſigillum tenentur ii omnes, ad quos ſacramentalis confeſſionis notitia ſive immediate ſive mediate, iuſte ſeu licite, caſu ſeu ex propoſito pervenit. Omnes enim ſecreta ſervare tenentur omnia, quæ ſi manifeſta fiant, oneroſam & odioſam redderent confeſſionem, alias iuxta communem Doctorum æſtimationem non ſatis proviſum foret ſecuritati publicæ tam utilis remedii. Unde probat etiam caſum noſtrum illa regula 39. iuris in 6. quæ docet, *cum quid prohibetur, prohibentur omnia quæ ſequuntur ex illo:* res enim cum onere ſuo tranſit ad quoſcumque pervenerit.

Hinc ſpeciatim obligantur ſacro ſigillo 1. Confeſſarius ipſe, etiamſi fictus, qui tamen per errorem legitimus æſtimatur, cum tunc intentio pœnitentis ſit ſacramentalis; 2. interpretes, per quos aliqui confitentur, licet confiteri per interpretem non teneantur; nam hi ſunt velut organum medium, per quod facta eſt confeſſio; 3. adſtantes ſi caſu vel ex induſtria aliquid audierint ex confeſſione; quod tamen ſi ex induſtria, grave peccatum eſt ob gravem iniuriam illatam Sacramento & pœnitenti; 4. Omnes, quibus a Confeſſario incaute & ſacrilege aliquid revelatum eſt; 5. ille, cui ex pœnitentis licentia aliquod ipſius peccatum revela-

velatum ſit ex cauſſa ad confeſſionem ſpectante, v. g. remedii, aut conſilii cauſſa: nam ſi ea manifeſtatio facta ſit ex alio motivo habente adnexam licentiam tacitam de ulteriori uſu & manifeſtatione eiuſdem notitiæ, licebit ea uti; 6. Is qui conſulitur a Confeſſario etiam cum licentia pœnitentis; alias oneroſum & odioſum eſſet pœnitentibus concedere facultatem conſulendi alium, (ut ſæpe neceſſarium eſt ad bonum ſpirituale pœnitentis, & rectam Sacramenti adminiſtrationem) ſi ille alius quoque ad ſecretum non teneretur; 7. Hi omnes, qui aliquid cognoverunt etiam mediate ab ipſo Confeſſario, aut a quovis alio ad ſigillum obſtricto; 8. Qui peccata pœnitentis in pagina adnotata ad memoriæ facilitatem in confeſſione ſubſequenti, vel ordinata ad confeſſionem præcedentem, ſive ſtudioſe ſeu ex induſtria, dum pœnitens ea confitetur legat, ſive dum dicta pagina quoquo modo ad ipſius manus perveniat: nam is ſe habet ſicut ille qui furtim alicuius confeſſionem auſcultat; 9. Superior a quo petitur facultas abſolvendi a peccato reſervato, ſi ex circumſtantiis veniat in notitiam perſonæ pœnitentis. Et hic etiam notandum, Superiorem in hoc caſu non poſſe ſine peccato mortali nomen exquirere pœnitentis, aut non neceſſarias pro reſervatione vel reſervationis relaxandæ circumſtantias, ex quibus facile deveniret in notitiam vel gravem ſuſpicionem pœnitentis.

§. CXLIII.

De obligatione pœnitentis ad ſigillum erga Confeſſarium.

Pœnitentem teneri ad ſigillum erga Confeſſarium docet Navarrus: Quæ enim dicit Confeſſarius pœnitenti, ad Dei forum ſpectant, inquit hic Doctor; unde ille pœnitens peccare videtur, qui conſilium vel pœnitentiam, vel alia ſibi a Confeſſario iniuncta revelat ac detegit, quæ huiuſmodi ſint, ut ia qui ea iniunxit ac conſuluit, ridiculus appareat. Et hoc ipſum de aliis quoque dicendum videtur, quæ Confeſſarius ſuo pœnitenti ea intentione expoſuit, ut inter ipſos ſecreta eſſent. Verum cum ſigilli obligatio ſit ſolum in favorem pœnitentis, ut ſecure ac confidenter peccata ſua ac conſcientiam aperiat & pandat, non autem in favorem Confeſſarii, qui non tenetur ex Chriſti inſtitutione peccata ſua exponere pœnitenti, unde non eget lege ſigilli: Hinc negant alii pœnitentem teneri ad ſigillum ſacramentale. Dicunt tamen illum teneri ex naturali ſecreto ea celare, quæ ſine Confeſſarii præiudicio, & contra eius rationabilem voluntatem nequeunt revelari. Si quis tamen ab imperito Confeſſario vel incongruam pœnitentiam, vel periculoſum aliquod conſilium recepiſſet in damnum commune vel privatum, ut ſi hæreſim doceat, provocet ad turpia, illud alteri Confeſſario merito pandere poſſet, ut omnia ſecundum eccleſiaſticæ prudentiæ regulas corrigerentur. Primus tamen Confeſſarius ſine neceſſitate non eſt detegendus, niſi talis ſit, qui ſuos pœnitentes ad peccatum inducat, vel ex nimia ſimplicitate, vel etiam ex malitia, præcipue ſi huic pœnitenti dixerit aliquid, quod, ut antea notavi, vergat in damnum commune vel privatum, vel ſi adſit aliquod periculum ruinæ gravis ſpiritualis ipſius Confeſſarii, vel alterius: tunc enim, præcipue Superiori, manifeſtari poteſt; immo ex charitate tenetur pœnitens iſta denunciare Prælato, ſi aliter malum certe impediri nequit, quia naturale ſecretum non obligat contra commune bonum: unde pœnitentea monendi ſunt, ipſis præcipi a Gregorio XV. per ſuam Bullam, ut denuncient Inquiſitoribus vel locorum Ordinariis Confeſſarios, a quibus ad actus turpes fuerint ſolicitati. Sic auctor theologiæ Petrocor. cum P. Antoine & aliis.

§. CXLIV.

De pœnis contra violatores ſigilli.

Ut meliori modo quo poteſt provideatur inviolabili obſervantiæ ſacri ſigilli, quod Chriſtus Dominus ſervandum præcepit circa ſacramentalem peccatorum confeſſionem, ſtatuit Eccleſia ſuas pœnas contra Miniſtros huius graviſſimæ legis violatores. Nam Concilium Lateran. IV. in cap. *Omnis utriuſque ſexus* iubet ut violator ſigilli a Sacerdotio deponatur, & in arctum Monaſterium detrudatur. Hæ vero pœnæ, ut conſtat ex ipſo canone, ſunt ſententiæ ferendæ.

Variæ autem ſunt cauſſæ quæ excuſare poſsunt Confeſsarium a mortali, ac conſequenter a reſervatione caſus & ab incurrenda poena per ſigilli fractionem; & quinque præcipue recenſentur, 1. nempe ob imperfectionem ſeu indeliberationem actus, puta ſi non advertiſaet ad fractionem ſigilli, niſi ea ipſa inadvertentia oriatur ex ignorantia craſsa, aut certo graviter culpabili. 2. Ob errorem probabilem iuris de com-

comprehenſione caſus ſub obligatione ſigilli; v. g. ſi credat quoſvis defectus naturales, aut peccata publica adminiculante notitia ſacramentali, aut virtutes & circumſtantias connexas cum peccatis non cadere ſub ſigillo confeſſionis. 3. Ob errorem probabilem circa licentiam pœnitentis, ut ſi erronee exiſtimaret in tali caſu pœnitentem non fore aut eſse non poſse rationabiliter invitum quoad uſum notitiæ ſacramentalis. 4. Ob errorem probabilem facti, ut ſi erronee exiſtimaret ex diſcurſu non poſse moraliter ſequi præjudicium pœnitentis, aut revelationem perſonæ. 5. Ob perſuaſionem probabilem de parvitate materiæ quoad uſum notitiæ ſacramentalis. Ita Amort.

§. CXLV.

De effectibus Sacramenti Pœnitentiæ.

Permulti ac varii ſunt fructus ſeu effectus quos SS. PP. ac Theologi agnoſcunt in Sacramento Pœnitentiæ, licet in tradendo eorum numero non conveniant, cum alii duodecim cum S. Bernardino Senenſi ſerm. *de confeſſ.*, alii novem, ut Pater Berti, quos deducit ex ſacris canonibus; alii ſeptem, ut S. Thomas de Villanova; alii, ut Scholaſtici, quinque recenſeant. Et quinque qui a Scholaſticis traduntur ſunt ſequentes, 1. remiſſio peccati & pœnæ æternæ, 2. imminutio pœnæ temporalis ſecundum maiorem vel minorem pœnitentis diſpoſitionem, 3. reintegratio amicitiæ cum Deo per peccatum violatæ, 4. reſtitutio & reviviſcentia, ut aiunt theologi, virtutum ac meritorum, quæ per peccatum fuerunt deperdita, 5. auxilia actualia, ſeu ius ad illa accipienda tempore opportuno, quibus peccator iuſtificatus poſſit in poſterum vitare peccata & in bono proficere ac perſeverare. Verum quia horum fructuum ſeu effectuum huius Sacramenti vere eximius eſt meritorum reviviſcentia, & de hoc diſtincte agere hic ſolent theologi, & eo vel maxime quod de aliis alibi fuſe & ex profeſso pertractatur; hinc operæ pretium duxi, ut aliquid de tali effectu fuſius hic dicatur.

§. CXLVI.

De reviviſcentia meritorum bonorumque operum præteritorum per ſacramentalem abſolutionem.

Ut facilius negotium hoc impleri contingat, pro clariori intelligentia notandum, triplex diſtingui a theologis operum genus; alia videlicet quæ mortifera appellantur, alia mortua, alia mortificata. Opera mortifera dicuntur illa quæ fiunt ab impio dum eſt in ſtatu peccati mortalis, gratia ſanctificante expoliato, & ex paſſionum impulſu, ut ſunt peccata mortalia, quæ ſeparant a Deo, charitatem excludunt qua vivit anima: *Vita corporis anima eſt*, (ait D. Aug. ſerm. 65.) *vita animæ Deus eſt*. Mortua vero ſunt actiones bonæ & virtuoſæ moraliter, quæ fiunt a peccatore, cum non omnia ipſius opera ſint vitia & peccata, ut definitum fuit a Concilio Trid. contra Novatores, quæ tamen ſi fiant non ſolis viribus naturæ, ſed actualis gratiæ auxilio & adiutorio Spiritus ſancti, non quidem inhabitantis, ſed prævenientis atque moventis, omnino mortua non ſunt, quoniam per novæ vitæ propoſitum & interiorem gratiæ motionem incipit homo vivificari, ideoque credendo, ſperando, timendo, diligendo ad iuſtificationem diſponitur. Huiuſcemodi autem opera ius non habent ad ſempiternæ gloriæ mercedem, ad quam requiritur vita ſpiritualis inhærens ac permanens, gratia nempe ſanctificans, per quam homo conſtituitur palmes vivus in Chriſto, filius Dei adoptivus, ac proinde ius habens ac meritum æternæ hæreditatis. Opera tandem mortificata ſunt & dicuntur ea, quæ ex gratia facta fuere ab homine iuſto priuſquam in peccatum mortale laberetur, ideoque quando ius habebat ad gloriam & retributionis meritum. Per ipſius autem lapſum in culpam vita eiuſmodi operibus fuit adempta, ac excidit a iure & merito quod ſibi comparaverat, ac proinde eorumdem operum fructum conſequi nequit. Triplex operum genus.

Cum autem hic inquirant theologi de reviviſcentia meriti bonorum operum, id eſt an reſtituta homini gratia iuſtificationis, atque Dei amicitia rurſus inſtaurata, redeat meritum quod opera habebant; conſtat eos hic non loqui de operibus mortiferis, utpote vitæ incapacibus, immo eam formaliter excludentibus; nec de operibus mortuis, in quibus nunquam fuit vita meriti, quia facta ſine charitate, quæ proinde reviviſcere nequeunt, ut illis retributio debeatur æternæ vitæ; quod enim nunquam vixit, reviviſcere nequit. Controverſia igitur verſatur circa opera mortificata, num per ſacramentalem pœnitentiam quoad proprium illorum meritum, quod habebant ante lapſum in mortalem culpam,

Digitized by Google

& per hunc lapſum deperdiderunt, reviviſcant. Negarunt quidam veteres hoc fieri, ut refert D. Thomas 3. part. q. 89. art. 5. ſed nunc communiter cum eodem S. Thoma affirmant theologi.

Bona opera per peccatum mortificata ſacramentalis abſolutionis virtute, ſeu per gratiam quæ in ipſa confertur reviviſcunt, non quia actio ipſa tranſiens ſecundum ſuum eſſe redeat, quod eſt impoſſibile, ſed quia illorum meritum æternæ retributionis per peccatum deperditum recuperant, ideſt illud denuo a Deo pœnitenti imputatur ad ſalutem. Et hoc conſtat tum ex Scriptura tum ex SS. Patribus. Ex Scriptura quidem; nam Lucæ 15. Parabula filii prodigi poſt turpiſſimam vitam ad patrem revertentis, & annulo, ac priori ſtola exornati, figuravit ac ſignificavit Dominus peccatori pœnitentiam agenti priorum meritorum decora gratiarumque ornamenta reſtitui, ad cuius clementiæ conſiderationem invitat unumquemque noſtrum S. Ambroſius: *Vide*, inquit, *quam bonus eſt Deus, & facilis indulgere peccatis; non ſolum ablata reſtituit, ſed etiam inſperata concedit*. Item Apoſtolus ad Galatas 3. illos redarguit, qui reiiſta Chriſti fide redierant ad Moſaycæ legis ſervitutem, ac proinde plurima merita quæ in eadem fide ſibi acquiſierant, deperdiderant: *Tanta paſſi eſtis*, dicebat illis Apoſtolus, *ſine cauſſa? ſi tamen ſine cauſſa*: Quibus poſterioribus verbis ſignificat Apoſtolus Galatis, eos, qui a fide defecerant, præmium priſtinorum laborum ſe recepturos, ſi ad ſaniorem mentem redirent, ut advertit in hunc locum D. Hieronymus: *Quicumque ob Chriſti fidem laboraverit, & poſtea lapſus fuerit in peccatum, ſicut priora dicitur paſſus fuiſſe dum peccat, ſic rurſus non perdet ea, ſi ad priſtinam fidem & antiquum ſtudium revertatur*.

Num vero reviviſcant merita in eodem gradu perfectionis ac fuerant antea, incertum eſt, cum incertum ſit an reſtituatur gratia ſanctificans, & virtutes quibus pœnitens ante lapſum ornatus fuerat, ſicuti requiritur in eodem gradu, ut in eodem gradu priori reviviſcant merita, quia maiori gratiæ & charitati maior gloria reſpondet, nec poteſt fieri ut quis merita habeat ad gloriam ampliorem cum minori charitate & ſanctitate. Et cum nec Scriptura nec traditio hoc clare definiant, variæ exortæ ſunt theologorum ſententiæ. Prima contendit, gratiam ſanctificantem, virtutes, bonorumque operum merita per quamcumque pœnitentiam, modo ſufficiens ſit ad obtinendam abſolutionem, ſemper reviviſcere eadem perfectione. Secunda priori formaliter oppoſita negat gratiam ſanctificantem, & virtutes per præcedens peccatum deperditas ullatenus reviviſcere, ac vult, pœnitentem gratiam recipere pro modo ſuæ diſpoſitionis. Et ſi ab his quæras, quomodo merita bonorum operum reviviſcant ad vitam æternam (ut theologi omnes fatentur) ſiquidem viſio beatifica quæ eſt vita æterna, reſpondet gratiæ ſanctificanti, nec poterit quis eſſe maior in gloria, ſi ante mortem minor fuerit in charitate; reſpondent non reviviſcere ad gloriam eſſentialem, quæ conſiſtit in viſione Dei, ſed accidentalem tantum, quam reponunt in gaudio ſpeciali, quod pœnitentes percipient ex bonis operibus quæ eorum lapſum præceſſerunt. Et hæc ſententia adverſatur communi ſententiæ theologorum omnium de reviviſcentia meriti bonorum operum virtute abſolutionis; pœnitens enim quivis nondum iuſtificatus, immo quivis peccator delectatur conſcientia recte facti. In hoc igitur gaudio ſeu delectatione recte facti non eſt reponenda reviviſcentia meritorum bonorum operum, quæ peccatum præceſſerunt. Tertia ſententia aſſerit, & hæc media via incedit inter illa duo extrema, pœnitentem præter gratiam ſanctificantem quæ reſpondet eius pœnitentiæ, accipere inſuper gradus gratiæ & virtutum quas per lapſum amiſerat, & bonorum operum præcedentia merita ei imputari ad vitam æternam & præmium eſſentiale pro intenſiori vel remiſſiori pœnitentia.

§. CXLVII.

De reviviſcentia peccatorum poſt lapſum ſubſequens pœnitentiam.

Occaſione diſcuſſionis reviviſcentiæ meritorum bonorum operum per ſacramentalem abſolutionem, hæc altera inſtituitur abſimilis quæſtio de reditu peccatorum, videlicet an peccata per pœnitentiam dimiſſa ac extincta, labendo in culpam reviviſcant. Et ut clarius in agendo procedatur.

Nota. In peccato ſpectari poſſunt actio ipſa inordinata ſeu actus tranſgreſſionis pertranſiens; reatus culpæ ſeu macula peccati, quæ ex actione inordinata remanet in anima; reatus æternæ damnationis ſeu pœnæ in æternum luendæ; genus aut ſpecies unum peccatum ab altero diſtinguens; necnon effectus ex peccato conſequentes, ut ani-

animi hebetudo; maior proclivitas in malum ſeu peccatum; temporalis punitio, aliave huiuſce generis. Nullum horum formaliter & abſolute reviviſcit, ſed virtualiter tantum & ſecundum quid. Verum quia gravior difficultas de huius reviviſcentia oriri poteſt de tribus prioribus, ideo illa tria tantummodo erunt diſcuſſionis ſcopus.

Pro difficultatis igitur reſolutione ſtatuimus ac dicimus, nec actionem inordinatam, nec reatum pœnæ reviviſcere ſemel dimiſſa per abſolutionem Sacramenti Pœnitentiæ formaliter per ſubſequens peccatum. Et ad faciliorem huius partis probationem ſupponatur, quod peccatum, quod prius per abſolutionem dimiſſum fuerit, ſit deſperationis, & illud in quod relabitur, præſumptionis, certe in hac hypotheſi peccatum præſumptionis revocare nequit peccatum deſperationis, cum illud ſibi oppoſitum formaliter excludat, unde nec inducit maculam deſperationis, dum hæc macula eſt oppoſita maculæ peccati præſumptionis; Nam abſurdum eſt dicere peccatum præſumptionis eſſe peccatum deſperationis: Non ſuſcitat tandem prioris peccati reatum pœnæ æternæ, eo quod ille reatus ſit inſeparabilis a reatu culpæ, ac ideo repugnat, eum, qui immunis eſt a macula deſperationis, reum eſſe pœnæ æternæ debitæ eidem peccato deſperationis. Igitur peccata per abſolutionem dimiſſa formaliter non redeunt per relapſum in culpam: Et hoc eo vel maxime verum cenſendum eſt, quia docet fides, in renatis non redire per actualem culpam originale peccatum; alias non tolleretur, ſed tegeretur potius, ſicuti falſo autumarunt Novatores, ac rurſus prodiret. Cum autem eadem videatur ratio, quatenus ad præſens attinet, peccati originalis ac actualis; ita ſi peccatum originale deletum per baptiſma, formaliter non reviviſcit per ſubſequens actuale, nec actuale remiſſum per Pœnitentiæ abſolutionem reviviſcere debet formaliter per novum peccatum, quod abſolutionem ſubſequatur. Deinde remiſſio peccati in hac vita eſt, quod non amplius imputari poſſit ad vindictam & damnationem, alias non diceretur peccatum dimiſſum, ſed potius ſupplicii executio ſuſpenſa & dilata, ut ſapienter diſcurrit hic Eſtius. Igitur culpa per Sacramentalem abſolutionem dimiſſa non reviviſcit formaliter & abſolute per peccatum recidivum.

Quod vero (& hæc eſt altera pars) peccatum per relapſum ad novum peccatum poſt abſolutionem reviviſcat virtualiter ſeu æquivalenter, ac ſecundum quid, patet, quia peccatum dimiſſum ad hoc ut vere dicatur virtualiter reviviſcere, ſatis eſt quod ſubſequens peccatum contrahat ex illo circumſtantiam, quæ malitiam eius multum aggravet, & reddat peccatorem obnoxium graviori ſupplicio. Et hoc demonſtrat exemplum iudicis humani ſive eccleſiaſtici ſive ſæcularis, qui delinquentem, quem ſuis pœnis ſemel punierunt, ſi in idem crimen relabatur, gravius & acerbius iudicant & puniunt; unde fur qui prima vice carcere aut alia ſimili pœna fuit mulctatus, ſi in nova furta iterato labatur, non levibus pœnis ſicut in primo furto, ſed morti, aut triremi damnatur; unde cum relabens poſt abſolutionem in nova peccata contrahat ex peccatis dimiſſis per abſolutionem, ſpecialem malitiam, graviori pœna eſt plectendus. Igitur ſi non formaliter, virtualiter quidem ſeu æquivalenter, ac ſecundum quid in relapſu reviviſcunt ac redeunt. Et 1. qui iterum labitur, obtendere nequit ignorantiam, quæ non parum minuit peccatum, nec partem habet in ea oratione Chriſti Domini: *Pater ignoſce illis; non enim ſciunt quid faciunt*. In pœnitentia enim intellexit quam amarum ſit dereliquiſſe Dominum, quam fallaces terrenarum voluptatum, paſſionum, ac mundi illecebræ, propriam exhorruit infamiam, ingemuit coram Deo, humiliter ſe deiecit & ſuarum culparum vanitatem deflevit. Item redeunt, quia in recidivo peccato, ut agnovit D. Thomas cum aliis Theologis, exurgit ex peccatis dimiſſis ingratitudo contra Dei clementiam, quæ multum recidivum peccatum aggravat. *Dicendum*, ait Angel. Doctor 3. p. q. 88. art. 2., *quod peccata dimiſſa per pœnitentiam redire dicuntur in quantum reatus eorum ratione ingratitudinis virtualiter continetur in peccato ſubſequenti*. Adde hic, quod ex peccatis dimiſſis exurgit in iterata prolapſione contemptus Dei, ut Tertullianus ait lib. 5. *de pœnitentia* cap. 5. *Dei dono contumeliam facit, deſpicit datorem cum datum dederit, denegat beneficium cum beneficium non honorat*. Redeunt Inſuper, & quatenus in peccata relapſus iterum damnationi ſubiicitur, & in quantum Deus novis provocatus ſceleribus pœnas illas infligit, quæ remiſſa culpa luendæ ſunt, ut alias dictum fuit. Item quia impius rediens ad improborum ſocietatem, aliorumque iniquorum conſortium, vividiori ſenſu & ſtimulo atte-

ciori ſuæ conſcientiæ pungitur & laceratur. Si igitur peccata in relapſu virtualiter ac æquivalenter reviviſcunt, & ex hoc ſubſequentium peccatorum malitiam aggravant, cum pro modo culpæ debeat eſſe modus pœnæ, certe ſicut apud iudices mundi gravius puniuntur peccata relapſus quam priora, ſic a divina iuſtitia acrioribus pœnis mulctantur peccatores, qui poſt peccata dimiſſa per ſacramentalem pœnitentiam in peccata relabuntur, ut conſtat 2. Petri cap. 2. *Facta ſunt eis poſteriora deteriora prioribus*, & ipſe Dominus ad Paralyticum, cui ſanitatem corporis & animæ reſtituerat, Ioan. 5. ait: *Vade: noli amplius peccare, ne deterius aliquid tibi contingat*. Habertus & P. Berti cum aliis.

A P P E N D I X.

De Ritibus in adminiſtrando Sacramento Pœnitentiæ.

Quoad ritus in Sacramento Pœnitentiæ adminiſtrando non multum nobis erit immorandum, eo quod qui occurrunt cum reſpiciant tantum locum, tempus, & modum faciendæ & excipiendæ confeſſionis Sacramentalis, hic paucis eos expediemus. Locus itaque audiendæ confeſſionis laicorum, præſertim mulierum, eſſe debet Eccleſia in ſede patenti ad hoc conſtructa, quæ dicitur vulgo *Confeſſionale*. Sic ſtatuerunt plura Concilia, & Ritualia. Et ex Conciliis ita iubet Colonienſe celebratum 1 an. 1280. cap. 8. ſub pœna excommunicationis, Biterenſe anno 1246. can. 46. Narbonenſe 1551. can. 51. Mediolanenſe 1565. Conſtitutione 1. part. 2. cap. 6. Narbonenſe 1609. cap. 19. Rituale Romanum, Sacramentale Ambroſianum &c. Sacrorum Miniſtrorum ſedes ſeu confeſſionalia ſecundum laudatum Concilium Narbonenſe prius inſpicienda & approbanda ſunt ab Ordinariis, vel ab eorum Vicariis Generalibus, & eorum forma deſcribitur a Concilio Aquenſe anno 1583. præcipiens, ut ex utroque latere clauſa ſint duobus aſſeribus, laminaque ferrea minutim perforata, ac a parte Confeſſarii ſit velum nigri coloris, ne videri poſſit a pœnitente: appenſas habeant interius pagellas caſuum reſervatorum tam Romano Pontifici, quam Ordinario: ubi genuflectunt pœnitentes, habeant ſacri Crucifixi imaginem aut pictam, aut diligenter expreſſam in charta. Huiuſcemodi formam diſpoſitionemque confirmat fere omnium Eccleſiarum conſuetudo. In Eccleſiis igitur audiendæ ſunt confeſſiones, non autem in Sacrario, quod Sacerdoti ſacra peracturo patere debet, non plebi. Eadem conſtituunt Concilia, Ritualia, & Sacerdotum Inſtructiones.

Quoad tempus autem, ait prælaudata Synodus Mediolanenſis tomo Conciliorum 15. pag. 262. Sacerdotes niſi ex neceſſaria cauſſa mulieres ante Solis ortum, vel poſt eius occaſum, confitentes audiant. Similia verba habentur etiam in Sacramentali Ambroſiano pag. 90. atque in omnibus particularibus Epiſcoporum præſcriptionibus & mandatis.

Circa Confeſſarii habitum Synodus Nemaurcenſis præcepit, ut *Sacerdos capucium indutum in capite teneat, & etiam inclinatum*, & S. Franciſcus Saleſius in ſua Confeſſariorum Inſtructione cap. 2. *Hoc Sacramentum*, ait, *adminiſtrabitis induti toga, ſuperpelliceo, ſtolam habentes in collo, & pileum in capite, in apparenti & conſpicuo loco inſidentes, facie amicabili ſimul & gravi*. Concilia quoque Mediolanenſi a ſub S. Carolo ſtatuunt ac præſcribunt Confeſſariis ſuperpelliceum & ſtolam. Sic Rituale Romanum editum ſub Paulo V. in quo tamen additur, *prout temporum vel locorum feret conſuetudo*. Regulares Romæ ſtola ſolummodo utuntur. Confeſſarius, cuiuſcumque conditionis ſit pœnitens, ſedere debet, ut miniſterium & auctoritas miniſtri exigit. Pœnitentes vero, licet olim in exponendis peccatis ſederent, ſicut demonſtrant antiquus Ordo Romanus, & Ritualia edita a Marteneio & Morino, & nunc etiam apud Græcos tranſiit in morem, ut fidem facit Allacius lib. 3. *conſenſus Eccleſiæ Orientalis & Occidentalis* cap. 9. n. 6. in latina tamen Eccleſia nunc genuflectunt. Nam & olim pœnitentes pœnitentiam petebant ad terram proſtrati, eoque corporis ſitu ſeſe impoſitioni manuum ſubiiciebant: Quando autem reſpondebant interrogationibus Sacerdotum, & admonitiones audiebant, concedebatur eis ut ſederent, non tamen in ſcamno aliquo aut ſella, ſed ſuper terram habitu corporis humili ac lachrymabili. Prohibet tandem Ordo Romanus cap. *Ieiunii*, ne viri arma, ideſt enſem, aut baculum deferant; additque in Inſtructione S. Carolus ne utantur laſcivo aliquo ornatu ſive in capillis ſive in veſtibus, aut palliis auro intextis; mulieresque ceruſatas aut fucatas non audiendas. Et hoc idem traduot ac ſerio inculcant innumeræ Synodi relatæ in ſua Morali Theologia a Franciſco Genneto.

TRA-

TRACTATUS

DE SACRAMENTO EXTREMÆ UNCTIONIS.

NON ſine aliquo rationabili titulo vel cauſſa poſt Pœnitentiæ Sacramentum ſubſtituitur illud, quod dicitur extremæ Unctionis; ſed valde apposite hoc fit: Nam ſicuti Baptiſmo ſupponitur Confirmatio, utpote quæ ſit veluti ipſius Baptiſmi appendix, & ut ita dicam, complementum, quo in Chriſtiana Religione fidelis perficitur & confirmatur; ita extrema Unctio ponitur poſt Pœnitentiam, quia, ut notat Concilium Trid. ſeſſ. 14. extrema Unctio non ſolum Pœnitentiæ, ſed inſuper totius Chriſtianæ vitæ, quæ debet eſſe continuum pœnitentiæ exercitium, cenſetur a Patribus perfectio & complementum. Igitur breviter ea quæ ad hoc ſpectant Sacramentum exhibentur prælibanda. Et duo præcipue in re hac diſcutienda occurrunt: unum videlicet propugnare contra eterodoxos doctrinam fidei pro exiſtentia huius Sacramenti; alterum, quæ ſalvo fidei dogmate diſputari ſolent inter catholicas ſcholas, explanare.

§. I.

De natura Sacramenti extremæ Unctionis.

Varia ſunt vocabula, quibus præcipue ratione materiæ, vel formæ, vel ſubiecti, vel ordinis ad alias unctiones, vel effectus Sacramentum hoc exponitur. Dicitur enim *Oleum ſanctum* Græce, ut in eorum Euchologio, a Latinis vel *Oleum* ſine addito, vel *ſacrum Chriſmatis oleum*, vel *Oratio cum oleo*, vel *Unctio infirmorum*, quæ datur ſolis infirmis, vel *Sacramentum exeuntium*, cum non conferatur niſi probabiliter ex hac vita migraturis, vel *extrema Unctio*, quia præſupponit alias Unctiones, ſcilicet verticalem in Baptiſmo, & chriſmalem in Confirmatione, vel *Pœnitentiæ conſummativum*, quia peccatorum reliquias abſtergit. Huiuſcemodi latina vocabula leguntur in Pœnitentiali Theodori, in Decreto Yvonis, & in Capitularibus Caroli

Definitio Sacramenti extremæ unctionis.

Magni: quoad Græcos vero apud Arcudium, Allacium alioſve. Definiri autem ſeu explicari poteſt extrema Unctio, vel potius deſcribi: *Cæremonia ſenſibilis ſacra, ſeu ſacrum myſticum ſignum a Chriſto Domino inſtitutum, quo per unctionem olei benedicti & orationem Sacerdotis, ſeu formam præſcriptam, confertur fideli ægrotanti gratia ſanctificans, & ſimul ius ad auxilia ſpecialia, quæ neceſſaria ſunt, ut quis æquo animo, ſeu patienter morbi ferat incommoda, vincat inſidias, & impetus dæmonis, peccatorum reliquias abſtergat, necnon recuperet corporis ſanitatem, ubi animæ ſaluti expedierit.* Et hæc definitio in ſequentibus proximis diſquiſitionibus, ubi de materia, forma, auctore, ſubiecto, & effectu huius ſacræ cæremoniæ agetur, quoad ſingulas ſuas partes explicabitur. Cæterum definiri etiam poteſt definitione metaphyſica ſeu breviori; nempe *Sacramentum unctionis infirmorum novæ legis inſtitutum ad ſalutem animæ & corporis, factæ per Sacerdotem.* Ita Sylvius: Et in hac definitione Sacramentum eſt loco generis, reliquæ particulæ rationem habent differentiæ.

Dicitur in priori definitione ſeu deſcriptione, 1. *cæremonia ſenſibilis*, cuius loco poni debet Sacramentum, ex quo ſtabilitur veritas probanda contra Novatores. Dicitur 2. *a Chriſto Domino inſtituta*, cum illam non inſtituerit D. Iacobus, ut poſtea demonſtrabimus.

Dicitur 3. *conſtans unctione olei benedicti*, quæ eſt materia proxima & remota huius Sacramenti, *& oratione*; quæ eſt forma, ut infra ſuo loco dicetur.

Cum cæremonia extremæ Unctionis ſit novæ legis Sacramentum, gravem habent controverſiam catholici contra hæreticos, & præcipue contra recentiores decimi ſexti ſæculi, Lutherum nempe & Calvinum, qui extremam Unctionem manifeſte ex albo Sacramentorum expunxerunt, ut de primo habetur in ſuo libro *de Captivitate Babylonica*, ubi extremam Unctionem explicat pro ſolo ritu, quo in primordiis Eccleſiæ miracula fiebant ſuper infirmos, qui iamdudum defecit; & de ſecundo in lib. 1. *Inſtitutionum* cap. 17. n. 1. ubi ita ait: *fictitium Sacramentum extremæ Unctionis hyſtrionica hypocriſis*, &c. Damnarunt aliqui de tali errore, ut Bellarminus, Albigenſes, Waldenſes, Wicleffum, Huſſitas. Verum quidquid ſit de Albigenſibus, cer-

tum eſt alios convinci non poſſe, immo in contrarium habetur; nam Waldenſes in ſua profeſſione fidei quam præſentarunt Uladislao Regi Hungariæ, fatentur ſeptem Eccleſiæ Sacramenta. Hi enim non improbabant Sacramenti naturam, ſed olei conſecrationem. Wicleſſum vero & Huſſitas liberat ad hac ſuſpicione Concilium Conſtancienſe, cum Concilium inter illorum errores hunc non recenſeat. Et revera non negabant Huſſitæ hoc Sacramentum, ſed aſpernabantur ritus uſitatos in illius adminiſtratione.

§. II.

De exiſtentia ſeu veritate Sacramenti extremæ Unctionis.

Extrema Unctio eſt vere & proprie novæ legis Sacramentum, ut de fide tenendum definit Concilium Trid. ſeſſ. 14. can. 1. his verbis: *Si quis dixerit extremam Unctionem non eſſe vere & proprie Sacramentum a Chriſto Domino inſtitutum, & a S. Iacobo Apoſtolo promulgatum, ſed ritum tantum acceptum a Patribus aut figmentum humanum; anathema ſit.* Hoc Sancti Concilii dogma firmiſſimo Scripturæ & Traditionis fundamento nititur, ex quo duplici fonte veritatem hanc explicare, ac contra ipſius hoſtes pro viribus demonſtrare contendam. Et ut facilius ac manifeſtius res aperiatur, ab ipſa Sacramenti natura opus ſic aggrediar;

Ad hoc ut aliquis ritus ſeu cæremonia veram propriamque naturam ſeu rationem habeat Sacramenti novæ legis, quatuor præcipue requiruntur, nempe ut ſit ſignum ſenſibile, ut adſit divina gratiæ promiſſio, divina inſtitutio, & ritus ſtabilitas ſeu perpetuitas: Unde cum hæc oſtendi poſſint ex divinis Scripturis contineri in ritu ſeu cæremonia, quam catholici appellant extremam Unctionem, procul dubio habet illa veram propriamque Sacramenti naturam, ſeu verum eſt & proprie dictum Sacramentum. Extrema Unctio eſt ſignum ſenſibile; ſiquidem poſita eſt in exteriori infirmi unctione, & exteriori oratione a Sacerdote prolata in peragenda ipſius infirmi unctione. Inſtituta eſt a Chriſto Domino ut ſignum permanens ad dandam gratiam ſanctificantem, & quando ita animæ expediat, ut etiam corporis valetudinem conferat. Et pro huiuſcemodi effectibus divinam habet promiſſionem, quæ omnia ex textu divi Iacobi in ſua Epiſt. canonica cap. 5. evidenter patebunt, ubi ita habetur: *Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes oleo in nomine Domini, & oratio fidei alleviabit infirmum, & ſi in peccatis ſit, remittentur ei.* Hæc autem verba evidenter indicant in ſe continere illa quatuor ſupra relata ſeu expoſita requiſita ad hoc ut aliquis ritus conditionem ſeu naturam habeat Sacramenti. 1. Quidem, ideſt ſenſibile ſignum, oratio nimirum adiuncta olei unctioni, quod ſignum a temporibus Apoſtolorum ad hanc uſque ætatem uſitatum fuit in Eccleſia. 2. Divina promiſſio in ipſa unctione, quæ gratiam confert, & peccata remittit, cum nullum peccatum ſine gratia remittatur, ait enim ibi S. Iacobus, *ſi in peccatis ſit, remittentur ei.* 3. Divina inſtitutio, nam cum ſolus Deus, & nullatenus homo poſſit reddere efficax elementum ſeu certum ſignum & cæremoniam ad gratiam infallibiliter producendam, evidenter ſequitur, extremam Unctionem, per quam infallibiliter gratia confertur, dummodo non ponatur obex, tali donatam fuiſſe virtute & efficacia a Deo, ſeu a Chriſto Domino: ſic enim promittit Apoſtolus per ea verba; *alleviabit eum Dominus.* 4. Stabilitas ſigni ſeu ipſius perpetuitas, cum præfata verba ſine ulla temporum limitatione, aut perſonarum dirigantur generaliter ad omnes fideles: idcirco ſicuti verba præcedentia laudatum textum, ſic & ſubſequentia afficiunt omnes tam præſentes quam abſentes, tam exiſtentes quam futuros. P. Henno.

Opponunt tamen Novatores, fruſtra nos colligere laudatum ritum extremæ Unctionis eſſe Sacramentum ex epiſt. Iacobi, tanquam ex Scriptura, cum illa Epiſtola non ſit canonica. Reſp. ex ſe corruere Novatorum argumentum, dum falſo afferunt, Epiſtolam Iacobi, quæ eſt præcipuum & veridicum fundamentum noſtræ ſententiæ catholicæ, non eſſe canonicam. Nam ex quo alio teſtimonio agnoverunt Novatores Epiſtolas D. Pauli eſſe canonicas, niſi quia per traditionem acceperunt? Unde cum ab ipſa quoque traditione habeatur illam Epiſtolam eſſe canonicam, neceſſe eſt quod aut denegent fidem etiam Epiſtolis D. Pauli, aliiſque libris canonicis, & ſic nihil certi nobis erit circa Scripturam, aut Epiſtolam etiam Iacobi admittant veluti canonicam, cum pro utraque parte eadem militet ratio, ac regula.

Inſtant: quod dato etiam Epiſtolam Iacobi eſſe canonicam, non magis tamen ex ea ha-

habebitur unctionem infirmorum in hac Epiſtola allatam eſſe Sacramentalem, quam habeatur lutum & ſputum quibus Chriſtus cæcum ſanavit, fuiſſe veri alicuius Sacramenti materiam; cum non ſecus ac illa, iſta pariter ad ſolam morborum corporis curationem pertineat & pertinuerit, quandocumque adhibita fuit ab Apoſtolis. Reſpondeo negando paritatem, & diſparitas, quæ eſt latiſſima, in eo conſiſtit, quod Chriſtus non præcepit ut Apoſtoli & eorum ſucceſſores luto & ſputo uterentur, ſicuti iuſſit, ut oleo inungerent infirmos, ſicuti ex Spiritus Sancti afflatu interpretatus eſt S. Iacobus; neque luto & ſputo coniunctam voluit gratiam, qua peccata remmitterentur, ſicut teſtatur idem S. Iacobus adnexam eſſe extremæ infirmorum unctioni; neque formam aliquam aut miniſtros Chriſtus aſſignavit dum adhibuit lutum & ſputum, ſicuti aſſignavit in uſu unctionis infirmorum. Neque confundenda eſt hæc unctio cum illa cæci, quia iſta non pertinet ſicut illa ad unam dumtaxat corporis ſanitatem, ſed etiam ad remiſſionem peccatorum, ac ad divinam gratiam conferendam, de qua in unctione ab ipſo allata ſiluit S. Marcus, ſicut etiam de oratione Sacerdotum, quæ omnia in ſua unctione enumerat D. Iacobus. In unctione Marci fuit quidem præfiguratum & inſinuatum Sacramentum extremæ Unctionis, non vero inſtitutum; commendatum vero fuit & promulgatum, ut a Chriſto Domino inſtitutum, per S. Iacobum, ut ait Trid. Concilium ſeſſ. 14. cap. 1. ubi ita habetur, *inſtitutam eſſe hanc ſacram unctionem infirmorum tamquam vere ac proprie Sacramentum novi Teſtamenti a Chriſto Domino, inſinuatum quidem apud S. Marcum, per Iacobum autem Apoſtolum, ac Domini fratrem, fidelibus commendatum ac promulgatum*. Dicitur autem *inſinuari*, ut notat hic Bellarminus, id quod non expreſſe proponitur, ſed adumbratur, & obſcure indicatur per aliud tamquam ſignum & ſymbolum.

Hoc fidei dogma de Sacramento extremæ Unctionis comprobat quoque perpetua traditio conſtans Eccleſiæ. Et quia nimis longum eſſet per omnia Eccleſiæ ſæcula teſtes inquirere & afferre, ſatis erit aliquorum prioris ætatis teſtimonia adducere; & inter alios Tertullianus lib. 1. contra Marcionem ait: *Chriſtus nec aquam reprobavit, qua ſuos abluit, nec oleum, quo ſuos unxit*. Clarius vero habet Origenes, qui hom. 2. in Leviticum recenſens ſex modos quibus peccata remittuntur in nova lege, ſeptimum numerat in pœnitentia complete ac perfecte accepta, ſeu in Sacramento Pœnitentiæ, & in Sacramento extremæ Unctionis. *Eſt adhuc, inquit, & ſeptima, licet dura & laborioſa per pœnitentiam remiſſio peccatorum, cum lavat peccator in lachrymis ſtratum ſuum.... Et cum non erubeſcit Sacerdoti Domini indicare peccatum ſuum, & quærere medicinam, in quo impletur illud quod Apoſtolus dicit: Si quis infirmatur, vocet Presbyteros Eccleſiæ, & imponant ei manus, ungentes oleo in nomine Domini*. Origenes eo loci duo ſimul coniungit Sacramenta, Pœnitentiam ſcilicet, & Unctionem infirmorum, quia iſta a Patribus ſemper habita eſt tamquam perfectio & conſummatio Pœnitentiæ, non ſecus ac Confirmatio eſt perfectio Baptiſmi. Atque exinde fluxit praxis apud Græcos, ut pœnitentes iam abſolutos in ſupplementum ſatisfactionis inungant. Verum licet utrumque coniungat, unum tamen ab alio diſtinguit, cum materiam extremæ Unctionis aſſignet, quæ Pœnitentiæ Sacramento minime convenit. *Ungentes*, inquit, *cum oleo in nomine Domini*. Et hanc unctionem vacuam non ſupponit, ut ſunt meræ cæremoniæ ab Eccleſia inſtitutæ, dum aſſerit eiuſmodi unctione cum oratione coniuncta peccata dimitti: *In quo*, ait de remiſſione peccatorum, *impletur illud quod Apoſtolus dicit: Si quis autem infirmatur* &c. *ungentes cum oleo* &c. Patet igitur 1. quod Origenis ætate perſeverabat in Eccleſia inunctio olei quæ a Iacobo Apoſtolo in ſua epiſt. cap. 5. commendatur. 2. Unctionem iſtam diverſum fuiſſe Sacramentum a Pœnitentiæ Sacramento præciſe ſumpto. 3. Pro certo habuiſſe Origenem ritum illum præciſe eſſe Sacramentum proprie dictum, ſignum nempe ſenſibile, quod ex divina inſtitutione gratiam conferat. Patet 4. etiam ante Origenem, & Origenis tempore eamdem Eccleſiæ fidem viguiſſe de hoc ſacro ſacramentali ritu. Non enim de hoc ſcribit quaſi ſua ætate cœperit, ſed tanquam de re, quam a S. Iacobi tempore iam in uſu habebat Eccleſia. Ita loquitur S. Ioan. Chryſoſtomus, qui floruit ſæculo IV. lib. 3. *de Sacerdotio*. Ut fortius autem claudatur os Dallæo, calumnianti catholicorum fidem de hoc Sacramento, utpote ritu ab hominibus excogitato, adducatur in medium Innocentius I. initio ſæculi V. anno ſcilicet 402. inauguratus Pontifex, qui Decentio Eugubino Epiſcopo varia expoſtu-

ſtulanti circa tale Sacramentum dedit anno 416. Epiſtolam, in qua cap. præcipue 8. certiſſimum ſupponens ex communi Eccleſiæ ſenſu extremam Unctionem eſſe vere ac proprie dictum Sacramentum, reſpondet Decentio miniſtrandam eſſe iuxta Epiſtolam D. Iacobi ſolis ægrotantibus; (non eſt dubium de fidelibus ægrotantibus accipi & intelligi debere, non ut mos eſt apud græcos, iis qui bona fruuntur valetudine) oleum ab Epiſcopo eſſe benedicendum: *Sancto oleo chriſmatis perungi poſſe ab Epiſcopo confecto;* non implicare quod eodem oleo etiam laici in ſuis aut alienis infirmitatibus utantur, non tamen quaſi Sacramento, ſed ut ritu Chriſtiano; *non ſolum Sacerdotibus, ſed omni uti Chriſtiano licet in ſua aut ſuorum neceſſitate inungendo;* Unctionem Sacramentalem ab Epiſcopo vel a Presbytero faciendam: *Cæterum illud ſuperfluum videmus adiectum, ut de Epiſcopo ambigatur, quod Presbyteris licere non dubium eſt;* Unctionem denique non eſſe adminiſtrandam pœnitentibus illis, quibus nondum aliorum Sacramentorum diſpenſatio conceditur: *Non pœnitentibus iſtud infundi non poteſt, quia genus eſt Sacramenti: Nam quibus reliqua Sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur poſſe concedi?* Hæc ſub initio ſæculi S. Innocentius, quem loqui, ait P. Berti, de vero & proprio Sacramento, evidentiſſimum eſt: Nam unctionem & genus Sacramenti appellat, & reliquis Sacramentis eam comparat: Vocat hic Innocentius oleum infirmorum nomine chriſmatis, non quia confundat cum chriſmate Confirmationis, eo quia antiquitus chriſma ſimpliciter appellabatur, cum vocabulum *chriſma* non plus ſonet quam *ungo*, quæ actio fit in utroque Sacramento Confirmationis ſcilicet, & extremæ Unctionis. Confirmant autem hanc traditionem de Sacramento extremæ Unctionis uſque ad noſtram ætatem varia Concilia, ut Cabilonenſe, Aquiſgranente celebratum anno 836. can. 5. Regiativinum anno 850 cum aliis tandem recentiorum temporum. Generalia item, ut Conſtancienſe 1414. Florentinum, vel ſi velimus, Eugenius IV. adhuc eodem non ſoluto in Decreto Unionis anno 1439. Tridentinum ſeſſ. 14. habita anno 1551. ſed magnum pondus ac vim affert huic veritati vetuſtiſſima conſuetudo omnium Eccleſiarum miniſtrandi hoc Sacramentum: Nam in latina hoc teſtantur & liber Sacramentorum S. Gregorii, & Pontificale ſeu Rituale Romanum. In Græca vero Eucologium Goarii cum aliis: Igitur non eſt extrema Unctio ritus poſt aliqua ſæcula excogitatus, ut calumniantur Novatores, ſed initium quod habuit a S. Iacobo, ut miniſtraretur ut verum Sacramentum, ſemper perſeveravit uſque ad noſtra tempora: ſemper mos fuit illud miniſtrandi in utraque Eccleſia latina ſcilicet & græca pro vero & proprio Sacramento inſtituto a Chriſto pro ſuæ Eccleſiæ ſpirituali ac temporali profectu, nemine refragante, niſi ſolis Novatoribus.

Valde autem futilis eſt obiectio quam nobis facit Dallæus, videlicet quod non pauci veteres Patres & ſcriptores, qui myſteria Chriſtianæ Religionis accurate expoſuerunt, ut S. Dionyſius in ſua Eccleſiaſtica Hierarchia, S. Clemens in lib. Conſtitut. & S. Iuſtinus in Apologia &c. nihil de hoc meminerint: Nam, ut notat Ludov. Habert, ſi in iure duo teſtes affirmantes prævalent centum negantibus, & apud Philoſophos argumentum negativum nullius eſt roboris contra argumentum poſitivum, ideſt affirmativum; habentur præ cæteris tres locupletiſſimi teſtes inſignes, Origenes, Innocentius, & Decentius Epiſcopus Eugubinus de tali veritate, ut nihil officiat aliorum ſilentium, qui profecto dici poſſunt non ſcripſiſſe, eo quia occaſio illis defuerit, cum tunc nullus hæreticus Sacramentum hoc impugnaverit, ac nullus adhuc abuſus irrepſerat in eius celebratione. Nec mirum eſt allatos Patres ſilere de extrema Unctione, quando S. Gregorius Nazianzenus, S. Aug. celeberrimi & accurati Patres nihil loquuntur de ſacro Viatico, licet collatum fuerit S. Gorgoniæ, S. Baſilio, & S. Monicæ.

§. III.

De auctore immediato, & de tempore inſtitutionis extremæ Unctionis.

Circa auctorem Sacramentorum non ſolum nobis occurrit concertatio cum novatoribus, qui expungunt e numero Sacramentorum extremam Unctionem, autumantes eam eſſe humanum excogitatum, ac proinde nullatenus nec mediate nec immediate agnoſcunt Chriſtum Dominum huius Sacramenti auctorem; ſed etiam contra quoſdam, & non infimæ notæ Doctores, qui volunt extremam Unctionem non fuiſſe inſtitutam a Chriſto immediate, ſed ab Apoſtolis, præcipue a D. Iacobo, ac proinde a Chriſto ſolum mediate, quatenus hanc

fa-

facultatem eis fecerit inſtituendi hoc Sacramentum, cum nullus homo per ſe ſolum adnectere poſſit alicui ſigno infallibilem virtutem gratiam producendi ex opere operato, ſicut neceſſe eſt ut fiat in Sacramento. Et patroni huius ſententiæ ſunt Petrus Lombardus Magiſter ſententiarum lib. 4. diſt. 23. S. Bonaventura in eand. diſtinct. quæſt. 2. & Hugo a S. Victore; & ex tali noſtrorum opinione occaſionem carpunt Novatores convalidandi proprium errorem contra noſtrum dogma, videlicet extremam Unctionem non eſſe vere & proprie Sacramentum. Contra quos:

Dicimus ſaltem ut probabilius Sacramentum extremæ Unctionis immediate inſtitutum fuiſſe a Chriſto Domino. Et ad hoc ut res melius ac facilius percipiatur revocanda ſunt ad memoriam quæ ſtatuta fuere cum Conciliis a SS. Patribus in tractatu de Sacramentis in genere circa auctorem Sacramentorum, nempe quod ſolus Deus poſſit Sacramenta inſtituere, ac proinde omnia novæ legis Sacramenta immediate inſtituta fuiſſe a Chriſto Domino, igitur & Sacramentum extremæ Unctionis. Si enim Sacramenta etiam veteris legis, licet egena & vacua a Deo inſtituta fuere, ſicuti omnes communiter ſuſtinent; multo magis inſtituenda erant a Deo Sacramenta legis novæ, quæ tanto veteribus ſanctiora ſunt, & excellentiora, quanto in ſua efficacia fœcundiora, utpote quæ virtute qua donata ſunt, vim habeant gratiam infallibiliter ex ſe, ſeu ex opere operato producendi in ſuſcipiente, dummodo obicem pravæ diſpoſitionis eis non opponat: nam tribuere virtutem effectricem gratiæ ſenſibili elemento procul dubio omnem & hominum, & cuiuſvis alterius puræ creaturæ poteſtatem auctoritatemque prorſus excedit. Nemo igitur ſive hominum, ſive angelorum, excepto unigenito Filio Dei, cui omnem Pater dedit poteſtatem, immediate inſtituere potuit hoc Sacramentum extremæ Unctionis. S. Iacobus, ut etiam docet cit. Concilium Trid. ſeſſ. 14. fuit tantum promulgator, non immediate inſtitutor, ut clare colligitur etiam ex D. Th. hic, qui in reſponſione ad 2. explicans Magiſtrum Sententiarum ait, quod quando hic dixit Apoſtolum inſtituiſſe hoc Sacramentum, non de prima locutus eſt inſtitutione, qua legiſlatoris auctoritate conditur aliqua lex, ſed de promulgatione, qua S. Iacobus primus omnium ſcripto eam commendavit. Dixi *immediate*, quoniam nomine inſtitutoris venit & intelligitur qui eſt primus auctor, quam rationem Chriſtus ipſe ſibi reſervavit; ut licet facultatem fecerit Eccleſiæ immutandi Sacramentorum ritus & cæremonias, non fecit tamen facultatem immutandi numerum, neque ea quæ ad eorum ſpectant eſſentiam, formam ſcilicet & materiam, ut potior pars Doctorum probabilius tenet. Et revera inſtitutum humanum non dicitur inſtitutum Chriſti, tametſi poteſtatem inſtituendi a Chriſto homo receperit, ut patet in iis quæ divina poteſtate facit Pontifex, quæ facta dicuntur non a Chriſto, ſed a Pontifice. Inſuper nulla eſt ratio quare Chriſtus Dominus, qui cætera Sacramenta inſtituit, inſtituendum reliquerit Sacramentum extremæ Unctionis Apoſtolis, immo ne quidem Apoſtolis omnibus, ſed ſolo Iacobo, dum cætera omnia ad novam inſtituendam Eccleſiam ſpectantia commendaverat Apoſtolis omnibus, & præcipue Petro, quem caput primumque ædificii lapidem, necnon primum rectorem ac magiſtrum univerſalis Eccleſiæ conſtituerat.

Dixi *probabilius*, quia licet aliqui, ut Becanus, Bellarminus, Sylvius, ac alii velint ſolum poſt Concilium Trid. ad fidem pertinere quod Chriſtus Dominus immediate extremam Unctionem inſtituerit, negant id tamen quamplurimi alii non infimæ, immo præſtantiſſimæ notæ. Non enim eſt credibile, ait P. Henno, oppoſitam ſententiam tanquam hæreticam proſcripſiſſe, cum nunquam nota erroris in hoc ſignati ſint contrariæ ſententiæ patroni, ſcilicet Hugo Victorinus, S. Bonaventura, Magiſter ſententiarum; & eo vel maxime, quod ex definitione ipſius Concilii hoc colligi nequit; quia licet definiat Sacramentum extremæ Unctionis inſtitutum a Chriſto Domino, præſcindit tamen a verbis mediate & immediate, ut obſervant Henno, & Berti.

Quo autem tempore Chriſtus Dominus Sacramentum hoc inſtituerit, non conveniunt theologorum ſententiæ, his etiam exceptis, quos antea memoravimus putare inſtitutum fuiſſe ſpeciali revelatione Spiritus Sancti, ab Apoſtolis, ſcilicet a S. Iacobo, poſt Chriſti Aſcenſionem. Alii exiſtimant inſtitutum quando Apoſtoli facultatem acceperunt a Chriſto Domino ungendi & ſanandi infirmos, ut Victor Antiochenus, Vener. Beda & alii. Alii tandem & quidem veroſimilius inſtitutum volunt poſt Chriſti reſurrectionem cum Pœnitentia, quando poteſtatem impertitus eſt Apoſtolis ligandi, ac ſolvendi, cum extrema Unctio,

ut

Digitized by Google

ut diximus antea, ſit quoddam Pœnitentiæ complementum. Et Patres, præcipue Origenes, Chryſoſtomus agentes de remiſſione peccatorum, recenſita confeſſione, laudant ſimul & Iacobi verba de unctione ægrotantium.

§. IV.

De materia remota Sacramenti Extremæ Unctionis.

Materiam cuiuſque Sacramenti, ſæpe iam notavimus, duplicem eſſe, remotam ſcilicet & proximam. In Sacramento extremæ Unctionis materia remota eſt oleum uſuale & commune, ideſt ex olivis expreſſum, non ex nucibus & amygdalis, cum illud ſolum dicatur ſimpliciter oleum ſine ullo addito, & nullo alio liquore, vel balſamo admixtum, niſi eſſet in parva quantitate, & ab Epiſcopo peculiari benedictione conſecratum. In hoc conveniunt omnes Eccleſiæ Scriptores tum veteres, tum recentiores, ſolis Eterodoxis obmurmurantibus, & hanc olei benedictionem tanquam magicam ſuperſtitionem damnantibus. Diſcrepant tamen etiam catholici in ſtatuenda neceſſitate illius benedictionis olei, nimirum an neceſſaria ſit ex Eccleſiæ inſtituto ſeu præcepto, an etiam neceſſitate Sacramenti. Suſtinent pro neceſſitate huius præcepti Iuveninus, Natalis Alexander cum aliis, & teſtatur Ludovicus Habert ſententiam hanc factam eſſe communem in celeberrima Academia Pariſienſi. Ex oppoſito acriter decertant pro neceſſitate Sacramenti Soto in 4. diſt. 23. art. 1. q. 1. Bellarminus de extrema Unctione cap. 8. Sylvius in quæſt. 29. Supplementi art. 6. Eſtius; immo controvertitur ulterius de ipſa benedictione, num ita ſit Epiſcopo addicta, ut nequidem Pontifex diſpenſare poſſit; ac fieri a ſimplici Presbytero; & affirmant ita eſſe qui ſecundam patrocinantur ſententiam. Verum cum revera hodie communius negetur in benedictione neceſſitas Sacramenti, & agnoſcatur ſolius præcepti, eo quia nihil manifeſte habeatur oppoſitum nec in Scriptura nec in ſacris canonibus: Hanc ut probabiliorem ſequi hic cenſui, poſtquam expoſitum fuerit materiam huius Sacramenti debere eſſe oleum olivarum.

Oleum ex olivis expreſſum, non ex alio fructu, ex nucibus puta, amygdalis, ac ſimilibus eſſe veram Sacramenti extremæ Unctionis materiam conſtat ex communi uſu, quo nomine olei ſine ullo addito, proprie non intelligitur niſi oleum olivarum; nam oleum ita dicitur ab olea; & hoc conſtat etiam ex Scriptura, Iacobi 5. *Ungentes oleo*; & ex Conciliis, tum Florentino in Decreto unionis: *Quintum Sacramentum eſt extrema Unctio, cuius materia eſt oleum olivarum*, tum Trid. ſeſſ. 14. cap. 1. dicente huius materiam eſſe *oleum*; tum ex perpetuo Eccleſiæ ſenſu vel praxi. Immo non deſunt ſuæ congruentiæ relatæ in Catechiſmo Romano, ubi aptiſſime hæc materia ſignificat id quod vi Sacramenti interius in anima efficitur. Nam ut oleum mitigando corporis dolores magnopere proficit; ita Sacramenti virtus animæ triſtitiam & dolorem minuit. *In Sacramentis enim*, ait P. Henno, *utpote entibus moralibus magis attenditur communis hominum ſenſus, quam phyſica rei natura.*

Dixi *nullo aliquo liquore*, puta balſamo admixtum, quia neceſſitas huius admixtionis non habetur nec a Scriptura nec a Traditione, nec ex aliquibus veterum ſcriptis; immo Pontificalia latina & Eucologia græca oleum ſimplex requirunt, & exeuntes ex hac vita ſatis eſt quod in ſimplici oleo ungantur. Sic Habertus, & P. Berti. Appellatur quidem chriſma ab Innocentio I. in ſua epiſt. ad Decentium hoc infirmorum oleum, ſed utitur hic Pontifex nomine chriſmatis non ad denotandam mixtionem balſami, ſed ſolum unctionem, ut apud græcos; & nomen chriſmatis licet ſecundum uſum Eccleſiæ ſignificet peculiariter oleum balſamo mixtum ad Sacramentum Confirmationis conferendum, ſecundum ſe tamen eſt nomen genericum, unctionem generice ſignificans a verbo *ungo*, a quo derivatur.

§. V.

De neceſſitate benedictionis Olei infirmorum.

Ad miniſtrandum Sacramentum extremæ Unctionis certum eſt apud omnes D. D. neceſſario requiri quod oleum ſit benedictum; ſed gravis verſatur difficultas inter eos, num benedictio olei neceſſaria ſit neceſſitate iuris divini & Sacramenti, an iuris tantum eccleſiaſtici ſeu præcepti. Militant ex utraque parte inſignis notæ theologi, quorum aliquos iam antea notavimus; nec gravia utrique parti deſunt momenta. Verum ſententia de neceſſitate ſolius præcepti, iuris ſcilicet eccleſiaſtici, facta eſt communior, & præcipue in Academia Pariſienſi;

&

& cum magis mihi hæc arrideat, pro hac parte ſtare cenſui, ea præcipue ductus ratione, quod ut aliquid habeatur ut neceſſarium iure divino, conſtare debet ex Scriptura vel ex Traditione; ex neutra quarum conſtat benedictionem Olei infirmorum eſſe divinæ inſtitutionis, nempe iuris divini. Igitur videtur melius concludendum, eſſe tantum iuris eccleſiaſtici, ac proinde neceſſariam non eſſe neceſſitate Sacramenti, ſed ſolius præcepti; tametſi initium huius benedictinnis ab ipſo Eccleſiæ ortu repetatur. Non conſtat quidem ex Scriptura: Nam S. Iacobus, a quo primum promulgatum fuit hoc Sacramentum, ac ſcriptis mandatum, aſſerit ſimpliciter infirmum oleo ungendum, abſque ulla mentione benedictionis. Addit quidem *in nomine Domini*; ſed hoc non refertur ad oleum, ut illud ſignificet rem per invocationem nominis Domini conſecratam, ſed ad actionem ipſam miniſtri, nempe ad unctionem, quæ ab ipſo facienda eſt non ſui nomine, ſed nomine Domini. Non conſtat ex Traditione; nam licet nos doceat Traditio uſum perpetuum in Eccleſia olei benedicti in hoc Sacramento adminiſtrando, non ſequitur tamen benedictionem illam eſſe de iure divino, ideo de eſſentia & neceſſitate Sacramenti; ſicuti ex eo quia univerſalis ſit & conſtans traditio in Eccleſia quod vinum in altari offerendum ſimplex non ſit, ſed aqua delibutum, illa mixtio, ut communiter ſentiunt theologi, non eſt præcepti divini, & de ſubſtantia Sacramenti & Sacrificii. Nec mirum quod Eugenius IV. & Concilium Trid. exponant pro materia extremæ Unctionis oleum benedictum, non vero aquam benedictam pro materia Baptiſmi; hoc enim ambo caverunt propter controverſiam, quæ de olei benedictione verſatur in ſcholis, dum nulla verſatur circa benedictionem aquæ; unde nullatenus detraheretur opinioni probabili aſſerenti benedictionem olei pertinere ad eſſentiam Sacramenti extremæ Unctionis, ut factum fuiſſet ſi oleum nude pro materia huius Sacramenti proponeretur, ſicuti aqua in Baptiſmo: uſi ſunt vero eadem loquendi formula, qua veteres uſi ſunt, eo vel maxime quod illa benedictio ſit conveniens oleo extremæ Unctionis, ſaltem ut ab Eccleſia præcepta. Idcirco merito damnati fuere Waldenſes, quod benedictionem illam contemnerent. Inſuper certiſſimum eſt, ritum quem Deus inſtituit in Sacramentis, invariabilem eſſe ac permanentem, ut in Liren. Commonit. 1. cap. 32. ſed in Eccleſia ritus benedictionis olei non eſt firmus & immutabilis, cum pro diverſitate regionum varius ſit ac diverſus: hinc apud latinos benedictio olei ita ſemper fuit propria Epiſcopo, ut nequidem per Pontificis diſpenſationem committi poſſit ſecundum aliquos ſimplici Sacerdoti; dum in Eccleſia Orientali ſimplices Presbyteri oleum benedicunt, quo ungunt infirmos, ſine ulla reprehenſione Eccleſiæ latinæ, quæ dum græcam in ſuam communionem recepit, eam de tali uſu tanquam de errore non obiurgavit, nec illum eidem interdixit; immo cenſetur illum ei approbaſſe, dum eam in ſuam communionem ſalvo tali ritu recepit in Conciliis Lugdunenſi & Florentino; cum aliunde Eccleſia unionem inire nequeat cum iis, quos novit verſari in errore tanti momenti, ſicut eſt ritus circa res Sacramentorum adulterare, variando ritus a Chriſto inſtitutos in eorumdem Sacramentorum inſtitutione, niſi de tali errore ſe retractent. Valde igitur probabile eſt benedictionem olei non eſſe a Chriſto inſtitutam, nec pertinere ad ſubſtantiam Sacramenti. Sic Habertus.

Collige ex ſilentio Eccleſiæ latinæ contra Græcorum ritum benedictionis olei factæ a ſimplici Sacerdote, uon ita omnimode convenire Epiſcopo, ut non poſſit demandari per Pontificis diſpenſationem ſimplici Sacerdoti tanquam miniſtro extraordinario, dum in Eccleſia græca uſus ſervatur, ut a ſimplicibus Sacerdotibus tanquam miniſtris etiam ordinariis oleum hoc benedicatur. Nam ſi aliter res ſe haberet, ſilere non poſſet Eccleſia latina contra tam gravem abuſum, & communicare cum Eccleſia, quæ eſſentialia in Sacramentis pertinaciter adulteraret, in ipſis nempe immutando quæ ſunt divinæ inſtitutionis, qualis eſſet benedictio olei iufirmorum, quando a ſolo Epiſcopo, & nullatenus per ſimplicem Sacerdotem ad valorem Sacramenti eſſet conſecrandum. Presbyteros Græcorum benedicere oleum infirmorum teſtantur Ioannes Nathanael in ep. ad Epiſcopum Anagninum, Arcudius, Allacius, aliique apud Martene lib. *de antiquis Eccleſiæ ritibus* cap. 7. art. 3. n. 7.

Verum quia iuxta Decretum & cenſuram Innocentii XI. non licet in Sacramentis conferendis ſequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, tutiore relicta, hinc ſi forte contingat deprehendere Sacerdotem ſe incaute adhibuiſſe in inungendo infirmo pro oleo infirmorum oleum cathecumenorum,

aut

aut chriſma, advertat ad Decretum Innocentii III. cap. *Paſtoralis* tit. *de Sacramentis non iter: in talibus nihil eſt innovandum, ſed caute ſupplendum quod incaute prætermiſſum*. Et multo magis hoc intelligendum eſt ſi oleum ſimplex fuiſſet, ideſt non benedictum, quia ſtante tali controverſia non eſt certum valere Sacramenrum extremæ Unctionis cum oleo non conſecrato collatum; quia etiam ex parte affirmante ſunt permulti & graviſſimi auctores, & nimis valida militant argumenta, & licet opinio negans (quia nihil circa hoc docet Scriptura & Traditio) ſit probabilior, altera tamen eſt tutior, quam ſequendam definivit Innocentius XI in Sacramentis conficiendis. In caſu vero quod oleum benedictum infirmorum videat Parochus deficere, priuſquam totaliter deficiat, admiſcebit non conſecratum, ut habetur cap. *Quod in dubiis de conſecrat. Eccleſ. non negamus quin oleum non conſecratum conſecrato poſſit oleo admiſceri*. Et quia non præſcribitur in hoc canone ut oleum admiſcendum ſit in minore quantitate conſecrati, merito contendit maior theologorum pars hanc cautionem minime eſſe neceſſariam. Habertus. Quamvis tamen non ſit de neceſſitate Sacramenti uti in hoc adminiſtrando, oleo eodem anno benedicto, non licet tamen vetus anni elapſi adhibere niſi in caſu neceſſitatis. Hinc mos eſt quotannis Feria V. in Cœna Domini, dum novum oleum conſecratur, vetus comburere.

§. VI.

De materia proxima extremæ Unctionis.

Materia proxima extremæ Unctionis eſt ipſa Unctio, ſeu olei, quæ eſt materia remota, applicatio; quia in Sacramentis, quæ conſiſtunt in actu tranſeunte, uſus ſeu applicatio materiæ, eſt materia proxima: Uſus namque aquæ & chriſmatis, ablutio ſcilicet & chriſmatio ſunt materia proxima Baptiſmi & Confirmationis, ac proinde actualis Unctio, extremæ Unctionis. Hæc autem unctio facienda eſt immediate pollice manus ipſius miniſtrantis, vel virga in caſu neceſſitatis tempore peſtis, & etiam extra neceſſitatem, in Eccleſiis ubi viget hic uſus. Hæc autem unctio ex praxi Eccleſiæ & præcepto Ritualium fieri debet in modum crucis; qui ritus tamen non eſt eſſentialis Sacramento.

§. VII.

De partibus infirmi inungendis.

Agitur de partibus corporis in infirmo inungendis in collatione extremæ Unctionis, cum certiſſimum ſit, quod confertur hoc Sacramentum per modum ſpiritualis curationis. Sicut enim corporales curationes non applicantur niſi partibus infirmis, ideſt iis, in quibus morbi eſt radix, non alias toti corpori; ſic medicina ſpirituali extremæ Unctionis inungendum non eſt totum corpus, ſed eæ tantum corporis partes, quæ ſunt prima peccandi principia, ſeu quinque organa ſenſuum, oculi nempe propter viſum, aures propter auditum, nares propter odoratum, os propter guſtum, manus propter tactum, qui licet diſperſus ſit per totum corpus, maxime tamen viget in manibus: ab his enim procedit omnis noſtra cognitio, & his potiſſimum corporis potentiis utimur ad peccandum.

Quamvis igitur ſi attendamus Scripturam, quæ de una tantum loquitur unctione infirmi, non ſecus ac in Baptiſmo de unica ablutione, ut in laudato Iacobi textu cap. 5. *orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini*, unica videatur ſufficere unctio; ex univerſali tamen uſu in Eccleſia recepto, cuius initium cum non inveniatur, cenſendus eſt ab Apoſtolis derivaſſe, ungi ſolent communiter quinque allati ſenſus. Dico *communiter*, quia ita communiter præſcribunt Ritualia, ut habetur in Eucologiis Græcorum & Ritualibus Latinorum: tamen in aliquibus Eccleſiis variat hic ritus: nam græci inungunt frontem, ac faciem propter ſenſuum organa, & in latina Eccleſia pluribus in locis adiungitur unctio pectoris; in aliis unctio capitis, in aliis tandem unctio renum. Unctio tamen renum titulo honeſtatis prætermittenda eſt in mulieribus. Unctio renum & pedum præſcribitur ab Eugenio IV. in ſuo Decreto pro Armenis: Quiſquis vero morem ſuæ Eccleſiæ, ait hic Sylvius, ſervare tenetur. Et quia ſenſuum organa quædam gemina ſunt, geminæ unctiones ſub una & eadem prolatione verborum, geminando tamen ſignum crucis, ſunt faciendæ, ubi talis eſt uſus, qui cæteroquin non eſt de eſſentia Sacramenti; ad quod ſufficit unctio in uno tantum ex ſingulis ſenſibus. Immo licet ſervetur uſus ungendi quinque ſenſus, nihilominus tamen probabilis eſt quorumdam opinio contra alios, qui volunt ſufficere ad eſ-

ſen-

Digitized by Google

ſentiam Sacramenti una aliqua unctio, ſicuti ad Baptiſmum ſufficit unica ablutio, licet temporibus ipſis Apoſtolorum ſervaretur trina immerſio. Etenim non ſecus ac de Baptiſmo dicit Chriſtus indeterminate quoad numerum immerſionum Matth. 28. *Baptizantes eos*, ita pro extrema Unctione nullas determinatas partes ungendas explicat D. Iacobus cit. cap. 5. cum dicat ſolummodo *Ungentes eum*. Ad validitatem porro Sacramenti non eſt neceſſe ut quinque organa ungantur, ſed inungere ſufficit partes organis proximas, ut in oculis, naribus, & auribus: Et hæc eſt conſuetudo Eccleſiæ Romanæ. Sylvius.

Epiſcopi aliive Sacerdotes, tametſi in eorum conſecrationibus in manibus inuncti ſint, nihilominus illorum manus inungendæ ſunt oleo extremæ Unctionis, quia unctiones antea factæ fuerunt alterius rationis, ideſt in Sacerdotali oleo cathecumenorum, & in Epiſcopali oleo chriſmatis, non vero oleo infirmorum: Unde licet aliquibus in locis ob reverentiam ſacri Ordinis ungant eorum manus exterius: (& ita decrevit ſecunda Synodus Provincialis Cameracenſis tit. 12. cap. 6. conformiter ad Decretor. tit. 11. & ita præſcribit Rituale editum iuſſu Pauli V.) Alibi tamen non irrationabiliter ſtatuitur palmas manuum etiam Sacerdotibus & Epiſcopis eſſe inungendas. Quiſque autem ritum ſuæ ſervet Eccleſiæ, donec a Pontifice iſtius ritus non improbetur. Sacerdos qui ſolus ſit, ideſt cui deficit qui ei extremam Unctionem miniſtret, non poteſt iuxta communem Eccleſiæ ſenſum, eam ſibi miniſtrare, quia Sacramenta quæ in uſu ipſo conſiſtunt, requirunt diverſum Miniſtrum a ſuſcipiente. Unde nemo poteſt ſeipſum baptizare, confirmare &c. ſicuti poteſt ſibi Euchariſtiam tribuere, quæ eſt Sacramentum conſiſtens in re permanente. Et S. Iacobus qui fuit, ut vidimus, huius Sacramenti promulgator, indicavit diverſas eſſe perſonas infirmorum a Presbyteris ungentibus: *Orent*, ait, *ſuper eum, ungentes oleo* &c. Sylvius.

Mutilati in aliquo membro, puta viſu, manu, vel pede, ungendi ſunt in parte viciniori organo quod deficit; quia licet non potuerint peccare exterius per talia membra, quibus carebant, potuerunt tamen interius per voluntatem appetendo actus exteriores, qui per eiuſmodi organum perficiuntur, exteriuſque prodeunt. Sylvius, Habertus.

In caſu inſtantis mortis, vel morbi contagioſi, ne Miniſter exponatur evidenti periculo, fiat unica unctio in capite, in quo omnes vigent ſenſus; ſin minus in alia corporis parte, omnes ſenſus in una forma exprimendo hoc pacto: *per iſtam Sanctam unctionem* &c. *quidquid per viſum auditum, tactum* &c. Et in caſu morbi contagioſi uti licebit, ut diximus ſupra, virga oblonga, quæ deinde comburatur, aut ſervanda purgetur, ut ait Concilium Cameracenſe. Sylvius.

§. VIII.

De forma Sacramenti extremæ Unctionis.

Non defuere qui putarunt nullam formam eſſe proferendam in collatione huius Sacramenti propter benedictionem qua oleum infirmorum ab Epiſcopo benedicitur. Verum cum omne novæ legis Sacramentum ſignificare debeat gratiam quam confert, immo gratiam confert ſignificando, & ſignificatio potiori modo conveniat formæ, cum materia per ſe indifferens ſit ad multa ſignificanda, ad quorum aliquod ſignificandum determinatur per formam: hinc etiam hoc Sacramentum extremæ Unctionis habere debet ſuam propriam formam, cum proprium ſit cuiuſque Sacramenti novæ legis, ut conſtet rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma, ex quorum coniunctione iuxta S. Auguſt. alias in tali propoſito laudatum fiat Sacramentale ſignum ſeu Sacramentum: *Accedit verbum* (ait S. Doctor) *ad elementum, & fit Sacramentum*.

Forma autem extremæ Unctionis in his verbis conſiſtit: *Per iſtam Sanctam unctionem, & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid per viſum deliquiſti*. Ubi vero inungitur auris, dicendum eſt *auditum*, & ſic de cæteris. Et ſi quæ aliæ formæ in ſpeciem diverſam referantur, ad hanc quoad ſenſum ſubſtantialem ſunt reducendæ.

Quæritur hic primo, num omnia verba in dicta forma relata aut iſtis ſimilia ſint formæ eſſentialia. Reſolvunt Theologi ea tantum eſſe eſſentialia, per quæ effectus Sacramenti ſatis exprimitur, & hæc ſunt *per iſtam Sanctam unctionem indulgeat tibi Deus*, ſicuti in Sacramento Pœnitentiæ ſufficerent ad legitimam formam *Abſolvo te*; reliqua verba ſunt tantum neceſſaria neceſſitate præcepti: unde mortaliter peccaret, qui de conſueta Eccleſiæ forma quidpiam malitioſe omitteret.

Quæ-

Quæritur 2. num forma deprecativa, qua utitur Eccleſia in huius Sacramenti adminiſtratione, ita ſit neceſſaria, ut ſi miniſter eam in indicativam verteret, invalidum eſſet Sacramentum. Permulti celeberrimi Theologi ex recentioribus, & alii verſatiſſimi Scriptores in lectione veterum rituum, ut eſt inter alios Pater Martene, antiquitus uſitatam fuiſſe etiam in Eccleſia latina formam indicativi modi in miniſtrando hoc Sacramento ſuſtinent, & aliquando formam mixtam indicativo modo & deprecativo. Unde contendunt quod ſi nunc quoque alterutra adhiberetur, irritum non redderetur Sacramentum. Primæ exemplum habetur in forma Ambroſiana relata ab Alberto Magno & a S. Bonaventura, & eſt huius tenoris: *Ungo te:* Item legitur forma indicativa in Sacramentali Veneto laudato a Petro Arcudio lib. 5. *de Concordia Eccleſiæ Orientalis cum Occidentali*, nempe *ungo te oleo ſanctificato in nomine Patris* &c. *ut more militis uncti præpareris ad certamen, ac aereas poſſis ſuperare poteſtates*. Et aliæ huiuſmodi formæ exhibentur a diverſis vetuſtis Ritualibus, ideſt formæ indicativæ. Alterius formæ extremæ Unctionis uſitatæ in Eccleſia latina mixtæ modo indicativo & deprecativo habetur exemplum in libro Sacramentorum Gregorii Magni, quæ videri poteſt in Commentario hiſtorico Sacramentorum Patris Iuvenin. Teſtimonio antiquæ praxis Eccleſiæ adhibendi indicativam formam & abſolutam pro deprecativa ſine præiudicio validitatis Sacramenti extremæ Unctionis addi poſſet, quod hæ duæ formæ non diſcrepant niſi accidentaliter. Variatio autem accidentalis in forma, ut iam notatum fuit, ubi de Sacramentis in genere, irritum non reddit Sacramentum. Hinc in Baptiſmo conferendo agnoſcunt Theologi eumdem valere ſive miniſtretur in forma indicativa, ſive in forma deprecativa. Pluribus tandem abhinc ſæculis ubique apud latinos forma extremæ Unctionis eſt tantum deprecativa. Et hoc conſtat ex Ritualibus omnibus, quæ tribus abhinc ſæculis ſunt in uſu, ubi ſupra allata forma deprecativa legitur. Immo S. Th. & alii ſuæ ætatis, ſeu decimi tertii ſæculi ita erant de iſta perſuaſi, ut acriter formæ abſolutæ validitatem contenderint. De hoc agitur tum in Decreto Inſtructionis Armenorum ab Eugenio IV. edito, tum in Concilio Trid. ſeſſ. 14. cap. 1. *de extrema Unctione*, ubi ita habetur: *Quibus verbis docet Synodus ſacra, formam eſſe illa verba: Per iſtam Sanctam unctionem* &c. Et iuxta eiuſdem Concilii definitionem de fide eſt huiuſmodi formam deprecatoriam eſſe huic Sacramento convenientem; quia hac forma exprimitur actio & intentio Miniſtri cum dicitur *per iſtam Sanctam unctionem*. Et hæc alia verba *per ſuam piiſſimam miſericordiam*, cauſſam principalem, quæ operatur ſpiritualem unctionis effectum, indicant: Præcipuus vero Sacramenti effectus, ſeu peccatorum remiſſio per poſteriora *quidquid deliquiſti* ſignificatur. Concilium tamen ita laudavit formam deprecatoriam, ut irritam non declaraverit indicativam. Habertus, Iuvenin. in Comment. &c.

Dixi *apud latinos*, non quia græci utantur indicativa, cum & eorum forma licet diverſis verbis, conſimili tamen ſenſu cum latinis, ſit deprecativa, ut ex eorum Euchologiis colligitur; & de hoc teſtatur etiam Arcudius lib. 5. cap. 5. ubi ait: *Forma extremæ Unctionis eſt deprecatoria, ut etiam apud latinos, & latinæ quoad ſenſum reſpondet.*

§. IX.

De Miniſtro extremæ Unctionis.

Heterodoxi recentiores qui expunxerunt a Sacramentorum albo extremam Unctionem, eam ut meram cæremoniam ab hominibus acceptam conſiderantes, etiam circa eiuſdem Miniſtrum ſuas fabulas excogitarunt, captioſe textum cap. 5. Epiſt. Iacobi de Presbyteris, quos ibi iubet ad huius Sacramenti adminiſtrationem advocandos, interpretantes pro Senioribus ætate, vel Magiſtratu, ſeu Primatibus civitatis vel loci, ut Calvinus qui hos Miniſtros agnoſcit huius Sacramenti, ſicuti legitur lib. 4. ſuarum *Inſtitutionum* cap. 19. Ulterius tam iſte quam Lutherus in ſuo libro *de Captivitate Babylonica* damnant catholicos quod adminiſtretur per unum tantum Sacerdotem hoc Sacramentum contra præſcriptum Epiſt. Iacobi 5. in qua iubetur ut in tali collatione multi advocentur Presbyteri. Contra horum errores expoſuit catholicam Eccleſiæ doctrinam Concilium Trid. ſeſſ. 14. cap. 3. de extrema Unctione, nempe ſolos Sacerdotes intelligendos eſſe nomine Presbyterorum cap. 5. Epiſt. Iacobi, non vero Seniores aut principaliores in populo, qui ſint vocandi ad miniſtrandum hoc Sacramentum: Eamque definivit can. 4. eiuſdem ſeſſionis, in quo ſic habetur; *Si quis dixerit Pres-*

Presbyteros Eccleſiæ, quos B. Iacobus adducendos eſſe ad infirmum inungendum hortatur, non eſſe Sacerdotes ab Epiſcopo ordinatos, ſed ætate ſeniores in quavis Communitate, ob idque proprium extremæ Unctionis miniſtrum non eſſe ſolum Sacerdotem; anathema ſit. Unde ſit.

Soli Sacerdotes & Epiſcopi ſunt Presbyteri notati in Epiſt. Iacobi cap. 5. ac ideo hi tantum ſunt legitimi Miniſtri Sacramenti extremæ Unctionis; Et hoc probat tum Scriptura, tum conſtans & perpetua Eccleſiæ traditio. Scriptura enim nomine Presbyteri (quod græcum eſt, & nomen dignitatis) licet aliquando intelligat ſeniores ætate aut Magiſtratus, ut habetur in Evangelio, in Actibus Apoſtolorum, ac aliis in locis, ex conſueto tamen modo loquendi, & præcipue quando agitur de Sacris Eccleſiæ miniſteriis, & præſertim de Sacramentis, ſemper deſignat Sacros Eccleſiæ miniſtros ſeu Sacerdotes. Immo ordinarius ſtylus Scripturæ eſt uti hoc vocabulo, ut nomine non ætatis, ſed dignitatis Eccleſiæ Miniſtrorum ob excellentiam ſacri Ordinis, quo ſunt inſigniti, & reſpectu habito ad Sancta ac inſignia officia, quibus ſunt deſignati, nec alio nomine proprie loquendo exponit Sacros Eccleſiæ Miniſtros, quam nomine Presbyteri & Sacerdotis. Igitur S. Iacobus in ſua Epiſt. non intelligit nomine Presbyterorum quos innuit adducendos ad Miniſtrandam extremam Unctionem ſeniores, aut excellentiores ex populo, ut Magiſtratus, ſed Sacerdotes, quod clare explicat, dum non dicit ſimpliciter advocandos eſſe Presbyteros, ſed Presbyteros Eccleſiæ, ideſt Sacris Miniſteriis ab Epiſcopo conſecratos.

Probat hunc ſenſum Apoſtolici vocabuli perpetua & conſtans Eccleſiæ traditio. Nam Patres quotieſcumque ſuper textum D. Iacobi ſermonem habuerunt, ſemper vocabulum Presbyteri, quod in illo habetur, acceperunt & interpretati ſunt pro Sacris Eccleſiæ Miniſtris, nempe pro Sacerdotibus & Epiſcopis, & nunquam pro ſenioribus ſeu dignioribus locorum. Sic habent S. Chryſoſt. lib. 3. *de Sacerdotio*, Innocentius I. in Epiſtola ad Decentium; S. Gregorius Magnus ubi in Sacramentario deſcribit ritum extremæ Unctionis, & Miniſtros a quibus peragitur; Concilium Aquiſgranenſe habitum anno 836. can. 5. Et hoc declaratur etiam & confirmatur perpetuo Chriſtianorum uſu, quo nomine Presbyteri intelligitur Sacerdos. Igitur ſoli Sacerdotes & Epiſcopi ſunt Miniſtri huius Sacramenti, ut nec laicus nec Diaconus ipſe poſſint hoc valide adminiſtrare. Dixi & *Epiſcopi*: Nam licet D. Iacobus laudato cap. 5. dicat Presbyteros, non intelliguntur tamen ſoli Sacerdotes ut a miniſterio huius Sacramenti excludantur etiam Epiſcopi, ſicut nonnullis viſum eſt ſexto ineunte ſæculo, & dubitavit etiam Decentius circa hoc, quia ut eidem Decentio reſpondit Innocentius I. ideo de Presbytero dictum eſt, quia Epiſcopi occupationibus aliis impediti ad omnes languidos ire non poſſunt. Non laicus poteſt adminiſtrare hoc Sacramentum, quia Chriſtus Dominus, ſalvo Sacramento Baptiſmatis ob eius neceſſitatem, Miniſtros aliorum Sacramentorum voluit non eſſe laicos ſed Sacerdotes. Non Diaconus, quia ut ait D. Thom. 3. parte quæſt. 67. art. 1. ad 2. Diaconus habet tantum vim purgativam ſive repellendo immundos, ſive eos diſponendo ad recipienda Sacramenta, non illuminativam, quam tamen habet hoc Sacramentum ratione gratiæ quam confert. Iuvenin, Sylvius.

Poteſt hic obiici, quod ait Innocentius I. oleo Sancto ab Epiſcopo confecto non ſolum Sacerdotibus ſed etiam laicis licere uti, inungendo in ſua aut ſuorum infirmitate: unde ex Innoc. I. non ſolum Sacerdotes, verum etiam laici poſſunt eſſe huius Sacramenti Miniſtri. Igitur non ſoli Sacerdotes intelligendi ſunt in verbo *Presbyteros* laudati textus Iacobi Miniſtri huius Sacramenti. Reſp. Innocentium, ſicuti etiam quædam loca Eccleſiaſticæ hiſtoriæ quæ loquuntur de unctione cum hoc Sancto oleo facta etiam per laicos, non loqui de unctionibus Sacramentalibus, ſed de unctionibus factis etiam a laico ex quadam devotione recipientium erga illas perſonas a quibus perungi petebant, quarum meritis quandoque contingebat quod effectus corporalis ſanitatis a nonnullis obtineretur; non autem per Sacramentalem gratiam, ut ait D. Th. in 4. diſt. 23. q. 2. art. 1. Nec enim negari debet quod laici inſigni pietate præditi ſæpiſſime a devotis fidelibus petebantur, ut ab eis benedicti olei unctionem & orationem acciperent. Verum nec iſta olei benedictio, ſicuti nec aquæ benedictæ aſperſio, Sacramentalis erat, niſi etiam dicere velimus cum Sylvio hic illud inungendo Innocentii I. ſumi a Pontifice paſſive, & ſermonem eſſe non de Miniſtro, ſed de recipiente Sacramentum, velut diceret non ſolos Sacerdotes eſſe inungendos quando in-

firmantur, ſed quosvis etiam alios Chriſtianos. Sylvius, Theologia Petrocor.

§. X.

De Sacerdote qui Sacramentum hoc adminiſtrare poteſt.

Quilibet Sacerdos hoc extremæ Unctionis Sacramentum valide adminiſtrare poteſt, quia in tali Miniſterio ſatis eſt ad eius validitatem poteſtas Ordinis, quæ eſt in quovis Sacerdote; non requiritur vero poteſtas iuriſdictionis, utpote quæ non ſit eſſentialis huic Sacramento, nec illius principium, cum ſit ſolum conditio neceſſaria ut licite fiat. Quare ut licite miniſtretur hoc Sacramentum, Miniſter non ſolum debet eſſe Sacerdos, ſed etiam Parochus infirmi, vel alius de licentia Parochi; quia ad hoc ut Sacramentum licite fiat, præter poteſtatem Ordinis, illa etiam requiritur iuriſdictionis, cum adminiſtratio Sacramentorum officium ſit Paſtoris, quod uſurpare propria auctoritate in materia gravi gravis eſt culpa, eo quia id ei iniurioſum ſit, & repugnet recto regimini & recto ordini. In caſu tamen quod neceſſitas urgeat, ſi v. g. ob abſentiam Parochi quis obiturus eſſet ſine hoc Sacramento, quivis Sacerdos poteſt, immo tenetur etiam ex charitate illud miniſtrare, non obſtante prohibitione Clementis V. in Concilio Viennenſi facta ſub excommunicationis pœna Regularibus non miniſtrandi hoc Sacramentum infirmis laicis. Hinc, ut optime contra Archidiaconum celebrem Canoniſtam tenet Sotus cum aliis, in tali caſu miniſtrare poſſet laicis hoc Sacramentum etiam Sacerdos Regularis, cum prohibitio accipienda non ſit cum tanto rigore: Nam, ait Sotus, ad attendam audaciam Religioſorum ſcripta eſt, ut tamen intentio Pontificis non fuerit, illam in detrimentum Chriſtiani populi cedere. Et vere hic caſus comprehendi nequit in Clementina; alias eſſet in deſtructionem, ac proinde nullius roboris, quia non vera lex, quæ neceſſario eſt ordinatio rationis in bonum commune, Theologia Petroc. Habertus & P. Antoine.

Parochus & Superior item Regularis tenentur ex iuſtitia ſub mortali, vel per ſe, vel per alium extremam Unctionem ſuis ſubditis adminiſtrare, quia tenentur ex officio gregi ſuæ curæ commiſſo ordinaria ſalutis media a Chriſto Domino inſtituta, & in uſu communi Eccleſiæ poſita conferre. Iuſtitia enim exigit ut pactiones legis ſerventur. Miles v. g. qui nomen ſuum dedit militiæ, tenetur etiam cum vitæ diſcrimine pugnare in bello, quia talis eſt militiæ conditio. Sic Parochus debet vitam pro ſuis ovibus exponere, quia cum hac lege regimen Parochiæ accepit. Hac ratione urget Paſtores D. Th. 2. 2. q. 185. art. 5. Et ad hoc tenentur etiam cum vitæ periculo, præcipue ſi infirmi non receperint, nec recipere valeant Pœnitentiæ Sacramentum, dum fieri poteſt ut in tali caſu extrema Unctio ſit eis neceſſaria, ſi nimirum habeant tantum attritionem cum imperfecto Dei amore. Unde Parochi tenentur tempore peſtis etiam cum evidentiſſimo periculo propriæ vitæ Sacramentum hoc ſuis ſubditis infectis miniſtrare, quando aliter non poſſit per alium: Nam iuxta regulam charitatis, ut docet D. Th. 2. 2. q. 26. art. 5. debemus magis diligere proximum quantum ad ſalutem animæ, quam corpus noſtrum. Hinc S. Aug. lib. *de mendacio* cap. 6. ſcribit: *temporalem vitam ſuam non dubitabit Chriſtianus pro ſpirituali vita proximi amittere*. Quod ſi tam ſtricte obligatur in extrema proximi neceſſitate privatus, quanto magis non obligabitur ille cui etiam ex officio hoc incumbit? Unde ſic ſtatuit Concilium Namurcenſe anno 1639. tit. 14. cap. 10. *Qui autem peſte affectus, non eſt confeſſus, nec poteſt confiteri, Paſtor teneatur illi extremam Unctionem, etiam cum periculo vitæ dare*. Sylvius.

§. XI.

De numero Miniſtrorum requiſito ad collationem huius Sacramenti.

Olim in Eccleſia latina plures concurrebant Sacerdotes ad miniſtrandum hoc Sacramentum infirmis, quod fuit cauſſa Waldenſibus criminandi catholicos ob pluralitatem Miniſtrorum, ut habetur ex Raynero lib. *de Waldenſibus*. Et nunc etiam talis uſus perſeverat apud græcos, apud quos ſeptem adhibentur, ita referente Simeone Theſſalonicenſi lib. *de Sacram.* apud Morinum. Verum licet D. Iacobus in cit. cap. 5. dicat *inducat Presbyteros Eccleſiæ*, non ſignificat tamen, Sacramentum hoc eſſe a pluribus adminiſtrandum, ſive hoc conſideretur in ordine ad ipſum Sacramentum, ſive in ordine ad præceptum divinum. Non in ordine ad Sacramentum, quia ipſum eſt validum etiam collatum ab uno tantum Sacerdote, ut patet tum ex Alexandro III. cap. *Quæſivit de verb. ſignificat.*, tum

ex

ex Eccleſiæ uſu, qui a nullo veterum legitur improbatus. Non in ordine ad præceptum divinum, quia nullibi extat hoc divinum præceptum, quod præcipiat plures Sacerdotes debere convenire ad infirmum inungendum: Non enim poteſt evinci ex cap. 5. Iacobi *inducat Presbyteros Eccleſiæ*; ſiquidem in divinis Scripturis numerus pluralis ſæpius, ut oſtendit S. Aug. lib. 3. *de conſenſu Evangel.* cap. 16. ponitur pro ſingulari: Sic Matthæi 27 dicitur, quod duo latrones cum Chriſto crucifixi eum improperabant, dum ſcribit S. Lucas ab uno tantum id factum fuiſſe.

Difficultas verſatur inter Theologos, quando etiam in latina Eccleſia plures concurrebant Sacerdotes ad Sacramentum hoc miniſtrandum, an alii ungerent, alii formam proferrent; an unus unam partem, alter alteram cum prolatione ſuæ formæ ungeret; an vero unus ſolus Sacramentum miniſtraret, alii vero pro infirmo deprecarentur? Primum certe dici nequit, quia, uti iam dictum eſt de Baptiſmo, nullum eſt Sacramentum, ſi ab uno adhibeatur materia, ab altero forma proferatur. In ſecundo caſu ſubſiſteret Sacramentum. Unde licet non ſit improbabile, hoc per illos plures Sacerdotes factum fuiſſe, veroſimilius tandem videtur quod docet D. Th. lib. 4. *contra Gentes* cap. 73. unum dumtaxat Sacramentum contuliſſe, cæteros vero ut pro infirmo preces funderent, conveniſſe. Sylvius, Iuvenin. Habertus.

§. XII.

De ſubiecto, ſeu de iis, quibus miniſtrandum ſit Sacramentum extremæ Unctionis.

Ex diverſa praxi Eccleſiarum, Orientalis ſcilicet & Latinæ ſuper uſum huius Sacramenti, qui videtur non obſcure exponi in laudato cap. 5. Epiſt. Iacobi, *infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo, & oratio fidei ſalvabit infirmum:* Non levis exurgit difficultas inter Theologos circa ſubiectum huius Sacramenti. Nam cum hoc Sacramentum, ſicuti eſt inſtitutum ut perficiat munera Pœnitentiæ, ſit veluti completivum, ut iam vidimus, & perfectivum Sacramenti Pœnitentiæ; hinc Græci cenſentes nulli Pœnitenti tametſi ſano, ſcilicet non infirmo, qui hoc Sacramentum petat, eſſe denegandum, in more habent conferendi hanc unctionem etiam ſanis, quando illam expoſtulent. Praxis hæc Eccleſiæ græcæ manifeſte apparet & probatur tum ex eius Euchologiis, tum ex iis qui de ritibus huius Eccleſiæ accurate ſcripſere, ut Arcudius lib. 5. cap. 4. & Innocentius IV. Ep. ad Epiſcopum Tuſculanum, in qua vetat ne pœnitentibus aliquam unctionem iniungat Sacerdotis pro ſatisfactione, ſed præter unctionem ſatisfactionem iiſdem imponat. Eccleſia latina ex oppoſito quia ſemper cenſuit citatum textum Iacobi loqui de ſolis infirmis, de his ſolis, & non ſecus de ſanis intelligendum eſſe voluit, ac proinde perpetua fuit eius praxis & conſtans, ut nonniſi infirmis, & nunquam ſanis extremam Unctionem conferret. Et hæc ſententia cohæret divinæ Scripturæ ac Traditioni. Nam D. Iacobus loquens de iis quibus conferenda eſt extrema Unctio, non aliorum meminit niſi infirmorum. *Infirmatur quis in vobis? ...... oratio fidei ſalvabit infirmum.* Adminiſtrarunt Apoſtoli Marci 6. ex Antiocheno, Beda Venerabili, & aliis, Sacramentum extremæ Unctionis, ſed ſemper male habentibus, nempe infirmis, & minime ſanis contuliſſe legitur: *Exeuntes prædicabant ut pœnitentiam agerent, & dæmonia multa eiiciebant, & ungebant oleo multos ægros & ſanabant.* Ex Patribus vero qui prioribus novem ſæculis floruere nullus invenitur qui tradiderit, homines ſanos ungendos eſſe extrema Unctione, ſed ſemper loquuntur de ſolis infirmis, ut clare habetur ex Innocentio I. dum in ſua Epiſtola de re hac ſcribit ad Decentium, in Gregorii Magni Sacramentario, in Theodoro Cantuarienſi, in Pœnitentiali, in Capitularibus Caroli Magni, in variis Conciliis, ut in Aquiſgranenſi, Rhegiacienſi, & recentioribus ſæculis in Florentino in Decreto Eugenii IV. pro Armenis, & in Trid. necnon in omnibus Ritualibus.

Verum cum Græci de hoc ritu non inculpentur erroris a latinis, & cum Eccleſia græca nullam controverſiam circa talem ritum unquam moverit Latinæ, nec in Concilio Lugdunenſi, nec præſertim in Florentino, ubi cuique conceſſum eſt libere ſuos ritus obſervare; in gravi difficultate verſantur Theologi, ac inter eos controverſia adhuc viget, num talis unctio conferatur a Græcis ut Sacramentum, vel ut cæremonia, cum Trident. Synodus, ac perpetua Eccleſiæ latinæ traditio ex Iacobi textu ſolos infirmos deſignent tanquam huius Sacramenti ſubiectum. Ex ſuis Scripto-

ribus Arcudius affirmat eos illam unctionem conferre ut Sacramentum, & talem praxim acriter ut abuſum reprehendit. Ex oppoſito vero Goarius Scriptor pariter græcus ſuos defendit, eo quod ut meram cæremoniam, non ut Sacramentum adminiſtrent. Et hæc opinio veroſimilior videtur, cum etiam noſtri Latini, ut habetur ex Innoc. I. olim per Epiſcopum Sancto oleo ad morbos depellendos ungerentur, nec poteſt ſuſpicari illam unctionem fuiſſe verum Sacramentum, cum ſemper perſuaſum fuerit latinis ſolos infirmos iuxta textum & mentem D. Iacobi, & conſtantem Eccleſiarum uſum eſſe inungendos.

Nec valet dicere quod græci hanc ſuam unctionem vocent Sacramentum: Nam ita loquuntur vel decepti errore facti, vel etiam errore iuris recentiores illi græci, qui ita de hac ſua unctione loquuntur, vel dicendum ab illis latiori & improprio ſenſu unctionem hanc dici Sacramentum.

§. XIII.

De infirmis quibus miniſtrandum eſt Sacramentum extremæ Unctionis.

Lutherus lib. *de Captiv. Babylon.*, Calvinus lib. 4. *Inſtitut.* & Simeon Theſſalonicenſis græcus ſchiſmaticus lib. *de Sacramentis*, quem Morinus edidit ad calcem ſui Operis *de Pœnitentia*, reprehendunt catholicos quaſi aſſerant Unctionem extremam conferendam non eſſe niſi mox diſceſſuris, & omni ſenſu deſtitutis: ad quam calumniam vindicandam, ſit.

Extrema Unctio iuxta mentem Eccleſiæ latinæ miniſtranda eſt infirmis cum vitæ periculo decumbentibus, ideſt de quorum morte timetur, nec expectanda eſt extrema periodus vitæ: ſeu ſubiectum extremæ Unctionis ex iudicio Eccleſiæ latinæ eſt ſolus homo viator baptizatus, qui aliquando ſaltem uſum habuerit rationis, vi morbi de vita periclitans. Dicitur *baptizatus*, quia cum Baptiſmus ſit ianua Sacramentorum, ſine ipſo non datur, nec valide dari poteſt quodvis aliud Sacramentum, ac proinde nec extrema Unctio. Dicitur *qui aliquando ſaltem uſum habuit rationis;* quia cum primarius effectus Sacramenti extremæ Unctionis ſit remittere peccata, peccatorum ſuperſtites reliquias abſtergere, complere ſive ſupplere pœnitentiam; hinc ob incapacitatem quam habent pueri, ac amentes a nativitate, qui nulla habuerunt lucida intervalla ad peccata contrahenda, ac nullum habent peccatum quod eis deleatur, ac proinde nec peccatorum reliquias expiandas, nec habere poſſunt Pœnitentiam, cuius Sacramentum extremæ Unctionis eſt completivum ſeu ſuppletivum; ſunt incapaces principalis effectus qui eſt proprius huic Sacramento, idcirco & ipſius Sacramenti.

Nec dicas reſpectu amentium a nativitate ſanitatem corpoream iis infirmis per ſacram Unctionem reſtitui poſſe; quia effectus ille eſt ſecundarius. Sacramentum autem non eſt conferendum niſi iis, qui ſunt capaces effectus primarii. Sacramenta enim ſunt inſtituta ad noſtram ſanctificationem, nec licitum eſt ad ea accedere ſolo motivo temporalis commodi, ideſt corporalis ſalutis. Hinc cum amentes a nativitate, quibus nullum effulſit lucidum intervallum, & pueri ante uſum rationis ſint incapaces effectus huius Sacramenti, & ideo ipſius Sacramenti, utpote qui habere nequeant actualem devotionem, quæ in ſuſcipiente hoc Sacramentum requiritur, hiſce Sacramentum hoc non eſt adminiſtrandum. Si tamen amentes aliquando uſi fuerint ratione, & chriſtiane vixerint, extrema Unctio poterit eis miniſtrari, non ſecus ac aliis infirmis vi morbi extra ſe poſitis.

Circa vero tempus quo danda eſt pueris extrema Unctio non conveniunt Doctores. Dominicus Soto vult quod ab illo tempore pueri hoc Sacramento frui poſſint, quo Viaticum illis porrigitur: Nam hoc, inquit, illi ſuccedit. Alii vero communius aſſerunt attendendum non eſſe illud tempus, ſed contendunt eis dandam eſſe extremam Unctionem, quando iam uſum habent ſufficientem rationis, ut mortaliter peccare poſſint, ideſt quando ſunt capaces Sacramenti Pœnitentiæ, cuius extrema Unctio, ut alias diximus, eſt completiva, ſeu conſummativa, immo etiam aliquando ſuppletiva. Non enim eadem eſt ratio Euchariſtiæ, quia pueri ob imbecillitatem ætatis & vim morbi de tanti Myſterii dignitate ſæpe ſufficienter inſtrui nequeunt; idcirco non facile eis danda eſt Euchariſtia. In hoc tamen nihil eſt congruentius, quam ut Paſtores morem ſuæ Diœceſis ſequantur.

Dixi *vi morbi de vita periclitans* quia ſi mors aliunde quam ex morbo immineat, danda non eſt extrema Unctio. Hinc excluduntur a ſuſceptione huius Sacramenti præliaturi, periculoſe navigaturi, immo per ſententiam iam damnati, quamvis mors cer-

certa ſit; Non enim cauſſæ mortis exteriores hic attenduntur, ſed verus morbus, qui vel ex aliqua corporis intemperie, vel ex vulnere oriatur. Item ii, qui in ipſo actu criminis ſenſibus ſunt deſtituti, utpote qui ſint impœnitentes, & gratiæ ſanctificantis incapaces. Dico *in actu criminis*, quia ſi ſpatium pœnitendi habuerint priuſquam fierent rationis impotentes, Sacra Unctio non eſt deneganda, quia coniici & præſumi poteſt eos pœnituiſſe, licet nullum ſuæ pœnitentiæ dederint ſignum. Ita communiter Theologi, ii etiam qui negant in huiuſmodi circumſtantiis dandam eſſe abſolutionem.

Concedi ſolet extrema Unctio puerperis, graviter vulneratis, & iis qui potarunt venenum, ſi ad mortem tendere videantur. Partus enim, vulnus grave, & venenum ſumptum in tali caſu morbo æquiparantur: Nam hi habent intra ſe cauſſam mortis proximam, & ſunt revera infirmi, undecumque infirmitas orta ſit, etſi mors ex his non contingat. Item iis, qui ſenio confecti deficiunt, & in diem videntur morituri etiam ſine alia infirmitate, dari debet extrema Unctio. Ita Rituale Romanum, quia nempe ſenectus ipſa eſt morbus.

Pariter dari debet adultis quibuſque fidelibus periculoſe decumbentibus, & ob privationem rationis & uſus ſenſuum petere non valentibus, ſive pie, ſive male vixerint, modo præſumi poſſint pœnitentes, quia per Baptiſmi ſuſceptionem ius adepti ſunt ad alia Sacramenta Eccleſiæ ſuſcipienda, quibus privandi non ſunt niſi conſtet ex iure ſuo excidiſſe per manifeſtam impœnitentiam: Et ſufficit habitualis voluntas generalis recipiendi media ſpiritualis ſalutis a Chriſto inſtituta, quam habent Chriſtiani dum alia Sacramenta ſuſcipiunt, vel actus amoris, aut ſpei eliciunt; quia talis voluntas eſt voluntas implicita ſuſcipiendi tale Sacramentum, & tunc præſumendi ſunt contriti, vel ſaltem attriti, niſi oppoſitum conſtet. Habertus & P. Antoine.

Dixi *de vita periclitantibus*; quia ad hoc ut Sacramentum extremæ Unctionis valide ſuſcipiatur, non ſatis eſt qualiſcumque infirmitas, ſed debet eſſe tam gravis, ut vi illius ſecundum Florentinum de morte timeatur, eſto cum timore ſuperſit ſpes vitæ. Non igitur eſt expectandum donec infirmus ſit morti proximus, ſed danda eſt extrema Unctio, dum adhuc ratione utitur, ut maiori cum reverentia & utilitate recipiatur. Hinc Catechiſmus Romanus dicit Parochos peccare mortaliter, dum eam differunt donec infirmus privetur ſenſibus & uſu rationis, quamvis ſuppoſita tali dilatione reneantur dare iiſdem infirmis, etiam poſtquam amiſerint uſum ſenſuum & rationem, extremam Unctionem. Caveant igitur Paſtores ne denegent, vel ad hæc extrema differant collationem huius Sacramenti ſuis ſubditis, quibus ea competit; immo & ſtudeant corrigere eorum errorem, qui ad divinum Unctionis remedium non recurrunt, niſi quando iudicio propinquorum deſperata eſt ſalus; nam præterquam quod Novatoribus præbent occaſionem calumniandi Eccleſiam catholicam, ipſi in ſuos crudeles ſunt.

Antiquitus hoc Sacramentum, ut conſtat ex pluribus Ritualibus, non dabatur excommunicatis, amentibus, fatuis, furioſis, ſanis publice pœnitentibus, ut ex Innocentio I. Dabatur tamen mente læſis ſi antea petiiſſent, & pie ac religioſe vixiſſent. Non dabatur tamen pueris ante decimumquartum annum.

§. XIV.

De diſpoſitionibus ad Sacramentum extremæ Unctionis digne ſuſcipiendum.

Cum Sacramentum hoc ſit ex illis quæ dicuntur Sacramenta vivorum, hoc ſuſcepturus præter voluntatem generalem ſaltem & habitualem, debet confidere ſe eſſe in ſtatu gratiæ. Idcirco ſi ſit in mortali, debet confiteri, & ſi copia Confeſſarii deſit, conteri contritione perfecta, vel ſaltem imperfecta ſeu attritione, non ſecus ac fieri debet, ubi alias accedendum eſſet ad Sacramentum Pœnitentiæ. Cum enim extrema Unctio ſit, ut alias diximus, chriſtianæ Pœnitentiæ perfectio & complementum, clare ſequitur debere infirmos huic fini reſpondere per eam contritionem, quæ cum Sacramento reparare valeat omnes defectus anteactæ Pœnitentiæ; alioquin integrum unctionis fructum non perciperent: Sacramenta quippe operantur ſecundum diſpoſitionem. Quatuor defectus occurrere poſſunt in pœnitentia quam ſani peragunt: Nam vel carent efficaci propoſito vitandi peccata quæ in ſacramentali confeſſione exponunt; vel ignorantia vincibili & culpabili gravia excuſant peccata, quæ ideo perpetrare non delinunt; vel multa levia contemnunt, ac per convenientem dolorem expiare non curant; vel denique per fructus di-

dignos pœnitentiæ non debitam reddunt Deo ſatisfactionem; unde devincti manent apud ipſum temporali pœnæ. Hi autem defectus penitus non tolluntur ſine accuratiori pœnitentia per extremam Unctionem. Non defectus propoſiti, niſi prorſus mutato infirmi animo affectum omnem erga culpam a ſe avertat. Non peccata ignorantiæ, niſi deteſtetur quidquid mali antea excuſaverat, & paratus ſit ſi convaluerit, a laxiori via mundi in arctiorem chriſtianæ perfectionis ſe reducere. Non expiabit ſacra Unctio peccata venialia, niſi univerſaſis infirmi dolor ad ea ſe extendat, cum nullum peccatum quantumvis leve ſine Pœnitentia deleri poſſit: non tandem reatum pœnæ temporalis, quas theologi cum S. Thoma reponunt inter peccati reliquias. Nemo igitur cenſeat extremum hoc Sacramentum ſuos operari effectus ſine convenienti infirmi pœnitentia.

Ad fructus percipiendos huius Sacramenti non eſt neceſſaria actualis devotio. Ad hoc tamen ut fructuoſe recipiatur hoc Sacramentum, non eſt neceſſaria actualis devotio, cum ſuſcipi poſſit ab iis etiam qui ſui compotes non ſunt, atque adeo neſciunt quid circa ſe agatur. Actus enim virtutum, puta vivæ fidei, conſtantis fiduciæ, fervidi amoris, contritionis, &c. maxime conferunt ad effectum uberiorem; quocirca quando haberi poſſunt, a miniſtro ſunt ſuadendi. Multum enim expedit ut infirmus hoc ſancto oleo inungendus variis virtutum actibus ſe occupet, Deum videlicet ſumme diligendo, peccata deteſtando, tempus inutiliter deperditum deflendo, miſericordiam Dei ſuppliciter invocando, quia & per hoc augebitur Sacramenti effectus, & felicior erit vitæ exitus.

Quæri hic ſolet, num priuſquam ſuſcipiatur extrema Unctio, neceſſe ſit quod ſuſceptum ſit Viaticum? Apud Græcos certe mos eſt ut Euchariſtiæ præmittatur extrema Unctio, quia illam coniungunt cum Sacramento Pœnitentiæ, quod confertur ante Euchariſtiam. Et olim etiam in Eccleſia latina praxis erat inungere infirmos priuſquam ſacro reficerentur Viatico. Sic habet Yvo Carnotenſis Decreti part. 15. cap. 26. & alibi etiam hoc colligitur, ut ex Capitularibus Caroli Magni lib. 6. cap. 15. & ex Concil. Aquiſgranenſi anno 836. can. 5. Nunc vero conſuetudo invaluit apud latinos, ut Viaticum præmittatur extremæ Unctioni. Dum tamen neceſſitas urget, utrumque moraliter ſimul Sacramentum confertur; ſed ſemper ſi fieri poſſit, prius Viaticum. Si vero res ita deſperata ſit, ſicut quando quis ſenſibus deſtituitur, ut celeri paſſu tendat ad mortem, licite conſertur extrema Unctio ſine Viatico, quod demum conferri poteſt, ſi ad ſe redeat infirmus adhuc perſeverante mortis articulo. Ita Habertus & alii.

§. XV.

De iteratione Sacramenti extremæ Unctionis.

Quidquid ſit de Gotfrido Vindacinenſi, & Yvone Carnotenſi, qui ſcribebant duodecimo ſæculo, & ſenſerunt extremam Unctionem non iterandam, certe communis eſt ſententia catholica, quam propugnavit contra dictos ſcriptores Petrus Cluniacenſis eiuſdem ætatis Scriptor & Theologus lib. 5. epiſt. 7. poſſe hoc Sacramentum, cum iam non imprimat characterem, ideoque ſit iterabile, iterari. Iterari poteſt & debet ut declaravit Concilium Trid. ſeſſ. 14. cap. 3. *de extrema Unctione* in diverſis morbis periculoſis, non tamen in eodem, niſi infirmus convaluerit, & poſtea in novum periculum mortis relabatur. Ita Concilium Trid. cit. cap. & Rituale Romanum. Non eſt tamen neceſſe quod infirmus ex ſuo morbo prorſus convaleſcat, ut in relapſu poſſit denuo ei adminiſtrari hoc Sacramentum, ſed communiter cenſetur ſufficere, ſi, licet manente eiuſdem morbi radice, alius fuerit morbi ſtatus; cum ſemper periculoſus morbus ita remittatur, ut mortis periculum amplius non appareat, & iterum ita ingraveſcat, ut denuo mortis periculum invehat. Quod revera iterabile ſit hoc Sacramentum, ex ſæpe laudato teſtimonio Iacobi evincitur, ubi cum indefinite uſum huius Sacramenti proponat, maniſeſte inſinuat toties ad illud recurrendum, quoties quis ob ſupervenientem infirmitatem tali indigeat ſubſidio: *Infirmatur quis in vobis? Inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum ungentes* &c. Nova enim recurrit cauſſa utendi hoc divino remedio, nempe gravia ſuperveniens morbus, novus animæ torpor, & conflictatio contra ſpiritualium hoſtium tentationes.

Qui contrarium ſentiebant, duo obiiciebant, primo, quod cum extrema Unctio ſit publica pœnitentia, non eſt iteranda: alterum, quod aliæ unctiones, Baptiſmatis, Confirmationis, Eccleſiarum, ſacrorumque vaſorum non iterantur; igitur nec Unctio infirmorum. Verum facilis eſt reſponſio. 1. videlicet de fide eſſe, Sacramentum extre-

tremæ Unctionis poſſe iterari ex Chriſti inſtitutione. Quod vero pœnitentia publica ſive ſolemnis non ſit iterabilis, hoc ſpectat ad meram Eccleſiæ diſciplinam, quod tamen nunquam ſtatuit circa extremam Unctionem, nec ſtatuere poterat, cum iteratio huius Sacramenti ſit de iure divino. 2. Ideo non iterari oppoſitas unctiones, quia ſunt conſecratoriæ, unde tamdiu permanent quamdiu perſonæ & res conſecratæ ſubſiſtunt. Unctio vero extrema non eſt ad conſecrandum, ſed ad ſanandum, idcirco toties adhibenda eſt, quoties gravis morbus recurrit: Nam medicina ſanativa, ſicut fit etiam in naturalibus, toties iterari debet, quoties infirmitas renovatur.

§. XVI.

De effectibus Sacramenti extremæ Unctionis.

Novatores cum velint extremam Unctionem eſſe tantummodo ſimplicem Eccleſiæ cæremoniam, nec alias Sacramentum a Chriſto inſtitutum, mirum non eſt ſi ſterilem illam conſtituunt & inefficacem, ideſt omnino vacuam effectu, aſſerentes, remiſſionem peccatorum promiſſam a D. Iacobo tribuendam eſſe vel fidei infirmi, vel orationi fidelium. Ita habet Lutherus in ſuo libro *de Captivit. Babylonica*, & Calvinus lib. 4. *Inſtit.* cap. 19. Ad quos errores elidendos ſit.

Extrema Unctio utpote quæ, ſicuti contra eoſdem Novatores antea demonſtravimus, ſit unum ex ſeptem novæ legis Sacramentum a Chriſto Domino inſtitutum, habet primum effectum cum aliis Sacramentis communem, nempe collationem gratiæ ſanctificantis, quæ in hoc datur, ut connotant certa auxilia quæ idonea ſunt, & accommodata fini huius Sacramenti, qui finis eſt exitus tranquillus, ad quem obtinendum requiritur animæ robur ad ſuperandas dæmonum tentationes, ad tolerandas cum umiliori reſignatione & patientia moleſtias morbi, ac ad repellendum timorem noxium, quo morituri non raro exagitantur.

Specialis vero ac propria gratia, quæ confertur in extrema Unctione eſt ſanare imbecillitatem & torporem ad pietatis opera, & plus vel minus iuxta diſpoſitionem ſuſcipientis, & eiuſdem propenſionis ad malum; necnon pœnas temporales, & has pariter ad menſuram diſpoſitionis expiare, ſingulæ quarum appellantur a theologis reliquiæ peccatorum; corroborare animam contra hoſtium tentationes, mortiſque horrorem, aliaſve moleſtias, ut ſupra diximus, eamque ad virtutum actiones excitare. Effectus huiuſmodi extremæ Unctionis S. Iacobus innuit his verbis: *Alleviabit eum Dominus*, ſeu eriget aut ſuſcitabit, ut legit Verſio græca. Et in hoc ſenſu explicat eadem verba Concilium Trid. *Alleviare ægroti animam & confirmare*; ac ita ſignificat res ſenſibilis, quæ in hoc Sacramento miniſtrando adhibetur, nempe ſacrum oleum, cuius eſt purgare, linire, ſanare, & corroborare. Hi ſunt principales effectus ſecundum D. Thomam in 4. diſt. 23. q. 1. iſtius Sacramenti: Nam cum extrema Unctio adhibeatur per modum curationis, idcirco ad curandam peccatorum infirmitatem inſtitutum eſt. Ad clariorem vero intelligentiam advertendum eſt, quod medicatio in medicato vitam ſupponit; ideo hoc Sacramentum non datur principaliter contra defectus, quibus vita ſpiritualis tollitur, ſcilicet contra peccatum originale & actuale, cum hoc reſervatum ſit Baptiſmo & Pœnitentiæ. Contra illos igitur defectus inſtitutum eſt, quibus homo ſpiritualiter infirmus non habet opportunum vigorem ad actus ſpiritualis vitæ, ad reſiſtendum impulſionibus hoſtium, infirmitati ſuæ naturæ, ad opera virtutum amplectenda. Verum præter hos effectus, qui principales ſunt & præcipui huius Sacramenti, non ſecus ac regeneratio Baptiſmi, ac ſuſcitatio Pœnitentiæ, ipſum pariter alios habet effectus veluti ſecundarios, qui tamen maxime proprii ſunt huius Sacramenti. Prior eſt peccatorum remiſſio; alter corporis ſanitas. Sed diverſo ordine effectus huius Sacramenti exponunt D. Iacobus & Tridentinum cap. 2. *de extrema unctione*. Hinc D. Iacobus meminit primo loco ſanitatis corporalis, quia contextus ſermonis id exigit: cum enim dixiſſet: *Infirmatur quis in vobis?* conſequens erat ut ſtatim unctionem commendaret tanquam remedium efficax ad ægritudinem repellendam. Concilium vero primo loco reponit quod eſt in Sacramento præcipuum, ſcilicet gratiam Spiritus ſancti, cuius unctio delicta ſi quæ ſint adhuc expianda, ac peccati reliquias abſtergit, & ægroti animam alleviat, & confirmat; ſecundo vero loco ſanitatem ponit: *Sanitatem corporis*, inquit, *interdum ubi ſaluti animæ expediat, conſequitur*. De remiſſione autem peccatorum non levis verſatur inter catholicos controverſia. Negant quidam

dam Thomiſtæ peccatorum remiſſionem eſſe proprium & per ſe huius Sacramenri effectum. Alii cum S. Bonav. Scot. Durand. contendunt remiſſionem ſolummodo venialium eſſe effectum proprium extremæ Unctionis.

Communior tamen ſententia & magis verbis S. Iacobi conſona cenſet ac ſuſtinet, extremam Unctionem conferre per ſe & non per accidens, ſicuti alia Sacramenta vivorum, tanquam proprium effectum remiſſionem peccatorum, licet ſecundario, ſeu ex ſecundaria, non ex primaria ſuæ inſtitutionis intentione; & hoc manifeſte colligitur ex laudato loco S. Iacobi, ubi abſolute & ſimpliciter ait: *Si in peccatis ſint remittuntur eis*. Neque enim illa particula *ſi* conditionalis appoſita ab Apoſtolo eſt rei dubiæ, nec rei dubiæ conditionem deſignat, ſed rei certæ conceſſionem, qualis paſſim occurrit in Scripturis, ut Malachiæ 1. *Si ego pater ſum, ubi eſt honor meus?* quia Scriptura ſpecialem quemdam inſinuat modum diverſum ab aliis Sacramentis vivorum, Confirmationis puta vel Euchariſtiæ, quo in hoc Sacramento dimittuntur peccata; videlicet hoc Sacramentum non dimittere peccata per accidens, vel ex ratione communi Sacramenti vivorum, ſed per ſe ſeu ſpecialiter, licet ſecundario. Nam eſto in aliis Sacramentis vivorum pie prudenterque credatur ea bona fide ſuſcipientes gratiam obtinere, modo habeant vel habuerint, & non retractaverint attritionis actum; in hoc tamen Sacramento id certius credendum eſt, utpote quod ad peccatorum remiſſionem per ſe & ſpecialiter, licet ſecundario, inſtitutum eſt. Et hoc confirmant tum verba formæ, *quidquid peccaſti*, quæ univerſim prolata ſignificat, remiſſionem peccatorum omnium quæcumque illa ſint, ſive venialia, ſive mortalia, per ſe conferri, cum Sacramenta illud efficiant quod ſignificant: tum verba Concilii Tridentini, *ſi quæ ſunt adhuc expianda peccata* &c. ubi locuti ſunt Patres abſolute, & nulla utuntur exceptione; & communius ita ſentiunt theologi, ut ex Suarez, Bonac. Layman. aliiſve: Nam pene omnes in eo conveniunt, quod hoc Sacramentum ſecundario tantam habeat vim & efficaciam, ut præbere poſſit primam gratiam ſanctificantem, & facere hominem de impio iuſtum, ſi nempe inveniat peccata mortalia in anima, de quibus infirmus habeat attritionem & non contritionem, nec de illis confeſſus fuerit; maneat tamen in bona fide, vel quia invincibiliter non cognoſcit nec advertit talia peccata, vel quia ſe putat de illis contritum vel rite confeſſum. Duhamel.

Dixi *per ſe* ... *ſecundario*, quia confundendæ non ſunt voces *per ſe* & *primario*, cum aliud ſit inſtitutum eſſe per ſe ad aliquem finem, aliud primario. Quædam enim ex intentione tam operantis quam operis aſſumuntur ad finem, qui tamen non intenditur niſi ſecundario; v. g. medicus qui vult levare dolorem capitis, ſi timeat nocere pulmoni male affecto, parat pharmacum in quo miſcet utilia ad utrumque morbum curandum: pharmacum illud per ſe eſt ad medendum capiti & pulmoni, ſed primario capiti; id enim primum intendit medicus, ſecundario vero pulmoni. Sic extrema Unctio per ſe & primario animam alleviat, tollendo imbecillitatem & peccatorum reliquias; ſecundario tantum, & nihilominus per ſe, peccata ſive mortalia ſive venialia remittit, & ſanitatem corporis, ſi animæ expediat, reſtituit. Habertus.

Quæ in contrarium opponuntur ea quidem probant, Unctionem infirmorum ex primaria ſuæ inſtitutionis intentione omnia non delere peccata; id enim proprium eſt Baptiſmi & Pœnitentiæ. Primarius quidem Unctionis effectus eſt gratia quæ infirmos erigit & ſublevat; ſed & remiſſio peccatorum propria quadam & ſui peculiari ratione ad eam per ſe & directe pertinet, cum ſit ſumma & perfectio Pœnitentiæ, & eo fine ſit inſtituta ut removeat obices qui ab aditu cœleſtis regni nos arcent. Eſt igitur illa peccatorum remiſſio per ſe, non tantum per accidens; ſed ſecundarius tamen effectus huius Sacramenti. Duhamel.

Sint ergo ſoliciti ſacri Paſtores in inſtruendis fidelibus de tanta virtute & efficacia huius Sacramenti, ſæpe ſæpius verba de hoc eis faciendo, ſimulque de diſpoſitionibus, quibus tam neceſſarium ac utilem fructum pro ſempiterna eorum ſalute fructuoſe percipiant.

Poſtremus huius Sacramenti effectus, quem D. Iacobus eo loci ſæpe laudati expoſuit, eſt ſanitas corporis, ideſt liberare a corporali infirmitate, ubi corporis ſanitas animæ expediat, ideſt utilis ſit, ut declarat Concilium Trid. ac proinde hic effectus, ſicuti docet Catechiſmus Romanus, non eſt infallibilis; convincimur enim, teſte experientia, quod vis Sacramenti conſtanti & perpetuo ordine conferre non ſoleat hanc ſanitatem, quæ cum conferatur quando ſo-

lum

lum animæ utilis ſit, interdum ſolummodo fit ut conferatur. Huius effectus extremæ Unctionis omnes fere veteres meminerunt; quando non modo iis qui in extremo vitæ periculo conſtituti erant, ſed illis etiam qui gravi morbo laborabant, hoc Sacramentum adminiſtrabatur. Etenim cum varii ſint huius Unctionis effectus, quorum alii ad eos qui mox diſceſſuri ſunt, alii ad corporis ſanitatem in iis qui cum periculo ægrotant omnino pertinent, in utroque caſu hoc Sacramentum adhiberi poteſt, illis ut animæ, his ut utriuſque hominis partis, corporis ſcilicet & animæ ſanitati conſultum ſit.

Ex duplici vero capite provenire poteſt quod hic poſterior effectus non habeatur ab extrema Unctione, vel quia non expediat ſaluti animæ; *quia cum Unctio*, ait D. Th. diſt. 23. q. 1. art. 2. *non faciat corporalem ſanationem ex proprietate naturali materiæ, ſed ex virtute divina, quæ rationabiliter operatur; & quia ratio operans nunquam inducit ſecundarium effectum, niſi prout expedit ad principalem; ideo ex hoc Sacramento non ſequitur ſanatio ſemper, ſed quando expedit ad ſpiritualem ſanationem; & tunc ſemper eam inducit, dummodo non ſit impedimentum ex parte recipientis*; vel quia ex aliqua cauſſa impediatur. Cauſſæ vero quare corporalis ſanitas non ſæpius ſequatur, ſunt vel defectus veræ fidei, præſertim in ſuſcipiente, vel nimia plerumque Sacramenti dilatio. Dum enim ſtulta opinione ſibi perſuadent ægri ſe mox morituros ſuſcepto hoc Sacramento (contra quem errorem tam conclamatum eſt,) differre illud ſolent quoadusque iam animam agant, ac proinde quando opus eſſet quaſi evidenti miraculo ut ſanarentur. Confeſſarius igitur laborandum eſt, ut ægros avertant ab hac periculoſa imaginatione, quam conſtat ab antiqui hoſtis ſuggeſtione deſcendere, ex qua fit ut Sacramentum a multis vel non ſuſcipiatur, vel ſaltem non cum ſuo pleno fructu & effectu.

Quæri ſolet an hic effectus corporalis ſanitatis obtineatur ex opere operato? ſed cum hoc Sacramentum in hac parte non ſemper ſuum conſequatur effectum, variæ hinc ſunt theologorum reſponſiones. Eſtius enim & Sylvius volunt unctionem reſpectu huius effectus non habere rationem Sacramenti, ſed Sacramentalis, non ſecus ac aqua benedicta & benedictiones. Alii attribuunt defectum ſanitatis non Sacramento, ſed potius ægrotantibus, quia non tam corpore quam fide languent: & hæc ſententia eſt conformis Catechiſmo Romano. Alii tandem, & multo melius, quia agitur de Sacramento, & opportune dicunt, quod cum Sacramenta præcipue inſtituta ſint propter ſpiritualem animæ utilitatem, & conſequenter cum ſanitas corporis ſit ſecundarius effectus extremæ Unctionis Sacramenti (qui cæteroquin non nativa olei virtute, ſed Sacramenti efficacia producitur) hic effectus non abſolute attendi debet, ſed ea conditione appoſita, dummodo ſaluti animæ expediat, ut conſtat ex cit. loco D. Thomæ art. 2. Et hæc reſponſio ac ſententia maxime cohæret allatis Tridentini verbis, ac plurimum valet tum ad erigendum animum infirmorum, qui frequentiſſime poſt ſacram Unctionem decumbunt, tum ad refutandam hæreticorum ineptam illationem, neminem prorſus ſacro unctum oleo moriturum, ſi extrema Unctio ſit Sacramentum, & ſanitatis quam ſignificat ſignum efficax.

§. XVII.

De neceſſitate Sacramenti extremæ Unctionis.

Hic non agitur de neceſſitate medii: Certiſſimum enim eſt hoc Sacramentum non eſſe ſimpliciter & abſolute tali modo neceſſarium, dum eius effectus non eſt abſolute neceſſarius, ut quis redeat in Dei amicitiam, cum ordinarie præſupponat in recipiente habitualem illius cum Deo coniunctionem per gratiam ſanctificantem. Sola igitur difficultas, quæ hic exoritur, eſt de neceſſitate præcepti. Hanc quoque neceſſitatem quidam negant, ut Suarezius, Toletus, Eſtius, Sylvius cum aliis Scholaſticis, qui docent nullo præcepto divino vel eccleſiaſtico (ſecluſo contemptu) teneri fideles ad percipiendum hoc Sacramentum, interpretantes textum D. Iacobi: *Infirmatur quis in vobis? Inducat presbyteros*, non de præcepto, ſed de conſilio, & adhortatione, cenſentes ipſis favere auctoritatem Concilii Trid. ſeſſ. 14. cap. 1. dum cauté videtur dicere, Sacramentum hoc commendatum ac promulgatum fuiſſe fidelibus per S. Iacobum; & conſone Concilio antea credunt locutum fuiſſe Innocentium I. in epiſt. ad Decentium, ubi inquit: *fideles ægroti ſancto oleo perungi poſſunt*, & rurſus *& omnibus Chriſtianis uti liceat*, quæ verba non videntur indicare præceptum, & Sacramenti neceſſitatem.

Alii ex oppoſito propugnant, hoc Sacramen-

mentum neceſſarium eſſe neceſſitate præcepti tum divini tum eccleſiaſtici, inter quos ſunt Ludovicus Habert, & Tournely, eo quia verba illa Iacobi *Inducant*, videantur importare divinum præceptum, & Patres Concilii Trid. damnant docentes hoc Sacramentum eſſe purum figmentum humanum, vel ritum a Patribus acceptum, non mandatum Dei, nec promiſſionem gratiæ habens, & eo ſenſu loquitur etiam Concilium Cabilonenſe anno 813. can. 48. ubi ait: *Infirmi oleo quod ab Epiſcopo benedicitur a Presbyteris ungi debent*. Hæc vox *debent* patietur vim ſi detorqueatur ad nudum conſilium, & hoc comprobatur ex ipſo primario huius Sacramenti effectu, qui cum certe maxime neceſſarius ſit, neceſſaria etiam dicenda eſt eius cauſſa: Nam cum periculoſe ægrotantes indigeant robore ad ſuperandas tentationes in illa extrema lucta, quam ſuſtinere debent cum dæmone, quæ urgente vitæ exitu ſolet eſſe graviſſima, ſequitur quod iure divino adhibere tenemur medium a Chriſto Domino ad reportandam ex huiuſmodi lucta victoriam ſpecialiter inſtitutum: alioquin viam ordinariam deſerentes præſumptionis aut contemptus rei efficeremur. Iuvenin. in ſuo Commenr. Quoad alteram vero partem, ideſt extremam Unctionem neceſſariam eſſe etiam iure eccleſiaſtico, probatur ex cura quam habuit Eccleſia omni ſæculo, ut infirmos periculoſe decumbentes inungeret; & huiuſmodi cura demonſtratur ex Sacramentario S. Gregorii, ex Capitularibus Caroli Magni, & ex variis Conciliis, quæ in diverſis orbis regionibus habita ſunt. Item probatur ex eo quod Eccleſia iubeat ac velit id omne a ſuis obſervari quod iure ac præcepto divino eſt neceſſarium: Et hoc pariter conſtat ex variis Conciliis, Cabilonenſi præcipue ſecundo, & Colonienſi primo anno 1536.

Quare ſi neceſſarium eſt Sacramentum extremæ Unctionis neceſſitate præcepti divini & eccleſiaſtici, patet teneri fideles hoc Sacramentum ſuſcipere, ut docent plures cum Magiſtro Sententiarum, ac proinde graviter peccaturum, qui illud ex ſola negligentia non ſuſciperet, & eos qui curam habent infirmi, qui non ſatagunt ut illud recipiat. Et hæc eſt probabilior contra aliquos, qui volunt, ſi abſint contemptus, ſcandalum, ac hæreſis ſuſpicio, non peccare eum qui ex negligentia illud omitteret. Et hoc patet tum ex communi praxi Eccleſiæ, quæ ſemper ſumma ſolicitudine curavit & curat ut ab omnibus infirmis ſuſcipiatur, ac ex conſuetudine perpetua & ſenſu fidelium cuiuſdam vim legis obtinente, ac ideo ſine aliquo ſcandalo violari non poſſe videtur. Immo magna ſcandali occaſio daretur ab eo qui illud recipere recuſaret ex negligentia graviter culpabili, quam revera propriæ haberet æternæ ſalutis qui ſine iuſta cauſſa omitteret medium per ſe certum, & ordinarium ac firmiſſimum præſidium, iuxta Trid. a Chriſto inſtitutum contra ingruentes diaboli tentationes, & ad ſubtrahendam animam ab æternæ ſalutis diſcrimine, in quo tunc maxime verſatur, ut ait hic P. Antoine. Dixi *ex negligentia graviter culpabili*, cum nemo ſit qui graviter non teneatur ex iure ipſo naturæ & divino in extremo periculo ad æternam mortem vitandam, remedia ad hunc finem opportuna adhibere. Et multo magis omni iure tenetur hoc remedium adhibere iuxta Merbeſium q. 70. concluſ. 2. infirmus ille qui confiteri non valeat in extremis peccata ſua, propterea quod hoc Sacramentum deleat per ſe non ſolum peccata venialia, ſed de ſecundario, ut antea diximus cum non paucis gravioribus theologis, vel ſaltem per accidens, ut communior, quæ ita ſentire cenſet cum S. Thoma in 4. diſt. 23. q. 1. art. 2., etiam mortalia. Theologia Petrocor. P. Antoine, P. Berti.

APPENDIX.

De cæremoniis ſeu ritu adminiſtrandi Sacramentum extremæ Unctionis.

Prioribus tribus ſæculis perraro Sacramentum extremæ Unctionis conferebatur, ob duplicem rationem, 1. quia Chriſtiani mixti erant cum Infidelibus, cum in eadem domo eſſet vir ethnicus, & uxor chriſtiana vel e converſo; & ſi ambo erant chriſtiani, ſervi, alii domeſtici, vicini erant infideles; idcirco non poterat adminiſtrari quin viderent Gentiles, & hoc antiquis videbatur magnum ſacrilegium. Inſuper eccleſiaſtici miniſtri nimis ſe expoſuiſſent eundo de domo in domum, quod oppoſitum erat chriſtianæ prudentiæ. Hinc videmus quod ad avertendum tale periculum conceſſum erat fidelibus ſecum domum ſacram Euchariſtiam deferre, ut per ſe communionem reciperent & in valetudine & in infirmitate. Altera ratio quod raro hoc Sacramentum adminiſtraretur, erat quia non eſſet abſolute, ſicuti aliqua alia neceſſarium. Hinc auctores ſecun-

ſecundi & tertii ſæculi, licet locuti ſint de aliis Sacramentis, nihil loquuntur de extrema Unctione. Verum mutato difficili Eccleſiæ ſtatu fideles ſolliciti fuerunt, ut hoc præſidio ſe munirent in morte.

Antiquitus mos erat ut infirmi pro recipiendo hoc Sacramento adirent Eccleſiam, aut ſi per ſe adire non potuiſſent, ab aliis deferentur, ut ex S. Cæſario Arelatenſi App. Oper. S. Aug. ſerm. 297. novæ edit. qui quando reprehendit eos qui ut ſanarentur ab infirmitatibus recurrebant ad incantationes, dicit quod melius eſſet ſi concurrerent in Eccleſiam & peterent ungi ſancto oleo ad ſolamen animæ & corporis. Hinc in quibus Monaſteriis habebantur Oratoria ad ea deferrebantur ad recipiendam haoc ſacram Unctionem, ut habet P. Chardonus in ſua *Hiſtoria Sacramentor.* Recipiebant eam etiam in domo, non tamen iacentes, ſed vel genuflexi, vel ſaltem ſedentes. Hoc magis conveniret uſui Eccleſiæ, ſed non attendendum eſſet extremum vitæ diſcrimen.

Ritus autem quo conferebatur hoc Sacramentum deſcribitur præcipue in antiquo Pontificali mſſ. Angliæ in Monaſterio Sumieges, cuius characteres ſunt circiter 900. annorum, in quo habetur, quod quando Sacerdotes vocabantur ad domum infirmi pro ſancta Unctione, qui plures cum Diacono & Acolythis conveniebant, dignior induebatur ſuperpelliceo, alba, & ſtola; Diaconus deſerebat Evangelium, & oleum ſanctum infirmorum, & Acolythi ſinguli ſuis veſtibus induebantur; unus ex thuriferariis deferebat una manu cereum, altera thuribulum cum incenſo. Sic parati quando perveniebant ad domum infirmi, Sacerdos ſiniſtra manu tenebat librum ſeu Rituale quod continebat orationes huius officii, & dextera ſignabat ſigno crucis, ut digne complere poſſet quantum incepiſſet. Dum domum ingrediebatur, recitabat Antiphonam *Pax huic domui* &c. ſtans ad ianuam recitabat convenientem orationem, poſtea progrediens aſpergebat aqua benedicta dicens *Aſperges me* &c. inde accedens ad lectum infirmi recitabat unam orationem poſt aſperſionem, & aliam antequam eum alloqueretur, & quæſito infirmo quare illuc eum vocaſſet, cum hic reſpondiſſet ad hoc ut ei miniſtraret ſacram unctionem, tunc Sacerdos faciebat ei brevem admonitionem, ut ſe diſponeret ad faciendam novam confeſſionem, & poſtea recipiendam ſacram unctionem. Si erat ſæcularis eum monebat quod diſponeret de rebus ſuis, & ſi odium erga alium habuiſſet, ei condonaret, ſi vellet ut Deus ei ſua peccata remitteret. Sequebatur brevis oratio, & infirmus confitebatur. Recitabantur Litaniæ cum ſeptem Pſalmis Pœnitentialibus, Capitulis, & Orationibus, ac Antiphona quæ incipiebat *Angelus Raphael;* poſtea fiebat unctio.

Antiquitus recipiebatur hoc Sacramentum ante S. Communionem.

Hoc Sacramentum antiquitus recipiebatur ante Sacrum Viaticum, ut conſtat ex Actibus S. Trezani Sacerdotis, qui vivebat ſæculo ſexto in Diœceſi Rhemenſi. In his enim habetur, quod ille *recepit oleum Sanctæ reconciliationis cum humili contritione ac ſincera, & poſtmodum petiit Viaticum:* Et huius ritus pro ſequenti ſæculo ſeptimo teſtis eſt Theodorus Cantuarienſis lib. 1. cap. 119. *Oportet*, ait, *quod infirmi quando ſunt in periculo mortis, petant confeſſionem..... unctionem accipiant Olei Sancti iuxta Patrum ſtatuta, & Communionem Viatici.* Sic habet Beda in Sententiis inſertis in Collectione Reginonis Hiſt. lib. 1. c. 3. & alia huiuſmodi habentur de hac re monumenta. Talis communiter erat Ritus, ait P. Chardonus in ſua *Hiſtoria de Sacramentis*. Nihilominus non negat quod fuerint in hoc ritu ſuæ exceptiones, videlicet quod aliquæ Eccleſiæ in adminiſtratione diverſo uterentur ritu, præmittendo Sacræ Unctioni Viaticum.

Non ſemper tamen & ubique ſervatus fuit ritus, ut a pluribus Sacerdotibus ac tanta ſolemnitate adminiſtraretur ſacra Unctio, ſed etiam ab uno tantum miniſtrari poterat ſecundum diverſas Eccleſiarum conſuetudines, & opportunitatem locorum & temporum. Ex Ritualibus enim alii præſcribunt miniſtrandam a pluribus, alii ab uno tantum. Et equidem in villis non erat ita facile congregare certum numerum Sacerdotum, præcipue illis temporibus, quando exigua erat eorum numerus.

Ritum recitandi in collatione extremæ Unctionis ſeptem Pſalmos Pœnitentiales cum Litaniis & Precibus commemorant omnia fere Eccleſiarum Manualia, necnon Ritualia etiam recentiora, tametſi aliquantulum diſcrepent circa tempus quo iidem Pſalmi ſint recitandi, qui quibuſdam in Eccleſiis præmittuntur Unctioni, in aliquibus Unctionem ſubſequuntur, in quibuſdam illam comitantur, aut illi etiam interſeruntur. In Eccleſia Pariſienſi ſecundum Rituales libros editos anno 1512. 1581. & 1601. ſeptem Pſalmi recitari poſſunt eundo ad infirmum, & iuxta Rituale Meldenſe editum

Digitized by Google

tum anno 1546. recitandi erant in domo infirmi a Sacerdote ſimul & Clericis ante ſacram Unctionem, & dum hæc peragebatur a Parocho, Clerus alios Pſalmos modulari ſolebat. In Rituali quoque Eccleſiæ, Ambienſis impreſſo anno 1541. Pſalmi Pœnitentiales ante Unctionem & Pſalmi alii ſex poſt Unctionem recitandi præſcribuntur. Et in Eccleſia Sveſſionenſi iuxta ipſius Rituale quod prodiit anno 1535. Pſalmi Pœnitentiales & Litaniæ recitantur poſt infirmi Unctionem. Rituale vero Romanum, cui plures Eccleſiæ concordant, iubet ut Unctio fiat, dum Pſalmi Pœnitentiales recitantur. Sic P. Berti.

Extrema Unctio olim reiterabatur per ſe ptem ſequentes dies.

Extrema Unctio reiterabatur infirmis per ſeptem ſequentes dies ſucceſſive. Hoc præſcriptum eſt in Rituali Eccleſiæ Turonenſis, cuius characteres hoc antiquum eſſe demonſtrant pluſquam octingentis annis. Sic conſtat ex aliis quoque relatis a P. Martene, ſicuti etiam ex Pontificali Saliſburgenſi, & Miſſ. S. Victoris circiter quingentorum annorum, ut aliqua alia ex his monumentis prætermittamus. Hic uſus invenitur ductus ad praxim in S. Ramberto Archiepiſcopo Hamburgi, in cuius vita ſcripta ab auctore contemporaneo legitur, quod ſeptem diebus ante eius mortem cœpit inungi ſacroſancto Oleo, & quod recepit ſalutarem medicinam corporis & ſanguinis Domini quotidie uſque ad eius mortem. P. Chard.

Ex veteri praxi recipiendi extremam Unctionem ab infirmis in Eccleſia, & ſi in domo non iacentibus ſed genuflexis vel ſaltem ſedentibus, & tot vicibus reiteratam, clare colligitur, quod non ſint attendenda extrema vitæ momenta, ſicut utplurimum hodie fit, quod intentioni Eccleſiæ adverſatur; quia praxis expoſita ſupponit quod infirmi eſſent pollentes viribus, ac liberi eſſent mente; cum e contra nunc attendatur ut ſint ſemimortui, & carentes cognitione neceſſaria ad fructum ex tali beneficio percipiendum. Hunc abuſum cenſet P. Chardon proceſſiſſe ex duplici ratione. Prima fuit quædam falſa opinio vulgata ſæculo tertiodecimo, quod qui recepiſſent hoc Sacramentum, ſi ex ſuo morbo convaluiſſent, non poterant amplius uti Matrimonio, veſci carnibus, & ire deberent excalceati. Quoddam Concilium Anglicanum dicit talem opinionem diffuſam eſſe in plebe a falſis Doctoribus, quorum Epiſcopi, ut eam extirparent, declararunt ſe deteſtare & excommunicare inventores, ſed hoc non obſtante non potuerunt talem zizaniam extirpare, & Concilium Auſonienſe celebratum 40. poſt annis de illa loquitur ut de re quæ retrahit populos a ſuſcipiendo hoc Sacramento, & præcipit Eccleſiarum Paſtoribus ut circa illud plebem inſtruant. Altera ratio quare invaluerit abuſus protrahendi extremam Unctionem fuit ſordida Sacerdotum avaritia, qui res tantas exigebant ab iis qui ſuſcipere vellent extremam Unctionem, ut non valerent pauperes eam ſuſcipere. Meminit huius incommodi Reinerus Religioſus Ordinis Prædicatorum, qui vivebat deſinente ſæculo tertiodecimo. Scribens enim contra Waldenſes obſervat, quod iſti reiiciunt Sacram Unctionem, quæ tantum divitibus datur, & nemini dabatur qui non ſolveret. Addit poſtea, quod aliqui dicebant ac prædicabant dandum non eſſe hoc Sacramentum niſi iis qui ſaltem duas vaccas haberent, quod grave ſcandalum erat pauperibus. Dicebant quod ad faciendam ſacram Unctionem neceſſe erant ſaltem duodecim candelæ. Guillelmus *le Maire* Epiſcopus Andegavenſis in ſuis Statutis Synodalibus damnavit opiniones adeo ſcandaloſas, & noxias animarum bono. Hiſce cauſis tribui debet abuſus differendi ad extremum vitæ ſacram Unctionem ad evitandas exactiones, ac gravamina. Et licet nunc hæc ceſſatint, abuſus utpote nimis inveteratus, adhuc perſeverat. P. Chardon.

Ritus Græcorum in collatione extremæ unctionis.

In Eccleſia Græca ſeu Orientali, ut refert D. Renaudat, cæremoniæ huius Sacramenti conſiſtunt in ampliori apparatu Rituum & Orationum, quam in Eccleſia Occidentali. Officium ordinarie peragitur a ſeptem Sacerdotibus, in quo ſequi prætendunt ad literam verba Apoſtoli: *Inducat Presbyteros*, & ſi non inveniantur ſeptem, ſaltem quinque vel tres convenire debent, nec unquam unus tantum; ſicuti iuxta eorum diſciplinam non attenditur quod infirmus ſit in extremis ad ei ſacram unctionem miniſtrandam (ut apud latinos ſæpiſſime fit) in Eccleſia, ad quam ægrotus defertur. Officium tamen fieri poteſt etiam in domo infirmi quando ad Eccleſiam tranſferri nequeat. Et tunc accepto oleo olivæ ponitur in lampada conſtituta ante imaginem B. Virginis, quæ habeat ſeptem ellycinia, & dignior ex Sacerdotibus incipit orationem pro gratiarum actione, quæ eſt in Lithurgia S. Baſilii, aliaſque recitat preces & benedictiones; legitur Epiſtola S. Pauli poſt datum ei incenſum; poſtea di-

dicunt omnes *Kyrie eleiſon*, Orationem Dominicam, pſalmum 31. orationem pro infirmis, aliaſque particulares notatas in Officio extremæ Unctionis, quibus completis accenditur primum ellycinium ſignando oleum ſigno crucis; & interim alii canunt pſalmos. Completis orationibus pro infirmis legit Epiſtolam catholicam S. Iacobi in lingua Arabica. Poſtea dicit *Sanctus & Gloria Patri*, Orationem Evangelii, unum Pſalmum alternative cum alio Sacerdote, poſtea Evangelium in lingua Arabica, tres orationes quæ ſequuntur in Lithurgia, unam Patri pro pace, alteram generalem, Symbolum Nicænum, & Orationem quæ ſequitur. Incipit poſtea ſecundus Sacerdos a benedictione ſui ellycinii, illud accendens & omnia alia, eodemque ordine quo primus peregit, & ſic alii ſucceſſive ſuo ordine faciunt. Ita iuxta obſervationes auctoris ſcientiæ Eccleſiaſticæ in hac unctione leguntur ſeptem Epiſtolæ, ſeptem Evangelia, ſeptem Pſalmi, & ſeptem Orationes. His expletis ille cui fit talis benedictio, ſi vires ei ſupperant, accedit, & ſedit cum facie verſus Orientem; Sacerdotes tenent librum Evangelii elevatum ſuper eius caput, & manus ei imponunt. Sacerdos dignior recitat Orationes proprias. Poſtea faciunt ut infirmus ſe elevet, & eum libro Evangeliorum benedicunt. Recitant Orationem Dominicam: aperitur poſtea liber, & ſuper ipſum legitur textus qui fortuito occurrit; leguntur Symbolum & tres Orationes, ac poſtea elevatur crux, ſi cæremonia peragatur in Eccleſia, & fit proceſſio per Eccleſiam cum lampada benedicta & candelis accenſis implorando infirmi ſanitatem per interceſſionem SS. Martyrum & aliorum Sanctorum. Si infirmus accedere nequeat ad altare, gerit alter ſuas vices. Hiſce peractis Sacerdotes ſingillatim ungunt infirmum; poſtea mutuo ſeipſos inungunt & aſſiſtentes, non tamen ſicuti infirmum. Ita Renaudotus refert ritum hunc præſcriptum a Patriarcha Gabriele pro Iacobitis, qui idem eſt ac ritus Græcorum, qui eſt veluti originale, & approbatum fuit a Concilio Florentino ſine ulla controverſia in unione utriuſque Eccleſiæ. Decretum vero Eugenii pro Armenis non derogat ritui Græcorum, quem Decreto Generali (& ſuper hoc Decretum ſtabilita fuit unio,) eis Concilium approbavit. Decretum Eugenii non innotuit Græcis, quod factum fuit poſtquam diſceſſerant. Difficultas quæ ex Græcorum ritu oriri poſſet, eſſet, quod Græci cum aliis Orientalibus non utuntur oleo benedicto ab Epiſcopo, ſed ab illorum Sacerdotibus eodem tempore quo Sacramentum hoc confertur: ſed P. Goarius eam ſolvit aſſerendo inſtructionem Clementis VIII. factam pro Græcis, in qua ait: *In locis latinis ſubiectis eos non teneri accipere oleum benedictum a Diœceſano*, cum eiuſmodi olea, ait Pontifex, ab eis in ipſa oleorum & Sacramentorum exhibitione ex veteri ritu conficiantur & benedicantur. Et merito S. Pontifex veterem dicit hanc conſuetudinem, quia firmata erat inter eos a ſæculo ſeptimo, ut docet Capitulare MS. Theodori Cantuarienſis, qui cum eſſet origine græcus, & peritiſſimus in diſciplina utriuſque Eccleſiæ, minime profecto ignorabat eorum ritus.

Ex ritu, quo utuntur græci inungendi oleo benedicto ſanos æque ac infirmos, occaſionem dederunt imperitis eorum conſuetudinum eos accuſandi, quaſi non teneant Sacramentum extremæ Unctionis; quod revera contingeret, ſi res tales eſſent ſicut eas ſupponunt accuſatores. Verum nullæ ſunt eorum accuſationes, quia inungunt quidem non minus ſanos quam infirmos, non tamen eodem ritu, ut manifeſte apparet, ex eo quod ait D. Renaudot, a quo habemus quod infirmus cuius nomine lampadæ oleum benedicitur, eſt ille ſolus ſuper quem recitantur præſcriptæ orationes & cæremoniæ exequuntur pro miniſtrando hoc Sacramento; Sed ſicuti hoc Sacramentum non ſolum inſtitutum eſt ad medendas infirmitates corporis, ſed multo magis & principaliter infirmitates animæ, ideſt pro remiſſione peccatorum; & ſicuti ex antiqua diſciplina in multis circumſtantiis apud eos abſolutio fit etiam unctione & precibus pro gravioribus peccatis; ſic Orientales crediderunt ac credunt quod Sanctum illud oleum valeat ad eis obtinendas cœleſtes benedictiones. Hinc poſt collatum per talem inunctionem infirmo Sacramentum extremæ Unctionis, ex devotione ungunt etiam ſanos, cum intentione faciendi, non Sacramentum, ſed Sacramentale, non ſecus ac fit aſperſione aquæ benedictæ. Nec talis cæremonia præſcripta eſt in Ritualibus ut pars huius Officii, nec adnexam habet particularem orationem. Sic P. Chardonus.

Inter alias cæremonias, quæ olim erant in uſu apud fideles in accipienda extrema Unctione, erant pie cæremoniæ, quæ ſigna

Digitized by Google

gna ſpirabant ſinceræ pœnitentiæ, quæ credebatur a veteribus Chriſtianis melior conditio ſe præparandi ad comparendum ante divinum tribunal. Inter cæremonias vero quæ cordis contritionem, veramque pœnitentiam ſignabant, erant cinere conſpergi & indui cilicio. Ita de S. Martino refert Severus Sulpitius ad Baſſulam, qui mori voluit in cinere & cilicio proteſtans ſuis diſcipulis non convenire chriſtiano homini niſi mori ſuper cinerem, affirmans quod immunis non ſe credidiſſet a culpa ſi aliud exemplum eis præbuiſſet: *Non decet*, inquit, *filii*, *Chriſtianum niſi in cinere mori: ego ſi aliud vobis exemplum relinquo*, *ipſe peccavi*. Et talis erat etiam eorum temporum pia conſuetudo, quæ pluribus in locis tandem facta fuit lex, & ritus aliquo modo recipiendi extremam Unctionem. Vetus Ordo Romanus Mſſ. Bibliothecæ Corbeienſis, ille Rotaldi, & alius S. Rhemigii Rhemenſis idem præſcribunt, ſicut habet in ſuis notis ſuper hoc Sacramentarium Gregorianum D. Hugo Menard. in quorum ſecundo habetur, quod antequam daretur ſacra unctio Sacerdos faciebat crucem cum cinere benedicta ſuper pectus infirmi, & poſt unctionem ſuper illius caput imponebatur cilicium ad inſtar capucii. Sic habetur etiam in valde pervetuſto Pontificali Eccleſiæ Cameracenſis, in quo ſicuti in aliis etiam continetur ritus benedictionis cinerum & cilicii. In Manuali Novioduni ſub titulo *Ordo extremæ Unctionis* habetur quod quæſito infirmo, an recipere vellet extremam Unctionem, ſi reſponderit velle, Sacerdos eum precatur ut recitet Symbolum, & ſi infirmus nequeat, recitet alter pro eo; quo facto ei imponit ſuper caput cilicium in formam crucis, & cinerem ſuper pectus dicens: *Humilia corpus & animam tuam in cinere & cilicio*, *in nomine Patris* &c. Capucium aſpergebatur aqua benedicta, & dum ſuper caput infirmi illud ponebatur, dicebat Sacerdos: *Indue iterum veſtem candidam in nomine novi hominis, qui creatus eſt in iuſtitia, & ſanctitate veritatis, qui eſt Ieſus Chriſtus Dominus, qui vivit & regnat* &c.

Hæ duæ cæremoniæ, cineris ſcilicet & cilicii fere in omnibus Eccleſiis obſervabantur, licet non ubique eædem quoad modum, quia alicubi crux fiebat cum cineribus ſuper pectus infirmi ſtatim poſt Viaticum ante collationem extremæ Unctionis, ut Rhotomagi ſæculo XVI. ubi cinere aſpergebatur pectus infirmi in formam crucis abſque eo quod tegeretur cilicio, dicendo illa verba: *Memento homo quia pulvis es*, *& in* &c. uti colligitur ex Rituali illius Eccleſiæ; Conſtantiæ vero idem fieri ſolebat, ſed cinis aſpergebatur ſuper caput, non ſuper pectus infirmi. Alibi infirmus induebatur cilicio, nec aſpergebatur cinere poſt ſacram unctionem & communionem, ut præſcriptum habetur in libris *de divinis Officiis* ſub nomine Alcuini. Erat etiam mos aliquibus in locis extrahere infirmum e lecto poſt accepta poſteriora Sacramenta, & eum reponere ſuper cilicium tectum cinere benedicta. Hic ritus habetur præceptus a tribus antiquis Pontificalibus Miſſ. reconditis in Bibliotheca PP. Ordinis Prædicatorum ad Portam D. Iacobi Pariſiis. Hæc cæremonia eſt perantiqua in Eccleſia, & aliquando erat communiſſima & præcipue in Monaſteriis, præſertim Cluniacenſium, Ciſtercienſium, Carthuſianorum. Ritus adeo Sanctus cœpit ceſſare inter Monachos Carthuſianos cæteroquin auſteriſſimos, ut habetur in tertia Compilatione Statutorum illius Ordinis, & paulatim ad exemplum Carthuſianorum univerſim ceſſavit. Sic P. Chardonus in ſua *Hiſtoria Sacramentorum*.

TRA-

TRACTATUS
DE SACRAMENTO ORDINIS.

Sicuti apud ſupremos Principes ob decorem principatus gravia eorum negotia, & arcana non creduntur tractanda, niſi viris, qui aliquo clariori titulo a communi vulgo ſecernuntur; ita conveniebat, ut ſacræ divinæ res ob ſupremi Numinis excellentiam, cuius vices in earumdem miniſterio mortales gerunt, non miniſtrarentur niſi a perſonis, quæ ſacro ſpectabili charactere inſignitæ a reliquo Eccleſiæ cœtu diſtinguerentur. Et hoc ipſo naturali lumine apud omnes ita ſemper fuit manifeſtum, ut etiam ſuperſtitioſa Gentilitas voluerit ut ſuæ Religionis ſacra a miniſtris ad hoc inauguratis tractarentur. Quare quis non videt quam longe non ſolum a divinarum ſcripturarum oraculis, verum etiam ab ipſo naturalis rationis dictamine aberrarint Novatores, qui ordinem ſubvertentes a Deo deſignatum in ipſa Synagogæ inſtitutione, in lege ſcilicet Moſayca, & melius etiam in Eccleſia firmatum, ut videlicet in utraque divinarum rerum miniſterio ſacrati miniſtri præſiderent, conati ſunt tollere de medio Sacerdotium, alioſque inferiores miniſtros, quos Levitæ veteris legis præfigurarunt, & ita Eccleſiaſticam Hierarchiam confundere ac prorſus evertere, ſicuti infra videbimus. Præſens Ordinis ſacramentum, de quo agere ſuſcepimus, & ſubſequens, nempe Matrimonium (quæ publici boni cauſſa populo Chriſtiano tradita ſunt, primum nempe ad ſpirituale Eccleſiaſticum regimen, alterum ad Chriſtianæ Reipublicæ propagationem) non omnibus ſunt communia, ſicuti alia quinque antea expoſita, ac proinde non reſpiciunt hæc duo poſtrema, niſi certam hominum conditionem: Ordo nempe eos, qui pro ſacris Eccleſiæ negotiis divino ſe manciparunt famulatui, Matrimonium illos, qui eligunt individuam cum legitima uxore vitam ducere. Primus quorum hominum ſtatus dicitur Clericalis ſeu Clericorum, Laicalis alter ſive Laicorum, ſub quo titulo Laici etiam alii omnes includuntur, qui Clericali Ordini nomen ſuum non dedere. Quare in hos duos ſtatus, veluti in duas claſſes totum Eccleſiæ corpus ſeu Chriſtianorum omnium cœtus, ideſt in populum, ſeu Laicos, & in Eccleſiæ miniſtros, ſeu Clerum partitur; ſicuti poſtea videbimus.

CAPUT I.

De Sacra Ordinatione.

§. I.

De Sacramenti Ordinis nomine, & definitione.

Ordinis nomen generaliter ſumptum importat quamdam rerum ſeriem & diſpoſitionem prioris, & poſterioris, nec non reſpectum ſuperioris, & inferioris, ac proinde indicat quamdam rerum connexionem, qua una ad alteram refertur. Hinc Latini ſcriptores uti ſolent hoc vocabulo ad plura huiuſcemodi deſignanda: Nihil enim frequentius apud Grammaticos ea dicendi ratione: permutare, invertere, conſtituere &c. ordinem. Item ad ſignificanda varia rerum ac perſonarum genera; unde & orta eſt Latinorum locutio: cogere, conicere, redigere in ordinem. Verum ſecundum communem huiuſcemodi vocabuli acceptionem & uſum loquendi, ordo ſignificat non ſolum quoſdam varios hominum ſtatus; Eccleſiaſtici videlicet, Nobilis, & Popularis, & dicuntur tres Regni ordines ſeu claſſes, quæ populum partiuntur, ſed etiam conditiones varias perſonarum, quatenus alicui officio ſeu muneri ſunt deſſignatæ; cuiuſmodi fuere apud Romanos, ordines Senatorius, Equeſtris, & Popularis. In eadem ſignificatione adhibent nomen Ordinis Scriptores de rebus Eccleſiaſticis pertractantes, ad exponendum Sacramentorum, rituumque rationem, ac methodum, in quo ſenſu videntur volumina inſcripta Ordo Romanus, Pariſienſis &c. item ad ſignificandas Religioſas hominum coadunationes, nempe Congregationes Monachorum Monialium, aliorumque Religioſorum, quæ ordines appellari ſolent: Tales enim Coadunationes conſtitutæ ſunt ex perſonis apte inter ſe diſpoſitis ad Deo inſerviendum ſpeciali quadam ratione, ſeu ſub certis quibuſdam regulis vitam agendo. Utuntur pariter vocabulo Ordinis, ut in præſenti ſtrictius, & anto-

no-

nomaſtice ad denotandos certos Eccleſiaſticos gradus, in quibus conſiſtit Eccleſiaſtica Hierarchia, ſeu non pro quacumque rerum inter ſe diſpoſitione, nec pro relatione, quæ reſultat in rebus ordinatis, ſed pro fundamento relationis inter ſuperius, & inferius, ſeu inter illos qui præſunt & ſubditos circa ſpiritualia ipſis ſubditis miniſtranda; ideſt ſignificat ſacrorum Miniſtrorum cum dependentia a ſuperiori Prælato diſpoſitionem, & principatum. Unde illi dicuntur in ordine conſtituti, qui Eccleſiaſtica pollent auctoritate, & relationem habent, ac comparationem ad eos, qui ſub hac Hierarchia comprehenduntur. Nam alius eſt Ordo, quo Clerici ordinantur ad Laicos, alius quo ordinantur ſeu referuntur ad Clericos, ac præcipue ad ſupremum caput. Eccleſiaſtica enim Hierarchia, tum ſacrorum miniſtros, tum eos qui ab ipſis adiuvantur, ac reguntur comprehendit; non ſecus ac Regnum complectitur & Regem, & regni miniſtros in ſubſidium regiminis conſtitutos, & populos qui Regiæ ditioni ſubiiciuntur, ac per ipſum ſubalternoſque miniſtros reguntur. Ordo tandem ſecundum communiorem, & præcipuum uſum ſignificat ſacram ac perantiquam cæremoniam, qua Epiſcopi, aut manuum impoſitione, aut alio aliquo ſenſibili ſigno aliquos ſeligunt, initiant, ſeu conſecrant, ac in præcipuis honorum gradibus aptos reddunt ad celebrandum divinum Euchariſtiæ ſacrificium, aliaque ſacra Eccleſiaſtica miniſteria obeunda. Et ordo iſte eſt Sacramentum.

Ordo hic accipitur pro cæremonia qua miniſtri Eccleſiæ ſacris officiis initiantur ſeu conſecrantur.

Ordo igitur appellatur hoc ſacramentum ratione illius ſuperioritatis, quam miniſter Eccleſiæ in eo conſtitutus habet ſuper alios Eccleſiæ fideles, non tamen ſuperioritate dominii ad ſuum commodum ordinata, ſed ad invigilandum pro aliorum utilitate, ut ait D. Thom. 3. p. in additionib. q. 34. art. 1. ad 1. Nec inuſitatum eſt ſignificare ordinis nomine excellentiam, ac ſuperioritatem. Ita enim dicitur ordo Equitis, Patritii, & civis. Iure igitur merito ordo appellatur hoc ſacramentum, per quod Eccleſiæ miniſtri in gradu, dignitate ac poteſtate ſuper alios conſtituuntur ad exercendas operationes Hierarchicas, & populis ſacramenta conferenda, aliaque ſpiritualia in Eccleſia procuranda. Quare licet nomen ordinis in ſenſu Eccleſiaſtico late ſumptum ſignificet varios ſtatus Eccleſiaſticarum perſonarum, Clericorum nempe, Monachorum, ac virginum, quæ Deo ſunt ſacratæ, ſtricte tamen, & proprie ſignificat certi officii gradum; qui ſacro, ac ſolemni ritu confertur, & ad peculiare miniſterium in divino ſacrificio exhibendum ordinatur: & ſub hac ratione ſeptem præter Epiſcopatum ſunt Eccleſiaſtici ordines.

Ritus igitur, quo ſacri miniſtri conſecrantur, illud eſt, quod in ſacro Ordine eſt Sacramentum, non eſt autem eorum ſtatus, cum ſacramentum Ordinis non ſit permanens ſicuti ſtatus Sacerdotalis; ſed eſt actio tranſiens, quæ in ipſa conſecratione conſiſtit, & ex qua ſtatus ſacerdotalis floreſcit. Quare Ordo iuxta Morinum exerc. 1. cap. 2. *de Sacramento Ordinis* eſt ſtatus quidam, & dignitas hominum, qui conſecratione initiati ſacerdotio apud Chriſtianos fungi poſſunt, aut deſtinatione quadam, & benedictione conſecrandi ius habent ad miniſterium in ſacerdotii functione exercendum. Ordinatio vero dicitur actio, qua homo in eum ſtatum eligitur, & cooptatur, & eſt benedictio, & conſecratio verbis, & cæremoniis præſcriptis concepta. Cum vero in Sacerdotalis Ordinis Sacramento varii ſint gradus, & officia, plures idcirco ſunt etiam ſacri miniſterii Ordines, qui ita cum Eccleſiaſtica Hierarchia ſunt connexi, ut ſeparatim tractari vix poſſint: graduum quidem diſtinctionem, & officiorum ordinem dicimus; & hic modus loquendi ob analogiam ſervatur etiam in Republica civili, in qua Ordines dicuntur diverſi dignitatis, & officiorum gradus, ut iam antea notavimus de Republica Romana, in qua erant Ordines Senatorius, Equeſtris &c. quare ut cum methodo in negotio hoc procedamus, prius exponatur Ordo Sacramentum, poſtea Ordo graduum ſacri Miniſterii, ideſt ratio Eccleſiaſticæ Hierarchiæ.

Ordinis definitio.

Ordo iuxta eius rationem, quæ facile ex iam dictis colligi poteſt, recte definitur: *Novæ legis Sacramentum, quo homini baptizato ſpiritualis traditur poteſtas ad Sacroſanctam Euchariſtiæ confectionem, ſeu Corporis Chriſti conſecrationem, & diſtributionem, necnon ad alia Eccleſiæ Miniſteria rite, & ex ordine exercenda.* Dicitur 1. *Sacramentum*, quod ſe habet loco generis, eo quia hoc commune ſit ſacro Ordini cum aliis Sacramentis. Dicitur 2. *quo homini baptizato*; quia cum baptiſmus ſit ianua Sacramentorum, nemo cuivis Sacramento initiari poteſt, niſi prius baptiſmum ſuſceperit, & ly *homini* intelligitur de ſolis Maſculis, quia fœminæ ex divina inſtitutione Sacramentalis Ordinationis ſunt incapaces. Dicitur 3. *ſpiritualis traditur poteſtas ad ſa-*

cra-

croſanctam Euchariſtiæ confectionem: Verba hæc locum tenent differentiæ; unde eſſentialiter differt Sacerdotalis Ordo ab aliis Sacramentis, ut ex Trident. Concil. ſeſſ. 23. cap. 1. ubi ſic habetur: *Sacrificium, & Sacerdotium ita Dei ordinatione conjuncta ſunt, ut utrumque in omni lege extiterit*. Quocirca gradus honoris quos cernimus in Eccleſiaſtico ſtatu non obtinent nomen rationemque ordinis, niſi prout ad ſacrum Euchariſtiæ Sacramentum referuntur. Hinc eſt quod tituli Patriarchatus, Archiepiſcopatus, Primatus, Papæ non ſunt Ordines, nec Sacramenta, utpote qui in ſe, & præciſe ſumpti non reſpiciunt ſacrificium, ſed Eccleſiæ regimen. Immo & ipſe Epiſcopatus non eſſet ordo; niſi ſpeciali modo rationem haberet ad ſacrificium ut ſuo loco explicabitur. Dicitur 4. *Et ad alia Eccleſiæ miniſteria, rite, & ex ordine exercenda*. Et in hoc diſtinguitur regimen Eccleſiaſticum quod proprium eſt Sacramenti Ordinis a regimine politico. Nam Sacerdotes adminiſtrant vi ſui ſtatus ſolummodo ſpiritualia, Reges vero & Principes temporalia. Dixi *vi ſui ſtatus*, quia ſi ſummus Pontifex aliique Eccleſiaſtici res etiam temporales adminiſtrant, hoc tamen habent ex munificentia ac devota Principum elargitione, non vi ſacri ſui Ordinis & ex divina inſtitutione. Verum licet huiuſcemodi regimen non aſſignaverit Chriſtus Dominus ſacris ſuæ Eccleſiæ Miniſtris, non tamen illud eis interdixit.

Duplex poteſtas in ſacro ordine. Duplex igitur poteſtas eſt in ſacro Ordine; una quæ verſatur circa reale Chriſti corpus, nempe circa oblationem Euchariſtici ſacrificii, & hæc dicitur poteſtas Ordinis; altera quæ ordinatur ad regendum Corpus Chriſti myſticum ſeu Eccleſiæ fideles, qui ipſius corporis ſunt membra, cuius caput eſt Chriſtus, & hæc vocatur poteſtas iuriſdictionis, cum per hanc conferatur ius, & facultas docendi, ac regendi fideles ad vitam æternam conſequendam. In iuriſdictionis poteſtate varii ſunt ac diſtincti gradus honoris, ſicuti in poteſtate Ordinis, ex quibus oritur Eccleſiaſtica Hierarchia *ad conſummationem Sanctorum, in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti*, ut Epheſ. 4. 12. ait Apoſtolus. Poteſtas iuriſdictionis eſt magis circumſcripta, & limitata in minoribus Prælatis, ſeu Curatis, quam in Epiſcopis; eſt vero ampliſſima in ſummo Pontifice: utraque earumdem poteſtatum conferri poteſt ſeiunctim, ut patet in Apoſtolis, qui primo conſecrati fuere a Chriſto Domino in ultima cœna *pridie quam pateretur*; deinde poſt reſurrectionem eos Eccleſiæ Paſtores conſtituit dicens Matth. 28. *Data eſt mihi omnis poteſtas &c. Euntes ergo docete omnes gentes* Ioann. 20. *ſicut miſit me Pater ego mitto vos*. Et Ioannis pariter 21. alloquens Petrum ait. *Paſce oves meas*. Et nunc pariter multi initiantur Sacerdotes ſine poteſtate iuriſdictionis, eo quia nulli Eccleſiæ adſcribantur, in qua ius habeant munia paſtoralia exercendi. Econtra vero Epiſcopus, & Parochus nondum conſecrati unus in Presbyterum alter in Epiſcopum, poteſtatem habent iuriſdictionis in populum ſibi commiſſum, tametſi poteſtate careant Ordinis.

Quoad excellentiam vero conveniunt Theologi, poteſtatem ordinis longe maiorem eſſe poteſtate iuriſdictionis, cum excellentia potentiæ vel habitus reputetur tum ex nobiliori obiecto, tum ex præſtantiori actu ad quem tendit. Et revera virtutes Theologicæ ſunt moralibus excellentiores, utpote quæ verſantur circa obiectum nobilius & ad perfectiores actus incliuant. Unde cum poteſtas Ordinis verſetur circa ea, quæ Dei ſunt, ut Deo debitus cultus exhibeatur, & ſacrificium, ad quod Religio in primis inſtituta eſt rite offeratur, profecto nobilius habet obiectum quam poteſtas iuriſdictionis, quæ tota eſt in his, quæ ſunt proximi, utpote quæ directe, & immediate ſaluti fidelium conſulat, iiſque media miniſtret, quibus eam conſequi valeant. Sacerdotes igitur per poteſtatem Ordinis ſunt in Hierarchia Eccleſiaſtica, quod Angeli aſſiſtentes in Hierarchia cœleſti; per poteſtatem iuriſdictionis, quod Angeli miniſtrantes, quibus aſſiſtentes præcellunt. Actus pariter in quos tendit poteſtas Ordinis, quales ſunt tranſubſtantiatio, & conſecratio panis in reale corpus Chriſti, & remiſſio peccatorum, proculdubio valde excellunt actus omnes ad quos tendit poteſtas iuriſdictionis, cum nihil deprehendi queat in actibus Hierarchicis, etiam Angelicis, quod accedat ad ſtupendos illos effectus. Igitur poteſtas Ordinis præciſe ſumpta excellentior eſt poteſtate iuriſdictionis præciſe ſumpta.

Addo *præciſe ſumpta*, ne aliquis forſan ex dictis inferat, ac credat, Presbyteratum, cuius eſt conſecrare Chriſti Corpus ipſumque in Euchariſtico ſacrificio offerre, ac peccata remittere, præſtantioris dignitatis eſſe Epiſcopatu, ad quem ratione ſui præcipue ſpectat regere myſticum Chriſti corpus; quia Epiſcopatus ſe habet ad Presbytera-

teratum ſicuti totum ad partem. Nam Epiſcopatus eſſentialiter includit Presbyteratum, ſine quo hic nec eſſe, nec concipi poteſt; & ad alia inſuper ſe extendit, ut videbimus: Unde, ut notat Habertus cum Bellarmino, ſi comparetur ordo Epiſcopalis, quem habet Epiſcopus ex ultima ſua conſecratione (nempe in Epiſcopum) cum charactere quem habet ex ordinatione Presbyteratus, ille maior eſt intenſive; quia ſumma poteſtas eſt conſecrare Euchariſtiam, ille eſt maior extenſive; quia ad plura ſe extendit; videlicet ad conſecrandos Eccleſiæ miniſtros, ac ad plebem cum univerſo clero regendam. Quare Epiſcopus iure divino maior eſt Presbyteris tum poteſtate ordinis, tum poteſtate iuriſdictionis; ſicut infra ſuo loco dicetur.

§. II.

De nomine Clericorum, eorumque a Laicis diſtinctione.

Perantiquus mos eſt in Eccleſia, ut qui ſacris vacant miniſteriis, Eccleſiaſtici, & Clerici vocentur ad differentiam aliorum fidelium, quibus res ſacræ ab iiſdem Eccleſiaſticis miniſtris communicantur ſeu diſpenſantur, qui Laici dicuntur ac populus; & ideo ſacri Miniſtri Eccleſiaſtici appellantur; quia ex omnibus fidelibus hi ſoli inſerviunt, & inſervire debent ſacris miniſteriis, ſoli Religionis cultum ſtudent: Immo ad hoc Eccleſiaſtici ordinis dignitas & poteſtas eis confertur. Quamvis enim in Republica ſinguli cives ſervi ſint Regis eique obſequia præſtent; ii tamen; qui proprio munere eius negotiis deputantur, ſimpliciter Regii Officiales, ſeu Miniſtri dici ſolent: Immerito igitur Wicleffus, Huſſitæ, aliique Novatores obmurmurant contra communem Catholicorum loquendi ſtilum, quaſi reliquos fideles ab Eccleſia excludant, dum eos qui Altaribus miniſtrant Eccleſiaſticos vocant.

Clerici vocabulum græco nomine ſortem ſignificat: Nam Miniſtri Eccleſiæ non ex favore hominum, ſed ex Dei conſilio veluti ſorte electi ſunt. Laicus vero derivat a voce græca, quæ latine dicit *populum*. Ita D. Hieronymus *cauſ. 10. q. 1. cap. Duo ſunt*. Sors vero ſecundum uſum, & acceptionem nominis ſignificat hæreditatem, quæ licet ad unum tota perveniat, id tamen fit ſorte non electione; cum hæredes ut plurimum naſcantur, non fiant. Nemo certe elaboravit, notat Habertus, ut hæres alicuius divitis naſceretur. Et in hoc ſenſu ſemper ſortis vocabulo utitur Scriptura; ut Ioſue 22. *Dedit Ioſue* (filiis Manaſſe) *ſortem inter cæteros fratres ſuos;* Et ſic alibi. Cum autem Miniſtri Eccleſiæ ſint præclara & ſelecta portio, & hæreditas præcipua Domini, & ſorte Dominus illis contigerit tamquam eorum pars, & hæreditas, maxime nomen ſortis eis convenit. Succedunt enim Eccleſiæ Clerici Levitis Synagogæ, de quibus legimus Numer. 18. *Ego pars, & hæreditas tua in medio filiorum Iſrael.* Hinc dum Clerici Tonſuræ initiantur tamquam ſuæ profeſſionis formulam ſolemniter proferunt verba Pſalm. 15. *Dominus pars hæreditatis meæ & calicis mei tu es, qui reſtitues hæreditatem meam mihi.* Oſtendit initiandus his verbis Deum eſſe ſuam hæreditatem, ſuum theſaurum, in quo omnem ſuam collocat ſpem, ac proinde ſe renuntiare terrenarum rerum cupiditatibus, ut mereatur & ipſe eſſe digna Dei portio. Attendant igitur Clerici ne Deum illudant in tali ſua profeſſione deſiderando augeri per Clericalem tonſuram temporalibus commoditatibus. Et in tali ſenſu nomen Clerici a SS. Patribus accipitur, & exponitur, ut S. Ambroſius habet *de fuga ſæculi*. D. Hieron. Epiſt. ad Nepotianum, quæ refertur cauſ. 12. *q.* 1. *cap.* 1. *Clericus*, ait, *qui Dominum poſſidet, & cum Propheta dicit pars mea Dominus, nihil extra Dominum habere poteſt … quaſi Levita & Sacerdos vivo de decimis, Altaris oblatione ſuſtentor, habens victum, & veſtitum contentus ero, & nudam Crucem nudus ſequar.* Quibus verbis, advertit Habertus quod S. P. non proprietatem in Clericis ſaltem omnibus damnat, ſed cupiditatem, non rem niſi ſuperflua ſit, ſed affectum nimiamque ſolicitudinem.

Clerici ſuccedunt Levitis Synagogæ.

Dixi *ſaltem omnibus:* Quamvis enim Clerici olim frequentius in commune viverent ſub diſciplina Epiſcopi, ut oſtendit ſerm. 355. & 356. alias 49. de diverſis S. Auguſtinus; perfectam tamen abdicationem rerum temporalium non fuiſſe legem Clericis omnibus impoſitam teſtantur can. 40. Apoſtolorum, can. 49. Concilii Carthag. can. 48. Concil. Agath S. Gregor. in Epiſt. ad Auguſtinum Anglorum Epiſcopum cit. cauſ. 12. *q.* 1. *cap. qui tua* & S. Auguſt. ſerm. cit. 355.... *qui volunt habere aliquid proprium … maneant ubi volunt, ubi poſſunt, non eis aufero Clericatum, nolo facere hypocritas.*

Obiiciunt Novatores, omnes Chriſti fideles eſſe Chriſti hæreditatem, ac proinde nomen Clerici non poſſe tribui tamquam pro-

proprium ſolis Eccleſiæ Miniſtris: Apoſtolus enim ad Galatas 3. docet, fideles omnes unum eſſe in Chriſto Ieſu; *omnes enim vos* (ait Apoſt.) *unum eſtis in Chriſto Ieſu*.

Reſpondetur falſam eſſe conſequentiam. Nam ſicuti licet tota Iſraelitarum Gens eſſet Dei hæreditas, quia Deus eam ex Ægypto liberaverat, ac quodammodo redemerat, ſolam tamen Tribum Leviticam ſpeciali quadam ratione ſuam ſortem & hæreditatem frequenter appellat, utpote ſuo cultui unice deputatam: Ita Eccleſia ſine Laicorum iniuria Miniſtros Altaris Clericos, ideſt præcipuam Chriſti portionem ſemper nominavit. Ad illud vero Apoſtoli ad Galat. 3. reſpondetur, omnes fideles vere eſſe unum corpus cum Chriſto in Eccleſia, ſed ſicuti corpus naturale ex variis membris conſtituitur; ita Chriſtus corpus Eccleſiæ ordinavit, ſeu alios poſuit Apoſtolos, Paſtores, Clericos, alios Laicos, qui retinent priorem ſtatum, quem habebant, & conditionem. Unde *unum ſumus in Chriſto Ieſu* ſecundum gratiam adoptionis, & charitatis, non vero officii, & miniſterii, ad quæ non omnes vocat Deus, ut conſtat ex Apoſt. s. Epheſ 4. *Ipſe dedit quidem quoſdam Apoſtolos, quoſdam Prophetas, alios autem Paſtores & Doctores* &c.

Nomine igitur Clerici non intelliguntur ſolummodo inferiores miniſtri diſtincti ab Epiſcopis, Presbyteris & Diaconis, qui peculiari quodam titulo conſtituunt Eccleſiaſticam Hierarchiam, in quo ſenſu Clerici dicti fuere a Cypriano Lectores, Hypodiaconi, ab aliis exorciſtæ, & univerſim a Concil. Nicæno, a Chartagin. III. & a Scriptoribus permultis initiati dumtaxat minoribus Ordinibus vel ſola Clericali tonſura; verum cum hoc vocabulum deſignet omnes qui divino cultui officia religionis impendunt; hinc revera Clerici ſunt & vocantur omnes etiam, & ſinguli, qui aut docendo, aut baptizando, aut Euchariſtiam, aliaque ſacramenta conficiendo ac miniſtrando gerunt in Eccleſia munera etiam præſtantiora. Uno verbo, qui ſacris miniſteriis obeundis initiantur, ut ex S. Iſidoro *de Eccleſ. Offic.* l. 2. cap. 5. Et canones Clericis præſcripti, ad omnes initiatos, Presbyteros etiam, & Epiſcopos pertinent. Nihilominus tamen quia nunc promoti ad altiores gradus ex ſuis ordinibus appellantur, Clericorum nomen communiter apud eos permanere ſolet, qui primum Eccleſiaſtico ritu tonduntur, aut in minoribus ſunt conſtituti. Immo quia numquam conſuetum fuit illos ad Clericatum adſciſci, qui penitus eſſent illiterati, idcirco Clerici aliquando dicti ſunt adoleſcentes gymnaſium frequentantes, ſcribæ etiam, amanuenſes, & actuarii, ac univerſi, qui litteris imbuuntur ſtudiiſque dant operam.

Colliges ex dictis, de fide eſſe Clericos a Laicorum ſtatu diſtingui iure divino, cum a Dei conſilio ut vidimus ſacri miniſtri Eccleſiæ electi ſint ad eius famulatum in ſacris Eccleſiæ miniſteriis; *Ego elegi vos*, ait Chriſtus Dominus Sanctis Apoſtolis, quos aſſumpſit, & conſecravit in Novæ Legis Sacerdotes, non ſecus ac divinitus electa fuit Tribus Levi ad Sacerdotium Legis veteris, quod erat figura, & ſymbolum Sacerdotii & totius Clericalis Ordinis Legis gratiæ, ac eos iuſſit præcipuo ritu ſeu ſacris cæremoniis inaugurari, & conſecrari, ut, qui ſacris Tabernaculi miniſteriis præfici debebant, a reliquo populo, & nomine, & gradu ſegregati eſſent, & diſtincti: *Omnis namque Pontifex ex hominibus aſſumptus pro hominibus conſtituitur in his, quæ ſunt ad Deum*, ait Apoſt. Hebræor. 5. *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur a Deo tamquam Aaron*. Et Epheſ. 4. *Ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos ... alios autem Paſtores, & Doctores ad ædificationem ſanctorum in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti*. Hoc idem docet ipſa quoque perfecta traditio, quæ ſemper agnovit Altaris miniſtros diſtinctos a Laicis, & nomine, & ſtatu. Immo ipſa omnium Nationum communis conſenſio, quæ ſicuti Deum vel verum, vel falſum coluere; ita quoſdam a populo diſcreverunt, ac religioſo ritu initiarunt, ut divinis rebus vacarent; non ſecus ac in politicis ſunt Magiſtratus. Unde manifeſtiſſime patet quam hallucinentur Novatores, qui concipiunt Sacerdotale miniſterium ut meram procurationem a populo acceptam, ac ad eius nutum retrahendam. Etenim licet aliquando Eccleſia in electione Paſtorum indulſerit, & hodiedum etiam indulgeat, ut populus ideſt Laici ſuum ferant ſuffragium, ut ab initio factum fuit ab Apoſtolis in electione S. Matthiæ, & ſeptem Diaconorum, & impoſterum per plura ſæcula obſervatum fuit per Eccleſias in electione ſuorum Paſtorum; hoc tamen verſabatur circa ſolam electionem, non vero circa ordinationem; cum hæc ſit, ut ait Tertullianus, de iure divino; ac proinde quoad hanc partem nullatenus poteſt populus tollere ſuis Paſtoribus poteſtatem ſacerdotalem ſacri Eccleſiaſtici

Miniſterii, a cuius exercitio poſſunt quidem ob aliquod grave facinus deponi, ac removeri, minime vero ea expoliari. Duo enim diſtinguenda ſunt in conſeſſu Ordinis Eccleſiaſtici, cooptatio in Collegium Miniſtrorum Eccleſiæ, & ipſius electi conſecratio, & inſtitutio. Hoc poſterius agnoſcit Tertullianus eſſe a Deo; *& honor* (inquit) *per Ordinis conſeſſum ſanctificatus a Deo, differentiam inter Ordinem, & plebem conſtituit*. Sic Habertus.

§. III.

De vera ratione Sacramenti in ſacra Eccleſiaſticorum Ordinatione.

Ordinem, ſeu ſacram ordinationem, qua Eccleſiaſtici miniſtri in divina Eccleſiæ officia inaugurantur & ſacrantur, eſſe vere, & proprie Sacramentum manifeſtiſſime evincitur contra Novatores ex plurimis Scripturæ, Traditionis, Conciliorum, ſummorum Pontificum teſtimoniis & ipſa omnium Nationum conſuetudine, & conſenſu. Præcipuum de Sacramento Ordinis Scripturæ teſtimonium habetur 1. Timoth. 4. ubi Apoſtolus ita eumdem admonet Timotheum, ut advertat ad debitum, quod ipſi incumbit operandi iuxta gratiam miniſterii, ideſt ſacræ ordinationis, ſeu Sacramenti Ordinis, quod per manuum impoſitionem fuerat ei collatum; *Noli* (ait Apoſt.) *negligere gratiam, quæ eſt in te, quæ data eſt tibi per Prophetiam cum impoſitione manuum Presbyterii*. Sed melius conſtabit hæc veritas ſi conferamus Scripturæ teſtimonia cum his quæ ad rationem Sacramenti ſunt requiſita, ſingula quorum in ipſa Scriptura clare appoſita deprehenduntur, & præcipue in cit. Apoſt.

Tria, ut iam non ſemel notavimus, ad Sacramentum proprie dictum requiruntur, ut ipſi concedunt Adverſarii ſufficere, videlicet ſignum externum, ſeu ritus ſenſibilis, promiſſio gratiæ, & divinum mandatum, ſeu Dei inſtitutio. Hæc autem tria in Scriptura exhibentur & a Traditione in ſacra Clericorum Ordinatione. Scriptura enim, ubi meminit ordinationis exponit tum externum ritum, ſeu ſignum, tum divinam gratiæ promiſſionem, tum Chriſti mandatum, & inſtitutionem. Memorat enim Scriptura Apoſtolos in inſtituendis Eccleſiæ miniſtris uſos fuiſſe manuum impoſitione, nimirum ſigno externo ſenſibili, quo ſpiritualis internus effectus ſignificaretur, ut Act. 6. ubi per manuum impoſitionem habetur eos conſecraſſe, ſeu ordinaſſe ſeptem Diaconos. *Hos ſtatuerunt ante conſpectum Apoſtolorum, & orantes impoſuerunt eis manus*. Item 1. ad Timoth. 4. ubi cum agatur de Presbyteratu, & Epiſcopatu, innuitur quoque manuum impoſitio. *Cum impoſitione manuum Presbyterii*. Nec minus aperte legitur divina Chriſti inſtitutio & mandatum, quod præcipue colligi poteſt ex 1. Corinth. quando Chriſtus Dominus inſtituens Sacramentum ſui corporis, & ſanguinis ait diſcipulis: *Hoc facite in meam commemorationem*. Nam illis verbis, ut notat Concil. Tridentinum, Chriſtus Apoſtolos Sacerdotes conſtituit. Ita etiam quando poſt reſurrectionem inſufflans in eis dixit: *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiſeritis* &c. Hanc divinam Sacerdotii inſtitutionem manifeſte demonſtrat illud Epheſ. 4. *Ipſe dedit quidem quoſdam Apoſtolos &c. alios Paſtores & Doctores*. Hinc Apoſtoli per manuum impoſitionem ordinarunt ſeptem Diaconos, ex cit. loco Act. 6. & Saulum, ac Barnabam ritu eodem Eccleſiarum Epiſcopos conſecrarunt Act. 13. Sic Act. pariter 14. *Et cum conſtituiſſet illis per ſingulas Eccleſias Presbyteros*, quod certe nequidem ſuſpicari nequit hoc feciſſe Apoſtolos temere & propria auctoritate, ut clarius colligitur ex 1. Timoth. 4. iam antea allata. *Noli negligere gratiam quæ eſt in te, quæ data eſt tibi per Prophetiam, per impoſitionem manuum Presbyterii*; ubi non inſcite obſervat ipſe Calvinus, his vocibus *per Prophetiam* non ſignificari gratiam datam ad prophetandum, ſed cauſſam propter quam Apoſtolus illum Epiſcopum conſecraverit; nempe, quia hoc ei fuerat a Deo prænunciatum, ſeu revelatum; quod innuit cap. 1. *Hoc præceptum commendo tibi filii Timothee ſecundum præcedentes prophetias, ut milites in illis bonam militiam*. Habetur in hiſce Apoſtoli locis cum ſigno ſenſibili gratia etiam, & poteſtas ſpiritualis, quam hoc ſignum ideſt ordinationis Sacramentum habet conferre, ut clarius exponit idem Apoſtolus in 2. Epiſtola ad eumdem Timotheum cap. 1. *Moneo te, ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum*. Et ſententiam Apoſtoli de divina inſtitutione, ac mandato ſacri Ordinis, ac de gratia & poteſtate, quæ in ipſa ordinatione initiatis confertur confirmant ea, quæ attulimus ex 1. Corinth. dicta a Chriſto Apoſtolis: *Hoc facite in meam commemorationem*; & ex Evangelio Ioann. 20. *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata*

Digitized by Google

ſa &c. cum per eam non ſolum poteſtas Clavium ſignificetur, ſed etiam gratia ipſa, quæ ſanctificat, & per quam ipſa poteſtas Clavium pie, ac ſancte adminiſtratur; eſt enim Spiritus ſanctus omnis ſanctificationis Auctor. Nam hæc non ita ad Apoſtolos dicta ſunt, ut non etiam ad eorum ſucceſſores pertinerent, cum in Apoſtolis univerſæ ſuæ Eccleſiæ per eos fundandæ, & ædificandæ Chriſtum proſpectum eſſe voluerit de Miniſtris, atque eorum legitima inſtitutione. Voce autem *Presbyterii* qua utitur Apoſtolus conſtat intelligi impoſitionem manuum, qua Timotheus ab ipſo Apoſtolo factus eſt Presbyter, ſeu Epiſcopus; cum interdum Presbyteri nomine Epiſcopis quoque inditum ſit.

Inquiunt vero Adverſarii, non legi in Scripturis Chriſtum ordinaſſe Apoſtolos per manuum impoſitionem, ſed inſufflaſſe, nec ideo ullum extare mandatum, quo Miniſtri certo ordinentur ritu.

Reſpond. nec in Scripturis contrarium legi: & equidem Chriſtus non ligatus erat Sacramentis; ſed quid iuſſerit Apoſtolis faciendum, quos ritus obſervandos voluerit deprehendimus ex his, quæ peracta ſunt ab Apoſtolis: Deus enim ſolus gratiam ſuam ſigno cuidam aut inſtrumento illigare poteſt, ſicuti impoſitioni manuum miniſtrorum gratiam in ordinatione affixit, ut habemus ex Apoſtolo cit. loco; *Reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum*.

Idipſum quod ex Scriptura circa ſacram Miniſtrorum ordinationem, nempe quod ſit verum Sacramentum, habetur etiam, & confirmatur ex conſtanti, & perpetua Eccleſiæ, & Patrum Traditione, qui ſemper agnovere in ſacro Ordine veram Sacramenti rationem, quia non ſolum illam Sacramentum appellarunt, ſed etiam quoad gratiæ ſanctificantis collationem compararunt cum ipſo baptiſmo. Sic enim locutus eſt quidam Martyrius ſcribens ad Nectarium, ut ex Sozomeno l. 7. Hiſtor. cap. 10. Dyoniſius Eccleſ. Hierar. cap. 5. S. Ignatius Epiſt. ad Antioch. S. Ambroſius, qui l. de dignitate Sacerdotali cap. 5. ait. *Homo imponit manum, Deus largitur gratiam*: quid enim aliud ſignificat ritus ille externus, & gratiæ divinæ collatio, niſi verum legis novæ Sacramentum? D. Hieronymus in dialogo contra Luciferianos, ubi paſſim confert ordinationem cum baptiſmo, ac probat Ordines collatos ab Hæreticis validos eſſe quoad ſubſtantiam, cum talis haberi debeat etiam baptiſmus, quem ipſi miniſtraverint. Irem Auguſtin. pluribus in locis conſone loquitur D. Hieronymo, vocando ſacram Ordinationem Sacramentum, eamque cum baptiſmo conferendo & præcipue l. 2 contra Epiſt. Parmeniani cap. 13. ubi loquens de Baptiſmo, & ordinatione: *Utrumque* (ait) *Sacramentum eſt, & quadam conſecratione utrumque homini datur . . . ideoque neutrum iterari poteſt*. Et l. *de bono coniugali* cap. 24. aſſerit conceptis terminis, in omnibus ordinatis manere Sacramentum Ordinis, etiamſi vel plebem non regant, vel in peccati pœnam ab officio remoti fuerint. Invenin.

Verum quod Patres variis temporibus in privatis Eccleſiis de ſacra ordinatione tradiderunt, Eccleſia Univerſalis docuit per Generalia Concilia, & Summos Pontifices, qui totius Eccleſiæ ſunt Magiſtri & DD. Concilia enim Florentinum, & Triden. declararunt ad fidem pertinere quod S. Ordinatio ſit verum, & proprie dictum Novæ Legis Sacramentum, & præcipue Tridentinum ſeſſ. 23. can. 3. definivit contra Novatores, ac iuſſit de fide credendum ſub pœna anathematis, ſacram ordinationem eſſe vere, ac proprie Sacramentum a Chriſto Domino inſtitutum nec alias humanum figmentum ab imperitis viris excogitatum, aut eſſe tantum ritum quemdam eligendi ſacros Miniſtros verbi Dei, & Sacramentorum.

Ex ſummis vero Pontificibus Innoc. I. in Epiſt. 18. quæ eſt ad Alexandrum Epiſcopum Antiochenum, contulit Ordinationem cum baptiſmo. Leo Magnus Epiſt. 81. ad Dioſcorum Alexandrinum vocat Ordinationem Sacramentum iubetque, ut a ieiunis conferatur, & id in veſpere ſabbati, & quidem cum ſumma tum ex parte dantis tum ex parte accipientis pietate, & ſuam doctrinam confirmat Pontifex ex Scriptura. Anaſtaſius pariter II. in Epiſt. ad Anaſtaſium Imperatorem aſſerit 1. Ordinationem eſſe Sacramentum, 2. per illud Sacramentum gratiam ficte non accedentibus conferri. S. Gregorius Magnus exponit tum ſignum ſenſibile ex quo Ordinatio conſtat, tum gratia, quæ per illud ſignum producitur. *Qui promovetur* (inquit l. 4. commentar. in lib. Regum cap. 5. agens de ordinatione) *bene foris ungitur, ſi intus virtute Sacramenti roboretur*.

Et non parum confert ad confirmationem huius veritatis addere doctrinæ Conciliorum, & Sanctorum Patrum ſummo-

rumque Pontificum documenta veterum omnium Pontificalium Latinorum, & antiqua Græcorum Euchologia, in quibus exponuntur tum ritus, quibus ſacra ordinatio peragitur, tum gratia, quæ per illum ritum producitur. Quocirca patet non novam, ſed perantiquam utriuſque Eccleſiæ Græcæ & Latinæ doctrinam adſtruxiſſe Concilia Florentinum, & Tridentinum, poſterius quorum anathemate percuſſit eos, qui auſi fuerint negare ſacram Ordinationem eſſe Legis Novæ Sacramentum; ut ſupra diximus.

Ita coniunctus eſt Sacerdotalis Ordo cum Sacrarum rerum adminiſtratione, ut Nationes omnes etiam Gentiles, & Barbaræ exiſtimarint propriæ Religionis ſacra non a qualibet profana perſona, ſed ab iis tantum, qui aliquo Myſterio ad hoc ſacrati eſſent, & aſſumpti debere miniſtrari; quod apud Romanos ad imitationem Iudæorum in Inauguratione ſuorum Pontificum erat ſanguis victimæ tauri, vel arietis, alterutrum quorum pro hac cæremonia, apud ipſos religioſa, mactabant. Quibuſvis itaque Religionibus ſunt fueruntque ſacri Sacerdotes & Altarium Miniſtri a plebe ſeiuncti quibus, iura peculiaria ac munia competebant quæ cæteris nefas erat exercere. Nam Diabolus æmulator rituum divinorum non ſuſtinuit Gentes ſibi addictas ſuis carere Myſteriis. Cum autem Chriſtus Dominus in ſua Eccleſia, in qua Chriſtiana profitetur Religio, ab ipſo inſtituta, vocando homines ad hanc ſocietatem per doctrinam Evangelii verum reliquerit ſenſibile ſacrificium, nimirum Euchariſticum ſui corporis, & ſanguinis Sacramentum, certe admirabili, & ſuperna eius providentia inſtituendum erat novum Sacerdotium, ut non ab omnibus promiſcue, ſed a ſolis Miniſtris ad hoc religioſo ritu conſecratis, ac deputatis offerri debeat, conſecrari, ac fidelibus diſtribui: ſi enim Deus pro oblatione Sacrificiorum Veteris Legis, quæ longe minoris erant excellentiæ, voluit ut inaugurarentur, ſeu ſacrarentur religioſa cæremonia præcipui Miniſtri, ut Exodi 29. unde his tantummodo liceret ſacrificia ac alia ſacra Tabernaculi Miniſteria peragere; quanto magis hoc fieri debuit pro ſacrificio aliiſque ſacris Eccleſiæ officiis, quæ ſunt ſacratiora illis Veteris Legis, quæ horum nuda erant ſymbola, & figuræ, non ſecus ac ille ſtatus legis ſtatum præfigurabat Evangelii ſeu gratiæ.

§. IV.

De definitione ſeu diviſione Ordinum.

Expoſita iam ſatis ſuperque eſt, & a ſectariis vindicata, ac ſatis comprobata divina inſtitutio Sacramentalis Ordinationis, videlicet Eccleſiaſticorum Miniſtrorum ordinationem eſſe vere & proprie Sacramentum, non ab humana, ſed a divina poteſtate inſtitutum; itaut iuxta Concilii Tridentini decretum fuerit perpetua Eccleſiæ fides, *Hierarchiam divina ordinatione eſſe conſtitutam, eamque conſtare ex Epiſcopis, Presbyteris, & Miniſtris*. Miniſtrorum nomen præcipue quidem Diaconos, ſed alios etiam inferiores ordines ſeu Clericos comprehendit, ac complectitur. Ita Optatus quoque l. 2. quatuor ſacros Ordines enumerat, quibus adiecta plebe quinque exurgunt Eccleſiæ membra: *Certa membra* (ait Optatus) *habet Eccleſia, Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, Miniſtros, & turbam Fidelium*. Plures in Eccleſia ſunt Clericales Ordines, quia cum Sanctum Sacerdotii Miniſterium, in quo poteſtas reſidet circa verum Chriſti corpus, ſit res prorſus divina, ut loquitur Trident. Synod. ſeſſ. 23. cap. 2. conſentaneum fuit quo dignius, & maiori cum veneratione exerceri poſſet, ut in Eccleſiæ ordinatiſſima diſpoſitione plures eſſent, & diverſi Miniſtrorum ordines, qui Sacerdotio ex officio deſervirent, & per quos veluti gradus quoſdam in Sacerdotium tenderetur, ita diſtributos, unde Clericali tonſura inſigniti per minores ad maiores aſcenderent. Eſtius.

Non convenire videntur Veterum monumenta circa numerum Ordinum, dum ab aliquibus plures, ab aliis pauciores recenſentur. Marteneius enim l. 1. *de Antiq. Ritib.* cap. 8. ex Concil. IV. Carthaginenſi novem enumerat Ordinibus inſignitos, Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos, Accolytos, Exorciſtas, Lectores, Oſtiarios, Pſalmiſtas, ſeu Cantores, quem numerum obſervat colligi ex Romana Synodo ſuppoſita S. Sylveſtro; tametſi pro Pſalmiſtis habeantur Cuſtodes Martyrum. Hunc numerum agnoſcunt etiam Syri, & Maronitæ, diverſi tamen ſunt gradus ab enumeratis; videlicet Pſaltes, Lectores, Subdiaconi, Diaconi, Archidiaconi, Presbyteri, Archipresbyteri, Chorepiſcopi, Epiſcopi. Et hunc adſtruunt numerum, ut Eccleſiaſtica Hierarchia correſpondeat Cœleſti, & Ordines Clericorum pares ſint ordinibus Cœleſtium

ſtium Spirituum. Eccleſia Latina ab ipſo ſui initio ſeptem enumerat Ordines, quibus Sacerdotes conſecrantur, ut teſtatur Tridenti. Concil. ſeſſ. 22. cap. 2. nempe Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos, Acolytos, Exorciſtas, Lectores, Oſtiarios, & correſpondent ſeptem donis Spiritus Sancti, qui ſeptemplicis gratiæ eſt largitor. In pervetuſto tamen ſcriptore de ſeptem Eccleſiæ Ordinibus non legitur Ordo Exorciſtæ, ſed pro ſeptimo recenſet Epiſcopatum. Apud Græcos non habentur niſi quinque, & iidem ſunt ac Latini, excluſis Exorciſtis, & Oſtiariis ut teſtatur P. Morinus ex antiquis eorum Ritualibus. Nunc vero temporis, ſi credamus pluribus Recentioribus, quatuor tantum Ordines enumerant Græci; Presbyteros nempe, Diaconos, Subdiaconos, Lectores; quinque vero ſi Epiſcopatus Ordinibus accenſeatur. Sic prælaudatus Morinus, Natalis Alexander, aliique. Fatentur tamen, Ordines ab ipſis excluſos in quibuſdam Eccleſiis, iam ab antiquis temporibus uſurpari, neque id reprehendunt.

Ordines alii maiores, alii minores. Iſtorum vero Ordinum alii dicuntur Maiores aut ſacri, Epiſcopatus nimirum (qui tamen apud Latinos non eſt in numero ſeptem ordinum) Presbyteratus, Diaconatus, & Subdiaconatus. Hic poſtremus antiquitus non recenſebatur inter Ordines Maiores. Alii dicuntur Minores, & hi in Eccleſia, a multis iam retro ſæculis, immo ab ipſo Eccleſiæ exordio, quatuor recenſentur, Accolyti, Exorciſtæ, Lectores, Oſtiarii, ut habetur in Epiſtola Cornelii Romani Pontificis apud Euſebium l. 6. cap. 43. ubi poſt tres Maiores, Presbyteri ſcilicet, Diaconi, Subdiaconi, enumerantur Ordines Minores, Accolyti, Exorciſtæ, Lectores, Oſtiarii. Et hoc conſtat etiam ex Caio, qui in Pontificatum electus eſt ann. 283. Hic enim ſtatuit ne per ſaltum Clerici promoverentur, nec aliquis eſſet Epiſcopus niſi prius eſſet Oſtiarius, Lector, Exorciſta, Accolytus, Subdiaconus, Diaconus, Presbyter, ut legitur in Pontificali collecto, & edito ex vetuſtioribus Catalogis ab Anaſtaſio Bibliothecario tom. 2. novæ editionis pag. 250. & ita ex aliis evincitur pervetuſtis documentis, præcipue Conciliorum Carthaginenſis IV. ann. 398. Toletani I. ann. 400. &c., ex Patribus quoque Iſidoro Hiſpalenſi lib. 7. Origene cap. 12. Alcuino *de divinis officiis*, Rabano l. 1. *inſtitu: Clericor.* cap. 4. Cur vero tres Maiores Ordines dicantur ſimpliciter, & abſolute ſacri, tametſi etiam inferiores utpote divino cultui dicati ſacræ res ſint? pro Presbyteratu, & Diaconatu prompta habetur ratio; quia ſcilicet propius accedunt quam alii ad Euchariſtiam, unde & ſinguli cæteri ordines gradum recipiunt honoris, ac dignitatis, & ideo Eccleſia ſemper illos habuit ut ſacratiores. Difficultas vero exoritur de Subdiaconatu, qui per longum tempus non eſt recenſitus inter maiores, & ſacros ordines. Varie circa hoc opinantur Theologi. Exiſtimant enim alii, quod ideo ſacrum habeatur ob votum continentiæ, quod ei nunc a ſæculo VI. eſt annexum, cum ex hoc fiat, ut Subdiaconus ſit ita ſtricte Deo dicatus, ut ſine magna impietate tranſire nequeat ad ſæcularia. Verum cum Subdiaconatus iuxta Magiſtrum ſententiarum non habitus fuerit Sacer ante ſæculum XIII. nemo non videt hanc rationem non ſatisfacere. Sicuti nec etiam quod dicunt alii, Subdiaconatus Ordinem ſacrum dici ex eo quod poſtea Subdiaconis conceſſum ſit tangere ſacra vaſa, cum ex vi ſuæ ordinationis ſemper hoc ius ſeu facultas tractandi ſacra vaſa convenerit Subdiaconis, vacua tamen, & non cum corpore, & ſanguine Chriſti, in quo ſenſu intelligendus eſt canon Concilii Laodicenſis, ubi eis tangere interdicuntur, tametſi primis Eccleſiæ ſæculis Laici Domini corpus in domos ſuas deportarent, ac propriis manibus contingerent. Quocirca vera ratio repetenda videtur ex diſpoſitione Eccleſiæ, quæ propter Miniſteria in Subdiaconis præſtantiora & ſanctiora quam in inferioribus Clericis, utpote qui propinquius, ſeu immediatius ad ritum Sacrificii concurrant, illorum Ordinem inter Maiores, & Sacros recenſuit, cum eoſdem iam multo prius, ut paulo ante notavimus, lege perpetuæ continentiæ obſtrinxiſſet; & poſtea per Urbanum II. qui ſolium Petri tenebat ante annum 1099. ipſis induſit, ut eligi poſſent Epiſcopi, & Metropolitani de licentia Romani Pontificis; cum antea ad talem gradum evehi non poſſent, niſi qui ſaltem eſſent Diaconi. Habetur hoc decretum diſt. 60. cap. 4. *Nullus*. Unde hoc occaſio fuit ut Innocentius III. Subdiaconatus Ordinem inter Maiores & Sacros referret; ut habetur ex cap. *A multis de ætate & qualit. & Ordine præficiendor.*; *& ex cap. Miramur de ſervis non ordinandis*. Græci vero licet arceant Subdiaconos a Matrimonio contrahendo, ſic tamen ſervant antiquam diſtinctionem, ut tres priores Ordines, idest Epiſcopatum, Presbyteratum, Diaconatum ad Al-

tare inter Miſſarum ſolemnia, Subdiaconatum alioſve Ordines extra ſanctuarium conferant vel in Diaconio vel extra chorum ad portas ſpecioſas, ubi Chorus Nartheci coniunctus eſt.

Apud Latinos numerantur ſeptem Ordines præter Epiſcopatum.

Apud Latinos igitur ſeptem Ordines numerantur præter Epiſcopatum, de quo, ut ſuo loco videbimus, controvertitur num ſit Ordo a Presbyteratu diſtinctus. Perpetuum Eccleſiæ Latinæ ſenſum de ſeptenario Ordinum numero, ac eorumdem ordinum nomine miniſteriorumque uſu ab ipſius Eccleſiæ initio reſtantur ſe ipſa canones dicti Apoſtolici; & præcipue 2. 9. 17. 18. Clemens in Epiſt. 3. ad Iacobum, Dyoniſius Eccle. Hierar. cap. 5. & in in Epiſt. ad Demophilum, Ignatius in Epiſt. ad Antioch. & Romani Pontifices Anacletus Epiſt. 3. Caius, Zozimus in Epiſt. ad Heſichium, Cornelius. Sic varia Concilia antea iam memorata, & præcipue Tridentinum, quod hunc ſeptenarium numerum approbavit, confirmavitque, taliter vero, ut morem non damnaverit Græcorum, qui quatuor tantum Ordines retinent, nec negaverit plures in Eccleſia agnoſcendos: Nam ſatis illi fuit Novatorum obiurgationes contra ſeptem illos Ordines retundere. Nam alii ex his, ut Canoniſtæ, volunt Tonſuram Clericalem addendam eſſe ſeptenario Ordinum numero. Alii Cantoratum ſeu Pſalmiſtatum, cuius ſæpe mentionem faciunt Veteres, & præcipue Concil. Carthagin. IV. can. 10. Alii Foſſariatum; alii Epiſcoparum. Verum communius tenent Theologi Tonſuram Clericalem, Pſalmiſtatum, Foſſariatum non eſſe Ordines. Non Tonſura profecto, de qua poſtea, quia ei nulla competit functio circa Chriſti corpus ſive reale, ſive myſticum, ſed eſt ad inſtar Novitiatus, & cuiuſdam præparationis, qua initiandi diſponuntur ad Ordines ſuſcipiendos. Non Cantoratus nec Pſalmiſtatus, quia Sacramenti Ordinis ſolus Epiſcopus, & reſpectu minorum Ordinum, qui dignitatem habent tamquam Epiſcopalem cum uſu Pontificalium, ut Abbates Mitrati, ſunt ordinarii Miniſtri; Cantoratus vero, & Pſalmiſtatus, qui duo ut videbimus ſunt unum, & idem, conferuntur a Presbytero, ut conſtat ex cit. Carthagin. Concilio IV. can. 10. in quo ſic habetur. *Pſalmiſta, idest Cantor poteſt abſque ſcientia Epiſcopi, ſola juſſione Presbyteri officium ſuſcipere.* Cantor igitur eſt merum officium, ad quod non inaugurantur Clerici ſpeciali ordine. Hoc enim nomine in Eccleſia Latina intelliguntur ii, qui ſola Tonſura initiati admittuntur ad pſalendum in Choro cum aliis Clericis, vel ii etiam, qui ſine ulla Clericali initiatione funguntur Cantorum officio, ut habemus ex cit. Concil. IV. Carthagin. eodem can. 10. & ſimilia leguntur in ordine Romano. Apud Græcos autem Cantor, Lector, Pſalmiſta pro uno tantum habentur Ordine, idest pro *Lectoratu*. Nam in Lectorum Ordinatione præcipitur initiato ut canere ſciat, & Pſaltes ſit, & legat aliquid de Pſalterio; idcirco Martinus Bracarenſis can. 15. Concilii Laodiceni, ubi præcipit, ne præter cantores, aliqui alii canant in Eccleſia, ita can. 45. explicat. *Non liceat in publico legere aut Pſalere niſi iis, qui ab Epiſcopo Lectores ſunt ordinati.* Inſuper in utraque Eccleſia tum Græca, tum Latina Pſaltes, Cantoreſque dicuntur, qui alternatim in Choro canunt, ut conſtat ex Epiſt. S. Baſilii ad Neoceſarienſes, Chryſoſtomo Hom. 36. in priorem ad Corinth. & aliis. Sive ergo Pſalentium, & Cantorum nomine intelligas initiatos Tonſura, ſive promotos ad Ordinem Lectoratus, ſive omnes divinam agentes Pſalmodiam, perſpicuum eſt Pſalmiſtatum, & Cantoratum non eſſe unum, nec duos diſtinctos ordines ſpeciales, reliquis annumerandos. Idemque dicito de Foſſariis, idest mortuos ſepelientibus, ita enim vocabantur: Principio ſi quidem non alia ratione Foſſarii nomine Clericorum cohoneſtantur, niſi quia iiſdem Clericis mandabatur, ut defunctorum corpora ſepelirent ad exemplum Tobiæ; & præcipue extra dubium tenendum hoc ſervatum fuiſſe in ſepeliendis Martyrum corporibus. Cum enim Concilium Chartagin. IV. committat hoc officium quoad omnes generatim publicani pœnitentiam agentibus, hoc certe non feciſſet Concilium, ſi tale officium pertinuiſſet ad Clericorum Miniſteria, & ſi Foſſarii Clerici vocabantur, illi hoc nomen ſibi uſurparunt, ut habetur in Cod. Theodoſiano l. 12. *de Epiſcopis*.

Similiter dicendum de nonnullis aliis Clericorum nominibus, præſertim de Cuſtodibus Martyrum, Canonicis, Chorepiſcopis, ſicuti etiam de illis vocabulis fœminarum, ut Diaconiſſarum, Presbyterarum, Epiſcoparum. Cuſtodes enim Martyrum, ſive ut dicuntur a S. Gregorio Turonenſi l. 4. Hiſtor. cap. 11. Martyriarii, erant Subdiaconi, quibus ſacrarum reliquiarum cuſtodia committebatur. Canonici vocabantur initio, qui Eccleſiæ inſerviebant, ac Clerici omnes univerſim, aut quia ſub canone

none eſſent conſtituti, ut ait Toletanum Concilium III. can. 5. aut quia canonicam vitam agerent, ut legimus in Capitular. Caroli Magni l. 5. cap. 5., tum etiam hoc nomine ſunt diſtincti, qui eaſdem ædes colunt, vel ſub Epiſcopo, ut Clerus Cathedralium, ſive ſub unius Prioris regimine, ut Clerus Collegiatarum, qui cœperunt vocari *Regulares*, ad differentiam eorum, qui alibi ſeu extra hæc collegia in libertate viverent, qui nomen accepere *Sæcularium*. Hi quoque non diſcrepantia Ordinis, ſed ratione vivendi, & Miniſterii iure ab aliis Clericis diſtinguuntur. Chorepiſcopi, ideſt præcipui quidam Villarum Sacerdotes, ſic dicti quaſi Epiſcopi ruris, ſive Presbyteri fuerint, ſive Epiſcopi, ut iam alibi agemus de his, ad peculiarem tamen ordinem non pertinent. Subdiaconiſſæ tandem, Diaconiſſæ, Presbyteræ, Epiſcopæ ita appellatæ fuere uxores initiatorum, quamvis Diaconiſſæ dictæ ſint etiam mulieres quædam inſignes pietate, ac integritate, quæ munia exercebant docendi & denudandi fœminas baptiſmate tingendas, de quibus iterum ſuo loco, quæ numerum non ſubvertunt ſeptem Clericalium Ordinum, quorum ipſæ ſunt prorſus incapaces.

Nihil pariter officit ritui Latinæ Eccleſiæ ſeptenarii Ordinum numeri, quod in Græca, ſolum quatuor ſunt in uſu, ut revera conſtat eſſe ex variis teſtimoniis, eorum præcipue Euchologiorum: Nam ex hoc evincitur, non quod vere non dentur inferiores Ordines; ſed quod complures Orientales Eccleſiæ negligant tres minores ordines, promovendo clericos per ſaltum, ut fortaſſe olim etiam in Romana aliquando agebatur, ut digniores aliqui ab his eximerentur, & ſtatim Diaconi, aut Lectores inaugurarentur. Certum eſt, ut fatentur ipſi Adverſarii, tempore Cornelii apud Latinos ſeptem fuiſſe diſtinctos Ordines, ut colligitur ex canonibus Synodi IV. Carthagin. Verum cum in Eccleſia Latina non recenſeatur Epiſcopatus inter ſeptem Ordines, occurrit difficultas, utrum Epiſcopatus ſit ordo diſtinctus ab ordine Presbyteratus.

§. V.

De ratione, qua Epiſcopatus differt a Presbyteratu, ideſt num differat ut ordo diſtinctus ab Ordine Presbyteratus.

Actio, qua Epiſcopi ad gradum ſuum promoventur eſt ſacra, ac miſtica cæremonia facta per impoſitionem manuum, verborum prolationem tamquam formam, & iuxta Latinum ritum Chriſmatis etiam unctionem, quo in capite circa ipſius coronam deliniuntur, quæ omnia ſpeciem præſeferunt Sacramentalis Ordinationis. Quamvis autem omnes catholici fateantur Epiſcopatum eſſe ordinem ſacrum, ideſt gradum, & dignitatem ſpiritualem ad actus Hierarchicos exercendos; exorta eſt nihilominus, & adhuc verſatur controverſia inter Orthodoxos Theologos, an Epiſcopatus iuxta eam Ordinis ſignificationem, quæ Sacramentum ſignificat, ſit Ordo ab Ordine Presbyteratus diſtinctus, ſcilicet num ipſa Presbyteri in Epiſcopum Ordinatio propriam rationem habeat Ordinis atque Sacramenti, quod ab Ordine Presbyteratus differat, & diſtinguatur.

Pro utraque parte, affirmativa videlicet, & negativa plures habentur inſignis notæ DD. Hugo Victorinus, Magiſter ſententiarum, quos ſecuti ſunt SS. Thomas, & Bonaventura aliique non pauci, ſentiunt non eſſe ſpecialem Ordinem a Presbyteratu diſtinctum. Conſiderant enim, ac aſſerunt nomen Ordinis ſumi poſſe dupliciter, nempe & in ſenſu ampliori, quo intelligitur ſpiritualis poteſtas non iuriſdictionis tantum, ſed etiam quarumdam ſacrarum actionum v. g. conficiendi Chriſma, inungendi frontes baptizatorum, ſacroſque initiandi Eccleſiæ Miniſtros, quo ſenſu manifeſtum eſt Epiſcopatum eſſe ordinem; & alia ſignificatione peculiari, iuxta quam Ordo eſt Sacramentum a Domino inſtitutum pro Euchariſtiæ conſecratione, & oblatione, & ob hoc Miniſterium poteſtatem confert, & characterem imprimit. Et quoniam nulla alia poteſtas amplior, ac ſublimior confertur, ideo in hac acceptione Epiſcopatus minime habet Ordinis titulum, & honorem. Fatentur tamen qui hanc ſequuntur ſententiam, Epiſcopatum eſſe Ordinem, ideſt gradum Sacerdotio eminentiorem propter Officia quædam, quæ præter illa, quæ ſunt ſimplicis Sacerdotalis Ordinis, ſunt ei annexa. Quare dicunt Epiſcopatum non imprimere Characterem, neque gratiam ex opere operato conferre, ſed Sacerdotalem Characterem, qui prius iam inerat, magis intendi, perfici, extendi, ac ampliari, eo ferme pacto, quo Character Presbyteri per poſtremam manuum impoſitionem extenditur ad poteſtatem ſolvendi, & retinendi peccata: Et hæc ſententia multum coincidit cum ea quam tenent alii,

Ordo dupliciter ſumi poteſt.

qui

qui aiunt Epiſcopatum eſſe quidem Ordinem ac Sacramentum, ſed non diſtingui ab Ordine Presbyteratus, niſi prout perficiens ſecernitur a perfectibili, ſicuti intenſior qualitas, aut ſcientiæ habitus de una ad alteram ratiocinationem progrediens.

Multo vero probabilior videtur pars altera, illorum videlicet (& ſunt ſapientiſſimi pariter DD.) qui tenent Epiſcopatum, & Sacramentum eſſe; & ab Ordine Presbyteratus omnino diſtinctum; Et hi videntur magis cohærere Scripturæ, & Veteribus. Ita ſentiunt Ioannes Maior, Scotus, Ekius, Caietanus, Soto, Bellarminus, Eſtius, Sylvius, Meratius, Hambertus, & Iuriſtæ fere omnes, nec non inſigniores ex Iunioribus, ut Habertus, Tournely, Iuveninus, P. Berti; & cum horum ſententiam amplecti cenſuerim, hinc cum his ſit.

Epiſcopatus, ideſt conſecratio, qua Epiſcopi inaugurantur, ſeu conſecrantur eſt Ordo, ac proprie dictum novæ legis Sacramentum. Conſecratio enim Epiſcopalis non ſecus ac alia Sacramenta eſt ſignum ſenſibile, & gratiam confert; unde merito agnoſci debet pro vero Sacramento a Presbyteratu diſtincto. Apoſtolus 1. Timoth. 4. & 2. Timoth. 1. hortatur Timotheum ut gratiam per ipſius manuum impoſitionem acceptam non negligat. Manuum autem impoſitio de qua ibi loquitur Apoſtolus fuerat conſecratio Timothei in Epiſcopum, ſicuti utrumque locum fere omnes expoſitores, præcipue Theophilactus, Œcumenius, Anſelmus interpretantur. Unde cum catholici præcipue duobus laudatis locis uti ſoleant ad ſtabiliendum Sacramentum Ordinis in Epiſcopatu, & quod maioris eſt momenti, ad id probandum, etiam Tridentinum Concilium ſeſſ. 23. cap. 3. idem probet, clare ſequi videtur, Epiſcopatum eſſe Sacramentalem Ordinem, & proprie dictum.

Auctoritati Scripturæ, & Concilii Tridentini accedunt etiam veterum Patrum teſtimonia. Siquidem omnes inter Hierarchicos Ordines tres recenſent, Epiſcopatum videlicet, Presbyteratum, Diaconatum. S. enim Dionyſius cap. 5. *Eccle. Hierarch.* tres ordines ſacros propriis eorum actibus deſcribit, Pontificum, Sacerdotum, Diaconorum. Nullus autem perfecta ratione in Hierarchia conſtituitur niſi per Sacramentum ſacræ ordinationis. Hinc electus, & nondum conſecratus Epiſcopus non habet poteſtatem aliquam exercendi ea, quæ ſunt Ordinis, tametſi accepta confirmatione valeat iuriſdictionem exercere ut *ex cap. Tranſmiſſam de elect. & electi poteſt.* Inter Ordines Hierarchicos conſtituit Epiſcopatum etiam S. Leo, qui Epiſt. 84. cap. 4. ait Subdiaconatum eſſe Ordinem quartum, Diaconatum tertium, Presbyteratum ſecundum, Epiſcopatum primum: & Epiſt. 81. cap. 1. Ordinationem Pauli, & Barnabæ, qua ſcilicet inaugurati fuere Epiſcopi Act. 13. vocat Benedictionis Sacramentum; Et Anacletus in Epiſt. 3. docet a Chriſto inſtitutos eſſe duos Ordines, Epiſcoporum, & Sacerdotum.

Per conſecrationem Epiſcopalem imprimitur quædam Ordinis poteſtas, ſcilicet confirmandi, miniſtros Eccleſiæ ordinandi. Non poteſt autem aſſignari ratio quare poteſtas conferendi illa Sacramenta dicenda non ſit Character Sacramentalis, non ſecus ac poteſtas conferendi baptiſmum, quæ ab Auguſtino l. 2. contra Parmenionem, dicitur ius, & Sacramentum dandi baptiſmum. Igitur per conſecrationem Epiſcopalem imprimitur Character.

Nec dici poteſt hoc fieri per extenſionem characteris Sacerdotalis, qui prius inerat, eo quia intelligi nequeat hæc extenſio ſine additione novæ poteſtatis; tribuitur enim ordinaria poteſtas adminiſtrandi quædam Sacramenta, quæ Presbyter miniſtrare nequit, nec capax eſt ut ab Epiſcopo ſibi committatur facultas ea miniſtrandi.

Qui Ordinationem Epiſcopatus ſtatuunt in extenſione Characteris Sacerdotalis, quo modo fiat hæc extenſio varie ſentiunt, prout varie de natura Characteris generice ſumpti opinantur. Qui enim habent Characterem ſolum ut relationem, docent Characterem Sacerdotalem divinitus extendi ut poteſtas Urbis Præfecto collata a Rege extenditur, quando Rex eius iuriſdictionem amplificat, illumque toti Provinciæ præficit. Qui vero concipiunt Characterem ut qualitatem, dicunt illum extendi quomodo extenditur habitus alicuius diſciplinæ, puta Philoſophiæ: idem enim habitus creſcente peritia philoſophiæ creſcit, & extenditur ad plures concluſiones; vel ut Character Presbyteri extenditur ad poteſtatem ſolvendi, & retinendi peccata per manuum impoſitionem, ut ſupra notavi dum hanc ſententiam exponebam.

Si quid obſtaret, quominus Epiſcopatus non eſſet Ordo a Presbyteratu æque diſtinctus ac Diaconatus aliique Ordines inferiores, maxime, quia non haberet ſpecialem reſpectum ad Euchariſtiam, & contra communem Catholicorum ſenſum admitti deberent

rent plusquam ſeptem Ordines. Verum hæc momenta nihil officiunt noſtræ ſententiæ. Non primum certe; Nam Epiſcopus & conſtituit Eccleſiæ Miniſtros, & eiſdem leges, ritusque proponit, ut cum convenientiori dignitate, honore, ac reverentia auguſtum illud peragant myſterium. Huiuſmodi porro Epiſcopi officia multo magis ordinantur ad Euchariſtiam quam miniſteria Oſtiarii, Lectoris &c. Non alterum; quia Diaconatus eſt Sacramentum a Presbyteratu diſtinctum, quod non pauci etiam oppoſitæ ſententiæ Patroni concedunt non ſolum de Diaconatu, ſed etiam de inferioribus Ordinibus: Una nihilominus Catholicorum eſt vox, ſeptem tantummodo eſſe novæ Legis Sacramenta. Verum ſi reponendi eſſent inter Sacramenta Diaconatus, & inferiores Ordines, eſſent tredecim.

Ut igitur ſolvatur utriuſque difficultatis vinculum, obſervandum, quod Ordo, & Sacramentum duobus modis ſpectari debent; generice videlicet, & ſpecifice. Ordo, & Sacramentum generatim accepti dividuntur immediate in ſeptem ſpecies, eo ferme pacto quo animal in rationale, & irrationale. Et ſic ſunt duæ tantum ſpecies animalis, Homo nempe, & Brutum; ſeptem ſimiliter ſunt Ordines & totidem Sacramenta. Sicut vero animal ſumptum ſpecifice, puta brutum, ſubdividitur in infinitas propemodum ſpecies; cum tot ſint volatilia, terreſtria, & aquatica diverſæ ſpeciei; ſic ſubdividitur Sacramentum Ordinis in noſtra ſententia, in Epiſcopatum nimirum, Presbyteratum, & Diaconatum; in aliorum vero ſententia in totidem ſpecies Sacramenti quot ſunt Ordines. Similiter Ordo Sacerdotalis qui generice eſt unus, in duas ſpecies, Epiſcopatum ſcilicet, & Presbyteratum. Ita Habertus.

Nec valet dicere, neminem ordinari poſſe Epiſcopum, qui non ſit Presbyter, cum ex oppoſito valide, tametſi illicite, ordinari quis poſſit Sacerdos per ſaltum, omiſſo nempe Diaconatu, aliiſve inferioribus ordinibus: non valet, inquam, hoc dicere; quia ex eo quod nullus poſſit valide confirmari, & ordinari niſi prius fuerit baptizatus, non ſequitur, Baptiſmum, Confirmationem, & Ordinem non eſſe diſtincta Sacramenta.

Dices: ſi Ordines liceat ita multiplicare, Epiſcopatus pariter dividendus erit in primatum ſummi Pontificis, Archiepiſcopatum, Patriarchatum, &c. Presbyteratus itidem in Presbyteratum ſimplicem, Archipresbyteratum; Diaconatus in Archidiaconatum, & Diaconatum ſimplicem, quæ diviſio eſt contra communem Catholicorum ſenſum.

Reſpondetur negando ſequelam maioris; omnes enim illi honoris tituli, ſalvo Papatu, qui eſt de iure divino, ſunt Eccleſiaſtici inſtituti, nec ad Euchariſtiam aliam habent relationem, & habitudinem, quam Epiſcopatus, Presbyteratus, Diaconatus, ac nihil ſuperaddunt eiuſmodi Ordinibus, quam mera officia hierarchica ad arctius colligenda, ac liganda membra Chriſti, & Eccleſiæ, quæ eſt myſticum Chriſti corpus, ſubditoſque fideles ſecurius, & efficacius ad beatitudinem dirigendos. De iis vero officiis ſuo loco dicetur, ubi de Eccleſiaſtica Hierarchia.

§. VI.

De Minoribus Ordinibus.

Tradita iam, & breviter ſecundum doctrinam recentiorum Theologorum, & quo melius ſecundum tenuitatem ingenii mei fieri potuit, elucidata notione ſacri Eccleſiaſtici Ordinis generatim ſumpti, & etiam contra Novatorum errores vindicata, tum quoad eſſentiam ſacri Ordinis, tum quoad exiſtentiam plurium Ordinum; iuxta praxim examinis Ordinandorum, quæ ſecundum ritum, quo illi initiantur eſt a minoribus exordiri, ab his incipere ſtatui, ac eoſdem ſigillatim, breviter tamen, explanare, conditionem videlicet officiaque eorum diſtincte elucidando.

Minores Ordines a quibuſdam cenſentur eſſe illi, quibus non eſt annexum vinculum, ſeu lex cælibatus; ſed quam a vero hi recedant patet 1. ex eo quod a mille, & amplius annis Græci Presbyteri, & Diaconi utantur uxoribus quas antea ordinationem duxerint. 2. Quia multo poſt inditam Subdiaconis Latinis legem cælibatus, adhuc Subdiaconatus inter minores ordines recenſebatur. Putant alii per minores ordines eos intelligi debere, qui extra ſanctuarium conferuntur, & in tali acceptione includunt Græci inter eoſdem etiam Subdiaconatum; cum nunquam, nec olim, nec nunc quoque, conſueverint Subdiaconatum in ſanctuario conferre. Verum nullam facit auctoritatem hæc opinio apud Latinos, qui ſemper totam ordinationem celebrarunt in ſanctuario. Verius igitur erit dicere, Minores Ordines eos eſſe, & ita dici, per quos non tribuitur ius accedendi propius ad Altare ſacrificii tempore, & quorum officia re-

Digitized by Google

remote tantum circa Euchariſtiam exercentur.

§. VII.

De Oſtiariatus Ordine.

Oſtiariatus eſt Ordo, quo Clericus conſtituitur Eccleſiæ, ſacræque eius ſupellectilis cuſtos, & deputatur ad vindicandam debitam domui Dei reverentiam. Et hoc deducitur, ex ritu ipſo ordinationis, in quo Epiſcopus ita initiandis alloquitur, dum eis claves Eccleſiæ porrigit: *Sic agite quaſi redituri Deo rationem pro his rebus, quæ his clavibus recluduntur.*

Quatuor munera Oſtiarii. Munera igitur Oſtiarii, ut Catechiſmus Romanus tradit ex Pontificali Romano, quatuor ſunt. 1. Aperire ianuas Eccleſiæ dignis; indignis, ideſt infidelibus, excommunicatis &c. recludere. 2. Curare ne quis Laicus propius quam ei convenit accedat ad Altare. 3. Pulſare campanas, & ſtatutis horis convocare fideles ad divina officia. 4 Curam, cuſtodiamque habere ſacrorum vaſorum alteriuſque Eccleſiæ ſupellectilis. Unde Oſtiarii, ex prima ſua inſtitutione ſunt ſacrarii, cuſtodes, ac Eccleſiæ Theſaurarii, ut aperte conſtat ex verbis Pontificalis. Quintum vero munus Oſtiarii deſignatum in Concilio Mediolanenſi I. tit. *de Oſtiario* eſt invigilare, ut omnes in Eccleſia reverenter ſe gerant. Ex his igitur patet Oſtiariatui initiandum ita debere eſſe affectum, ut cum Propheta dicere queat; *Domine dilexi decorem domus tuæ*. Utinam hodie quoque ritus Eccleſiæ ſervaretur, ut clerici Oſtiarii ſuum munus exercerent, adeoque tot removerent diſſolutiones, quæ cum decreverit vetus Fidelium devotio, multum invaluere in ſacris Dei templis.

Quanta reluceat dignitas in Oſtiariorum gradu ex eo patet, quod in lege gratiæ ſucceſſerint Levitis Legis Veteris, qui cum ſelecta eſſent Dei hæreditas, & quatuor portas Templi ad maiorem loco ſacro venerationem conciliandam, ac maieſtatem Dei magis declarandam cuſtodirent, longe in dignitate populo præſtabant. Si in tanto honore erant, qui ſignræ deſerviebant; nemo non videt quam maior nunc iis adiudicandus ſit, qui manifeſtæ famulantur veritati.

Materia & forma Oſtiariatus. Materia Oſtiariatus aliorumque ordinum tum maiorum, tum minorum, ſicuti in omni alio Sacramento, remota eſt res, qua utitur ordinans in cuiuslibet Ordinis collatione, proxima vero actus, quo talis materia ad ordinandum adhibetur. Forma vero verba, quæ a miniſtro proferuntur in uſu materiæ, cuiuſvis ordinis. Quocirca materia remota Ordinis Oſtiariatus ſunt claves Eccleſiæ, proxima earumdem clavium porrectio facta initiando, quas hic tangere debet realiter, ut vult D. Thom. in ſupplem. *q.* 34. *art.* 5. *ad* 3. vel ſaltem moraliter, demonſtrando ſcilicet aliquo ſigno ſe eas acceptare: & ſatis eſt ſi res porrectæ tangantur in aliqua ſui parte, ut tenet Iſambertus, & Gonetus; quia rubrica Pontificalis Romani videtur hoc innuere. Nihilominus cum hic agatur res in materia Sacramentorum, in quibus ſequi non licet opinionem incertam relicta tutiore, in praxi ſi materia conſtet partibus in ſe diviſis, ut in ordinatione Subdiaconatus, & Presbyteratus, pro quibus porrigitur Calix cum Patena, ambæ tangendæ ſunt, ut iam circa hæc ſtatuit Concil. Carthag. IV. can. 5. & ita præſcribit liber Pontificalis: *cuppam Calicis* (ait) *& Patenam ſimul tangant.*

Forma autem Oſtiariatus conſiſtit in verbis prolatis ab Epiſcopo, dum claves tangendas porrigit, quæ iam antea retulimus.

§. VIII.

De Ordine Lectoratus.

Lectoratus eſt Ordo quo confertur poteſtas legendi in Eccleſia Scripturam ſacram utriuſque Teſtamenti, ac Sanctorum Patrum ſcripta. Hoc porro colligitur ex forma ipſa ordinationis in Pontificali Romano ſic expreſſa; *Accipite* (codicem) *& eſtote verbi Dei relatores, habituri, ſi fideliter, & utiliter impleveritis officium veſtrum, partem cum iis, qui verbum Dei bene adminiſtraverunt ab initio.*

Officia vero Lectoris ſunt legere publice in Eccleſia 1. Scripturam Sacram tum veteris, tum novi Teſtamenti; excipit tamen Hugo Victorinus l. 2. *de Sacramentis* librum Evangeliorum. (Concil. vero Carthag. III. can. 47. Laodicenum can. 59. librum nullum excipiunt) 2. Doctorum ortodoxorum ſcripta ex Concil. Carthag. III. can. 47. Hinc Yvo Carnotenſis ſermone *de excell. ſacror. Ordin.* dicit: quod qui initiatur Lectoratui debet eſſe inſtructus litterarum ſcientia, ut ſenſum verborum intelligat, vim accentuum ſciat, diſtincte legat, ne confuſione pronunciationis intellectum auditoribus auferat &c. Eadem repetit ex ipſo Yvone Magiſter ſententiarum l. 4. diſt. 24. 3. Lectoris officium eſt tradere, & explanare, De Officiis Lectoris.

ca-

cathecumenis, ſive baptizatis rudioribus prima fidei rudimenta. 4. Olim Lectori incumbebat Epiſcopo prædicanti legere eam Scripturæ partem, quam ipſe erat expoſiturus. 5. Divinas laudes decantare, & præeſſe Pſalmiſtis ſeu Cantoribus, qui prioribus ſæculis erant veluti eius Coadiutores. 6 Lector novos fructus benedicere conſueverat, ut habetur in Pontificali Romano, ubi de degradatione Lectoris. Idcirco pater ordinem Lectoris excedere in honore Oſtiariarum; cum ipſi munera competant honorificentiora. Hinc multi Veteres officium exercebant Lectoris, ut conſtat ex Epiſt. 33. 34. S. Cypriani, qui illuſtres Chriſti Confeſſores Aurelium, & Cœlerinum in premium eorum confeſſionis Lectoratus Ordine ſublimavit.

Materia & forma Lectoratus.

Materia Ordinis Lectoratus remota in Eccleſia latina eſt Codex, de quo Lector lecturus eſt; proxima, traditio eiuſdem libri ab ordinando tangendi. Dixi *in Eccleſia Latina*; nam in Græca Lector, & Subdiaconus ſemper ordinantur per manuum impoſitionem. Forma autem ſunt verba prolata ab Epiſcopo, iam ſupra relata, in Codice porrigendo.

§. IX.

De Ordine Exorciſtatus.

Exorciſtatus eſt Ordo, quo traditur poteſtas expellendi Dæmones a corporibus baptizatorum, ſive etiam Catechumenorum, ut initiandis ait Pontifex: *Habete poteſtatem imponendi manus ſuper energumenos ſive baptizatos, ſive catecbumenos.*

Munus Exorciſtæ.

Exorciſtæ unum tantum munus confertur, ut conſtat ex Veteribus, ac Conciliis Laodiceno, & Carthagin. IV. & Pontificali Romano, nempe adiurare Dæmones, quod eſt officium præſtantius recentitis ſuperiorum minorum Ordinum; cum Exorciſta divina poteſtate ac virtute, licet voce humana, ait S. Cyprianus Epiſt. ad Demetrium, Dæmones eiiciat, efficaciuſque ad Euchariſtiam diſponat.

Nec valet ad evertendam doctrinam de exorciſtatu quod dicunt ſectarii, gratias gratis datas, cuiuſmodi eſt poteſtas eiciendi Dæmones, conceſſas fuiſſe initio non ſolum Apoſtolis, ſed fidelibus omnibus indiſcriminatim: Nam tunc datæ fuerunt equidem aliquæ ex talibus gratiis fidelibus omnibus, ad tempus tamen; & aliquæ, non omnes, etſi ceſſaverint apud Laicos, & fidelium vulgus, non ceſſaverunt tamen apud Eccleſiæ miniſtros, ſicuti apud ipſos permanſerunt, ac permanent nunc etiam dona interpretandi divinam ſcripturam, ſanandi infirmos per extremam unctionem in Sacerdotibus. Dixi *aliquæ non omnes*; quia gratia remittendi peccata, converrendi panem in reale Chriſti corpus, tametſi gratiæ ſint gratis datæ, quia conceſſæ in aliorum commodum, & utilitatem, non fuerunt tamen conceſſæ indiſcriminatim fidelibus omnibus, & perpetuo permanſerunt in Eccleſia apud ſacros miniſtros. Nec argui poteſt niſi immerito a Novatoribus veluti illuſoria collatio exorciſtatus; quia hoc exercitium Exorciſtæ interdicitur; immo ipſis quoque Sacerdotibus; cum talis uſus, & exercitium non interdicatur abſolute, & ſimpliciter, ſed ſolum inconſulto Epiſcopo. Et gravibus de cauſis prohibuit Eccleſia ut ſine conſcientia Epiſcopi nec ſimplex Exorciſta, nec Sacerdos ipſe exorcizet, ut omnis occaſio fraudis ob miniſtri imperitiam tollatur, cum facile rudiores, & melanconici ſibi perſuadeant vexari a Dæmone, alii ex maligna mente tales ſe fingant, ut popularem in ſe conſilient admirationem, & largiores extorqueant eleemoſynas, & avaritia etiam miniſtrorum poteſt exrogitare varias fictiones ad malitioſum quæſtum, ſicuti factum fuit temporibus Concilii Laodicenſis, in contemptum, & deriſionem ſacri Eccleſiæ miniſterii, cui ut obviaret Eccleſia, pro ſua providentia cavit, ne quis etiam Presbyterorum attentaret expellere Dæmones a corporibus, quin prius ab Epiſcopo probatæ fuerint, & morbi iniquitas, & morum Exorciſtæ integritas, ac vitæ ſanctitas. Quæ vero in energumenorum exorciſmis ſunt obſervanda præſcribunt Concilium Mediolanenſe primum, & quartum, nempe præcedens Exorciſtæ præparatio cum ieiunio, oratione, confeſſione, acceſſio ad munus cum magna fide, & humilitate.

Materia remota huius ordinis eſt liber exorciſmorum, proxima eiuſdem libri traditio. Forma vero verba ſupra relata, quæ Epiſcopus profert in traditione libri ordinando.

§. X.

De Ordine Acolythatus.

Acolythatus eſt ordo, quo confertur poteſtas miniſtrandi Diacono, & Subdiacono in Altaris miniſterio, ſeu in Miſſæ ſervitio. Acolythus eſt nomen Græcum, quod ſecundum vim propriæ ſignificationis denotat famulum ſeu pediſſequam.

Tria

Tria ſunt Acolythi officia 1. videlicet, & hoc præcipuum, parare vinum, & aquam in urceolis, quæ poſtea præbet Subdiacono. Quocirca in auguratione Acolythi ei tradit Epiſcopus urceolum vacuum dicens *Accipe urceolum ad ſuggerendum vinum, & aquam in Euchariſtiam ſanguinis Chriſti*. 2. Deferre lumina dum Evangelium ſolemniter cantatur a Diacono, ut notat D. Hieronymus in l. contra Vigilantium, ubi dicit, quod tunc lumina accenduntur non ad tenebras fugandas, cum iam ſol rutilet, ſed in ſignum lætitiæ. Et denotatur hoc Acolythi officium in eius ordinatione, dum candelabrum accipit a Pontifice cum cereo extincto, iuxta Pontificale Romanum: Ab Archidiacono vero iuxta Concilium Carthagin. IV. Amalarium, Yvonem &c. ſed tamquam principali Epiſcopi miniſtro, ac proinde a verbis Epiſcopi non ab Archidiacono ordinem accipit Acolythus. 3. Luminaria Eccleſiæ accendere, & ſervare; unde Acolythi Eccleſiæ mancipati dicuntur; cum eorum officium maiorem Eccleſiæ exigat aſſiduitatem. *Sciatis* (ait Pontifex) *ad accendenda Eccleſiæ lumina mancipari*; & exinde dicuntur Ceroferarii.

Acolythi antiquitus ut fidi Epiſcoporum miniſtri eorum Epiſtolas, ac mandata perferebant, ut conſtat ex Epiſt. 43. S. Cypriani. Eulogias etiam, ſeu Euchariſtiam ad abſentes deportabant, ut ex Innoc. I. ad Decentium; & refertur ab Uſuardo de quodam Tharaſio Acolytho martyrio a Paganis affecto; eo quia prodere noluiſſet Sacramenta corporis Chriſti, quæ deferebat.

Decus valde maior cæteris ſuperioribus ordinibus facile intelligitur in Acolythatu, cum Acolythus celebrandæ Euchariſtiæ, a qua ſinguli ordines ſuam excellentiam perfectionemque accipiunt, propius accedat; unde maiorem exquirit cordis munditiem, & vitæ ſanctitatem, ut in eorum initiatione a Pontifice ſerio admonentur ordinandi.

Materia & form. Acolythatus. Acolythatus ordinis materia remota ſunt Urceoli vacui cum Candelabro, proxima eorum traditio. Forma vero verba, quæ in utriuſque exhibitione ab Epiſcopo proferuntur, quæ initio iam retulimus.

§. XI.

De Auctore Minorum Ordinum.

Controverſia de Auctore Minorum Ordinum eadem eſt, ac illa, quæ verſatur inter Theologos circa rationem Ordinis & Sacramenti in Minoribus Ordinibus; videlicet, num hi ſint ordines proprie dicti, & Sacramenta. Ita hæ ſunt inter ſe connexæ, ut ſoluta una, altera eo ipſo ſoluta remaneat. Etenim cum Chriſtus Dominus ſolus auctor ſit Sacramentorum omnium novæ legis, ſi minores ordines a Chriſto inſtituti ſint, ordines ſunt proprie dicti, & Sacramenta; & viciſſim ſi Sacramenta ſint, a Deo ſunt inſtituta. Verum quia circa hoc nihil umquam explicite, & directe definivit Eccleſia, ſaltem de Subdiaconatu, & minoribus ordinibus, ſed liberæ Theologorum diſputationi reliquit; ita ut quiſque licite ſentire poſſit, prout res ei melius arrideat, præcipue quoad ordines, qui non tam prope ut maiores ad Sanctum Sanctorum accedunt: hinc non pauci, nec infimæ notæ DD. videlicet Morinus, Iuveninus, Tournely, Natalis Alexander, Lupus cum aliis (non tamen adeo multis, ut horum ſententia dici poſſit communior, ait Carolus Vitaſſes, immo nequidem communis, ſicuti affirmavit Maldonatus) negant minores Ordines eſſe Sacramentum, ac proinde non habere Chriſtum auctorem, ſed Eccleſiam; nec ſine gravi fundamento hoc dicunt. Quia 1. Anacletus Papa Epiſt. 3. inquit a Chriſto inſtitutos eſſe hos duos, Epiſcopatum nempe, & Sacerdotium. Et amplius (ait) quam iſti duo nec nobis a Domino collati ſunt, nec Apoſtoli docuerunt. Auctor Summæ Conciliorum ex hoc colligit inſtitutos non fuiſſe a Chriſto Domino, neque ab Apoſtolis reliquos ordines aut gradus notos in Eccleſia. Addit quidem, Anacletum in Sacerdotio complexum fuiſſe Diaconatum & Subdiaconatum. 2. Quia Magiſter Sententiarum affirmat Eccleſiam progreſſu temporis ſibi conſtituiſſe Subdiaconos, & Acolythos, cum tamen conſtet Eccleſiam non habere poteſtatem Sacramenta inſtituendi. 3. Quia horum Ordinum minorum officia a Clero ad Laicos transferri poſſunt ac videntur translata; nam hæc officia ut Ianitoris, accendendi lumina, divino inſerviendi ſacrificio, canendi in Choro, legendi Epiſtolam a Laicis etiam exercentur. 4. Quia minores ordines poſſunt conferri per Cardinales, Abbates, alioſve ſimplices Presbyteros, quibus hoc privilegium a Sede Apoſtolica fuerit conceſſum.

Licet Catholica probabiliſve ſit horum ſententia, probabilius tamen, ac veriſimilius videntur ſentire alii, qui ſuſtinent etiam

etiam minores Ordines eſſe Sacramenta, ut D. Thomas q. 35. *art.2. ſupplem.* Thomiſtæ fere omnes, & cum S. Bonaventura & Scoto tota etiam eius ſchola. Item Riccardus, Eſtius, Sylvius, Petrocorenſis, P. Berti. Et hæc eſt quoque communior, cum multo plures ſint graviſſimi DD. qui hoc aſſerunt, quam hi, qui negant. Et eorum doctrinam confirmare videntur Concilia Florentinum, & Tridentinum. Nam Eugenius IV. ſeu Florentinum Concilium in ſuo decreto, dum ait materiam Ordinis, quem dicit ſextum eſſe Eccleſiæ Sacramentum, eſſe id quod in ordinatione rangendum porrigitur, ponit exemplum de ordine Sacerdotis, Diaconi, & Subdiaconi, addens, illud intelligendum eſſe de aliis ordinibus. Sic etiam ſingulis tribuit formam, qua perficiuntur, perinde atque aliis Sacramentis. Et tandem de ordine pro omnibus his Ordinibus ſumpto ait, effectum eius eſſe augmentum gratiæ. Tridenrinum quoque licet quæſtionem ſcholaſticam definire noluerit, manifeſtiſſime patet in hanc ſententiam propendiſſe. Seſſ. enim 23. can. 2. anathemate percuſſit, qui dixerit præter ordinem Sacerdotis non eſſe in Eccleſia Catholica alios ordines, & Maiores, & Minores. Et can. 3. indiſtincte definit, Ordinem ſeu Ordinationem eſſe vere, & proprie Sacramenrum. Igitur veriſſimile eſt quod intellexerit Maiores, & Minores Ordines habere veram rationem Sacramenti. Et eo vel maxime, quod quando enumerat ſeptem ordines, nullam quoad rationem Sacramenti innuit in eis diſtinctionem: Si enim aliquem ex his ordinibus cenſuiſſet non eſſe Sacramentum, ab aliis, quæ ſunt vera Sacramenta, diſtinguere debuerat. Hinc Catechiſmus Romanus aperte hanc tradit ſententiam veluti definitioni Concilii conſentaneam. Eſtius.

Inſuper Ordines Minores imprimunt ſpiritualem Characterem, utpotequi numquam iterari queant, & vix nemo hoc negare audebit, dum ab univerſali Eccleſiæ conſuetudine confirmatur, nec non doctrina S. Auguſtini, qui in lib. *de bono coniugali* cap. 24. n. 32. demonſtrat vinculum nuptiale non ſolvi, etiamſi filii non procreentur, comparatione Ordinis dicens; Quemadmodum ſi fiat Ordinatio Cleri ad plebem congregandam, etiamſi plebis Congregatio non ſequatur manet tamen in illis ordinatis Sacramentum Ordinationis, & ſi aliqua culpa ab Officio removeantur, Sacramento Domini ſemel impoſito non carent. Et tempore S. Auguſtini erant in uſu ordinationes etiam minorum Ordinum, ut conſtat ex alias laudato Concil. Carthag. IV. Cum igitur impreſſio Characteris conveniat ſolæ Sacramenti virtuti, nemo non videt negari non poſſe minoribus ordinibus rationem naturamque Sacramenti: Conſequens ergo videtur, hæc non tantum eſſe officia quædam humaniter inſtituta, ſed Sacramenti vim habere, propterea quod ſemel accepra amitti non poſſint propter Characterem perpetuum, qui per ea confertur. Nec aliud ſentire videtur D. Hieronymus, dum in lib. adverſus Vigilantium dicit, Epiſcopum Diaconos, alioſve Clericos ordinantem Chriſti Sacramenta tribuere. Item paſſim videmus tum apud Damaſum in Pontificali, tum alibi quod vocabulum ordinationis, quoties mentio fit conſtituendi ſacros Eccleſiæ Miniſtros, non ſolum Diaconos, & Subdiaconos, verum etiam inferiores Clericos, ſolet ſignificare ordinationis Sacramentum. Et equidem non in alio ſenſu illud accipiendum videtur de quocumque Ordine dicatur, ſive ex Maioribus, ſive ex Minoribus. Maxime autem comprobat quod per illud vocabulum laudaris in locis ſignificetur Sacramentum, æconomia præcipue Concilii IV. Carthaginenſis in uſu vocabuli Ordinationis, quia cum illud a Patribus eiuſdem Concilii dicatur de ſingulis ſacris Miniſtris, quomodo ſint Ordinandi, ubi poſtea agitur de initiandis Pſalmiſtis, & Sanctimonialibus, cavent ad huiuſmodi vocabulo, ideſt nulla amplius fit mentio in eorum inauguratione Ordinationis. Unde ſi Minores ordines, ut hactenus probare ſtuduimus, & eſt probabilius, ſunt Sacramentum, Chriſtus Dominus profecto eſt eorum auctor, cum ſolus Deus Sacramenta inſtituere poſſit. Quæ veritas ut clare elucеſcat ſolvendæ remaneat contrariæ ſententiæ rationes ſeu obiecta. Quare.

Ad 1. reſpondetur, Anacletum non dicere duos tantum Ordines a Chriſto eſſe inſtitutos; nam & ipſe in eius vita legitur ordinaſſe Diaconos, eoſque cum Epiſcopis, Presbyteris, ſubdiaconis enumerat Epiſt. 1. ſed loquitur & intelligit de Ordinibus completis; ait enim ordinem Sacerdotum eſſe bipartitum, in ordinem ſcilicet Epiſcoporum, & Presbyterorum; *Et amplius* (inquit) *quam iſti duo Ordines Sacerdotum nec nobis adeo collati ſunt, nec Apoſtoli docuere*. Quod vero intelligat de Ordinibus completis, patet ex eo quod tunc loquebatur contra illos, qui Primates, ſeu Patriarchas in altiori Ordine ponebant, quam

Epi-

Digitized by Google

Epiſcopos. Nec diſſimiliter Damaſus Epiſt. 4. duos tantum ordines agnoſcit Sacerdotum, agens contra Chorepiſcopos, qui ſe medicos faciebant inter Epiſcopos, & Presbyteros, cum non eſſent niſi Presbyteri, quando tamen non accepiſſent Ordinationem Epiſcopalem, & tunc quoad Ordinem erant veri Epiſcopi. Quod autem Auctor Summæ Conciliorum dicit in Epiſt. 1. Anacleti *a Domino conſtitutos eſſe hos duos Ordines Epiſcoporum, & Sacerdotum, & amplius, quam iſti duo, nec nobis a Deo collati ſunt, nec Apoſtoli docuerunt*, mutilum eſt, nec ex Epiſt. Anacleti ſincere relatum, dum in ea ſic habetur: *Sacerdotum, Fratres, Ordo bipartitus eſt, & ſicut Dominus illum conſtituit, a nullo debet perturbari*. Male igitur concludit, ſeu arguit Auctor Summæ Conciliorum, reliquos Ordines, aut gradus notos in Eccleſia, non eſſe a Deo ordinatos, nec ab Apoſtolis. Colligit enim, & concludit ex Anacleto quod nec Anacletus dicit, nec ab ipſo concludi ſeu colligi poteſt eum dicere voluiſſe.

Ad 2. ideſt ad Magiſtri teſtimonium, dico claram eſſe Magiſtri ſententiam ut conſtat ut ff. A. & K. ubi generatim dicit de omnibus ſeptem Ordinibus quod ſint Sacramenta, in quorum perceptione res Sacra, ſeu gratia confertur, quam figurant ea, quæ in ipſis geruntur. Aut igitur Magiſter parum ſibi conſtat, aut dicendum eſt, ita intelligi poſſe, nempe Eccleſiam paulatim ſibi conſtituiſſe Ordines a Diacono inferiores, quia eorum officia in plures, ac diverſos Miniſtros diſtribuit, quod ab initio ob Fidelium paucitatem facere non poterat. Unde qui e Laico Diaconus ordinabatur, is ſimul cenſebatur Ordinatus ad officia exercenda omnium Ordinum inferiorum, quos iam receperat.

Ad 3. reſpondetur, non omnia Ordinum officia talia eſſe, quæ a Laicis vel ab iis qui non ſunt Clerici exerceri omnino non poſſint; cum & baptiſmus, quem ius habet ut miniſter Ordinarius conferre Sacerdos, a quocumque collatus validus ſit, ut in quibuſdam caſibus poſſit etiam licite a non Sacerdote; immo a ſimplice Laico conferri. Itaque hic ſimiliter vel propter defectum, vel negligentiam eorum, qui ad hæc inferiorum Ordinum officia proprie ordinati ſunt, tolerat, ac interdum etiam approbat Eccleſia Laicorum miniſteria. Rectius tamen, ut notat Eſtius, ac decentius, ornatiuſve res ageretur in Eccleſia, ſi quilibet Miniſter ſuo fungeretur officio ad quod eſt ordinatus; quia tunc non amplius opus eſſet ut per Laicos ea exercerentur.

Ad 4. tandem reſpondetur, quod vel illi ordines a talibus collati non ſint Sacramenta, ſed tantum Sacramentalia, vel quod illi, quibus præter Epiſcopum conceditur facultas conferendi Ordines Minores, acceperunt quamdam participationem Epiſcopalis dignitatis, ut Abbates, Cardinales & huiuſmodi in ſua inauguratione, ut quidam volunt, vel quod eis gratioſe ſummus Pontifex hanc poteſtatem indulſit, ut verum ſit, Sacramentum aliquod ordinis poſſe conferri a non Epiſcopo per Pontificis conceſſionem. Nam cum Epiſcopus ſit ordinarius miniſter Sacramenti Ordinis, ut habetur in compendio fidei Concilii Florentini pro Armenis; inde relinquitur utcumque colligendum, poſſe aliquem alium miniſtrum eſſe extraordinarium, ſaltem alicuius ordinis, accipiendo ſcilicet quamdam participationem Epiſcopalis dignitatis.

§. XII.

De Miniſtro Minorum Ordinum.

Miniſter Minorum Ordinum, ſicuti iam vidimus in ultima reſponſione ſuperioris concluſionis, Ordinarius iuxta Florentinam Synodum eſt ſolus Epiſcopus, ex privilegio autem & extra ordinarius ſunt etiam Abbates, quibus olim conceſſa fuit cum iuribus & emolumentis Epiſcopalibus poteſtas conferendi minores Ordines, quæ iure aliquo poſteriori non ſit eis revocata. Idem poſſunt etiam Cardinales Sanctæ Romanæ Eccleſiæ in Parochiis Romæ ſibi ſubditis. Et hoc patet ex Concilio Generali Nicæno II. Altera pars probatur ex Concilio Tridenti. ſeſſ. 23. cap. 10. *de reformatione*, ubi ſtatuit, Abbates, quantumvis exemptos, non poſſe Tonſuram, & Minores Ordines conferre, niſi ſuis ſubditis, exceptis quibuſcumque aliis, non obſtantibus quibuslibet privilegiis, præſcriptionibus, aut conſuetudinibus, etiam immemorabilibus. Ex his igitur clare conſtat, S. Synodum non revocaſſe facultatem Abbatibus quibuldam conceſſam conferendi Monachis ſibi ſubditis primam Tonſuram, & Minores Ordines.

Quoad Cardinales Romanæ Eccleſiæ certum eſt in Eccleſiis ſui tituli de facto conferre Minores Ordines, ſciente ſummo Pontifice, qui hoc concedere poteſt, & impedire. Idcirco, ait Morinus, ſolum ſilentium Papæ & poſſeſſio vices gerit privilegii.

§. XIII.

§. XIII.

De ſubiecto Minorum Ordinum.

Subiectum Minorum Ordinum, ſcilicet perſona, quæ minores Ordines ſuſcipere poſſit, illa eſt ex Tridentina Synodo ſeſſ. 23. cap. 11. quæ ſaltem linguam latinam intelligat, & intervalla, quæ interſtitia dicuntur, ab uno ad alium ordinem percurrerit, niſi Epiſcopo aliud exequendum magis expedire videatur. Immo cum Minores Ordines ſint veluti via ad altiores gradus, & ad ſacratiſſima myſteria, requiritur etiam in initiando ſpes ſcientiæ, quæ eum maioribus ordinibus dignum oſtendat. Ita inferius loquitur eadem S. Synodus. Ex his igitur colligitur, Minores Ordines non eſſe Ordines (ut vocant) conſiſtentiæ, ſeu inſtitutos non fuiſſe ut initiati perpetuo in eis remaneant, ſed ut quis eorum exercitio ad maiores ſe diſponat.

§. XIV.

De Antiquitate Minorum Ordinum.

Ita venerabilis eſt Minorum Ordinum antiquitas, ut ſi, iuxta communem ſupra expoſitam ſententiam, Sacramentalem habent dignitatem, eorum inſtitutio ad Chriſtum reducenda ſit, & in hoc ſenſu dici poteſt Chriſtum Dominum Minores Ordines inſtituiſſe, ut eorum officia modumque conferendi præſcripſerit, ut valde credibile eſt, tametſi non ſtatim, ſed proceſſu temporis, multiplicatis ſcilicet fidelibus, diſtinctis miniſtris collati ſint. Quod tamen non multum dilatum videtur; cum certiſſimum ſit, ſi non ipſo Apoſtolorum tempore, paulo tamen poſt uſum Minorum Ordinum viguiſſe: Cornelius enim Papa, qui prioribus Eccleſiæ ſæculis floruit, in ſola Urbe Romana recenſet ſuo tempore Presbyteros quadraginta quatuor, Diaconos ſeptem, & totidem Subdiaconos, Acolythos quadraginta duos, Exorciſtas, Lectores cum Oſtiariis quadraginta duos; & S. Cyprianus mentionem facit Exorciſtarum, Lectorum, Acolythorum, illorumque ritum ac materiam deſcribit Concilium Chartaginen. IV.

Ignoratur an priſcis illis temporibus uni eidemque Clerico omnes hi Ordines collati fuerint, ſicuti nunc fit. Cenſent quidam ex graviſſimis viris non aſſueviſſe Eccleſiam omnes uni ſoli conferre, ſed diverſis ſecundum varias perſonarum diſpoſitiones; ita ut uni daretur Ordo Lectoris, quia maiorem legendi facilitatem habebat, alteri Ordo Exorciſtæ, alteri Oſtiariatus, alteri Acolythatus. Et huic opinioni motivum dedit, & fundamentum quod ſcripſit S. Ambroſius l. 1. *officiorum* c. 44 Subiungit enim Eccleſiaſticam regulam olim non exegiſſe ut qui ad ſtatum Clericalem promovebantur, per omnes gradus ad Sacerdotium aſcenderent, cum Eccleſia Græca non agnoſcat inter Minores Ordines niſi Lectoris officium, ut ex Arcudio & Concilio Conſtantinopolitano IV. & ibi in præſcribendo ut ad Pontificatum aſſumendus tranſeat per omnes ordines, incipitur a Lectoratu, a quo tranſire debet ad Hipodiaconatum, & ab hoc gradatim ad alios tres maiores. Et in Eccleſia pariter Latina ex Epiſtol. Siriaci, Innocentii, Gelaſii volunt olim Clericos per ſolos Lectoris, & Acolythi gradus ad ſacros Ordines aſcendiſſe. Verum non ita firmum eſt eorum, qui ita opinantur, fundamentum, ut continuatæ traditionis regulam omittere cogamur. Nam quidquid ſit de Eccleſia Græca, quæ, quia forſan non credit huiuſmodi officia eſſe de inſtitutione divina, quæ ipſi viſa ſunt opportuna aſſumpſit, aliis relictis: in Eccleſia tamen Latina quatuor Minores Ordines ſemper obſervatos fuiſſe, clare evincitur ex Cornelio Papa ſupra laudato, quod cum nemo negare poſſit, non poteſt itidem negari quemlibet Clericum per hos omnes gradus ad Sacros Ordines ſemper aſcendiſſe. Hoc patet, tum ex Concilio Conſtantinopolitano IV. quod ſtatuit aſcendere debere Clericos ad Epiſcopatum per omnes Eccleſiaſticos gradus; tum ex decreto Concilii Romani celebrati ſub S. Silveſtro, quod licet non ſit indubitatæ fidei, cum ſe tamen præbeat valde antiquum, teſtatur ſaltem de huiuſce ritus antiquitate, tum ex Epiſt. Caio Papæ attributa, quæ licet immerito forſan Caio attribuatur, hæc pariter teſtis eſt de dictæ regulæ antiquitate. Sic enim in ea legitur, *Si quis Epiſcopus eſſe meretur, ſit primo Oſtiarius, deinde Lector, poſtea Exorciſta, inde ſacretur Acolythus, demum vero Subdiaconus.* Et hanc regulam tradit quoque laudatum Concilium Romanum.

Ad oppoſita vero ex Epiſtolis Siriaci, Innocentii, Gelaſii reſpondetur, hos Pontifices non omnes Eccleſiaſticos gradus enumerare, ſed eos ſolum in quibus Clerici frequentius, & diutius exercentur: Non faciunt enim mentionem Oſtiarii; quia pueris, aut adoleſcentioribus Clericis Oſtio-rum,

rum, & Theſauri cura rariſſime committabatur; ita nec Exorciſtarum; quia huiuſmodi officium non amplius Clericis permittebatur. Ex hoc tamen concludi nequit non habuiſſe Eccleſiam Latinam tum temporis in uſu tales ordines. Enumerant enim Pontifices eos ordines, in quibus exercendi erant qui ad Epiſcopatum deputabantur. Nihil de aliis loquuntur, non quia non ſumerentur; ſed quia illorum executio vix inferioribus Clericis committebatur.

§. XV.

De Ordine Subdiaconatus.

Tametſi omnes ordines revera ſacri ſint, tres tamen poſtremi præcipuo quodam modo, & uſu ſacri, & maiores ſimul ab omnibus communiter dicuntur, & ita dicuntur, quia propius quam inferiores accedunt ad ſacrum Altaris miniſterium, & ad illud ſanctum ſanctorum, quod ſuper illud offertur; ideſt circa ſacratiſſimum Domini corpus in Euchariſtia occupantur, atque aliquid agunt vel conſecrando, vel diſpenſando, vel materiam miniſtrando ad tantum myſterium conficiendum; unde ob tantam miniſterii dignitatem, & excellentiam partiali denominatione Sacri vocantur. Nominat quidem magiſter ſententiarum ſacros duos tantum ordines, Presbyteratum ſcilicet, & Diaconatum; communiori tamen ſententia, quam ſecuti ſunt PP. Tridenti. Concil. ſeſs. 23. cap. 2. Subdiaconatus etiam inter ſacros ordines annumeratur. Subdiaconum, quem Græci paſſim vocant Hipodiaconum, & aliquando inſervientem, ſeu adminiſtrantem, etiam antiquitus in utraque Eccleſia extitiſſe, agnitumque fuiſſe, ex utriuſque Eccleſiæ documentis valde compertum eſt. Hipodiaconorum mentionem faciunt Auctor epiſt. ad Antiochenos, Scriptor Conſtitu. Apoſtolicar. l. 8. cap. 13. & 28. Can. inter Apoſtol. 42. Epiphanius, Cyprianus, Laodicenum Concilium can. 21. Carthagin. IV. can. 5. Unde

De officio Subdiaconatus. Subdiaconatus eſt ordo, quo, ut præſefert nomen Subdiaconi ſeu Hipodiaconi, datur poteſtas miniſtrandi, ſeu proxime inſerviendi Diacono ad Altare publice miniſtranti in ſolemni Sacrificii Miſſæ celebratione. Hic Ordo dicitur *Sacer*; nam licet in divinis ſcripturis nulla fiat huius ordinis mentio, nec olim ut ſacer haberetur, ut ex cap. *Nullus*, ubi inter ſacros Diaconatus ſolummodo & Presbiteratus recenſentur, nec Epiſcopi eligi poterant Subdiaconi; Unde Magiſter Sententiarum, Hugo Victorinus, aliique Subdiaconatum proprie Sacramentum non agnoverunt; nunc tamen ex Doctrina Concil. Trident. ſeſs. 23. cap. 2. indubitatum eſt Subdiaconatum eſſe Ordinem ſacrum ac ideo ſacramentum. *Subdiaconus*, inquit, *ad maiores ordines a Patribus & ſacris Conciliis refertur*. Et iam a multis ſæculis ordo Subdiaconatus inter Ordines ſacros annumeratus eſt; quia eius munia ſacra ſunt, quia in eius ordinatione petit Epiſcopus a Deo, quod Spiritum Sanctum ordinando tribuat, ut vaſa ſacra digne attrectet. Deinde in ordinatione Subdiaconi habentur materia, & forma, quibus traditur poteſtas tangendi, & ad Altare deferendi ſacra vaſa, ac proxime Diacono miniſtrandi. Nec argumentum ſolvunt qui dicunt, laicos olim etiam corpus Chriſti manibus contrectaſſe, quod plus utique eſſe videtur quam contingere ſacra vaſa. Aliud quippe eſt communionem de Altari accipere, aliud ad Altaris miniſterium accedere; Participatio enim divinorum myſteriorum communis eſt omnibus fidelibus, ſacrum autem miniſterium ad ſolos electos a Domino, & in ſortem Dei adſcitos pertinet. Præterea in eadem ordinatione cum nunquam iteretur, Character imprimitur, ac proinde habetur ſacramentalis effectus.

Nec valet Juniorum reſponſio ex paritate Tonſuræ, & conſecrationis Eccleſiarum, quæ non repetuntur. Nam quoad Tonſuram ſentit Morinus fuiſſe pridem in collatione cuiuſque ordinis repetitam. Et Templorum conſecratio non repetitur eo quod Chriſma tribuat permanentem conſecrationem; unde inferunt non pauci Scolaſtici ſacri Ordinis Characterem. Non enim alia ratione ſemel ordinati non amplius ordinantur, niſi quia ordinatio confert ſignum aliquod indelebile, *Ordinati* (ait S. Auguſtinus) *nunquam carent Sacramento Domini ſemel impoſito*.

Itidem in Subdiaconi ordinatione gratia pariter confertur ad hoc miniſterium digne obeundum. Unus enim Sacramenti effectus, ubi non deſit ſuſcipientis diſpoſitio, ab alio non ſeiungitur. Unde licet non plena certitudine, magna tamen, & graviſſima probabilitate affirmari poteſt Ordinem Hipodiaconatus eſſe vere, & proprie novæ legis Sacramentum.

Nihil autem refert quod olim Chorepiſcopi conferrent Subdiaconatum, ut refert Concilium Antiochenum, cum ſoli Epiſcopi ſacros ordines conferant; quia tunc Chorepiſcopi vere

erant

erant Epiſcopi. Quando autem ad hanc dignitatem evectus, aut dicam potius agnitus ſit Subdiaconatus Ordo ſacer, res admodum ambigua eſt. Recentiores communi fere ſenſu tenent quod per duodecim priora ſæcula plus minuſve ſubdiaconatus in Claſſe minorum Ordinum tenebatur, & inde eximi cœperit quando Romana ad Eccleſias omnes Occidentis legem indixit, ut ſubdiaconi ſolemni voto caſtitatem profiterentur; & huius ſententiæ ſunt Menardus in notis ad Sacrament. Gregorii, Bona l. 1. rerum Liturgicarum cap. 25. n. 16. Thomaſſinus lib. 1. de veteri, & nova Eccleſiæ diſciplina p. 1. l. 2. cap. 30. n. 3. Morinus, Lupus, & alii, & hanc ſententiam multis comprobant documentis, ex facultate, quæ facta fuit Subdiaconis, ut poſſent in Epiſcopos eligi, ex quo talis Ordo collocatus ſit inter ſacros. Quoad Patres videntur collocare in Ordine Hierarchico ſolum Epiſcopos, Presbyteros, & Diaconos, non vero Subdiaconos; ſed eos relinquere inter alios Clericos, tamquam in communem & infimam Claſſem relictos.

Verum P. Berti ſapienter quæſtionem diſtinguit; nempe ſi ordinis ſacri ratio petatur a ſolemni cœlibatus profeſſione; tunc verum eſt ſubdiaconatum non ſemper fuiſſe in Eccleſia Latina ſacrum ordinem, & in hoc ſenſu vera eſt ſuperior ſententia. Cœlibatus vero, ſicuti nemo non videt, minime ſpectat ad ſacri Ordinis ſubſtantiam, ſed ſolummodo ad ipſius condecentiam, alias careret Eccleſia Græca ſacris Ordinibus; etſi advertendum, nec apud Græcos poſſe Hipodiaconum uxorem ducere, ſed ſolummodo ſi antequam initiaretur duxerit poſſe eam ad uſum etiam coniugii retinere, ut conſtat ex can. 6. Concil. Trullani, & ex cap. *Multis*. Item in Eccleſia Romana longe ante Urbanum II. Subdiaconi cœlibatus legi tenebantur, ut ex cap. *Ante triennium* diſt. 31. n. 1. Immo Innocentius III. cap. cit. *Multis* ubi profert verba ipſa Urbani II., quibus admonet initiatos ſubdiaconatui ut cœlibatum ſervent ſub pœna excluſionis ab eorum gradu, & dignitate; *Sicuti* (ait) *in ſexta Synodo conſtitutum eſt*. Et ſextæ Synodi nomine intelligendus eſt cit. can. 6. Trullanus. Advertendum tamen legem Romanam de cœlibatu priſcis Eccleſiæ ſæculis non fuiſſe univerſim receptam. Si autem ordo ſacer accipiatur prout etiam Hierarchicus, quatenus conferat in Eccleſia iuriſdictionem aliquam, & principatum, ſubdiaconatus non eſt computandus inter ſacros ordines; cum revera antiquitus a Conciliis, & Patribus in ordine Hierarchico locati ſint ſoli Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi, nulla umquam facta ſubdiaconorum mentione. Item hoc patet ex Conſtitution. Apoſtolic. l. 11. cap. 16. l. 7. cap. 32. & alibi; ubi Presbyteris, & Diaconis, non autem Hipodiaconis tribuitur Laicorum regimen, & cura. Idque colligitur ex Trullano Concil. l. *de fuga*, *in perſecut.* cap. 11. ex epiſtol. S. Cypriani ad Presbyteros, & Diaconos S. Romanæ Eccleſiæ; & iſtorum viciſſim ad Cyprianum miſſis, vacante Sede Apoſtolica ob Fabiani obitum; & ſic ex aliis non paucis monumentis. Ex his tamen nemo inferat trium Hierarchicorum Ordinum parem fuiſſe poteſtatem, ac iuriſdictionem; cum Epiſcopi ſemper ſupremum locum ſuper omnem Clerum tenuerint, proximum Epiſcopis Presbyteri, poſtremum Diaconi; & ſi hi aliquando arroganter ſe extulerunt ut Presbyteris ſe æquiparare auſi ſint, ſemper Concilia, ac Patres eorum audaciam acriter repreſſerunt. Igitur Epiſcopis, Presbyteris, & Diaconibus in ſuo cuique gradu ſervata ſubordinatione, ſemper competit plebem regere, ſacramenta aliqua miniſtrare, prædicare verbum Dei, ac benedicere, quod cum poteſtatem excedat ſubdiaconorum, fateri quiſque debet, quod ſi accipiatur Ordo prout idem eſt ac Hierarchicus, Subdiaconatus non eſt Ordo ſacer.

Si tamen Ordo ſacer ſumatur, dicaturque prout tribuit initiatis ſpiritualem facultatem propius, quam faciant minores ordines inſerviendi in Altaris miniſterio, in illo collocandi oblationes, ſacra vaſa proprio ſibique commiſſo munere contrectandi, dicere poſſumus ſubdiaconatum a ſui inſtitutione ſemper ſacrum fuiſſe, & unum ex maioribus ordinibus. Et hoc innuere videntur Trident. Concil. verba ſupracit. *Nam ſubdiaconatus ad maiores ordines a Patribus & Conciliis refertur*; quæ verba dum referre conantur Recentiores ad Patres, & Concilia ſæculorum tantummodo poſteriorum, ut notat cit. P. Berti, revera proferre nequeunt aliquam aptam huius interpretationis rationem; cum phraſis Trident. Concilii videatur potius exprimere veterem, univerſalemque Traditionem. Et eo vel maxime quod de Subdiaconis, eorumque officiis mentio habetur, & in Canonibus, & in Conſtitutionibus Apoſtolicis, & in antiquis Pontificalibus, ac in IV. Carthaginenſi Concilio, nec non in duplici cap. *Non licet*, ubi clare videntur præcipue quoad contrectationem ſacrorum vaſorum, ordinati ab Epiſcopo

N 2 in

in ſubdiaconos tangere ex proprio ſuo officio vaſa ſacra, ac ea ad altare deferre quæ in eodem cap. Acolythi permittuntur tantum in ſecretario contingere.

Nec ullatenus obſtat huic diſtinctioni can. 21. Concilii Laodiceni, & ritus ſacrarum ordinationum, ubi prohibetur Subdiaconis tangere ſacra vaſa; ſicuti nec prohibitio facta ſubdiaconis ingrediendi Diaconicum. Nam quoad canonem Laodicenum, & locum ſacrorum rituum ſicuti interpretantur Balſamon, aliique perdocti viri, ibi intelligitur vetitum ſubdiaconis tangere non ſimpliciter ſacra vaſa, ſed vaſa Dominica, ea nempe quæ actu continent corpus, & ſanguinem Chriſti Domini, vel ſacra vaſa iam in Altari poſita & miniſterii tempore, ut iam antea notavimus; cum alias ſemper ſacra vaſa ex officio tetigerint ſubdiaconi. Circa vero prohibitionem Hipodiaconis non ingrediendi Diaconicum ex cap. *Non liceat*, iam explicavere celeberrimi DD. de ſacrario illo, in quo Diaconi poſt myſteriorum celebrationem recondebant ſacram Euchariſtiam, quem locum thalamum quoque, paſtophorium appellabant. Cenſent autem duplex fuiſſe illis temporibus Diaconicum, unum a dextera parte Abſidis ideſt capellæ, alterum a ſiniſtra; in uno quorum ſervaretur Euchariſtia, in altero Pontifex ſacris veſtibus ornaretur, ut habemus ex Paulino Epiſt. ad Severinum. Et de hoc habet Severinus Binius in Canones Laodicenſes volum. 1. Conciliorum. Licet talamus, turres, columbæ, paſtoforia, aliæque ſacratiſſimæ Euchariſtiæ cuſtodiæ in ſacris templis extiterint, ut fatetur P. Berti; putat nihilominus huiuſce generis non fuiſſe Diaconicum illud, in quo Hipodiaconis commorari vetitum erat can. Concil. Laodicenſis, & Agathenſis. *Diaconicum* (ſequitur) *erat locus Eccleſiæ contiguus deſtinatus ſacrorum vaſorum Cuſtodiæ, & peregrinorum hoſpitio, cuius loci curam Diaconus gerebat*. Et verbum Græcum quod quidam imperite (ait) verterunt in verbum *ingredi*, ſignificat ſedem, & poſſeſſionem habere. Immo iidem Theologi ſibi contradicunt dum inquiunt illo in loco Hipodiaconos ordinari in Diaconio, non autem in Sanctuario. Quomodo enim in Diaconio ordinantur ſi illuc ingredi nequeunt? Ad illud vero, quod opponitur ex ritu ſacrarum ordinationum, ubi præcipue ſignare volunt adverſarii manuum impoſitionem, quæ apud Latinos non adhibetur in ſubdiaconatus collatione, cum tamen ſit ſacrarum ordinationum materia; certum eſt alios ritus adhiberi in ordinatione Diaconi, ac Subdiaconi, nec poſtremis eiuſdem excellentiæ ac Diaconis conferri poteſtatem, & apud Græcos manus impoſitionem adhiberi, tam in ordinatione Subdiaconi, quam Lectoris. Unde qui ordines iſtos Sacramentum eſſe negant, fateri coguntur impoſitionem manuum interdum eſſe ritum, ac cæremoniam, ac ideo non ſemper ordinationis materiam. Verum quidem eſt impoſitionem manuum eſſe neceſſariam ad Ordinem Hierarchicum, cuius claſſis non eſt, ut diximus, Hipodiaconatus, qui ideo aliquando in Diaconio extra Sanctuarium conferebatur.

§. XVI.

De Subdiaconi Officiis.

Varia ſunt Subdiaconi officia, & præcipua recenſentur in Pontificali Romano, nempe diſponere ſacra lintea, indumenta, & vaſa ad ſacrificium; materiam proximam ſacrificii, panem ſcilicet, vinum, & aquam parare; miniſtrare Diacono in Altaris Miniſterio; ſecundum hodiernum morem ſolemniter Epiſtolam legere inter Miſſarum ſolemnia, calicem & patenam in uſum ſacrificii Diacono offerre, ac in Altari ponere ad offertorium; cum antiquitus ipſe Diaconus iſta a Subdiacono tradita ad Altare defferret, ut conſtat ex Rabano l. 1. *de inſtitut. Clericor.* & hoc etiam nunc obſervatur in Eccleſia Græca, ubi Diaconus ſacra vaſa cum magna pompa defert ad Altare. Poſt oblationem Hoſtiæ aquam infundere in Calice, in quem Diaconus vinum immiſit; pallas Altaris, & corporalia abluere, a populo oblationes ſuſcipere, & de his ſuper Altare ponere quantum poſſit ſufficere ad adſtantium communionem, ne quid putridum in ſacrario remaneat, ut habetur in l. Pontificali. Olim munus erat etiam Subdiaconi, Catechumenos fidei rudimenta docere, ut legimus ex Epiſt. 22. l. 3. apud D. Cyprianum.

In eo vero quod Subdiaconi Diacono inſerviant ad Altare, recte præſigurati intelliguntur per Nathinnæos, qui in veteri lege miniſtri erant Levitarum, ut 1. Eſdræ 2. & 3. quod adnotarunt Hugo, & Magiſter ſententiarum. In Eccleſia Græca ſubdiaconi 1. Portas, quibus patet aditus ab atrio Eccleſiæ ad Sanctuarium, cuſtodiunt, dum tremendum ſacrificium offertur 2. edictum prolatum a Diaconis de Catechumenorum, aliorumve immundorum expulſione mandant

dant executioni. 3. ſacra vaſa diſponunt in menſa propoſitionis, ut apta ſint ad ſacrificium offerendum, non vero cum ex illa propoſitionis menſa a Diacono ad Altare deferuntur, nec ubi Chriſti corpus, & ſanguinem continent. Et ita, ut ſupra notavi, intelligendus eſt canon Laodicenus. *Quod non oportet miniſtrum locum habere in Diaconiis, & ſacra vaſa tangere.*

§. XVII.

De Materia, & Forma Subdiaconatus.

Materia, & forma ſubdiaconatus. Cum Ordo Subdiaconatus conferatur apud Latinos per traditionem Calicis, & Patenæ, ut ex Conciliis Carthaginenſi & Florentino, & ſecundum additionem Pontificalium a quatuor paulo plus ſæculis, ut habet hic Iuveninus, libri Epiſtolarum, patet quod materia huius Ordinis in Eccleſia Latina eſt Calix, patena, ac liber Epiſtolarum, quæ initiando tangenda traduntur. Apud Græcos vero ſola manuum impoſitio eſt materia Subdiaconatus, quod patet ex eorum, tum antiquis, tum recentioribus Euchologiis.

Forma ſubdiaconatus ſunt verba prolata ab Epiſcopo in materiæ, ſeu Calicis ac patenæ, & libri Epiſtolarum traditione; exprimunt enim illa verba poteſtatem, quæ per Subdiaconatum tribuitur. Verba autem formæ ſunt huiuſmodi, dum porrigitur patena & calix. *Videte cuiuſmodi Myſterium vobis traditur: Ideo vos admoneo, ut ita vos exhibeatis, ut Deo placere poſſitis.* Et in porrigendo Epiſtolarum libro, ita ait Epiſcopus; *Accipe librum Epiſtolarum, & habe poteſtatem legendi eas in Eccleſia Sancta Dei, tam pro vivis, quam pro defunctis.* Olim vero ea verba erant Oratio, quæ habetur in Sacramentario S. Gregorii ſub hoc titulo *Benedictio Subdiaconatus.* In Græca pariter forma eſt Oratio, quam profert Epiſcopus, cum Ordinando manus imponit.

§. XVIII.

De Ordine Diaconatus.

Diaconus eſt Græcum nomen, quod Latine idem eſt ac Miniſter, & derivat a verbo *Miniſtro*. De hoc ordine Sacerdotio proximo hic agendum, cuius antiquiſſima eſt inſtitutio; cum Diaconi ab ipſis Apoſtolorum temporibus, ut ex eorum Actibus 6. conſtat, originem habeant: Unde & perpetuo agnitus fuit in Eccleſia hic ordo; immo etiam ut ſacer, & ex Maioribus habitus. Nec ſoli Apoſtolorum Actus, ſed quamplurima alia vetera monumenta fidem faciunt de Diaconatus antiquitate, ideſt ex primo Eccleſiæ exordio. De hoc ſacro ordine loquitur Epiſtola S. Ignatii ad Trallianos 65. S. Cyprianus, Auctor Conſtitution. Apoſtolicar. l. 2. cap. 44. qui vocat Diaconum *aures, oculos, os, cor & animam Epiſcoporum*; eo quod ad Diaconos ſpectet plurium conferre Epiſcopis Miniſteriorum officia, ac explorare qui Fidelium pie, ac religioſe, qui aliter vitam ducant. Diaconus igitur eſt Miniſter tum Epiſcopi, tum Sacerdotis, & ex hoc munere tale nomen ſortitus eſt, licet & Levita a Patribus frequentiſſime appelletur, nimirum, ex ſimilitudine Levitici Miniſterii, quod Sacerdotio veteris Teſtamenti inſerviebat, utrumque quorum erat typus, & figura Sacerdotii, & Diaconatus novæ Legis. Unde ſicuti Levitarum in veteri lege, ita & nunc in nova Diaconorum officia, ex officiis Sacerdotalibus colligi, & cognoſci debent. Cum enim Sacerdotalis dignitatis functiones præcipuæ, ut ſummatim exponantur, ſint ſacrificare, baptizare, docere, reconciliare, afflictorum curam gerere; Diaconus in his omnibus vi muneris ſui Ordinis, cui eſt initiatus, Epiſcopo vel Sacerdoti ſuum Miniſterium ſeu operam præſtare debet, ut videbimus ſuo loco, dum de Diaconorum officio agemus, de quo, cum Recentiores Eterodoxi controverſiam Catholicis moveant, paulo plenius agendum eſt, præſertim quia hoc Diaconorum miniſterium, & latius pateat, & ſanctius in Eccleſia etiam a tempore Apoſtolorum habitum eſt. Diaconorum enim munus ſacrum fuiſſe tempore quoque Apoſtolorum patet non ſolum ex epiſt. ad Philip. 1. ubi poſt Epiſcopos veluti venerabiles in Eccleſia Miniſtri proxime ſalutantur etiam Diaconi, qui manuum impoſitione initiabantur ut Act. 6. ubi per manuum impoſitionem ordinati leguntur ab Apoſtolis: Verum multo plus ex 1. Timoth. 3. ubi poſt conditiones in Epiſcopo requiſitas ſtatim ſubiungit Apoſtolus eas quæ etiam in Diacono requiruntur, quæ nec adeo ſunt differentes, neque multo inferiores his quæ in Epiſcopo exiguntur, ut inter alias, quod Diaconus quoque ſit unius uxoris vir. Ex his facile colligitur, Miniſterium Diaconorum apud Apoſtolos non fuiſſe mere prophanum, ſed vere ſacrum. Melius vero inſra.

Diaconatus recte definitur, *Ordo ſacer, quo confertur Spiritualis poteſtas ſolemniter, & proxime inſerviendi Epiſcopo; vel Presby-* Definitio Ordinis Diaconatus.

 tero

ſtro ſacra in Altari facienti. Hæc definitio eſt communis apud omnes Catholicos, qui habent Diaconatum pro vero & proprie dicto Sacramento, talemque tenent fuiſſe ordinationem ſeptem Diaconorum factam ab Apoſtolis, de quibus Act. 6. contra Novatorum commentum. Volunt enim Sectarii Recentiores, Diaconos, quorum fit mentio Act. 6. fuiſſe ordinatos ordinatione mere prophana, ſcilicet ad prophanum dumtaxat miniſterium, ita ut electi eſſent ab Apoſtolis, veluti quidam eleemoſynarii, qui menſis præſiderent, ut fideliter, ac prudenter viduis, & pauperibus in eleemoſynas erogarent, quæ a fidelibus in hunc uſum fuiſſent oblata. Non tam reprehenſibilis eſſet in hac parte Novatorum error, ſi ſtatuerent alias ſacras ordinationes, & miniſteria Altaris, ſcilicet gradum alterum Diaconorum, quibus incumberet inſervire Epiſcopo ac Presbytero in Altaris miniſterio; ideſt duo Diaconorum genera, unum ad menſarum Miniſteria ſeu ad elargendas viduis, & pauperibus eleemoſynas, & hoc non pertinens ad ſacram Hierarchiam, cum iſtorum Miniſterium eſſet tantum temporale; Alterum ad inſerviendum Epiſcopo, & Presbyteris in Altaris Miniſterio ſeu ſacrificio, & hoc hierarchicon, ſicuti nonnulli ex catholicis ſentiunt, putantes, illos viros, quorum fit mentio in Actibus Apoſtolorum non fuiſſe aliqua Sacra ordinatione, & Sacramento initiatos, ut Vaſques Œcumenius, Cajetanus, & Auguſtinus Calmet; cum Concilium Generale ſextum dictum in Trullo declaret, eos aſſumptos fuiſſe non ad aliquod ſacrum miniſterium, ſed ad colligendas, diſtribuendaſque pauperibus fidelium eleemoſynas; quando autem alii electi fuerint non determinant. Verum ipſa Apoſtolorum œconomia, ac ſolicitudo in electione ſeptem Diaconorum, & Patrum Traditio contrarium demonſtrant, non ſolum contra Hæreticos ſtantes pro eorumdem Diaconorum ſimpliciter prophana inſtitutione; immo etiam contra duplicem Diaconorum claſſis inſtitutionem ab aliquibus Catholicis Doctoribus ſuppoſitam, nempe unam menſarum, Altaris alteram miniſterio; ideoque dicendum eſt, inaugurationem Diaconorum relatam Act. cap. 6. non fuiſſe ad mere prophanum, ſed etiam, immo principaliter, ad ſacrum Miniſterium electionem, ac proinde ſacram fuiſſe, myſticam, & ſacramentalem cæremoniam, eumdemque fuiſſe in illa Apoſtolica ordinatione Diaconatus ordinem, qualis & hodie geritur a Diaconis in Eccleſia, ut paulo ante expoſuimus, & definivimus: idcirco ſacrum, ſacramentalem, Hierarchicum. Quod ut clarius pateat, ſigillatim ſuis momentis comprobabitur. Unde ſit

Electio ſeptem Diaconorum, de qua Act. 6. non fuit ad prophanum ſaltem ſolum, ſed ſimul, & principaliter ad ſacrum miniſterium, & initiati fuere ſacramentali ordinatione. Et hoc maxime patet ex accurata ſolicitudine, qua uſi ſunt Apoſtoli in eorumdem ſeptem Diaconorum electione, ut ornati eſſent præcipuis dotibus, quæ non reſpiciebant ſolam fidelitatem, & induſtriam in eleemoſynarum diſpenſatione, quod ſatis fuiſſet ad hoc prophanum miniſterium, ſeu officium, ideſt pro debita rerum temporalium adminiſtratione; ſed quæſierunt inſuper viros, qui pleni eſſent Spiritu Sancto, & ſapientia, ideſt, qui inſignem haberent zelum pietatis, & docti eſſent myſteriorum Chriſtianæ Religionis, cuiuſmodi revera fuerunt illi ſeptem, qui communi totius multitudinis Fidelium plauſu, & approbatione electi & ad Apoſtolos ſtatim adducti ſunt, & ab iis per manuum impoſitionem ordinati. Etenim Stephanus eorumdem Diaconorum princeps potens verbo ſignorumque virtute, tanta animi vehementia rem egit cum Sinagoga de præcipuis myſteriis naſcentis chriſtianæ fidei, & maxime annuntiando Chriſtum verum Meſſiam in lege promiſſum, ut cum veritati eius reſiſtere non valerent adverſarii, lapidibus ex ira ab ipſis obrutus primus glorioſo ſuo ſanguine Eccleſiam illuſtravit, ac de ipſius hoſtibus palmam coronamque triumphi reportavit. Philippus ex divina commiſſione ei facta per Angelum Evangelium Samaritanis, & ethiopiæ Eunucho prædicavit, demonſtrando Chriſtum meſſiam iam adveniſſe, & myſticum contulit regenerationis lavacrum. Unde & Evangeliſtæ nomen promeruit Act. 21. Cæteri pariter, ſi Nicolaum advenam excipias, plæclarum in Eccleſia Chriſti teſtimonium reddiderunt, ſicuti de iiſdem in martyrologiis refertur. Cui enim credibile videri poteſt, viros tam inſignes probitate, & ſacrarum litterarum peritia tam ſolicite, & ſtudioſe expetiiſſe Apoſtolos, ut nudo menſarum miniſterio, ac viduarum, pauperumque curæ præponerent? Immo adde ex Eſtio hic, quod viris tam inſigniter in rebus fidei inſtructis, idcirco ad maiora idoneis, ac etiam neceſſariis, etiamſi ſponte ſe obtuliſſent, non conceſſiſſent Apoſtoli ut ſe exercerent in re tam inferiori, ſicut erat præeſſe menſis, ac eleemoſynarum diſpoſitio-

tionibus, tempore, quo huiuſcemodi viris opus habebat Eccleſia ad diſſeminandam fidem Chriſtianam; hoc enim tunc factum fuiſſet in ipſius Eccleſiæ fraudem, & grave detrimentum, dum iam non deerant alii miniſtri minus docti, fideles tamen, & providi, per quos illa temporalia geri poterant. Ex hoc igitur triplici capite, ideſt ex ſpiritualibus dotibus quas exquiſierunt Apoſtoli in Diaconis eligendis, ex eorumdem Diaconorum ordinatione per Apoſtolorum manuum impoſitionem, quæ eſt ordinationis materia, & ex ſacris officiis quæ illi Diaconi geſſerunt, maniſeſtiſſime conſtat, ordinationem Diaconorum factam ab Apoſtolis non fuiſſe ad prophanum uſum, ſed ad ſacrum, ac proinde ſacram fuiſſe.

Veritatem huius ſententiæ comprobant traditio quoque ac Patrum teſtimonia, quorum valde gravis auctoritatis debet eſſe illud S. Ignatii martyris qui fuit coævus Apoſtolorum, & cum ipſis, ut eorum Diſcipulus verſatus. Hic enim in Epiſtola ad Trallianos ita habet: *Oportet & Diaconos miniſtros exiſtentes myſteriorum Ieſu Chriſti ſecundum omnem modum omnibus placere; non enim ciborum, & potuum ſunt miniſtri, ſed Eccleſiæ miniſtri*. Et alio in loco eiuſdem Epiſtolæ legitur; *quid ſunt Diaconi, niſi imitatores Chriſti, miniſtrantes Epiſcopo, ſicut Chriſtus Patri, & operantes illi operationem mundam, & immaculatam, quomodo Stephanus Beatiſſimo Iacobo, Timotheus, & Linus Paulo &c.?* Quod hæc Epiſtola ſit S. Ignatii teſtatur D. Hieronymus, qui in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum numerat S. Ignatii Epiſtolas. Sic S. Cyprianus Epiſt. 9. l. 3. idem munus tribuit Diaconis conſtitutis in tali gradu ab Apoſtolis. Et de hoc ſacro Diaconorum miniſterio loquuntur etiam plura Concilia, ut Nicænum Generale I. can. 18. in quo corrigit audaciam Diaconorum, qui etiam Presbyteris, qui Epiſcopo ſacra facienti præſentes aderant, Euchariſtiam ex Altari miniſtrabant, non ſecus ac inferioribus miniſtris, & Laicis, cum rectus ordo exigat, ut in eiuſmodi circumſtantiis Presbyteri ab Epiſcopo ſacram Synaxim recipiant. Similiter de Diaconorum ſacro miniſterio habet Concilium Neoceſarienſe. Et hoc in Eccleſia Romana præcipue fuit obſervatum, ut colligitur ex Epiſt. Cornelii Papæ ad Fabianum Antiochenum iuxta Euſebium lib. 6. Hiſtoriar. cap. 45. Hiſce autem teſtimoniis accedunt etiam Ritus utriuſque Eccleſiæ tum Latinæ, tum Græcæ; ex uſu enim vetuſtiſſimo Diaconorum in utraque Eccleſia in Altaris miniſterio, conſtat, Ordinationem ſeptem Diaconorum factam a ſanctis Apoſtolis non prophanam fuiſſe pro ſola œconomia menſarum, & eleemoſynarum adminiſtratione; ſed principaliter pro ſacro in Altari ſolemni miniſterio, ſcilicet ut inſervirent Epiſcopo & Presbyteris ſacra ſolemniter facientibus.

Obiicitur contra hanc ſententiam ex ſupracit. Act. cap. 6. 1. Diaconos electos fuiſſe ab Apoſtolis ad officium mere prophanum, ſeu laicum, ſcilicet ut præeſſent menſis, & eleemoſynarum diſtributioni, quæ fieri debebat viduis, aliiſque pauperibus. Hinc D. Hieronymus in Epiſt. ad Evagrium, & alibi etiam vocat Diaconum menſarum, & viduarum, miniſtrum. Igitur Diaconorum electio, & initiario facta ab Apoſtolis fuit ſolummodo prophana, ſeu laicalis; minime vero ſacra. Et ita loquitur de Diaconis etiam Concilium Generale VI. Clare enim (ait hoc Cuncil.) cap. 6. Act. loquitur non de viris, qui miniſtrant myſteriis, ſed de miniſterio, quod in uſu menſarum adhibetur.

Reſpondetur, verum quidem eſſe Diaconos occaſione Viduarum electos dici, ut eleemoſynis, & menſis præeſſent, (& ex hac occaſione ſolummodo factum fuit, ut accelerarctur eorum electio) non tamen ad hoc unum miniſterium aſſumpti fuere, ut patet evidenter ex ſupradictis. Inſuper non electi fuerunt ut præeſſent quibuſcumque menſis, ſed his menſis, in quibus poſt menſam communem ſacra Euchariſtia ſumebatur. Etenim primævis illis Eccleſiæ temporibus ſimul conveniebant fideles, ut ait Apoſtolus in ſua prima Epiſt. ad Corinthios, & in ſuis conventibus poſt communem menſam, quam habebant ad imitationem ultimæ Chriſti Domini cœnæ, ſacram ſumebant ſynaxim: Non quibuſvis eleemoſynis, ſed collectis, & oblationibus, quæ fiebant a fidelibus in antea dictis ſuis conventibus, & tempore divini ſacrificii ad Altare, quas per ipſos collectas reponebant in Ærarium Eccleſiæ, ac poſtmodum in pauperes erogabant. Er eiuſmodi oblationum meminit Apoſtolus 1. Corinth. 16. cum loquitur de collectis, quæ fiunt in ſanctis per unam, ſeu per primam ſabbati, ideſt per ſingulas Dominicas; (Dominica enim eſt prima cuiuſque hebdomadæ dies) die autem dominica ſacrificium offerebatur, & in ipſo erat ſacra ſynaxis, quando maior eſſe ſolet populi devotio. Sanctos intelligit pau-

Digitized by Google

peres, in quorum ſubſidium diſponebantur ex oblationibus collecta. Patet igitur ex his manifeſtiſſime, quod etiam primi Diaconi curæ viduarum præficiebantur, & ſimul in Altaris miniſterio Epiſcopo vel Presbytero ſacra peragenti miniſtrabant. Non meminit quidem Actuum Auctor huius ſacri miniſterii, ſed ſolum loquitur de Viduarum miniſterio; quia ſatis ei fuit occaſionem innuere eorum ordinationis, quæ fuit ex murmure Græcorum contra Hebræos ſuper viduarum cura, & ſuſtentatione. Præterquamquod Chriſtiani primi temporis ſtudioſe ſemper huiuſmodi myſteria, maxime quæ ad ſacrificium pertinent, celabant, ne infidelibus innoteſcerent; quamobrem ne ſcripto commiſſa facile in eorum manum venirent, ſola voce velut res ſecretiſſimas ad poſteros tranſmittebant. Vocantur autem a D. Hieronymo ſolummodo Viduarum miniſtri, ut retunderet eorum ſuperbiam inſolentiamque, qui prava quadam quarumdam Eccleſiarum conſuetudine Presbyteris ſe anteponebant; idcirco idem erat ac dicere homini; *quid ſuperbis terra, & cinis?* unde hoc erat eos monere, ut cogitarent quomodo prius fuerint inſtituti, non ſecus aſſerere in ſolo menſarum, Viduarumque miniſterio eorum officium verſari. Ad canones vero Concilii VI. dico, illos falſo eidem tribui, quia multo ante, annis ſcilicet 27. fuit celebratum; & hi canones ſunt Concilii Trullani ex quibuſdam Schiſmaticis Epiſcopis collecti in Trullo, ſeu in imperiali Palatio Conſtantinopoli.

Diaconatus porro initiatio cœpta ab Apoſtolis in ſeptem Diaconis, non ad officium prophanum, ſed ſacrum eſt ordo ſacer & ſacramentum a Chriſto Domino inſtitutum: & adeo hoc certum eſt, ut ſecundum Vaſquez alioſve, Catholica fide credendum ſit; ſaltem ut (dicunt alii communiter) ſine magna temeritatis nota negari non poſſit. Nam ſive conſideretur prima ſeptem Diaconorum inauguratio facta ab Apoſtolis, ſive quæ ad illorum exemplum poſtea ſucceſſive facta eſt, & quotidie fit in Eccleſia, certe cuique fatendum erit, non niſi ſacram eſſe, & ſacramentalem; & quia principaliter ad ſacri Altaris officium, ut ſupra iam ſatis demonſtravimus, initio ab Apoſtolis, & poſt Apoſtolos perpetuo ordinantur tales miniſtri in Eccleſia, ac ideo quæſierunt SS. Apoſtoli in initiandis quaſdam ſpeciales doctrinæ ac Chriſtianæ pietatis dotes, quæ dignos, & aptos eos redderent ad tam ſanctum miniſterium; & quia in ſeptem Diaconorum ordinatione, & in eorum ſucceſſorum, ab Epiſcopis adhibita fuere, & materia, ideſt manuum impoſitio, cui poſtea addita fuit traditio libri Evangeliorum, & forma, ideſt oratio, ac verba, quibus poteſtas confertur ad Diaconatus officia, & gratia ad ea digne peragenda, ut ratio exigit Sacramenti. Unde ſi in Diaconorum inauguratione (ſicut ab initio fecerunt Apoſtoli) continuo per ſuos Epiſcopos proprium huius initiationis ritum ſervat Eccleſia, uſum ſcilicet materiæ, & formæ, atque, ſecluſo in initiando obice, gratiæ habet effectus, plane reperitur in Diaconorum ordinatione quidquid ad verum Ordinem, propriumque Sacramentum communiter requiritur. Et hoc idem demonſtrant Canones Concilii IV. Carthaginenſis, a quo dicitur Diaconus in ſua ordinatione conſecrari; & fuſius clariuſve Concil. Trident. ſeſſ. 23. in can. 6. *de Ordine* definit credendum ſub pœna anathematis *eſſe in Eccleſia Hierarchiam divina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, Presbyteris, & Miniſtris*. Qui enim cenſeri poſſunt ex clericis omnibus miniſtri, quos dicit Concilium eſſe ex divina inſtitutione in Eccleſiaſtica Hierarchia, niſi Diaconi, utpote qui peculiari ratione & ſui nominis Ethymologia miniſtri dicuntur; ac de iis in Scriptura ſolemnis habetur mentio? Item can. 2. eiuſdem ſeſſionis definit de fide credendum ſub eadem pœna, ordinem, ſeu ſacram ordinationem eſſe proprie Sacramentum a Domino inſtitutum, & can. 3. definit ſub eadem pœna credendum, per ſacram ordinationem conferri Spiritum ſanctum. Unde ſi Diaconi ſunt miniſtri, qui ex divina inſtitutione includuntur in ſacra Ordinis Hierarchia, & ordo, ſeu ſacra Ordinatio eſt proprie Sacramentum a Chriſto inſtitutum, in cuius collatione datur Spiritus ſanctus, proculdubio clariſſime ſequitur, Diaconatum ſacrum ordinem eſſe, & Sacramentum, a Chriſto Domino inſtitutum, ac ideo ordinem Hierarchicum, ut clariſſime comprobat ipſa quoque perpetua, & conſtans Patrum Traditio, quorum teſtimonia brevitatis gratia proferre omittimus.

Quod vero ſacer Diaconatus ordo ſit etiam Hierarchicus, ex ipſius officiis, quæ infra exponentur, facile, ac aperte colligitur; quia cum Sacra Eccleſiaſticorum Hierarchia, ut obiter antea notavimus, & clarius ſuo loco dicetur, dicat iuriſdictionem aliquam, & Principatum in Eccleſia, ideſt in Fidelibus pro eorum regimine, certe Hierar-

rar-

rarchicus eſt Diaconorum ordo, cum interdum iis commiſſum fuerit fidelis populi regimen. Concilia ſiquidem, Antiochenum cap. 1. & 2. Illiberitanum can. 77. aliaque mentionem faciunt Diaconorum, *qui per Parochias conſtituuntur, plebem regunt, & Epiſcopo, ac Presbytero annuente baptizant*. Beda, qui præ aliis de re hac teſtatur, commendat Iacobum quemdam Diaconum, qui Eccleſiæ regimini præpoſitus *docendo, & baptizando* magnas antiquo hoſti prædas eripuit. Et ſic loquuntur Gregorius Turonenſis, S. Chryſoſtomus, Auctor conſtitutionum Apoſtolicarum, de aliis Diaconis qui hoc egiſſe teſtantur. Commiſſa fuit interdum Diaconis cura Sanctimonialium, & Monachorum, ut patet ex vita S. Amonis Diaconi, de quo vide Martyrologium Romanum, & Euchologium Græcum die prima Septembris. In Eccleſia tandem Romana Diaconi præficiebantur ſingulis urbis Regionibus, unde etiam Diaconi Regionarii appellati fuere; aut ex quo in ſtationibus canerent Evangelium, ſummoque Pontifici ad ſtationes proficiſcenti adhærerent, Diacon. ſtationarii; & qui præcipuas Diaconias administrabant, Diaconi in Cardine conſtituti, ſive Diaconi Cardinales. Locum igitur poſt Presbyteros obtinent Diaconi ob eorum dignitatem in Eccleſiaſtica Hierarchia, & ſacro Principatu.

§. XIX.

De Materia, & forma Diaconatus.

Quia in Diaconorum ordinatione varii occurrunt ritus, in quibus poſſet materia conſtitui Diaconatus, ſcilicet manuum impoſitio, impoſitio ſtolæ ſuper humerum, Dalmaticæ qua initiandi induuntur, & traditio libri Evangeliorum, qui ritus leguntur in Pontificali Romano; hinc difficultas verſatur inter Theologos, an manuum impoſitio, an vero liber Evangeliorum ſint materia eſſentialis & adæquata hujus Sacramenti; cum traditio libri Evangeliorum ante ſexcentos annos in nullo Pontificali legatur. De impoſitione ſtolæ & Dalmaticæ nemo Theologorum horum meminit ut Diaconatus ordinis materiæ, & merito, quia nec eo ritu, nec verbis, quæ illum comitantur exprimitur effectus Diaconatus, ac poteſtas, quæ in tali ordinatione confertur.

Verum cum nunc non ſupervacanee utatur Eccleſia libro Evangeliorum, & illius traditio cum verbis in tali traditione ab Epiſcopo prolatis exprimant poteſtatem, quæ Diacono confertur Evangelium publice, & ſolemniter legendi; & manuum impoſitione, immo hac ſola in Diaconis ordinandis uſi ſint Apoſtoli, & Eccleſia tota per plurima ſæcula, & adhuc ea ſolummodo utatur Eccleſia Græca; hinc Sylvius cenſuit verius eos ſentire, qui in ordinatione Diaconi duas nunc agnoſcunt partiales materias in Eccleſia Latina, ex quibus una tertia coaleſcit adæquata, nempe & manuum Epiſcopi impoſitionem, & traditionem libri Evangeliorum. Et certe de manuum impoſitione plane conſtat per tot ſæcula Eccleſiæ uſus ab Apoſtolis acceptus ordinandi Diaconos per manuum impoſitionem, quæ non erat, nec nunc etiam eſt nuda cæremonia, ſed ad eſſentialem Diaconatus rationem pertinet. Idem colligitur ex S. Dionyſio de Eccleſiaſtica Hierarchia cap. 5. p. 2. ubi dicit, miniſtrum, ideſt Diaconum conſecrari a Pontifice per manuum impoſitionem & orationem in tali actu prolatam; & Concil. Carthaginen. IV. tradens modum ordinandi Diaconum, dicit, eum conſecrari per impoſitionem manuum. Et Tridenti. Synodus ſeſſ. 23. can. 4. declarat gratiam conferri per manuum impoſitionem, nec alia materia, niſi iſta utitur in tali ordinatione Eccleſia Orientalis. Liber etiam Evangeliorum nunc alia partialis materia ordinis Diaconatus agnoſcenda videtur; quia & ita communiter ſentiunt ſcholæ, & hoc habetur quoque in Concil. Florentino.

Forma vero hujus Sacramenti, ſeu Ordinis Diaconatus ſunt verba prolata ab Epiſcopo in manuum impoſitione, & in traditione libri Evangeliorum.

§. XX.

De Officiis Diaconi.

Pro temporum varietate variis functi ſunt Diaconi officiis, & non iiſdem etiam in utraque Orientali, & Occidentali Eccleſia. Officia peracta a Diaconis in Eccleſia Orientali accuratiſſime diſtribuuntur ab Auctore Conſtitutionum Apoſtolicarum l. 8. cap. 28. ubi ſic ait: *Diaconus non benedicit, neque dat benedictionem, accipit quidem a Presbytero. Non baptizat, non offert; oblatione vero facta ab Epiſcopo vel Presbytero, ipſe Diaconus dat populo non tamquam Sacerdos, ſed tamquam qui miniſtrat Presbyteris &c.* Diaconus communicat Hipodiaconum, Lectorem, Cantorem.

Nonnullos compreſſere Patres Diaconorum au-

uſus in Orientali Eccleſia, nempe ne ſedeant præſente Presbytero, niſi ipſo iubente, ut habetur in Concil. Laodiceno; ne, ut alicubi tentarunt, Euchariſtiam Presbyteris, Epiſcopo celebrante, porrigerent, & hoc vetitum fuit a Patribus Nicænis. Item ne ius haberent offerendi Presbytero, ſed deferendi ad Altare panem, quem initio Liturgiæ, & ante conſecrationem populus fidelis offerre conſueverat; & ne ſolemniter prædicarent. Ab hiſce iuribus, quæ ſibi uſurpaverant, deiecti fuere a Concilio Anciraño.

In Eccleſia vero Occidentali permultis Diaconi perfuncti ſunt officiis. Et 1. cum ſæviente perſecutione exiguus eſſet numerus Presbyterorum, nonnumquam committebantur Parochiæ eorum curæ, & regimini, ut colligitur ex can. 37. Concilii Eliberitani. Immo cum etiam pace reddita Eccleſiæ pauci ordinarentur Presbyteri, & aliquando in Parochiis ruralibus deficerent Sacerdotes, mittebatur Diaconus ad curam illius plebis, & ibi prædicabat, baptizabat, & ſacram Euchariſtiam a Sacerdote conſectam diſtribuebat. Si pœnitentes periculoſe decumbebant in abſentia Presbyterorum mittebat Epiſcopus Diaconum, qui eorum confeſſionem exciperet, & manu ipſi impoſita ad pœnitentiam Eccleſiæ reconciliaret. 2. inter Diaconi officia prioribus temporibus in Eccleſia Latina hoc erat, quod cum abeſſent tum Epiſcopi tum Presbyteri, ut ſæpe tempore perſecutionum contingebat, ſolebant baptizare etiam cum ſolemni ritu, non tamen ex officio, ſed ut miniſtri extraordinarii, catechumenos. 3. De Presbyteri mandato ſacram diſpenſabant Euchariſtiam, præcipue ſanguinem, quando uſus vigebat dandi in communione Chriſti corpus & ſanguinem. Hanc diſciplinam ſancivit Concil. Carthagin. IV. can. 39. 4. Cum ſæviret perſecutio Diaconi carceres viſitabant, & ut ſacram Euchariſtiam deferrent ad S. Confeſſores, & ut infirmos roborarent ad conſtantiam in fidei confeſſione, ut habemus ex S. Cypriano. 5. Cum primævis temporibus fides diſſeminaretur, ſolemniter concionabant, non vero ex officio, ut refert Hiſtor. Eccleſiaſt. de S. Protomartire Stephano. 6. Incertum eſt an Diaconi tribus prioribus Eccleſiæ ſæculis ſolemniter inter Miſſarum ſolemnia, ut nunc ſolent, legerent Evangelium; cum dubium ſit an illis temporibus in Liturgia fieret publica Evangelii lectio, ſicuti nunc fit; & ubi talis mos invaluerat plerumque eo munere fungebantur Lectores, ut de Eccleſia Affricana teſtatur S. Cyprianus Epiſt. 23. Licet tamen incertum ſit an tribus primævis Eccleſiæ ſæculis in ſolemni Miſſa conſueverit legi Evangelium, certum tamen eſt IV. Sæculo tale munus in Eccleſia Romana Diaconos exercuiſſe. Praxim hanc quiſque legere poteſt apud S. Gregorium Magnum, cuius Decretum circa tale Diaconorum munus habetur l. 4. Indict. 13. Epiſt. 44. a Iuvenino hic relatum. 7. Ad ipſos pertinebat Ordinandos coram Epiſcopo ſiſtere, eorumque virtutis, ac vocationis Eccleſiæ teſtimonium reddere, & baptizatorum nomina recitare. Item Epiſcopo, & Presbytero ſolebant aſſiſtere, eique panem & vinum a Subdiacono accepta porrigere vel Altari imponere, & oblationes a populo per Subdiaconos acceptas Epiſcopo, vel Sacerdoti præbere. Solebant pariter animos Fidelium ad devotionem excitare, aſſiſtere Epiſcopo, vel Presbytero in officio doctrinæ, & prædicationis, ſive ipſum cuſtodiendo, ne quis eſſet ei moleſtus, ſive etiam prædicando. Item aſſiſtere Epiſcopo in regendo populo, ac proinde dicuntur Diaconi oculi Epiſcopi *diſt.* 93. *cap.* 1. *Diacon.*; quia Diaconi olim in re illa diligenter cooperabantur Epiſcopis, & Sacerdotibus, ſedulo circumluſtrando, & perſcrutando actiones, & ſtudia fidelium, Diaconiſſarum, & inferiorum Clericorum, ut cum de iis certiorem redderent Epiſcopum, ille delinquentes, vel privatim, vel publice corriperet prout magis prodeſſe intellexiſſet. Pariter Diaconorum erat eiſdem Epiſcopis, vel Sacerdotibus in cura pauperum aſſiſtere, ac ideo ipſis commiſſa erat cura, & diſpenſatio bonorum Eccleſiaſticorum.

Ad Diaconos pertinebat introducere in Concilium Epiſcopos advenientes; quocirca S. Athanaſius in Apolog. II. reprehendit Synodos Arianorum, quod in his loco Diaconi fieret Epiſcoporum introductio per Carcerarium. Publica Acta in Conciliis legebant ut fecit Aetius in Concilio Chalcedonenſi, Sabinianus in Aquileienſi. Deferebant Diaconi ad ipſa Concilia Clericorum quærimonias. Ex Diaconorum Ordine conſtituebatur cuſtos ſcripturarum ad Eccleſiam pertinentium, qui in Eccleſia orientali *Carthophilax* appellabatur. Ut autem habetur ex Concilio Eliberitano, & Toletano IV. ſi Epiſcopus legitime detentus ad Concilium pergere non poterat, mittebat ſuum Diaconum, tamquam fidum miniſtrum, qui Tra-

di-

Digitized by Google

ditionem ſuæ Eccleſiæ teſtatam faceret, ut patet ex multis Conciliis, quorum decretis nomine proprii Epiſcopi Diaconi ſubſcripſiſſe leguntur. Immo aliquando Diaconi cum reſpectivis ſuis Epiſcopis ad Concilia acceſſerunt, ut fecit S. Athanaſius qui ad Concilium Nicænum comitatus eſt Alexandrum, non quidem, ut cum Epiſcopis Iudices ſederent, ſed ut iis operam, & induſtriam præſtarent ad ſolvendos difficultatum nodos, controverſiaſque dirimendas. Diaconi quoque intra miſſarum ſolemnia, quando prioribus ſæculis Catechumeni & pœnitentes ad miſſam conveniebant, uſque ad finem Evangelii, quæ dicebatur Miſſa Catechumenorum, eos poſt Evangelium dimittebant clamando elata voce ut Catechumeni, & pœnitentes, qui erant in ſtatione, quibus vetitum erat permanere ad actionem ſacrificii, ſtatim diſcederent, quod faciebant etiam in fine miſſæ, monendo populum miſſam completam eſſe, ut libere exirent, qui mos adhuc ſervatur per illa verba. *Ite Miſſa eſt*.

§. XXI.

De Diaconiſſis.

Quid nomine Diaconiſſarum. Diaconiſſarum nomen dupliciter accipitur, 1. pro uxoribus Diaconorum, quas ante Diaconatum duxerunt, ſicuti uxores Epiſcoporum & Presbyterorum Epiſcopæ & Presbyteræ dicebantur, quia etiam poſt ordinationem cum ipſis convivebant, ſed apud Latinos in perpetua continentia. 2. pro quibuſdam pudicis, honeſtiſque mulieribus, ſive viduis, ſive virginibus, dicatis ad certa Eccleſiæ miniſteria. Diaconiſſarum inſtitutio ita perantiqua eſt, ut ab ipſis Apoſtolis initium duxerit, & in univerſali Eccleſia tum Græca, tum Latina per plurima ſæcula obtinuit. Eiuſmodi enim Diaconiſſarum mentio fit Roman. 16. *commendo autem vobis* (ait Apoſtolus) *Phæben ſororem noſtram, quæ eſt in miniſterio Eccleſiæ, quæ eſt in Cenchris*. Plures dotes exigit Apoſtolus 1. ad Timotheum in Diaconiſſis, præcipue cap. 5. ubi ait; *Vidua eligatur non minus ſexaginta annorum, quæ fuerit unius viri uxor, in operibus bonis teſtimonium habens*. Et hoc certe demonſtrat haſce mulieres, quæ inſignitæ eſſe debebant tot virtutibus, addictas fuiſſe in Eccleſia alicui ſpirituali miniſterio. In ipſis pariter Apoſtolicis Conſtitutionibus frequens occurit Diaconiſſarum mentio, ut l. 11. cap. 28. l. 2. cap. 10. & alibi. Viduas porro commemorat potius Apoſtolus, quam Virgines; quia ætate, quam in Diaconiſſis requirebat Apoſtolus, exordio Eccleſiæ perraræ erant Virgines; quia non Virginitas modo, ſed & ipſum virginitatis nomen ignotum erat apud Gentiles. Ubi vero Virginitatem edocuit Religio Chriſtiana tunc Diaconiſſæ electæ ſunt tum ex Virginibus, tum ex viduis, etiamſi non tam provectæ eſſent ætate, ut patet ex Epiſt. D. Hieronymi ad iuniorem viduam Salvinam, quam hortabatur ut inter Eccleſiaſticas viduas profiteretur. Et ex l. 6. cap. 17. Auctoris Conſtitu. Apoſtolicat. habetur etiam Virgines Diaconiſſarum Catalogo adſcriptas fuiſſe.

In Diaconiſſarum initiatione aliqua concurrebat cæremonia, ut habetur in Conſtitut. Apoſtoli. l. 8. cap. 20. ubi legitur invocatio in ordinatione Diaconiſſæ, in qua electa dicitur ad miniſterium, eique Pontifex precatur gratiam, quam habuere Maria, Debora, Anna. In Pontificali, & Euchologio Græco habetur ritus Diaconiſſarum ordinationis, in qua non tantum Diaconiſſæ caput inclinanti Epiſcopus imponit manum recitans orationem, verum etiam imponit collo eius ſubtus Maphorium; quod explicat Morinus par. 1. pag. 219. *ſacrum pallium, ſtolam Diaconalem*. Hanc tamen Ordinationem Diaconiſſarum non fuiſſe initiationem aliquam Clericalem, aut Sacerdotalem, ac proinde non initiationem Sacramentalem, ex pluribus locis aperiſſime evincitur. Etenim non promovebantur, ſeu non conſecrabantur ad aliquod Altaris miniſterium, ut conſtat ex S. Epiphanio hæreſi 79. ed in Epiſt. ad Antiochenos n. 12. & l. 8. *Conſtitu. Apoſtolic*. cap. 20. nominatas legimus ianuarum cuſtodes ſanctarum, earum ſcilicet, per quas fœminæ ingrediebantur in templum; & l. 3. cap. 15. electæ tantummodo dicuntur ad mulierum miniſteria. Idcirco earum initiatio minime erat ordo. Nam Ordines ſunt progreſſus ad Sacerdotium, & Euchariſtiam conficiendam. Diaconiſſæ vero non ordinabantur ad Sacerdotium, aut ad ullam eius adminiſtrationem, ut ex cit. S. Epiphanii loco conſtat. Igitur eorum ſtatus non erat Sacerdotalis nec Clericalis, quamvis ſimilibus officiis fungerentur erga mulieres, quibus Oſtiarii, & Lectores erga viros; ſed Diaconiſſæ iſta præſtabant eo pacto quo nunc Laici etiam coniugati portas Chori obſervant, populumque arcent, ne propius ad Altare accedat.

§. XXII.

§. XXII.

De Diaconiſſarum Officiis.

Quænam Diaconiſſarum officia. Diaconiſſæ, ut paulo ante dicebam, 1. cuſtodiam habebant ianuarum Sanctarum templi, per quas ingrediebantur mulieres, quæ diſtinctæ erant ab illis per quas intrabant viri, ſicuti etiam in ſeparatis ſedibus a viris ſtabant in Templo. Verum per *portas*, ad quarum cuſtodiam præfectæ erant Diaconiſſæ (notat Iuveninus hic) non ſunt intelligenda veſtibula, ut denotat epithetum *Sanctarum*, ſed fores, e quibus a Nartheccæ ad Sanctuarium aditus patebat: Et hoc demonſtrat Oratio, qua apud S. Clementem l. 8. cap. 20. Diaconiſſæ conſecrantur. Quemadmodum igitur portis Sanctuarii apud viros Diaconi præficiebantur; ſic & Diaconiſſæ ex parte mulierum. Item Diaconiſſæ baptizandas mulieres veſtibus exuebant, baptizaras ex bapriſterio eductas ſuſcipiebant, ut ex S. Epiphanio hæreſi 79. Ruſticanas imperiraſque mulieres docebant tum baptiſmatis ritum, tum normas, ad quas poſt baptiſmum mores ſuos componere deberent, ut ex can. 12. Concil. IV. Carthagin. Tandem Diaconiſſæ idem erant Epiſcopo reſpectu mulierum, quod Diaconi reſpectu virorum, ut ex l. 3. Conſtitu. Apoſtolic. Recenſita Diaconiſſarum officia ipſis committebatur apud Græcos ritu, qui videbatur accedere ad Diaconorum conſecrationem; tametſi, ut iam probatum eſt, talis Diaconiſſarum initiatio minime eſſet Ordo.

§. XXIII.

De tempore quo Diaconiſſæ deſierunt.

Diaconiſſæ ſexcentis abhinc annis deſierunt, tum in Oriente, tum in Occidente, cum ab eodem tempore Euchologia Græcorum, & Latinorum Ritualia de illis ſileant, non amplius ritum præſcribendo pro earumdem inauguratione, nec ab illis temporibus ullus uſus viſus eſt Diaconiſſarum in Eccleſia. Volunt aliqui Diaconiſſarum ſtatum a Conciliis abrogatum fuiſſe; cum inveniantur canones qui quaſdam viduas proſcripſere, ut can. 9. Concilii Laodicenſis, qui ex interpretatione Dionyſii exigui ſic habet, *Quod non oporteat eas, quæ dicuntur Presbyteræ, vel Præſidentes in Eccleſia ordinari*. Verum quam ii, qui ita ſentiunt, decipiantur, clare ex eo colligitur quod plurimis ſæculis poſt idem Concilium perſeveravit, & glorioſe, præcipue in Eccleſia Græca hic ſacer Diaconiſſarum ſtatus. Quocirca dicendum cum Zonara, & Balſamone, canonem illum non loqui de Diaconiſſis, ſed de quibuſdam vetulis mulieribus, quæ ordinis, & conſeſſus muliebris cauſſa in Eccleſia tunc temporis cæteris præficiebanrur. Nec obſtat verbum *Ordinari*, quo utitur Dionyſius exiguus, cum Ordinari adhibeatur etiam pro qualibet alia inſtitutione, ſive fiat per ſacrum ritum, ſive non. Solent obiici etiam aliorum Conciliorum Canones, qui videntur verare Diaconiſſarum inſtitutionem. Verum dicendum ea Concilia vel vetare dumtaxat ne Diaconiſſæ contra canones ordinarentur, puta ante ætatem annorum quadraginta, vel ſi abſolute loquantur, legem illam in aliis Provinciis non obtinuiſſe. Unde verius eſt, quod deficiente occaſione earumdem miniſterii, ſenſim ſine ſenſu deſierunt, ideſt cum baptiſmaris ſtatuti dies Paſchæ & Pentecoſtes non ſunt amplius ſervati; quando ſcilicet infanres ſtarim a nativitate baprizari cœperunt, quo tempore adulti quam rariſſime baptizabantur, & baptiſmus per immerſionem fere univerſim omitti cœpit illum adhibendo, qui fit per infuſionem; & virorum ſedes in Eccleſia, ſaltem in maiori Eccleſiarum parte, non amplius a mulierum ſedibus fuerunt diſtinctæ: tunc enim non amplius opus fuit Diaconiſſis, quæ tum bapriſmi, tum aliorum rituum officiis perfungerentur.

§. XXIV.

De Sacro Presbyteratus ordine.

Quid nomen Presbyteri? Presbyter Græce ſecundum propriam ſui ethymologiam vere eſt nomen ætatis, & comparativum vocabuli *ſenex*; idcirco idem ſignificat ac *ſenior*, & in eo ſenſu ſumitur quoties occurrit in veteri Teſtamento. Aliquando vero, ſcilicet ſecundum ſui acceptionem, eſt nomen officii, præfecturæ, & digniratis. Nam ad honores, & graviora munera eligi, ac aſſumi ſolent, qui ætate rerum gerendarum cæteris experimento antecellunr. Magiſtrarus enim, & in Republica Præfecti ſeniores vocari ſolent, ut denotetur morum gravitas, quæ eis competit; & in ſenibus magis elucet. Sic Romani, graviores prudenteſque Patres evectos ad ſupremum, & intimum Reipublicæ regimen, *Seniores* dixere, & eorum conſeſſus *Senatum*. Falluntur igitur tum qui ſacerdotes intelligunt ubicumque nomen Presbyteri inveniatur, tum qui Presbyteros eos tan-

tantummodo eſſe cenſent, qui ætate, ac iure Magiſtratus præcellunt; quia in vetere Teſtamento vere eſt nomen ætatis, ſeu idem eſt ac ſenior; in novo vero nomen eſt officii, ac ſolum eos ſignificat, qui eccleſiaſticam gerunt præfecturam; aliquando quidem primam, quæ eſt Epiſcoporum, ut habetur in 2. & 3. Ioannis epiſtola, quæ ſic incipit, *Senior* Græce Presbyter, nonnumquam vero inferiorem, quæ convenit ſacris miniſtris, qui iuriſdictioni ſubiacent Epiſcopi, ut 1. ad Timoth. ubi ita habetur; *Adverſus Presbyteros accuſationem nolli recipere niſi &c.* Apud Auctores autem, qui ſcripſere poſt Apoſtolorum tempora partim ſumitur pro Miniſtris, qui Eccleſiis quibuſdam præſunt, ſed cum dependentia ab Epiſcopo. Ita Tertulianus, Origenes, Cyprianus hoc nomen accepere. Presbyteri vocati fuere etiam ſacerdotes, quo vocabulo vocari non conſueverunt tempore Apoſtolorum, ne confunderentur cum Sacerdotibus veteris legis, qui tunc in Templo Hieroſolymitano ſacrificia Moſaica offerebant.

Verum cum Presbyteri nomen acceptum ſit in Eccleſia ad officium ſignificandum, & præfecturam; Diaconi, & alii Clerici inferiores numquam appellati fuere Presbyteri; cum ipſorum ſit miniſtrare. Cum autem præeſſe ſit Epiſcopi, & ſimplicis ſacerdotis; hinc Epiſcopus aliquando in Scripturis Presbyter nominatur ut epiſt. 2. & 3. Ioann., & 1. Timoth. in qua Timotheus dicitur inauguratus Epiſcopus per impoſitionem manuum Presbyterii; nec alioquin improprie, cum nomine Presbyteri comprehendantur tam Epiſcopis, tum ſimplices Sacerdotes. Frequentius tamen dicuntur Presbyteri Sacerdotes qui Epiſcopis ſunt inferiores. Immo uſus invaluit, ut ſoli Sacerdotes inferiores dicantur Presbyteri.

§. XXV.

De eſſentia Ordinis Presbyteratus, ac de ratione quam habet veri, ac proprii novæ Legis Sacramenti.

Presbyteratus recte definitur. *Ordo, per quem datur poteſtas conſecrandi corpus Chriſti, & remittendi peccata*: in qua definitione comprehenditur duplex officium, & miniſterium Presbyteratus. Quod Presbyteratus ſit ordo iam conſtat manifeſtiſſime ex his, quæ de Ordine ſacro dicta ſunt. Quod autem poteſtatem habeat conſecrandi corpus Chriſti ſatis oſtenditur agendo de ſacra Euchariſtia; ſicuti etiam agendo de Pœnitentia demonſtratur altera poteſtas Sacerdotis Ideſt abſolvendi a peccatis, dum exponitur, ac ſtatuitur horum Sacramentorum miniſter.

Quod Presbyteratus Ordo ſit Sacramentum, ex eo præcipue conſtat, quod in ipſo concurrant quæ vera ſigni ſenſibilis ac veri & proprie dicti Sacramenti ratio, ſeu natura exquirit, materia ſcilicet, forma, & Chriſti Domini inſtitutio: ſiquidem confertur hoc Sacramentum per manuum Epiſcopi impoſitionem, ut ſit in utraque, Orientali, & Occidentali Eccleſia: Et in Eccleſia Occidentali additur inſtrumentorum traditio, calix nempe cum vino, patena cum pane; & tam in manuum impoſitione, quam in inſtrumentis porrigendis orationem, ſeu formæ verba profert Epiſcopus. Cum igitur Presbyteratus ſignum ſit ſenſibile materia conſtans, & forma ſenſibili, veram propriamque naturam habet novæ legis Sacramenti; cum hic ſit idem ritus, quem ſervavere Apoſtoli in ſacerdotibus initiandis, ut Act. 14. 22. *Et cum conſtituiſſent illis per ſingulas Eccleſias Presbyteros, & oraſſent*; habetur enim in Græco loco verbi *conſtituiſſent*, *manus imponentes*. Conſona eſt huic ſententiæ Sanctorum Patrum Conciliorumque Traditio, quæ illius impoſitionis manuum meminit in Presbyterorum inauguratione, ut D. Dionyſius *de Eccleſiaſt. Hierarch.* cap. 5. S. Cyprianus epiſt. 68. Euſebius l. 6. *Hiſtor. Eccleſiaſt.* in qua legitur, Origenem per manuum impoſitionem Epiſcopi Cæſareæ Presbyteratum accepiſſe, SS. Baſilius, Chryſoſtomus, Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, Innoc. III. epiſt. 22. cap. 3 Sic tradunt Concilia Nicænum I. can. 9. Neoceſarienſe can. 9. Anciran. cap. 10. Carthaginen. IV. Chalcedonenſe, & præcipue duo recentiora Florentinum, & Tridentinum. Primum enim poſtquam ait ordinem eſſe ſextum in Eccleſia Sacramentum, immediate pertractat de Preſbyteratu; & Poſtremum ſeſſ. 23. cap. 1. definit Sacerdotium inter ordines principem locum tenere, & ad illud, tamquam ad perfectiorem finem tendere Ordines inferiores; & can 3. anathema dicit Novatoribus affirmantibus: *Ordinem, ſive ſacram ordinationem non eſſe vere, & proprie Sacramentum a Chriſto Domino inſtitutum*. Quocirca ex ipſa Concilii Tridentini definitione ineluctabiliter evincitur, Presbyteratus ordinem (qui iam, ut diximus, idem in Eccleſia ſignificat ac Sacerdotium, ut vix umquam a Scriptoribus Eccleſiaſticis hæc duo

nomi-

nomina aliter fuerint uſurpata) habere etiam divinam Chriſti inſtitutionem ; ſicuti ratio veri, & proprii Sacramenti exigit. Inſtitutum autem fuit hoc Sacramentum a Chriſto Domino in ultima Cœna, cum videlicet contulit ſuis Apoſtolis eorumque Succeſſoribus poteſtatem conſecrandi ſui corporis per illa verba relata in Evangelio Lucæ cap. 22. *Hoc facite in meam commemorationem*; quæ verba explicans Concil. Trident. ſeſſ. 22. cap. 1. docet, tunc, ſcilicet in ultima Cœna, Sacerdotium, & Sacrificium ſimul coniunxiſſe. Nam revera inſtituto ſacrificio res indiſpenſabiliter poſtulat quod Sacerdotium inſtituatur, ut comprobat mos cuiuslibet Gentis, quæ ſive veram, ſive falſam habeant Religionem, ut ſupra notavimus, quando ritum habent ſacrificii, habent etiam & Sacerdotium ; cum ad Sacrificium requiratur præcipuus miniſter, qui illud offerat. Unde

Sequitur evidenter ex dictis 1. ſacrum Presbyteratus Ordinem ſecundum ipſius inſtitutionem non conferri propter ſolum miniſterium verbi, ut autumarunt Novatores, ſed etiam, & quidem præcipue, propter ſacrificium ſupremo Domino etiam in nova lege offerendum : Et hoc idem quod conſtat ex dicta divina inſtitutione, comprobatur etiam ex ritu, quo apud utramque Eccleſiam Græcam, & Latinam Presbyteri inſtituuntur. Etenim apud Latinos dicit Epiſcopus initiando; *Accipe poteſtatem offerendi ſacrificium miſſaſque celebrandi*. Et apud Orientales ſic dicitur. *Domine hunc, quem Presbyterii gradum ſubire, & adipiſci voluiſti reple dono Sancti tui Spiritus, ut dignus fiat ſine crimine, & querela aſſiſtere Altari tuo, prædicare Evangelium ſalutis tuæ, offerre tibi Domine ſacrificia Spiritualia, & renovare populum tuum per lavacrum regenerationis*. Hinc S. Auguſtinus Epiſt. 1. ad Valerianum alias 148. n. 3. l. 2. contra Creſconium Grammaticum cap. 11. & alibi docet, Presbyteri officium non eſſe prædicare dumtaxat verbum Dei, verum & Sacramenta conficere & miniſtrare. Et hæc eadem docuit Concil. Carthag. IV. cui etiam S. Auguſtinus interfuit. Quare Concil. Tridenti. ſeſſ. 23. can. 1. damnat aſſerentes Sacerdotium eſſe nudum miniſterium prædicandi Evangelium. Atque hoc maniſeſtiſſime patet in tot Sacerdotibus, qui plebem non regunt, inter quos numerantur quamplurimi Monachorum rite ad Sacerdotium promoti, nulla cura regendi populos gravati ; immo in iis quoque, qui falſas doctrinas contra Evangelii veritatem prædicando plebem decipiunt; ac in Hæreticis etiam Sacramentum Ordinis, ſine actuali munere Evangelii prædicandi permanet.

Verum præter poteſtatem conſecrandi ſacram Euchariſtiam, videlicet Sacrificium corporis Chriſti offerendi, confertur Presbyteris etiam facultas abſolvendi a peccatis, & hæc retinendi. Sic enim definit Concil. Trident. ſeſſ. 23. can. 1. Et hoc etiam conſtat ex ritu ordinationis præcipue apud Latinos. Nam Epiſcopus circa finem Miſſæ rurſus imponens manus ſuper ordinatos, ait : *Accipite Spiritum Sanctum : quorum remiſeritis peccata &c.* Et hoc fit ab Eccleſia relative ad Chriſti divinam inſtitutionem, qui SS. Apoſtolis primis Eccleſiæ Sacerdotibus, eorumque Succeſſoribus, ac proinde Sacerdotali ordini hanc contulit poteſtatem, ut habetur Ioann. 20. *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiſeritis peccata &c.* Et cum in hac cæremonia nova habeatur materia, ideſt manuum impoſitio, & forma, non deſunt Theologi, ut Bellarminus, Eſtius, Vanroi, Sylvius, qui agnoſcunt non ſolum poteſtatem, ſed etiam Characterem diſtinctum a poteſtate, & Charactere collato Presbyteris conſecrandi, & Sacrificium offerendi : Et eo vel maxime, quod Chriſtus Dominus utramque poteſtatem ſeparavit ; dum unam ante paſſionem, alteram poſt reſurrectionem largitus eſt Apoſtolis : & præſidio huius duplicis poteſtatis nituntur conciliare oppoſitas ſententias, quarum una ſtatuit materiam huius Sacramenti in Sacrorum inſtrumentorum traditione, alia eamdem materiam locat in manuum impoſitione, affirmando per priorem tradi poteſtatem ſacrificandi, & Presbyterum ordinari ad myſticam oblationem, per aliam vero ordinari ad poteſtatem ſolvendi, ac remittendi, peccata. Quidquid tamen ſit, certum eſt, quod manuum impoſitionem ita neceſſariam putat P. Berti, & merito, ut ſine manuum impoſitione iuxta ipſum minime fieret Presbyteri ordinatio. Licet autem Orientales non exprimant in ſua forma poteſtatem remittendi, ac retinendi peccata, ſed ſolummodo exercendi ea munia quæ a ſuo Pontificali tranſcripta ſuperius referuntur ; nihilominus unica Sacræ Ordinationis cæremonia utramque accipiunt poteſtatem ; alias impartiri, ſeu miniſtrare non poſſent Sacramentum Pœnitentiæ, ac pœnitentes abſolvere.

§. XXVI.

§. XXVI.

De Materia Ordinis Presbyteratus.

Gravis controverſia eſt inter Theologos circa materiam eſſentialem, & adæquatam ordinis Presbyteratus. Nam cum Eccleſia Græca non utatur in inauguratione ad Presbyteratum niſi manuum impoſitione ſine ulla inſtrumentorum traditione; & Eccleſia quoque Latina per mille annos eumdem ſolum ritum Græcorum adhibuerit, & tantum poſt mille annos adiunxerit manuum impoſitioni porrectionem inſtrumentorum, Calicis videlicet cum vino, & Patenæ cum pane, hinc ortæ ſunt variæ in Scholis ſententiæ circa eſſentialem, & adæquatam Presbyteratus Ordinis materiam. Alii enim, ut Sotus, Capreolus, Vaſqueſius, aliique, contendunt traditionem calicis cum vino, ac patenæ cum pane ſolam materiam eſſe eſſentialem, & adæquatam huius ordinis; & hanc ſententiam ita certam tenet Vaſqueſius, ut non ſolum temeritatis, ſed erroris etiam contrariam damnandam cenſeat; qui e converſo potiori ratione temeritatis arguitur ab aliis Theologis, & præcipue a Maldonato; cum fide credendum videatur, impoſitionem manuum eſſe eſſentialem partem Sacramenti Ordinis, ut conſtat tum ex praxi Græcorum, tum veteris Eccleſiæ etiam Latinæ per mille annos. Alii e contra ſuſtinent materiam adæquatam eſſentialemque Presbyteratus eſſe ſolam manuum Epiſcopi impoſitionem. Ita ſentiunt Morinus, Becanus, Arcudius, aliique quamplurimi Recentiores, & communiter DD. Academiæ Pariſienſis, hoc præcipue nixi fundamento, ſcilicet quod Concilium Tridentinum dicat immutabilem eſſe cuiuſcumque Sacramenti materiam. Vetera autem monumenta uſque ad decimum ſæculum dum loquuntur de Sacerdote initiando, non alterius materiæ meminerunt, niſi ſolius manus impoſitionis. Verum cum in Presbyteri ordinatione triplex occurrat manuum impoſitio; prima initio ab Epiſcopo, & cæteris præſentibus Sacerdotibus ſine ullis verbis; altera, quæ immediate ſequitur, & adiunctam habet Orationem, quam recitat Epiſcopus; tertia denique quæ fit ſub finem miſſæ ab Epiſcopo, cum his verbis: *Accipe Spiritum Sanctum: quorum remiſeris* &c. Diſputant inter ſe Patroni huius ſententiæ, quænam ex illis impoſitionibus ſit eſſentialis materia. Alii enim contendunt ultimam eſſe. Alii ſolam ſecundam, utpotequæ ſociam habet orationem.

Alii tandem media via incedentes mediam eligunt ſententiam, ſtatuendo eſſentialem adæquatamque materiam Ordinis, de quo agitur, ex ritu utroque conſtare, nempe manuum impoſitione, & inſtrumentorum, ſeu vaſorum traditione; & præcipui qui huic ſententiæ patrocinantur ſunt Bellarminus, Sylvius, Stallierus, Iſambertus, aliique non pauci. Aliqui tamen, qui hanc ſequuntur, confundunt manuum impoſitionem cum inſtrumentorum traditione, utpotequæ fieri nequeat ſine manus extenſione, & morali impoſirione. Sed perperam. Nam Concilium Carthagin. IV. cit. can. 5. expreſſe docet Subdiaconum non ordinari per manuum impoſitionem; *qui* (inquit) *manus impoſitionem non accipit, patenam de manu Epiſcopi accipiat*. Sic loquitur Concil. Meldenſe can. 44. Igitur extenſio manus ad inſtrumenta porrigenda non eſt impoſitio manuum. His præmiſſis ſit.

Solam manuum impoſitionem eſſe eſſentialem, & adæquatam Presbyteratus Ordinis materiam, ita evidenter demonſtrant huius ſententiæ monumenta, ac ita valide mihi videntur ea ex omni parte convincere, ut ſalva reverentia auctoritati tam inſignium Theologorum qui contrariam propugnant, hanc ſequendam duxerim. Sane quod ſola manuum impoſitio ſit materia eſſentialis & adæquata Ordinis Presbyteratus, ita de hac veritate perſuaſum fuit Tourneleio, ut crediderit tempus inaniter amittere, ſi ſtetiſſet in congerendis pro eiuſdem probatione argumentis. Nam hoc conſtat maniſeſtiſſime ex divina ſcriptura, quæ ſolius manus impoſitionis meminit, ut habetur Act. 6. de prima Diaconorum ordinatione; *Orantes impoſuerunt ſuper eis manus*. Et de Presbyterorum Ordinatione ex Apoſt. 1. ad Timothe. 5. *manus cito nemini impoſueris*; & cap. 4. *noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ data eſt tibi.... cum impoſitione manuum Presbyterii.*

Hanc doctrinam confirmat perpetua Eccleſiæ Traditio. Eccleſia enim Græca ſemper uſa eſt ſola manuum impoſitione in ordinandis tum Diaconis, tum Presbyteris, nec umquam de hoc eos reprehendit Eccleſia Latina; cum cæteroquin in omnibus aliis, quæ ſapiebant hæreſim, eos redarguerit, & ſemper ſolicita fuerit ut a via erroris eos reduces haberet. Latina quoque Eccleſia a Chriſto uſque ad annum milleſimum, ideſt per mille annos, non aliam in iiſdem ordinationibus materiam adhibuit, niſi manuum impoſitionem. Nam PP., Concilia,

cilia, Auctores omnes, qui de Sacramentalibus ritibus ſcripſere, quando Presbyterorum ordinationis meminere, illique adſcripſere gratiæ ſanctificantis productionem, poteſtatiſque collationem, ut S. Gregorius Magnus in lib. *Sacramentorum*, Alcuinus in lib. *de divinis officiis*, Amalarius, Rabanus, aliique uſque ad IX. Sæculum, nullibi referunt ſacrorum vaſorum traditionem in Presbyteri ordinatione. Immo porrectionem huiuſcemodi inſtrumentorum vetera Eccleſiaſtica monumenta excludunt;a Presbyteratus collatione, ut patet ex can. 5. Concilii ſæpe laudati Carthagin. IV. in qua ſic legitur; *Subdiaconus cum ordinatur; quia manus impoſitionem non accipit, Patenam de Epiſcopi manu accipiat vacuam, & Calicem vacuum &c.* Et idem habetur in Nicæno II. in Meldenſi. In veteri Pontificali Romano fit quidem mentio porrectionis Calicis, ſed in ritu conſecrandi Epiſcopi, non ordinandi Presbyteri.

Futile eſt ſubter fugium ad quod adverſarii recurrunt, nempe veteres non meminiſſe ſacrorum inſtrumentorum traditionis ob morem, quem habebant occultandi myſteria Religionis noſtræ infidelibus; cum inſtrumenta nihil haberent ſacratius manuum impoſitione, ut illorum potius traditio, quam manuum impoſitio occultaretur, cuius meminerunt Concilia, PP., Scriptores Eccleſiaſtici, & Sacramentaria. Præterquamquod non movit olim hic ſcrupulus Concilium Carthagin. IV. quod porrectionem hanc inſtrumentorum expoſuit adhibendam in Ordinatione Subdiaconatus, & Minorum Ordinum, & eorumdem meminit in Ordinatione Epiſcopi, non vero Presbyteri.

Similiter nullius eſt momenti quod ab aliquibus reſpondetur, in antiquis monumentis mentionem fieri manuum impoſitionis tamquam ritus accidentalis ordinationis Presbyterorum. Nam cum ea monumenta mentionem non faciant alterius ritus per quem Sacerdotes ordinarentur, ſignum evidens eſt ipſam manuum impoſitionem agnoviſſe, ac iudicaſſe PP. eſſentialem materiam Ordinis Presbyteratus. Quis enim credere poteſt, Concilia, PP., Scriptores locutos fuiſſe de iis tantum, quæ eſſent accidentalia ſacræ Presbyteratus Ordinationis, prætermittendo quæ ſunt illi eſſentialia in his etiam locis, ubi expreſſe Sacerdotalis Ordinationis ritum deſcribunt, ut in Concil. Carthaginen., in Gregorio Magno?

Reſpondent alii, & hoc non eſt levis momenti, materiam quorumdam Sacramentorum Chriſtum Dominum in genere dumtaxat conſtituiſſe, relinquendo Eccleſiæ poteſtatem in ſpecie determinandi, ut penes ipſam ſit efficere ut materia, puta manuum impoſitio, quæ nunc legitima eſt, ſit impoſterum irrita. Verum hoc demonſtrare nequeunt, neque ex ſcriptura, neque ex traditione, quæ immo huic opinioni adverſantur. Apoſtoli enim conſecrarunt Diaconos, & Presbyteros manuum impoſitione, & hic ritus perduravit in Eccleſia per decem non interrupta ſæcula. Illud autem quod ubique ſemper ſervatum eſt, hoc certe divinæ inſtitutionis cenſendum eſt. Et conceſſo etiam quod Chriſtus Dominus reliquerit talem Eccleſiæ poteſtatem, non talis tamen interpretanda eſt, ut Eccleſia identidem ſine gravi cauſſa valeat mutare Sacramentorum materiam, alias graviſſima ſequerentur incommoda; videlicet noſtræ Religionis dogmata non poſſent Traditione firmari, quiſque ſecundum propriam cupiditatem interpretaretur ſcripturas, ac proinde via aperiretur periculoſiſſimis novitatibus. Quocirca cum Eccleſiæ traditio de manuum impoſitione in inauguratione Ordinis Presbyteratus ſit ex antiquioribus, & univerſalioribus in ſcripturis fundata, ac per praxim decem ſæculorum firmata, quænam poſt tot ſæcula occurrere potuit cauſſa, ut Eccleſia ſine ſcripturarum adminiculo, & Traditionis, immo ipſis adverſantibus iudicare potuerit ipſam manuum impoſitionem eſſe immutandam in Presbyteratus Ordinatione? Sic hoc eſſet, ait Habertus, non amplius conſulendæ eſſent Scriptura, & Traditio in rebus fidei. Ad hoc igitur ut ſervaretur fundatiſſimum Catholicæ Eccleſiæ dogma; videlicet quod Scriptura, & Traditio ſint neceſſaria fidei regula, Haberto conſultius viſum eſt in negotio hoc quod certum eſt ſequi, & incertum deſerere. Cum duo igitur ex una parte certa ſint: primum nempe, Eccleſiam nullam ſibi arrogare auctoritatem, quam ex Scriptura, & Traditione comprobare nequeat; alterum, facultatem mutandi eſſentialem materiam Sacræ Ordinationis non poſſe probari ſive ex Scriptura, ſive ex Traditione: Incertum vero ſit ex alia parte, num a ſeptem ſæculis, ideſt poſt mille annos, traditionem inſtrumentorum adiecerit impoſitioni manuum, tamquam materiam eſſentialem, aut accidentalem, dum nihil circa hoc haſtenus definivit Eccleſia; poſtulare videtur rectæ rationis ordo, ut dicatur,

Ec-

Digitized by Google

Eccleſiam retenta manuum impoſitione, quam Scriptura, & Traditio univerſalis commendat, ut unicam Ordinationis materiam, ad maiorem explicationem & ſolemnitatem inſtrumentorum porrectionem, ſicuti etiam manuum unctionem, tamquam accidentalia adieciſſe.

Inſtant tamen Adverſarii, inductam eſſe ab Eccleſia traditionem inſtrumentorum tamquam materiam eſſentialem, ſaltem partialem ſacræ ordinationis; quæ Eccleſia cum errare nequeat, recte infertur, accepiſſe a Chriſto Domino poteſtatem immutandi materiam Sacramentorum. Inducta fuit, inquiunt, tamquam materia eſſentialis inſtrumentorum porrectio, quia in hoc conveniunt omnes veteres Scholaſtici, qui nunc ſunt in Eccleſia ſicuti olim SS. PP. Unde non ſecus ac eo tempore communis Sanctorum Patrum conſenſus erat certiſſimum teſtimonium Catholicæ veritatis, ſic nunc Scholaſticorum. Item, quia, ut habetur in Pontificali Romano, Pontifex tradens cuilibet initiando calicem cum vino, patenam cum hoſtia ait: *Accipe poteſtatem offerendi Sacrificium, Miſſam celebrandi &c.* quibus verbis ſignificat, ſe per huiuſmodi verba conferre characterem Sacerdotalem. Item, quia ſic docuere ſummi Pontifices Innocent. III. *cap. Paſtoralis*, & Greg. IX. *cap. Presbyter tit. de Sacramentis non iterandis*; ubi definit, non iteranda eſſe quæ collata fuerint, omiſſa manuum impoſitione, ſed caute ſupplendum quod omiſſum fuerat. Et Eugenius IV. in ſuo Decreto ad Armenos, approbante Concil. Florentino, exponens doctrinam Eccleſiæ Romanæ circa hoc Sacramentum Ordinis ait, Ordinem Presbyteratus conferri tradendo calicem cum vino, & patenam cum pane. Igitur traditio inſtrumentorum eſt materia eſſentialis Ordinis Presbyteratus.

Reſpondetur negando antecedens, & ad momenta adducta in eius confirmationem reſpondetur ad 1. concedi poſſe, unanimem conſenſum veterum Scholaſticorum eſſe in Eccleſia veritatis Catholicæ locupletiſſimum teſtimonium, a quo non licet recedere, ſicuti erat olim conſenſus Sanctorum Patrum, quibus Scholaſtici ſucceſſere, ſi talis conſenſus nitatur divina Traditione, aut aliquo Eccleſiæ decreto, ideſt ſi ſit in his, quæ Traditione divina ab Apoſtolis accepta creduntur; quia tunc non ſua docent, ſed quæ a maioribus acceperunt continua ſucceſſione tamquam a Chriſto per Apoſtolos tradita. Sic conſenſus circa Sacramentalem confeſſionem, tranſubſtantiationem &c. eſt habendus tamquam accuratior explicatio Catholicæ veritatis. Si vero communis tam veterum, quam recentiorum Theologorum doctrina nec Scriptura, nec traditione, aut Eccleſiæ vel ſummorum Pontificum decreto, ſed ſola veriſimilitudine fulciatur, nequit eſſe regula fidei, cum fides ſoli verbi Dei teſtimonio nitatur, quod nobis non innoteſcit, niſi per Scripturam, vel per Traditionem, & Eccleſiæ propoſitionem. Unde cum ſententia in qua aſſeritur traditio inſtrumentorum, tamquam eſſentialis materia ordinationis Presbyteratus, exorta ſit ſæculo XI. ſine ullo teſtimonio Scripturæ, aut Traditionis, aut Eccleſiæ, vel ſummorum Pontificum decreto, & ex ſola praxi recenter inducta hoc excogitaverint veteres Scholaſtici, qui nobis opponuntur; nullum profecto eorumdem conſenſus tutum exhibet teſtimonium, a quo ſaltem ſine nota temeritatis recedere non liceat; ſicut in teſtimonio, quod nobis exhibet doctrina Sanctorum Patrum, contingit. Supponunt laudati Scholaſtici id quod ipſis probandum incumbebat; nempe praxim illam inductam fuiſſe, non tantum ad maiorem ſolemnitatem, & poteſtatis ſacerdotalis clariorem expreſſionem; ſed ut eſſet loco impoſitionis manuum uſque ad illorum tempora adhibitæ materia Sacramenti, vel adæquata, ut vult prima ſententia, vel partialis ſaltem iuxta mentem Patronorum tertiæ ſententiæ; quæ prima certe eſt valde tolerabilior. Mirum plane videtur in hoc negotio, quod inſtrumentorum porrectio, quæ recentior eſt, habeatur pro materia eſſentiali, ſive adæquata, ſive inadæquata, & talis non habeatur unctio manuum initiandi, quæ eſt antiquior, ut conſtat ex Epiſt. Nicolai I. ad Rodulphum Epiſcopum Bituricenſem. Præterquamquod falſum eſt quod ſit in favorem illius ſententiæ fere communis Theologorum conſenſus, cum & veterum, & recentiorum celebratiſſimi contrarium ſentiant, inter quos Maldonatus, qui vult impoſitionem manuum habendam eſſe non tamquam cæremoniam non neceſſariam; ſed tamquam partem eſſentialem Sacramenti, & hoc videri de fide tenendum. Sic tenent Hugo, Morinus, Becanus, ac tota Sacra Pariſienſis facultas, quæ ſane æquivalet, ne dicam excedit, cuicumque Theologorum turbæ. Immo excellentiores, quos pro ipſis afferunt, non dicunt inſtrumentorum porrectionem eſſe eſſentialem Presbyteratus materiam, ſed hoc

Digitized by Google

unum afferunt, illam ſcilicet porrectionem inſtrumentorum eſſe ſignum acceptæ poteſtatis. *Accipiunt* (ait Hugo Victorinus) *& Calicem cum vino, & Patenam cum hoſtia de manu Epiſcopi, quatenus his inſtrumentis poteſtatem ſe accepiſſe agnoſcant placabiles Deo hoſtias offerendi*, & in hoc ſenſu exponenda ſunt hodierna Pontificalis verba; *Accipe poteſtatem offerendi &c.* Adde pro clariori intelligentia, quod cum uſus porrectionis inſtrumentorum, qui undecimo ſæculo invaluit, non ſtatim, ſed ſenſim receptus ſit, nequit aſſignari determinatum tempus, quo talis inſtrumentorum porrectio facta ſit materia eſſentialis. Nullum enim habetur monumentum, quo vel Eccleſia univerſalis, vel ſummus Pontifex, ad quorum auctoritatem hoc ſpectat, ſuo Decreto tempus determinationis ſtatuerint, irritando omnes poſteriores ordinationes, quæ fierent ſine eorumdem inſtrumentorum traditione, ne dubiæ eſſent, & incertæ, ſicuti factum fuit in Matrimoniis Clandeſtinis, quæ ut irrita haberentur poſt Concilium Tridentinum, opus fuit decreto Eccleſiæ univerſalis, in quo figeretur tempus, quo nova illa lex robur ſuum haberet, ne Matrimonia dubia eſſent, & incerta, ut in cap. 1. ſeſſ. 24. dicti Concil. Trident. Nullum profecto de re hac habetur Eccleſiæ monumentum; cum nec Eccleſia univerſalis, nec Pontifices quidquam circa tale negotium ſtatuerint ante Florentinum Concilium, quod tamen dici nequit rem hanc iuxta ſenſum Adverſariorum aſſeruiſſe.

Ad 2. ideſt ad verba quæ obiiciunt ex Pontificali prolata ab Epiſcopo, dum porrigit calicem &c. nempe; *Accipe poteſtatem offerendi &c.* Dico non colligi ex illis tunc imprimi Characterem Sacerdotalem ut conſtat ex communi teſtimonio; ſicuti nequidem per ea verba, quæ dicit Epiſcopus ungendo manus Ordinando; *per iſtam unctionem, & noſtram benedictionem quæcumque benedixerint* (manus iſtæ) *& quæcumque conſecraverint* &c. poteſtatem accipit benedicendi. Item, fatentibus etiam primæ ſententiæ Patronis, per illa verba; *Accipe Spiritum ſanctum*; *quorum remiſeris peccata &c.* non datur poteſtas remittendi peccata, ſed collata declaratur. Igitur a pari per illa verba; *Accipe poteſtatem offerendi &c.* non conferrur poteſtas, ſed iam data per manuum impoſitionem declaratur.

Ad 3. vero de definitione Innocentii III. ex cap. *Paſtoralis*, & Gregorii IX. ex cap. *Presbyter* de non iteranda ordinatione, in qua omiſſa fuerit manuum impoſitio; ſed quod tantum caute *ſuppleatur quod fuerit prætermiſſum*; reſpondetur hoc momentum non eſſe magni ponderis pro contraria ſententia; quia recte definiere Pontifices non eſſe iterandum quod rite peractum eſt, ſed tantum caute ſupplendum quod fuerit prætermiſſum; ſive prætermiſſum neceſſarium ſit neceſſitate Sacramenti, ſive præcepti, ſive ad ſubſtantiam, ſeu eſſentiam ipſius Sacramenti pertineat, ſive tantum ad eius modum, ſive ad id quod Sacramento eſt accidentale. Ita in baptiſmo v. g. ſi per errorem adhibita fuerit aqua roſacea, non iterandi ſunt exorciſmi, & aliæ cæremoniæ, quæ rite fuerint expletæ, ſed ſolum ſupplendum, quod ob eius defectum ſe habet non ſecus ac fuerit omiſſum, ideſt infundenda eſt aqua cum formæ prolatione. E contra vero ſi prætermiſſis cæremoniis materia, & forma debito modo fuerint adhibita, ut contingere ſolet in caſu neceſſitatis, ſupplendæ ſunt cæremoniæ, tametſi non ſint de eſſentia baptiſmi. Nihil igitur definiere Pontifices circa noſtram manuum impoſitionem, num ſit materia eſſentialis, vel accidentalis, num materia eſſentialis adæquata, num partialis, ſed ſolum quod Sacramentum non iteretur rite peractum, & ne prætermittatur quod defuit, ſed caute ſuppleatur.

Ad ultimum tandem acceptum ab Eugenio IV. reſpondetur 1. ibi dici non poſſe Pontificem loquutum fuiſſe approbante Concilio, quia Concilium iam ſolutum erat; licet enim remanerent Latini, Græci tamen omnes diſceſſerant, & ſoli Latini probare non poterant. 2. Eugenium IV. nihil definire in tali decreto, ſed ſolummodo explicare Armenis ritum Eccleſiæ Romanæ in conficiendis Sacramentis, ſeu eos ritus in quibus ab Eccleſia Romana diſcrepabant; immo non omnes eis ritus explicat; ſed illos tantummodo, qui apud ipſos non erant in uſu, idcirco non recenſet ipſis impoſitionem manuum in ordinatione Presbyteratus; quia apud eos hæc iam erat in uſu. Inſuper, quod præcipue notandum, decretum illud non fuit directum ad univerſalem Eccleſiam, ſed ad ſolos Armenos; unde nullum includit præceptum, ut illud per Eccleſias promulgaretur; nullam temporis præſcriptionem cum clauſula, quod ultra tale tempus ordinatio facta ſine ritu porrectionis inſtrumentorum irrita ſit. Adde, quod tam longe fuit Concil. Tridenti. ut adhæreret huic Decreto, quod directe do-

cuit Presbyteros rite ordinati per impoſitionem manuum Presbyterii, abſque eo quod ullam faciat mentionem porrectionis inſtrumentorum. Igitur in nullo Concilio, a nullo ſummo Pontifice ullum prodiit Eccleſiæ Decretum, quo ſtatuta ſit porrectio inſtrumentorum eſſentialis materia Presbyteratus, vel ut partialis cum manuum impoſitione, vel totalis & adæquata ad eiuſdem impoſitionis manuum excluſionem.

§. XXVII.

De illa manuum impoſitione quæ eſt materia eſſentialis Sacramenti Ordinis.

Nota, in ordinatione Presbyteri triplicem, ut antea tranſeunter innuimus, fieri manuum impoſitionem. 1. Enim Pontifex, & poſt illum adſtantes Sacerdotes manum imponunt Ordinando, abſque ulla verborum prolatione. 2. Nulla impoſita mora, tam Pontifex, quam Presbyteri tenent manus extenſas ſuper initiandum, & hæc aliquibus eadem eſſe videtur, ac prima continuata. Interim Pontifex fundit preces pro initiando, quæ in hypoteſi, quod eiuſmodi manuum impoſitio ſit Ordinationis materia, habent rationem formæ. 3. Ultima manuum impoſitio fit poſt communionem cum hæc verba proferuntur: *Accipe Spiritum ſanctum &c.* His præmiſſis ſit.

Qui volunt, traditionem inſtrumentorum eſſe adæquatam materiam Ordinationis, contendunt hanc triplicem manuum impoſitionem eſſe adiectitiam, eo vel maxime quod prior & tertia non ſint multum antiquæ in Eccleſia Latina, & numquam fuerint in uſu in Eccleſia Græca. Et quidem hæc etiam eſt ratio quare ſententia, quæ ponit pro eſſentiali materia manuum impoſitionem, ſtatuit illam eſſe tantummodo, quæ ſit ſecundo. Per eam enim ſolam is qui ordinatur accipit poteſtatem tum conſecrandi corpus Chriſti, tum remittendi peccata. Reperiuntur ex Theologis, ſed pauci, qui aſſerunt, primam, & ſecundam manuum impoſitionem pertinere ad ſubſtantiam Presbyteratus; de tertia vero, de qua præcipue eſſe poteſt difficultas, abſolute id negat Sotus, contendens eam eſſe ordinationi accidentalem, ac proinde concludit, Presbyteratus Sacramentum adæquate conferri ſi illa manuum impoſitio fuerit prætermiſſa.

§. XXVIII.

De forma Ordinis Presbyteratus.

Controverſia ipſa de materia Ordinis Presbyteratus viam aperit novæ controverſiæ circa formam; immo hæ ſunt indiviſibiles difficultates. Nam in ſententia illorum, qui ſtatuunt ſecundam manuum impoſitionem eſſe eſſentialem, & adæquatam materiam Presbyteratus, oratio prolata ab Epiſcopo in tali manuum impoſitione eſt forma huius Ordinis; in illa vero, in qua pro tali adæquata eſſentiali materia ponitur inſtrumentorum porrectio, ſunt verba quæ in tali porrectione proferuntur; in illa tandem, in qua & inſtrumentorum porrectio, & manuum impoſitio accipiuntur tamquam partiales materiæ, ex quibus exurgit una tertia eſſentialis, & adæquata illius ordinis materia, huius ſententiæ patroni contendunt formam adæquatam eſſe tum verba prolata ab Epiſcopo dum porrigit inſtrumenta, tum illa alia, *Accipe Spiritum ſanctum: quorum remiſeris &c.* quæ tertiam manuum impoſitionem comitantur.

§. XXIX.

De Officiis Presbyterorum.

In Pontificali Romano quinque recenſentur officia quæ a Presbyteris ſunt peragenda. Ita enim in eo habetur: *Sacerdotem oportet Offerre, Benedicere, Præeſſe, Prædicare, Baptizare.* Primarium igitur Sacerdotis officium eſt Offerre, & ex hoc reliqua dependent: Sacerdotium enim, & Sacrificium tantam habent inter ſe connexionem, ac indiviſibilitatem, ut nequidem Chriſtus Dominus Sacerdos eſſet iuxta Apoſtoli teſtimonium Hebræ. 8. niſi haberet quod offerret: *Omnis enim Pontifex* (inquit) *ad offerendum munera, & hoſtias conſtituitur; unde neceſſe eſt, & hunc habere aliquid quod offerat.* Quantæ ſit præſtantiæ hoc munus nemo non videt, cum ex ſingulis donis a Chriſto collatis homini, Sacerdotium haud dubie incomparabiliter cæteris ſit excellentius, ut Apoſtolus probat ex eo quod Pater non ſine iureiurando Chriſto illud promiſerit, quaſi creditu eſſet difficilius, & ab hominum intelligentia magis diſiunctum; *Quantum eſt* (ait Apoſtol. Hebræ. 7.) *non ſine iureiurando ... per eum qui dixit ad illum; iuravit Dominus, & non pœnitebit eum: tu es Sacerdos in æternum.* Videant ergo qui Sacerdotio initiari aſpirant, quan-

Digitized by Google

tæ dignitatis ſit Sacerdotii munus, & ex hoc videant quanta excellentia virtutis ornatus eſſe debeat, cui officia committuntur, quæ Angelis ipſis numquam fuerant conceſſa, ſicuti eſt quotidie Agnum immaculatum, ipſumque divinum Filium æterno Patri offerre. Hoc vere mirandum, quod Deus talem dederit hominibus poteſtatem, qua maior excogitari non poteſt.

Secundum Presbyteri officium eſt Benedicere perſonas, ac quæcumque eorum uſui, & commodo inſervire poſſunt. Huiuſmodi munus in quocumque ſtatu legis, ſive naturalis, ſive ſcriptæ ſemper annexum fuit Sacerdotio. Benedixit Melchiſedech Abrahæ in lege naturæ, qui deſignatus erat Pater, & caput credentium; & a Deo benedictus *ſine contradictione* (ait Apoſtolus Hebræ. 7.) *quod minus eſt a meliore benedicitur. Erat enim*, dicit Scriptura, *Sacerdos Dei Altiſſimi*. In lege pariter ſcripta Deus idem munus contulit Sacerdotibus, & Levitis, iiſque præſcripſit formam benedictionis Numer. 6. *Sic benedicetis filiis Iſrael* & alibi. Unde nemo certe niſi hæreticus negare poterit, hoc munus a fortiori convenire Sacerdotibus legis novæ ſeu Evangelicæ, cum in melioribus promiſſionibus ſancita ſit, cuius Sacerdotes offerunt hoſtiam infinite propitiatoriam, & impetratoriam; cum claves acceperint regni Cœlorum, ut illud referent pro Ordinis ſui gradu, ac modo. Iſta fuit ſemper univerſalis Eccleſiæ fides, & praxis omnium fidelium; hic ab Apoſtolis uſque ad hæc tempora ſenſus, & ſemper pro magno etiam a Principibus habitum fuit benedici a Sacerdotibus; & Eccleſia ut Sacerdotes iſtud munificentiſſimum officium æſtiment, ut par eſt, ac ſtudeant ſe eo dignos reddere, ritu tam ſolemni, & religioſo manus ungit Sacerdotis. Recordentur igitur Sacerdotes huius Sanctæ unctionis, & ſicuti horrerent abuti Calice, aliiſque ſacris vaſis, eo maiori afficiantur horrore, manus, quæ multo magis quam Calices, ac patenæ ſunt ſacratæ, ad facinora præcipue impuritatis movendo.

Tertium Sacerdotis officium eſt Præeſſe: Presbyteri enim ordinantur non ſicuti Diaconi, & inferiores Clerici, ut tantum miniſtrent; ſed ad regendum cum Epiſcopi dependentia populum, inferioreſque Clericos. Hinc oportet ipſum præeſſe: & de hoc commonentur ab Epiſcopo in eorum ordinatione. Conſtat igitur non ordinandos eſſe Presbyteros, niſi qui & Eccleſiæ utiles, & Epiſcopo adiumento eſſe poſſint. Si igitur Presbytero convenit præeſſe, ut antea dicebamus, ſequitur, ei neceſſario munus prædicationis incumbere, quod eſt quantum ipſius officium.

Quartum ergo Sacerdotis officium eſt Prædicare, ſeu verbum Dei annuntiare. Nam ſi Sacerdotis eſt præeſſe, tametſi hoc differat a munere verbi Dei populo exponendi, nequit tamen fieri ut Presbyter plebem ſibi ſubditam regat ſine miniſterio verbi per ſe, vel per alium, ſi ſit impeditus. Alias cum ille, qui præeſt in Eccleſiis, ſit etiam Paſtor, qui oves ſuas pabulo cœleſtis doctrinæ alere debet, deficiens erit in ſuo miniſterio, ſi verbum Dei non enuntiet ſuæ plebi ſtatutis temporibus, ideſt ſaltem diebus feſtis iuxta Decretum Concil. Tridenti. ſeſſ. 24. cap. 4. & cap. 7. *de reformatione*, ubi ſtatuit in cap. 4. ut Parochi ſaltem *ſingulis diebus Dominicis, & feſtis ſolemnibus præter Catecheſes parvulorum habendas, ſacram ſcripturam, divinamque legem annuntient, & alias, quotieſcumque id opportune fieri poſſe iudicaverint*. Et optandum eſſet, ut occurrentibus ſolemnitatibus alicuius myſterii noſtræ Religionis, videlicet Nativitatis Domini, Circumciſionis, Epiphaniæ, Paſſionis, Reſurrectionis, Aſcenſionis, Pentecoſtes, Corporis Chriſti, toti eſſent hiſce diebus Parochi in eiſdem myſteriis populo explicandis, ut ſcirent, non tantum memoriter, ſed quatenus permiſſum eſt etiam quoad ſubſtantiam ſenſum eorumdem myſteriorum, ſicuti Chriſtiano cuilibet ſcire neceſſarium eſt, & cognoſcerent infinitam Dei excellentiam, & eximiam illius erga nos benignitatem, ac clementiam, unde eo magis de die in diem ferveſceret in eorum cordibus amor erga Deum, gratitudo in ipſis augeretur maximis beneficiis, quæ præcipue contulit, ac inceſſanter confert nobis pro noſtra ſpirituali ſalute; ſpes erga eius miſericordiam, ac erga ipſius iudicia timor; ut ſolliciti rederentur in eiuſdem mandatorum obſervantia, ac ideo in ſtudia æternæ vitæ conſequendæ, quam nonniſi Deum amando, ipſiuſque mandata implendo conſequi poſſumus, iuxta Chriſti monitum; *ſi vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*.

Quintum Presbyteri officium eſt baptizare, ideſt ſacro lavacro populos tingere ad ſpiritualem eorum regenerationem, ſine qua nemo regnum cœlorum ingredi poteſt: *niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto* (ut Ioann. 3.) *non poteſt introire in regnum Dei*. Huius autem Sacramenti Epiſco-

ſcopus, & Presbyteri ſunt ordinarii miniſtri: Diaconi vero miniſtri extraordinarii de mandato Epiſcopi, aut Presbyteri extra caſum neceſſitatis. In caſu vero neceſſitatis deficiente Epiſcopo vel Presbytero quocumque, ſine tali mandato; immo tunc quicumque etiam Laicus ſive mas, ſive fœmina, ſive fidelis, ſive infidelis baptizare poteſt; ut dicitur ubi de baptiſmo.

§. XXX.

De variis gradibus Presbyteratus.

Tametſi Presbyteratus Ordo quoad rationem Sacramenti, & ipſius poteſtatem circa reale Chriſti Corpus, quæ dicitur *poteſtas Ordinis*, unus ſit & indiviſibilis; quoad officia tamen, & præcipue quoad poteſtatem iuriſdictionis varios habet gradus, cuiuſmodi ſunt Vicarii Generalis Epiſcopi, Officialis, Canonici, Parochi &c. de quibus iam actum eſt in Tractatu de Beneficiis, ubi expoſuimus dignitates ac gradus Beneficiis coniunctos, exceptis duobus prioribus, Vicario ſcilicet Generali, & Officiali Epiſcopi, utpote nullo Eccleſiaſtico Beneficio per ſe annexis; hinc ſatis erit hic breviter de ſingulis Presbyteratus gradibus aliqua prælibare. Sit igitur.

§. XXXI.

De Vicario Generali.

Nomine Vicarii Generalis ii intelliguntur, qui in cauſſis, quæ ad iuriſdictionem gratioſam, voluntariamque pertinent, vices Epiſcoporum gerunt. Vetera veſtigia Vicariatus habentur in Chorepiſcopis, qui, ut iam alias dictum eſt, & hic iterum ſuo loco dicetur, exercebant miniſterium ſacræ iuriſdictionis pro Epiſcopis in Parochos, Clericoſque Rurale: Idcirco in Concil. Ancirano Vicarii dicuntur Epiſcopi, iuxta collectionem Iſidori, quos Græci Chorepiſcopos appellant. Ex pluribus veteribus monumentis colligitur, Vicarios Generales ſemper ſelectos fuiſſe e cœtu Epiſcoporum, ut patet in Gregorio Nazianzeno, qui a Patre Nazianzi Epiſcopo, per vim Vicarius Generalis, & adminiſtrator totius Diœceſis Nazianzenæ creatus eſt. Ipſe enim teſtatur in Oratione ad Patrem, ipſum numquam fuiſſe Nazianzi Epiſcopum, ſed Adminiſtrum tantummodo & Vicarium Generalem ſui Parentis. Sic Baſilius dum adhuc eſſet Presbyter vices geſſit Euſebii Cæſaræenſis Epiſcopi iuxta teſtimonium Gregorii Nazianzeni in Oratione 2. in laudem ipſius Baſilii. Sic S. Auguſtinus ad hoc ordinatus fuit, ut pro Valerio Epiſcopo munus prædicandi Evangelium coram Epiſcopo, quod in Africa fieri non ſolebat, necnon cætera Paſtoralis officii exerceret, ut colligitur ex Poſſidio in vita S. Auguſtini cap. 4.

Verum licet extiterint apud veteres (ut obſervatum mox eſt) Vicariorum Generalium veſtigia, paſſim tamen in Eccleſiis non habebantur ſaltem ſub tali titulo & forma, ſicuti nunc in ſingulis videntur. Nec mirum, quia tunc temporis Archidiaconi generatim erant miniſtri Epiſcoporum in omnibus Eccleſiarum negotiis, ita ut appellarentur manus, & oculi Epiſcopi, licet tam amplam, ac generalem adminiſtrationem, præcipue in ſpiritualibus, nempe Doctrinæ, Orationis, & Sacramentorum adminiſtrationis ſibi uſurpaverint poſt ſæculum VI. Hinc Archidiaconi dicuntur Vicarii nati Epiſcopi: Supplebant enim tunc temporis præſertim in urbibus, ubi nullam adminiſtrationem habebant Chorepiſcopi, ea quæ nunc Vicarii Generales, & Officiales Epiſcopi. Verum cum multum arrogantes contra Epiſcoporum auctoritatem ſe extuliſſent, ut ab eius nutu, ſicuti initio, pendere reluctarent; ac de tali iniuria in quibuſdam Conciliis Provincialibus factæ fuerint ab Epiſcopis graves querimoniæ, ſupreſſerunt Concilia Archidiaconorum iuriſdictionem in Epiſcopalibus negotiis, & ſtatuerunt ut Epiſcopi ſibi deligerent miniſtros ad eorum nutum amovibiles, qui, ſicuti antea fiebat per Archidiaconos, quatenus ipſis committerent in Diœceſis regimine, ſuas vices gererent. Et ſic locum habere cœperunt apud Epiſcopos Vicarii Generales, ſicuti iam notatum fuit etiam in Tractatu *de Beneficiis*, ubi de Archidiaconis. Quia tamen hoc univerſim ſtatim non obtinuit, nec in canone erat inſertum, merito P. Thomaſſinus eo quod nec in Decreto Gratiani, nec in Decretalibus Gregorii ullum deprehenderit veſtigium Vicariorum Generalium, eo vel maxime quod adhuc nullum extaret circa hoc Concilii alicuius Generalis vel ſummorum Pontificum Decretum, cenſuit, uſum Vicariorum Generalium ſicuti nunc habetur, initium ſumpſiſſe a Concilio Generali Lateranenſi IV. ſub Innocentio III. in quo, ut ipſe advertit, PP. hortati ſunt Epiſcopos, ut ſi officia omnia ſui muneris implere nequeant, eligant Presbyteros, qui in his ipſorum vices gerant: ex quo poſtea factum fuit, ut univerſim

mos hic invaluerit; ita ut, addit, ſæculo XIII. ubique creati fuerint Vicarii Generales; & hoc probat ex eo quod in ſexto legatur titulus *de Officio Vicarii*, qui quidem totus eſt in muneribus Vicariorum Generalium explicandis.

Vicarii Generalis iuriſdictio exerceri poteſt etiam extra Diœceſim, nempe litteras dare poteſt teſtimoniales, diſpenſationes concedere, impartiri abſolutionem a cenſuris, beneficia (ſi tamen habeat ab Epiſcopo ſpecialem facultatem) conferre, & tandem omnes conceſſiones, quas *gratioſas* vocant, indulgere.

A iudicio Vicarii Generalis nequit provocari ad Epiſcopum; quia cum Vicarius Generalis ordinariam habeat iuriſdictionem, eamdem cum Epiſcopo perſonam conſtituit. Colligitur ergo, quod ſi Epiſcopus ſit excommunicatus, ſuſpenſus, interdictus, definat ſtatim Vicarii Generalis iuriſdictio, & in Capitulum transferatur. Item ſi perſona Epiſcopi fiat ſuſpecta, Vicarius etiam Generalis erit ſuſpectus.

De conditionibus requiſitis in Vicario Generali. Variæ conditiones requiruntur ut quis creari poſſit Vicarius Generalis. Et 1. requiruntur conditiones internæ & eædem ſunt, quæ Apoſtolus requirit in Epiſt. ad Titum, ut quis Epiſcopus fiat, aut Diaconus. Nam Vicarii Generales ſunt tamquam Epiſcopus; ideoque neceſſe eſt ut Epiſcopalibus virtutibus ſint ornati. 2. Neceſſariæ ſunt quædam conditiones externæ. Concilium Trident. vult, ut nullus in Vicarii Generalis dignitatem eligatur, niſi ſaltem in iure Canonico Doctor ſit, aut Licentiatus.

§. XXXII.

De Officiali ſeu Auditore Epiſcopi.

Officiales Epiſcopi ii ſunt, qui ipſius vices gerunt in cauſſis, quæ ad iuriſdictionem contentioſam pertinent, & dicuntur *Auditores* Epiſcopi. Quare exercere nequeunt munus ſuum extra Diœceſim; immo nec extra proprium Auditorium.

Officiales originem habuere eo ferme tempore, quo Vicarii Generales. Poſt Concil. Generale Lateranenſe IV. diſtincta fuere eorum officia ab officiis Vicariorum Generalium; quia tunc accuratius quam antea iuriſdictio voluntaria diſtingui cœpit a contentioſa. Vicariorum Generalium inſtitutio eſt arbitraria, quocirca pro libitu Epiſcopi amoveri poſſunt; ſecus vero dicendum eſt de Officialibus, qui ſtabiles ſunt, ac perpetuo gaudent officio. Iuvenin.

§. XXXIII.

De Officiis Clericalibus in Eccleſia Græca ideſt de Carthophilace, Exocatacello, Sincello.

Inter Officiales Clericos, qui Epiſcopalibus negotiis præſertim Patriarchalis Eccleſiæ Biſantinæ apud Græcos præcipuum & valde excellens munus exercent ſunt Carthophilax, Exocatacellus, & Sincellus. Carthophilax interpretatur Chartarum Cuſtos, ut ex Anaſtaſio Bibliothecario. Fungitur autem Carthophilax eodem officio in Eccleſia Conſtantinopolitana, ac Bibliotecharius in Romana, indutus videlicet inſulis Eccleſiaſticorum Miniſtrorum, & agens Eccleſiaſtica prorſus cuncta obſequia, illis tamen exceptis, quæ proprie, ac ſpecialiter ad officium Sacerdotale ſpectare probantur. Sine illo nullus Prælatorum, aut Clericorum foris veniens, in conſpectum Patriarchæ intromittitur; nullus Eccleſiaſtico conventui præſentatur, nullius Epiſtola miſſa Patriarchæ, niſi forte mittatur ab aliis Patriarchis, recipitur; nullus ad Præſulatum Eccleſiæ alicuius, aut alterius Ordinis Clericorum, ſive ad Præpoſituram Monaſteriorum provehitur, niſi iſte hunc approbet, & commendet, atque illum Patriarchæ ſuggerat, & ipſi præſentet.

Carthophilax, ut ex Codino c. 1. p. 5. tabulas habet, & inſtrumenta, quæ iura Eccleſiaſtica continent, eſt Iudex omnium cauſſarum Eccleſiaſticarum; cauſſis quoque Matrimonialibus præeſt, quin & in cæteris Clericorum litibus iudex eſt, & tamquam dextera Patriarchæ manus. Carthophilax (ait Balſamon in can. 10. Synodi 6.) omnia Patriarchæ iura exercet, quæ ei conveniunt ut Epiſcopo; etenim excommunicat, animæ delicta corrigit, Diaconos, & Sacerdotes ordinari permittit.

Cum tanta eſſet Carthophilacis dignitas, facile factum eſt, ut, licet Diaconus tantum, ante Presbyteros ſederet, immo non obſtante decreto Concilii Trullenſis, quo arrogantiam Diaconorum coercere cenſuit, Carthophilaces etiam ante ipſos ſederunt Epiſcopos; qui tametſi fortiter obſtiterint, cedere debuere ſtante Imperatoris edicto, quo longam circa hoc conſuetudinem approbavit.

Exocatacelli, ita appellati fuere, quaſi extra cellam Patriarchæ habitantes, & hi ab aliquot ſæculis ſunt tantummodo Diaco-

Digitized by Google

coni. Et hoc ordine conſtanti recenſentur: Magnus œconomus, Magnus ſaccellarius, Magnus vaſorum Carthophilax, Præfectus ſacelli, Primus defenſor. Iſti omnes ante Epiſcopos ſedebant, ac talis præſidentiæ rationem affert Codinus, quod ii in ſacris Concionibus ſeu Conventibus cum Patriarcha ſedeant.

Sincellus ſeu Sincelliſta idem eſt ac incola eiuſdem cellæ, ut ait Caſſianus collation. 20. cap. 2. Sincellus erat maior dignitas Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, qui ſuccedebat defuncto Patriarchæ, ſicut teſtantur Cedrenus, & Zonara, & morabatur cum Patriarcha, & erat eius Confeſſarius electus a Capitulo, & deſignatus ab Imperatore ſucceſſor Patriarchæ, ut habemus ex Paulo Diacono l. 21. Hiſtoriar. Hic titulus cœpit fieri communis pluribus, qui non morabantur in Palatio, ac eorum caput apellabatur *Protoſincellus*, ſicuti in Curiis Romani Pontificis decorantur quidam titulo *Cubicularii*, abſque eo quod morentur ac ſerviant in Palatio Papali, & dicuntur *Cubicularii bonoris*.

§. XXXIV.

De gradu Canonicorum.

Ex gradibus Sacramenti Ordinis in Eccleſia Latina præcipuum honoratioremque locum tenent Canonici, maxime Cathedralium, utpote Epiſcopo magis coniuncti, cum quo Collegium, ſeu Capitulum conſtituunt, & ſunt totius Diœceſis veluti Senatus.

Nomen Canonici derivatur a verbo *Canon* ſeu *regula*, & hoc nomen attribuebatur olim omnibus Clericis alicuius Eccleſiæ ſervitio addictis, & in matriculam eius Eccleſiæ relatis, cuius ſumptibus ſuſtentabantur. Prioribus ſæculis maior pars Cleri (Presbyteri ſcilicet & Diaconi, qui in Civitate Epiſcopali morabantur, curamque animarum gerebant) ſemper fuit a latere Epiſcopi, tum inter preces, tum in omnibus functionibus publicis, unde cum Epiſcopo unum veluti corpus conſtituebant, ac ſenatum; qui hodie dicitur *Capitulum*: hiſce in omni negotio pro eorum conſilio convocatis, ad ea gerenda utebatur. Convocabat aliquando etiam per titulos rurales diſperſos, quæ Congregatio dicebatur *Synodus Epiſcopalis*, & hanc ſingulis annis cogere tenebatur Epiſcopus.

Unde ortum habuerint Canonici? Ex illis tamen, qui erant ſemper a latere Epiſcopi ortum, ſeu initium habuere Canonici Eccleſiarum Cathedralium, & ad eorum poſtea exemplum poſterioribus temporibus Canonici ſeu Capitula Eccleſiarum Collegiatarum. Unde nomen antea commune omnibus Clericis ſervitio alicuius Eccleſiæ addictis, & in eius matriculam relatis, iis tantummodo ſervatum eſt, ac tributum Canonicis Cathedralium, & Collegiatarum, qui dicuntur ſæculares, ad differentiam Canonicorum Regularium, cum profeſſione ſolemni trium votorum in Monaſteriis viventium, ut ex variis conſtat Conciliis. Si tamen antiqua percurrantur monumenta clare apparebit non ex hoc ortum habuiſſe diverſam Canonicorum nomenclaturam Sæcularis, & Regularis, ſed ex ceſſatione vitæ communis, quæ contigit in Canonicis Cathedralium, & Collegiatarum; quia etiam a prioribus ſæculis poſt redditam quoque Eccleſiæ pacem hi Clerici cum ſuo Epiſcopo in Cathedrali, vel cum ſuo Præpoſito in Collegiatis vitam ducebant. Præclara exempla præſertim Canonicorum Cathedralium habentur in Euſebio Vercellenſi Epiſcopo, & maxime in D. Auguſtino, qui ſuos Clericos ad ſtatum Monachalem, ſeu ad paupertatem reduxit, ut ſublata omni proprietate ipſemet inter eos veluti minimus verſaretur. Nonnulli huic communioni, vitæ Monaſticæ auſteritates adiunxere, quantum per functiones Clericales fieri potuit. Clericis ita adunatis nomen Canonicorum aſſignatus fuit. Sed adhuc hoc nomen commune erat omnibus Clericis alicuius Eccleſiæ ſervitio addictis, & in matriculam eiuſdem Eccleſiæ relatis. Et hæc communitas ea eſt, quæ hodie Capitulum appellatur. Ibi Clerici iuniores educabantur & ex his educebantur Paſtores Noſocomiorum, & Oratoriorum. Illuc ſenes, & corpore invalidi ſe recipiebant. Communitas paulatim ſe ſeiunxit; & Clerici ad vitam ſingularem ſe reduxere. Verum ſæculo VIII. ineunte cœperunt Clerici appellari Canonici, non amplius ab illo Eccleſiæ canone ſeu matricula, cui inſcripti erant, ſed a canone ſeu regula quæ ipſis ſervanda indicebatur, nempe eo tempore, quo ad normam temporum Apoſtolorum, & D. Auguſtini cœperunt Clerici denuo ad vitam communem, quam deſeruerant, per ſuos Epiſcopos reduci; ideſt in Congregationem adgregari, quod præcipue adſcribendum eſt zelo, & ſolicitudini Crodogangi Metenſis, ſeu Medimatenſis Epiſcopi, qui fuit huius diſciplinæ inſtaurator, ut conſtat ex Eccleſiaſtica Hiſtoria illorum temporum; ipſe

enim Clericos ſuos ita adunavit, regulaſque ad normam Monachorum diſciplinæ ipſis præſcripſit, ad cujus exemplum ſtuduerunt etiam alii Epiſcopi idipſum inſtituere in ſuorum Canonicorum Collegio. Cum vero aliqua Capitula renuerint huic diſciplinæ ſe ſubjicere: hinc initium ſumpſit diverſa Canonicorum nomenclatura, Sæcularis ſcilicet, & Regularis; quia qui eam amplexi ſunt, cœperunt vocari Regulares Canonici, a regula nempe, ſub qua ad inſtar Monachorum, (qui a regula dici ſolent Regulares) abſque eo tamen quod ullo voto adſtringerentur, ut fit apud Monachos poſteriores, vivebant; & qui ſe ſubjicere renuerunt perſiſtendo in vita ſingulari, dicti ſunt Sæculares; quia unus ab alio ſejunctus juxta ſæcularem normam vivebant. Inter alios quamplurimos qui ſecuti ſunt Crodogangi zelum cum ſuo Clero fuerunt quamplurimi in Galliis, ubi hæc vita communis Clericorum maxime efloruit. Singulis autem hiſce Clericis commune erat Refectorium, Clauſtrum, Dormitorium cum ſuo Epiſcopo vel Præpoſito. Etenim alii ex iis Canonicis erant Eccleſiarum Cathedralium juxta ædes Epiſcopi cum ipſomet viventes Epiſcopo, aut ſub ipſo, aut ſub alio Præpoſito. Alii Collegialium erant Eccleſiarum, qui nimirum ſub Præpoſito vitam agebant, ſeu in Civitate extra ædes Epiſcopales, ſeu etiam ruri. Iſtæ omnes Clericorum Congregationes *Capitularia Monaſteria* appellabantur. Lapſu tamen temporis denuo Canonici a communi vita ad ſingularem tranſierunt: ſed licet toleraverit Eccleſia hanc exterioris diſciplinæ in Canonicorum ordine immutationem, numquam circa ſanctitatem vitæ ſecundum Canones, ac Eccleſiaſticas regulas ſanctiores quidquam remiſit; immo ſemper immobilem ſuppoſuit. Ipſa Canonicalem profeſſionem, ac inſtitutionem, ut apparet conſideranti ipſas eſſentiales, & interiores ſtatus Canonicalis obligationes. Hinc ſæculo XV. de Canonicis non jam in communi, ſed ſingularem vitam agentibus, ait Dionyſius Carthuſianus; *Clerici vocantur Canonici, quoniam regularem ac rectam tenentur ducere vitam, vitiorumque obliquitates vitando; ſinceriter gradari juxta præfixa eis a SS. Patribus.* Hæc habet in Tractatu de vita Canonica.

De obligatione Canonicorum.

Canonici ſecundum eorum inſtitutum, non ſolum tenentur eſſe ſoliciti, in perfectione, & ſanctitate vitæ, ſed etiam intervenire quotidie, dummodo non ſint ægroti, aut legitime impediti ad per ſe recitandas, canendaſque horas Canonicas, tam nocturnas, quam diurnas, necnon ad alia officia tenentur, quæ in ſuis Eccleſiis celebrantur, aliaque munia obire debent, quæ juxta eorum ſtatuta per ipſos implenda ſunt. Sed cum alias jam de hoc fuſius actum ſit, ſatis erit hæc tranſeunter attigiſſe. P. Thomaſſin. Van-Eſpen. & alii.

Titulus Canonicatus, ut facile colligi poteſt ex dictis, eſt jus ſpirituale proveniens ex electione ſeu receptione alicujus in Fratrem ſeu Canonicum. Sic Innocentius cap. *cum Ul. 9. ff. Canonicos de conſtit.* & alii. Hoc autem jus ſpirituale quod præbet Canonica, conſiſtit 1. in jure habendi in Choro ſedem, vulgo *ſtallum*, & vocem in Capitulo. 2. conſiſtit in hoc, ut quamprimum facultas ſeſe obtulerit Canonico eam Canonicam legitime obtinenti, conferatur etiam Præbenda, ſeu competens portio fructuum Canonicalium; *Cap. relatum 9. de Præbend.* Si quis enim ſimpliciter in Canonicum receptus fuerit, antequam reditus Canonicales ei aſſignentur ſive conferantur, dicitur habere Canonicam, ideſt Canonicatum, non vero Præbendam; ſiquidem Præbenda ulterius importat jus ad percipiendos annuos fructus Canonicæ ſibi debitos ex titulo juris Canonicalis. Unde qui habet utrumque, is Canonicus Præbendatus appellatur. *cap. Sacr. 2. diſt. 70.*

§. XXXV.

De dignitatibus cœtus Canonicorum.

In Cœtu Canonicorum habentur quidam gradus Clericales dignitate inſigniti, ut Archipresbyteratus, Præpoſitura, Decanatus, Primiceriatus, Archidiaconatus &c. de quibus jam actum eſt in Tract. *de Beneficiis*, ubi de gradibus Clericalibus ipſis annexis. Unde ſufficiet hic breviter hoſce, quatenus in præſenti propoſito opus ſit, explicare.

Archipresbyteratus eſt dignitas, qua inſignitus præeſt aliis Presbyteris in animarum cura, quæ ordinarie in Cathedralibus ubi extat hæc dignitas eidem conjuncta eſt, & vices debet in Sacerdotalibus Epiſcopi ſupplere. Dixi *ubi extat hæc dignitas*; cum ſingulæ dignitates ſupra recenſitæ in qualibet Cathedrali non inveniantur omnes, quia in aliquibus prima dignitas eſt Præpoſitura, aut Decanatus. Ubi vero cum Archipresbytero habentur Præpoſitus, & Decanus, hi vi ſui inſtituti, quando cauſa ipſis

ipſis non incumbat Parochialis, ſunt nihilominus veluti Paſtores Canonicorum, & Cleri, & ideo de iure naturali, & divino tenentur ad reſidentiam, quidquid alii in contrarium ſibi perſuadeant; Alii enim dantur etiam hodie, quibus aliqua incumbunt officia, ſcilicet defendere iura, ſtatuta, ac privilegia ſuæ Eccleſiæ, ut aperte ſupponit Synodus Colonienſis.

Dignitas Decanatus inſtituta fuit inter Canonicos quando vitam communem agebant; ſicuti enim pro ſervanda diſciplina Monaſtica inter Monachos præter Abbatem & Præpoſitum erant varii Decani, ſic & in Monaſteriis Canonicalibus erant ſinus Decanus vel plures. Quare in pluribus Hiſpaniæ Eccleſiis Decani olim vocabantur *Priores*, teſte Innocentio III. Epiſt. 77. Cum enim Præpoſiti ob curam temporalium, ſpiritualem curam negligerent, & ob illa ſæpe abeſſe cogerentur a Congregatione; hinc tandem cura illa interior tranſlata eſt in Decanos. Unde ipſi Decani in pleriſque Eccleſiis capita Congregationis, ſaltem quoad diſciplinæ directionem conſtituti fuere. Hodie tamen in ſingulis Capitulis non eſt niſi unus Decanus, cui totius Cleri cura incumbit, & ſolet eſſe caput, & Præſes. Iuriſdictio Decani minime pendet a conſuetudine; & aliquando iuriſdictio non eſt apud Decanum, ſed penes Capitulum; interdum apud utrumque. Iure communi Decanus non habet iuriſdictionem contentioſam, ſed ſolum correctionalem.

Primicerius, qui hodie in aliquibus Eccleſiis Cantor dicitur, ita vocabatur quiſque in quibuſlibet officiis primus erat: Et ſic dicitur quia in Catalogo qui erat ex tabulis ceræ primus inſcribebatur. Hoc nomen fuit in uſu in Oriente. Alicubi vero ita appellabatur ille, qui ut caput Clericis omnibus Diacono inferioribus præerat; Cum ante toti Clero dominarentur Archidiaconi.

Archidiaconatus antiquitus erat dignitas, qua inſignitus erat primus Epiſcopi Miniſter in functionibus exterioribus, præcipue temporalibus. Sicut Diaconi generatim miniſtri erant Epiſcoporum, atque ab illorum nutu in primis pendebant; ſic mirum non eſt, ſi priores Diaconi pro arbitrio ab initio omnia Eccleſiarum negotia gerebant, itaut Archidiaconi, manus, & oculi Epiſcopi appellarentur: hinc Diaconi dicuntur Vicarii nati Epiſcopi, tametſi hodie deperdiderint illam poteſtatem, qua antiquitus pollebant. Poteſtas Diaconi verſabatur circa res exteriores; & licet Archidiaconi ſe extulerint etiam ſupra Presbyteros, numquam tamen ius fuit illis uſque ad ſæculum VI. in ſpiritualibus, Doctrinæ ſcilicet, Orationis, & Sacramentorum adminiſtrationis, ſicuti poſtea factum eſt, ut iam diximus agendo de Beneficiis.

Cantor ſeu Præcentor eſt dignitas, qua unus ex Canonicis conſtitutus eſt præfectus Cantoribus, iis nempe, qui divinas laudes canunt. Iliis præſcribit ordinem, modumque orandi & pſallendi, ſilentium indicit, eoſque a riſu & colloquiis cohibere debet, delinquentes monere, & ſi contumaces ſint, propria auctoritate corripere poteſt, præcipue eos diſtributionibus privando.

Theſaurarius ille dicitur, cui Eccleſiæ theſauri cura ac cuſtodia demandata eſt. Et licet hoc in aliquibus Eccleſiis Cathedralibus vel Collegiatis ſit Canonicalis dignitas, in aliis non eſt plus quam ſimplex officium.

Scholaſticus ſeu Scholaſtes, dum adhuc in Canonicorum Collegiis vita communis ſervabatur, erat ille, cui incumbebat humanas literas edocere pueros, adoleſcenteſque, ut pauſatim ad Clericalem vitam formarentur, ut etiam in Lateranenſi Concilio ſancitum fuit. Olim Scholaſteria ſeu munus Magiſtri erat ſimplex officium, a quo inſufficientes amoveri poterant. Verum ſtabilita ſingulari Canonicorum vita, & plerumque Canonicorum muniis in Beneficia evectis in aliquibus Eccleſiis, hoc quoque, ideſt munus Scholaſtici, in dignitatem evectum fuit. Cum tamen contingeret, ut ad Scholaſtici dignitatem etiam inſufficientes huic muneri eligerentur, abuſum emendavit Concilium Tridentinum ſeſſ. 23. cap. 18. *de reformat.* ſtatuendo, ut nonniſi Doctoribus in Theologia vel Iure Canonico, ideſt idoneis perſonis talis dignitas conferatur. Immo iuſſit ut in Eccleſiis Cathedralibus & Collegiatis, ubi dignitas hæc non adeſſet, inſtitueretur, cum onere Theologiam, ſacramque Scripturam explanandi, & nunc hic vocatur Canonicus Theologalis.

Canonico Theologali a Concilio Trid. additus fuit Canonicus quoque Pœnitentiarius, ſeu Confeſſarius generalis, iuxta ſtatuta etiam Concilii Lateranenſis ſub Innocentio III. Hæc quæ ſummatim hic attinguntur, prout ordo exigit, melius videri poſſunt in Tractatu *de Beneficiis*, ubi agendo de officiis in Beneficia erectis, fuſius explanantur.

Li-

Digitized by Google

Licet non conſtet num antiquitus officium Œconomi gradum aliquem decoris conſtitueret in ordine Clericali; cum tamen notitia huius officii ſit magni momenti in Hiſtoria Eccleſiaſticæ diſciplinæ, hinc non prætermittendum hoc cenſui. Quia initio fundi Eccleſiaſtici non erant diviſi, ſed ad Epiſcopum & Clerum univerſum indiviſim, atque in ſolidum pertinebant; Auctoritas in eorum diſpenſatione pœnes Epiſcopum reſidebat, ut conſtat ex can. 25. Concil. Antiocheni. Tanta enim erat poteſtas Epiſcopi in eorumdem bonorum diſpenſatione, ut nullam ipſius rationem, niſi ſoli Deo reddere tenerentur, ut habetur in l. 2. *Conſtit. Apoſtolicar. cap. 35. & in can. 41. Apoſtolor.* Verum cum hac bonorum diſpenſatione avocarentur Epiſcopi a ſpiritualibus miniſteriis, & nonnumquam incularentur ſibi arrogare, quæ ad Eccleſiam pertinebant; ſtatuit Concilium Chalcedonenſe can. 26. ut omnes Eccleſiæ habentes Epiſcopum, haberent quoque œconomum de Clero proprio, qui ſecundum proprii Epiſcopi iudicium res Eccleſiaſticas diſpenſaret. Poteſtas autem conſtituendi œconomum aliquando fuit pœnes ſolum Epiſcopum, ut eruitur ex Act. 9. cit. Concil. Chalcedon. aliquando pœnes Epiſcopum ſimul, & Clerum, ut teſtatur Theophilus Alexandrinus in commentario apud Balſamon. c. 9. P. Contenſonus, Van-Eſpen.

§. XXXVI.

De Parochis.

Quid nomine Parochi. Parochi apud Ethnicos illi vocabantur, qui Legaris publice Romam miſſis ſalem, & ligna præparabant, ideſt illi, qui Legatis Regum, Principum ac Rerumpublicarum ſecum hoſpitio receptis neceſſaria omnia ſuppeditabant, ut referunt inter alios Petrus Gregorius Syntag. iuris l. 26. cap. 30. n. 9. & Barboſa *de offic. & poteſt. Parochi* p. 1. cap. 1. n. 1. & alii. Unde cenſent quidam, ad inſtar iſtorum dictos fuiſſe Parochos in Eccleſia Catholica Sacerdotes, qui auctoritate Epiſcopi Eccleſiis præficiuntur, quia populis miniſtrant omnia neceſſaria ad paſcendas animas. Alii tamen putant quod illi ita dicti ſint quaſi Paræchus. Paræchus autem Græcis eſt incola ſeu habitator in loco, ut habet l. *Pupillus* 399. §. *de verborum ſignificatione*. Sic Barboſa cum aliis lo. cit. n. 3. Parochus nunc vero ſeu Paræchus dicitur a Parochia, ſeu Paræcia, cui præpoſitus eſt.

Ex Parochis vero aliqui vocantur *Plebani*, ut in cap. *Scriptum eſt de elect.* qui videlicet curam exercent animarum in Plebania habente ſub ſe plures Eccleſias, vel Capellas; *cap. ſtatutum. Ne Clerici* in 6. & ita appellati ſunt a Plebe, vel populo, qui ſub eorum cura regitur; & habet ſe Plebanus cum cæteris curatis unius plebis, ſicuti Archiepiſcopus cum Suffraganeis ſuæ Provinciæ: Barboſa l. cit. n. 5. cum aliis; & hic eſt gradus Presbyteratus, qui quoad honorificentiam venit ſtatim poſt gradum Epiſcopatus. Aliqui vocantur *Rectores*; quia Plebem, & populum ſibi commiſſum cum cura regunt, iuxta caput, *ut quis Presbyter* 3. *de vita, & honeſt. Clericor.* & cap. *in Eccleſiis* 1. *de Capellis Monachor.* & eorum Beneficium vocatur *Rectoria cap. cum olim* 28. *de Præbend.* Aliqui vocantur *Capellani*, & ſunt hi, qui in Eccleſiis Monachorum curam animarum exercent; ut in cap. *in Eccleſiis* 1. de *Capellis Monachor.* Aliqui vocantur *Sacerdotes proprii*: Sacerdos autem proprius vocatur inviolabiliter Parochiæ Rector *cap. Utriuſque ſexus* 12. *de Pœnitentia & Remiſſ.* Aliqui vocantur ſimpliciter *Curati*; ſic dicti a Cura, quam de regendis ovibus ſuſceperunt, & ut plurimum ii Curati ſunt amovibiles & alicubi dicuntur etiam *Vicarii*. Hic vero titulus alicubi tribuitur etiam Curatis inamovibilibus, ut videtur aliquibus in locis Foriiulii, ac præcipue in Concordienſi Diœceſi: Alii appellantur *Archipresbyteri*, & aliqui *Præpoſiti*. Archipresbyter idem ſonat, ac primus, & dignior aliis Presbyteris, ſicuti etiam Præpoſitus, nempe qui aliis præeſt in his, quæ ſunt Archipresbyteralis officii, non ſecus ac primus, & dignior inter Diaconos eſt Archidiaconus, & primus & dignior inter Epiſcopos Archiepiſcopus. *Archon enim* Græce *primum* ſeu *Principem* ſonat, & *Presbyter* Græce, *ſenior* Latine interpretatur; Hinc Sacerdotes non tantum propter ætatem vel decrepitam ſenectutem, ſed propter honorem, & dignitatem Eccleſiaſticam, quam acceperunt Presbyteri vocantur *cap. Clerici* §. *Presbyt. diſt.* 1. Et Archipresbyteri ſicuti etiam Præpoſiti ſunt Parochi maiorum Eccleſiarum. Archipresbyter dupliciter, ut antea diximus, accipitur; Unus eſt Urbanus, & alter Ruralis ſeu Foraneus *cap. offic.* 3. *de offic. Archipresbyt.* & cap. *ut ſingulæ* 4. Archipresbyter Urbanus, ſeu Civitatis eſt, qui in Urbe Epiſcopali conſtitutus ordinarie præeſt cæteris Presbyteris in agenda cura animarum, & vices Epiſcopi ſupplet **Archipresbyter alter Urbanus, alter Ruralis.**

in

in divinis officiis *cap. Archipreſb.* l. 1. & cap. *officii Archipresbyteri*. Et hic ſolet etiam dici in Eccleſiis Cathedralibus, necnon in Collegiatis Decanus, & in aliquibus poſteriorum Præpoſitus, quamvis aliquibus in Eccleſiis Cathedralibus, & Collegiatis Decanus aliter ſignificet, ut diximus agendo de beneficiis, quibus adiuncta eſt aliqua Eccleſiaſtica dignitas *Cap. ad hæc de offic. Archidiac.* & ſolent etiam appellari Archipresbyteri ſeu Decani Urbani, & Civitatenſes, qui in Eccleſiis Collegiatis præſunt aliis Presbyteris: Barbo. *l. iuris Eccleſiaſt. cap.* 25. n. 6. Archipresbyter Ruralis ſeu Foraneus dicitur, qui extra Civitatem in certa parte Diœceſis, ſeu in ſuo Vicariatu præeſt cæteris Presbyteris per Minores titulos, ſeu Eccleſias habitantibus, eorumque & Plebis curam & inſpectionem habet: *cap. ut ſingulæ* 4. *hoc tit.* & cap. *ſi in Plebib.* 20. *diſt.* 62. Eccleſiæ vero quæ per Archipresbyteros rurales reguntur cum animarum cura, ut plurimum cum ſint Eccleſiæ Maiores, ſunt etiam Matrices, quæ antiquitus dicebantur Eccleſiæ baptiſmales.

Qui Archipresbyteri Rurales & qua. de eorum officium

De officio Archipresbyteri Urbani.

Officium Archipresbyteri Urbani ſeu Civitatenſis Eccleſiæ Cathedralis de iure communi eſt curare ut cæteri Sacerdotes divina officia, & Miſſas rite celebrent, abſentis Epiſcopi vices ſupplere, præſentis munus ſublevare in omnibus his, quæ ſunt officii Sacerdotalis, ut Miſſarum ſolemnia celebrare, audire confeſſiones, aliaque Eccleſiæ Sacramenta fidelibus miniſtrare. Tandem benedicere, aliaque Sacerdotis officia peragere, vel aliis peragenda iniungere, & qualiter ita peragantur fideliter referre; *Cap. per Lect.* 1. *diſt.* 2. verbo *Archipreſb.* & ſic alibi in iure. Nam ſicuti Archidiaconus debet Epiſcopo in his, quæ ſunt miniſtri officium, inſervire; ſic Archipresbyter in his quæ ſunt muneris Sacerdotalis. Unde uterque eſt Vicarius Epiſcopi a iure datus, ſeu ut vocant *natus*. Cum hoc tamen diſcrimine, quod Archipresbyter eſt Vicarius natus Epiſcopi in ſpiritualibus, Archidiaconus vero eſt Vicarius Epiſcopi natus quoad iuriſdictionem in temporalibus: *Cap. ad hoc de offic. Archidiac.* cap. 1. *de offic. Archipreſbyt.* ſic Cardin. de Luca in eodem loco *n.* 1. *de præeminent.* diſc. 20. n. 13. Hodie tamen quæ iſtis Vicariis natis Epiſcopi de iure competebant, fere ubique abierunt in diſſuetudinem, ideoque reſpectu officii ab iſtis præſtandi, in omnibus, & per omnia ſtandum eſt cuiuſque Eccleſiæ laudabili præſcriptæ conſuetudini, cum iſta iuri ſcripto in officiis prævaleat: *Cap. cum olim de conſuetud. & cap. ad hæc de exceſſib. Prælator.* Innocent. Sylveſ. & alii communiter.

§. XXXVII.

De Origine Parochorum.

Parochi divinæ ſunt inſtitutionis; cum doceat Traditio, Parochos, ſeu Curatos ſucceſſiſſe ſeptuaginta duobus diſcipulis, ſicuti Epiſcopi Apoſtolis, *ſeptuaginta* (ait Origenes in Epiſt. ad Rom. cap. 16.) *& ipſi Apoſtoli nominati ſunt*. Chryſoſtomus in primam Epiſt. ad Corinth. idem aſſerit; *erant ut alii Apoſtoli ſeptuaginta duo*. Sic Beda in Evangel. Lucæ *l.* 3. *cap.* 10. Et equidem ex quo cœperunt multiplicari fideles ut Epiſcopi non amplius ſatis eſſent, ad implenda quæ neceſſaria erant ad ſpiritualem eorum Curam, ſtatim ſemper, & ubique exciterunt inferiores Paſtores, qui ſub Epiſcopis Urbium Eccleſias regebant. Et hoc patet ex verbis Apoſt. ad Tit. 1. *Reliqui te Cretæ, ut conſtituas per Civitates Presbyteros*. Necnon Act. 20. *A Mileto autem mittens Epheſum, vocavit Maiores natu Eccleſiæ*. Quibus verbis *Maiores natu* Irenæus docet intelligendos eſſe varios Epheſinæ Urbis Paſtores, quos nunc *Curatos* vocamus. Antequam igitur multiplicarentur fideles nullus in agris & villis, immo in urbibus ipſis, cum exiguus eſſet Fidelium numerus, aderat Parochus, ſed ſolus Epiſcopus unicus erat Paſtor, ſicuti unica, & hæc in Urbe, erat Eccleſia, ut conſtat ex S. Iuſtino Apolog. 2. Et ut maiori cautella unitas ſervaretur Epiſcopus ſolus ſacrum celebrabat, ac ab eius manu tum Laici, tum Clerici omnes, ſicuti etiam Presbyteri Euchariſtiam recipiebant. Sic apparet ex lib. Conſtit. Apoſtolicar. cap. 13. ubi hæc leguntur. *Poſtea communicet Epiſcopus, deinde Presbyteri, & Diaconi*.

Cum vero procedente tempore Fidelium numerus multiplicaretur, plures Eccleſiæ in eadem Urbe erigi cœperunt, ita ut tamen Presbyteri, quibus cura earumdem Eccleſiarum credebatur, non haberent poteſtatem Miſſam in illis Eccleſiis celebrandi, ne occaſio ſchiſmatis præberetur, ut ait Innoc. I. in Epiſt. ad Decent: Sed cum tandem impoſſibile eſſet ut Epiſcopi ſua munia per ſe implere valerent, paulatim conceſſum fuit Parochis ut ea ſupplerent. Unde cœperunt Presbyteri Miſſas in ſuis Capellis celebrare, non ſtatim tamen cum

me-

Digitized by Google

materia per ipſos conſecrata, ſed ab Epiſcopo, a quo eam recipere tenebantur, ne inde Presbyteri occaſionem arriperent inſurgendi contra Epiſcopum. Quocirca initio Miſſam celebrabant tantum modo expræ ſanctificatis, ut conſtat ex vita Syriaci Papæ, & id hic refert P. Contenſonus. Poſtea vero ipſis datum fuit Miſſam complete celebrare, per materiæ nempe conſecrationem; immo excepta ordinatione, omnia alia munera peragere; ita tamen ut in illis muniis exequendis ſemper ab Epiſcopo dependerent, ſicuti habetur ex Concil. Carthagin. III. can. 32. 36. Toletano I. can 2. Carthagin. IV. can. 10 Quare munia ferme omnia Epiſcoporum fuere communia etiam Presbyteris; neque in hoc ratione aliqua læſa fuit Epiſcoporum auctoritas; quia, ut diximus, non poterant Presbyteri munia illa ſine Epiſcopi licentia obire. Poteſtas tamen confirmandi pœnes Parochos univerſim non obtinuit, ſed in aliqua tantummodo Eccleſia habuere poteſtatem excommunicandi, quam ſenſim amiſere, ut habemus ex D. Thom. *ſupplem. q. 22. art.* 1. P. Contenſonus.

§. XXXVIII.

De Iuribus, & Officiis, quæ erant antiquitus & nunc quoque ſunt Parochorum.

Varia antiquitus fuerunt Parochorum iura, & 1. Parochorum urbicorum Collegium erat quaſi Senatus Epiſcopi, in quo de cauſſis maioribus agebatur, cui & vicini Epiſcopi ſæpius aderant. Concilium enim in quo Alexander Alexandrinus Patriarcha damnavit Arii hæreſim conſtabat ex Presbyteris. 2. Parochi poterant mulctare contumaces pœna excommunicationis, ut habetur ex D. Hieronymo in Epiſt. ad Heliodorum; *Mihi* (ait S. D.) *ante Presbyteratum ſedere non licet: illi ſi peccavero licet me tradere Sathanæ in interitum Carnis, ut Spiritus ſalvus fiat*. 3. In Occidente poterant Parochi Pſalmiſtas, ſeu Cantores creare, ut ex Concil. IV. Carthagin. cap. 10. Hi vero Pſalmiſtæ tam in Oriente, quam in Occidente inſcripti erant Clericorum Catalogo: *Clericorum nomen* (dixerunt PP. Carthaginenſis Concil. III.) *etiam Lectores & Pſalmiſtæ & Oſtiarii tenent*. Aliquibus in locis ſibi arrogarunt ius ordinandi Acolythos, ſed repreſſi ſunt a Gelaſio Papa, ut in eius Epiſt. 9. 4. Cum præter Cathedralem, alia non extabat Eccleſia, Parochi non poterant quidem paſſim, & ordinarie abſolvere pœnitentes publicos, ſed poterant abſente Epiſcopo, ſi publicæ pœnitentiæ damnatus urgeret, ut ex Concil. Eliberitano can. 32. 5. Licet Parochi quatuor prioribus ſæculis non ordinarie baptizarent ſolemniter, ut iam alias dictum eſt, contulerunt tamen poſtea hoc Sacramentum, ut evincitur ex Innocentio Papa I. qui in Epiſtola ad Decent. cap. 3. prohibetur aperte baptiſmum a Presbyteris dari. Et cap. 8. addit laudatus Pontifex, Presbyteros ſua ætate, ſicuti nunc, paſſim miniſtraſſe Sacramentum extremæ unctionis. 6. Quovis tempore Parochi una cum Epiſcopo Sacrificium pro populo ſibi credito obtulere, illis etiam temporibus, quando mos erat diebus quoque feſtivis ſemel tantum offerendi. Semper pariter verbum Dei diſpenſarunt iiſdem populis & apud Græcos etiam præſente Epiſcopo. In Occidente vero uſque ad ſæculum quintum, ſaltem in Africa, hoc fiebat ubi aberat Epiſcopus. Hoc autem onus docuit Concil. Trident. ſeſſ. 23. *de reform. cap.* 1. poſt antiquos Patres, qui pariter hoc docuere, incumbere Paſtoribus iure divino. Huiuſcemodi officia præſtare debent Parochi niſi ſint impediti per ſe, minime per aliquem ſubſtitutum, ut tradit laudata Trident. Synodus ſeſſ. 5. *de reform.* cap. 2. Circa vero culpam, quam incurrat Parochus hæc munia omittendo, præcipue concionem, & inſtructionem, docet P. Iuveninus in ſuo *comment. Hiſtor de Sacram.* peccare mortaliter, quoties ſileat per illud temporis ſpatium, intra quod ſpectata rei natura peccare valeat populus defectu requiſitæ cognitionis, aut commonitionis, quæ impedimentum peccatis attuliſſet.

§. XXXIX.

De Epiſcopatu.

Epiſcopus Græcum vocabulum eſt ductum a verbo quod Latine vertitur ſpeculor, conſidero, ſuperintendo. Unde Epiſcopus idem eſt, ac ſuperinſpector, ſpeculator, ac ſuperintendens. Hinc bene, & ſapienter S. Auguſtinus l. 19. *de Civit. Dei* ait, *Epiſcopatus nomen eſſe operis, non honoris, atque inde ductum vocabulum, quod ille qui præficitur, eis quibus præficitur ſuperintendit, curam eorum ſcilicet gerens*. Et ab eodem S. D. aliquando dicitur Presbyter ſummus Sacerdos. Nam & in veteri Gloſſario apud Du-Cangium Epiſcopus dicitur *Viſitator, Superſpectator, Speculator*. Unde hoc nomen

def-

Digitized by Google

deſſumptum eſt ab eo quod minus eſt in Epiſcopatu; a poteſtate nimirum regendi myſticum Chriſti corpus, non vero a charaſtere per quem Epiſcopi pollent virtute generandi Eccleſiæ quam deſponſarunt Patres, & Paſtores. Quocirca Epiſcopi nomine in veteri Teſtamento appellabatur, qui Levitis præerat, ut 2. Eſdræ 11. 22. iuxta codices Græcos, Latinoſque. Apud Tertullianum Epiſcopi dicuntur etiam Præſidentes, quod nempe Fidelium ſynaxibus præeſſent, quæ ut plurimum non fierent ſine Epiſcopi interventu. Cæterum nomen Epiſcopi, ut ex S. Chryſoſtomo, non fuit ſemper proprium Sacerdotum primi ordinis: Aſſerit enim, tempore Apoſtolorum nomen Epiſcopi fuiſſe commune etiam aliis, nempe ſecundi generis Ordinis Sacerdotalis. Uſus tamen invaluit ut ſoli maiores Sacerdotes appellarentur *Epiſcopi*, qui dicuntur etiam *Antiſtites*, quaſi ante alios Clericos ſtantes, iiſque præſidentes; *Pontifices*, quia præ aliis multa poſſunt facere, *Eccleſiæque Principes*, ut apud S. Ignatium Epiſt. ad Syrmienſes, Origenem, Hilarium, alioſque.

Definitio Epiſcopatus. Conſtat igitur ex dictis, quod recte Epiſcopatus definiatur *Ordo Supremus, quo datur Presbytero poteſtas conferendi Sacramenta Confirmationis, & Ordinis, regendique Eccleſiam ſibi commiſſam, ideſt Clerum, & Populum ſeu Plebem*. Dicitur 1. *Ordo* ob rationes antea allatas, quibus probatum fuit indirecte & incidenter Epiſcopatum eſſe Ordinem diſtinctum a Presbyteratu. Dicitur 2. *Supremus*, quia Epiſcopatus eſt apex, & faſtigium Sacerdotii, ut S. Auguſtinus, ait l. quæſt. in Vetus, & Novum Teſtamentum; *quid eſt Epiſcopus, niſi primus Presbyter, ideſt ſummus Sacerdos*. Dicitur 3. *quo datur Presbytero*; quia ex dictis non poteſt eſſe Epiſcopus, qui prius non eſt Presbyter. Dicitur 4. *poteſtas conferendi* &c. quibus verbis deſignatur propria Epiſcopi poteſtas. Nam confirmare Neophitos, & ordinare Eccleſiæ miniſtros eſt poteſtas Ordinis non iuriſdictionis, quam habet Capitulum Sede vacante, & Epiſcopus non conſecratus. Dicitur 5. *& regendi Eccleſiam ipſi commiſſam*, ut denotetur poteſtas iuriſdictionis. Iuriſdictio enim eſt poteſtas gubernandi ſubditos in ius dicendo ſecundum leges, coercendo contumaces, puniendo trangreſſores. Quare Epiſcopus duplicem tenet poteſtatem, ordinis ſcilicet & iuriſdictionis, & hanc completam quando ſubditi ſibi ſint aſſignati, incompletam vero, antequam ſubditi ei aſſignentur, eo ferme pacto quo

Quid iuriſdictio importet? ſacerdoti tantummodo inaugurato convenit poteſtas remittendi peccata.

Ex tribus vocabulis ſeu nominibus Epiſcopi, Presbyteri, & Sacerdotis, veluti ſi indiſtincta eſſent ſynonima, ideſt univocæ ſignificationis, arripiunt Sectarii argumentum confundendi Epiſcopum, Presbyterum, & Sacerdotem, quando revera ſunt tres gradus diverſi; ac proinde ad tollendam omnem ambiguitatis occaſionem, licet alias de his egerimus, hic denuo explicare cenſui quem uſum nunc habeant, & olim habuerint. Et primo quidem ſi vocum Ethymologia expendatur, *Epiſcopus* ſignificat Inſpectorem; *Presbyter* Seniorem, alterum quorum officium, alterum ætatem ſignificat. Uſu tamen Catholicæ Eccleſiæ, ſicuti iam ante notavimus, nomen *Epiſcopi* aptatum eſt eis, qui in Eccleſiaſtica Hierarchia primi ſunt, ideſt præſunt tum Clero, tum Plebi; *Presbyteri* eis, qui ſecundum poſt Epiſcopos tenent locum, & præſunt Plebi; cum ut plurimum Presbyteri dicantur ii, qui regimini alicuius Parochialis Eccleſiæ ſunt præfecti. Hæc tamen diſtinctio non ſtatim ab initio Eccleſiæ inducta fuit, ſed promiſcue tam Epiſcopi vocabantur Presbyteri, quam Presbyteri Epiſcopi, ut habetur inter alia Scripturæ loca ad Philip. 1. ubi ſcribit Apoſtolus Epiſcopis & Diaconis Philippenſis Eccleſiæ, ubi certe denotat nomine Epiſcopi Presbyteros, quia unus tantum in ſingulis Civitatibus erat Epiſcopus. Sacerdotis tandem nomine intelliguntur illi, quibus eſt poteſtas ſacrificii offerendi, ſeu proprie hoc nomen ſignificat officium. Initio Chriſtianæ Religionis non invenitur hoc vocabulum attributum ſuis Sacerdotibus; quia cum adhuc perſiſteret templum Hieroſolymis, & Sacerdotes moſaycæ legis, qui ſecundum ſuum ritum ſacrificia ibi offerebant, ſacri ſcriptores caverunt exponere Sacerdotes Novæ Legis nomine Sacerdotis, ne pro Sacerdotibus Moſaycis reciperentur. Poſtquam vero deſtructum fuit Hieroſolymorum Templum, & eorum Sacerdotes, & ſacrificia expirarunt, inductum fuit ut divini ſacrificii miniſtri Sacerdotes appellarentur, & ſemper impoſterum ita ſunt appellati. Epiſcopatus igitur nomine intelligitur Paſtoralis dignitas, quæ Sacerdotio ſupereminet. Hanc exiſtere negavit, IV. ſæculo Aerius ex Arianorum ſecta docens nullum eſſe diſcrimen inter Epiſcopum, & Sacerdotem quemcumque, ſeu Presbyterum, ut refert D. Auguſt. l. *de Hæreſ.* hæreſi 53. S. item Epipha-

phanius, qui oriri vidit hanc hæreſim, & hæreſi 75. graviſſime eam inſectatus eſt. Aerium ſecutus eſt Wicleffus ſæculo XIV. & ſæculo XV. eumdem errorem ſuſcitavit Calvinus, ut habetur in ſuo l. 4. *Inſtitut.* Impietatem hanc damnavit Concil. Tridentinum anathemate ſeſſ. 23. can. 7. pro poteſtate Ordinis, & poteſtate iuriſdictionis can. 6. in quo ſic habet. *Si quis dixerit, in Eccleſia Catholica non eſſe Hierarchiam divina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, Presbyteris & miniſtris; anathema ſit*. Contra quos ſit.

§. XL.

De Epiſcoporum poteſtate.

Epiſcopalis poteſtas ex divina ordinatione, ideſt iure divino maior eſt, ac ſuperior ſacerdotali: & hoc pertinet ad fidem, ut declaratum eſt a Concilio Tridentino ſeſſ. 23. can. 6. & 7. quod dictum intelligitur quoad utramque poteſtatem qua pollent Epiſcopi, tum Ordinis ſcilicet, tum iuriſdictionis. Ordinis quidem; quia Epiſcopus habet poteſtatem conficiendi quædam Sacramenta, Confirmationis videlicet, & Ordinandi ſacros miniſtros, Chriſma conficiendi, conſecrandi Altaria, ac templa, quæ munia nullo modo præſtari poſſunt a Presbytero, adeo ut ſi auderet ea facere, nulla eſſent, ideſt nihil efficeret, non ſecus ac ſi Diaconus conſecraret, & Sacramentaliter peccata remitteret, cum poteſtas eiuſmodi officiorum conferatur per Ordinem Presbyteratus, & minime per ordinem Diaconatus. Igitur Epiſcopus ex divina inſtitutione habet ex vi ſui Ordinis Epiſcopatus maiorem ſuperioremque poteſtatem, quam ex vi ſui Ordinis qui ſolum eſt Presbyter; alias ſi eadem eſſet poteſtas in Epiſcopo, ac in Presbytero, poſſet hic valide peragere ea omnia, quæ fiunt ab Epiſcopo: quia cum in his, quæ reſpiciunt poteſtatem Ordinis nihil poſſit quoad validitatem impedire Eccleſia vetando; hinc ſi non minus, quam Ordini Epiſcopatus, Ordini etiam Presbyteratus collata eſſet a Chriſto Domino ipſa poteſtas, illicite quidem efficeret Presbyter ea quæ ſunt ſui Ordinis ſi ex iuſta cauſſa ei ab Eccleſia prohiberetur, ſed valide; ſicuti valide baptizaret Diaconus; immo etiam Laicus præſente, & reluctante Presbytero, licet hic ſit ordinarius huius Sacramenti miniſter, & ipſo præſente, ſine iuſta cauſſa, vetet Eccleſia ut nedum Laicus, ſed Diaconus etiam baptizet.

Non ſecus vero ac poteſtas Ordinis, poteſtas etiam iuriſdictionis Epiſcopi maior eſt, & ſuperior ex divina Chriſti inſtitutione, ſeu iure divino iuriſdictione illa, quæ eſt Presbyteratus. Nam Epiſcopus poteſt excommunicare, indulgentias largiri, Confeſſarios approbare, quæ omnia ſi facere auderet Sacerdos, etiam Parochialis, nihil ageret, ideſt nulla eſſent & invalida. Aliter eſſet autem ſi Chriſtus Dominus Epiſcopum, & Sacerdotem feciſſet pares in iuriſdictionis poteſtate.

Et veritas hæc ex eo confirmatur, quod Epiſcopi ſunt Presbyterorum iudices, ut conſtat ex 1. ad Timoth. 5. *Adverſus Presbyterum nolli accuſationem recipere, niſi ſub duobus, aut tribus teſtibus*. Et ad Tit. 1. legitur quod Apoſtolus reliquerit Titum iam factum Epiſcopum Cretæ, ut non ſolum corrigat ſuo iudicio defectus, quos inveniret, ſed etiam ut Presbyteros conſtitueret per loca, ubi opus foret. *Huius gratia reliqui te Cretæ, ut ea, quæ deſunt corrigas, & conſtituas per Civitates Presbyteros*. Iſta autem iuriſdictio ſemper fuit in Epiſcopis, ſecundum Chriſti Domini inſtitutionem, quæ revera patet præcipue ex ordine quem ipſe tenuit reſpectu ſuorum Diſcipulorum. Nam, ut habetur Lucæ 6. ex iiſdem diſcipulis alios præpoſuit, nempe duodecim conſtituit Apoſtolos, quibus ſuccedunt Epiſcopi in primo dignitatis gradu; alios vero ſeptuaginta duos, quibus ſuccedunt Sacerdotes, in ſecundo gradu, ut Lucæ 10. Etenim Apoſtolis non vero Diſcipulis dixit Ioann. 20. *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos*. Et Matth. 28. *Data eſt mihi omnis poteſtas in Cœlo, & in terra: euntes ergo docete omnes gentes*. Hinc Epiſcopi ſemper agniti fuere Principes, & iudices in Eccleſia, ac proinde reſident in Conciliis Generalibus cum ſuffragio deciſivo, non ut Conſultores, ſed ut iudices, quod non agnoſcitur convenire Presbyteris etiam curam animarum gerentibus. Sic in veteri teſtamento maior erat auctoritas Pontificum, quam Sacerdotum. Cum igitur diſpoſitio illius Teſtamenti eſſet figura Eccleſiæ Chriſti, in hac quoque maior ac Superior eſſe debet ex divina ordinatione auctoritas Epiſcoporum, quam Sacerdotum. Et equidem cum Epiſcopi ſuccedant Apoſtolis, Presbyteri locum teneant 72. diſcipulorum, ut ſupra notavimus, & docent ex ſummis Pontificibus Anacletus Epiſt. 3. Damaſus Epiſt. 40. S. Leo Epiſt. 88. ſicuti iam conſtat ex Scriptura, & ex Traditione; ut habetur in Origene Gre-

Gregorio Niſſeno, Ignatio, Tertulliano, Cypriano, aliiſve; ſicut maior erat Apoſtolorum, quam Diſcipulorum poteſtas, (ut etiam exinde patet, quod S. Matthias ex Diſcipulorum numero evectus ſit ad faſtigium Apoſtolatus) ita Deo ordinante; ſic maior erit poteſtas Epiſcopotum quam Sacerdotum.

Opponitur ab Adverſatiis, quod in Scripturis ut in 1. ad Timoth. 5. Act. 20. ad Titum 1. Epiſcopus & Presbyter pro eodem accipitur; & item quod Patres ita ſentiunt, ut clare inter alios loquitur D. Hieronymus, qui in cap. 1. ad Titum inter alia ſic habet: *Epiſcopi noverint ſe magis conſuetudine, quam diſpoſitione Dominicæ veritatis Presbyteris eſſe maiores*; & S. Auguſt. conſone loquitur Doctori Maximo dum ait Epiſcopatum Presbyterio maiorem eſſe ſecundum honorum vocabula, quæ iam Eccleſiæ uſus obtinuit. Sed hæc facile ſolvi poſſunt ex ſupra notatis in explicatione vocabulorum Epiſcopi, & Presbyteri: Videlicet, quod initio nomen Epiſcopi, & Presbyteri promiſcue utrique gradui commune erat, unde ſic intelligenda ſunt loca Apoſtoli ad Timoth. & Titum, & illud D. Auguſtini. D. vero Hieronymus ita allegato loco locutus eſt, ut revocaret ad modeſtiam quoſdam Epiſcopos, qui nimis ſuper Sacerdotes inſolentius ſe extollebant. Cæteroquin, ut iam conſtat ex dictis in probationibus, nomen Epiſcopi, quod inſpectorem, & proviſorem ſignificat, initio ſumi cœpit plerumque ſpecialiter pro illo, qui in Ordine Eccleſiaſtico eſt primus: Sic Act. 20. legimus: *In quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos &c.* Et poſtea invaluit ut ſic ſemper acceptum ſit, & accipiatur.

§. LXI.

De iuriſdictione quam habent Epiſcopi, & iure quo eam habent ſuper Clerum, & Plebem.

Certum eſt, Epiſcopos iuriſdictionem habere tum in Clericos, tum in Plebem. Cum enim Epiſcopus ſit imago Chriſti eiuſque vices gerat in terris, quemadmodum Sacerdotio Chriſti convenit iuriſdictio, ſic & Epiſcopo: Nam ſicuti mutile non eſt Chriſti Sacerdotium, ita nec mutilum eſſe debet Sacerdotium Epiſcopi, quale eſſet ſi careret iuriſdictione, ſine qua nec ſolvere, nec ligare poſſet: Et hoc communiter docent SS. PP. & Conciliorum Canones, qui idcirco vetant ne Epiſcopus ſine certa Diœceſeos attributione conſecretur, qui quidem uſus in iiſdem Epiſcopis obſervatur, qui cæteris dantur Coadiutores; non enim ordinantur, quin alicui Eccleſiæ ſaltem in partibus Infidelium addicantur.

Hæc autem iuriſdictio Epiſcoporum in Clerum, & populum fidelem eſt iuris divini. Nam Apoſtolus conceptis terminis aſſerit Epiſcopos regimini Eccleſiæ fuiſſe præfectos a Spiritu Sancto Act. 20. *Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos poſuit Spiritus Sanctus Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo.* Cum autem regimen non detur ſine iuriſdictione; igitur ea, qua pollent Epiſcopi, eſt iuris divini, non ſecus ac eorum inſtitutio. Et hoc confirmarunt PP. Tridentini Concilii, aſſerendo Epiſcopos eſſe Apoſtolorum ſucceſſores. *Cæterum* (ait D. Hieronymus Epiſt. 85.) *omnes Apoſtolorum ſucceſſores ſunt.* Unde ſicuti cum quis loco alterius ſuccedit, eodem iure ei convenit regimen, ſeu iuriſdictio, quo prædeceſſori conveniebat; ſic eodem iure convenit Epiſcopis iuriſdictio, quo Apoſtolis conveniebat. Ex Concil. enim Tridenti. Epiſcopi capita ſunt Hierarchiæ Eccleſiaſticæ, quem gradum habent iure divino; cum enim certum ſit Eccleſiaſticam Hierarchiam eſſe divinæ inſtitutionis, certum quoque eſſe debet capita illius Hierarchiæ eſſe iuris divini, ac proinde & iuriſdictionem qua fruuntur, quæque in ratione capitis, & Principis eſſentialiter includitur.

Iuriſdi. ctio Epiſcoporum eſt de iure divino.

Iuriſdictionem, quæ de iure divino convenit Epiſcopis, ab ipſo Chriſto Domino immediate acceperunt, contra Ioannem a Turrecremata, qui l. 2. cap. 54. Summæ *de Eccleſia* docet, ipſos Apoſtolos non a Chriſto, ſed a D. Petro immediate ſuam habuiſſe iuriſdictionem; & contra etiam Bellarminum, qui tametſi ultro concedat Apoſtolos immediate a Chriſto iuriſdictionem accepiſſe, vult tamen Epiſcopis dari eam mediante Papa. Exemplum noſtræ propoſitionis contra Turrecrematam, ideſt reſpectu Apoſtolorum, eſt ipſe D. Paulus; qui nullo modo mediante, ſed immediate iuriſdictionem ſui Epiſcopatus a Chriſto obtinuit, ut ipſe teſtatur ad Galat. 1. ubi ſic habet: *non ab hominibus, neque per hominem, ſed per Ieſum Chriſtum & Deum Patrem.* Et rurſus ait cap. 2. eiuſdem Epiſt. *Mihi enim, qui videbantur eſſe aliquid, nihil contulerunt.* Item Matthiæ conſtat manifeſte iuriſdictionem immediate datam fuiſſe, ut evincitur ex Act. Apoſt. quæ fidem fa-

faciunt ipſum ne electum quidem fuiſſe ab Apoſtolis, ſed divinitus demonſtrata electione ſtatim Collegio Apoſtolorum fuiſſe annumeratum: Et quod de iis duobus contigit, factum fuit etiam in aliis Apoſtolis, dum teſtatur Scriptura, ſingulos immediate conſtitutos fuiſſe Apoſtolos, ut Lucæ 6. *vocavit diſcipulos ſuos; & elegit duodecim ex ipſis, quos Apoſtolos nominavit*. Et conſtat ex eadem Scriptura, claves, ſeu iuriſdictionem immediate promiſſam fuiſſe ſingulis Apoſtolis, Matth. 18. *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis ſuper terram &c.* Conſtat item immediate miſſos fuiſſe a Chriſto Domino tum ad prædicandum Evangelium, tum ad Sacramenta conferenda ut Matth. 28. *Et dixit eis, Data eſt mihi omnis poteſtas ..... Euntes in mundum univerſum prædicate Evangelium omni creaturæ, baptizantes eos*. Conſtat ſimiliter eos immediate a Chriſto miſſos fuiſſe ad gubernandam ſuam Eccleſiam, ſicuti Chriſtus miſſus fuerat a Patre ad ipſius regimen. *Sicuti miſit me Pater, & ego mitto vos. Hæc cum dixiſſet inſufflavit in eos, & dixit: Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis &c.* Igitur per ſuam a Criſto miſſionem, ab ipſo iuriſdictionem immediate acceperunt. Huiuſcemodi iuriſdictione uſus eſt D. Paulus 1. Corinth. 5. ubi inceſtuoſum damnavit excommunicatione; uſi ſunt & alii Apoſtoli, qui Concilium Hieroſolymis de ſoluta Moſayca lege celebrarunt. Et hæc eſt Patrum Traditio.

Quod vero Epiſcopi contra Bellarmini ſententiam, immediate iuriſdictionem habeant a Chriſto Domino, non mediante ſummo Pontifice, patet evidenter ex eorum ſucceſſione loco aliorum Apoſtolorum, non ſecus ac Papa Petro Apoſtolorum Principi ſuccedit. Et de tali Epiſcoporum Apoſtolis ſucceſſione habentur non pauca Sanctorum Patrum teſtimonia, Conciliorum, ac ſummorum Pontificum. Nam ita tradit S. Cyprianus Epiſt. 69. ubi eos vocat Apoſtolorum Vicarios, quibus dictum ſit quod Chriſtus Dominus dixit Apoſtolis. Eodemque modo loquitur D. Hieronymus Epiſt. 1. *Abſit* (ibi ait) *ut de iis quidquam ſiniſtrum loquar, qui Apoſtolico gradui ſuccedentes....... Qui claves regni cœlorum habentes, quodammodo ante iudicii diem iudicant*. Sic Concilium Aquiſgranen. cap. 9. *Cæteri Apoſtoli in toto Orbe diſperſi Evangelium prædicarunt, quibus decedentibus ſucceſſerunt Epiſcopi, qui ſunt conſtituti per totum mundum in ſedibus Apoſtolorum*. Sic Nicolaus Papa in Epiſt. 47. Sic Eugenius IV. in Decreto pro Armenorum inſtructione, in quo ſic habetur. *De ſolis Apoſtolis legitur; quorum vices tenent Epiſcopi*. Et eodem loquendi modo utuntur PP. Concil. Trident. ſeſſ. 23.

Ex illa porro ſucceſſione evidenter colligitur, Epiſcopos non a Papa, ſed immediate ab ipſo Chriſto Domino ſuam habere iuriſdictionem; cum ratio ſucceſſionis exigat ut ſucceſſor ius ſuum, ſuamque habeat poteſtatem ab eodem, a quo habuit prædeceſſor. Quocirca cum Apoſtoli, ut iam clariſſime oſtendimus ex Scripturæ teſtimonio, non a Petro, ſed immediate a Chriſto Domino ſuam iuriſdictionem acceperint, ab eodem igitur Chriſto Domino etiam Epiſcopi immediate obtinent. Et hoc aperte demonſtratur ex eo ipſo, quod Romanus Pontifex a Deo immediate ſuam accipiat iuriſdictionem, quam tenet ſuper omnes orbis terrarum Gentes, quia Petro ſuccedit, qui a Chriſto Domino conſtitutus eſt caput viſibile totius Eccleſiæ. Et omiſſis teſtimoniis Patrum, qui hoc tradiderunt, Cypriani Epiſt. 65. Firmiliani Epiſt. ad Cyprianum quæ eſt 75. inter Epiſtolas S Cypriani, D. Hieronymi Epiſt. 85. ſolas afferam ſummorum Pontificum auctoritates, quæ manifeſte demonſtrant, ipſos quoque contra ſe ipſos in favorem Epiſcopalis dignitatis, & veritatis ita ſenſiſſe. Et 1. Nicolaus primus Epiſt. 47. ſic loquitur: *Subiturus tamen ad Cœlos hanc* (Eccleſiam) *Apoſtolis commendavit, ac per eos tamquam hæreditario iure ſucceſſoribus eorum, nobis ſcilicet, quos Paſtores, & Epiſcopos, ac Pontifices ſuper ipſam conſtituit*. Ecce quod parem facit ſuæ ſucceſſioni in Petri Apoſtolorum Principis Primatu, ſucceſſionem Epiſcoporum aliis Apoſtolis. Unde cum ex hoc S. Pontifice Epiſcopi hæreditario iure in eorum poteſtate, & dignitate ſuccedant Apoſtolis, ſicuti Apoſtoli eam acceperunt a Chriſto; ita & ipſi ab eodem Chriſto obtinent. Sic habet Eugenius IV. in decreto pro Armenis. Et Concil. Tridenti. ſeſſ. 23. cap. 4. ait: *Sacroſancta Synodus declarat, præter cæteros Eccleſiaſticos gradus, Epiſcopos, qui in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt, ad hunc hierarchicum Ordinem præcipue pertinere, & poſitos ſicuti idem Apoſtolus ait a Spiritu Sancto regere Eccleſiam Dei*.

Neque ex hoc ſequitur tolli Eccleſiæ unitatem ſummique Pontificis Primatum, nullamve ita apparere Epiſcoporum a Pontifice dependentiam, ac illimitatam eſſe eorum iu-

iuriſdictionem, ſicuti erat in Apoſtolis, qui in toto Orbe actus hierarchicos exercere poterant, quia ad ſervandam Eccleſiæ unitatem non eſt neceſſe ut Epiſcopi iuriſdictionem recipiant mediate a Pontifice, ſed ſatis eſt quod Chriſtus Apoſtolorum ſucceſſores inſtituerit cum ſubordinatione illorum ad Petrum, iſtorum ad ſummum Pontificem. Sic in Republica Civili licet Rex per ſe immediate perſonas ſibi ſubditas & inferiores conſtituat ſupremos Iudices, nihilominus manet unitas, & Ordo, quæ competit imperio Monarchico. Et dependentia Epiſcoporum a ſummo Pontifice in hoc apparet, quod poteſtas Clavium data eſt ſummo Pontifici ac Epiſcopis, & his quidem cum ſubordinatione ad ſummum Pontificem Petri ſucceſſorem. Hinc in eis iuriſdictio limitatur, & extenditur a ſummo Pontifice, vel a Conciliis Œcumenicis, quæ totam repræſentant Eccleſiam, & a Chriſto immediate omnem habent iuriſdictionem, prout expedire videtur optimo Eccleſiæ regimini. Sic in Concilio Chalcedonenſi aucta fuit iuriſdictio Epiſcopi Hieroſolymitani, & imminuta iuriſdictio Antiocheni. Limitata fuit pariter ab Apoſtolis iuriſdictio Epiſcoporum, nonnulla præſcribendo ſcilicet iis, quos in Eccleſiis a ſe fundatis ordinaverant, ne deſtrueretur Ordo hierarchicus & perturbatio oriretur in Eccleſia, ſicuti revera fieret, ſi omnis Epiſcopus omnia ubique poſſet.

Opponunt Adverſarii textum S. Leonis, qui prima facie non levis videtur momenti; ait enim S. Pontifex Epiſt. 89. *huius muneris Sacramentum ita Dominus ad omnium Apoſtolorum officium voluit pertinere, ut in beatiſſimo Petro Apoſtolorum omnium ſummo principaliter collocaret, ut ab ipſo quodam capite dona ſua velut in corpus diffunderet*.

Reſpondetur, ibi S. Pontificem loqui de diffuſione tamquam exemplari, & miniſteriali, non vero tamquam per originem, ita ut ex ipſo tamquam ex capite poteſtas iuriſdictionis in alios ſive Apoſtolos, ſive Epiſcopos profluxerit. Et hanc ſolutionem velint nollint admittere coguntur Adverſarii, utpote quæ clariſſime ab ipſo S. Leone comprobetur, qui ſermone 3. in hoc ſenſu mentem ſuam expoſuit; *tranſivit quidem* (ait S. Pontifex hoc loco) *etiam in alios Apoſtolos ius poteſtatis iſtius, & ad omnes Eccleſias Principes decreti huius conſtitutio commeavit, ſed non fruſtra uni commendatur, quod omnibus intimetur. Petro enim hoc ideo ſingulariter creditur, quod cunctis Eccleſiæ Rectoribus Petri forma præponitur*. Quid clarius, amabo, inquirere poſſunt Adverſarii? Item fatentur ipſi Adverſarii Apoſtolos non a Petro, ſed a Chriſto immediate claves accepiſſe. Dicant igitur ipſi, quo ſenſu ſcribat S. Leo, cuius auctoritate ſuam ſtabiliunt ſententiam, *Chriſtum in Petro Apoſtolorum omnium ſummo* poteſtatem iuriſdictionis principaliter collocaſſe, ut ab ipſo quaſi quodam capite dona ſua velut in corpus ſuum diffunderet? Nam in eorum quoque ſententia eiuſmodi verba non ſimpliciter ad litteram accipienda ſunt, quaſi Apoſtoli gratiarum dona ex Petro hauſerint: ipſis enim hoc falſum videtur. Ergo dicendum eſt S. Pontificem ita ſcripſiſſe, quia Chriſtus ad Petri exemplum & ſimilitudinem alios Apoſtolos regendis Eccleſiis præpoſuit. Igitur & eorum ſucceſſores.

Nullius vero omnino eſt ponderis quod obiiciunt ex Bullis, quibus Epiſcopi inveſtiuntur, ideſt in poſſeſſionem mittuntur in ſuo Epiſcopatu per S. Romanam ſedem, quaſi per talem actum accipiant a Pontifice iuriſdictionem; & ex formula, qua utuntur Epiſcopi in ſuis litteris: *Ego N. Gratia Dei, & S. Sedis Apoſtolicæ Epiſcopus* &c. qua formula idem recognoſcunt, & fatentur. Nam per plurima ſæcula antequam bona Eccleſiaſtica ob eorum diviſionem in titulum beneficii erigerentur, non erat in uſu inveſtitura in beneficiis per dictas bullas Romanæ Curiæ, quod contigit poſt annum milleſimum, ut habetur in P. Thomaſſini *hiſt. Eccle. diſcipl. Vete, & Novæ*, ac in aliis; & præcipue, quando fiebant Paſtorum electiones, vel a Clero, & populo, vel a ſolo Clero, & conſtituebantur Epiſcopi in poſſeſſionem ſui Epiſcopatus ſine ulla dependentia a Romana Curia, ſalvo quod in teſtimonium reverentiæ debitæ ſummo Pontifici, qui omnium Eccleſiarum eſt caput, certiorem de tali electione eum reddebant. Dici enim poteſt quod dictæ Bullæ Pontificiæ nunc ſint veluti conditiones requiſitæ, quibus firmetur electio, ſine qua Epiſcopus accipere non poteſt iuriſdictionem ſuo gradui collatam in Apoſtolorum ſucceſſione. Et hoc confirmatur exemplo ipſius ſummi Pontificis, qui licet ex communi omnium Doctorum conſenſu habeat immediate a Chriſto Domino iuriſdictionem, quam exercet in totam Eccleſiam, ipſi tamen illa non communicatur, niſi mediante electione facta a Clero Romano.

Digitized by Google

Circa formulam qua nunc Epiſcopi in ſuis litteris ſe declarant conſtitutos in ſuo gradu, & iuribus Epiſcopalibus gratia ſedis Apoſtolicæ, non erat hæc formula in uſu antequam per Bullas Romanæ Curiæ mitterentur Epiſcopi in poſſeſſionem ſui Epiſcopatus, ſicuti nunc etiam non aſſueſcunt ea uti Orientales, immo nec plerique Occidentales in locis præcipue ubi eorum electio non ſpectat ad S. Sedem, ſed ad Clerum, vel ad Principem. Et qui ea utuntur, hoc ſolum ſervant in teſtimonium ſuæ pietatis, & obſervantiæ erga S. Sedem, non quia ab ea immediate ſuam iuriſdictionem accipiant. Primi, qui illam adhibuere formulam titulo ſingularis eorum in ſedem Romanam Clientelæ, vel obſervantiæ, vel coniunctionis, fuere Epiſcopi Latini Inſulæ Cypri: Eo enim nomine uſus eſt Archiepiſcopus Nicoſienſis in ſuis conſtitutionibus a ſe editis iam inde ab anno 1251. & ait Thomaſſinus fieri potuiſſe, ut ea conſuetudo ex hoc ortum habuerit, quod Archiepiſcopi Latini Cypri præcellentem auctoritatem habebant in Epiſcopos Græcos, Maronitas, Armenos ex inſtitutione, & beneficio Sedis Apoſtolicæ. Iſtos poſtea inter alios proxime imitati ſunt Archiepiſcopus Narbonenſis circa annum 1351. Archiepiſcopus Turonenſis an. 1365. Saliburgenſis in Germania an. 1417. Ita P. Thomaſſ. *p. 1. l. 1. cap. 9. in ſua Eccl. diſcip.*

§. XLII.

De Epiſcopatu quod ſit Ordo ac ideo Novæ legis Sacramentum.

Non levis verſatur inter Catholicos DD. controverſia ſupra Epiſcoporum conſecrationem, num revera ſit Ordo ſecundum ſignificationem, qua Ordo Sacramentum Novæ Legis ſignificat, & ſupra fuit definitus. Negant aliqui, ut Magiſter ſententiarum, & cum ipſo Valdenſis, S. Bonaventura, aliique. Verum oppoſita ſententia probabilior videtur, utpote quæ magis conformis ſit oraculis divinæ ſcripturæ & veterum ſententiis, inter quos non immerito Sylvius recenſet S. Thomam, licet hic ſentire videatur cum parte oppoſita ſeu negante. Unde hanc amplexi ſunt ex recentioribus graviſſimi Theologi, ut Maior, Ekius, Caietanus, Soto, Navarrus, Sylvius, nec Scotus eſt ab hac alienus.

Ex Scripturis loca, quæ ſententiam hanc comprobant habentur in 1. ad Timoth. 4. Et in 2. pariter ad Timoth. 1. ubi docet Apoſtolus per ſacram Epiſcopatus Ordinationem gratiam conferri, quod nonniſi a Sacramento fieri poteſt, ſaltem ex opere operato, ſicuti factum dicit Apoſtolus in Timotheo per manuum ſuarum in ipſius Timothei Epiſcopali Ordinatione impoſitionem; cum ibi Apoſtolus admoneat Timotheum, ut gratiam in ſua Epiſcopali Ordinatione acceptam non negligat, ſed reſuſcitet. Dixi *in Epiſcopali ſua Ordinatione*: Nam Interpretes fere omnes, ac præcipue Œcumenius, Anſelmus, Chryſoſtomus relatam in utroque loco manuum impoſitionem exponunt de Epiſcopali Ordinatione. Igitur in Epiſcopali Ordinatione ſeu conſecratione habetur materia ſeu manuum impoſitio, ac ideo ſignum ſenſibile, habetur collatio gratiæ in huiuſmodi materiæ applicatione cum forma verborum ſeu precum prolatione: quis ergo neget talem conſecrationem eſſe Ordinem ſacrum & Sacramentum? Hoc confirmat ulterius idem Apoſtolus cap. 5. prioris Epiſtolæ; *& manus cito nemini impoſueris*. Inſuper Presbytero, & Diacono gratia in eorum ordinatione confertur, qua opus habent ad ſacra munia quibus deputantur; ergo multo magis conferri debet Epiſcopo, cuius maior eſt dignitas, & officiorum difficultas. Tandem per conſecrationem Epiſcopalem imprimitur poteſtas quædam Ordinis, poteſtas ſcilicet confirmandi Neophitos, & Eccleſiæ Miniſtros ordinandi. Non poteſt vero aſſignari ratio, cur poteſtas illa conferendi ordines dici nequeat Character Sacramentalis, æque ac poteſtas conferendi baptiſmum, quæ a S. Auguſt. l. 2. contra Parmenionem cap. 13. vocatur ius, & Sacramentum dandi baptiſmum. Igitur per Epiſcopalem conſecrationem confertur Character, ac ideo ordo, qui ſit Sacramentum.

Nec valet reſpondere hoc fieri ſine novo Ordine per extenſionem Ordinis Presbyteratus; cum intelligi nequeat hæc extenſio, quandoquidem tribuitur ordinaria poteſtas adminiſtrandi quædam Sacramenta, quæ Presbyteri miniſtrare nequeunt, immo nec valent ab Epiſcopo commiſſionem talis adminiſtrationis recipere.

S. Dionyſius cap. 5. *Eccleſiaſt. Hierar.* deſcribit ſacros Ordines propriis eorum actibus, Pontificum, Sacerdotum, Diaconorum. S. Gregorius, Gelaſius, Anacletus vocant Epiſcopatum *Sacramentum*. Concil. Carthagin. IV. cap. 2. deſcribit ordinationem Epiſcopi, ſicut Presbyteri & Diaconi. Synodus tandem Trident. ſeſſ. 23. cap. 4. or-

ordinationem recenſet Epiſcoporum cum ordinatione Sacerdotum, aliorumque Ordinum, & can. 6. Hierarchiam Eccleſiaſticam divina ordinatione ſtatutam dicit conſtare *Epiſcopis*, *Presbyteris & Miniſtris*. Unde ſentit Tridentinum æque adeſſe Ordinem Epiſcoporum, atque Sacerdotum, & Miniſtrorum. Cap. tandem 3. ex verbis Apoſt. *Admoneo te ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum*; probat gratiam conferri per ſacram ordinationem, quæ verbis, & ſignis exterioribus perficitur. Doctrinam hanc præter auctores ſupra relatos tradit S. Thomas in opuſculo *de perfectione vitæ ſpiritualis* cap. 24. ubi ſic habet. *Quod quarto proponitur, quod Epiſcopatus non eſt Ordo, hoc manifeſte continet falſitatem ſi abſolute intelligatur; & poſtea quod habeat aliquem Ordinem & non ſolum iuriſdictionem ſicut Archidiaconus, vel Curatus Presbyter, patet ex hoc, quod Epiſcopus poteſt multa facere, quæ non poteſt committere, ſicut confirmare, & ordinare* &c. Et ſcribens in 2. ad Timotheum 1. dicit, quod in ea manuum impoſitione, qua Timotheus erat ordinatus Epiſcopus, data ei fuerit gratia Spiritus Sancti. Unde dicendum probabiliora eſſe, quæ Angelicus ſcripſit poſterius, quam quæ in quarto fuerit commentatus.

Nihil officit huic ſententiæ quod opponunt Adverſarii, ſive quod Epiſcopatus non ordinetur ad Euchariſtiam, ad quam refertur Ordo ut Sacramentum; ſive quod alias cum Epiſcopatu octo, & non ſeptem ut communiter aſſignarentur Ordines; ſive quod nulla aſſignetur in ſcriptura Epiſcopatus inſtitutio, nulla materia & forma. Nam quoad 1. reſpondetur falſum eſſe Epiſcopum non ordinari ad Euchariſtiam; cum Epiſcopus non ſolum ſicuti Sacerdotes poteſtatem habeat conſecrandi, ſed etiam transfundendi eamdem poteſtatem in alios. Non inſervit vero Epiſcopatus ſicuti alii Ordines Euchariſtiæ perficiendæ, quæ ad eam opus ſunt præparando, quia hæc quatenus talis non exercet, quamvis antea in minoribus exercere debuerit; inſervit tamen Epiſcopatus Ordo Euchariſtiæ perficiendæ, miniſtros ordinando. Ad 2. reſpondetur non conſtituere Epiſcopatum octavum Ordinem, quia includitur in Sacerdotio, tamquam in ſuo genere; Nam Sacerdotii Ordo eſt genus, ſub quo continentur duæ ſpecies; una quarum dicitur Presbyteratus, altera Epiſcopatus; itaut ſi Epiſcopatus incomplete accipiatur, profecto erunt octo Ordines. Dicuntur autem ſeptem, quia ſermo eſt de Ordinibus, quibus ordinantur communes miniſtri, cuiuſmodi non eſt Epiſcopatus. Ad 3. tandem reſpondetur multa facta eſſe a Chriſto quæ non ſunt ſcripta expreſſe. Mentionem tamen facit de Epiſcopatus inſtitutione S. Lucas Act. 20. ubi habetur Spiritum Sanctum *dediſſe quoſdam Epiſcopos*, qui Epheſior. 4. *Paſtores, & Doctores* dicuntur a Chriſto dati. Sed manifeſte videtur inſtitutio Epiſcoporum in electione, & Ordinatione Apoſtolorum, quos conſtituit Principes, & Sacerdotes in ſua Eccleſia, quorum principatui, & loco ſuccedunt ii, qui vocati fuere ex uſu Eccleſiæ Epiſcopi.

§. XLIII.

De Miniſtro Ordinis Epiſcopatus.

Epiſcopatus miniſtrum eſſe ſolum Epiſcopum res eſt manifeſtiſſima. Nam ſi Presbyteratus, aliique ſacri Ordines, qui inferiores ſunt Epiſcopatu, non habent alium miniſtrum, nec ordinarium, nec extraordinarium niſi Epiſcopali dignitate inſignitum, ut nullatenus eorum ordinum collatio ad alium Sacerdotem inferiorem delegari queat, multo magis hoc contingere debet in Epiſcopatu. Sola difficultas eſt, cum plures, ideſt tres concurrant Epiſcopi ad Epiſcopi conſecrationem, numita requiratur eorum cooperatio, ut omnes ſimul ſint huius Ordinationis Miniſtri, aut unus tantum, ideſt conſecrans ſit Miniſter, & alii tantummodo aſſiſtentes, non ſecus ac miniſtri in ſolemni Altaris ſacrificio.

Ad cuius ſolutionem dicendum requiri profecto ad Epiſcopi ordinationem, ut tres, vel duo ſaltem interſint Epiſcopi, quod nonnulli neceſſarium putant non ſolum ad legitimam, & Canonicam, ſed ad validam etiam ordinationem, quia uſus talis ritus derivat ab Apoſtolis, & canonum auctoritate iuxta illa Apoſtoli verba ad Timoth. cap. 4. quæ deſcribunt ordinationem Timothei a pluribus Epiſcopis peractam per impoſitionem manuum Presbyterii, & teſtimonium Act. 13. in Ordinatione Pauli, & Barnabæ facta ſimiliter per plures Epiſcopos. Verius tamen videtur, quod Ordinatio Epiſcopi valide fiat per unum ſolum ex illis Epiſcopis præſentibus, qui in Pontificali dicitur *conſecrator*, ac proinde aliorum Epiſcoporum interventus non requiratur ad validam, ſed ad legitimam ac canonicam tantummodo eiuſdem Epiſcopi conſecrationem. Nam hoc tantum requiritur ut

ſervetur antiquiſſima conſuetudo, quæ iure meritoque inſtituta, & ſervata fuit, & omnino ſervanda ad ritus ſolemnitatem, ad honorem Pontificatus, ad publicam Sacerdotii exiſtimationem. Unde in graviſſima neceſſitatis urgentia ex diſpenſatione Apoſtolicæ ſedis electus ab uno tantum Epiſcopus conſecrari poteſt, ſeu ordinari. Quocirca ex his patet, quod ad Ordinationem electi neceſſe non ſit ut conveniant omnes Epiſcopi eiuſdem Provinciæ, tametſi S. Cyprianus ſcribat id divina ordinatione eſſe ſervandum. Oportet enim in hac re, ſicuti in pluribus aliis, diſtinguete Traditiones quæ pertinent ad diſciplinam, ab iis quæ inviolabilem proponunt Doctrinam, ſicuti ſunt illæ quæ tradunt requiſita, materiam videlicet, & formam &c. ad validitatem Sacramenti.

§. XLIV.

De independentia legitimæ ſacrorum Miniſtrorum Ordinationis ab Electione Laica.

Quia id quod falſo ſentiunt eterodoxi recentiores circa tale negotium non eſt tam levis momenti, immo valde gravis; hinc licet alias hæc ſummatim attigerim, cenſui non eſſe hic prætermittenda, ut melius res diſcutiatur. Volunt enim Novatores, ita Ordinationem ſacrorum miniſtrorum pendere ex divino perpetuo immutabili iure ab electione Laica, ideſt Civili Plebis, & Magiſtratuum, ut ſine ipſa nulla ſit eorum ordinatio, & item quod etiam ſemel ab ipſis facta, per ipſos poſſit penitus tolli. Contendunt enim hi homines ad Civilem Magiſtratum, vel etiam ad plebem ſpectare iudicium de idoneitate verbi Dei miniſtri; & ſi aliquem aptum iudicaverint, dicunt alii, eum ſiſtendum cuipiam miniſtro, vel pluribus, a quo, vel a quibus manus electo imponantur. Immo ſine manuum impoſitionis cæremonia & miniſtri approbatione ſolam poteſtatis ſæcularis vocationem ſatis eſſe exiſtimant; in quo imitantur Gentiles, apud quos Sacerdotium, ſeu quodcumque ſacrum miniſterium reputabatur ſolummodo profanæ, & politicæ functionis officium, cuius collatio prorſus erat apud Principes, & Magiſtratus; unde ſi aliquem ab ea functione per abrogationem ipſi removerent, nulla in miniſtro quoad illas functiones poteſtas remanebat. Utrumque hunc errorem damnavit Concil. Trident. ſeſſ. 23. cap. 4. ubi contrarium docet, & definit, nempe non requiri talem ſæcularem vocationem Laicalis poteſtatis, ut valida ſit Ordinatio, nec ab eadem poſſe hanc irritari & can. 7. prohibet ſub pœna anathematis aliter ſentire, ubi ſic ait; *Si quis dixerit, Ordines ab Epiſcopo collatos ſine populi, vel poteſtatis ſæcularis conſenſu, aut vocatione irritos eſſe; aut eos, qui nec ab Eccleſiaſtica & Canonica poteſtate rite ordinati, nec miſſi ſunt, ſed aliunde veniunt, legitimos eſſe verbi, & Sacramentorum miniſtros, anathema ſit.*

Et ſupradicta doctrina, ac definitio Concilii Trident. eſt prorſus conformis auctoritati doctrinæ, & exemplis divinarum ſcripturarum. Nam Chriſtus Dominus ſine ulla dependentia, concurſu, & electione Plebis, aut Magiſtratus, ſed ſola ipſius voluntate elegit & ordinavit duodecim Apoſtolos, & 72. diſcipulos miniſtros verbi Dei, & Sacramentorum; & hanc electionis formam ſecuti ſunt Apoſtoli in Epiſcopis Preſbyteriſve deſignandis. Ipſi enim Act. 1. propria ſua electione duos ſtatuerunt meritis pares, quorum alter, ſuper quem ſors cecidiſſet, Apoſtolatus officium gereret. Item Act. 13. non plebis ſuffragiis, ſed occulto iudicio Spiritus ſancti electionem eorum, qui Eccleſiæ præerant, dirigente, Saulus, & Barnabas ad Apoſtolicum munus ſegregati ſunt. Sic ipſe S. Paulus, nulla ſuffragiorum Plebis facta mentione, Timotheo, & Tito, quos Epiſcopos conſtituerat unum Epheſiorum, alterum Cretenſium, poteſtatem dedit inſtituendi Presbyteros manuum impoſitione; *Manus cito nemini impoſueris* 1. ad Timoth, 5. *Conſtitue per Civitates Preſbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi* ad Tit. 1. Nempe non aliam formam eis præſcribens, quam ipſe in eis ordinandis ſervaverat. Immo ipſe Apoſtolus recenſens conditiones requiſitas in Epiſcopo, & Diacono 1. ad Timoth. 3. ad Tit. 1. non præcipit eos Plebi ſeu Congregationi Fidelium omnium proponi, ut norint qualem eligere debeant. Hunc pariter ſtylum ſecutus eſt Petrus Apoſtolus in deſignando Clemente ſibi ſucceſſore, ſicuti ſatis indicant ipſius Clementis verba in Epiſt. 1. ad Iacobum; ſi tamen hæc Epiſtola eſt Clementis, quod hic non diſcutimus. Sic S. Gregorius conſtituit Auguſtinum Anglorum Epiſcopum, non expectato illius populi conſenſu. Et ita ab aliis Pontificibus factum fuiſſe coniicitur ex bene multis exemplis in Eccleſiaſtica Hiſtoria relatis.

Fatemur tamen aliquando recte ad eam rem Plebis, & Magiſtratus ſæcularis ſuffragia

gla exquiri, ut factum legitur ab Apoſtolis Act. 6. in Electione 7. Diaconorum, quos a multitudine fidelium electos ſtatim ordinarunt; & hoc factum fuit ab iis, non ut ordinatio eſſet valida & ſubſiſteret (neque enim ex aliquo præcepto divino, aut lege naturali id neceſſario eſt obſervandum) ſed quia id tunc temporis Ecclesiæ utile viſum eſt, quod in cauſa fuit, ut poſtea talis populi approbatio requiſita fuerit per plura ſæcula in pluribus Eccleſiis in electione ſui Paſtoris, ut habetur ex Eccleſiaſtica Hiſtoria; ac in electione ipſius ſummi Pontificis cum Clero Romano concurrebat etiam populus, & ita factum eſt in quamplurimorum Epiſcoporum electione, cuius moris monumenta habemus in vita S. Ambroſii Mediolanenſis Epiſcopi, qui mos ſuo tempore vigebat in Eccleſia Mediolanenſi; ſed non ubique, & ſemper ſervatum eſt. Nam prout varie hominum animi affecti ſunt, atque aliæ interdum concurrunt circumſtantiæ, & cauſſæ; ita expedit aliquando rationem electionis mutare; cum iam nec a Chriſto, nec ab Apoſtolis relictum ſit præceptum circa modum Eccleſiæ miniſtros eligendi.

Minime vero obſtant varia exempla, quæ adverſarii pro ſua ſententia adducunt, ut conſecratio Aaronis filiorumque eius facta a Moyſe populi Duce Exodi 28. & Levit. 8. Inſuper Davidem 1. Paralip. 23. Sacerdotibus, Levitis, Cantoribus, & Ianitoribus ſua deſignaſſe officia. Præterea Salomonem 3. Reg. 2. Abiatharem Sacerdotem a Pontificatu repuliſſe, & Sadoc in eum locum conſtituiſſe; tandem S. Cyprianum docere l. 1. Epiſt 4. apud Pamelium 68. quod Plebs maximam habet poteſtatem eligendi dignos Sacerdotes indignoſque recuſandi, & Deum præcipere Sacerdotem conſtitui coram omni ſynagoga.

Ad primum enim Moyſis reſpondetur, non tantum deſignaſſe Aaronem Sacerdotem eiuſque filios, ſed eos etiam unxiſſe, & conſecraſſe; non quatenus Dux erat populi, ſed ex peculiari Dei mandato, ut aperte teſtatur ſcriptura; nec conſtitutum Sacerdotem potuiſſe amovere; nec Sacerdotium ad aliam Tribum, & Familiam transferre. Immo adde, Moyſem fuiſſe etiam Sacerdotem, qui prius ſacrificia obtulit, quam alios Sacerdotes initiaret. Ad 2. Davidem pariter id divino iuſſu feciſſe, non ſecus regia auctoritate: Acceperat enim prophetica revelatione a Deo quomodo ordinare deberet totius Templi conſtructionem, ſicut Moyſes Tabernaculi: Unde conſtat, nec Davidi, nec Regibus ipſi ſucceſſoribus, nec ipſis Pontificibus licuiſſe ordinem illum cultui divino ſemel inſtitutum tollere, aut mutare. Ad 3. Salomonem non tam amoviſſe e Sacerdotio Abiatharem, quam in exilium egiſſe, utpote reum leſæ maieſtatis. Inſuper addendum, Salomonem ſic agendo impleviſſe divinam voluntatem, ſicuti eo loco dicitur; *ut impleretur ſermo, qui dictus fuerat per Prophetam*, ſcilicet ſummum Sacerdotium ab eius poſteritate in aliam familiam, cui ex divina commiſſione conveniebat, transferreretur, de qua erat Sadoc. Idcirco non tranſtulit Salomon ius Sacerdotii; ſed ius antiquum adiudicavit legitimo hæredi. Nam & hodie iudicant Principes ſæculares de poſſeſſorio in Beneficialibus. Ad 4. tandem reſpondetur ibi S. Cyprianum velle ut Epiſcopus præſente Plebe, ac publice ſub omnium oculis eligatur propter bonum teſtimonium quod vult Apoſtolus etiam ab iis, qui foris ſunt, ſine quo nemo in quocumque gradu debet ordinari; ad hoc ſcilicet ut ita vita illius, qui aſſumendus eſt, innoteſcat, nec decipiantur Ordinatores circa requiſitas qualitates in eo qui initiandus eſt. Quædam conſimilis forma ſervatur nunc quoque quando fit proclamatio ad Plebem ante Ordinum collationem, & teſtium fit diligens inquiſitio ante Epiſcoporum electionem, & confirmationem. Et ut melius intelligatur quomodo Plebi convenire poſſit Miniſtrorum Eccleſiæ electio, notandum, duplicem dari electionem. Alia enim eſt electio Canonica, quæ dat ius electo, & hæc ſolo Clero & minime Plebi, ſeu poteſtati ſæculari convenire poteſt. Alia non Canonica, quæ tantum vim habet teſtimonii, & deſiderii, ſeu optationis, & hæc etiam Plebi competere poteſt. Et in hoc ſenſu loquitur S. Cyprianus, & hanc vocat neceſſariam; quatenus nempe opus eſt teſtimonio Plebis ad dignoſcendam vitam, & idoneitatem eius, qui Ordinandus eſt.

§. XLV.

De materia, & Forma Ordinis Epiſcopatus.

Quamvis in Epiſcoporum conſecratione, ſeu Ordinatione plura concurrant, videlicet unctio, traditio annuli, baculi paſtoralis, impoſitio libri Evangeliorum ſuper caput Ordinandi, & manuum impoſitio; hæc tamen poſtrema, nempe manuum impoſi-

tio,

tio, & minime ulla alia ex ſupradictis eſt materia eſſentialiter adæquata Ordinis Epiſcopatus, utpote quæ tempore Apoſtolorum cœpit adhiberi, & hunc ritum ſemper ſervavit Eccleſia, & nunc quoque hac materia & non alia utitur. D. Paulus initiando Epiſcopatui Timotheum, ut habetur in utraque Epiſtola eiuſdem Apoſtoli ad eumdem, non alia materia uſus eſt, niſi manuum impoſitione: & Concil. Carthagin. IV. docet hanc in tali actione adhibendam eſſe. Conſonat huic Doctrinæ Traditio etiam SS. Patrum, qui ſcripſere uſque ad VIII. ſæculum, dum deſignant collationem Ordinis Epiſcopatus per ritum manuum impoſitionis; & ſicuti huic manuum impoſitioni tribuit D. Paulus productionem Spiritus Sancti, ut in ſecunda ad Timotheum, ita & omnes poſtea ſcriptores hunc eidem tribuunt effectum. Quocirca hæc unice, & neutiquam ulla ex aliis eſt vera eſſentialis materia adæquata huius Sacramenti, ſcilicet Ordinis Epiſcopatus. Non certe talis poteſt eſſe traditio annuli, & baculi, quia non ſolum hæc non adhibita fuit ab Apoſtolis, nec ab Eccleſia Græca, immo nec in Eccleſia Latina eſt admodum antiqua, cum nullam de ea mentionem faciat Concilium Carthaginenſe IV. ac proinde tunc temporis non erat in uſu, cum illud Concilium non aliud requirat ad Ordinationem Epiſcopi, quam manuum impoſitionem, & libri Evangeliorum. Libri tamen Evangeliorum impoſitio, licet mentionem eiuſdem faciat cit. Concilium Carthagin. non eſt tamen cenſenda materia Ordinis Epiſcopatus, ſicuti nec traditio annuli, & baculi, nec unctio; quia illis non uſi ſunt Apoſtoli, nec iiſdem utitur Eccleſia Græca, ſicuti habetur ex eiuſdem Enchologiis. Eccleſia ipſa Latina, in qua ea communiſſime nunc ſunt in praxi, ſero, ideſt poſt plura ſæcula cœpit illa addere, & adhibere in Epiſcopi conſecratione: Et primi qui adducuntur Auctores, qui de ritibus in ſacra Unctione meminerint, ſunt S. Leo ſæculo VIII. & S. Gregorius, ſive quivis alius ſit auctor commentarii in cap. 1. Regum, quod D. Gregorio a quibuſdam attribuitur. De libro autem Evangeliorum clare ait Alcuinus (& poſt ipſum Amalarius l. 2. *de officiis Eccleſiaſticis* idipſum cap. 14. teſtatur) ritum illum Eccleſiam Romanam prioribus ſæculis non uſurpaſſe.

De Forma conſecrationis Epiſcopi. Quoad formam vero ſciendum, quod in Epiſcopi conſecratione duplex adiecta ſit verborum prolatio, una quando Pontifex conſecrans, & duo alii Epiſcopi aſſiſtentes manus imponunt ſuper caput ordinandi, & dicunt, *Accipe Spiritum Sanctum* &c. altera quando ſolus Pontifex invocat Spiritum Sanctum. Ambigitur in quibus verbis conſiſtat eſſentialis forma. Plurimi ex Theologis contendunt eam non conſiſtere in prioribus verbis *Accipe Spiritum Sanctum*, utpote quæ ſunt recenter invecta apud Latinos, & minime in uſu ſunt apud Grecos: Sed in ſola Epiſcopi oratione, qua a ſolo Pontifice ordinante invocatur Spiritus Sanctus; ſicuti pariter nullatenus habenda ſunt pro eſſentiali forma huius Ordinationis verba prolata ab Epiſcopo ordinante dum tradit. Ordinando librum Evangeliorum, illud ſuper caput eius imponendo; & ſunt *Accipe Evangelium & vade, & prædica populo tibi commiſſo*. Nam ſi traditio Codicis Evangelii non eſt materia huius Ordinis, nequidem verba, quæ in hac traditione proferuntur, poſſunt eſſe eius forma; quia forma eſſentialis moraliter coniungi debet cum eius materia eſſentiali ut ſignificetur poteſtas, & gratia, quæ in tali ordine confertur. Habertus, Iuveninus & alii.

§. XLVI.

De Electione Epiſcoporum, Confirmatione, & Conſecratione.

Ex maximo errore quo laborabat Wiclefus, nempe ſolos prædeſtinatos eſſe Eccleſiæ miniſtros, ſtatuit ad ſolum Deum, cui numerus prædeſtinatorum innoteſcit, eorum electionem, quibus credendum ſit Eccleſiarum regimen, pertinere. Unde Concil. Conſtantien. ſeſſ. 8. duos ſequentes Wiclefi articulos damnavit; *Si Papa ſit præſcitus, & malus non habet poteſtatem ſuper fideles: Electio Papæ a Cardinalibus per Diabolum eſt introducta*. Et ſeſſ. 15. improbavit articulum 22. Ioannis Hus: *Papa vel Prælatus malus, & præſcitus eſt æquivoce Paſtor*. Item reiicitur 26. qui ex 22. infertur. *Non eo ipſo quo Electores, vel maior pars eorum conſenſerit viva voce ſecundum ritus hominum in perſonam aliquam, eo ipſo perſona eſt legitime electa: Unde ſive Electores bene, vel male egerint, operibus electi debemus credere.*

Lutherus vero, & Calvinus recentiores Sectarii cenſuere, electionem tum Epiſcoporum, tum aliorum Miniſtrorum Eccleſiam ſpectare iure divino ad Clerum, & ad populum; itaut ſine ſuffragio populi irrita ſit cuiuſcumque Miniſtri electio. Sic Lutherus in

in lib. *de poteſtate Papæ*; & Calvinus, cui conſentiunt omnes alii ſubſequentes ſectarii, l. 4. *Inſtit.*: contra quos omnes Catholicæ Eccleſiæ fidem expoſuerunt, docueruntque PP. Trident. Concil. ſeſſ. 23. cap. 4. & can. 7. eiuſdem ſeſſionis, cum pœna anathematis contra eos omnes, qui diverſimode cum allatis Novatoribus ſentirent.

Epiſcoporum electio facta fuit quidem prioribus ſæculis, ut ſupra notavimus, a toto Clero, accedente etiam populi conſenſu, & aliquando etiam ſuffragio, ut ex ibi allatis monumentis Scripturæ, Traditionis, Patrum, & Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ oſtendimus; ſed non quaſi hoc iure aliquo populo competeret, ſed tantum pro teſtimonio eorum aptitudinis, cum & Apoſtoli, ſine hoc populi conſenſu ut plurimum Epiſcopos per Civitates conſtituerint, ut de D. Paulo ſupra notavimus, erga Timotheum, & Titum in eorum Epiſcopali inauguratione; & in aliquibus Eccleſiis hoc contigit. Immo poſterioribus ſæculis, ut habetur cap. *Adrianus*, & cap. *Valentinianus Imperator* & alibi, excluſi fuere omnino ab electione Epiſcoporum, quæ fiebat per ſolos Canonicos Cathedralium, ut nunc adhuc perſeverat in Germania. Et hæc facultas manſit in capitulis Cathedralium univerſim uſque ad Clementem V. ut cum multis obſervat Barboſa *de officio*, *& poteſt. Epiſcopi* tit. 1. cap. 3. n. 11. & l. 1. *iuris Eccleſiaſt. Univer*: cap. 8. n. 68. Nam Clemens V. cœpit reſervare ſuæ diſpoſitioni Cathedrales Eccleſias, quæ apud Romanam Curiam vacare contigiſſet, ut conſtat ex Extravag. *Etſi temporalium de Præbend.* inter communes. Poſtea Benedictus XII. in extravaganti *Sancta Romana de elect.* inter communes ſtatuit quatuor Patriarchalibus Eccleſiis in eorum vacatione provideri non poſſe inconſulta S. Sede; & in Extravaganti; *regimen de præbendis* inter communes ſibi reſervavit proviſiones omnium Eccleſiarum Patriarchalium, Archiepiſcopalium tunc apud ſedem Apoſtolicam quomodocumque vacantium, & vacaturarum. Item Ioannes XXIII. in extravaganti *ex debito de elect.* inter communes, proviſioni ſuæ reſervavit Epiſcopales, & earum ſuperiores ſedes illo vivente vacaturas. Et exinde per alios ſummos Pontifices facta fuit reſervatio ſimpliciter, & generaliter quoad omnes Eccleſias Epiſcopales tum apud Sedem Apoſtolicam, quam extra Curiam vacantium, ut patet in 2. & 3. regula Cancellariæ, quas cum aliis quilibet Pontifex initio ſui Pontificatus conſtituere ſolet, exceptis tamen Regnis, & Principibus privilegiatis, ubi ſcilicet Reges, & Principes per concordata Epiſcopos nominant, & præſentant ab ipſo ſummo Pontifice inſtituendos, & exceptis Cathedralibus Germaniæ, ubi ſervatur vetus conſuetudo canonicæ electionis a Capitulis Cathedralium, quorum electi confirmantur a Summo Pontifice, ut oſtendunt concordata Germaniæ. Cum pluribus obſervat Barboſa loco cit. electionem Epiſcopi non faciendam eſſe ante diem 3. a morte Epiſcopi cap. *Nullus diſt.* 79. art. 2.

Epiſcopus electus debet intra tres menſes a præſentatione electionis præſtare conſenſum, alias menſe tertio elapſo redditur nulla electio Cap. *Quam ſit de elect.* in 6. & intra tres menſes a conſenſu præſtito petere debet confirmationem, alias præteritis tribus menſibus electio eo ipſo eſt nulla, textu expreſſo in cit. cap. *Quam ſit 6. de electione in 6.* ſufficeret tamen ad evitandam talem pœnam, quod electi amicus confirmationem peteret, licet ſine mandato, dummodo tamen electus talem amici petitionem ratam haberet intra illos tres menſes: Gloſſa in cit. cap. *Quam ſit* verbo *petere*. Sic Azorius, Barboſa *de offic. & poteſt. Epiſco.* p. 1. cap. 4. n. 4. Tres menſes computandi ſunt prout in Calendario occurrunt, incipiendo ſcilicet a die petiti conſenſus. Gloſſ. in cit. cap. *Quam ſit*, Gonzal. Barbo. l. 1. *iuris Canoni. Univer.* cap. 9. n. 4. & alibi.

Confirmatio Epiſcoporum olim fieri ſolebat & poterat a ſuis reſpectivis Metropolitanis cap. *Quoniam* 1. diſt. 100. Cap. *cum dilect.* 32. *de elect.* Hodie tamen non ab alio, quam a Romano Pontifice fieri poteſt ex Reg. 2. Cancellariæ, quæ ſedi Apoſtolicæ reſervat proviſiones omnium Cathedralium; immo ubi etiam electio eſt apud Capitulum Cathedralium, vel Principes, Pontificis auctoritate confirmantur electi. Sic Azor. Barboſa.

Epiſcopus electus, & canonice confirmatus tenetur intra tres menſes a die confirmationis munus ſuæ conſecrationis accipere ſub pœna amiſſionis fructuum, licet ſit Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, & ſi intra alios tres menſes id non impleverit, Eccleſia, & Epiſcopatu ipſo iure privatur, Cap. *Quoniam* 2. *diſt.* 75. Cap. *Quoniam* 1. *diſt.* 100. & Tridenti. Concil. ſeſſ. 7. *de reform.* cap. 9. & hoc trimeſtre incipit currere a die habitæ notitiæ confirmationis de ſua electione: Barboſa l. 1. *iuris Eccleſ. Univer.*

cap. 9. n. 34. *de offic. & poteſt. Epiſc.* p. 1. tit. 1. cap. 5. n. 2.

Conſecratio Epiſcopi fieri debet die Dominica Cap. 1. *Qui in aliquo* 5. diſt. 51. & talis Epiſcopi conſecratio non facienda eſt minori numero, quam trium Epiſcoporum ſaltem neceſſitate præcepti.

§. XLVII.

De Epiſcopi officiis.

Multa de re hac habent ſacri canones, & in Pontificali ſex Epiſcopi officia recenſentur. Sic enim in eo habetur. *Epiſcopum oportet iudicare, interpretari*, (ſcilicet prædicare verbum Dei) *conſecrare, ordinare, baptizare, & confirmare*. Præcipuum autem quod eis commendatur in ſacris litteris, & Conciliis eſt prædicare, ut patet ex Epiſtolis Apoſtoli ad Timotheum, & Titum, & ex Tridenti. Concil. Inter officia vero Epiſcopi in Pontificali recenſita alia ſunt ita ei propria, ut non poſſit aliis ea committere, ut confirmare & ordinare: Cætera vero cum ſint inſtitutionis Eccleſiaſticæ, ideo auctoritate Eccleſiæ poſſunt ab Epiſcopo alteri, nempe ſimplici Sacerdoti in neceſſitate committi, ut baptizare, prædicare &c. ut habetur ex D. Hieronymo *de ſeptem gradibus Eccleſiæ*.

Differentia inter Epiſcopi officia.

Officia pariter ſunt Epiſcoporum, ut ex SS. Canonibus conſtat, viſitare Parochias ſibi ſubditas, ſingularem curam gerere Pauperum, Viduarum, Pupillorum, ſeu Orphanorum, aliorumque miſerabilium perſonarum.

Cum autem hæc officia præſtare nequeant, quatenus exigit onus ſui gradus, niſi commorando apud ſuum gregem; hinc paret manifeſtiſſime ſtrictiſſime incumbere Epiſcopis, & iure divino, in ſua Diœceſi reſidere, cum ſit de iure divino, ut Gregis Paſtores ad hoc divinitus inſtituti, eidem gregi omnia præſtent quæ antea recenſuimus pro ſpirituali eorum ſalute. De hoc vero onere eos admonuit Synodus Tridentina ſeſſ. 6. cap. 1. *de reformat.* cuiuſcumque ſint gradus, ſive Patriarchæ, ſive Primates, ſive &c. idemque ſtatuit ipſis ſervandum ſub pœna privationis quartæ partis fructuum, ſi per ſex menſes continuos abſuerint, & alterius quartæ ſi pariter abſuerint per alios ſex menſes; & creſcente contumacia ſeveriori Canonum cenſuræ ſubiicit. Et ad hoc tenentur quando opus ſit eorum præſentia etiam cum periculo vitæ.

De debito Epiſcoporum reſidendi in ſua Diœceſi.

Quare ſæviente perſecutione, vel peſte non poſſunt gregem ſuum deſerere, quia tunc oves in fide confirmare debent, conſolari, ac eis miniſtrare remedia ſpiritualia, Sacramenta ſcilicet pro ſpirituali eorum ſalute. Et ſolummodo recedere poſſent, quando perſecutio contra ipſos tantummodo eſſet directa, in quo caſu eis inſerviret illud Evangelii monitum; *ſi vos perſecuti fuerint in una Civitate, fugite in aliam.*

§. XLVIII.

De Proprietatibus Ordinis Epiſcopatus, & præcipue de eius neceſſitate.

Inter proprietates Epiſcopatus recenſeri poſſunt Superioritas Epiſcoporum relate ad Presbyteros, iuriſdictio, & neceſſitas. Cum de duabus prioribus iam actum ſit, reſtat ut de ſola Epiſcoporum neceſſitate hic pertractetur.

Epiſcopi in particularibus Eccleſiis profecto neceſſarii ſunt, quia eſt de iure divino ut ſingulæ Eccleſiæ particulares a ſuo particulari regantur Epiſcopo. Hoc probat perpetuus Eccleſiæ uſus; dum mos ſemper ubique obtinuit, ut cuique numeratæ plebi præficeretur Epiſcopus, a quo ipſa regeretur, & a quo penderent tum Presbyteri in Sacramentorum adminiſtratione, tum cæteri inferiores miniſtri in ordinum ſuorum obeundis miniſteriis. Hanc praxim ſecuti ſunt Apoſtoli, cum pateat ex Novo Teſtamento, cuique inſigni Civitati Epiſcopum ab eis præpoſitum fuiſſe: Eamdemque diſciplinam proſecuti ſunt non ſolum proximi Apoſtolorum ſucceſſores, ut patet ex Epiſt. 52. S. Cypriani, ſed conſtanter ad hæc uſque tempora tum apud Orientales, tum apud Occidentales ſervata eſt. Quod autem conſtituerunt Apoſtoli, & dum viverent executioni mandatum eſt, & poſtea conſtanter ubique gentium obſervatum, hoc eſt iuris divini; idcirco ex eodem iure requiritur, ut Eccleſiæ particulares, ſi Plebs numeroſa fuerit, ab Epiſcopis regantur. Et hoc Patrum teſtimonia confirmant, cum ii aſſeruerint imperfectam eſſe particularem Eccleſiam, quæ caret Epiſcopo. Unde Canones præcipiunt, ut nulla interpoſita mora mortuo Paſtore alter ſubſtituatur; non tantum ut ab eo ordinentur Presbyteri, ſed, ut ait Leo Magnus in Epiſt. 84. ad Anaſthaſium Theſſalonicenſem, *ne gregibus Domini diu deſit cura Paſtorum*. Ac ob hanc rationem Patres vocarunt Eccleſiam Epiſcopo deſtitutam corpus ſine capite, gregem

De neceſſitate Epiſcoporum in Eccleſia.

ſine

ſine Paſtore, Viduam Viduatam ſine viro. Iure igitur divino Eccleſiæ particulari, cui numeroſa eſt Plebs, debetur Epiſcopus: eo nimirum iure, quo debetur cuique Eccleſiæ requiſita perfectio.

§. XLIX.

De diverſis gradibus Epiſcopatus.

Quamvis, ſicut diximus de Presbyteratu, ratione Ordinis Epiſcopi omnes æquales ſint, ratione tamen iuriſdictionis nonnulli ſunt aliis Superiores; & varii, non ſecus ac in Presbyteratu, in Epiſcopatu etiam ſunt gradus. In hac vero Prælatorum Subordinatione, ac gradus Epiſcopalis diſtinctione, primum locum obtinet Romanus Pontifex, quem ſequuntur Patriarchæ, poſtea Primates, deinde Metropolitani, ſeu Archiepiſcopi, ultimo qui ſimpliciter Epiſcopi dicuntur.

Romanus igitur Pontifex primum locum, ideſt Primatum habet inter Epiſcopos, qui cum in Sedem Petri ſuccedat, qui a Chriſto conſtitutus fuit aliorum Apoſtolorum Princeps, eſt univerſalis Eccleſiæ caput, ac primus Magiſter, quidquid in contrarium obmurmurent Sectarii, nempe Ioannes Hus, Wicleſus, Lutherus, Calvinus, aliique huiuſce furfuris improbi homines, contra quos aciem convertemus agendo de Eccleſiaſtica Hierarchia, cum hic noſtrum inſtitutum ſit ſolummodo innuere varios gradus, qui ratione iuriſdictionis conſtituti ſunt in Epiſcopatus ordine.

Quid nomen Patriarchæ? Poſt Romanum Pontificem ratione amplioris iuriſdictionis, & dignoris gradus recenſentur primo Patriarchæ. Nomen Patriarchæ in divinis ſcripturis ſignificat Patrem, ut Tobiæ 6. *in ſecunda nocte in copulatione ſanctorum Patriarcharum admitteris.* Apud Iudæos poſt Hieroſolymæ urbis ruinam ſumitur pro Principibus, qui ipſis præfuere, ut ex S. Epiphanio hæreſi 30. In ſenſu vero Scriptorum Eccleſiaſticorum ſignificat Epiſcopum, qui præſidet Primatibus, & Metropolitis, qui, ut notavimus, ſunt duo alii gradus Ordinis Epiſcopatus. Hoc nomine primum Leo Magnus appellatus fuit in Concilio Chalcedonenſi Act. I. ſicuti etiam in Epiſtola Martiani Imperatoris. Apud Græcos vero in Conſtantinopolitana Synodo celebrata anno 536. nomen Patriarchæ tributum fuit Epiſcopis primarum Eccleſiæ ſedium, Romanæ ſcilicet, Conſtantinopolitanæ, Alexandrinæ, Antiochenæ, Hieroſolymitanæ.

Volunt aliqui non infimæ notæ DD. Canoniſtæ D. Petrum ad imitationem Imperatorum in tribus principalioribus Urbibus earum Epiſcopales ſedes in Patriarchatum erexiſſe; nempe Antiochiæ, ubi, teſte Euſebio, ſedit annos ſeptem, Alexandriæ, & huc mediate per D. Marcum, & Romæ, ubi ſub Nerone martyrium, mortemque ſubiit. Alii tamen peritiores in Eccleſiaſtica Hiſtoria adverſantur huic opinioni, contendentes, nec D. Petrum, nec quemquam ex aliis Apoſtolis ullam Patriarchalem dignitatem erexiſſe. Si enim vera eſſet priorum Doctorum opinio, ut notat P. Iuveninus in ſuo *commenta. Hiſtor.* ideſt ſi repetenda eſſet Patriarchalis dignitatis inſtitutio ex fundatione Eccleſiæ a D. Petro, innumeræ eſſent Patriarchales Eccleſiæ, cum pene innumeras fundaverit D. Petrus Eccleſias Epiſcopales. Latiſſimum enim, eſt diſcrimen inter Eccleſiam Patriarchalem, & Apoſtolicam.

Quidquid tamen ſit de tempore, quo Patriarchalis dignitas in ſuis reſpectivis Eccleſiis inſtituta ſit; Certum tamen eſt in ipſis Eccleſiæ exordiis factam fuiſſe Eccleſiaſticæ iuriſdictionis diviſionem, ac conceſſam Romano Pontifici, & Epiſcopis Alexandrino, & Antiocheno dignitatem Patriarchalem, quod confirmavit Nicænum Concilium can. 6. ut ex ipſo canone conſtat, *quod ex more antiquo Epiſcopus Alexandrinus in Africa, & Antiochenus in Aſia poſſent, quæ Epiſcopus Romanus, quatenus eſt occidentis Patriarcha, poteſt in Occidente.* Quidquid tamen ſit, an Alexandrini Patriarchatus Epiſcopi totam Africam complecterentur, Antiocheni totam Aſiam, & Romani totum Occidentem, ſeu Europam, quod controvertitur, noſtri non eſt inſtituti circa hoc verſari.

Præter tres recenſitos Patriarchas, de quibus mox dicebamus, quique in ipſis Eccleſiæ incunabulis ortum ſuum habuere, plures alii ſubſequentibus ſæculis erecti fuere, iiſque aſſignatæ ſunt ſuæ Provinciæ, quas a prioribus diſtraxere, de quibus ſingulis hic diſſerere non cenſeo, ſed de duobus præcipuis, Conſtantinopolitano ſcilicet, & Hieroſolymitano, qui poſt tres ſupradictos antiquiores ſunt & celebriores.

Poſtquam Eccleſia Bizantina propter Magnum Conſtantinum, a quo erecta fuit, a veteribus Conſtantinopolitana appellata fuit, in prima ſua inſtitutione erat ſuffraganea Eccleſiæ Heracleenſis in Tracia, ut conſtat ex Gelaſio Epiſt. 13. Verum ob hono-

rem

Digitized by Google

rem imperialis Sedis, quam ibi fixerant Imperatores, erecta eſt in Eccleſiam Patriarchalem cum tali honorificentia, ut primum locum haberet hic Patriarcha poſt Romanum Pontificem. Et hoc contigit anno 381. in primo Concilio Conſtantinopolitano, & anno 450. hoc confirmarunt PP. Concil. Chalcedonen. can. 28. ac ſimul eidem aſſignarunt iuriſdictionem in aliquos Aſiæ Ponti, & Traciæ Metropolitanos, necnon poteſtatem ei contulerunt ordinandi Epiſcopos Barbararum Gentium, ac proinde privilegiis omnibus Patriarchatus eumdem ornarunt. Licet autem reſtiterint Romani Pontifices novitati huius recentis Patriarchatus, ut Leo Magnus, & alii; victi tandem Imperatorum officiis, canoni Concil. Chalcedon. adhæſerunt, ideſt Præſulem Conſtantinopolitanum ut Patriarcham cum honoribus omnibus ei collatis a Chalcedonenſibus Patribus agnoverunt.

Eccleſia Hieroſolymitana, quæ per quatuor priora ſæcula decorata fuit Epiſcopali Sede, licet Archiepiſcopatui Cæſarienſi ſubiecta, ſemper in magno honore habita fuit, ut patet ex can. 7. Nicænæ Synodi ſub Theodoſio Iuniore.

Tenente illam ſedem Iuvenale, ſubiecti fuere eidem Eccleſiæ tres Palæſtinarum, utriuſque Phæniciæ, & Arabiæ Metropolitæ, qui ante ab Antiocheno Patriarcha dependebant. Huic præiudicio obſtiterunt Antiocheni Patriarchæ, ac ideo novo reſcripto reſtitui fuere in primario ſuo iure ſuper illas Metropoles. Verum in Concilio Chalcedonenſi hæc controverſia compoſita fuit, ut utramque Phæniciam, & Arabiam Hieroſolymitanus Præſul Antiocheno dimitteret, & præeſſet primæ Palæſtinæ tamquam Metropolitanus, & aliis duabus tamquam Patriarcha. Huic decreto ſubſcripſerunt Legati ſummi Pontificis, & ſic ab eo tempore ſedes Hieroſolymitana poſt Romanam, Conſtantinopolitanam, Alexandrinam, & Antiochenam primum locum obtinuit, tum in Conciliis, tum in ſubſcriptionibus, tum in Imperatorum Conſtitutionibus.

Plura iura Patriarcharum exponuntur. Patriarchatum iura multiplicia ſunt. 1. Ante Primates, Metropolitas, cæteroſque Epiſcopos in Conciliis Œcumenicis vel per ſe, vel per ſuos Legatos ſedent, ac ſuam ante eos ſententiam dicunt, ac ſubſcribunt. 2. definitas in Provinciis & in diœceſibus, quæ ex multis conſtant Provinciis, Controverſias iterato tractant in Conciliis, quibus tum Primates, tum Metropolitani ſeſe præſentes ſiſtere tenentur. 3. Conſecrant Metropolitanos ſuo Patriarchatui ſubiectos, vel ipſi immediate, vel per Primates, qui a ſua Sede pendeant. Hactenus cum P. Iuven. in ſuo *comment. Hiſtor.*

§. L.

De Primatibus, & Metropolitanis.

Quid nomen Primatis? Nomine Primatum intelliguntur Epiſcopi, qui Patriarchis inferiores ſunt, & Metropolitis ſuperiores. Primatum inſtitutio eſt valde antiqua, ut ex multis conſtat documentis. Poſt ſæculum III. plures extitere Eccleſiaſticæ Diœceſes, quæ conſtabant ex multis Provinciis. Quemadmodum igitur ſingulæ Provinciæ regebantur a Metropolitis; ita & ſingulæ Diœceſes a Primatibus, ut colligitur ex can. 2. Concilii II. Conſtantinopolitani, in quo ſic habetur, *Secundum canones Alexandriæ quidem Epiſcopus Egyptum ſolam regat, Orientis autem Epiſcopi Orientem ſolum adminiſtrent ſervatis privilegiis & præeminentiis, quæ ſunt in Nicæni Concilii canonibus. Antiochenæ Eccleſiæ & Aſianæ Diœceſis Epiſcopi quæ ſunt in ſola Aſiana adminiſtrent &c.* Unde, ſicuti conſtat ex can. etiam Concilii Antiocheni, Concilia Diœceſana non erant Concilia Patriarchalia; idcirco illis Patriarcha non præſidebat. Erant igitur Concilia Provincialia, quæ convocabantur a Primate Diœceſis, quæ utpote ſuperiora Concilio Metropolitano, ab ipſo Metropolitano nec cogi nec regi poterant. Primatum, de quibus nunc agitur, meminit conceptis terminis Concilium Chalcedonenſe can. 6. Et hæc ſunt canonis verba: *Quod ſi quiſpiam a ſuo Metropolitano læditur, apud Primatem Diœceſeos, aut apud S. Conſtantinopolitanam Sedem iudicetur.* Unde falſum eſt, ut volunt aliqui, damnatos a Concilio Provinciali ſemper immediate poſtea iudicatos fuiſſe per appellationem a Patriarchis, cum canones, & Eccleſiaſtica Hiſtoria aliter doceant, & infra videbimus, ubi de iuribus Primatum.

De Inſtitutione Primatum. Inſtitutioni Primatum occaſionem locumque dedit diviſio Romanarum Provinciarum facta ſæculo IV. a Conſtantino Magno, qui creavit quatuor Præfectos Prætorios, Orientis ſcilicet, Illyrici, Italiæ & Galliæ, illiſque, quoad civilia totum Romanum commiſit Imperium. Singulis vero illis Præfectis plures ſubiecit Vicarios, quorum unicuique ſingulas credidit Diœceſes, in quas orbis tractus qui regebantur a Præfectis partitus.

titus eſt. Diœceſes rurſus diſtinxit in multas provincias, quibus, qui ius dicebant vel Præſides, vel Conſulares, vel Correctores dicebantur. Singularum Provinciarum quaſdam urbes, veluti capita conſtituit, quibus qui præeſſent vocabantur vel Iudices, vel Decuriones, vel Magiſtratus Municipales. Ita Morinus hic relatus a P. Iuvenino in ſuo commentar. Hiſtori. *de Sacramentis*.

Iuxta hanc Romani Imperii diviſionem, ſicuti in ipſis fere Eccleſiæ primordiis, Urbibus, quæ eſſent Provinciarum capita, fidei, & Eccleſiaſticarum controverſiarum principatus delatus eſt; ita & poſtea immutato Romanæ Reipublicæ, civitatumque ordine, & regimine dicendum eſt immutatum fuiſſe modum quoque exterioris Chriſtianæ Reipublicæ diſciplinæ. Apoſtolorum Diſcipuli Archiepiſcopos, & Metropolitanos Provinciis præfecerunt, urbibus vero Epiſcopos. Ubi autem erectæ fuerunt Civiles Diœceſes, quarum unaquæque plures complecteretur Provincias, æquum fuit ut cuique Diœceſi præficeretur Epiſcopus, qui plures regeret Archiepiſcopos. Illi autem Epiſcopi alii non ſunt, quam Primates. Et ſane Primates Eccleſiaſtici conveniunt in plurimis cum Vicariis politicis, quos Conſtantinus ad regimen Diœceſeos inſtituit: Vicarius enim multis præeſt Provinciis, ita Vicarii ditio Diœceſis dicitur, ſic & Primatus. A Conſularibus Provinciarum ius erat appellationis; ita a Metropolitis ad Primates, a Vicariorum iudiciis ad Præfectos Prætorios provocabatur; ita a Primatibus ad Patriarchas. Et ſententia hæc confirmatur ex præcedenti ordine Eccleſiaſtici regiminis; quia ante partitionem Romani Imperii in Diœceſes factam a Conſtantino Magno, nulla Primatum, Exarcharum, & Diœceſeon memoria occurrit in Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ monumentis. Nulli enim præter tres Patriarchas leguntur inſtituti Epiſcopi, qui Metropolitanis præeſſent; nullæ ſupra Provincias Diœceſes habebantur: nulla Diœceſana Concilia ſuper Provincialia. E contra vero poſt Vicariorum erectionem ſub Præfectis Prætoriis mentio fit Primatum Diœceſeon, Synodorum Diœceſanorum, nempe & in priore Concilio, Conſtantinopolitano habito ſub finem IV. ſæculi, & in Chalcedonenſi, quod medio quinto habitum eſt: Sæpius quoque meminerunt Romani Pontifices, ut infra conſtabit.

Inſtitutio Primatum in una potius Diœceſi quam in alia apud Orientales non erat pœnes Patriarchas, cum ſæpius iis invitis inſtituerentur, ut manifeſte colligitur ex can. 17. Concilii Chalcedonenſis; in tali enim canone deprehenditur talem inſtitutionem dependiſſe ab Imperatorum arbitrio. Apud occidentales vero Primatum iuſtitutio ſemper dependit ex arbitrio Romani Pontificis, quatenus eſt totius occidentis Patriarcha: quia Primates cum primum in Occidente innotuerunt, eo nomine non inſignebantur, ſed nomine Vicariorum Pontificis Maximi, ut conſtat ex epiſt. Vigilii Papæ ad Aurelianum Arelatenſem Galliarum Primatem: *Feſtina* (ait Pontifex) *Frater Cariſſime, ut in tantæ fidei ſinceritate perſiſtens, Eccleſiarum pacem, quæ vel a Deo per meritum Sacerdotii tibi commiſſa eſt, vel a nobis per Apoſtolicam auctoritatem Vicaria poteſtate mandatur competenti ſolicitudine, Deo propitiante cuſtodias, & Vicarium te ſedis noſtræ dignis Deo manifeſtes operibus*.

Primatum iura ad quinque capita teduci poſſunt 1. probabant Canonicas electiones De iuribus Primatum.
Epiſcoporum, & Metropolitanorum, antequam conſecrarentur, ut habetur in epiſt. 84. S. Leonis Magni ad Anaſthaſium Theſſalonicenſem Epiſcopum cap. 6. 2. Controverſias, de quibus iudicatum fuerat in Provincialibus Concilis, iterum vocabant ad examen; nam a Conciliis Provincialibus iure provocabatur ad Primates. 3. Conciliorum Diœceſanorum, ſeu quæ ex multis Provinciis pluribus Metropolitis conſtarent, celebratio erat pœnes Primates. 4. Tamquam cuſtodes in ſpecula poſiti invigilabant ne fides, aut diſciplina quidpiam detrimenti in Diœceſi pateretur. 5. Denique Clericis, Epiſcopis, Metropolitanis Romam, vel extra Diœceſim proficiſcentibus concedebant litteras formatas, quarum virtute apud diſſitas nationes communione Eccleſiaſtica, ſeu quæ ſuo ordini reſponderet, potirentur, ut conſtat ex Epiſt. Papæ Zoſimi ad Primatem Arelatenſem.

Metropolitanorum nomine intelliguntur Epiſcopi qui immediate ſubſunt Primatibus, & immediate præſunt Epiſcopis alicuius Provinciæ, & appellantur Archiepiſcopi. Metropolitanorum, inſtitutio antiqua eſt; cum enim ab ipſis annuntiata fuerit fides in Urbibus Provinciarum capitibus, rectum fuit ut Epiſcoparus erecti in reliquis Provinciæ urbibus, ab eo quem erexerant in Metropolim penderent, tamquam ab Eccleſia Matrice. Concilium Nicænum, necnon alia vetuſtiora Eccleſiaſtica monumenta mentionem fecerunt Metropolitanorum. In Epiſcopos

pos ſuæ Provinciæ iure eodem fruuntur, quod habent Primates in Metropolitanos. Iuveninus loco cit.

§. LI.

De Chorepiſcopis.

Quid nomen Chorepiſcopi. Chorepiſcopus eſt nomen Græcum, quod Latine ſignificat quemdam præcipuum Villarum Sacerdotem; ita ut ſic dicantur quaſi Epiſcopi Ruris vel Pagi, ſive Epiſcopi ſint, ſive non; cum in Conciliis Chorepiſcopi a Metropolitis, Exarchis, urbiumque Præſulibus diſtinguantur. Hinc inter Canones Nicænos Arabicos n. 8. legitur: *Chorepiſcopus eſt loco Epiſcopi ſuper villas, & Monaſteria, & Sacerdotes villarum, quæ ſunt ſub eius poteſtate*: atque Chorepiſcopi a quibuſdam vocantur Vicarii Epiſcopi, ut a Concil. Neoceſarienſi cap. 13. quos dicit conſtitutos ad exemplum 72. Seniorum; ab aliis Epiſcopi villani. Non tamen ſinguli Presbyteri Eccleſiis ruralibus præpoſitiChorepiſcoporum nomine cohoneſtabantur, quemadmodum & nunc non omnes Parochiarum Rectores dicuntur Epiſcoporum Vicarii. Chorepiſcopi igitur ita dicti ſunt non a Choro, ſed a græco vocabulo, quod Latine *regionem* ſignificat, quaſi certarum regiuncularum in qualibet Diœceſi ſpeculatores, quod officium hodie videtur competere iis, qui vocantur Archidiaconi, Archipresbyteri & Diaconi.

Definitio Chorepiſcopatus. Quare Chorepiſcopatum definiunt Canoniſtæ; *dignitatem Eccleſiaſticam, qua inſigniti quidam Sacerdotes multis Epiſcopalibus officiis in vicis, & Pagis funguntur.*

De origine Chorepiſcoporum. Quidam Chorepiſcoporum Originem repetunt ab ipſo Apoſtolorum tempore, ac talis Ordinis putanr fuiſſe Linum, Cletum, Clementem, alioſve Romani Pontificis Vicarios priuſquam & ipſi ad Petri ſedem eveherentur, ac Epiſcopali honeſtarentur Charactere. Verum cum iſti non gererent vices Pontificis extra Urbem, Chorepiſcopi dici nequeunt. Chorepiſcopi revera ante IV. ſæculum expreſſe hoc ſaltem nomine deſignati nullibi inveniuntur in Eccleſiaſticis documentis, ſive Græcis, ſive Latinis, ſive in Canonibus, qui dicuntur Apoſtolici, ſive in Conſtitutionibus Clementis. Nec de iis meminere variæ S. Ignatii Epiſtolæ, nec Concil. Eliberitana, nec Cornelius Papa, licet hic ad Fabium Antiochenum Ordines omnes Eccleſiæ Romanæ ſuo tempore receptos enumeret. Prima enim mentio eorum habetur in can. 12. Concil. Ancyrani atque in 13. Neocæſarien. utrumque quorum celebratum fuit circa tempora Arelat. I. an 314. Verum cum hæc Concilia Chorepiſcopos inſtituendos non præcipiant, ſed inſtitutos ſupponant, dicendum videtur ſub finem ſaltem III. ſæculi Chorepiſcopos aliquos extitiſſe. Ita ſentit P. Berti. Chorepiſcopi porro erant Epiſcoporum Vicarii, ſeu ſuffraganei in Pagis ſeu oppidis, & in amplioribus villis conſtituti, qui plura obibant munia Epiſcopalia.

Num vero in eorum inſtitutione inſigniti eſſent Chorepiſcopi Charactere Epiſcopali, implicatiſſima quæſtio eſt. Si enim attendatur ad quædam documenta, videntur fuiſſe non plus quam Presbyteri, & veluti Decani rurales, ſeu Epiſcoporum Vicarii Generales, cum aliquali Epiſcopali iuriſdictione. Si documenta tamen alia inſpiciantur, videtur revera præditos fuiſſe dignitate Epiſcopali, & auctoritate.

Sed ſententia verior, ac probabilior videtur media, quam gravior, & communior tenet Theologorum pars, ac utramque conciliat; videlicet Chorepiſcopos vi ſuæ inſtitutionis non fuiſſe niſi ſimplices Presbyteros, quos in villis, & in Pagis conſtituerant Epiſcopi Decanos, ac ſuos Vicarios Generales, cum participatione Epiſcopalis iuriſdictionis, ſicuti nunc etiam videmus in Vicariis Generalibus Epiſcoporum noſtræ ætatis, prout opus fuiſſet, ut ea gererent, quæ magni non eſſent momenti, vel quæ non darent locum dilationi, ut fieret recurſus ad Epiſcopum, ſed hic & nunc reſolvi, ac exequi deberent: aliquando vero per accidens Chorepiſcopos fuiſſe Epiſcopos, vel quia conſtituebantur in tali munere, qui iam conſecrati erant Epiſcopi, cum tunc ita providerentur, qui a ſua Sede eiecti erant ab Infidelibus, vel Hæreticis, vel qui ab Hæreſi ad fidem Catholicam redibant, ut patet ex pluribus exemplis in Eccleſiaſt. Hiſtoria. Item, quod eſt valde veriſimile, Epiſcopi vaſtiſſimarum Diœceſum, quas vel propter ſenilem ætatem, vel propter infidelium perſecutiones & pericula itinerum non poterant gubernare, in Pagis, & minoribus Civitatibus Chorepiſcopos Epiſcopali Charactere inſignitos præficiebant, veluti ſuffraganeos, ſicuti & nunc fit in Germaniæ partibus. Et hoc præcipue comprobat canon 10. Concil. Antiocheni celebrati anno 341. His enim competebat inaugurare Subdiaconos, alioſve inferiores Clericos; Diaconos vero vel Presbyteros nonniſi de licentia Ordinarii Epiſcopi.

Cum

Cum autem Chorepiſcopatus in ſe ſumptus non eſſet Ordo, ac ideo nec Sacramentum, hinc nulla erat materia, & forma apud Latinos qua initiarentur, & in nullo Rituali invenitur ritus aliquis pro Chorepiſcopis initiandis, quem profecto non omiſiſſent ſi revera aliquis extitiſſet. Unde probabile videtur in Occidente factos fuiſſe per ſolam ſimplicemque delegationem, ſicuti nunc creantur Vicarii Generales. Apud Græcos revera benedicebantur Chorepiſcopi per manuum impoſitionem tamquam materiam, & per cuiuſdam orationis recitationem tamquam formam, qui ritus obſervabatur apud Græcos etiam in inauguratione Diaconiſſarum. De oratione iam patet; quia ſine ea nunquam manuum impoſitionem adhibuere; ſemper enim addebant divinæ opis invocationem in eum, cui manus imponerent. Quomodocumque tamen res ſe habuerit apud Latinos, certum eſt quod ſolius Epiſcopi, cuius ditioni ſubiiciebantur Villæ ac Pagi ubi præficiebantur Chorepiſcopi, erat eos ſtatuere ſeu inaugurare, ut patet ex Synodo Antiochena can. 10.

De officiis Chorepiſcoporum. Chorepiſcopi præter officia ſupra notata aderant etiam Conciliis, ac ſuam ibi dicebant ſententiam. Neoceſarienſi ſubſcripſerunt duo, Nicæno 11. 15. Num vero id eis competeret ratione Chorepiſcopatus, aut ratione ſpecialis delegationis Epiſcopi, cui ſubiiciebantur, & cuius locum in Conciliis tenerent, hoc non definiunt Canones. Inſuper licet rurales Presbyteri ubi adeſſent aut Epiſcopus, aut Urbani Presbyteri, in Cathedrali Eccleſia offerre ſacrificium vetarentur, id tamen poterant Chorepiſcopi, ut conſtat ex can. 13. Concil. Neoceſarienſis.

De abrogatione Chorepiſcoporum. Chorepiſcopi abrogati videntur ſæculo IX. exeunte; cum poſterioribus ſæculis nulla fiat amplius eorum mentio: occaſio autem abrogandi Chorepiſcopos fuit tum eorum ambitio, quia nimium de ſua poteſtate in præiudicium iuriſdictionis ſuorum Epiſcoporum præſumebant, præcipue in Gallia, ubi frequentes ſæculo IX. habebantur querimoniæ; tum etiam Epiſcoporum ignavia, qui obliti ſui muneris, & nimium ſuæ quietis amantes, vel in Principum aulis frequentiores, Epiſcopatus operam & curam in Chorepiſcopo paſſim reiiciebant; ut habetur ex Hincmaro tomo 2. Conciliorum Galliæ. Unde demptus fuit hic Chorepiſcoporum gradus, ſeu potius officium, ut excitaretur Epiſcoporum vigilantia & ſolicitudo ad ſua graviſſima munia implenda, pro cura, ac ſalute animarum, quæ eorum paſtorali ſolicitudini in ſua inauguratione fuerunt commiſſæ, quarum redituri ſunt ante Deum ſtrictiſſimam rationem.

§. LII.

De Cardinalibus.

Quia inter Clericales gradus recenſetur dignitas etiam, quæ hodie eſt maximi momenti, Cardinalatus, hunc quoque gradum breviter exponere cenſui, cum iam fuſe de hoc dictum ſit in tractatu de beneficiis. Cardinalis nomen ibi iam diximus ſecundum eius etymologiam & ſecundum ſenſum in quo inductum fuit in Eccleſia, quid importet: hic ſolum ſatis erit notare, Cardinalatum in ſe præciſe ſumptum nec eſſe ſacrum Ordinem, nec imprimere Characterem, cum nullam habeat conſecrationem, nec materiam, nec formam, ac proinde ut nunc accipitur videtur non eſſe niſi quædam Eccleſiæ eminentiſſima dignitas a ſummis Pontificibus olim inducta, ut ſibi in Eccleſiæ regimine Aſſeſſores, & Conſiliarios haberent, eo ferme modo, quo Moyſes ſeptuaginta ſibi Seniores adſcivit.

§. LIII.

De Abbatibus ſæcularibus Collegiatarum, Commendatariis, aliiſque qui hoc titulo potiuntur.

Licet ſub nomine Abbatis veniant etiam Superiores Regulares, qui hoc titulo præſunt regimini alicuius Monaſterii, hic tamen agitur de iis præcipue, qui in ſæculari Clero gaudent titulo Abbatis. Et hi ſunt triplicis generis ſeu conditionis. Alii enim dicuntur Abbates ex eo quia præſunt alicui Eccleſiæ, quæ olim Regularis & Conventualis fuit, ſed poſtea ex aliqua iuſta cauſſa tranſivit in ſæcularem, ſeu conferri cœpit ſæcularibus Clericis, retento nomine Abbatis pro Rectore talis Eccleſiæ, quamvis Monaſterium ſublatum eſſet. Alii ſunt qui dicuntur Abbates Commendatarii, ex eo quod illis in Commendam traditum ſit aliquod Monaſterium. De uſu tradendi Clericis Monaſteria in Commendam, & de modo quo tandem hæ Commendæ erectæ ſint in Beneficium ſæculare, ſatis actum eſt in Tractatu *de Beneficiis*, ubi ſpeciatim agitur de Commendis. Alii tandem ſunt, qui vocantur Abbates, non quia Monaſteriis præficiantur, ſed quia dignitatem habent in Eccleſia Collegiata vel Cathedrali, cui dignitati vel ex privilegio, vel ex conſuetudine annexum ſit nomen Ab-

Digitized by Google

Abbatis: quemadmodum etiam in pluribus locis talium dignitatum poſſeſſores vocantur Priores. Inter iſtorum generum Abbates aliud quoque diſcrimen notandum eſt, quod aliqui iuriſdictionem habeant quaſi Epiſcopalem ſupra ſuos ſubditos tam Clericos, quam laicos; unde Pontificiis etiam inſignibus utuntur, nempe annulo, mitra, & baculo Paſtorali, & poſſunt conferre Tonſuram & quatuor Ordines minores: Alii autem nec iuriſdictionem habent quaſi Epiſcopalem, nec Pontificiis inſignibus utuntur.

Quoad Abbates Regulares, illorum quoque diverſæ ſunt ſpecies. Aliqui enim ſunt qui non ſolum regimini Religioſorum præſunt, ſed præterea Territorium habent, in quo Epiſcopalem iuriſdictionem, & aliquando etiam temporalem exercent. Alii ſunt qui ſub ſe habent tantum ſubditos Regulares, quorum regimini præſunt. Alii demum ſunt Abbates ſolo nomine, qui non habent ſub ſe ſubditos Regulares; unde vocari ſolent Abbates Titulares.

§. LIV.

De Tonſura Clericali.

Cum lege ac conſuetudine cautum ſit in Eccleſia, ut antequam quis ad ordines in eadem promoveatur, & in Clerum introducatur, per quamdam cæremoniam, quæ dicitur Tonſura, & eſt veluti præambulum ad Ordines, diſponatur; hinc abſolutis quæ pertinent ad rationem Ordinum, operæ pretium eſt, ut de hac etiam Eccleſiaſtica cæremonia, nempe de Clericali Tonſura breviter agamus.

De Origine Tonſuræ. Circa originem ſeu initium uſus Tonſuræ in Eccleſia non conveniunt DD. Cenſent alii quod cum vetuſtis Eccleſiæ ſæculis mos eſſet inter Gentiles, ut dilicati, qui levitatem ac laſciviam ſectabantur, comam nutrirent, quam aliqui criſpabant, alii in anteriori parte ad modum criſtæ componebant; hinc ſi Apoſtoli univerſim viros Chriſtianos retrahere ſtuduerunt a tali abuſu, qui maximam redolebat vanitatem, ut habetur in 1. Corinth. 11. ubi ipſius naturæ teſtimonio damnat D. Paulus ac vetat Chriſtianis comam nutrire, utpote quod ſi tolerabile ſit in mulieribus, prorſus ignominioſum ſit in viris; *vir quidem ſi comam nutriat ignominioſum eſt illi, mulier vero ſi comam nutriat gloria eſt illi*; multo magis ab hoc laſciviæ, & levitatis exemplo voluerunt ut alieni eſſent ſacri Eccleſiæ miniſtri, quos oportet eſſe exemplar reliquis fidelibus pudicitiæ & gravitatis. Hunc capillorum abuſum notavit etiam S. Cyprianus l. 3. *ad Quirinum* ſententia 83. & D. Hieronymus in ſua Epiſt. *ad Nepotianum*. Et hoc vetitum fuit Clericis ab Aniceto Papa in ſua Epiſt. ad Epiſcopos Galliæ, a Concilio Carthaginen. IV. can. 44. cui interfuit S. Auguſtinus, qui idcirco in fine libri *de opere Monachorum* notat, & arguit quoſdam Crinitos Monacos, utpote qui contra præceptum Apoſtoli Cæſariem nutrirent, admonendo eos ut Eccleſiæ conſuetudini ſe accommodent. Hinc ab ipſis Apoſtolis ideſt ab ipſo Eccleſiæ exordio repetunt initium uſus Clericalis Tonſuræ, unde ex eorom ſententia ab ipſis Apoſtolis uſurpata fuit Tonſura, ut tenent Iſidorus *de Offici. Eccl.* l. 2. cap. 4. Rabanus Maurus lib. 1. cap. 3. Morinus *de ſacris Ordinat.* 3. par. exerc. 15. qui poſtquam plura dixit de Tonſuræ origine, amplectitur ſententiam, quæ aſſerit priores Eccleſiæ inſtitutores a perſecutoribus tonſos fuiſſe, quod ignominioſum erat, ut magis ludibrio eos afficerent; poſtea vero ab ipſis inſtitutoribus converſam fuiſſe ipſam tonſionem in trophæi argumentum. Inter eos qui inſtitutionem Tonſuræ tribuunt Apoſtolis, cenſent aliqui hoc non factum fuiſſe ut retraherent Eccleſiaſticos, & alios ſimul fideles ad eorum exemplum, ut diximus antea, a vana, ac laſciva Gentilium Cæſariei cultura; ſed tonſos fuiſſe Clericos in vertice capitis ipſis Eccleſiæ incunabulis, ut more Nazaræorum Deo dicarentur, & Domino conſecrati dignoſcerentur. Verum rectius ſentire videntur alii, qui opinionem de inſtitutione Tonſuræ ab Apoſtolis reiiciunt, ut Marteneius; quia talis opinio, aiunt ipſi, adverſatur communi veterum ſententiæ; & notat Iuveninus non eſſe reipſa veriſimile, quod tribus prioribus Eccleſiæ ſæculis, quando tam acriter ſæviebant contra Chriſtianæ fidei profeſſores Tyrannorum perſecutiones, externo Tonſuræ ſigno ſeſe a Gentilibus non modo, ſed etiam a Fidelibus Laicis Eccleſiaſtici diſtinguerentur, cum ex tali ſigno facile a perſecutoribus potuiſſent dignoſci. Et hanc opinionem ut probabiliorem amplectitur, ac ſuſtinet, tonſuram præcipue ſumptam pro corona Clericali non fuiſſe in uſu per quinque priora ſæcula. Nam præter rationem iam allatam ex periculo ut ſic tonſi a perſecutoribus dignoſcerentur, hoc etiam deducitur ex ſcriptoribus priorum

Ec-

Eccleſiæ temporum, a quibus de tali re nulla nobis exhibentur monumenta, niſi hoc unum quod habetur in Concil. Carthagin. quo præcipitur Clericis *ne nutriant comam*; abſque eo quod ulla rondendi forma eis præſcribatur. Er hiſtoriæ quæ nobis ſuperſunt de Epiſcopis, qui floruere quinque prioribus ſæculis, eos nobis exponunt compoſito quidem ad modeſtiam capillo, ſed nullam figuræ modique tonſionis mentionem faciunt.

Quoad formam vero Tonſuræ diverſitas fuit olim non ſolum inter Orientales, & Occidentales, ſed in eadem etiam urbis parte, ut meminit Beda in hiſtoria Anglorum l. 4. cap. 1. Omnibus tamen eam præfert, quam Romana ſervat Eccleſia, quæ ſemper fuir figuræ Sphericæ ex Gratiano diſt. 23. cap. 21. qui refert talem ritum iuſſum fuiſſe Clericis etiam ab Aniceto Papa iuxta Apoſtolum: *comam non nutriant, ſed deſuper caput ad modum ſpheræ radant*, & ſimilia præbent alii quoque teſtimonia, qui repetunt hanc tonſionis verticalis formam a D. Petro, ut Gregorius Turronenſis ſcriptor VII. ſæculi, & ipſe Beda loco cit. & hanc dicit perferendam eſſe a Clericis, & a Monachis ut ad imitationem ſui capiris Ieſu Chriſti paratos ſe exhibeant ad ſuſtinendas irriſiones, & ludibria, ac doceant ſe expectare coronam gloriæ.

Quidquid tamen dicant aliqui ſcriptores, ut antea laudati, circa tempus, quo Clericalis tonſura inducta fir in uſu apud Eccleſiæ Clericos, hoc proculdubio incertiſſimum eſt; & prorſus inveriſimile eſt propter allatam rationem a Iuvenino, a prioribus Eccleſiæ difficillimis temporibus ob Tyrannorum perſecutiones (quibus ſine valde gravi fidei utilitate nemo fidelis prudenter ſe exponere poterat) initium uſus Clericalis Tonſuræ repeti poſſe, ac proinde Gratiani teſtimonium, aliorumque, qui ita ſentiunt, patitur ſuam exceptionem. Si quis vero finem ſcire exoptet, cur Eccleſia voluerit Clericos Tonſuram deferre, & hanc ad modum ſpheræ, & coronæ; diverſimode circa hoc opinantur Doctores. Beda putat præſcriptum fuiſſe in memoriam coronæ Spineæ, qua Chriſtus Dominus revinctus fuit. Putant alii ſignum eſſe pœnitentiæ, ex eo ducti, quod mos erat tondere pœnitentes. Alii huiuſmodi ritum cenſent regiam ſignificare dignitatem, quæ fulget in ſacro Sacerdotali ordine ob excelſam ſpiritualem poteſtatem, quam Deus eidem contulit. Alii tandem, & multo quam cæteri vero ſimilius, credunt hanc cæremoniam uſurpatam fuiſſe in ſignum abdicationis rerum terrenarum, negotiorumque ſæcularium; ita ut in tali cæremonia doceatur Clericus, ac admoneatur nuntium dare faſtui, & inanibus curis ſæculi; adeo ut apud ſcriptores Eccleſiaſticos tondere capillos religionis gratia idem ſit, ac abdicare ſæcularia deſideria, ac ſanctioris ſeverioriſque generis vitæ amplecti. Hunc Eccleſiæ finem inſtitutionis Clericalis Tonſuræ explicat ritus, quo ipſa confertur, & præcipue verba quæ in eius collatione proferuntur ab ipſo initiando; explicando ſe ſolum Deum in ſolam ſuam ſortem, & hæreditatem eligere velle; ait enim: *Dominus pars hæreditatis meæ & Calicis mei tu es, qui reſtitues hæreditatem meam mibi*. Et in acceptando talem profeſſionem Pontifex dum eam Clericus pronuntiat, Capillos ei tondit, quibus omnibus ſignificatur oblatio, quam tonſus ſui ipſius penitus Deo facit.

Quare latum eſt diſcrimen inter collationem ordinum, in ſingulis quorum initiandus munus accipit a Domino per miniſterium Pontificis, & collationem Tonſuræ, in qua tonſus munus offert. In illis audit Ordinandus, *accipe poteſtatem legendi, offerendi* &c. in iſta loquitur ipſe promovendus, ſolemniter profitens ſe renuntiare deſideriis omnibus ſæculi, ac ſe totum tradens Domino, ut ſit eius ſors, & hæreditas, nec aliam vicem gerit Pontifex, quam ut nomine Dei, & totius Eccleſiæ ſacrificium gratum habeat, ac precetur ut Deus emiſſam illius profeſſionem ſua gratia confirmet. *Differentia inter Tonſuram, & ordines.*

Antequam vero initiandus tondatur ſe expoliat omnibus ſæculi ornamentis, ideſt ſæcularibus veſtibus, quæ a libro Pontificali ideo vocantur *ſæculi ignominia*; quia vana veſtium elegantia, & ſuperfluus cultus ſunt veluti inſignia, italice *Livrea*, quibus denotantur qui mundo inſerviunt ſub Principe Dæmone; ac proinde ſacræ Tonſuræ inaugurandus, ut teſtetur ſe mundo valedicere, ante omnia ſæcularem exuit veſtem, mox veſte induendus Religionis. Nam depoſito a candidato ſæculari habitu, Clericalem induit veſtem, quæ duplex eſt, alia communis ad uſum vulgarem quotidianum, alia ſolemnis, qua uti debet, & utitur a duodecimo ſæculo, quandocumque in Templo coram Domino divinis intereſt officiis. Habitus ſolemnis Clericalis dicitur ſuperpelliceus; qui ſuperponitur veſtibus vulgaribus, quæ pellicee erant, ut conſtat ex S. Pau-

Paulino Epiſt. 10. ad Severum, & ex S. Ambroſio, aut quovis alio auctore l. *de dignitate Sacerdotali* cap. 4. Almutias, quibus Canonici prius ad tegendum caput utebantur ex Concil. Baſilienſi, nunc deferunt aliqui in humeris, ut Victorini, alii communiter in ſiniſtro brachio.

Communem vero habitum, quo Clerici exterius ſecernuntur a Laicis, laude efferunt nomina, quibus inſignitus eſt, nempe habitus Religioſi ut a Sidonio l. 4. Epiſt. 24. habitus ſancti hominis, ut a Salviano l. 4. *ad Eccl. Cath.* ſacræ veſtes a Balſamone in can. 61. Apoſtolor. habitus Religionis a Conſtantio; & in Pontificali habitus Religionis non ab homine inſtitutæ, ſicuti Monachorum Ordines, ſed ab ipſomet Chriſto; ac proinde habitus Clericalis, non temere, ſed cum ſumma reverentia eſt ſuſcipiendus, & religioſe deferendus, ut pluris, & ſuper omnia mundi ornamenta honorifica illum æſtimet, qui illum ſuſcipit, & ut caveat ne eumdem deturpet, aut ſe immiſcendo in profanis occupationibus, & negotiis, ut exprobrat Concil. Tridenti. ſeſſ. 14 cap. 6. *Clericos pedes in diverſis ponentes, unum in divinis, alterum in carnalibus;* aut eumdem componendo ad formam, elegantiam, & morem, quem ſæculares in veſtibus ſuis obſervare ſolent: curet vero ut in eius ornatu eluceat modeſtia, ſanctitas, humilitas, vera Chriſti inſignia, & ſacerdotalia ornamenta, non mundi luxus, vanitas, & oſtentatio, propria Dæmonis inſignia & habitus ſæcularis ignominia, qua ad Clericalem ſtatum accedens ſe exuere, ſpernere, & reiicere demonſtravit. Sic Habertus.

Nota. Circa Clericorum veſtes communes, quæ ad uſum vulgarem quotidianum adhibentur, certum eſt per priora tredecim ſæcula Clericos uſos fuiſſe veſte, quæ erat in communi hominum uſu, & erant talares, huiuſmodi enim erat omnium uſus, ut conſtat ex Epiſt. Ioan. XXII. Papæ relata a Rainaldo ad annum 1317. ad Philippum Galliarum Regem, qua hunc hortatur Pontifex ne abiiciat oblongas veſtes, quibus conſtanter uſi fuere ſui maiores. Et circa an. 1388. vitio attribuebatur Carolo VI. Regi pariter Francorum, quod veſtibus longioribus uti reluctaret, ut Monachus Sandionyſianus ſcribit l. 8. cap. 1. vitæ eiuſdem Principis. Et huiuſcemodi etiam ex aliis habentur documenta. Ubi tandem breviores veſtes ſumptæ ſunt a Laicis, ſtatim uſurpatæ non fuerunt a Clericis, & ſi auctores eas in Laicis non reprobarunt, in Clericis tamen vitio verterunt. Cum vero paulo ante Concil. Tridenti. factæ ſint frequentioris uſus apud Clericos, in Concilio Senonenſi habito an. 1528. vetitæ fuere præcipue veſtes expectoratæ. Non loquitur hoc Concilium de veſtibus brevioribus; quia nondum paſſim a Clericis deferebantur. Concil. vero Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 6. non meminit de veſte talari, quæ demiſſa ſit; præcipit quidem modeſtiam, & parcitatem, & relinquit prudentiæ Ordinariorum ſtatuere quænam veſtis conveniat cuique Ordini. Et hoc poſt idem Concilium factum fuit in pluribus Conciliis Provincialibus.

Per priora quinque ſæcula nulla fuit Clericis veſtis civilis præter communem. Nam Decretales ſummorum Pontificum eorumdem temporum de tali veſte nullam prorſus faciunt mentionem, ſicuti nec Concil. Carthaginenſe IV. quod nihil ad Clericos ſpectans prætermittit. Immo Cœleſtinus in Epiſt. quam miſit ab Epiſcopos Viennenſis, & Narbonenſis Provinciarum, videtur arguere Clericos, qui alia quam communi veſte uterentur, eos admonendo, ut doctrina, & virtutibus a Plebe & aliis ſe diſtinguant. Canones pariter eorum temporum non aliud recordantur Clericis circa veſtem, niſi modeſtiam, & parcitatem.

Veſtes igitur olim communes Clericorum tum Orientalium tum Occidentalium quoad figuram diſtinctæ non erant a veſtibus ſæcularium. Tunc Clerici non veſte ac vita civili, ſed virtute & modeſtia ſe a laicis diſtinguere curabant. Sola difficultas, quæ de veſte Clericali hic occurrit, verſatur circa eiuſdem veſtis colorem. Ex aliquibus documentis Euſebii & Socratis in eorum eccleſiaſtica Hiſtoria videtur, quod eſſet alba, & valde incertum eſt quando cœperit uſus in Clericalibus veſtibus coloris nigri, ut notat in ſua Eccleſiaſtica diſciplina P. Thomaſſinus. Fuit etiam aliquando in uſu apud Clericos in ſuis veſtibus color violaceus, qui poſtea reſervatus fuit ſolis Epiſcopis, eorumque Seminariis, necnon aliquibus dignitatibus.

Eccleſiaſtica lege cautum fuit, & perpetua conſuetudine, ut antea diximus obſervatum, ut antequam quis promoveatur ad Ordines, ſignum Clericalis Tonſuræ accipiat, per quam in Clericorum numerum cooptatur. Hæc autem Tonſura, ſeu in ſtatum Clericalem ingreſſus, revera non eſt Ordo, ſed diſpoſitio tantummodo ad Ordines, ſeu præparatio, quidquid in contrarium

rium ſentiant Canoniſtæ. Tonſura enim eſt veluti apud Monachos Novitiatus, ac via ad ſacros Ordines, ſive ad ſtatum ſacri Eccleſiæ Miniſterii. Revera Tonſura non eſt Ordo; quia ex dictis per ordinis collationem confertur poteſtas ſpiritualis nonnulla exercendi officia, quæ ſaltem remote tendunt, ſeu ordinantur ad ſacrificium Miſſæ rite peragendum, quod non fit per Tonſuram, qua ad ſummum aptus redditur initiatus ut laudes divinas legat, & canat cum Clero, necnon aliis huiuſce generis ſacris miniſteriis vacet divino cultui, ad quæ peragenda nulla requiritur poteſtas. In illo autem cultu (ita D. Thom.) quædam ſunt, quæ prædeterminatas poteſtates requirunt, & ad hæc datur ſpiritualis poteſtas ordinis: quædam autem ſunt, quæ communiter a toto miniſtrorum Collegio fiunt, ſicut divinas laudes dicere, & ad hoc poteſtas aliqua Ordinis non exigitur, ſed ſolum deputatio quædam ad tale officium, & hoc ſolum fit per Tonſuram inquit cit. S. D. quæ Ordinis ideo & Sacramenti rationem non habet. Quamvis Clericus ratione Tonſuræ ſit in altiori ſtatu, quam Laicus; non habet tamen ampliorem poteſtatis gradum, quod ad ordinem requiritur. Quid enim facit talis Clericus, quod Laico facere non liceat? Præter aptitudinem igitur ad Ordines, nullam ex officio habet talis Clericus in Eccleſia ſibi propriam functionem: Tonſura igitur Clericalis non eſt Ordo, ut habetur in cap. *tamen cum contingat*; tit. *de ætate & qualitate præficiendor.* Dicitur vulgo *Clericatus Ordo*, ſed latiori ſenſu, & improprie, non ſecus ac Congregationes Monaſticæ dicuntur Religioſi ordines. Nam per Tonſuram deputantur Clerici ad ſanctioris vitæ genus. Haber. Pettocnren.

Nota, quod licet nomen Clerici imponatur iis, qui per Tonſuræ collationem Eccleſiaſtico ſtatui initiantur; manet tamen deinceps, & eſt commune omnibus aliis, qui ordinibus ſunt inaugurati, quod antea iam notavi. Ita Canones præſcripti Clericis pertinent ad eos etiam, qui Presbyteratus. & Epiſcopatus ordinibus ſunt inſigniti. Eſtius.

Definitio Tonſuræ Clericalis. Colliges, Tonſuram ex dictis eſſe *cæremoniam ab Eccleſia inſtitutam, per quam Laicus baptizatus, & Sacramento Confirmationis conſignatus, ſacro ritu in Clerum adſcribitur, ac ad ſacros ordines præparatur, & diſponitur.* Hæc eſt genuina Tonſuræ Clericalis definitio. Dicitur 1. *Cæremonia Eccleſiaſtica*; quia non eſt divinæ Chriſti inſtitutionis, cum hæc non ſit in uſu in Eccleſia Græca, & nullum prioribus ſæculis invenitur illius veſtigium in Eccleſia Latina. Nam diverſos Eccleſiæ gradus, qui III. ſæculo erant in Eccleſia Romana, deſcribit Cornelius Papa in ſua Epiſt. ad Fabium Epiſcopum Antiochenum, nec ullam prorſus mentionem facit Tonſuræ Clericalis. Et ſic S. Cyprianus Cornelio coævus non alios agnoſcit Clericos, præter eos, qui Altaris deſerviunt miniſterio, ſeu ordine aliquo ſunt inſigniti.

Nec ullatenus officit quod obiici ſolet ex Aniceto Papa, qui ſæculo II. Eccleſiam rexit, nempe ipſum ſtatuiſſe, ne Clerici comam nutrirent, ut habetur ex lib. Pontificali Damaſi; & inſuper ſtatuiſſe, ut deſuper caput in modum ſpheræ tondant, quod a Gregorio Turonenſi traditur l. 1. *de gloria Martyrum* cap. 28. factum fuiſſe a D. Petro ad humilitatem docendam; ita ut videatur talem uſum Clericalis Tonſuræ ſervatum fuiſſe in Eccleſia ab ipſo Apoſtolorum tempore. Nam citatum Decretum non eſt Aniceti; cum concorditer ſentiant Theologi, Decretales anteriores Syricio, ſeu IV. ſæculo anteriores, adulterinas eſſe, & falſo Pontificibus Syricio anteriores VIII. ſæculo confictas. Ad illud vero Gregorii Turonenſis reſpondetur cum Amalario *de divinis officiis*, eſſe valde incertum; immo eſſe prorſus incredibile quod tribus prioribus ſæculis, ut ſupra notavi, quando ob perſecutiones acriter ſævientes ſe occultare cogebantur, voluerint ſe prodere perſecutoribus externo Clericalis Tonſuræ ſigno; nec aliud ex illorum temporum monumentis colligitur, niſi quod Clerici comam numquam nutriverint, ſed ſemper modeſtiam in capillorum compoſitione ſervaverint. Dicitur 2. *Laicus baptizatus & Sacramento Confirmationis conſignatus*. 1. Quia ii ſoli, qui ſunt per baptiſmum Eccleſiæ filii, ipſius honoribus potiri debent. 2. Quia Neophiti, ſeu nondum confirmari dicuntur ſemichriſtiani, parvuli in Chriſto. Et ſi per ſacrum Chriſma opus eſt ut roboretur etiam gregarius Chriſti miles, ut contra fidei hoſtes decertare valeat; multo magis profecto hoc requiritur ut quis inter Duces huius ſpiritualis militiæ aggregetur. Hinc veteres improbarunt illegitimam ordinationem Novatiani, quia ſignatus non erat Confirmationis Sacramento. Et Concil. Tridentin. ſeſſ. 23. cap. 4. *de reform.* aperte ſtatuit, ut prima Tonſura non initientur qui non ſunt confirmati. Dicitur 3. *Sacro ritu*:

ritu: Eccleſia enim pro Clerico ordinando præſcripſit ſolemnes ritus ab Epiſcopo peragendos, ut ex hoc deprehendant fideles quanti Clericalis Tonſura facienda ſit. Dicitur 4. *in Clerum adſcribitur*; quia per illam cæremoniam extollitur initiatus a Laicorum ſtatu ad gradum ſtatus Eccleſiaſtici, qui proinde ob hujuſmodi titulum fruitur honoribus privilegiiſque Clericorum, ut completo ritu monet Pontifex eo Eccleſiaſtico favore inſignitos: *hodie de foro Eccleſiæ facti eſtis, & privilegia Clericalia ſortiti eſtis*.

Privilegium Clericale duplex.

Privilegium Eccleſiaſtici ordinis duplex eſt: unum dicitur canonis, ſcilicet quod excommunicationis pœnam incurrat qui Clericum ſuadente Diabolo percutiat; alterum quod ab oneribus ſæcularis, ſeu laicalis fori eximatur. Ad hoc autem ut Tonſurati gaudeant cum aliis e Clero hæc privilegia, neceſſe eſt ut deferant Clericalem habitum, & Tonſuram, ut ſtatuit Concil. Trident. ſeſſ. 23. cap. 6. *de reform.*, habeat aliquod beneficium, vel ex Epiſcopi mandato alicui inſerviat Eccleſiæ, vel in Seminario Clericorum, vel in ſchola, aut univerſitate, de licentia Epiſcopi, quaſi in via ad Ordines ſuſcipiendos verſetur.

Dicitur tandem *& ad ſacros ordines præparetur ac diſponatur*; quia cum Sacramentum Ordinis ſit eximiæ dignitatis, & ſanctitatis; hinc Eccleſia Clericalis Tonſuræ cæremoniam inſtituit, quæ non ſecus ac Catechumenatus ad baptiſmum, Novitiatus ad Monaſticam profeſſionem, eſt ad Ordines præparatio; ut cum aliis paſſim Theologis ſentit Hallierus. Unde ſicuti niſi quis per annum ſe exercuerit in Regulari diſciplina, intra Religionis Novitios non poteſt ſolemnem emittere profeſſionem; ita non poteſt ſuſcipere Ordines niſi qui habitu ſæculari depoſito, ac Clericali ſuſcepto, quem continuo cum debita reverentia deferat, tonſuræ Clericali caput ſubmittat, ac profiteatur ſanctioris vitæ diſciplinam in ſeminario, vel in alia ſchola de ſui Epiſcopi licentia. Habertus.

§. LV.

De veteri Eccleſiæ diſciplina circa Clericos non admiſſos ſola Tonſura inſignitos.

Quinque prioribus ſæculis nulli fuere Clerici, qui ſola Tonſura ſine ullo Ordine eſſent inſigniti: etenim nulla illorum temporum extant monumenta, quæ referant hujuſcemodi Clericos in Eccleſia. Erant quidem in Eccleſia Orientali officiales nonnulli ſine aliquo ordine initiati, ut Laborantes, quibus incumbebat cura corporum defunctorum, Sacrorum Veſtibulorum cuſtodes, linguarum interpretes; verum ii Clero non erant addicti, utpote qui non conſtituebantur in hujuſmodi officiis per manuum impoſitionem, ſed ſolummodo adſcripti erant canoni eorum, qui Eccleſiæ ſumptibus alebantur. Ubi Concilium Chalcedonenſe agit de removenda ab Eccleſiaſticorum initiationibus ſimoniæ labe, innuit Clericos vocibus *manuum impoſitionis*; & in hac Claſſe recenſet Epiſcopos, Chorepiſcopos, Presbyteros, Diaconos, & alios paſſim, qui inter Clericos nominantur; Officiales vero, qui ſunt in aliquo manuali munere, indicat voce *promotionis*, & in hoc Catalogo collocat Œconomos, Defenſores, Manſionarios, & eos univerſim, qui ſunt in Canone. Et hoc probat etiam Patrum priorum ſæculorum teſtimonium. Nam ii conceptis terminis aſſerunt, Clericos omnes conſecratos fuiſſe Altaris miniſterio; *Cuncti in Altaris miniſterio conſtituti* (ait S. Cyprianus l. 1. Epiſt. 9.) *nonniſi Altaribus, & ſacrificiis deſervire, precibus ac Orationibus vacare debent*. Sic S. Martyr Aurelius. Et Syricius Papa Epiſt. 2. ſtatuit, ut ii qui provecta ætate cupiunt Clero dare nomen, incipiant a Lectoratu, & Exorciſtatu. Igitur non ſecus a Tonſura, ſed ab Ordine aliquo tempore Syricii Papæ Clericatus initium recipiebat. Iuven. Comment. Hiſtor. *de Sacram.*

§. LVI.

De receſſu a Clericatu quando licite fieri poſſit.

Prioribus duodecim Eccleſiæ ſæculis eo ipſo quod quis Clericatui nomen dederat, in Eccleſia tum Orientali, tum Occidentali non poterat ab hoc ſtatu reſilire, ſeu Clericatum deſerere. Canones enim anathemate feriunt Clericos deſerentes Clericalem ſtatum, cui fuerunt ſemel deputati, & adſcripti, vel Monachalem vitam quam elegerant. Ita legitur ſtatutum a Concilio Chalcedonenſi can. 7. In hoc notandum 1. eadem ratione illud loqui de profeſſione Monaſtica, ac de Clericali. 2. nullam ponere diſtinctionem inter Clericos, ſed aſſerere indefinite. unumquemque Presbyterum, Diaconum, Subdiaconum, omnes illos etiam, qui nuptias contraxere, perpetuæ & inviolabilis profeſſionis legi ac vinculo teneri, quippe quod neminem ſive celibem,

ſive

Digitized by Google

ſive coniugatum excipiat. Perduravit ac viguit eadem praxis in Occidente, ut habetur in can. 7. Concilii Triburienſis, & hoc comprobat œconomica, qua utebatur Eccleſia contra Clericos deſertores, qui ſi reſcipiſcerent, damnabat gravi pœnitentiæ, ut ſtatutum fuit Concilio Hiſpalenſi: & Eccleſiæ deſertoribus, qui Synodali ſententia depoſiti fuiſſent, non concedebatur vitam ſæcularem agere; & ipſæ leges imperiales ſacris conſonant canonibus, ut Iuſtinianus in Novella 123. Qui autem decretum illud auſi fuerint infringere, vult abiici a quocumque dignitatis gradu, & ad infimam Curialium ſortem redigi, & idem Novella 19. decernitur.

Obiicitur hic, Canones antiquos reiicere inter Laicorum ſortem qui lapſi fuerint. Igitur a Clericali ſtatu exemptos reddunt. Reſpondetur, reductionem ſeu miſſionem ad ſtatum Laicalem eſſe pœnam, ac ideo non liberare Clericum reiectum ab oneribus, quæ contraxerat ſe dando ſtatui Clericali. Quocirca tametſi per diſpoſitionem honore, & ſtipendiis Clericalibus exueretur, non permittebant tamen vitam Laicam agere, ac uxorem ducere.

Medio autem decimotertio ſæculo, quod ea de qua agitur diſciplina invaluerit patet ex decretalibus compilatore S. Raimundo de Pennafort in ſumma pag. 50. & quod paulo poſt relatum tempus inducta ſit in Chriſtianam Rempublicam alia diſciplina patet ex Synodis poſt illud ſæculum celebratis. Definitum quippe fuit ab iiſdem Conciliis, ut qui ob commodum tantum temporale beneficia ſuſciperent, tenerentur ad reſtitutionem receptorum proventuum; ſic habetur in Concilio Bituricenſi. Definierunt quoque iis conferendam eſſe tantummodo Clericalem Tonſuram, ut Concil. Tridentin. At nulla Concilia præcipiunt, ut in minoribus ordinibus conſtituti habeantur tamquam Apoſtatæ ſi a Clericali Statu reſilierint, etiamſi ad nuptias convolaverint. Iuven. Comment. Hiſto.

Collige ex dictis, quod cum Tonſura ſacra ſit Eccleſiæ cæremonia, qua recipit, & adſcribit in Cleri cœtum, ac ad ſacros Ordines præparat eos qui ſe dicare volunt Dei famulatui in ſacris Eccleſiæ miniſteriis, non ſecus ac Monachorum Ordines per Novitiatum ad Monaſticæ obſervantiæ profeſſionem eos præparant, qui huiuſmodi vitæ genus elegerunt; hinc ſicuti ad recipiendum Monachatus habitum requiritur Sancta intentio in Monachali Religione profitendi, & in Novitiatu ſtudioſa exercitatio in via perfectionis; ita ad hoc ut quis per Tonſuram Eccleſiaſticum Statum ingrediatur, neceſſe eſt propoſitum in eo Statu permanendi, ac per Sacrorum Ordinum ſuſceptionem aptum ſe divino reddendi ſervitio, ad quod Tonſura eſt Novitiatus ac præparatio, & ſtudium ſanctioris vitæ, quæ verum facit Clericum iuxta monitum Concilii Tridentini, ubi habetur, non habitum facere Monachum, ſed morum ſanctitatem, & auſterioris vitæ inſtitutum. Unde qui ſecus ageret, merito dici poſſet larvatus Clericus, utpote qui ſe fingeret quod non eſt, ſicuti contingit in his, qui habitum Clericalem cum ſacra Tonſura ſuſcipiunt, animo in eo ſtatu non permanendi, ſi melior ſæculi ſors eis offeratur, vel ad hoc ſuſcipiunt, ut Eccleſiaſticum poſſideant beneficium, adeo ut non deſiderium divini famulatus, ſed proprium temporale commodum ad ſacrum Clericalem inſtitutum capeſſendum aliciat.

Quale peccatum committeret ſuſcipiens Tonſuram ſine animo, vel non permanendi in eodem ſtatu, vel numquam ſuſcipiendi ſacros Ordines, ſed ſola cupidine conſequendi bona temporalia ex Eccleſiæ reditibus, controvertitur in ſcholis. Aliqui, ut Sanchez, volunt eſſe tantummodo veniale: Alii vero, ut Bannez 2.2.q. 12. a. 1. Hallerus cap. 3. *de his quæ in examine quærenda ſunt*, ſtant pro mortali. Probat Hallerus ſuam ſententiam teſtimonio Navarri *de Oratione & Horis canonicis* cap. 7. n. 15. Igitur ſecundum horum ſententiam (quæ ſi ſerio perpendatur eſt probabilior, ne dicam prorſus moraliter certa) graviter peccant ſuſcipientes Tonſuram cum habitu Clericali cum animo vel non promerendi ſacros ordines, vel non inſerviendi Eccleſiæ, vel ad tempus dumtaxat vitam iuxta Clericatus legem ducendi, vel, quod peius eſt, nec habitum, nec mores Clericorum umquam induendi, niſi forte aliquod pingue beneficium eis obvenerit.

Cæterum, qui habitum Clericalem cum Tonſura ſuſciperet animo non ſuſcipiendi ſacros Ordines, ſed ſolum ex pio deſiderio vitam agendi in hoc religioſo ſtatu, ac virtutes, pietatemque Clericalem coleret, Eccleſiæ inſerviret, prout ipſi permittitur, longe prorſus ab omni lucri, & commoditatis huiuſce ſtatus deſiderio non certe hic mortalis peccati damnandus eſſet, immo pia, ac humilis eius intentio commendanda.

Digitized by Google

Quoad alios vero circa eorum receſſum a ſtatu Clericali , quacumque intentione Tonſuram & habitum Clericalem ſuſceperint ; certum eſt quod qui clericalem ſtatum ſuſcipit ficte, & ſolo animo percipiendi ex Clericali ſtatu vel per conſecutionem beneficii , vel per aliquem alium Eccleſiaſticum proventum temporalem commoditatem ; nec ullam intus ſentit ſpiritualem vocationem ad talem ſtatum ; hic profecto non ſolum licite poteſt ; ſed debet etiam a tali ſtatu recedere , ad quem nonniſi a Deo vocati accedere poſſunt . Et divina vocatio ad Clericatum non difficile colligi poteſt ex animo, & intentione, qua ad talem ſtatum impellimur , nempe Deo inſerviendi in Eccleſiaſticis ſacris miniſteriis , & ſecundum ſanctitatem vitæ quam Clericalis conditio exquirit ; longe prorſus a cupidine percipiendi ex proventibus Eccleſiaſticis temporalem commoditatem. Qui autem cum ſana ac recta intentione habitum ac Tonſuram Clericalem ſuſceperunt, animo ſcilicet in eo permanendi , ac Deo, & Eccleſiæ in ſacris miniſteriis inſerviendi , vitamque quæ huic Clericali ſtatui convenit agendi , licite poſſunt ii a tali ſtatu reſilire , ſi hoc faciant quia omnibus ſerio conſideratis, cum conſilio etiam virorum piorum , ac prudentum , necnon iudicio ſpiritualium directorum , deprehendunt revera ad Eccleſiaſticum ſtatum, quem cæteroquin rite & recte ſine ullo terreno fine ſuſceperant , ideſt cum animo in eo permanendi &c. non vocari , ſicuti licite, ideſt ſine quavis culpa , ob talem cauſſam poteſt Novitius Monachatum deſerere.

§. LVII.

De illicita ſuſceptione beneficii Eccleſiaſtici , & iniuſta fructuum perceptione ab eo qui animum habet ſtatum Clericalem deſerendi.

Unanimes ſentiunt DD. peccare Clericum, qui iam determinatus ſe reſtituere in ſæculari, ſeu Laicali ſtatu , ſuſcipit, acceptat, ac retinet Eccleſiaſticum beneficium; quia cum animo Clericus non ſit , ideſt ſors Domini , Eccleſiam decipit percipiendo ſuffragia , quibus pia Mater ſubvenit iunioribus Clericis indigentibus , ut commodius ad Sacerdotii miniſterium inſtitui valeant : difficultas tamen verſatur, an peccet hic mortaliter an venialiter.

Diſtinguunt nonnulli moderni laxiores inter beneficia, quibus annexa eſt cura animarum , & beneficia quæ ſimplicia appellantur . Priora dicunt retineri poſſe cum animo redeundi ad ſæculum , contra aliorum ſententiam, quam ut magis rationi & conditioni beneficiorum conſonam ſequi cenſuimus. Quocirca

Dicimus eum graviter peccare, qui cum animo ſtatum Clericalem deſerendi , & redeundi ad ſæculum acceptat, ac retinet Eccleſiaſticum beneficium cuiuſvis generis ſit, ſive Curatum, ſive ſimplex . Nam cum deliberate ſuſcipiat, ac retineat in re gravi, quod ſecundum regulas iuſtitiæ ei non convenit , habetur deliberata voluntas erga malum in re gravi , quod ſatis eſt ad mortale: Quia cum , ſicuti paulo ante dictum eſt , beneficia Eccleſiaſtica ex intentione Eccleſiæ ſint in ſubſidium Clericorum , qui initiari volunt ad Dei cultum in Altaris miniſterio, proculdubio Clericus , qui ſtatuit non perſeverare in gremio Eccleſiæ, ſed ad vitam ſaicalem redire , eſt incapax, ut de his bonis Eccleſiæ participet , utpote deſſignatis ad eos tantummodo Clericos ſuſtentandos , qui cum tendant ad Sacerdotale Altaris miniſterium , vitam perpetuo agere volunt Clericalem , ac proinde iniuſte ea acceptat , ac retinet: Igitur peccat mortaliter talis Clericus ea acceptando & retinendo . Ita ſentiunt non pauci ex celebrioribus graviſſimi Theologi . Inter quos Toletus, Sylvius, Sambovius, aliique.

Unde maniſeſtiſſime ſequitur , huiuſmodi Clericos fraudatores teneri ad reſtitutionem fructuum beneficii perceptorum , quia male , ideſt iniuſte , & cum aliorum , & Eccleſiæ damno percepti fuere . Sic enim ſtatuitur in canone , *commiſſa de electio. in 6.* & ratio, quæ hoc comprobat, facile dignoſcitur; quia nempe operam non eſt præſtiturus Eccleſiæ, quæ eam intendit, quando huiuſmodi bona Clericis confert ; ideſt hos alit , & fovet propriis ſumptibus , ut aliquando ei in muniis propter quæ inſtituta ſunt beneficia inſerviat.

§. LVIII.

De diſpoſitionibus requiſitis ad Tonſuram Clericalem rite ſuſcipiendam.

Hic non loquimur de diſpoſitione animi, & conſilii , cum de his jam alibi actum ſit ; ſed de diſpoſitionibus loquimur , quæ reſpiciunt ætatem, ſcientiam, ac conſcientiam.

Circa ætatem promovendorum ad clericalem Tonſuram nihil plus invenitur ſta-

tutum a Sacris canonibus, niſi quod infantes non ordinentur, ut habetur in cap. *Nullus, tit. de temporib. ordination. in 6.* & Concilium Trident. ſeſſ. 23. cap. 4. *de reform.* ſtatuit, Clericalem Tonſuram conferendam non eſſe iis qui fidei rudimenta ignorent, legere, & ſcribere neſciant, & iis de quibus probabiliter coniici nequeat, eos hoc vitæ genus elegiſſe ut fidelem Deo cultum præſtent.

Cæterum tametſi SS. Canones non ſtatuerint tempus quo Tonſuram conferre non liceat; Epiſcopi fixerunt communiter annum decimum quartum, quia cum ab illo anno completo initium computetur pubertatis in maſculis, & acta impuberum propter eorum imbecillitatem nullum robur habeant, ac firmitatem ſine Patris aut Tutoris conſenſu, qui omnia eorum vota, ac promiſſa irritare poſſunt, ut dictum eſt ubi de voto, iure merito exquiritur pubertatis ætas in eo, qui auſteriorem vitam profitetur, & ſacro ſe dicat Altarium famulatui. Immo vellem ne pubeſcentes huiuſmodi ſtatui ſe tam cito dicarent, dum non ſunt ſatis ſui compotes, nec dura carnis certamina experti ſunt, ſed ut ad graviorem ætatem rem tanti momenti protraherent, ut maturius re conſiderata dignoſcere poſſent, num vere ad Clericalem ſtatum a Deo vocentur; quod ut facilius conſequatur neceſſe eſt ut conſilium, iudiciumque proprii Spiritualis Patris exquiratur.

Diſpoſitio ex parte conſcientiæ in hoc conſiſtit, quod ſi initiandus ſacræ Tonſuræ ſit gravatus mortali labe, per Sacramentalem pœnitentiam ſtudeat eam expiare. Nam licet Tonſura non ſit Sacramentum, nihilominus cum ſit res ſacra, ſtatum gratiæ exquirit; unde peccaret mortaliter, qui cum conſcientia peccati mortalis ad eam accederet. Talem diſpoſitionem præſcribit Synodus Carnotenſis habita an. 1526. ipſaque comprobat ratio: Quia peccato mortali inquinatus ſruſtratur in ſua ſignificatione Tonſuram Clericalem; Fallax eſt enim profeſſio quod Deum in ſortem eligeret, cum Deo ſit averſus, & Dei ſervitio ſe mancipet, dum Dæmonis eſt mancipium. Lata enim eſt diſparitas Tonſuræ ab aliis Sacramentalibus; eo quia in iſtorum uſu huiuſcemodi dolus, & fallacia non concurrant. Sic Habertus.

§. LIX.

De poteſtate ſeu iure quod retinent in ſua bona Tonſuræ Clericali initiati.

Quia Deus prohibuit Levitis accipere poſſeſſionem bonorum inter filios Iſrael, Ioannes Wiclefus ex hac lege occaſionem arripuit, & anſam ſui erroris, nempe quod Clerici; ideſt quicumque ſint Sacri Eccleſiaſtici Ordinis, qui ſunt Levitæ Legis Evangelicæ, vi abdicationis bonorum temporalium ſæculi ab ipſis factæ clericalem ſtatum amplectendo in ſuſcipienda ſacra Tonſura, nulla poſſint bona temporalia uti propria poſſidere. Damnavit hunc errorem inter alios huius Novatoris articulos Concilium Conſtantienſe n. 10. 32. & aliquot ex ſequentibus. Contra hunc errorem breviter demonſtrabitur, poſſeſſionem temporalium bonorum Clericali ſtatui non repugnare; cum in recipienda Clericali Corona non renuntient Clerici in ſenſu Wiclefi temporalibus bonis, eorumque iuribus.

Veritatem hanc aperte probat doctrina D. Thomæ: etenim clerici per Clericatum non abdicant a ſe patrimonium, aliaque bona: Alias nulla eſſet differentia Clericorum a Religioſis. Hieremias, qui erat Sacerdos, agrum poſſedit, quem emit a patruele ſuo, & tam vendens, quam emens erant Levitæ. Et ex 1. Timoth. patet quoſdam Eccleſiæ miniſtros habuiſſe ex Matrimonio ante ordinationem liberos; Unde cum Parentes debeant liberis theſaurizare (2. Corinth. 12.) ſequitur quod tales Miniſtri aliqua poſſidere poterant, quibus filiis ſuis providerent. Immo ut clarius pateat talis veritas contra Wiclefum, permittunt Hæretici coniugium Clericis omnibus, etiam Epiſcopis, & Presbyteris. Igitur neceſſario eis permittere debent bonorum poſſeſſionem, quæ liberis ex matrimonio ſuſceptis poſt ſe relinquant, ne filii poſt mortem parentum cogantur mendicare.

Clericis vetitum non eſt poſſidere temporalia bona.

Præterea ut patet ex Scriptura omnes abdicare poſſeſſiones Conſilium eſt tantummodo Evangelicum, non præceptum. Quare advertit, & docet D. Auguſt. in Epiſt. ad Hilarium 89. q. 4. neminem obligari ex præcepto ad relinquendam bonorum temporalium poſſeſſionem, ſed eos ſolummodo ad illud teneri, qui ſpeciali voto ſponte ſe adſtrinxerunt. Hinc cum Clerici tale votum non emiſerint, & nulla extet lex Eccleſiaſtica, quæ ad talem abdicationem cogat eos, qui in Clerum cooptantur; immo Sy-

modus Tridentina præcipit ſeſſ. 21. cap. 2. Clericos non beneficiatos non ordinari, niſi patrimonium habeant, aut penſionem: Igitur non tenentur Clerici abdicare bonorum omnium poſſeſſionem. Et hoc aperte confirmat S. Proſper cap. 12. *de vita contemplativa*, ubi dicit licitum eſſe Clericis patrimonia poſſidere, idque ab eis ſine peccato fieri. Eſtius, Sylvius.

Opponunt hic tamen Adverſarii dictum Levitis veteris Legis, qui figurabant Clerum Novi Teſtamenti; *in terra eorum nihil poſſidebitis*; ex quo inferunt nec Clericos Legis gratiæ licite poſſidere poſſe; eo vel maxime quod etiam in Evangelio Matth. 10. huiuſcemodi poſſeſſio eis vetita eſt; ſic enim citato loco habetur; *nollite poſſidere aurum neque argentum &c.* Et hoc confirmant ex vi ipſius Clericalis inſtituti, quia in ſuſceptione S. Tonſuræ, per quam candidatus in Clerum ingreditur, profitetur iuxta ſignificatum ipſius Tonſuræ, ſe abdicare omnia temporalia bona, & ſolum Dominum in ſuam ſortem hæreditatemque eligere. Hinc D. Hieronymus ſcripſit in ſua Epiſt. ad Nepotianum, *ſi Clericus aliud habuerit, præter Dominum, pars ei non erit Dominus*.

Reſpondetur vero ad 1. Levitas non accepiſſe poſſeſſionem in communi terræ diviſione, quæ facta eſt in duodecim partes iuxta numerum aliarum tribuum, eo quod Dominus eſſet eorum pars; ideſt pro parte ſua habebant oblationes, decimas, & ſacrificia Deo oblata Ioſue 13. Deinde conſtat Levitis datas fuiſſe Civitates ad habitandum, ſuburbana ad alenda pecora Numer. 35. quin & Barnabas Levita agrum poſſedit, cuius pretium poſuit ad pedes Apoſtolorum Act. 4. Ad 2. Matth. 10. innuere Dominum ſe dare Apoſtolis poteſtatem accipiendi vitæ neceſſaria ab his, quibus Evangelium erant enuntiaturi; *cum dignus operarius ſit mercede ſua*, ac proinde vetat eos ſolicitos eſſe de poſſidendo, ideſt comparando auro vel argento Viaticum; cum poſſidere apud Hebræos comparare ſignificet: Simpliciter autem non prohibet aurum, & argentum poſſidere. Ad illud autem de Tonſura, quaſi conſtituat Clericalem inſtitutum in inhabilitate ad poſſidendum, quia in eius ſuſceptione profitetur ſuſcipiens ſe Dominum tantum in ſortem eligere, ac ſignificat Tonſura rerum temporalium contemptum, ac ideo earumdem omnimodam expoliationem; reſpondetur, ſignificare Tonſuram abdicationem rerum temporalium, non omnimodam, ſed nimiæ ſolicitudinis ac curæ rerum ſæcularium ac rerum ſuperfluarum. Cum vero a Clericis dicitur *Dominus pars hæreditatis meæ*, non omnibus poſſeſſionibus tunc renuntiant, ſed ſignificant ſe habere Deum pro re & portione ſua præſtantiſſima, quam præcipue ament, & in qua ſpem ſuam collocent; ita ut prompti ſint, ac parati potius omnia temporalia bona amittere, quam ipſum Deum. Et huic conſona eſt reſponſio auctoritati D. Hieronymi, ideſt quod ſi Clericus talem partem habet præter Dominum quoad curam, ſolicitudinem & affectum, Dominus plane non erit eius pars; quia *nemo poteſt duobus Dominis ſervire*. Eſtius, Sylvius.

§. LX.

De Miniſtro Sacramenti Ordinis.

Antequam de re hac aliquid exponatur, pro clariori intelligentia ut facilius Novatorum errores contra ſacræ Ordinationis miniſtros dignoſcantur, advertendum, ac prænotandum eſt, in miniſtrorum Eccleſiaſticorum inauguratione tria eſſe diſtinguenda, Electionem videlicet, vocationem, ſeu miſſionem, & ordinationem, ſeu conſecrationem. Electio eſt deſignatio certæ perſonæ ad Eccleſiaſticam præfecturam. Ordinatio eſt ſacra cæremonia, qua certo ritu conſecrantur Miniſtri, præſertim Superiores, ſeu initiantur. Miſſio ſeu vocatio confert iuriſdictionem, ac reipſa Paſtorem, ac Præſulem facit.

Hæretici recentiorum temporum, Lutherani ſcilicet, & Calviniſtæ, ut antea notavimus, volunt acriterque contendunt, electionem, vocationem, & ordinationem ſacrorum Miniſtrorum ad Fideles omnes pertinere. Ita Calvinus l. 4. *Inſtit.* cap. 3. Unde tametſi Novatores admittant, miniſtros Eccleſiæ initiandos eſſe, & inſtituendos per manuum impoſitionem Eccleſiaſtici Miniſtri, qui ſit Superioris gradus ſuper alios, ideſt inaugurationem ad Eccleſiaſticum Miniſterium peragendam eſſe per Eccleſiæ Paſtores, non per totam Populi multitudinem; hoc tamen ſtatuunt, non quia credant carere populum huiuſmodi poteſtate, ſed tantummodo ad confuſionem vitandam; unde in eorum ſententia auctoritas conſecrandi miniſtros eſt in toto populo tamquam in fonte, & in Paſtoribus eſt rantum executio nomine & auctoritate totius populi.

Apud

Apud Catholicos vero una omnino indubitata eſt ſententia circa Ordinarios, ſeu de iure ordinario Sacramenti Ordinis Miniſtros eſſe Epiſcopos. Sic extra omnem controverſiam tenent omnes iuxta declarationem Concilii Tridentini ſeſſ. 23. cap. 4. & can. 7. quod iam multo ante ſtatuerunt Concilia Charthagin. I. an. 347. can. 5. Arelatenſe an. 554. can. 7. Hanc poteſtatem habent Epiſcopi vi ſuæ conſecrationis, qua loco Apoſtolorum, ut ait Concil. Tridentinum, ſuccedunt, & conſtituuntur a Spiritu Sancto iuxta Apoſtolum *regere Eccleſiam Dei*. Unde cum Epiſcopi vi talis ſucceſſionis ſint tamquam Chriſtianæ Reipublicæ Præfecti, & Hierarchæ, ſive Sacrorum Principes; ad ipſos ſpectat miniſteria, atque officia inferioris ordinis ſeu dignitatis diſtribuere, miniſtros inferiores inaugurare, non ſecus ac in Civili Republica Principis eſt diſponere de officiis publicis inferioribus, iiſque idoneos officiales miniſtroſque præficere. Hinc in ipſius Eccleſiæ fundatione, ut docet Scriptura, Chriſtus Dominus Summus Sacerdos Apoſtolos ſuos partim in ultima cœna, partim poſt reſurrectionem Presbyteros ordinavit: Apoſtoli vero vi poteſtatis, quam a Chriſto Domino receperant, ipſius Chriſti Domini exemplo conſtituere Presbyteros, ad quem finem Apoſtolus reliquit Titum Cretæ, & monuit Timotheum (utrumque quorum per manuum impoſitionem Epiſcopos conſecraverat) ne cito manus imponeret initiandis, ut apertiſſime habetur in Actibus Apoſtolorum & in Epiſtolis D. Pauli; & ſeptem Diaconi a multitudine electi ab Apoſtolis ordinantur; Paulus pariter, & Barnabas ab iis, qui præerant Eccleſiæ Antiochenæ, conſecrati fuere Epiſcopi, & ii conſtituerunt per ſingulas Eccleſias Presbyteros.

Hanc doctrinam confirmat conſtans ac perpetua a tempore Apoſtolorum uſque ad noſtra tempora univerſalis Traditio. Canones quoque dicti Apoſtolici 1. & 2. præcipiunt quidem a duobus, vel tribus Epiſcopos ordinari; Presbyteros vero, & Diaconos, alioſque Clericos ab unico Epiſcopo. S. Dionyſius *Eccle. Hierar.* cap. 5. dicit, Sacerdotem non poſſe initiari niſi per invocationes Epiſcopales, neque alium omnino præter Epiſcopum agnoſcit ordinatorem. Ita teſtatur S. Ignatius martyr in ſuis Epiſtolis. Ita Cornelius Papa in Epiſt. ad Fabianum, referente Euſebio l. 6. *Hiſtor. Eccleſiaſt.* cap. 42. D Hieronymus in Epiſt. ad Evagr. & in ſuo Dialogo contra Luciferianos nominatim excipit ordinationem, tamquam Epiſcopo propriam. Chryſoſt. in I. Timoth. Theodoretus, Theophilactus &c. Eſtius.

Quare patet manifeſtiſſime ex ſcriptura, & totius Eccleſiæ ſenſu, prorſus alienum, illud quorumdam Eterodoxorum dogma, penes politicum Magiſtratum eſſe poteſtatem non ſolum eligendi, ſed etiam inſtituendi, & inaugurandi quoſcumque Eccleſiæ Miniſtros; quia cum ſacrum ſit non profanum illud miniſterium, ac proinde poteſtatem ſupernaturalem requirat in Miniſtris conſecrandi Sacram Euchariſtiam, remittendi peccata, nimis abſurdum eſt a poteſtate indigniori, eaque diverſa rem tantæ dignitatis ſuſcipi, ac conferri.

Dixi *Ordinarios Sacramenti ordinis Miniſtros*; cum ſaltem circa Ordines minores compertum iam ſit, conceſſum fuiſſe, & concedi Abbatibus illos conferre quando tamen ſint Presbyteri, & ab Epiſcopo ſecundum iuris ſolemnitatem, ideſt iuxta morem Abbatum fuerint benedicti, iuxta declarationem Nicænæ Synodi II. ſive ſeptimæ Œcumenicæ can. 14. an. 781. Illum canonem laudavit, ac confirmavit Innocentius III. in reſcriptum ad Rothomagenſem Epiſcopum, quod extat in l. 1. Decretalium tit. 14. cap. *Cum contingat*, & haoc facultatem confirmavit Alexander IV. Abbati S. Bertini. Sed ſine alia documentorum inveſtigatione Concilium Tridentinum ſeſſ. 23. *de reform.* cap. 10. privilegium illud ſupponit; quia cum hoc ſuum privilegium adeo extendiſſent, ut etiam non ſubditos tum Regulares tum Sæculares cum litteris dimiſſorialibus ſui reſpectivi Superioris ordinarent, diſtricte prohibuit, ſicuti iam prohibuerat etiam Concilium Generale VII. ne impoſterum Abbates ipſi, aut alii quomodolibet exempti conferant cuique, niſi Regulari ſibi ſubdito Tonſuram, & minores Ordines. Eadem facultas conceſſa erat ſuo tempore Chorepiſcopis, ut habetur in can. 12. Concil. Ancyrani, & can. 10. Antiocheni; & nunc conferri poſſunt a Cardinalibus non Epiſcopis, iuxta eorum privilegia; & hoc privilegium dicunt Theologi concedi poſſe ſimplici Presbytero, immo dicunt concedi poſſe a Summo Pontifice, ei qui non ſit Epiſcopus facultatem conferendi Subdiaconatum, quia hic ordo non computatur inter Hierarchicos, tametſi ob continentiæ legem, & miniſterium parandi Symbola, contrectandi vaſa ſacra Altaris, & ad illud accedendi, cenſeatur inter ſacros.

Digitized by Google

Maior difficultas ac gravior controverſia verſatur circa ordines Diaconatus, & Presbyteratus, num Summus Pontifex concedere poſſit ſimplici Sacerdoti non Epiſcopo, ut hoſce ordines conferat. Et quoad Presbyteratum certiſſimum videtur ſolum Epiſcopum eſſe ipſius miniſtrum, & ne quidem extraordinarie illius collationem alteri Presbytero concedi, aut permitti poſſe: Etenim ita fixum eſt in Scriptura, & Traditione præcipue huius Ordinis Collationem ad ſolos Epiſcopos pertinere, ut Eccleſia, quæ aliquando indulſit ſimplici Presbytero facultatem confirmandi, cum nullo hactenus diſpenſaverit in Presbiteratus collatione, quantumlibet neceſſitas urgeret tempore perſecutionis, quæ revera erat maxima, dum Epiſcopi, qui pluſquam alii Clerici inquirebantur ad necem, cogebantur latere in cryptis, & propter parvitatem Sacerdotum Parochiales Eccleſiæ ſæpe Diaconis committi debebant. Et nihilominus in huiuſcemodi anguſtiis ſicuti numquam diſpenſavit cum Diaconis, ut divinum Sacrificium offerrent, & virtute clavium peccata per Sacramentalem abſolutionem dimitterent, quia credidit prorſus incapaces ad hæc miniſteria quovis titulo exercenda; ſic eadem ratione numquam diſpenſavit cum ſimplici Sacerdote, ut Presbyteratus Ordinem conferret; & id probabilius tenet communis Theologorum de Diaconatu, ut infra.

Dixi *probabilius*; cum referatur quædam conceſſio facta ab Innocentio VIII. an. 1489 Abbati Ciſtercienſi initiandi Diaconatui ſuos Monachos, ne extra Clauſtra huc, & illuc diſcurrere cogerentur; ſupra quam conceſſionem varie loquuntur Theologi. Dicunt enim alii ſuppoſititium eſſe illud privilegium, non inveniri hanc Bullam in Bullario Romano edito, nec in publicis monumentis, quibus proferuntur Romanorum Pontificum conſtitutiones; nec præteritorum temporum, nec præſentium haberi exemplum, Abbates Ciſtercienſes hoc uſos fuiſſe privilegio. Item hoc adverſari Concilio Tridentino ſeſſ. 23. *de reform.* cap. 10. prohibenti, ne Abbates ſubditis ſuis conferant niſi quatuor ordines minores. Alii interpretantur hanc Bullam in hoc ſenſu, quod Abbates Ciſtercienſes valeant Monachis ſuis dimiſſorias litteras dare, quibus a quolibet ordinari valeant, non habita Provinciarum, ac Diœceſum ratione. Et ita aiunt declaraſſe S. Congregationem Cardinalium Concil. Tridenti. Interpretum an. 1592. Verum nihil ſolvunt circa talem Bullam allatæ reſponſiones; cum iuxta aſſertum plurium gravium Theologorum Maioris, Navarri, Henriquez, Vanroi, Soto, Vaſqueſii, P. Berti revera habeant Ciſtercienſes hoc privilegium, quod ex teſtimonio Vaſqueſii ſervatur in Collegio Complutenſi, quem ibi etiam legiſſe aſſerit Vaſquez; & P. Berti pariter teſtatur a ſe lectam fuiſſe Bullam illius privilegii non ſolum apud Chryſoſtomum Henriquez, ſed etiam in Collectione Emmanuelis Roderici Ordinis Minorum pag. 254. edit. Tournoni. Ecce ergo hoc privilegium inveniri poſſe, & legi, necnon inveniri, Abbates Ciſtercienſes eo uſos fuiſſe, & nunc uti, ſicuti affirmat Morinus Exerc. 4. cap. 3. Immo Generales Ciſtercienſes ordinaſſe Romæ ſuos Diaconos, & Subdiaconos ſciente & non diſſentiente ſum. Pontifice Alexandro VII. an. 1662. Et anno 1663. ſimiles fuiſſe Ordinationes Gandavi, ut refert Vanroi To. 5. pag. 339. & P. Henno T. 2. pag. 489. Decretum autem Concilii Tridentinni eſt univerſale, in quo non comprehenduntur ii, quibus Romanus Pontifex ſpeciale privilegium concedat. Nullum vero habet locum contra hanc Bullam allata Theologorum interpretatio, quia contraria privilegio conceſſo ab Innocentio Ciſtercienſibus, ne extra Clauſtra diſcurrere cogantur. Declaratio pariter S. Congregat. Cardinalium Tridenti. Concil. Interpretum, & Conſtitutio, quæ afferri ſolet Clementis VIII. nullam faciunt mentionem eiuſdem Bullæ Innocentianæ. Sed ſolum utrique declarant, omnes Abbates benedictos, alioſve exemptos iiſdem privilegiis fruentes, poſſe ad Tonſuram minoreſque ordines promovere dumtaxat ſibi ſubditos, necnon Monachis iuriſdictioni Ordinariorum non ſubiectis dare litteras teſtimoniales, ut a quibuſvis Epiſcopis, etiam ad ſacrum Presbyteratus Ordinem promoveantur. Hoc itaque privilegium reſpicit Abbates ſingulos, nec reprobat, nec approbat alterum ab Innocentio VIII. Ciſtercienſibus conceſſum. Non habetur igitur ratio ulla ſeu documentum, quo prudenter talem facultatem Ciſtercienſibus denegare quis valeat; quando talis apparet Innocentiana Conſtitutio, & recens ipſius uſus Romæ ſub oculis ipſius Pontificis ſine quavis ipſius repugnantia. Adde, quod huiuſmodi privilegium teſtantur conceſſum Franciſcanis in India Henriquez *in ſumma* apud Morinum, & Herin. Tannerus, Vaſquez apud Hennum citatis locis.

§. LXI.

§. LXI.

De Epiſcopo a quo ordinari debent Presbyteri, aliive inferiores Clerici initiandi.

Quiſque ordinandus eſt a proprio Epiſcopo

Manifeſtum eſt ex Lugdunenſi Concilio II. ut refertur cap. *eos de tempore ordinat.* ex Bonifacio VIII. cap. *Nullus Epiſcopus:* l. 1. tit. 9 & Concil. Trident. ſeſſ. 23. cap. 8. *de reform.* unumquemque ordinari debere a proprio Epiſcopo, nec ab alio ullatenus promoveri, cuiuſvis generalis, aut ſpecialis reſcripti, ac privilegii prætextu: ita ut ſi aliter fiat, & ordinans a collatione ordinum per annum ſuſpenſus remanet, & ordinatus a ſuſceptorum ordinum executione, quamdiu proprio ordinario expedire videbitur. Et hoc intelligitur, etiam in collatione minorum ordinum, & Tonſuræ, ſi hoc fiat ſine licentia Superioris ordinandi aut ſcienter, aut affectata ignorantia, aut quocumque alio emendicato figmento, ut declaratum fuit a ſummis Pontificibus Gregorio X. Bonifacio VIII., ut ex capite, *Eos qui Clericos*; atque ex cap *Nullus Epiſcopus* l. 1. tit. 9. *de tempore Ordinat.* in 6. & alibi. Et hoc idem ſtatuerat multo ante Concil. Carthagin. I. can. 3. an. 347. ſcilicet ne Epiſcopus Laicum ſibi uſurparet de aliena plebe ſine conſcientia proprii eius Epiſcopi. Verum hæc lex, quæ eſt de collatione Tonſuræ, ac minorum ordinum, non univerſim obtinuit. Nam Origenes Alexandriæ natus in Palæſtina, & Clericus, & Presbyter ordinatus fuit a Theodiſto Cæſarienſi, & ab Alexandro Hieroſolymitano, ut conſtat ex D. Hieronymo l. *de Scriptorib. Eccleſiaſ.* Ita S. ipſe Hieronymus Stridone oriundus, conſecratus fuit Presbyter a Paulino Antiocheno. Quia tamen ex hoc multa oriebantur inconvenientia; videlicet quod vel homines in ſua Patria infames, & impedimentis canonicis ligati, alibi ignoti in Clerum ſe intruderent, vel ab Epiſcopis invitis iuvenes bonæ ſpei, & ab eis accurate inſtituti abducerentur, lex ubique tandem recepta fuit, qua cavetur, ne alienus Epiſcopus in Clerum quemquam adſcribat ſine conſenſu proprii illius Epiſcopi. Sic cap. *Nullus de tempore ordinat.* ſtatuit Bonifacius VIII. ubi vetat Pontifex, ne ullus Epiſcopus, vel quivis alius ſine ſui ſuperioris licentia præſumat homini alienæ Diœceſis Clericalem conferre Tonſuram. Idem confirmat Concil. Trident. dum denegat Capitulo Cathedralis Eccleſiæ facultatem concedendi dimiſſorias infra annum a die vacationis, & ſi ſecus fiat, Capitulum ſubiaceat interdicto Eccleſiaſtico, & ſic ordinati, (niſi beneficio arctentur) ſi in minoribus ordinibus ſint conſtituti, nullo privilegio clericali in criminalibus gaudeant, in maioribus vero ab executione ordinum ad beneplacitum futuri Prælati ſint ipſo iure ſuſpenſi. Et hoc etiam vetat Epiſcopo Titulari, ideſt plebe carenti, etiam quoad collationem Tonſuræ. Tanta fuit Concilii ſollicitudo, ut hoc obſervetur, ut eodem cap. 8. ſeſſ. 23. *de reform.* dicat, neminem ſuffragari reſcripta ſedis Apoſtolicæ eligendi quemlibet Antiſtitem communionis Apoſtolicæ, a quo ordinetur.

Loquitur Bonifacius citatus de ſola Tonſura, cum iam quoad ordines ſtatutum ſit, ut ſi Epiſcopus alienum ordinet, incurrat ſuſpenſionem per annum ab officio ordinandi. Et quia orta erat difficultas, num ſuſpenſio citatis canonibus, & Decretis lata ſit vera cenſura, cuius violatio irregularitatem inducat; difficultatem hanc ſolvit Pius II. Bulla quæ incipit; *cum ex ſacrorum* edita 18. Kalend. Decemb. 1461. in qua declarat Clericos eiuſmodi cenſuræ violatores irregularitatem incurrere.

Non meminit Pontifex in tali Bulla Tonſuræ, & minorum Ordinum, ſed ſolummodo Ordinum maiorum, ſeu ſacrorum; quia Tonſura non promovet ad aliquod officium, a quo poſſit ſuſpendi, nec pœna videretur arceri a functionibus minorum, quæ, ubi eſt in uſu, etiam a Laicis exercentur. Verum Concilium Trident. vult inferiores Clericos ſine litteris dimiſſorialibus ſui Superioris ab alieno Epiſcopo initiatos Clericali carere privilegio; ita ut quando a proprio Epiſcopo rata non habeatur Tonſura ſic accepta, promotus, non habeatur ut Clericus; ideoque ad ordines promoveri nequeat; & ſi beneficium Eccleſiaſticum adepti fuerint, poſſint ab eo deturbari, niſi (ait Sambovius) a ſummo Pontifice reſcriptum acceperint; quod reſcriptum non valeret ſi obtineatur a Papæ Pœnitentiario.

Colliges igitur ex dictis, neminem ordinari debere niſi a proprio Epiſcopo, aut cum ipſius licentia, de qua per litteras dimiſſorias, quæ ſunt teſtimoniales ipſius conſenſus, eiuſmodi conceſſio conſtet.

Nota 1. certiſſimum eſſe, quod cum Romanus Pontifex ſummam ampliſſimamque habeat poteſtatem, nullum occurrere poteſt dubium quin poſſit ubique terrarum Epiſcopos, Presbyteros, Clericos ordinare.

Nota

Nota 2. tantam eſſe Epiſcopalis iuris auctoritatem in promovendis, ordinandiſque ſuæ Diœceſis Clericis, ut qui loco renuntiavit, non poſſit ordines conferre niſi invitatus.

§. LXII.

De Proprio Epiſcopo, ſive de eo, qui ut talis cenſendus ſit.

Triplici ter cenſetur proprius Epiſcopus. Proprius Epiſcopus triplici ratione cenſetur, & dicitur, ſcilicet vel Originis, vel Domicilii, vel Beneficii. Ita enim habet Decretum a Bonifacio VIII. in iure communi alias cit. cap. *Cum Nullus de tempo. ordin.* Et hoc Decretum non ſolum plures Synodi amplexæ ſunt; ſed confirmavit inſuper Tridentina, declarando ſimul, quod aliter facientes ſuſpenſionem incurrant, quando proprio Epiſcopo expedire videbitur.

Epiſcopus originis iure veteri is erat, in cuius Diœceſi quis baptiſmum receperat, ut conſtat ex Conil. Carthag. III. can. 44. Cum enim prioribus ſæculis grandiores, & provecta ætate baptizarentur; Epiſcopi putarunt quid extra Eccleſiam egerint non inquirendum ex Apoſt. 1. Corinth. ſed ipſis ſatis erat exploratum habere teſtimonium eorum actæ vitæ poſt baptiſmum, quod teſtimonium melius profecto haberi non poterat quam ab Epiſcopo, qui eum Religionis Chriſtianæ diſciplina imbuerat, moreseius exploraverat, ac ſpiritualiter Chriſto regeneraverat. Verum poſtquam mos obtinuit, ut infantes vix nati baptizarentur, is cœpit cenſeri Epiſcopus originis, in cuius Diœceſi quis natus fuiſſet: ſic ſtatuit Bonifacius VIII. cit. cap. *cum Nullus*, & res communiter recepta eſt. Et iure merito; quia cum per baptiſmum homo Eccleſiæ ſubiiciatur, eo ipſo quod infantes ſacramento baptiſmatis ſtatim ac orti ſunt initiantur, fiunt ex grege Epiſcopi, in cuius Diœceſi eorum parentes morantur. Ad hunc enim ſpectat ſuper eos invigilare ac eorum urgere parentes, ut quam citiſſime baptizentur, & Chriſtianis moribus imbuantur, utpote qui de iis rationem Deo redditurus ſit. Quare ſi quis procreatus, & natus ſit in Diœceſi per quam Parentes tranſibant, vel in qua parentes ad tempus morabantur, puta ad annum, vel biennium, ſolus Epiſcopus, in cuius Diœceſi eius parentes habent Domicilium, habetur pro Epiſcopo originis, nec alterius dimiſſoriis litteris indiget. Et hæc eſt reſolutio celebriorum Canoniſtarum; nempe ex ordinaria manſione parentum non ex accidentali occaſione negotiorum, ſolatii, aliaque huiuſmodi, ſumendam eſſe rationem originis. Non enim (inquiunt) inſpicitur quid per accidens, ſed quid per ſe. Et ita quoque deciſum videtur in L. Civili. *L. Filioſ. c. de Munci. Origin.*

Quis cenſeadus ſit Epiſcopus beneficii colligitur ex cit. cap. *Cum Nullus*; ubi habetur, quod Epiſcopus Beneficii ille ſit, in cuius Diœceſi ſitum ſit Beneficium, quod quis obtinuit. Et cum ibi Pontifex non diſtinguat inter beneficia pinguia & tenuia, ſimplicia, & reſidentiam poſtulantia, ſed abſolute pronuntiet, pro eo qui beneficium obtinet, ſeu poſſidet; hinc communis eſt ſententia, ſufficere quod quodcumque beneficium poſſideatur, ad hoc, ut quis acquirat Epiſcopum, cui ratione beneficii ſubdatur, & a quo ordinari valeat; contra quam tamen ſentiunt non pauci ex graviſſimis viris, qui volunt non acquiri Epiſcopum beneficii in beneficiis tenuibus, & reſidentiam non exquirentibus. Dixi *poſſidet;* quia ad hoc ut valeat conſtitutio Pontificis ſatis non eſt, ut quis nominatus ſit, & etiam inſtitutus; ſed requiritur, ut ipſius poſſeſſionem adeptus ſit, ſine qua non cenſetur beneficium obtinere.

In hoc vero negotio gravis eſt momenti, & maxime attendendum, ne interveniat aliqua fraus in beneficio obtinendo; puta ne quis beneficium exquirat in aliena Diœceſi, ut ſubdole, ſeu malitioſe ſe ſubtrahat proprio Epiſcopo, ut declinet eius examen quoad litterarum ſcientiam, vel eius zelum quoad vitæ morumque integritatem, quæ a ſacris canonibus in Clericis requiritur; ideſt ut facilius ordinetur, & forſan cum animo obtenta ordinatione beneficium deſerendi; quia tunc nullum ius apud talem Epiſcopum acquireret, ut poſt alios reſolvit Barboſa. Ideo ſi ab Epiſcopo illius beneficii ordines adipiſceretur, ſuſpenſionis pœnis ſubiaceret: nam fraudes iura non patrocinantur. Hic caſus iam deciditur expreſſe in Gloſſa ſuper caput *eos qui de tempor. ordina.* In hoc enim canone, qui eſt Concilii Lugdunenſis II. ſub Gregorio Papa X. celebrati indicitur ſuſpenſionis pœna a collatione ordinum per annum Epiſcopo, qui alienum Clericum ſine licentia eiuſdem ſuperioris, ſive *ſcienter*, ſive *affectata ignorantia* ſive *alio quæſito figmento*, præſumeret ordinare, & contra eumdem Clericum ordinatum confirmat eaſdem pœnas, quæ contra eoſdem a iure ſtatuuntur, quas alibi, & paulo ante notavimus. Et Gloſſa ex-

explicans hæc verba canonis, *vel quocumque alio figmento quæſito*; ea de quæſito prætextu fraudolento interpretatur, ideſt ſi in fraudem illius conſtitutionis in ſuum familiarem recepit, vel ei beneficium contulit. *Hæc* (ait dicta Gloſſa) *& ſimilia ſunt figmenta*. Poſſunt quidem Epiſcopi ſuos familiares, licet extraneos, ſi per triennium in domo ſua manſerint, ſine licentia, ſeu dimiſſoria proprii illorum Epiſcopi ordinare, ut declaravit idem Concil. Tridentinum. Poſſunt Clericis alienæ Diœceſis beneficia conferre, quibus eos ſibi ſubditos efficiant, eiſdemque ordines conferre, ſi hoc ſecundum rectæ intentionis regulas fiat; ideſt ſine fraude, ſeu *nullo quæſito figmento*, ſicuti advertit cit. Concil. Lugdunen. ita ut proprii Epiſcopi iuriſdictio non eludatur, eiuſque zelus ac vigilantia non fraudetur. Et hoc confirmavit S. Congreg. Cardinal. die 7. Octob. an. 1660. ſuper hoc quæſita ab Epiſcopo Corduenſi, in qua declaratione præſcribit regulam, ut contra illos iudiciario iuris ordine agi poſſit. Probabiles autem coniecturæ ſunt, quando talis Clericus a proprio Epiſcopo propter morum corruptelam, aut incapacitatem repulſam patitur; quando in aliena Diœceſi beneficium adeo tenue acquirit, ut vix credi poſſit quod in illius poſſeſſione permanere intendat, præcipue ſi in proprio loco aliud pinguius beneficium, & cum eo incompatibile habeat, & tandem maxime ſi beneficium illud in aliena Diœceſi deſerat ſtatim ac intentos ordines receperit. Clerus vero Gallicanus ad evitanda incommoda fraudum, quæ frequenter occurrere poſſunt, & de facto in re hac occurrunt, an. 1657. conſuluit ſtatuere, ut nullus Clericus, niſi ab Epiſcopo ſuæ originis ordinetur.

Epiſcopus domicilii is dicitur, in cuius Diœceſi quis ſedem fixit animo ibi perpetuo permanendi, ſeu commorandi: nam aliud requiritur domicilium ad matrimonium alicubi contrahendum, & alia Sacramenta, aliud ad ordines ſuſcipiendos. Ad matrimonium quippe contrahendum ſatis eſt, ut quis bona fide, puta negotiorum cauſſa per annum commoratus ſit in Parochia, ad hoc ut coram illius Parocho matrimonium contrahere valeat; tametſi animum habeat inde poſtea diſcedendi. Ad Clericalem vero domicilium ordineſque ſuſcipiendos, nequidem decennium ſufficit, niſi adſit animus ibi perpetuo permanendi: quia per ordinationem Eccleſiæ illius loci ordinatus adiicitur; prohibentque canones, ne clericus ſine conſenſu Epiſcopi a quo inauguratus eſt, in alienam Diœceſim tranſeat. Ita enim habetur in can. 8. Concilii Arauſicani I. an. 441. Porro incertum eſt ut plurimum, num intentionem habeat Clericus ibi ſemper permanendi: quia prorſus eſt occultum, nec fides habenda eſt Clerico hoc aſſerenti, qui ad alienam confugit diœceſim ſola intentione adpiſcendi ordines, in qua nullam habet rationem originis, & beneficii, & domicilii, ita ut hac obtenta illam derelinquit ac ad propriam regreditur.

Epiſcopus poteſt ordinare alienum Clericum ſuum familiarem, quando per tres continuos annos fuerit ſecum commoratus, ut ita mores illius explorare potuerit, & beneficium quacumque fraude ceſſante ſtatim reipſa eidem conferat. Ita diſpoſuit Concil. Trident. ſeſs. 23. cap. 9. *de Refor.* immo poteſt illum ordinare etiam ad titulum patrimonii, aut penſionis; ſi hoc pro ſuarum Eccleſiarum utilitate iudicet expedire, ut poſt alios reſolvit Barboſa. Non valet tamen illum diſpenſare ſuper illegitimitate etiam ad minores ordines, & ſuper interſtitiis, niſi illi iam ordinato beneficium contulerit; quia tunc ratione beneficii illum habet ſibi ſubditum, licet aliqui hanc conditionem non exquirant. Hoc tamen privilegium non extenditur ad Epiſcopos Titulares ex eodem Concil. Tridenti. ſeſs. 14. cap. 2. de *Refor.*

§. LXIII.

De inhabilitate Epiſcopi ordinandi ſuum ſubditum in aliena Diœceſi ſine licentia Epiſcopi loci.

Quia ordinatio miniſtrorum Eccleſiæ eſt præcipuum officium Pontificale; hinc ſine iurium perturbatione non valet unus Epiſcopus in Diœceſi alterius Clericum ordinare, licet ſibi ſubditum; quia ſine licentia Epiſcopi illius nequit pontificalia exercere; cum tale exercitium ſignum ſit, & officium pontificalis iuriſdictionis, quam quiſque exercere nequit, niſi intra fines propriæ Diœceſis; & ſic Concil. Trident. ad præcavendos iuriſdictionum perturbationes, ac diſſidia ſtatuit ſeſs. 6. cap. 5. *de reform.* ne quis Epiſcopus ſub quovis prætextu privilegia Pontificalia in aliena Diœceſi exercere præſumat, niſi de Ordinarii loci licentia, & in perſonas eidem ſubiectas ſub pœna ſuſpenſionis, & ordinanti, & ordinato.

§. LXIV.

§. LXIV.

De proprio Regularium Epiſcopo.

Epiſcopus proprius Regularium is eſt, in cuius Diœceſi commorantur. Ita ſtatuerunt Concilium Carthaginenſe V. can. 15. qui relatus eſt in ius canonicum & habetur diſt. 5. cap. *Si quis*. Arelatenſe III. Lateranen. V. ſub Leone X. ſeſs. 11. Tridentinum ſeſs. 23. cap. 12. *de Refor.* ubi revocat quævis privilegia. Nec ſuffragatur conceſſio facta Mendicantibus a S. Pio V. in ſua bulla *Etſi Mendicantes*, in qua eis indulſit, ut recipere poſſent ordines a quocumque Antiſtite, minime Ordinario loci requiſito; quia hæc ad tollendos tumultus, qui ex eiuſmodi indulto orti erant, revocata fuit a Gregorio XV. reducendo hoc negotium ad terminos iuris communis Tridentini Concilii ſua Conſtitu. quæ incipit. *In tanta rerum*.

Verum quia non omnes Ordines Regulares ſolent ſervare fixam ſedem, ſed identidem ad nutum ſuorum ſuperiorum eum mutant; hinc eorum Ordinarius ſemper cenſendus eſt Epiſcopus loci ubi affixi ſunt de Familia, nec poſſunt ad alium accedere, niſi tamen ille abſuerit, vel non habuerit ordinationem; de quo tamen afferre debent atteſtationem Vicarii Generalis, iuxta Conſtitutionem Benedicti glorioſæ recordationis XIV. quæ incipit *Impoſiti nobis* edita 27. Februarii: 1747. vi cuius nihil ſuffragantur Regularibus ſua privilegia ſuſcipiendi ordines a quocumque, niſi eis conceſſa ſint nominatim, & directe poſt Concilium Tridentinum; non autem per communicationem, ut iam declaratum fuit in quadam particulari Congregatione deputata ab Innocentio XIII., & ipſemet Innocentius XIII. ſtatuit Conſtit. quæ incipit *Apoſtolici Miniſterii*, quæ confirmata eſt a Benedicto XIII. Conſt. quæ incipit *In ſupremo*.

§. LXV.

De Iis, ad quos ſpectat dare litteras dimiſſorias.

Litteræ dimiſſoriæ concedendæ ſunt a proprio Superiore, nempe Clericis ſæcularibus a proprio Epiſcopo, Clericis Regularibus aliiſque exemptis a ſuis Superioribus, Abbatibus, vel Provincialibus ſecundum cuiuſcumque Ordinis ſtatuta, ut colligitur ex Trident. Concil. ſeſſ. 23. cap. 10. *de reform.* Poſſunt concedi etiam a Vicariis Generalibus, ſi ſpecialem expreſſamque facultatem receperint ex cap. *Cum Nullus de tempo. ordina.* Item a Capitulo Cathedralium ſede vacante, elapſo tamen anno a die vacationis, vel per mortem, aut per reſignationem Epiſcopi, ex Concil. Trid. ſeſſ. 7. *cap.* 10. *de reform.* Litteræ dimiſſoriæ non expirant morte concedentis; ut ex cap. *ſi gratioſe tit. de Reſcrip. quia*, inquit ſummus Pontifex, *ſedes ipſa non moritur*, *durabit perpetuo* (gratia) *niſi a ſucceſſore fuerit revocata*.

Litteræ vero dimiſſoriæ concedendæ non ſunt niſi iis, quos Epiſcopus, vel Superior in ſuo examine idoneos probaverit, ut ex cit. cap. Concil. Tridenti., & ex Concil. Mediolanen. III. tit. *de iis quæ pertinent ad Ordinis Sacramentum*. In pluribus Conciliis ſtatutum fuit non dandam eſſe in dimiſſoriis facultatem ad omnes Ordines, ſed ad unum ſacrum dumtaxat ſuſcipiendum intra annum, quo elapſo litteræ huiuſmodi nullius ſunt roboris; quia dimiſſus poſt primum ordinem probandus eſt ab Epiſcopo, num ſuperiorem meruerit; cum ſit quoque periculum ſi litteræ indeterminatæ concedantur, ne forſan largiori mora mores ac animus depraventur.

Oritur hic difficultas, an Epiſcopus Clericos habentes litteras dimiſſorias ſuorum Ordinariorum ad aliquos Ordines, poſſit, ac debeat eos examinare? Ad quod reſpondetur non teneri, ſi dignos ipſos noverit, aut ſi ab Epiſcopo mittantur, de cuius diligentia, & partiali zelo nulla haberi poſſit ſuſpicio. Quod ſi de eorum cura zeloque, a quibus mittuntur, non ſit ſufficienter certus, nec illos aliunde noverit, dubium non eſt, quin poſſit eos novo examini ſubiicere, cum de tali ſuo facto rationem ſit redditurus; & ſicuti non poteſt alienos ſubditos ſine dimiſſoriis ordinare, ſic nec eos facile recipere debet, tametſi litteras teneant teſtimoniales de eorum moribus, & ſufficienti ſcientia, niſi diligenter exploret a quibus mittantur. Et hoc teſtantur DD. in pluribus Diœceſibus obſervari.

§. LXVI.

De Epiſcopo denegante laico Tonſuram, & Clerico Ordines.

Epiſcopus, qui ſine iuſta cauſſa Laicum ad S. Tonſuram, vel Clericum ad Ordines promovere denegaret, dum dotibus tum animi, tum corporis præditi Eccleſiæ ſuæ utiles eſſent, proculdubio non eximeretur a gra-

a gravi culpa; quia ſua abuteretur poteſtate, quam Dominus illi contulit in ædificationem, non in deſtructionem, ſubditus malo eſſet exemplo conquerendi, & impropetandi occaſionem præberet. Nam licet Ordinare ſit gratia, quæ nemini debetur; Epiſcopus tamen non eſt tam Dominus, non ſecus ac bonorum patrimonialium, ut pro libitu ſuo poſſit de ea diſponere, ſed eſt œconomus, & diſpenſator; unde eam diſpenſare tenetur non ullo ductus privato affectu, ſed ad nutum, & voluntatem Domini ſui, ut ſit fidelis ſervus, & prudens, quem ſtatuit ad directionem ſuæ familiæ, quæ eſt Eccleſia. Quocirca quæſtio ſolum occurrere poteſt, num cogi poſſit in foro exteriori, ut Tonſuram, vel Ordines conferat.

Circa hanc difficultatem habentur duo canones, qui inter ſe pugnare videntur. Nam cap. *ex tenore tit. de tempor. ordinat.* Alexander III. videtur definire, poſſe Epiſcopum cogi: cap. *vero ad Aures* tit. eodem Lucius III. Succeſſor Alexandri in caſu Regularium, quibus a Superioribus contradicebatur aſcendere ad Ordines, Reſpondet *tutius eſt ſubiectis debitam obedientiam Superioribus impendere, inſerviendo in inferiori miniſterio, quam cum Præpoſitorum ſcandalo graduum appetere dignitatem. Nec in hac parte deſiderium inferiorum eſt confovendum.* Canoniſtæ ita conciliant hos duos canones, nempe caput *Ex tenore* explicant de Clerico beneficium poſſidente; & cap. *ad Aures* de Regulari, qui parere debet ſuo Superiori. Quidquid tamen ſit de ſenſu quem tribunt DD. illis duobus canonibus, certum eſt quod ſtatuit Concil. Tridentin. ſeſſ. 14. cap. 2. *de reform.* Epiſcopos cogi non poſſe ut quemque ad Ordines promoveant. De Clerico vero qui beneficium, aut penſionem obtinuerit diſponit ſeſſ. 21. cap. 2. non poſſe poſthac ordinari, niſi illos quos Epiſcopus iudicaverit aſſumendos pro utilitate, vel commoditate ſuarum Eccleſiarum. Fagnanus vero in cap. *ex tenore* ex ſententia S. Congrega Concilii ait: *eo Decreto corrigitur diſpoſitio textus noſtri in ea parte, in qua determinat, criminoſum occulte eſſe tantummodo commonendum, ſed non prohibendum aſcendere ad ſuperiores Ordines. Et diſpoſitio capitis ad Aures*, quod de Regularibus loquitur, *extenditur etiam ad Clericos ſæculares*. Quod ſi forte Prælatus hac auctoritate abuteretur, & ſine cauſſa eum ordinare recuſaret, cuius beneficio annexus eſt ſuperior Ordo, ſubdit inde idem Fagnanus; *S. Congregatio ad Gregorium XIII. delata edidit deciſionem, quæ poſtea perpetuo obtinuit in Dataria, videlicet quotieſcumque Ordinarius recuſaverit quemquam ordinare, committendum eſſe Metropolitano, vel viciniori Epiſcopo, ut ab eodem Ordinario prius requirat, cur recuſaverit, quo cauſſam legitimam non allegante, liceat illi eumdem recuſatum Ordinare.*

§. LXVII.

De Ordinatione facta ab Epiſcopo illegitime intruſo, Hæretico, Schiſmatico, vel aliter improbo.

Gravis orta eſt tempore Novatianorum controverſia circa ordinationes factas ab improbis miniſtris, & præcipue ab eis, qui ſunt extra Eccleſiam, videlicet ab Hæreticis, Shiſmaticiſve. Nam ſicuti de bapiſmo, ita de ſacra Ordinatione acriter ſuſtinebant, nullam, & irritam eſſe ſi ab huiuſce generis miniſtris conferatur, contra Catholicos, qui aliter ſentiebant. Hinc Donatiſtæ antiquiores, Ordinatos a Catholicis, ſi ad partes ſuas accedebant, publica pœnitentia impoſita contra canonum ſtatuta inter Laicos detrudebant.

Verum licet ſemper ſteterit univerſalis Eccleſia contra Novatianos pro validitate baptiſmi a quocumque non ſolum Hæretico, ſed etiam Gentili collato, dummodo adhibita fuerint eſſentialia requiſita, ſalva aliqua controverſia exagitata aliquo tempore, & etiam acriter inter Cyprianum, Firmilianum, & Stephanum Papam, ad cuius ſententiam illi tandem acceſſere; Circa ordinationem tamen miniſtrorum interdum excitatæ ſunt lites, & diſſidia inter ipſos Catholicos, ac ideo verſata eſt valde anceps controverſia, gravibuſque difficultatibus implicata, ut præcipue ex Ioanne Morino colligitur in ſua 5. exercitatione, quæ eſt de ſacrarum ordinationum iteratione, & variæ pro difficultatis reſolutione ortæ fuere opiniones, quas non meum eſt hic referre; ſed ſatis erit hic notare Auctores, ubi ex profeſſo hæc videri poſſunt, ſcilicet præcipue P. Berti; Tourneleium; & exponere quid Univerſaliter circa rem hanc teneat Eccleſia, ac cum ipſa DD. præſertim recentiores; ſed antea cenſeo ut valde utile pro clariori intelligentia breviter præmittere.

1. Characterem per legitimam ordinationem impreſſum numquam deleri, & amitti poſſe per hæreſim ſubſequentem, aut quodvis

vis aliud crimen, cum Character ille ſit ſpiritualis quædam poteſtas, quæ nullam habet contrariam qualitatem, per quam impugnari, ac deſtrui poſſit; ac proinde poteſtas, & Character, puta ordinis, idem omnino ſunt, aut ſaltem ſeparari ad invicem nequeunt; hinc damnant modo Theologi omnes reordinationes factas vel ab impiis in Eccleſia, vel ab Hæreticis extra Eccleſiam.

2. Ordinationes factas ab huiuſmodi impiis miniſtris, quas validas unanimes recognoſcunt, & approbant recentiores Theologi, quidquid in contrarium autumaverint Wicleſus, Ioannes Hus, quibus acceſſit Marcus de Dominis, illicitas eſſe reſpectu tum dantis, tum accipientis; & quia non licet Hæretico exercere functiones, a quibus ſuſpenſus eſt, & quia illicitum eſt recipere ab Hæretico Sacramenta, excepto baptiſmo in caſu neceſſitatis.

3. In ordinatione duo diſtingui poſſe, ac debere, ſubſtantiam nempe ipſius, & uſum, ſeu exercitium Ordinis, cum poſſit ordinatio eſſe valida quoad ſubſtantiam, & quoad eius uſum ſeu exercitium ligata Eccleſiaſtico interdicto.

4. Ordinationem nullam eſſe omnino etiam quoad ſubſtantiam, quando non ſervetur legitimus ritus, ideſt quando non ſerventur omnia a Chriſto Domino ad ipſam præſcripta.

5. Hic non inquiri de illicita, ſed de valida Ordinatione collata iuxta formam & ritum Chriſti, & Eccleſiæ ab Epiſcopo Hæretico, Schiſmatico, Simoniaco, degradato, aut excommunicato. Ad quam dirimendam nihil valet quod ab Hæreticis, vel Schiſmaticis ordinati, & venientes ad Catholicam Eccleſiam aliquando recepti fuerint ad communionem tantum Laicam, aliquando etiam inter Clericos cooptati. Præſens enim diſquiſitio ſpectat ad dogma, agitque *de Sacramenti validitate*; ea autem de modo recipiendi Clericos ab hæreſi venientes ſpectat ad diſciplinam, in qua pro criminum qualitate, ac temporum circumſtantiis, in quibus reſcipiſcerent Clerici, aliquando privati fuere priſtino honore, aliquando ſui Ordinis munus vel in toto, vel in parte permiſſi ſunt exercere, ut factum videmus & a Cornelio Papa, & a Concilio Nicæno, quorum primus conceſſit Maximo, qui parti Novatianorum adhæſerat, priorem Presbyteri locum, alterum ſuſcepit Epiſcopos, qui Arianam hæreſim deſeruerant, ſervando illorum ordinem, & dignitatem. Concilium vero Ancyranum ductus per vim ad ſacrificandum reſtituit quidem honorem ſedis, ſed negavit officium oblationis, aliorumque nimium Sacerdotalium. Hi prænotatis ſit.

Ordinationes factæ ab Epiſcopis crimine hæreſis, ſchiſmatis, alioque alio pollutis, excommunicatis, aliave cenſura innodatis, dummodo legitima adhibuerint requiſita quoad ſubſtantiam, validæ ſunt, & ratæ, ac proinde ab ipſis initiati ſunt veri Sacerdotes, vel Epiſcopi. Et hæc eſt a 400. annis, & amplius communis omnium Theologorum, ſi unum, vel alterum excipias, communis ſententia. Nam Ordinatio, quemadmodum Euchariſtiæ conſecratio, eſt actus pertinens ad poteſtatem Ordinis, quæ poteſtas ſemel accepta, utpote Characteri alligata, non ſecus ac Character, non amplius amitti poteſt. Unde ſicuti vere conſecrat Chriſti corpus Sacerdos quovis crimine maculatus; ita vera ſit ordinatio ab Epiſcopo quavis culpa, vel cenſura implicato; & ſicut Presbyter a Schiſmatico Epiſcopo ordinatus vere conſecrat; ita Epiſcopus extra Eccleſiam ordinatus vere ordinat. Cæterum quoad ea, quæ ſunt iuriſdictionis, ut abſolvere, excommunicare, &c. fruſtra fiunt ab eo, qui vel nullam iuriſdictionem habet, vel non habet in eum, quem ſolvere, vel ligare tentat. Eſtius.

Hæc autem ſententia eſt etiam D. Auguſtini, qui pluribus verbis eam explicat *l. 2. contra Epiſt. Parmeniani* oſtendens, quod ſicut Hæreticus ab Eccleſia præciſus non amittit baptiſma; ita nec ius dandi baptiſma amittit. Vocat autem ius dandi baptiſma ipſam ordinationem, ſeu poteſtatem in ordinatione acceptam, non tantum ad baptiſmi collationem, vel Euchariſtiæ conſecrationem; ſed etiam ad ordines ſacros conferendos: Unde ex S. Auguſt. ſicuti baptiſma verum eſt quod extra Eccleſiam datur, ita ordinatio vera eſt ab Epiſcopo extra Eccleſiam facta. Et ita ſcribit l. 1. contra Donatiſtas cap. 1. l. 3. cap. 10., & Tract. 5. in Ioannem & in Pſal. 21. ait generaliter; in omnibus Sacramentis Hæreticos eſſe cum Chriſto, ſed non in Charitate. Eſtius.

Opponunt Adverſarii, hanc ſententiam contrariam eſſe ſacris canonibus, doctrinæ Patrum, ac plurimis Eccleſiaſticæ hiſtoriæ monumentis, quorum quamplurima habentur documenta, & exempla; quæ hic afferre brevitatis gratia prætermitto. Unde evincitur invalidas eſſe iſtiuſmodi miniſtrorum ordinationes, ac proinde reiterandas.

Non eſt autem magni momenti his reſpondere, ac quibuſcumque in contrarium

ſive

ſive ex ſacris canonibus, ſive ex SS. Patribus, ſive ex Eccleſiaſtica hiſtoria obiici poſſunt. Nam hiſce in locis agitur de ordinationibus, in quibus ſervata non ſit Sacramentalis forma, ac ritus a Chriſto, & ab Eccleſia præſcripti; ſicuti ob talem defectum iterandus eſt baptiſmus, puta ſi facta non ſit Sanctiſſimæ Trinitatis invocatio. Nam ſecundum Eccleſiaſticas ſanctiones iteranda eſt Sacramenti collatio, quotieſcumque gravis oriatur dubitatio, num revera ſub præſcripta, & legitima forma Sacramentum fuerit adminiſtratum. Cæteroquin quando adhibita ſint requiſita ad ſacræ ordinationis validitatem, tam intra, quam extra Eccleſiam ad eius collationem requiſita, imprimitur Character, ſed non confertur gratia, ac plenitudo Spiritus Sancti, ad quam poſtea obtinendam neceſſaria eſt ut extra Ordinati Eccleſiæ reconcilientur, ipſiuſque legitimis ſubiiciantur miniſtris, quod fit per manuum impoſitionem, quæ tamen non eſt Sacramentalis, ſed ritus, ac cæremonia, qua olim recipiebantur Hæretici ad Eccleſiam Catholicam revertentes. Cum vero nomine Ordinis non tam intelligatur Sacramentum imprimens Characterem, verum etiam certus gradus in Eccleſiaſtica Hierarchia, in quo gradu tribuitur ordinatis poteſtas exercendi ſacrum aliquod miniſterium, huiuſque intuitu certis privilegiis honoribuſque fruuntur; ſicuti cum quis a gradu deiicitur 3. p. Pontificalis tit. 7. dicitur deleri *conſecratio*, *unctio*, *benedictio*, quod idcirco non referendum eſt ad Characterem, ſed ad prædictum miniſterium, & participationem honoris: hinc quando non dubitatur quod ſervatus ſit ritus, & legitima forma in ordinatione extra Eccleſiam, per ordinem, qui iterari, ac dari dicitur ordinatis ad Eccleſiam redeuntibus, non intelligitur Character, ſed ius miniſterii eiſdem reddi ab Eccleſia, & honor Eccleſiaſticæ Hierarchiæ. Dicuntur tamen ſacratiorem manus impoſitionem obtinere, & quodammodo iterum ordinari: ſicut enim Eccleſia in cæremonia, quam *degradationem* appellant, auſert ordinatis ſui gradus inſignia, abraditque etiam exterius unctionem, qui ritus directe opponitur illi qui ſervatur in ſacris ordinationibus; ſed tamen eorum impreſſum Characterem nequit abradere, & delere; ita ſacra illa cæremonia, qua Clericis deiectis reſtituit gradum, ac miniſterium, ipſis vel manus imponit, vel præbet rurſus inſignia, ac inſtrumenta ſuorum ordinum, non vero indelebilem Characterem, ut habetur in can. 28. Concilii IV. Toletani an. 633.

Tandem cum ſacra ordinatio habeat conferre cum Charactere etiam gratiam, cum ſæpe ſacri canones declarent ordinationes factas ab Hæreticis, ſchiſmaticis &c. deſtitutas eſſe plenitudine & gratia Spiritus ſancti, multi non attendentes, canones id non affirmare de Charactere, cui neque Hæreſis, neque Simonia, neque Schiſmatis crimen opponitur, prædictas ordinationes nullas irritaſque exiſtimarunt, qui tamen a permultis confutati fuere, donec re penitus diſcuſſa omnes ac ſinguli tandem veritati ſubſcripſere. P. Berti.

Quoad controverſiam vero, quæ verſatur inter Theologos circa validitatem ordinationum, quæ factæ ſunt ab Hæreticis in Anglia, tum legitimæ ſint dum ſub regno præcipue Eliſabeth ortæ ex illegitimo Henrici VIII. cum Anna Bolenna Matrimonio, expulſis Catholicis Epiſcopis, ſecundum Eduardi Rituale novum Clerum inſtituerunt, quorum Princeps & Conſecrator fuit quidam Matthæus Parkerus ritu illo hæretico Archiepiſcopus Cantuarienſis, ut ait Franciſcus Godwinus in commentario de Præſulibus Angliæ pag. 218. videndum num revera ſucceſſiva ſerie fuerint ſemper ordinationes a vero Epiſcopo, & peractæ ſint legitima forma. Alias ſi quis eorum ordinatus non fuerit a vero Epiſcopo ſeu rite ordinato ideſt ſine legitima forma, certiſſimum eſt, quod quæ ſuccedunt ab alio non vere Epiſcopo, ſeu non rite ordinato, nullæ ſunt; quæ vero ſucceſſerunt a vero Epiſcopo, & rite ordinante, veræ ſunt, & legitimæ. Hinc nituntur demonſtrare Proteſtantes Angli, ut cit. Godwinus, Perkerum fuiſſe verum Epiſcopum a vero Epiſcopo conſecratum, ut demonſtrent ſervari in Anglia legitimam Epiſcoporum ſucceſſionem. Rem hanc fuſe hic pertractant P. Berti & Honoratus Tourneleius.

§. LXVIII.

De ſubiecto ordinationis.

Circa capacitatem ſubiecti ad Sacramenti Ordinis ſuſceptionem, ut res pro clariori intelligentia elucidetur, advertendum aliam eſſe capacitatem ad valide, aliam ad licite ordinem ſuſcipiendum: ſiquidem ad utramque variæ ſunt conditiones. Prima enim ita requiritur, ut nulla eſſet ſine ea & irrita ordinatio. Alia vero ut decenter, ſicuti rei ſacræ convenit, digne, ac ſine cul-

culpa, & cum effectu gratiæ ſacra ordinatio, ſeu ordo recipiatur.

Ad validam ſacri ordinis ſuſceptionem iuxta ſtylum in omni ætate ſervatum requiritur ut ſubiectum ſit *homo Maſculus*, *viator*, *baptizatus*, *& ſi eſt Adultus*, *intentionem habeat virtualem ſaltem ſuſcipiendi Ordines*. Dixi; *homo Maſculus*; quia a mundi exordio nulla mulier apud veræ Religionis cultores functa fuit Sacerdotali officio, aut ei obeundo inſerviit, ſed in omni ætate aſſumpti fuere ad hoc munus Maſculi, ut Abel, Melchiſedech, Abraham &c. in lege naturæ; ſolus Aaron, & eius filii, ac alii ex Tribu Levi progeniti Maſculi deſcendentes in lege ſcripta, ſeu Moſayca; & ſoli Apoſtoli Maſculini ſexus a Chriſto Domino in lege Evangelica ad Sacerdotale munus ſunt electi, & aſſumpti: unde nec Beatiſſimam Virginem, quantumvis mulieribus aliis excellentiorem ullo ordine inſignivit. Deinde dum Apoſtoli conſecrarunt ſuos ſucceſſores Epiſcopos, nullam invenimus in eorum numero mulierem ab iiſdem ad Sacrum Ordinis miniſterium conſecratam. Immo tam abeſt, quod ſacro Ordini aptæ ſint mulieres, quod ex D. Paulo I. Corinth. cap. 14. nequidem ipſis permiſſum ſit in Eccleſia, non dicam miniſtrare, aut docere, ſed etiam loqui. *Mulieres in Eccleſiis taceant; non enim permittitur eis loqui, ſed ſubditas eſſe ſicut & lex dicit*. Et ſane legimus quidem in hiſtoriis ſacris mulieres quaſdam extitiſſe, quæ non ſolum imperaverint, ſed etiam exercitibus præfuerint, alias prophetiæ dono illuſtres; nullam tamen, quæ ad Sacerdotium promota fuerit: & hoc profecto factum fuit, quia oſtendere voluit Deus aliorum quidem omnium munium capaces eas eſſe, neutiquam vero ſacræ ac auguſtæ ſacerdotalis dignitatis. Hinc eas præſentes noluit Chriſtus Dominus ultimæ cœnæ, in qua inſtituta fuit Euchariſtia, & Apoſtoli conſecrati Sacerdotes. Ex his igitur infertur; ex divina inſtitutione, & Eccleſiaſtica mulieres incapaces eſſe muneris Sacerdotalis; immo ex iure etiam naturali, cui conveniens eſt ut excludantur; quia præter naturalem ſubiectionem, quæ mulieres decet, obſtant mulieribus ſexus, notat Tourneleius, verecundia, honeſtas, pudor, quominus Sacerdotalia munia exerceant; obſtant innata ſexus levitas, inconſtantia, impotentia. Quocirca iure merito erroris damnantur ab Eccleſia Pepuziani, Collyridiani, Marcionitæ, Priſcilianiſtæ, qui volebant poſſe competere mulieribus ius ſacrificii, & ſolemnis Baptiſmi. Hinc eos ordinabant Diaconiſſas, Epiſcopas, Presbyteras; ita ut præcipue apud Collyridianos uno anni die ſolemni ſolitæ fuerint offerre B. M. Virginis ſacrificium, & placentus, ut habemus ex Epiphanio hæreſi 79. & ex Tertulliano *lib. de præſcriptione* cap. 41. ubi paſſim de hæreticorum ſectis loquens ait: *ipſæ mulieres hæreticæ quam procaces, quæ audeant docere, contendere, exorciſmos agere, curationes repromittere, forſitan & tingere*. Incuſantur etiam Acephali oriundi ex Eutichianis a Sigeberto ad annum 515. & & Mariano Scoto in Cronico, quod conceſſerint Diaconatus ordinem, & officium quibuſdam mulierculis. Errorem huiuſmodi forſan hauſerunt hæretici a Gentilibus, apud quos aliquæ mulieres inſignitæ fuere Sacerdotio, ut habetur ex vetuſtis monumentis Gallorum, Germanorum præcipue, apud quos fuit uſitatiſſima hæc inſania, ut conſtat ex Tacito. Immo paſſim tradunt ſcriptores Græci, & Latini, mulieres ſacrificaſſe apud Græcos, nempe Deæ Eleuſinæ, apud Romanos Bonæ Deæ. Veterum errorem Pepuzianorum ac Collyridianorum ſuſcitaſſe videntur recentiores Hæretici, dum omnes cuiuſcumque conditionis, & ſexus a Deo ſanctificatos eſſe docent, ac nullum aliud ſacrificium admittunt, niſi gratiarum actionis, precationum, ac laudum, quod ab omnibus poteſt, & debet offerri.

Dices. Sæpe legere occurrit in veteribus Eccleſiæ monumentis nomina Diaconiſſarum, Presbyterarum, & Epiſcoparum, quia antiquitus mulieres quoque initiatæ ſunt ſacris Ordinibus; & præcipue Diaconiſſarum conſecratio indicat collationem ſacri Ordinis, ut ex Græcorum Euchologiis, ubi oſtenditur Græcos ritum eumdem ſervaſſe ac in Diaconis initiandis: Nam utraque ordinatio *Chironia* dicebatur; utraque ad Altare, & ab Epiſcopo celebrabatur cum manuum Epiſcopi impoſitione, qui oratione Spiritum Sanctum invocabat, & in utraque ſtolla Collo imponebatur; Utrique in Altari Euchariſtia adminiſtrabatur; Utrique calix ſanguine Chriſti plenus, ut ex eo deguſtarent tradebatur in manus. Igitur non ſecus ac Diaconorum, Diaconiſſarum quoque conſecratio erat verum Sacramentum.

Reſpondetur, mulieres quæ leguntur paſſim in Eccleſiaſticis monumentis nomine Presbyteræ, Epiſcopæ, Diaconiſſæ, non ſic fuiſſe appellatas, quia ab Ordine quem accepiſſent nomen Clero dederint; ſed quia eorum mariti promoti fuere ad Epiſcopatum,

tum, Presbyteratum, Diaconatum; ſeu quia uxores erant Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, quas ipſi duxerant ante ordinationem, & poſtea, præcipue quoad Epiſcopos, facta ſeparatione thori habebant tamquam ſorores, ut patet ex can. 21. Concil. Antioſiodorenſis an. 578. Et ſi ſecum egiſſent puniebantur ſententia excommunicationis per annum, ac deponebantur ab omni officio Clericali, ut ex can. 13. Concilii Turonenſis II. celebrati an. 567. Hæ porro mulieres Epiſcoporum &c. aut in ſæculo ramanebant voto obſtrictæ caſtitatis, vel in Monaſteriis ſolemniter Religionem profitebantur; itaut mortuo etiam marito tranſire non poterant ad ſecundas nuptias ex can. ſupradicto Concil. Antiſidoren. & ex cap. 1. & 2. Concilii Romani ſub Gregorio II. an. 721. in quo ter conclamatum fuit anathema contra eos, qui aliquam ex his mulieribus, quæ uxores fuerant Epiſcopi, Presbyteri &c. in matrimonium ducerent.

Dixi *præcipue quoad Epiſcopos*, quia licet cit. canon Concilii Antiſidoren. loquatur etiam de Presbyteris, hæc tamen Diſciplina non ſemper ſervata fuit in utraque Eccleſia, Orientali & Occidentali, niſi reſpectu Epiſcoporum, cum Orientalis aliter quoad Presbyteros & Diaconos ſtatuerit in Concilio Trullano, ſeu Quiniſexta, ut infra videbitur. Quare diverſa fuit, ſicut hodie nunc etiam eſt, Diſciplina circa illa nomina Epiſcopæ &c. Orientalis Eccleſiæ & Occidentalis. Nam apud Græcos ſingula illa nomina Epiſcopæ &c. non ſemper fuerunt in uſu ad deſignandas mulieres, quæ ob coniugem ſacro Ordini initiatum caſtitatem voviſſent; cum Presbyteri, & Diaconi apud Græcos ſuis uxoribus etiam poſt Ordinationem utantur; & ſolum Epiſcoporum electorum uxores, apud eos, cum mariti ordinantur, communi ſui viri conſenſu prius ſeparatæ caſtitatem voveant, ac ſeſe in Monaſteria recipiant, procul ab Epiſcopi habitatione, ab ipſo tamen prius providendæ, numquam deinceps fruituræ hominum familiaritate, ut ex Concil. Trullano cap. 48. E contra vero apud occidentales cum Presbyteris, & Diaconis nuſquam uti propriis uxoribus permiſſum ſit, uxores eorum, qui eligebantur Coniugati, perpetuam caſtitatem ſemper vovere debuere, licet non cogerentur ſaltem antiquioribus ſæculis Monaſterium ingredi, quod tamen poſterioribus imperatum fuit. Hæc tamen diſciplina etiam in Occidente quoad Presbyteros quoque, & Diaconos non univerſim ante annum milleſimum invaluit, ut ſuo loco videbimus.

Verum alio quoque ſenſu nomina Presbyteræ, & Diaconæ adhibuit Eccleſia, ad eas nempe ſignificandas, quæ quibuſdam miniſteriis Eccleſiaſticis fungebantur ſine ulla vera ordinatione. Presbyteræ tamen ita videntur appellari conſueviſſe quædam piæ mulieres in Eccleſia potius iuxta vim nominis græci, quod ſignificat *ſeniorem fœminam ſeu viduam*; ideſt fuit nomen potius, quam officium, ſeu miniſterium; Unde non immerito dici poteſt, eaſdem fuiſſe ac Diaconiſſas, & eo vel maxime quod iuxta Epiphanium hæreſi 79. quæ eſt Collyridianorum, Diaconiſſæ ex Viduis Presbyteris, ideſt ſenioribus eligebantur; itaut Diaconiſſa appellaretur ex ſuo Miniſterio; Presbytera vero a ſenili ætate. Et equidem inter conditiones, quæ requirebantur in Diaconiſſis, erat provecta ætas ad evitandum omne periculum ob ætatis ardorem; ac proinde vult Apoſtolus, ut non eligatur vidua niſi ſexaginta annorum, cum deferbuerit ardor ſanguinis; & ita etiam præſcribitur in Conſtitutionibus Apoſtolicis l. 8. cap. 25. Sed de hoc iam ſatis antea, ubi de Diaconiſſis.

Dices: Mulieres ſunt capaces iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, ut patet in aliquibus Abbatiſſis; nam ſi credamus monumentis præcipue Monaſterii Fontis Ebraldi in Gallia, tanta illius Abbatiſſa pollet in viros auctoritate, ut benedictionem Monachis ſui Ordinis impartiatur, veſte Monachali eos induat, vota eorum ſuſcipiat, Sacramentum obedientiæ ab illis exigat. Inſuper poſſident Mulieres beneficia Eccleſiaſtica, inſtituunt Clericos in beneficiis: Igitur ſi participes eſſe poſſunt ſacerdotalis iuriſdictionis, capaces erunt etiam Sacri Ordinis.

Reſpondetur falſum eſſe mulieres capaces eſſe Eccleſiaſticæ iuriſdictionis; alias ferre poſſent cenſuras in perſonas Eccleſiaſticas ſibi ſubditas, quod eſt abſurdum, cum facultas ligandi, & ſolvendi conceſſa ſit ſolis Sacerdotibus. Unde imperium Abbatiſſæ in Monachos, & Moniales ſibi ſubditas, ut ſupra dictum fuit, eſt poteſtas mere œconomica, non autem proprie iuriſdictio Eccleſiaſtica. Et dato etiam quod conceſſa fuiſſet aliqua externa Eccleſiaſtica iuriſdictio nonnullis mulieribus, ut inſtituendi Clericos in beneficiis, (cum cæteroquin eorum proviſio beneficii ſit tantum electio, nominatio, vel præſentatio ad beneficium, non inſtitutio) non ſequitur quod iiſdem dari poſſit interna in animis poteſtas. Et ra-

ratio eſt, quia externa iuriſdictio originem ducit ab Eccleſia, interna vero a Chriſto, qui ſolis viris eam conferre voluit.

Solet hic opponi aſſumptio Ioannæ mulieris Anglicanæ, ut a quibuſdam refertur, ad Papatum inter Leonem IV. & Ioannem XII. Verum hoc nihil officit in caſu noſtro; quia hæc eſt mera fabula ab inimicis Catholicæ Romanæ Eccleſiæ excogitata. Et dato etiam quod eſſet hiſtoria, hoc contigiſſet errore promotorum, qui decepti ex externo virili aſpectu virum eam exiſtimarunt, ac elegerunt, & ordinarunt in Pontificem.

Hæc autem incapacitas, quæ propugnatur mulierum ad ſacros Ordines ſuſcipiendos, intelligitur non ſolum quoad Ordines ſacros, ſed etiam quoad minores, & primam Tonſuram, eſto illi ſacramenta non eſſent; ſed non cum eadem certitudine propter aliquos DD. aſſerentes, poſſe Pontificem diſpenſare ut fœminis Tonſura, & Minores Ordines conferantur, eo quod iudicent Sacramenta non eſſe, ſed Sacramentalia ab Eccleſia introducta. Alii tamen hoc erroris arguunt; quia tametſi Tonſura, & Minores Ordines non eſſent Sacramenta, ſunt tamen via, & diſpoſitiones ad Ordines requiſitæ, ſicut Novitiatus ad Religionem. Quare ſicuti incapax eſſet ad Noviriatum, qui incapax eſſet ad profeſſionem Religionis; ita fœmina, quæ incapax eſt recipiendi ordines, incapax eſt quoque ſuſcipiendi ad eoſdem diſpoſitiones, ſive ſint ex inſtitutione Divina, ſive Eccleſiaſtica.

Circa vero Ermaphroditos, de quorum capacitate ad Ordines diſputant Theologi, ſi in his prævaleat ſexus maſculinus, apti ſunt, non vero ſi prædominet muliebris, aut æqualiter uterque; quia tunc non ſunt abſolute viri: quod ſi fieret ut in aliquo poſtquam prævaluiſſet ſexus virilis, & exinde eſſet ſacro ordini initiatus, decreſceret poſtea vigore, & prævaleret fœmineus, licet maneret Character in eius anima Sacerdotalis, ratione ſexus mutati non eſſet amplius capax exercitii Ordinis; eo ferme pacto quo homo viator qui tranſiret ad ſtatum comprehenſorum, vel damnatorum; quia miniſter, ut videbimus, debet eſſe viator. Miniſter enim ad validitatem Sacramentorum debet eſſe ſexus virilis. Dubitatum fuit de veritate Ermaphroditarum, ſed recentiora habentur exempla hiſtorica Regiæ ſcientiarum Academiæ, unius præcipue, qui delatus fuit ad Hoſpitale S. Ioannis Toloſæ, in quo factum fuit exactum examen a pluribus Medicis, ſcilicet de utroque ſexu virili & muliebri, qui concluſerunt vere dari Ermaphroditum, hominem videlicet, qui de utroque ſexu participat. Vide *Diction. ſcientiar. Chambres*.

Eunuchi valide; immo etiam licite, ſi ſint tales ſine culpa, ordinantur & eſt communis.

Dixi *viator*; quia ſolis viatoribus dictum eſt Ioann. 20. *quorum remiſeritis peccata remittuntur eis. Hoc facite in meam commemorationem* Lucæ 22. *Euntes docete omnes Gentes Matth.* 28. Et præcipue hoc patet ex illo Apoſto. Hebræor. 5. *Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus pro hominibus conſtituitur in his, quæ ſunt ad Deum ... ut poſſit condolere iis qui ignorant, & errant; quia* (rationem ita reddens) *& ipſe circumdatus eſt infirmitate*. Hinc inferre licet ex hiſce momentis, Angelos, & Animas a corporibus ſeparatas incapaces eſſe ordinationis. *Numquam enim Chriſtus Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit* (*ait Apoſtol.* Hebræor. 2.) *unde debuit per omnia fratribus aſſimilari, ut miſericors fieret, & fidelis Pontifex ad Deum, ut propitiaret peccata populi*. Si igitur neceſſe fuit Chriſtum hominem fieri; multo magis homines eſſe debent, qui ad Sacerdotium aſſumuntur. Et ſic ob eaſdem rationes Anima ſeparata, licet ſit pars hominis, & Character Ordinationis in ea imprimatur, & remaneat, non eſt tamen homo, nec ordinis munia exercere valet. Quare ait Apoſtolus Hebræorum 7. *Alii quidem facti ſunt Sacerdotes; idcirco quod morte prohiberentur permanere;* & in ſolo Chriſto addidit *ſempiternum ſacerdotium permanere, eo quod maneat in æternum*.

Si quis autem ad mortalem vitam reſurgeret, dubium non eſt, quod capax eſſet Sacerdotii, qualis fuit Lazarus, quem dicunt fuiſſe primum Epiſcopum; & ratio eſt, quod ille eſſet vere homo viator, iiſdem ac alii homines infirmitatibus obnoxius, & morti: & ſic ſi reſurgeret, qui ante mortem erat iam ordinatus, cum permaneat Character, poſſet ſui ordinis functiones exercere. Probabilius tamen videtur, quod incapax eſſet ordinis, eiuſque functionum ſi reſurgeret immortalis, & glorioſus, quia, præter ſupperadductas rationes, ſicuti Sacramenta inſtituta ſunt pro ſolis viatoribus, ita & ſolos viatores debent habere miniſtros.

Dixi *baptizatus*; quia baptiſmus eſt ianua Sacramentorum, ſine quo alia valida ſuſcipi nequeunt Sacramenta, præcipue quæ impri-

Digitized by Google

primunt Characterem, ut conſtat ex decreto Eugenii IV. *Primum* (inquit) *locum tenet ſanctum baptiſma, quod vitæ ſpiritualis ianua eſt; per ipſum enim membra Chriſti efficimur, ac de corpore Eccleſiæ*. Hinc ſemper fuit praxis, & Traditio Eccleſiæ, ut qui rite baptizati non fuerant, & tamen in Clericorum numero erant adſcripti, iterum baptizarentur, & poſtea rurſus ordinarentur, ut ſtatuit Concil. Genera. Nicænum I. quoad Paulianiſtas, qui veram baptiſmi formam non obſervabant.

His tamen hoc opponitur; Per fidem, quæ ſine Sacramento infundi poteſt, evadimus membra Chriſti, capaces ſuſcipiendi Euchariſtiam, & Matrimonium; igitur & ordinationem. Reſpondetur, per fidem evadimus membra Chriſti per adhæſionem internam cum Chriſto, non vero externam, quæ ſufficiat, ut quis cenſeatur pertinere ad Eccleſiam; quia ad hoc ut quis verum ſit Eccleſiæ membrum, atque eam percipiat ordinationem, quæ ad totum Eccleſiæ corpus pertinet, debet viſibili baptiſmatis Sacramento cum Eccleſia colligari. Homo pariter non baptizatus non poteſt ſumere ſacrum Euchariſtiæ Sacramentum formaliter, nempe prout eſt ordinatum ad gratiam ſpiritualis nutritionis conferendam. Et quoad Matrimonium non baptizatus capax eſt eum contrahendi, prout eſt contractus humanus, ac civilis in officium naturæ, non vero quatenus eſt novæ legis Sacramentum.

Quod dicitur de baptiſmo pro validitate ordinationis non extenditur ad confirmationem, utpotequæ non ſit ita neceſſaria ſicuti baptiſmus, & Apoſtoli conſecrati ſunt Sacerdotes ante confirmationem, quam acceperunt dum die Pentecoſtes Spiritus Sanctus illapſus eſt ſuper eos, ideſt poſtquam Chriſtus cœlum aſcenderat, ut docent SS. PP. Cyprianus, Ambroſius l. 3. *de Sacramentis* cap. 2. *D. Hieronymus* in Dialogo adverſus Luciferianos, S. Auguſtinus in Epiſt. S. Ioann. Tract. 6. Nihilominus, & ab initio Sacramentum Confirmationis habebatur tamquam prævia diſpoſitio, ſeu præparatio ad ſacros ordines ſuſcipiendos. Hinc S. Cornelius Papa exprobravit Novatiano Hæretico, quod omiſſa confirmatione ordinatus fuiſſet, ut habemus ex Euſebio l. 6. Hiſtor. cap. 43.

Dixi, *ſi eſt adultus, intentionem habeat, ſeu voluntatem ſaltem virtualem ſuſcipiendi ordines*, iuxta doctrinam Concil. Trident., ita ut ſi quis incideret in amentiam non poſſet amplius ordinari ſi numquam ordines petiiſſet, quia ne dum virtualem, ſed ne quidem habitualem intentionem habere poteſt, utpotequi nuſquam actualem habuerit. Hinc nemo ſimpliciter, & omnino invitus valide ordinari poteſt, ut ex Innocentio III. qui cap. *Maioris de baptiſmo ait: ille vero, qui numquam conſentit, ſed penitus contradicit, nec rem, nec Characterem ſuſcipit Sacramenti*. Verum quia referunt hiſtoriæ priorum temporum, aliquos ordinatos fuiſſe penitus invitos, & eos valide ordinatos ſupponunt, obſervandum eſt, quadruplicis generis effingi poſſe homines, qui inviti ad ordinationem rapiantur. 1. Eorum, qui nec precibus, nec ſuaſionibus, nec minis adduci valent ut ordinari aſſentiantur, ii omnino inviti & coacti ordinationem ſuſciperent; quod æquivalenter contingeret ſi ignari, & inſcii ritus, qui in ipſis celebratur, initiarentur. 2. Eorum, qui ex ſola humilitate, & propriæ infirmitatis conſcientia, reverentia ſacrorum ordinum reluctarunt, qui aliquando populi ſuffragio, votis, imperio prece, & clamoribus vocabantur, & impellebantur. Ii primo inviti quidem erant, & reluctantes, at ſubinde ut votis Eccleſiæ ac populi cederent conſentiebant; & plurima habentur exempla horum piorum hominum, qui ſtudioſe effugerunt ſacram ordinationem, & nonniſi vi illata paſſi ſunt manus ſibi imponi; inter quos numerari poteſt S. Paulinianus D. Hieronymi frater, quem valde reluctantem S. Epiphanius ordinavit. 3. Genus eſt eorum, qui inviti, & quaſi coacti ordinati ſunt ab Epiſcopo malevolo animo, vel aſtuto conſilio, ut removeret ab officio Eccleſiaſtico eum, qui in tali officio Epiſcopi genio non erat conformis, ut factum fuit in Honorato Archidiacono Salernitano, qui tali modo, referente Gregorio Magno, a ſuo Epiſcopo ordinatus fuit, quod in adminiſtratione bonorum Eccleſiæ non ſe aptabat avaritiæ aut prodigalitati Epiſcopi. Quartum tandem eſt eorum, qui periculi metu ad Sacerdotium vel Monachatum tamquam ad aſylum confugerunt, puta ut ſe a ſæculari poteſtate ſubducerent. Ex his quatuor generibus hominum conſtat, primos ſolummodo revera invitos ordinari; ſecundi & tertii vero, tametſi aliquando reluctaverint, tandem ceſſerunt; alii denique ut periculo ſe ſubtraherent, ultro ordini ſe ſubdunt Clericali, & dici poſſunt inviti tantum ſecundum quid, non vero ſimpliciter: Nam involuntarium ſimpliciter, ut docent Theologi, & iam expoſitum fuit agendo *de Actibus humanis*, eſt illud, cui nuſquam aſ-

Digitized by Google

ſentitur voluntas; voluntarium autem ſecundum quid eſt illud, cui licet voluntas invita ſit, & reluctans, tamen aſſentitur.

Nota, quod qui ex gravi metu cogeretur ad aſſentiendum baptiſmo, & ordinationi, valide baptiſmi & ordinis Sacramenta & characterem reciperet; nihilominus quoad onus adimplendi ordinis obligationes, præcipue caſtitatis, & Divini officii, videndum num gravis metus iuſte, vel iniuſte incuſſus ſit. Nam ſi iuſte, proculdubio tenetur, quia eſſet irrationabiliter invitus; ſi vero iniuſte, non tenetur ſe ſubiicere caſtitatis, & officii oneribus, niſi poſitus extra metum eam ratificaret.

Occurri hic poteſt difficultas de adulto dormiente, qui numquam cogitavit de ordine ſuſcipiendo, ideſt nec conſenſit, nec diſſenſit, num valide ordinaretur? Et ſecundum Innocentium III. cap. cit. *Maioris* videtur quod valide ordinaretur. Tunc enim Characterem imprimit Sacramentalis operatio, cum obicem contrariæ voluntatis ſubſiſtentem non invenit, ſicut de facto non invenit in dormiente. Sed hic agit Pontifex de Cathecumenis, qui poſitivam voluntatem habuere ſuſcipiendi baptiſmum, quæque voluntas adhuc ſupponebatur perſeverare, utpotequæ per contrariam voluntatem non ſit retractata. Quoad ordinationem vero, quæ requirit intentionem, ſeu voluntatem in ſuſcipiente, nulla videtur; quia collata dormienti, qui numquam de ea cogitavit, ideſt nec conſenſit, nec diſſenſit; vel ſaltem graviter dubia, nec profecto teneretur ad onera ordinatis impoſita.

Cum intentio, ſeu voluntas ſuſcipiendi ordines requiratur ad ordinis validitatem, ſeu quod ordinandus velit, ac conſentiat ordinari; infantes, & amentes incapaces videntur ut valide ipſis ſacer ordo conferatur. Hæc eſt ſententia Durandi, quam ſequitur Tourneleius cum aliis; quia ad ſuſceptionem cuiuſvis Sacramenti requiritur propria ſuſcipientis intentio in adultis, aliena interpretativa in parvulis; prima quarum in parvulis & amentibus ob defectum uſus rationis haberi nequit; & aliena, aut interpretativa licet inſerviat pro parvulis & amentibus in ſacramentis neceſſariis neceſſitate reſpiciente ſuſcipientis ſalutem, ſive ſolum ſpiritualem, ut eſt baptiſma, vel hanc, & etiam corporalem, ut extrema unctio; non ſufficere videtur in Sacramentis, quæ non pertinent ad neutram ſuſcipientis ſalutem, ſed ad quemdam vitæ ſtatum, ac conditionem, ut Matrimonium, & ſacer Ordo. Immo intentio generalis, quam habet Eccleſia in baptiſmo parvulorum, ſufficit ut baptizentur; quæ intentio pro eorum ordinatione nullatenus præſumi poteſt in Eccleſia, cum potius reluctet, & contradicat, dum talem vetat ordinationem. Et merito; quia huiuſmodi ordinatio opponi videtur inſtitutioni, & naturæ ſacrorum ordinum, qui ob omnimodam incapacitatem talis ſuſcipientis inutiles forent pro exercitio ſacrarum functionum, ad quas functiones quilibet ordo inſtitutus eſt. Unde ex hoc patet, neutiquam tali ſubiecto conferendos eſſe. Cæterum, qui contrarium ſentiunt fatentur, eos non teneri ad continentiam, niſi facti adulti ratificent quod circa ſe in ipſis geſtum eſt, & fungi velint ſuſceptæ ordinationis officiis.

§. LXIX.

De Ætate Ordinandorum.

Cætera de quibus agemus reſpiciunt non validam, ſed licitam ordinum ſuſceptionem. Et inter alia, ad hoc ut licite quis ordinibus initietur, recenſetur ætas, quæ nunc ex iure novo nulla determinata eſt pro minoribus ordinibus, ſed relictum Epiſcoporum arbitrio, cum PP. Tridentini nihil aliud circa hoc negotium ſtatuerint, niſi quod initiandus minoribus ordinibus ſaltem latinam linguam non ignoret, & Confirmationem receperit ſeſſ. 23. cap. 4. *de reform.* Ex iure vero communi ad Acolythatum exigitur annus 12. completus cap. *in ſingulis* diſt. 77. pro aliis autem tribus minoribus Ordinibus & Tonſura ſaltem ſeptimus, & is pariter completus, ut ex cap. *de iis* diſt. 28. De Maioribus tandem ſtatuit Trident. ſeſſ. eadem cap. 12. ut nemo ad Subdiaconatum promoveatur ante annum 22., ad Diaconatum ante 23., ad Presbyteratum ante 25., de qua ætate cum explicite non determinet Concilium de iiſdem annis, ſcilicet an debeant eſſe completi, vel tantum incœpti; communiter iuxta uſum receptum intelligitur & explicatur de incœptis, iuxta effatum Iuriſtarum, *annus incœptus habetur pro completo*. Antiquitus tamen ad Diaconatum erat ætas 25. annorum, in qua ætate in veteri lege, ut notavit Zacharias Papa Epiſt. 12. Levitæ in Tabernaculo ſervire mandantur. Ad Presbyteratum vero ætas requirebatur 30. annorum, ut conſtat ex variis Conciliis, præcipue Toletano IV. Hæc modo ætas neceſſaria eſt in conſecrandis Epi-

Epiſcopis, quos Auctor Conſtitution. Apoſtolicar. l. II. cap. I. deſiderare videtur ætatis 50. annorum. Sed ante olim etiam conſecrati fuere Epiſcopi, ut Timotheus a D. Paulo, ſicuti patet ex cap. 4. primæ Epiſt. ad eumdem. Concil. Tridenti. ſupradictam ætatem pro ordinibus ſtatuit, ut tolleret abuſum, qui inoleverat, promovendi infantes minoribus & Tonſuræ non ſolum ex pietate parentum, ſed etiam, quod grave erat, ut plurimum ex beneficiorum Eccleſiaſticorum noxia cupiditate, nempe ut Archidiaconatum, Præpoſituram &c. in tali immatura ætate acquirerent; cui malo occurrit Concilium vetando, ne tonſura, & etiam minoribus ordinibus initiatus ante 14. annum obtinere poſſet Eccleſiaſticum beneficium. Et ſeſſ. proxima cap. 12 ne ad dignitates quaſcumque, quibus cura annexa eſſet animarum promoverentur ante annum 25. Ad cæteras vero, quibus annexa non ſit cura animarum, ante annum 22. Ad Epiſcopatum tandem requiritur ætas 30. annorum, ut paulo ante dicebam.

Qui ante præſcriptum tempus ordinantur, ſeu ante ſtatutam ætatem, ſi fiat mala fide, non poſſunt legitime exercere functiones ordinum præmature ſuſceptorum, iuxta Bullam Pii II., cum ipſo facto remaneant ſuſpenſi. Et ſi durante ſuſpenſione miniſterium aliquod ſuorum ordinum exerceant, incurrunt irregularitatem. Dixi *mala fide*. Nam qui bona fide exiſtimat legitimam habere ætatem, abſque peccato ſuſcipit ordinem, ac proinde ſuſpenſionem non incurrit. Ita Sylvius cum Barboſa, Navarro, aliiſque: quia tamen beneficium in foro exteriori controverſum ex eiuſmodi defectu in diſcrimen veniret, neceſſe eſt ut recurratur ad ſummum Pontificem, qui, quod peccatum eſt, ſua auctoritate corrigat.

§. LXX.

De Ordinibus ſuſceptis per ſaltum.

Ordinatio per ſaltum eſt ſuſceptio ſuperioris Ordinis omiſſo inferiori contra diſciplinam tam laudabilem, quæ a primis ſæculis invaluit, ut ab inferiori gradu Clerici ad ſuperiores aſcenderent, nullo interpoſito intermedio, ut conſtat ex S. Cypriano Epiſt. 52. ad Antonianum de ordinatione Cornelii in ſummum Pontificem per omnes ordinum gradus. Ordinationes per ſaltum ſemper iure canonico graviter vetitæ fuere, ac proinde illicitæ ſunt, tametſi validæ, excepto Epiſcopatu, ut habemus ex Alexandro II. cap. *Solicitudo* diſt. 52. & Innocentio III. cap. *tuæ Litteræ* l. 5. tit. 29. *de Clerico per ſaltum promoto*; & ex Tridentino Concil. ſeſſ. 23. cap. 14. *de reform.* ubi ſic habetur: *Cum promotis per ſaltum, ſi non miniſtraverint, Epiſcopus ex legitima cauſſa poſſit diſpenſare*. Ordinatus per ſaltum eſt ipſo iure ſuſpenſus ſaltem ab executione ſuperioris Ordinis per ſaltum ſuſcepti; alias ei non opus eſſet diſpenſatio. Quod vero illa ſuſpenſio non extendatur ad inferiores Ordines legitime ſuſceptos, ſatis clare indicat Alexander II. cap. cit. *Solicitudo*, ubi promotum per ſaltum vult prohiberi tantummodo ab exercitio Ordinis ſuſcepti: & huius ſententiæ ſunt Sylvius, Suarezius cum aliis, qui addunt, ſic ordinatum, officium ſuſcepti Ordinis ſi exerceat, incurrere irregularitatem. Epiſcopus poteſt ex legitima cauſſa tollere talem ſuſpenſionem, & Ordinem prætermiſſum conferre, niſi in ſuperiori Ordine miniſtraverit, cum per tale exercitium incurrat irregularitatem, quam ex iure antiquo tollere nequit niſi ſummus Pontifex: iure tamen novo Concilii Trid. ſeſſ. 24. *de reform.* cap. 6. poteſt Epiſcopus ab occulta irregularitate liberare.

Porrò Ordo tantum prætermiſſus eſt conferendus, & minime male ſuſceptus iterandus, quia valide eſt ſuſceptus, ut conſtat ex cit. capitib. *Solicitudo*, & *tuæ litteræ*, quia Sacerdotium eminenter continet Diaconatum, & Diaconatus Subdiaconatum: qui enim ius habet conficiendi Euchariſtiam, certe præparare poteſt quæ ad ipſam rite conficiendam exiguntur. Excipe tamen Epiſcopatum, eo quia Epiſcopatus præciſe ſumptus non includit poteſtatem Euchariſtiam conficiendi, ſed eam ſupponit, itaut ſive Epiſcopatus ſit Ordo diſtinctus a Sacerdotio tanquam ſpecies ipſius Sacerdotii, ut quamplurimi Doctores ſentiunt, ſive non, ſed ſit ſolummodo extenſio ipſius Sacerdotii, iuxta alios; certum eſt non poſſe aliquem conſecrari Epiſcopum, niſi prius Presbyteratum ſuſceperit.

§. LXXI.

De Interſtitiis.

Interſtitia ſunt quædam temporis intervalla ordinata ab Eccleſia pro ſeiuncta Ordinum ſuſceptione, ita ut ab uno Ordine ſuſcepto habeatur aliqua notabilis mora, ſeu dilatio antequam ſubſequens Ordo ſuſcipiatur. Quocirca patet non licere plures

Ordines, ne quidem ex minoribus, eadem die ſuſcipere, ut habetur ex ſacris Canonibus cap. *Quicumque diſt. 77. rel. in can.* ex Epiſt. 1. Syricii Papæ ad Himerium cap. 9. & cap. *In ſingulis diſt. 77. rel. ex Ep.* 4. Innocentii I. ad ſelicem Epiſcopum cap. 5. & alibi. Poſtremo ex Concil. Trid. ſeſſ. 23. cap. 11. *de reform.* ubi de minoribus Ordinibus habetur, quod per temporum interſtitia, niſi aliud Epiſcopo expedire magis videatur, conferantur. Ab his vero Ordinibus ad Subdiaconatum, & ab hoc ad Diaconatum, & a Diaconatu ad Presbyteratum iubet ut nonniſi poſt annum, ideſt niſi per annum in ſingulorum officiis ſint verſati, aſcendere permittantur, dummodo neceſſitas aut Eccleſiæ utilitas iudicio Epiſcopi aliud non expoſcat. A tempore Apoſtolorum ſemper ubique ſervatur uſus interſtitiorum, exceptis quibuſdam caſibus extraordinariis: nam inſignes viri doctrina & ſanctitate, ut SS. Ambroſius, Gregorius Thaumaturgus, Auguſtinus, Paulinus per vim rapti ad Sacerdotii gradum, ſine ulla interiecta mora ſingulis Ordinum gradibus fuere initiati.

Inſtituta fuere interſtitia tum ut qui Ordine aliquo initiatus eſt, ipſius dignitatem, officia, pondus frequenti ipſarum functionum exercitio cognuſcat; tum ut animum Eccleſiaſticum altius imbibat, ad Eccleſiæ regulas ſe componat, & per longitudinem temporis, ac diuturniori virtutum uſu fides, & morum probitas, conſtantia & moderatio initiandi dignoſci valeat. Veteres valde ſoliciti fuere, ne de uno ad alterum Ordinem cito fieret promotio, ſed unuſquiſque per omnes Clericalis officii gradus aſcenderet, ut prolixa diſceret mora cuius & ipſe futurus eſſet conditionis, ſicut ſcripſit Leo Magnus Anaſtaſio Teſſalonicæ Epiſcopo. Solebant quoque veteres promovere ad Ordines etiam adoleſcentes, ſed eis non conferebant Sacerdotium, niſi attigiſſent annum 25. aut etiam 30. & 35. Vetuſtiores vero, ut colligitur ex Eccleſiæ diſciplina eorum temporum, præcipue in Epiſt. Siricii ad Himerium Epiſcopum Tarraconenſem cap. 9. & 10 non initiabant in miniſterio Lectoris ante annos pubertatis, & nonniſi poſt tranſactam adoleſcentiam, ideſt anno 20. conferebant Acolythatum & Subdiaconatum. Diaconatum niſi 30. ætatis anno; Presbyteratum vero poſtquam in Diaconatu annis 5. ſe exercuiſſent; Epiſcopatum tandem annis decem poſt Presbyteratum, ideſt anno ætatis 45. Aliquando tamen ſuper aliquos, in quibus prudentia & ſapientia ſupplebant ætatem, diſpenſatæ fuere diſciplinæ leges, ut in S. Epiphanio Ticinii Epiſcopo, qui octavo ætatis anno ad Clerum vocatus fuit, & ordinatus Lector, & anno 22. ordinatus Subdiaconus, biennio poſt Diaconus, & elapſis annis octo & mortuo Criſpino ſuo Epiſcopo, cuiuſque loco ſuffectus, inſignitus fuit ſacris Presbyteratus & Epiſcopatus Ordinibus. Fuere ſane & aliæ præproperæ, ſeu ante legitimam ætatem ordinationes, ſed in iis, quorum eximiæ virtutes, ac ſenilis prudentia ſupplebant ætatem, & qui non affectabant talem diſpenſationem, ut cito aſcenderent ad Clericalis dignitatis gradus, immo ab ipſis refugiebant, ac contra propriam promotionem fortiter reſiſtebant, ut habentur exempla in Remigio Epiſcopo Rhemenſi, Theodoro Sicerta, Auguſtino in fugiendo Epiſcopatu, Pauliniano D. Hieronymi fratre in fugiendo Presbyteratu, & ſic in aliis.

Diſpenſatio ut una die duo maiores Ordines recipiantur, a ſolo ſummo Pontifice dari poteſt; ita decrevit Concilium Trid. ſeſſ. 23. cap. 13. *de Refor.* non ſolum quoad clericos ſæculares, ſed etiam Regulares, non obſtante quovis eorum privilegio. Unde Superiores Regulares nequeunt diſpenſare cum ſuis ſubditis ab illa lege interſtitiorum, quia id ſolis Epiſcopis reſervat Synodus Trid.; ideoque poſſunt. ſupplicare Epiſcopum, ut attenta neceſſitate vel utilitate Eccleſiæ ſuæ, Monaſterii vel Ordinis id concedat, quæ quidem ſupplicatio litteris dimiſſoriis inſerenda eſt, ut declaravit Sac. Congregatio teſte Barboſa par. 2. *de offic. & poteſt. Epiſc.* Allegat. 8.

Si autem viris Religioſis, notat Tourneleius, facilius interſtitiorum moras relaxent Epiſcopi, quam Clericis ſæcularibus, Gelaſii exemplum ſequentur, qui interſtitia breviora inter ſingulos Ordines Monachis impoſuit. Dixi *duo maiores Ordines*, quia proprius Epiſcopus in regionibus, in quibus eſt conſuetudo, ut minores Ordines uno die cum Subdiaconatu conferantur, ex legitima cauſſa poteſt eos ſimul omnes conferre, cum nulla lege id ei prohibeatur. Immo Alexander III. de eo titulo *de tempore ordinat.* permittit Epiſcopo, ut uno die Dominico, vel aliis diebus feſtis unum & eumdem ad minores Ordines poſſit promovere; & Concilium Trid. cit. cap. 13. videtur hanc poteſtatem Epiſcopis reliquiſſe, iuſta cauſſa ita exigente, ut vult Navarrus, Suarezius, aliique.

Cauſ-

Cauſæ legitimæ pro interſtitiorum diſpenſatione. Cauſſæ vero legitimæ, propter quas Epiſcopus diſpenſare poteſt ſuper interſtitia, ſunt neceſſitas, & utilitas Eccleſiæ, nempe vel cum deficiunt miniſtri, nec poſſunt ſuppleri per iam ordinatos Eccleſiæ onera tam in Miſſarum celebratione, quam in aliis miniſteriis peragendis, vel quia pauci ſunt miniſtri Eccleſiaſtici idonei; vel cum aliquis in inferioribus Ordinibus conſtitutus ad curam animarum gerendam ſit electus, aut ad aliud beneficium Eccleſiaſticum, & dignitatem, quibus altior Ordo eſt adnexus; additque Barboſa diſpenſationem concedi poſſe favore ſtudii in aliqua Univerſitate, vel ob ætatem provectam ordinandi cum eximia virtute coniunctam. Non liceret tamen Epiſcopo ob urgentem Eccleſiæ neceſſitatem promovere ſubditum indignum & ineptum, ut notat Habertus, tum quia huiuſcemodi miniſter non eſt neceſſarius Eccleſiæ; tum quia ordinatio inepti, & indigni eſt per ſe mala, & ſacrilega, quæ a nulla neceſſitate excuſari poteſt. Qui autem ordinaretur non ſervatis interſtitiis ſine diſpenſatione, ex Bulla *Sanctum & ſalutare* ſuſpenſus declaratur. Clemens tamen VIII. ſua Conſtitutione quæ incipit *Summum Pontificem* Bullam Xiſti V. ad terminos Concilii Trid. revocavit, quod nullam pœnam decernit, ſed Epiſcopi arbitrio decernendam relinquit.

§. LXXII.

De Titulo Clericali.

Titulus hic generatim accipitur pro iure ad legitime poſſidendum, v. g. agrum, & ſpeciatim pro proviſione Beneficii, quia virtute emptionis agri, vel proviſionis beneficii emptor legitime poſſidet agrum, & Clericus beneficium. In primævis Eccleſiæ ſæculis nullo alio titulo Clerici ordinabantur, niſi addicti one uni Eccleſiæ pro ſacro in ea miniſterio exercendo: Nam regulariter Clericus tunc non fiebat, niſi alicui Eccleſiæ neceſſarius videretur, & ab Epiſcopo vel certo officio, vel titulo, ideſt certæ Eccleſiæ præficeretur. Sic quoties Epiſcopus Oſtiarium vel Lectorem ordinabat, officium quod exerceret ei impertiebatur, quod hodienum in ordinationibus fieri ſolet; ex quo ius ei adveniebat, ut ratione eiuſdem officii ſuſtentaretur ab Epiſcopo ex portione Eccleſiaſticorum redditnum, ſeu oblatione, quæ Eccleſiæ a fidelium pietate obveniebant; non ſecus ac ratione profeſſionis ſolemnis, qua Regulares addicuntur certo Ordini, profeſſi ſuſtentari debent ex bonis Monaſterii. Quocirca ipſius nomen referebatur in catalogum Eccleſiaſticorum, ut in dies vel in menſes ratam portionem eorumdem redditnum Eccleſiaſticorum, ſeu oblationum pro ſua ſuſtentatione reciperet. Has autem diſtributiones ſeu portiones factas in dies vocat S. Cyprianus *ſportulas*, & eos qui eas recipiebant *ſportulantes*; factas vero in menſes appellat *diviſiones menſurnas*. Ex his porro diſtributionibus promanarunt Beneficiorum origo, & collationes. Titulus igitur Eccleſiaſticus olim dicebatur Eccleſia, ad quam deſerviendam ordinabantur Diaconi & Presbyteri, ita ut in ea ſtabilitatis promiſſionem facere tenerentur, & ab ea recedere non poſſent. Hinc a Capitulari dato in Synodo, cui interfuit Bonifacius Sedis Apoſtolicæ legatus circa annum 744. cap. 5. de Sacerdotibus deſerentibus ſine placito Epiſcopi, ſtatutum eſt, ut tamdiu a communione habeantur alieni, donec ad ſuos titulos revertantur. Vigente priſtina diſciplina probata per Synodum Chalcedonenſem nullus ordinabantur niſi alicui Eccleſiæ intitularetur ſeu adſcriberetur, ut illi Eccleſiæ tanquam miniſter deſerviret, ac per conſequens ex proventibus eiuſdem Eccleſiæ tamquam operarius ſuſtentaretur, ſeu vitæ neceſſaria acciperet; unde ad titulum promoveri olim idem ſonabat in Eccleſia, ac alicui Eccleſiæ in ipſa ordinatione adſcribi, aut eidem intitulari. Hi autem tituli ſive Eccleſiæ, cui quiſque ordinandorum adſcribebatur, in ipſa ordinatione publice denunciabantur, cuius denunciationis forma habetur in antiquo Ordine Romano; & ſi nullus denunciationi aliquid opponeret, tunc vel ab Epiſcopo, vel ab Archidiacono pronunciabatur intitulatio ordinandi tali Eccleſiæ, v. g. de domo S. Mariæ eligimus Petrum in Presbyterum ad eumdem titulum, vel Diaconum, aut Subdiaconum in Eccleſia. Van-Elpen part. 2. tit. 9. c. 6. Tanta in ordinationibus hoc titulo peragendis erat circumſpectio, ut cum ſæculo V. cœpiſſent conferri Presbyteris aliiſque Clericis ordinationes vagæ, & abſolutæ, ideſt ſine addictione alicui Eccleſiæ, & ſacro miniſterio, ac proinde ſine titulo, 6. Concilii Chalcedonenſis canone vetitæ fuere, & vetitum fuit ne quis ordinaretur niſi ad certam Eccleſiam; & ordinationes abſolutas irritas declaravit, ita ut qui abſolute ordinarentur, numquam poſſent miniſtrare ad Epiſcopi ordinantis iniuriam. Idcirco non fuerunt immunes a reprehenſio-

re etiam viri pietate inſignes, ut D. Hieronymus, & Paulinus, quod abſque titulo conſecrati eſſent Presbyteri, & Tertullianus lib. *de præſcript.* cap. 42. arguit hæreticos, eo quod eorum plerique ſine matre, ſine ſede, orba ſide, nec Eccleſias habent. De hoc clericali titulo habetur apud Gratianum diſt. 70. hoc caput depromptum ex can. 15. Concilii Placentini ſub Urbano II. *Sanctorum canonum ſtatutis conſona ſanctione decernimus, ut ſine titulo facta ordinatio irrita habeatur*. Hæc tamen irritatio non reſpiciebat niſi Ordinum executionem. Ex hac tituli præſcriptione factum eſt, ut Clerici de una ad alteram Eccleſiam inconſulto Epiſcopo, ſeu ſine eius licentia tranſire non poſſent; & qui ſecus facerent, a Clericali gradu deiecti *communionem tantum laicam perciperent*, ut conſtat ex can. 21. Concilii III. Antiocheni, & ex aliis, præcipue Agathenſi, a quo privantur communione Presbyteri & Diaconi ſine Epiſcopi ſui litteris devagantes. Ex indulgentia conceſſit Urbanus II. Epiſcopo Tullenſi, & ut proſpectum eſſet præſentibus neceſſitatibus, ut retineret aliquos eorum, qui ſine titulo fuerant ordinati. Cum vero currente ſæculo XI. invaluiſſet abuſus in Clericis qui diverſabantur in aulis Magnatis alicuius, vel Matronæ obſequiis devicti cum magno ſacri Ordinis dedecore, ut hoc tolleretur inconveniens occurrit Concilium Meliphenſe anno 1089. can. 9. in quo vetat Magnatibus eos retinere, & ſtatuit ut deinceps Epiſcopi Optimatibus, Nobilibuſque deſignarent Confeſſarios, eorumque conſcientiæ Rectores, quibus, donec ibi morabantur, proviſio ipſis collata ad ſuſtentationem, & iniunctum officium, inſerviebat loco tituli & miniſterii ſuæ ordinationis. Et hi voluit Concilium ut arbitrio Epiſcopi removerentur, & alii ab ipſo ſubſtituerentur, ne diuturna mora in aula contagioſo eius afflatu inficerentur. Sic Thomaſſinus, Van-Eſpen, Fleury.

Hæc diſciplina, quæ alium titulum non agnoſcebat niſi Eccleſiam, cui Clericus per ordinationem adſcribebatur, in ea perpetuo miniſtraturus, perduravit uſque ad ſæculum XII. unde toto illo tempore, cum de titulo ordinationis agitur, nulla fit mentio alterius proventus, vel patrimonii, quo clerici ſuſtentarentur. Cum autem ſæculo XII. ineunte quamplurimi privatorum ſatagerent uti clericorum privilegiis, mire clericorum numerus excrevit, ex quo id damni inter cætera redundavit in Eccleſiaſticam Rempublicam, ut clerici non pauci deſtituti aliis mediis ad ſuſtentationem, vel ſordidas artes exercerent, vel panem emendicarent. Quocirca Concilium Later. ſub Alexandro III. celebratum anno 1179. ſanxit cap. *Epiſcopi* 5. *de præbendis*; *ut Epiſcopus, qui Clericum ordinaret in Diaconum vel Presbyterum ſine titulo, de quo neceſſaria vitæ percipiat, tamdiu ei neceſſaria ſubminiſtret, donec in aliqua Eccleſia convenientia ſtipendia militiæ clericali aſſignet, niſi talis ordinatus de ſua vel paterna hæreditate ſubſidium vitæ poſſit habere*. Unde in hoc Concilio primo fit aliqua mentio tituli patrimonii antea prorſus ignoti, ne ſcilicet Epiſcopis ſubeunda eſſet pœna, quam contra eos ſtatueret ſubminiſtrandi ſuſtentationem clericis, quos ordinaſſent ſine titulo, non quia revocare vellet, aut mutare priſtinam diſciplinam. Verum quod Alexander conceſſerat ex indulgentia, minime revocare volens aut immutare primævam, & tot canonibus firmatam diſciplinam de non ordinandis Presbyteris & Diaconis ſine illo titulo, qui erat adſcriptio certæ Eccleſiæ, cui ſecundum proprium officium inſervirent, & ab ipſa ſuſtentationem perciperent, ſæculo tertiodecimo evaſit veluti lex, quia hoc tempore Gregorius Papa IX. cap. *Epiſc.* tit. *de præbend. & dignitat.* retulit in ius canonicum ex decreto Alexandri III. declarationem, quod pro titulo ordinationis poſſent inſervire & ſupplere bona, quæ ſua haberet Ordinandus, vel ex paterna hæreditate. Et hæc ſunt verba: *Niſi forte talis qui ordinatur extiterit, qui de ſua, vel paterna hæreditate ſubſidium vitæ poſſit habere*. Non ſine igitur fundamento creditur hoc decretum occaſionem originemque dediſſe titulo patrimoniali, ac exinde mutationi diſciplinæ per undecim ſæcula circa titulum ordinationis religioſe obſervatæ; tametſi, ut ſupra notavi, præter intentionem Concilii & Pontificis id contigiſſe videatur. Certum eſt enim, titulum patrimonii poſt dictum decretum ſæculo tertiodecimo ita paſſim invaluiſſe, ut titulus ordinationis non amplius acceptus fuerit pro Eccleſia cui ordinandus adſcribebatur, ut ibi ſtabiliter functiones proprii Ordinis obiret, ſed pro proventibus, e quibus ipſe ordinandus honeſte vivere poſſet. Hinc per tria ſæcula uſque ad Concilium Trid. promoti fuere Clerici ad titulum Eccleſiaſticum, vel patrimonialem.

De initio Tituli patrimonialis.

In Concilio Trid. referente Pallavicino in ſua Hiſtoria eiuſdem Concilii l. 17. cap. 9. for-

9. fortiter agitarunt Patres ſuper titulo patrimonii, & acriter adverſus hos patrimoniales titulos pugnatum eſt. Nonnulli enim contendebant nullum ſat præſens fore remedium malis, quibus Clerus laborabat, nec unquam ſatis proviſum illi fidelium ſaluti, niſi tollerentur ordinationes vagæ, & priſtina reſtitueretur Eccleſiæ diſciplina: nam Sacerdotes, dicebant alii, ſoluti ab obligatione Eccleſiaſticorum proventuum, propter quos ſubiecti & occupati tenerentur in Eccleſiaſticis miniſteriis, contenti bonis paternis, reluctant obedientiæ, quam in ordinatione promiſerunt, pro libitu ſuo vitam otioſam ducunt, & ſæpe inter ſæculi ſolatia, ita ut nec ipſe Epiſcopus valeat ab otio ad laborandum in Eccleſiæ ſervitio impellere, niſi pinguioribus, & honorarioribus Eccleſiæ proventibus eos alliciat. Ex adverſo opponebant alii, beneficia & proventus Eccleſiæ plurimis in locis, ut in Dalmatia, Græcia, &c. ſatis non eſſe ad alendos neceſſarios Eccleſiæ miniſtros, ideoque in talibus locis opus eſſe ut plura uniantur beneficia ad unius Sacerdotis ſuſtentationem, ac ideo tolerandos eſſe titulos patrimoniales, ne Operarii in vinea Domini deficiant. In tanta vero huiuſce rei dubietate & controverſia, ut utrique tam gravi incommodo providerent Patres, mediam certamque inire viam, ſcilicet reſtituerunt ritum antiquæ diſciplinæ, ſtatuendo ne quis promoveretur niſi proviſus ſit de ſufficienti Eccleſiaſtico beneficio, & ſimul quando ita exigat Eccleſiæ neceſſitas vel utilitas iuxta Epiſcopi iudicium relinquit locum etiam ordinationi titulo penſionis, vel patrimonii, ſed in ſolo caſu neceſſitatis Eccleſiæ, & utilitatis, extra quem caſum vetat omnino huiuſcemodi ordinationes. Ita enim habet Concilium ſeſſ. 21. cap. 2. *de reform ſtatuit S. Synodus, ne quis deinceps Clericus ſæcularis, quamvis alias ſit idoneus moribus, ſcientia & ætate, ad ſacros Ordines promoveatur, niſi prius legitime conſtet eum beneficium Eccleſiaſticum, quod ſibi ad victum ſufficiat, pacifice poſſidere Id vero beneficium reſignare non poſſit, niſi facta mentione quod ad illius beneficii titulum ſit promotus; neque ea reſignatio admittatur, niſi conſtet quod aliunde commode vivere poſſit, & aliter facta reſignatio nulla ſit. Patrimonium vero, vel penſionem obtinentes poſthac ordinari non poſſint, niſi illi, quos Epiſcopus iudicaverit aſſumendos pro neceſſitate vel commoditate Eccleſiarum ſuarum; eo quoque prius perſpecto, patrimonium illud vel penſionem vere ab eis obtineri, taliaque eſſe, quæ eis ad vitam ſuſtentandam ſatis ſint*. Patet ex hoc Decreto Concilium agnoviſſe duos titulos ordinationis, beneficium ſcilicet, & patrimonium, ſed non eodem tamen modo. Etenim decernendo neminem in poſterum promovendum, niſi prius legitime conſtet Eccleſiaſticum Beneficium pacifice poſſidere, ſatis indicat titulum beneficii eſſe titulum ordinarium, eumque ſolum ut talem agnoſci a Synodo; patrimonialem vero tamquam extraordinarium, ad quem nullum ordinari permittit, niſi quem Epiſcopus iudicaverit pro neceſſitate & utilitate ſuæ Eccleſiæ. Hinc colligit Fagnanus ad caput *Epiſcop.* §. *de præbend.* n. 24. Trid. Synodum ſuſtuliſſe diſpoſitionem cap. *tuis* cit. §. eod. in quantum ibi concedebatur indifferenter ordinari ad titulum *patrimonii*, vel *beneficii*; Nam, ait, hodie ſolum beneficium eſt titulus legitimus ad ſacros Ordines, patrimonium vero nonniſi *diſpenſative*, ut alias declaravit etiam ſacra Congreg. Concilii interpres. Inde ulterius concludendum, Synodum Trid. non voluiſſe titulo ordinationis ſolum attendi utrum ordinandus ſufficiens habeat vitæ ſubſidium, ſed inſuper ut Clericus ſit alicui Eccleſiæ adſcriptus, ubi ſtabiliter functionibus ſui Ordinis incumberet (ſicuti Patrum diſciplina religioſe ſervavit, qui clericos otioſos, vagantes, & nulli ſpeciali Eccleſiæ adſcriptos *excluſos* volebant ab Ordine Clericali) & ab Eccleſia, cuius ſervitio eſt adſcriptus, ſpem habeat proximam, ut Beneficio provideatur, ita ut ſit paratus, ut prompte in vacationibus Beneficiorum provideatur, ne ad eadem beneficia proviſio nimis in longum ob clericorum deficientiam protrahatur.

Quid nomine Beneficii ſecundum præſentem diſciplinam.

Per beneficium autem intelligitur ſecundum modernam diſciplinam illud, quo clericus conſtituitur miniſter ſpecialis illius Eccleſiæ, in qua beneficium eſt fundatum, ac proinde ſemper intelligit S.Synodus, clericum nullum ordinandum, niſi certæ Eccleſiæ tanquam miniſter ſit adſcriptus. Sic impoſterum declaravit apertius ſeſſ. 23. cap. 16. *de reform.* ubi inhærendo veſtigiis canonis 6. Concilii Chalcedon. ſtatuit, ut nullus impoſterum ordinetur, qui in Eccleſia aut pio loco, pro cuius neceſſitate & utilitate aſſumitur, non adſcribatur, ubi ſuis fungatur muneribus, nec incertis ſedibus vagetur. Cæterum in decreto Concilii Trid. nomine beneficii venit verum beneficium, quod nimirum in titulum perpetuum

per

per canonicam inſtitutionem obtinetur. Quare beneficia ad nutum amovibilia, ut ſunt Vicariæ temporales, aut aliquæ fundationes Miſſarum, vel alterius officii ad nutum amovibilis, neque in titulum dari ſoliti, non poſſunt eſſe ratio ſufficiens, ut quis dicatur, & revera ſit promotus tamquam ad titulum beneficii, eum per hoc, licet pingue foret, non ſit ſufficienter proviſus pro ſui ſuſtentatione, nec Epiſcopus aliquem ordinando ad huiuſmodi Vicariam, fundationem aut officium poteſt illud ex temporali & amovibili facere perpetuum, & inamovibile, ut Barboſa *de poteſt. Epiſc.* p. 2. Alleg. 19. n. 25. Si tamen fundatio Miſſarum alteriuſve officii eccleſiaſtici ad aliquem pleno iure ſpectet, ſive quia ipſemet ea conditione fundaſſet, ut pro ſuo arbitrio Sacerdotem ei præficeret, ſive quia in tali fundatione nihil oppoſitum habeatur de conſenſu fundatoris ſeu patroni, admitti poſſet talis fundatio pro titulo ordinationis. Etenim eo ipſo quod eam in titulum aſſignat, iam intelligitur velle eam in perpetuum ordinando aſſignare: & licet per hoc in beneficium non tranſiret, ac proinde in titulum beneficialem aſſumi non poſſet, ſaltem ut titulus patrimonialis admitti poteſt.

Nam nomine patrimonii intelligitur non ſolum quidquid ex bonis patris filio obvenit, verum quod etiam aliunde & quaſi ex cauſſa ei delatum ſit, Barb. loc. alleg. Ad hoc vero ut quis ad titulum beneficii ordinetur, neceſſe eſt ut illud non ficte, ſed vere & pacifice, ſine ulla videlicet lite aut controverſia ſive iuris ſive facti poſſideat: quidquid ſit de controverſia ſuper aliqua parte proventuum, maiori puta vel minori, dummodo quod remanet percipiendum, ad eius honeſtam ſuſtentationem iuxta morem loci, & Epiſcopi taxam ſatis ſit.

Ut quis ſimiliter ordinetur titulo patrimonii, requiritur ut patrimonium vere, & non ficte poſſideat, ſive quod revera tanquam proprium illud habeat, ut proventus illos libere ſibi ſuiſque uſibus applicare queat. Ficte autem poſſidere cenſetur qui illud accepit ea conditione tacita vel expreſſa, quod illud quidem in titulum ordinationis ſupponere & affectare queat, ſed quod nunquam proventus illius accipiet, & illos integros, aut maiorem illorum partem danti relinquet. Ordinatus autem ad titulum patrimonii hac ficta donatione non eſt ſecurus in conſcientia, immo revera eſſet tanquam ordinatus ſine titulo, & pœnam ſuſpenſionis incurrit inditam a Sixto V. contra Clericos male promotos, ut poſt alios docet Barboſ. cit. Alleg. 19. n. 57. Garzia *de Benef.* Si tamen pactum & conditio in patrimonio eſſet de illo reddendo quando qui promovetur provideatur de ſufficienti Beneficio, vel de alia ſufficienti proviſione, unde vivere poſſit; hoc non eſſet contra mentem Concilii Trid. ac ideo eſſet ſine culpa & periculo incurrendi ſuſpenſionem. Solliciti Epiſcopi ad tollendas huiuſcemodi fraudes varias ubique ſtatuerunt regulas in ſuis reſpective Synodis, nempe ut iurent Ordinandi ad titulum patrimonialem vel beneficialem, quem titulum exhibent pro futura ſua promotione, vere, ſincere & ſine ulla fraude poſſidere. Inſuper quia requiritur ut patrimonium in titulum aſſignandum vere poſſideatur, non ſufficit quod ordinandus habeat patrem divitem, a quo amplam expectet hæreditatem, ſed requiritur ut a patre aliquam bonorum partem ſibi in titulum aſſignatam habeat, & vere poſſideat, ut cum aliis aſſerit Barboſ. loc. cit. n. 60. & late Fagnanus ad cap. *Epiſcop.* §. *de præbend.* n. 26. 27. & 28. & in caſu quod repugnaret pater, cui ſatis facultatis adeſt ad conſtituendum ſine ipſius præiudicio aliorumque filiorum talem titulum, & filius Ordines ſuſcipere vellet, cogi poterit pater ad eum aſſignandum, non ſecus ac ad dandam dotem filiæ nubere volenti, ut notat Barboſa cum aliis cit. loco n. 63. Haſtenus Van-Eſpen cum aliis.

Patrimonium vero in titulum aſſignandum conſtitui debet ſuper re certa, cum in re incerta incerti etiam ſint annui proventus. Unde nullus poteſt promoveri titulo lucri quod ex induſtria acquiri poteſt, puta quod ſit Muſicus, Magiſter Grammaticæ &c. ita ſæpe deciſum fuit, ut Barboſa ibid. n. 57.

Adverte, non quodcumque patrimonium, penſionem, aut beneficium ſufficere pro titulo ordinationis, ſed utrumlibet ex his aſſignetur, requirit Concilium Trid. ut ſit ſufficiens in proventibus ex valore quod ordinando ſatis ſit pro honeſta ſuſtentatione, ne periculum ſit quod ex defectu neceſſarii vitæ ſubſidii cogatur cum dedecore victum emendicare, aut ſordidum aliquem quæſtum exercere. Circa quantitatem proventus requiſiti nihil ſtatuit cit. Concilium, ſed reliquit Epiſcoporum prudentiæ; cum attenta locorum, & temporum conditione nihil generaliter ſtatui poſſit; id enim quod hodie, vel in tali loco ſufficiet, in poſte-

rum,

rum, vel alio in loco ſatis non erit ob varietatem cui ſubiiciuntur redditus, eorum valor, necnon valor rerum quæ ad victum atque veſtitum deſerviunt. Unde Epiſcopi procedere debent in hoc negotio cum magna circumſpectione, rite & diligenter expendentes proventus beneficii, & præcipue patrimonii, attendentes conditionem temporis, loci, aliaſque circumſtantias, ob quas ipſe valor beneficii, ipſiuſque patrimonii decreſcere, aut proventuum ſolutio deficere poſſit, unde ordinandus in egeſtatem redigi poſſit cum ſequela eorum incommodorum, quæ non ſine gravi dedecore ſacri Ordinis in hiſce caſibus contingere ſolent. In titulorum igitur aſſignatione caute procedere debent Epiſcopi ut ſufficientia ad ſuſtentationem aſſignentur ſive in beneficio, ſive in patrimonio, & præcipue attendere debent, ut præcaveatur omnis vilis & ſordida mendicitas, & qualiſcumque ſordidus quæſtus in Eccleſiæ miniſtris. Quapropter cavere debent, nequocumque titulo admittantur ad ſacros Ordines ii, quos admodum veriſimile eſt non alium in finem Ordines expetere, niſi ut de celebratione Miſſarum faciant artem de pane lucrando, qui eſt quæſtus longe ſordidiſſimus. Sic Van-Eſpen cum aliis.

Bona filio aſſignata a patre in titulum, pro aſſignatis remanent etiam mortuo patre, ac proinde ea filius retinere poteſt, neque ea veniunt in paternæ hæreditatis diviſionem, tametſi multum portionem hæreditariam fratrum, vel ſororum excedant, dummodo tamen a paterna hæreditate abſtineat. Si vero ad hæreditatem concurrere velit, illa, aut ſaltem eorum æſtimationem conferre debere veroſimilius eſt, ideſt computanda ſunt in rationem portionis, quæ ipſi contingit, exemplo dotis & donationis propter nuptias, quæ conferendæ, ſeu computandæ ſunt in æſtimationem portionis nuptæ in paterna hæreditate contingentis.

Verum cum bona in patrimonium aſſignata non mutent propriam conditionem, & naturam in præiudicium tertii; hinc ſi talia bona ſubiaceant retractui gentilitio, aut certo ante aſſignationem pignori & hypotechæ fuerint ſubiecta, talia remanent poſt aſſignationem; unde poterunt a proximioribus conſanguineis retrahi, aut a creditoribus evinci, velut ſi non fuiſſent in titulum aſſignata. Similiter redditus redimibilis in titulum aſſignatus non fit irredimibilis, ſed liberum ſemper manet debitori eum redimere, ſive capitale refundere. Hinc fieri ſolent in tribus diebus feſtis tres publicationes in Eccleſia ad Miſſam Parochialem bonorum, quæ in titulum Clerico promovendo aſſignantur, (ſicuti fiunt etiam perſonæ ordinandæ) ad hoc ut ſi quis ius aliquod habeat ſuper eadem bona, illud patefaciat Curiæ Epiſcopali, ut ſi tale ius verum ſit, aliis bonis compenſetur, ideſt ad requiſitam quantitatem reducatur dicta aſſignatio. Aliæ vero publicationes ad hoc fiunt, ut ſi ordinandus habeat aliquod legitimum impedimentum repugnans ſacræ ordinationi, puta ſi ſit uxoratus, vel ſponſalia forſan cum aliqua contraxerit, de eo certior fiat Epiſcopus; & tenentur ii, quibus tale impedimentum innoteſcit, illud vel in Curia, vel apud Parochum Clerici aperire, ne incapax bona fide promoveatur, ut manifeſtiſſime patet; alias rei malæ cooperarentur.

Nota, quod licet olim titulo tantum beneficii Clerici ordinarentur tam minores quam maiores, ut antea iam diximus, tamen ob exiguum beneficiorum numerum evenit, ut titulus in maioribus ſolummodo Ordinibus, a quibus amplius recedi nequit, neceſſarius iudicaretur, & loco beneficii ſubſtitueretur patrimonium, eum in minoribus ſecundum novam Eccleſiæ diſciplinam poſſit Clericus a ſtatu clericali reſilire, quia eorum vinculum non eſt irrevocabile. Ita P. Berti, Fleury in ſuis Inſtitutionibus canonicis.

Regulares quidem per plura ſæcula non niſi ad certam Eccleſiam ordinati ſunt; ſed noviſſimis temporibus, ut notat citatus Fleury, vota Monaſtica inſtar tituli eſſe cœperunt, cum Monachi alendi ſint in Monaſteriis, & Mendicantibus loco tituli eſſe cœpit ipſa paupertas, ſeu poteſtas ubique impune mendicandi; & hoc eſt conforme alias laudato canoni Concilii Chalcedon., in quo nullum ordinandum eſſe decernit, niſi ſpecialiter in Eccleſia civitatis vel pagi, aut in Martyrio, aut in Monaſterio qui ordinandus eſt pronuncietur, & quampluriмæ poſtea Conſtitutiones hoc confirmarunt. Quocirca ita triplex eſt ſacrarum ordinationum titulus, Beneficium videlicet, Patrimonium, & Vita Monaſtica. P. Berti.

De titulo ordinationis Monachorum.

Epiſcopus qui aliquem ordinavit ſine titulo, qui non habet bona quibus patrimonium ſibi conſtituere poſſit, iuxta Decretum cit. Concilii Lateran. ſub Alexand. III. c. 5 tenetur tamdiu ei neceſſaria ſubminiſtrare, ut ſupra diximus, donec de eccleſia-

ſti-

ſtico beneficio eum provideat. Et ſic etiam tenetur eius ſucceſſor; immo hæredes quoque eiuſdem Epiſcopi ad ea ſubminiſtranda urgeri poſſunt, ut probat Fagnanus ad cap. *Epiſcopus* §. *de præbend.* n. 45.

§. LXXIII.

De pœna contra eos qui ordinantur ſine titulo.

Si clericus carens titulo ordinetur ſine fraude ex conſenſu ſui Epiſcopi, nec peccat, nec ullam pœnam meretur, ſed, ut ſupra dictum fuit cum Fagnano, tenetur proprius Epiſcopus ordinans, aut literas dimiſſorias concedens eum providere, ut conſtat ex cap. *cum ſecundum Apoſt.* tit. *de præbend. & dignit.* in quo Innocentius III. ita ſtatuit. Van-Eſpen, Habertus, & alii. Sed excipi debet, dummodo initiandus pactum non inierit cum proprio Epiſcopo, & iuramento, aut alio modo ſe obligaverit ad nunquam petendam ab eodem Epiſcopo ſuſtentationem, aut beneficium, unde ali poſſit, quia in tali caſu incurreret ipſe & Epiſcopus pœnam expreſſam in iure canonico, ubi in cap. *ſi quis* tit. *de ſimonia* ita habetur: *Ordinator a collatione, & Præſentatus ab executione Ordinum per triennium, donec diſpenſationem ſuper hoc per Sedem Apoſtolicam obtinere meruerint, noverint ſe ſuſpenſos.* Et hoc tenore res agitur etiam cap. *per tuas*. In aliquibus Diœceſibus ſtatuta eſt pœna ſuſpenſionis, aut etiam excommunicationis *ipſo facto incurrendæ* ab iis, qui fictum titulum beneficii, aut patrimonii proferunt. Fictus autem titulus eſt ſi initiandus taceat beneficium eſſe litigioſum, & exigui aut fere nullius redditus; ſi taceat patrimonium ſubiectum eſſe hypotecæ, ſi penſio ab eo conceſſa ſit, qui ſecundum leges illam dare non poſſit; ſi denique initiandus cum donatario pactum inierit, quod nunquam a talibus bonis fructus, aut ab eo ſuſtentationem exiget; in quo caſu Suarez agnoſcit ſpeciem ſimoniæ pœna ſuſpenſionis damnatam cit. cap. *ſi quis*, & cap. *per tuas*.

Controverſia tamen verſatur, num ex iure communi pœnam ſuſpenſionis incurrat, qui certo titulo deſtitutus fraudulenter, & Epiſcopum decipiendo ſuſcepit ſacros Ordines; & ſecundum communiorem revera incurrit. Navarrus, Suarez, Fagnanus in cap. *cum ſecundum de præbend.* Van-Eſpen p. 2. tit. 9. n. 44. Habertus hic, quia Concilium Trid. *antiquorum Canonum pœnas* (ait) *ſuper his innovando*; quas pœnas certo innovat contra reos, ut ſunt qui per fraudem ordinantur, non contra Epiſcopum, qui deceptus bona fide deceptorem ordinavit. Habertus.

§. LXXIV.

De titulo ſive Eccleſiaſtico, ſive patrimoniali non alienando.

Ut titulus ordinationis ſit firmus & perpetuus, ne unquam Clericus incidat in indigentiam, ut cum dedecore Ordinis ad mendicitatem redigatur, aut ad ſordidum aliquem quæſtum exercendum, ſtatuit Concilium Trid. alias citatum, quod beneficium in titulum ordinationis aſſignatum & admiſſum reſignari nequeat, niſi facta mentione quod ad illius beneficii titulum reſignans ſit promotus, neque ea reſignatio admittatur, niſi conſtiterit quod aliunde commode vivere poſſit, & aliter facta reſignatio nulla ſit. Van-Eſpen. Et quod de beneficio, idem ſtatuit pariter dictum Concilium de patrimonio & penſione, quæ data fuerint in titulum ordinationis; nam hæc non ſunt libera, nec libere alienabilia, etiam hoc ipſo quod ordinatus ad eorumdem titulum proviſum ſit de ſufficienti beneficio; quia ad hoc ut ſuperveniente beneficio vel bonis aliis patrimonium exoneretur, requiritur Epiſcopi conſenſus, qui ſurrogando titulum beneficii exoneret patrimonium. Et hoc eſſe conſorme decreto Concilii multis probat Fagnanus ad cap. *Epiſcop.* §. *de præbend.* n.46. & addit, hanc interpretationem ſæpius videri ſecutam fuiſſe ſacran. Congregationem, quia aliquando cenſuit, decretum Concilii Trid. dum prohibet reſignationem beneficii, ad cuius titulum quis fuit ordinatus, non comprehendere reſignationem illius beneficii, quod poſtea conſecutus eſt Clericus iam promotus ad titulum patrimonii, ſed patrimonium ipſum manere inalienabile, Van-Eſpen p. 2. tit. 9. n. 43. donec acceptet Epiſcopus vel beneficium, vel alia bona, quæ obvenerint Clerico poſt ordinationem loco tituli patrimonialis, ad quem fuit ordinatus.

§. LXXV.

De effectibus Sacramenti Ordinis.

Effectus Sacramenti Ordinis ſunt gratia ſecunda ſanctificans, ideſt augmentum gratiæ, cum ſit Sacramentum vivorum, gratia Sacramentalis, & character. Quod ſacer Or-

Digitized by Google

Ordo, ſeu ſacra Ordinatio conferat gratiam ſanctificantem, patet ex eo quod contra recentiores ſectarios iam demonſtratum eſt, Sacerdotii ordinationem eſſe Sacramentum novæ legis, & quod præcipuus ac communis effectus Sacramentorum omnium quæ Chriſtus Dominus inſtituit in nova lege eſt gratiam ſanctificantem, ſeu gratiam gratum facientem conferre, ubi obex non apponatur, & antea iam probatum fuit agendo de Sacramentis in genere, tum ex Scriptura, tum ex traditione; & de gratia quæ in ſacro Ordine confertur, habetur præcipue ex Apoſt. 1. Timoth. 4. ſie: *Noli negligere gratiam quæ eſt in te, quæ data eſt tibi.... per impoſitionem manuum Presbyterii*. Nam ut ait D. Th. in ſupplemento quæſt. 35. art. 1. Dei perfecta ſunt opera, ut dicitur Deuteronomii 32. & ideo cuicunque datur potentia aliqua divinitus, dantur etiam ea, per quæ executio illius potentiæ poſſit congrue fieri. Sicut enim gratia gratum faciens eſt neceſſaria ad hoc quod homo digne Sacramenta recipiat, ita etiam ad hoc quod homo digne Sacramenta diſpenſet, ut faciendum contingit in Sacramento Ordinis. Igitur neceſſe eſt ut Sacramentum Ordinis præter characterem ſeu poteſtatem Ordinis, conferat initiatis gratiam & virtutes ei adnexas, puta charitatem, religionem, quibus incitentur ac roborentur ad ſacra ſua munia pie ac alacriter obeunda, ne officia divina perſolvant quemadmodum artifices & mercenarii opera iniuncta exequuntur; immo, ut notat D. Th. 3 p. q. 64. art. 6. *ad idoneam executionem Ordinum non ſufficit qualiſcumque bonitas, ſed requiritur bonitas excedens, ut qui ſupra plebem conſtituuntur gradu Ordinis, ita & ſuperiores ſint gradu ſanctitatis*: Non ideo quivis gratiæ gradus confertur per Sacramentum Ordinis, ſed excedens & eximius, quinimmo ipſius gratiæ plenitudo, iuxta Innocentium I. Ep. 18. ubi de hæreticis ſic ſcribit: *Nec dare eius* (Spiritus ſancti) *plenitudinem poſſunt, quæ maxime in ordinationibus operatur*. Hæc tamen plenitudo gratiæ non confertur niſi iis, qui a Deo vocati ſunt ad Sacerdotale munus, & ad illud ſunt bene affecti, ac debite præparati, quia Sacramenta novæ legis, tametſi per ſe efficacia, pro diſpoſitione tamen ſuſcipientium plus vel minus gratiæ conferunt. Videant ergo qui inhiant ſtatum clericalem, ac ſerio conſiderent quid ex promotione ſua ſperare debeant, ſi ad eam vocati, ſi ſcientia & virtute ornati accedant; quid ex oppoſito timere, ſi non vocati, & rudes ſcientia ac pietate obrepant.

Gratia porro Sacramentalis eſt ius fundatum in gratia ſanctificante per Sacramentum Ordinis collata ad accipiendum a Deo auxilia ſupernaturalia, ſeu gratias actuales, quæ in illuſtrationibus mentis, & in voluntatis motionibus conſiſtunt, quibus initiatus illuſtratur, & accenditur ad ea quæ, ſunt muneris Sacerdotalis, ſancte & utiliter peragenda; quia enim Deus hominem ad aliquem ſtatum, ſeu dignitatem aſſumit, illi conſequenter (niſi indignum ſe præbeat) ea largitur, ſine quibus miniſterium ſuum implere nequit. *Qui facit*, ait Apoſtolus, *miniſtros ſibi idoneos*. Admirabiles effectus huius Sacramentalis gratiæ exhibent varia documenta divinæ Scripturæ, & Eccleſiaſticæ hiſtoriæ in Eccleſiæ miniſtris priorum temporum, qui licet illiterati, & linguarum expertes, quæ propriæ erant regionum, ad quas mittendi erant Evangelizare Chriſtianæ fidei myſteria, per impoſitionem tamen manuum recipiebant cum gratia ſanctificante Scripturarum ſcientiam, ac intelligentiam, linguarum dona, aliaſque gratias gratis datas, prout unicuique opus erat, ut gentes ad Dei notitiam, & cultum adducerent. Verum ex quo numerus fidelium excrevit, ac fides per totum orbem eſt diſſeminata, nec defuerunt in Eccleſia miniſtri, deſierunt ordinationis miracula, utpote iam minime neceſſaria, *ne* (ut ait S. Aug. lib. *de vera Religione* cap. 25.) *animus ſemper viſibilia quæreret, & eorum conſuetudine frigeſceret genus humanum, quorum novitate flagravit*. Quocirca nunc ſtudio, labore, induſtria, & exercitationibus opus eſt, & ad intelligentiam linguæ Eccleſiæ, & ad comparandam Scripturarum aliarumque rerum notitiam, qua quis *potens ſit docere, & exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt arguere*, Tit. 1., alioquin tentaret Deum, miraculumque expectaret, (quod nefas eſt) qui per impoſitionem manuum ſperaret ſcientiam aliaſque dotes animi neceſſarias Sacerdoti conſequi, quas labore & exercitatione acquirere potuit. Idcirco ante ordinationem exploranda eſt candidatorum peritia, & ſi inveniantur minus habentes, arcendi ſunt a ſacro Clericali miniſterio.

Cæterum, quamvis deſierint priora illa ſigna utpote non amplius neceſſaria, *linguæ* enim, ut ait Apoſt. 1. Corinth. 14., *in ſignum ſunt non fidelibus, ſed infidelibus*; manus tamen impoſitio quid ſimile intus operatur in initiato,

to, ſi, ut par eſt, diſpoſitus accedat: nam virtute Sacramenti animus accenditur, ut ea ſolicitudine, zelo, vere ac merito miniſterium, ad quod Deus eum vocavit, adimpleat, & ſedulo divinarum ſcripturarum ſtudio earum ſenſum ſecundum ſpiritum percipiat, unde eas prout audientibus congruat, interpretetur; gratia in labiis eius diffunditur, ut induratos flectat, mœſtos conſoletur, ſocordes excitet.

Quod vero hæc eximia dona proprii effectus ſint Sacramenti Ordinis patet ex fine huius Sacramenti: Sacramenta enim novæ legis operantur ea, ad quæ inſtituta ſunt; extrema Unctio v. g. auxilia impartitur ad mortis inſultus ſuperandos, tentationeſque dæmonis in articulo mortis vincendas. Matrimonium ad libidinis incendia extinguenda, conſortis turbulentos mores patienter ferendos, liberos pie ſanctequе inſtituendos, quia in hunc finem Eccleſiam ſuam ſponſam duobus illis Sacramentis Deus dotavit. Cum igitur ſacra Ordinatio inſtituta ſit ad conſtituendos duces populi Chriſtiani, qui illum doceant, ac in viam ſalutis dirigant: legem interpretentur, & adverſus rebelles vindicent: ſacras functiones digne & ad exemplum adminiſtrent; dubium non eſt, quin initiatis rite diſpoſitis ſpiritum tribuat, ut idonei ſint ad implenda miniſteria ipſis etiam Angelis formidanda, ut ait Concilium Trid. Dixi *rite diſpoſitis*, quia vi talis Sacramenti ponentibus obicem gratiæ ſanctificanti in ſua ordinatione, idest eam accipientibus cum conſcientia lethalis culpæ, vel ab ea poſtea excidentibus, non dantur gratiæ Sacramentales, ac proinde nec gratiæ gratis datæ, quæ ad eam pertinent, quia, ut iam antea dictum eſt, gratiæ Sacramentales fundantur in gratia ſanctificante; unde hac ſublata, quæ eſt fundamentum, corruat neceſſe eſt quidquid in ipſa fundatur, ac ſuper ipſam erigitur. Item nec iis debentur, qui a Deo ad Clericalem militiam non ſunt vocati, ſed furtim in Eccleſiæ miniſterium ſe intrudunt. Attendant ergo ii, qui in Sanctuarium ingredi cupiunt ut Miniſtri, attendant dico, & diligenter explorent ſuum votum ad ſtatum clericalem, num revera oriatur a divina vocatione, ne periculo ſe æternæ damnationis exponant; quia certe ad tale faſtigium eos Deo non vocante, deficiunt eius ſubſidia, ſine quibus non implent ſua onera ea decentia ac rectitudine, quam ſanctitas tam ſublimis gradus exquirit. Dixi *vi Sacramenti*, quia nonnumquam Deus utitur malis Miniſtris in commendationem ſacri Miniſterii, & in electorum ſalutem, ut contigit in Caiphaſſo, qui propheravit eo quia eſſet Pontifex anni illius. Omnia enim Sacramenra cum obſint indigne tractantibus, proſunt tamen digne ſumentibus.

Character eſt ſignum Chriſti in anima indelebiliter impreſſum, quo initiatus diſtinguitur a non initiatis, & idoneus redditur ad ſacras functiones in Eccleſia peragendas. Sic tenent de fide omnes Doctores catholici contra recentiores ſectarios, Lutherum & Calvinum, qui negant ullum in ordinatione characterem imprimi; & doctrina catholica innititur Traditione, cum Patres & Concilia in ſuis decretis paſſim ac dilucide exponant hac de re Eccleſiæ ſenſum: nam & Canon. Apoſt. 67. propter indelebilem characterem in ſacra Ordinatione impreſſum prohibuit ſub gravi pœna ordinationes iterari. Sic Concilium Capuanum anno 389. Chalcedonenſe tertium ann. 397. can. 38. & inter Patres D. Auguſt. characterem hunc, & indelebile ſignum multis in locis luculentius exponit, ut de *bono coniugali* c. 24. n. 32. lib. 2. contra Epiſt. Parmeniani cap. 13. n. 28. & alibi. Et hic character per ordinationem rite peractam imprimitur, & hæret etiam hominibus ſceleſtis, hæreticis, & ſchiſmaticis, ſimoniacis, contra ſas intruſis, invaſoribus, depoſitis; nec tantummodo in his manet, ſed inſuper ab ipſis communicari aliis, & tradi poteſt, ut docet de fide Eccleſia contra Donatiſtas, Waldenſes, Wicleſum, qui volebant a probitate Miniſtri hunc pendere; ita ut & vir probus etiam laicus, ut Waldenſes, Wicleſus, poſſit ſacra Eccleſiæ peragere miniſteria, & improbus Sacerdos a tali poteſtate decidat. Hactenus cum aliis Carolus Vitaſſe.

CAPUT II.

De Eccleſiaſtica Hierarchia.

Nomen Hierarchiæ ex græcis vocibus, ex quibus componitur, ſignificat latine ſacrum principatum. Principatus autem eſt terminus relativus ordinem dicens ad ſubditos, cum nemo ſit ſibi Princeps ac Dominus, ſed aliis, ut notat D. Thomas 1. part. quæſt. 108. In Hierarchia igitur alii ſunt Principes agentes, ac divinas illuſtrationes in ſubditos refundentes, ut Angeli ſuperiores in inferiores; alii ſubditi & patien-

tientes, ſeu recipientes divina chariſmata, ut laici in Hierarchia Eccleſiaſtica, cuiuſcumque ſint gradus, & ordinis. Principatus ille dicitur ſacer, non præciſe quia a Deo inſtitutus, cum iam omnis poteſtas civilis, etiam politica, ſit a Deo, Romanor. 13., ſed quia eſt in ordine ſupernaturali & gratiæ, & totus in functionibus ſacris verſatur. Illius autem ſcopus ac finis eſt ad Deum adducere, & ſubditos Deiformes reddere. Hierarchiæ nomen eſt perantiquum, cum paſſim occurrat in veterum ſcriptis, ut in S. Thoma & Bonaventura, in Hugone Victorino, in Gregorio Magno, & aliis, in S. Dionyſio Areopagita, ſi, ut multi crediderunt auctores, libri *de cœleſti Hierarchia* a tanto viro ſint conſcripti, quod multi negant.

§. I.

De Hierarchiæ notione.

Auctor libri *de eccleſiaſtica hierarchia*, qui tribuitur S. Dionyſio Areopagitæ, cap. 1. ſic ſacram deſcribit hierarchiam: *Eſt hierarchia meo iudicio ſacer Ordo, ſcientia, & actio, quæ ad Deiformitatem quantum fas eſt accedit, atque ab inſitis ſibi divinitus illuſtrationibus proportione quadam ad Dei ſubvehitur imitationem*. Unde ex his conſtat tria includi in hierarchia, ſactum ſcilicet Ordinem, ſcientiam, & actionem. Sacer Ordo iuxta huiuſce loci interpretes, eſt ſacra poteſtas ſeu auctoritas a Deo ordinata ad perficiendum ſubditos: ſcientia ſunt divinæ illuſtrationes, motiones, & alia chariſmata, quibus Hierarca ſit deiformis, veluti ſpeculum puriſſimum radios divini luminis excipiens, ut in ſubditos transfundat: Actio ſunt functiones hierarchicæ, ut infra dicetur. Ita tradit Hugo Victorinus lib. 4. annot. in hierarchiam: *Tria*, ait Hugo, *in definitione hierarchiæ principalia proponit, quæ perficiant ipſam hierarchiæ definitionem, Ordo, Scientia, & Actio, quorum ſi unum defuerit, non conſtat hierarchia*. Primum eſt Ordo divinus, ideſt poteſtas a Deo ordinata, & ſecundum Deum diſpoſita: a Deo quippe eſt per ordinationem, ſecundum Deum per imitationem. Quia vero omnis poteſtas a Deo ordinata eſt ad aliquid complendum ac perficiendum, ſequitur in definitione poſt ordinem Scientia, qua quid faciendum ſit, intelligant; & Actio, qua quod intellexerint, agendo perficiant. In ordine deſignatur officium, in ſcientia diſcretio, in actione miniſterium. Sine ordine actio eſt præſumptio; ſine actione ordo eſt negligentia; ſine actione vero & ſcientia eſt reprehenſibilis, & ordo eſt inutilis. Habetur. Poteſtatem nomine ordinationis complectitur Dionyſius: *Quocirca*, inquit, *qui hierarchiam dicit, ſacram quamdam univerſe ordinationem ſignificat ad divini illius ideam principatus expreſſam*.

Ex hac hierarchiæ notione a veteribus & recentioribus theologis hierarchia definitur: *Gubernandorum ſacrorum poteſtas ac functio*; vel, ut ab aliis, hierarchia eſt *poteſtas perſonarum ſacrarum ordinata, debitum retinens in ſubditos principatum*. Dicitur 1. *poteſtas*, quia nullus principatus dari poteſt ſine poteſtate, & agendi auctoritate. Gabriel vero lib. 2. diſt. 9. ait: *Hierarchia creata eſt ſacra quædam poteſtas plures continens ordines, communicans in inferioribus determinato ordine quod a prima poteſtate divina ſuſcepit*. Dicitur 2. *perſonarum*, ut extendatur hæc definitio ad hierarchiam cœleſtem, & eccleſiaſticam; nam coarctaretur ad eccleſiaſticam, ſi loco *perſonarum* poneretur *hominum ſacrorum*. Dicitur 3. *ſacrarum*, quæ a Deo divinas illuſtrationes, & alia chariſmata accipiunt, ut in alios refundant; non ſecus ac ſpeculum, quod prius radios Solis in ſe colligit, quam ipſos reverberando in corpora vicina, ea colluſtret, atque incendat, quod pariformiter in divinis functionibus contingit, ut ait Pachymerus in cap. 2. *Cœleſtis hierarchiæ*: Sic enim ait: *Sacerdos, ſive hierarca, niſi habitu ſuperno fuerit illuminatus, nequaquam lumen aliis afflabit*. Dicitur 4. *ordinata*, nam quæ a Deo ſunt, ordinata ſunt Roman. 13. Is autem hierarchicus ordo eſt, ut media per prima, & infima per media in Deum reducantur, ut notat auctor cœleſtis hierarchiæ cap. 5. & hoc explicat citatus Pachymerus exemplo lapidis magnetis, qui primum ferreæ catenæ annulum contingens, ſequentes ad ſe trahit.

In hoc mirabili ordine tria obſervantur, ac notantur ab auctoribus, qui de eo loquuntur: 1. videlicet divinas illuſtrationes, & motiones a Deo in ſupremum Hierarcam, & per hunc ad medios, & ab his ad ultimos transfundi. 2. In ſuperioribus hierarchis, puta in Seraphinis & Epiſcopis perfectiones inferiorum contineri, & non viceverſa, ut ait auctor laudatus eccleſiaſticæ hierarchiæ cap. 5. 3. Inferiores in ſuperiores omnem actionem hierarchicam refundere, ideſt a ſuperioribus participare, utpote qui tanquam poſteriores catenæ annuli

li motum a prioribus accipiunt, & ita efflorefcit facer ordo, *velut unum corpus compactum & connexum per omnem iuncturam ſubminiſtrationis ſecundum operationem in menſuram cuiuſcumque membri*, ut Epheſior. 4. Ordo huiuſcemodi in ſpiritibus angelicis initium habet ab eorumdem natura, & perfectionem a gratia, quia, ut ait D. Th. gratia his maior conceſſa eſt ſecundum maiorem eorum naturalem perfectionem. Deus enim alios aliis perfectiores condidit propter ampliora miniſteria, quæ ſine ampliori gratia obiri nequierant. In Hierarchia vero eccleſiaſtica ſola gratia diſtinguit inter homines, cum ſint eiuſdem naturæ & perfe ctionis. Ex his quos vult ſeligit Deus ad ſacrum principatum, & pro dignitatis gradu diverſam gratiarum ac donorum menſuram præparat. Dixi 5. *Debitum retinens in ſubditos principatum*, quo innuitur, ad hierarchiæ complementum, præter ſacrum ordinem, & gratiam, ac dona, requiri ſimul poteſtatem iuriſdictionis, ſine qua intelligi nequit principatus: Unde hierarchia tam ordinandi ius & poteſtatem, quam actionem aut ſcientiæ habitum comprehendit. Etenim quantavis ſcientia, ſanctioris vitæ exemplo, monitis ſalutaribus ac fraterna correptione, aut cuiuſvis hierarchicæ functionis exercitio conetur quis alios ad viam ſalutis, ideſt ad Deum reducere, ſi deſit legitima poteſtas, ad hierarchiam is non pertinebit, quia actionem & iura principatus non poteſt quis exercere, niſi auctoritatem habeat ſuper eos, erga quos officia huiuſcemodi exercet, ita ut ſubiectionem eidem recognoſcere debeant; ac proinde illa officia non ſunt niſi officia charitatis, quæ quiſque debet non ſolum æqualibus, ſed etiam ſuperioribus.

§. II.

De iuriſdictione requiſita ad conſtituendam hierarchiam.

Cum iuriſdictio eccleſiaſtica, quæ eſt poteſtas collata a Chriſto Domino Eccleſiæ paſtoribus ad fidelis populi regimen, ſacræ doctrinæ, ſacrarum rerum adminiſtratione, & uſu pœnarum eccleſiaſticarum ad coercendos ſubditos Eccleſiæ perduelles, non ſemper immediate per Superiorem exerceatur, ſed per alios etiam de eius conceſſione: Ut in re hac tollatur omnis æquivocatio, & ſimul pro clariori intelligentia

De duplici iuriſdictione. Notandum 1. iuriſdictionem, ut notatur etiam alias, & præcipue ubi de Pœnitentia, duplicem eſſe, ordinariam ſcilicet, & delegatam. Ordinaria ea eſt, quæ competit perſonæ cuipiam v. g. Epiſcopo, & Parocho ratione ſtatus, officii & dignitatis. Delegata, quam quis non habet iure proprio, ſed ſolum ex commiſſione alterius, cuius vices fungitur. Sic ex lege *mor. maior.* & Leg. *quia* §. *de iuriſd. omn. iud.* ut facultas prædicandi, audiendi confeſſiones in eo, qui ſuperior ſeu Paſtor non eſt.

Nota 2. cum D. Th. in ſupplem. q. 8. art. 5. ad 3. iuriſdictionem aliquando delegari ſimul cum dignitate, ita ut delegatus vice delegantis conſtituatur, ut prorex aut proconſul in politicis, Vicarius generalis, Officialis, Pœnitentiarius in regimine Eccleſiarum; aliquando vero ſine dignitate, ut ſi quis deputetur ad ſpeciale quoddam officium, puta ad concionandum. Cum autem dubium oriri nequeat circa iuriſdictionem ordinariam, quin hierarchiam conſtituat, ſola difficultas verſatur circa ſolam delegatam. His prænotatis ſit.

Iuriſdictio delegata ſine dignitate, ut docet D. Th. 2. 2. q. 188. art. 4. ad 1. non conſtituit hierarchiam: *quod aliquis*, inquit, *abſque auctoritate Prælatorum prædicet, vel alia huiuſmodi faciat, non ſupergreditur diſcipulatus & ſubiectionis gradum*; & de huiuſmodi delegatis intelligendum eſt quod habetur Dig. *de offic. deleg. Delegatus non præeſt iuriſdictioni, nec iudicio*. Iuriſdictio vero delegata cum dignitate ſufficit ad hierarchiam, quia ſic delegatus eſt una moraliter perſona cum delegante, ac agit ut coniunctum eius organum. Archidiaconus v. g. ut oculus Epiſcopi, Vicarius Generalis ut eius manus, habentque ſinguli territorium & ſubditos. Actus autem hierarchicos, cum auctore libri cœleſtis hierarchiæ Actus Hierarchici tres. paſſim omnes theologi, ad hæc tria capita revocant, nimirum ſubditos *purgare*, *illuminare*, & *perficere*. *Purgare* in eccleſiaſtica hierarchia eſt Diaconorum; *illuminare* Presbyterorum; *perficere* Epiſcoporum. In cœleſti pariter hierarchia, licet nihil ibi ſit coinquinatum, ſunt ordines, qui inferiores illuſtrant & perficiunt, ſicuti ſunt ordines qui purgant, illuſtrant & perficiunt. Purgant qui minora minoribus annunciant, illuſtrant qui maiora, perficiunt qui præſtantiſſima. Quocirca in cœleſti hierarchia purgatio intelligitur non a munditia, ſed a neſcientia. Scientia, aliave dona non ſunt quid eſſentiale ſaltem reſpectu hierarchiæ eccleſiaſticæ: ſi enim deficiat in re aliqua pars eſſentialis, rem ipſam perire neceſſe eſt,

v. g.

v. g. ſublata rationalitate, tollitur homo. Cùm igitur de fide, ſit in Paſtore, qui caret ſcientia & ſanctitate, remanere characterem ſacerdotalem, in quo fundatur ſacer Eccleſiæ principatus; hinc in Concilio Conſtantienſi damnatæ fuere duæ ſequentes propoſitiones Wicleffi: I. *Si Epiſcopus vel Sacerdos eſt in peccato mortali, non ordinat, non conficit, non conſecrat, non baptizat:* II. *Quicumque eſt humilior, & in amore Chriſti quoad ſuam Eccleſiam amantior, eſt in Eccleſia militanti maior, & proximus Chriſti Vicarius reputandus.* Scientia & alia dona ſe habent ad eccleſiaſticam hierarchiam, ut conditiones, ſine quibus actus hierarcici debito modo non exercentur; idcirco nec contemplatio, nec ferventiſſima charitas conſtituunt hierarchiam: non tribuunt enim poteſtatem, ſed ſolummodo poteſtatem ornant; nam ſine ſcientia & aliis chariſmatibus actio hierarchiæ eſt reprehenſibilis. Habertus.

Dixi *ſaltem reſpectu hierarchiæ eccleſiaſticæ*: nam Angeli prævaricatores peccando *non ſervaverunt ſuum principatum*, ut conſtat ex S.Iudæ epiſt. quia principatus angelicæ hierarchiæ conſiſtit in divinis illuſtrationibus, quas ſuperiores transferunt in inferiores. Quare cum in dæmonibus nulla ſit divina illuſtratio, & nulla ſint chariſmata; idcirco non datur ſacer principatus, ac ideo nec ulla hierarchia. E contra vero in Sacerdote, quantumvis improbo, remanet ſacerdotalis Ordo ac Character, qui ad agendum conducit, nempe ad purgandos ſubditos, illuminandos, & perficiendos.

§. III.

De Hierarchiæ exiſtentia.

De cœleſti Angelorum hierarchia in tres ordinum claſſes diſtincta, Seraphinorum, Cherubinorum ac Thronorum, omnes paſſim loquuntur theologi cum D. Th. & præcipue dum de his cœleſtibus ſpiritibus ſpeciatim ſuo loco pertractant. Et Angeli huius triplicis ſublimioris hierarchiæ dicuntur angeli *aſſiſtentes*, utpote qui, non ſecus ac miniſtri, qui ſunt a latere regis, a quo accipiunt mandata, ut ad Provinciarum præfectos pro eorum executione per Magiſtratus alioſve inferiores Officiales deferant, Deo aſſiſtunt ut primarii Miniſtri eius ſecretorum conſcii, quæ denunciant ordinibus ſecundæ hierarchiæ, Dominationibus nempe, Virtutibus, & Poteſtatibus; qui poſtea angelis tertiæ hierarchiæ, ideſt Principatibus, Archangelis, & Angelis univerſales manifeſtant divinæ Providentiæ rationes, ut eas exequantur, ſicuti fert eorum conditio, qua toti parati ſunt exequendis operibus per ſecundam hierarchiam diſpoſitis & ordinatis; & Principatus univerſaliora curant, ut Regna, aliaſque humanas ſocietates. Archangeli autem & Angeli adminiſtrant ſingularia, illi maiora, iſti minora. Verum cum non ſit noſtrum inſtitutum hic agere de angelorum hierarchia, ſed hominum; hinc paucis breviter de illa prælibatis, ad agendum de eccleſiaſtica hierarchia convertimur.

De fide eſt, ut definivit contra Novatores Concilium Trid. ſeſſ. 23. can. 6. exiſtere eccleſiaſticam hierarchiam. Ita enim Concilium ait cit. canone: *Si quis dixerit, in Eccleſia catholica non eſſe hierarchiam divina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, Presbyteris, & Miniſtris, anathema ſit.*

Tria, ut ſupra iam diximus, hierarchiam efformant ac conſtituunt, ſcilicet ſacer ordo ſeu poteſtas divinitus ordinata, chariſmata, & actio; unde cum hæc tria in catholica reperiantur Eccleſia, patet ad evidentiam dari in Eccleſia ſacram hierarchiam. Habetur quidem in Eccleſia ſuprema poteſtas tradita a Chriſto, cuius promiſſio legitur in Evangelio Matth. 16. his verbis: *Tibi dabo claves regni cœlorum, & quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis*. Et quod ſingulariter dixerat Petro, generatim dicit etiam omnibus Apoſtolis, Matth. 18. v. 18. *Amen dico vobis: Quæcumque ligaveritis ſuper terram* &c. Per claves vero innuitur ius regendi Eccleſiam, & omnia peragendi, quæ ad eius regimen ſpectant, ut ſunt ordinatio miniſtrorum, abſolutio a peccatis, publicatio Evangelii, Scripturam interpretari, excommunicandi auctoritas. Uſus eſt Chriſtus ad ſignificandam collationem ſuæ poteſtatis Apoſtolis nomine clavium ſecundum morem politici regiminis, cum in hoc mos ſit quando Reges ineunt poſſeſſionem urbium, ut eis dentur claves illarum in ſignum poteſtatis, quam ſuper illas apprehendunt. Quod vero Chriſtus Dominus daturum promiſerat ante ſuam paſſionem, implevit poſt ſuam reſurrectionem: nam & Petro dixit: *Paſce oves meas*, & omnibus ſimul Apoſtolis: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos*, hoc eſt, eam poteſtatem, quam Pater dedit mihi, in vos transfero, ut clare ex-

exponit Ipſemet Matthæi 28. dicens: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra: euntes ergo docete* &c. Secundo adſunt in Eccleſia catholica divina chariſmata; & hoc patet ex eo, quod dictum eſt antea de effectibus Sacramenti Ordinis, per quod Sacramentum plenitudo Spiritus ſancti confertur, & poteſtas miniſtrandi Sacramenta, quæ inſtituta ſunt ad fidelium ſanctificationem. Tertio Apoſtoli, qui primi fuerunt operatores in Eccleſiaſtica hierarchia, perpetuo per eorum ſucceſſores exercuerunt & exercent actus hierarchicos, purgando ſcilicet ſubditos, ac illuminando, & perficiendo. Igitur revera extat eccleſiaſtica hierarchia. Quare ſi adeſt in Eccleſia hierarchia, agnoſcendi ſunt igitur ſui ordines, non ſecus ac in angelica; unde de fide credendum definivit laudato can. 6. ſeſſ. 23. Concilium Trid. adeſſe in hac hierarchia ſuos tres ordines, quibus illa conſtat; nempe *Epiſcopos*, qui in ea ſunt quod Seraphini in prima hierarchia angelorum, *Presbyteros*, & *Miniſtros*.

Num vero nomine Miniſtrorum intelligendi ſint etiam ii ordines, qui Diaconatu ſunt inferiores, controvertitur in Scholis, cum hoc noluerit Concilium definire. Verior tamen videtur, ordines inferiores Diaconatu, ſcilicet Subdiaconatum & minores, non eſſe ordines hierarchicos, cum revera officia horum ordinum ex ſua inſtitutione non habeant purgare, illuminare & perficere, cum non habeant ſub ſe ſubditos, in quos vim coercitivam exerceant, quæ tamen ex dictis ad principatum proprie dictum requiritur; & incertum eſt num alii inferiores Ordines Diaconatui ſint a Chriſto Domino inſtituti; & ſi etiam Miniſtri inferiores Diacono purgant, hoc fit ſolummodo miniſterialiter ex inſtitutione Eccleſiæ, & ad Diaconi imperium, cuius vices gerunt: neque enim quos purgant punire poſſunt, aut aliquid eis præcipere, niſi quod a Diacono ordinatum, & imperatum fuerit. Ex oppoſito vero Diaconi ordinati quidem ſunt ad Miniſterium Epiſcopo, & Presbytero præſtandum, ſed etiam ad ſacrum principatum reſpectu inferiorum Clericorum, & plebis. Diaconi enim, quos Cardinales vocant, hoc eſt qui ex ordinatione ſua adſcripti ſunt obſequio alicuius Eccleſiæ, cogunt inferiores Clericos, puniunt, ac fidelibus ſacram Euchariſtiam diſpenſant, & alia hierarchica obeunt munia, propter quæ *Præſides* vocantur a Concilio Antiocheno can. 1. Tres igitur ordines ſacrorum Miniſtrorum, ut docet Concilium Trid. eccleſiaſticam conſtituunt hierarchiam, Epiſcopi ſcilicet, Presbyteri, & Diaconi: & inter Epiſcopos recenſetur Summus Pontifex, qui ſupremum locum obtinet ſuper omnes, utpote qui totius ſit Eccleſiæ caput, & Epiſcoporum princeps, ſicut Petrus, cui ſuccedit Pontifex, princeps fuit Apoſtolorum, quorum ſucceſſores ſunt Epiſcopi. Hæc autem ſigillatim, prout huc ſpectant, breviter expendemus.

§. IV.

De Romano Pontifice.

Tametſi Epiſcopi omnes, in quorum numero recenſetur etiam Romanus Pontifex, quoad ſacrum Ordinem æquales ſint, ratione tamen iuriſdictionis alii aliis ſunt ſuperiores, & inter omnes Romanus Pontifex: hic enim in ea Prælatorum ſubordinatione primum locum obtinet, & principatum, utpote qui ſuccedat D. Petro, qui conſtitutus fuit a Chriſto Domino aliorum Apoſtolorum princeps, & ſuus per totum orbem principalis Vicarius. Unde ratione ſuæ ſuperioritatis, ſublimioris poteſtatis, & primatus in univerſali Eccleſia dicitur Epiſcopus Epiſcoporum cap. *Novatianus* 6. cauſ. 9. quæſt. 1. cap. *loquitur* 18. cauſ. 14. quæſt. 1. Unde incumbit hic ſtabilire, ſeu demonſtrare contra ſectarios, Wicleffum nempe, Waldenſes, quos ſecuti ſunt recentiores, Lutheros ſcilicet, Zuinglius, Calvinus; Summorum Romanum Pontificem habere primum in tota Eccleſia, ac ſuper omnes eiuſdem Eccleſiæ Epiſcopos.

§. V.

De Divino Primatu Romani Pontificis in univerſali Eccleſia.

Romanum Pontificem iure divino primatum obtinere in tota Eccleſia manifeſtiſſime patet, ex eo præcipue quod Chriſtus Dominus hunc primatum contulerit D. Petro, in cuius locum legitime ſuccedit Romanus Pontifex. Quod autem D. Petrus conſtitutus fuerit a Chriſto in tali primatu, hoc comprobant divinæ Scripturæ teſtimonia, ac perpetua Patrum Traditio. Chriſtus enim ante ſuam Paſſionem diſertis verbis ſupremam Eccleſiæ poteſtatem Petro promiſit, ut Matth. 16. *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* Fundamentum vero primum occupat locum in ædificio, cum totum ædificium ab eo ſuſtentetur, ut expoſuerunt

SS.

SS. Ambroſius, Leo, Gregorius Magnus. Inſuper ibidem ait: *Et tibi dabo claves regni cœlorum*. Et nomine clavium, ſicuti antea iam notavimus, ſignificatur ac deſignatur ſuprema poteſtas. Poſtquam vero reſurrexit, promiſſum implevit Ioan. 21. ubi cum ſingularem ſui amorem a Petro exegiſſet, tunc curam chariſſimæ ſuæ ſponſæ Eccleſiæ actu ipſi credidit: *Paſce agnos meos: paſce oves meas*, videlicet, ut interpretatus eſt S. Epiphanius hæreſ. 75. contra Aerium, paſce matres & filios, paſce paſtores & plebem. Primatus porro in Eccleſia a Chriſto ei collatus eſt, qui non ſolum agnorum ſeu fidelium, ſed ipſarum etiam ovium, ſeu paſtorum, qui Chriſto per Evangelium filios generant, Pater conſtitutus eſt; & hoc inſuper innuitur ex variis etiam prærogativis, quibus in Evangelio aliis anteponitur, nempe primus numero inter Apoſtolos recenſetur, ab eo primo Chriſtus in ultima cœna pedes Apoſtolorum lavare cœpit: Primum Apoſtolorum Concilium convocavit, primus in eo ſuum ſuffragium tulit, & alia huiuſce generis a theologis enumerantur. Hoc quoque confirmat Patrum traditio, quia omnes tum latini tum græci ſemper agnovere in Petro primatum in tota Eccleſia divinitus conceſſum. S.Cyprianus in ſua Epiſt. ad Quirinum laudat Petrum, quia in legalium diſceptatione Paulo, a quo arguebatur, ſuum principatum obiecit. S. Leo Magnus ſerm. *de ſua aſſumpt. ad Pontificatum* ſic habet: *De toto mundo unus eligitur Petrus, qui & univerſarum Gentium vocationi, & omnibus Apoſtolis, cunctiſque Eccleſiæ Patribus præponatur*. Cum igitur Romanus Pontifex locum Petri teneat, eius quoque primatum in tota obtinet Eccleſia. Locum Petri obtinet Romanus Pontifex, eiuſque ſupremæ dignitatis legitimus eſt ſucceſſor qui eam cathedram obtinet, in qua Petrus ſedit, & mortuus eſt; nempe cum Chriſtus conceſſerit Petro primatum propter Eccleſiam, ut unitas inter Apoſtolos conſtitueretur; propter eamdem rationem, ac finem non minus ac tempore Apoſtolorum, nunc quoque indiget Eccleſia Epiſcopo, qui primatum teneat ad fovendam unitatem inter Epiſcopos Apoſtolorum ſucceſſores; unde neceſſe eſt ut talis primatus ſemper in Eccleſia permaneat, ac ideo ut aliquis iure divino illi ſuccedat. Et eo vel maxime, quod Eccleſia quovis ſæculo una & eadem eſt. Igitur ſi tempore Apoſtolorum unus erat, qui ex Chriſti inſtitutione eſſet primus, neceſſe eſt ut nunc quoque idem fiat. Hic autem qui iure divino primus modo ſit in Eccleſia, ac primatum Petri habeat, non alius profecto eſſe poteſt niſi Romanus Pontifex. Etenim nullus, nec unquam fuit alius Epiſcopus a Romano Pontifice, qui ſe prædicaverit Petri ſucceſſorem.

De hac ſucceſſione primatus Petri in Romano Pontifice conſtans habetur ac perpetua univerſalis Eccleſiæ traditio, quæ ſemper aſſeruit Romanum Pontificem eſſe Petri ſucceſſorem. Hoc enim docent Tertullianus lib. *de Præſcript.* cap. 36. Irenæus lib. 3. cap. 3. Cyprianus lib. 1. cap. 3. Epiphanius hæreſi 27. S. Auguſt. lib. 2. *contra literas Petiliani* cap. 51. S. Athanaſius, qui ad Felicem Papam ita ſcribit: *Ob id vos, prædeceſſoreſque veſtros, Apoſtolicos videlicet Præſules, in ſummitate arcis conſtituit* (Deus) *omniumque Eccleſiarum curam habere præcepit, ut nobis ſuccurratis*. Idem habetur ex Conciliis: In can. enim Concilii primi Conſtantinopolitani ſic legitur: *Conſtantinopolitanus habens primarium honorem poſt Romanum Pontificem*. Unde tunc perſuaſum erat Patribus græcis, Romanum Pontificem in tota Eccleſia primatum habere. Concilium pariter Chalcedonenſe hoc tenore locutum eſt: *Perpendimus omnem quidem primatum & honorem præcipuum ſecundum canones antiquæ Romæ Dei amantiſſimo Epiſcopo conſervari*. In Concilio Conſtantienſi damnatus eſt ille Wicleffi articulus: *Non eſt de neceſſitate ſalutis credere, Romanam Eccleſiam eſſe ſupremam inter alias*. Et hoc tandem definitum fuit in Concilio Florentino anno 1439. Præſide Eugenio IV. Summo Pontifice, latinis & græcis cum Conſtantinopolitano Patriarcha Suffragantibus, & præſente Græcorum Imperatore: *Definimus*, (ita habetur) *Sanctam Apoſtolicam Sedem, & Romanum Pontificem in univerſum orbem tenere primatum, & ipſum Pontificem Romanum ſucceſſorem eſſe B. Petri principis Apoſtolorum, & verum Chriſti Vicarium*. Summus igitur Romanus Pontifex eſt legitimus in cathedra Petri ſucceſſor, ac proinde ex divina inſtitutione univerſalis Eccleſiæ caput, cum ubique ſemper talis habitus & creditus fuerit, nec ab ullo Concilio hanc dignitatem acceperit, quia ea gaudebat antequam Concilia celebrarentur. Et S. Petri primatum pariter habet, utpote Eccleſiæ neceſſarium, ut diximus, ad tuendam, conſervandamque eius unitatem: nam ut legitimus principis Apoſtolorum ſucceſſor gaudere debet eius privilegiis Eccleſiæ, quæ

Digitized by Google

ſervandæ eius unitati ſunt neceſſaria. Dixi *legitimum ſucceſſorem debere gaudere eius privilegiis Eccleſiæ neceſſariis*. Duplicis enim generis privilegia B. Petro conceſſa fuere, alia perſonalia ad propriam eius ſanctificationem & perfectionem, ut gratia ſanctificans, in qua ita confirmatus fuit poſt deſcenſum Spiritus ſancti, ut ab omni mortali peccato eſſet immunis; alia in gratiam aliorum, & totius Eccleſiæ, & hæc pariter duplicis generis; alia ad tempus neceſſaria, ut miraculorum dona, alia neceſſaria quovis tempore, ut poteſtas clavium. Privilegia primi & ſecundi generis, nempe gratia ſanctificans, & donum miraculorum non tranſeunt ad B. Petri ſucceſſores. Romanus enim Pontifex ex eo quod Apoſtolorum principi legitime ſuccedat, non eſt in gratia ſanctificante confirmatus, non ſuſcitat mortuos, non ſua umbra ſalutem infirmis reſtituit, cum hæc privilegia neceſſaria non ſint ad Eccleſiæ regimen, & ad ſervandam eius unitatem, ſicuti neceſſaria eſt poteſtas ligandi, ac ſolvendi primatui in tota Eccleſia. Igitur ſicut cæteri Apoſtoli tranſmiſerunt in Epiſcopos ſuos ſucceſſores poteſtatem ligandi, ac ſolvendi, ſic princeps Apoſtolorum in Pontificem Romanum tranſtulit primatum, quo ſupra cæteros Apoſtolos præeminebat, cum ſine eo ſtare nequeat Eccleſiæ unitas, & integritas, ut patet in Eccleſiæ ſchiſmaticis, qui veluti membra a capite ſeparata ſtatim contabuerunt, vel computruerunt.

Oppones 1. plurimi PP. aſſerunt, parem Apoſtolis datam fuiſſe poteſtatem, & honorem: *hoc erant utique* (ait S.Cyprianus) *cæteri Apoſtoli quod fuit & Petrus, pari conſortio præditi honoris, & poteſtatis*. Igitur ex Sanctis PP. Petrus non habuit primatum inter Apoſtolos.

Reſp. Patres hoc unum velle, Apoſtolos cum B. Petro fuiſſe pares in Clavium adminiſtratione, Fidei prædicatione, Apoſtolatus poteſtate; non autem in primatu, nec id aliquis aſſeruit, immo omnes contrarium docent.

Oppones 2. S. Petrum nunquam Romam profectum fuiſſe, idcirco dici nequit ibi ſuam Sedem fundaſſe, cum dici non poſſit quando profectus ſit, ac quanto tempore ibi ſit commoratus; nam Paulus ſcribens ad Romanos, dum multos alios ſalutat, Petri non meminit. Inſuper Iudæi dum Paulus Romam pervenit, eum rogarunt, ut de Chriſtiana Religione mentem ſuam aperiret: id certe non rogaſſent, ſi Evangelium a Petro audiviſſent. Item idem Paulus in ſecunda Epiſt. ad Timoth. ſcribens ait: *in prima mea defenſione nemo mihi adfuit, ſed omnes me dereliquerunt*. Profecto ſi Petrus tunc Romæ fuiſſet opem ſuam Paulo præſtaſſet.

Reſpondetur negando antecedens: Nam quod Petrus Romæ moratus ſit oſtenditur ex prioris illius Epiſt. cap. 5. ubi ſic ait: *Salutat Vos Eccleſia, quæ eſt in Babylone collecta*: quippe Patres, Papias, Polycarpi diſcipulus, D. Hieronymus in Cathalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum, Tertullianus lib. *contra Iudæos* cap. 9. S. Auguſtinus lib. 18. *de Civitate Dei* cap. 22. & alii *Babylonis* nomine intelligunt Romam. Petrum Romanam fundaſſe Eccleſiam, ibique Epiſcopatum geſſiſſe uſque ad mortem teſtatur S. Irenæus lib. 3. *adverſus Hæreſes* cap. 3. Tertullianus, Cyprianus, Optatus Millevitanus, D. Hieronymus Epiſt. 57. S. Auguſtinus Epiſt. 165. & innumeri alii. Unde vel hoc factum admitti debet, cuius tot ſunt Teſtes, vel nulla unquam de facto alicuo haberi poteſt hiſtoriæ fides. Manſit quidem Petrus annis ferme quinque poſt Chriſti mortem in Iudæa; nam teſtatur Paulus ad Galat. 1. quod anno tertio poſt ſuam converſionem, qui eſt quartus poſt Chriſti mortem, & ſecundus Claudii Imperatoria, Romam profectus ibi ſuam fixit ſedem perpetuo manſurus. Ad tempus tamen deceſſit, anno 9. ſcilicet Imperii Claudii, ſeu 49. æræ vulgaris, ob eius edictum, quo Iudæi omnes Roma eiecti fuere, ac ideo adfuit Concilio de Legalibus, quod anno ſequenti, ideſt 10. Claudii Hieroſolymis celebratum eſt, & hoc eo incidit tempore, quo Paulus ſcripſit ad Romanos, quando nempe ob illud edictum Petrus Roma adhuc abſens erat. Claudio vero e vivis ſublato Romam rediit, & ibi diem extremum ſub Nerone clauſit. Rogarunt quidem Romani Paulum dum Romam pervenit, ut de Chriſtiana Religione mentem ſuam eis aperiret, quia erat peritiſſimus in Lege Moſayca, & ab eo ſcire cupiebant, num cum legis figuris, & vaticiniis cohæreret; non ut ab eo in Chriſtiana erudirentur Religione, quaſi nihil antea percepiſſent; alioquin immerito dum antea ad eos ſcriberet laudaſſet eorum fidem; *fides veſtra annunciatur in univerſo mundo*. Ad ultimum tandem reſpondendum, Paulum ibi loqui de his tantum, qui eius cauſſam apud Cæſarem tueri potuiſſent, cui quidem iuvandæ impar erat Petrus, utpotequi propter eamdem fidem

non

non minus quam Paulus inviſus eſſet Neroni.

Oppones 3. Si Papa Primatum haberet in tota Eccleſia, eſſet univerſalis Eccleſiæ Epiſcopus, quæ denominatio, reprobatur a S. Gregorio Magno Lib. 4. Epiſt. 32. in qua repræhendit Ioannem Conſtantinopolitanum, qui ſe Œcumenicum Epiſcopum iactitabat, & reprobat Gregorius nomen hoc tamquam blaſphemiam.

Reſpond. cum diſtinctione, videlicet Papam dici non poſſe univerſalem, ſeu univerſæ Eccleſiæ Epiſcopum, ita ut alii Epiſcopi ſint tantum Vicarii Romani Pontificis. Poteſt tamen dici univerſalis Epiſcopus in hoc alio ſenſu, nempe quatenus ſingulas Orbis regit Eccleſias, ſervata ſingulorum Epiſcoporum iuriſdictione; & in priore tantum ſenſu damnat Gregorius huius denominationis uſum, non vero in ſecundo; *ſed abſit* (inquit Epiſtola 32.) *a cordibus Chriſtianorum nomen iſtud blaſphemiæ, in quo omnium Sacerdotum honor adimitur, dum ab uno ſibi demente arrogatur.* Sic Iuveninus.

Dices. Privilegium Primatus in Romano Pontifice docet Concilium Chalcedonenſe Canone 28. eſſe ex inſtitutione Eccleſiæ.

Reſpondetur 1. Canonem illum non a Concilio rite conditum fuiſſe, ſed ambitu Anatolii Epiſcopi Conſtantinopolitani adiectum fuiſſe aliis Canonibus, abſentibus Romani Pontificis Legatis, cui poſtea contradixere, ſicuti S. Leo, & nonnulli eius ſucceſſores. Reſpondetur ſecundo in forma cum diſtinctione, ſcilicet Concilium Chalcedonenſe in citato Canone loquitur de privilegio, quo gaudet Romanus Pontifex ut Patriarcha Occidentalis, non vero de privilegio, quod habet ratione Primatus, & ut eſt Caput totius Eccleſiæ, ac Succeſſor Principis Apoſtolorum, quod de iure divino ſemper Eccleſia in eo agnovit.

Quadruplex Romani Pontificis Principatus.

In Romano igitur Pontifice quadruplex habetur Principatus. 1. ut eſt Epiſcopus, & ratione huius dignitatis functiones Hierarchicas exercet in ſua Diœceſi immediate ſibi ſubdita. 2. ut eſt Metropolitanus, & ſub eo titulo eſt caput unius Provinciæ, cuius Epiſcopi ſunt Oſtienſis, Portuenſis &c. ideſt ipſius ſuffraganei, a quorum iudicio ad Epiſcopum Romanum, tamquam Metropolitam immediate provocatur. 3. ut eſt Patriarcha totius Occidentis, ſub qua ratione ipſi competunt Iura Patriarchalia, quæ non extenduntur ad alios Patriarchas v. g. ad ipſum recurritur pro Ordinationibus Epiſcoporum, pro quibuſcumque diſpenſationibus, & abſolutionibus, cum pro eiuſmodi ab aliis Patriarchatibus ad ipſum non recurratur. 4. ut eſt Caput totius Eccleſiæ, & hoc eſt eius ſingulare Privilegium non conſtitutum ab hominibus, & illi attributum; ſed a Deo ipſi collatum. Quare in can. 28. Concilii Chalcedonenſis, ſicut etiam in 6. Concilii Nicæni, ſermo eſt dumtaxat de Primatu Patriarchali, quem non negamus eſſe inſtitutionis Eccleſiæ, ſicuti & Metropolitanorum poteſtatem: nam tituli Metropolitani, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Archimandritæ &c. cum aſſignatione loci, & extenſionis eorum iuriſdictionis, parti ſunt ab honorificentia ex Eccleſiæ inſtitutione, præcipue in Conciliis Generalibus. Prout enim excreverunt fideles Regnorum, Provinciarumque converſione ad Catholicam fidem, unde opus fuit, ut Epiſcopi multiplicarentur; cum unum tantum ſit viſibile Caput Eccleſiæ Romanus Pontifex, qui Primatum tenet in univerſo Orbe, factum fuit, ſine ullo tamen ipſius univerſalis iuris præiuditio, immo pro maiori eiuſdem commoditate, & auxilio, ideſt pro faciliori Eccleſiæ regimine, ut alii inſtituerentur Primatus univerſali Primati ſubordinati, qui in Provinciis pluribus Epiſcopis poſt Romanum Pontificem præiderent, ut iam alias dictum eſt. Sic Patres Concilii Nicæni ſtatuerunt, ut Epiſcopus Alexandrinus gauderet privilegiis Patriarchæ per Ægyptum, Lybiam, & Pentapolin, quemadmodum Epiſcopus Romanus eis ſtuitur in Occidente, ſaltem in ſuburbicariis Provinciis, ideſt quæ Urbis Præfecto ſubſunt. In Concilio Conſtantinopolitano can. 3. donatus fuit Epiſcopo Conſtantinopolitano gradus Patriarchæ ob Urbis amplitudinem, quæ a Conſtantino Magno evaſerat Imperatorum Sedes; & Concilium Chalcedonenſe eidem Patriarchæ non ſolum honorem, ſed & iuriſdictionem contulit, unde habuit primum locum inter Patriarchas Orientis, & immediate poſt Romanum Pontificem.

Ampliſſimæ porro prærogativæ conveniunt ex iure Divino Romano Pontifici, ob Primatum, quod tenet in univerſa Eccleſia, & prout eſt ipſius univerſale viſibile Caput. Et omiſſis his, de quibus eſt controverſia, 1. certum eſt ipſi ea competere iure Divino, quæ neceſſaria ſunt ad ſervandam Eccleſiæ unitatem; *Primatus datur Petro*, (ait antea laudatus Cyprianus) *ut Eccleſia una monſtretur*. Hinc Iure Divino ſpectat ad ſummum Pontificem invigilare, &

& efficere, ut per totum Orbem Eccleſiæ Canones, & Decreta, ſive fidem reſpiciant, ſive mores, ſerventur; uno verbo, ut fides Catholica illibata permaneat, alioquin Eccleſiæ unitas, ordo & tranquillitas tueri nequeunt; *defenſores Divinorum Canonum & Cuſtodes ſumus, non prævaricatores*, ait Martinus I. Epiſt. 5. & ut tantum onus exequatur poteſt delinquentes pœnis Eccleſiaſticis per ipſos Canones ſtatutis mulctare. 2. Cum Generale Concilium neceſſarium eſt, aut ad defenſionem fidei, aut ad reformationem diſciplinæ, Romanus Pontifex vi ſui Primatus poteſt ad huiuſmodi Concilium Epiſcopos convocare, eique præſidere, & ſi Epiſcopi ad illud canonice vocati renuerint intervenire, punire poteſt cenſuris Eccleſiaſticis, etiam excommunicatione ſi fuerint contumaces. Nec officit, quod priores Synodi Generales convocati fuerint ab Imperatoribus; ſecundum quorumdam opinionem; nam id plerumque præſtiterunt ad preces Romanorum Pontificum, qui eo recurrebant, ut facilius, ac promptius Epiſcopi convocarentur. Prærerea aliud eſt ius, aliud eſt factum. Quidquid, ſit quod non omnes Generales Synodos ſemper de facto convocaverint Romani Pontifices, certum tamen eſt apud omnes Catholicos, de iure convocationem Conciliorum ad ipſos ſpectare. 3. eodem Iure Divino Iudex eſt controverſiarum in rebus fidei, & morum, tum maxime quando Epiſcopi inter ſe diſſentiant, vel non ſatis ſint ad illas ſolvendas, Sic Zozimus Summus Pontifex finem fecit turbis Pelagianorum. Felix IV. Semipelagianorum. Innocentius X. Alexander VII. Clemens XI. Ianſenianorum accedente Eccleſiarum conſenſu. Quocirca definitiones Romani Pontificis tum de fide, tum de moribus univerſam reſpiciunt Eccleſiam, itaut ſingulæ privatim Eccleſiæ magnam huiuſmodi definitionibus reverentiam exhibere teneantur; nec poſſunt nunc, nec unquam potuerunt eos pro libitu, vel contemnere, vel reiicere, quatenus licet Epiſcopi Iure Divino ſint Iudices controverſiarum, quæ ad fidem, aut mores ſpectant, præcipuæ tamen in iudicando partes ſunt Romani Pontificis, nec par eſt quidquam in Eccleſia magni momenti ultimo definiri, quod ad ipſum non referatur, vel de quo non conſulatur. 4. Summi Pontificis eſt tueri Epiſcopos adverſus eos, qui vel illos iniuſte opprimunt, vel eorum iuribus detrahunt: *Confirma fratres tuos*, ait Chriſtus ad Petrum; *ob id vor*, (ait S. Athanaſius Epiſt. ad Felicem Papam) *Prædeceſſoreſque veſtros, Apoſtolos videlicet Præſules in ſummitate arcis conſtituit Dominus, omniumque Eccleſiarum curam habere præcepit, ut nobis ſuccurratis*. Et equidem ſemper Romani Pontifices hoc quando opus fuerit præſtitere, ut Iulius I. erga eumdem S. Athanaſium, Innocentius I. erga S. Chryſoſtomum, Alexander III. erga S. Thomam Cantuarienſem. 5. tandem Romanus Pontifex, ut cenſent omnes Theologi Catholici, ubique terrarum poteſt a legibus per Concilia etiam Generalia latis ſapienter diſpenſare, & quidem in caſu, quo Concilium ipſum diſpenſaret. Fatentur inſuper, ipſum leges condere poſſe univerſales, ſeu Generales, quæ in toto Orbe fideles obligent, ubi eo quo par eſt ritu fuerint promulgatæ.

§. VI.

De Gradu, & Loco, quem divinitus tenent Epiſcopi in Eccleſiaſtica Hierarchia.

Poſt Summum Romanum Pontificem ſecundum locum in Eccleſiaſtica Hierarchia obtinent Epiſcopi, cum Iure Divino Superiores ſint Presbyteris, non ſolum Ordinis poteſtate, ſed etiam iuriſdictionis. Epiſcopi cum ſucceſſores ſint Apoſtolorum in regimine Eccleſiarum particularium, non ſecus ac Pontifex Divo Petro in Univerſalis Eccleſiæ Primatu, ſicuti potitur Summus Pontifex Iure Divino privilegiis omnibus Divo Petro conceſſis in gratiam totius Eccleſiæ, & quovis tempore neceſſariis ad eam regendam, & in unitate ſervandam; ita Epiſcopi eiſdem gaudent prærogativis, quas pro particulari Eccleſiarum regimine Chriſtus Dominus Apoſtolis tribuit; ac proinde ſicuti rexerunt Apoſtoli particulares Eccleſias, quæ ſingulis contigerunt, proprio nomine, & tanquam Principibus conſtitutis a Chriſto, non ſecus nomine Divi Petri, & ut eius Vicarii ab ipſo delegati, ſimiliter Epiſcopi Iure Divino Eccleſias regunt ſibi commiſſas proprio nomine, non nomine Pontificis, ut eius delegati; etenim Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus dictum fuit Matth. 28. *Quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in Cœlis, quæcumque* &c. *euntes in Mundum univerſum, docete omnes gentes* &c. Ioannis 20. *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos*. & Act. 20. *Attendite univerſo Gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei*. Si enim ex Chriſti verbis Petrum alloquentis Matth. 16. *Quodcumque ligaveris ſuper ter-*

terram &c. & Ioannis ultimo *Paſce oves meas*, colligitur, Romanum Pontificem inſtitutum eſſe a Chriſto Caput univerſalis Eccleſiæ, pariter igitur ex verbis, quæ ſpectant ad Apoſtolos, colligitur, Epiſcopos conſtitutos eſſe a Chriſto Principes Eccleſiarum, quibus legitime præficiuntur; & ita, ut antea iam diximus, dum ageremus de Epiſcopatus Ordine, docet perpetua Patrum traditio. Regimen enim Eccleſiæ, ut ait etiam Bellarminus lib. *de Romano Pontifice* cap. 3. ſ. 8. eſt quidem Monarchicum, non tamen pure, ut eſt illud Regni Galliarum, vel Hiſpaniarum, ubi Præfecti Provinciarum, & Civitatum Magiſtratus non ſuo nomine, ſed nomine Regis, & auctoritate Rempublicam adminiſtrant; ſed eſt Monarchicum temperatum Ariſtocratico, ſicut Romanum Imperium. Imperator enim ita in toto Imperiali Dominio eſt ſupremus Monarca, ut plures ſub ſe habeat Principes, ſinguli quorum proprio nomine dominantur in ſua ditione ac Principatu; & licet Imperatori ſubdantur, & Imperii legibus, regunt tamen ſuos ſubditos propria auctoritate, & ſuis propriis legibus, quæ non poſſunt tolli, ac ſolvi ab Imperatore, niſi opponantur communi Imperii bono. Sedent in generalibus Comitiis, non ut meri Imperatoris Conſiliarii, ſed ut Iudices, quorum ſuffragia ſi pluralitate vincant non poſſunt ab Imperatore Comitiorum Præſidente reiici, ac contemni. Tali ferme pacto in Eccleſiaſtica Hierarchia Romanus Pontifex præeſt ſingulis Epiſcopis tamquam caput, & ſupremus Monarca: Ius ipſis dicit, & in ſingulos cuiuſcumque gradus, & dignitatis vim habet coactivam, ubi agitur de communi Chriſtianæ Reipublicæ bono, ac de receptis Eccleſiæ univerſalis legibus. Sacra tamen eius Monarchia temperatur Ariſtocratia; nam Epiſcopi inſtituti ſunt a Chriſto tamquam Principes, qui in Conciliis Œcumenicis cum Summo Pontifice decernant ut Iudices, ſuas Diœceſes auctoritate propria, non Vicaria, gubernent, condant novas leges pro ſubditorum utilitate, ac neceſſitate; Epiſcopi autem hanc poteſtatem iuriſdictionis, non ſecus ac Apoſtoli, immediate a Chriſto, & minime mediate, id eſt a Divo Petro, ut legitimi hæreditario iure Apoſtolorum ſucceſſores, immediate habent a Chriſto Domino, ſicuti antea demonſtratum fuit auctoritate tum Scripturæ tum Traditionis, dum de Ordine Epiſcopatus agebatur; & revera cum hoc pendeat a Chriſti voluntate, quæ in his rebus liberis, & minime neceſſariis, ſolum per Scripturam, & Traditionem nobis innoteſcit, & ideo in controverſiis circa res eiuſmodi ratio locum non habeat; proculdubio hæc ſententia certior videtur, cum Patroni contrariæ nullum teſtimonium Divinæ Scripturæ, vel Traditionis proferre poſſint, quo probent, Pontificem Romanum diverſo modo ſuccedere Petro in Eccleſiæ Primatu, ac Epiſcopi Apoſtolis in ſuarum Eccleſiarum regimine.

§. VII.

De Parochis: num locum teneant & gradum in Eccleſiaſtica Hierarchia.

Iam vidimus agendo de Presbyteratu inter varios eius gradus recenſeri Parochos, qui eo quod illis incumbat animarum cura, dicuntur etiam Curati, & eorum Beneficia dicuntur Beneficia Curata; etenim ex Presbyteris alii gaudent poteſtate ordinaria iuriſdictionis, ut Parochi, alii ea carent, quales plerique, qui ordinantur titulo Patrimonii, aut paupertatis, ut Monachi, & Religioſi. His poſteriores, licet aliquos exerceant actus Hierarchicos; plebis enim nomine offerunt ſacrificium, in quo & adſtantibus benedicunt; locum tamen non habent in Hierarchia, niſi imperfecte, cum careant ſubditis, quibus imperent, & quos vi ſui ſtatus, ac conditionis ipſis incumbat ad Deum adducere; e contra vero Parochi poſiti ſunt regere Eccleſiam Dei, & paſcere Chriſti Gregem, quem Sanguine ſuo acquiſivit. Hi enim habent ſubditos, in quorum regimine Sacrum exercent Principatum, & ideo eorum Ordo eſt vere, & plene Hierarchicus.

Parochi Divinæ ſunt inſtitutionis, quia ſemper & ubique exstiterunt Paſtores inferiores, qui ſub Epiſcopis Urbium Paſtoribus Eccleſias rexere; & hoc patet ex Apoſtolo ad Titum 1. *reliqui te Cretæ, ut conſtituas per civitates Presbyteros*, & Act. 20. *A Mileto Paulus mittens Epheſum vocavit Maiores natu Eccleſiæ*; quibus verbis *Maiores natu* S. Irenæus docet debere intelligi varios Urbis Epheſinæ paſtores ſecundi Ordinis, quos nunc *Curatos* dicimus. Hi porro ſunt, qui ſignantur per 72. diſcipulos, de quibus habetur Lucæ 10. *Poſt hæc autem, deſignavit Dominus, & alios ſeptuaginta duos, & miſit illos binos ante faciem ſuam.... Et ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos*. Chriſtus Dominus iam Apoſtolis in primo Ordine Hierarchiæ col-

locatis Lucæ 6. eo loci inſtituit ſecundum Ordinem, nempe Presbyterorum, ſeu Parochorum, qui ordo ad hæc uſque tempora ab Eccleſiæ exordio ſemper retentus eſt.

De his autem Presbyteris, ſeu Curatis conſtans eſt veterum Doctrina, & Traditio eos ſuccedere 72. diſcipulis, ut inter alios docet Beda in cap. 10. Lucæ: *poſtquam dixit Epiſcopos ſucceſſores eſſe Apoſtolorum*, *ſubiungit*, & *hos* 72. (diſcipulos) *figuram Presbyterorum*, *ideſt ſecundi Ordinis Sacerdotum geſſiſſe*; *licet prioribus temporibus utrique Presbyteri*, *utrique vocabantur Epiſcopi*. Sic habet Hincmarus Rhemenſis in inſtructione, quam pro Parochis Rhemenſibus conſcripſit. Ita Theodulphus Aurelianenſis, qui floruit tempore Caroli Magni. Ita S. Thomas 3. p. q. 67. art. 2. ad 2. *Ideo* (inquit S. D.) *baptizare pertinet ad minores Presbyteros*, *ſeu Principes Eccleſiæ*, *qui tenent locum* 72. *diſcipulorum Chriſti*, *ut dicitur Lucæ* 10. Sic Gerſonus *de Curatorum ſtatu*, conſideratione prima. Si igitur Parochi ſuccedunt 72. diſcipulis; patet eos divinæ inſtitutionis eſſe, ſicuti Epiſcopi, quia ſuccedunt Apoſtolis. Et hoc confirmat Concil. Tridenti. ſeſſ. 23. can. 6. ubi definit in Eccleſia Catholica eſſe Hierarchiam divina Ordinatione inſtitutam; eamque conſtare Epiſcopis, Presbyteris, & Diaconis, ſeu miniſtris, ut vocantur a Tridentino. Presbyteri autem eo loci non poſſunt intelligi, niſi Parochi; cum alii Sacerdotes vel non habeant iuriſdictionem, vel ſi habeant ſit tantum delegata, ac ideo nec ſubditos habent, nec ſacrum Principatum exercent; ac ſi habent non eſt ex iure divino, ſed ex Epiſcoporum beneplacito; quod ſane ſatis non eſt, ut alias diximus, ad conſtituendam Hierarchiam.

Obiicies. 72. Diſcipuli non erat Sacerdotes, nec ligandi, ac ſolvendi poteſtatem habebant a Chriſto receptam, cum nullibi hoc legatur. Nam Chriſtus Dominus dum eam impartiebatur ſemper allocutus eſt ſolum Apoſtolos, ut Ioan. 20. Ergo Curati, qui ſuccedunt 72. Diſcipulis, non receperunt iure divino, ideſt a Chriſto iuriſdictionem in populis. Igitur Parochi non ſuccedunt 72. Diſcipulis, niſi per quamdam ſimilitudinem. Reſpondeo: eſto quod Diſcipuli non eſſent Sacerdotes, erant tamen ordinandi quando opus fuiſſet. In primis enim Eccleſiæ exordiis Apoſtoli, quibus opus non erat 72. Presbyteris, ſed dumtaxat ſeptem viris, qui eſſent pleni Spiritu Sancto, & ſapientia, Act. 6. elegerunt eos ex 72. Diſcipulis, quos Diaconos conſecrarunt, & ſic ex illis aliquos poſtmodum pro utilitate vel neceſſitate Eccleſiæ conſecratos fuiſſe Presbyteros nemo poteſt negare. Unum tamen, & illud certiſſimum nobis ſufficit, 72. Diſcipulos a Chriſto deſignatos fuiſſe, & inſtitutos ad Eccleſiam ſub Apoſtolis regendam, eiſque ſuccedere Presbyteros, qui Curati, ſeu Parochi appellantur. Ad aliud vero falſum eſt, numquam accepiſſe Diſcipulos a Chriſto ligandi poteſtatem, ac ſolvendi. Chriſtus enim laudato Ioan. cap. 20. allocutus fuit Apoſtolos, & eos omnes, quibus Apoſtoli collaturi erant Sacerdotium per manuum impoſitionem, quique ſuccedere debebant 72. Diſcipulis, quos, ut ante diximus, Chriſtus immediate elegit, & miſit, eiſque commiſit parochialem curam.

Dices. Parochi inſtituti non ſunt niſi poſt eccleſiarum parochialium erectionem, quarum nulla erat ſæculo I. & II. ut conſtat ex S. Iuſtino, qui floruit II. ineunte ſæculo. Eo enim tempore nulla alia erat Eccleſia præter Cathedralem. Reſpond. negando quod ante parochialium Eccleſiarum erectionem non eſſent Parochi; cum ad hoc non ſit neceſſe, ut Parochi habeant ſpeciale templum, ſed ſufficiat ut officio præſint, doceant, ſubditos paſcant, & regant, quod munus profecto incumbebat Presbyteris etiam tempore Apoſtolorum; & negari etiam poteſt quod eo tempore non eſſent Parochiæ. Nam Apoſtol. Rom. 16. 1. commendat Phœben, *quæ* inquit, *eſt in Miniſterio quæ eſt in Cenchris*: Cenchris autem ex Theodoreto in hunc locum, non eſt Sedis Epiſcopalis, ſed Pagus Eccleſiæ Corinthiorum.

Nec valet, quod inſtant, ante erectionem Parochialium Presbyteros non potuiſſe baptizare, nec aliud paſtorale munus exercere, ſine iuſſione Epiſcopi, ut teſtantur S. Ignatius, ac D. Hieronymus. Nam pendebant quidem ab Epiſcopis in his functionibus quoad exercitium, non vero quoad primariam inſtitutionem.

Poteſtatem hanc iuriſdictionis, num Parochi habeant immediate a Chriſto, controvertitur inter Theologos. Contendunt enim alii illam immediate a Chriſto eos recipere, ut Schola Pariſienſis. Volunt enim eam habere a Chriſto immediate, ſalva tamen immediata iuriſdictione Epiſcoporum in Parochos ipſos, & plebem ſibi ſubditam: Alii vero volunt illam eos recipere a Chriſto mediate, ſcilicet mediante Epiſcopo, ideſt eam habere a Chriſto per Epiſcopos. Et primam

mam partem patroni primæ ſententiæ probant eadem ratione, qua demonſtrant Epiſcopos ſuam habere iuriſdictionem in ſuis Diœceſibus immediate a Chriſto, non mediante ſummo Pontifice; quia Apoſtoli, quibus Epiſcopi, ut legitimi eorum iurium hæredes ſuccedunt, non ſecus ac Petrus in tota Eccleſia, cuius ſucceſſor eſt ſummus Pontifex, eamdem a Chriſto habuerunt auctoritatem. Unde cum Parochi ſuccedant, ut antea demonſtratum eſt, 72. Diſcipulis eodem modo, quo ſummus Pontifex Petro, Apoſtolis cæteris Epiſcopi, iuriſdictionem habent eiuſdem rationis, ac Diſcipuli, nempe immediate a Chriſto: Succeſſor enim ab eo habet iuriſdictionem, a quo eam habuit prædeceſſor. Alias, ait Bellarminus, non vere ſuccedit, ſed novo ordine inſtituitur. Parochi igitur immediate iuriſdictionem habent a Chriſto in ſuis parochiis eodem iure, quo Summus Pontifex, & Epiſcopi, unus in toto Orbe, alii in reſpectivis ſuis Diœceſibus.

Quoad ſecundam vero partem, nempe Epiſcopos habere immediatam iuriſdictionem in Parochos, & in Plebem ſubditam, hoc pariter ſentiunt, ac ſuſtinent iidem Pariſienſes Theologi. Et hoc primo probant ex Traditione, & univerſali Eccleſiæ praxi, in qua Epiſcopi ſive ante, ſive poſt Parochiarum erectionem ſemper plebis ſubditæ curam geſſerunt. Nam Apoſtolus tum Timotheo, tum Tito, qui profecto erant Epiſcopi, iuſſit, ut ſolicitam curam haberent non ſolum eorum, quæ ſpectant Presbyteros & Diaconos, ſed etiam plebem, iuvenes, ſenes, viduas, ſervos &c. Ita docet S. Ignatius Epiſt. *ad Trallianos*, Tertullianus *l. de Baptiſ. cap.* 17. Sic *cap.* 40. *Apoſtolicus*.

Nec dici poteſt, huiuſcemodi teſtimonia intelligenda eſſe de ſtatu Presbyterorum ante erectionem Parochialium: Quia erectiones Parochialium nihil detraxerunt de ſua auctoritate, aut iuriſdictione Epiſcopis, ut iuriſdictionem Presbyterorum Parochialium ampliarent; immo iſtorum, ideſt Parochorum poteſtas coarctata eſt ad unum locum, & honor quodammodo imminutus, cum ante talem erectionem eorum cura extenderetur ad univerſam Diœceſim, & eo honoratiores eſſent, quo Epiſcopo coniunctiores, utpote eius Conſiliarii, & aſſeſſores, iuxta S. Ignatium. Hinc in Concilio Neocæſarienſi vetitum fuit Presbyteris ruralibus offerre in Civitate præſentibus Presbyteris Urbanis, iis præſertim, qui ſpeciali modo ſunt Conſiliarii, & aſſeſſores Epiſcopi, ut Vicarii Generales, Officiales, & cæteri Cathedrali Eccleſiæ adſcripti, qui a PP. Tridentinis dicuntur *ſenatus Eccleſiæ*, & eo titulo in Clero Diœceſano primum locum obtinent. Item etiam poſt erectionem Parochialium Epiſcopi in Conciliis ſive Generalibus, ſive Provincialibus eamdem ſequuntur formam, quam Apoſtolus præſcribit Timotheo, & Tito, providendi utilia, & neceſſaria, non ſolum ſaluti Parochorum, & Clericorum, ſed etiam plebis æque directe & immediate populo; ac Presbyteris præſcribunt, quæ facienda ſunt, & fugienda. Immediate igitur in eos habent iuriſdictionem.

Et hoc probatur etiam ex eo, quod Parochia non ſit communitas perfecta, ut reſolvitur in Tract. *De Legibus*, quæ ſibi ſufficiat, propriis regatur legibus, Magiſtratus, ſeu miniſtros ſibi conſtituat, reluctantes redigat, & in contumaces iuſtas pœnas decernat; ſed ſe habet relate ad Diœceſim ſicuti pars ad totum, membrum ad corpus, cui unum præeſt caput, nempe Epiſcopus influens in ſingulas corporis partes, quas per neceſſaria organa, ideſt Parochos dirigit. Ex his igitur clare evincitur, curam, & ſolicitudinem Epiſcoporum in omnes ſingulosque Parochianos influere, iiſque præſidere immediate, ſalva tamen Parochorum auctoritate, non ſecus ac Paterfamilias, quem Dominus ſuper Familiam ſuam conſtituit.

§. VIII.

De loco Monachorum & Religioſorum in Eccleſiaſtica Hierarchia.

Monachus eſt nomen Græcum, quod Latine *ſolitarium* ſignificat. Auctor Hierarchiæ Eccleſiaſticæ cap. 6. deducit hoc nomen ab indiviſa & ſingulari vita, ad quam huiuſcemodi inſtituti cultores aſpirant: ita ut intelligat hic auctor eum reipſa *ſolum* eſſe, qui ſeipſum & omnia relinquit, ut ad ea quæ tantum Dei ſunt incumbat. Nomina Monachi, & Religioſi vere ſunt ſynonima idem ſignificantia, & a veteribus promiſcue fuerunt uſurpata, ut notat citatus Auctor eodem cap. 6. Nam eo ipſo quo quis relictis omnibus ſoli Deo vacare ſatagit Religioſus eſt, & Monachus: Nomen enim Religioſi derivatur a Religione, & Dei cultorem ſignificat. Nomina autem Religioſi, & Monachi nunc uſu, & conſuetudine quodammodo diverſa ſignificant. Nam Monachi communiter intelliguntur illi dumtaxat, qui a frequentia hominum ſegregati ſolitariam vitam agunt, ut Carthuſiani, Be-

ne-

Digitized by Google

nedictini, Bernabitæ &c. Religioſi vero, qui in populo verſantur, Paſtorumque adiutores ſunt in operibus Hierarchicis, nempe in concionibus, Sacramentorum adminiſtratione, ut Mendicantes, Clerici, & Canonici Regulares. Tam Monachi vero, quam Religioſi, a regula, ſub qua vivunt, dicuntur *Regulares*.

Status Regularium, ideſt Monachorum & Religioſorum, eſt ſolemnis, & immutabilis profeſſio tendendi ad eam Charitatis perfectionem, quæ in hac vita mortali haberi poteſt. Dicitur *immutabilis profeſſio*, quia Religioſo numquam amplius licet a ſtatu ſuo recedere, etiamſi ad Prælaturam aſſumatur, ut docet Innocentius I. Epiſt. 2. ad Victricium, quæ refertur cauſſa 16. q. 1. cap. *de Monachis*.

Dicitur 2. *profeſſio tendendi ad perfectionem*, quibus verbis ſignificatur, ad profeſſionem Monaſticam, ſeu Religioſam, non requiri, ut quis actu perfectus ſit. Hinc ex conſtanti praxi Eccleſiæ conſulitur inſignibus peccatoribus, ut in aliquod Monaſterium ſe recipiant; quia ſtatus Religioſus eſt convenientiſſimus pœnitentiæ locus, ut ait D. Thom. q. 186. art. 1. ad 4. ut habetur cap. *Admonere* cauſſ. 33. q. 2. Iiſdemque verbis innuitur, eum fallaciter amplecti ſtatum Religionis, qui non intendit dare operam perfectioni acquirendæ, cum communis ſit Theologorum vox, profeſſionem Monaſticam ſtatum eſſe perfectionis acquirendæ. Dicitur 3. *charitatis perfectionem*; quia perfectio cuiuſcumque rei conſiſtit in finis conſecutione, qui eſt ſummum illius bonum, quo ultimo perficitur; qui finis homini eſt Deus ſummum bonum, ad quod non pervenitur niſi per charitatem. Dicitur 4. *quæ in hac vita haberi poteſt*; nam alia eſt charitas viæ, alia charitas patriæ. Perfectio charitatis patriæ eſt ea, qua quis in Deo omnem cogitationem, omnemque affectum ſemper actualiter ponit, cuius & mens a Dei conſpectu nunquam recedit, & voluntas in eum fervido amore inflammatur, & hæc eſt charitatis perfectio ſimpliciter & abſolute. Verum propter humanas infirmitates, quæ ex cupiditate & ex amore ſui ſuperſtite proficiſcuntur, quibus animum identidem in terram dilabi ac deprimi etiam homines pietatis experiuntur, hinc habetur perfectio viæ, quam Theologi appellant ſecundum quid, per quam iuſti in terris poſiti omnem ſive cogitationem, ſive affectum ad Deum reducere ſerio nituntur, ac idcirco ea conantur removere, quibus poſſunt, vel ab amore Dei avocari, aut in ſuo curſu retineri, ac retardari.

Religioſi ratione ſui ſtatus ſunt in Hierarchia ut ſubditi, & initiandi, non vero ut Principes, & initiantes. Et hoc probatur 1. ex lib. eccleſiaſticæ Hierarchiæ cap. 6. ubi Auctor diſtinguit tres ordines initiandorum: primus eſt eorum qui initiantur, & a ſacris arcentur, ut Catechumeni, Energumeni, & Pœnitentes. Alter eſt eorum qui a labe nefaria ſunt purgati, ut ſancta plebs, quæ Sacrorum myſteriorum eſt particeps. Tertius eſt ordinis Monaſtici.

Probatur 2. ratione; quia ex dictis ſtatus Religionis ex ſua ratione tendit tantummodo ad Religioſum in charitate perficiendum, quod ideo viris æque ac mulieribus eſt commune; nullam igitur tribuit poteſtatem hierarchicam; quia Religioſos ſubiicit iis a quibus perficiendi ſunt, nempe Epiſcopis, ut cit. cap. 6. *Eccl. Hierarch.*

Dices. Religioſi licet ex ſe non ſint Clerici, tamen iuxta D. Hieronymum diſtinguuntur a Laicis; & in iure inter Clericos numerantur. Igitur non ſunt in Hierarchia Eccleſiaſtica initiandi, ſicuti ſunt Laici.

Reſp. Religioſi ex ſe diſtinguuntur a Laicis quoad aliquem ordinem ac ſtatum qui non conſtituit Hierarchiam, concedo; ſecus nego, & iuxta ſenſum D. Hieronymi, a quo Clerici dicuntur *Patres Monachorum*. Annumerantur quidem in iure Monachi Clericis, ſed quoad privilegia tantum Clericalia, non tamen quoad reliqua Clericorum propria, & præcipue quoad ſacrum principatum.

Competit nihilominus ordo ſeu principatus hierarchicus, ſed aliquo modo, ſeu imperfecte & ſecundum quid, Religioſis ſacro Ordine inſignitis & delegatis ad concionandum, & Confeſſiones excipiendas; & hoc docet D. Thomas 2. 2. q. 188. art. 4. ad 1. Et ratio eſt, quia Ordo & principatus Hierarchicus his convenire nequit, qui non habent ſubditos, quibus divina ordinatione præſint, ac imperent. Religioſi autem ſacro ordine inſigniti, ac ad concionandum, & Confeſſiones audiendas delegati non habent ex inſtitutione divina ſubditos, quibus præſint, & imperent; quia ratione characteris ſacerdotalis præciſe non magis ſacrum tenent principatum quam Clerici ſæculares nulli Eccleſiæ adſcripti, qui ex omnium conſenſione non ſunt proprie in Hierarchia Principes. Non poſſunt autem conſtitui iuxta D. Thomam ſupra laudatum, in ſacro principatu per delegationem ad e-

xer-

xercitia Hierarchica, ad concionandum ſcilicet &c. tum quia Miniſtri Hierarchici ſunt inſtitutionis divinæ, delegati autem inſtitutionis Eccleſiaſticæ, ſeu humanæ, utpote quæ pendet omnino a voluntate Prælatorum, qui ſine ullo præiudicio ordinis hierarchici eam æque denegare poſſunt Religioſis, ac Presbyteris Laicis: tum quia delegatus non Principem agit, ſed dumtaxat exequitur Principis mandatum.

Dixi Principatum non competere Religioſis Sacerdotibus *niſi imperfecte*, *& ſecundum quid*; quia Sacerdos quilibet (niſi ob crimen fuerit ſuſpenſus) ius habet offerendi Sacrificium, in quo pro populo mediatoris munus exercet apud Deum, impartitur benedictionem adſtantibus, nec non, ſi opus ſit, etiam ſacram diſtribuit Synaxim, quæ munia aliqualem habent rationem hierarchiæ, & quamdam præſtantiam arguunt in benedicente; non ſupponunt tamen in Sacerdote, qui non eſt Paſtor, completum, perfectumque Principatum, cum careat ſubditis, quibus præſit, & imperare poſſit.

Dices. Sacerdotes Regulares ſunt magis, quam Parochi, ſimiles 72. Diſcipulis, qui ab initio ſub Apoſtolis & eorum ſucceſſoribus in ſecundo ordine functiones Hierarchicas exercebant; ſunt enim ſimiles in vivendi ratione a Chriſto eiſdem Diſcipulis præſcripta. Igitur magis quam Parochi, ſeu Clerici ſæculares, qui a priſtina regula deſcivere, ſunt 72. Diſcipulorum ſucceſſores, & agnoſcendi in Eccleſiaſtica hierarchia inter initiantes.

Reſp. Religioſi Sacerdotes magis ſimiles ſunt quam Parochi 72. Diſcipulis, diſtinguo; quoad vitæ inſtitutum, tranſeat; quoad vocationem ad exercendos actus hierarchicos, nego anteced. Nam ipſorum non eſt alios ad Deum adducere, ſed ſtudere tantum perfectioni adipiſcendæ ſub cura Epiſcoporum.

Dixi *tranſeat*. Nam licet 72. Diſcipuli paupertatem maxime coluerint, probari tamen non poſſunt Monachorum vota emiſiſſe; *non enim perfectio chriſtianæ vitæ*, docet D. Thom. 2. 2. q. 185 art. 6. ad 1. *conſiſtit eſſentialiter in voluntaria paupertate, ſed voluntaria paupertas inſtrumentaliter operatur ad perfectionem vitæ; unde non oportet, quod ubi maior paupertas eſt, ibi ſit maior perfectio; quinimmo poteſt eſſe ſumma perfectio cum magna opulentia; nam Abraham cui dictum eſt Gen.* 17. ambula coram me & eſto perfectus, *legitur fuiſſe dives*.

Inſtabis 1. Multi Ordines, ut ſunt Ordines Regularium Mendicantium, inſtituti ſunt ad officia hierarchica obeunda. Igitur Religioſi Sacerdotes eiuſmodi Ordinum ex ſuo ſtatu principatum, æque ac Parochi, obtinent in Eccleſiaſtica hierarchia.

Reſp. huiuſmodi Ordines inſtitutos eſſe ad officia hierarchica obeunda, ſolummodo tamen ubi, & quando ad ea ab Epiſcopis vocarentur, aut delegarentur, non vero ut ſuo iure poſſent illa exercere, ſicuti Parochi; immo ii Religioſi nec ordinari, nec ad officia Eccleſiaſtica delegari debent, niſi ſuorum Superiorum accedente conſenſu, ut habetur 16. q. 1. cap. *Cum Monachi*, & cap. *Cum pro utilitate*. Ex quo clare evincitur, eiuſmodi Religioſos per delegationem non amittere ſubiectionis ſtatum.

Inſtabis 2. Generales Miniſtri Ordinum Religioſorum ſubditos regunt cum ea iuriſdictionis poteſtate, qua Epiſcopi ſuos Diœceſanos. Nam iis imperant, cenſuris, ubi opus eſt, inobedientes percellunt, pœnitentes abſolvunt, immo & Sacerdotes approbant, ac delegant ad audiendas eorum Confeſſiones. Igitur ſaltem ſub illo reſpectu Superiores Religioſorum Ordinum ſacrum principatum exercent, non ſecus ac Epiſcopi.

Reſp. Generales Ordinum, ſeu Miniſtros regere ſuos ſubditos ex privilegio, ex quo etiam in Conciliis Œcumenicis Generales Miniſtri ferunt ſuffragium, non vero auctoritate a Chriſto inſtituta, & eorum ſtatui ex officio annexa. Latum igitur eſt diſcrimen inter Religioſum electum ad officium Generalis, vel Provincialis Miniſtri, & Epiſcopum, aut Parochum aſſumptum ad regimen Eccleſiæ. Poteſtas enim iuriſdictionis in Epiſcopo, & Parocho eſt a Chriſto quoad primariam inſtitutionem. Regit ille Diœceſim, iſte Parochiam, & uterque auctoritate, ſeu iuriſdictione a Deo accepta, & ab eius ſtatu indivulſa, quamvis ob aliquod facinus poſſit uterque aliquando ab exercitio ſuſpendi. Ex oppoſito vero officium Miniſtri Generalis, & Provincialis nec eſt inſtitutum a Deo, ſed ab Eccleſia, nec poteſtas ligandi & ſolvendi eſt illi officio neceſſario coniuncta. Etenim præter Monialium monaſteria, quæ ab uno capite reguntur ſine facultate ligandi, & ſolvendi, ac Confeſſarios approbandi, (quia cum tale caput ſit muliebre, incapax eſt ſacri Ordinis, & proinde incapax utriuſque clavium iuriſdictionis, quæ profluit a Sacro Ordine.) ſunt etiam plures Religioſi Ordines virorum, ut Militum Hieroſolymitanorum, Fratrum charitatis, quorum ſupremus Miniſter, utpote Laicus, non vero Sacer-

cerdos, caret tam ampla poteſtate. Gaudent vero Miniſtri Generales Religioſorum Ordinum tanta in ſuos ſubditos auctoritate ex privilegio, quod ob graviores cauſſas neceſſe fuit eiſdem ab Eccleſia concedi. Nam cum illi ordines per diverſa Regna, & Provincias diffuſi ſint, unitas & coniunctio membrorum cum capite in iis vix ſervari poſſet, ſi ab Ordinariis locorum regerentur, utpote qui extra fines reſpectivæ ſingulorum Diœceſis ſuam auctoritatem iuriſdictionemque non extendant; idcirco viſum fuit magis expedire pro bono regimine eorumdem Ordinum, ut Epiſcopi in Superiores huiuſmodi Congregationum omnem curam, & ſollicitudinem refunderent, cum iuriſdictione, & poteſtate tamquam Epiſcopali delegandi ad ſuorum ſubditorum Confeſſiones excipiendas. Verum illi Superiores non propterea exuerunt ſubiectionem, quam in Profeſſione ſolemniter voverunt; quia ex D. Thoma 2. 2. q. 186. art. 5. ad 3. ſubiectio Religioſorum principaliter attenditur ad Epiſcopos, ſicuti perficiendorum ad perficientes.

Religioſi tamen, ſi ad munus Epiſcopale aut Parochiale aſſumantur, ſunt perfecte in Ordine Hierarchico. Etenim cum in hoc caſu ponantur in eo gradu ac ſtatu, quem inſtituit Chriſtus Dominus pro regimine ſuæ Eccleſiæ, qualis eſt ſtatus ſeu gradus Epiſcopi, & Parochi, æque ac Epiſcopi & Parochi ſæculares ordinatione divina præſunt ſubditis, & poteſtate ordinaria eos purgant, illuminant, ac perficiunt, & quidem felicius ſi meliores ex ipſis eligantur, ut vult S. Auguſtinus.

Dices. Religioſi ſunt in ſtatu ſubiectionis; ſubiectio vero opponitur principatui. Igitur Religioſi aſſumi non poſſunt ad dignitates Hierarchicas.

Reſp. Religioſos eſſe in ſtatu ſubiectionis ad perfectionem adipiſcendam, non ſecus ac diſcipulus ad ſcientiam acquirendam, qua acquiſita evadere poteſt Magiſter; non eſſe vero in ſtatu ſubiectionis ſervilis, cuiuſmodi eſt ſubiectio mancipiorum; & hæc poſtrema eſt ſubiectio oppoſita principatui, non vero ſubiectio Tyronis, & diſcipuli, cum huiuſmodi ſubiectio diſponat ad magiſterium. Hanc reſponſionem explicat egregie S. Thom. 2. 2 q. 185. art. 8. His vero explentur quæ ad ordinem Hierarchicum ſpectant, cuius primus gradus eſt ex tribus unde conſtituitur Eccleſiaſtica Hierarchia, iuxta eius definitionem ſupra allatam. *Hierarchia eſt ſacer Ordo, ſcientia, & actio*. Examinandæ ſuperſunt reliquæ duæ ſacræ hierarchiæ partes, *ſcientia* ſcilicet & *actio*: & primo agemus de ſcientia, ſine qua Ordo eſt inutilis.

§. IX.

De Scientia & aliis chariſmatibus ad Hierarchiam requiſitis.

In definitione ſupra allata Eccleſiaſticæ hiærarchiæ, ab eiuſdem Auctore ad Scientiam reducuntur omnia alia chariſmata, eo ſenſu quo Apoſtolus Rom. 3. iuſtificationem omniaque gratiarum dona tribuit fidei, non illi tamen quæ effingitur a Novatoribus, ideſt ſimplici fiduciæ in divinis promiſſis, ſed fidei quæ per charitatem operatur; nempe ſcientia in hierarchia exquiritur non quæ inflet, ſed quæ per charitatem inferiores ædificet, eoſque ſimul illuminet, ac divino incendat amore. Sic Auctor *Eccleſiaſt. Hierarch.* cap. 1. & S. Bernard. ait ſerm. in Nativit. S. Ioan. Baptiſt. *eſt tantum ardere parum; ardere & lucere perfectum.* Itaque amor Dei primum locum obtinet inter hierarchiæ chariſmata. Verum cum cognitio ordine naturæ amorem præcedat, prius agendum eſt de ſcientia, poſtea de charitate.

Nulla occurrere poteſt dubitatio de abſoluta ſcientiæ neceſſitate ad rite, & recte hierarchicas functiones exercendas, cum ſine ſcientia ſecundum Hugonem Victorinum, & actio reprehenſibilis ſit, & ordo inutilis. Certum eſt pariter, quod ignorantia ſit irregularitas, ſupra quam nulla ab Eccleſiaſtica poteſtate concedi poteſt diſpenſatio, eo quia talis irregularitas ſit de iure divino, ut patet ex Oſea; *Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te ne ſacerdotio fungaris mihi*. Et Matthæi 23. maledicit Chriſtus imperitis, qui ſe intrudunt ad hierarchica officia: *Væ vobis*, inquit, *duces cæci*; & cap. 15. extremam iis ruinam prænuntiat: *cæcus autem ſi cæco ducatum præſtet, ambo in foveam cadunt*. Difficultas autem quæ in hoc negotio oriri poteſt, eſt circa qualitatem quantitatemque ſcientiæ requiſitæ ad functiones hierarchicas rite peragendas. Unde

Cum Hierarchiæ ſcopus ſit ſubditos ad Deum adducere, eoſque veluti deificare; *eſt autem hæc deificatio* (ait Auct. *Eccl. Hierarc.* cap. 1.) *ſcilicet Dei quædam quoad fieri poteſt aſſimilatio unioque*, ex munere ipſo Hierarcharum manifeſtiſſime colligitur, quæ & quanta in ipſis ſcientia requiratur.

tur. Horum enim officium ſeu actus eſt ſubditos purgare, illuminare, & perficere. Purgantur porro ſubditi tollendo ab illis ignorantiam, errorem, labemque peccati. Ab his defectibus purgati, ſeu mundati illuminantur docendo eos ſublimiora, nempe quæ ſit noſtrorum myſteriorum, puta Euchariſtiæ, & prout Sacrificium, & prout Sacramentum, virtus, & excellentia; quam eximia dona ſint gratia ſanctificans, ſpiritus Chriſti communicatio, ex quibus fontibus procedere debent iuſtorum opera. Ita illuminati perficiuntur, & hic actus eſt proprium Epiſcoporum munus, & officium, qui cum conferant Sacramenta Confirmationis, & Ordinis, demonſtrare debent excellentiorem viam iis, qui huiuſmodi Sacramentis initiandi, vel iam initiati ſunt. Hierarca igitur purgare non poterit ſubditos a legis ignorantia, ac a peccato, quo prævaricati ſunt legem, niſi ipſe prius noverit legem; quia per legem cognitio peccati acquiritur, utpote quod non aliud ſit quam ipſius legis tranſgreſſio; *Peccatum non cognovi* (ait Apoſt. Rom. 7.) *niſi per legem; nam concupiſcentiam neſciebam, niſi lex diceret; non concupiſces*.

Quare neceſſe eſt ut ſciat legem Evangelicam, & quia ut ait Apoſt. 2. ad Timoth. cap. 3. *Omnis ſcriptura divinitus inſpirata utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad erudiendum in iuſtitia, ut perfectus ſit homo Dei ad omne opus bonum inſtructus*; & quia Deus univerſum orbem iudicabit ſecundum Evangelium ex eodem Apoſtol. Rom. 2. Cum autem indocti, & mundani Scripturas ſacras depravent, & ad ſua deſideria detorqueant 2. Petri cap. 3., ne ſubditi trahantur, & ſeducantur errore inſipientium, ſumat Hierarca ſacrarum ſcripturarum interpretationem, tum ex SS. Canonibus, tum ex Sanctorum PP. ſcriptis: *Noſtræ hierarchiæ ſubſtantia* (ait Concil. Nicenum II. cap. 2.) *ſunt eloquia divinitus tradita, divinarum Scripturarum ſcilicet ſcientia*. Hinc cap. *Cum ignorantia* diſt. 30. habetur; *Sciant ergo Sacerdotes Scripturas Sanctas, & Canones*. Nam Paſtor eſt Angelus, ſeu nuntius Domini exercituum Malach. cap. 2. & ad hoc miſſus, ut verba Dei, non ſua, aut alterius hominis, ad plebem deferat, ita ut audiatur ſermo eius non ut verbum hominum, ſed ut verbum Dei, cui contradicere nefas facile ſubditi iudicant.

Videat ergo unuſquiſque quam effugiendi ſint Theologi illi morales, qui in ſuis libris ſtabiliunt doctrinam morum ratiunculis & argumentis veriſimilibus, ne fere dicam ſophiſticis, vixque divinarum Scripturarum mentionem faciunt, niſi earum ſenſum ad præconceptas opiniones deflectant. Morales enim concluſiones, ſicuti Fidei dogmata, repetendæ ſunt a Sacris Scripturis, Canonibus Eccleſiæ, & ſcriptis Sanctorum Patrum. Cum autem præter divinam legem ſint etiam leges humanæ, tum Eccleſiaſticæ, tum Civiles, eorum quoque notitia eſt maxime neceſſaria viris hierarchicis, cum liberius, ac frequentius in eas peccent ſubditi aliorum exemplis illecti, & ſeducti; & huiuſcemodi leges ut plurimum reſpiciunt particularem hominum ſtatum, & conditionem, nempe vel non Clericos, vel Nobiles locorum Dominos, & Magiſtratus, vel Mercatores, vel Artifices &c.

Hæc autem ſcientia, cuius doctrina ſubditi purgentur, quatenus per inſtructiones, monita, & exhortationes expellitur eorum ignorantia, fugantur errores, & ſordes peccatorum mediante pœnitentia eluuntur, dicitur ab Apoſtolo Hebr. 6. *inchoatio ſermonis*; cum inde incipiat actio hierarchica; Nam in ordine Hierarchico, non ſecus ac arva a noxiis herbis per agricolas purgantur, ut in his utilia grana ferantur; purgantur ſubditi a vitiis, ut illuminentur, ut perficiantur, ſeu per virtuoſam vitam intime Deo uniantur, ac, ut loquar cum Auctore *Eccleſiaſt. Hierarch.* quodammodo deificentur. Et hic eſt ſcopus, ad quem hæc ſcientia tendere debet.

Hæc igitur ſecunda actio hierarchica eſt longe priore excellentior, nempe ſubditos iam a vitiis purgatos illuminare. Tunc autem ſubditi illuminantur, quando hierarca, ſeu ſacer Paſtor illos inſtruit, ac incitat ad Chriſtianas virtutes colendas, docet quæ ſint eorum officia, quantum illæ a philoſophicis virtutibus ſint diſſitæ; quommodo ab amore proprio cavendum ſit, ab innatis ſuperbia, & cupiditate, quæ ſæpe ſæpius ſub velamine pietatis animum noſtrum decipiunt & occupant, ut notat D. Gregorius: *ſæpe opus noſtrum cauſſa damnationis eſt, quod profectus putatur eſſe virtutis*.

Poſtquam vero ſubditi ita illuminati ſunt, ac in virtute ordinati, ſequitur tertia actio hierarchica, in qua totus eſt Hierarca ut illos perficiat in cognitione, & amore Dei, ac conducat ad intimam Dei unionem.

Nemo tamen ad tam ſublime magiſterium aptus eſſe poteſt, niſi ipſe illuminatus ſit, & perfectus. Nequit enim ſpeculum radios Solis per reflexionem tranſmittere, niſi eos in

in ſe collegerit. Hæc ſcientia, quæ requiritur in Eccleſiaſtico hierarca, eſt ſplendor virtutis, ac præſertim amoris. Hinc Auctor libri de *cœleſti Hirarch.* cap. 3. admonet Hierarcam Paſtorem, ut cooperator exiſtat huiuſce perfectionis in ſuo grege per proprium in ipſo relucens ſuæ pietatis exemplum; *Divinamque*, ait, *in ſemetipſo demonſtret operationem, quoad poteſt, elucentem*. Perfectio autem ſcientiæ, quæ requiritur in Hierarca, intelligenda eſt non *ſimpliciter*, quæ eſt propria ſolius patriæ; ſed *ſecundum quid* tantum, non ſecus ac charitas, ſicut antea dictum eſt; ac proinde ſicuti in charitate, ita in ſcientia ſalutis, ſeu hierarchica, ſemper de die in diem proficiendum eſt, ideſt non debet eſſe contentus didiciſſe ab infantia ſacras Litteras, eaſque excoluiſſe; ſed ut præcepit Apoſtolus Timotheo 1. Timoth. 4. eidem ſtudio ſacrarum Litterarum ſemper attendere debet: & ipſemet Apoſtolus etiam poſt ſuum raptum ad tertium cœlum lectionem librorum ſenex, & morti proximus frequentabat, ut ait 2. ad Timoth. c. 4. Quam igitur horrendum non erit, plane rudes eſſe ſacrarum Litterarum eos, qui vix ullam dant illis operam, ex quo Sacerdotio initiati ſunt ac animarum regimini, quarum ſalutem enixe & ſapienter operari tenentur? Hinc advertit D. Thomas, diſcipulum, qui ad Magiſterium pervenit, magis etiam quam ante, lectioni, & præſertim meditationi ſacrarum Litterarum incumbere debere.

§. X.

De gradu perfectionis, quo Hierarca tam multa & ſublimia ſcire teneatur.

Circa gradum ſcientiæ divinarum rerum, quo callere debeat hierarca, loquitur Gloſſa in cap. *cum nobis*. Verum norandum eſt duplicem eſſe huius ſcientiæ gradum, unum ſcilicet eminentem, alterum competentem. Tunc ſcientia eſt in gradu eminenti, quando hierarca ita ſcit quæ ſunt ſui officii, ut firmis argumentis adverſus refractarios ea confirmare valeat, & ſubditorum dubia occurrentia ſolvere. Competens vero ea cenſetur, qua inſtructus habet elementa & univerſalia principia regiminis, in quo qui poſitus eſt ex illis in facilibus concluſiones infert ad praxim, in difficilioribus autem hæſitat num generalis regula, quæ ipſi innoteſcit, ſingulari, quam tractat materiæ debeat applicari, ac proinde errandi periculum proſpiciens ſapientiores conſulit, & eorumdem ſcientiam quodammodo propriam ſibi reddit. De utraqne hac ſcientia agens Gloſſa cit. cap. *cum nobis* tit. *de elect.* ita definit: *Eminens ſcientia bene eſt deſideranda in Prælatis, nempe ſupremo Sacerdote, ſcilicet Pontifice & Epiſcopo; competens eſt toleranda. Deſideranda eminens ſcientia* in ſupremo Sacerdote, quia inferiores in calibus obſcuris & difficilibus ad eos recurrere ſolent ac debent, puta Epiſcopi ad Papam, Parochi ad Epiſcopum. *Scientia vero competens dicitur toleranda, & toleranda in inferiore hierarca*, nempe Parocho, utpote qui ſic comparatus ſubditos prudenter regere poſſit, & ad ſcopum hierarchiæ tuto deducere, ubique proprio lucens lumine in facilioribus, in difficilioribus lumine alieno, nempe ſapientiorum, quibus ex animo coniungitur. Qui igitur dubitat, non eſt cæcus, nec prorſus ignarus. Videt quidem licet non clare, & fere per caliginem quid ferat ius commune, quid generatim ſtatuant leges v. g. circa contractus, *quid* & quotuplex ſit uſura, ſimonia, irregularitas, quæ & quot matrimonii impedimenta: non videt autem an leges ſe extendant ad rem illam individuam quam tractat: ſingulares enim circumſtantiæ ipſi pariunt obſcuritatem. Hinc talis animi fluctuatio ipſum impellunt ad ſapientiorem recurrere. E contra tamen ignari univerſalium principiorum diſciplinæ hierarchicæ nulla exagitantur difficultate, omnia in praxi plana & expedita in quavis materia, etiam ex difficilioribus, ipſis videntur, ac ideo intrepide pro libidine, & captioſe definiunt, ſubditos non purgant, ſed ſordes eorum operiunt, non perficiunt, ſed in foveam incaute coniiciunt.

§. XI.

De gradu ſanctitatis requiſito in Hierarca.

Hic non agitur, num ſanctitas eſſe debeat in Hierarca, ut ſua munia valide exerceat, cum ex iam dictis agendo de Sacramentis in genere conſtet, fidem, ac probitatem miniſtri non requiri ad valide Sacramentum conficiendum: unde multo minus ſuſpicari poteſt, num ad alia fungenda exigatur; ſed ſolummodo agitur ac inquiritur, num ſanctitas hierarchæ requiratur, ut ſubditi laudabiliter regantur, & a labe peccati expurgati per virturum exercitia perducantur ad hierarchiæ finem, qui, ut diximus, eſt intima cum Deo coniunctio. His præmiſſis.

Ma-

Maior perfectio requiritur in Prælatis, quam in Religioſis, & patet ex Scriptura Ioan. 10. ubi lex paſtoribus imponitur, ut animam pro ovibus ponant, dum cæteris fidelibus, ſicuti etiam Religioſis, non plus præcipitur, quam ut proximos ſuos diligant ſicuti ſemetipſos: *Bonus paſtor*, ait Chriſtus *animam ſuam ponit pro ovibus ſuis*. Item ex SS. Patribus. S. Chryſoſt. lib. 6. *de Sacerd.* ait: *Si quis mihi proponeret optionem, ubi mallem placere: in officio Sacerdotali, an in ſolitudine Monachorum? ſine comparatione eligerem illud quod prius dixi*. Et S. Aug. ep. 60. alias 76. ad Aurelium, *cum* (inquit) *aliquando etiam bonus monachus vix bonum clericum faciat*. Ratione quoque confirmat D. Th. 2. 2. noſtram reflexionem, quia nobilius & perfectius eſt dare quam accipere, agere quam pati. Monachorum vero ſtatus eſt ad accipienda divina ex cap. 6 *Eccleſiaſt. hierarchiæ*. Prælati vero ſe habent ut monachorum perfectores. Igitur Prælati ex ſtatu ſuo Religioſis perfectiores eſſe debent.

§. XII.

De actibus hierarchicis.

Hierarchia eccleſiaſtica, ut antea iam vidimus, tota occupatur ad ſubditos purgandos, illuminandos & perficiendos. Et de actibus, quibus hanc ſuam explet curam ac ſolicitudinem, multa diximus, prout ex ſola charitate & manſuetudine dociles ſubditos excolit docendo, exhortando, verbum Dei prædicando &c. Videndum vero remanet, num huius hierarchiæ poteſtas huiuſcemodi tantum actus exercere poſſit & debeat; an vero ius habeat exercendi etiam actus imperii, & vindicativæ iuſtitiæ & auctoritatis, contumaces puniendo, eoſque ut chriſtianam ſervent diſciplinam compellendo pœnis eccleſiaſticis, quæ cenſuræ appellantur: & circa hoc verſatur gravis controverſia inter Catholicos & Novatores, qui cum reducant omnes actus hierarchicos ad ſolam verbi Dei prædicationem, ac doceant, paſtores ligare vel ſolvere quatenus ſacra concione vel terrent incredulos iudiciorum Dei comminatione, vel fideles recreant ſpe divinarum promiſſionum, negant Eccleſiam ferre poſſe cenſuras in eo ſenſu, quo hoc nomine utitur Eccleſia, pro pœna ſcilicet & punitione. Admittunt ipſi quidem ſpeciem quamdam ac larvam excommunicationis uti neceſſariam ad tuendam diſciplinam, ſed contendunt, nullum habere ſpiritualem effectum. Catholici vero omnes ſentiunt ac credunt, Eccleſiam accepiſſe a Chriſto Domino poteſtatem ferendi cenſuras, quæ non ſunt tantum pœnæ externæ, ſed internæ quoque & ſpirituales, ut habetur Matthæi 16. ubi ita Chriſtus ait Petro: *Tibi dabo claves Regni cœlorum, & quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis*. Ubi nomine clavium intelligitur ſuprema poteſtas regendi Eccleſiam, ut alias diximus, ac proinde poteſtas clavium latius patet, quam poteſtas remittendi & retinendi peccata, utpote quæ ſe extendat ad leges ferendas, controverſias in materia fidei & morum dirimendas ac terminandas, ad diſpenſandum in votis, ac denique ad pœnas in contumaces decernendas. Et hæc poteſtas omnino neceſſaria eſt ad Eccleſiam regendam. Quare poteſtas, quam Chriſtus hic Petro promiſit, non eſt limitanda ad pœnas exteriores, quæ ligant ſolum in terra, & cum morte ſolvuntur; ſed, ut conſtat ex verbis ipſiuſmet Chriſti Domini, ad internas etiam, & ſpirituales extenditur, quæ perſeverant etiam poſt mortem, quia ligant in cœlis quoque, nempe apud Deum, ut ex allegato textu: *Erit ligatum & in cœlis*. Hæc obiter dicta ſint prout hic opus erat ad ſignandum, hunc actum quoque pertinere ad eccleſiaſticam hierarchiam, cum cæteroquin hoc fuſius explanare remittamus ſuo loco, nempe in tractatu *de Cenſuris*.

§. XIII.

De diſpoſitionibus ad ſacros Ordines.

Si ſecundum cuiuſque Sacramenti conditionem, ob eorum ſanctitatem & excellentiam neceſſe eſt ut ea ſuſcepturus cum his animi diſpoſitionibus accedat, quibus digne, & cum reverentia debita tam eximiis donis ac myſteriis, & cum ſpirituali ſuo profectu ſuſcipiat; procul dubio maxime ad hæc præmittenda urgetur, qui inter ſacros Eccleſiæ miniſtros cooptari deſiderat. Et quod principaliter ac præcipue in hoc attendi debet, eſt eius vocatio, quæ nonniſi cœleſtis & divina eſſe debet.

Vocatio autem ad ſtatum Sacerdotalem dupliciter ſpectanda eſt, ſcilicet in intentione, & decreto Dei, & in executione ac effectibus. Vocatio equidem ſe habet ad Providentiam ſicut ſpecies ad genus, ſub quo continetur. Providentia porro in genere ſpectari poteſt in Dei mente, prout ab æterno rebus ſingulis in tempore producen-

dis

dis ſingulos fines ſtatuit, rationeſque ordinavit ac media, quibus unaquæque fini ſuo congrueret, & ad illum ſuaviter dirigeretur; non ſecus ac artifex, puta architectus domus, quam ædificare intendit, prius in mente omnes ædificii partes conficit ac deſignat, & poſtea dat manus ad opus, & ſecundum illud exemplar domum conficit. Deus igitur, qui omnia operatur ſecundum imperſcrutabile conſilium voluntatis ſuæ, quos in tempore ad ſacrum Ordinis miniſterium vocavit, ab æterno in eius mente, ideſt ante mundi conſtitutionem in Chriſto elegit, ut eſſent ſancti & immaculati in conſpectu eius per gratiam ſuam ipſis ab æterno præparatam, & in tempore conferendam ad ſacra officia rite obeunda. Hæc eſt vocatio ſacrorum miniſtrorum in divina intentione independenter a cuiuſcumque creaturæ meritis. Hanc electionem exequitur Deus in tempore per miniſterium paſtorum, & actu, ac de facto ſacris addicit officiis, quos ab æterno ad illa elegit. Et hæc eſt vocatio, quæ priorem præſupponit, & dicitur vocatio miniſterialis, & exterior. Hic autem loquimur de vocatione in intentione, ſeu de electione divina eorum, qui ſtatum adeunt clericalem.

§. XIV.

De neceſſitate vocationis divinæ ad Ordines ſuſcipiendos, & ad eorum functiones rite obeundas.

Neceſſitatem divinæ vocationis in iis, qui ſacris initiari aſpirant Ordinibus, nimis apertiſſime exponunt ac demonſtrant divina Scripturarum teſtimonia: Et inter alia permulta illud præcipue Ioannis 10. ubi ſic habetur: *Amen amen dico vobis, qui non intrat per oſtium in ovile ovium, ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt & latro.* Quid vero ſit illud oſtium, per quod intrare neceſſe ſit, explicatur verſ. 7. eiuſd. cap. ubi Chriſtus Dominus clare indicat, ac figuram aperit, dum advertit, ſeipſum eſſe illud oſtium, per quod legitime ingredi queat ad ſacra Eccleſiæ miniſteria, per quæ grex Chriſti, ideſt populus fidelis regitur, gubernatur, & paſcitur: *Amen amen dico vobis: ego ſum oſtium*, & verſ. 9. ſubiungit: *Per me ſi quis introierit, ſalvabitur.* Furtive igitur, ex ſententia Chriſti Domini, tamquam latro, non ut legitimus paſtor ingreditur per ſacros Ordines in Eccleſiam, qui talem ſtatum non aſſumit ex divina vocatione, cum ad ipſum ſpectet miniſtros ſuæ Eccleſiæ eligere, ut ipſe ſuis Apoſtolis ait: *Ego elegi vos, non vos elegiſtis me.* Cum autem latro non ingrediatur in ovile *niſi ut mactet & perdat oves*, ſicuti cap. eod. advertit Chriſtus Dominus; hinc ex huiuſcemodi illegitimis miniſtris multa ſæpe ſæpius patitur in ſuis membris, ſcilicet ſuis fidelibus Eccleſia gravia incommoda, non ſecus ac in Synagoga, quæ figura erat Eccleſiæ, non raro contigit, ut Ierem. cap. 23. ubi Deus paſtoribus ab ipſo non vocatis nec miſſis mala omnia imputat: *Non mittebam prophetas*, inquit, *& ipſi currebant ... ſi ſtetiſſent in conſilio meo, & nota feciſſent verba mea populo meo, avertiſſem utique* (græca, chaldæa, & latina verſio habent, *divertiſſem*) *eos a via mala ... propterea ecce ego ad prophetas, ait Dominus* (hoc eſt iram meam convertam in prophetas illos) *qui furantur verba mea unuſquiſque a proximo ſuo*; (ideſt verba, quæ poſui in ore eorum quos miſi, ſurripiunt) ad hos enim pertinet ea ad plebem renunciare. Unde merito furti arguuntur, qui a Deo non vocati docent ex ſacris ſuggeſtis quæ collegerunt ex divinis Scripturis & SS. Patrum libris, ac audacter aſſumunt linguas ſuas. Confirmat æque evidenter neceſſitatem huius vocationis Apoſtolus Hebræorum 5. *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur a Deo tamquam Aaron: Sic nec Chriſtus ſeipſum clarificavit, ut Pontifex fieret; ſed qui locutus eſt ad eum: Filius meus es tu.* Unde cum Aaron fuerit primus legis Moſaycæ Sacerdos, & figura Sacerdotii legis Evangelicæ; ſic Chriſtus primus eſt & ſummus legis gratiæ Pontifex, & ambo a Deo ad Sacerdotium electi fuerunt, immo in lege veteri deſignavit Dominus etiam Tribum Levi, quæ ſola ius haberet & ſucceſſionem in Sacerdotio, & aliis ſacris Tabernaculi miniſteriis. Manifeſtiſſime exponit D. Paulus divinam ordinationem circa ſacros Eccleſiæ miniſtros, nempe quod ad hæc miniſteria legitime accedere nequeant, niſi qui ad illa a Deo vocati ſint, ſicuti Aaron Sacerdos veteris Legis, Chriſtus Dominus Pontifex legis novæ; unde ubi non adſit divina vocatio, nulla quævis alia dos, ſive ſcientiæ, ſive probitatis aptum reddere quemquam poteſt, ut digne, liciteque illa ſuſcipiat. Mitiſſimus omnium & digniſſimus ſummo pontificatu erat Moyſes; ab illo tamen fuit excluſus. Ioſeph Barſabas, qui ob eximiam ipſius iuſtitiam & ſanctitatem *iuſtus* cognominabatur, & ideo creditus ab Apoſtolis dignus Apoſtolatu, non fuit electus; immo

ipſe

Digitized by Google

ipſe Chriſtus Dominus, quamvis fons omnis iuſtitiæ & ſanctitatis, gloriam Sacerdotii non obtinuit, niſi quia Pater ad illam dignitatem ipſum extulit. Et hoc probat etiam SS. Patrum auctoritas, inter quos S. Cyprianus Epiſt. 52. de S. Cornelio ſic ſcribit: *Factus eſt Epiſcopus Dei, & Chriſti eius iudicio de clericorum pene omnium teſtimonio*. S. Leo ſerm. 2. in anniverſ. ſuæ aſſumptionis, S. Bernardus, ſeu auctor tract. *de vita & moribus clericor.* cap. 5.

Hæc veritas patet etiam ex multiplici ratione, videlicet quia ſe ingerens non vocatus graviter lædit ſupremam Dei auctoritatem, & imperium. Cum enim eccleſia ſit domus Dei, ad ipſum ſpectat diſtribuere officia, dignitates, & honorum gradus, prout ipſe vult, ut Ephſ. 4. *Ipſe dedit quoſdam quidem apoſtolos, quoſdam autem prophetas, alios vero evangeliſtas* &c. Et equidem plane regem graviter offenderet, qui zelo etiam publici boni ſine regis placito principatum militiæ uſurparet, rempublicam vellet adminiſtrare, civibus præſumeret decernere. Inſuper qui non vocatur a Deo ad Sacerdotalem ſtatum, is ad illum eſt prorſus ineptus, utpote ad alium finem & uſum deſignatus. Supremus enim Conditor omnem ſuam creaturam loco & uſui aptavit, ad quem ab æterno in eius mente illam deſtinaverat: *Ecce ſicuti lutum in manu figuli*, ait Dominus Ierem. 18. *ita & vos in manu mea*. Igitur ſicuti vas non inſervit niſi uſui, ad quem artifex illud condidit, & membrum unum corporis non poteſt inſervire ad opus quod proprium eſt alterius membri, ut caput ad ambulandum, oculus ad audiendum; ſic nec homo ad officia præſtanda, ad quæ non eſt inſtitutus. *Unuſquiſque*, ait Apoſtolus 1. Corinth. 7. *proprium donum habet a Deo, alius quidem ſic, alius vero ſic*; ut ſcilicet congruit fini quem intendit eius Conditor.

Præterea ex Dei vocatione tanquam ex fonte pendet gratiarum ſeries cuiuſque ſtatus propria. Nam ut ait D. Th. in ſupplem. q. 35. artic. 1. *Quaſcumque cauſas aliquibus effectibus præfecit, dedit illis virtutes ad effectus eoſdem producendos*. Hinc S. Leo ſerm. 1. in die ſuæ aſſumptionis ait: *Qui mihi honoris eſt auctor, ipſe mihi fiet adminiſtrationis adiutor. Et ne ſub magnitudine gratiæ ſuccumbat infirmus, dabit virtutem qui contulit dignitatem*. Ubi igitur deeſt Dei vocatio, idem eſt ac ſi deficiat fundamentum, quo ædificium niti debet; radix per quam trahit arbor ſuccum & alimentum: nam illum, quem Deus non vocavit, gratia ſua non movet nec adiuvat, ut perſpicuum eſt, cum hic ut latro aſcendat aliunde, & non per oſtium, ut Dominus, vel ut paſtor ad Dominum ovium accitus & conductus. Verum ſi gratia divinæ vocationis valde neceſſaria eſt ad quodlibet vitæ genus naturalis ordinis, multo magis neceſſaria erit ad ea, quæ ſunt ordinis ſupernaturalis, cuiuſmodi ſunt Sacerdotalia munia, quæ cum tanti ſint ponderis angelicis humeris formidandi, nemo ad ipſa exequenda ut oportet eſt idoneus, quantumvis fulgeat naturæ dotibus, ſapientia, & virtutibus, immo etiam ſanctitate, niſi divinæ virtute gratiæ, quæ profecto deficit, ſi deſit vocatio, quæ eſt radix, a qua trahitur gratia Sacerdotalis: *Sufficientia noſtra ex Deo eſt*, ait Apoſt. 2. Corint. 3. *qui idoneos non fecit miniſtros novi Teſtamenti*. Hinc factum eſt, quod tot ſanctiſſimi viri, ut Gregorii Nazianzenus & Magnus, licet quæſiti & impulſi ad Sacerdotalia munia, tamdiu fortiter reſtiterunt, ac a clericali honore fugerunt, donec divina vocatio ipſis innotuit. Dixi *donec divina vocatio ipſis innotuit*: nam ſi laudabilis humilitas, chriſtiana prudentia eſt ſacerdotalem fugere dignitatem, quando timemus a Deo non vocari ad divina Sacerdotii munera; damnabilis eſt pertinacia, quando illam per ſuæ Eccleſiæ Prælatos nobis manifeſtam reddat, ſicuti monet D. Aug. ep. 48. olim 81. ad Eudoxium, & refertur q. 1. cap. 30. Et lib. *de fide, & operibus* cap. 17. *de ſervo qui abſcondit talentum quod a Domino acceperat*, exprobrat eos, *qui nolunt ſuſcipere in Eccleſia diſpenſatoris officium, deſidioſam prætendentes excuſationem, nolle ſe rationem reddere de peccatis alienis*.

§. XV.

De ſignis, quibus dignoſci poſſit divina Vocatio ad munus ſacerdotale.

Quia facilior ac ſecurior ratio aliquid dignoſcendi, ut docent Philoſophi, eſt illius cauſæ agnitio vel effectus; hinc operæ pretium eſt ut via aperiatur ad dignoſcendam ex ſignis vocationem ad clericalem ſtatum, prænotare ipſius vocationis effectus, qui triplicis generis ſunt, alii nempe ordinis naturalis, alii ſupernaturalis, quorum alii ipſum vocatum afficiunt, alii eos, ad quorum obſequium deſtinatus eſt. 1. Deus corpus & ingenium cuiuſque in ipſo utero matris effingit ad opus, ad quod illum deſignavit,

vit, cum corporis defectus & animi ſint impedimenta ad Ordines, & ſigna certiſſima, eum, qui aliquem ex his defectibus patitur, non vocari ad clerum. 2. Supernaturaliter præparat dona, ut donum perpetuæ continentiæ, & auxilia, ſine quibus vocatus non foret idoneus ſacris miniſteriis. 3 Dociles præbet ſubditos, ut audiant quem ad ipſos mittit. Sicut enim donum linguarum ita Apoſtolis fuit conceſſum, ut quodammodo ad auditores tranſiret, quatenus iſti intelligebant apoſtolos loquentes aliena lingua; ſic gratia vocationis, quæ eſt in paſtore, efficit ut ſubditi dociles ei ſe præbeant, cum alteri refragari ſoleant; *Oves illum ſequuntur*, ait Chriſtus Dominus Ioan. 10. de vero paſtore, *quia ſciunt vocem eius, alienum autem non ſequuntur... quia non noverunt vocem alienorum*. Unde ſigna divinæ vocationis triplicis ſunt generis, alia ex quibus certo colligitur quoldam a Deo non vocari ad ſtatum ſacerdotalem; alia admodum dubia, ex quibus nihil certo definiri poteſt; alia indubitata, quæ certo oſtendunt divinam vocationem.

Defectus animi duplicis generis. Signa ex quibus conſtat aliquem non eſſe a Deo vocatum, nec conditum ad munia ſacerdotalia ſunt illi defectus tum corporis tum animi, qui prorſus ineptum reddunt ad illa decenter obeunda, præſertim ſi tolli nequeant, nam ſunt irregularitates & impedimenta ad Ordines, eorumque functiones. Defectus vero animi duplicis ſunt generis, alii ingeniti, & vitia potius naturæ dicenda quam hominis, ut agreſtis indoles, animus ferox, levis & inſtabilis, mollis & ignavus, ingenium obtuſum & plumbeum nullatenus aptum ad ſcientias addiſcendas; alii ſunt morales ac voluntarii, ut ſocordia, iracundia, virulentia, & cætera peccata: quamquam iracundia & virulentia nonnunquam referenda ſint ex parte ad vitia naturæ, vixque penitus evelli valeant. Certum eſt, quod qui laborat vitiis naturæ, aut aliquo ex his, non eſt a Deo electus & conditus ad munia ſacerdotalia, utpote qui bis obeundis manifeſte ineptus ſit, nec unquam aptus evadere poſſit; quia cum hæc vitia non pendeant a voluntate, idcirco tolli nequeunt. Morales tamen animi defectus, nempe peccata, indignum quidem reddunt ſacris Ordinibus; verum quia pendent a voluntate, ac proinde corrigi poſſunt & debent, non ſtatim ex his definiendum, ſicuti ex inſanabilibus naturæ defectibus, impeditum moralibus vitiis a Deo non vocari ad Sacerdotium, ſi aliunde naturæ donis ſit inſtructus, ſcilicet optima indole, acri ingenio, & alias in hoc vitæ genus propenſus ſit: unde morales defectus in dubitationem ſolummodo inducunt, num qui illos patitur vocatus ſit, necne ad ſtatum clericalem. Quocirca moderator conſcientiæ iuvenis olim bonæ ſpei, qui poſtea ob ætatis ardorem in libidines ruerit, ex quo ſtatum clericalem, quem iam forte amplexus eſt, faſtidit, & ad ſtatum ſæcularem inclinat, ſuadebit, ut certior fieri poſſit de divina vocatione, ut ſeria pœnitentia expurget prius conſcientiam, ad ſtudia officiaque pietatis ſe convertat, & tunc facilius ac ſecurius & ipſe & Confeſſarius deprehendere poterunt vocationem, quæ in gravi morum pravitate ac perturbatione utrique difficillime innoteſcere poteſt.

Longe errant qui pro ſigno certo vocationis accipiunt flagrans & conſtans deſiderium ſuſcipiendi Ordines; quia ſi res accuratius diſcutiatur, accendi deprehenderur non a Deo, qui charitas eſt, ſed a cupiditate ut ſit ſuæ familiæ tali modo proviſum, niſi etiam alii ſtatum ſacerdotalem exoptent quia illuſtrem, omniumque aliorum maxime facilem & otioſum.

Signum vocationis moralis certum præfefert qui naturæ dotibus ſacro miniſterio convenientibus eſt inſtructus, liber ab animi defectibus ſupra recenſitis, ab omni gloria, cupiditate & terreno affectu; propenſus in eccleſiaſticam diſciplinam, ſtudioſus procurandæ gloriæ Dei & ſalutis proximi.

Num vero clerico ſtudioſo gloriæ Dei & ſalutis proximi liceat optare dignitates eccleſiaſticas, quibus charitati qua flagrat erga Deum & proximum ſatisfacere valeat, reſpondet S. Th. 2. 2. q. 185. a. 1. tria diſtinguenda eſſe in dignitatibus Eccleſiaſticis & Ordinibus hierarchicis, puta Epiſcopatum, & 1. quidem principale & finale eſt officium quod ad Dei cultum & proximi utilitatem impenditur iuxta illud Ioan. 21. *Paſce oves meas*. 2. celſitudo gradus quem principatus infert in ſubditos Lucæ 12. *Fidelis ſervus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam*. 3. quod ſe habet tanquam conſectarium, ſcilicet reverentia Epiſcopo, aut cuivis Prælato debita cum proportione ad eius dignitatem, & redditus annuatim ipſi aſſignati, de quibus Apoſtolus 1. Timoth. 5. *Qui bene præſunt preſbyteri duplici honore digni habentur*. S. Thomas de ſingulis ita ſtatuit, nempe Epiſcopale munus, & ſic quodlibet aliud hierarchicum ſecundum ſe ſpectatum, licet appetere vo-

voluntate conditionata, quia, inquit, proximis prodeſſe eſt ſecundum ſe laudabile, & virtuoſum; primatum autem honoris concupiſcere vanitas eſt: nam primatus fugientem ſe deſiderat, deſiderantem ſe fugit. Et D. Hieron. ep. 83. ad Oceanum: *Si quis*, ait, *Epiſcopatum deſiderat*, *bonum opus deſiderat*, *opus*, *non dignitatem*, *laborem*, *non delicias*.

Dixi *voluntate conditionata*, videlicet ſi idoneus ſit, & utilitas Eccleſiæ poſtulet: quod enim ab imperitis abſoluto & efficaci deſiderio ſine crimine expeti non poſſit patet, quia ſicut opus virtutis ſecundum ſe laudabile eſt exercere velle; ita temerarium eſt huiuſmodi operis obligationem aſſumere velle, cui implendo vires non ſuppetunt. Hinc S. Gregorius 1. parte *Paſtoral.* cap. 8. in illud Apoſtoli: *Qui Epiſcopatum deſiderat*, *bonum opus deſiderat*, ait: *Laudo quod quæritis*: *diſcite quod quæratis*. Quare S. Th. definit, nefas eſſe appetere ipſam principatus celſitudinem, multo magis honorem & emolumenta, quæ ſunt eius conſectaria; & ſic ſentiunt SS. Chryſoſtomus, Auguſtinus, Gregorius, quos laudat S. D. in ſuæ ſententiæ confirmationem; poſtremus quorum, ideſt Gregorius, advertit ne quis abutatur verbis illis Apoſtoli: *Si quis Epiſcopatum deſiderat*, *bonum opus deſiderat*.

§. XVI.

De peccato illius, qui bonorum, & commodorum cupiditate ad Sacerdotium aſpirat.

Deſiderans Sacerdotium principaliter ob gloriam Dei & proximi ſalutem, quando inſtructus ſit neceſſariis dotibus, ſecundum Hallierum, videtur non graviter peccare, licet ſecundario & minus principaliter celſitudinem honoris & temporalia emolumenta exoptet, cum huius deſiderii inordinatio non deſtruat charitatem ſive erga Deum, ſive erga proximum, cum ipſis primum det locum; immo ab omni labe immunis erit, ſi pravos huiuſcemodi vanæ gloriæ & cupiditatis motus, qui tunc ferveſcere ſolent, caute comprimat. Aſſentiri vero huiuſmodi motionibus valde periculoſum eſt; tum quia, ut advertit S. Gregor. in cit. *Paſtorali* cap. 9. ſæpe mens ipſa mentitur, & fingit ſe temporalia principaliter non appetere, quæ tamen ita appetit; tum quia niſi comprimatur illud dominandi & acquirendi deſiderium, tamquam ſcintilla contempta, magnum excitabit incendium data occaſione, quæ paſtoribus non deeſt, cum ſubditi identidem reverentiam his denegent. Et tandem valde exitiale eſt appetere ſacros Ordines & ſacrum principatum principaliter propter honorem & emolumenta temporalia, quia in eo deſiderio dominatur ambitio & cupiditas, præferuntur terrena cœleſtibus, & Sacerdotium, quo nihil maius dari potuit hominibus, ſit medium ac inſtrumentum pompæ ſæcularis, graveque Reipublicæ Chriſtianæ detrimentum, ait hic Habert: quia honor & emolumenta temporalia annexa ſunt Sacerdotio ut media conſentanea, quibus decenter ad gloriam Dei & fidelium ſalutem adminiſtretur; media autem non appetuntur propter ſe, ſed propter finem; ideoque aſſumuntur & reiiciuntur prout iuvant vel impediunt. Habertus.

§. XVII.

De ratione, qua privatus poſſit per ſeipſum certo colligere ex allatis ſignis ſuam vocationem ad Sacerdotium.

Privatus aliquando poteſt ac debet iudicare ſe non eſſe vocatum ad ſacros Ordines, quando nimium impeditus eſt inſanabiliter ſive animi ſive corporis defectibus, qui patenter illum ineptum declarant. Cæterum ſi caſus excipias extraordinarios, nemo ſuo proprio iudicio niſi temere definiet ſe vocatum eſſe ad ſacros Ordines & hierarchica miniſteria. Et hoc manifeſtiſſime patet ex Scriptura Actor. 9. ubi Deus Saulo petenti non declarat quid velit ipſum facere, ſed præcipit adire Ananiam, a quo accipiet quid facere debeat. Et ſic dictum fuit Cornelio Centurioni cap. 10. Unde ſicut fides ex auditu, ita & notitia vocationis. Et ita docent doctrina Patrum, & ſanctorum virorum plurima exempla; immo & ratio ipſa dictat, ad explorandam propriam vocationem quærendum eſſe aliorum conſilium; quia mens noſtra, ut antea diximus, ex ſe ſemper mentitur, ut putet ſe habere bona, quibus revera caret.

Dixi, *ſi caſus excipias extraordinarios*, quia prophetæ & nonnulli alii ſtupendis ſignis a Deo immediate didicerunt ſe vocari ad opus iniunctum. Verum miracula non trahenda ſunt in exemplum.

Digitized by Google

§. XVIII.

De iis, quorum eſt explorare inditia vocationis promovendorum ad Ordines & onus paſtorale.

Sicuti paterfamilias domus, cuiuſcumque Diœceſis pater & caput cleri, necnon ſacrorum Ordinum collator eſt Epiſcopus. Ad ipſum idcirco ſpectat recipere ac eligere eccleſiæ domeſticos miniſtros, quos neceſſarios & utiles decori eccleſiæ, & ſaluti fidelium fore dignoſcat; unde ipſius eſt explorare in candidatis, an revera ad hunc ſtatum a Deo vocentur, ut præſcribit Concilium Trid. ſeſſ. 23. *de reform. Nullus debet ordinari, qui iudicio ſui Epiſcopi non ſit utilis & neceſſarius ſuæ Eccleſiæ*. Unde cum utilis & neceſſarius quis eſſe nequeat Eccleſiæ ſine Dei vocatione, Epiſcopus debet antequam quemquam ad ſacros Ordines promoveat, ſedulo illius vocationem explorare. Hinc olim clerici ſub oculis Epiſcopi inſtituebantur, ideſt in epiſcopali domo, ut habetur ex S. Aug. aliiſque eccleſiaſticis Scriptoribus. Verum cum epiſcopi a variis pluribuſque negotiis ſint diſtenti, non ita facile huic examini per ſeipſos incumbere poſſunt. Quare vices epiſcopi ſuppleat vir prudens & in rebus eccleſiaſticis non mediocriter verſatus, cuius conſiliis & uſu poterit candidatus exploratam habere ſuam vocationem, dummodo abſcondita ſui cordis ſincere ac candide aperiat: hac enim via moderator conſcientiæ percipiet eius indolem, ingenium, animi propenſionem, divinas motiones & virtutum incrementa, & exinde indubitanter pronuntiabit ipſum divinitus præordinatum ad ſacra miniſteria, quin & motor eſſe poterit ut epiſcopo ſe proferat pro ſacris Ordinibus, vel Beneficium requirat: & hoc modo agendi non deflectet a præſcripta regula, cum nihil tunc agat niſi ex obedientia, & ne divinæ obſiſtat voluntati, quæ ſibi hac via fit manifeſta. Habertus.

§. XIX.

De ingenio ſacerdotali, ſeu ſpiritu clericali.

Nomine ingenii ſacerdotalis, ſeu ſpiritus clericalis & eccleſiaſtici intelligitur vis divina in animo inſita ad functiones ſeu exercitia eccleſiaſtica, utpote ſibi grata & iucunda. Dico *functiones & exercitia*, non dignitates, cum ad has ut plurimum ambitio & cupiditas moveant. Ingenium vero ſacerdotale ad ipſaſmet functiones incitat & ad ipſas expeditum ſolertemque efficit, non ſecus ac in aliis hominibus circa terrena officia diverſæ cernuntur ingenii dotes, quibus apti ſunt & quodammodo nati; alii literis, alii militiæ, alii mechanicis artibus, ſic alii eccleſiaſticis functionibus; immo in animantibus ipſis videmus certum naturæ ductum, quo ſingula aguntur ad fines ſuos, & ad opera quæ ſuæ ſpeciei ſunt conſentanea.

Ingenium ſacerdotale eſt abſolute neceſſarium in promovendis ad eccleſiaſticos gradus: nam res vere non ſunt id quod videntur, ſi eis deſit proprius ſpiritus. Sic ſtatua & picta imago hominis, licet utraque perfecte hominem exprimat, non tamen ſunt homo, quia eis deeſt hominis ſpiritus, ſive anima qua informentur, & ad officia hominis aptæ reddantur. Hinc Apoſtolus Rom. 8. loquendo de ſtatu morali & ſupernaturali, quem habent homines reſpectu religionis, air, in religione Chriſtiana eos ſolummodo eſſe vere Chriſtianos, qui ſpiritum Dei in ſe habent: *Quicumque*, inquit, *ſpiritu Dei aguntur, hi ſunt filii Dei*; & ne quis ſibi blandiretur ob exteriorem Chriſtianam formam quam præfefert, quia nempe certa officia chriſtiana exterius exercet, ſe verum eſſe Chriſtianum, licet verum ſpiritum non habeat. Chriſtiani, ideſt verum ſpiritum Chriſti, eod. cap. verſ. 9. ait: *Si quis ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt eius*. Et revera nulla eſt ars, nulla conditio, quæ non ducatur ſuo ſpeciali ſpiritu; qui ſi in aliquo reſpectu artis, quam amplecti ſtatuit, deſit, profecto temere eam profiteri aggreditur, & erit eidem prorſus ineptus, multa movebit, ſed parvum, & forte nullum in ea fructum reportabit.

In quo autem præciſe conſiſtat hoc ingenium ſacerdotale, alii aliter illud definiunt, ut potius eius conſectaria quam propriam eius naturam & eſſentiam attingant, unde procedunt eius proprietates, quarum præcipuæ ſunt; plurimi facere ſacrum Ordinem, ac eius inſignia, puta habitum, tonſuram præferre omnibus ornamentis ſæculi; delectari ſacris officiis; in iis libenter verſari; quæ omnia non ſunt revera niſi ingenii Sacerdotalis conſectaria. Ingenium ſacerdotale præciſe conſiſtit in ardenti ſtudio promovendi gloriam Dei & proximi ſalutem. Et hoc probat id, quod in quacumque arte, ex ſpiritu quem quis habet illius artis, contingit: nam ingenium cuiuſcum-

In quo conſiſtat ingenium Sacerdotale.

quo

que artis & conditionis eſt fervens deſiderium conſequendi finem illius artis ſeu conditionis, ad quem ars illa ſeu conditio eſt inſtituta: *Sic ſculptor ut perfectam ſtatuam ſculpat*, mercator nimis vendere, ut nimis lucretur, anhelat. Status autem ſacerdotalis habet ſuos fines, ut nomen Dei ſanctificetur; ut quos poteſt, in eius notitiam, amorem & obſequium inducat, in quibus ſalus proximi conſiſtit. Etenim ſi Sacerdotes miſſi ſunt a Chriſto, ſicuti ipſe miſſus fuit a Patre: *Sicut miſit me Pater, ſic ego mitto vos*, Ioan. 20. cum Chriſtus a Patre miſſus ſit in mundum, ut ipſius Patris nomen manifeſtaret hominibus, & ſanctificaret eos in veritate, & hoc flagranti ſtudio implere quæſivit; ſic clerici, quos Vicarios ſui amoris in mundum miſit, hoc omni ſollicitudine & conatu curare debent ut fiat. Ingenium igitur ſacerdotale præciſe & eſſentialiter conſiſtit in ardenti ſtudio promovendi gloriam Dei & ſalutem proximi, & in hoc diſtinguitur ac differt ingenium ſacerdotis ab ingenio chriſtiani laici, quod laicus ſibi attendit, ſacerdos vero æque de aliorum ac de ſua ſalute eſt ſolicitus: magnum ſolatium eſt laico culpa vacare, ac purum eſſe a ſanguine eorum qui pereunt: ſacerdos vero aliena peccata ut ſua deflet.

§. XX.

De ſacrorum Eccleſiæ miniſtrorum electione.

Hic agitur de divina vocatione in executione ſpectata, quæ exterior & miniſterialis vocatio dici poteſt. Per hanc enim hominum miniſterio quis e ſtatu laicorum aſſumitur, divinisque officiis applicatur, quem Deus ab æterno in ſua mente ad huiuſmodi munia elegit. In electione vero tria ſpectanda ſunt; 1. poſtulatio, qua quis ad munus ſacerdotale aſſumitur; 2. ſuffragia & conſenſus in illum qui poſtulatur; 3. conſecratio, qua quis actu & de facto conſtituitur Eccleſiæ miniſter. De miniſtrorum conſecratione ſatis ſuperque dictum eſt ſuo loco, ubi iam probatum fuit ſolum Epiſcopum eſſe ſacri Ordinis miniſtrum. Circa vero poſtulationem fere nulla occurrit difficultas: Nam certum eſt, eum qui poſtulatur reiiciendum ubi indignus deprehendatur, & alterum eius loco eligendum. Præcipua difficultas eſt circa ſuffragia, in quibus conſiſtit electio, nempe utrum ſit neceſſaria, a quibus facienda, & quinam ius habeant ſuffragii.

Circa neceſſitatem electionis illam negarunt Wicleffus, ac Ioannes Huſſ, dum ſomniarunt ſolos prædeſtinatos poſſe eſſe Eccleſiæ paſtores, quia cum ſoli Deo ſint cogniti, ſolus Deus eligere poſſet paſtores. Contra horum errorem ſit

Communis eſt Eccleſiæ, ideſt catholicorum omnium ſententia, præter internam Dei electionem neceſſario requiri exteriorem, quocumque modo ea fiat. Ita definivit Concilium Conſtancienſe, quod ſeſſ. 8. duas propoſitiones Wicleffi proſcripſit, quæ huic catholicæ doctrinæ adverſantur. Perpetua quoque Eccleſiæ traditio hanc comprobat veritatem; immo & ipſa ratio hanc demonſtrat, tum quia & ipſo Iudæ exemplo patet falſum a Deo non eligi niſi prædeſtinatos; tum quia niſi paſtores declararentur aliquo ſigno exteriori, æque nobis eſſent ignoti ac prædeſtinati. Signum autem exterius vel eſt miraculum vel electio: non certe miraculum, cum hæc raro eveniant, & ordini naturæ ſint ſuperiora: promotio vero ſacerdotum frequens eſt, & fere quotidiana; nec ſolet Deus declarare miraculis quinam ex poſtulatis ſit reprobus vel prædeſtinatus; igitur per ſolam legitimam electionem nobis innoteſcit quod Deus vocaverit ad munus ſacerdotale.

§. XXI.

De iis a quibus Eccleſiæ Miniſtri ſint eligendi.

Non eadem ſemper fuit diſciplina circa Eccleſiæ Miniſtrorum electionem. Etenim uſque ad ſæculum duodecimum in electionibus præcipue Epiſcoporum, ut antea iam diximus, concurrebant vota, & ſuffragia Cleri, & Plebis. Sic habetur Act. 1. in electione S. Matthiæ in locum Iudæ & cap. 6. ſeptem Diaconorum. Sic ex Patrum, præcipue S. Cypriani Epiſt. 68. S. Leonis Epiſt. 84. & Conciliorum documentis, præſertim ex Carthag. IV. can. 1. necnon ex Eccleſiaſtica eorum temporum hiſtoria. Non ſemper tamen, & ubique ſervata fuit hæc regula, nempe ut attenderetur Cleri, & populi conſenſus. Nam violentiæ & tumultus, qui identidem electionem turbabant, mutationis occaſionem dedere. Concilium Laodicenſe can. 13. ait: *Non eſt permittendum turbis electionem eorum facere, qui ad Sacerdotium ſunt promovendi*. Ita ſtatuit etiam S. Martinus in Concil. Romano can. 1. S. Gregorius Auguſtinum Anglorum Epiſcopum elegit, & hic alios. Concil. vero To-

Toletanum XII. anno 681. can. 6. Regibus Hiſpanis ius eligendi Epiſcopos conceſſit. Aliquando electio Epiſcopi facta fuit a Metropolitano cum aliis Epiſcopis comprovincialibus. A ſæculo duodecimo, anno ſcilicet 1215. in Concilio Lateranenſi præſcripta fuit nova forma electionis cap. *Quia propter* tit. *de elect.* Hic enim excluſi fuere laici, & aſſignata fuit electio ſoli Clericorum Collegio, ſeu Capitulo Eccleſiæ Cathedralis, qui via ſcrutinii procedere debent, alias electio irrita declaratur, niſi Canonici in aliquam perſonam ſtatim quaſi per inſpirationem convenerint ob ſingularia eius merita, quo in caſu electio fieri poteſt viva vóce. Anno vero 1448. Nicolaum V. inter & Federicum III. Imperatorem inita ſunt Concordata pro natione Germanica, in quibus electio Epiſcoporum conſervatur Capitulis Eccleſiarum cathedralium, ita tamen, ut electorum confirmatio & proviſio pertineat ad ſummum Pontificem, adiectis nonnullis conditionibus & exceptionibus. Concordata pariter anno 1516. inita ſunt Bononiæ inter Leonem X. & Franciſcum I. regem Galliarum, quæ poſtea confirmata fuere in Concilio Lateranenſi V. ubi abrogantur electiones Epiſcoporum Galliæ, & Regi tribuitur ius eos nominandi, ea conditione tamen, ut Bullæ & proviſiones darentur a Romano Pontifice, apud quem eſſet poteſtas eos repudiandi, qui debitis dotibus carent, & Rex Chriſtianiſſimus alium in loco repudiati nominaret inter ſpatium trium menſium, quibus expletis nominandi facultas ad Papam devolveretur.

Eſt de fide, quod electio miniſtrorum Eccleſiæ pertinet de iure divino ad clerum, non ad populum; ideſt de iure divino non requiritur conſenſus populi ad electionem ſeu ordinationem miniſtrorum Eccleſiæ. Ita definivit Concilium Trid. ſeſſ. 23. can. 7. & 8. & hoc conſtat tum ex Scriptura, tum ex Traditione, ſicut iam antea ſatis demonſtravimus, agendo de tali Epiſcoporum electione contra Sectarios,

§. XXII.

De ſcientia requiſita in iis qui ſacris Ordinibus initiantur.

Nulla occurrere poteſt difficultas de ſcientiæ neceſſitate in candidatis, qui ad ſacros Ordines aſpirant, cum eorum ſit populum fidelem in doctrina chriſtianæ religionis inſtruere, nempe ut ſciant myſteria Dei quæ credere, & leges quas ſervare debent, excellentiam virtutum, & efficaciam Sacramentorum pro ipſorum ſanctificatione & ſpirituali ſalute. Hoc enim principaliter officium commiſit Chriſtus Dominus ſuis Apoſtolis primævis Eccleſiæ ſacerdotibus, quibus alii omnes ſuccedunt, dum iuſſit Petro ut paſceret oves ſuas, ſcilicet ſacra inſtructione: *Paſce oves meas*. Et quando Petrum ac alios Apoſtolos miſit in univerſum mundum ad Gentium converſionem, præcepit illis ut eos edocerent: *Euntes in mundum univerſum, docete omnes Gentes*. Et hoc conſtat ex aliis locis Scripturæ, ubi clare videtur divinæ diſpenſatio veritatis clericis a Deo concredita, & præcipue Deuteronom. 17. *Si difficile & ambiguum apud te iudicium eſſe perſpexeris, venies ad Sacerdotes Levitici generis*. Unde ſi miniſtri Eccleſiæ, clerici nempe, edocere debent plebem legem Dei, eique illius ſenſum explanare, procul dubio ipſis neceſſaria eſt ſcientia, cum alios edocere nequeant quod ipſi ignorant. Hinc Deus abſolute excludit ignaros a Sacerdotio, ideſt declarat indignos, prorſuſque ineptos illius miniſterii; *Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te ne Sacerdotio fungaris mihi*. Et Matth. 23. terribiles væ minatur clericis ignorantia laborantibus, quos cæcos vocat, cum neſcientia ſit mentis cæcitas. *Væ vobis duces cæci*. Exinde ſtatuitur in iure canonico cap. *illuminatos* diſt. 36. ne illiterati ad ſacros Ordines promoveantur, & dos ſcientiæ requiſita in Sacerdote figuratur iuxta D. Hieronymum in cap. 2. Malachiæ in duobus illis verbis inſcriptis in Rationali ſummi Iudæorum Pontificis. Idcirco, ait S. Doctor, in Sacerdotis pectore Rationale eſt, & in Rationale doctrina & veritas ponitur, ut diſcamus Sacerdotem doctum eſſe debere, & præconem dominicæ veritatis. Quocirca ſerio admonuit Concilium Toletan. quartum relatum a Gratiano 36. c. *ignorantia: Ignorantiam matrem omnium vitiorum ac in Sacerdotibus evitandam, qui docendi in populis officium ſuſceperunt*. Huic conſonat etiam Concilium Cabilon. ſecundum, a quo ſtatuitur iuxta ſacrarum Scripturarum doctrinam, ut Epiſcopi (& ſimiliter ſervata proportione alii ordines Eccleſiaſtici) aſſidui ſint in lectione, & ſcrutentur myſteria verborum Dei, quibus in Eccleſia doctrinæ fulgore ſplendeant. Et hanc ſcientiam advertit Concilium Lateran. quartum cap. 10. & 11. præcipue requiri in Presbyteris Eccleſiarum cathedralium & conventualium, & præcipue in Canonicis, qui ex ſuo inſti-

tuto

tuto ſui Epiſcopi coadiutores ſunt, & loco præeminent toti Clero Diœceſano, ita ut apti ſint cooperari Epiſcopo non ſolum in prædicationis officio, verum etiam in audiendis confeſſionibus, & pœnitentiis iniungendis, ac cæteris, quæ pertinent ad ſalutem animarum. Quocirca præcipit Concilium, ut in iis Eccleſiis ii ſolum viri qui talem habent idoneitatem, ordinentur. Legem hanc innovavit & confirmavit Trid. Concilium ſeſſ. 24. cap. 12. *de reform.* præcipiendo, ne dignitates Cathedralium Collegiatarum conferantur niſi Magiſtris vel Doctoribus, aut etiam Licentiatis in Theologia, vel ſaltem in Iure canonico; & ſeſſ. 23. ſtatuit univerſim de promotione ad ſacerdotale miniſterium, quod non promoveantur niſi qui ſufficienti ſcientia ſint callentes, & ornati ad docendum populum ea quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt, atque ad Sacramenta miniſtranda, diligenti examine comprobentur. Clerici igitur antequam ſacris Ordinibus initientur, debent ſe exercere in ſtudio ſacrarum Scripturarum, Canonum, Conciliorum, myſteriorum Chriſtianæ religionis, & moralis Theologiæ; cum in his tanquam in ſuis fontibus catholicæ fidei doctrina & moralis chriſtiana diſciplina contineantur, ut & ipſi ſint maxime inſtructi, & alios, ut chriſtianum decet, in ſcientia legis Evangelicæ inſtituant.

§. XXIII.

De ſanctitate requiſita in promovendis ad Ordines.

In præſenti non loquimur præcipue ac ſingulariter de bonitate vitæ ac conſcientiæ iuſtitia ſeu munditia a culpa requiſita in eo qui accedit ad ſuſcipiendos Ordines, maxime Diaconatum & Presbyteratum, qui ſunt proprie dicta Sacramenta novæ Legis; Sed de Sanctitate, qua debet ornari qui ſtatui clericali nomen dare ſtatuit, quæ eſſe debet habitualis ſeu conſueta morum probitas; ideſt non ſatis eſt, ſi antequam Ordinibus initietur, confeſſionem etiam generalem præmiſerit, in qua beneficio Sacramentalis abſolutionis eluerit libidinum aliorumque criminum ſordes, in quibus fere totam duxerit vitam uſque ad tempus quo intendit per ſacram ordinationem ſtatum clericalem ingredi.

Num vero ad ſuſcipiendos Ordines talis requiratur probitas in initiando, ut lapſus non ſit poſt Baptiſmum in aliquod crimen, non eadem ſemper fuit Eccleſiæ diſciplina. Primum neophitos ſeu nuper baptizatos, quamvis a reatu peccati ſolutos, a ſuſceptione ſacrorum Ordinum ſemper excluſit, & nunc etiam excludit, utpote adhuc parvulos in Chriſto, & in virtute nondum ſatis exercitatos. 2. Repulit criminum etiam occultorum reos poſt Baptiſmum, quamvis Pœnitentia ea expurgaſſent. 3. Se remiſit Eccleſia poſt varia ſæcula a ſua ſeveriori diſciplina, ac recluſit aditum ad ſacros Ordines lapſis poſt Baptiſmum, dummodo tamen evulſiſſent per pœnitentiam corruptos vitiorum habitus, & reparatæ innocentiæ ſpecimen dediſſent. Excluſi in veteri diſciplina a ſacris ordinibus.

Quod antiquitus neophyti excepti eſſent ac remoti a ſacris Ordinibus, conſtat ex can. 20. Concilii Sardicenſis anno 547. quem canonem illuſtrat S. Gregorius lib. 7. ep. 10. ad Syagrium egregia comparatione parietum recenter ædificatorum, qui non ſuſtinent pondus lignorum, priuſquam ſiccentur; unde ſi antea tali pondere graventur, cunctam ſimul fabricam ad terram deponent. Et hæc Epiſtola refertur in Iure canon. cap. *ſicut neophytus*. De his tamen plura dicuntur dum agitur de irregularitate. Porro ſi mox renati e ſacro fonte, licet novus homo in Chriſto facti ſint, nondum idonei cenſentur ſacris Ordinibus; multo minus profecto reputandus erit, qui nuper in Sacramento Pœnitentiæ reconciliatus eſt, cum inde exeat tanquam ex medicina, ſanatus quidem, ſed nondum penitus occluſis peccatorum cicatricibus, & adhuc valetudinarius.

Quod vero lapſi poſt Baptiſmum non reciperentur ad Ordines, licet crimina ſalutari pœnitentia eluiſſent, patet ex can. 60. Apoſtolico, & Concilium Nicænum primum decrevit pœnam depoſitionis presbyteris omnibus, & cæteris clericis lapſis poſt Baptiſmum, ſi forte ordinati fuiſſent. Ita in Occidente ſtatuere Concilia Eliberit. can. 30. & Toletan. quartum can. 9. In Oriente æque ac in Occidente olim maiores noſtri excludebant ab Eccleſiæ miniſterio ſeu a ſacris Ordinibus eos omnes, qui pœnitentia publica perfuncti fuiſſent, etiam pro crimine occulto, ut habet Siricius ep. 1. can. 14. & hanc diſciplinam hauſit Eccleſia ab Apoſtolo, qui Tito, quem Cretenſis Eccleſiæ regimini conſecraverat, præcipiens, ut quatenus opus eſſet Presbyteros per civitates conſtitueret, expoſuit quolnam ſacro ordini initiare deberet, nempe eos qui ſine crimine eſſent: *Si quis ſine crimine eſt*, ideſt ſine culpæ gravis nota, puta adulterii,

homicidii &c. Non dixit Apoſtolus; *ſine peccato*; quia in tali caſu notat S. P. nullus eſſet ordinandus; ſed inquit *ſine crimine*, id eſt ſine gravi peccato, ex antea nempe recenſitis.

Nec dicere poteſt aliquis, quod ad mentem Apoſtoli ſit ſine crimine, qui immediate ante ordinationem omnia lethalia peccata, quibus contaminata erat eius conſcientia, in ſacramentali Confeſſione depoſuit; quia in hoc ſenſu dici poteſt eſſe etiam ſine veniali, ſi ſimiliter etiam venialia depoſuerit. Verum Apoſtolus exponit ad Timoth. ſcribens quid ſit eſſe ſine crimine, nempe eſſe irreprehenſibilem; *oportet Epiſcopum eſſe irreprehenſibilem, non vinolentum, non percuſſorem &c.* quæ ipſi exprobrari poſſent, ſi his ante ordinationem obnoxius fuiſſet, & ante confeſſionem, cum velit Apoſtolus immunem eſſe ab omni opprobrio, *Oportet* (inquit) *teſtimonium habere bonum ab iis, qui foris ſunt, ut non in opprobrium incidat*.

Poſt annum milleſimum admiſſi ſunt ad ſacros Ordines qui condigna in occulto pœnitentia eluiſſent crimina poſt Baptiſmum commiſſa. Unde ſi ſecundum præſentem diſciplinam non eſt neceſſe, ut ſacris ordinibus initiandi innocentem vitam a Baptiſmo duxerint; eſt tamen neceſſe ut peccatorum maculas poſt Baptiſmum contractas longa pœnitentia eluant, ut ſoluti ab omnibus vitioſis habitibus, & in caſtitate, ac cæteris virtutibus radicati, extra morale labendi periculum cenſeantur. Ita cum aliis Patribus ſentiunt S. Bernardus qui floruit ſæculo XII. in ſua Epiſt. 8. & S. Thomas, qui ſæculo ſcribebat XIII. *in ſupplem.* q. 36. art. 1. *In divino* (ait) *omni* (ordine) *non eſt audendum aliis ducem fieri, niſi ſecundum omnem habitum factus ſit Deiformis & Deo ſimilimus*.

Dixi, *extra morale periculum cenſeatur*: quia licet *militia ſit vita hominis ſuper terram*, ut Iob. 7. ita ut iuſti quoque, quemlibet ſanctitatis gradum attigerint, ſemper verſentur in aliquo peccandi periculo iuxta illud Apoſtoli; *qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat* 1. Corinth. 10. & ad Philip. 2. *Cum timore & tremore veſtram ſalutem operamini*: Attamen qui bono uſu habitum virtutis comparavit, qui dudum expertus eſt ſe donum habere continentiæ, multam perſeverandi fiduciam concipere poteſt. E contra vero plane horrenda prævidentur in Eccleſia ſacrilegia, ac ſcandala in proximo, ubi externus, aut hodiernus pœnitens & annoſus peccatis, dum adhuc in eo perſeverant, ardentque libidines, continentiam profitetur. Idcirco concludit D. Bernardus; *probentur primum, & ſic miniſtrent*. Et in hoc ſi exuſabiles ſint Prælati ordinantes, qui interiora videre nequeunt, ſed ſpecioſa tantum quæ exterius apparent; non excuſabiles ſunt tamen Confeſſarii, nec iram Dei effugient, quibus initiandi ordinibus, pridie, aut ipſa die ordinationis conſcientias occultis criminibus valde gravatas exponunt, & hoc non obſtante viam ad ſacram ordinationem per ſacramentalem abſolutionem aperiunt, quam eo maiori conſtantia illis denegare deberent, quanto ardentius eis apponunt incommoda temporalia quæ deſiſtendo ab ordinatione eis contingerent, nempe infamia, pauperies, parentum obiurgationes, periculum beneficium obtentum perdendi; cum inde magis indignos ſe prodant ordine, ac proinde abſolutione.

Quantum vero temporis ſpatium requiratur ad idoneam talium conſcientiarum probationem non eſt ita facile definire. Regula quæ ſecurior in tali genere perſonarum eſſe poſſit, hæc mihi videtur: nempe quod ſi huiuſmodi pœnitentes, ſemel, aut raro lapſi ſint, & dignos fecerint pœnitentiæ fructus; cum hi magnam ſpem proferant fore Eccleſiæ utiles, non indigent probatione tam longa, dum hæc magis ex cordis dolore, ac & multiplici bonorum operum fructu, quam ex diuturnitate penſatur. Si vero ex oppoſito pravos mores imbuerint, ſive ex longa peccandi conſuetudine, ſive ex naturæ propenſione in libidines, & ſtatum clericalem non amplexi ſunt, vel ſi veſtem habeant clericalem, non tamen obſtricti ſint ſacro Ordine, omni conatu deterrendi ſunt ab Ordinibus, & clericali ſtatu, & ſuadendus eis ſtatus Matrimonii. Si autem ſacris initiati ſint, numquam eis permittendum eſt ut ad alios ſacros ordines aſcendant, niſi prius ſincera pœnitentia ſuos mores emendarint, & longa experientia in exercitiis virtutum probaverint ſuæ converſionis conſtantiam. Et ſi pœnitentia ipſa ſatis non ſit ut ſuas cupiditates corruptoſque habitus frænent, his ſuadendum eſt, ut ſe recipiant ad aliquem Religioſum Ordinem veræ obſervantiæ, ubi longe a periculis ſæculi, & per continua pœnitentiæ opera, quæ ibi inceſſanter exercentur, carnem paſſionesque mortificando ſeipſos crucifigendo, pravos habitus vitiorum evellendo, moderationem ſuorum morum ſanctitatemque cordis obtineant, unde pro ſacris ordinibus non indigni reddantur.

§. XXIV.

§. XXIV.

De examine præmittendo tum morum, tum ſcientiæ in Clericis Ordinibus initiandis.

Quia, ut iam vidimus, ad hoc, ut aliquis ad ordines promoveatur non ſatis eſt illa vitæ probitas quæ ad alia ſacramenta licite ſuſcipienda exquiritur, munditia nempe a lethali culpa; ſed requiritur ulterius, quod honeſtis moribus ſit imbutus, ſobrius ſcilicet, caſtus, &c. ſic res poſtulat ut ſacris Ordinibus initiari aſpirans probetur num idoneus ſit per præcedens examen de eius vita, & moribus, ſicuti ſtatuit Concil. Trident. ſeſſ. 23. cap 3. *de Reform.* Et hoc examen in clericis ſæcularibus fieri debet a proprio Epiſcopo iuxta Trident. loco cit. In Regularibus autem a ſuis propriis Prælatis, quorum commendationi, & approbationi acquieſcere debet Epiſcopus ordinans. Peccaret mortaliter Epiſcopus, qui proprios ſubditos, vel alienos, quos ſcit eſſe indignos, nempe moribus, & vita depravatos, ordinaret, quia infideliter in re graviſſima officium diſpenſatoris ageret. Sic D. Thom. in 4. diſt. 24. q. 1. art. 3.

Non ſufficit autem quod Epiſcopus neſciat promovendum eſſe malum, ut abſque peccato ipſum ordinare queat; ſed adhibere debet diligentiam & examen, ut certitudinem moralem habeat de vita & moribus ordinandi, quando hic ſit ei ignotus. Sic ſtatuitur in Concil. Carthagin. tertio cap. 22. & habetur in cap. *nullus* diſp. 24. Quando autem conſtet de modo honeſto & virtuoſo alicuius, vel quando eſt notus Epiſcopo, & in communi opinione habeatur ut honeſtus & virtuoſus, tunc poteſt Epiſcopus a tali examine abſtinere, & ad ſacros Ordines, ſi ſufficienti ſcientia polleat, illum promovere, ut habetur in cit. cap. *nullus*, diſp. 14. Hoc vero examen de vita & moribus ordinandi ita fieri debet: Pro minoribus Ordinibus, ſicut tradit Concilium Trid. ſeſſ. 23. cap. 5. ſufficit ſi bonum teſtimonium illius habeat a Parocho, vel a Magiſtro Scholæ, in qua eſt educatus. Pro maioribus vero neceſſe eſt quod Epiſcopus committat parocho vel alteri, ut per unum menſem ante ordinationem nomen & deſiderium ordinandi publice ter in Eccleſia proponatur, ut de illius genere, vita, moribus, natalibus & ætate, per ſe, vel per literas apud Epiſcopum teſtimonium faciat. Et hæ trinæ promulgationes fieri ſolent per tres ſequentes dies feſtos; ſic apud Trid. eod. cap. 5. Poſtea die proximo ante Ordinationem, vel alio qui opportunus Epiſcopo videatur, convocare debet Ordinandos, & adhibitis aliis Sacerdotibus ac viris prudentibus & peritis examinare debet diligenter genus, perſonam, ætatem, mores & fidem illorum. Ita Trid. ſeſſ. 23. cap. 7. Tandem in actuali ordinatione examinare debet per Archidiaconum, an aſſiſtant ordinandi, qui vita & moribus digni ſint.

Cum autem præter morum probitatem ſcientia ulterius requiratur in promovendis ad Ordines, ut iam antea demonſtratum fuit, hinc initiandos ſupra ſcientiam quoque incumbit Epiſcopo examinare, iuxta Trid. quod pro minoribus exigit ut ordinandi linguam latinam calleant; pro Subdiaconatu & Diaconatu ut ita ſciant linguam latinam, ut quod legunt intelligant, ac ſimul inſtructi ſint iis quæ ſpectant ad ſuum Ordinem. Unde peccaret mortaliter Epiſcopus ſi illiteratos ordinaret & idiotas, ideſt neſcientes ea quæ a Concilio decernuntur, quia in re graviſſima ageret contra præceptum Concilii, & contra proprium diſpenſatoris officium maximam irrogaret ſtatui eccleſiaſtico iniuriam, cuiuſmodi eſt aſſignare Eccleſiæ miniſtros non idoneos. Quocirca ad illud examen inſtituendum tenetur per ſe vel per idoneos examinatores, niſi aliunde qui ordines exoptant habiti ſint apud omnes in opinione literatorum, vel ſibi de hoc manifeſte conſtet, aut niſi Regulares fuerint vel etiam ſæculares, qui literas dimiſſorias habeant cum teſtimonio ſui Prælati de ſufficienti eorum ſcientia; quia in hiſce duobus caſibus licet poſſit Epiſcopus Ordines collaturus utrumque examinare ſi velit; & quos indignos repererit, ab Ordinibus repellere, acquieſcere tamen poteſt teſtimonio ſuorum Prælatorum, ac ideo eos ſine examine ad Ordines admittere. Sic Doctores communiter.

§. XXV.

De præcipuis obligationibus clericorum; & primo de eorum Cælibatu.

Multæ ſunt clericorum obligationes, ſicuti antea iam in tractatu de obligationibus quorumdam ſtatum egimus. Verum cum inter illas dentur quæ ex vi Ordinis non omnibus clericis ſunt communes, ſed ſolummodo maioribus Ordinibus initiatis, ut Cælibatus & Horarum canonicarum quoti-

tidiana perſolutio, quæ non ligant clericos in minoribus conſtitutos: hinc in generali hac ſacri Ordinis expoſitione veluti in proprio loco de his opportunum agere cenſui.

Diſciplina primæva Eccleſiæ quoad cælibatum.

Ut facilius enodentur difficultates, quæ oriuntur ex varietate huius diſciplinæ, quæ prioribus ſæculis habita eſt inter Eccleſiam græcam & latinam, & nunc etiam perſeverat, operæ pretium eſt ut lex cælibatus conſideretur & in facto eſſe, & in iure, nempe an prioribus temporibus hæc lex continentiæ impoſita clericis univerſalis fuerit apud græcos æque ac apud latinos, ideſt num clericos omnes generatim ligaret; poſtea utrum huiuſmodi lex ſit divinæ Chriſti inſtitutionis, apoſtolicæ, vel eccleſiaſticæ; & tandem num adverſetur iuri naturali & divino.

Ad clariorem elucidationem circa univerſalem praxim huiuſce legis cælibatus prioribus ſæculis, primum examinabimus antiquum uſum talis diſciplinæ perpetui cælibatus in ſacris miniſtris Eccleſiæ græcæ, nempe an continentiam perpetuo ſervaverint, aut ſervare debuerint, ut illis conceſſum non fuerit ducere uxorem poſt ordinationem, nec eis uti poſt Ordinationem, ſi antea duxiſſent.

Lex cælibatus quoad Epiſcopos ſemper viguit in utraque Eccleſia.

De Epiſcopis nulla occurrere poteſt difficultas, cum in confeſſo ſit apud omnes, Epiſcopos perpetuo per univerſam Eccleſiam cælibatum ſervaſſe. In primitiva Eccleſia ſæpe coniugati electi ſunt, quia vix alii inter Iudæos, & Paganos ad Chriſtum converſos haberi poterant. Hinc D. Paulus requirit ut unam tantum uxorem habeant, familiamque propriam bene regant; ſed ſimul ac ad Sacerdotium electi eſſent, ab uxoribus abſtinuere, quarum de cætero magnam curam habuerunt. Idcirco patet quod ſi uti non poterant Epiſcopi uxoribus ductis ante ordinationem, multo minus poterant eas ducere poſt ordinationem.

Eadem diſciplina etiam pro Presbyteris.

Hæc autem diſciplina de non ducendis uxoribus poſt ordinationem ſe extendebat etiam ad presbyteros, ut conſtat ex lib. 6. *Conſtitut.* S. Clementis cap. 17. ac can. 1. Concilii Cæſarienſis anno 314. ita ut ſi duxiſſent, ab officio deponebantur, ut habetur in can. 1. eiuſdem Concilii, in quo ſic: *Si presbyter uxorem acceperit, ab Ordine deponatur*. Ex hoc can. cenſet Tourneleius, quod Ordo hiſce temporibus non eſſet impedimentum dirimens, quia ex dicto canone ei videtur non irritaſſe matrimonium.

Quid circa Diaconos.

Diaconi vero ſi in ordinatione conteſtarentur ſe non poſſe continentiam ſervare, conceſſum fuit aliquando poſt ordinationem uxorem ducere; & hoc patet ex Concil. Ancyrano anno 214. can. 9. iuxta verſionem Dionyſii exigui. Quocirca colligitur 1. Diaconos tunc temporis nulla legis neceſſitate adſtrictos fuiſſe ad continentiam profitendam, ſed id relictum eorum libertati accedente Epiſcopi conſenſu. 2. Quod ſi Diaconus tacuiſſet in ordinatione, hanc continentiam profeſſus fuiſſet, ac ſe manuum impoſitioni ſubiiciendo ſpem omnem ſibi ademiſſe coniugii; unde a miniſterio erat ſuſpenſus, & ſi credamus Baronio & Minio, ad laicalem communionem redactus, ſi nuptiis poſtea ſe illigaſſet. Duo ex his inferuntur; primum, tunc temporis ex uſu & diſciplina Eccleſiæ græcæ Epiſcopos diſpenſare potuiſſe, ut Diaconi coniugia inirent poſt ordinationem, ſi in ea conteſtati eſſent ſe non poſſe continentiam ſervare; alterum, non irritari a Concilio, nec invalida declarari matrimonia, quæ contra datam fidem contraxiſſent, ſed ſuſpenſionis pœna a ſuo miniſterio deponi. Hic vero obſervandum, Concilium loqui de ſolis Diaconis, non de Subdiaconis aliiſque clericis. Hanc licentiam factam Diaconis a Concilio Ancyrano ducendi uxores, revocavit Concilium Quiniſextum Trullanum anno 692. can. 6.

Primævis temporibus ſacri Miniſtri apud græcos ex uſu & laudabili diſciplina, non autem aliqua univerſali lege, qua videantur adſtricti, ſe abſtinebant ab uxoribus quas duxerant ante ordinationem. Conſtat prima pars ex can. 6. Concilii Ancyrani, ubi Diaconi, qui nulla præmiſſa proteſtatione manus impoſitionem perceperunt, continentiam profeſſi ſervare compelluntur. Igitur tunc temporis annexa erat Diaconatui profeſſio continentiæ, libera tamen; nam ſi conteſtati fuiſſent ſe velle coniugio copulari, ipſis permittebatur, ut vidimus. Item ex Origen. homil. 23. *in Numer.* Pariter ex S. Epiphanio ad hæreſ. 49. ubi ait, quod illis locis, in quibus canones Eccleſiaſtici accurate ſervantur, ad ſacros Ordines non promoventur uxorati, licet unam tantum duxerint, quando ab ea non ſe contineant. Per illos ergo canones non eſt lex quædam univerſalis intelligenda, cum nulla eſſet, ſed diſciplina uſu recepta, non quidem ubique, ſed aliquibus in locis, ut maxime in Eccleſia Salamina, ubi præſidebat S. Epiphanius. Et equidem canones citati a S. Epiphanio dici nequeunt lex univerſalis, cum inter eos quos iiſdem ſubiicit recen-

ſeat

ſeat Subdiaconos, qui nullibi tunc temporis tali legi adhuc obſtringebantur. Ipſe S. D. teſtatur, nonnullis in locis contrarium uſum invaluiſſe tum propter ignaviam hominum, tum propter paucitatem miniſtrorum; non ex anctoritate canonis, ſeu diſciplinæ eccleſiaſticæ, quæ continentiam hanc in ſacris miniſtris exoptabat, & quantum poterat exigebat.

Solet hic afferri in probationem hiſtoria relata a Socrate lib. 1. *Hiſtoriar.* c. 11. illius viri clariſſimi Paphnutii, qui diſſuaſit Patribus Nicænis ne legem ferrent, qua Epiſcopos, Presbyteros, & Diaconos compellerent ab uxoribus antea ductis abſtinere, & obtinuit ut unicuique libertas ea in re relinqueretur. Sed hæc hiſtoria non eſt magni momenti, cum univerſaliter fidem non obtineat, cum Bellarminus, Baronius, Arcudius, Thomaſſinus, aliique illam negent, eo quia non referatur ab Euſebio, Theodoreto & Ruffino: & inter ſubſcriptiones Concilii Nicæni non inveniatur nomen Paphnutii. Quidquid tamen ſit de hiſtoria Paphnutii, nimis clarum eſt teſtimonium S. Gregorii Nazianz. oratione 40. *in Baptiſma*, ubi refellens eorum prætextum, qui differebant Baptiſmum ad finem vitæ, inducit aliquem ſic loquentem: *Baptizet me Epiſcopus .... aut ſi Presbyter, ſaltem qui cælebs ſit, qui continentiæ laude, atque angelica vivendi ratione floreat.* Igitur erant eo tempore inter Sacerdotes alii continentiæ laude conſpicui, alii non cælibes. Clare ex hoc teſtimonio id innuitur: nam ſi ille, quem inducit ita loquentem, volebat a Sacerdote continenti ac cælibe baptizari, nemo non videt non omnes Sacerdotes tunc temporis legem continentiæ ſervaſſe, ac proinde qui ſervabant continentiam, ſponte ſervabant, non ab aliqua lege compulſi.

Concilium Quinifextum anno 692. ſtatuit non licere Epiſcopis retinere uxores quas antea duxerant, & pro Presbyteris legem confirmavit, licitum eſſe, ut eas quas antea duxerint, retineant. Primum patet ex can. 12. eiuſd. Concilii, in quo cum ſupponat aliquos Epiſcopos Africæ, Lybiæ, & & alibi ſuas uxores antea ductas retinere, vetat eas in poſterum retinere. Et can. 48. ſic habetur: *Uxor eius, qui ad Epiſcopalem dignitatem promovetur, communi ſui viri conſenſu prius ſeparata poſtquam in Epiſcopum ordinatus & conſecratus eſt, monaſterium ingrediatur procul ab Epiſcopi habitatione extructum, & Epiſcopi providentia fruatur.* Secundum vero probatur ex dicto Concil. can. 13. in quo ſic habetur: *Quoniam in quiunt Patres Romanæ Eccleſiæ pro canone traditum eſſe cognovimus, ut promovendi ad Diaconatum vel Presbyteratum profiteantur non amplius cum ſuis uxoribus coniungendos, nos antiquum canonem Apoſtolicæ perfectionis ordiniſque ſervantes, hominum qui ſunt in ſacris, legitima coniugia deinceps quoque firma & ſtabilia eſſe volumus, nequaquam eorum cum uxoribus coniunctionem diſſolventes, vel eos mutua temporis convenienti conſuetudine privantes. Quamobrem ſi quis inventus fuerit Hypodiaconus, vel Diaconus, vel Presbyter, ordinetur; is ad talem gradum aſſumi nequaquam prohibeatur ſi cum legitima uxore cohabitet; ſed neque ordinationis tempore ab eo poſtuletur ut profiteatur ſe a legitima uxoris conſuetudine abſtenturum.* Deinde iubet, ut tempore quo offerre debent Sacerdotes, & alii Miniſtri Altari inſervire, abſtineant ab uxoribus.

Si autem quæratur, an Græci Presbyteri licite, & tuta conſcientia legitimis uxoribus ante ordinationem ductis utantur? Reſpondetur licite uti: Quia cum lex continentiæ ſit dumtaxat Eccleſiaſtica, ut videbimus, ea non tenentur, qui, non reclamante Eccleſia univerſa, eam non acceptarunt, nec ipſi ſeſe ſubiecerunt. Ita autem rem eſſe apud Græcos declararunt ſummi Pontifices Stephanus III. Can. *Alter* diſt. 31. Innoc. III. Cap. *Cum olim de Cleric. Coniugat.*

§. XXVI.

De diſciplina continentiæ in Sacris Miniſtris in Eccleſia Latina.

In Eccleſia Latina lex ac diſciplina cælibatus ſeu perpetuæ continentiæ ſacrorum Miniſtrorum ſemper obſervata fuit & præcipue a ſæculo XII. Nam Eccleſia Latina numquam permiſit maioribus ſuis Clericis, ut poſt ordinationem uxorem ducerent, aut antea ductis uterentur. Dixi *præcipue a ſæculo XII.* ideſt a Concilio Generali Lateranenſi ſub Calixto II. an. 1123. ex quo tantum invalida eſſe cœperunt connubia Clericorum qui in Maioribus Ordinibus eſſent conſtituti; dum in can. 21. eiuſdem Concilii ita ſtatuitur; *Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus, Monachis concubinas habere, ſeu Matrimonia contrahere penitus interdicimus, contractaque Matrimonia ab huiuſmodi perſonis diſiungi.* &c. Decretum hoc confirmatum fuit ab Eugenio III. in Concilio Rhemenſi an. 1148. ab Alexandro III. in

Diſcipl. in vetus Cœlibatus in Eccleſia Latina.

Con-

Concilio Generali Lateranenſi an. 1176. can. 6. & in Tridentino ſeſſ. 24. can. 9. contra Lutherum, & Calvinum. Anterioribus ſæculis Maiores Clerici incontinentes ſolummodo reiiciebantur ab officio, ſicuti nunc Minores, nec ullus extabat canon, quo eorumdem Matrimonia poſt ordinationem contracta irrita declararentur, ac diſſolvenda, tamquam merus concubinatus. Quinimmo Concilium Neocesarienſe diſtinguit inter fornicationem, adulterium, & nuptias ſic contractas; *Presbyter*, inquit, *ſi uxorem acceperit deponatur; ſi fornicationem, vel adulterium perpetratus fuerit, amplius pelli debet, & ad pœnitentiam redigi*. Dixi *Maioribus ſuis Clericis*, Epiſcopis videlicet, Presbyteris, & Diaconis. Nam de Subdiaconis alia fuit regula, ſicuti etiam de Minoribus, ſæculis prin ævis.

Subdiaconi non ſemper, & ubique obſtricti fuere legi continentiæ. In Eccleſia Hiſpanica Concil. Eliberitanum ann. 305. canone 33. æque ac Epiſcopis, Presbyteris, & Diaconibus, iubet Subdiaconis, ut continentiam ſervent ab uxoribus. Verum hæc diſciplina interrupta videtur aliquando in Hiſpania; quia neque Concil. Toletanum I. neque Gerundenſe celebratum anno 400. ullam Subdiaconorum mentionem faciunt quoad legem cælibatus. Verum prior diſciplina fuit ibi inſtaurata in Concilio Toletano ab anno 853. ubi illius Concilii Patres cum ſacris miniſtris perſtinxerunt ad perpetuam continentiam etiam Subdiaconos. In Eccleſia pariter Africana variam fuiſſe de Subdiaconis diſciplinam oſtendit Concilium Carthagin. quintum anno 398. cap. 3. Et ita contigit in Gallia, in Sicilia, & in Romana Eccleſia, cum in propoſito huius legis non nominentur Subdiaconi nec a Siricio, nec ab Innocentio I. in ſuis Decretis pro clericorum continentia. Primus omnium iugum hoc continentiæ impoſuit Subdiaconis S. Leo, ut patet ex Epiſt. eius 12. alias 84. ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem cap. 4. *Nec Subdiaconis quidem, inquit, connubium carnale conceditur, ut qui habent tanquam non habentes ſint, & qui non habent permaneant ſingulares*. Verum hoc Leonis Decretum non videtur accurate ubique obſervatum, nec in Sicilia quidem Romæ proxima: quandoquidem poſt exactum integrum ſæculum & amplius a S. Leone Pelagius, & Gregorius I. Subdiaconos Siciliæ adegerunt ad ſervandam continentiam; immo nec Decretum Gregorii I. videtur firmum fuiſſe in Eccleſia Romana. Concilium Romanum habitum anno 721. ſub Gregorio II. can. 1. 2. & 3. damnat uxores presbyterorum & Diaconorum, quæ ſeſe terrenis negotiis implicabant. De uxoribus vero Subdiaconorum ne verbum quidem. Sic de iiſdem ſilet aliud Concilium Romanum habitum anno 743. quamvis ſæpe de continentia Presbyterorum & Diaconorum mentionem faciat. In Concilio vero Melphitano, quod congregatum fuit ſub Urbano II. an. 1089. can. 12. omnino prohibentur Subdiaconi cum ſuis uxoribus conſuetudinem habere.

Quoad Epiſcopos vero, presbyteros & diaconos, uſu antiquo & conſtanti recepta fuit & probata ſemper in Eccleſia latina diſciplina de eorum continentia, ut nunquam licitum eis fuerit uxorem ducere poſt ordinationem, & antea ductis uti, ita ut ſi duxiſſent, aut ductis uti comperti fuiſſent, removebantur ab officio & in laicorum numero recenſebantur. Iuſtinianus horum filios illegitimos declaravit, & incapaces adire paternam hæreditatem. Tandem hæc connubia irrita habita fuere, utraque parte ad pœnitentiam condemnata. Sic Fleury in ſua *Inſtit. Canon.*

Diſciplina hæc perpetuæ continentiæ Clericorum maiorum Ordinum conſtat ex prope innumeris teſtimoniis Patrum, Conciliorum, Summorum Pontificum, quorum ſingula afferre nimis longum eſſet, & videri poſſunt in Thomaſſino *de diſciplina Eccleſ.* Tournel. aliilve ab hoc theologo laudatis. Unde nihil officiunt tot exempla quæ in contrarium ſolent adduci, quia ſemper illicita fuere talia coniugia.

Hæc lex continentiæ temporibus ignorantiæ incultis Germanis potiſſimum & Anglis ſæculo undec. & duodec. nimis rigida viſa eſt, & recentioribus hæreticis anſam dedit inſurgendi contra Eccleſiam, ut Wicleffo, & poſterioribus temporibus Luthero & Calvino, damnando tam pium ac laudabile inſtitutum, ut tyrannicum, ac contrarium legi naturali & divinæ. Sed ſciendum, homines non vi protrahi ad clericatum, & ſi olim in aliquibus hoc factum ſit, id contigit in iis, de quibus certa erat perſuaſio fore ut Eccleſiæ legem libentiſſime ſervarent. Quam igitur falſa ſit Novatorum calumnia contra continentiæ legem manifeſtiſſime patet. primum ex hic proxime dictis, nempe Eccleſiam neminem per vim trahere ad clericatum; ſecundo ex Scriptura 1. Corinth. 7. ubi ait Apoſtolus: *Volo enim vos omnes eſſe ſicut me ipſum*, hoc eſt cælibes: *Dico autem non nuptis & viduis: bonum eſt ſi ſic*

per-

permanſerint, & verſ. 25. ſubiungit: *De virginibus præceptum Domini non habeo, conſilium autem do*; & verſ. 38. concludit: *Et qui matrimonio iungit virginem ſuam, bene facit; & qui non iungit, melius facit*. Apoſtolus autem non dedit conſilium contra ius naturale & divinum, ac proinde continentia non adverſatur neutri horum iurium, quæ exprimuntur his verbis: *Creſcite & multiplicamini* Geneſ. 1. Hæc quippe verba enunciata ſunt propter genus humanum univerſim ſpectatum, quod generatione erat propagandum, vimque habet præcepti dumtaxat quando ſine coniugio genus humanum deficeret, ut in mundi exordio, & tempore diluvium proxime ſequente; alias B. Virgo, S. Ioan. Baptiſta, aliique plures; immo Chriſtus Dominus præceptum hoc violaſſent.

Clericis vero minoribus, quorum copia olim magis opus fuit, matrimonii libertas ſemper extitit, nec Eccleſia condemnat eorum nuptias; ſed cum ei competat miniſtrorum electio, peroptat, clericos eos, qui Deo conſecrari volunt, continentiam ſectari tantopere in Scripturis commendatam. Secundum vero præſentem diſciplinam invectam duodecimo ſæculo ab Alexand. III. omnes clerici inferiores, qui matrimonium contrahunt, removentur ab officio, priventur beneficio ſi aliquod habeant, ad quod poſſidendum inhabiles redduntur. Clerici tamen coniugati ſi habitum deferant ex Decreto Bonifacii VIII. cui adhæſit Concilium Trid. ſeſſ. 23. c. 6. *de reform.* non carent privilegio fori. Quando autem alicui Eccleſiæ inſerviunt addit cit. Concilium, horum miniſterium non eſt circa altare, a quo removentur etiam ſubdiaconi & diaconi coniugati, ſed circa tempii cuſtodiam vel etiam pſalmodiam, ad quam Concilium Bituricenſe remittit Subdiaconos coniugatos. Hoc tamen decretum non eſt receptum in Gallia.

§. XXVII.

De iure quo Clerici maiores ad cælibatum teneantur.

Lex cælibatus annexa clericorum ſtatui non eſt de iure divino, ſed ſolum apoſtolico, ſeu eccleſiaſtico. Prima pars ex eo patet, quod neque ex Scripturis, neque ex Traditione, in quibus ſolummodo exponuntur quæ ſunt iuris divini, illa colligatur. Inſuper quæ ſunt iuris divini ſunt fixa & immutabilia, nec his Eccleſia unquam derogat. Unde cum aliquando immutaverit Eccleſia, ut iam vidimus, diſciplinam cælibatus, ſequitur manifeſtiſſime quod non ſit de iure divino.

Altera vero pars, nempe cælibatum clericis annexum eſſe de iure apoſtolico ſeu eccleſiaſtico, ex eo probatur, quod non invenitur ſtatutum prioribus ſæculis ab ullo eorum temporum Concilio, quamvis talis diſciplina in maioribus clericis vigeret. *Quod autem*, ait S. Aug. *ſemper obſervatum fuit in eccleſia, nec ab ullo Concilio legitur inſtitutum, id cenſetur apoſtolicæ traditionis.* Quod vero hæc diſciplina ſervata fuerit in Eccleſia tum græca ſaltem prioribus ſæculis, tum latina ad noſtram uſque ætatem plura habentur teſtimonia Patrum & Conciliorum, quæ brevitatis gratia hic omittuntur.

Multum vero conſentanee impoſita fuit ſacris miniſtris lex continentiæ, quia conſentaneum erat ea prohiberi eccleſiæ miniſtris, quæ eſſent impedimento ſacro eorum miniſterio, qualia ſunt connubia. Quatuor enim ſunt quæ ſpectant ad eccleſiæ miniſtros, 1. ſacrificare, offerre, & altari miniſtrare; 2. orationi & contemplationi vacare; 3. fideles a vitiis purgare & ad pietatem informare; 4. curam pauperum gerere. Hiſce vero omnibus ſunt maxime impedimento connubia, & 1. puritati ac munditiei neceſſariis ſacri altaris miniſtris; quia tametſi licita ſint, exerceri tamen nequeunt ſine quadam pollutione & turpitudine, quæ mentem inquinant. Unde etiam Sacerdotes veteris legis, ut habetur 1. Paralipomenon cap. 24. dum per vices ſuas miniſtrare ſolebant in tabernaculo, aberant toto illo tempore a domo, & ab uxore. Quare concludit Innocentius I. ep. 3. ad Exuperium; *quanto magis conveniet Sacerdotibus novæ legis ex die ordinationis ſuæ ſervare continentiam, cum non prætereat dies, quo vel a Sacrificiis divinis, vel a Baptiſmatis officio vacent.* 2. Opera carnis aciem mentis hebetant, animum perturbant, ac quodammodo carnalem reddunt; oratio vero, in cuius exercitio Sacerdotes verſare debent, requirit animum purgatum, tranquillum & rectum, & ab infimis ſuſpenſum. 3. Qui vinculo ligatus eſt coniugali, non ſatis liber, eſt ob ſolicitudines quas habere debet erga uxorem & liberos, & ob ſæcularia negotia, quibus ad familiam ſuſtentandam debet ſe immiſcere ad illorum curam gerendam. Igitur maxime convenit ſacris miniſtris continentia.

§. XXVIII.

Digitized by Google

§. XXVIII.

De altera obligatione quam habent clerici, ſcilicet de quotidiana Horarum recitatione.

Altera præcipua clericorum omnium obligatio ſub gravi poſt ipſorum promotionem ac Subdiaconatum eſt recitare quotidie publice vel privatim Horas canonicas iuxta formam ſeu ritum præſentem Breviarii Romani, ut in Bullis reformationis Breviarii iuſſum fuit a ſummis Pontificibus Pio V. Clemente VIII. & Urbano VIII. Iuſtum enim eſt ut id ſaltem dent Eccleſiæ, nempe ut pro populo, & præſertim pro iis, qui per negotiorum multitudinem nec ſæpe nec diu precibus immorari valent, Deum orent. Hæc obligatio incipit a ſuſceptione Ordinis Subdiaconatus, & ante in iis qui poſſident eccleſiaſticum beneficium. Cætera quæ huc ſpectant, habentur in tractatu de obligationibus clericorum, & de Horis canonicis.

§. XXIX.

De impedimentis ab ordinatione removentibus.

Ad hoc ut quis accedat ad ſacros Ordines ſatis non eſt ut ſit baptizatus, confirmatus, ac aliis munitus requiſitis tum ad validam tum ad licitam ſacri Ordinis ſuſceptionem; ſed ulterius neceſſe eſt ut immunis ſit a quocumque obſtaculo ſeu impedimento, cum aliqua pro debita reverentia ad ſacrum Ordinem poſuerit eccleſia, ut eſt irregularitas: Nam irregularitates inhabilem reddunt hominem, qui illis ſit irretitus, ad Ordines ſuſcipiendos, & ſuſceptorum officia exercenda. Dicitur vulgo *irregularitas*, eo quia ſit quædam deviatio a regula, quæ conditiones & qualitates ordinandorum præſcribit; irregularis enim appellatur qui regulæ ſe non accommodat. Huiuſce vero irregularitatis variæ ſunt ſpecies. Verum & naturam irregularitatis, & eius ſpecies ſuo loco exponemus, quando agere occurret de cenſuris: unde ſatis hic erat ad propoſitum ſacri Ordinis etiam hoc notaſſe, quædam nempe dari impedimenta ad eum ſuſcipiendum, officiaque eius exercenda.

TRACTATUS
DE SACRAMENTO MATRIMONII.

§. I.

De nomine, eſſentia, ac definitione Sacramenti Matrimonii.

VAria ſunt nomina, quibus Matrimonii Sacramentum a Theologis exprimi ſolet. Appellatur enim Matrimonium, Nuptiæ, Connubium, Coniugium. Dicitur *Matrimonium* vocabulo deducto a *Matre*, & *Munio*, ita ut Matrimonium ſit veluti munium, munus, ſeu officium Matris: Nam, ut ait D. Aug. lib. 19. contra Fauſtum cap. 26. *non ob aliud debet fœmina nubere, quam ut fiat mater*: cui concordat D. Th. in ſupplem. q. 44. ubi dicit: *Matrimonium vocatur, quia præcipue Matrum eſt opus*. Hinc dicitur Matrimonium a Matre potius, quam a Patre Patrimonium, quia ad prolem, cuius generandæ, & educandæ cauſa inſtitutum eſt Matrimonium, magis concurrit Mater prolem ipſam in utero caute geſtando, ſollicite enutriendo, accurate educando. Ad Matrem etiam uſque ad certam ætatem ſpectat præcipue prolem alere & educare; adulta vero prolis ætas proprius pertinet ad patrem, cuius eſt providere de neceſſariis ad vitam eiuſdem, & educationem. Quocirca a patre deducitur patrimonium, eo quod patri incumbat rem familiarem adminiſtrare & amplificare quantum ſatis ſit ut filii decenter collocentur. Dicitur *nuptiæ* a *nubendo*, ſeu *velando*, quia apud veteres ſponſæ caput dum viro tradebatur, in ſignum pudoris ac modeſtiæ velari ſolebat: hodie Eccleſia velamine coniuges tegit in ſimbolum pudoris ac modeſtiæ, dum Sacerdos benedictionem eis impertitur. De antiquo velamine ſponſæ, primoque eius uſu habetur Geneſeos 20. in Sara, dum Abi-

Abimelech quando correptus a Domino cognovit eam eſſe Abrahæ uxorem, non vero ſororem, (ſicuti ex errore hoc credens in uxorem eam ſibi copulaverat) dedit Abrahæ mille argenteos, quibus velamen emeret, quo Saram tegeret, ut omnes imposterum ut eiuſdem Abrahæ uxorem, non ſecus ſororem, agnoſcerent, cum virgines tunc temporis ſoluto crine incederent. Mentio fit pariter eiuſdem velaminis Geneſeos cap. 24. ac exinde factum fuit, cur Iacob, ut habetur in eadem Geneſi cap. 29. non deprehenderit pro Rachele ſibi traditam Liam, quia velo eſſet obducta. De hoc velaminis uſu habetur in Plinio, quod vigeret etiam apud Romanos, ut & ipſi mulieres nuptas in domum mariti tectas velamine ducere ſolerent. Dabatur quoque velamen illud ſponſæ in ſignum ſubiectionis & obedientiæ mulieris ad virum. Dicitur *connubium* ab eodem verbo *nubo* ſeu *velo*, quod ſignificat, coniuges ſemper modeſtia, pudore, quodam quaſi obducto velo, ea inter ſe velare ac tegere debere, quæ Chriſtianam modeſtiam, pudicitiam ac honeſtatem lædere poſſint. Dicitur *coniugium* a coniungendo ſub uno mutuo iugo, quia virum ac mulierem ſub uno eodemque mutuo iugo ad ſervandam fidem, & onera matrimonii ſuſtinenda conſtituit. Sic Catechiſmus Romanus *de Matrimonio* cap. 1. Unde ſolet etiam dici conſortium reſpectu ſocietatis; & coniuges mutuo conſortes ſe vocant, eo quia coniuges viciſſim participare debent de eadem ſorte ac fortuna, necnon quod intima eſſe debeat inter illos coniunctio.

Matrimonium in ſe & primario dupliciter conſideratur, nempe pro contractu, & pro vinculo per talem contractum inducto. Matrimonium ſumptum pro vinculo conſideratur in triplici differentia. Primo prout eſt validum ſeu legitimum, & illud eſt ac intelligitur, quod rite ſecundum leges, ſeu inter perſonas non impeditas celebratur, & mutuo ac vero utriuſque conſenſu perficitur; & ſic datur etiam inter Infideles, in quibus validum eſt matrimonium ut contractus, non vero ut Sacramentum. Secundo prout eſt matrimonium ratum, quod eſt & legitimum, & Sacramentum; & hoc eſt inter Fideles, in quibus Matrimonium non eſt ſolum contractus, ſed etiam Sacramentum, propter quod nunquam diſſolvi poteſt, ſed perpetuo perſeverat, quod non fit inter Infideles, eo quia diſſolvi poteſt per converſionem alterius ad fidem. Hinc Innocentius III. in cap. *Quando de divortiis* ſic habet: *Etſi matrimonium verum inter infideles exiſtat, non tamen eſt ratum; inter fideles autem verum, & ratum exiſtit, quia Sacramentum fidei, quod ſemel eſt admiſſum, nunquam amittitur.* Dicitur etiam Matrimonium Fidelium tantummodo ratum, quando nondum conſummatum eſt per copulam. Tertio prout eſt Matrimonium conſummatum, quod nimirum per copulam ad prolis propagationem ordinatam eſt completum & perfectum, ad quam omnia quæ in illo reperiuntur, ſicut ad complementum ordinantur. Matrimonium ut eſt legitimus contractus ſignificat Dei traditionem animæ per gratiam: Ut eſt Sacramentum ſeu Matrimonium ratum, nempe inter Fideles, ſignificat coniunctionem Chriſti cum Eccleſia. Ut vero eſt conſummatum adumbrat unionem Dei cum Beatis in Gloria per viſionem beatificam. Tourn. Hab. Salmant.

Tria hæc igitur Matrimonia differunt firmitate ſeu ſtabilitate. Matrimonium enim validum ſeu legitimum ſolvi poteſt favore fidei, cum alter coniux ad fidem convertitur, altero nolente converti, ut 1. Corinth. 7. *Quod ſi infidelis diſcedit, diſcedat: non enim ſervituti* (nempe ligamini coniugali) *ſubiectus eſt frater aut ſoror in huiuſmodi.* Item cap. *ſi fidelis* 2 cauſ. 28. q. 8. q. 2. & cap. *Quanto* 7. *de divortiis*. Matrimonium ratum ſolvitur favore Religionis per ſolemnem profeſſionem, cap *Vero* 2. & cap. *ex parte* 14. *de converſione coniugum*, & eſt expreſſe definitum a Concilio Trid. ſeſſ. 24. can. 6. Matrimonium conſummatum nunquam quoad vinculum ſolvi poteſt, ut Matth. 19. *Quod Deus coniunxit homo non ſeparet*, & Roman. 7. *Mulier vivente viro alligata eſt legi*.

§. II.

De variis modis quibus conſiderari poteſt Matrimonium.

Ex dictis ſequitur, Matrimonium tribus aliis modis conſiderari poſſe, 1. ut eſt contractus naturalis, 2. ut eſt contractus civilis, 3. ut eſt novæ legis Sacramentum. Matrimonium ut eſt contractus naturalis eſt in officium naturæ ad humani generis propagationem ac conſervationem neceſſarium. Ut contractus civilis contractum naturalem componit ac perficit politicæ poteſtatis regulis ac legibus, quibus ſapienter conſulitur Reipublicæ paci ac felicitati. Nam ſi ad bonum Reipublicæ refert ne prædia, cæteraque immobilia nudo contrahentium con-

ſen-

ſenſu ac conventione ab uno in alium transferantur, ſed certæ leges, ac ſolemnitates præſcribuntur, ſine quibus nulli ac irriti contractus huiuſmodi declarantur; multo magis incumbit Reipublicæ invigilare, atque attendere, ne vir ac mulier ſibi ad invicem ſua corpora tradant, ac more pecudum copulentur; quia contractus matrimonii eſt præcipuum fundamentum ac baſis humanæ ſocietatis, cuius ordo ac tranquillitas ex eodem matrimonii contractu maxime pendet. Prout vero Matrimonium eſt Sacramentum novæ legis, gratia coniuges exornat, ac concupiſcentiæ ardorem temperat, & Eccleſiam pia prolis educatione ditat.

Porro in Matrimonio ut eſt contractus & Sacramentum, tria dantur, ad quæ alia omnia reducuntur; nempe primum eſt ipſa ratio contractus, in quo includitur internus utriuſque contrahentium conſenſus externis verbis vel ſignis expreſſus, ex quibus omnibus perfectus contractus coaleſcit. Alterum eſt vinculum quoddam animorum, quod cauſat talis contractus, & hoc tranſacto permanet, vi cuius uterque coniugum eſt alteri alligatus, ut Rom. 7. *mulier alligata eſt viro quanto tempore vir eius vivit:* Sive hoc vinculum dicatur ius, poteſtas, vel dominium in alterius corpus, ſive mutua ſubiectio & obligatio ad debitum coniugale ſibi invicem reddendum. Tertium tandem eſt ipſa carnalis copula apta ex natura ſua ad filiorum generationem, quæ eſt finis primarius matrimonii. Unde alia duo dicunt ordinem ad tertium, & ſic intelligitur contractus ſeu conſenſus, traditio, vinculum, debitum ſeu dominium, videlicet in ordine ad maritalem copulam, quæ eſt Matrimonii conſummatio. In Matrimonio igitur quatenus eſt contractus plura occurrunt. Primum eſt externa pactio ſeu contractus; mutuus contractui conſenſus; mutua corporum traditio, quæ immediate eſt illius contractus effectus; nexus ſeu vinculum quoddam reſultans ex illo contractu; mutua obligatio ad reddendum debitum: Ius quod eſt in unoquoque ad alterum; denique uſus, & conſummatio Matrimonii. Sub utraque vero conſideratione, videlicet prout eſt contractus & Sacramentum, ſpectari poteſt Matrimonium in duplici ſtatu, ideſt & *in fieri*, ut dicitur, ſeu ut quid tranſiens; & *in facto eſſe*. Matrimonium ſpectatum in fieri eſt ipſe contractus, quem vir & mulier inter ſe ineunt, actio videlicet, ſeu actualis contrahentium legitimus conſenſus ſignis exterius expreſſus, quo ſibi mutuo ſua tradunt corpora, ac proinde ſecundum hanc conſiderationem haber eſſe dumtaxat fluens & tranſiens, & eſt cauſſa Matrimonii in facto eſſe. Matrimonium in facto eſſe eſt vinculum, ſeu nexus perpetuus reſultans ex conſenſu interno & pactione externa, quo ſibi invicem adſtringuntur coniuges, & ſub hoc reſpectu habet eſſe fixum & permanens, ut nonniſi morte unius coniugis ſolvatur.

§. III.

De eſſentia Matrimonii.

Si matrimonium conſideretur in fieri, certum eſt ipſius eſſentiam conſiſtere in mutuo legitimoque contrahentium conſenſu exterius ſignificato, quia contractus ſpectatus generatim, eſſentialiter eſt duorum aut plurium conſenſus vim habens obligandi. Sic contractus venditionis ac emptionis perfectus intelligitur, quando venditor rem ſuam certo pretio vendere conſentit, & emptor ſub propoſita conditione rem eamdem acceptat. In hoc pariter conſiſtit eſſentia Matrimonii ſumpti ut Sacramentum, quia Sacramentum ut tale gratiam cauſſat. Matrimonium vero non producit gratiam in anima, niſi quando per mutuum conſenſum contractus perficitur; tunc enim ponitur materia & forma, quæcumque hæc ſecunda ſit ſecundum diverſa Theologorum placita, ut videbimus; non ſecus in facto eſſe, ideſt toto tempore quo Matrimonium in ratione vinculi perdurat. Idcirco matrimonium ut Sacramentum ſumitur ſecundum quod eſt contractus in fieri elevatus a Chriſto Domino ad gratiam producendam. Tota igitur difficultas eſt circa Matrimonium in facto eſſe, & prout eſt contractus, nempe in quo ſecundum talem acceptionem conſiſtat eius eſſentia.

Iulianus Pelagianus eſſentiam Matrimonii in facto eſſe, repoſuit in uſu ſeu carnali coniunctione, quæ eſt Matrimonii conſummatio, & ita ſentit Wicleffus, immo in hanc ſententiam propendiſſe videtur Gratianus 27. q. 2. cap. *Quos autem*, & cap. *Inſtitutum*, ubi docet, verum non eſſe Matrimonium ante conſummationem. Ita etiam ſenſere aliqui theologi, inter quos Medina lib. 5. *de continentia* §. *hominum* cap. 61. ac ideo exiſtimant non eſſe verum perfectumque Matrimonium ſine copula, & inferunt, inter B. Virginem & S. Ioſeph non fuiſſe veri nominis Matrimonium. Alii ve-

ro licet ſentiant carnalem copulam ſeu Matrimonii conſummationem per carnalem corporum commixtionem non eſſe eſſentialem partem Matrimonii, eam tamen ut partem integralem agnoſcunt, non ſecus ac ſatisfactio eſt pars integralis in Sacramento Pœnitentiæ. Sic Bellarm. lib. 1. *de Sacram. Matrimon.* c. 5. in ſolut. 6. argumenti. Igitur imponit hic Calvinus Catholicis, præcipue Magiſtro Sententiarum, dum ait lib. 4. *Inſtitut.* cap. 19. §. 34. eos docere, coitum partem eſſe Sacramenti, & per actum immundum ac turpem gratiam produci, & hoc dicit ad marginem lib. 4. *Sententiarum*, quaſi Magiſter hoc docuiſſet, quando aliter Magiſter expreſſe tradit, dum ait lib. eod. diſt. 27. littera G. errorem eſſe affirmare ſine copula contrahi non poſſe Matrimonium, atque inter Mariam & Ioſeph non fuiſſe coniugium, vel non fuiſſe perfectum, quod nefas eſt ſentire. Et deinde exponit quo ſenſu aliqui ex veteribus dixerint non eſſe perfectum coniugium ſine commixtione ſexuum, perfectione ſcilicet accidentali, quia perfecte non repræſentat coniunctionem Chriſti cum Eccleſia per Incarnationem, licet perfectum ſit perfectione eſſentiali & integrali (ſumpta integritate in Philoſophorum ſenſu) quia animorum coniunctio ad individuam ſocietatem vitæ ordinata ſignificat unionem ſpiritualem Chriſti cum Eccleſia per charitatem, ſicut iam antea notatum fuit. Unde communiter putant Theologi, quod licet in Matrimonio propter mutuam, quam includit, corporum traditionem, radicaliter quidem includatur ius ad copulam; verum tamen ac firmum ſtare poteſt coniugium ſine actuali copula, & abſque eo quod ullus ſive explicitus ſive implicitus in illam conſenſus habeatur. Hiſce igitur præmiſſis ſit.

Eſſentia Matrimonii in facto eſſe, & prout eſt contractus, non conſiſtit in uſu ſeu conſummatione, corporum nempe commixtione, ſed in animorum coniunctione, ſeu vinculo ſtabili, permanente, ac perpetuo, aut in iure, dominio, & poteſtate alterius partis, quod reſultat ex mutuo inter virum & mulierem conſenſu; & id ex eo patet & probatur, quod in eo formaliter non conſiſtat ratio eſſentialis Matrimonii, ſine quo verum ac proprie dictum Matrimoninm habetur: Verum autem & proprie dictum babetur Matrimonium ſine conſummatione, ſeu carnali coniugum commixtione; Nam verum fuit Matrimonium inter Adamum & Evam in Paradiſo per ſolum coniugale fœdus ſine carnali inter ipſos commixtione, quæ non ſecuta fuit niſi poſtquam eiecti fuere e Paradiſo, ut conſtat ex Geneſi; & inter S. Ioſeph & B. Virginem, inter quos nulla unquam intervenit corporum commixtio; & inter ſenes, necnon inter impotentes qui ſecum habitare conſentiunt; itidem inter eos qui ante conſummationem ſolemniter Religionem approbatam profitentur; vel ex voto, aut mutuo conſenſu ad continentiam ſe adſtringunt. Igitur eſſentia Matrimonii in facto eſſe non conſiſtit in ipſius conſummatione per carnalem corporum commixtionem. Et ita ſentiunt SS. Patres, inter quos S. Aug. lib. 1. *de nuptiis & concupiſc.* c. 11. ubi expendens dictum Angeli Ioſepho, ut ſine timore acciperet Mariam coniugem ſuam Matth. 1. *Ioſeph fili David noli timere accipere Mariam coniugem tuam*, ſic ait: *Neque enim fallaciter ab Angelo dictum eſt ad Ioſeph, noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Coniux vocatur ex prima fide deſponſationis, quam concubitu nec cognoverat, nec fuerat cogniturus; nec perierat, nec mendax manſerat coniugis appellatio, ubi nec fuerat, nec futura erat carnis ulla commixtio*. Et S. Chryſoſt. hom. 32. in Matth. *Matrimonium*, inquit, *non facit coitus, ſed voluntas*. Inſuſuper uſus rei non pertinet ad eſſentiam ſeu rationem contractus, ſed eſt contractui conſequens. Verus eſt contractus emptionis domus, agri, veſtis, tametſi emptor nec domum habitet, nec agrum colat, nec veſte induatur. Requiritur enim ad contractum emptionis, ut emptor dominium rei emptæ percipiat, ſeu acquirat poteſtatem re empta utendi ſine ullius iniuria, tametſi revera, & de facto non utatur. Ad eſſentiam igitur Matrimonii ipſiuſque perfectionem in facto eſſe ſufficit quod inter coniuges, ex mutua alterutrius corporum traditione habeatur inter ipſos permanens ac indiſſolubile animorum vinculum, ius ac poteſtas alterutrius partis quoad corporum uſum, tametſi numquam tali iure ac poteſtate utantur, nec uti velint. Hab. Salmant.

Quod ſi dicas, Matrimonium Chriſtianorum ſignificare non poſſe, ſicuti debet, coniunctionem Chriſti cum Eccleſia niſi per coniunctionem carnis, ac proinde Matrimonium Chriſtianorum eſſentialiter includere carnalem copulam, qua coniuges fiant una caro, ſicuti Verbum per Incarnationem, cum ſponſa ſua Eccleſia unum corpus evaſit. Reſp. negando ſine coniugum car- Duplex unio Chriſti cum Eccleſia.

carnali commixtione habeti non poſſe ſignificationem unionis Chriſti cum Eccleſia: Nam duplex eſt unio Chriſti cum Eccleſia, una moralis per charitatem & per continuum gratiæ influxum, altera phyſica & naturalis per unionem hypoſtaticam cum natura humana. Priorem unionem ſignificat coniunctio coniugalis animorum per charitatem, per individuam vitæ ſocietatem, & per mutua amoris officia, quæ coniuges ſibi invicem ſuppeditant, alteram vero unionem ſignificat Matrimonii conſummatio, & hæc ſignificatio eſt tantummodo accidentalis Matrimonio, non eſſentialis, uti iam ſupra diximus ex Magiſtro Sentent. cit. diſt. 22. quia perfecte non repræſentat naturalem Chriſti unionem cum Eccleſia per Incarnationem, licet perfectum ſit perfectione eſſentiali, quia animorum coniunctio ad individuam vitæ ſocietatem repræſentat ſpiritualem Chriſti unionem cum Eccleſia per charitatem & gratiæ influxum. Hab.

§. IV.

De definitione Matrimonii.

Matrimonium ut Matrimonium eſt, & communiter accipitur, nempe prout eſt contractus civilis & in officium naturæ, ac proinde ut commune fidelibus & infidelibus, definitur: *Coniunctio maritalis viri &* Definitio Matri. monii. *fœminæ inter legitimas perſonas individuam vitæ conſuetudinem retinens*. Ita D. Th. in 4. diſt. 27 q. 1. a. 1. & traditur etiam in Iure canon. ab Alex. III. in cap. *Illud quoque de præſumpt.* Dicitur 1. *coniunctio*, quæ vox ponitur loco generis, in quo convenit cum aliis coniunctionibus, quæ non ſunt Matrimonium. Nomen vero coniunctionis non intelligitur de coniunctione corporum, quæ fit per carnalem copulam, nec de actu illo, quo primum vir ac fœmina per mutuum conſenſum coniunguntur; ſed vinculum ac mutuus nexus, & obligatio quæ ex conſenſu interno & pactione externa, in virum ac mulierem reſultat, ac proinde hæc eſt definitio Matrimonii non in fieri, ſed in facto eſſe. Dicitur 2. *maritalis*, ut ſignificetur ſubiectio unius, & alterius dominium, quod eſt finis & obiectum contractus; & per hoc diſtinguitur hæc coniunctio ab aliis ſpeciebus coniunctionis, qualis eſt filialis vel fraterna, &c. Dicitur 3. *viri ac mulieris*, per quod innuitur ſubiectum matrimonii, & numero ſingulari exponitur ad excludendam poligamiam. Dicitur 4. *inter legitimas perſonas*, quo deſignatur, perſonas, quæ ſunt huius contractus ſubiectum, habiles eſſe ad hunc Matrimonii contractum ineundum, ideſt non irretitas vel illigatas ullo dirimente impedimento. Dicitur tandem, *individuam vitæ conſuetudinem retinens*, ideſt perpetuam ac perſeverantem, quibus verbis deſignatur perpetua Matrimonii indiſſolubilitas, & finis eius declaratur. Vinculum enim reſultans ex contractu Matrimonii etiam ex mutuo partium conſenſu unquam diſſolvi nequit, ſicuti fit in aliis contractibus, qui ex partium conſenſu ſolvi poſſunt.

Verum cum matrimonium ſit non ſolum contractus naturalis & civilis, ſed etiam Sacramentum in nova Lege a Chriſto Domino inſtitutum, ac proinde importans in ſuo eſſe aliquid plus quam purus contractus, ob gratiam quam ex Chriſti promiſſione confert ut Sacramentum digne ſuſcipientibus, tum ad uniendos coniunctorum animos, tum ad prolem ſancte & pie educandam in fide Chriſtiana; hinc Matrimonium quatenus eſt Sacramentum ita definiri ſeu potius deſcribi poteſt: *Signum ſenſibile divinitus inſtitutum viro ac mulieri legitimo conſenſu copulatis ad perpetuam vitæ conſuetudinem, habens promiſſionem gratiæ, ad uniendos ſimul coniugum animos, & prolem pie ſancteque educandam Chriſtiana fide ac pietate.*

§. V.

De Inſtitutione Matrimonii.

Matrimonii ratio poſtulat ut dupliciter conſideretur, nempe prout eſt officium naturæ, & prout eſt Eccleſiæ Sacramentum. Cum autem ex Apoſt. 1. Corinth. 15. prius ſit quod eſt animale, deinde quod eſt ſpirituale; & hic Matrimonium ſub priori conſideratione, & præciſe ut eſt in ſe expendatur; ſub hoc priori reſpectu, ſcilicet quatenus eſt officium naturæ, inſtitutio eius inquiritur. Pro clariori tamen intelligentia.

Nota ex D. Th. in Suppl. q. 41. a. 1. in corp. dupliciter aliquid dici poſſe homini naturale, 1. quia ex principiis & ex neceſſitate naturæ fluit: ſic moveri ſurſum eſt naturale igni; 2. quia natura ad illud inclinat quod illi conveniens eſt, & in hoc ſenſu virtus dici poteſt homini naturalis, utpote quæ rationali creaturæ ſit valde conſentanea. Ius vero naturale, ut communiter tradunt iuris interpretes & theologi, illud intelligitur, quod ſpectatis naturæ principiis ſecundum ſe eſt homini conſen-

ſentaneum, & ex principiis naturæ rationalis æqua ratione deducitur, ſive inſpiciatur homo ſecundum ſe, ſeu ut vitam ſocialem agens. Et hoc ius naturale duplex eſt, unum iuſtitiæ ſeu neceſſitatis, illud nempe quod non tantum permittit aliquid fieri, ſed ita præcipit fieri, ut oppoſitum minime liceat, ſicut non occidere, non furari, non mœchari &c. alterum utilitatis, quod quidem non iubet, ita ut oppoſitum illicitum ſit & peccatum, ſed liberam concedit facultatem utendi re aliqua tamquam utili vel honeſta, cuiuſmodi eſt ius naturale matrimonii contrahendi. Aliqui ex græcis Patribus, inter quos S. Ioan. Damaſcenus lib. 2. *Fidei orthodoxæ* cap. 3. lib. 4. c. 25. Euthymius in pſal. 50. ad iſta verba: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum* &c. cenſent nuptias non eſſe ex prima naturæ inſtitutione ante peccatum, ſed ex peccato dumtaxat originem traxiſſe.

Matrimonium ut eſt officium naturæ ex ipſa naturæ lege derivatur, ideſt ab ipſo iure naturæ ſuam ducit originem, quod Dei poſitiva lex confirmavit. Et hoc ex eo patet, quod natura etiam integra, ideſt etiam excluſo peccato, hominem inclinat ac extimulat ad propagationem ſeu prolis generationem, cum iam diverſitas ſexuum ad eum finem naturaliter a ſupremo Auctore fuerit ordinata, ita ut extra coniugium nullum alium uſum naturaliter importet & habeat. Cum autem prolis ex quo concepta fuit, edi debeat in lucem, & educta in lucem ipſa ſatis non ſit ut per ſe ad perfectum ſtatum per nutritionem & educationem ſecundum corpus & animam perducatur, ut eadem natura dictat, quæ non tantum generationem, ſed provectionem quoque ac perfectionem intendit; hinc neceſſaria hæc officia nutritionis & educationis requirunt certos parentes, eoſque vinculo quoddam indiſſolubili colligatos, per quos ea expleantur. Hoc enim intercedit manifeſtum diſcrimen inter bruta animantia & homines, quod bruta quædam mox genita non indigent cura parentum, quia ſibi ſufficiunt ad nutrimentum providendum, & noxia cavenda, quædam ſubſidio ſolius fœminæ nutriuntur; quædam expetunt quidem utriuſque parentis ſolicitudinem, ſed ad breve tempus; idcirco propter hoc ipſum natura iiſdem providit, ut mas & fœmina aliquandiu ad ea enutrienda ſimul commorentur. Verum cum homo ſit animal mente præditum, ac proinde egeat non tantum nutritione corporis, ſed etiam educatione animi, ad utrumque officium longum tempus requiritur; hinc perfectioni prolis humanæ non ſatis proſpectum fuiſſet, niſi parentes perpetuæ vinculo ſocietatis eſſent inter ſe colligati. Eſtius, Hab.

Hanc autem neceſſariam naturæ legem divina quoque inſtitutio confirmavit ac ſtabilivit. Etenim præter hoc quod Deus eſt auctor naturæ, ac ideo quidquid a natura inſtitutum eſt, ad Deum tamquam ad auctorem atque inſtitutorem referendum; Deus ea ipſa & fecit & dixit, quæ vim habent poſitivæ inſtitutionis Matrimonii; Et hoc patet ex primorum hominum creatione, quia ut ſignificaret Deus ſtrictius fortiuſque eſſe vinculum coniugii inter homines, quam ſocietatem pro creationis cauſſa inter bruta, in his mares & fœminas ſeiunctim condidit, & in hominum genere ambo non ſeorſim, verum alterum ex altero, fœminam ſcilicet ex viro, immo ex latere ipſius formavit, ut conſtat Geneſeos 2. oſtendens nimirum ipſo productionis modo, inter utrumque ſexum generationis cauſſa coniunctum arctiſſimam in humano genere debere eſſe ſocietatem. Et ad poſitivam Dei legem, qua ab initio Matrimonium iure naturæ inſtitutum confirmavit, refertur illud quod Chriſtus ait Matth. 19. *Non legiſtis, quod qui fecit hominem ab initio, maſculum & fœminam fecit eos, & dixit: propter hoc dimittet homo patrem & matrem & adhærebit uxori, & erunt duo in carne una*. Illud enim prius, *maſculum & fœminam fecit eos*, ſcilicet homines, legem naturæ ſignificat in ipſa creatione cum natura exortam, &c. hoc autem poſterius eſt repetitio legis Dei per Adam & Moyſem pronunciatæ: eamdem poſtea magis etiam confirmat per hoc quod ſubiicit, *Quod Deus coniunxit*, eo verbo apertiſſime ſignificans, coniunctionem illam coniugalem eſſe a Deo. In hac enim divina lege indiſſolubilitatem coniunctionis matrimonialis contineri declarat eadem completa ſententia, *Quod ergo Deus coniunxit homo non ſeparet*. Unde conſequens eſt, omnem Matrimonii rationem, quatenus naturæ officium eſt, a lege quoque divina profectam eſſe, ac ideo Deum habere inſtitutorem. Eſtius.

§. VI.

De bonitate ac honeſtate Matrimonii.

Tametſi conſtet ex ſacris Literis, Matrimonium, quod ab ipſa natura, ac proinde a Deo ut ipſius auctore originem ducit, po-

ſtiva ipſius Dei lege confirmationem habuiſſe, ac ideo bonum eſſe debere, licitum, ac honeſtum; nihilominus non defuere qui auſi ſint damnare nuptias, & haſce vel malo Deo adſcripſerint, vel cum fornicatione compararint. Sic impie docuere Marcion, & Manichæus, Tatiani, Encratiſtæ, Apoſtolici, Hierarchitæ, Priſcillianiſtæ, & ante eos Saturninus Simonis Magi diſcipulus, ut habemus ex S. Irenæo lib. 1. cap. 22. & S. Epiph. & Aug. contra hæreſes. Hunc errorem ſuſcitarunt multo poſt Armeni, & quidem Almaricus tempore Innocentii III. a quo damnatus fuit hic error: *Extra: de ſumma Trinit.* cap. *damnamus*. Huc pertinet etiam erronea eorum opinio, qui in ſtatu integro negarunt ſexuum commixtione propagandum fuiſſe genus humanum. Contra hos autem ſuſtinent Catholici omnes:

De fide tenendum, Matrimonium bonum eſſe, licitum, & honeſtum. Et hoc patet ex eius inſtitutione, quæ cum ſit a natura & a Deo, nonniſi bonum ac licitum eſſe poteſt, tum ipſum Matrimonium, tum eius uſus: Non enim bonum eſſe poſſet Matrimonium, niſi ſimul bonus eſſet eius uſus. Patet inſuper ex variis Eccleſiæ teſtimoniis, quibus veritas hæc probari ſolet a theologis, & præcipua ſunt illa D. Pauli 1. Corinth. 7. *Alligatus es uxori? noli quærere ſolutionem: & ſi acceperis uxorem, non peccaſti: & ſi nupſerit virgo non peccavit*. Et iterum. *Quod vult faciat, non peccat ſi nubat*; ac tandem commendat ipſas nuptias: *Qui matrimonio iungit virginem ſuam, bene facit*. Et ad Epheſ. 5. ita extollit nuptias, ut in his agnoſcat magnum Sacramentum, quod eſt in Chriſto & Eccleſia. Item Chriſtus Dominus nuptias ſua præſentia ſanctificavit, ut Ioan. 2. Et equidem ſi natura quam Deus condidit, inclinat ad prolis propagationem, ut per hanc genus humanum conſervetur, actus coniugalis profecto malus eſſe nequit, ut in eo medium virtutis invenire non queat, niſi admittamus quorumdam inſaniam, ait D. Th. in ſuppl. quæſt. 41. art. 1. quod res corruptibiles creatæ ſint a Deo malo. Inſuper habemus in variis Scripturæ locis alicui præceptum fuiſſe a Deo nubere. Tenebatur enim ex Dei iuſſu frater ſuperſtes fratris defuncti ſine liberis ducere uxorem, Deuteronomii 25. Sic iuſſum fuit Oſeæ Prophetæ accipere uxorem mulierem fornicariam; & Sacerdotes ut Sacerdotii ſucceſſionem conſervarent ex divino præſcripto uxorem ducere tenebantur. Eſtius.

Nec officit quod opponitur ex D. Paulo 1. Corinth. 7. ubi concedit coniugium ex indulgentia ſeu ex venia, quæ peccatum ſupponit: nam Apoſtolus coniugium concedit ex venia, non quando contrahatur, & exerceatur ad ſobolem propagandam, ſed quando exerceatur per incontinentiam, cum uxor non ſit nomen voluptatis, ſed honeſtatis.

Quod ſi dicas, coniuges pudere ex actu coniugii, idcirco hunc non poſſe dici bonum ac honeſtum, cum ex bono & honeſto pudor oriri nequeat; reſpondetur coniuges pudore perfundi ex actu coniugali non ſecundum ſe præciſe ſpectato, ſed ratione circumſtantiarum, ideſt propter inordinatos concupiſcentiæ motus, qui illum ſemper comitantur, & non ſunt peccatum, ſed peccati pœna. In ſtatu enim innocentiæ, in quo non extitiſſent illi motus inordinati, coniuges non erubuiſſent. Homines autem erubeſcere ſolent non ſolum ob culpam, ſed etiam ob naturales defectus. Habert.

§. VII.

De præcepto contrahendi Matrimonium.

Ut res in tali propoſito pro clariori intelligentia & diſcuſſione elucidetur, diſtinguenda ſunt cum Eſtio & P. Berti varia tempora, ideſt varii hominum ſtatus, ac varia perſonarum genera: nam in mundi primordiis, ideſt in ipſo humani generis exordio, quando opus erat genus humanum multiplicari, tenebantur omnes lege naturæ inire connubia, donec ad iuſtam & ſufficientem multitudinem genus humanum perveniſſet; quia ſicuti quiſque tenetur lege naturæ ſe conſervare in individuo cibi ſumptione; ſic eiuſdem naturæ lex eſt, ut ſobolis propagatione ſpecies conſervetur, quod ſine Matrimonio licite fieri nequit. Et dum tanta erat hominum paucitas, huiuſcemodi præceptum non tantum in communi, ſed in particulari etiam, & in individuo ſingulos homines ad nubendum conſtringebat: alias ſatis proſpectum non fuiſſet generis humani perpetuitati, nec ad iuſtam multitudinem ipſum genus ſuiſſet productum. Hoc præceptum demonſtrant non pauci theologi, ut Richardus, Gabriel, Durandus, aliive ex illis verbis Geneſeos 1. *Creſcite & multiplicamini, & replete terram*. Verum cenſent alii ea verba potius benedictionem continere, & auſpicium quoddam, ac munus fœcunditatis, ut inter alios Eſtius, Sylvius, & alii non pauci: Et eo vel maxime, quod verba hæc dicta fuere etiam beſtiis, quæ nul-

nullius præcepti ſunt capaces; unde verius eſt in hoc propoſito, nullum de re hac haberi expreſſum Dei præceptum, ſed ex iure ipſo naturæ ſuboritur lex ſeu præceptum conſervandi, augendique generis humani: quia ſi dum pauciſſimi erant homines adſtricti non fuiſſent lege aliqua ad coniugium, non ſatis, ut antea notavimus, proviſum fuiſſet humani generis propagationi, & conſervationi. Hinc tale præceptum vigebat pariter proximis univerſalis Diluvii temporibus. Item in præcepto fuit Matrimonium, dum populus Dei ob exiguum eius numerum propagatione indigebat, ut conſtat ex D. Aug. lib. *de bono coniugii* cap. 9. & 15. Verum in quolibet ſtatu ſufficienter multiplicatis hominibus ceſſavit hoc præceptum reſpectu cuiuſcumque hominis in individuo; & cuique in ſingulari liberum eſt eligere pro libitu ſuo tum matrimonium, tum cælibatum, non minus ac liberum ſit cuique exercere ſive mercaturam, ſive agriculturam, ſive aliam quamlibet artem, ſine quibus ſtare nequit humana ſocietas. Hinc legimus in veteri Teſtamento, plures ſanctos homines, ac etiam mulieres cælibes fuiſſe, ut legitur de Elia, Ieremia, Ioanne Baptiſta: quin & ipſe Chriſtus Dominus valde commendavit virginitatem, eamque ut ſingulare Dei donum prædicavit.

An vero ſi etiamnum reducerentur homines ad tam exiguum numerum, ut niſi qui vivunt matrimonio iungerentur, periculum eſſet quod genus humanum totum interiret, quiſque teneretur per matrimonii connubia generationi vacare, non conveniunt theologi. Nam in tali caſu cenſet D. Th. & cum eo alii quamplurimi, quoslibet tunc ad matrimonium obligari, eo quia matrimonium ſit de iure naturæ quantum attinet ad communem hominum rempublicam, cuius propagationi in tali hypotheſi, niſi omnes coniugia inirent, minime conſuleretur, ut ſupra dictum fuit, ubi de mundi exordio. Contrarium tamen ſentit D. Aug. cit. lib. *de bono coniugii* cap. 10. ubi contra eos qui dicunt periturum mundum, ſi vellent omnes a coniugio abſtinere, ait: *Utinam omnes hoc vellent dumtaxat in charitate de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta; multo citius Dei civitas compleretur*. Ex quibus verbis videtur S. Doctor ſentire, quod in tali hypotheſi pauciſſimorum hominum in vita cælibe permanentium, eredendum tunc finem mundi adventurum, ac prædeſtinatorum numerum eſſe completum. Et hæc eadem militat ratio reſpectu perſonarum Religioſarum, quæ ſolæ ſæcularibus omnibus extinctis ſuperſtites permanſiſſent. Cæterum in hac lege gratiæ ſeu Evangelii duo ſunt hominum genera, quibus peculiariter lege quadam naturæ neceſſarium eſt ut matrimonium contrahant: primum eſt eorum, qui propoſitum continentiæ ſervare non valent iuxta Apoſtolum laudato cap. 7. ep. 1. ad Corinth. *melius eſt nubere, quam uri*, quia Matrimonium, quod ante lapſum erat tantum naturæ officium, poſt lapſum factum fuit incontinentiæ remedium. Qui autem hoc remedium per continentiæ votum ſibi impoſſibile reddidere, hi ad alia ſanctiora remedia recurrere debent, quibus divinæ gratiæ adiutorio efficiant, ut hoc continentiæ bonum, quod voverunt, percipere valeant, ac teipſa percipiant. Alii vero quibus neceſſarium eſt matrimonium, ſunt reges, ac principes, eorumque filii ac filiæ, quando matrimonio avertere poſſint magna bellorum incommoda, & Chriſtianæ Religionis detrimenta alias irreparabilia; veluti ſi eorum cælibatu periculum foret quod poſt eorum mortem regni ſucceſſio tranſiret ad hæreticos vel infideles, aut alias certe magnæ commotionis in republica occaſiones afferret. Berti, Eſtius & alii.

§. VIII.

De matrimonio prout eſt novæ legis Sacramentum.

Circa Matrimonium prout eſt Sacramentum controverſia eſt inter Doctores quoad Matrimonia ante Chriſti adventum, nempe tempore legis naturæ & ſcriptæ; necnon quoad Matrimonia, quæ nunc ab infidelibus contrahuntur, num huiuſmodi Matrimonia habuerint & habeant veram rationem Sacramenti. Utraque autem ſententia, affirmans nempe, & negans talia Matrimonia eſſe Sacramenta, vera eſſe poteſt: ſed

Obſervandum 1. vocabulum Sacramenti dupliciter uſurpari ab Eccleſiaſticis Scriptoribus, & in ſenſu lato ac improprio, & ſic quodvis ſignum rei ſacræ rite dicitur Sacramentum; & in ſenſu ſtricto & proprio, & tunc ſignum tantummodo practicum rei ſacræ, ſeu efficax gratiæ ſanctificantis eſt, & dicitur proprie ac ſtricte Sacramentum. *Duplex Sacramenti nominis acceptio.*

Obſervandum 2. quoad ſignificationem vocis Sacramenti, eam duplicem diſtingui poſſe in Sacramentis, unam videlicet mere ac ſimpliciter ſpeculativam ſeu obiectivam, ut mor-

mortis Chriſti repræſentatio in Euchariſtia, & ſic repræſentatio unionis Chriſti cum Eccleſia in Matrimonio, ſive per Incarnationem, ſive per charitatem & gratiæ influxum; alteram practicam & efficacem, quæ in unoquoque Sacramento gratiam efficit quam ſignificat, per quam gratiam in Matrimonio uniuntur coniuges ad proprios Matrimonii effectus ſeu fines. Unde cum Matrimonium & ante adventum Chriſti, in ſtatu ſcilicet innocentiæ, legis naturæ, & ſcriptæ, & nunc in infidelibus fuerit & ſit ex primaria & divina ſui inſtitutione in Paradiſo ſignum unionis Chriſti cum Eccleſia per incarnationem & charitatem, ac proinde ſignum rei ſacræ ſecundum ſignificationem ſpeculativam latiorem & minus propriam, (ideſt ſumpto vocabulo Sacramenti in ſenſu lato & minus proprio) docent Patres, Tertullianus, Hieronymus, Auguſtinus, quod fuit & eſt Sacramentum; minime vero ſi ſumatur in ſenſu ſtricto & proprio, & ſecundum practicam ipſius ſignificationem, quia ad verum Sacramentum duo inter cætera requiruntur, ut notatur in explicanda Sacramenti natura agendo de Sacramentis in genere; primum ut ſit ſignum rei ſacræ, cuius uſus ſit religioſus, & cæremonia ſacra; ſecundum ut ſit efficax ſeu productivum alicuius ſanctitatis, ſive exterioris & legalis, ſive interioris; neutrum quorum habebatur ante adventum Chriſti, nec habetur nunc in Matrimoniis infidelium: etenim nuptiæ non erant tunc temporis, ſicuti nec ſunt nunc inter infideles, cæremonia legalis, ſeu religioſa quædam profeſſio, per quam nubentes ſanctificarentur, & ſanctificentur, ſicuti ſanctificabantur per ſacrificia, circumciſionem, eſum Agni paſchalis &c. ſed celebrabantur, ut etiam nunc inter infideles, in officium naturæ. Habert. Eſtius.

Matrimonium in lege nova de fide eſt eſſe vere, & proprie dictum Sacramentum a Chriſto Domino inſtitutum, ut definivit Concilium Trid. ſeſſ. 24. can. 1. contra Lutherum, Calvinum, Melanctonem & Kemnitium, qui volunt Matrimonium nonniſi improprie dici poſſe Sacramentum: immo dicit Calv. lib. 4. *Inſtit.* cap. 19. §. 14. Matrimonio non magis convenire rationem Sacramenti, quam agriculturæ & ſculpturæ artibus. Nec ſolum hæretici, ſed quidam etiam ex Doctoribus catholicis, antequam ab Eccleſia definitum fuiſſet, negarunt Matrimonium eſſe vere & proprie dictum Sacramentum, cui ex Chriſti inſtitutione adnexa ſit gratiæ repromiſſio, ut Durandus, Guilielmus Peraldo; & SS. Th. & Bonav. docuerunt, ut probabilius, non ut rem de fide credendam, ſicuti habetur in Eſtio, Tournely &c. Nunc tamen hæc controverſia non amplius locum habet inter Catholicos, cum Concilium Trid. cit. can. ita definierit: *Si quis dixerit, Matrimonium non eſſe vere & proprie unum ex ſeptem Legis Evangelicæ Sacramentis a Chriſto Domino inſtitutum, ſed ab hominibus in Eccleſia inventum, neque gratiam conferre; anathema ſit.* Et hæc eſt doctrina univerſalis Patrum utriuſque Orientalis & Occidentalis Eccleſiæ traditionis, utraque quarum conſentit in hoc articulo, ſicut pro Eccleſia latina teſtantur præter Concilium Trid. Eugenius IV. in Decreto pro Armenis, Concilium Conſtantienſe ſeſſ. 15. ubi damnatur Ioannes Huſſ, qui contra Matrimonium male ſentiebat, Lucius Papa III. qui anno 1181. cap. *ad abolendam* tit. *de hæreticis* Matrimonium inter Eccleſiæ Sacramenta recenſet, & anathema pronunciat contra aliter docentes & ſentientes. Pro Eccleſia vero Græca inſigne teſtimonium reddit Synodus Conſtantinopolitana anno 1647. celebrata ſub Parthenio Patriarcha Conſtantinopolitano adverſus Cyrillum eius prædeceſſorem, qui Calvinianam hæreſim in ſuam Eccleſiam inducere tentaverat: nam ibi inter Sacramenta gratiam conferentia, quæ nobis reliquit traditio, recenſet honorabiles nuptias.

Circa vero tempus quando Chriſtus Dominus inſtituerit Sacramentum Matrimonii, ſeu Matrimonium elevaverit ad rationem Sacramenti, docent Patres hoc feciſſe quando in Cana Galileæ nuptiis interfuit Ioan. 2. *Quomodo*, ait S. Epiphanius hæreſi 65. *non erunt venerabiles nuptiæ, & in Deo habentes regnum cælorum, cum vocatus ſit Salvator ipſe ad nuptias, ut nuptias benediceret.* Sic S. Aug. tract. 4. in Ioan. S. Cyrillus lib. 2. in Ioan. cap. 22. Habertus.

§. IX.

De materia & forma Sacramenti Matrimonii.

Diſtinguunt theologi materiam & formam in Sacramentis, iuxta analogiam quam illæ habent ad materiam & formam rerum phyſicarum. Item duplicem in Sacramentis diſtinguunt materiam, ut alias notavimus, remotam unam, quam vocant materiam circa

ca

ca quam, & hanc in Sacramento Pœnitentiæ dicunt eſſe peccata; alteram proximam, & ex qua, ideſt ex qua conſtat, & fit Sacramentum, quam ſtatuunt pro eodem Pœnitentiæ Sacramento in tribus pœnitentis actibus, contritione ſcilicet, confeſſione, & ſatisfactione.

Hic autem non eſt ſermo de materia Matrimonii circa quam, ſeu circa ipſius obiectum & ſubiectum, ſed de materia ex qua. Cum autem nihil circa materiam & formam Sacramenti Matrimonii hactenus definitum fuerit ab Eccleſia; hinc circa hoc valde inter ſe theologi diſſentiunt in aſſignanda ipſius materia ex qua, & eius forma. Alii enim volunt materiam eſſe mutuam corporum traditionem, formam vero mutuam corporum acceptationem factam ſigno ſenſibili internum conſenſum exprimente: ſed talis opinio diſtinguit materiam & formam ratione dumtaxat, non re, ſicuti diſtingui debent ſecundum Eugenium IV. in Decreto Armenorum, ubi ait, Sacramenta tribus perfici, materia, forma, & Miniſtri intentione. Dicunt alii materiam eſſe internum conſenſum, formam ſigna externa illum conſenſum exprimentia. Verum non concordat hæc opinio naturæ Sacramenti, quæ exigit ut materia Sacramenti ſit ſenſibilis, cuiuſmodi non eſt internus conſenſus. Cenſent alii contrahentes eſſe materiam, & verba quibus ſuum explicant conſenſum eſſe formam: ſed hi confundunt ſubiectum Sacramenti cum materia ex qua conſtat. Permulti ex recentioribus excogitarunt materiam Matrimonii eſſe mutuam corporum traditionem & acceptationem, formam autem verba ſeu ſigna quibus componitur mutuus conſenſus in mutua corporum traditione & acceptatione. Hanc ſententiam reiicit Eſtius in 4. diſt. 26. §. 11. & 12. quia forma ſignificare debet effectum Sacramenti, ut Sacramentum eſt, non vero ut aliquod humanum, naturale, aut civile, ſicuti ſunt verba *Accipio te in meam*, & alia eiuſmodi ſigna exprimentia mutuum conſenſum in reciproca corporum traditione & acceptatione, quæ nec effectum Sacramenti, nec aliquid ſacrum ſignificant, ſed tantum coniugalem obligationem, quam ſignificarent, etiamſi coniugium non eſſet inſtitutum in Sacramentum, ac proinde communia ſunt fidelibus & infidelibus. Item quia ex hoc ſequeretur, quod carnalis copula ſubſequens, qua ante Tridentinum ſponſalia tranſibant in Matrimonium, & adhuc tranſeunt, ubi non eſt receptum Tridentini decretum, fuiſſet & eſſet forma Matrimonii, cum copula ſponſalibus ſubſequens in hiſce caſibus ſit ſignum ſufficiens conſenſus; *hoc autem non immerito*, inquit Eſtius, *refugiunt aures Chriſtianæ*. Alii tandem, & hæc opinio hodie videtur magis recepta, docent, materiam eſſe mutuum conſenſum contrahentium ad individuam vitæ ſocietatem & prolis generationem exterius expreſſum; formam vero verba illa, quibus Sacerdos miniſter Eccleſiæ, nomine ſeu auctoritate Chriſti contractum civilem contrahentium confirmat, ſicque ipſo facto ſubiicit unioni Chriſti ad Eccleſiam operativæ gratiam, ut inſinuare videtur Concilium Trid. ſeſſ. 24. cap. 1. *de Refor. Matrim.* ubi ſic ait: *Parochus viro & muliere interrogatis, & eorum mutuo conſenſu intellecto vel dicat: ego vos coniungo in Matrimonium, in nomine Patris &c. vel aliis utatur verbis iuxta receptum uniuſcuiuſque Provinciæ ritum*. Verum cum præſens controverſia maxime pendeat ex illa quæ verſatur circa Matrimonii Miniſtrum, hinc ſit.

§. X.

De Miniſtro Sacramenti Matrimonii.

Iam notavimus hic ante poſtremam exponendo ſententiam de materia & forma huius Sacramenti, agnoſci a quamplurimis non ſolum ex recentioribus, ſed ex veteribus etiam, Miniſtrum Matrimonii in Sacerdote Nuptias benedicente, ac proinde circa Miniſtrum quoque duæ ſunt oppoſitæ Doctorum ſententiæ, quarum una vult Miniſtrum Matrimonii eſſe perſonas, ideſt virum & mulierem mutuo coniugium contrahentes; altera vero contendit eſſe Sacerdotem, & hæc videtur veriſimilior, utpote magis conſona conditioni Sacramentorum, quæ omnia habent pro ordinario Miniſtro Sacerdotem iuxta Chriſti inſtitutionem, & perpetuam Patrum traditionem. Et huic ſententiæ patrocinantur non pauci ex gravioribus celebrioribuſque theologis, ut Gulielmus Pariſienſis, Melchior Canus, qui dum interesset Concilio Trid. hoc ſuſtinebat, Toletus, De Marca, Ledeſma, Eſtius, Sylvius, ac alii ex recentioribus permulti, qui omnes hanc ſententiam graviſſimis confirmant monumentis.

Et primo, ſicut ait Ludovicus Habert in hac exponenda & comprobanda ſententia, non alio modo intelligi poteſt Matrimonium Chriſtianorum evadere Sacramentum, quam

Pœnitentiam: Unde cum Pœnitentia non evadat Sacramentum niſi per Sacerdotum miniſterium; igitur ita neque Matrimonium. Licet enim Matrimonium, utpote quod fit in genere contractus, videatur perfici non poſſe niſi per ipſosmet contrahentes; nihilominus ſicuti in pœnitentia, quæ eſt mutatio conſilii, & diſplicentia de propria culpa, (ac proinde ab alio elici nequit, quam ab ipſo peccatore ad hoc ut ex tali diſplicentia tamquam ex materia fiat Sacramentum) neceſſe eſt quod ad ea accedant tamquam forma verba Miniſtri; ita ad mutuum conſenſum, ut ex hoc tanquam ex materia fiat novæ legis Sacramentum, neceſſe eſt ut benedictio Sacerdotis tamquam forma accedat. Miniſter igitur Sacramenti Matrimonii, non ſecus ac aliorum Sacramentorum eſt Sacerdos. Matrimonium ut Sacramentum æque ac alia Sacramenta eſt ſacra Religionis cæremonia, ut hic notat Eſtius, cuius celebratio, ſicut in aliis Sacramentis, ſpectat ad ſacros Eccleſiæ Miniſtros, utpote qui ad hoc inſtituti ſiut a Chriſto Domino, & ad hoc ab Eccleſia ordinentur, ſcilicet ut ſint omnium Sacramentorum ordinarii diſpenſatores & Miniſtri. Confirmatur hæc veritas ex ipſa benedictione Nuptiarum, quæ nonniſi a Sacerdote tamquam Eccleſiæ miniſtro conferri poteſt, & per quam Matrimonii contractus perficitur, quatenus Sacerdos indiſſolubili nexu contrahentes Chriſti auctoritate Matrimonio coniungit iuxta formulam in Rituali Rom. ab Eccleſia præſcriptam: *Ego vos coniungo in matrimonium in nomine Patris* &c. vel aliam ſecundum alicuius Eccleſiæ morem, quæ tamen eumdem ſenſum ſignificationemque contineat.

Quod vero Sacramentum Matrimonii perficiatur per illam benedictionem, quatenus per illam contrahentes indiſſolubiliter matrimonio coniunguntur, patet ex traditione primitivæ Eccleſiæ. Patres enim conſtanter docent, Matrimonii Sacramentum effici ac ſanctificari per benedictionem Eccleſiæ. Sic docet Tertullianus in lib. 1. *de Pudicitia* cap. 4. & in lib. 2. *ad Uxorem*, necnon in lib. *de Monogamia*. Et Syricius Papa ep. ad Himerium cap. 4. ait: *Illa benedictio, quam nupturæ Sacerdos imponit, apud fideles ad inſtar ſacrilegii eſt, ſi ulla transgreſſione violetur*. Non foret autem locus ſacrilegio, niſi benedictio illa eſſet quædam ſanctificatio Sacramentalis. Ita etiam docet Concilium Carthagin. IV. in quo habetur, illud apud catholicos eſſe verum Matrimonium, quod celebratur coram Sacerdote, & eius benedictione ſanctificatur.

Hanc vero ſemper fuiſſe in Eccleſia ſententiam colligitur ex omnibus fere Ritualibus tum vetuſtis tum recentioribus, in quibus habetur, ſponſum & ſponſam fieri coniuges proferente ſuper ipſos Sacerdote illam formulam: *Ego vos coniungo* &c. Immo Manuale Yprenſe anni 1576. iubet ut dicat Sacerdos: *Et ego tamquam Eccleſiæ miniſter vos in matrimonium coniungo in nomine Patris &c.* Ita Mechlinienſe ſimilem formam præſcribit anno 1589. & hunc ritum Concilium Trid. ſuo alias laudato Decreto præcipit obſervari.

Nullius vero momenti eſt adverſariorum reſponſio, per verba illius formulæ: *Ego vos coniungo* &c. declarare Sacerdotem, per ſuum mutuum conſenſum eſſe coniunctos: Nam ſi licitum eſſet ita detorquer verborum ſenſum, nemo non videt quod licite etiam dici poſſet cum hæreticis: *Ego te declaro per fidem tuam baptizatum, confirmatum, abſolutum*? Verba enim, quibus utitur Eccleſia in adminiſtratione Sacramentorum, uſurpanda ſunt in propria & naturali eorum ſignificatione, quando nihil ſit aut abſurdum contra rationem, ſive falſum contra fidem, vel perverſum contra mores. Cum autem nihil huiuſmodi occurrat, ut per ſe patet, accipiendo in enrum proprio ſignificatu verba formulæ, *Ego vos* &c. adhibitæ a Sacerdote in nuptiarum benedictione, & cum talia verba inſtituta ſint ad ſignificandum aliquod determinate; procul dubio uſurpantur ab Eccleſia in ea ſignificatione, quam habent ex hominum inſtituto & communi eorum uſu, ac proinde cauſant coniunctionem contrahentium in Matrimonio; ut fit per formas aliorum Sacramentorum, quæ cauſant in ſuo ſenſu effectum quem producunt, non vero talem effectum adeſſe declarant. Igitur miniſter Sacramenti Matrimonii eſt Sacerdos, & nequaquam contrahentes, eo vel maxime quod miniſtrans & ſuſcipiens ſunt ſubiecta inter ſe realiter diſtincta, cum nemo poſſit Sacramentum *in fieri* ſibi miniſtrare, ſcilicet ſeipſum baptizare, abſolvere, conſecrare, ſed ſolum Sacramentum *in facto eſſe*, ſacram videlicet Euchariſtiam.

Nec obſtat, Concilium Trid. ſeſſ. 24. cap. 1. aſſerere, matrimonia clandeſtina inita ante ipſum Concilium fuiſſe rata, & vera Matrimonia, quibus verbis iuxta communem loquendi uſum intelligi videtur verum Sacramentum. Nam pro Matrimonio ra-

rato & vero intelligit Concilium Sacramentum imperfectum, non perfectum, ideſt in quantum ſolummodo continet rarionem ſigni ſpeculativi, ſeu ſymboli ſignificativi unionem inter Chriſtum & Eccleſiam; non autem practici continentis rationem cauſſæ collativæ gratiæ, quam rationem habet quando ei ſuperadditur nuptialis benedictio. Et quod nomine rati & veri Matrimonii noluerit intelligere Concilium verum perfectumque Sacramentum, non obſcure colligitur ex eo, quod caute ſe abſtinuerit a vocabulo ſeu termino *Sacramento*, & quia noluit damnare ſenrenriam Doctorum catholicorum, Cani videlicet, quia iam intererat eidem Concilio Trid. & intererat Synodo Colonienſi celebrati annis novem ante ipſum Trid. Similiter nihil officit noſtræ huic ſententiæ, verba: *Ego vos coniungo*, non reperiri in variis Ritualibus, quia Eccleſia, ut alias notavimus, ubi de Sacramentis in genere, habet a Chriſto poteſtatem determinandi ſpeciem infimam formæ Sacramentorum.

Sequitur ex hac ſententia, Matrimonium valide celebrari poſſe a fidelibus in ratione contractus civilis, abſque eo quod celebretur in ratione Sacramenti, ut fit in iis, qui celebrant matrimonia clandeſtina in locis ubi non eſt receptum Concilium Trid. & in locis ubi non haberi poteſt Parochus pro benedictione nuptiali; necnon in illis, qui illud celebrant coram Parocho invito, & teſtibus, ac proinde ſine nuptiali benedictione.

§. XI.

De cauſſa efficiente Matrimonii, ideſt de mutuo conſenſu.

Quia ex muruo contrahentium conſenſu oritur in Matrimonio indiſſolubilis unionis vinculum, nemo clare non videt mutuum contrahentium conſenſum de præſenti vere eſſe cauſſam efficientem, ac proinde neceſſariam Matrimonii contractus ſub ratione vinculi conſiderati; unde ad valorem Sacramenti requiritur contrahentium conſenſus verus, internus, mutuus, de præſenti, per verba & alia ſigna ſenſibilia expreſſus, plene deliberatus, in ſe liber, & immunis a metu gravi iniuſto, ut notat Concilium Florentinum. Et quoad primum, nempe quod ad valorem Matrimonii exigatur mutuus in contrahentibus conſenſus, manifeſte patet, quia Matrimonium eſt firmum vinculum mutui & perpetui amoris, animorum corporumque coniunctio, quod profecto ſtare nequit ſine mutuo conſenſu, ut ſapienter ait Summus Pontifex Nicolaus I. cap. *præſens* cauſſ. 20. q. 3. *quod quis non eligit, nec optat, profecto non diligit. Quod autem non diligit, facile contemnit.* Quod ſi in aliis, multo magis locum habere debet in Matrimonio, in quo ineundo ſubire debent coniuges iugum, quod & perpetuum eſt, & indiſſolubile, & trahit ſecum onera moleſtiarum referta, amaritudinum, ac laborum. Inſuper Matrimonii contractus importat mutuam translationem dominii & poteſtatis in corpora contrahentium, ut ad invicem unus in alterius poteſtatem corpus ſuum tradere debeat, quod cum a lege nulla præcipiatur, non aliter fieri nequit, niſi per mutuum ipſorum contrahentium conſenſum. Unde neceſſe eſt ut talis conſenſus ſit verus, internus, & mutuus, *quia Matrimonium*, (ut ex cap. 25. *de ſponſalibus*) *in veritate contrahitur per legitimum viri & mulieris conſenſum*: Nam conſiſtit in contractu legitimo, qui eſſentialiter conſiſtit in duorum conſenſu. Quare ſi conſenſus in alterutra parte ſit fictus, nullum eſt Matrimonium cap. 26. *de ſponſalibus*; qui tamen ficte conſenſit, graviter deliquit tum contra reverentiam Sacramenti, falſo & ſine intenrione adhibendo eius ſigna, tum contra iuſtitiam, quia in contractibus oneroſis quando unus contrahentium bona fide ac ſincere ponat quod requiritur ex parte ſui ad validitatem contractus, ius habet ut alter quoque idipſum faciat, & ſic æqualitas ponatur. Quare tenetur deceptor iniuriam reſarcire, damnaque compenſare, immo tollere deceptionem vere conſentiendo, & contrahendo, ſalvo ſi gravis cauſſa adverſetur, cuiuſmodi eſſet magna conditionis inæqualitas, vel ſi gravia mala, puta diſſidia, capitales inimicitiæ, grave ſcandalum ex hoc Matrimonio timeantur; in quo caſu ſatis erit, ſi per pecuniam pars decepta compenſetur. Excipe tamen ſi deceptio fuerit ita evidens, ut mulier deceptionem agnoſcere debuiſſet; volenti enim & conſentienti non fit iniuria; vel ſi mulier decepta virum etiam deceperit ſimulando ſe eſſe virginem, quando talis non erat. Oportet autem hunc conſenſum eſſe de præſenti, ut habetur cap. 31. *de ſponſalibus*; ut nimirum uterque conſentiat in præſentem poteſtatis corporis ſui in alterum translationem, quia ſi ſit de futuro, ſunt tantum ſponſalia. Oportet quoque hunc conſenſum mutuum eſſe, quia cum Matrimonium inter

duos

duos ſit, & mutuam corporum poteſtatem neceſſario requirat, non ſecus ac in actu ejus mutuus eſt corporum uſus, hinc ſequitur, alterius tantum conſenſum ad hoc efficiendum vinculum minime ſufficere.

Porro quia neceſſe eſt ut utrique voluntas alterius innoteſcat, hinc conſenſus utriuſque aut verbis, aut nutibus, aut alio quovis ſigno æquivalenti debet declarari: Nam ſi ſoli interni conſenſus nullo ſigno expreſſi ſeu declarati ſatis eſſent ad conciliandum inter duos Matrimonium, ut contendit Ioannes Wicleffus, referente Thoma Waldenſi tom. 2. *de Sacramentis* cap. 32. & 33. quia Deus, inquit, qui videt corda poteſt illa approbare; ſequeretur, quod inter homines ſeiunctiſſimos, ac mutuum conſenſum prorſus ignorantes, Matrimonia intercederent, & ipſa Matrimonia inter ſe confuſa eſſent, nec ullam habere poſſent certitudinem, quod in omni Republica, & maxime in Eccleſia Dei foret perquam abſurdum. Nullius enim momenti eſt argumentum Wicleffi, quia quamvis Deus & corda videat, & illos conſenſus approbare valeat, non tamen approbat, ut ſic Matrimonium efficiatur. Conſtituit enim Matrimonium non fieri inter homines, niſi modo hominibus convenienti, ideſt per conſenſus invicem cognitos, quod fieri nequit niſi per ſigna quædam ſenſibilia ac proinde exteriora, quæ ſola inter homines internum eorum conſenſum poſſunt alteri manifeſtare; & eo vel maxime, quia requiritur mutua conſenſuum acceptatio, quod fieri nequit, niſi talis conſenſus a parte acceptatura cognoſcatur, nec cognoſci poteſt, niſi per aliquod ſignum exterius declaretur. Sic Eſtius hic in 4. diſt. 27. §. 2. Et præter varios canones, qui ita tradunt, clare hoc docet etiam Concilium Florent. in ſuo Decreto his verbis: *Cauſſa efficiens matrimonii regulariter eſt mutuus conſenſus per verba de præſenti expreſſus*. Debet eſſe plene deliberatus, ideſt elicitus cum advertentia ſufficienti ad mortale: nemo enim poteſt gravem obligationem ſibi liberam contrahere, niſi plene conſentiat. Debet pariter eſſe in ſe liber, quia omnis contractus humanus debet eſſe liber in ſe, & non tantum in cauſſa. Unde non valet conſenſus emiſſus in ebrietate voluntaria, in qua fuerit prævifus; nec debet eſſe extortus metu gravi iniuſto, quia conſenſus ſic extortus invalidat Matrimonium, ſicut dicetur infra. Utriuſque conſenſus debet eſſe ſimul moraliter, ita ut unius partis conſenſus moraliter perſeveret, nec revocatus ſit, dum alter ſuum conſenſum exprimit; alias non eſſet mutuus duorum in rem eamdem conſenſus. Satis tamen eſt, ſi dum unius partis conſenſus phyſice præteriit, nec fuit revocatus, etiam aliquo, brevi tamen, interpoſito intervallo, conſenſus alterius ſequatur, cum hoc ſufficiat omni contractui; alioquin iniri non poſſent Matrimonia per litteras & procuratorem.

§. XII.

De conſenſu ſeu intentione in copulam ad valorem Matrimonii.

Ad valide ineundum Matrimonii contractum non eſt neceſſe ut copula intendatur, & validus eſſe poteſt ſub modo, conditione, ac cum propoſito ſervandæ caſtitatis. Nam Matrimonium eſſentialiter conſiſtit *in animorum coniunctione* ad individuam *vitæ* ſocietatem per mutuam traditionem corporum ad finem Matrimonii ſaltem confuſe cognitum: per hoc enim ſufficienter ſalvatur ſignificatio unionis Chriſti cum Eccleſia, ac ideo ſalvatur quoque ratio Sacramenti collativi gratiæ. Et confirmatur ab exemplo B. M. V. cum S. Ioſeph, qui tametſi pactum haberent virginitatis, verum contraxerunt Matrimonium, ut communiter ſentit Eccleſia iuxta teſtimonium Evangelii Matth. 1. ubi Maria appellatur Ioſeph coniux: *Noli timere accipere Mariam coniugem tuam*.

§. XIII.

De conſenſu conditionato.

Nota, aliam eſſe conditionem improprie ſumptam, ſeu in latiori ſignificatione, ut eſt conditio de præſenti, puta ſi quis diceret accipio te in uxorem ſi pater tuus vivit; vel de præterito, ſi mortuus ſit, quæ cum non ſuſpendat contractum, proprie non eſt conditio, nec facit contractum conditionatum, ſed purum & abſolutum, ita ut ſi res ita ſit, ex tunc Matrimonium eſt validum, ſin minus, nullum. Unde cum proprium ſit ad naturam conditionis, ut ſuſpendat contractum uſque ad rei eventum, hinc conditio de præſenti & præterito, cum non tollant quod contractus non perficiatur, non ſunt proprie conditiones; ſicuti etiam conditiones neceſſariæ, & impoſſibiles, conditiones non ſunt, utpote quæ contractum minime ſuſpendunt, ut dicemus, ſed purum eum relinquunt. Alia eſt conditio propria, & ſtri-

& ſtricte, & ea eſt, ob quam contractus ſuſpenditur, ut actus ſe habeat ad eſſe & non eſſe, Leg. *ſi ita ſtipulatus fuero* ff. *de verbor. obligat.* Et ideo ſemper adiicitur contractui, ſub cuius exiſtentia, & non aliter celebrare volumus L. 1. tit. 4. part. 4. Quocirca ſolum conditio de futuro contingenti ac poſſibili eſt vera conditio, ac rigoroſa, ut contraho tecum ſi avus tuus pingue legatum tibi in ſua morte relinquat, & hæc definitur quod eſt oratio, qua id omne quod agitur, in futurum eventum ſuſpenditur. His prælibatis ſit.

Si conditio ſit de præſenti, & extet, vel de præterito, & extiterit, validus eſt Matrimonii contractus, quia poſita conditione Matrimonium tranſit de conditionato in abſolutum, eo quod ſit, vel fuerit id, ad quod ut præſens aut præteritum alligatus eſt conſenſus.

Conditiones vero de futuro, quæ, ut diximus, ſtricte & proprie ſunt conditiones, variæ ſunt, ſeu multiplicis generis, quæ tamen, ſi quæ apponantur, ſpectant ſponſalia, minime vero Matrimonium, cum poſt Concilium Trid. nulli Matrimonium contrahere liceat ſub conditione. Conditiones aliæ ſunt generales, ita dictæ, quia in quolibet contractu ſive exprimantur, ſive non, ſemper occurrunt; puta ſi quis dicat, ducam te in uxorem, ſi vixerimus, ſi Deus voluerit &c. Aliæ ſunt ſpeciales, & ex his aliæ intrinſecæ, ſine quibus ſtare nequit Matrimonium, v. g. ſi quis dicat, ducam te in uxorem, ſi non ſis mea conſanguinea, vel ſi non ſis iam in matrimonio coniuncta. Aliæ extrinſecæ, & hæ, aliæ neceſſario eventuræ, ut contraho tecum ſi ſol craſtina die oriatur; aliæ omnino impoſſibiles, ut contraho tecum ſi digito cœlum attigeris; aliæ vero contingentes & poſſibiles, ex quibus aliæ ſunt honeſtæ, aliæ turpes, aliæ indifferentes. Et inter turpes tandem aliæ contrariæ ſubſtantiæ, & bono matrimonii, nempe proli, fidei, Sacramento; aliæ quæ non adverſantur matrimonii ſubſtantiæ. De his autem omnibus ſic reſolvitur:

1. Conditiones generales non magis ſuſpendere contractum, quam ſi non exprimerentur, & ſe habent tanquam non appoſitæ, utpote quæ ſemper intelligi debeant, & præſupponi. 2. Conditiones intrinſecæ ipſi contractui vel natura vel legis diſpoſitione non ſuſpendunt, ſi eo modo quo inſunt, adiiciantur; ut ſi dicas, contraho tecum, ſi non ſis conſanguinea, vel ſi non ſit inter nos dirimens impedimentum, quia conditiones huiuſmodi iam includuntur in ipſo contractu, ut ſine illis ſubſiſtere nequeat, ſive exprimantur, ſive non; & hæ revera non habent naturam veræ conditionis, cuius eſt ſuſpendere effectum. 3. Conditiones neceſſario eventuræ ſi ignotæ ſint, vel ſaltem ut neceſſariæ contrahentibus, certum eſt eas ſuſpendere contractum uſque ad illius eventum; ut ſi dicas; contraho tecum ſi luna hoc anno ecclipſetur, cum ut ipſis ignotæ ſe habeant reſpectu illorum ut contingentes, ſecus vero ſi ipſis innoteſcant ut neceſſariæ, quia cum talis futura conditio ſit iam præſens & determinata in ſua cauſſa naturali, ut ſit impoſſibile oppoſitum, cenſetur iam impleta. 4. Conditiones vero impoſſibiles & turpes, ſi non opponantur ſubſtantiæ, bono matrimonii; ideſt proli, fidei, & Sacramento, habentur pro non adiectis, ac proinde nec ſuſpendunt contractum, nec irritant Matrimonium in foro ſaltem externo; ut ſi quis dicat, duco te ea conditione, ut victum ex furto quæras, ut ex cap. ult. *de conditionibus*, ubi ita de his habetur: *Licet aliæ conditiones appoſitæ in Matrimonio, ſi turpes, aut impoſſibiles fuerint, debeant propter eius favorem pro non adiectis haberi.* Quæ Conſtitutio ex Lugo valet etiam in foro externo, quando aliunde non conſtet de defectu conſenſus: Nam tametſi Eccleſia ſupplere nequeat defectum conſenſus Matrimonii, (cum nulla humana poteſtas queat dare poteſtatem ſui corporis ad uſum coniugii ſine ipſius conſenſu) tamen cum præſumatur, niſi aliud conſtet, contrahentes voluiſſe contrahere Matrimonium ſecundum leges & ſenſum, quo verba in iure intelliguntur, recte cenſetur implicite voluiſſe non obſtante conditione impoſſibili vel turpi contractum valere. Cæterum in foro interno ſtandum eſt dicto contrahentis; unde ſi revera intentionem non habuerit contrahendi, matrimonium nullum eſt ob defectum conſenſus, quia conſenſus ſub conditione non eſt actu niſi poſita conditione, ac proinde ſi conditio poni nequeat, nunquam erit conſenſus.

Si vero opponatur conditio ſubſtantiæ, fini, bono, fidei ac Sacramento Matrimonii, contractus nullus eſt, & ideo Matrimonium irritum ex cit. cap. quia nihil poteſt ſine ſua ſubſtantia ſubſiſtere, unde nec Matrimonium ſine conſenſu & obligatione ad perpetuam ſocietatem, ad fidem coniugalem ſibi invicem ſervandam, & ad prolem non impediendam, ſed ſuſcipiendam & edu-

can-

Digitized by Google

candam, quæ omnia ex divina inſtitutione ſunt de ſubſtantia Matrimonii. Salmant. Tourn. Antoin.

Conditiones igitur de futuro contingenti honeſtæ & poſſibiles ſuſpendunt conſenſum, ita ut non perficiatur matrimonium, donec conditio, quæ ex his eſt illi appoſita, impleatur ex cap. 5. *de condition.* quia non perficitur niſi conſenſu, quo contrahentes ſibi mutuo tradunt actu poteſtatem ſuorum corporum in ordine ad actum generationis: non tradunt autem niſi conſenſu abſoluto, & in abſolutum tranſeunte, ut patet ex aliis contractibus, quia voluntas non vult tradere niſi poſita conditione. Quocirca valor Matrimonii ſuſpenditur uſque ad conditionis eventum, quem tenentur contrahentes expectare, & eum non impedire, dummodo conditio non ſit turpis. Hinc qui unam ſub conditione de futuro duxit, ſi ante impletam conditionem, aliam abſolute ducat, valebit occultum Matrimonium, licet ſit illicitum. Si duas autem duxerit ſub huiuſmodi conditione, valebit cum illa, cum qua conditio prius impleatur, & ſi conditio non impleatur, nullus eſt contractus cap. 3. *de condition.* Quamvis autem ſecundum multos advenìente conditione ſine novo conſenſu Matrimonium perficiatur, dummodo prior non fuerit revocatus; contraria tamen ſententia verior eſt, & iuri canonico conſona, quæ docet, impleta conditione ſub qua contractus coniugalis fuit initus, opus eſſe novo conſenſu coram parocho & teſtibus, ut ratum evadat Matrimonium. Et ita habetur cap. *de eo de condition. appoſit.* & cap. *per tuas* tit. cit. quia ait Innocentius III. in eod. can. Matrimonium contractum per verba de præſenti cum conditione, ſponſalia eſſe, non Matrimonium. Non diſſimili pariter ratione caſum huius tenoris, nempe Matrimonii ſub conditione initi reſolvit ſacra Congregatio Cardinalium Concilii Trid. interpretum ſub Clemente VIII. quia interrogata ſacra Congregatio de matrimonio celebrato ſub conditione per verba de præſenti, & deinde non expectata conditione habita copula fuit a contrahentibus affectu maritali, quæ facta fuit cognita multis, addubium num tali copula firmatum fuerit matrimonium, firmatum cenſuit & valere, nec requiri ut de novo coram parocho & teſtibus contrahatur, quia ratum factum fuit per novum abſolutum conſenſum datum implicite in copula cum affectu maritali.

§. XIV.

De Matrimonio contracto a parentibus loco liberorum præſentium & tacentium.

Cum conſenſus elicitus & expreſſus per verba de præſenti aut alia eiuſmodi ſigna ab ipſiſmet contrahentibus ſit Matrimonio eſſentialis, hinc nonniſi cum conſenſu a ſeipſis præſtito, & minime per alios (niſi ex eorum commiſſione, ut fit in matrimoniis initis per procuratorem) contrahitur Matrimonium. Igitur Matrimonium valide contrahi nequit a parentibus loco liberorum, tametſi præſentium & tacentium, quia taciturnitas non habetur pro conſenſu, ubi agitur de contrahendo graviſſimo perſonali onere, ſed potius habetur pro animo vel invito, vel adhuc deliberativo: Nam in ea quæ conſonant inclinationi facile animus in linguam deſcendit. Verum cum matrimonia iuxta Trid. fiant coram teſtibus & parocho, qui tenetur expreſſe contrahentes interrogare, & accipere expreſſum eorum conſenſum per verba de præſenti, aut per alia ſigna ei æquivalentia; hinc ubi receptum eſt Trid. Concilium locum non habet præſens caſus.

Nec officit regula 43. Iuris in 6. *qui tacet conſentire videtur*; quia hoc intelligendum eſt in mere favorabilibus, quibus nihil odioſi permixtum eſt, vel in accuſationibus criminum, ubi defenſionis ſperatur fructus; minime vero in odioſis, aut mixtis ex favore & odio. Hinc Regula 44. l. c. ſtatim ſubiungit: *Qui tacet non fatetur, ſed nec utique negare videtur.*

§. XV.

De Matrimonio contracto per Procuratorem.

Nota, circa talia Matrimonia tria requiri. 1. Ut talis procurator habeat ſpeciale mandatum. 2. Ut procurator in propria perſona, non per alium ſubdelegatum munus ſuum adimpleat. 3. Ut mandatum interea non ſit revocatum, ut ex cap. *finali de procurat.* in 6. Nam ſi revocatum fuerit a domino antequam contraxerit, Matrimonium nullum eſt, etiamſi tam ipſe, quam pars quæ ipſum contrahit, revocationem ignoret, quia tunc deeſt conſenſus illius, cuius nomine procurator contrahit, & conſenſus ſuppleri nequit a Iure in Matrimonio, ſicuti in aliis contractibus ſuppleri poteſt L. 15. §. *mandati*. His notatis ſit.

Matrimonium valide contrahitur per procura-

curatorem inter abſentes, quia, ut docet praxis, ſic permittit Eccleſia, nec ullatenus hoc repugnat. Cum enim Matrimonium ſit in genere contractus, ſicuti omnes alii contractus inter abſentes per procuratorem fieri poſſunt, nulla profecto eſt repugnantia hoc locum habere etiam in contractu Matrimonii. Etenim Chriſtus Dominus elevando contractum Matrimonii ad rationem Sacramenti, nihil in eo immutavit ratione contractus; & ſicut valide ita contrahebatur ante Concilium Trid. ut ex cap. *de procurat.* in 6. ubi Bonifacius VIII. expreſſe ſic declarat; ita Concilium rem quoad hanc partem in ſuo eſſe reliquit, & ſolum prohibuit ac irritavit Matrimonia clandeſtina, cuiuſmodi non ſunt contracta per procuratorem, utpotequæ fiant coram parocho & teſtibus.

Sed hic obiici poteſt, ex hoc ſequi, quod ſic per procuratorem contrahens accipere queat gratiam ſacramentalem etiam dormiendo, quod videri poteſt abſurdum. Reſp. non eſſe abſurdum, cum dormiens & impos rationis poſſit etiam baptizari, & abſolvi propter intentionem virtualem, quæ perſeverat etiam reſpectu dormientis & ebrii in ipſo procuratorio mandato non revocato, quod nominatur voluntarium ex actu præcedenti.

§. XVI.

De proprietatibus ſeu bonis Matrimonii.

Bona Matrimonii tria cum S. Aug. Magiſt. Sentent. & D. Th. recenſentur a theologis, Fides ſcilicet, Sacramentum & Proles. Fidei vero vocabulum hic non importat virtutem theologicam, cuius officium eſt aſſentiri divinitus revelatis, ſed uſurpatur pro ea parte iuſtitiæ, quæ eſt fidelitas promiſſis, quibus coniuges ſtare debent mutuam ſibi ſervando coniugalem integritatem, nec ad aliam accedendo; frangit vero qui ad aliam accedat, ac proinde in hac fide intelligitur unitas, ideſt unius cum una, ſeu unus cum uno coniunctio. Per Sacramentum intelligitur ſignum unionis ſacræ ac perpetuæ, quæ eſt inter Chriſtum & Eccleſiam, ac inde demonſtrat firmitatem ac indiſſolubilitatem contractus coniugalis, qui ideo Sacramentum dicitur, quia ſimbolum eſt eiuſdem Sacræ unionis ac myſtica figura. Proles tandem denotat Matrimonii neceſſitatem, & hæ, ſcilicet unitas, indiſſolubilitas, & neceſſitas ſunt præcipuæ Matrimonii proprietates. Circa poſtremam, ſeu circa neceſſitatem pro humana propagatione ſobolis per coniugalem generationem, cum ſatis iam antea dictum fuerit, nulla hic de re hac occurrit difficultas; bene quidem circa duas priores, nempe circa Matrimonii unitatem, & indiſſolubilitatem. Controvertitur enim & circa polygamiam ſeu circa pluralitatem uxorum tum ſimultaneam, tum ſucceſſivam, ſeu bigamiam, & trigamiam, an utraque adverſetur iuri naturali, vel divino poſitivo, vel ſaltem utraque vetita ſit lege Evangelica; Et circa Matrimonii indiſſolubilitatem, num ſcilicet Matrimonium indiſſolubile habeatur tum apud Gentiles, tum apud Hebræos, tum apud Chriſtianos, quæ omnia ſucceſſive expendentur.

§. XVII.

De poligamia ſimultanea.

Poligamia, quæ ſignificat uxorum pluralitatem, ſi conſideretur ex parte mulieris, videlicet quod una mulier cum multis viris coniugia iniret, manifeſte patet adverſari naturali iuri, cum huiuſmodi coniunctio ſit omnino oppoſita fini Matrimonii tum primario ſeu generationi prolis, tum etiam ſecundario, eius ſcilicet educationi: Primario quidem, eo quia ex carnali commixtione cum pluribus viris impediatur prolis generatio, ut ipſa comprobat experientia in meretricibus, quæ ut plurimum ſunt infœcundæ. Opponitur ſecundario, quia incertum redderet filiorum patrem, qui tamen ut cognoſcatur neceſſarium eſt pro congrua eorum ſuſtentatione. Gravior igitur difficultas quæ hic occurrere poteſt, eſt circa virum, nempe num poligamia qua unus vir plures ſimul uxores duceret, repugnet naturali iuri & divino poſitivo.

Pſeudoreformati circa hoc inter ſe diſſentiunt. Calvinus cenſuit poligamiam ſimultaneam ita ſtricte vetitam eſſe naturali iure, ut non vereatur damnare veteres Patriarchas reos iuris naturalis violati. Fatetur tamen adulterii crimen eis Deum non imputaſſe, utpote qui eſſent prædeſtinati. Lutherus vero e contra, ac Melancton cum aliis eiuſdem furfuris ſenſerunt hoc licere; ac Philippo Lantgravio Haſſiæ concordarunt ſecundum connubium cum altera, ſimul cum prima uxore adhuc vivente, ut conſtat ex Illuſtriſs. Iacobo Boſſuet Meldenſi Epiſcopo in monumentis ab ipſo relatis. Lutheri errori ſe aſſociarunt Anabaptiſtæ.

Catholici Doctores omnes, exceptis Duran-

Digitized by Google

rando, Abulenſi in cap. 19. Matth. q. 30. quibus acceſſit Maldonatus, illicitam eſſe contendunt ex naturali iure ſimultaneam uxorum pluralitatem, & Patriarchas, alioſve in Lege Moſayca, nonniſi ex divina diſpenſatione uſos fuiſſe poligamia, quam tamen diſpenſationem prorſus ſuſtulit Chriſtus Dominus in lege nova, ita ut poſt Evangelii promulgationem non ſolum illicita ſit, ſed omnino irrita uxorum pluralitas. Et quoad primum, nempe poligamiam illicitam eſſe iure naturali utpote ipſi oppoſitam, patet, & comprobatur ex Scriptura in prima maritalis connubii inſtitutione, quam Deus conſtituit inter Adamum & Evam, ſcilicet inter unum & unam: *Maſculum & fœminam creavit eos*, Geneſ. 2. Quod ut clarius demonſtraret, uno viro abſtulit unam coſtam, non plures, & ex eodem non plures, ſed unam tantum mulierem formavit; immo hanc ſingularitatem uxoris uni viro declaravit etiam per eam ſententiam, quæ habetur cap. eod. 2. Geneſ. *Relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori, & erunt duo in carne una*. Hinc Patres Lamechum, qui primus duas accepit uxores, damnant ut adulterum, & legis connubii violatorem. Sic Tertull. *l. de exhortat. caſtit.* cap. 5. & lib. *de Monogamia* cap. 5. *Vim paſſa* (hic ait) *inſtitutio Dei per Lamech*. Sic D. Hieron. lib. 1. contra Iovinianum, S Aug. *de bono coniugali* cap. 17. lib. 3. *de Doctrina Chriſtiana*. Habertus.

Divinæ autem inſtitutioni valde conſona eſt naturalis ratio demonſtrans poligamiam ſimultaneam naturali iuri repugnantem. Cum enim coniuges pares ſint in iis, quæ pertinent ad coniugalem thorum, ſi mulieri non permittit virorum pluralitatem, nec viro profecto mulierum: nam ſicut corpus mulieris eſt in poteſtate viri, ita & corpus viri eſt in poteſtate uxoris, ac proinde tam uxori quam viro fit iniuria, quando alterius corpus alio cuicumque traditur. Idcirco poligamia ſimultanea detrahit de iure uxoris. Item coniugia poſt peccatum non ſolum ſunt in officium naturæ, ſed etiam in remedium concupiſcentiæ: *Nolite fraudari invicem*, ait Apoſt. 1. Corinth. 7. *niſi ex conſenſu*. Licet autem vir ſit ſufficiens ſuſcipere filios ex pluribus uxoribus, his tamen remedium ſufficiens adhibere non poterit; quia cum uni adhærebit, altera indigebit. Tandem poligamia ſimultanea impedit bonum prolis, quod eſt educatio; difficile enim eſt, ut in educatione filiorum, qui habiti ſunt ex diverſis uxoribus, non recurrat aliqua prædilectio, & diſtinctio, nam unaquæque uxor magis proprios quam alterius filios diligit, & etiam maritus iuxta prædilectionem uxoris, ita ut magis curarentur filii unius quam alterius, & exinde rixæ orirentur & diſſidia inteſtina, quæ pacem familiarum conturbant, ut iam paſſim videtur fieri per poligamiam ſucceſſivam, quando tum ex prima, tum ex ſecunda uxore filii exiſtant. Eſtius, Hab.

Quoad ſecundum vero, nempe Deum diſpenſaſſe cum SS. Patriarchis aliiſve Legis Moſaycæ ſupra uxorum pluralitatem, ac exinde plures ſine culpa duxiſſe uxores, conſtat ex illo Deuteron. cap. 21. *Si habuerit homo uxores duas, unam dilectam, & alteram odioſam, genuerintque ex eo liberos, non poterit filium dilectæ facere primogenitum, & præferre filio odioſæ*; quæ verba præſupponunt pervulgatam, & probatam apud Hebræos conſuetudinem ducendi plures uxores. Et hoc idem confirmatur ex cap. 25. ubi ſuperſtes frater etiam coniugatus debet ducere uxorem fratris ſui abſque liberis defuncti. Et hoc confirmat Patrum doctrina, quia licitum agnoſcunt iiſdem temporibus plures ducere uxores. S. Enim Ambroſ. lib. *de Abraham* cap. 4. ait coniugium Abrahæ cum Agar peccatum non fuiſſe, ſed myſterium. Sic S. Chryſoſt. hom. 56. in Geneſ. S. Aug. lib. 21. contra adverſarios Legis & Prophetarum cap. 9. & lib. 22. contra Fauſtum.

Nec obſtat quod Agar vocetur Abrahæ concubina, non uxor, quia nomen uxoris bifariam ſumitur tam in Scripturis, quam in iure civili, & aliquando etiam in Iure Can. ſcilicet late ſeu in latiori ſignificatione pro muliere viro legitime coniuncta, quo ſenſu habetur Geneſeos 25. *Abraham vero aliam duxit uxorem nomine Ceturam*, quæ verſ. 6. eiuſdem cap. numeratur inter eius concubinas; & ſtricte ſive in ſignificatione ſtrictiori pro matreſfamilias, quæ cum ſolemnitate in uxorem ducebatur, honores ac facultates habebat communes cum marito, cuius etiam filii ad hæreditatem vocabantur; quibus privilegiis non gaudebant aliæ uxores, quæ vulgo & in ſtrictiori ſignificatione concubinæ vocabantur, & in hoc ſenſu legitur lib. 3. Regum cap. 11. de Salomone: *Fueruntque illi uxores quaſi reginæ ſeptingentæ, & concubinæ trecentæ*: omnes quidem erant uxores, ſed gradu & honore diverſo, ſicuti etiam nunc videre eſt apud Turcas, qui poligamiam ſimultaneam retinent. Una enim ex pluribus uxo-

ri-

ribus, quas habet Turcarum Imperator, eſt præcipua & regina, cuius primogenitus patri ſuccedit in imperio; & aliquando in latiori ſignificatione uxor dicitur concubina, ut Iudicum 19. ubi unica uxor Levitæ promiſcue vocatur uxor & concubina.

Nota, hanc tamen diſpenſationem poligamiæ non conceſſam fuiſſe Patriarchis antediluvianis, ut docent laudati Patres, qui vocant Lamechum adulterum eo quod duas ſimul habuerit uxores. Longæva enim vita priorum illorum hominum ſufficiebat multiplici proli ſuſcipiendæ.

Quoad tertium tandem, ſcilicet coniunctionem cum pluribus uxoribus vetitam fuiſſe a Chriſto Domino, & ſublatam, ac proinde in hac Lege Evangelii illicitam eſſe ac irritam, conſtat ex Lucæ cap. 16. *Omnis qui dimittit uxorem ſuam, & alteram ducit, mœchatur*: igitur a fortiori mœchatur qui priore retenta aliam ſimul adiungit. Et Matth. 19. *Qui fecit hominem ab initio, maſculum & fœminam fecit eos; propter hoc dimittet homo patrem, & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. Et non dixit* (notat hic Innocentius III. cap. *de divortiis*) *tres, vel plures, ſed duo; nec dixit adhærebit uxoribus, ſed uxori*. Et ita etiam habetur ex perpetua Eccleſiæ traditione & praxi. Et ſic etiam definivit Concilium Trid. ſeſſ. 24. can. 2. contra Lutheranos & Anabaptiſtas his verbis: Si *quis dixerit licere Chriſtianis plures ſimul habere uxores, & hoc nulla eſſe lege divina prohibitum; anathema ſit*. Hinc infideles non poſſunt admitti ad baptiſmum, niſi unam tantum uxorem primo loco acceptam retineant, dimiſſis cæteris ut illegitimis, cap. 8. *de divort*. Si tamen alia fidem ſuſciperet, præferenda eſſet, quia poteſt ad fidem converſus uxores omnes infideles dimittere, & aliam fidelem accipere. Hab. Ant.

§. XVIII.

De poligamia ſucceſſiva, ideſt de ſecundis & ulterioribus nuptiis.

Poligamiam ſucceſſivam, ſeu ſecundas nuptias & ulteriores, ideſt ſi viduus, aut vidua ad alias nuptias tranſeant, reprobarunt ut contrarium iuri naturali & divino Novatiani ex Theodoreto lib. 3. *hæreticarum fabularum*, & ante eos Montaniſtæ, quos ſecutus eſt Tertullianus lib. *de Monogamia*. Cum autem etiam catholici durius contra eos locuti ſint, hinc antequam catholica ſententia exponatur, ut tollatur omnis æquivocatio, & veterum ſenſus intelligatur

Obſerva cum Tourneleio, ſecundas nuptias conſiderari poſſe vel in ſe ſimpliciter, vel ratione intemperantiæ & incontinentiæ, qua præſumuntur a nubentibus celebrari. Iſtam acriori ſtylo & vehementiori inſectati ſunt veteres, ipſaſmet ulterius nuptias viſi ſunt nonnullis damnaſſe; ſed immerito, ſicuti conſtat ex Apologiis, quibus ab hoc errore ſe purgarunt ſuas duriores expreſſiones emolliendo; & Illuſtriſſ. Petrus de Marca in ſuo Tract. *de Sacramentis* explicans eorumdem veterum mentem in re hac, tradit eos ratas habuiſſe ſecundas nuptias publice ac legitime contractas, & ſolum credit illas non habuiſſe ut Sacramentum. Unde

Conſona fuit ſemper omnium Catholicorum ſententia, ſecundas & ulteriores nuptias nec a iure naturali, nec a iure divino poſitivo prohiberi, & hoc iuxta Scripturæ doctrinam. Nam Apoſtolus 1. Corinth. 7. ait: *Mulier alligata eſt legi quanto tempore vir eius vivit: quod ſi dormierit vir eius, liberata eſt, cui vult nubat, tantum in Domino*. Et 1. Timoth. 5. ait loquendo de viduis: *Volo ergo iuniores nubere, filios procreare*. Et hoc comprobat etiam Traditio. S. Clemens Alexandrinus lib. 3. *Stromatum* ait de contrahente ſecundas nuptias: *Hic quidem non peccat ex Teſtamento; non eſt enim lege prohibitum*. Ita Auctor Paſtoris lib. 2. de viro ac muliere viduis nubentibus ait: *Qui nubit non peccat*. Ita Concilium Generale Nicænum I. & Laodicænum can. 1. probarunt ſecundas nuptias. D. Hieronym ep. 50. S. Ambr. lib. *de viduis*, S. Aug. lib. *de bono viduitatis*. Sequitur ergo, ſecundas nuptias a nulla Eccleſiæ lege unquam vetitas fuiſſe, tametſi optaverit Eccleſia ut fideles ab his nuptiis ſe abſtinerent. D. Paulus 1. Corinth. 7. ait: *Dico autem non nuptis, & viduis; bonum eſt illis ſi ſic permanſerint*; & infra: *Beatior autem ſi ſic permanſerint ſecundum meum conſilium*. Non pauca habentur ex veteribus de hoc teſtimonia, ut Theophili Antiocheni lib. 3. de Autholicum, Minutii *de deliciis* in Dialogo, S. Ambroſ. lib. *de viduis*, D. Hieron. in ep. ad Geruntiam, & adverſus Iovinianum. Diſciplina Eccleſiæ græcæ ſemper bigamos ſubiiciebat pœnitentiæ propter ſigna incontinentiæ quæ præſeferebant, ut conſtat ex can. 3. Concilii III. Neocæſarienſis, Ancyrani, Laodicæ-

dieæni &c. ex S. Baſilio ad Amphilochium, Anthenagora in Apologia pro Chriſtianis, & S. Gregor. Nazianz. in Orat. 37. *de Matrimonio* ſic habet: *Primum lex, ſecundum venia & indulgentia, tertium iniquitas.*

§. XIX.

De Matrimonii firmitate ſeu indiſſolubilitate.

Quia non ſecus ac poligamia ideſt ſimultanea uxorum pluralitas, coniugum ſeparatio fidei opponitur coniugali, illa quidem quia iuri coniugali impares facit coniuges, iſta quatenus coniugii tollit perpetuitatem; hinc ordo exigit, ut poſt poligamiam agatur de Matrimonii indiſſolubilitate ſeu firmitate.

Circa firmitatem ac indiſſolubilitatem vinculi coniugalis nullum certe meo videri movere debent ſenſatum cordatumque virum antiquæ populorum Gentilium & Iudæorum conſuetudines ac leges; unde apud utroſque dimiſſas cernimus ab eorum viris legitimas uxores, ut de Gentilibus, Græcis præcipue & Romanis, veteres tradunt Scriptores, & de Iudæis habetur in ſacra Scriptura; quia de Gentilibus, qui in religioſis rebus tam longe a veritate aberrarunt, mirum non eſt eos in hunc quoque errorem impegiſſe: Unde nullius roboris ſunt eorum leges & conſuetudines ad infirmandam Matrimonii indiſſolubilitatem & firmitatem; ſicuti nec etiam Iudæorum, quibus a vera eorum Religione permiſſum fuit ob eorum cordis duritiam, ut eis exprobravit Chriſtus Dominus Matth. 19. legitimas uxores dimittere contra primævam Dei inſtitutionem: *Moyſes* (dicebat Iudæis Chriſtus Dominus) *ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras: ab initio autem non fuit ſic.* Verum cum res acriter agitetur inter theologos, operæ pretium eſt expendere, a quo repetenda ſit matrimonii indiſſolubilitas quoad vinculum, in quo gravior eſt difficultas; nempe an a ſua propria ratione, an a iure naturali, poſitivo indiſſolubile ſit Matrimonii vinculum, & num in aliquo ſtatu locum habuerit vel habeat ipſius diſſolutio. Dicemus poſtea de ipſius diſſolubilitate quoad thorum.

Verum, ut cuicumque ambiguitati tollatur locus, revocanda ſunt quæ antea diximus de Matrimonio ſub ratione vinculi conſiderato, nempe illud eſſe vel legitimum, ſeu verum, ideſt contractum iuxta leges a perſonis nullo impedimento ligatis, & hoc modo indiſſolubile eſſe poteſt etiam inter infideles; vel ratum, quod contrahitur, a Chriſtianis, quod ob baptiſmum, maiorem, quam antea, aſſequitur firmitatem, ceſſante cauſſa fidei, ob quam in infidelibus converſis diſſolvi poteſt, ſi alter nolit converti, nec pacifice cohabitare, ut conſtat ex Innocentio III. cap. 5. *de divortiis*; vel conſummatum, quod uſu ipſo, ſeu carnali coniunctione perfectum eſt. Diſtant enim inter ſe hæc coniugia firmitatis ac perfectionis gradu; nam quod inter Chriſtianos ratum eſt per baptiſmum, perfectione ſuperat illud, quod eſt inter infideles, quod tamen verum eſt & legitimum. Itidem quod ratum & conſummatum eſt inter Chriſtianos, perfectius eſt rato tantum & non conſummato, quia ratum, & non conſummatum ſolvi poteſt per ſolemnem profeſſionem Religionis; ratum vero & conſummatum ſola morte diſſolvitur; quia ſcilicet, ut ait Innocentius III. cap. *debitum de bigamis*, matrimonium ratum ſignificat tantummodo unionem Chriſti cum Eccleſia per charitatem, quæ diſſolvitur per lethale peccatum; conſummatum vero ſignificat unionem Chriſti cum humanitate per Incarnationem, quæ diſſolvi nequit iuxta tritum Theologorum effatum, *quod ſemel aſſumpſit nunquam dimiſit.* Revocandum illud inſuper, nempe inter res iure naturæ vetitas, alias pertinere ad primaria & univerſalia naturæ principia, quæ intrinſecam ac inſeparabilem malitiam continent, nec unquam licita fieri poſſunt; alias vero ad illa non pertinere, & hoc ſolo ſenſu dicuntur, & ſunt iuri naturali contrariæ, quod ſint minus conformes & conſentaneæ inclinationi ſeu propenſioni naturæ, a quibus conſequenter nemo ſua propria privata auctoritate ſe diſpenſare valet. Adde, quod licet Doctores omnes catholici, paucis exceptis, conveniant in ſtabilienda indiſſolubilitate vinculi Matrimonii, nempe hoc vinculum, ſalvis duobus caſibus, de quibus infra, eſſe indiſſolubile, diſcrepant tamen in aſſignanda ratione ſeu iure, ex quo talis firmitas, & indiſſolubilitas coniugalis ligaminis repetenda ſit: nam alii Matrimonium nondum conſummatum ſolo iure Eccleſiaſtico dicunt eſſe inſolubile, eo quia cenſent Matrimonium tantummodo ratum ſolvi poſſe Pontificis auctoritate, ut Medina lib. 5. *de cælibatu* cap. 72. & alibi; alii cum Richardo illam agnoſcunt ex ſola Dei voluntate, & diſpoſitione; alii e contra a ſolo naturali iure; alii tandem cum Eſtio a iure naturali & di-

divino, necnon ex ipſa ratione Sacramenti. Circa hoc ultimum alii agnoſcunt ex myſtica ſignificatione Matrimonii ipſi accedere intrinſecam, alii extrinſecam tantum firmitatem.

Matrimonium abſolute contractum ex natura ſua & primæva inſtitutione in quolibet legis ſtatu ſive naturæ, ſive ſcriptæ, ſive gratiæ, nempe ex iure divino poſitivo eſt, ac ſemper fuit ſine ſpeciali Dei diſpenſatione indiſſolubile ex cap. *de voto* 6. & Concil. Trid. ſeſſ. 24. Et quoad primum res patet ex iiſdem ferme rationibus, quibus demonſtratum fuit poligamiam repugnare naturali iuri, quia non minus ac poligamia, adverſatur diſſolubilitas ſeu coniugis repudium arctiſſimo animorum nexui, qui intercedere debet inter coniuges, & quod maius eſt, fini proprio Matrimonii, proli videlicet, quæ naturaliter ſequitur ex actu Matrimonii, ſeu ex maritali copula, & curæ, qua ipſam prolem ex eadem naturali lege tenentur parentes alere, fovere, recta ac liberali educatione inſtruere, ac ad perfectum ſtatum perducere. Etenim hæc omnia præſtare nequeunt coniuges, niſi ſimul commanendo ad hoc totum peragendum uterque operam ſuam præbeant: Nam ſi coniuges ex quavis cauſſa poſſent a ſe invicem ſeiungi, ac cuivis alteri nubere, cum tali incertitudine mutuæ ſocietatis nulla inter eos vera ac firma inſtitueretur amicitia, confunderentur legitima coniugia cum fornicariis ac meretriciis contuberniis, & proles ſine certo patre ac debita educatione deſerta remaneret. Et hoc æque intelligendum eſt de Matrimonio et iam non conſummato, ideſt tantummodo rato, cui talia quoad prolem ex eius diſſolutione ſequerentur incommoda, quia hoc eſt ex ſe ordinatum ut conſummetur & proles procreetur. Hanc coniugalis vinculi perpetuitatem, ac indiſſolubilitatem ipſo naturalis rationis lumine ſuggerente cognovit Adam in ſtatu innocentiæ, antequam ullum de illa poſitivum a Deo mandatum accepiſſet, ac Matrimonium ad Sacramenti dignitatem evexiſſet. Unde occurrens incommodis, quæ ex coniugum ſeiunctione ac deſertione oriri poſſent, de neceſſitate firmitatis coniugii ita poſteros præmonuit: *Relinquet homo patrem ſuum & matrem, & adhærebit uxori, & erunt duo in carne una*. Nec hoc inter tenebras ipſas ſuæ infidelitatis ignorarunt Gentiles, & præcipue Romani, quibus tam bene viſa eſt conſona naturæ & dignitati Matrimonii eius firmitas & indiſſolubilitas, ut licet pravo ducti exemplo ſpurii Carvillii, qui primus Romanæ gentis ſterilitatis cauſſa uxorem repudiavit, ut refert Valerius Maximus lib. 2. cap. 1. leviſſimis de cauſſis ſolerent poſtea uxores dimittere; antea tamen per ſexcentos annos, teſte Tertulliano lib. 6. *Apologetici*, ita inviolatum ſervarunt naturale inſtitutum de firmitate Matrimonii ac indiſſolubilitate, ut nullum ante Carvilium habeatur inter eos exemplum de uxoris repudio.

Naturalem legem confirmavit Deus ſua lege poſitiva, quæ primum ſpiritu ipſius Dei prolata eſt a primo homine in Paradiſo verbis paulo antea relatis: *Relinquet homo patrem ſuum ac matrem, & adhærebit uxori, & erunt duo in carne una*. Ubi obſervat Eſtius, vi illius verbi *adhærebit*, pro quo ſeptuaginta verterunt *adglutinabitur*, ſignificari indiſſolubilem coniunctionem: nam quæ glutino coniuncta fuerint, facilius franguntur quam ſolvantur. Et hanc legem, quam Deus ab initio conſtituit, firmavit Chriſtus Dominus in lege Gratiæ, ut habetur Matth. 19. ubi revocans primævam Matrimonii inſtitutionem, ſic ait: *Qui fecit hominem ab initio, maſculum & fœminam fecit eos, & dixit: propter hoc dimittet homo patrem ſuum & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. Igitur iam non ſunt duo, ſed una caro: Quod ergo Deus coniunxit, homo non ſeparet*. Immo lex tam naturalis quam Dei poſitiva magis etiam confirmata eſt a divino Auctore, conſtituendo in coniugio ſignificationem rei cuiuſdam ſacræ indiſſolubilis, ac perpetuæ, videlicet unionis Chriſti cum Eccleſia. Voluit enim Deus per matrimonium non ſolum ſignificari coniunctionem illam myſticam, ſed & per vinculum matrimonii myſticæ illius coniunctionis vinculum, quæ ſignificatio apta non eſt, niſi & nexus illius ſit indiſſolubilis, ſicut eſt etiam huius. Et de re hac manifeſta eſt Trid. Concilii ſententia in Decreto *de Sacramentis*, ubi habetur: *Tertium Matrimonii bonum eſt indiviſibilitas Matrimonii, propter hoc quod ſignificat indiviſibilem coniunctionem Chriſti & Eccleſiæ*. Et licet non deſint qui hanc rationem Sacramenti, ſeu myſticæ ſignificationis non agnoſcant in Matrimoniis infidelium, probabilius tamen apparet eam ineſſe omni matrimonio, ut antea diximus, cum etiam de his dictum ſit *erunt duo in carne una*; ideo ſecundum hanc ſignificationem etiam Matrimonia infidelium, in latiori tamen ſenſu & improprio, ſunt Sacramenta. Confirmatur hæc veri-

Digitized by Google

tas ex more Eccleſiæ in infidelibus, qui repudiata prima uxore aliam duxerint; ſi ad fidem enim convertantur, dimiſſis poſterioribus uxoribus, coguntur priori reconciliari, præcipue ſi ipſa quoque facta ſit Chriſtiana, ut conſtat ex cap. *gaudemus* tit. *de divortiis*. Et ita agit Eccleſia, quia Matrimonium etiam infidelium cenſetur indiſſolubile. Eſtius.

Deus tamquam ſupremus creaturarum omnium, & illarum iurium Dominus quodlibet matrimonium, etiam conſummatum, diſſolvere poteſt quoad vinculum, dominium in corpus alterius utrique auferendo, & ſua providentia impediendo incommoda, quæ inde ſequi deberent; unde ex hoc inquirendum occurrit, num Deus Matrimonii nexum aliquando ſolverit in lege Moſayca, quæ in uſu habebat libellum repudii. Difficultas circa diſſolubilitatem Matrimonii in lege veteri contracti oritur ex cap. 24. Deuteronomii, ubi ob certas cauſſas conceſſus videtur repudii libellus, vinculum ſolvens Matrimonii, dum ibi conceditur mulieri dimiſſæ ut alterum virum ducat.

Quoad matrimonia vero inita poſt Evangelii promulgationem triplex inter theologos movetur difficultas: 1. nempe, num per profeſſionem Chriſtianæ Religionis ſolvantur Matrimonia in infidelitate contracta, & num liceat infideli converſo relicta prima uxore antea ducta ad novas nuptias tranſire, cum dicat Apoſtolus 1. Corinth. 7. *Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam*. 2. Num diſſolvatur Matrimonium per adulterium compartis, cum Chriſtus Dominus Matthæi 5. videatur hoc concedere. 3. Num Matrimonium ratum tantummodo, ideſt nondum conſummatum, ſolubile ſit per profeſſionem unius coniugis in aliqua approbata Religione, ut alteri parti liberum ſit aliam ducere. Singulæ hæ difficultates ſucceſſive expendentur. Sit itaque.

§. XX.

De ſolutione Matrimonii tempore legis Moſaycæ per libellum repudii.

Tametſi vocabula repudii & divortii promiſcue ſeu indiſcreta ſignificatione a Scriptoribus uſurpentur, (& ſi aliquod eſt inter ea diſcrimen, in hoc ſolum conſiſtit, quod divortium inter virum & uxorem fiat, repudium vero ſponſæ mitti dicatur) aliquid tamen diſcriminis inter ea ſtatuunt Scholaſtici, cum utantur nomine repudii ad ſignificandam diſtractionem Matrimonii quoad ſubſtantiam, ſeu vinculi coniugalis fractionem ac ſeparationem quoad vinculum & fœdus inter coniuges; divortii vero, ut denotent coniugum diviſionem ac ſeparationem quoad thorum tantum ac habitationem, ſalva vinculi & ligaminis coniunctione.

Circa vim ſeu effectum libelli repudii diſcrepant theologi. Alii enim cum D. Hieronymo in cap. 5. Matthæi, & Magiſtro Sententiarum lib. 4. diſt. 33. & S. Bonaventura in eamdem diſtinctionem cum aliis recentioribus negant libellum repudii in lege Moyſis ſolviſſe Matrimonium, ac proinde contendunt illicitum fuiſſe, ac permiſſum tantummodo ut impune fieret, vitandi cauſſa maioris mali. E contra vero ſentiunt alii cum S. Chryſoſtomo, ſeu auctore *Operis imperfecti* hom. 32. ubi dicit Dominum de medio culpam ſuſtuliſſe dum permiſit repudium, Soto, Durando, Paludano in 4. diſt. 33. & ex recentioribus Abulenſe, Ekio hom. 74. *de Sacramentis*, Petro Soto *de Matrimonio* quæſt. 13. Bellarmino lib. 1. *de Matrimonio* cap. 17. in reſp. ad obiectionem 14. & aliis permultis. Contendunt enim iſti Doctores, repudium Deo diſpenſante cum Iudæis ob eorum cordis duritiam licitum eis fuiſſe, ac per illud ſoluto Matrimonii vinculo liberum eis factum fuiſſe, ut poſſent ad alias nuptias tranſire. S. Th. in Suppl. q. 64. art. 3. ad 4. noluit quidquam circa hoc definire, contentus proponere, & ſolvere utriuſque opinionis momenta; unde ad propoſitam difficultatem cum patronis ſecundæ ſententiæ ſit.

In lege Moyſis libellus repudii non tantum permiſſus fuit Iudæis, ſed Deo diſponente etiam licitus. Ipſo ſolvebatur vinculum Matrimonii, Deuteron. 24. ubi ita habetur: *Si acceperit homo uxorem, & habuerit eam, & non invenerit gratiam ante oculos eius propter aliquam fœditatem, ſcribet libellum repudii, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo ſua: cumque egreſſa alterum maritum duxerit*. Singula verba huius legis ſi expendantur, nemo non videt in ſuo proprio nativo ſenſu neutiquam habere ſignificationem permiſſionis minoris mali ad maius effugiendum, ſed manifeſte iuris, facultatis, & conceſſionis, non ſolum ut mulier quoquo modo dimittatur, videlicet per ſeparationem a thoro & habitatione, ſicuti fit nunc etiam per divortium, ſed per ipſius vinculi coniugalis ſolutionem,

quia

quia huiuſmodi lex utrique liberam facit facultatem cum altero vel altera inire coniugia: *Cumque egreſſa alterum maritum duxerit;* quod fieri non poſſet niſi ſolutum eſſet vinculum cum priore marito. Verba autem Scripturæ, & ea præcipue quibus lex aliqua exponitur, quæ clara eſſe debent, accipienda & intelligenda ſunt quantum fieri poteſt in ſenſu proprio & naturali, iuxta generalem regulam, quam tradit S. Auguſt. pro Scripturæ interpretatione lib. 3. *de Doctrina Chriſtiana* cap. 10.

Pluribus etiam rationibus ſententiam hanc comprobant Doctores; quia ſi libellus repudii non ſolviſſet Matrimonii vinculum, lex defeciſſet in æquitate ob valde inæqualem permiſſionem, & nimis duram mulierum conditionem, quæ licet viribus infirmiores, perpetuo caruiſſent remedio contra incontinentiam, utpote quæ ſtante vinculo priori cum alio inire nequibant coniugium, dum viri ob licitum uſum, qui tunc vigebat, poligamiæ, alias poterant ducere uxores. Item lex vetus non puniebat, neque reprehendebat nuptias celebratas cum repudiatis, tanquam adulteras, licet publicas & frequentes, cum nunquam hoc factum legatur nec per Moyſen, nec per Sacerdotes, dum acriter ſæpe exarſerunt contra alia illius populi vitia. Conſtat igitur ex tali ſilentio, quod huiuſmodi nuptiæ eſſent licitæ, ac proinde per libellum repudii ſolutum eſſet primum Matrimonium. Tandem lex prohibebat, repudiatam, mortuo ipſius ſecundo coniuge, denuo duci poſſe in uxorem a priore marito, a quo fuit repudiata; quæ nova coniunctio in tali ſuppoſitione, quod prius vinculum ſolutum non fuiſſet per libellum, optima erat, & optanda, non vero prohibenda. Sequitur ergo, Deum in lege Moyſis, ſicuti quoad poligamiam, ita quoad vinculum diſpenſaſſe. Habert. Tourn. & alii.

Solet hic obiici, libellum repudii ex verbis ipſis Chriſti Domini, non ſecus ac uſuras, permiſſum fuiſſe Iudæis ob eorum duritiem cordis. Nam cum Chriſto obiieciſſent, Iudæis ipſis mandaſſe Moyſen dare libellum repudii, verbum *mandavit* ſibi obiectum, mutavit in verbum *permiſit*, ſubiungens eis ab initio non ita fuiſſe: unde certe apparet Chriſtum indicaſſe libellum repudii permiſſum fuiſſe tamquam minus malum ad immunitatem pœnæ, non vero licitum ad excuſationem culpæ. Reſpondet S. Th. in Suppl. quæſt. 67. art. 3. ad 4. *Quamvis duritia cordis non excuſaret a peccato, tamen permiſſio ex duritia facta excuſat: quædam enim prohibentur ſanis, quæ non prohibentur infirmis corporaliter, nec tamen peccant infirmi permiſſione ſibi facta utentes.* Quoad uſuras iam reſpondetur ubi de iuſtitia & iure.

Dices: ſi mulier repudiata alteri nupſerit, dicitur cit. cap. Deuteron. 24. polluta, & abominabilis coram Domino; igitur illicita, & adulterium eſt eius coniunctio cum altero viro.

Reſp. negando conſeq. nam ideo repudiata dicitur polluta & abominabilis coram Domino, quia maritus eam repudiando publicæ infamiæ nota inuſſit; deinde non ipſa mulier, ſed reconciliatio cum priori viro dicitur abominabilis coram Domino: Nam in græco textu, & hebræo habetur, *quoniam abominatio eſt coram Domino;* quia ſi rediret dimiſſa ad primum maritum, videretur ad tempus dimiſſa, & alteri viro commodata, quod eſt abominabile apud Dominum. Et ſi ly *polluta* &c. accipi velit ut cadens ſupra repudiatam, hoc iuxta D. Th. intelligitur legaliter, ideſt *polluta* &c. *legaliter coram Domino*, eo ferme pacto, quo immundus dicebatur in eadem lege qui mortuum vel leproſum tetigiſset, non quidem immunditia culpæ, ſed cuiuſdam irregularitatis legalis.

Nota. Ut legitime daretur libellus repudii, ſervanda erant quæ Moyſes pro tali actione præſcripſerat. 1. Ut non daretur niſi a marito, cum ſolis viris uxorem, non uxoribus virum permiſſum fuiſſet repudiare. 2. Cum hic repudii libellus nonniſi animo ſedatiore dandus eſſet, præſcripſit Moyſes, ut ſcripto daretur, quod exarandum erat an publicis Scribis, quorum erat iudicare, ſi iuſtæ vel iniuſtæ fuiſſent cauſſæ repudii, ita ut ſi iuſtæ non forent, libellum non ſcriberent, ſed coniuges potius ad concordiam & pacem revocarent; ex quo ſtylo fiebat etiam, ut uxor repudiata publicum haberet inſtrumentum & teſtimonium, quo conſtaret ſe a marito dimiſſam eſſe, & liberum ei eſſe alteri nubere. 3. Libellus repudii ſcriptus dari debebat ipſimet repudiatæ, ut ipſa nempe omnibus notum faceret ſe liberam eſſe a priori vinculo, & ne repudians id negare poſſet, & litibus ac adulteriis via recluderetur. 4. Dandus erat libellus ex gravi & iuſta cauſſa, quæ generatim exprimitur in ſacro textu nomine *fœditatis*, quo non tantum fornicatio, vel adulterium, ſed quælibet alia notabilis turpitudo corporis vel animi denotatur. Hanc tamen cauſſam non erat neceſſe exprimere

Digitized by Google

in libello, ne forte noceret ſecundo eius coniugio. Sic S. Th. in 4. diſt. 33. quæſt. 2. art. 13. quæſtiuncula 2. Forma autem huius libelli hæc fuiſſe traditur: *Ego dedi ei libellum repudii in manu, ſchedam abſciſſionis, & ſignaculum diviſionis, & ſit a me abiecta, & abeat quocumque voluerit, ducique poſſit ab omni viro, nec quiſquam eam prohibere præſumat, iuxta Conſtitutiones Moyſis & Iſrael.* Tourn.

§. XXI.

De firmitate Matrimonii tum rati, tum conſummati inter Chriſtianos.

Ex obſcura ſententia Chriſti Domini Matth. 19. *Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur, & qui dimiſſam duxerit, mœchatur*, factum eſt, ut veteres ancipites eſſent, ac dubii ſupra omnimodam indiſſolubilitatem Matrimonii, in caſu videlicet quod alteruter coniugum in adulterium incideret, ut illa ſententia innuere videtur; & græci in hunc errorem laberentur, ut abſolute ſtatuerint, ac a pluribus ſæculis acriter ſuſtineant, Matrimonium omnino dirimi ac diſſolvi per alterutrius coniugis adulterium, & ambo ad alias nuptias tranſire poſſe: hinc rogati in Florentino Concilio ut hanc ſententiam deponerent, reluctarunt, dicentes ſe Matrimonia ob commiſſum adulterium non ſine iuſta cauſſa dirimere, nempe conceſſione, quam ad hoc factam credunt a Chriſto Domino citatis verbis Matth. 19. & ſuam praxim ex acceptione eorumdem Matthæi verborum in tali ſenſu confirmant veterum Patrum auctoritate, & Imperatorum legibus, nempe Conſtantini Magni, & Iuſtiniani, quas promulgarunt nemine ex Paſtoribus Eccleſiæ contradicente.

Huic Græcorum ſententiæ non defuerunt etiam ex latinis, ut Tertullianus III. ſæculo, ſi credatur Maldonato in cap. 19. Matth. V. ſæculo Patres Concilii Venetici, & VI. ſæculo Avitus Viennenſis, ut credit Sirmundus; & Cottelerius Sorbonicæ Societatis theologus in notis ad librum Herme ad mandatum 4. n. 1. poſtquam dixit, S. Auguſtinum in duplici libro *de adulterinis coniugiis* rem noſtram ex profeſſo ita egiſſe, ut ad idem ſentiendum omnes latinos antiquos & recentiores adduxerit; ſubinde tamen multos ipſe appellat, quos arbitratur in aliena fuiſſe ſententia, Lactantium nempe, Synodum S. Patricii, Concilium Bituricenſe, Synodum Romanam ſub Leone IV. Theodorum Cantuarienſem, Concilium Vermetienſe can. 5. & 6. necnon Compedienſe can. 16.

Verum quidquid ſit de iſtorum ſententia, quæ non ita manifeſte apparet, Græcorum errori cohærere certum eſt Novatores recentiorum temporum. Nam licet Lutherus in lib. *de captivitate Babylonica*, quem ediderat anno 1523. nihil audeat circa hoc ſtatuere; poſtea tamen in ſuo libro ſuper cap. 7. Epiſt. primæ ad Corinth. ſtatuit, vinculum Matrimonii ſolvi non ſolum propter adulterium, ſed etiam propter alias cauſſas. Lutherum ſecutus eſt Bucerus in idem cap. 19. Matth.

Calvinus quoque lib. 4. *Inſtitutionum* cap. 19. §. ult. conſenſit Luthero in diſſolubilitate Matrimonii; ſed hic propter ſolam adulterii cauſſam cenſet hoc fieri poſſe. Calvino ſubſcribit Kemnitius in 2. parte *Examinis Concilii Trid.* Melancton vero cauſæ adulterii alteram addit pro vinculi coniugalis diſsolutione vivente altero coniuge, ſcilicet ſi alter alterum coniugem iniuſte deſerat. Habert. Tourn.

In Calvini ſententiam propendit Caietanus in cap. 19. Matth. ſed hic tamen ſcripſit, ac obiit ante Concilium Trid. ideſt antequam circa hoc aperte definitum quid haberet Eccleſia, ac proinde proteſtatus eſt ſe ita ſentire ſalva ſemper Eccleſiæ definitione, quæ adhuc non apparebat.

Catharinus, qui interfuit Concilio Trid. ideſt poſt exortam Novatorum factionem, in Opuſculo *de Matrim.* q. unica concludit: *Nec ex Evangelio, nec ex Apoſtolo poſſe colligi non licere in cauſſa fornicationis aliud inire matrimonium; quod tamen fieri non debet niſi accedente iudicio, & auctoritate Eccleſiæ, cum varii canones hoc interdixerint.* Verum hic devixit ante ſeſs. 24. in qua quæſtio ab ipſo exagitata Concilii definitione ſoluta fuit. His pro rei elucidatione præmiſſis ſit:

Catholici omnes tenent ut fidei dogma, in lege Evangelica Matrimonium minime diſſolvi ſeu dirimi quoad vinculum per adulterium quod alter coniugum committat. Hanc doctrinam iuxta Scripturæ & Traditionis documenta definiere ut catholicum dogma contra græcorum errorem Concilium Florentinum, & contra pſeudoreformatos Tridentinum. Nam in Florentino in Decreto pro Armenis ita docuit Eugenius IV. de indiſſolubilitate Matrimonii quoad vinculum, non obſtante adulterio alterius coniugis: *Quamvis ex cauſſa fornicationis liceat*

tho-

thori ſeparationem facere , non tamen aliud Matrimonium contrahere fas eſt , cum Matrimonii vinculum legitime contracti perpetuum ſit . Et Concilium Trid. ſeſſ. 24. *de Matrim.* can. 7. ita ſub pœna anathematis definivit : *Si quis dixerit , Eccleſiam errare cum docuit & docet iuxta Evangelicam & Apoſtolicam doctrinam , propter adulterium alterius coniugum Matrimonii vinculum non poſſe diſſolvi &c. anathema ſit* .

Launoyus Pariſienſis theologus in ſuo tract. *de Regia poteſtate in Matrimonium* cenſet , materiam hanc , in qua nunc verſamur , ac ideo canonem Concilii Trid. pertinere ad meram Eccleſiæ diſciplinam , quam Eccleſia pro temporum , rerumque opportunitate immutare poteſt , ac exinde concludit , Synodum Trid. ſine præiudicio antiquæ Traditionis & praxis , ſecundum quam (ut falſo putat) Matrimonium cauſſa fornicationis dirimi ſolebat , condere potuiſſe canonem hic antea allatum . Verum manifeſte errat Launoyus , dum hic confundit quæ ſunt de Eccleſiæ diſciplina cum iis , quæ ſunt fidei dogmata . Omnia enim fidei dogmata habent Chriſtum auctorem , & quæ ſunt meræ diſciplinæ , Eccleſiam ; illa nituntur verbo Dei , iſta inſtitutione Eccleſiæ . Unde cum hæc controverſia an per fornicationem ſolvatur Matrimonii vinculum , definiatur a Trid. per Evangelicam & Apoſtolicam doctrinam , non pertinet ad diſciplinam , ſed ad fidei dogma . Hab.

Haſce Eccleſiæ definitiones probant t. Scripturæ teſtimonia , ut illud Marci 10 ubi Chriſtus Dominus abſolute pronunciat Matrimonium eſſe indiſſolubile : *Quicumque* , ait Chriſtus , *dimiſerit uxorem ſuam , & aliam duxerit , adulterium committit ſuper eam* . Lucæ 18. *Omnis qui dimittit uxorem ſuam , & alteram ducit mœchatur , & qui dimiſſam a viro duxerit mœchatur* . Hæ ſententiæ generales ſunt , ac nullam habent exceptionem . Et hoc confirmat Matth. 5. *Omnis qui dimiſerit uxorem ſuam , excepta fornicationis cauſſa , facit eam mœchari , & qui dimiſſam duxerit , mœchatur* . Quæ poſteriora verba univerſaliter accipienda ſunt , ut ſenſus ſit : Quicumque dimiſſam duxerit , etiamſi ob fornicationem dimiſſa fuerit , mœchatur ; ideo enim Dominus in poſteriori ſententia non repetivit illud , *excepta fornicationis cauſſa* , ut oſtenderet dimitti quidem poſſe coniugem ob fornicationem , non tamen ſi dimiſſa fuerit ob eamdem cauſſam , poſſe eam alteri viro nubere . Verum clarius & fuſius hic textus cum alio Matthæi 19. expendetur & exponetur in ſolutione obiectionum . Hunc ſenſum confirmat Apoſtolus Romanor. 7. *Quæ ſub viro eſt mulier , vivente viro alligata eſt legi : ſi autem mortuus fuerit vir eius , ſoluta eſt a lege viri . Igitur vivente viro vocabitur adultera , ſi fuerit cum alio viro* . Hoc rurſus repetit 1. Corinth. 7. *Mulier alligata eſt viro quanto tempore vir eius vivit* . Et iterum eod. cap. *Iis autem qui Matrimonio iuncti ſunt , præcipio non ego , ſed Dominus ; uxorem a viro ſuo non diſcedere : quod ſi diſceſſerit , manere innuptam , aut viro ſuo reconciliari* : quæ verba expendens S. Aug. lib. 2. *de coniugiis adulterinis* cap. 5. ait : *Hæc verba Apoſtoli toties repetita , toties inculcata , vera ſunt , plana ſunt . Nullius viri poſterioris mulier eſſe incipit , niſi prioris eſſe deſierit . Eſſe autem deſinet uxor prioris , ſi moriatur vir eius , non ſi fornicetur* . Et paulo poſt ſubiungit : *Pari ergo forma & vir alligatus eſt quamdiu mulier eius in corpore eſt : unde ſi vult dimittere adulteram , non ducat alteram , ne quid in illam culpæ committat* .

Reponunt adverſarii textus Matth. 5. & 19. ubi conceptis verbis Chriſtus Dominus in Matrimonii indiſſolubilitate excipit alterutrius fornicationem , propter quam concedit licitum eſſe dimittere uxorem , & aliam ducere : *Quicumque* , ait cit. cap. *dimiſerit uxorem ſuam , niſi ob fornicationem , & aliam duxerit , mœchatur* . Igitur tametſi in laudatis textibus Marci , Lucæ , & Apoſtoli dicatur non licere ei qui uxorem dimittit aliam ducere , nullam mentionem faciendo de exceptione ob fornicationis cauſſam , non tollitur facultas , quam Chriſtus Dominus conſentit cap. 19. Matth. in caſu fornicationis , cum in prioribus textibus loquatur Chriſtus de Matrimonii indiſſolubilitate abſolute , generaliter , ideſt de eo quod in Matrimonio univerſaliter ſumpto , & præciſe in quavis circumſtantia obſervandum eſt ; ac proinde in allatis textibus tacite ſubintelligenda eſt exceptio adulterii , ad quam ſolam circumſtantiam reſtrinxit Chriſtus Dominus Matrimonii diſſolubilitatem , ut hac interveniente , iuxta interrogationem , quam Iudæi ſuper hoc ei fecerant , reſponderit licitum eſſe adulteram dimittere uxorem , & aliam ducere . Natura enim exceptionis poſtulat , ut diverſa ſit ratio eius quod excipitur , ab eo unde fit exceptio ; ut ſi dicam , *quicumque peccaverit , niſi pœnitentiam egerit , peribit* , conſequens eſſe volo , eum , qui pœnitentiam egerit , non eſſe periturum .

Varie huic argumento reſpondent catholici Doctores. Alii enim explicant ſenſum huius textus quoad ſeparationem & diſſolubilitatem thori & habitationis, quæ abſolute & in perpetuum fieri nequit niſi ob alterius coniugis fornicationem; ita ut qui extra talem cauſſam coniugem dimittit, ſeu ab eius cohabitatione & thoro ſe ſeiungit, reus eſt alienæ mœchiæ, quia facit eam mœchari, ut Matth. 5. *Et qui aliam duxerit, quacumque ex cauſſa, mœchatur.* (*Mœchia ſcilicet propria*) Quare duo ibi docet Chriſtus, nempe & propter ſolum adulterium dimiſſionem abſolute, & in perpetuum quoad thorum & habitationem fieri poſſe per ſe, & vi contractus Matrimonii; & facta tali dimiſſione non poſſe novum iniri Matrimonium vivente coniuge. Et Chriſtus Dominus quæ ad evitandas interrogantium calumnias ſubobſcure hic dixerat, alibi diſcipulis clare expoſuit: *Qui dimiſerit uxorem ſuam, excepta fornicationis cauſſa, facit eam mœchari*: & Marci 10. *quicumque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam*; *& ſi uxor* &c. Ita P. Antoine.

Verum cum Chriſtus Dominus in laud. textu Matthæi 19. ſatisfaciat interrogationi factæ de dimiſſione quoad vinculum, cum talis tantummodo dimiſſio includat facultatem novas ineundi nuptias, ideſt unam dimittendi uxorem, & alteram ducendi; Chriſtus has duas dimiſſiones ſeiungens, conceſſa priore, poſteriorem denegat; ideoque exceptio illa, *niſi ob fornicationem*, non eſt intelligenda ſimul & de dimittenda uxore, & de alia ducenda, quaſi ex æquo ad utrumque propoſitionis membrum referatur, ideſt ad *dimiſerit* & ad *aliam duxerit*. Exceptio quidem ob fornicationem non refertur niſi ad verbum *dimiſerit*, ut per parentheſim ſit pronunciandum, & aliquid hoc modo ſupplendum: *Quicumque dimiſerit uxorem ſuam* (*quod non licet niſi ob fornicationem*) *& aliam duxerit, mœchatur*. Igitur eo loci docet Chriſtus, licitum quidem eſſe dimittere uxorem ob fornicationem, ſed eum mœchari, qui dimiſſa uxore alteram ducit, quod non licet. Chriſtus enim cit. cap. 19. Matthæi reſpondet Phariſæis ab ipſo quærentibus: *num liceret homini dimittere uxorem quacumque ex cauſſa*: hinc hac prudenti reſponſione eluſit fraudulenta eorum conſilia. Nam interrogabant *eum tentando*, ait ſacer textus, inveſtigando ſcilicet, num eius doctrina adverſaretur doctrinæ Moyſi; unde clare reſpondit conſona eorumdem legi, nempe poſſe dimitti, quia in eorum lege ob eorum cordis duritiam ſic Deo diſpenſante conceſſerat eius Moyſes, ut poſſent uxorem ob adulterii crimen dimittere, & aliam ducere; obſcure autem reſpondit ad evitandas interrogantium calumnias, non licere dimittenti aliam ducere. Et quod Chriſti verba ſic ſint exponenda probant alii. Sed ubi ſeorſim edocuit diſcipulos legem Evangelicam, planius rem expoſuit nullam mentionem faciendo huius exceptionis, ſicut antea vidimus, ut patet in cap. 10. Marci, ubi ita legitur: *Et in domo iterum diſcipuli eius de hoc interrogaverunt eum, & ait illis: quicumque dimiſerit uxorem, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam.*

Hanc catholicam veritatem comprobat etiam traditio Patrum & Conciliorum. S. Iuſtinus Martyr, & Athenagoras, uterque in ſua Apologia pro Chriſtianis reponunt inter Eccleſiæ dogmata, adulterium eſſe, ſi quis dimiſſam ab alio ducat. Ita Clemens Alexandrinus in fine lib. 2. *Stromatum*. Tertull. lib. 4. contra Marcionem, Origenes hom. 7. in cap. 19. Matthæi, S. Baſilius in regula Morali 37. cap. 2. S. Ambroſ. lib. 1. *de Abraham* cap. *in exhortat. ad Virgines*, D. Hieron. in Epitaphio Fabiolæ ad Oceanum; S. Aug. *de adulterinis coniugiis* lib. 1. cap. 2. Concilium Milevitanum anno 416. can. 10. Foroiulienſe an. 781. Nannetenſe an. 900. Trid. ſeſſ. 24. can. 7. Sic Summi Pontifices Innocentius I. in ep. ad Exuperium, Innoc. III. lib. 4. Decretalium tit. 19. *de divortiis* cap. *Gaudeamus*, Eugenius IV. in Concilio Florent. ſeſſ. 25. & etiam in Decreto pro Armenis. Eſtius, Habert

§. XXII.

De diſſolubilitate Matrimonii contracti in infidelitate per converſionem ad Chriſtianam fidem.

Nota 1. Matrimonium non dirimi per lapſum unius coniugis in hæreſim, apoſtaſiam, ſive etiam in atheiſmum, cum Matrimonium contractum in Chriſtiana Religione, ac etiam conſummatum, ſit omnino perpetuum, ideſt nonniſi per mortem diſſolubile.

Nota 2. Matrimonium contractum in infidelitate, ſive in Iudaiſmo, ſive in Paganiſmo, non ſolvi ſi uterque coniugum ad Chriſtianam fidem convertatur, cum per Sacramentum Baptiſmi non ſolvantur coniugia, ſed

ſed crimina dimittantur, ait Innoc. III. cap. *Gaudemus* tit. *de divortiis*.

Sola igitur difficultas eſt, num dirimatur Matrimonium in infidelitate contractum, quando altero coniuge Religionem Chriſtianam profitente, alter in infidelitate permaneat, pro cuius ſolutione cum communi theologorum ſit.

Matrimonium in infidelitate contractum, cum fuerit validum, tametſi contractum in gradu ab Eccleſia vetito, quia infideles legibus Eccleſiæ non ſubduntur, non ſolvitur per converſionem unius coniugis ad fidem Catholicam, altero in infidelitate remanente. Verum, Deo diſpenſante, ideſt ex Dei diſpenſatione in favorem Chriſtianæ Religionis conceſſa, coniux fidelis habet ius illud diſſolvendi licet conſummatum, & aliud cum altera contrahendi, ſi infidelis nollit ei cohabitare, vel ſi velit cohabitare, non tamen ſine Creatoris iniuria, Chriſtum blaſphemando, Religionem Chriſtianam contemnendo, vel ſi non patiatur fidelem chriſtiane vivere, vel ad infidelitatem aliudque peccatum inducat. Totum autem patet ex Apoſtolo 1. Corinth. 7. v. 12. *Nam cæteris ego dico, non Dominus: ſi quis frater uxorem habet infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam*. Et e contra ait ibidem de uxore reſpectu viri. Et v. 15. ſic habet: *Quod ſi infidelis diſcedit, diſcedat: non enim ſervituti ſubiectus eſt frater, aut ſoror in huiuſmodi*. Et hoc confirmat Innocentius III. cap. *Quanto* tit. *de divortiis*. Non diſſolvitur autem tale Matrimonium, niſi per aliud quod converſus ad fidem contrahat, quia ſi converſus non ineat novum connubium, nequit infidelis ad novas nuptias tranſire, cum diſſolubilitas conceſſa ſit tantummodo in gratiam fidei. Habert. Antoin.

Non deſunt qui ſentiant, Matrimonium infidelis ad fidem converſi diſſolvi poſſe, ſi pars altera converti recuſet, quamvis conſentiat pacifice cohabitare, ex cap. *Iudæi* & can. *ſæpe* 28. quæſt. 1. Sed ſi uterque infidelis coniugatus baptizetur, eorum Matrimonium ratum ſit per baptiſmum, quia hoc ipſo quod tales communi conſenſu baptiſmum ſuſcipiunt, externum exhibent ſignum, quod in præcedens Matrimonium conſentiant, ut iuxta Chriſti inſtitutionem ſit inſolubile, & ſi conſummetur poſt baptiſmum, ſit abſolute indiſſolubile.

§. XXIII.

De diſſolubilitate Matrimonii reſpectu voti continentiæ alterutrius coniugum; vel alia de cauſſa.

Nota 1. duplex eſſe votum, aliud ſimplex, aliud ſolemne. Votum ſimplex continentiæ eſt promiſſio proprii corporis facta Deo ad continentiam ſervandam. Solemne vero eſt actualis traditio ſui acceptata a Deo per ſuum Miniſtrum.

Nota 2. circa votum ſolemne duplicem eſſe errorem, alium Iuſtiniani Imperatoris, qui cod. *de Epiſc. & cleric.* leg. *finali* decrevit, Matrimonium etiam conſummatum diſſolvi per ingreſſum Religionis; alterum Novatorum, qui docent, Matrimonium ſive ratum & conſummatum, ſive ratum tantum non poſſe diſſolvi per profeſſionem Religioſam: hinc exprobrant Patres Concilii Trid. eo quia definierint, Matrimonium ratum per Solemne votum dirimi. His prænotatis ſit.

Votum ſimplex continentiæ ſatis non eſt ad dirimendum Matrimonium etiam ſolummodo ratum, ideſt non conſummatum; & hoc eſt in confeſſo apud omnes, & probatur ex cap. *Meminerimus* cap. *conſuluit* lib. 4. Decretalium tit. 6. *qui clerici vel viventes*, ubi Alexander III. declarat, votum ſimplex impedire quidem Matrimonium contrahendum, ſed non dirimere contractum, idemque docuit Cœleſtinus III. cap. *rurſus* tit. eod.

Et hoc demonſtrat ratio, qua utitur S. Thom. in Suppl. quæſt. 53. art. 1. nempe quia votum ſimplex eſt nuda promiſſio facta Deo; Matrimonium vero eſt actualis traditio proprii corporis facta coniugi: promiſſio autem non transfert dominium rei promiſſæ, ſed remanet in manu promittentis, ita ut de ea diſponere poſſit prout ei libuerit, quamvis peccet contra fidem alteri datam. Traditio vero ſeu donatio rem donatam ſeu traditam in dominium donatarii transfert, ita ut donator de ea diſponere nequeat. Igitur cum ſtante voto ſimplici continentiæ actu & de facto nubentes ſibi mutuo tradant poteſtatem in ſua corpora, per votum ſimplex continentiæ non diſſolvitur Matrimonium; ſicut nulla cenſetur promiſſio donandi vel vendendi domum facta ab eo, qui illam poſtea alteri vendat aut donet. Ita etiam contingit in caſu Matrimonii iam contracti, & voti continentiæ poſt talem contractum initum emiſ-

ſi: nam per Matrimonium fit actualis traditio proprii corporis; per votum ſimplex ſolum promittitur: Nulla enim eſt promiſſio, quæ fit alicui de re ei danda, quæ cum alteri iam ſit tradita, non eſt amplius in poteſtate promittentis, ut in alium eiuſdem dominium transferre queat. Poteſt quidem votum ſimplex ſolvere ſponſalia, quia per ſponſalia nondum facta eſt mutua tantummodo promiſſio proprium corpus alteri tradendi, & ſtante ſola promiſſione, ſi alia promiſſio fiat Deo per votum ſimplex, hæc prævalet, quia vinculum, quo obſtringimur Deo, maius eſt vinculo, quo obſtringimur creaturæ.

Matrimonium conſummatum dirimi ſeu diſſolvi non poteſt per votum ſolemne, ſeu religioſam profeſſionem, & hoc patet, & probatur ex omnibus momentis, quibus antea demonſtrabatur, Matrimonium Chriſtianorum iure naturali & divino poſitivo non diſſolvi poſſe niſi per mortem unius coniugis; quæ momenta efficacius probant & concludunt tam pro Matrimonio conſummato, quam pro rato, cum illud valde ſit hoc firmius. Unde ſeparabilitas huius coniugis ab alio ob ſtudium perfectioris vitæ poſt Matrimonii conſummationem per carnalem copulam fieri poſſet mutuo conſenſu tantummodo per divortium, ideſt quoad thorum & habitationem, & minime quoad vinculum, ita ut altera pars adhuc vinculo Matrimonii ligata remaneret, ut cum altero novas nuptias inire non poſſet. Huiuſmodi tamen diſſolutio, ſcilicet quoad vinculum, cum libertate alteri coniugi, ut cuivis alteri nubere poſſit, fit quidem per religioſam profeſſionem ſeu per votum ſolemne unius coniugis in Matrimonio tantum rato, ut hic infra oſtendemus.

Votum ſolemne ſeu religioſa profeſſio unius coniugis dirimit, ideſt ſolvit quoad vinculum Matrimonium ratum tantum, ideſt non conſummatum, ita ut altera pars libera ſit, ut licite ad alias nuptias tranſire queat, ſicut contra recentiores ſectarios a ſacra Trid. Synodo definitum habemus ſeſſ. 24. can. 6. *Si quis dixerit, Matrimonium ratum, non conſummatum per ſolemnem Religionis profeſſionem alterius coniugis non dirimi; anathema ſit*. Hæc Patrum Tridentini definitio conſona eſt ſacris canonibus, qui hoc multo ante iam tradidere, ut videre eſt in Decretalibus tit. *de converſ. coniugat.* cap. *ex publico* tit. eod. ubi Alexander III. profiteri cupienti duos menſes concedit ad deliberandum cap. *ex parte tua*, & cap. *verum* deſumpto ex Alexandro III. & Innocentio III. & ſic habetur in aliis quoque locis Iuris canonici, quæ brevitatis gratia afferri omittuntur.

Afferri ſolent in huius ſententiæ confirmationem varia SS. Patrum exempla, quæ tamen aut incerta ſunt, aut non faciunt ad rem. Nam exemplum de S. Ioanne Evangeliſta, qui poſt uxorem ductam, a Chriſto a nuptiis fuerit revocatus, ſicuti referunt multi, ut D. Hieron. lib. 1. contra Iovinianum, Simon Metaphraſtes in eius vita, Lyranus in Prologo ante Ioannis Evangelium, multi negant, quia veriſimile ipſis videtur, Chriſtum voluiſſe ſtatim diſſolvere nuptias, quas ideo præſentia ſua honeſtavit, ut eas benedicendo Chriſtiani coniugii Sacramentum inſtitueret: tum quia non parum derogaretur virginitati Ioannis Apoſtoli, ſi aliquando in coniugium conſueto more conſummandum conſenſiſſet; unde nec dignus viſus eſſet, cui virgini matrem virginem Chriſtus commendaſſet. Eſtius. Alia vero exempla S. Theclæ, de qua S. Epiphanius hæreſi 78. S. Cæciliæ, & S. Alexii, de quibus Metaphraſtes, & aliorum, nihil concludunt in caſu noſtro, quia hi non voverunt ſolemniter in approbata Religione, ideoque ex nullo conſtat documento illorum Matrimonia ſoluta fuiſſe non ſolum quoad thorum, & habitationem, ſed etiam quoad vinculum, dum hoc fieri nequit niſi per vota ſolemnia, quæ talia non ſunt niſi emiſſa ſint in approbata Religione, quæ proferri nequit, in qua Sancti Thecla, Cæcilia & Alexius ſolemnia emiſerint vota. Verum tamen eſt quod in caſu noſtro docet D. Th. in 4. diſt. 27. art. 3. ad 2. nempe ſicuti Matrimonium conſummatum diſſolvitur per mortem, ita tantummodo ratum, ideſt nondum conſummatum, per religioſam profeſſionem, quia Religio eſt mors quædam ſpiritualis, qua aliquis moriens ſæculo vivit Deo. Solvitur autem Matrimonium ante ipſius conſummationem, quia nondum habet integram ſignificationem unionis Chriſti cum Eccleſia, ideoque non cenſetur abſolute indiſſolubile: tunc enim ſolum ſignificat unionem Chriſti ſpiritualem ſeu moralem per gratiam & charitatem cum Eccleſia, quæ eſt diviſibilis per mortalem culpam. Quando vero per carnalem coniugum commixtionem eſt conſummatum, figurat coniunctionem Chriſti cum Eccleſia quantum ad aſſumptionem humanæ naturæ in unitatem perſonæ, quæ eſt omnino indiviſibilis. Unde ſi in ſecundo caſu,

ſu,

Digitized by Google

ſu, ideſt poſt ſuam conſummationem Matrimonium eſt indiſſolubile, cum de hoc iuxta declarationem Alexandri III. intelligendum ſit quod dixit Chriſtus in Evangelio, non licere viro ab uxore diſcedere, non eſt tamen indiſſolubile ante conſummationem, dum eſt in ratione Matrimonii ſolummodo rati. Item in Matrimonii contractu ſemper intelligitur, iure ſaltem eccleſiaſtico, appoſita in favorem boni communis, cui perſona privata cedere nequit, illa conditio, niſi interea alter coniugum ad meliorem vitæ frugem vocetur; nec ante carnalem coniunctionem omnino translatum eſt corpus unius in poteſtatem alterius, quæ translatio per carnalem copulam fit & complerur, quia tunc uterque init poſſeſſionem ſibi traditæ poteſtatis. Dum tamen unus coniugum ingreſſus eſt Religionem, alter non poteſt cum altero contrahere, niſi poſt profeſſionem prioris, quia per hanc ſolam Matrimonium diſſolvitur.

Duorum autem menſium, (ut antea notavi ex Alexandro III in cap. *ex publico*) ſpatium conceditur ad deliberandum, an in ſæculo remanere, vel ad Religionem tranſire velit, quo finito alter coniugum, qui ſub Religionis prætextu debitum denegavit, vel Religionem ingredi, vel debitum reddere debet. Si infra tale tempus Matrimonium conſummetur per vim, ideſt per copulam violenter extortam, licet aliqui ſentiant cum Sanchez lib. 2. diſp. 22. vim paſſum non privari ob illam violentiam iure ſuo, & ingredi poſſe Religionem; alii tamen fere omnes negant, quibus adhærent P. Antoine & Tourneleius, quia matrimonium conſummatum ſola morte dirimitur, & ius non diſtinguit inter conſummationem per vim extortam, & liberam, unde cenſent in tali caſu Matrimonium vere eſſe, & cenſendum eſſe conſummatum, ac proinde diſſolvi non poſſe per Religioſam coniugis vim paſſi profeſſionem. An vero habenda ſit fides coniugum iuramento, quod Matrimonium non conſummaverint, reſpondent Sanchez & Pontius hic citati a Tourneleio, videndum num puella virgo probetur, & ſi corrupta iam erat, & non ſit adducta in domum viri, ex eo ſumitur ſufficiens indicium ut credatur iuramento: quod ſi traducta fuerit, non creditur iuramento in præiudicium Matrimonii, cap. *ſuper eo, de eo qui cognovit*, ubi ad diſſolvendum coniugium parum confert confeſſio partium aliis deſtituta probationibus.

Quæritur hic, an quis poſt votum ſolemne in Religione approbata emiſſum poſt diſſolutum Matrimonium ratum, & non conſummatum, Matrimonium inire poſſet cum alia, an vero ad ſuam priorem redire teneretur ſi diſpenſationem a tali voto obtineret; & reſpondent inter alios Paludanus, ac Durandus, quos citat Pontius lib. 7. cap. 10. poſſe hominem illum contrahere novum Matrimonium cum altera, cum prius vere diſſolutum ſit per religioſam profeſſionem, ſicut, dicunt citati theologi, ſi quis a morte ad vitam revocaretur, non teneretur redire ad priorem uxorem, a qua per mortem ſubductus eſt, & factus liber.

Matrimonium ratum tantum & non conſummatum, licet diſſolvatur ac dirimatur per profeſſionem religioſam, non ſolvitur tamen, nec dirimitur per ſacrorum Ordinum ſuſceptionem. Ita declaravit Ioannes XXII. in extravag. *antiquæ* tit. *de voto*. Non diſſolvitur autem Matrimonium per Ordinum ſuſceptionem, cum diſſolvatur per profeſſionem religioſam, quia per Ordinum ſuſceptionem non ita quis ſæculo moritur, ſicuti per Religionis ingreſſum: Non enim ſæculares Sacerdotes rerum omnium dominium, ſuarumque voluntatum diſpoſitionem, ſicuti Religioſi, abdicant. Unde nemo uxoratus invita uxore ad ſacros Ordines promoveri valet, ne quidem ante Matrimonii conſummationem; unde ſi ordines ſuſciperet, ſtaret vinculum, & ille irregularis maneret, quia ut ſtatuitur in cit. Extravag. Ioannis XXII. etiam diſſoluto Matrimonio per mortem uxoris, vel per ingreſſum uxoris in Religionem, vir non poſſet nec in ſuſcepto Ordine miniſtrare, nec ad alios aſcendere, nec ad beneficium aſſumi, niſi in aliqua approbata Religione profiteatur. Uxori igitur repoſcenti a marito debitum, reddi debet. Poſſet tamen vir ex licentia coniugis ad ſacros Ordines promoveri, dummodo ipſa continentiam in approbata Religione profiteretur. Ita ſtatuit Alexander III. cap. *ſane de converſ. coniugat.*

Docent non pauci ex theologis, quos citat & ſequitur Sanchez lib. 1. *de Matrimon.* cap. 4. Matrimonium ratum tantum, ſeu non conſummatum poſſe diſſolvi etiam per Summi Pontificis diſpenſationem, propter alias cauſſas quam voti ſolemnis; & hoc patet ex ipſo facto plurium Pontificum, qui ſuper hoc diſpenſarunt, ut Martini V. Eugenii IV. quorum Bullas affirmat vidiſſe S. Antoninus 3. part. tit. 1. cap. 21. & 3.

Pii II. Pii IV. teſte Navarro, Gregorii XIII. teſte Præpoſito, & Clementis VIII. ac Urbani VIII. teſte Corrado. Papa enim diſpenſare poteſt in profeſſione Religioſa, per quam dirimitur Matrimonium ratum; eo igitur magis diſpenſare poteſt in Matrimonio ipſo rato: Nam ſi profeſſio Religioſa dirimit ſeu diſſolvit Matrimonium ratum, profecto erit vinculum fortius vinculo Matrimonii, iuxta illud axioma: *ſi vinco vincentem te, a fortiori vincam te*. Inſuper ſi Chriſtus dedit ſuo Vicario poteſtatem omnem, quæ bono expediret Eccleſiæ, animarumque ſaluti, igitur hanc quoque ei contulit, quæ eidem bono expedit Eccleſiæ, animarumque ſaluti.

Nec officit, quod reſpectu indiſſolubilitatis Matrimonii ait Chriſtus Dominus: *quod Deus coniunxit, homo non ſeparet*: nam hæc verba reſpiciunt Matrimonium conſummatum, quo ſolo, iuxta Alexandrum III. cap. *ex publico*, fiunt coniuges uno caro, quod eſt ſignum unionis Chriſti cum Eccleſia per carnis coniunctionem, quæ nunquam diſſolvetur, cap. *debitum de bigamis*. Et conceſſo etiam quod dictum Chriſti eſſet intelligendum de Matrimonio rato, verum eſt quod ſit inſolubile ab ipſis contrahentibus, & poteſtate mere humana, quæ talis non eſt poteſtas Papæ, qui illud diſſolvit divina poteſtate a Chriſto Domino accepta, & prout eſt eius Vicarius. Nec ex hoc ſequitur poſſe Papam eiuſmodi ſuprema poteſtate diſſolvere etiam Matrimonium conſummatum; nam hoc ob perfectam ſignificationem indiſſolubilis unionis Chriſti cum Eccleſia per humanitatis aſſumptionem, eſt prorſus inſolubile: Differt enim Matrimonium conſummatum a rato, ſicut perfectum ab imperfecto, ſeu minus perfecto in ratione ſigni, dum ratum caret integrali perfectione in ſua ſignificatione, quam complet conſummatum in ſua ſignificatione perfecta unionis Chriſti cum Eccleſia per aſſumptam humanam carnem ſeu naturam.

Nec pariter obeſt, quod Matrimonium ratum ſit ipſum quoque Sacramentum, quia tametſi Sacramentum, pendet tamen a contractu humano tamquam a fundamento, qui contractus ab Eccleſiæ poteſtate dependet; cum ex oppoſito nihil poſſit Eccleſia quoad Sacramenta ab humano contractu independentia.

§. XXIV.

De ſeparatione coniugali, ſeu diſſolutione Matrimonii quoad thorum tantum & habitationem per divortium.

Divortium, licet (ut iam antea notavimus) confundatur aliquando cum repudio, frequentius tamen, & ordinarie diſtinguitur; nam repudium importat dimiſſionem uxoris quoad vinculum, divortium autem ſeparationem tantummodo quoad thorum & cohabitationem, ac cætera connubii iura & commoda, quæ ſunt individua vitæ ſocietas, tectum, menſa, & lectus communis, rerum familiarium adminiſtratio, fortunarumque omnium conſortium. Divortium ita nuncupatur a verbo *diverto*, & eſt unius coniugis ab alio ſeparatio coniugali fœdere permanente, vel quod diverſa ſit ac diſcors mens ac indoles coniugum, vel quod in diverſas abeant partes qui matrimonium diſtrahunt.

Ex Novatoribus Lutherani, quamvis doceant Matrimonium dirimi poſſe ex qualibet gravi cauſa, negant tamen manente Matrimonii vinculo coniuges licite ſeparari poſſe. Contra quem errorem Concilium Trid. ſeſſ. 24. can. 8. ita definivit: *Si quis dixerit, Eccleſiam errare, dum ob multas cauſſas ſeparationem inter coniuges quoad thorum, ſeu quoad cohabitationem ad certum incertumve tempus fieri poſſe decernit; anathema ſit*. Unde ad propoſitum noſtrum contra hoſce ſit:

Eccleſia ſemper conſtanterque docuit, Chriſtianos coniuges aliquando, iuſta ſcilicet interveniente cauſſa, licite ſeparari poſſe quoad thorum & cohabitationem, remanente Matrimonii vinculo; & hoc patet ex Scriptura, ubi Chriſtus Matthæi 5. & 19. permittit uxorem dimitti ob fornicationis ſeu adulterii cauſſam, & quoad thorum & cohabitationem tantum, non tamen quoad vinculum; quam dimiſſionem immò prohibet: *Qui dimiſerit & aliam duxerit, mœchatur*. Et hoc confirmat illud D. Pauli 1. Corinth. 7. *Iis autem, qui Matrimonio iuncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, uxorem a viro non diſcedere: quod ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari*. His ergo verbis duo docet Apoſtolus; unum, nempe divortium, ſeu diſceſſionem a marito (intellige ſemper in ſuis datis circumſtantiis) licitum eſſe, cum hoc in libera ſua optione relinquat mulieri & redeundi, & non redeundi ad maritum,

mo-

modo alteri non nubat; quam optionem, ſi non liceret, mulieri non daret, immo eam compelleret ad reconciliationem: alterum, per divortium, de quo loquitur, Matrimonium non dirimi, dum decernit, quod mulier ſeparata innupta remanere debeat: & hoc, nempe ſeparationem coniugum per divortium, comprobat ipſa Eccleſiæ praxis, quæ clare colligitur ex tit. *de divortiis*. Ius divortii ad utrumque coniugem æqualiter pertinet, ita ut pari iure ac vir mulierem, mulier virum dimittere poſſit. Et hoc patet ex eo præcipue, quod coniuges in re coniugali, cuiuſmodi eſt ius dimittendi coniugem cauſſa fornicationis, pares ſunt: igitur pari iure poſſunt mutuo unus alterum dimittere. Nam ſi tam mulier poteſtatem habet in corpus viri, quam vir in corpus mulieris, ac proinde quoad fidem, thorum, ac debitum coniugale pares ſunt vir & uxor ex 1. Corinth. 7. ſequitur manifeſte, quod ſi viro propter iniurias huius poteſtatis & dominii licet dimittere uxorem, ita uxori licet dimittere virum; & nemo tenetur debitum præſtare ei, qui prius pactum violavit.

§. XXV.

De variis cauſſis, quibus divortium inter Chriſtianos coniuges licite fieri poteſt.

Pro clariori huiuſce rei intelligentia ſciendum, hanc ſecundam ſeparationem, quæ dicitur thori, triplicem gradum habere. Primus eſt ſola thori, ſeu quoad concubitum, ſeparatio; ſecundus, cohabitationis ad tempus; tertius, ſeparatio perpetua, ideſt ſine ulla ſpe reaſſumendæ, ſeu repetendæ coniunctionis, dum ſcilicet coniux innocens vel Religionem ingreditur, vel ſacros Ordines ſuſcipit. In primo gradu licita eſt ſeparatio non expectata iudicis ſententia; & hanc iure ipſo naturali fert Matrimonii contractus, ut ſervanti, non vero violanti fidem, fides ſervetur. Hæc porro ſententia eſt S. Thomæ, Bonaventuræ, Antonini, aliorumque primæ notæ theologorum, quibus multi, ſed immerito contradicunt. In ſecundo gradu licita eſt propria auctoritate dimiſſio, ut docent viri graviſſimi, ſi innocens ſine ſcandalo divertere poſſit, quamvis adulterium ſit occultum. Verum ſi dimiſſa pars conqueratur, tenetur vel delictum coniugis nocentis probare, vel ad cohabitationem reverti; Canones enim qui contrarium probare videntur, intelligendi ſunt de diſceſſione, quæ ſcandalum pareret. Si quis ergo uxorem in adulterio deprehendat, quod probare nequeat, ſub quodam negotiorum vel belli prætextu in aliam provinciam tranſire poterit, ubi uxor ipſius non eſt nota, ut ſcandalum evitetur: nam certe valde durum eſt marito retinere in domo adulteram, quia crimen, licet forſan frequens, occultum eſt, & probari nequit. Immo etſi etiam probari poſſit, multi eam retinere cogerentur propter nimias expenſas, quæ ab obtinendam iudicis ſententiam eſſent ſubeundæ! Manifeſte vero patet, Canones, qui huic opponuntur ſententiæ, ſcandalum ex tali dimiſſione propria facta auctoritate ſupponere, ac ideo vetare dimiſſionem coniugis adulteræ, antequam eius crimen probetur. Ita enim habetur præcipue in cap. 63. *ſæculares* quæſt. 2. *quod aliter dimittentes fidem & coniugia maculant*. En claram ſcandali expreſſionem, ac proinde quia vix fieri poteſt quod ſcandalum evitetur, conſultum eſt ut coniux innocens ab adultera occulta non diſcedat, niſi crimine probato iudiciis ſententiam obtineat dimittendi. Et hæc eſt etiam D. Thomæ ſententia. Et ſi ob periculum ſcandali in caſu adulterii occulti non ita facile maritus dimittere poteſt auctoritate propria uxorem adulteram, a fortiori e domo ſua propria auctoritate dimittere nequit niſi per iudiciis ſententiam: Etenim ſpoliari illa non poteſt pacifica ſua poſſeſſione, & pœna quaſi publica puniri ſine publica auctoritate, ideſt iudicis iudicio: nam licet aliqui velint, quod ſuppoſita publica criminis notitia, auctoritate propria valeat maritus illam e domo ſua expellere, contrarium manifeſte colligitur ex cap. *porro de divortiis*. Quare expectandum eſt publicum iudicium. In tertio gradu licet parti innocenti, facta criminis probatione, & obtento publico divortii iudicio vel Religionem ingredi, vel ſacros Ordines ſuſcipere, ut conſtat ex cap. *Agathoſa* 27. quæſt. 2. & ex cap. *conſtitutus de converſ. coniugat.* Parti autem dimiſſæ ob adulterium non licet ingredi Religionem, vel ſacros Ordines ſuſcipere ſine conſenſu partis innocentis, quæ ſemper ius habet alteram revocandi. Petrocor. Antoin.

Inter cauſſas igitur unde licite fieri poteſt perpetua coniugum ſeparatio quoad thorum & cohabitationem, ſcilicet qua alter coniugum licite petere poteſt divortium, eſt non ſolum alterius coniugis fornicatio certa, aut violenta eius ſuſpicio, quo nomine fornicationis intelligitur uxoris adulterium; ut conſtat ex Evangelio Matthæi

&

& alibi in Scripturis; ſed quivis alius illicitus concubitus cum alio ſuppoſito, ut inceſtus, ſodomia, beſtialitas, ut patet ex verbis S. Aug. & S. Iſidori cit. a Gratiano quæſt. 7. cap. *non ſolum*: Nam omnibus hiſce criminibus fides coniugalis frangitur. Violenta tamen huius criminis ſuſpicio in iure declaratur, ſi teſtes deponant ſe vidiſſe ſolum cum ſola, nudum cum nuda in eodem lecto iacentem, vel ſi eos viderint in multis locis ſecretis & latebris ad hoc crimen commodis, & horis electis. Ad hoc tamen probandum vix literæ amatoriæ, munuſcula, aut oſcula ſufficerent; neque etiam alii impudici actus præter copulam divortio locum dare poſſunt, quia per ſolum adulterium, ſeu carnalem copulam cato coniugum dividitur, & violatur hæc divina lex, *Erunt duo in carne una*.

Divortium tamen licitum non eſt, 1. ſi adulterium etiam tacite condonatum ſit, exercendo actum coniugalem poſtquam cognitum fuit compartis crimen, quia ex cap. *ſi illis* 23. quæſt. 4. iniuria condonata non poteſt poſtea puniri. 2. ſi vir ipſe uxorem proſtitutioni expoſuerit, ex cap. *6. de eo qui cognovit* &c. aut ſi fornicandi cauſſam dederit, debitum ei iniuſte denegando: Non enim par eſt, ut qui cauſſam crimini iniuſte dedit, commodum ex eo reportet. 3. ſi adulterium non fuerit culpabile, ut ſi uxor bona fide alteri nupſerit, putans virum ſuum eſſe mortuum: nam privatio debiti eſt pœna, ac proinde ſupponens culpam. 4. Si uterque coniux adulterium patraverit cap. *4. & 5. de divortiis*; unde pars, quæ poſt compartis adulterium fornicata eſt, tenetur ad hanc redire, eique debitum reddere, ut habetur cap. *6. de adulterio*, cum Matrimonii ius in utroque læſum conſiſtat, & paria delicta mutua compenſatione tollantur. Quod ſi tamen poſt commiſſum utrique adulterium alter vitam correxerit, altera in adulterio permanente; aut ſi poſt mutuam reconciliationem alter ad vomitum revertatur; vel ſi denique adulter innocenti reconcilietur, innocens vero ſolus adulterio poſtea ſe polluat, tunc licebit coniugi correcto, ac reconciliato uti iure ſuo adverſus alterum, quia pro non facto habetur quod commiſſum eſt ante reconciliationem. 5. Si pro vero coniuge per fraudem vel errorem alius in thorum ſe ingeſſerit; nam excuſatur coniux fraude vel errore deceptus, ſeu vir ſit ſeu mulier. 6. Si mulier vim paſſa fuerit, ubi vis intelligi oportet abſoluta, non voluntarie permiſſa, quia nec immunis eſſet a culpa, nec actionem divortii avertere poterit. 7. Si mulier ob metum vel horrorem illarum conſentiat in ſtuprum, ut indicat D. Hieron. ep. 147. ad Amandum, & habetur 32. quæſt. 7. cap. *omnes*. 8. Si in infidelitate uxor a marito repudiata alteri nupſerit, & poſtea fuerint ambo ad fidem converſi, & baptizati, maritus uxorem recipere tenebitur, ut definiit Innocentius III. Extrav. *de divortiis* cap. *gaudemus* in fine, quia non debet ut adultera a viro puniri, quæ legum publicarum permiſſione nupſit alteri. Eſtius.

§. XXVI.

De aliis cauſſis divortii præter fornicationem.

Licitum eſt pariter divortium etiam ob alias cauſſas extra fornicationem, ut ſunt crimina, quæ vergunt in detrimentum ſive ſpirituale ſive corporale alterius coniugis, ut patet; nam Matrimonium non tollit ius vitandi periculum proprium animæ & corporis, ut Matth. 18. *Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & proiice abs te*. In quem locum D. Hieronym. docet, ſententiam Domini eſſe, ut ſi ii qui nobis coniuncti ſunt & chari ad inſtar oculi, quales ſunt parentes, filii, uxor, ſint nobis ruinæ occaſio, ab ipſis recedamus. Et hoc confirmatur ex Iure canonico, præcipue ex cap. *quæſivit* tit. *de divortiis*, in quo Alexander III. declarat, uxorem ſeparari poſſe a viro ſuo, ſi ab eo ad crimen impellatur. Et Innocentius III. cap. *literas* tit. eod. *de reſtitut. expoliator.* ſcribit, viri ſævitiem eſſe iuſtam divortii cauſſam. Unde

Alia cauſſa, quare unus coniugum ab altero ſeparari poteſt per divortium, eſt ſpirituale adulterium, hæreſis nempe & apoſtaſia, ita ut coniux virum in hæreſim lapſum, vel alias valde impium deſerere queat, ut conſtat ex cap. *idololatria*, & cap. *non ſolum* 28. quæſt. 1. Nam grave periculum eſt habitare cum homine hæretico, & valde impio, præſertim cum ea unione & familiaritate, quam habent inter ſe coniuges, ne pars ſana ab alterius hæreſi impietate aut ſceleratis moribus inficiatur. Unde Apoſtolus loquens de hæretico, eum devitare præcepit; & de aliis criminibus idem ſenſit quod Apoſtolus de hæreſi, S. Auguſtinus, qui cit. cap. *idololatria* fornicationis nomine quaſcumque illicitas concupiſcentias comprehendi declarat; ac proinde propter eas vir uxorem, & uxor virum dimittere

Digitized by Google

tere poteſt ob ſubverſionis periculum. Quod ſi non ſubſit tale periculum, tunc locum habere debet quod dicit D. Hieron. in cap. 19. Matth. nempe quocumque vitio inquinatus ſit alter coniux, ſecluſo periculo ex illius cohabitatione quod pars ſana ab hoc pravo exemplo ſeducatur ad communicandum in illius vitiis, ab eo non diſcedendum; *Volumus nolumus* (concludit) *ſuſtinenda eſt: cum enim eſſemus liberi nos ſubiecimus ſervituti*. Immo Alexander III. definire videtur in cap. *quæſivit de divortiis*, extra fornicationem, & hæreſim nullatenus habere locum divortium in aliis criminibus. Et ita ſentit etiam D. Th. niſi forte ad tempus ad caſtigationem coniugis vitioſi, ſubtrahendo ei præſentiæ ſuæ ſolatium, quia, ut advertit Sanchez, Alexander III. & S. Th. in 4. diſt. 89. quæſt. unica art. 6. ad ea attenderunt, quæ regulariter fieri ſolent, quod ſcilicet cohabitatio cum hæretico fidei præiudicium inferat, non curando de iis quæ raro fiunt, ut quod vir ebrioſus ſit, fur, aut alter vir impius uxorem ſuam ad ſimilia crimina trahat, vel uxor virum. Quod ſi revera vir vel uxor alterum coniugem pravo ſuo conſortio, ſuaſione, minis, aut alio quovis modo ad quodcumque grave peccatum impellat, tunc deſeri poteſt, ut ipſemet D. Th. fatetur ibidem ad 3. his verbis Chriſti Domini: *Si dextera manus tua ſcandalizat te, abſcinde eam, & proiice abs te*.

Cum vero etiam ob ea ex quibus grave immineat periculum corporis, fieri poſſit divortium, hinc ob hanc rationem altera cauſſa divortii eſt alterius coniugis ſævitia, quando nimirum talis eſt, ut ex ea grave aliquod malum timeatur. Verum ſicuti ad hanc cauſſam inducendam oportet ut necis periculum immineat; ita non ſatis eſt quodlibet malum, quod a ſævo coniuge ſit intentatum; alias aperiretur via continuis ac innumeris divortiis. Unde iuxta veriorem Doctorum ſententiam requiritur, ut malum, quod timetur, ſit quale ad metum conſtanti viro incutiendum exigitur, ut ex cap. *literas de conſtitut. expoliator.* ubi conſultus ſuper hoc Innocentius III. reſpondit, quod ſi tanta ſit viri ſævitia, ut mulieri trepidanti non poſſit ſufficiens ſecuritas provideri, non ſolum non debet marito reſtitui, ſed ab ea potius amoveri. Hoc autem fieri debet in tali adhibita moderatione, quod ſi detur a viro ſufficiens ſecuritatis cautio, uxor eidem ſit reſtituenda, dummodo tamen capitales inter illos non ebulliant inimicitiæ, ut præſtitæ cautioni non multum fidere poſſit cap. *Extra* tit. eod. Unde patet, metum dare locum divortio non ſolum uxoris a viro, ſed viri etiam ab uxore, nempe ob uxoris ſævitiam, quando nempe venefica ſit, liberorum interfectrix, & viri facultates deprædans. Sine ratione igitur aliqui negant ex parte ſævitiæ divortium viri a muliere, quaſi nihil ab uxore viro ſit metuendum, nec viro æque ac mulieri fas ſit ſuæ conſulere ſecuritati, cum parem viri & uxoris cauſſam faciat lex ipſa civilis, & æquale tribuat ius divortii.

Hinc ex hac lege colligi poteſt manifeſte, quod via aperta ſit divortio, quando coniux ipſe, vel parentes ipſius malum intentant alteri coniugi; & quando etiam criminibus talibus implicatus eſt maritus, ob quæ uxor merito timere poteſt aliquam perſecutionem & grave infortunium, ideſt ne tamquam criminum conſcia accuſetur, vel ne aliqua turpitudo ipſius honori inferatur, aut bona propria ſimul cum bonis coniugis criminoſi ruinæ ſubiiaceant. Quocirca lex illa non ſolum concedit uxori virum dimittere adulterum, ſed homicidam, veneficum, contra Imperium (ideſt contra Principem) aliquid molientem, falſitatis crimine condemnatum, latronem, vel latronum ſuſceptorem, &c. quod tamen intelligi debet ſi hæc crimina talia ſint, ut gravis ſit præſumptio quod publico fiant nota, vel ad iuſtitiæ forum deferantur. Petrocor.

Controverſia eſt inter Canoniſtas, num liceat uxori virum dimittere, eo quod ab illo verberetur, & affirmant alii fundamento legis innixi, quæ ob talem cauſſam videtur ei repudium permittere: *Si ſe verberibus afficientem virum probaverit, eo quia*, ſubiungit lex, *ingenuis verbera aliena ſunt, ſerviſque ſolum competentia*. Verum ſententia hæc accipienda eſt cum moderatione, ideſt ſi verbera acerba ſint, & frequentia, minime vero ſi vir, qui eſt caput mulieris, ex rationabili cauſſa uxorem aliquando, rariſſime quidem, & cum debita moderatione, iure quo pollet correptionis, verberibus correpſit. Immo non eſſet locus divortio, etiamſi aliquantulum ſemel repentino motu fines moderationis exceſſerit, neque in poſterum ſimilia timeantur. Igitur ad prudentem iudicem & directorem ſpectat perpendere, an verbera talia ſint, quæ ob eorum acerbitatem & conſuetudinem honeſtæ mulieri nimis moleſtæ cenſeantur. Verum prudentis directoris eſt etiam in huiuſmodi caſibus ſuadere mulieribus modeſtiam, & patien-

tientiam, non taliter tamen, ut cohortatione illis nimis durum imponat præceptum.

Num vero ob lapſum mariti in amentiam, vel ob lepræ, alteriuſve contagioſi morbi infirmitatem Matrimonio ſupervenientem afferatur uxori legitima cauſſa maritum dimittendi? in hiſce caſibus eadem currit reſolutio, ac in ſupradictis de marito hæretico, impio, & ſævo; nempe quod ſi ex cohabitatione cum amente & leproſo immineat periculum alteri coniugi, ut vel a coniuge amente aliquod grave malum patiatur, vel a leproſo hac infirmitate inquinetur, locum habet divortium; ut in primo caſu cum lege civili *ſi cum dote* ff. *ſi maritus ſolut. matrim.* tenent cum Navarro alii doctiſſimi Canoniſtæ; & in ſecundo Patres Concilii Compedienſis ann. 757. can. 16. qui cenſuerunt ob tale morbum matrimonio ſuperveniens diſſolvi poſſe Matrimonium etiam quoad vinculum. Secus vero hoc fieri poſſe acriter negant alii cum S. Aug. lib. 1. *de ſerm. Domini in Monte* cap. 18. ubi advertit, quod *quæcumque aggravet uxorem infirmitas, & quidquid excepta fornicatione excogitari poteſt vehementer horribile, pro fide & ſocietate* (maritus) *ſuſtineat*. Quod e converſo tenetur etiam uxor reſpectu mariti, utpote qui relative ad matrimonium ſint in æqualitate iuris. Et præcipue quoad lepræ infectionem habentur canones, qui ſtatuunt, quod ob talem infirmitatem ſecluſo periculo ſeiungi non debeant coniuges, inter quos eſt declaratio circa rem huiuſmodi Alexander III. in qua cap. 1. & 2. ait, ut coniuges viciſſim eum ſequantur qui lepræ morbum incurrit, & ei coniugali affectione miniſtrent; immo alias ſuper hoc inquiſitus idem Pontifex ita reſpondit; quod ſi virum ſive uxorem leproſam fieri contigerit, & infirmus a ſano carnale debitum exigat, generali præcepto Apoſtoli quod exigitur ſolvendum eſt; cui præcepto nulla in hoc caſu exceptio invenitur. Et D. Th. in 4. diſt. 31. quæſt. 1. art. 1. n. 4. cum S. Bonaventura art. 2. quæſt. 1. circa hanc quæſtionem volunt, teneri coniugem ſanum debitum reddere comparti lepra infectæ, non vero cum ipſa cohabitare; eo quia non ita cito infectio contrahatur ex coitu, ſicuti ex frequenti cohabitatione; & quamvis proles generetur infirma, tamen melius eſt ei ſic eſſe, quam penitus non eſſe. Et cum lex divina olim præceperit, ut leproſi extra ſocietatem & cohabitationem ſanorum ſeu communionem eiicerentur; hinc ait S. Bonaventura, quod eum Alexander III. dixit quod viri uxorem ſequantur & miniſtrent, per modum admonitionis hoc dixit, non præcepti. Hoc requirit perfectio charitatis, non iniungit charitatis aut Eccleſiæ præceptum. Admoneantur igitur coniuges, ut hoc ſibi obſequium præſtent, ſed non compellantur. Immo videtur graviſſimis viris, coniugem leproſo viro debitum reddere non teneri, ſi hoc ex medicorum iudicio ſine contagionis periculo fieri nequeat, quod non contradicit S. Thomæ & S. Bonaventuræ, qui ideo putant debitum reddendum, quia in momentanea illa cohabitatione periculum non ſubeſſe credunt. An autem ob ſimplicem horrorem debitam reddendi leproſo ab huiuſmodi obligatione coniux liberetur, non ita certum eſt apud Doctores. Cæterum ſi tantus ſit, ut graviſſimum tædium inferat, advertit Sanchez, in ſua libertate eſſe relinquendam; monendam tamen & hortandam, ut talem horrorem vincat, ſi coniux leproſus ſit in periculo incontinentiæ.

Quæri hic etiam ſolet, an obſtinata debiti coniugalis negatio, de qua convicta ſit compars in iudicio, aut ultro confeſſa, ſit ſufficiens ratio petendi divortii. Et aliqui reſpondent eſſe, quia ſicut fornicatio, ita debiti coniugalis negatio fidei coniugali opponitur. Verum reſpondendum, (ait hic Eſtius) generalem eſſe Chriſti ſententiam dicentis: *Omnis qui dimiſerit uxorem, excepta fornicationis cauſſa, facit eam mœchari*: conſtat autem debiti negationem non eſſe fornicationem, neque generali nomine fornicationis comprehendi, ac proinde nec cauſſam eſſe, ſicut fornicatio, coniugem dimittendi. Ita ſentit S. Aug. lib. 2. *de adulterinis coniugiis* cap. 19.

Nec obſtat ratio in contrarium adducta: nam licet denegans debitum delinquat contra coniugalem fidem, parte tamen aliqua æque potiori fidem ſervat, dum non facit alteri ſui corporis poteſtatem. Eſtius.

Altera tandem cauſſa, qua coniuges poſt Matrimonium conſummatum licite ſeparari poſſint quoad thorum & cohabitationem, eſt, ſi communi, ſeu mutuo conſenſu divortium ineant ſtudio ſanctioris vitæ in Religione, vel cauſa ſacros Ordines ſuſcipiendi. His enim amplam mercedem promittit Chriſtus Dominus Matth. 19. *Omnis qui reliquerit domum, aut uxorem propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit*. Ex quibus promiſſionibus plures inſigni ſanctitate conſpicui allecti & accenſi, ex conſenſu ſuarum uxorum vel

Mo-

Monaſticam vitam profeſſi ſunt, vel ſacris Ordinibus initiati, ut Sancti Paulinus, Germanus Antiſiodorenſis, Lupus Trecenſis &c. Verum coniuges ea ſolum conditione ad Religionem, vel ſacros Ordines aſpirare poſſunt poſt conſummatum Matrimonium, ſi uterque ſæculum relinquat, ita ut vir & uxor Religionis profeſſionem emittant, vel uxor Religionis habitum, & vir ſacros Ordines ſumant, cap. 4. *de converſ. coniugat.* vel niſi uxor in ſæculo relicta ſit ita ſenex, & ſterilis, ut ſine incontinentiæ ſuſpicione in ſæculo remanere valeat, quæ tamen perpetuo continentiæ voto ſe adſtringere debebit. Ita reſolvitur in toto cit. tit. *de converſ. coniugat.* & in cap. *qui uxorem* 33. quæſt. 5. licet iure antiquo ſolum unius coniugis conſenſum requiſitum fuiſſe indicet caput *Agathoſa*. Qua vero ætate mulier ſit ſufficienter ſenex, ut cum voto continentiæ in ſæculo remanere valeat, non ſatis ſuper hoc nec ius nec Doctores definierunt, tametſi aliqui cenſeant ac aſſerant, ſexagenariam in ſæculo relinqui poſſe: ſed prudentum iudicio hoc eſſet determinandum, præſertim quod mulieres, licet ſenes, ſine aliqua ſuſpicione incontinentiæ non ſint, nec ætas ſufficit, quando adſit incontinentiæ ſuſpicio. Petrocor.

Difficultas non levis exoritur circa alias adductas cauſſas divortii præter fornicationem ex œconomia Chriſti Domini, qui Matth. 5. & 19. non alias divortii cauſſas excepit, quam fornicationem; Unde videtur quod non alia cauſſa ad hanc ſeparationem valida eſſe poſſit. Reſpondet hic inter alios ſapienter Habertus, duplici ex cauſſa Chriſtum Dominum excepiſſe in divortii approbatione ſolam fornicationem, 1. quia fornicatio ſeu adulterium directe & ſpeciatim fidei opponitur coniugali, & ſubſtantiæ ipſius Matrimonii: Cætera vero crimina ſunt ſeparationis cauſſæ omnibus ſocietatibus; filius enim a parte, famulus a domino æque ſeparari debent ac uxor a viro, quando ex eorum cohabitatione ſeu convictu periculum animæ ipſorum vel corpori immineret, nempe quod trahi poſſint pravo eorumdem exemplo in hæreſim, flagitia, vel aliqua gravia corporis, vel famæ incurrere poſſint incommoda, & propter fornicationem neque filius, neque famulus ius habent dimittendi ille patrem hic dominum; (ſicut uxor virum, etiamſi non ſit illi cauſſa ruinæ) idcirco iſtorum ſeparatio ut notat hic Eſtius, ſit tantum iure ac via defenſionis, non autem iure matrimoniali ob violatam fidem coniugii. Secunda, quia Chriſtus citato loco loquitur de divortio perpetuo iuxta interrogationem ipſi factam a Iudæis, num liceret dimittere uxorem per libellum repudii ob quamcumque cauſſam. Libellus autem repudii apud eos erat perpetuus; unde conſentanee ad interrogata reſpondet id non licere, ideſt dimittere perpetuo divortio coniugem, niſi ob reitatem fornicationis, dum per alia crimina divortium ſit ſolum ad tempus, donec ſcilicet pars nocens reſipiſcat: nam ſi ſerio convertatur, tenetur alter coniugum eam recipere, eique maricali affectu cohabitare, quia iſta crimina per accidens ſunt oppoſita Matrimonio: propter adulterium vero etiam ſemel tantum patratum, ſi mox etiam qui peccavit reſipiſcat, per totam vitam liberatur alter coniux ab onere debiti reddendi, ac proinde ſola fornicatio eſt iuſta cauſſa divortii perpetui. Sic Habertus.

§. XXVII.

De debito coniugum alterum dimittendi ſi fidem Matrimonii violet per fornicationem.

Hactenus vidimus, ex Chriſti auctoritate iuxta teſtimonium Evangelii Matth. 5. & 19. licitum eſſe uni coniugi alterum etiam perpetuo dimittere, ſi fidem matrimonii per fornicationem ſeu adulterium violaverit. Cum tamen ex laudatis textibus colligatur, Chriſtum Dominum talem ſeparationem permittere quidem coniugi innocenti, non vero præcipere, cum D. Hieronymus ſcribens in cap. 19. Matth. dicat *ubi fornicatio eſt, libere uxorem dimitti*; exoritur hic difficultas; num vir ſi uxorem deprehendat adulteram, non ſolum poſſit, ſicut antea expoſuimus, ſimulque probavimus, eam ob talem iniuriam licite dimittere; ſed inſuper teneatur, & quanta ſit circa hoc eius obligatio. Ad reſolutionem huius difficultatis advertit hic Eſtius opus eſſe ita diſtinguere, videlicet ſi uxor, quæ thori fidelitatem adulterio commaculavit, ſigna exhibeat certa, vel ſaltem veriſimilia ipſam patrati criminis pœnitere, tunc non tenetur vir eam dimittere, immo lege charitatis non dimittere tenebitur; & hoc patet tum ex modo loquendi, quo Chriſtus Dominus reſpondit interrogationi, num uxorem liceret ob fornicationem dimittere, *ob talem cauſſam licere*, quæ locutio non denotat præceptum, ſed permiſſionem, ideoque libertatem etiam ad non dimittendum, & multo

to magis in caſu quando pars quæ fornicata eſt reſipiſcat; tum quia Apoſtolus 2. Corinth. 7. monet, ut mulier a marito diſceſſa innupta remaneat, aut viro ſuo reconcilietur; unde ſi reconciliatio conceditur poſt divortium, multo magis locum habebit ante divortium. Et equidem nulla lex vetat læſo iuri ſuo erga offenſorem renunciare, & pœnam remittere ei, qui peccavit, ad pœnitentiam converſo. Quod vero teneatur maritus ex charitatis lege uxorem adulteram, quæ erroris pœnitens reſipuerit, non dimittere, ex eo patet, quod vi talis legis teneatur conſulere ſpirituali ſaluti uxoris, non ſecus ac quilibet alius tenetur erga ſuum proximum. Unde ex charitate omnino tenebitur maritus eam retinere, ſi periculum ſit etiam ne propter infamiam incidat in deſperationem, aut per incontinentiam, vel propter egeſtatem ſe proſtituat, ut innuit etiam S. Aug. lib. 1. *Retractat.* cap. 10. & aperte hoc docetur cap. ſi *vir ſciens* extrav. *de divortiis*, & a Concilio Arelat. Eſtius.

Si autem adultera in peccato perſeveret, & crimen ſit tam manifeſtum, ut in iudicio probari poſſit, ideſt ſi notorie ſit adultera, tunc tenetur vir, ſervato iuris ordine, eam dimittere, ne videatur in eius turpitudinem conſentire, ſicuti docent Canones apud Gratianum 31. q. 1. *apud Miſericordem*, & extrav. *de adulteriis* cap. iam cit. Et de tali adultera intelligendum eſt illud Proverbiorum 18. *qui tenet adulteram, ſtultus eſt & impius*. Hinc in primitiva Eccleſia, quando erant in uſu pœnitentiæ canonicæ, puniebatur ut reus unius ex gravioribus criminibus, qui tribus annis cohabitaſſet cum uxore adultera, cap. *ſi quis uxorem* cauſſ. 32. q. 1. Habert.

Neque illum excuſare poteſt periculum incontinentiæ, & paupertatis ex uxoris dimiſſione, ſicut putant aliqui, quia probabilius eſt, ait hic Eſtius, caſum nullum excipi & excuſare, quia deterius eſt mulierem pluribus commiſceri, quam cum ſolo adultero rem habere. Et hoc maxime propter iniuriam prolis, cuius pater priori modo incertus eſt, non vero in altero caſu. Deinde quacumque ex cauſſa uxorem retineat, notoriam adulteram, neque ſcandalum tollet aliorum, nec propriam effugiet infamiam. Tandem non minus in hoc caſu ſe continere debet, quam ſi uxorem haberet ex perpetua gravi infirmitate ad opus coniugale impotens.

Cæterum non idem currit debitum in uxore dimittendi maritum in adulterio pervicaciter permanentem, 1. quia illa non ita facile cenſeri poteſt conſentire in eius peccatum, utpote quæ iure careat illum corripiendi, quo pollet vir erga uxorem. 2. Quia non eadem imminent incommoda cohabitando cum marito adultero, cum incertus non fuerit pater prolis, nec falſus hæres ſupponeretur. Tandem quia rarum eſt maritum corrigi ex mulieris receſſu; immo valde metuendum eſt, ne fiat deterior. Idcirco potius & ut plurimum conſulendum eſt uxori, ne maritum dimittat adulterum. Dixi *ut plurimum*, quia ſi ex divortio probabiliter ſperetur mariti adulteri correctio, uxor innocens teneretur illum dimittere, quia ius divortii ex cauſſa adulterii, ut iam vidimus, in utroque coniuge eſt æquale, cum in iis quæ thorum reſpiciunt, maritus & uxor pares ſint. Quod ſi hic inquiratur quinam coniugum, vir ſcilicet, an uxor gravius peccent adulterando? Ut hoc dignoſcatur advertenda eſt duplex malitia, quæ reperitur in adulterio, impudicitia nempe & iniuſtitia. Quibus ſuppoſitis certum eſt, quod ex parte impudicitiæ gravius ſit in marito quam in uxore, eo quod maritus ſit caput, dux, & veluti pædagogus uxoris, qui ſuo exemplo viam demonſtrare debet uxori ad honeſte vivendum, ut ait S. Aug. lib. 2. *de adulterinis coniugiis* cap. 8. Ex parte vero iniuſtitiæ gravius eſt in uxore quam in viro, qui cum ſoluta adulteret, quia uxor adultera iniuriam facit tum proli, cuius incertum reddit patrem, tum marito, cui falſum hæredem inſtituit. Adde inſuper infamiam, qua multo magis aſpergitur vir ex adulterino concubitu uxoris, quam uxor ex coniunctione fornicaria mariti. Unde ſimpliciter & abſolute gravius eſt adulterium uxoris quam mariti, ac ideo per leges civiles ſeverius punitur.

Nota 1. quod ad inſtituendum divortium ratione adulterii per ſe, ſpectato iure civili & canonico, non requiritur quod præcedat admonitio delinquentis, quia hanc monitionem non requirit nec lex, nec praxis Eccleſiæ. Si tamen maritus vel uxor advertat compartem ſe eiuſmodi periculis exponere, & ſperetur fructus ſufficiens, tenetur amice præmonere de periculo peccati, & ſecuturo divortio ex lege charitatis.

Nota 2. ius ad inſtituendum divortium non extingui lapſu brevis temporis, ſed bene quidem longioris, quia etiam actione ea criminales ſic extinguuntur.

Quæ-

Quæri hic poteſt, num pars innocens ſi facto cum adultero divortio etiam ipſa incidat in adulterio, teneatur reconciliari dimiſſæ, ac eam recipere; & an pars adultera, non obſtante quod interceſſerit divortium perpetuum, teneatur redire ad conjugem innocentem, quandocumque ipſius reditum petierit. Ad 1. reſp. poſſe obligari in foro externo & in pœnam delicti, & in præſervationem futuri, quia parti innocenti non fuit tributum a Chriſto ius abſolutum, & non ſubordinatum iuriſdictioni Eccleſiæ in ordine ad inſtituendum divortium perpetuum, ut patet ex praxi veteris Eccleſiæ. Tenetur inſuper ſic peccans in foro interno reconciliari comparti adulteræ ex lege charitatis. Patet ex dictis, & ex illo Matthæi 18. nempe ex Parabola ſervi, qui dum acceperat a ſuo Domino ex miſericordia omnis debiti remiſſionem, ipſe poſtea immiſericors erga conſervum, hunc præfocabat, ut debitum, quod apud ipſum tenebat, perſolveret.

Ad 2. vero reſp. in re hac diſtinguendum eſſe quoad rationem divortii quod pars innocens petiit; nam ſi petiit divortium ſolum temporale uſque ad ſuam revocationem, manet illi ius ſalvum ad revocationem, & pars rea redire debet quandocumque ab innocente requiritur. Si vero e contra petierit, & obtinuerit divortium perpetuum ſine clauſula ac reſervatione limitante ad revocandum pro libitu, attendenda eſt communis praxis, an ſcilicet huiuſmodi divortia perpetua ac indefinita cenſeantur haberi pro ceſſatione iuris ad revocandum vel non: ubi praxis ſeu conſuetudo interpretatur divortia perpetua illimitata pro ceſſatione iuris ad revocandum, huic expoſitioni more ac uſu, qui eſt optimus interpres, comprobatæ inſiſtendum eſt, quia non prohibetur pars innocens iure naturali vel divino ad faciendam banc ceſſationem. Ubi vero conſuetudo interpretatur divortia perpetua indefinita tamquam ceſſationem iuris tacite clauſulatam, vel ubi de conſuetudine in alterutram partem non conſtat, cenſendum eſt hoc tempore divortio perpetuo indefinito ineſſe tacitam clauſulam de iure revocandi ad libitum; quia, ut notat Sanchez diſput. 10. n. 3. pro iſto iure ſtat eminenter maior pars Doctorum, quorum potior ſenſus communiter format mentem fidelium & praxim.

Dixi *hoc tempore*, donec ſcilicet per Pontificis vel Concilii Diœceſani declarationem oppoſitum ſtatuatur, ut videlicet inſtituentes divortium eligant alterutrum, ideſt vel ſolum divortium temporale, vel ceſſione iuris perpetuum, quo pars dimiſſa poſſit certius conſulere ſuæ ſuſtentationi. Hinc ſequitur, quod ſi divortium factum fuit a marito ſolum temporale, vel perpetuum cum reſervatione tacita vel expreſſa iuris ad revocandum, tenetur uxori adulteræ præſtare alimenta, ſi ea aliunde commode habere nequeat, arte ſcilicet, vel aliorum gratuito ſubſidio, quia in tali caſu non tollitur, nec ſuſpenditur ius ad individuam vitæ ſocietatem, in quo fundatur obligatio ad præſtandum reciproce alimenta. In caſu vero quod interceſſerit divortium perpetuum cum ceſſione iuris ad revocandum, non tenetur maritus uxori adulteræ, & viciſſim uxor marito adultero præſtare alimenta. Verum huiuſmodi divortium perpetuum cum ceſſione iuris ad revocandum non obtinet ſuam vim in actu ſecundo, niſi fuerit acceptata ea ceſſio a parte adultera: Nam repugnat legi Chriſtianæ, quæ præcipit recipi denuo adulteram pœnitentem, ut ſupra dictum eſt. Quod ſi ea ceſſio acceptata fuerit a parte adultera, eo ipſo renunciat iuri ſuo ad individuam vitæ ſocietatem, & conſequenter ad radicem alimentationis reciprocæ.

§. XXVIII.

De bonis Matrimonii.

Matrimonii, ſicuti antea tranſeunter attigimus, tria a Concilio Florent. aſſignantur bona, proles nempe, fides, Sacramentum. Hæc enim bona dicuntur Matrimonii, quia per ea Matrimonium ipſum excuſari dicitur, eo quod illorum compenſatione excuſantur ea mala, quæ Matrimonium comitantur. Nam fit per illa bona, ut libido carnis ſit ſine culpa, & incontinentia conjugum venialis; & ea quoque mitigantur incommoda, quæ ſignat Apoſtolus 1. Corinth. 7. *Tribulationem tamen carnis habebunt huiuſmodi*, & ſolicitudo temporalium, quam conjuges ſuſtinere debent; cum hæc mala, licet non penitus per Matrimonium deſinant eſſe mala, beneficio tamen Matrimonii tolerabiliora redduntur, vel minora; & huiuſcemodi bona pluribus in locis enumerat ac refert S. Aug. ut lib. 1. *de nuptiis*, lib. 9. *de Geneſi ad literam* cap. 7. & alibi.

Proles igitur primum bonum eſt Matrimonii, ideſt liberi ex legitima prole ſuſcipiendi, & non ſolum quoad eorum procrea-

tionem, ſed vel maxime quoad illorum educationem, & religioſam ac piam inſtitutionem, ut ait Apoſt. 1. Timoth. 2. *Si permanſerint in fide, ac dilectione*, ſignificans ita demum per filiorum generationem ſalvari parentes, ſi eos in pietate inſtituant. Alterum bonum eſt fides ſeu fidelitas, qua fit ut coniuges ſancte & fideliter ſervent pactum coniugale, quo poteſtatem corporum, ut diximus, mutuo tranſtulerunt. Pertinent igitur ad fidem coniugalem hæc præcipue, non commiſceri cum alio, & exigenti coniugi debitum reddere. Tertium bonum eſt Sacramentum, ſeu indiviſibilitas, indiviſibilem coniunctionem ſignificans Chriſti cum Eccleſia. Unde quod Matrimonium ex natura ſua ſit indiſſolubile, magis ac certius ei competit ratione Sacramenti.

Duo priora bona non in omni coniugio reperiuntur, dum proles in aliquibus non reperitur vel ob ſterilitatem, vel quia a morte vel in utero concepta, vel in lucem edita ablata fuerit. Fides pariter deeſt quoties vel adulterium committitur, vel debitum coniugale denegatur. Sacramentum tamen, quod eſt tertium bonum, ideſt inſeparabilitas, ſemper habetur in omni coniugio; nam licet ſeparari poſſint coniuges multis de cauſſis, ut vidimus, quoad thorum, ſive ad tempus, ſive perpetuo, attamen quoad vinculum ſeparari nequeunt. Manet enim ſemper Matrimonio ſua inſeparabilitas, ut conſtat ex S. Aug. lib. 1. *de nuptiis*; tametſi illa inſeparabilitas non adſit eodem modo in Matrimonio conſummato, & non conſummato, in Matrimonio fidelium & infidelium, ut iam antea expoſuimus. Eſtius.

§. XXIX.

De effectibus Matrimonii.

Matrimonium utpote novæ legis Sacramentum pro primo ſuo effectu, ſicut omnia alia Sacramenta, habet gratiam ſanctificantem, non quidem primam, coniugibus bene diſpoſitis conferre; & alios effectus gratiæ, qui remedium præbent contra mala quæ per peccatum primorum parentum in nuptias irrepſerunt. Quod vero Matrimonii Sacramentum gratiam conferat ſanctificantem conſtat ex communi catholicorum ſenſu & axiomate, nempe Sacramenta novæ legis operari quod ſignificant, & auxilia ſuſcipientibus præbere ad finem, ad quem inſtituta ſunt, conſequendum. Cum autem Sacramentum Matrimonii ſignificet gratiam ſanctificantem, & charitatem ab eo individuam, quæ ex unione Chriſti cum ſponſa ſua Eccleſia derivatur in coniuges utpote membra eiuſdem ſponſæ, eo vel maxime quod inſtitutum ſit in remedium contra mala, quæ per peccatum in nuptias irrepſerunt: igitur Sacramentum Matrimonii gratiam confert ſanctificantem, non quidem primam, utpote quod ſit Sacramentum vivorum, & charitatem, qua coniuges mutuo ſe diligant, ſicut Chriſtus dilexit ſponſam Eccleſiam, & perpetuo diligit.

Ne autem mala, quæ peccatum induxit in nuptias, ſanctam illam coniunctionem labefactent, Sacramentum Matrimonii præſtat inſuper auxilia, quibus fideles coniuges eiuſmodi mala vel declinent, vel levius ferant. Inter Mala autem, quæ per peccatum primorum coniugum in nuptias irrepſerunt, primum eſt & præcipuum, quod per nuptias proles naſcatur peccato infecta, non minus quam ſi per fornicationem fuiſſet concepta, iuxta illud: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum* &c. Secundum eſt humana infirmitas, ex qua plura in ſocietate oriuntur incommoda, puta morbi in corpore, vitia in animo, indoles moleſta, aliave huiuſmodi. Tertium præter peccatum originale, quod parentes transfundunt in liberos, ſæpe aliis modis proli nocent, dum videlicet eam vel concipiendam impediunt, vel conceptam extinguunt, vel natam abiiciunt, vel denique prava educatione, vel præpoſtero amore mores eius corrumpunt. Quartum eſt libidinis malum, per quam ſæpe homines ad varia flagitia etiam coniugalia impelluntur. Quintum eſt inter coniuges diſcordia, qua fit ut & vir poteſtate, quam in mulierem accepit, ſæpe abutatur, & mulier marito ſubiici reluctet.

Hiſce autem malis ad culpam pertinentibus accedit, notat hic Eſtius, multiplex miſeriæ malum. 1. Quod in nuptiis etiam caſtis & honeſtis proles ſine pudenda libidine procreari nequit. 2. Faſtidium matris in utero prolem geſtantis, & dolor parientis. 3. Utriuſque parentis, & patris maxime ſolicitudo, & anxia cura in prole educanda. Poſtremum mutua corporum ſervitus inter coniuges propter mutuam incontinentiam.

Malis hiſce omnibus certo modo occurrit tamquam ſalutare remedium Chriſti gratia per Sacramentum Matrimonii: Nam gratia Sacramentalis, ut habetur ubi de Sacramentis in genere, eſt ius fundatum in gra-

gratia ſanctificante ad accipienda tempore opportuno ea auxilia, ſine quibus non obtinetur finis, ad quem inſtitutum eſt Sacramentum. Unde cum Sacramentum Matrimonii inſtitutum ſit, ut coniuges, ſicuti ſunt una caro, ita & in Chriſto ſint per charitatem unus ſpiritus, in quo intime ac caſte ſe invicem diligant, ſicut Chriſtus Eccleſiam, mutuaſque infirmitates benigne ac amanter perferant, Eccleſiam pia ac fideli prolis educatione ditent, concupiſcentiam coerceant iuxta charitatis & temperantiæ leges, ac tribulationem carnis æquo animo patiantur; proprium eſt Sacramenti Matrimonii ennumeratis malis medelam ſua gratia afferre. Vi pariter huius gratiæ fit, ut qui coniugalem ſtatum eligunt, prolem quærant, quæ per Sacramentum regenerationis mundata in timore Dei ac ſancta converſatione educata creſcat, proficiat, & ad æternam felicitatem perveniat, ut dicebat S. Cyrillus Alexandrinus. Deinde eadem gratia efficit, ut Chriſtiani coniuges impetum non ſequantur libidinis, ſed eius acceſſum intemperantiamque honeſtate nuptiarum excipiant, atque coerceant, utque fidem mutuo datam nulla adulterii pollutione violent, ut docet S. Aug. lib. 1. *de nuptiis*. Fit pariter per talem gratiam, ut iuxta monitum Apoſtoli ad Epheſios 5. mulieres ſubditæ ſint viris ſuis, ſicut Chriſto Eccleſia, & vir limites ſuæ poteſtatis non excedat, & ſancto amore coniuncti uſque ad finem vitæ invicem commaneant, licet forte de prole deſperetur. Item præſtat eadem gratia & Chriſti benedictio, ut quod ad mores & converſationem attinet, mutuas infirmitates patienter ſuſtineant, & alter alterum ſi hæreticus ſit vel ebrioſus, diſcolus, vel aliis criminibus implicatus, tum moderate ferendo, tum manſuete reprehendendo acquirat. Fit tandem, ut carnis tribulationem, quam nuptiis ineſſe teſtatur Apoſtolus 1. Corinth. 7. tamquam commune iugum levius ſupportent. Sic Eſtius.

§. XXX.

De fine Matrimonii.

Finis proprius ultimus & naturalis Matrimonii tam ante lapſum quam poſt lapſum, eſt procreatio prolis. Ita inſtitutum eſt in ipſa hominis creatione, quando ex coſta ab Adamo evulſa mulierem ipſi ſociam formavit Deus. Huic autem primario fini tamquam finis propinquus & medius ordinata eſt copula; unde nonniſi impropriè dicitur & dici poteſt, Matrimonium poſt lapſum inſtitutum fuiſſe in remedium incontinentiæ; immo cum Matrimonii inſtitutio lapſum præceſſerit, quia in ſtatu ipſo innocentiæ Adam & Eva erant veri coniuges ab ipſo Deo in matrimonium coniuncti, non immerito dici poteſt, poſt lapſum Matrimonium potius ordinatum quam inſtitutum fuiſſe etiam in remedium incontinentiæ, ut ſcilicet carnalis libido, quæ per peccatum irrepſerat, per Matrimonium ita excuſaretur, ut congreſſus incontinentiæ cauſſa ſit tantummodo venialis, qui extra Matrimonii limites futurus erat damnabilis, ideſt mortalis reatus. Itaque remedium incontinentiæ non tam dicendus eſt finis Matrimonii, quam eius effectus occaſione peccati ſubſecutus, & finis ad ſummum dici poteſt reſpectu ipſorum hominum, qui Matrimonium contrahunt vitandæ cauſſa incontinentiæ, non reſpectu Dei inſtituentis. Eſtius.

§. XXXI.

De uſu Matrimonii.

Ex quo coniugalis Matrimonii uſus inſtitutus ſit ab auctore ſupremo ad prolis procreationem, ideſt humani generis propagationem, ut non obſtante libidinis fervore, qui in carnali coniugum congreſſu, ſeu Matrimonii uſu occurrit, licite hic fiat, & ordinetur in remedium incontinentiæ; ex variis tamen actus coniugalis circumſtantiis via aliquibus difficultatibus aperitur; Unde dubitari poteſt, num coniugalis uſus ſemper licitus ſit. Hinc operæ pretium duxi præcipuos caſus exponere, in quibus uſus Matrimonii licitus ſit, vel non: ſed prius.

Nota, quod cum contractus Matrimonii mutuum conferat dominium in alterius coniugis corpus, ideſt mutuam coniuges transferant in alium poteſtatem proprii corporis pro carnali coniunctione ad finem Matrimonii, qui eſt prolis propagatio; hinc mutuo ius habent hunc uſum ab altero petendi, ac debitum alteri, dum petat, reddendi; & licet, quia nemo iure ſuo uti tenetur per ſe, neuter coniugum per ſe loquendo teneatur petere ab altero debitum, ſed ſolum per accidens, quando ſignis vel alio modo tacite petat; uterque tamen mutuo tenetur in conſcientia reddere, dummodo ab aliqua iuſta cauſſa phyſica vel morali non excuſetur, vel impediatur, nem-

nempe quando ſine ſuo valde gravi incommodo ſeu præiudicio, vel licite ideſt ex iuſta cauſſa reddere non valeat. His notatis ſit:

Uſus Matrimonii præciſe ex ſola voluptatis cauſſa, vel vitandæ incontinentiæ ſeu fornicationis, aut tuendæ corporalis ſalutis, non eſt licitus. Et quoad 1. inſervit pro omni probatione iudicium ac doctrina Innocentii XI. in proſcriptione propoſitionis, quæ numero eſt 9. in qua ſic habetur: *Opus coniugii ob ſolam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa & defectu veniali.* Similiter licitus non eſt in ſecundo caſu, ideſt ex ſolo ſine vitandi incontinentiam ſeu fornicationem. Docent enim ferme univerſi SS. Patres & veteres theologi, Matrimonii uſum tantummodo licitum eſſe in ordine ad finem naturalem Matrimonii, nempe ad prolis generationem. Ubi igitur hic finis deſit, ita ut uſus Matrimonii nec mediate nec immediate inſerviat ad hunc finem, licitus eſſe nequit: nihilominus aliquando uſus Matrimonii exercitus ex motivo vitandæ incontinentiæ, licitus reddi poteſt per accidens, quando ſemen ſine liberi arbitrii conſenſu periculum incurrit corruptionis, niſi per uſum coniugii exoneretur, quia corruptio ſeminis inducit corruptionem vel notabilem deteriorationem virtutis generativæ: igitur cum motivum conſervandi vim generativam a corruptione ſufficiat ad licitum uſum Matrimonii, motivum quoque vitandæ incontinentiæ aliquando licitum erit per accidens, quando nempe ex ſeminis retentione ſine voluntatis conſenſu exæſtuante concupiſcentia occurrit periculum vim generativam tali ſeminis corruptione deteriorandi. Ita Sanchez cum Paludano, Gabriele, D. Antonino, Sylveſtro, Tabiena & aliis. Pariter licitus non eſt Matrimonii uſus ex ſolo & primario ſine tuendæ corporalis ſanitatis aut reſtaurandæ, quia copula coniugalis neque a Deo tamquam auctore naturæ, neque a Deo tamquam auctore gratiæ ordinata fuit ad tuendam, reſtituendamque ſanitatem, ſed ad prolis generationem. Unde cum per huiuſmodi uſum ordo rationis divinitus inſpiratus invertatur, copula ſit illicita, & ſaltem venialiter culpabilis. Licitus tamen reddi poteſt hic talis uſus, ſi ſit arcendi cauſſa periculoſum morbum, vel morbum notabiliter corruptivum generativæ potentiæ in parte: Nam talis uſus Matrimonii ſaltem mediate ad finem ordinatur Matrimonii, ideſt ad prolis generationem. Sanchez.

Cum vigeat in coniugibus mutua obligatio debitum reddendi quando petatur, nihilominus tamen redditio debiti ex parte reddentis non eſt ſemper licita, ſed aliquando etiam illicita, quando ſcilicet illicite petatur, quia in tali caſu cooperatur alterius peccato. Quocirca in hoc negotio obſervandæ ſunt ſequentes regulæ, videlicet 1. quando malitia actus coniugalis ſit moraliter intrinſeca ipſi actui, illicitum eſt reddere debitum, quia talis redditio debiti eſſet cooperatio ad malum. Sic ſi maritus peteret debitum in loco ſacro, in loco publico, cum periculo abortus, vel opprimendi infantem in utero, vel effundendi ſemen extra vas debitum; in hiſce caſibus non licet reddere debitum, quia hæc circumſtantia ſe tenet ex parte actus, & actum iure naturali vitiat. 2. Quando malitia actus ſe tenet tantum ex parte ipſius petentis, ita ut malitia actus non ſit ipſi actui moraliter intrinſeca, ſed tantum intrinſeca ex parte petentis, uſus coniugii tunc licitus eſt tantum ex parte reddentis, quia reddens non poteſt eſſe phyſice certus de prava petentis intentione, nec tenetur agere iudicem circa internam operantis intentionem. Hinc etiamſi debitum petens petat ligatus voto, vel ex ſolo voluptatis ſine, vel ſi aliquam ſibi fœminam repræſentet, etiamſi reddens debitum de hac prava intentione petentis ſit moraliter certus, poteſt, & tenetur debitum reddere. 3. Quando actus coniugalis malitia partim ſe tenet ex parte operantis, partim ex parte ipſius actus coniugalis, ut contingit quando petens prohibetur ab uſu coniugii per notorium impedimentum dirimens, non licet ſponſæ reddere debitum, quia non licet cooperari ad actum lege divina vel Eccleſiaſtica vetitum. Hinc ſi debitum exigat impeditus impedimento dirimente, v. g. conſanguineitatis, affinitatis &c. non licet reddere debitum. 4. Quando malitia actus coniugalis non eſt omnino certa, ſive ſe teneat ex parte actus, ſive ex parte petentis, licite, & ex obligatione redditur debitum, quia iuri & obligationi certis præiudicari nequit per ius incertum. Hinc ſi dubitari queat, utrum petens debitum fuerit interea diſpenſatus circa ſuum impedimentum, poterit, immo debebit altera pars reddere debitum. 5. Quando petens debitum ſolum impeditur a licite petendo, non vero a licite reddendo, compars libera petere tenebitur, ut non ſe habeat tantum per modum reddentis, ſed etiam peten-

ten-

Digitized by Google

tentis, quia natura contractus matrimonialis obligat ſpecialiter contrahentes ad illud. Matth. 7. *Quæcumque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis*. Quocirca ſi coniux ob verecundiam non audet, vel non poteſt ob votum petere debitum, altero coniuge hoc advertente eius deſiderium, debitum ab illa parte petere debet. 6. Si malitia actus coniugalis ſe teneat ex parte petentis, vel ſi ſe tenet quidem etiam ex parte actus, ita tamen ſe tenet, ut malitia non ſit omnino certa, reddens debitum, ante redditionem tenetur monere, & hortari petentem, ut deſiſtat a petitione, ne peccato ſe obſtringat, quia Chriſtianus omni meliori modo quo poteſt tenetur impedire divinam offenſam. 7. Quando malitia actus coniugalis ſe tenet adæquate vel inadæquate ex parte ipſius actus, reddens debitum peccat ex gravitate culpæ, quam continet ipſa actus malitia, ita ut ſi mortalis ſit mortaliter, ſi venialis venialiter reddens fiat culpabilis, cum cooperatio ad peccatum genus contrahat & ſpeciem gravitatemque peccati, ad quod ſit cooperator, ut communiter Doctores. 8. Impeditus a licite petendo debitum, puta quia ligatus voto, interdicto, vel inceſtu, non poteſt ſignis, aut verbis rogare compartem, ut ab ipſo debitum petat, quia apud Deum, qui corda inſpicit, eadem eſt vis ac ratio merendi & demerendi, tam in tacite, quam in expreſſe vetitis; & multo minus poteſt qui vovit, cum vi voti ſe obligaverit apud Deum ad ſervandam, quantum ex ſe fieri poterit, caſtitatem. Impeditus vero per legem extrinſecam a petendo, puta per interdictum, vel per impedimentum ſupetveniens ex inceſtu, poteſt manifeſtare comparti ſuam gravem tentationem, abſque tamen ſignis vel verbis quæ vim habeant obligandi compartem ad debitum exigendum, quia lex non tam ſtricte obligat ſicuti votum; ſed præſumitur præcise ligare, ne impeditus liberum coniugem cogat ex iuſtitia ad reddendum vel petendum debitum; quod fieret etiam cum eiuſdem gravi moleſtia, ſi verbis aut ſignis uteretur petens, quæ ſtricte obligarent. 9. Impeditus a licita debiti petitione, voto v. g. &c. licite poteſt petere debitum in gratiam compartis, ſi advertat petitionem ipſi eſſe neceſſariam ob vehementes ſtimulos carnis, & periculum incontinentiæ, quia in tali caſu cenſetur Deus & Eccleſia velle potius urgere legem charitatis, quæ eſt ſuperioris ordinis, quam obligationem religionis, & præcepti Eccleſiaſtici.

§. XXXII.

De modis & aliis circumſtantiis requiſitis ad licitum Matrimonii uſum.

De uſu licito Matrimonii reſpectu variarum circumſtantiarum, ut temporis, loci, ſtatus, perſonæ &c. multæ ac variæ occurrunt difficultates; videlicet, an aliquando reddi, ac peti poſſit, puta diebus feſtis, communionis, in loco ſacro, ſi alteruter ſit excommunicatus, dum mulier eſt gravida, in puerperio, in purgatione menſtrua &c. pro quarum reſolutione ſit:

Et 1. reſpectu temporis, licet uſus ſeu congreſſus coniugalis bonus ſit, nullamque per ſe dicat deformitatem, (alias ad illum obligari non poſſent coniuges per Matrimonium) nihilominus diebus feſtis, ieiunii, ſupplicationis, publicæ pœnitentiæ, Communionis, quibus Deo vacandum eſt, ex communi conſultius eſt a tali actu abſtinere, ita ut ſi nulla ſufficiens inſtans cauſſa excuſet, illicitum ſit petere, & ideo peccatum, non quidem mortale, ſed veniale, quia ſenſus omnium fere Doctorum per quindecim priora ſæcula, immo etiam Gentilium, agnovit quamdam rationis deordinationem ac indecentiam in hoc, ut indulgeatur carnis voluptati eo tempore, quo Religio omnes ordinat ad Deum, ut ait Apoſtolus 1. Corinth. 7. *Nolite privari invicem, niſi forte ex conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi*. Sic Innocentius I. ad Exſperium Tolosanum cap. 1. Sic D. Hieronymus in ſermone *de eſu agni in vigilia Paſchæ*, S. Aug. ſerm. 2. *de Tempore*, ideſt Dominica 2. poſt Adventum, & Magiſter Sententiar. cum D. Th., Paludanus, Gerſon, D. Antoninus, Sylveſter, Tabiena & alii. Nec nimis durum (advertit hic Eſtius) videri debet, hanc abſtinentiam a Chriſtianis coniugibus requiri; ipſi enim Hebræi quondam accepturi legem, & celebraturi primum feſtum Pentecoſtes Exodi 19. iuſſi ſunt toto triduo præparari, & non appropinquare uxoribus; immo Tiraquellus lib. 15. Connubii num. 114. affert varia Gentilium teſtimonia, ex quibus conſtat, apud Ethnicos receptum fuiſſe, ut orationi vacaturi a concubitu etiam coniugali abſtinerent. Sunt autem orationis tempora omnes dies feſti a populo celebrandi, ſed potiſſimum ſolemnitates annuæ (notat hic Eſtius) ut Paſcha, Pentecoſtes, Natalis Domini, & aliæ his ſecundum di-

gnitatem proximæ; item dies ieiuniorum, Quadrageſimæ, Quatuor Temporum. Dixi *ſine cauſſa ſufficienter excuſante*, nempe dummodo non timeatur periculum incontinentiæ in ſe, vel in comparte, vel in gravi tentatione ſemen æſtuans retineatur, quod nociturum ſit, vel ſi ex pura intentione generandæ prolis, non ad alia diſpoſitio ſentiatur, ut D. Gregorius in illius reſponſ. ad interrogationes Auguſtini Anglicani, ubi ait: *Utentes carnali coniugio diebus feſtis, & ob adiunctas rationes ſeu fines, relinquendos eſſe ſuo iudicio*. Ex aliis porro verbis relatis in ipſa reſponſione colligitur, hunc titulum procreandæ prolis ex eadem uxore ubique non potuiſſe prætendi prioribus ſæculis tota Quadrageſima, vel omni die feſto per annum. Cæterum veriſimile eſt, veteres more Iudaico in Oriente, & Italico in Occidente computaſſe dies feſtos ab occaſu Solis diei præcedentis uſque ad occaſum Solis in ipſo die feſto. Hæc autem dicta ſunt quoad petitionem debiti, in qua Eſtius, qui in talibus circumſtantiis ſemper culpam aliquam agnoſcit, ait hanc maiorem vel minorem committi, prout ſolemnitates ipſæ maiores vel minores ſunt, vel maiori minorive affectu quis fertur in carnis voluptates, atque omnino prout impedimentum rationis, quod exinde naſcitur, maius minuſve ſit. Unde interdum hac in parte mortaliter peccari non eſt dubitandum, ut ex illo Petri de uſu coniugali, *ut non impediantur orationes veſtræ*, docet S. Aug. lib. *de bono coniugali* cap. 10. nempe non concedi ſecundum indulgentiam coniugales complexus, quo impediantur tempora orationis debita. Illum concubitum ſecundum veniam concedit Apoſtolus, qui fit per incontinentiam, dummodo non ſit ita nimius, ut impediat quæ ſepoſita eſſe debent tempore orandi &c.

Quod ſi agatur de debito reddendo in dictis circumſtantiis diebus feſtis, ieiunii &c. certum eſt nullum eſſe peccatum, ſi in huiuſmodi temporis circumſtantiis debitum reddatur, poſito quod inſtanter petatur, ut ſentiunt cum D. Thoma Paludanus, Gerſon, Caietanus, Sylveſter, & alii hic relati a Sanchez lib. 9. diſp. 12. n. 7. quia ſi inſtanter petatur, præſumenda eſt in petente cauſſa neceſſaria excuſans, aut periculum maioris mali. Quod ſi inſtanter non petatur, charitatis & religionis eſt, ut coniux amice, reverenter, & cum oblatione ad obſervantiam debiti coniugem moneat de circumſtantia temporis, niſi tamen hæc monitio timeatur plus mali effectura, quam boni: Nolunt enim coniuges coarctari in eas amicitiæ anguſtias, ut quod poſtulant compellantur inſtanter & ſupplicites poſtulare; immo ipſa inſinuatio ſui deſiderii in hac verecunda materia regulariter pro inſtanti petitione habenda eſt.

Quod dictum eſt de redditione debiti die feſto &c. multo magis valet pro die Communionis, ut reddens iuxta adductas rationes non debeat ſe abſtinere a Communione, ut conſtat ex S. Greg. cit. loco, ubi ait, hos eſſe relinquendos ſuo iudicio, vel unum eligere, nempe Communionem, aut alterum, nempe ab ipſa abſtinere. Relinqui enim ſuo iudicio nihil aliud eſt, quam conſiderandum eſſe a quolibet, complexu omnium circumſtantiarum perpenſo, quod veroſimiliter ſit Deo acceptius, accedere ſcilicet ad Communionem, vel ab ea abſtinere. Quod enim Deo eſt acceptius, maiorem etiam animæ fructum & gratiam ſpondet. Porro in ea conſideratione inſpiciendum eſt, an ſit extraordinaria ſolemnitas feſti, vel indulgentia, puta Iubilei, an perſona conſueverit tali die communicare, & alioquin abſtinendo notaretur ab aliis, an non poſſint differri confeſſio & communio. Ita D. Th. D. Bonaventura, Paludanus, D. Antoninus, Albertus Magnus, quos hic citat Sanchez diſp. 13.

Cæterum ex parte petentis, ſicuti iam de illo dictum eſt reſpectu dierum feſtorum, ex quacumque ratione hoc faciat, ideſt ſi petat die quo acceſſurus eſt ad Communionem, profecto ab omni culpa ſe non eximit, ut præter citatum Apoſt. (qui multo magis de hoc intelligendus eſt cum S. Aug.) docet D. Hieronymus; qui ex præcepto, quod in lege veteri vetabat, ne panibus propoſitionis veſcerentur qui ab aliquibus diebus mundi non fuiſſent, ideſt non ſe abſtinuiſſent ab amplexu mulierum, colligit lib. contra Iovinianum, ac infert, multo minus hominem Chriſtianum dignum fore pane illo cœleſti, qui non ſe prius ab uxore continuerit. Immo loco eod. ait idem S. P. *vacare non poſſe orationi, carnes Agni edere, ideſt Dominicum corpus ſumere*; nempe minus ad hoc aptum eum eſſe, qui uſum coniugalem exercuit tantummodo, aut ſaltem principaliter ut coniugi petenti debitum redderet, ſeu ex iuſta cauſſa, ex debito ſcilicet charitatis & iuſtitiæ, quibus tenetur erga compartem: quanto magis igitur ineptus erit ut divina myſteria participet, qui ſine hac neceſſitate, & debito exercitio virtutum coniugalem actum petit, quæ-

quæcumque ſit ratio quæ illum ad petendum moveat, ideſt ſi etiam generandæ prolis, cui iam alia non deſunt tempora, eſſet præcipua & ſola petendi cauſſa. Igitur in tali circumſtantia petitio debiti aliqua maculatur culpa. Et revera theologi ipſi, qui rem non agunt ita ſtricte, advertunt inter alios P. Salmanticenſes, conſultiſſimum eſſe docent, poſt copulam carnalem ſive petendo ſive reddendo habitam, niſi iuſta aliqua cauſſa de ſupra allatis obliget ad Communionem, eo die a Communione abſtinere iuxta monitum ſupra relatum D. Hieronymi, qui refertur in canone cap. *ſocietatis* 33. q. 4.

Alteruter coniugum ſi excommunicatione ſit innodatus, ex hoc non privatur ſuo iure; ita ut uterque reciproce debitum licite petere poſſit, & exigere. Ita enim declaravit Gregorius VII. in Concilio Rom. & Innocentius III. cap. *inter alia de ſent. excomm.* explicans textum Gregorii VII. de uxore excommunicati, ait: *Cum adhuc debitum* (in uxoribus) *duret, a priore non ſunt obnoxietate ſolutæ; ſed ad familiare tenentur obſequium*. Igitur ſi in uxore manet prius debitum, ſequitur quod in excommunicato etiam ius maneat exigendi.

Quid de uſu Matrimonii in loco ſacro.

Quoad locum vero, nempe ſacrum vel publicum, procul dubio in neutro licitus eſt uſus Matrimonii. Non in Eccleſia ſane, quia, ſalva neceſſitate, actus coniugalis eſſet gravis iniuria ſanctitati loci, ipſumque pollueret, & ideo mortalis eſſet culpa. Etenim ſtatutum eſt a Concilio Nicæno, quod (ut communis tenet Doctorum & Eccleſiæ praxis) quæ loca ſacra ex ſeminis humani effuſione etiam per coniugalem copulam ſunt polluta, reconcilientur Canon Concilii Nicæni refertur a Gratiano cap. *Eccleſia de conſecrat.* diſt. 1. in cuius fine ſic habetur: *Aut cuiuſcumque ſemine pollutæ fuerint*. Non enim diſtinguit quoad effectum pollutionis ſemen concubitus coniugalis a fornicario, qui in tali loco fiat; nam ait cuiuſcumque ſemen. Igitur gravis eſt irreverentia ſacro loco actus coniugalis exercitus ſine neceſſitate in Eccleſia. Dixi *ſine neceſſitate*, ſeu *ſalva neceſſitate*, ideſt ingruente gravi tentatione, & ſedandæ ferventis concupiſcentiæ cauſſa, ac proinde vitandi periculum incontinentiæ; in quo caſu ſecundum plurimos peccatum lethale effugeretur, non vero ad minimum veniale, etiamſi ibi incluſi longo tempore detinerentur coniuges, ut commode aliunde exire nequeant, ſicuti contingit aliquando tempore belli, obſidionis &c. in quibus circumſtantiis urgentibus revera, dummodo ſecreto fiat, videtur non excedere debere veniale, cum cæteroquin actus coniugalis bonus ſit, &, ut antea dicebam, nullam per ſe dicat deformitatem. Verum non deſunt quamplurimi, qui volunt ſine ulla exceptione coniugalem actum in Eccleſia eſſe mortalem, ut Paludanus, D. Antoninus, Cajetanus, Armilla, Navarrus, & alii, quibus opponuntur Halenſis, Albertus Magnus, Richardus, Scotus, Maior, Sylveſter, Suarez, & alii. Quodcumque tamen ex tali actu in Eccleſia & alio loco ſacro exercito incurratur peccatum, mortale ſit vel veniale, certum eſt, æque reum fieri & eum qui petit, & eum qui reddit. Illicitum eſt pariter & culpabile ſecundum recentiores reddere coniugale debitum in Eccleſia tametſi execrata, quia hæc malitia quæ fundatur in irreverentia erga locum, ſe tenet ex parte actus, non ſecus ex parte perſonæ operantis. Igitur non licet cooperari huic actioni, ne malo cooperetur, & incurratur actus huius malitia & culpa.

Nomine vero loci ſacri, ubi illicita ſit coniugalis copula, venit ſola Eccleſia conſecrata & benedicta, omniſque locus deputatus ab Epiſcopo ad divina officia, vel ad ſepulturam fidelium. Per Eccleſiam vero intelligitur ſpatium illud, per quod Eccleſiæ corpus componitur, a tecto uſque ad pavimentum, & ab ara maxima uſque ad parietem oppoſitum, & ab uno ad alterum parietem lateralem, & ſic comprehenduntur etiam capellæ, & chorus, quæ ſunt intra Eccleſiam, & cum ea unum corpus faciunt. Unde ſequitur, cæmeterium ab Epiſcopo benedictum, & ad ſepulturam fidelium deputatum, necnon clauſtra Monaſteriorum deputata ſepulturis, & cavernas, vulgo cryptas, in quibus pariter fidelium cadavera ſepeliuntur, haberi pro loco ſacro. Cætera vero loca vel intra Monaſterium, vel extra Eccleſiam conſtituta, ut Dormitorium, cellæ, tribunæ, Sacriſtia, Confeſſionalia extra Eccleſiæ parietes conſtituta, tectum quod eſt ſupra Eccleſiam, locus qui eſt infra Eccleſiam, & non ad ſepulturam deputatus, Oratoria privata non benedicta ab Epiſcopo, portæ Eccleſiæ extra illam, clauſuramque illius, cameræ adhærentes, turres ubi campanæ collocantur, clauſtra Religioſorum non ſepulturis deputata, quoad effuſionem ſanguinis vel ſeminis lacra n... habentur.

Quoad uſum vero licitum Matrimonii cir-

circa tempus, quo mulier eſt prægnans, in puerperio, & in purgationibus menſtruis, de his agere remittimus in examine de peccatis coniugum, de quibus hic in proximo acturi ſumus.

§. XXXIII.

De peccatis coniugum contra Matrimonii fœdus.

Cum tria ſint nuptiarum ſeu coniugii bona, ut antea notavimus, fides ſcilicet, proles, & Sacramentum, ea erunt proprie coniugum peccata, quæ huiuſcemodi ipſorum bonis, fidei videlicet, proli, ac Sacramento Matrimonii ſunt oppoſita, ideſt pro peccato imputandum erit coniugibus quidquid ex malitia agant contra bonum fidei, prolis, & Sacramenti.

Varia ſunt peccata, quæ adverſantur fidei Matrimonii, ſeu coniugii, 1. adulterium, 2. peccata omnia carnalia contra naturam, ut pollutio, ſodomia, beſtialitas cum quavis alia monſtruoſa & execranda libidine, 3. denegatio coniugalis debiti.

Adulterium profecto, quod eſt carnalis copula viri cum aliena muliere, vel mulieris cum alieno viro, eſt peccatum, quod fidei coniugali opponitur, & ad illud refertur concupiſcentia ſeu carnale deſiderium perſonæ extraneæ, ut Matth. 5. Tactus itidem, oſcula, omneſque actus huiuſce generis impudici cum cogitatione, quam vocant moroſam: Nam talia peccata ſunt multo maiora in coniugatis, quam in ſolutis, cum per hæc fides violetur, quæ data fuit in Matrimonii contractu, quo alteruter coniugum poteſtatem ac dominium ſui corporis viciſſim in alterum transtulit. Unde huiuſcemodi peccata cum tali circumſtantia coniugii in confeſſione aperienda ſunt. 2. Fidem maritalem a fortiori violant pollutio, omniaque alia crimina contra naturam, ut ſodomia, beſtialitas, ac quælibet alia monſtruoſa ac horrenda libido, quia in his gravis iniuria infertur alteri coniugi; ut ait enim Apoſt. 1. Corinth. 7. *vir non habet poteſtatem ſui corporis, ſed mulier*, & e contra, *nec mulier proprii, ſed vir*. Igitur contra iuſtitiam re aliena abutitur qui proprium corpus cum talibus impudicitiis commaculat. 3. Tandem agit contra fidem coniugii, ideſt fidem violat quam dedit alteri coniugi in Matrimonii contractu, in quo ſuum corpus in plenam & abſolutam alterius poteſtatem tranſtulit ad uſum coniugii, dum debitum coniugale ei denegat, quia in tali denegatione privat alterum re ipſi debita quando illam exigit. Hine admonuit ac potius præcepit Apoſt. cit. cap. 7. primæ Corinth. nuptis, ne invicem uſum ſui corporis ad actum coniugalem fraudent: *Nolite fraudari invicem*. Igitur quotieſcumque ſine iuſta, ideſt rationabili cauſſa, denegatur alteri coniugale debitum, ex genere ſuo eſt mortale peccatum, quia eſt in re gravi, dum notabiliter iuſtitiam lædit, nec difficile erit hoc dignoſcere, ſi & coniugis iniuria perpendatur, utpote qui iure ſuo fraudatus periculum damnabilis incontinentiæ incurrit, & ſi conſiderentur alia mala, quæ ex tali debiti denegatione ſolent inter coniuges exoriri, veluti diſſenſiones, odia, rixæ, ſeparationes, licet ab ea parte, quæ iniuriam patitur, ſæpe aliæ cauſſæ horum malorum ob verecundiam adducantur. Inſuper denegare debitum comparti idem eſt ac illam dimittere, ac proinde ſic dimittens uxorem facit eam mœchari, Matth. 5. ideſt occaſionem ei præbet mœcandi: ita pariformiter efficit, qui alterum coniugem privat iure ſuo, debitum coniugale illi denegando. Cauſſam hanc urget S. Aug. lib. *de bono coniugali* cap. 6. cum ait, non debere coniuges ſibi debitum denegare ad illicitos concubitus devitandos, ne per hoc incidant in damnabiles corruptelas, tentante eos ſathana propter ipſorum incontinentiam. Cenſetur autem coniux petere debitum, ſi per verbum vel ſignum deſiderium ſuum indicat, vel denique petit ex ipſa rei conditione, videlicet dum veriſimile eſt coniugem per continentiam periclitari, aut diuturnam continentiam gravatim ferre: Perinde enim eſt ac ſi debitum peteret, etiamſi nullum appareat petitionis indicium, quo in caſu alter coniux, ut periculo coniugis occurrat, ſtrictiſſime, ideſt ſub gravi, tenetur ad debiti redditionem.

§. XXXIV.

De cauſſis ſeu de circumſtantiis excuſantibus a culpa in toto vel in parte coniugalis debiti denegationem.

Variæ ſunt cauſſæ ſeu circumſtantiæ, ratione quarum fieri poteſt, & revera fit, ut denegatio debiti non importet ullam culpam, vel importet tantum venialem. Excuſatur denegans ab omni culpa, 1. ſi ei conſtet alterum coniugem eſſe adulterum, quia huic nulla fit iniuria, utpote qui ob violatam fidem coniugii privatus ſit iure petendi, ut iam vidimus ubi de divortio.

2.

2. Si petens ſit omnino ebrius, quia tunc modo humano non petit. 3. Si laboret morbo contagioſo, vel etiam lepra, quando tamen in hoc ultimo, in quo ſtandum eſt medicorum iudicio, ut antea iam diximus, periculum eſt quod pars rèddens inficeretur, ut conſtat ex D. Th. qui in ſuppl. q. 64. art. 1. ad 2. *Uxor*, ait, *non habet poteſtatem in corpus viri, niſi ſalva conſiſtentia perſonæ ipſius. Unde ſi ultra exigatur, non eſt petitio debiti, ſed iniuſta exactio, & propter hoc non tenetur vir ei ſatisfacere*. Quod autem dicit D. Th. de viro reſpectu mulieris, idem æque valet de muliere reſpectu viri, cum coniuges quoad debitum coniugale ſint pares. Unde nullatenus peccaret uxor, quæ ex medicorum iudicio debitum non redderet ſine proximo & evidenti periculo vitæ. Dico *proximo & evidenti*; alioquin mulieres, ſaltem iuniores, nunquam tenerentur debitum reddere, cum ex conceptione vitæ periculum ſemper incurrant. Eximeretur pariter a culpa pars denegans debitum comparti, ſi tali laboret furore & amentia petens, ut iam capax non ſit peccati mortalis, quia huius periculo non exponeretur ex debiti denegatione. Non denegaretur tamen ſine conſcientiæ gravamine, ſi furor & amentia talis ſit, ut non privet hoc incommodo laborantem uſu rationis ſufficiente ad incurrendum mortale. Nec obſtat periculum compartis reddentis, vel prolis, vel alterius peccati, quia ſi amens vel furens eſt capax peccati mortalis, exponitur periculo mortaliter peccandi, ſi ei debitum non reddatur. Huic autem periculo præcavendo Deus ſuppoſuit obligationem coniugalem, quæ non ſuſpenditur, niſi concurrente motivo ſtrictiori alterius obligationis vel altioris ordinis. Similiter minime peccaret laborans febri, dolore capitis, dentium, vel alio nimis ſenſibili corporis incommodo, ſi ex actu coniugii iuxta medicorum iudicium prudenter timeri poſſit aliquod grave malum, vel morbi actu affligentis augmentum, vel difficilior curatio, quia contractus coniugalis bonæ fidei eſt contractus, in quo huiuſcemodi difficiles obligationes explicite non deducerentur in pactum, ſi de his cogitaretur; immo dicerem, vinculum contrahi Matrimonii cum tacita earumdem obligationum exceptione. Si autem morbus foret diuturnus, & debitum inſtanter exigeretur, necnon veroſimiliter concurreret ex parte petentis æquale periculum ex ſeminis ſuppreſſione ſeu retentione, ut ſupra iam dictum eſt, tunc plane ſine aliqua culpa debitum denegari non poſſet. Item vel nihil vel leviter peccat iuſtis de cauſſis denegans debitum coniugale, ſi petens remiſſive petat, aut dilationem facile ſine diſplicentia concedit, quia, ut ait Sylvius, ſicuti in aliis debitis non eſt mortale eorum ſolutionem negare aut differre, quando creditor remiſſe illam petit, aut rogatus facile dilationem concedit; ita in caſu præſenti.

Dixi 1. *iuſtis de cauſſis*, puta ſi reddens cogitet accedere ad ſacram Communionem, vel petens, nimis frequenter, intemperanter, vel recenter. a prandio, balneo petat &c. ut per talem immoderatum uſum veneris notabile afferatur tum reddentis tum etiam petentis ſanitati nocumentum, vel etiam ſolum grave periculum ſit huius nocumenti, ac prudenter timeatur. Immo in tali caſu, ſcilicet ob timorem nocumenti notabilis propriæ ſalutis, nec licet reddere debitum, niſi ex parte petentis timeatur æquale periculum ex ſuppreſſione emoti ſeminis, quia ſic petit contractus bonæ fidei & amicitiæ, ut antea dicebam, & ita iudicant graves Doctores, ut Paludanus, S. Antoninus, Soto & alii. Advertendum tamen, nec in petente, nec in reddente uſum Matrimonii in tali caſu eſſe mortale, niſi grave malum, quod timetur, ſit diuturnum, & certo moraliter eventurum.

Vacat pariter culpa pars quæ debitum negat, ſi petatur naturali uſu mutato in eum qui eſt contra naturam, ideſt in eum modum, quo ſecundum naturam fœtus concipi nequit, ut meminit etiam S. Aug. lib. *de bono coniugali* cap. 10. & alibi. Et huius peccati gravitatem pluribus in locis deteſtatur Scriptura.

Dixi 2. *aliquando*, nam ſalvis legitimis cauſſis iam adductis, quæ excuſare habent a debito reddendo, etiam remiſſe petenti nimis eſſet grave rem ſibi debitam vix poſſe auferre ab eo qui negare conſuevit. Unde fieri nequit quin indignetur coniux, & in periculum coniiciatur incontinentiæ, & vix excuſari poteſt a mortali pars, quæ petenti ſe nimis difficiliorem reddere conſuevit. Dixi tandem *petenti remiſſe*, quia ſi ille multum inſiſtat, peccat alter lethaliter, niſi obtemperet ſeu reddat. Immo quando pars una, ut docet S. Th. in Suppl. q. 64. art. 2. & connaturale eſt mulieribus, ob verecundiam non petat, tenetur alter coniux reddere etiam parti ex verecundia non petenti, quando ex eius ſignis vel inclinatione advertat ipſam huiuſmodi remedium optare.

Ma-

Maior difficultas, quæ in negotio hoc occurrere poteſt, eſt circa tempus, quo mulieres ſunt prægnantes, menſtrua patientes, ac in puerperio, num hæ licite debitum denegare, alter petere poſſit, eo vel maxime, quod in hoc non conveniunt inter ſe Doctores. Et quoad prægnantes certum eſt, uſum coniugalis actus licitum non eſſe cum prægnantibus, etiam ſecluſo periculo abortus, quia, ut communiter tradunt SS. Patres, & veteres theologi, uſus Matrimonii non eſt licitus ex parte petentis, niſi in ordine ad naturalem finem coniugii, ſeu ad generationem prolis. Unde cum in prægnantibus finis deſit generationis, licitum non eſt petere ſeu exigere debitum ab uxore ventrem gerente, tametſi fœtus non eſſet animatus.

Num vero illicitum ſit petere in tali caſu ſub gravi, ideſt ſub mortali, vel tantum ſub veniali, conveniunt theologi communiter cum D. Th. in 4. diſt. 32. ſecluſo periculo perdendi fœtum etiam nondum animatum, non eſſe niſi veniale, & nullum in reddente, ſi aliunde a reddendo non excuſetur. Quod ſi periculum adſit perdendi fœtum, tametſi nondum animatum, peccat mortaliter petens, ut docet Eſtius cum D. Th. cit. loco, ubi ait, niſi forte quando probabiliter timetur de periculo abortus. Peccat autem mortaliter qui periculo mortalis peccati ſe exponit, ſicuti fieret ab exigente uſum coniugii, dum tale adeſt periculum, ideſt perditionis fœtus ſeu homicidii. Hinc ut habetur apud Bedam in libro Pœnitentiali cap. *de fornicatione*, præſcripta erat ab antiquis Canonibus pœna iis, qui cum tali periculo debitum coniugale peterent, tamquam qui graviter peccaſſent. Igitur in tali periculo & petens & reddens rei fiunt mortalis peccati, cum uterque cooperetur in cædem aut alterius perniciem, etiamſi reddens rem faciat cæteroquin debitam.

Aliquando tamen licitus eſſe poteſt uſus coniugii cum prægnantibus per accidens, intellige ſem per ſæcluſo abortus periculo, quando ſcilicet exorti vehementes ſtimuli carnis nec in ſua cauſſa convenienter præcaveri, nec in effectu per conveniens remedium impediri poſſunt, quin retentio violenta ſeminis timeatur pernicioſa virtuti generativæ in parentibus, aut proli in utero, quia in tali caſu uſus coniugii ordinatur ad naturalem ſuum finem, ideſt ad generationem prolis ſaltem mediate vel etiam immediate.

Ex his igitur ſequitur, quod coniugatis tempore prægnationis actiones illæ omnes vetitæ ſunt, quæ directe vel indirecte ad vehementes ſtimulos carnis incitant, niſi tales actiones aliunde cauſſa honeſtatis, vel neceſſitatis, vel charitatis fuerint debitæ. Unde ſequitur eos peccare, qui tali tempore liberis aſpectibus ſe implicant, colloquiis, tactibus, comœdiis laſcivis, ſuperfluis comeſſationibus, compotationibus &c. in ſe vehementes carnis ſtimulos excitant; ſicque ſe excuſatos exiſtimant, ſi a prægnantibus debitum exigant. Niſi enim cauſſam per intermedium actum pœnitentiæ retractent, eiuſmodi uſus Matrimonii erat ipſis liber in ſua cauſſa, ac volitus per ſe, non per accidens. Et hoc valde notandum eſt a ſacris Paſtoribus.

Redditionem debiti, ſæcluſo abortus periculo, omnes auctores conveniunt licitam eſſe, ſi inſtanter petatur a marito, quod fieri non poſſet ſi uſus Matrimonii cum prægnantibus eſſet actio intrinſece mala, ſeu deordinata ex defectu naturalis finis in omni circumſtantia: Nunquam enim ullus contractus vel ullus titulus iuſtitiæ obligare poteſt ad operandam actionem intrinſece malam. Igitur ſi hæc actio non eſſet intrinſece mala, eo ipſo eſſet permiſſibilis a Deo, & ad exigendum & ad cooperandum in aliqua circumſtantia præciſiva omnis deordinationis intrinſecæ. Si autem talis actio eſt a Deo permiſſibilis, exactio ac redditio talis actionis præſumendum eſt actu a Deo fuiſſe permiſſam; ne alioquin Matrimonium eſſet potius in laqueum peccati, quam in remedium.

De coniugii uſu cum menſtruata, ſeu cum uxore dum menſtruorum fluxum patitur, cum omnes conveniant illicitum eſſe, ſola remanet difficultas circa peccatum cum quo id eſt illicitum, nempe ſub mortali vel tantum veniali: Et circa hoc diſcrepant theologi. Alii enim, ut Scotus, Ricardus, a Media Villa, Lyranus & alii cenſent tam petentem quam reddentem reos fieri mortalis. Alii, ut S. Bonaventura & Sylveſter in reddente non agnoſcunt niſi veniale. Paludanus vero & Dominicus Soto utrumque excuſant a mortali, & veniale, quo hoſce reos faciunt, docent grave eſſe intra latitudinem eiuſdem generis. In ſententia demum D. Thomæ, quem inter alios ſequitur Ludovicus Habert, tota culpa refunditur in maritum dum copulam urget, ac ab ea prorſus eximitur uxor, utpote quæ quodammodo coacta, nonniſi ad præcaven- dum

dum incontinentiæ periculum ſuæ petitioni obſequitur. Tandem ſi vir non deſiſtit a petitione, debet uxor debitum reddere poſcenti: ita citatus Doctor in 4. diſt. 32. q. 1. a. 2. Non definit expreſſe quale peccatum poſcens committat, ſed dum innocentem ſtatuit actum coniugii in uxore, ſatis indicat in viro petente non eſſe mortale, cui non poſſet aſſentiri uxor, ne mortaliter ipſa quoque delinqueret mortali cooperando; nec proles inficitur, ſicut contraria ſententia falſo ſupponit, ut demonſtrat ad evidentiam contraria experientia; concepti enim ex corrupto ſemine menſtruo non videntur oriri leproſi aut elaphantiaci.

Nec obſtat quod obiicitur ex Levitico cap. 15. ubi interdicitur talis concubitus, quia cum hæc prohibitio partim ſit cæremonialis, partim iudicialis, partim moralis, vim habebat obligandi ſub gravi culpa & pœna prout cæremonialis & iudicialis, ac proinde ſolum Iudæos reſpiciebat: quæ ſub hoc duplici reſpectu nunc abrogata eſt per legem Evangelicam, in qua licet permaneat ut moralis, ac perinde obligans etiam Chriſtianos, obligat tamen ſub ſolo veniali.

Circa vero tempus puerperii & ablactationis infantis, habent quidem ſuam difficultatem theologi, ita ut innoxium non credant a mortali uſum coniugii ſaltem ante ſeptimum diem, quando facta non eſt uteri purificatio, ita ut velint aliqui, inter quos quidam recentior, talem uſum in hac circumſtantia eſſe ex genere ſuo mortalem, nec ab eo excuſari petentem, niſi intercedat ex parte ipſius caſus neceſſitatis. Poſt ſeptimum vero, licet ſit ante cæremonialem purificationem, non illicitum faciunt, quia cæremonialis purificationis lex, quæ prohibebat mulieres ab ingreſſu Eccleſiæ, ceſſavit in nova lege, ac proinde poſt ceſſationem fluxus ſanguinis, quæ ordinarie contingit in ſeptimo die a partu, nulla lex prohibet uſum coniugii, ut docet Innocentius III. cap. unico *de purificatione poſt partum*. *Licet ſecundum legem Moſaycam certi dies determinati fuiſſent, quibus mulieres poſt partum ceſſarent a templi ingreſſu, poſtquam tamen umbra legis evanuit, ſi mulieres poſt partum emiſſum actura gratias Eccleſiam intrare voluerint, nulla proinde peccati mole graventur: Nec Eccleſiarum eſt aditus eis denegandus*.

Remanet hic inquirendum, num in caſu quo mulier hactenus filios omnes mortuos pepererit, teneantur coniuges ab uſu coniugali abſtinere. Non conveniunt in hoc definiendo Doctores; nam inter alios Sylvius in Suppl. q. 64. art. 1. q. 4. contendit, utrumque coniugem teneri ſub mortali ab uſu coniugii abſtinere, contra Sanchez & Bonacinam, ita ut velit non licere in tali caſu ne quidem ad vitandum magnum incontinentiæ periculum debitum petere, cum alia eis non deſint remedia, quibus uti iam deberent in abſentia & infirmitate coniugis, nempe orationes, eleemoſynæ &c. quibus impetrare valent auxilium divinæ gratiæ ad ingruentes carnis ſtimulos comprimendos. Alii e contra, inter quos Ioannes Maior in cap. 9. Matth. & Sanbovius, quos hic refert Habertus; ſuſtinent, coniuges in huiuſmodi circumſtantiis licite uti poſſe matrimonio, uxoremque lethaliter peccare, ſi marito petenti pertinaciter deneget, quia, inquiunt, contingere poteſt, & revera non raro contingit, ut quæ ſæpe abortum fecerat, aliquando tandem recte partum ſuſtineat ac pariat. Nam abortus ſæpe occurrunt vel ex coniugum culpa, qui forte in uſu Matrimonii intemperantius ſe gerunt, ac nimis frequenter utuntur coniugio, & exinde impeditur fœtus conformatio, ac vires in muliere debilitantur, ita ut vis in pariendo ei deficiat, vel forſan mulier debitam non adhibuit diligentiam in fœtu ferendo, ea vitando, quæ aliquo modo vim & moleſtiam afferre poterant, ideſt eius incolumitati non ſatis ſolicite conſuluit; vel iſta eveniunt iuxta D. Aug. lib. *de gratia & libero arbitrio* cap. 22. per occultam Dei providentiam. Idcirco frequentibus precibus & eleemoſynis, aliiſque bonis operibus Dei benedictio ac protectio deprecanda eſt. Igitur cum coniuges huiuſmodi felicem partum deſperare non debeant, non tenentur ab uſu coniugii ſe abſtinere. Sic Habert.

Collige ex dictis, quod cum fides coniugalis requirat, ut non ſolum coniux ad alteram perſonam præter coniugem non accedat, ſed etiam ut coniugi exigenti debitum reddat, hinc fidem coniugalem non ſolum violari adulterio, ſed debiti quoque coniugalis denegatione. Hinc in iure huius debiti coniugalis exigendi ac ſolvendi pares omnino ſunt inter ſe coniuges, & uterque reſpectu alterius dominus pariter & ſervus, ut alias cit. Apoſt. docet: *Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir; ſimiliter autem vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier*. Unde non poſſunt invicem ſine alterius iniuria, ac ideo ſine culpa, non aliqua iuſta cauſſa interveniente, debi-

bitum denegare. Hæc autem æqualitas iuris, quæ datur in coniugibus reſpectu debiti quoad actum coniugalem, non currit in aliis omnibus, quæ diſtincta ac diverſa ſunt a debito coniugali. Nam uterque coniux non eſt alteri ſubiectus, ſed vir eſt caput mulieris; idcirco mulier viro ſuo ſubdita eſſe debet, ut docet Apoſt. 1. Corinth. 11. Epheſ. 5. & alibi. Hinc 1. Petri cap 3. commendatur Saræ obedientia, quæ virum ſuum *dominum* vocabat. Nomen Domini tamen hic non opponitur ſervo, ſed eum ſignificat, qui caput eſt & rector, ſeu gubernator alterius, quocumque iure ſubiecti. Quare etiam quædam æqualitas inter virum & uxorem hic agnoſcenda eſt, non illa quidem ſecundum quantitatem quam habent in iure exigendi, reddendique debiti, ſed alia quæ vocatur æqualitas ſecundum proportionem. Habent enim maritus & uxor diſtincta & diſtributa inter ſe officia. Itaque quo iure tenetur uxor viro obedire & operam ac ſuum obſequium præſtare in re domeſtica, eodem tenetur maritus præcipuam habere curam totius familiæ, rerumque ad eam pertinentium; immo & in alenda & educanda prole, alias viri, alias mulieris partes eſſe manifeſtum eſt. Eſtius.

§. XXXV.

De peccatis coniugum, quæ opponuntur bono prolis.

Tria genera bonorum attenduntur in prole

Triplicis generis bona attenduntur in prole ex S. Aug. lib. 9. *de Geneſi ad literam* cap. 7. nempe ut amanter ſuſcipiatur, benigne enutriatur, & religioſe educetur. De peccatis, quæ duobus poſtremis adverſantur, iam antea dictum eſt, unde de priori hic agendum ſupereſt. Et 1. graviter peccant qui agunt ſicuti Her & Onam, de quibus habetur Geneſeos 38. quorum unus ne uxor ex geſtatione, doloribus, aliiſque incommodis partus pateretur, & aliquid deperderet ſuæ venuſtatis, unde minus voluptatis perciperet ex eius amplexibus; alter ne ſuſcitaret ſemen fratris ſui demortui, cuius uxorem ſecundum morem illorum temporum duxerat, ideſt ne ex ea liberi nomine fratris ſui naſcerentur, ſicuti ex lege eidem attribui debebant, in coniugali actu non ſeminabant in utero; ſed in proximo actu ſeminationis ſe ab uxore ſeiungebant, ac in terra ſemen ſundebant, ac ideo in pœnam tam enormis criminis Dominus eos morte percuſſit. Contremiſcant ergo ſi aliqui ſint huiuſce generis coniuges. Non diſſimili crimine culpabiles ſunt mulieres, quæ ne concipiant, vel ſuſceptum ſemen viri eiiciunt, aut eiicere conantur, aut proprium ſemen fundunt ob (dicunt ipſæ) neceſſitatem, quando ſcilicet ex actu coniugali vir ab eis ſe retrahat priuſquam ipſæ ſeminaverint, & cum remaneat in eis ex tali actu valde commota & irritata libido, tactibus ſe excitant ad ſeminandum; in qua re nonnulli Caſuiſtæ eas excuſant, ut inter alios Salmanticenſes. In tali tamen & tam difficili circumſtantia mihi videtur, quod tunc ad ſummum cenſeri poſſet excuſabilis a culpa ſaltem gravi mulier, ſi dum ſe retrahit vir, haberet ſemen ita iam motum, ut eſſet proxime diſpoſitum ſeu in proximo actu ſundendi ſtatim immediate; ideſt ſi in eodem immediato momento ac vir ſe retrahit cooperetur ad complementum actus reſpectu ſui, ideſt ad ſemen iam in via poſitum fundendum. Dixi *ſtatim immediate, ac in eodem immediato momento*, ſine temporis interruptione inter mulieris cooperationem & viri ſeparationem ad actum conſummandum, ita ut talis cooperatio eſſe & dici poſſit continuatio eiuſdem actus coniugalis tunc habiti cum muliere a marito, & hæc mulieris ſeminatio, non ſecus ac ſi facta eſſet in actu ipſo copulæ præcedentis, inſervit ad prolis generationem; alias non ſine ratione poſſent mulieres cauſare coniugium, utpote non remedium libidinum facibus, ſed cruciatum. Cæteroquin ſi ſemen in ſeparatione viri non habeat iam motum & in proxima diſpoſitione ſundendi, & aliqua morula interponatur inter ſeparationem viri a muliere, & eiuſdem cooperationem ad actum, qui iam incœperat, conſummandum, ita ut non eſſet immediata copulæ ſecutæ, tunc eius cooperatio eſſet actus diſtinctus ab actu coniugiii, ac proinde ſeminatio mulieris eſſet vera pollutio, ac mortale peccatum; quia coniunctio moralis cooperationis mulieris ad actum concubitus in ipſa complendum cum ipſius viri concubitu, mihi videtur non ſufficere in re tam difficili ac periculoſa, ut talis cooperatio dici poſſit idem numero actus concubitus, qui præceſſit, ac ideo mulier immunis a gravi culpa pollutionis cenſeri poſſit. Hoc tamen totum dictum ſit ſalvo meliori ac ſaniori ſapientioris viri conſilio. Et revera quia talis tarditas ſeminandi, in quibuſdam mulieribus oritur ex eorum frigidiori natura, advertunt aliqui, tunc Confeſſarios conſulere de-

be-

Digitized by Google

bere, ut ante actum coniugalem faciant quæ neceſſaria ſunt ad commovendam libidinem, ſecluſo tamen pollutionis periculo; unde actus, aliave quæ præmittuntur, non voluptaris, ſed neceſſitatis gratia ad movendum libidinoſum illum ardorem in ordine ad copulam, ſunt prorſus innoxia, ſicut & ipſa copula, hiſque uti poſſunt ac debent mulieres naturæ frigidioris, ne poſt concubitum acrioribus urantur ignibus. Verum cum id fieri debeat ſine pollutionis periculo, non video, præcipue in verecundis, quæ non audent apud maritos exponere quæ circa hoc eis opus ſit, ita facile poſſe fieri ſine tali periculo, cum non videam ita facile rem menſurari ac agi poſſe, ne ſemen ante viri coniunctionem fundatur; quia dum in via poni incipit, non eſt amplius in poteſtate motoris ipſius fluxum pro libitu ad opportunitatem differre. Hæc nihilominus ſententia eſt communior ac etiam ſecurior.

Ita mortaliter peccant qui quocumque modo impediunt ne proles concipiatur, vel conceptam enecant, quam enormitatem acriter & fuſe exprobrat D. Aug. lib. 1. *de nuptiis & concupiſcentia*.

Pariter qui in vitia ruunt, quæ naturæ ſunt contraria, de quorum enormi turpitudine, & præcipue nefando ſodomiæ, loquitur Apoſt. Roman. 1. Iſte uſus qui eſt contra naturam execrabiliter fit in meretrice, ſed execrabilius in uxore. Cum vero vir membro mulieris non ad hoc conceſſo uti voluerit, turpior eſt uxor ſi in ſe, quam ſi in alia fieri permiſerit. Mulier petita a marito ad actum ſodomiticum, etiamſi minetur extrema, niſi ei conſentiat, nullatenus excuſatur a mortali, etiam ad periculum hoc evitandum, ſi tale & tam nefandum libidinis crimen in ipſa conſummari permittat, quia concurreret ad actum per ſe malum, nec ſe uxorem marito, ſed adultero ſe meretricem exhiberet.

Coniuges, qui ſervato vaſo mutant naturalem ſuum ordinem, ſi in tali modo utendi uſu coniugali ſe exponant periculo pollutionis, peccant mortaliter; extra vero huiuſcemodi periculum, præcipue ſi hoc faciant ex neceſſitate, forte quia aliter convenire nequeunt, nullam ex hoc culpam incurrunt. Si autem alter coniugum ad maiorem voluptatem belluinum morem hunc exigat, naturam humanam valde dehoneſtat, thorum nuptialem commaculat, ac ideo qui ita agunt, acriter a Confeſſario ſunt redarguendi: peccatum tamen hoc exigentis non pertingit ad mortale. Habertus.

§. XXXVI.

De eiectione fœtus, quando ſine evidenti matris periculo ſervari nequeat.

Procurare abortum, ideſt eiectionem fœtus ſive animati ſive inanimati, certum eſt, extra evidens periculum matris, prorſus illicitum eſſe, ut conſtat ex Tertull. Apologet. cap. 9. & S. Aug. lib. 1. *de nuptiis & Concupiſcentia* cap. 15. & Innocentio XI. qui anno 1679. damnavit propoſitiones, quæ num. ſunt 34. & 35. in prima quarum ſic habetur: *Licet procurare abortum ante animationem fœtus, ne puella deprehenſa gravida occidatur, aut infametur*; & altera ita habet: *Videtur probabile, omnem fœtum, quamdiu in utero eſt, carere anima rationali & tunc primum incipere eam habere, cum paritur, ac conſequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi*. Veritatem noſtræ ſententiæ ratio ipſa demonſtrat, quia nunquam licet occidere innocentem etiam ad alterius vitam ſervandam, unde non obſtante periculo matris nequit ſine mortali culpa procurari abortus fœtus animati. Quod ſi dubitetur num fœtus ſit animatus, Sylveſter verb. *medicus* ſuſtinet eiici non poſſe ſine gravi peccato, eo quia qui hoc ageret, ſe periculo peccati exponeret. Verum ſi fœtus non ſit revera animatus, ad ſubtrahendam matrem evidenti mortis periculo, non illicitum erit eum eiicere: ſic communiter ſentiunt theologi, & præcipue S. Antoninus 3. part. tit. 7. cap. 2. ita ut ex eorumdem ſententia non ſolum poſſit medicus inculpabiliter, immo etiam debeat fœtum nondum animatum eiicere, ſi alia via ſaluti matris conſulere nequeat. Ita Sylv. Navar. Armilla, Covaruvias, Eſtius cum innumeris aliis tum Theologis tum Canoniſtis.

§. XXXVII.

De abſtinentia a coniugali actu, ne familia numeroſitate prolis gravetur.

Dum familia nimis prole gravatur, poſſunt licite coniuges ab actu coniugii ſe abſtinere, ſed ad hoc requiritur, ut ambo libere conveniant in idem, & conſentiant; alias parti non conſentienti debitum ſine gravi culpa denegari nequit. Poſſent etiam, & laudandi ſunt coniuges, qui ſtudio commo-

Digitized by Google

moti perfectionis continentiæ, ex communi conſenſu thoro ſe ſeparant. Verum in hoc ſtatuendo ſerio prius examinare debent, an polleant hoc ſpeciali dono: nam alias non poſſent niſi temere ac periculoſe de re hac paciſci. Etenim compertum eſt ex ipſa experientia, plura, graviaque incommoda ſequi ex tali pactione, niſi ad hoc provocet flagrans ſanctioris vitæ deſiderium, quod Deus in cordibus coniugum inſpiraverit. Sine hoc enim tepeſcit coniugalis amor, remittitur animorum nexus, minus grata fieri incipit individua ſocietas, carnis ſtimuli acrius, vehementiuſque pugnant. Unde coniuges ſæpe in damnabiles trahuntur corruptelas, vel languet amicabilis eorum ſocietas. Hæc, aliave mala prævidiſſe videtur Apoſtolus, cum 1. Corinth. 7. ita coniugatos admonet: *Nolite fraudari invicem, niſi forte ex conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi, & iterum revertimini in idipſum, ne tentet vos ſathanas*. In Dei ergo providentia confidant coniuges; (Ita hic hortatur Habertus) Qui enim dat benedictionem uteri, dabit etiam benedictionem rei familiaris; cui ſi non deeſt alius viliſſimis creaturis, multo minus deficiet homini, & præcipue Chriſtiano, quos ut filios habet, & paterno zelo inceſſanter eos reſpicit, ut ipſis quæ opus ſunt, provideat, ut conſtat Matth. 6.

§. XXXVIII.

De peccatis coniugum quæ adverſantur Matrimonii Sacramento.

Non ita nunc agimus de peccatis quæ Matrimonii Sacramento adverſantur, quaſi quæ antea expoſuimus opponi fidei thori, & bono prolis, contraria non ſint etiam ſanctitati Sacramenti Matrimonii; ſed quia præter hæc dantur etiam peccata alia in coniugibus, quæ licet non ſint oppoſita fidei thori, nec bono prolis, maxime tamen repugnant ſanctitati Sacramenti. Et hæc ſunt triplicis generis: alia quæ ſacrilegam reddunt Sacramenti Matrimonii ſuſceptionem; alia quæ turbant individuam coniugii ſocietatem; alia quæ nuptialem thorum commaculant.

Peccata, ob quæ ſacrilega fit Sacramenti Matrimonii ſuſceptio ſunt, accedere ad hoc Sacramentum cum conſcientia peccati mortalis. Ideo enim Matrimonium recenſetur inter Sacramenta vivorum, quia exigit a ſuſcipientibus ut omnem peccati affectionem per veram pœnitentiam depoſuerint, ac ad illud tamquam excitati a mortuis accedant, ideſt viventes per gratiam ſanctificantem & charitatem, quæ eſt vita animæ; & ſi ſecus ad Sacramentum hoc ſuſcipiendum accedant, gravem ſacrilegis culpam incurrunt, ac benedictionem nuptialem contra ipſos immutant. Et non eſt inveriſimile, non paucos indigne hoc Sacramentum ſuſcipere, qui inter culpas laxivientes uſque ad poſtremum tempus, quo acceſſuri ſunt ad hunc Sacramentalem Matrimonii ineundi actum, niſi coacte, & ob externam quamdam formalitatem ad pœnitentiam accedunt, potius quia talis eſt aliorum mos, quam pietate ducti, devotione ac deſiderio gratiam ſuſcipiendi, quæ in hoc Sacramento confertur.

Item indigne ſuſcipiunt ii pariter, qui ad illud trahuntur deſiderio alicuius temporalis boni, videlicet (ut in quamplurimis contingit) ſe tali vinculo cum tali perſona ligant, ut liberum eis fiat cum ipſa ſuam explere libidinem, ut exprobrat cum Gulielmo Pariſienſi S. Thomas; *Quia amore explendæ libidinis ſuæ tantum forinſecus Matrimonium ineunt, ita ut ex tali ſua prophana intentione, quæ valde indigna eſt Sacramenti ſuſcipiendi, gravem Sacramenti ſanctitati iniuriam inferunt, ac exinde in gravem peccati reatum prolabuntur.*

Indigne pariter ſuſcipiunt, graviterque delinquunt, qui ad ſacras Matrimonii nuptias accedunt non ſecus ac ad prophanum ſpectaculum, dum eas prophanis ornant, ac comitantur Gentilium cæremoniis, ſicuti exprobrant Concilia, cuiuſmodi ſunt luxus, pompæque ſathanæ, choreæ, flagitioſa convivia, quibus pudor, ſobrietas, ac modeſtia vertuntur in crimina intemperantiæ, laſciviæ, ſcurrilitatis, cantionum amatoriarum, obſcœnarumque, ac aliorum probroſorum ac inverecundorum actuum, quæ maxime Chriſtianam dedecent ſanctitatem ac religionem. Hinc a ſacris canonibus, & ſæpe a Synodalibus Conſtitutionibus vetitum fuit Eccleſiaſticis, nuptiis intereſſe, quæ plerumque vertuntur in dæmonum ſolatia.

Adverſantur bono Sacramenti Matrimonii rixæ, iurgia, diſſenſiones, diſcordiæ, quæ coniugalem perturbant ſocietatem, quia Matrimonium prout Sacramentum, eſt ſignum unionis Chriſti cum Eccleſia, & gratiam coniugibus confert, qua per mutuam dilectionem ſuum exemplar imitentur, quod non efficiunt coniuges, quando eorum animi inter ſe ſint diſcordes, cum aliud refe-

rant

Digitized by Google

rant quam charitatis nexum, qua Chriſtus & Eccleſia coniunguntur, ac proinde non ſine gravi irreverentia Matrimonii Sacramentum ſuo fruſtrantur effectu, ad quem fuit a Chriſto Domino inſtitutum, ſicuti monet Apoſt. Epheſ. 5. dum coniuges ad mutuam dilectionem hortatur, ut in ſuo connubio exprimant vinculum Chriſti Domini cum Eccleſia.

Coniuges etiam ſibi mutuo fide ſervata thorum nuptialem cum iniuria Sacramenti maculant, ſi nimio voluptatis affectu, impudentia, & inverecundia inter ſe pro carnalibus illecebris ſe gerant. Nam coniuges in ſuo coniugii thalamo ſecum agere debent non ſecus ac convictores in menſa, ſervando nempe leges temperantiæ & modeſtiæ; ita ut ſicuti convictores in menſa peccant ſaltem venialiter contra leges temperantiæ, tametſi licitis cibis utantur, ſi eos ad voluptatem aſſumant; ita ſi coniuges iure ſuo explendæ libidinis & voluptatis cauſa utantur, ut notat S. Aug. lib. *de bono coniugii* cap. 16. *Quod eſt* (ait S. Doctor) *in cibo licito in nonnullis immoderatior appetitus, hoc eſt in coniugibus venialis ille concubitus*.

Num vero excuſandi ſint coniuges a peccato contra Matrimonii Sacramentum, qui Matrimonio utuntur in remedium contra graviora peccata, puta adulterium, non conveniunt Doctores. Illos excuſant ab omni peccato Gulielmus Antiſiodorenſis, Durandus, Paludanus, Sylveſter, & trahunt in confirmationem ſuæ ſententiæ S. Auguſtinum, præcipue quoad locum quod habet lib. 9. *de Geneſi ad literam*, ubi videtur eis favere, ducti ex eo, quod licite contrahant ii quoque, qui iam ſpem nullam prolis habere poſſunt. Habertus tamen cum S. Th. in Suppl. q. 49. art. 5. ad 2. S. Bonaventura, Richardo, Eſtio, Sylvio, contrarium ſentit ac ſuſtinet, nempe coniuges in tali uſu Matrimonii a culpa non eſſe immunes; & hoc præcipue probat ex doctrina manifeſtiſſima, quam pro caſu præſenti tradit S. Aug. inter alia loca in *Enchiridion* cap. 78. dum ibi verba expendit Apoſtoli 1. Corinth. 7. *Iterum revertimini in idipſum, ne tentet vos ſathanas propter incontinentiam*. Loquitur enim hic Apoſtolus manifeſte de opere coniugali tamquam remedio adverſus incontinentiam; & nihilominus poſtquam S. Doctor rem expoſuiſſet in propoſito noſtro, concludit: *Poſſet*, ut dixi, *hoc putari non eſſe peccatum, niſi addidiſſet Apoſtolus: Hoc autem dico ſecundum veniam, non ſecundum imperium. Quis autem iam eſſe peccatum neget, cum dari veniam patientibus Apoſtolica veritas fateatur?*

Nec ullatenus obſtat quod ait contraria ſententia, Matrimonium contrahi ab iis etiam, quibus nulla amplius arridet ſpes prolis obtinendæ, quia cum ex iam dictis Matrimonium non conſiſtat in complexu carnali, ſed in nexu animorum per charitatem, ſenes etiam licite Matrimonium contrahere poſſunt in mutuum ſubſidium & ſolatium; & quia nullam ſpem ſuppeditat ætas habendi prolem, hinc ſine aliqua culpa debitum coniugale exigere nequeunt. Dico *exigere*, quia, ut alias vidimus, reddere exigenti non eſt peccatum. Habertus cum aliis. Licet autem doceat S. Aug. in cit. cap. lib. 9. *de Geneſi*, quem locum in ſuum favorem allegant adverſarii, Matrimonium inſtitutum eſſe etiam in remedium infirmitatis, non ex hoc ſequitur, quod illud adhibere poſſint homines ad indulgendum voluptati: ſic non licet quærere voluptatem in uſu alimentorum, ex eo quod creata ſint in humanæ infirmitatis remedium. Poſſunt quidem qui ſibi diffidunt, nec vitam cælibem, nec perpetuam a carnibus abſtinentiam profiteri volunt, abſque peccato liberioris vitæ genus eligere in infirmitatis remedium; ſed non ſequitur eos non peccare, ſi voluptati ſerviant in uſu ſive carnis ſive Matrimonii.

Nota, unam eſſe omnium Theologorum communem ſententiam, quod intemperantia coniugum utentium Matrimonio ad voluptatem ſit peccatum ex natura ſua tantummodo veniale. Et hoc eſt conſonum doctrinæ S. Th. in 4. q. 49. Suppl. art. 6. ubi refellit opinionem quorumdam, qui dicebant peccatum eſſe mortale, quando ad actum coniugalem libido principaliter movet, & communem ibi ſtatuit his verbis: *Si quæratur delectatio intra limites Matrimonii, ut ſaltem talis delectatio in aliena non quæreretur quam in coniuge, ſic eſt veniale peccatum*; & hoc probat paritate alimentorum, quibus ſi quis utatur ad delectationem tantum, mortaliter non peccat, & auctoritate S. Aug. qui eiuſmodi infirmitatis coniugum numerat varia peccata quotidiana, pro quibus dicitur *Pater noſter*. Dixi *ex natura ſua*, quia per accidens mortale fieri poteſt, ut quando plurimum nocet valetudini tam petentis quam reddentis, ut communiter docent theologi de peccato gulæ; vel ſi quis in complexu carnali ad aliam quam ad coniugem attendat, aut paratus ſit explere libidinem cum alia etiam non

con-

Digitized by Google

coniuge, vel tandem ſi actus coniugii tam frequens & intempeſtivus ſit, ut impediat tempora quæ orationi debentur. Et hæc exceptio eſt S. Aug. lib. 5. *de bono coniugii* cap. 10. *Si tamen*, ait, *non ſit ita nimium, ut impediantur quæ ſepoſita eſſe debent tempore orandi*. Quæ verba, advertit Habertus, non ſunt accipienda, ut credantur coniuges, qui conveniunt tempore orationis, ideſt feſtis diebus, hoc ipſo peccare mortaliter, nam ex S. Th. in Suppl. q. 64. art. 6. *Non peccat mortaliter uxor vel vir, ſi die feſto debitum petat*. Unde *per nimium* intelligit S. Auguſtinus, quod animus ita carni immergatur, ut ad Deum per orationem aſſurgere nequeat.

§. XXXIX.

De tactibus, oſculis, aſpectibus obſcœnis, & verbis amatoriis inter coniuges.

Non leves occurrunt difficultates etiam circa tactus, oſcula, amplexus, ac verba amatoria ad venerem incitantia, quæ occurrunt inter coniuges, videlicet quandonam ipſis licita ſint, ideſt ſine culpa illa exercere valeant, quando non ſine culpa, quando culpa mortalis ſit, quando venialis. Et pro clariori ac faciliori intelligentia non incongruum cenſeo prius diſtinguere actus huiuſmodi, & præcipue tactus valde turpes, qui neceſſarii non ſunt tamquam media præciſe diſponentia ad copulam, & illos, qui cum ad illius diſpoſitionem maxime opportuni ſint, merito dici poſſunt quodammodo ad illam neceſſarii, nec tantam, ſicuti alii, in ſe continent turpitudinem & deformitatem, ac ſicut illi rationalem naturam non tantum dedecere videntur; immo etiam extra uſum Matrimonii in coniugibus ex eorum fine & intentione poſſunt quodammodo cohoneſtari, ita ut ſine ulla culpa inter illos exerceantur; alii vero nunquam. Unde ſi de primis loquamur, de tactibus videlicet primi generis valde infamibus ob exceſſum eorum turpitudinis & fœditatis, dum ſcilicet inter membrum tangens & tactum fœda nimis eſt improportio, hi profecto ſunt graviter illiciti, quia huiuſcemodi tactus graviter dedecent naturam rationalem, utpote qui ſint ſigna effrœnæ libidinis, & affectus voluptatis prorſus prædominatis extra quemcumque rationis ordinem, qui charitatem, non ſecus ac ſupremum frigus calorem, expellunt; unde actus potius bruti, quam hominis cenſendi ſunt. Nec haſce tam fœdas actiones excuſare valet coniugium, quia ad coniugalem copulam non ordinantur, & ſemper hi malitiam habent mortalem, ac proinde ſemper ſunt lethalia peccata. Quare cum Sanchez infamiam illam aliquando a mortali excuſaret, in poſteriori editione anni 1614. errorem, ſententiam retractando, correxit. Alii vero ſive tactus, ſive aſpectus, oſcula &c. qui non tantam habent, ſicut ſuperiores, deformitatem, ac proinde ex ſe ordinati ſunt tamquam diſpoſitiones ad uſum coniugii ſeu ad coniugalem copulam, ſi ad hanc immediate referantur, ac fiant ſine pollutionis periculo, & minime ob voluptatem, liciti ſunt coniugibus, unde cum tali œconomia ſine ulla culpæ nota exercentur, quia cum licitus ſit actus conſummatus Matrimonii, ſi ob ſolum finem primarium Matrimonii exerceantur, omni omnino vacant culpa, & ſi etiam ob voluptatem quærantur, cum exceptionibus antea expoſitis, venialem culpam non excedunt. Liciti etiam ſunt actus primævi ad illum ordinati, & licite ſe iuvant ac excitant coniuges ad actum honeſtum. Quod ſi fiant præciſe ob maiorem voluptatem, licet ad copulam coniugalem ordinentur, ſunt culpa quidem, quia non licet agere propter voluptatem, ſed non plus quam venialis, quia etſi ex indulgentia, tamen conceduntur coniugibus; ſi tamen exerceantur cum periculo proximo pollutionis, ex communi ſenſu ſunt mortales, quia cum pollutio generationi prolis graviter repugnet, non ſecus ac aliis, illicita eſt etiam coniugatis.

Huiuſmodi vero actus ſi exerceantur ſine animo inſerviendi ad copulam, volunt aliqui, ut S. Antoninus, Sylveſter, Comitolus, & alii, eſſe peccatum mortale, quia, aiunt ipſi, actus venerei non licent coniugibus, niſi quatenus ad copulam coniugalem inſerviunt ac ordinantur, ac proinde ſi ad illam non ordinentur, illiciti evadunt, non ſecus ac ſi exercerentur inter ſolutos. Alii vero, & hæc eſt communior & probabilior, ſecluſo ſemper proximo pollutionis periculo, quod ex praxi deprehendent coniuges, contendunt eſſe ſolum veniales, quia, inquiunt, tales actus ex natura ſunt ordinati ad copulam ipſis licitam, nec quidquam illis deeſt, niſi quod hic & nunc ad copulam referantur. Solus autem defectus debiti finis per ſe loquendo eſt ſolummodo venialis. Inſuper Matrimonium ius præbet ad copulam; igitur etiam ad hos actus, quia iuxta regulam iuris, qui plus & maius poteſt, poteſt & minus. Unde ſi exerce-

Digitized by Google

ceri poteſt coniugalis actu extra moralem culpam etiam ob voluptatem, etiam ad hos actus erit facultas ut licite quoad mortale exerceri valeant. Alias cum tanta ſit inter coniuges familiaritas, & multoties non poſſint copulæ operam dare, pluribus periculis peccandi eſſent expoſiti. Ego tamen exciperem actus, qui habent aliquam turpitudinem, ut eſt aſpectus & tactus pudendorum, qui extra caſum copulæ mihi videntur continere nimiam deformitatem, ac naturæ rationali non leviter inconvenientem, ac proinde extra intentionem copulæ non excuſarem a mortali; & eo vel maxime, quod in huiuſcemodi aſpectibus & tactibus difficillime ſalvatur periculum proximum pollutionis, utpote nimis ad venerem excitantibus.

Quocirca cum non diſſentiam ab iis qui volunt, aſpectus, oſcula, verba amatoria &c. quæ cæteroquin ſunt ad venerem excitantia, non eſſe nequidem venialem culpam, ſi abſque omni prorſus periculo pollutionis, & ſine intentione capiendæ voluptatis, fiant tantummodo in ſignum amoris ex ipſius amoris impetu, & ad amorem coniugalem fovendum, ad quem effectum multam revera vim habent; intendo tamen, exceptis aſpectibus & tactibus fœdis pudendorum, cum hæc nonniſi ad ſenſualem affectum voluptatis excitare valeant, & difficillime poſſint ſine proximo pollutionis periculo exerceri.

Num vero graviter peccent coniuges, ſi in abſentia compartis ſecluſo periculo pollutionis captent delectationem veneream, vel libidinoſe ſe tangant; hos mortaliter peccare communius ſentiunt Doctores, quidquid in contrarium alii dicant, quia tactus impudici, & delectatio venerea maxime commovent ſpiritus genitales, quæ commotio ſpirituum genitalium ex natura ſua ordinatur, & tendit ad ſeminis effuſionem; idcirco abſente alio coniuge ad pollutionem. Unde ſi pollutio eſt ex natura ſua lethalis, ſic omnis actus voluntarius, qui ex natura ſua eſt ad illam ordinatus. Ita P. Antoine, Habertus cum Navarro, Sylveſtro, Azorio aliiſque, quos citant in ſententiæ confirmationem, quæ revera, ut facile attendenti patebit, eſt probabilior & tenenda.

§. XL.

De ſolemnitatibus ad Matrimonium contrahendum requiſitis.

Matrimonium utpote Sacramentum eſt quædam excellens publica Eccleſiæ actio, quæ ut cum debita decentia perficiatur, varii ſtatuti ſunt ritus, ſeu ſolemnitates, quæ ut legitime inſtituatur, concurrere debent & apponi; aliæ quarum præcedere, aliæ comitari debent Matrimonii celebrationem. Præcedere debent ſponſalia, publicationes ſeu bannorum proclamationes, & quæſtio eſt an his accedere debeat etiam parentum conſenſus. Comitari vero Parochi & teſtium præſentia, de quo ſermo erit, ubi de Matrimoniis clandeſtinis. De eccleſiaſtica benedictione iam actum eſt in demonſtrando Matrimonium verum eſſe Sacramentum Eccleſiaſtica benedictione confirmatum. Unde hic de reliquis agendum ſumitur. Sit igitur.

De Sponſalibus.

1. Nomen *ſponſalium* quondam variis rebus veteres applicarunt ſeu accommodarunt. **Nomen ſponſalium varie applicatum.** Nam & ipſum Matrimonium contractum, nondum tamen conſummatum, nomine ſponſalium appellabatur; & recte, quia contrahentes ſpondent de futuro Matrimonii uſu, ſicut in hanc diſtinctionem ſcribens adnotavit S. Th. art. 19. ad 6. cum in Matrimonio duo conſiderentur, coniunctio ſeu vinculum Matrimoniale, & ipſius Matrimonii uſus. Unde vir & mulier bifariam ſponſus & ſponſa dicuntur; uno modo ratione futuri coniugii, quando videlicet ſponſalia tantum contraxerunt, ideſt ſponſione de futuro Matrimonio, ex eo enim tempore ſponſi vocantur; alio modo ratione futuræ copulæ. Quare coniuges etiam ante copulam ſponſi dicuntur, quia nempe quando Matrimonium per verba de præſenti actu inierunt, ſaltem implicite eam ſibi mutuo ſpoponderunt; quamvis etiam ſine illa copulæ ſponſione aliquando ſponſalia vocatum ſit Matrimonium. Hoc ſiquidem nomine Patres expoſuere Matrimonium S. Ioſeph ſponſi B. M. Virginis. 2. Nomine ſponſalium aliquando uſi ſunt ad ſignificanda munera, quæ ſponſus dat ſponſæ ad illius ornatum, quæ *ſponſalia* dicuntur. Ita 1. Regum: *Non habet rex ſponſalia neceſſe, niſi tantum centum præputia Philiſtinorum;* & in hoc ſenſu accipitur hoc vocabulum etiam in lege civili. 3. Tandem proprie & iux-

iuxta Eccleſiæ praxim ſponſalia ſunt futuri Matrimonii promiſſio. Unde quando vir & mulier ſponſalia tantum contraxerunt, ſponſi vocantur, & præſtita ſponſione in contrahendo Matrimonio per verba de præſenti, non amplius ſponſi dicuntur & ſponſæ, ſed coniuges.

Ad promiſſionem autem de futuro Matrimonio indifferens eſt, utrum per arrham, & annuli traditionem, verbo vel ſcripto, vel inter præſentes vel inter abſentes, vel per ipſas perſonas contrahentes immediate, vel per internuncium, vel procuratorem fiat. Quamobrem in re hac tres notandi ſunt gradus, primus quorum eſt, in quo vir, & mulier ſponſi tantum vocantur, ideſt quando ſpondent per verba de futuro; ſecundus, in quo ſponſi ſimul vocantur & coniuges, quando nempe contrahunt per verba de præſenti, quibus verbis Matrimonii contractus de facto concluditur & perficitur, & Matrimonium ita contractum & concluſum dicitur ratum; tertius, quando promiſſionem copulæ exequuntur; in quo gradu vocantur ſolummodo coniuges, & Matrimonium ita firmatum dicitur Matrimonium conſummatum. Hæc præmiſſa ſint cum Eſtio ad faciliorem Scripturæ intelligentiam & canones conciliandos, quibus ſponſi & ſponſæ ſeu deſponſatæ aliquæ vocantur, ut de Matrimonio B. M. Virginis cum S. Ioſeph habetur Matth. 1. *Cum deſponſata eſſet mater Ieſu Maria Ioſeph*.

Definitio ſponſalium. Sponſalia definiri ſolent a Theologis, *mutua & libera promiſſio obligationem pariens*; & hæc definitio conſona eſt definitioni traditæ in reſcripto ad conſulta Bulgarorum a Nicolao Papa, ut habetur apud Gratianum 30. quæſt. 5. cap. Noſtrates, ubi ſponſalia ſic expoſita leguntur: *Futurarum ſunt nuptiarum promiſſio*, ſubintellige, ait Eſtius, *mutua*. Dicitur 1. *futuri Matrimonii promiſſio*, ideſt Matrimonii aliquando contrahendi, ut diſtinguantur ſponſalia ſtricte ſumpta a ſponſalibus in latiori ſignificatione per verba de præſenti, quibus actu & de facto contrahitur Matrimonium. Dicitur 2. *mutua*: Erit autem mutua promiſſio, ſi mutuo fiat conſenſu eorum, qui coniungendi ſunt, quia non cenſetur una pars velle ſe per promiſſionem obligare, niſi altera pars non ſolum acceptet, ſed viciſſim quoque repromittat, ac proinde ſicuti ſine mutuo conſenſu non fit Matrimonium, ita nec ſponſalia rata ſunt, niſi utraque parte in promiſſionem conſentiente. Poteſt quidem pars abſolute alteri fidem dare, ſimulque tempus ei concedere ad deliberandum, ſed id non præſumitur, niſi conceptis verbis expreſſerit. Patet igitur, in ſuppoſitione huiuſmodi requiſiti ad ſponſalia, nempe mutui ſponſorum conſenſus, ſponſalia quæ interdum parentes pro filiis contrahunt ante eorum legitimam ætatem, quæ eſt ſeptem annorum, rata fieri non poſſe niſi per filiorum conſenſum, cum ad eam ætatem pervenerint, ſicuti nec illa rata ſunt, quæ pro filiis legitimam ætatem iam habentibus per eorum parentes contrahuntur, niſi filii tacite vel expreſſe conſenſerint. Dicitur 3. *libera*, qua voce excluditur coactio & quivis gravis metus, quo Matrimonium nullum redditur, ut dicetur quando de impedimentis Matrimonii tractare contigerit. 4. *Obligationem pariens*; quia ex utraque parte æqualis contrahitur obligatio, de qua in paragrapho ſequenti.

§. XLI.

De effectibus ſponſalium.

Sponſalium effectus tres ſunt, duo naturales, & unus canonicus. Naturalis primus eſt gravis naturalis obligatio implendi promiſſionem, ſeu Matrimonium præfixo tempore contrahendi, aut ſi nullum tempus per ſponſos vel per conſuetudinem conſtitutum ſit, parte una ita opportune exigente, niſi altera iuſtam cauſſam habeat differendi, qua ceſſante, ſeu data negotiorum opportunitate, promiſſum Matrimonium implere tenetur, quia omnis contractus onerolus obligat ex iuſtitia, ideoque ſub mortali in re gravi, ut definivit Innocentius III. cap. 2. Hinc qui culpabiliter reſilit a ſponſalibus, perdit ſuas arrhas, & alteri parti ſuas reddere tenetur; immo & ei reſtituere ſeu compenſare debet expenſas factas, & damna, ſeu quanti eius intererat talem contractum impleri, quia in hoc iniuriam patitur. Num vero per cenſuras eccleſiaſticas cogi poſſit ut debeat ſtare contractis ſponſalibus qui ab ipſis reſilire vellet, affirmat Gonnetus, etiamſi iuramento firmata non ſint, niſi gravia incommoda vel ſcandala ſecutura præſumantur, puta uxoricidium, aut perpetua inter coniuges diſſidia, rixæ, & divortia; in quo caſu ab omni pœna abſtinendum. Verum docet D. Th. ibidem cum Alexandro III. cap. *Ex literis* 2. *de ſponſalibus*, hoc fieri poſſe quando ſolummodo ſponſalia firmata ſint iuramento, & hanc quoque potius ut propriam ſen-

ſententiam & iudicium expoſuit, notans alios etiam contrarium ſentire, ſi periculum ſit quod gravia incommoda & ſcandala ſequantur. Hinc ob eamdem rationem non licet, quia utroque iure vetitum, apponere in contractu ſponſalium pœnas ſolvendas a reſiliente, ut ex iure civili habetur in Lege *Titio ff. de verbor. obligat.* & ex iure canonico cap. *Gemma de ſponſalib.* Et ſi quis talem appoſitam pœnam exegiſſet, teneretur illam reſtituere, quidquid in contrarium dicat hic Sanchez.

Occurrere poteſt hic difficultas circa obligationem ſponſalium, quæ contracta fuerint verbis vel ſignis dubiis, & pro huius ſolutione attendendus eſt animus illius, qui verbis aut ſignis dubiis ſponſalia inire viſus eſt; nam pro foro interno ſolus loquentis animus attendi debet, qui proinde in caſu verbi aut ſigni dubii, ſi revera animum non habuerit ſe obligandi, non obligatur coram Deo ad Matrimonium contrahendum: Non enim obligatur ex promiſſione, cui deeſt internus conſenſus; non ex dolo, cum altera pars ſibi imputare debeat, quod verba & ſigna dubia in ſiniſtram partem acceperit. Excipe tamen, ſi altera pars ſit nota ut ita ſimplex, ut difficiliter advertere valeat ambiguitatem verbi aut ſigni, & huiuſcemodi ambiguitas non adhibeatur ex rationabili cauſſa, ſed ſolummodo animo fallendi & damnificandi ſub ſpe ſubterfugendi ligamen in foro externo; nam talis etiam in foro externo obligaretur ad compenſanda damna ex dolo ſecuta. In foro vero externo ex verbis & ex ſignis dubiis nemo obligandus eſt ad ducendam compartem, niſi ex circumſtantiis pateat, dolo actum eſſe ad ſeducendam compartem ſimplicem, quia in aliis etiam contractibus, nemo ex verbo aut facto dubio obligatur. Unde multo minus obliganda eſt una pars ex verbis & ſignis dubiis ad Matrimonii contractum, præcipue cum Matrimonia coacta frequenter exitus valde infelices & funeſtos ſortiantur.

Secundus naturalis effectus eſt mutua inchoatio iuris ad rem in corpora. Unde fit, quod quamvis uſus ſit ſponſis illicitus, ſi tamen ſponſa cum alio, vel ſponſus cum alia fornicentur, peccent contra caſtitatem, & etiam contra iuſtitiam, quia abuſus rei alteri debitæ, ut ſunt corpora ſponſorum, licet nondum tradita, eſt contra iuſtitiam, cuius iuſtitiæ violatio cum contingat in re gravi, mortalis eſt, ac ideo in confeſſione exponenda, & in ſponſa longe gravior eſt, eo quia ipſa per fornicationem longe vilior fiat & deterior.

Tertius effectus, nempe canonicus, eſt impedimentum publicæ honeſtatis, quo ſponſus & ſponſa inhabiles fiunt ad contrahendum cum alterutrius conſanguineis aut affinibus ex. cap. *ad audientiam* cap. *ſponſam* tit. 1. *de ſponſal.* Et cap. 3. *de reformat.* ſeſſ. 24. Concilii Trid. ubi impedimentum iſtud reſtringit ad primum conſanguineitatis vel affinitatis gradum, cum antea ad quartum extenderetur. Petrocor.

§. XLII.

De iis a quibus contrahi poſſunt ſponſalia.

Sicuti ſponſalia ſunt promiſſiones, iuxta eorum definitionem, de Matrimonio contrahendo, ſic illi dumtaxat contrahere valent ſponſalia, qui capaces ſunt ad contrahendum Matrimonium: Nam qui perpetuo ad Matrimonium contrahendum ſunt inhabiles, fruſtra inirent ſponſalia, immo illorum promiſſio eſſet de re illicita & iniqua; ſecus vero de iis dicendum eſt, quorum inhabilitas ad ineundum Matrimonium eſt tantummodo ad tempus. Unde impuberes poſt completum ſeptennium, tametſi non valeant contrahere Matrimonium, poſſunt tamen contrahere ſponſalia; quia ad Matrimonium requiritur ætas idonea, ad ſponſalia vero ſatis eſt ut cognoſcant id, ad quod tempore debito ſe obligant, & hoc conſtat tam ex iure civili, quam Eccleſiaſtico; quia cum ſponſalia contracta ante ſeptennium irrita declarentur, niſi poſt ſeptennium ratificentur, procul dubio inita poſt ſeptennium valida eſſe cenſentur; ideoque impedimentum publicæ honeſtatis pariunt, ut manifeſte declaratur in cap. *ſponſa de ſponſal.* Itidem qui vovit caſtitatem ſolum ad tempus, valide contrahere poteſt ſponſalia; & hoc multi affirmant de ſponſalibus contractis cum conſanguineis cum conditione impetrandæ diſpenſationis, quæ tamen licita non ſunt, niſi habeant legitimam cauſſam impetrandæ diſpenſationis.

Sponſalia puerorum ante ſeptennium contracta, ut conſtat ex proxime dictis, non tenent, nec publicæ honeſtatis impedimentum pariunt, niſi legitima ætate ratificentur, ut ex variis canonibus compertum eſt. Non ita tamen requiritur impletum ſeptennium, ut ſi ſufficiens rationis uſus in pueris ad illam ætatem appropinquantibus apparuerit, ſponſalia ab illis contracta robur non habeant, quia, ut poſt Philoſophum ait

D. Th. ibidem art. 2. ad 3. *quod parum deeſt, quaſi nihil deeſſe videtur. Propinquitas autem ad ſeptennium a quibuſdam*, inquit S. Doctor, *determinatur tempus ſex menſium, ſed melius eſt ut determinetur ſecundum contrahentium conditionem, quia in quibuſdam magis acceleratur uſus rationis, quam in aliis*. Et conſonat S. Doctoris ſententiæ ſtylus qui ſervatur in Matrimonii contractu, quia ſicuti ille tenet etiam ante pubertatem concluſus, quando malitia ſupplet ætatem, ita robur habere poſſunt ſponſalia inita ante ſeptennium, quando in puero prudentia ætatem ſupplet. Monet vero hic S. Doctor, maiorem requiri rationis uſum ad ſponſalia, quam ſufficiat ad mortaliter peccandum. Nam ad mortale peccatum incurrendum ſufficit conſenſus ad præſentem actionem; in ſponſalibus vero requiritur conſenſus in futurum Matrimonium. Maior autem neceſſaria eſt diſcretio ut quis de futuro prævideat, quam ut in unum actum præſentem conſentiat.

Verum hic dicet aliquis: quænam quæſo prudentia eſſe poteſt in puero, ut de futuris rebus prævidere poſſit? Reſp. cit. S. Doctor triplicem gradum in rationis uſu notari: 1. eſt cum quis neque per ſe ipſum ſolum intelligit, neque ab alio capere poteſt: ſic communiter ſunt pueri ante primum completum ſeptennium. 2. eſt cum homo ab alio quidem capere poteſt, per ſe ipſum autem non intelligit: in hoc gradu communiter ſunt pueri in fine primi ſeptennii. Hinc tunc ad Scholas mittuntur. 3. eſt cum homo & ab alio capere poteſt, & per ſe ipſum conſiderare valet, & ad hunc gradum communiter perveniunt pueri in fine ſecundi ſeptenii. In primo igitur gradu pueri inhabiles ſunt ad contrahendum; in altero, ſcilicet in fine primi ſeptennii, incipiunt apti eſſe ad promittendum in futuro, in iis præcipue, ad quæ ratio naturalis magis inclinat, ideoque tunc ſponſalia contrahere poſſunt. Donec tamen ad tertium gradum pervenerint, perpetuo vinculo ſe obligare nequeunt, cum nondum firmam habeant voluntatem, ac ideo in hoc ſolo tertio gradu poſſunt ſe obligare ad Religionem, aut ad Matrimonium. Licet tamen hæc vera ſint, expedit nihilominus ut ad ſponſalia quoque contrahenda maior attendatur rationis diſcretio, quæ in tali infirma ætate difficile ac perraro reperitur.

Parentes ſpondere poſſunt pro filiis impuberibus, & pro puberibus etiam abſentibus; ſed hæc ſponſalia nullam inducunt obligationem, nec publicum pariunt honeſtatis impedimentum, niſi impuberes poſt primum ſeptennium, vel puberes præſentes ac ſcientes ſponſalia a parentibus contracta approbent, ut patet ex cap *tua* & ex cap. *ſi infantes*. Nec officit quod obiici poſſet ex cap. *tua*, ubi ſtatuitur, ut impuberes, quando ad perfectam ætatem pervenerint, implere teneantur quod antea Pater circa eorum Matrimonia diſpoſuerit, cum Gloſſa exponat, hoc illorum debitum eſſe non neceſſitatis, ſed honeſtatis, ex qua filii, quando ratio aliqua aliud non expoſcat, ſtare tenentur diſpoſitioni parentum. Hoc ipſo tamen cenſentur filii tacite conſentire ſponſalibus contractis a ſuis parentibus, ſi præſentes ſcienteſque tacuerint, nec ullo modo contradicant; quod dicendum de pueris quoque, qui ad diſcretionis annos pervenerint, & quod factum ſciunt a parentibus non improbant, qui hoc ipſo quod ſciant & non contradicant, tacite ratificare cenſentur; unde eorum ſilentium ex iuris diſpoſitione ſumitur pro conſenſu. Quod tamen non valet reſpectu Tutorum, ut ſentiunt graviores Caſuiſtæ, ita ut per ſolum ſilentium pupillorum non cenſentur approbari ſponſalia, quæ pro ipſis contrahant. Et ratio diſparitatis eſt, quia Pater ob naturalem affectum in pueros ſemper his conſulere præſumitur, cum e contra facile contingere poſſit, ut Tutores abutantur ſua poteſtate in pupillos in proprium vel ſuorum commodum. Quod a fortiori dicendum de Curatoribus, utpote qui non in perſonam minorum, ſed in eorum opes & rem familiarem poteſtatem habent, ut expreſſe declaratur in Lege *in copulandis* cod. *de nuptiis*, de requiſitis, ſeu de conditionibus quæ concurrere debent ad qualitatem ſponſalium.

Ad ſponſalium validitatem variæ conditiones requiruntur, 1. videlicet verus conſenſus datus cum animo ſe obligandi, & per verba vel alia ſigna exterius declaratus & acceptatus, cum hæc ad veram promiſſionem obligantem requirantur. 2. Ut promiſſio ſit mutua, ſicut patet in ipſa ſponſalium definitione, & quia eſt duorum, qui æquali fœdere coniugali uniri debent, & quia hic contractus eſt onéroſus, unde una pars non cenſetur velle ſe obligare, niſi altera viciſſim repromittat, ita ut promiſſio unius hanc includat tacitam conditionem, *ſi tu repromiſeris*; & ideo dicuntur ſponſalia ex Leg. 1. *de ſponſal. repromiſſio*, *hoc eſt reciproca promiſſio*. 3. deliberata, quia Conditiones requiſitæ ad validitatem ſponſalium.

cum

Digitized by Google

cum ſponſalia obligent ſub mortali ad contrahendum Matrimonium, ad ipſa contrahenda requiritur deliberatio ſufficiens ad mortale, & quia talis promiſſio fieri non debet inconſiderate & præcipitanter, dum agitur de re non levis momenti. 4. libera, non coacta, & per metum & vim extorta. 5. Facta a perſonis habilibus, ideſt nullo impedimento irretitis, ut ſuo tempore valide & licite fieri poſſit promiſſum Matrimonium. Hinc invalida eſſent ſponſalia, licet iurata, contracta ab eo, qui habet votum ſimplex perpetuæ caſtitatis, ingrediendi Religionem, ſuſcipiendi Ordines; illicita vero ſi ſint perſonæ catholicæ cum hæretica ſine diſpenſatione.

Si ſponſalia contracta ſint ab impeditis v. g. a conſanguineis, ſub conditione, ſi Papa diſpenſaverit, & in tali caſu ſoleat Papa diſpenſare, & iuſta adſit cauſſa diſpenſationis, iuxta multos valent huiuſmodi ſponſalia, quia ſunt ſub conditione poſſibili & honeſta, & relata ad tempus, quo perſonæ habiles erunt. Si autem ſciverint, Papam non ſolere in tali impedimento diſpenſare, erunt invalida, quia tunc conditio eſt impoſſibilis. Item invalida ſunt & ſolvenda, ſi tametſi ſoleat Papa in illis diſpenſare, deſit tamen iuſta cauſſa diſpenſationis, cum tunc illicitum ſit diſpenſationem petere, & dare.

Nota, ſponſalia filiorumfamilias contracta inconſultis parentibus eſſe illicita, utpote contraria præcepto honorandi parentes; immo ſervari non debent, ſi inde grave ſcandalum timeatur. Idemque dicendum ſi parentes iuſta de cauſſa contradicant, cum Matrimonia invitis rationabiliter parentibus ſint illicita, ſecus ſi poſtea conſenſerint.

§. XLIII.

De modis quibus contrahi poſſunt ſponſalia.

Duo generatim iuxta D. Th. in ſuppl. q. 43. a. 1. ſunt modi, quibus contrahi poſſunt ſponſalia, abſolute ſcilicet, & conditionate. 1. Abſolute & pure contrahuntur ſponſalia, per ſimplicem promiſſionem de futuro, quæ fieri poſſunt inter præſentes per verba: ut ſi quis dicat, accipiam te in uxorem, & illa viciſſim, accipiam te in virum; vel per literas & procuratorem inter abſentes, vel per arrhas & munera, quæ dantur in pignus futuri coniugii, vel per annulum, quo fides obligatur, vel per iuramentum, quo magis fides firmatur promiſſo, ſed inter limites tantum promiſſionis de futuro, cum ne quidem iurata ſponſalia vim habeant contractus coniugalis, tametſi fiant præſente Parocho, quia Matrimonium fieri nequit, niſi per verba de præſenti præſentem exprimentia conſenſum.

Nota 1. Promiſſionem quæ fit de futuro Matrimonio inter præſentes, fieri poſſe vel expreſſe, ut iam antea notavi, ſi expreſſis verbis viciſſim promittant ſe accepturos in coniugem; vel tacite, ut ſi parentes promittant pro filiis impuberibus præſentibus, & non contradicentibus poſt pubertatem cap. *unico de deſponſat. impuber.* cum hæc liberorum taciturnitas cenſeatur tacitus conſenſus.

Nota 2. Arrham eam eſſe, quam ſponſalia contrahentes comparti contrahenti dant in pignus ſponſalitiæ promiſſionis, ad differentiam aliorum munerum, quæ ſponſi in ſignum amoris ſibi invicem donant ex ſpe Matrimonii. Dicitur *in pignus*; nam ſi contrahens ſponſalia det ſolum rem quamdam exigui valoris, ut cultrum, ſudariolum, &c. in teſtimonium promiſſionis ſponſalitiæ, res eiuſmodi rationem non habent arrhæ, aut pignoris ſtricte dicti, ſed tantum inditii probatorii. Arrhæ traditio affert ſequentes obligationes; nempe 1. arrha ſecuto Matrimonio de iure communi revertitur ad donantem, niſi aliter tacite vel expreſſe conventum fuerit, vel ferat patriæ conſuetudo. Ex oppoſito aliæ largitiones, ſeu dona manent irrevocabiliter accipienti. 2. Non ſecuto Matrimonio, abſque dantis culpa, arrha revertitur ad dantem, ſicut etiam alia munera; ſi tamen ſponſus dederit ſponſæ oſculum ante nuptias, tunc ſponſus dimidiam partem ſponſalium largitionum amittit, eamque lucratur ſponſa. 3. Si dans arrham in ſponſalibus culpabiliter inde ſine ſufficienti cauſſa reſiliat, perdit arrham, cum hæc ſit lex pignorum, & intentio contrahentium ſponſalia, ut iniuſte reſiliens perdat arrham, illamque innocens lucretur; & id ſequitur reſpectu etiam ſponſalium largitionum. 4. Si ex oppoſito arrham recipiens iniuſte reſilit, ex iure communi in foro externo duplum reddere tenetur, immo etiam quadruplum, ſi ita conventum fuiſſet. Si tamen tacite vel expreſſe conventum non fuerit de duplo vel triplo &c. in foro interno iniuſte reſiliens tenetur ſimplicem arrham, quam recepit, vel in æquivalenti ſaltem reſtituere. Tenetur tamen reſarcire damna omnia ſecuta ex

ex iniuſta receſſione. De duplicatione licita, & etiam de quadruplicatione arrhæ habentur leges: Leg. 3. & 5. c. h. tit. Hæ leges ubi vigent, ibi ſtricte obligant. Munera pariter ſponſalia in tali caſu redeunt ad donantem. Hæc ita ſe habent ex iure civili; nam ſpectato iure naturali donationes huiuſmodi habendæ ſunt pro abſolutis, quæ ad dantem non redeunt, niſi eas revocet ob magnam & manifeſtam ingratitudinem.

Secundo conditionate contrahuntur ſponſalia, ſi nempe aliqua apponatur conditio, quæ vel honeſta eſt & licita, ut v. g. ſi parentes conſenſerint, ſi Eccleſia diſpenſet; vel illicita & turpis; & hæc rurſus vel adverſatur bonis Matrimonii, ut ſi dicatur accipiam te, ſi ſumpſeris venenum ſterilitatis. Conditio turpis contraria bonis Matrimonii nulla eſt ac irrita; ſub alia vero conditione valet in foro externo, ubi talis conditio habetur pro non adiecta; in foro autem interno promiſſio non valeret, ſi a conditione penderet. Sponſalia ſub conditione etiam honeſta non pariunt obligationem, nec impedimentum niſi conditione impleta, cuius eventum expectare debent promittentes ex cap. unico *de ſponſalibus* in 6. & hac poſita fiunt abſoluta. Item contrahuntur ſponſalia publice, vel clandeſtine: Nam ad illa de iure communi non requiritur præſentia Parochi & teſtium, ut recte Fagnano declaravit ſacra Congregatio Cardinalium, & Concilium Trid. nihil ſtatuit & immutavit circa ſponſalia clandeſtina, quæ ante illum valebant, cum ante illud valerent etiam Matrimonia clandeſtine contracta, ideoque & ſponſalia quæ Matrimonio ſunt acceſſoria. A iure autem veteri non eſt recedendum, niſi per novum exprimatur ex Leg. 32. cod. *de appellat.* Iure tamen particulari aliquarum Eccleſiarum, præcipue Belgii & Galliæ ſponſalia celebrari debent coram Parocho& teſtibus, quæ tamen ſi non fiant etiam coram Parocho & teſtibus, valida nihilominus ſunt & rata, cum a Trid. relicta ſint intacta, ac ideo in terminis & diſpoſitione iuris communis. Habert. Tourn. Antoine.

§. XLIV.

De valore ſponſalium, quæ firmata ſunt iuramento.

Sponſalia etiamſi firmata ſint iuramento, ut iam tranſeunter attigimus, adhuc remanent intra limites meræ promiſſionis de futuro, ſtrictioris quidem, quæ nullam vim contractus matrimonialis includit; ac proinde Matrimonium non efficiunt, etiamſi hoc fieret præſente Parocho & teſtibus, iuxta Decretum Concilii Trid. quia iuramentum non mutat, ſed confirmat id, ad quod adhibetur, & ad contrahendum Matrimonium verba requiruntur obligatoria de præſenti, ideſt non *accipiam*, ſed *accipio* te in uxorem. Unde qui poſt ſponſalia Matrimonium cum alia contrahit, cogi non poteſt, nec debet ad implendum iuramentum, cum ei ſponſalia iam facta ſint illicita & impoſſibilia; ſed iuxta canones crimen periurii expiare debet per pœnitentiam.

§. XLV.

De valore ſponſalium cum ſubſequente copula.

Inquirere poterant Theologi ante Trid. ſicuti nunc etiam ubi Tridentinum non eſt receptum, utrum ſponſalia de futuro per ſubſequentem copulam carnalem tranſirent in Matrimonium, quia donec viguit, & ubi actu viget ritus Matrimonii clandeſtini, copula ſubſequens vim habet per ſe ad huiuſmodi effectum, ſub ea tamen conditione, quod in copula habeatur implicitus virtualis & æquivalens conſenſus, qui ad Matrimonium de præſenti conſtituendum eſſentialiter requiritur. Quare copula carnalis quæ ſubſequitur ſponſalia, ſi fiat cum affectu coniugali, ideſt ſi contractis ſponſalibus uterque ſponſus coniugali affectu carnaliter conveniant, etiamſi nec verbis, nec ullo alio ſigno conſenſum exprimant; niſi quid aliud obſtet, fit Matrimonium, quia affectus coniugalis, quo carnaliter copulantur ſponſi, eſt actio æquivalens conſenſui, ideſt implicite & virtualiter conſenſum continet & includit. Si vero carnalem copulam habeant ſponſi ſine coniugali affectu, nullum revera in tali caſu præbent conſenſum ad Matrimonium de præſenti, ac proinde copula, licet præceſſerint ſponſalia, etiam iurata, vim nullam habet ad conſtituendum cum dictis ſponſalibus Matrimonium, efficiendo ſcilicet ut tales promiſſiones tranſeant de futuro in præſens, ex defectu conſenſus, ſine quo formaliter vel æquivalenter ac virtualiter (ſicuti contingeret per affectum coniugalem, quo ſponſi haberent copulam) nullo modo fieri poteſt Matrimonium de præſenti. Dixi, *niſi quid aliud obſtet fit Matrimonium*, quia cum Eccleſia in Concilio Trid. prorſus irrita decreverit in poſterum Matrimonia contracta

ſine

Digitized by Google

ſine præſentia Parochi & teſtium, conſequens eſt, per copulam ſponſalia ſubſequentem, etiam eum expreſſo conſenſu de præſenti, nihilo magis fieri, quam per verba de præſenti, quibus ſine præſentia Parochi & teſtium a Concilio requiſita mutuum conſenſum vir & mulier declaraverint.

Quæri hic poteſt, an Matrimonia clandeſtine contracta per verba de præſenti, quando vim non habeant Matrimonii, quæ quidem conſtat iuxta Trid. decretum non efficere Matrimonium, ſaltem vim habeant ſponſalium clandeſtinorum, & hac ratione obligent ad futurum Matrimonium; & ad hoc reſpondetur, ita quibuſdam videri. Secundum enim ius commune Matrimonium per verba de præſenti contractum & ob aliquam cauſam irritum, in ſponſalium vim, legis interpretatione tranſit, ut reſponderunt Innocentius II. Bonifacius VIII. Huic regulæ, aiunt, videtur non derogaſſe Concilium Trid. Unde quod pro validitate Matrimonii ſancivit, ad aliud non eſt extendendum.

Verum in hoc negotio diſtinguere primo neceſſe eſt inter talia Matrimonia a puberibus & impuberibus, vel ab uno pubere cum impubere contracta. Prima in vim ſponſalium non tranſire iam declaratum fuit a ſacra Congregatione Cardinalium, ut teſtatur Fagnanus, quia, ut aiunt, defectus eſt in forma, cum præſentia Parochi defuerit. Secunda autem impuberum, vel unius puberis cum impubere, in quibus malitia non ſupplevit ætatem, in vim ſponſalium tranſire fatetur Fagnanus: eum enim, inquit, talis contractus propter ætatis defectum non valeat ad conſtituendum verum Matrimonium, lex interpretatur valere eo modo quo valere poteſt, ideoque ſponſalium vim habet. Datur tamen alia ſacræ Cardinalium Congregationis declaratio, ex qua nullam etiam ſponſalium vim talia Matrimonia habere colligitur. Dicunt enim, Matrimonium ab impuberibus contractum, in quibus malitia ætatem ſupplevit, ſi modo forma Concilii ſervata contractum fuit, reſolvi in ſponſalia de futuro, ac vinculum parere publicæ honeſtatis. Infertur ergo, quod ſi forma Concilii Tridentini ſervata non fuerit, vim ſponſalium non habeat; & quidem, ut ſuperiori conſtat declaratione, nullius momenti eſt contractus, in quo eſſentialis forma, ideſt conditio eſſentialiter requiſita defuit. Et revera contractus, quem Trid. Synodus irritum nullumque decernit, nulla ratione dici poteſt vim habere ad conſtituenda ſponſalia, maxime cum ſponſalia proxima ſint, & via ac præparatio ad Matrimonium, niſi impuberes ſervaverint Tridentini formam, ideſt Parochi & teſtium præſentiam; in quo ſolo caſu iuris interpretatione impuberum Matrimonia reſolvuntur in ſponſalia de futuro.

§. XLV.

De diviſione Sponſalium

Sponſalia dividuntur 1. in abſoluta & conditionata. 2. in valida & invalida. 3. Valida rurſus dividuntur in licita & illicita. De conditionatorum obligatione & modo obligandi, ac de eorum cauſalitate in ordine ad inducendum impedimentum publicæ honeſtatis iam ſatis antea dictum fuit. Unde hic primo examinandum occurrit de ſponſalibus invalidis quoad pariendum impedimentum publicæ honeſtatis. Hæc iure veteri olim inducebant, ut ex cap. unico *de ſponſal.* in 6. lib. 4. tit. 1. *de ſponſalib.* ſed iure novo non inducunt. Ita enim decrevit Trid. ſeſſ. 24. cap. 3. *de reform.* In hoc enim decreto nihil Concilium immutavit circa Matrimonium ratum quavis ratione nullum, præterquam defectu conſenſus, quod etiam nunc, ſicuti etiam in iure veteri, parit impedimentum publicæ honeſtatis. Sic 1. declaravit S. Pius V. anno 1568. in Bulla *Ad Romanum*, Deinde Congregatio Cardinalium. Dixi *præterquam defectu conſenſus*; quia Innocentius III. lib. 4. tit. *de ſponſal.* cap. *Tua nos* illum excipit, *cum*, ait, *in eo nec ſubſtantia coniugalis contractus, nec forma contrahendi valeat inveniri*.

§. XLVI.

De iis qui invalide contrahunt Sponſalia.

Invalide contrahunt ſponſalia rationis impotes, ut amentes, ebrii, pueri ante ſeptennium, ut ex cap. *literas* & cap. *Acceſſit* lib. 4. tit. *de ſponſal.* Si tamen prudentia, ſeu, ut aiunt, malitia ſuppleat ætatem, & ratio præveniat ſeptennium, valent contrahere ſponſalia. Addit hic Sylvius, quod ſponſalia non ſint valida in iis, in quibus quarto vel quinto anno rationis uſus acceleratur, quia, inquit, intentio Eccleſiæ fuit huiuſmodi ſponſalia irritare, eo quod communiter non ſit diſcretio ante ſeptennium, & circiter.

Impuberes tamen poſſunt completo ſeptennio valide contrahere ſponſalia ex cit.

Digitized by Google

cap. *Literas*; reſilire tamen poterunt cum uterque ſponſus pervenerit ad annos pubertatis, niſi copula interceſſerit. Dico *uterque*, non alter eorum ex cap. *de illis*. Contrahunt nihilominus impedimentum publicæ honeſtatis.

Sponſalia nulla ſunt in eo, qui ficte & ex ioco ſpondet, cum ſine vero conſenſu nullus ſit contractus. Verum licet nulla ſint & invalida ſponſalia ficte & ex ioco contracta, nihilominus ſi ex communi hominum uſu non ſatis manifeſte appareat fictio, vel ſaltem prudenter dubitari queat, modum loquendi & agendi in promittente eſſe ſolum fictum & iocularem, ac proinde animum habuiſſe ſolum fingendi & iocandi, tenetur tam in foro interno quam externo ad compenſationem totius damni, ſi aliquod ex tali ioco & ficta promiſſione ſecutum ſit; quia licet non teneatur ex promiſſo, cui deeſt animus obligandi, tenetur tamen ex dolo quo compartem decepit, atque iniuſtum illi intulit damnum, ita ut compelli poſſit a iudice compenſationem parti illuſæ tribuere, quam ſecundum prudens ſuum iudicium ſtatuit, licet ſe offerat ad iuramentum purgatorium, quia ſi iuramentum purgatorium admittatur, ad ſummum probaret animum ſe non obligandi, non vero probaret animum non decipiendi, ac ideo interpretative non damnificandi.

Maior difficultas eſt circa obligationem quam incurrere potuerit qui ex ficta promiſſione Matrimonii ſine reciproca repromiſſione alterius partis, ideſt puellæ, hanc induxit ad concedendum uſum ſui corporis: cui difficultati reſpondet recentior, ficte decipientem in tali caſu ad nihil teneri, ſi ex ea quoque nullum damnum aut præiudicium corruptæ ſequatur, quin poſſit adhuc invenire honeſtas & commodas nuptias; quia hoc ſecluſo non poteſt aſſignari alius titulus reſtitutionis & compenſationis. Quod ſi deceptæ cauſari poſſit magna verecundia, confuſio, exprobratio, contriſtatio, & diffidentia alterius mariti, cui aliquando nuptura eſt, plurium malorum radix, ſi a marito virgo non inveniatur, ita ut conſideratis circumſtantiis veroſimiliter ſecutura mala prævideantur, & puella aliam compenſationem rationabiliter recuſet, tunc decipiens tenetur deceptam ducere, quia iure naturæ quilibet tenetur compenſare damna dolo illata meliori modo quo poteſt. Dixi *ſi puella aliam compenſationem rationabiliter recuſet*; nam ſi forte prævideantur ex tali connubio mala longe maiora ſecutura, vel integrum familiæ, vel parentes habeant ius anterius erga filium & filiam, ne ſe vel alios obliget in ſui præiudicium, non tenetur in tali caſu decipiens deceptam ducere, quia anterius vinculum amicitiæ, naturalis obedientiæ ac reverentiæ erga parentes non verſatur ſolum in genere charitatis, ſed etiam iuſtitiæ iuſtitia commutativa ſublimioris. Cum igitur vinculum illud ſit anterius, fortius & dignius, non poterat deceptor ſe obligare ex delicto puellæ deceptæ in præiudicium parentum & familiæ ad eam ducendam. Quod autem explicite non poterat licite fieri, nec cenſetur tacite deduci in pactum. Eſt communior cum D. Th. Num vero teneatur ducere puellam, qui ſine ulla promiſſione Matrimonii corrupit, reſpondent Doctores, quod qui virginem violavit ſine ulla vi, metu, fraude, aut dolo, ita ut illa ſponte conſenſerit, ex iuſtitia ad nihil in foro interno tenetur, ſive ſecutum ſit damnum exinde puellæ, vel non, cum aſſignari nequeat titulus compenſationis. Secus vero, quomodocumque eam deceperit, tenetur illam ducere, vel dotare iuxta puellæ arbitrium.

In dubio an corrupta ſit virgo vel non, præſumptio ſtat pro virginitate, donec deflorator ex poſitivis aliis præſumptionibus reddatur merito valde ſuſpectus; & tunc in foro externo ſi præſumptiones contra virginitatem corruptæ fuerint violentæ, abſolvendus eſt a compenſatione titulo virginitatis amiſſæ facienda; non autem a compenſatione titulo ſæcutæ impraegnationis ac infamationis, quamvis præter intentionem directam cauſſatæ, iure naturali debita. Qui enim ex gravi peccato alium exponit probabili periculo gravis damnificationis, tenetur ad reſtitutionem ſeu compenſationem, ſi aliquod fuerit ſecutum damnum, ut oſtenditur agendo de iuſtitia.

Subſiſtentibus ſponſalibus cum uno vel una, ideſt non diſſolutis, invalida ſunt poſterius contracta in cap. *Sicut* lib. 4. tit. *de ſponſal. & matrim.*

Poſt emiſſum votum perpetuæ caſtitatis, vel Religionis invalida ſunt ſponſalia, quæ poſt hoc voti ligamen contrahantur, etiamſi iuramento firmentur, ex cap. *rurſus* lib. 4. tit. *qui clerici*.

Item generatim invalide ſponſalia contrahit, qui ob impedimentum dirimens nuptias celebrare nequit, quia eſt promiſſio de re impoſſibili. Quod ſi conſcius de tali impedimento promiſit ſe impetraturum diſ-

pen-

penſationem, & legitima adſit cauſſa petendi diſpenſationem, tenetur ſtare promiſſis, ſecus vero ſi deſit cauſſa diſpenſationem petendi, quia tunc petitio foret iniqua.

Sponſalia valida ſed illicita, ideſt quæ abſque peccato impleri nequeunt, cum nemo obligari queat ad peccandum, non afferunt obligationem, non obſtante iuramento, quo firmari potuerint. Iuramentum enim inſtitutum eſt in favorem veritatis, non ut eſſet vinculum iniquitatis, ex cap. *Quanto* tit. *de iureiur.* Obligant quidem, & omnino ſunt implenda ſi licite impleri valeant, niſi tamen alia ſupervenerit cauſſa, qua diſſolvantur. Vera enim promiſſio de re licita obligat, licet promittendo peccatum fuerit in certis circumſtantiis, ut ſi exempli gratia filiusfamilias ſponſalia ineat inconſultis parentibus; graviter enim peccaret, cum ſemper Eccleſia, ut teſtatur Concilium Trid. ſeſſ. 24. reprobaverit ac prohibuerit huiuſcemodi ſponſalia. Et hoc conſtat etiam ex cap. *Non omnis* cauſ. 32. q. 2. Item puella prægnans ex ſecreto fornicario concubitu contraxit ſponſalia, & certe illicite & iniuſte; hæc ſi aperit crimen ſuum in confeſſione, quam præmittit celebrationi, quæ ſequenti die facienda eſt Matrimonii, in gravem iniuriam ſponſi Confeſſarius nequit ei abſolutionem impertiri, niſi recedat a ſponſalibus, quæ, utpote illicita, ſine gravi culpa impleri nequeunt. Si autem puella vim in fornicatione iam occulta, ex qua concepit, paſſa ſit, dummodo nullum ſubſit periculum ne crimen evulgetur, ac ne ſponſus exinde infamiam patiatur, ſive aliud damnum, abſolvi poteſt.

§. XLVII.

De fine Sponſalium.

Sponſalia inſtituta fuere, ut per hæc diſpoſiti fideles quam optime parati accederent ad Matrimonium, quod, ut alias notavi, magnum ab Apoſtolo dicitur Sacramentum. Sponſalia ſiquidem ſe habent ad Matrimonium, non ſecus ac Cathecumenatus ad Baptiſmum, Tonſura Clericalis ad ſacros Ordines, Novitiatus ac Profeſſionem ſolemnem in Religionibus, ut notant cum S. Th. in Suppl. q. 43. art. 1. ad 6. Theologi. Voluit enim Eccleſia, ut ſicut per iſtas prævias diſpoſitiones preparantur fideles in perceptione illorum Sacramentorum ad id, quod illorum ſtatus exigit, nempe apprehendendo, ac diſcendo in tali prævio exercitio illud novum vitæ genus, quod convenit eorum ſanctitati, & decet ac expedit tum privatæ, tum communi reipublicæ Chriſtianæ ſaluti: ſic per ſponſalia in quodam veluti coniugalis ſtatus tyrocinio, plene, mediante ſui Parochi ſollicitudine, addiſcant ſponſi quæ ſint coniugum Chriſtianorum munera, ideſt quid agere debeant, ut ſe in tali ſtatu ſancte, laudabiliter, & ſalubriter gerant, ac ideo bene affecti & parati ſint ad ea præſtanda, ut fructum Sacramenti abunde percipiant, ac conſervent. Unde Parochi erit, eos, qui contracturi ſunt ſponſalia, admonere, ut ea ineant loco & tempore congruo, non in tabernis, vel in alio prophano loco, ſed in loco decenti, ſeu ſi non ſacro, ſaltem honeſto, puta in propria domo, vel alterius honeſtæ perſonæ, coram aliquo teſte, maxime deſponſatorum parentibus, non poſt intemperantes compotationes vel ludrica ſpectacula, ne vino tumulenti, & minime ſerii & attenti, non conveniant eo pietatis affectu, quem decet ſacramentalem illum ritum, dum Eccleſia deſponſandos ad magnum Matrimonii præparat Sacramentum. Hoc dictum ſit propter abuſum quorumdam locorum, ubi non ſolum ſine ullo pietatis ſenſu, ſed cum valde prophana lubricitate celebrantur ſponſalia. Item admonere eos debet Parochus, ne nimia familiaritate ac frequentia ſimul verſentur, præcipue in loco ſolitario, ad vitanda omnia peccati pericula, quibus exponi poſſunt ab amore, qui valde inter illos flagrare ſolet, cum ipſis, non ſecus ac non deſponſatis, vetitus ſit quicumque actus non prorſus honeſtus, & qui poſſit venerem excitare, ut oſcula, tactus, amplexus, qui exerceri nequeunt in ſignum benevolentiæ, abſque eo quod coniiciant in proximum periculum pollutionis, aut ſaltem carnalis complacentiæ & delectationis. Inſuper ſollicitus eſſe debet Parochus iuxta Ritualium præſcripta, ut non ſolum non ignorent ſponſi prima Chriſtianæ Religionis rudimenta, quæ communiter fideles ignorare nequeunt ſine gravi culpa, ſed ut ſciant etiam quæ ad ſtatum coniugalem ſpectant, nempe naturam ac virtutem Sacramenti Matrimonii, qua intentione & animi præparatione ad illud accedendum ſit, ne illud indigne recipiant, ac proinde gratiæ ſint incapaces, quam Sacramentum hoc confert, ſine cuius auxilio regere non poſſent filios & familiam, ut decet Chriſtianos coniuges.

§ LXVIII.

Digitized by Google

§. XLVIII.

De Sponſalium diſſolutione.

Sponſalia, tametſi non ſemper licite, ſemper tamen valide diſſolvi poſſunt, ut conſtat ex toto tit. 1. lib. 4. *de Sponſal.* & præcipue ex cap. *propterea*, cap. *ex litteris*, & cap. *requiſivit*. Et hoc variis modis, variiſque de cauſſis contingere poteſt. Ad diſſolvenda vero ſponſalia nulla requiritur ſolemnitas, ſicuti nulla pariter ſolemnitas exigitur ad ea contrahenda; ſed in defectu cuiuſcumque alterius cauſæ ſufficit ut concurrat utriuſque contrahentium mutuus conſenſus, quo ſolo, non ſecus ac alii contractus, diſſolvi poſſunt, dummodo ambo ſint puberes; quia ſicuti ex mutuo ac libero ſponſorum conſenſu fuere contracta, ita iuxta regulam iuris in 6. per eumdem mutuum ſponſorum conſenſum diſſolvi poſſunt, etiamſi iuramento eſſent firmata; *res per quaſcumque cauſſas naſcitur, per eaſdem diſſolvitur*. Dixi, *etiamſi iuramento eſſent firmata*, ut habetur cap. *Quemadmodum* lib. 1. tit. *de iureiur.* quia in omni iuramento promiſſorio includitur hæc conditio, niſi promiſſarius remittat. In aliquibus autem Diœceſibus, ubi mos eſt ut ſponſalia celebrentur in faciem Eccleſiæ, lex eſt, ut nonniſi eius auctoritate & iudicio ſolvantur. Sequi igitur debet quiſque propriæ Eccleſiæ morem. Dixi inſuper, *dummodo ambo ſint puberes*, quia cap. *a nobis* lib. 4. tit. 2. *de diſpenſat. impub.* impuberes deſponſati reſilire nequeunt a ſponſalibus antequam uterque ad annos pubertatis pervenerint, & hoc conſtitutum eſt ob inconſtantiam parvulorum & inſtabilitatem, ne identidem nova contrahant ſponſalia, ab hiſque rurſus reſiliant cap. 7. *de ſponſal. impub.* Poſſunt tamen pro libitu quando pervenerint ad pubertatem, niſi intervenerit copula; cap. 8. eod. tit. vel niſi fuerint iurata cap. 10. *de ſponſ.*

Si quis autem minis extorqueret mutuum conſenſum a comparte graviter invito a ſponſalium diſſolutione, pecaret mortaliter, & teneretur ad reſtitutionem, ſeu ad damna compenſanda comparti, cui facta eſt vis, prout ei intererat ne ſponſalia diſſolverentur, quia talis iniuſte extorquet ceſſionem iuris ad rem, quod iuri repugnat naturali in materia gravi; & quia tale ius ad rem, licet ſit in ſe aliquid ſpirituale, continet tamen aliquid pretio æſtimabile, nempe alimentationem, & quamdam reciprocam communicationem bonorum laborumque.

Præter mutuum conſenſum multæ ſunt etiam & variæ cauſſæ, quibus ſponſalia valide diſſolvi poſſunt. Graviter tamen peccaret ſi ſine iuſta cauſſa a ſponſalibus quis reſiliret, altera parte invita; quia *ex tali promiſſione* iuxta D. Th. in ſuppl. q. 43. art. 1. ad 2. *obligatur unus alteri ad Matrimonium contrahendum, niſi legitimum impedimentum interveniat*, & ſecundum hoc cogit Eccleſia iniungendo pœnitentiam pro peccato; tamen in foro contentioſo non compellitur. Verum contendunt aliqui, compellendos eſſe in foro contentioſo, ſi ſponſalia firmata fuerint iuramento, quod aliis tamen non videtur, ex infelici exitu quem habere ſolent Matrimonia coacta: & hoc conſtat ex iudicio Alexandri III. & cap. *ex literis de Sponſal.* Lucii III. qui Alexandro ſucceſſit cap. *requiſivit*, ubi de muliere renuente ſtare ſponſalibus iuriſiurandi religione neglecta, ita ait: *Cum libera debeant eſſe Matrimonia, monenda eſt potius, quam cogenda, cum coactiones difficiles ſoleant exitus frequenter habere*.

Confeſſarius deprehendens ſponſos fore abſolutos in foro exteriori ex falſa præſumptione, attendere debet num cauſſa diſſolutionis ſponſalium procedat ex parte parentum, qui conventionibus matrimonialibus liberorum ſua auctoritate confirmatis ſtare nolint ſine legitima cauſſa, nec ſinant liberos ea adimplere, quia forte ditior puella aut nobilior offeratur; quam exceptionem non approbat Eccleſia, quia tunc tota culpa, quæ gravis eſt, imputanda eſt parentibus, minime ſponſis, quibus legitima eſt excuſatio promiſſa non implendi, nempe parentum prohibitio. Si autem animus ipſorum ſponſorum ab initis ſponſalibus ſit omnino averſus, ideoque ipſi ſint cauſſa diſſolutionis, ac proinde ipſi culpabiles, tunc omnino ipſis ſuadere nitatur, ut promiſſionem impleant, ipſis exponendo quam grave ſit & periculoſum mutare fidem libere datam, ab Eccleſia acceptatam, a Deo obſignatam. Quod ſi animum advertat ita alienum, ut flecti nequeat, non timeat his beneficium abſolutionis impertiri, quia timere debet, matrimonium, quod ſuadere volebat, difficiles, funeſtoſque exitus habere.

Ex cauſſis autem prænotatis diſſolvendi ſponſalia, 1. eſt Matrimonium cum alia perſona valide contractum: per hoc enim penitus diſſolvuntur, etiamſi eſſent iurata, ex cap. 22. & 23. *de ſponſal.*, quia res tradita Cauſſæ, quibus ſponſalia diſſolvuntur.

per

per contractum indiſſolubilem non amplius tradi poteſt priori promiſſario. Graviter tamen pars quæ illud contraxit, altera parte rationabiliter invita, peccat; quia fidem prius alteri datam violavit, & ita Greg. IX. decrevit pœnitentiam ipſi imponendam. Huiuſcemodi porro ſponſalia ſecundum multos non amplius reviviſcunt; unde ſi moreretur mulier quam duxit, & pars illuſa adhuc libera foret, non teneretur vi illorum ſponſalium eam ducere, quia obligatio ſemel extincta non amplius reviviſcit ex lib. 18. *de ſolut.*. Non diſſolvuntur tamen per ſecunda ſponſalia etiam iurata, quia hæc nulla ſunt, cum ſint promiſſio de re illicita præſtanda. 2. Si poſt ſponſalia unus fornicetur cap. *quemadmodum* tit. *de iureiur.* Adde quod S. Antoninus per fornicationem intendit etiam fornicationem ſpiritualem, puta apoſtaſiam & hæreſim. 3. Si ſponſa poſt ſponſalia vi fuerit oppreſſa cap. *Raptor.* cauſ. 27. q. 4. Si ſponſus poſt ſponſalia deprehendat ſponſam prius fuiſſe fornicatam; ſecus vero ſi ante ſponſalia hæc ſponſæ macula ipſum non latuerit. 5. Per ſuperveniens impedimentum matrimonii dirimens, v. g. affinitatem inter ſponſos contractam, quia unus fornicationem commiſerit cum conſanguinea alterius in primo & ſecundo gradu cap. *cum in tua* tit. *de ſponſal.* quia tunc res promiſſa fit illicita & impoſſibilis.

Num vero pars, quæ per ſuam fornicationem cum perſona in gradu vetito impedimentum contraxit ad implenda ſua ſponſalia, ad matrimonium contrahendum teneatur petere diſpenſationem: pro hac reſolutione videndum, an crimen fuerit occultum, & compars urgeat executionem ſponſalium, quia in tali caſu tenetur petere diſpenſationem ſuper impedimentum contractum. Quod ſi compars innocens vel ob ſuſpicionem delicti, vel ob aliam rationabilem cauſſam non urgeat executionem ſponſalium, non tenetur, immo nec poteſt petere diſpenſationem, niſi expreſſa circumſtantia de renitentia compartis. Nam quoad primum non decet, ut quis ex ſuo delicto commodum percipiat; quoad alterum vero, quia diſpenſans non cenſetur velle diſpenſare delinquentem in gravamen innocentis.

Maior difficultas, quæ circa hoc oriri poteſt, eſt in caſu, quo utraque pars committat fornicationem, an ius habeatur reſiliendi. Licet reſpondeant aliqui citati a quodam recentiore, dari utrique parti ius reſiliendi, verius tamen mihi videtur, quod licet quando pars una peccavit faciendo contra regulam ac conditionem, quæ ſemper in ſponſalibus intelligitur, ideſt *niſi contra legem ſponſalium feceris*, ut notat etiam Innocentius III. *ſi altera pars contra regulam deſponſationis non venerit*, altera pars ius acquiſierit reſiliendi, ſi tamen non reſilit, & ipſa quoque incidat in fornicationem, ius amiſit reſiliendi; & ſicuti prior pars poſt fornicationem diſpoſitioni partis innocentis erat obnoxia, ſic hæc altera per lapſum in idem crimen, ei, quæ prius fidem violavit, obligata remanet, ac proinde ſponſalia in ſuo robore permanent; non ſecus ac in caſu divortii, in quo ſi ex unius coniugis adulterio altera pars ius acquiſierat ad divortium, ſi hæc quoque in adulterium labatur, utpote facta æqualis alteri in delicto, ius divortii amittit iuxta illud cap. 6. *de adult. paria delicta mutua compenſatione tollantur*. Item ſecundum multos iuſta cauſa præbetur alteri reſiliendi, ſi ſponſus vel ſponſa frequenter exerceant cum altera tertia perſona tactus impudicos, vel oſcula, quia & ſponſa per hoc fit notabiliter vilior, & in utroque, in ſponſo ſcilicet & in ſponſa creant hæ impudicitiæ ac inferunt prudentem metum, ne fides coniugalis violetur, & ſic perpetuo iuſto metu reddunt ſtatum coniugalem valde moleſtum. Cum vero metum hunc nequeant huiuſcemodi lubrici actus ingerere ſi ſemel contingant, hinc ob unum tantum horum, quod ab una aut altera parte ſit commiſſum, non præbetur iuſta cauſa reſiliendi a ſponſalibus. Sola tamen pars innocens in omni caſu libera eſt, & non privatur iure ſuo. Sponſus tamen, qui cognito ſuo iure reſiliendi cognovit carnaliter ſponſam, tenetur illam ducere, quia per hoc cenſetur iam iuri ſuo renunciaſſe, ac ſponſalia renovaſſe. Idemque dicendum ſi aliis factis aut dictis de novo ratificentur ſponſalia.

Sexto, ſi alter ſponſus profectus ſit in regionem longinquam abſque alterius conſenſu cap. *illi* tit. *de ſponſal.* quia qui tali modo receſſit, cenſetur ceſſiſſe iuri ſuo. 7. Si multis credere velimus, diſſolvuntur ſponſalia per notabilem moram culpabilem ſponſi vel ſponſæ in contrahendo matrimonium intra tempus conſtitutum vel inter ipſos vel a conſuetudine; quia qui eſt in tali mora cenſetur obligationem alteri remittere, licet ipſe ex parte ſua adhuc teneatur, ſi alter velit, matrimonium inire; nam culpa eum non liberat ab obligatione

con-

contracta, alias ex ſua culpa commodum reportaret. 8. Quælibet etiam notabilis mutatio ſuperveniens in alterutro coniuge, quia ſtatum coniugalem reddit graviter oneroſum, quæ ſi prius extitiſſet, merito a ſponſalibus altera pars abſtinuiſſet; & ob quam conſenſus datus, non cenſetur ſecundum prudens iudicium extendi ad talem caſum, dat ius alteri reſiliendi a ſponſalibus, etiam iuratis, quia contractus ſponſalium eſt contractus bonæ fidei in genere promiſſionis amicabilis tendentis ad ſtatum amicitiæ perfectæ. Huic autem generi promiſſionis & amicitiæ inchoatæ repugnat obligare ad conditionem nimis difficilem, quæ veroſimiliter ſtatum ineundum reddit notabiliter oneroſum & moleſtum. Hæc enim eſt virtualis intentio ſpondentium, qui non cenſentur ſe voluiſſe obligare ad ſtandum promiſſis in caſibus ſupervenientis gravis mutationis in altero, quia præciſa tali mutatione iudicio prudentum facta non fuiſſent. Promiſſio autem non obligat ultra intentionem promittentis, niſi ratione deceptionis aut alterius iniuſtitiæ. Hinc ius reſiliendi a ſponſalibus etiam iuratis præbetur ſponſo aut ſponſæ, ſi poſt contracta ſponſalia ſuperveniat notabilis deformitas aut infirmitas, ut paralyſis, lepra, epilepſia, phthiſis, phreneſis, graveolentia, vel alius morbus difficilis curationis, aut contagioſus, alicuius membri mutilatio ex cap. *25. de iuretur.* Item infamia, graves inimicitiæ inter utramque familiam, vel inter ſponſos ortæ, paupertas, ſponſæ corruptio, ut dixi ſupra, etiam per vim, defectus dotis promiſſæ, magna mutatio morum in peius, hæreſis ob periculum ſubverſionis in ſe vel in prole. Sponſalia ſiquidem ſunt diverſæ conditionis ac alii contractus. Illa enim cum ad mutuum amorem & vinculum indiſſolubile Matrimonii ordinentur, maiorem exigunt libertatem. Dixi, *etiam iuratis*, quia iuramentum intelligitur rebus in eodem ſtatu permanentibus, & includit omnes conditiones contractus cui adiicitur. Antoine cum aliis. 9. Si notabile vitium alterutrius prius ignotum deprehendatur, puta quod ſit illegitimus qui credebatur legitimus, ignobilis ac plebeius qui nobilem conditionem in ſe finxit, pauper vel ære alieno gravatus, qui dives & opulentus tenebatur; poſito tamen, quod talis bona fides ita cauſſam dederit contractui, ut veroſimiliter factus non fuiſſet talis contractus, pars decepta iuſtam habet cauſſam reſiliendi a ſponſalibus, ex Leg. 5. cod. *de ſponſal.* Immo reſiliens a ſponſalibus ob cauſſam præcedenter ignoratam, non amittit ſuas arrhas, quas amitteret ſi iniuſte reſiliret, quia reſpectu ignorantis res ſunt notabiliter mutatæ, ſpectata priori eius voluntate, cum inveniat defectum notabilem prius ignoratum, & in iure res cum primum innoteſcit, idem præſtat ac ſi tunc fieret ex cap. 4. *de except.* Secus tamen contingeret ſi aliquod illorum ante ſponſalia altera pars non ignoraverit, cum eo non obſtante ſciens & volens promiſiſſet, excepta tamen hæreſi.

Hinc ut evitetur omnis dolus, qui præbere poſſit cauſſam diſſolutionis contractus ſponſalium, pars contrahens ſponſalia, quæ habet aliquem notabilem occultum defectum, quo cognito poſſet merito abſterrere a contrahendis ſponſalibus, utpote qui ſtatum coniugalem oneroſum redderet, tenetur ſub mortali illum parti manifeſtare. Unde manifeſtare tenetur defectum occultum v. g. notabilis rupturæ, morbi ſcorbutici, gallici, lepræ, paralyſis, ſterilitatis, imprægnationis factæ ab alio, putrefactionis inteſtinorum, graveolentiæ certis temporibus, infamiæ, vel gravis maculæ redundantis in familiam, debitorum notabilium, gravis paupertatis, defectus natalium vel exiſtimatæ nobilitatis reſpectu compartis nobilis, quia horum occultatio graviter repugnat legibus amicitiæ ſpecialis, quam contrahens ſe inire ſimulat. Non tenetur tamen e contra revelare comparti defectum virginitatis, quia hic non reddit, dummodo ſit occultus, ſtatum coniugalem graviter moleſtum & nimis oneroſum, ſaltem in hominibus plebeis. Nec ſimiliter tenetur revelare defectus leves, qui ſtatum coniugalem non reddunt comparti notabiliter oneroſum vel moleſtum, quia contractus ſponſalium eſt inchoatus contractus amicitiæ perfectæ. Amicus autem non obligat rationabiliter amicum ad tam grave onus manifeſtandi ultro defectus leves, quos lex amicitiæ ferre præcipit in amico.

Nulla eſſet iuſta cauſſa diſſolvendi ſponſalia, quod alteruter ſponſorum poſt inita ſponſalia vel pinguem obtinuerit hæreditatem, vel alia ratione factus ſit ditior: Nam hæc mutatio non reddit alteram partem deteriorem, nec notabiliter oneroſam, nec prudenter exciperetur in contractu ſponſalitio, qui eſt contractus amicitiæ; turpe enim foret, ſi amicus amico diceret, inibo tecum pactum amicitiæ, niſi evadam ditior: ſic communiter Doctores.

Pœ-

Pœna appoſita in ſponſalibus primo reſilienti non obligat iuſte reſilientem, cum pœna iuſta ſupponat culpam, & innocenti iniuſte infligeretur. Verum obligat & ligat iniuſte reſilientem, quia hic ille eſt, qui iniuriam infert, propter quam promiſſam pœnam ſubire tenetur.

Decimo ſolvuntur ſponſalia per profeſſionem unius in Religione approbata, aut per ſumptionem ſacri Ordinis, cum utraque pariat incapacitatem Matrimonii. Hoc ſecundum vero iuxta multos, & eſt probabilior, tametſi valide fiat, illicite tamen fit invita ſponſa, quia nemo iure ſuo privari poteſt niſi publicæ neceſſitatis cauſſa evidentis ſeu declaratæ ob publicum bonum; unde hoc ſolum fieri liceret, cum in aliquo amplo Regno magna foret penuria Sacerdotum, nec alii inveniri poſſent qui aſſentirentur initiari ſacro Sacerdotali Ordini, niſi deſponſati. Tunc enim licite promoveri poſſent etiam invitis ſuis ſponſis; alias non liceret, quia frangerent fidem alteri datam in materia gravi.

Nec obſtat, quod in contractu ſponſalium videatur ſemper ineſſe hæc tacita conditio, niſi ſtatum perfectiorem elegero, quia iuxta communem ſenſum hæc conditio non intelligitur niſi pro Religionem approbatam ingredientibus, iuxta iuris præcipue moderni, ac conſuetudinis ſenſum, eo quia ſtatus Religioſi profeſſi, non alias clericalis, qui a ſæculo ſaltem penitus non removet, vocetur, & ſit revera ſtatus perfectionis. Unde licite diſſolvuntur ſponſalia per profeſſionem ſolemnem in Religione approbata, quia ſaltem ex diſpoſitione Eccleſiæ, præcipue ſecundum ius novum conſuetudinarium, niſi dicere velimus etiam ex natura rei, in ſponſalibus includitur conditio, niſi vocer ad perfectiora, ideſt niſi ſtatum Religioſum elegero. Hinc ex iure Eccleſiaſtico conceditur ſponſis poſt contractum Matrimonium ſpatium duorum menſium ante Matrimonii conſummationem per carnalem copulam ad ſtabiliendum, an velint ſtatum religioſum amplecti; unde ſi hoc eligant, per profeſſionem illius qui hunc ſtatum elegit, ſolvitur Matrimonium licet ratum, non tamen conſummatum, & altera pars libera manet ad valide & licite cum altero nubendum. Dixi *ſaltem .... ſecundum ius novum conſuetudinarium*; Nam incertum eſt utrum ius canonicum, nempe Alexander III. cap. 7. *ex publico de converſ. coniugat.* & Ioannes XXII. Extrav. *antiquæ* ſponſalibus generatim nulla alia interveniente cauſſa dubietatis de valore ſponſalium, vel Matrimonii rati, hanc conditionem apponat. Etenim ibi Alexander III. Papa eam conditionem mulieri præciſe affert in cauſſa dubia de valore Matrimonii, itaut liberetur in dubio a conſummatione Matrimonii, ſi ad Religionem tranſire voluerit. In poſteriori vero caſu Ioannes XXII. eum tranſitum ad Religionem præciſe permittit in caſu, quo quis initiatus ſit ſacris Ordinibus poſt contractum Matrimonium de futuro, ſeu ſponſalia potius, cum Pontifex actricem *ſponſam* vocet, non *uxorem*. Dicit enim, ſic ordinatum ob exercitio ſacrorum Ordinum debere manere ſuſpenſum, niſi ſtatum religioſum elegerit. Cum autem una pars Religionem ingreditur, iuxta multorum ſententiam altera pars non tenetur expectare eius profeſſionem, ſed volunt poſſe ante illius profeſſionem reſilire, quia ingrediens Religionem hoc ipſo cenſetur renunciare ſponſalibus, vel ſaltem præbere alteri iuſtam cauſſam reſiliendi ob incommodum, quod pati debet expectando per annum ut ei nubat. Ita inter alios ſentit Habertus. Si tamen egrediatur, & altera pars adhuc innupta ſit, tenetur cum ipſa Matrimonium contrahere, ſi ea ita exigat; nam quamvis iura ingreſſum Religionis permittant, nuſquam tamen ingredientes abſolute liberant a ſponſalium obligatione. Et licet ingrediens Religionem cedat iuri ſuo, non cedit tamen pars manens in ſæculo. Adde, quod non ſolum ingreſſus in Religionem, ſed etiam votum ipſum Religionis ſolvit ipſa ſponſalia, quia votum Religionis, tametſi factum poſt ſponſalia etiam iurata, obligat ad Religionis ingreſſum, quia directe tendit ad altiorem perfectionis ſtatum, quem impedire non debent ſponſalia de futuro, cum ipſum Matrimonium nondum conſummatum non impediat obligationem huius voti, licet poſtquam ipſum fuerat contractum factum eſſe contigerit.

Difficultas, quæ hic remanet quoad diſſolutionem ſponſalium, eſt circa votum ſimplex perpetuæ caſtitatis in ſæculo ſervandæ poſt ſponſalia emiſſum. Non conveniunt theologi in huiuſce puncti reſolutione. Alii enim putantes ſponſalia fieri ſub hac tacita conditione, niſi me Deus ad ſanctioris vitæ rationem vocaverit, contendunt per tale votum ſponſalia diſſolvi. Alii e contra cum S. Antonino contrarium ſentiunt, quia nec ex natura rei, nec ex ullo iure, aiunt, hoc poteſt probari, nec fiunt ſub prædicta conditione ſponſalia reſpectu illius ſimplicis vo-

voti in ſæculo ſervandi, niſi ſtatus Religiolus eligatur: Nullo enim iure, nec traditione oſtenditur tacitam hanc conditionem ineſſe ſponſalibus, tum quia ex cap. 5. *Qui clerici*, fœminæ, quæ Matrimonium promiſit, pœnitentia imponitur de fide mentita, quamvis poſt ſponſalia caſtitatis votum emiſerit; tum quia Deus non acceptat promiſſionem rei prius promiſſæ, ac ideo alteri debitæ, tamquam factam in præiudicium ſeu damnum tertii, & contra illius ius. Sic obligatio dandi domum promiſſam Caio diviti non ſolvitur per votum dandi illam Hoſpitali. Igitur, inquiunt, qui poſt ſponſalia votum emiſit caſtitatis, nec poteſt ab altera parte relaxationem ſeu ceſſionem ſui iuris obtinere, tenetur Matrimonium inire, & debitum petenti reddere. Dixi *petenti reddere*, quia per tale votum ſe expoliavit iure licite petendi, quia valet, & ſervandum eſt votum in omnibus, quæ iniurioſa non ſunt. Unde ſponſalibus vel Matrimonio ſolutis, tenetur continentiam ſervare. Sic P. Antoine.

Cæterum ex communi ſententia votum ſimplex caſtitatis vel Religionis præcedens ſponſalia, irrita reddit ipſa ſponſalia ſi forte contrahantur ex cap. 6. *Qui cleric. vel vovent*. Quia tunc ſponſalia ſunt promiſſio rei illicitæ faciendæ, nempe ineundi Matrimonium, cuius executio in tali caſu eſt peccatum.

§. XLIX.

De neceſſitate certitudinis cauſſæ ſufficientis.

Circa certitudinem de exiſtentia ſufficientis ſeu iuſtæ cauſſæ, ut revera habeatur ius ad reſiliendum a ſponſalibus, ſi hæc intelligatur quoad forum externum, proculdubio ad hoc ut ſponſus vel ſponſa ius habeat reſiliendi a ſponſalibus, requiritur de exiſtentia legitimæ cauſſæ certitudo moralis, ſeu probatio plena ſaltem per duos teſtes omni exceptione maiores, vel certe per teſtem auctoritatis & fidei adeo magnæ, & eminentis, ut illius ſolum teſtimonium aliis concurrentibus adminiculis moralem pariat certitudinem; quia ius certum alterius partis tolli nequit per ius incertum, nec licitum eſt uti, non dicam probabiliſmo, cui non aſſentior, ſed ne quidem probabilioriſmo, ubi agitur de gravi præiudicio ſeu damno tertii. Hæc eadem autem certitudo moralis de exiſtentia iuſtæ cauſſæ requiritur quoque in foro interno, & currit eadem iuſtiſſima ratio, cum etiam in foro interno illicitum ſit uti probabilioriſmo ſeu probabiliori ſententia ad tollendum ius certum cum alterius præiudicio, per ius quod eſt incertum. Quod ſi pro cauſſa reſiliendi allegetur cauſſa præcedens ſponſalia, puta impedimentum dirimens Matrimonium ex copula habita cum conſanguinea in ſecundo gradu, vel votum perpetuæ caſtitatis antecedens ſponſalia, ad eius exiſtentiam ſufficit maior probabilitas; quia in tali caſu valor ſponſalium eſſet dubius, adeoque ius etiam compartis non eſſet certum, ſed dubium. Ius autem dubium æquali iure dubio, quando agitur de contrahenda obligatione perpetua, ab eo qui eſt in poſſeſſione ſuæ libertatis, vincitur. Inſuper quando habetur moralis certitudo exiſtentiæ cauſſæ, habetur præciſe maior probabilitas de ſufficientia cauſſæ ad reſiliendum, vel etiam æqualis probabilitas de cauſſæ ſufficientia; unde tunc licitum eſt in foro interno reſilire a ſponſalibus, quia in tali caſu affirmari nequit quod contrahens ſe obligarit, vel obligaſſet pro tali caſu ſeu circumſtantia, ſi de huiuſmodi caſu & circumſtantia ab initio explicite cogitatum fuiſſet. Itaque ius ipſum ſponſalitium compartis relate ad talem caſum ſeu circumſtantiam eſt dubium, ac conſequenter altera pars manet in poſſeſſione ſuæ libertatis a ſolvendo onere coniugali.

Nota, quod ad diſſolvenda ſponſalia in aliquibus cauſſis, uti ſequentibus, requiritur iudicis eccleſiaſtici auctoritas; 1. videlicet ſi moraliter non conſtet de ſufficientia vel veritate cauſſæ ſolvendi ſponſalia, alias diſſolvens ſe committeret probabili iniuſtitiæ periculo. Immo iniuſtitia eſt alterum in dubio privare iure per ſponſalia acquiſito. 2. Si ſponſalia publica ſunt, & cauſſa diſſolvendi occulta ex cap. 7. *de ſponſal.* cum id requirat debitus ordo & ſcandali evitatio. Hic tamen excipe, dummodo cauſſa occulta diſſolvendi ſponſalia talis non eſſet, ut ſi fiat publica, notabilem infamiam parti afferat, ex qua gravia incommoda proxima, ſi pars cum qua diſſolvenda forent ſponſalia, eſſet ſponſa, ei obvenirent, quia cum tali infamia difficillime inveniri poſſet qui eam in uxorem ducere vellet, forſan cum gravi periculo ſuæ incontinentiæ, maxime ſi eſſet inferioris conditionis.

§. L.

§. L.

De Bannorum proclamationibus, ſeu de publicis Sponſalium denunciationibus.

Initis ſponſalibus, quæ, ut vidimus, ſunt ſponſiones ſeu promiſſiones Matrimonii de futuro, & ſunt veluti Matrimonium initiatum, ſeu in fieri, antequam conſummentur Matrimonii contractu de facto per verba de præſenti, neceſſe eſt ut prius hæc ſponſalia publice evulgentur per eorum denunciationes, quæ vulgo dicuntur banna a voce *Ban*, quæ eſt vox Germanica, & ut habetur a Theologis Gallis inducta fuit in uſum in Galliæ regno ſæculo quinto a Francis e Franconia oriundis, quando occupato in eorum invaſione illius regionis dominio, ibi ſuas ſedes fixerunt. Unde ab iiſdem Galliarum provinciis, nomen acceſſit Franciæ, & gentes illæ etiam *Franchi* fuerunt poſtea perpetuo appellati. Vox autem *Ban* quæ ſolita erat adhiberi ad ſignificandum generatim edictum ſeu publicam proclamationem, accepta fuit in poſterum ad denotandas proclamationes futuri Matrimonii. Proclamatio autem hic non aliud eſt, quam denunciatio publica, ſeu declaratio Matrimonii futuri inter tales perſonas. Hæc publica denunciatio, quam præmittere ſolet Eccleſia celebrationi Matrimonii, ducit ſua primordia a vetuſta primorum Chriſtianorum conſuetudine, qui cum de ineundo Matrimonio deliberarent, conſulebant Epiſcopos & Sacerdotes, atque ſecundum eorum judicium vota ſua moderabantur, ne forte imprudenter hæretico vel Iudæo, aut cuipiam apoſtatæ in ſuis connubiis intricarentur. Hunc morem innuit S. Ignatius Martyr in ſua Epiſt. ad Policarpum. Immo nonnulli volunt deſignatum eſſe etiam a Tertulliano lib. 2. *ad uxorem* cap. 9. De his in non paucis Eccleſiis habentur pervetuſta documenta. Præcipuum tamen præbet Concilium Lateranenſe quartum celebratum ſub Innocentio III. anno 1215. quod in cap. 15. aperte ſignificat, uſum illum, quem publica generali lege confirmat, novum non eſſe, ſed jamdiu in quibuſdam locis obſervatum; & Lateranenſi Generali conſonat non ſolum alterum generale, quod eſt Tridentinum ſeſſ. 24. *de reform. Matrimonii* cap. 1. ſed conſonant etiam permulta Provincialia tum priora tum poſteriora Tridentino, in quibus omnibus hæ denunciationes ſeu proclamationes præcipiuntur, & eorum uſus eſt materia gravis ob periculum alioquin celebrandi coniugia invalida propter impedimentum occultum, quod forte per proclamationes revelari contigerit.

Præmittere Matrimonio proclamationes ſeu denunciationes præcedentium ſponſalium, quæ Matrimonium contracturi per verba de præſenti viciſſim antea iniere, eſt neceſſarium ad Matrimonium contrahendum de neceſſitate ſolum præcepti, non vero Sacramenti ſive contractus. Patet 1. pars ex Conciliis generalibus Tridentino & Lateranenſi quarto, cuius Decretum quod eſt in cap. 15. citatur ab ipſo Trid. ſeſſ. 24. *de reform. Matrimonii* cit. cap. ubi hoc etiam ita ſtatuit eiuſdem ſacri Concilii Lateran. veſtigiis inhærendo: *Præcipit enim S. Synodus, ut in poſterum, antequam Matrimonium contrahatur, ter a proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus feſtis in Eccleſia ante Miſſarum ſolemnia publice denuncietur inter quos Matrimonium ſit contrahendum.* 2. vero pars, ſcilicet banna non eſſe neceſſaria de neceſſitate Sacramenti ſeu contractus ex eo probatur, quod Concilium Trid. cit. cap. 1. ſeſſ. 24. Matrimonia ſine præviis denunciationibus contracta non declarat irrita, ſicuti declarat ea quæ celebrantur ſine Parochi & teſtium præſentia. Immo denunciationes ex gravi cauſſa omitti poſſunt.

Præceptum de denunciationibus obligat omnes ſub gravi, ut communiter ſentiunt ac affirmant Theologi, tum quia eſt in materia gravi, ſcilicet ad occurrendum abuſibus & damnis, quæ ex Matrimoniis clandeſtinis oriuntur & ad vitandum periculum irritum reddendi Matrimonium per occultum impedimentum, quod facile detegi poſſet per proclamationem, utrumque quorum eſt finis quare ab Eccleſia præceptæ ſunt denunciationes; tum quia cum ex gravitate pœnæ neceſſario colligatur gravitas culpæ, ſub mortali cenſendum eſt obligare præceptum de proclamationibus ſponſalium celebrationi Matrimonii præmittendis, dum in Synodo Diœceſana Lingonenſi, & in Provinciali Narbonenſi decernitur excommunicandos eſſe eos, qui nulla obtenta diſpenſatione, clam, omiſſis præviis denunciationibus, Matrimonium inire auſerint: & non ſolum peccant contrahentes, ſed etiam Parochus & teſtes in celebratione Matrimonii ſine præviis publicationibus. Aliqui tamen excuſant a mortali omiſſionem proclamationum, ſi hoc fiat ex iuſta cauſſa expediente bono communi vel particulari, nec facilis ſit recurſus ad Superiorem, qui

fa-

facultatem habet ſuper hoc diſpenſandi; ita ut in tali caſu, nec contrahentes, nec Parochum ac teſtes, aiunt peccare in celebratione Matrimonii, cum non præceſſere publicationes, quia leges eccleſiaſticæ non cenſentur cum eo rigore obligare. Advertunt tamen, in tali caſu promulgationes faciendas eſſe ante Matrimonii conſummationem, ne impedimentum fortaſſe ſubeat, & copula ſit fornicaria, aliaque incommoda ſequantur. Ab hoc præcepto proclamationum Matrimonio præmittendarum, quo fideles omnes obſtringuntur, exempti ſunt ſummi Principes, tum quia eorum genus eſt omnibus manifeſtum, tum quia nihil agere poſſunt de Matrimonio ineundo, quin ſingulis ſtatim ita innoteſcat, ut Parochi denunciationibus locus non ſit. Sic Habertus.

Proclamationes ter fieri debent a proprio Parocho contrahentium, vel eius Vicario, ideſt in cuius Parochia habitant, tribus continuis diebus Dominicis, vel feſtivis de præcepto, & non alio die, & in Eccleſia utriuſque, ſi diverſæ ſint Parochiæ, inter Miſſæ Parochialis ſolemnia. Si autem tres dies feſti immediate ſubſequantur, nullo alio die interiecto, ut contingit præcipue in ſolemnitatibus Paſchatis, Pentecoſtes, Natalis Domini, fieri non debent intra illud triduum omnes denunciationes, ſed oportet inter primam & ſecundam, vel inter ſecundam & tertiam diem unum intercedere, ne brevitate temporis eludantur qui tenentur aliquod impedimentum ſibi cognitum revelare. Si quis duo in diſtinctis Parochiis habet domicilia, in quibus ex æquo commoretur, omnes & ſingulæ proclamationes faciendæ ſunt in utriuſque habitationis Parochia. Quale autem requiratur intervallum inter publicationes & celebrationem Matrimonii, quiſque conſulat Rituale, & ſtatuta ſuæ Eccleſiæ; aliæ quippe requirunt maius, aliæ minus, ſed in eo conveniunt Ritualia omnia, Matrimonium non eſſe celebrandum abſque Epiſcopi diſpenſatione ipſo die, quo publicatum eſt ultimum bannum. Et quidem merito, ne circumveniantur qui iuſtis de cauſſis contradicere habent propoſito Matrimonio.

Difficultas hic tamen occurrit, an denunciationes illorum, qui brevi tempore aliquo in loco commorantur, debeant fieri in Parochia, in cuius Parochi præſentia Matrimonium contrahunt, vel in illa in qua diutius vixerunt. Ad hoc reſpondetur, faciendas eſſe in illa vel in illis, in quibus diutius commorati ſunt ſponſi, cum fiant ut impedimenta detegantur, & ſic in illa fieri debent, ubi contrahentes ſunt magis noti, ac proinde ubi diutius vixere, & principalem larem habuere, non in loco, in quo brevi tempore commorantes vix cognoſcuntur. Ita Sanchez, Bonac. cum aliis. Verum contendunt alii, & aſſerunt, huiuſmodi proclamationes faciendas eſſe in Parochia, in qua coniuges de præſenti inhabitant, & coram cuius Parocho poteſt Matrimonium legitime contrahi; quia Concilium a proprio Parocho fieri dicit, & proprius Parochus eſt ille, in cuius præſentia poteſt legitime contrahi Matrimonium. Dicendum tamen, ſervandam eſſe conſuetudinem locorum, & Prælatorum inſtructionem.

Proclamationes huiuſmodi non ſine gravi ratione tres præcepit Eccleſia: unde neceſſe eſt, quod talis numerus ſervetur, ut una vel altera omitti nequeat ſine gravi culpa, eo quia, ut conſtat ex fine ex quo ordinantur, omiſſio unius cenſeri nequit materia levis, & fieri poteſt aliquem expectare ultimam denunciationem, quia ſcit tres præmittendas eſſe, ut impedimentum apponat.

Adde, quod ſi infra duos menſes poſt factas denunciationes Matrimonium non celebretur, denunciationes iterari debeant, non ſecus ac ſi factæ non fuiſſent. Ita iubet Rituale Romanum.

Proclamationum omiſſio locum habere poteſt per Superioris diſpenſationem, quæ dupliciter contingere poteſt, vel de non præmittendo eas ad Matrimonii contractum, ſed poſt illum ante conſummationem; vel omnino relinquendo eas ſive omnes, ſive aliquas. Utraque diſpenſatio, ſive una, ſive alia ſit, a Trid. Concilio ſeſſ. 24. *de Reform. Matrim.* cap. 1. committitur Ordinario, ubi in omnium ſententia nomine Ordinarii accipitur Epiſcopus proprius contrahentium, ac quicumque alius iuriſdictionem quaſi epiſcopalem habens, quales ſunt Abbates, Priores, qui tamen non habent hanc iuriſdictionem epiſcopalem; ut notat Fagnanus, cumulative cum Epiſcopo, ſeu quaſi epiſcopalem excluſive ad Epiſcopum, ſed qui nulli Diœceſi ſunt ſubiecti, ideſt qui præſunt plebi, in quam Epiſcopus iuriſdictionem nullam habet. Hanc iuriſdictionem habet Capitulum Eccleſiæ Cathedralis, ſede vacante, quod tunc habet iuriſdictionem quaſi epiſcopalem excluſive ad quemlibet Epiſcopum. Poteſtatem hanc habet pariter Vi-

Digitized by Google

Vicarius Generalis, ita ut iure ipſo per Concilium Trid. conceſſo poſſit diſpenſare ſuper proclamationes ſponſalium, cum hac tamen limitatione, niſi Epiſcopus ſpecialiter hanc ſibi facultatem reſervaverit. Quod ſi unus ex Sponſis ſit ex una Diœceſi, alter ex altera, cum Concilium diſpenſationem commiſerit Ordinario, non Ordinariis, ſive ab Ordinario viri, ſive mulieris obtineatur diſpenſatio a proclamationibus, inſervit pro utroque, nempe pro parte quoque, quæ eſt alterius Diœceſis. Diſpenſari igitur poſſunt denunciationes, quia, ut ait S. Th. 2. 2. q. 97. art 4. *leges latæ ſunt ut proſint, non alias ut noceant. Dari enim poteſt, quod lex humana, quæ lata eſt in bonum commune, noxia ſit in quibuſdam circumſtantiis, quas legislator aut forte non prævidit, aut ſi præviderit exprimere non debuit*. Ad hoc tamen ut Epiſcopus talem diſpenſationem licite impertiatur, & contrahentes licite diſpenſationem petant, requiritur aliqua iuſta ſeu legitima cauſſa, quæ urgeat; & ſine hac diſpenſatio & mera diſſipatio, & peccant qui diſpenſationem petunt, & Epiſcopus qui eam concedit. Concilium enim Trid. cit. cap. 1. diſpenſationem hanc commiſit iudicio & prudentiæ Epiſcopi, quæ prudentia certe non relucet, nec reperitur in eo, qui agit quando nulla eſt agendi cauſſa & ratio. Hinc putant alii, (& hunc morem etiam ſervant Epiſcopi) non concedendam diſpenſationem, niſi poſt acceptum teſtimonium a Parocho, factam eſſe ſaltem unam proclamationem, nec ullam interfuiſſe contradictionem. Adſunt tamen aliquando urgentiſſimæ cauſſæ, propter quas neceſſe eſt diſpenſare ſuper omnes denunciationes. Et 1. ſi probabilis ſit ſuſpicio (aiunt PP. Trid. cit. cap.) Matrimonium malitioſe impeditum iri, & addunt aliqui, vel eius uſum maleficiis retentum iri. 2. Si proclamationes fieri nequeant ſine gravi infamia & ſcandalo, puta cum Matrimonium invalide contractum ob impedimentum occultum, reſtituendum eſt, aut qui vulgo habentur coniuges iterum Matrimonio coniungendi ſunt. 3. Si infirmus morti proximus, & ſaluti animæ ſuæ conſulens paratus ſit contrahere cum ea, cui fidem dedit, & ex qua prolem ſuſcepit, quo in caſu ſi tempus non ſit recurrendi ad Epiſcopum, Parochus licite poteſt illos coniungere, adhibitis teſtibus, ut colligitur ex laudato cap. Trid.

Quibus poſitis indignum & ſcandaloſum reputat Van-Eſpen cap. 3. n. 26. *de ſponſal.* quod non obſtantibus tot Eccleſiæ, & aliubi etiam Principum Sanctionibus tanta ſit facilitas in remittendis publicationibus, ut quaſi ſolis pauperibus, ac infimæ plebi huiuſmodi leges præſcriptæ ſint, immo, ait, pudet dicere, ſola nummorum carentia ad obſervantiam legis conſtringere videatur.

Inquirit hic Habertus, num periculum ne ſponſi & ſponſæ animus dilato Matrimonio ex innata levitate immutetur, aut proximitas Adventus & Quadrageſimæ ſint legitimæ cauſſæ diſpenſationis a proclamationibus: & reſpondet, quod ſi ſit periculum morale, quod vir prudens timere debet e. g. ſi iuvenis ægre conſenſit eam ducere quam vitiavit, eſt ſufficiens cauſſa diſpenſandi; non vero ſecus, ideſt ſi periculum ſit tantum remotum, & non ſit aliqua ſpecialis ratio timendi communem humanæ voluntatis mobilitatem; alioquin tollenda eſſet lex bannorum, utpote ſemper coniuncta cum aliquo periculo propter communem hominum levitatem. Circa cauſſam proximitatis Adventus & Quadrageſimæ hanc reiicit Concilium Mediolan. quintum ſub S. Carolo tit. 17. uti inſufficientem cauſſam diſpenſandi a proclamationibus. Sacra tamen Congregatio ſufficientem iuſtam ac legitimam declaravit pro huiuſcemodi diſpenſationibus, ut refert Zerola in praxi verb. *Matrimonium*.

Si vero quæratur, num ſolemnitas ſponſalium præcedere debeat proclamationes de futuro Matrimonio contrahendo: Reſp. Habertus, rectum ordinem poſtulare, ut hæc ſponſalia præmittantur, quidquid in contrarium aliqui opponant. Et hanc afferunt rationem, quod quamdiu ſponſalia non innotuerint Eccleſiæ, nec ea approbata habuerit, conſentaneum non eſt ut eius Miniſter proclamet ea fuiſſe inita. Advertit tamen, ut quiſque conſulat Rituale, ſive ſtatuta ſuæ Eccleſiæ.

§ LI.

De debito quod habet qui novit impedimentum inter eos, quorum futurum denunciatur Matrimonium, illud Eccleſiæ revelandi.

Qui novit aliquod impedimentum dirimens ineſſe ſponſis, quorum proxime futurus denunciatur Matrimonii contractus, tenetur ſub gravi illud revelare, quia iuxta D. Th. 2. 2. q. 7. art. 1. ad 2. quiſque tenetur ſub gravi culpa manifeſtare Superiori qui hoc præcepit, peccatum, ex quo notabile damnum tertio provenit, ſicuti fit niſi impedimentum aperiatur, cum ex tali ſilen-

Digitized by Google

ſilentio contingat contrahi Matrimonium quod irritum eſt in ſe, ac ideo nullum, & ideo plura oriri incommoda. Igitur ille, cui innoteſcat aliquod impedimentum inter ſponſos, de quibus promulgatur proxime Matrimonium inituros, illos ad quos ſpectat certiores reddere tenetur, ſub mortali; immo, addunt aliqua Ritualia, etiam ſub pœna excommunicationis. Nec intereſt, impedimentum eſſe ita occultum, ut probari nequeat a revelante; nam ex cap. *Cum intra* lib. 4. tit. *de ſponſal.* teſtis unus omni exceptione maior Matrimonium impedit.

Quod ſi ipſis contrahentibus notum ſit impedimentum dirimens, quod in alterutro eorum ineſt, quantumvis occultum ſit & ortum ex peccato, veritatem dicere quiſque tenetur, tametſi infamia ſequatur aut a Matrimonio contrahendo deſiſtere debeat. Nam licet nullus debeat rogatus etiam ſub iuramento crimen ſuum manifeſtare quando proceditur ad pœnam, niſi fuerit contra ipſum ſemiplena probatio, cum nemo debeat eſſe primus teſtis contra ſeipſum, quando tamen iudex procedit ad cognitionem impedimenti Matrimonii, electionis vel Ordinis, quiſque tenetur iudici impedimentum patefacere; quia alias ſequerentur damna contra Religionem, vel caſtitatem, vel iuſtitiam, ſi quis legitime ordinaretur, contraheret, vel eligeretur. Etenim Matrimonium, vel electio nulla eſſent, & Ordinatio irrita, eo modo quo iura irritam dicunt; quæ damna profecto quiſque, quantum in ſe eſt, vitare tenetur; & eo minus hi ſunt excuſabiles, dum facile quodcumque incommodum removere poſſunt ſine ſui criminis revelatione, ea declinando, ad quæ ineunda ſciunt ſe eſſe impeditos, ſcilicet ſe retrahendo a contractu Matrimonii, a ſuſcipiendo ſacros Ordines, ab acceptanda electione. Sic Tournel.

Remanet autem hic videndum, quomodo ſe gerere debeat Parochus, quando vel per alium, vel per ſeipſum, ſive publica, ſive occulta per ſacramentalem confeſſionem via novit aliquod impedimentum, aut cum ſit oppoſitio futuro Matrimonio. Ad hæc reſpondetur, quod ſi Parochus ſolus cognovit impedimentum aliquod media ſacramentali confeſſione, perinde eſt ac ſi non cognoviſſet. Si autem noverit Parochus impedimentum extra confeſſionem; quod probare non valet, nequit pariter denegare petentibus Matrimonium, quia cum ſit iudex, nequit eſſe teſtis. Si autem cognoverit impedimentum eorum teſtimonio, qui impedimentum depoſuere, tunc procedere nequit ulterius, neque in promulgationibus, neque quoad ſuum numerum complendo, ſi nondum ſint completæ, neque in celebrando coniugia, donec ſublata ſit oppoſitio per Papæ diſpenſationem ſuper impedimento.

§. LII.

De ſolemnitate Velationum ſeu Benedictionum nuptiarum.

Benedictiones ſolemnes, vulgo *velationes* ſponſorum qui Matrimonium contrahunt per verba de præſenti, dandæ ſunt & adhibendæ in ſolis primis nuptiis cap. *vir* 3. *de ſecundis nuptiis*: quia, ut rationem reddit S. Th. qu. 63. art. 2. ad 2. in his habetur plena ſignificatio, quæ non habetur in ſecundis nuptiis, unionis Chriſti cum Eccleſia. Conſuetudo tamen obtinuit, ut ſi aliquis ex contrahentibus non eſſet viduus, vel ſi uterque viduus, nec tamen in primis benedictionem accepiſſet, in ſecundis nuptiis benedicatur. Ita plures cum Sanchez, quos citant hic Salmantic. Huiuſmodi autem velationes ex iure novo Concilii Trid. ſeſſ. 24. cap. 10. *de Reform. Matrim.* vetitæ ſunt a prima die Adventus uſque ad diem Epiphaniæ incluſive, & a feria quarta Cinerum uſque ad Octavam Paſchatis pariter incluſive. Aliis autem anni temporibus, in quibus iure antiquo prohibitæ erant, modo fieri poſſunt. Omittere has benedictiones, ſi hoc fiat ſine ſcandalo, & contemptu, non eſt mortale peccatum, quia Concilium ſolum monendo, & per modum conſilii ad eas hortatur; tum etiam quia ſunt quodammodo ſacramentale, quod non apparet magni momenti; tum denique quia Nicolaus Papa cum in cap. *noſtrates* inter alia quæ in Matrimonio debent reperiri, velationes numerat, dicit, eas prætermittere peccatum non eſſe.

§. LIII.

De neceſſitate conſenſus parentum in Matrimoniis filiorum.

Matrimonia filiorumfamilias ab ipſis inita ſine conſenſu parentum, ideſt inſciis parentibus, & rationabiliter invitis, illicita eſſe nemo ambigit in re tam manifeſta, quam etiam Concilium Trid. ſeſſ. 24. ita eſſe declaravit: *Cum filii qui parentibus ſubduntur ſic de ſeipſis diſponendo defraudent parentes de obedientia & reverentia*, quam

quam ipſis ſecundum omnia iura, quæ ſuperioritatem, ac ſpeciale quoddam ius parentibus tribuunt in filios, reddere tenerentur. Quocirca ſola difficultas, quæ circa hoc poſſit occurrere, eſt, num filii contra rationabilem voluntatem parentum valide Matrimonium contrahere poſſint & contrahant. Novatores Lutherani at Calviniſtæ ſtatuunt ac contendunt, Matrimonia Filiorumfamilias non ſolum illicita eſſe, ſed etiam irrita ac invalida iure tum naturali tum divino, ſi ea contrahant inſciis parentibus vel invitis. Lutherus tamen in aliqua parte diſcrepat a Calvino in ſtatuenda validitate Matrimonii contracti a filiisfamilias contra parentum voluntatem; nam de huiuſmodi Matrimoniis loquitur cum diſtinctione quoad eorum irritationem a parentibus, nempe vel quando hæc ſciunt parentes, nata eſt proles ex coniugio ſic contracto, vel non; ſi prius, firmum ſubſiſtit Matrimonium; ſi poſterius, erit in poteſtate parentum illud irritare vel confirmare. Iſtorum errorem proſcripſere Patres Concilii Trid. ſeſs. 24. *de reform.* ſub pœna anathemathis contra eos qui falſo affirmant, Matrimonia a filiisfamilias ſine conſenſu parentum contracta irrita eſſe, & parentes ea rata vel irrita facere poſſe. Quare Doctores Catholici omnes ſecundum doctrinam Trid. Concilii ſentiunt ac docent, Matrimonia filiorumfamilias defectu conſenſus parentum illicita quidem eſſe, ſi abſque rationabili cauſſa contrahantur, non rogato prius & obtento ſuorum parentum beneplacito, non tamen ullo iure ſive naturali ſive poſitivo divino, aut humano eccleſiaſtico ſeu civili irrita.

Quod ſi opponatur, per leges Principum ſæcularium, præcipue in Gallia, irrita reddi Matrimonia a filiisfamilias inſciis vel invitis parentibus contracta, hoc intelligitur non quoad ſubſtantiam Matrimonii, ideſt quoad rationem Sacramenti & vinculi, ſed quoad effectus civiles, ut habetur in edicto Bleſenſi tit. 40. quatenus filii orti ex huiuſmodi Matrimoniis in foro civili habentur pro illegitimis, nec adire poſſunt patris hæreditatem, ac privantur bonis omnibus emolumentis, quæ ex Matrimonio inito cum conſenſu parentum percepiſſent. Immo emolumentis huiuſcemodi Matrimonii privantur etiam contrahentes, nempe iure conſequendæ dotis uxoris, adeundi hæreditatem, quæ ex Matrimonio civiliter valido ad ipſos ſpectaret, iure nationis inter coniuges legitimandi prolem &c. Non dicunt tamen edicta ac leges Galliæ, talia coniugia eſſe omnino invalida, nulla, irrita, adeoque diſſolvenda, facta facultate tranſeundi ad alias nuptias.

Cæterum peccant graviter parentes, ſi ſine iuſta cauſſa liberos ab honeſtis nuptiis impediunt, vel nimis differunt, quia ſic impediendo & differendo eos conſtituunt in gravi periculo variorum exceſſuum contra caſtitatem. Iuſta vero cauſſa impediendi vel differendi Matrimonium filiorumfamilias, eſt 1. ſi exinde a parentibus prudenter timeatur grave præiudicium vel damnum. 2. Si exinde liberis periculum gravis damni vel præiudicii immineat. 3. Si liberi non ſint graviter inviti.

§. LIV.

De ſolemnitate præſentiæ Parochi & Teſtium ad Matrimonii contractum.

Præſentia Parochi & teſtium ordinata fuit a Concilio Trid. cum ante ipſum numquam ſtatuta fuerit ab Eccleſia hæc conditio celebrationi Matrimonii; adeoque temporibus quæ præceſſerunt Tridentinum non improbantur Matrimonia clandeſtina. Verum cum multa incommoda ab huiuſce generis Matrimoniis orirentur, (cum enim ſine teſtibus conrraherentur, non defuerunt qui negando ſe Matrimonio conſenſum præbuiſſe, ſtuderent ac conarentur a Matrimonio teſilire, non ſine gravi aliorum ſcandalo & prolis detrimento) hinc Patres Trid. ut tanto & tam gravi malo providerent, finemque ponerent, ſtatuerunt ſeſſ. 24. cap. 1. *de reform. Matrimonii*, ut in poſterum Matrimonia non celebrarentur a fidelibus niſi præſente proprio Parocho, aut alio Sacerdote de licentia ipſius Parochi vel Ordinarii, & duobus teſtibus, ſub pœna nullitatis, irritationis ſcilicet & invaliditatis Matrimonii, unde ubi Concilium Trid. fuit receptum, nullius ſunt valoris ac validitatis Matrimonia, quæ ſine tali ritu ac ſolemnitate celebrantur. Proprius autem Parochus, qui Matrimonio intereſſe debet, ille intelligitur & eſt, in cuius Parochia contrahentes habitant ſeu habent domicilium. Si vero habitent ſponſi in diverſa Parochia, ideſt unus in una, alter in altera, ille eſt proprius Parochus, in cuius Parochia Matrimonium celebratur, ſive ſit viri, ſive mulieris; ſed videtur vigere conſuetudo celebrandi in Parochia mulieris. Parocho autem vetitum eſt coniungere eos qui ſunt ex aliena Parochia, niſi per ſex menſes in ſua

Digitized by Google

Parochia bona fide ſint commorati. Qui ex aliena Diœceſi in Parochiam tranſmigraverint, niſi in ea bona fide per annum incolati ſint, non cenſentur vere bona fide commorari, ſi extra Parochiam vel Diœceſim domicilium conſervaverint. Unde in eo caſu Parochus contrahentes admittere nequit ad Matrimonium, niſi tres denunciationes de futuro Matrimonio factæ fuerint non ſolum in Parochia Diœceſis, in qua ab anno contrahentes de præſenti habitant, ſed etiam in Parochia alterius Diœceſis, in qua ultimo commorabantur. Interdicitur enim ne coniungat Parochianum vel Parochianam ſuam cum ſponſo vel ſponſa alterius Parochiæ, niſi teſtimonio proprii ipſorum Parochi, quo teſtetur neceſſarias denunciationes factas fuiſſe abſque oppoſitione alicuius impedimenti. Si ſunt in eadem Diœceſi, ſufficit teſtimonium a ſuo proprio Parocho ſubſcriptum. Si vero ſint alterius Diœceſis, teſtimonium Parochi ſubſcriptione ac ſigillo Ordinarii confirmari debet.

Parochus proprius, quem vult Tridentinum, ut præſens ſit celebrationi Matrimonii, ut iam antea vidimus, ille intelligitur, in cuius Parochia, ideſt intra fines ipſius Parochiæ, alter ſaltem contrahentium, ſive ſponſus, ſive ſponſa moratur, ſeu habet domicilium, vel quaſi domicilium; non autem Parochus originis, niſi ſit etiam habitationis, ut teſte Rebello citato hic a Bonac. declaravit ſacra Cardinalium Congregatio. Nomine vero domicilii intelligitur locus ille, ubi quis veram, realemque habitationem habet, ſeu ordinarie moratur, ut Lugo, Gobat cum aliis ex cap. *Cum quis de ſepult.* Nomine vero quaſi domicilii locus intelligitur, ad quem quis a ſua propria habitatione, ſeu domicilio ſe transfert, cum animo ibi manendi, non perpetuo, ſed pro multo tempore notabili, ſeu maiori parte anni, vel plus etiam, cum animo tamen aliquando ad ſuam patriam, ſeu proprium domicilium redeundi; cuiuſmodi ſunt Scholares Academias frequentantes, ut ibi literis operam dent, & poſtea ad propriam patriam redeuntes; Mercenarii in domo heri commorantes, ſolicitatores in Curia, milites in loco exiſtentes, ubi bellum duraturum iudicant, qui cauſſa belli, & peſtis alio tranſeunt animo illis ceſſantibus ad proprios lares redeundi.

Quoad Parochum quaſi domicilii, de quo controvertitur inter Theologos, num haberi poſſit pro proprio Parocho, ad cuius præſentiam ſtatuit Tridentinum celebrandum eſſe Matrimonium, verior, ac probabilior ſententia eſt, poſſe habentem in aliquo loco quaſi domicilium, iuxta modum paulo ante expoſitum, coram Parocho illius loci, tanquam coram proprio Parocho, contrahere Matrimonium, ut tenent Sanch. Bonac. cum quamplurimis aliis, & aſſerit Boſco ita etiam declaraſſe ſacram Congregationem Concilii. Et ratio eſt manifeſta; quia per ſolam habitationem alicubi, non per modum viatoris, ſed conducta habitatione, vel officina contrahitur quaſi domicilium, ita ut ibi poſſit conveniri de alibi geſtis, forumque externum ſortiri d. 2. c. *ubi de crim. agi oportet* l. 2. in princip. cod. *ubi Senator.*

Habitatio autem conſtituens quaſi domicilium ſufficit ad conſtituendum Parochianum cap. *in noſtra*, cap. *fin.* & ideo ibi debet ſepeliri, niſi alius locus ab eo delignetur, & alia Sacramenta recipere; igitur coniungi poteſt etiam per illius loci Parochum in Matrimonium. Sed

Nota: Si quis tantum recreationis, aut litis, alteriuſve negotii proſequendi cauſſa, vel per modum viatoris in aliquo loco, tametſi notabili etiam tempore ſubſiſtat, non propterea ibi domicilium elegiſſe cenſetur; eo quod iuxta moralem modum loquendi ibidem habitare non iudicatur, ac proinde huius commoratio in tali loco non haberetur quaſi domicilium. Ex vulgari enim modo multum dependet ut definiatur ubinam quis domicilium dicendus ſit habere, ut coram Parocho loci Matrimonium valide contrahere queat. Et quidem in particularibus caſibus, & circumſtantiis concurrentibus facilius & ſecurius id determinari poteſt, quam per generalem aliquam regulam definiri, aut deſcribi. Van-Eſpen p. 2. tit. 12. cap. v. n. VI.

Hinc conſtat, quod ſubinde quis poſſit in duabus Parochiis eodem tempore habere domicilium, ſi nimirum iuxta moralem loquendi modum in utraque familiam inſtituat, ut utrobique iuxta moralem & vulgarem loquendi modum habitare cenſeatur, licet in una forſan frequentius perſonaliter reſideat, quam in altera. Van-Eſpen loc. cit.

Cum vero proprius Parochus dicatur a domicilio habitationis, conſequens eſt, quod qui in duobus locis habitat, ideſt duo habet domicilia, unum in Civitate, vel Pago, alterum ruri, in quibus æqualiter, vel fere æqualiter, non mathematice, ſed moraliter habitet, ideſt in domicilio civitatis,

vel

vel pagi hyeme, ruri in æſtate, coram utroque Parocho, urbano ſcilicet, vel rurali contrahere poſſit, quia utriuſque loci eſt Parochianus, ideoque poteſt a Parocho utriuſque loci in Matrimonium coniungi, & alia Sacramenta recipere, ut in cap. 2. *de ſepultur.* in 6. ubi ſic habetur: *Qui per annum ſex menſibus habitat in aliqua Parochia, & alio ſemeſtri in alia, poteſt ſub utroque Parocho Matrimonium inire; quia ſicut acquiri poteſt duplex domicilium, ita & duplex habitationis Parochia*. Unde & tempore æſtivo contrahere poteſt coram Parocho urbano, & tempore hyemali coram Parocho rurali, cum non ſit maior ratio, quare ab uno, & non ab alio debeat coniungi. Conſultius tamen, & tutius eſt, concludit P. Henno, aſſumere Parochum loci, in quo actualiter habitat, tom. 2. pag. 607. vel, notat Tournel. ubi *de diſpenſat. cont. imped. Matrim.* ut eius Parochi, coram quo non contrahit, aſſenſum obtineat; ſic enim obviam itur quibuslibet incommodis, ut conſtat ex collect. Andegav. t. 1. pag. 430 Et hoc intellige non ſolum ſi contrahat in ſua Parochia, quod ſine illius conſenſu licite ab alio Parocho aſſiſtente fieri nequit ſolemniter ſecundum Salmanticenſes, ſed etiam ſi actualiter degens in ſua Parochia, ad aliam, ut coram illius Parocho contrahat, ſe transferat.

Porro nihil refert ad valorem Matrimonii, quod Parochus ſecundum aliquos non ſit Sacerdos, vel ſit excommunicatus, ſuſpenſus, irregularis, vel habeat titulum pure putativum, quia, aiunt, reſpectu primi, ſententiam eſſe Congregationis Cardinalium (qui de ea re interrogati reſpondiſſe dicuntur) valere maxime intra ſpatium anni, quem ius concedit Parocho, ut ad Sacerdotium promoveatur: ita Fagnanus in cap. *Quoniam* lib. 1. *conſtit.* Verum ſtante controverſia Doctorum, num Sacerdos ſit Miniſter Matrimonii, in praxi conſultius eſt ut committat ſuo Vicario aut altero Sacerdoti hanc functionem. Reſpectu vero alterius ſecundi generis, ideſt excommunicati &c. aliqui circumferentes ſacræ Congregationis Cardinalium reſponſum datum anno 1593. aiunt, vi talis reſponſi quæſito favorabilis valere Matrimonium, cum Concilium expreſſe talem conditionem non excipiat; nec ullo iuris decreto irritantur Matrimonia celebrata a Parocho excommunicato &c. quidquid in contrarium alii dicant. Reſpectu vero tertii videndum, an habeat titulum coloratum, hoc eſt ſi ex communi & publico errore habeatur tamquam verus Parochus, adeoque valere Matrimonium ante ipſum contractum; nam Eccleſia his in caſibus ſufficientem dat iuriſdictionem eiuſmodi Sacerdoti titulum coloratum habenti, ut munia Parochi obire valeat.

Circa Parochos vagorum, eorum ſcilicet qui nullam habent fixam ſedem, Concilium Trid. ſeſſ. 24. *de reform. Matrimonii* cap. 7. admonet Parochos locorum, per quæ tranſeunt, ne ita facile eorum Matrimonia recipiant, nec illis interſint, niſi prius diligenter inquiſitionem fecerint, & re ad Ordinarium delata ab eo licentiam faciendi illa obtinuerint. Sacra Congregatio Cardinalium cenſuit, Matrimonium contrahi poſſe inter duos alienigenas, & a parvo tempore in aliquo loco habitantes, ſi tamen ſint cogniti, ita ut non ſint comprehenſi inter vagabundos. Proprius autem Parochus intelligitur in cuius Parochia habitant eo tempore quo Matrimonium contrahunt. Quoad incolas locorum ubi Tridentinum obligat, qui tranſeunt ad loca ubi non obligat, & e contra, hoc pendet a quæſtione, num peregrini teneantur legibus locorum per quæ tranſeunt, an vero ſui domicilii dum abſunt; & reſpondent theologi non pauci, inter quos Sanchez, ſecluſo ſcandalo non teneri ad leges locorum per quæ tranſeunt. Excipit tamen ſolemnitatem contractus, quem ait omnino pendere, ut ratum ſit, a legibus loci ubi fit. Unde concludit, peregrinos tranſeuntes per loca ubi receptum eſt Trid. non poſſe valide contrahere ſine præſentia Parochi & teſtium. Ex oppoſito vero non teneri tranſeuntes ad loca ubi receptum non eſt Concilium Trid. licet in ſuo loco valeat Concilii lex de Parocho & teſtibus; ac proinde poſſe ibi contrahere clandeſtine, dummodo tamen data opera ad eludendam Concilii legem ad illa loca non acceſſerint, quia tunc dici non poſſet uti iure ſuo, ut enim alias diximus, in fraudem legis nullum ius acquiritur.

Quæri hic poteſt, an qui coram Parocho & teſtibus Matrimonium vel ob defectum conſenſus, vel ob aliud impedimentum dirimens invalide contraxit, obtenta diſpenſatione impedimenti, debeat rurſus contrahere coram Parocho & teſtibus. Diſcrepant in reſolvendo hoc caſu theologi. Exiſtimant alii quod neceſſe ſit ut coram Parocho & teſtibus contrahatur, ſive impedimentum dirimens publicum ſit, ſive occultum. E contra vero negant alii, inter quos Navarrus,

rus, qui adductis multis caſibus probat, quod ſi impedimentum ſit occultum, nec poſſit ſine ſcandalo renovari conſenſus coram Parocho, ſufficiat clam renovari, quia præſentia Parochi eſt conditio appoſita a Trid. contra Matrimonia clandeſtina, & cum iam aliunde Parochus præſens fuerit, ceſſare videtur ratio legis. Cæterum, ait ſententiam hanc eſſe intelligendam 1. dummodo Parochus & teſtes impedimentum illud ignorarent. Quod ſi illud noſcerent, quantumcumque alias eſſet occultum, neceſſario contrahendum foret coram Parocho & teſtibus, quia, inquit, cum ipſis conſtet in foro Eccleſiæ Matrimonium eſſe nullum, non ſunt teſtes valoris, ſed nullitatis, 2. Niſi periculum ſit ut detegatur impedimentum, & probetur in foro externo: tali enim periculo exiſtente celebrandum eſt iterum coram Parocho & teſtibus. Conſone huic poſtremæ reſolutioni Navarri refertur reſpondiſſe ſacram Cardinalium Congregationem, nempe Matrimonium ſemel contractum coram Parocho & teſtibus, ſi forte ob defectum conſenſus, vel ob occultum impedimentum dirimens ſit nullum, non eſſe neceſſe iterum contrahi coram Parocho & teſtibus, ſed ſatis eſſe quod rurſus ſecreto vere conſentiant, impetrata prius diſpenſatione impedimenti in conſcientia tantum. Quod ſi utroque in foro diſpenſationem obtinuerint, debent rurſus publice contrahere coram Parocho & teſtibus iuxta formam Concilii. Indigent autem in utroque foro diſpenſatione, ſi impedimentum, quod ſecretum erat, innoteſcat. Præter Parochi præſentiam ex ipſius Concilii Trid. decreto requiritur etiam præſentia aliorum teſtium, qui ex vi ipſius decreti Trid. cum Parocho intereſſe debent Matrimonii celebrationi, quorum Concilium non aſſignavit nec ſexum, nec ætatem, nec dotes. Verum ſaltem ex conſuetudine inductum eſt ut ſint viri & non fœminæ, cum in praxi viri tantum vocentur, qui ut teſtes requiſiti a Trid. celebrationi Matrimonii interſint. De aliis vero, quæ occurrere poſſent hic examinanda, iam dicetur dum agetur de impedimento clandeſtinitatis.

§. LV.

De impedimentis Matrimonii.

Nomine impedimenti hic intelligitur aliquid præexiſtens Matrimonii contractui, ex iure vel naturæ vel eccleſiaſtico eidem contractui repugnans, unde redditur Matrimonium, ſi cum tali oppoſitione contrahatur, vel invalidum, vel illicitum, vel utrumque ſimul. Omnibus quidem Eccleſiæ Sacramentis commune eſt, ait Eſtius, ut ipſa vel quoad ſe, vel quoad ſuos effectus impediri queant, ſi nempe aliquid his deſit, quod pertineat & requiratur ad eorum ſubſtantiam aut ſolemnitatem, aut præparationem; ſed præcipuo modo ſupra alia Sacramenta impedimentis multis & variis ſubiacet Matrimonium. Et maxime, quia Matrimonium non ſolum eſt Sacramentum, verum etiam civilis contractus. Contractus autem natura vel lege variis modis impediri poſſunt; & quia cum talis contractus conſummetur ſexuum commixtione, hac pariter ratione ei obvenire poſſunt aliqua impedimenta.

Impedimenta Matrimonii duplicis ſunt generis; alia quæ dicuntur dirimentia, quæ efficiunt ut Matrimonium nec licite nec valide contrahatur; alia ſimplicia & impedientia, quia impediunt quidem ne Matrimonium licite, non tamen ut valide contrahatur. Unde in hoc differt impedimentum ſimplex ſive impediens a dirimente, quod propter impedimentum ſimplex Matrimonium eſt ſolummodo illicitum, propter impedimentum dirimens Matrimonium eſt illicitum, ſimulque nullum ſeu invalidum. Hinc qui ſimplici voto perpetuæ caſtitatis aut Religionis obſtrictus Matrimonium contrahit, illicite quidem contrahit, ac proinde peccat; eius tamen Matrimonium validum eſt & ratum, & tenetur debitum coniugale reddere, tametſi illud licite exigere non poſſit. Contra vero qui ſuſcepit ſacros Ordines, aut ſolemniter profeſſus eſt in approbata Religione, quæ duo ſunt impedimenta dirimentia, nec licite, nec valide contrahit, reuſque ſacrilegii fieret & fornicationis, ſi alteri innocenti parti repoſcenti debitum redderet, quia non ſunt veri coniuges. Porro impedimenta dirimentia ſemper dirimunt non obſtante ignorantia invincibili circa illa ſive iuris ſive facti, quia non ſunt pœnæ, quæ culpam ſupponant, ſed inhabilitates morales ad Matrimonium ob commune bonum ſtatutæ, quæ non requirunt cognitionem ſui, ut contrahantur, cum bonum commune poſtulet ut etiam ab ignorantibus contrahantur. Infideles tamen, qui non ſunt Eccleſiæ ſubiecti, non adſtringuntur impedimentis, quæ ſunt ſolummodo iuris Eccleſiaſtici. Quocirca ob illa ſeparari non debent ſi convertantur. Unde impedimenta Matrimonii, alia impediunt, ſed non dirimunt contractum, alia

pro-

Digitized by Google

prohibent ne contrahatur, & præterea contractum dirimunt: Non quidem eo ſenſu quod Matrimonium ſemel ratum aut firmatum ſolvere queant, ſed quod efficiant ne ſi fuerit attentatum, ratum fiat. Hæc impedimenta poſterioris generis ſunt quæcumque repugnant aliquo modo ſubſtantiæ Matrimonii, ſive propter defectum conſenſus, ſive quia perſonæ non ſunt legitimæ, ut in Matrimonii definitione fuit declaratum. Ex his autem quædam faciunt contrahentem ſimpliciter inhabilem, ut votum, Ordo, ligamen, amentia & impotentia; cætera vero tantummodo certo modo, vel certo reſpectu.

§. LVI.

De impedimentis ſimplicibus, ſcilicet quæ dicuntur ſimpliciter impedientia.

Impedimenta ſimplicia ſeu non dirimentia, ideſt tantummodo impedientia, ſunt ea, quibus ligatus non poteſt licite, quamvis valide, contrahere Matrimonium. Hæc enim non attingunt ſubſtantiam Matrimonii, neque impediunt quominus legitimæ ſint perſonæ contrahentium, ſed ſolummodo opponuntur præcepto; ut ſi fiat Matrimonium ſine præſcriptis ſolemnitatibus, ut ſine bannis ſeu proclamationibus, ſine benedictione Sacerdotis, quod impedimentum vocari ſolet Eccleſiæ interdictum; aut ſi fiat tempore quo nuptiæ celebrari prohibentur, quod vocatur tempus feriarum, &c. ut hic infra.

Circa numerum horum impedimentorum varia fuit Eccleſiæ diſciplina. Etenim olim iure veteri duodecim recenſebantur, ex quibus ſeptem ſucceſſu temporis deſierunt eſſe in uſu, & ad quinque tantummodo revocata ſunt. Deſierunt ſiquidem impedimentum pœnitentiæ publicæ, nempe in iis qui ſtadia pœnitentiæ publicæ percurrerant, inceſtus cum conſanguinea uxoris in primo & ſecundo gradu, raptus alienæ ſponſæ, uxoricidium, occiſio Presbyteri, coniugium cum Moniali, & ſuſceptio fraudolenta propriæ prolis ad Baptiſmum vel ad Confirmationem, eo fine ut alter coniux fruſtraretur debito coniugali. Quinque vero impedimenta ſimplicia, quæ poſterioribus Eccleſiæ ſæculis obtinuerunt, ſeu in ſuo robore permanſerunt, in ſequentibus verſiculis expreſſa exhibentur.

Eccleſiæ vetitum, necnon tempus feriatum,
Atque Catechiſmus, ſponſalia, iungito votum,
Impediunt fieri, permittunt iuncta teneri.

Impedimentum tamen Catechiſmi ſuſtulit Concilium Trid. ſeſſ. 24. cap. 2. *de reform.* ſecundum communem ac veriorem Doctorum ſententiam. Hinc ordinarie quatuor tantummodo recenſeri ſolent a recentioribus in ſequenti verſu:

Eccleſiæ vetitum, tempus, ſponſalia, votum.

Primum igitur eſt Eccleſiæ vetitum, ideſt tale interdictum, quo nomine hic intelligitur illa prohibitio, qua Eccleſia alicui nuptias pro nunc vetat ob aliquam temporalem iuſtamque cauſſam, ſcilicet ad ſedandum ſcandalum, vel ne oriantur lites, diſcordiæ, rixæ, & præcipue ob dubium alicuius impedimenti, donec re melius diſcuſſa veritas innoteſcat cap. 2. *de Matrimonii contractu* &c. & cap. ult. *de clandeſt. deſponſat.* vel donec probaverint ſe liberos. Item prohibitio Lateranenſis Concilii & Trid ſeſſ. 24. non contrahendi niſi præmiſſis proclamationibus, vel earum diſpenſatione. Nomine vero Eccleſiæ hic intelliguntur ſuperiores Eccleſiaſtici, cuiuſmodi ſunt Pontifex, Epiſcopus, & Parochi.

Nota 1. Certum eſt Parochum non poſſe ſuo interdicto irritare Matrimonium, cum ad ipſum non ſpectet reddere perſonas inhabiles ad Matrimonium contrahendum. Ad Epiſcopos pertinuit olim ius ſtatuendi impedimenta etiam dirimentia, multaque ab ipſis fuere conſtituta in ſuis privatis Diœceſibus, quorum aliqua, ut refert Pontius cap. 3. lib. 12. recepit Eccleſia, aliqua reiecit. Poteſt Pontifex ſuo interdicto, ſicuti ſemper potuit, vetare alicui nuptiarum, ideſt Matrimonii contractum.

Nota 2. duplex eſſe poſſe huiuſmodi interdictum; unum ſimplex & ſine ulla clauſula irritante, & hoc interdictum reddit quidem illicitum Matrimonium, ſed non invalidum, ut declaravit Alexander III. in appendice Concilii Lateran. par. 6. cap. 28. quod tranſlatum eſt in corpus Iuris canonici lib. 4. Decretalium lib. 16. *Licet.* Alterum cum clauſula irritante, ſcilicet adiunctam habens clauſulam irritantem Matrimonium ſi contra prohibitionem fuerit contractum, & ita exponendum eſt caput *reſolvendum de diſpoſit. impub.* quod caput eſt Innocentii III. & illuc etiam ſpectat reſponſum Alexandri III. cap. *Tua fraternitas de ſponſa duorum*. Irritavit enim S. Pontifex Matrimonium cum abuſu quo fuerat celebratum. Irrepſerat enim tunc temporis in

nonnullis talis abuſus, ut lite adhuc pendente ſuper validitate Matrimonii, ad alia vota tranſirent. Immo altero etiam idem Pontifex Alexander cit. appendice Concilii Lateranenſis occurrit abuſui, qui in aliquas Eccleſias irrepſerat, nempe, quod ſi quis incognita prima uxore aliam duxiſſet, eamque cognoviſſet, ſecundam hanc retinere cogeretur, quaſi ratum non fuiſſet Matrimonium ante conſummationem.

Secundum eſt tempus, ideſt tempus feriatum, quo nuptiæ iure novo Concilii Trid. ſeſſ. 24. cap. 1. ſunt prohibitæ, ideſt a prima die Adventus uſque ad diem Epiphaniæ, a die prima Cinerum ad Octavam Paſchæ, ideſt ad Dominicam in Albis incluſive. Verum quia ibi loquitur Concilium de ſolemnibus nuptiis, volunt multi iure communi prohiberi ſolum hoc tempore ſub mortali ſolemnitates nuptiarum, nempe benedictionem ſponſi & ſponſæ, ac traductionem ſponſæ ad domum ſponſi, choreas ac convivia, non vero Matrimonii contractum; & equidem clare in hoc ſenſu tradit Rituale Rom. in quo ſic legitur: *Solemnitates nuptiarum* (hoc tempore) *prohibitas eſſe, ut nuptias benedicere, & ſponſam traducere, nuptialia celebrare convivia*: Matrimonium autem omni tempore contrahi poteſt. Matrimonii tamen conſummationem declaravit ſacra Congregatio, teſte Fagnano, tunc prohiberi, eo quod hæc non conveniant tempori deſignato devotioni & pœnitentiæ. Immo dicitur invaluiſſe in multis Diœceſibus, ſive ex pia conſuetudine, ſive ex particulari iure, quod tunc non permittatur Matrimonii celebratio ſine ſpeciali cauſſa & licentia Epiſcopi. Profecto prioribus ſæculis nuptiæ etiam quoad celebrationem contractus interdicebantur citatis temporibus, ut habetur ex multis monumentis, & præcipue Concilii Laodiceni can. 42. quarto ſæculo celebrati. Hoc confirmavit Nicolaus I. ad conſulta Bulgarorum cap. 48. Concilium Illerdenſe habitum ſub Simmaco Papa, ut creditur, ſexto ineunte ſæculo, in quo figuntur tempora Adventus, Quadrageſimæ, incipiendo a ſeptuageſima uſque ad poſt Octavam Paſchatis, & trium hebdomadarum ante feſtum S. Ioannis Baptiſtæ. Similia habentur in Concilio Saleguſtadienſe ſeu Moguntino ſub Benedicto VIII. anno 1022. Vetat Eccleſia ne his temporibus celebrentur nuptiæ tum ob ſanctitatem Sacramenti, tum quia ad illos dies rite & ſancte traducendos vel luctu, vel ieiuniis & orationibus ſuos exercet ac præparat fideles; non enim congruum videtur, ut quibus diebus debent fideles ſe ipſos caſtigare, & affligere, nuptias læti celebrent.

Tertium ſunt ſponſalia, quæ prius cum alia fuere contracta, nec unquam diſſoluta, quia tunc fides alteri data in re gravi violatur, & promiſſio oneroſa ei facta, atque ab eo libere acceptata, quæ graviter obligat ex iuſtitia in re gravi ex cap. *Atbo* 27. q. 2. & cap. *ex literis de ſponſal.*

Poſtremum eſt votum ſimplex caſtitatis perpetuæ ſervandæ in ſæculo, vel Religionis ingrediendæ, vel ſuſcipiendi ſacrum Ordinem, vel nunquam nubendi cap. *6. Qui Clerici* &c. Hæc enim vota efficiunt 1. ne quis libere nubat; 2. ne licite petat debitum, quamvis licite reddat, & reddere teneatur. Qui vovit tamen Religionem, poteſt ſi nubat, petere debitum, quia non vovit caſtitatem niſi in Religione ſervandam. Non poteſt igitur licite, tametſi valide, Matrimonium contrahere qui vota illa emiſit, quia votum obligat iure naturali & divino ad ſui obſervantiam, ne violetur fides Deo data ex cap. *6. Qui clerici*. Dixi *tametſi valide*; nam ex natura rei res alicui promiſſa poteſt alteri valide dari, licet illicite ex eod. cit. cap. Votum vero ſimplex non corporis traditionem, ſed ſolam promiſſionem complectitur, ut notat S. Th. in 4. diſt. 38. q. 1. art. 2. q. 2. Ut huiuſce impedimenti diſpenſatio licite petatur, neceſſe eſt ut frequentem orationem adhibuerit, corpus abſtinentiis ac aliis operibus caſtigarit, ac præſertim ſedulo peccati occaſionem declinaverit; unde in forma diſpenſationum hæc additur clauſula, quod orator vel oratrix ita ſtimulis carnis incitetur, ut continentiam ſervare poſſe non ſperet, ac proinde Matrimonium contrahere deſiderat.

§. LVII.

De impedimentis Matrimonii dirimentibus.

Hæc impedimenta, quæ dicuntur dirimentia, non ita vocantur, quaſi Matrimonium ſemel ratum ac firmatum illa diſſolvant, dum Matrimonium ex natura ſua eſt indiſſolubile, ſed quia efficiunt ne Matrimonium, quod fuerat attentatum, fiat ratum, ſcilicet impediunt ne contrahatur. Quamobrem Parochus vel Confeſſarius, qui detegit in pœnitente impedimentum dirimens, ut conſanguineitatis, impotentiæ, aut quodvis aliud huiuſmodi, obſervabit in pri-

primis, an hoc impedimentum Matrimonium præceſſerit, aut ſupervenerit Matrimonio iam legitime contracto: Nam ſi præceſſerit Matrimonium, irritum iudicabit; ſi ſupervenerit, firmum nihilominus perſiſtet Matrimonium, ſed superveniente impedimento illius uſus ita ſuſpenditur, ut licite haberi nequeat. An, & quomodo monendus ſit pœnitens diximus antea &c.

Impedimenta iſtiuſmodi dirimentia alia ſunt iuris naturalis & divini, ideſt proveniunt ex lege naturæ, & divina, ut error perſonæ, impotentia perpetua, coactio, conſanguineitas ſaltem in primo gradu; alia iuris humani ſeu Eccleſiaſtici, ut conditio, votum, conſanguineitas in gradibus remotioribus, cognatio ſive ſpiritualis, ſive legalis &c. In impedimentis primi ordinis ullam non habent homines facultatem diſpenſandi, bene quidem in impedimentis ſecundi ordinis, cum iuxta regulam iuris res per eadem quæ oritur, diſſolvi etiam poſſit. Cum autem ab homine opponi poſſint impedimenta Matrimonio, ab eo etiam debent poſſe diſſolvi. Ut res autem circa hoc dilucidetur, operæ pretium eſt inquirere, a quanam duplicis humanæ poteſtatis, Eccleſiaſticæ ſcilicet & civilis, poſſint hæc apponi.

De humana poteſtate, quæ ſtatuere poteſt impedimenta Matrimonio.

Quia hæc controverſia variis graviſſimiſque implicatur difficultatibus, ut via ad faciliorem ſolutionem aliquantulum explanetur, neceſſe eſt ut aliqua diſcuſſioni præmittantur; videlicet 1. poteſtatem humanam, quæ duplex eſt, Eccleſiaſtica ſcilicet quæ verſatur circa ſpiritualia, & civilis ſive politica, quæ circa temporalia, utramque ſuis terminis circumſcribi ſeu limitari, nempe Eccleſiaſticam ſpiritualia adminiſtrare in ordine ad regendos fideles erga ultimum ſuum finem ſupernaturalem, nempe ad æternam cœleſtem beatitudinem; civilem vero ſeu politicam curare negotia temporalia, eaque proxime dirigere ad pacem tranquillitatemque reipublicæ ſeu populorum, & remote tantummodo ad ſupernaturalem cœleſtis vitæ felicitatem. 2. In Matrimonio Chriſtianorum duo diſtingui, contractum ſcilicet & Sacramentum: primum eſt quid temporale ac mere politicum, & in hoc civili contractu agitur de dote, ſucceſſione, hæreditate &c. ſecundum eſt omnino ſpirituale ac ſupernaturale, ſive ſpectetur in ſe, ſive in adiunctis. Materia ſiquidem & forma huius ritus celebrandi, præparationes ſcilicet præmittendæ, perſonæ quæ ad illum admitti, quæ reiici debent, quid poſt ſuſceptum tale Sacramentum vitare, quid obſervare debeant coniuges, omnia hæc ſtatuenda ac repetenda ſunt ex verbo Dei, idcirco ad ordinem ſupernaturalem ſpectant. 3. Cum Matrimonium Novatores impie e numero tollant Sacramentorum, ac illud teneant ſeu reputent ut contractum mere civilem, exinde ſtatuunt, cauſſas matrimoniales ad ſolum civilem, ideſt politicum Magiſtratum pertinere, & ſolius civilis poteſtatis eſſe præſcribere leges Matrimonii, ac impedimenta conſtituere: cui errori occurrit ſua proſcriptione ac definitione Concilium Trid. ſeſſ. 24. can. 4. & 12. His igitur præmiſſis, ad enucleandam propoſitam difficultatem accedamus.

Ad Eccleſiam ex ſpirituali ſua poteſtate a Chriſto Domino ſibi donata ſpectat conſtituere in Matrimonio impedimenta dirimentia circa ea, quæ ſpiritualia ſunt in Matrimonio: ad poteſtatem vero civilem circa temporalia. Et hæ duæ poteſtates non ita inſtitutæ ſunt a Deo ac ordinatæ, ut ad invicem inter ſe pugnent, immo ut ſibi mutuo faveant & opitulentur. Hæc veritas ita certa ſemper habita fuit in Eccleſia, ut antequam recentiores Sectarii, Lutherani ſcilicet & Calviniſtæ inficiarentur, nuſquam fideles ne quidem auſi ſint de hac ſuſpicari, & omnino ipſis perſuaſum fuit, Eccleſiam iuſtis, ideſt rationabilibus de cauſſis hoc efficere poſſe. Nam ſi hoc eis perſuaſum non fuiſſet, non ſe ſubdidiſſent legibus, quas ea de re identidem ſtatuit Eccleſia. Igitur iidem ſemper credidere hanc veritatem, quæ eſt articulus fidei, ſicuti definitum fuit a Concilio Trid. ſub pœna anathematis contra eos, qui hoc auſi fuiſſent negare. Id ſemper credidere fideles, cum tempus aſſignari nequeat, quo id credere cœperint, nec recenſeri poſſunt auctores, per quos (ut contendunt adverſarii) novum illud dogma in tota Chriſtiana republica obtinere cœperit.

Et hanc veritatem manifeſte confirmat perpetuus & conſtans uſus Eccleſiæ, & praxis, quæ a Chriſto derivata tradita fuit Apoſtolis. Matth. 19. Chriſtus impedimentum ligaminis conſtituit, dum poligamiam ſimultaneam, & libellum repudii ſuſtulit; & Apoſt. 1. Corinth. 7. diſparitatem cultus eo ipſo edocuit impedimentum dirimens Matrimonium, quo mulieri fideli a viro infide-

li

li & contradicente recedere permiſit. Et non pauci habentur canones variorum Conciliorum & Epiſcoporum, ex quibus conſtat, Eccleſiam ab ipſis Apoſtolis ad hæcuſque tempora Matrimonii impedimenta conſtituiſſe, ut habetur can. 15. 61. 66. Eliberitanæ Synodi relatæ ab Haberto. Can. 6. & 18. Concilii Neocæſarienſis, Epiſt. S. Baſilii ad Amphilochium. Nec minimum valet effugium adverſariorum, Eccleſiam ſic egiſſe ex Imperatorum conceſſione vel permiſſione, cum hæc Imperatorum indulgentia ſupponi nequeat reſpectu canonum Concilii Eleberitani, quando gratiam nullam ſperare poterant Chriſtiani a Principibus Ethnicis, qui tunc Eccleſiam perſequebantur; & tantum abeſt quod hoc ſit iuris politicæ poteſtatis, quod nunquam legitur, Principem aliquem praxi Eccleſiæ repugnaſſe, immo ſemper venerati ſunt huiuſmodi Eccleſiæ poteſtatem. Et equidem ſi Præſules Eccleſiæ conſtituti ſunt a Chriſto Domino ſui Vicarii pro regimine ſuæ Eccleſiæ cum poteſtate ferendi leges quatenus bonum ipſius Eccleſiæ id exigeret; profecto ſicut in tot aliis, ita etiam reſpectu Matrimonii, (quod tametſi ſit contractus, coniunctam habet ex Chriſti elevatione rationem quoque Sacramenti) leges inſtituere potuerunt, quæ ipſius celebrationi modum ponerent, prout viſum fuerit congruere religioſiori eius decentiæ & fidelium perfectioni, non ſecus ac Moyſes eadem legiſlativa poteſtate interdixit Hebræis contrahere connubia cum Cananæis, ut Deuteronomii 7. & in Levitico varia appoſuit impedimenta in Matrimonii celebratione.

Quoad alteram partem ſententiæ expoſitæ circa poteſtatem conſtituendi impedimenta Matrimonio, nempe quod ſicuti eſt Eccleſiaſticæ poteſtatis conſtituere impedimenta dirimentia circa ea quæ ſpiritualia ſunt, ita eſt poteſtatis civilis impedimenta ſtatuere circa temporalia, nempe quatenus Matrimonium eſt contractus civilis, id tenet Habertus, cum quo ita probatur; videlicet quod ſicut ad Prælatos Eccleſiæ ſpectat res ſpirituales dirigere, ita ad Principes ſæculares in civilibus ſeu politicis ſuis legibus cives ordinare, conſtituere ac componere in eo civili ordine, qui tranquillitati reipublicæ, ac ſubditorum felicitati congruit ac conducit. Quare cum inter alios coniugalis contractus præcipuus ſit ad pacificam civium unionem utpote qui ſit præcipua familiarum coniunctio, ac civilis ſulcimen ſanctitatis; hinc Matrimonium ut eſt civilis contractus politicæ ſubiacet poteſtati, ac proinde Principes quoque ſæculares conſtituere poſſunt Matrimonio ſua impedimenta; & ita docet etiam S. Th. in ſuppl. q. 50. art. unico ad 4. *Matrimonium*, inquit S. Doctor, *in quantum eſt in officium naturæ, ſtatuitur lege naturæ, in quantum eſt Sacramentum, ſtatuitur iure divino, in quantum eſt in officium Communitatis, ſtatuitur lege civili*. Et revera Chriſtus Dominus elevando contractum coniugii ad rationem Sacramenti nihil circa ipſum ſtatuit prout eſt contractus civilis, ſed removit tantummodo quæ naturali iure ei adverſabantur, poligamiam videlicet ſimultaneam, & repudium. Nulli mutationi ſubiecit ne quidem Apoſtolorum tempore, quia in unaquaque Religione illud in ſuo more reliquerunt, ſcilicet ut Iudæi ſuo modo, ſuo Romani, Græci, & ſic alii omnes ſecundum proprii loci leges ſeu conſuetudinem connubia celebrarent; tantum abfuit, ut leges, quæ circa Matrimonium, quatenus eſt contractus, tulerunt Principes, per ſpiritualem poteſtatem abrogarentur. Immo Concilium Lateranenſe primum can. 5. confirmavit legem, quam inſtituerat, vetantem Matrimonia inter conſanguineos, auctoritate legis civilis, quæ hoc interdicebat; & eo magis ſententiam comprobat praxis Eccleſiæ, approbantis ut rata ſeu valida matrimonia in regionibus, ditionibus ipſorum etiam Proteſtantium ſubiectis, contracta ſecundum eorum leges & ſtatuta; unde ſi quis ab Eccleſiæ Romanæ fide deſciverit, & apud hæreticos connubia inierit, ſi pœnitens in gremium redeat, nequit relicta uxore ibi ducta ad alias nuptias tranſire, niſi forſan conſtaret, eos in contrahendo, leges eorumdem locorum, quæ reſpiciunt Matrimonii contractum, non ſervaſſe. Unde ex his patet, Eccleſiam ſemper agnoviſſe in Principibus ſæcularibus ius ſeu auctoritatem conſtituendi Matrimonio, prout eſt contractus, impedimenta dirimentia.

Nec talis ſententia cohæret errori Novatorum, nec opponitur definitioni factæ contra eoſdem a Tridentino: quia Sectarii cum ſtatuant Matrimonium eſſe mere civilem contractum, nullatenus vero Sacramentum, ad ſolam ſæcularem poteſtatem iuxta ipſos pertinet; noſtra autem ſententia cum agnoſcat in Matrimonio rationem etiam Sacramenti ob ipſius elevationem factam a Chriſto Domino ad talem dignitatem, inde dicimus ſub hoc reſpectu Matrimonium omnino ſpectare ad Eccleſiam; & id-

Digitized by Google

idcirco non opponitur hæc ſententia doctrinæ, quæ in eius definitione traditur a Trid. Cæterum, verum quidem eſt, quod cum contractus coniugalis, ut civilis, ſit eſſentialis materia Sacramenti Matrimonii; proinde apponi nequit a poteſtate politica impedimentum dirimens Matrimonio, ut eſt contractus civilis, niſi ipſi apponatur etiam prout eſt Sacramentum: unde ſi ſæcularis poteſtas apponat Matrimonio ut civili contractui impedimentum dirimens, non tenet tale impedimentum, niſi illud Eccleſia ſuo conſenſu approbet. Et hoc Matrimonium cum tali impedimento contractum irritum erit, non auctoritate civili, ſed Eccleſiæ, quæ legem civilem in talibus circumſtantiis ſibi adoptat, ideſt ſuam facit; ideoque ſi Eccleſia huiuſcemodi impedimentum non acceptet, nullius erit roboris, & Matrimonium cum illo contractum irritum redditur. Hæc igitur ſententia non directe, nec indirecte opponitur definitioni Tridentini, qua ſolummodo perſtringere voluit errorem Novatorum, quo illi effingunt eſſe ſolius politicæ poteſtatis, & nullatenus Eccleſiaſticæ, leges & impedimenta ſtatuere circa Matrimonium, quod volunt eſſe mere civilem contractum, ac proinde controverſias circa Matrimonium ſpectare ad forum civile, minime ad iudices Eccleſiaſticos; a quo errore toto cœlo diſtamus, quia agnoſcimus Matrimonium, non ſolum ut contractum civilem, ac poteſtati ſæculari obnoxium, ſed etiam ut Sacramentum, ac ideo auctoritati Eccleſiæ ita ſubiectum, ut principaliter quoad eius valorem ab ipſa dependeat, ita ut nulla civilis lex, ſi ab ipſa Eccleſia non acceptetur, illud irritare ſeu invalidare queat.

Et hoc ita ſemper perſuaſum fuit Principibus ſæcularibus, nempe valorem Matrimonii principaliter pendere a legibus Eccleſiaſticis, non vero a civilibus, quod Principes ipſi, quando in eorum coniugiis occurrat impedimentum aliquod ab Eccleſia poſitum, diſpenſationem ab Eccleſia expoſcunt. Et ſi aliquando opus fuerit pro bono ſuorum ſubditorum novum aliquod impedimentum apponi Matrimonio, licet ſuis legibus illud inſtituerint, pro eius validitate recurrunt ad Eccleſiam, ut ſua auctoritate firmum ac validum reddat, ſicuti factum fuit in Matrimoniis filiorum familias inconſultis parentibus, pro quo inſtarunt Oratores Galli & Germani in Concilio Trid. ut ſuo decreto Patres illi hoc ſtatuerent; & firmarent quod ſtatutum erat in Galliis per politicam poteſtatem: licet PP. Tridentini, non obſtante priorum ſæculorum & Eccleſiæ Orientalis diſciplina, qua irrita erant, & adhuc irrita ſunt apud Orientales huiuſcemodi connubia, noluerint poſteriorem immutare, quæ valida ea agnoſcit; contenti ea exprobrare ac deteſtari, ſicut illa ſemper deteſtata eſt Eccleſia. Irrita ac invalida nihilominus declarata fuerunt a Galliarum Regibus pluribus edictis talia Matrimonia ſaltem uſque ad certam ætatem: hoc tamen factum fuit non quoad rationem Sacramenti, ſub qua non improbantur ut irrita, ſed tantummodo quoad civiles effectus, dotis conſequendæ, hæreditatis filiis ex tali coniugio adiudicandæ, &c. Et ſi aliquando huiuſmodi coniugia declarata fuerunt a foro ſæculari irrita etiam quoad Sacramentum, ut contigit anno 1689. apud Pictavos in Matrimonio inito inter Ioſephum Pichum & Ioannam Pillart relatum a Gerbaſio, hoc tamen nunquam fuit ob ſolum impedimentum conſenſus parentum a regia poteſtate oppoſitum, ſed quia ſimul concurrebat etiam aliquod aliud impedimentum ex irritantibus, quæ ab Eccleſia appoſita ſunt, ut raptus, defectus conſenſus &c. ſicut agnovit & teſtatur Lovetus: *Nullitas* (inquit tit. 6.) *Matrimonii proveniens ex defectu conditionum, quas requirit articulus 40. Bleſenſis Conſtitutionis, attingit ipſum Sacramentum, quod nihilominus in ipſo Matrimonio exiſtit*. Habertus.

§. LVIII.

De numero Impedimentorum, quæ Matrimonium irritant & dirimunt.

Impedimenta, quæ Matrimonium irritum reddunt ſeu invalidum, poſt Concilium Trid. redacta ſunt numero quindecim, quæ in ſubſequentibus verſibus exponuntur.

> Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
> Cultus diſparitas, vis, Ordo, ligamen, honeſtas,
> Ætas, affinis, ſi clandeſtinus, & impos
> Si mulier ſit rapta, loco nec reddita tuto
> Hæc ſocianda vetant connubia, facta retractant.

Qui ſcienter cum aliquo ex his impedimentis contraheret, mortaliter delinqueret, utpote qui ageret contra Eccleſiæ præceptum in re gravi, & attentaret Sacramen-

mentum quod effici nequit. Quocirca nec metus gravis excuſaret a peccato, quia vel cum aliquo impedimento dirimente ſcienter contrahens ex metu gravi intenderet contrahere, & tunc attentaret Sacramentum quod efficere nequit, vel ſolum fingeret ſe intendere Sacramentum, & tunc fingeret ſe velle Sacramentum, ſeu miniſtrare, ſeu effici ex ſuo conſenſu, quod nec effici, nec miniſtrare intendit; (ut loquamur ſecundum utramque ſententiam de Miniſtro huius Sacramenti) quod utrumque eſt valde iniurioſum huic Sacramento. P. Antoine cum aliis.

§. LIX.

De primo impedimento, ideſt de Errore.

Error quadruplex.

Quadruplex error ſecundum Gratianum contingere poteſt in hac materia, nempe perſonæ, fortunæ, qualitatis, & conditionis. Error eſt perſonæ, quando hic putatur eſſe Ioannes, qui eſt Antonius, Franciſca, & eſt Maria. Error fortunæ, quando hic putatur eſſe dives, qui eſt pauper. Error qualitatis, quando, putatur eſſe bonus qui malus eſt, nobilis qui ignobilis. Error conditionis, quando putatur eſſe liber qui eſt ſervus. Communius tamen hæc ad duo reducuntur, nempe ad errorem ſubſtantiæ ſeu perſonæ, & ad errorem qualitatis ſeu accidentis, in quo alia duo includuntur, ſcilicet fortuna, & conditio, utpote quæ ad qualitatem pertineant, ac cum ipſa qualitate reſpectu perſonæ ſunt accidentia. Non omnis autem error impedimentum præſtat, quia non omnis error conſenſum ſufficientem ad Matrimonii contractum excludit. Siquidem conſenſum coniugii non excludit error fortunæ, & qualitatis. Error vero perſonæ, & conditionis coniugii conſenſum non admittit. Ratio autem huius differentiæ eſt, quia obiectum primarium coniugalis conſenſus eſt perſona, non perſona bona, aut qualitatis. De conditione autem ſervitutis agemus infra. Tota igitur difficultas reducitur circa errorem perſonæ, & qualitatis generatim, ſeu accidentia.

De errore circa perſonam.

Error qui eſt circa perſonam, ideſt circa ſubſtantiam perſonæ, ut ſi una perſona pro alia ſupponatur, puta Antonia pro Franciſca, cum qua poſtrema præciſe intendebat contrahens inire coniugium, ſicuti contigit Iacobo, quando pro Rachele ei tradita fuit Lia, iure etiam naturali dirimit Matrimonium, quia impedit, immo prorſus tollit conſenſum in ſubſtantiam contractus, nempe in perſonam cum qua contrahitur; perſona ſiquidem eſt primum & ſubſtantiale obiectum Matrimonii, cum ſit res ipſa, circa quam Matrimonii contractus primario & principaliter verſatur. Nullus enim eſt quivis contractus ſine conſenſu circa illius ſubſtantiale obiectum; & hoc contingit etiamſi error ſit ſolummodo concomitans, quia adhuc deeſt actualis poſitivus conſenſus eſſentialiter requiſitus ad hunc contractum; nequit profecto cenſeri actu volitum, quod eſt incognitum. Quocirca Lia pro Rachele Iacobo ſuppoſita Geneſ. 29. non fuit vera illius uxor, niſi quando detecta ab ipſo fraude nihilominus in uxorem acceptavit.

De errore circa accidenta.

Quod ſi error ſit ſolummodo circa qualitatem ſeu accidentia perſonæ, quæ ſupra recenſuimus, fortunas nempe, nobilitatem, virginitatem, indolem, &c. non irritat, ſeu non dirimit Matrimonium, quia non tollit conſenſum circa ſubſtantiam perſonæ, nempe non tollit obiectum conſenſus circa hanc perſonam quam vult habere uxorem vel maritum, licet ſi ſciret non pauperem eſſe aut ignobilem, nollet eam ducere. Aliud enim eſt *nolui*, aliud *noluiſſem*. Primum excludit conſenſum, ac ideo Matrimonium impedit; minime vero alterum; multa enim actu volumus, quæ melius conſulti noluiſſemus. Nam in tali caſu voluntas contrahentis fertur abſolute in hanc determinatam perſonam, quam credit falſo adiunctas habere divitias, nobilitatem &c. Et hoc dicito etiamſi alterius contrahentis dolus huiuſcemodi errori cauſſam dediſſet, quia nihilominus adeſt conſenſus abſolutus in perſonam cum qua contrahitur, quæ eſt obiectum directum & ſubſtantiale huius contractus. Defectus enim accidentium non tollit rei ſubſtantiam, nec abſolutum in rem ipſam conſenſum, ideoque rata ſunt huiuſmodi Matrimonia, ſaltem quoad contractum ſpiritualem & Sacramentalem, ſi non quoad conventiones Matrimoniales & civiles, ut habemus ex Gratiano cauſ. 29. q. 1. ubi ſic legimus: *Utpote ſi quis emerit agrum vel vineam, quam putabat eſſe uberrimam, quamvis iſte erraret in qualitate, rem minus fertilem habendo, non poteſt tamen emptionem reſcindere: Similiter qui ducit uxorem meretricem, vel corruptam, quam putat eſſe caſtam & virginem, non poteſt illam dimittere, & altam ducere.*

In duplici tamen caſu fieri poteſt, ut etiam error qualitatis dirimat ſeu irritum ac nullum reddat Matrimonii contractum. 1. Si

Si conſenſus datus ſit ſub conditione illius qualitatis, ideſt ſi aliquis expreſſe intenderet cum aliqua perſona non contrahere, niſi talem determinatam qualitatem fortunamque habeat, ut ſi dicat, accipio te in uxorem ſi virgo ſis, aut nobilis, aut dives &c. ſecus non te accipio. Tunc enim error qualitatis vel fortunæ, ideſt non ſubſiſtente iſta qualitate, impediret Matrimonium contrahi, quia excluderet conſenſum abſolutum, ſine quo Matrimonium non ſubſiſtit. Quia cum conſenſus tunc ſit alligatus conditioni perſonæ talis qualitatis, niſi ſubſiſtat conditio, cui eſt alligatus, non tranſit de conditionato in abſolutum, ſicuti ad validitatem Matrimonii requiritur: Dicitur enim, conditionem nihil ponere in eſſe, niſi conditio purificetur. Hinc voluntas conditionata non ligatur, niſi poſita re, quam ſub tali conditione intendit & vult. Advertendum tamen, quod ſi conditio exterius non exprimatur, contractus in foro externo eſt abſolutus; unde ſi quis interius conſenſiſſet tantum ſub conditione ſi ſit dives, nobilis &c. cogeretur illam ducere, & conſenſum abſolutum dare. Hæc tamen expreſſa conditio circa qualitatem raro contingit. 2. Iuxta D. Th. in 4. diſt. 30. q. 1. art. 2. ad 5. error qualitatis irritat Matrimonii contractum, ſi qualitas refundatur in perſonam, ideſt redundet ſeu tranſeat in errorem perſonæ, videlicet cum qualitas inſervit ad deſignandam determinate perſonam, ſeu perſonam ita determinet, ut eam diſtinguat a quacumque alia, puta ſi vir nobilis intenderet contrahere cum filia Præſidis civitatis, vel cum filia talis Principis, vel quivis alius cum primogenita talis: hi enim ita determinarit perſonam, ut omnem aliam excludant. Unde ſi uni loco filiæ Præſidis, altera pro filia Principis, pro primogenita alteri alia ſupponeretur, talia Matrimonia procul dubio eſſent nulla defectu conſenſus in perſona contrahente, utpote quæ non aliam intenderit, nec omnino ſecluſo tali errore in alteram a tali intenta perſona conſenſiſſet. Nam licet tunc error verſetur circa talem qualitatem perſonæ, ipſam tamen tangit perſonam, ideoque impedit conſenſum circa obiectum ſubſtantiale per illam intentam qualitatem a contrahente determinatum. Hinc concludit auctor Theologiæ Petrocor. quod in caſu Iacob, qui deceptus fuit non ſolum in qualitate, ſed etiam in perſona prima nocte qua ad Liam acceſſit, nullum fuit Matrimonium; etenim non in eam, ſed in ſororem Rachelem conſenſerat; ignorantia tamen invincibilis eum a culpa excuſavit, dum certo credidit ad ſuam, ideſt ad Rachelem ſibi promiſſam, ac ab ipſo acceptatam accedere. Quia tamen, ut notat D. Aug. lib. 6. *de Civit. Dei* cap. 38. ne Liam fraudulenter ſibi ſuppoſitam cenſeretur habuiſſe ludibrio, eam non dimiſit Iacob, ac conſentit eam accipere, & habere in uxorem; ideo ſuus cum ipſa coniugalis conſenſus ratus factus eſt ac validus.

§. LX.

De ſecundo impedimento ideſt de Conditione.

Per conditionem hic intelligitur ſervitutis ſtatus, ſeu conditio ſervilis, aut libera, ideſt ſtatus perſonæ quæ eſt ſub alterius dominio, tamquam eius poſſeſſio, & res ipſi propria, de qua diſponere poteſt, & pro libitu vendere, permutare, locare, non tamen occidere, cum id repugnet iuri naturæ. Solus enim Deus, ut alias diximus, habet directum dominium in eius vitam. Supervacaneum tamen eſt de re halongius agere, dum illa ſervitutis conditie vix apud Chriſtianos viget. Nihilominuo cum hanc quoque rem ſcire theologos interſit, operæ pretium eſt, nt de hoc pariter impedimento, quatenus opus ſit ut explicetur, aliquid breviter dicamus. Sed pro clariori intelligentia.

Nota, quadruplex diſtingui ſervorum genus, nempe domeſticorum, adſcriptitiorum, mancipiorum & ſervorum pœnæ. Servi *domeſtici* ſunt ii, qui operas ſuas locant hero, pacta pro iiſdem mercede, & qui nonniſi relative ad eaſdem operas a dominis pendent. *Adſcriptitii* ſeu ſervi glebæ ſunt ii, qui certos agros colere & exercere tenentur in commodum domini cuiuſcumque, ad quem prædicti agri devenerint, iis ſolum deductis, quæ ad vitæ ſuſtentationem neceſſaria fuerint, & hi ſolum ratione glebæ ſeu agri a dominis ſuis dependent. *Mancipia* ſeu ſervi ſtricte dicti ſunt ii, in quos patronus plenam habet libertatem, ut eos tamquam rem ſuam vendere poſſit, aliis locare, quo voluerit tranſmittere, & in quibuslibet licitis operibus occupare, & de hac conditione hic agitur. Denique *ſervi pœnæ* ſunt ii, qui ex iudicis ſententia pœnæ alicui mancipati ſunt, puta qui damnati ſunt ad triremem, ad exilium perpetuum; unde ſit.

Conditio ſervilis tertii generis, ideſt mancipium, eſt impedimentum dirimens Matrimo-

monium, ſaltem in iure eccleſiaſtico & civili, ſi cum errore talis conditionis ipſum contrahatur, nempe ſi libera perſona perſonam ducat ſervilis conditionis, putans ex errore eſſe liberam, ex cap. *ſi quis ingenuus* 9. q. 2. & ex cap. 2. & 4. *de coniug. ſervor.* Appoſitum enim eſt tale impedimentum, ut tollatur contractus inæqualitas, & ut impediatur gravis iniuria perſonæ liberæ hoc ignoranti illata. Valeret tamen Matrimonium cum errore conditionis contractum, ſi perſona, cumqua contrahitur, æqualis eſt, ut ſi ſervus ſeu mancipium cum ſerva fœmina contraheret, quam liberam putabat, vel melioris conditionis, ut ſi contrahat cum libera, quam ſervam putabat; quia in utroque caſu in ipſam perſonam contrahens conſenſiſſe cenſetur. Si autem perſona libera contrahat ſcienter cum perſona ſervilis ſtatus, ideſt ſi dum contraxit, conſcius erat ſervitutis alterius partis, tunc conditio ſervilis non impedit ſeu irritum non reddit Matrimonium. Quod ſi conditionis nomine ſecundum præſentem uſum intelligatur dignitas, nobilitas, vel ignobilitas perſonæ, ipſius error reducitur ad errorem qualitatis. Conditio ſervilis a ſæculo ſaltem duodecimo non dirimit Matrimonium ſi ambo perſonæ ſervi ſint ſeu mancipia, etiamſi invito domino contrahant.

Dixi 1. *iure ſaltem eccleſiaſtico & civili*, quia nonnullis videtur, ſervitutem iure naturali Matrimonium irritum reddere, quia cum ſervus ſit ſub dominio domini, per contractum Matrimonii non poteſt, aiunt ipſi, tradere alteri poteſtatem in proprium corpus iam domino obligatum: *Eorum enim* (ait S. Baſil. ep. ad Amphilochium can. 4.) *qui ſunt in alterius poteſtate pacta conventa firmi nihil habent*. Idemque definiunt leges civiles Novell. 22. *de nuptiis* cap. 10. in Authent. Dixi *ſaltem a ſæculo duodecimo*, quia antea irrita erant connubia contracta inter ſervos abſque dominorum conſenſu, ut conſtat ex laudata epiſt. S. Baſilii, ex Conciliis Vermencienſi ſæculo octavo, & Cabilonenſi ſecundo anno 813.

Damnati ex iudicis ſententia ad triremes, & ad extremum ſupplicium, ſi fuga hi ſe ſubtrahant, valide contrahere poſſunt Matrimonium quoad vinculum ipſum contractus & quoad Sacramentum, invalide vero quoad civiles effectus, ubi ſunt leges municipales ita ſtatuentes. Et quoad 1. patet ex eo, quod impedimentum conditionis dirimens Matrimonium ſit de iure poſitivo eccleſiaſtico; nulla autem lex eccleſiaſtica irritat huiuſcemodi hominum Matrimonia. Quoad 2. vero invalide contraherent quoad effectus civiles, ubi ſunt leges & iura ſic ſtatuentia, ut in Gallia, non alibi vero, quia ius commune nihil circa hoc hactenus conſtituit, Petrocor. cum aliis.

§. LXI.

De tertio impedimento, ideſt de Voto.

Nomine voti hic intelligitur Votum ſervandæ perpetuæ caſtitatis, ſeu Religionis, cum hoc ſolum poſſit impedire Matrimonium, utpote ipſi oppoſitum quoad uſum coniugalis actus, præcipue quoad debitum alteri parti, ideſt uſum ſeu actum coniugalem poſcendum. Votum autem perpetuæ caſtitatis duplex eſt, nempe ſimplex, quod fit privatim, ſeu ſine ea ſolemnitate, quam Eccleſia præſcripſit; & ſolemne, quod emittitur in profeſſione ſolemni Religionis ab Eccleſia approbatæ, vel in ſuſceptione ſacri Ordinis. Non utrumque votum, ſed ſolemne, dirimit Matrimonium, ſive invalidum redit: nam, ut alias notatum fuit, ſimplex Votum, illicitum tantummodo illud redit. Et hoc patet ex Concilio generali Lateranenſi primo cap. 21. & Lateranenſi ſecundo cap. 7. ex cap. unico *de Voto* in 6. & ex Concilio Trid. ſeſs. 24. can. 9. Dirimit tamen, licet ſimplex, Votum caſtitatis quod emittitur in Societate Ieſu a Novitiis poſt biennium Novitiatus ex Bulla Gregorii XIII. *Aſcendente Domino*, qua etiam Conſtitutione illos, emiſſis his Votis, veros Religioſos declarat. Religioſi autem, Moniales, Clerici in ſacris conſtituti, & Laici in gradibus prohibitis tentantes Matrimonium, excommunicantur ipſo facto ex Clementina *de conſanguineis*. An vero votum ſolemne fuerit ſemper impedimentum dirimens Matrimonium, & an dirimat iure divino & eccleſiaſtico, non una eſt Doctorum ſententia. Nam quoad 1. cenſent, nonniſi labente ſæculo ſexto factum fuiſſe communiter Matrimonii impedimentum, quia S. Aug. lib. *de bono viduitatis* cap. 11. reiicit eorum opinionem, qui dicebant, nuptias Virginum, qui caſtitatem voverunt, non eſſe nuptias, ſed adulteria. S. Autem Baſilius contrarium ſenſit, ut habetur in eius epiſt. ad Amphilochium can. 6. Verum ſæculo ſexto lex fuit univerſalis, voto ſolemni dirimi Matrimonia poſt eiuſdem emiſſionem contracta, ex hoc conſtat ex S. Gregorio lib. 6. epiſt. 9. ex Concilio Troſleiano cap. 8. & cap. *Meminimus*, quod eſt Alexandri III.

Votum perpetuæ caſtitatis duplex.

III. *qui Clerici vel voventes*. Quoad ſecundum vero, nempe an iure divino, aut lege tantum eccleſiaſtica Religioſa profeſſio dirimat Matrimonium, alii ſtant pro lege tantum eccleſiaſtica, alii vero pro iure divino, nixi verbis Concilii Trid. ſeſs. 24. *de Matrim.* quibus damnat eos, qui dixerint validum eſſe eorum Matrimonium, qui vel poſt ſacrorum Ordinum ſuſceptionem, vel profeſſionem Religioſam contrahunt, non obſtante lege Eccleſiaſtica, vel voto. Igitur ſupponit Tridentinum legem eccleſiaſticam, & legem voti; ita ut ſacrorum Ordinum ſuſceptio ſola eccleſiaſtica lege, profeſſio vero Religioſa iure divino dirimat. Auctor Theol. Petrocor. & alii.

§. LXII.

De quarto impedimento, ideſt de Cognatione.

Cognatio, quæ eſt Matrimonii impedimentum, ideſt Matrimonium dirimens, triplicis eſt generis, ſpiritualis videlicet, quæ dicitur compaternitas, legalis, & naturalis, quæ poſtrema conſanguineitas dicitur. Cognatio ſpiritualis eſt affinitas ſpiritualis, ſeu vinculum ac propinquitas perſonarum, inducta a iure eccleſiaſtico ratione Baptiſmi & Confirmationis, ſeu quæ ſecundum diſpoſitionem iuris Eccleſiaſtici oritur ex adminiſtratione & ſuſceptione Baptiſmi & Confirmationis. Cum enim Baptiſmus ſit quædam ſpiritualis nativitas, (utpote Sacramentum regenerationis) quæ in Confirmatione perficitur, qui ad illa Sacramenta concurrunt, ut Miniſter, & Suſceptores, habentur tamquam patres ſpirituales, ac propterea Suſceptores appellari ſolent Patrinus & Matrina, ac in horum Sacramentorum reverentiam voluit Eccleſia, ut cognatio ſpiritualis ex his orta, eſſet impedimentum dirimens Matrimonium, in quo difficilius diſpenſat Sedes Apoſtolica, quam in cognatione carnali. Et revera, ut refert Fagnanus in cap. *ex literis* lib. 4. tit. 11. *de cognatione ſpirituali*, Gregorius XIII. noluit omnino diſpenſare cum puella, quæ novennis infantem ex ſacro fonte ſuſceperat, nulla habita ratione impedimenti Matrimonii, ut cum eo iam adulto contraheret: hinc notat Gloſſa in cap. *Qui dormierit* cauſ. 27. q. 2. quod cognatio ſpiritualis maior eſt, & difficilioris ſolutionis, quam carnalis.

Tempus quo primum impedimentum iſtud inductum fuerit, difficile eſt aſſignare. Nulla enim occurrit mentio, nullum invenitur veſtigium in trium priorum ſæculorum monumentis. Et primum documentum, quod habetur de lege huius impedimenti, eſt canon 21. Concilii primi generalis Nicæni, ubi dicitur: *Nemo fidelium cum patre aut matre ſpirituali Matrimonium contrahat, ideſt cum patrinis & matrinis, & qui hoc commiſerit, habeatur tamquam ethnicus*. Et poſt hunc canonem habentur etiam reſponſa, quæ conſone huic canoni dedere Iulius, Innocentius, Cœleſtinus, dum ſuper rem hanc conſulti fuere. Iſtum porro canonem, qui eſt inter Arabicos, non eſſe inter genuinos Concilii Nicæni conſentiunt eruditi: ex eo tamen prodiiſſe videtur ſimilis, canon 53. Concilii ſexti in Trullo. Unde patet evidenter, hoc impedimentum colligi non poſſe ex lege naturali & divina, quia ſi talis eſſet, ideſt de iure naturali & divino, ſemper obtinuiſſet, & obtinere debuiſſet, ac obſervari ab ipſis Eccleſiæ primordiis. In iis enim præcipue, quæ ſunt de iure naturæ, non ita facile excuſat ignorantia, & ſemper obſervanda ſunt.

Hoc impedimentum contrahitur iure novo Concilii Trid. ſeſs. 24. cap. 2. *de reform. Matrim.* ac proinde irritatur ſeu dirimitur Matrimonii contractus inter ſuſceptorem & ſuſceptum, tum in Baptiſmo tum in Confirmatione, & illius patrem & matrem, necnon inter eorumdem Sacramentorum Miniſtros & ſuſcipientem, ac illius patrem & matrem. Inter hos & non plures contrahitur ex cit. cap. Concilii Trid. Quocirca offerentes iam baptizatum in caſu neceſſitatis, ut ſuppleantur Baptiſmi cæremoniæ, nullam cognationem contrahunt. Item patrinus & matrina ex ipſo Concilio non contrahunt ſpiritualem cognationem, ac ideo poſſunt inter ſe valide coniugi. Habert, & alii.

Patrini ſuſcipientes in Baptiſmo privatim ſine ſolemnitate facto, ſecundum multorum Doctorum ſententiam impedimentum hoc nullatenus contrahunt; cui tamen opinioni alii graves auctores opponuntur, ex eo ducti, quod iura non diſtinguunt inter patrinos ſolemnes & non ſolemnes, ſed de ſuſcipientibus abſolute pronunciant. Aſſumptio tamen patrinorum eſt eccleſiaſtica cæremonia, quæ cenſetur ſ ſummodo inſtituta pro ſolemni Baptiſmo. Unde nec alii quam in Baptiſmo ſolemni ſuſcipientes compatres aut patrini vocari ſolent, ut notat Sanchez lib. 7. diſp. 62. n. 14. Qui tamen ex neceſſitate ſine ſolemnitate baptizat, hoc incurrit impedimentum ſecundum com-

communiorem ſententiam, excepto patre & matre in neceſſitate puerum baptizante. Iura enim in tali caſu excipiunt patrem & matrem, ne præiudicium debito coniugali inferatur, ut conſtat ex cap. 30. q. 1. *Ad limina*. Mirum equidem videtur, quod ratio eiuſdem neceſſitatis laicos alios in tali caſu baptizantes ab impedimento non eximat. Nec refert, quod hoc impedimentum apud illos rationem non habeat pœnæ, ſed cuiuſdam coniunctionis & amicitiæ, quæ culpam non ſupponit; nam cum impedimentum hoc ſit quoddam vinculum, certe non onerosum cenſeri nequit, præſertim quod non ſponte, ſed ex neceſſitate ſuſcipitur. Unde merito ſuſpicari poteſt, Eccleſiam eos hoc vinculo non ligare, qui ſola neceſſitate ad baptizandum inducuntur. In hoc tamen dubio æquum eſt, ſi caſus huiuſmodi occurrat, ad iudicium deferri Epiſcopi, qui ad cautelam diſpenſare poteſt, cum in tali caſu impedimentum certum non ſit, & ſola impedimenta certa ad Apoſtolicæ Sedis diſpenſationem reſervata cenſentur. Auctor Theol. Petrocoren.

Gravis difficultas hic occurrit inter Theologos circa ſponſionem factam in puero baptizando per procuratorem, videlicet num vere ſponſor ſit ſeu patrinus ipſe procurator, & hic cognationem, ac exinde impedimentum contrahat, an ille a quo deputatus, eſt & miſſus ad infantem e ſacro fonte elevandum. Solidior pars Doctorum, inter quos eſt Fagnanus, contendit, verum ſuſceptorem ac ſponſorem, vel ut ſecundum morem dicamus, patrinum illum eſſe, a quo procurator deputatur ac mittitur, ad puerum de ſacro fonte levandum ſeu ſuſcipiendum. Et hanc ſententiam, ut teſtatur cit. Fagnanus, confirmavit ſacra Congregatio, quæ conſulta reſpondit, quod procurator non contrahat cognationem ſpiritualem ſibi, ſed mandanti. Negari tamen nequit, ſententiam eſſe plurimorum graviſſimorumque Doctorum, quod nec mandans, nec procurator cognationem contrahant: non quidem procurator, inquiunt, cum illi deſit intentio huius muneris ſuſcipiendi; nec mandans, quia ſecundum canonum expreſſionem ad hanc contrahendam cognationem requiritur tactus & ſuſceptio pueri, cum e ſacro fonte levatur. Siquidem de patrinis ſemper loquuntur tamquam de tangentibus & ſuſcipientibus infantem baptizatum. Unde actio hæc perſonalis videtur, quæ profecto ſi talis eſt, fieri nequit niſi per eum, qui a parentibus infantis vocatur ad munus hoc ſuſcipiendum. Navarrus inter alios ſententiam hanc graviſſimis probat rationibus. Concedunt nihilominus hi Doctores, induci poſſe conſuetudinem, ut hæc cognatio ſpiritualis contrahatur per procuratorem. Verum num ſit adhuc introducta, non conveniunt. Immo quia perraro contingit, ut procuratores deputentur ad ſuſcipiendum ſeu levandum puerum baptizatum e ſacro fonte, negant quamplurimi inductam eſſe, ac ita qui tale mandatum dederunt, certo non habentur patrini.

Verum hæc nihil obſtare videntur. Quare enim in tali negotio non valebit, ſicut in aliis, illa regula iuris, quod qui per alium facit, per ſe ipſum facere cenſetur? Et equidem ſi Matrimonium contrahunt Magnates per Procuratorem, non apparet quare cognatio illa quoque ſpiritualis, quæ ipſius Matrimonii eſt effectus, per procuratorem contrahi nequeat. Nequit enim videri, quare Magnates ipſi, & alii pariter, ſi pueros ipſis oblatos ſuſcipiant de ſacro fonte per procuratorem, non ſint ac dici debeant patrini, ſicuti ſunt & dicuntur veri ſponſi ex Matrimonio, in quo ſponſam per procuratorem duxerunt, ideſt per procuratorem Matrimonium contraxerunt. Ille enim ſolus, cuius nomine ſuſcipit procurator, deſignatur patrinus a parentibus baptizandi, & patrinus reputatur, & ut cauſſa principalis ſuſcipit & tangit per procuratorem tamquam per inſtrumentum, qui non agit nomine ſuo, ſed nomine mandantis. Verum quidem eſt, quod ubi iura loquuntur de patrinis, dicunt quod baptizandum puerum tenent, & illum de ſacro fonte ſuſcipiunt; ſed quæſtionem hanc, utrum per ſeipſos immediate, aut per alios deputandos tangere poſſint, non determinant. Ita Auth. Theol. Petrocor. cum aliis.

Ex dictis autem circa contactum baptizati cum ſuſcipitur de fonte (quem contactum Doctores omnes, Theologi nempe & Canoniſtæ, requirunt in ſponſoribus ſeu patrinis, & ſupponit cit. Concilium Trid. cap. 1. ſeſſ. 24. *de reform.*) obſervabunt Parochi, & Patrinus, & Matrina, ne plures ex Decreto Concilii Trid. infantem tangant. Deſignare autem patrinos ſpectat ad parentes aut ad Parochum, qui non debet plures admittere, quam unum patrinum & unam matrinam ex deſignatis tantum a parentibus, vel a ſe, & hi contrahunt ſpiritualem affinitatem ac cognationem. Quod ſi Parochus aut Sacerdos præ imperitia aut negligentia plures deſignet, aut ſi plures

ex

ex deſignatis, aut nullum ex illis ſpecialiter deſignet, tunc ab omnibus, ſi omnes puerum dum baptizatur, ac e ſacro fonte ſuſcipitur, tangant, affinitas contrahitur. Ita Navarrus, Fagnanus, qui hoc a ſacra Congregatione definitum eſſe memorant. Nam ius antiquum, ubi novum nihil decernit, ſervari debet L. *præcipimus* cod. *de collationib.* uti in hoc caſu contingit, in quo ex iure veteri cap. *finali de cognat. ſpirit.* omnes impedimentum contrahebant, & illi iuri non legimus derogatum iure novo in Concilio Trid. quod licet prohibuerit, ne plures admitterentur patrini, non tamen declaravit, nullam a pluribus, ſi admitterentur, affinitatem contrahi. Sic Tournel. & alii.

Nota. Qui carnaliter cognovit eam, cum qua ſpiritualem habet affinitatem, ſi diſpenſationem obtinere velit ad contrahendum cum ipſa Matrimonium, debet in ſua ſupplicatione exprimere non tantum affinitatis impedimentum, ſed etiam crimen commiſſum. Ita docet Conradus, aſſerens hanc eſſe conſtantem Eccleſiæ Romanæ praxim. Verum ſuper huiuſcemodi impedimentum, ut antea diximus, difficilius obtineri poterit diſpenſatio, ut obſervat Fagnanus, & probat exemplo iam antea allato puellæ, quæ non obſtante hoc impedimento matrimonium inierat cum eo, quem novennis de ſacro fonte ſuſceperat, in quo caſu nullo modo induci potuit Gregorius XIII. ut cum ea ſuper talem affinitatem diſpenſaret.

Quæri hic poſſet forſan ab aliquo, num qui ſuſciperet e ſacro fonte filium alicuius patris infidelis, contraheret affinitatem cum parentibus illius infantis, & reſpondetur rem eſſe in controverſia. Pontius lib. 7. cap. 40. iudicat negativam partem eſſe probabiliorem, & hoc probat ex D. Th. in 4. diſt. 42. q. 1. art. 3. in reſponſ. ad 3. ubi ait, cum uxore non baptizata minime contrahi cognationem ſpiritualem, quia illa eſt per ſe expers vitæ ſpiritualis. Adde, ait Tourneleius, impedimentum iſtud eſſe iuris eccleſiaſtici, quo non obſtringuntur infideles.

§. LXIII.

De Cognatione legali.

Definitio cognatio. is lega. is. Legalis cognatio eſt propinquitas perſonarum ex adoptione proveniens, ſeu reſultans, cap. *unico* lib. 4. tit. 12. *de cognat. leg.* & cap. *per adoption.* cauſ. 30. q. 3. Communiter definitur *aſſumptio perſonæ extraneæ ad hæreditatem*, ubi ſaltem adoptio eſt perfecta; & per Oſtienſem 4. *de cognat.* leg. n. 2. definitur *extraneæ perſonæ in filium vel nepotem, vel deinceps legitima aſſumptio*. Hanc Oſtienſis definitionem ſibi adoptavit S. Th. in 4. diſt. 42. q. 2. art. 2. *eſt igitur filiatio adoptionis*, ait S. Doctor, *quædam imitatio filiationis naturalis, eiuſque defectum ſupplet*. Unde iis ſolum adoptare permittitur, qui filios naturaliter procreare poſſunt, quia his ſolis ſolatium hoc deberi cenſetur, ut loco filiorum, quos amiſerunt, vel quos habere potuerunt, niſi accidentale aliquod obſtaculum obſtitiſſet, extraneos filios aſſumere poſſint. Quare frigidi, & naturaliter impotentes adoptare non poſſunt. Unde definitur in lege civili lib. 2. ff. *de adopt.* gladio tamen caſtrati adoptare poſſunt, quia ſunt ex accidente impotentes, quod ius etiam Sacerdotibus competere poteſt, quia non ex impotentia naturali, ſed ex ſacra profeſſione inhabiles ſunt ad Matrimonium. Inſuper ut quis ius habeat adoptandi, requiritur ut ſit ſui iuris, ac bona ſua adminiſtrare, & naturaliter Matrimonium conſummare poſſit. Unde regulariter loquendo nec vir ante vigeſimum quintum annum, & niſi maior ſit decem octo adoptivo, ut notat Sylvius in Suppl. q. 57. art. 1. nec fœminæ, niſi ex privilegio Principis adoptare poſſunt, quia his bonorum adminiſtratio non permittitur.

Duplex autem, iuxta D. Th. in 4. diſt. 42. q. 2. art. 1. ad 7. & Ius canonicum, diſtinguitur adoptio, imperfecta una, altera perfecta, quæ filiationem naturalem perfecte imitatur. Prima dicitur ſimplex adoptio, ſecunda vocatur arrogatio, quia, ut ait Oſtienſis, is qui arrogatur, rogatur, ideſt interrogatur, an velit arrogantem in patrem habere; item arrogans interrogatur, an velit habere arrogandum in filium. Differunt autem adoptio perfecta ab imperfecta iuxta laudatum D. Th. in hoc, quod adoptio perfecta vocatur arrogatio, per quam reducitur adoptatus in poteſtatem adoptantis, ut illi loco filii ſolatium præſtet, & eſt hæres eius neceſſarius ab inteſtato. Adoptatus enim ſuccedit patri adoptanti ex inteſtato & ex teſtamento ſaltem in quarta parte bonorum, qua eum adoptans ſine ipſius culpa privare nequit. Arrogandus igitur, ideſt adoptatus ſi reduci ſeu tranſire debeat in poteſtatem adoptantis, neceſſe eſt ut ſit liber. Unde quis arrogari nequit, niſi vel poſt mortem naturalem patris, vel poſt emancipationem, Adoptio duplex.

Adoptatio vero imperfecta, quæ dicitur ſimplex adoptatio, per quam adoptatus non tranſit in poteſtatem adoptantis, unde magis *eſt diſpoſitio quædam*, ait D. Th., *ad perfectam adoptionem, quam adoptio perfecta, & hac adoptione poteſt adoptari etiam ille, qui non eſt ſui iuris, & ſine auctoritate Principis & Magiſtratus*, & ſic adoptatus non ſuccedit in bonis adoptantis, nec tenetur ei adoptans aliquid de bonis ſuis in teſtamento relinquere, niſi velit. Differunt pariter adoptatio perfecta ab imperfecta, quod prima, ideſt arrogatio fieri nequit niſi Principis auctoritate; altera vero, ideſt ſimplex, fieri poteſt auctoritate cuiuslibet iudicis competentis.

Ex ſola adoptione perfecta ſeu arrogatione oriri poteſt impedimentum dirimens; nam quamvis ex utraque adoptione Matrimonium impediri cenſeant plurimi Canoniſtæ atque Theologi, hoc tamen ad ſolam arrogationem reduci, ſicut convenientius, ſic probabilius videtur, quia ipſo Eccleſiæ iudicio impedimentorum multitudo reſtringenda potius eſt, quam amplianda. Et hæc eſt ſententia D. Th. nam ſoli arrogati in poteſtatem adoptantis tranſeunt, ac cum eo commorantur. Unde S. Doctor dixerat ſupra de ſimplici adoptione, quod ſit magis diſpoſitio ad perfectam adoptionem, quam perfecta adoptio, quod etiam ſupponit lex. Quin etiam Legalis cognatio ſuas habet lineas, non ſecus ac naturalis, rectam ſcilicet, & tranſverſam ſeu lateralem. In linea recta impedit Matrimonium inter adoptantem & adoptatum, ac adoptati deſcendentes, ut patet ex Lege *Iuſtas autem nuptias* Inſtitut. *de nuptiis* §. *ergo*. In linea vero tranſverſa inter adoptatum & filios carnales adoptantis, ut patet ex ead. Lege & Iure canon. *ſi qua de cognat. legali*. Suam affinitatem habet pariter cognatio legalis, quæ contrahitur inter adoptantem & uxorem adoptati, & inter adoptatum & uxorem adoptantis, niſi accedat diſpenſatio. Habent tamen hæ lineæ ſuam differentiam, quod in linea recta impedimentum perpetuo durat, ut conſtat ex utroque iure civili & canonico, etiam ſoluta adoptione, & dirimit Matrimonium uſque ad quartum gradum incluſive. Unde poſtquam adoptans filiam adoptatam emancipavit regis auctoritate, & e domo ſua eiecit, eam ducere nequit, ut definitum habetur in citatis iuribus. In affinitate quoque perpetuum eſt impedimentum ſubſiſtens etiam abſoluta adoptione, ut definit citata *lex adoptivus*. In tranſverſa autem linea non durat niſi ſtante adoptione. Unde ſoluta adoptione aut per mortem patris, aut per filiorum emancipationem, ceſſat impedimentum. Igitur hoc impedimentum facile tollitur. Si enim filius naturalis adoptivam ſororem ducere velit, facile remedium eſt, ideſt ut uterque emancipetur, ſi uterque ſit in patris poteſtate: *Si qua per adoptionem mihi ſoror eſſe cœperit*, (ait cit. canon) *quamdiu durat adoptio inter me & ipſam, nuptiæ conſiſtere non poſſunt*. Quod ius non ſolum filiis adoptantis conceditur, ſed etiam adoptato erga filiam & matrem adoptantis. Hab. Antoin. Petrocor.

Duplex hic autem occurrit difficultas, videlicet, num nomine filiorum adoptantis intelligantur alii filii legales, quos ipſe adoptans potuiſſet ſibi adoptare; & an intelligantur filii eius naturales non ſolum legitimi, ſed etiam ſpurii & illegitimi. Et quoad primum, non conveniunt Theologi, cum alii contendant etiam inter filios legales exurgere legalem cognationem & impedimentum. Ita Sylveſter. Alii vero, & communius id negant, utpote, inquiunt, nullo iure ſtatutum, & ita ſentit D. Th. in 4. diſt. 42. q. 2. art. 3. ac proinde docent Theologi cum Navarro in *Manuali* cap. 22. poſſe adoptantem cum matre filii quem adoptavit nuptias contrahere. Quoad alterum probabilius videtur, filium adoptivum non contrahere cognationem ullam cum filiis illegitimis adoptantis, quidquid in contrarium ſentiat Panormitanus. Cognatio enim legalis, utpote civilis iuris effectus ad eos extendi non debet, qui pro filiis quantum ad effectus civiles a iure non habentur, cuiuſmodi ſunt filii illegitimi. Hinc filii illegitimi non dicuntur eſſe ſub patria poteſtate. Sic ſentiunt Sylveſter, Oſtienſis, Navarrus. *Qui nomine filiorum adoptantis intelligantur.*

§. LXIV.

De Cognatione naturali, ſeu Conſanguinitate.

Cognatio naturalis, quæ dicitur conſanguinitas, eſt propinquitas ſeu coniunctio ſanguinis inter perſonas vel ab eodem propinquo ſtipite derivantes, ſeu deſcendentes, ut ſunt patres & cognati, vel quarum una deſcendit ab alia, ut ſunt pater & filia, avus & neptis. Hæc autem conſanguinitas ita definitur ab Oſtienſi: *conſanguinitas eſt vinculum perſonarum ab eodem propinquo ſtipite deſcendentium vel aſcendentium carnali* pro- *Definitio Conſanguinitatis.*

propagatione contractum. Nomine ſtipitis intelligitur ea perſona, a qua aliæ conſanguineæ dicuntur, & originem traxerunt. Hanc definitionem ſibi adoptavit D. Th. & ducitur hæc definitio ex ipſius ſignificatione. Dicuntur enim *conſanguinei*, ait Oſtienſis, *velut communem habentes ſanguinem*, *ſive de uno ſanguine procedentes*. Dicitur 1. in hac definitione *vinculum*, ideſt arctior tum corporum tum animorum ob unitatem ſanguinis coniunctio. Dicitur 2. *perſonarum*, quarum una deſcendit ab alia, ut filius & filia a patre. Dicitur 3. *ab eodem ſtipite*; ſtipes enim dicitur perſona, a qua aliæ, quæ conſanguineæ dicuntur, originem duxerunt, & dicitur ſtipes metaphora ducta ab arboris trunco, a quo ſicut multi defluunt ac pendent fructus, ita filii a patre. Dicitur 4. *a propinquo ſtipite*, quia ſi ſit remotus & ultra quartum gradum, habebit potius rationem radicis, quam trunci; & qui ab eodem multo remoto ſtipite deſcendunt, v. g. ab Adamo, vel Noe, conſanguinei non dicuntur ea conſanguinitate, quæ Matrimonium impediat vel dirimat. Dicitur 5. *carnali propagatione contractum*, ut a ſpirituali & civili diſtinguatur. Quocirca cum filii quoque ſpurii ſeu illegitimi æque ac legitimi ex carnali propagatione a certo tali ſtipite procedant, hinc inter ipſos illegitimos & legitimos datur vera conſanguinitas, cum ex eodem ſanguine hi quoque deriventur, ac proinde, ſicuti admonet Corradus lib. 7. *Praxis Diſpoſitionum Apoſtolicarum* cap. 1. n. 6. quoad Matrimonii impedimentum, & diſpenſationem ſuper eo impetrandam, nullum diſcrimen ſtatuendum eſt inter conſanguineos ex legitimo concubitu, & conſanguineos ſpurios.

Hæc conſanguinitas diſtinguitur a Theologis Canoniſtis per lineas & gradus. Linea eſt ordinata collectio, ſeu ſeries certis gradibus conſtans perſonarum conſanguinitate coniunctarum. Ita definitur a S. Th. cum Oſtienſi. Lineæ duæ ſunt, recta, & tranſverſa ſive collateralis. Linea recta eſt ordinata ſeries aſcendentium & deſcendentium ab eodem ſtipite procedentium, quorum ſcilicet unus ab altero deſcendit, ut a patre filius & filia, a filio qui reſpectu avi & aviæ dicitur nepos vel neptis, ab his pronepos & proneptis, ab his rurſus abnepos & abneptis &c. In hac linea iuxta computationem iuris civilis, in qua tot ſunt gradus quot perſonæ, pater dicebatur in primo gradu, filius in ſecundo, nepos in tertio; ſed iuxta ius canonicum, quod nunc obtinet, pater, qui eſt ſtipes & origo totius genealogiæ, non computatur, ideoque filius, qui ab ipſo immediate procedit, eſt in primo gradu; nepos qui a filio immediate deſcendit, in ſecundo; pronepos in tertio; abnepos in quarto; & huius filii in quinto. Linea recta in duas ſubdividitur, in lineam aſcendentium, & deſcendentium. Aſcendentium linea eſt collectio, ſeu ſeries perſonarum ſupra ſtipitem ſibi ſanguinem communicantium. Linea vero deſcendentium eſt collectio perſonarum ſub ſtipite a ſe invicem deſcendentium. Collateralis linea ſeu tranſverſa eſt collectio, ſeu ſeries perſonarum deſcendentium quidem a communi ſtipite, ſed quæ a ſe invicem non deſcendunt, ideſt quarum nulla deſcendit ab altera, ut frater & ſoror, conſobrinus & conſobrina &c. *Collateralis* ideo dicitur, quia collaterales conſanguinei per lineam directam interiectam inter ſe uniuntur, & eam interſecant. Gradus nomine hic intelligitur diſtantia perſonarum conſanguinearum inter ſe a communi ſtipite, a quo præcipue colligitur eorum diſtantia inter ſe. Tot ſunt conſanguinitatis gradus, quot ſunt gradus diſtantiæ a proprio ſtipite. Et ex hoc intelligimus, quare perſona, quam ſtipitem vocamus, gradum aliquem non conſtituat, quia nemo a ſe ipſo diſtare dicitur. Tot igitur erunt gradus diſtantiæ ſeu conſanguinitatis, quot erunt perſonæ, prima excepta, quæ ſe habent ut generantes & generatæ. In linea tranſverſa ſeu collaterali non comparantur deſcendentes cum iis a quibus gradatim deſcendunt, ſicut in linea recta, ſed omiſſo communi ſtipite inter ſe conferuntur, ut frater cum ſorore. Hi autem ſicut primi occurrunt in hac linea; & immediate deſcendunt a ſtipite, ita computantur in primo conſanguinitatis gradu. Filii vero fratris & ſororis, qui conſobrini vocantur, in ſecundo, filii conſobrinorum in tertio, ab his nati in quarto, & ſic deinceps.

Tres regulæ pro faciliori graduum computatione.

Ad faciliorem graduum illorum computationem tres regulæ communiter aſſignantur. 1. Quod in linea recta aſcendentium & deſcendentium tot numerantur gradus, quot ſunt generationes: 2. in linea collaterali quot gradibus perſonæ diſtant a communi ſtipite, tot inter ſe diſtant: 3. quando conſanguinei inæqualiter diſtant a ſtipite, quot gradus remotior diſtat a ſtipite, tot gradus diſtant inter ſe; ideſt diſtantia gradus conſanguinitatis computatur ab eo qui magis remotus eſt a ſtipite, ita ut ſi

unus ex collateralibus diſtet tribus gradibus a communi ſtipite, & alter quatuor, erunt in quatuor gradus inter ſe diſtantes. Igitur in linea collaterali obſervandum, conſanguineos conferri inter ſe vel in gradu æquali, vel in gradu inæquali, qui etiam dicitur *mixtus*, quia conflatur ex gradu proximiori & remotiori, ut ſi conferatur frater cum filio aut filia ſororis, reſpectu quorum eſt patruus, & ex ſecundo, in quo collocati ſunt filius vel filia ſororis. In gradu autem mixto, qui attingit primum, ut in exemplo patrui collati cum filio ſororis, ubi pro diſpenſatione ſupplicatur, exprimi debet qui ſexus ſit in primo gradu, an vir, an mulier, quia longe difficilius conceditur, ut filius ſororis vel fratris in uxorem ducat amitam aut materteram, quam patruus aut avunculus ſororis vel fratris filiam: Honeſtati enim repugnare videtur, ut ea pars quæ iure naturæ ſuperior eſt, & in qua relucet auctoritas paterna vel materna, per Matrimonium ſubdita fiat & inferior; quæ indecora ratio non accidit, dum patruus aut avunculus natam ſeu ex fratre ſeu ex ſorore ducit in Matrimonium. Hinc Deus vetuit in Deuteronomio, ne quis ducat ſororem patris vel matris, non vero ſororis filiam: *Turpitudinem ſororis patris tui non diſcooperias, quia caro eſt patris tui: Turpitudinem ſororis matris tuæ non revelabis*. Nec illud omittendum advertit Habertus, quotus ſit gradus mixtus, ſemper incipiendum a gradu maſculi, quamvis ſit remotior a ſtipite. Sic relatio amitæ vel materteræ ad filium fratris vel ſororis, dicitur a ſecundo ad primum: patri vero vel avunculi ad fratris vel ſororis filiam, dicitur a primo ad ſecundum.

Aliter olim, ſicut iam notavimus, ſecundum legem civilem computabantur gradus conſanguinitatis, ita ut totidem gradus dicerentur, quot ſunt ex utroque latere perſonæ. Hic tamen computandi modus ab Alexandro II. reprobatus eſt, ut patet ex cap. *Ad Sedem Apoſtolic.* Cognationis naturalis impedimentum olim uſque ad ſeptimum gradum extendebatur; ſed illud ad quatuor gradus reduxit Concilium Lateran. quartum, cap. 50. ſub Innocentio III. celebratum, cuius regulam ſecutum eſt Concilium Trid. ſeſſ. 24. *de Matrim.* Nec ſine gravi ratione talis graduum conſanguinitatis computatio ſtatuta eſt in iure canonico: cum enim perſonæ conſanguineæ non coniungantur in ordine tranſverſo ſeu collaterali, niſi ratione ſtipitis a quo procedunt, non poſſunt inter ſe magis aut minus diſtare, quam a ſtipite diſtent, ideo neceſſario efficitur, ut eo gradu inter ſe coniungantur, vel ab eo diſtent, quo ſtipiti coniunguntur vel ab eo diſtant. Quocirca duo fratres diſtincti erunt in primo gradu, quia uterque in primo gradu eſt cum ſtipite: conſobrini in ſecundo gradu, quia uterque in ſecundo gradu eſt cum ſtipite. Si autem inæqualiter diſtent a ſtipite, ut patruus & filius fratris, tunc eo gradu inter ſe diſtabunt, quo diſtat a ſtipite ille qui eſt remotior, iuxta regulam tertiam antea traditam, quia cum per ſtipitem coniungantur, fieri nequit ut ullus magis ſuo conſanguineo propinquus ſit, quam communi ſtipiti. Igitur filius fratris non minus diſtare poteſt a patruo, quam ab avo. Igitur licet patruus nonniſi uno gradu diſtet a ſtipite, quia tamen filius fratris duobus gradibus a ſtipite eſt diſtans, ideo patruus & filius fratris ſunt in ſecundo gradu, non minus quam duo filii fratrum.

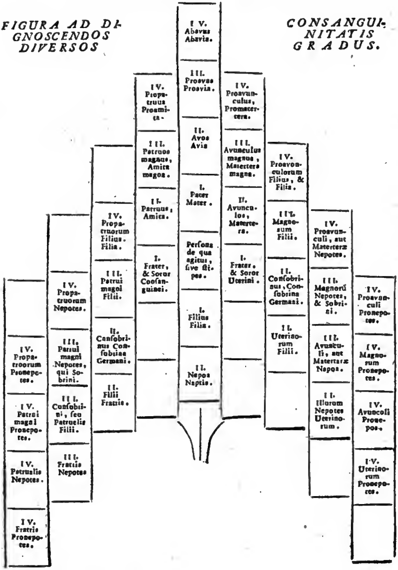
Cauſſam vero quæ movit Eccleſiam ad conſtituendam in ſuo iure canonico diverſam computationem inter gradus conſanguinitatis, diverſam ab ea quæ ſtatuta fuit per Imperatores in ſuo iure civili, clare affert ac explicat Alexander II. in Epiſt. 38. *In legibus* (ait S. Pontifex) *ob nihil aliud horum graduum mentio facta eſt, niſi ut hæreditas & ſucceſſio ad unam & alteram perſonam inter conſanguineos deferatur. In canonibus vero ob hoc progenies computatur, ut aperte monſtretur, uſque ad quartam generationem a conſanguineorum nuptiis eſſe abſtinendum. Ibi præſcribitur, ut hæreditas propinquis modo legitimo conferatur, hic vero, ut rite & canonice inter fideles nuptiæ celebrentur. In legibus diſtincte non numerantur gradus niſi ad ſextum: in canonibus vero uſque ad ſeptimam diſtinguuntur generationem. Hac igitur de cauſſa, quia hæreditates nequeunt deferri niſi de una ad alteram perſonam, idcirco curavit ſæcularis Imperator in ſingulis perſonis ſingulos præfigere gradus; quia vero nuptiæ ſine duabus non valent fieri perſonis, ideo ſacri Canones duas in uno gradu conſtituere perſonas.*

§. LXV.

De gradibus conſanguinitatis, in quibus liceat, vel non Matrimonium, ideſt in quibus locum habet impedimentum conſanguinitatis.

Antequam reſolutio exponatur obſervandum eſt, eos qui circa conſanguinitatem con-

FIGURA AD DIGNOSCENDOS DIVERSOS CONSANGUINITATIS GRADUS.

conſuluntur, ne in re tanti momenti aberrent in computatione, debere arborem conſanguinitatis in charta delineare, ibique ſtipitem communem, a quo deſcendunt perſonæ, de quibus agitur, exhibere, & deinceps hinc & inde generationem, & nomina perſonarum uſque ad eas, de quibus quæritur an ſint in gradu vetito, & qua indigeant diſpenſatione.

In primo itaque lineæ aſcendentium gradu ſunt pater & mater eorum de quibus agitur. In ſecundo avus & avia. In tertio proavus & proavia. In quarto abavus & abavia.

In primo eiuſdem lineæ rectæ deſcendentium gradu ſunt filius & filia eorum de quibus agitur. In ſecundo nepos & neptis; in tertio pronepos, & proneptis; in quarto abnepos, & abneptis.

Ex his perſonis unaquæque alias parit mihi collaterales. A patre meo fluunt frater meus & ſoror mea mihi in primo gradu collaterales, qui germani dicuntur ſi ſint ab eodem patre & matre; conſanguinei ſi ab eodem patre & matre diverſa; uterini vero ſi ſint ab eadem matre & patre diverſo.

Ab avo meo paterno ſunt patruus & amita, ideſt frater & ſoror patris mei. Ab avo meo materno avunculus & matertera, ideſt frater & ſoror matris meæ mihi collaterales in ſecundo gradu. A proavo paterno ſunt proavus magnus & amita magna, ideſt frater & ſoror avi mei paterni, ſeu patri patris mei.

A proavo materno magnus avunculus & magna matertera, ideſt frater & ſoror avi mei materni, ſeu patris matris meæ, & ſunt mihi in tertio gradu collaterales. Ab avo paterno demum ſunt propatruus & proamita, ſcilicet fratres proavi mei paterni, ſeu avi patris mei mihi in quarto gradu collaterales. Ab abavo materno proavunculus, & promatertera, qui ſunt fratres proavi mei materni, ſeu avi matris meæ in qoarto gradu collaterales.

A patruo, ideſt a fratre patris mei venit patruelis conſanguineus vulgo *cuginus paternus*. Ab avunculo ſeu fratre vel ſorore matris meæ veniunt conſobrini ſeu conſanguinei vulgo *cugini germani* materni, ideſt ex parte matris. In iure civili etiam appellari ſolent agnati & cognati. Agnati nempe, ideſt maſculi conſanguinei ex parte patris, & cognati qui parentes ſunt, ideſt germani ex parte matris.

Coniugia conſanguineorum in quolibet rectæ lineæ gradu ſaltem ex iure Eccleſiaſtico ſunt illicita & irrita. Et hoc patet ex reſponſ. Nicolai I. ad conſulta Bulgarorum cap. 39. ubi ſic habet: *Inter eas perſonas, quæ parentum liberorumve locum inter ſe obtinent, nuptiæ contrahi non poſſunt, velut inter patrem & filiam, vel avum & neptem, inter matrem & filium, vel aviam & nepotem, & ſic uſque ad infinitum*. Et hoc probare conantur auctores, quia coniugia filiorum cum parentibus adverſantur pudori, & ordinem naturæ invertunt. Exigit enim natura, ut filii ſemper eodem modo parentibus ſubditi ſint: quapropter hic ordo profecto inverteretur, ſi filii matrem vel aviam, filiæ patrem vel avum in coniugem ducere poſſent. Siquidem minus poſt Matrimonium iiſdem ſubditi eſſent, quam antea, quia effecti cum iiſdem una caro, eadem pene iura haberent; quod præcipue verum eſſet in filiis, qui matres vel avias ducendo, earum capita ac ſuperiores fierent, cum ex Apoſt. *vir caput ſit mulieris*.

Dixi *ſaltem iure Eccleſiaſtico*, quia cenſent permulti eadem coniugia etiam naturali iure invalida ac nulla eſſe, ſaltem ſecluſa neceſſitate extrema conſervandi genus humanum. Unde, inquiunt, ſi Adam hodie reverteretur, nullam poſſet uxorem ducere, nam concubitum inter aſcendentem & deſcendentem refugit ipſa natura & horreſcit, ut valde indecentem, & gentes omnes ratione naturali duce eum nefandum habuere, & leges civiles omnem eiuſmodi copulam damnarunt, ut patet ex Inſtitut. tit. *de Nuptiis* §. *inter eas*, & ex Leg. ultima 9. *de ritu* &c. ubi ſic legitur: *Iure gentium inceſtum committit, qui ex gradu aſcendentium & deſcendentium uxorem duxerit*. Hoc enim primum repugnat reverentiæ debitæ progenitoribus, non ſolum quia, ut ſupra diximus, per coniugium fit æqualitas iurium, ſeu mutua ſubiectio quoad debitum, dum natura exigit ut filii ſemper ſubditi ſint parentibus; ſed ulterius per actum coniugalem quædam alterius turpitudo revelatur ex Levitico. Repugnat profecto reverentiæ, quam deſcendentes debent erga aſcendentes, eo quia omnes aſcendentes habent rationem principii & ſuperioris, deſcendentes vero loco liberorum habentur, quia cauſſa cauſſæ eſt etiam cauſſa cauſſati. Deus autem ut naturæ auctor, & Matrimonii inſtitutor non cenſetur conceſſiſſe poteſtatem contrahendi Matrimonium per ſe habens indecentiam & repugnantiam cum natura rationali, & nemo habet poteſta-

tem

tem tradendi dominium corporis ſui , niſi dependenter a Deo, qui eſt ſupremus rerum ac iurium omnium dominus. Et equidem omnes fatentur , Matrimonium in primo gradu nullum eſſe , ut inter patrem & filiam , inter matrem & filium , ut inter alios D. Th. 2. 2. q. 164. art. 9. ad 3. & in ſupplem. q. 54. art. 3. Et hanc ſententiam ſecuti ſunt Caietanus , Fagnanus in cap. *vir qui* tit. *de conſanguinit. & affinit.* & alii.

Conſanguinitas dirimit Matrimonium iure naturali in primo gradu, in cæteris vero remotioribus , & nunc ſolummodo uſque ad quartum gradum incluſive, nec ulterius , ex iure Eccleſiaſtico . Et hoc conſtat ex cap. *Non debet de conſanguin.* & ex can. 50. Concilii Lateranenſ. quarti celebrati ſub Innocentio III. ann. 1215. cum antea dirimeret uſque ad ſeptimum gradum . Ita enim habetur ex cit. can. 50. Concilii : *Prohibitio copulæ coniugalis , quæ antea ad ſeptimum uſque gradum extendebatur, quartum conſanguinitatis & affinitatis gradum de cætero non excedat , quoniam in ulterioribus gradibus iam non poteſt abſque gravi diſpendio huiuſcemodi prohibitio generaliter obſervari.*

Num autem ex his gradibus aliqui ſint, in quibus connubia iure naturali ſint irrita , multi certe ſentiunt rem ita eſſe de Matrimonio fratris cum ſorore, amitæ cum filio fratris extra neceſſitatem conſervandi vel propagandi genus humanum , ut factum fuit in mundi exordio cum filiis Adæ , qui inter fratrem & ſororem iungebantur , eo quod aliæ non eſſent mulieres ad propagationem humanæ ſpeciei, quæ inceperat in Adamo , qui fuit primus hominum , cum Eva eius coniuge , quos Deus condidit. Inter ea quæ per Moyſis legem præſcripſerat Dominus populo , fuit inhibitio Matrimonii in linea recta inter aſcendentes & deſcendentes in quocumque gradu ; in linea vero collaterali inter fratrem & ſororem, nepotem cum amita vel matertera, non tamen patrui vel avunculi cum filia fratris vel ſororis , ut conſtat ex Levitico . Et revera coniugium præcipue fratris cum ſorore magnam continet indecentiam , ut patet ex communi hominum ſenſu, etiam Ethnicorum , qui has nuptias ſemper exhorruere. Unde Abraham Gen. 12. iudicavit , quod Ægyptii ſibi perſuaderent , Saram non eſſe uxorem ſuam, ſi putarent eius eſſe ſororem. Hinc dum Ægyptum ingrederetur , ei perſuaſit , ut diceret ſe eſſe ipſius ſororem. In aliis vero gradibus , ſeu ſecundo, etiam mixtis , & aliis remotioribus lineæ collateralis , non eſt lege naturæ vetitum , ſed tantummodo Eccleſiaſtica ; quia Papa etiam in ſecundo gradu diſpenſare poteſt , ut conſtat ex Concilio Trid. ſeſſ. 24. & iam diſpenſavit cum Waldemote Svecorum Rege , ut Sophiam neptem ſuam , ſcilicet Henrici Danorum Regis fratris ſui filiam, duceret in uxorem ; & cum Philippo II. Hiſpaniarum rege, ut uxorem haberet Annam Auſtriacam neptem ſuam ortam ex germano fratre Maximiliano Romanorum Imperatore. Diſpenſationem non conceſſit autem Ioannes XXII. Alphonſo Arragoniæ poſtulanti pro fratre ſuo, quia nulla intervenerat legitima cauſſa , ſine qua non conceduntur diſpenſationes , ſicuti ſe excuſavit Pontifex , ſcilicet ſtatuta canonum nonniſi pro neceſſitate & utilitate Eccleſiæ eſſe mutilanda . Huiuſcemodi Matrimonia permittebantur , ut antea dixi , in ſecundo gradu ex Levit. excepta avita & matertera in lege Moſayca . Et valida hodienum cenſentur , ſi contrahantur ab Infidelibus , ut ex cap. 8. *de divortiis*.

Prohibuit Eccleſia ne inirentur connubia in ſecundo & in aliis gradibus conſanguinitatis & affinitatis quando plus quando minus , ut ſapienter advertit P. Antoine , tum ob reverentiam quam conſanguinei ſibi mutuo debent propter originem ab eodem ſtipite ductam , & ſanguinis communionem ; tum ad removendum periculum fornicationis & inceſtus, a quo valde arcet impotentia Matrimonii ſecum ineundi . Nam alioquin cum conſanguinei , ſicut etiam affines , aut in eadem domo commorentur , aut paſſim ſe inviſant , & familiari conſuetudine ſecum verſentur , magnus fornicationi pateret aditus ; tum etiam hoc ſtatuit , ut vincula amicitiæ etiam cum extraneis occaſione coniugii protenderentur.

Nota 1. vinculum conſanguinitatis inter duas perſonas ex duplici capite concurrere poſſe ; 1. quia duo ſunt ſtipites; ut ſi duo fratres contrahant cum duabus fœminis inter ſe conſobrinis , filii qui ex his duobus connubiis naſcuntur, erunt in ſecundo gradu reſpectu patrum , & in tertio reſpectu matrum, & tunc dicuntur eſſe in ſecundo & tertio gradu ex duobus ſtipitibus . Cum autem duplex ſit conſanguinitas , tunc duplex eſt quoque impedimentum , quod exprimi debet in petitione diſpenſationis.

Nota 2. quod graviter peccaret, qui etiam ad vitandum mortis periculum Matri-

monium cum conſanguinea vel affini in gradu prohibito ſine diſpenſatione abſolute iniret, actumque coniugalem exerceret, quia cum Matrimonium in tali caſu irritum eſſet & nullum, copula eſſet fornicaria & inceſtuoſa in lege naturæ. Ita Azorius, P. Antoine.

Nota 3. ſi quintus conſanguinitatis gradus mixtus eſſet, ſive cum quarto, ſive cum tertio, immo etiam cum ſecundo, non impediret Matrimonium. Ita definivit Gregorius IX. cap. *vir* tit. 14. *de conſanguin. & affin.* quia gradus conſanguinitatis, iuxta regulam traditam de gradu inæquali ſeu mixto, computatur a gradu remotiori a ſtipite. Unde quando unus remotus ſit a ſtipite in quinto gradu, cum aliis etiam ſecundi gradus eſt in quinto gradu conſanguinitatis vel affinitatis non impedito: Unde poteſt cum quolibet propinquiori gradu coniungi & contrahere.

§. LXVI.

De quinto impedimento, ideſt de Crimine.

Quamvis varia & plura ſint crimina, ex quibus oritur impedimentum dirimens Matrimonium, ut vis, raptus, hic tamen nomine criminis ea non intelliguntur, ſed illud facinus tantummodo, quod oritur ex adulterio, & homicidio ſeorſim ſumptis, vel ex utroque ſimul ſeu coniunctim, & huiuſcemodi crimina in quatuor caſibus conſtituunt impedimentum dirimens ſeu invalidans Matrimonium. 1. Eſt occiſio coniugis propriæ, vel alterius cum eo animo, ut tali medio conſtituendo liberum ſe, vel alteram partem, ſi ipſe liber ſit, & altera pars Matrimonio ligata, eam in coniugem ducat. Et hoc dupliciter contingere poteſt, & per ſimplex coniugicidium ſine adulterio, & per coniugicidium cum adulterio; & ſic duo caſus conſtituuntur, primus videlicet & ſecundus, in quibus coniugicidium parit criminis impedimentum, uterque quorum nonniſi ſub certis conditionibus hoc efficiunt, nempe:

1. Ut coniugicidium ſimplex, ſive ab adulterio ſeparatum, inducat dirimens impedimentum, requiritur ut vel ab utroque eorum, qui Matrimonium contrahere intendunt, vel ſaltem ab uno ex alterius conſenſu coniugicidium patratum ſit, & quidem cum intentione ſaltem in uno ducendi complicem. Etenim licet nullibi in iure requiratur hæc conditio, videlicet quod ut ex coniugicidio alterius ſponſi exurgat impedimentum dirimens Matrimonium contrahendum cum ſuperſtite, procurans alterius ſponſi mortem intentionem habeat Matrimonium cum altero ſuperſtite contrahendi; unde fit ut non conveniant inter ſe theologi, cum teneant Caietanus, Petrus Soto cum aliis, hanc conditionem non requiri; nihilominus tamen veroſimilius ſentiunt ac docent S. Aug. S. Bonav. S. Antoninus, Bellarminus, & quamplurimi Iuris periti, hanc conditionem requiri, nempe quod ad hoc ut procurans mortem alterius coniugis incurrat impedimentum contrahendi cum coniuge ſuperſtite, crimen hoc intentet ex intentione ſuperſtitem ducendi, ita ut non alia intentione mortem illius prioris ſponſi procuret, niſi ut ita eam liberam reddat ad contrahendum, ſcilicet ut ita poſſit cum ea contrahere ſicuti peroptat. Et patroni huius ſententiæ ſic tenent eo nixi fundamento, quod impedimentum hoc ideo inductum fuerit, ut vitæ coniugum provideretur, ideſt ne quis deſiderio nubendi coniugi alterius, illius ſponſum vel ſponſam necaret, ut Matrimonio ſic ſoluto nuptias cum ea ſuperſtite ſecundum ſuum intentum iniret: unde hæc ratio locum non habet quoties coniugis occiſio non eo tendit, ut Matrimonium cum coniuge ſuperſtite ineatur.

Nota 1. quod ad hoc ut per coniugicidium impedimentum dirimens incurratur, illud patrari debet cum, & ex intentione ducendi partem ſuperſtitem in coniugem. Non requiritur tamen præcedens promiſſio de tali Matrimonio ineundo, ut expreſſe habetur cap. *ſuper hoc*, ut fatentur omnes; ſed ſatis eſt, quod coniux occiſi vel occiſæ, ſi non conſpiret, bene tamen ſaltem conſentiat.

Nota 2. neque pariter requiri, ut utraque pars ſit fidelis, ad hoc ut per tale crimen contrahatur impedimentum, ſicuti ex cap. *laudabilem* lib. 3. tit. *de converſ. infidel.* ubi Cœleſtinus III. ad quæſitum, num mulieres Chriſtianæ copulari poſſent cum Saracenis ſpe eos adducendi ad fidem, licet earum viros Saraceni occidiſſent: *Si*, inquit, *in mortem ipſorum malitioſe fuerint machinatæ, licet earum ſtudio ad fidem acceſſerint, tamen nec eis adhærere debent, cum tali damno in tali lucro Eccleſia compenſare non velit. Quod ſi tales non procuraverunt virorum interitum defunctorum, Matrimonium inter huiuſmodi perſonas licite poteſt contrahi*. Nam licet Eccleſia nihil Gentili-
bus

Digitized by Google

bus præcipere poſſit, poteſt tamen aliquid præcipere Chriſtianis in ordine ad Gentiles.

Nota 3. quod homicidium alterius coniugis, ſecluſo adulterio, utrique Matrimonium contracturo notum & acceptum eſſe debet; unde ſi quis abſque prævio adulterio interficiat maritum alterius mulieris, ipſa inſcia ac non conſentiente, ut eam in uxorem ducat, validum inter utrumque iniri poteſt Matrimonium, utpote quod nullibi a legibus improbatum videatur: ita communiter theologi, qui fatentur tamen, optandum fore ut Eccleſia etiam in hoc caſu impedimentum ſtatueret, ut animadvertit Tourneleius.

Nota 4. non requiri ut coniux uxorem ſeu alterius coniugem phyſice propria manu occidat, ſed ſatis eſſe ut hoc efficiat moraliter, conſilio nempe aut mandato mortem eius procuret, vel etiam eidem occiſioni ſolummodo conſentiat. Nam Chriſtianæ mulieres, de quibus interrogatus fuit Cœleſtinus, non certe per ſe ipſas, ſed infidelium manibus occiderant, ac eorum occiſione in multis procul dubio factum fuit, ut ſine ulla propria cooperatione tantummodo conſenſerint: non tamen ſufficeret ratihabitio, quæ nonniſi ex ſola iuris fictione retrotrahitur, adeoque nec ſubiacet pœnis legum, niſi in caſibus a iure expreſſis.

Quod ſi tuo conſilio & mandato nihil influxeris in coniugis mortem, puta quia is, cui conſilium vel mandatum dediſti, iam de ſe ſatis ſit determinatus ad inferendam ei necem, nullum incurris impedimentum, ſicuti nulla incurritur irregularitas, nec obligatio reſtitutionis: quod idem dicendum eſt, ſi mors de facto ſecuta non fuerit ex opere illius qui eam intentavit, ſed medici aut chirurghi imperitia, quia verba canonis, quæ de ſola mortis machinatione mentionem facere videntur, intelligenda ſunt cum effectu, cum in pœnalibus verba ſtricte intelligenda ſint, ac ideo de crimine perfecto & conſummato, ſicuti dicitur de adulterio.

2. Coniugicidium cum adulterio coniunctum ut idem criminis impedimentum inducat, ſufficit ut alteruter adulterorum vel propriam uxorem, vel virum mulieris, quam ducere intendit, interficiat, etiam ſine ulla partis adulterantis participatione. Utrumque colligitur ex toto pene titulo *de eo qui nupſit in Matrimonium quam polluit per adulterium*. Æquiſſima fuit ratio huius impedimenti apponendi, quidquid garriant in contrarium Luterus & Melancton, ut ablata Matrimonii ſpe provideatur coniugum vitæ, præcludendo deſperatum ſuæ vel alterius uxoris, vel coniugis interficiendi furorem, cum nihil atrocius excogitari queat inter eos, qui ſummo & arctiſſimo dilectionis vinculo vinciri debent.

Advertit hic tamen Sanchez, quod non contrahatur impedimentum, niſi adulterium mortem prioris coniugis præcedat. Quare ſi quis ut Caiam ducere poſſit, cum qua rem adhuc non habuit, ſeu carnaliter non cognovit, veneno propriæ uxoris mortem intentet, ac nonniſi poſt eius mortem carnalem copulam habeat cum dicta Caia, nullum occurret in tali caſu inter utrumque impedimentum, poſito quod Caia nullatenus in mortem uxoris ſui amaſii conſpiraverit, quia tunc deficeret adulterium, quod antecedenter homicidium ab uno ſolo attentatum contra propriam uxorem aut coniugem alterius comitari debet. Et hoc contingeret etiamſi Caia eidem amaſio promiſiſſet, quia nullus habetur iuris textus, qui ſolam Matrimonii promiſſionem cum machinatione alterius tantum ſine adulterio, declaret ſatis eſſe ad inducendum huiuſcemodi impedimentum.

Nota, idem eſſe ſi uxor virum, aut vir uxorem interficiat, quidquid alii cum Ledeſma in contrarium contendant. Nam cap. *ſi quis vivente* 30. q. 1. irritum dicitur Matrimonium cum adulter, aut mulier virum qui mortuus fuerat occidiſſe notatur, ubi viricidium, non ſecus ac uxoricidium, impedimentum inducit.

Si vero coniux & adulterans communi conſilio alium coniugem interficiant, non ut Matrimonium inter ſe ineant, ſed ut liberius libidini indulgeant, vel ut mortem alterutri a viro adulterii impatiente inferendam præveniant, vel ut ineant quidem Matrimonium, ſed non cum complice adulterii, ſed cum alia, aut cum perſona indeterminata (niſi animus fuerit ducendi hanc vel alteram, aut unam ex pluribus, expreſſe intentis; dummodo tamen cum his omnibus expreſſe intentis præceſſerit adulterium) vel demum in rixa aut ſimili occaſione, quæ ad Matrimonium non tendat; fatetur Collator Andegavenſis ſatis eſſe, ut in caſu homicidii cum præcedente adulterio, unus eorum, qui alterius coniugis mortem intentarunt, intendat Matrimonium cum ſuperſtite, quia tunc concurrunt ad homicidium cum animo contrahendi. Nullibi vero decernitur in iure neceſ-

ſariam

Digitized by Google

ſariam eſſe hanc in utroque complice intentionem. Addunt alii cum Boſco, ſatis eſſe ſolam intentionem incertam nullo ſigno exterius expreſſam.

Alterum crimen, quod inducit impedimentum dirimens Matrimonium, eſt adulterium commiſſum cum promiſſione facta adulteræ eam poſt mortem ipſius coniugis ducendi in uxorem. Ita habemus expreſſe declaratum ab Innocentio III. cap. *Significavit de eo qui nupſit quam polluit*. Quare nec ſola Matrimonii ineundi promiſſio facta alicui mulieri vivente eius coniuge eam ducendi in uxorem, niſi accedat adulterium, nec ſolum adulterium, niſi accedat promiſſio futuri Matrimonii mortuo coniuge adulteræ parit criminis impedimentum, ut patet ex cit. cap *Significavit*. Verum ad hoc ut futuri Matrimonii promiſſio adulterio coniuncta impedimentum inducat, requiritur 1. ut ab altera parte complice expreſſe, aut tacite ſeu implicite fuerit acceptata, quia promiſſio ſine acceptatione eſt nullius momenti, ſed mera pollicitatio. Et hæc acceptatio oportet ut verbis aut alio exteriori ſigno manifeſtetur; non enim ſufficeret ſola complicis taciturnitas, quia in rebus no civis ſilentium ſeu taciturnitas non habetur pro conſenſu, & lex humana non punit niſi actus externos. 2. Ut promiſſio etiam acceptata ante adulterium non fuerit revocata, quia promiſſio poſt revocationem expiravit, ſeu non magis ſubſiſtit ac ſi nunquam facta fuiſſet. 3. Ut promiſſio coniuncta ſit adulterio formali utrique; etenim ſatis non eſſet, ut ambo ſcirent proprium coniugium, ſi neuter ſciat coniugium alterius, nempe alterum eſſe coniugatum, ſed uterque partem, cum qua contrahit promiſſionem futuri Matrimonii mortuo ſuo coniuge, exiſtimaret liberam eſſe. Sic Doctores omnes univerſim, ex cap. 1. h. t. in quo res aperte ab Alexandro III. habetur definita. Quocirca ſi quis vivente uxore, quam bona fide mortuam putaret, fœminæ, quæ libera eſt, vel libera exiſtimatur, nuptias ſub conditione copulæ ſponderet, nullum contraheret impedimentum. Ita Tournel. Quod ſi adultera ignoret quidem coniugium complicis, ſed nonniſi ignorantia culpabili, craſſa ſcilicet, ſupina, vel affectata, impedimentum hoc contraheret in ſuo adulterio cum promiſſione facta ſeu acceptata futuri Matrimonii poſt mortem proprii coniugis contrahendi, ut communiter ſentiunt Doctores, quidquid in contrarium opinatus ſit Sanchez, quia ignorantia culpabilis ſeu voluntaria non excuſat nec a crimine, nec a criminis pœna.

4. Ut adulterium ſit conſummatum, quia iuris diſpoſitiones pœnales reſtringi debent ac ſtricte accipi. Quare cum iura exigant ad impedimentum hoc contrahendum adulterium pure ac ſimpliciter dictum, profecto nonniſi de conſummato intelligenda ſunt. Et in hoc favet communis ſaniorum Doctorum praxis, a quibus in hoc ſenſu canones Eccleſiæ explicantur. Et vere non officit conatus ubi iniuria non habet effectum, *Argum.* cap. *de ſponſal.* An vero ut adulterium cenſeatur conſummatum, requiratur in præſenti re virilis ſeminis intromiſſio, an vero ſufficiat fœminei vaſis penetratio, diſputant Theologi: ſolam poſteriorem ſufficere, ideſt fœminei vaſis penetrationem, non pauci volunt contra Sanchez, & verior equidem videtur ac probabilior, & quia iſta ſola ſufficit ad verum adulterium, & quia per alterum peccatum effundendi ſemen extra vas facile canones eluderentur.

Ad hoc vero ut promiſſio adulterio coniuncta pariat impedimentum criminis non requiritur 1. ut ſit ſincera, ſed ſufficit ficta. Etenim ficta promiſſio, quæ ſeria putatur, æque ad adulterium vel homicidium impellere poſſet, ac ſi vera eſſet & ſincera. Ab his autem criminibus deterrere voluit Eccleſia criminis impedimentum inſtituendo. Nec requiritur ut ſit pura & abſoluta, ſed ſufficit etiam conditionata, ut ſi quis commiſſo adulterio cum Ioanna, promiſerit eidem mortuo eius coniuge eam ducturum in uxorem, ſi mille argenteos ſibi in dotem afferat; ex hac promiſſione conditionata oritur æque, ac ab abſoluta criminis impedimentum dirimens, ſive poſtea impleat conditionem cum Ioanna, ſive non: quia ad hoc ut huiuſmodi promiſſio ſit irritans Matrimonium non eſt neceſſe ut ſit valida, quia ſive abſoluta ſit ſive conditionata hæc promiſſio, tametſi nunquam habitura effectum, valida eſſe poteſt ad firmandam obligationem de futuro Matrimonio, & aliunde vel ad mortem ſponſi, vel ad novum adulterium efficaciter ſtimulat, quod leges cavere voluerunt. Immo adhuc hæc promiſſio valeret ad inducendum impedimentum, etiamſi facta eſſet cum conditione turpi vel impoſſibili, vel contra ipſam Matrimonii ſubſtantiam, cum impedimentum hoc pendeat quidem a promiſſione, non vero a promiſſionis valore.

Secus vero dicendum foret 1. ſi altera

pars

pars adultera hanc promiſſionem ob rationem turpis conditionis non acceptaret, vel ex impia conditione cognoſceret promiſſionem fiſte & fraudulenter, ſeu mendaciter fieri. 2. Si conditio eo ponatur ordine ac modo, qui promiſſionem ſubvertat, puta ſi ſpondeat Matrimonium fœminæ cum qua peccat, ſi vir eius iam obierit; nunc enim non contrahit impedimentum, quia vel coniux huius fœminæ iam obiit, vel adhuc vivit: ſi obiit, promiſſio utpote facta poſt obitum, non parit impedimentum. Si vero nondum obierat, nihil promiſſum eſt; non ſecus ac ſi adulter ſpondeat puellæ futurum Matrimonium, ſi virginem eam deprehenderit, quam de facto excidiſſe inveniat, cum in tali caſu nihil revera promiſſum ſit. Ad ulterium ſine promiſſione nullum parit impedimentum; pareret autem ſi puella eſſet virgo, quia tunc haberetur adulterium & promiſſio. 3. Nihil intereſt an promiſſio adulterum præcedat aut ſequatur, quia canones hoc non diſtinxerunt: immo cap. *finali* h. t. impedimentum contraxiſſe dicitur, qui prius, vel poſtea, dum vixerit uxor illius, aliam adulterio polluiſſet; quia promiſſio ſubſequens adulterium ad aliud adulterium impellit, & uxoricidium. Unde ubi eadem eſt iuris diſponendi ratio, eadem intelligi debet iuris diſpoſitio. Et ſic paſſim ſentiunt Theologi & Canoniſtæ.

Difficultas, quæ circa hoc verſatur inter Theologos, eſt, an neceſſe ſit ad contrahendum hoc impedimentum, quod promiſſio & adulterium concurrant ſub eadem perſona uxore, an vero ſatis adhuc ſit, quod adulterium commiſſum ſit ſine promiſſione, dum unam talem habebat uxorem, cum illa tali perſona; & mortua prima ſua uxore, & altera ducta, ſub hac ſine novo adulterio, perſonæ, cum qua peccaverat ſub prima uxore, Matrimonium de futuro ſpondeat, ſi contingat ut uterque ſuperſtes huic ſecundæ uxori remaneat; v. g. Iacobus ſponſus Liviæ, quia ipſa Livia vivente peccavit cum Amalia ſine promiſſione Matrimonii, mortua Livia Anaſtaſiam ducat, & ſub hac ſecunda uxore ſine ullo adulterii crimine Amaliæ promittat ſe eam ducturum in uxorem, dato quod Anaſtaſiæ ſecundæ ſuæ uxori ſuperſtites remaneant; difficultas, dixeram, eſt inter Theologos, num adulterium & promiſſio cum tali concurſu inducat impedimentum criminis. Affirmant alii, quia verificatur, Iacobum, dum in coniugio eſſet, & adulterium commiſiſſe, & ei, cum qua adulterium commiſit, Matrimonium promiſiſſe, dum hoc ſolum a ſacris Canonibus requiritur. Verum hæc opinio a maiori Canoniſtarum numero reiicitur, nec immerito, 1. quia cap. 1. & *finali* h. t. manifeſte exigere videtur, ut adulterium & futuri Matrimonii promiſſio ſimul ſub eodem Matrimonio, ideſt ſub eadem individualiter uxore concurrant. 2. Lex civilis & Eccleſiaſtica cavere intenderunt, ne quid contra vitam legitimæ coniugis attentaretur: Sola autem futuri Matrimonii promiſſio, quæ ſupervenit in ſecundis nuptiis, non dat ſufficientem rationem timori uxoricidii: alioquin hæc promiſſio ſeiuncta ab omni adulterio ſemper afferret criminis impedimentum, quod ex iam dictis falſum eſt; aliunde vero adulterium, quod vivente prima uxore patratum eſt, non ſatis inducit ad mortem uxori intentandam; ac proinde ad minus, dubium tantummodo eſſe poteſt, an in huiuſmodi caſu impedimentum criminis contrahatur, ac ideo qui rigidius opinaret, ſatis ſuæ conſuleret ſpirituali ſaluti, ſi pro obtinenda diſpenſatione ad Epiſcopum recurreret.

5. Neque requiritur ut hæc Matrimonii promiſſio mutua ſit, aut iuramento firmata; Nam quoad primum ſatis eſt, ut promiſſio ab uno facta, ab altero acceptetur, abſque eo quod ab hac altera parte fiat repromiſſio; quia acceptatio illius promiſſionis æquivalet repromiſſioni, quidquid aliqui in contrarium dixerint. Quoad ſecundam vero, conſtat illud ex œconomia ſacrorum Canonum, qui loquuntur tantummodo de promiſſione: *Si quis vivente uxore fide data promiſit;* ſæpe enim his verbis utuntur Canones, abſque eo quod unquam mentionem faciant de firmatione ipſius promiſſionis per iuramentum.

5. Tenet hæc ſententia tametſi vir & legitima uxor quoad thorum ſeparati vivant ex divortio cap. 4. h. t. Immo, etſi nunquam cohabitaverint, ac proinde tantummodo ratum ſit, & non conſummatum eorumdem Matrimonium.

Impedimentum tandem criminis contingit inter eos, qui dum adhuc legitimo Matrimonio ſunt coniuncti, ideſt vivente eorum uxore, aliam ducunt, novum ſcienter Matrimonium contrahunt, ſeu potius novum Matrimonium contrahere attentant. His enim & invicem cohabitare vetitum eſt, quia poſterius Matrimonium nullum eſt & ſacrilegum, & etiam poſt legitimi coniugis mortem nuptias invicem contrahere, ut conſtat ex cap. *finali* h. t. & ex univerſa-lis

lis Eccleſiæ conſenſu. Et hoc, ne, ut antea dictum eſt, propter ſpem futuri Matrimonii detur anſa conſpirandi contra alterius coniugis vitam.

Ad hoc autem ut tale impedimentum criminis ex eo capite incurratur, oportet 1. ut hoc ſecundum attentatum Matrimonium, quod nomine tenus eſt Matrimonium, & revera ſacrilegum facinus, vivente prima uxore fuerit conſummatum; Nam ſi nunquam conſummatum fuerit, vel nonniſi ſecuta morte legitimi coniugis, nullum contrahitur impedimentum, adeoque poſt mortem veræ coniugis, ſi contrahatur, non irritum, ſed validum eſt, ut cap. *finali* h. t. Oportet 2. ut contraheos cum adultero agnoſcat illius primum Matrimonium, ſeu illum iam eſſe vinculo coniugali cum altera obſtrictum, alioquin ex bona ſua fide excuſaretur, & eo Matrimonio ſoluto contrahere poſſet ſi velit, ſicuti definitum fuit ab Innocentio III. cap. *veniens* h. t. Quinimmo non ſolum inter tales in tali caſu poſtea Matrimonium ſtare poteſt, ſed tenetur verus adulter poſt mortem ſuæ coniugis eam ducere, cum qua inſcia ſui Matrimonii, ſub ſpecie coniugii contracti de præſenti, vel promiſſione futuri connubii, copulam carnalem habuit cap. 2. & penult. h. tit. ubi hæc exponitur ratio: *quia dignum eſt, ut prædictus vir, qui ſcienter contra canones venerat, lucrum de ſuo dolo non reportet*. Si tamen quæ bona fide contraxerat, & poſtea reſcivit adulterii coniugicidium, perſeveret cum eo maritaliter vivere, contrahit hoc criminis impedimentum.

Oportet tandem ut prius Matrimonium validum fuerit, quia alias deeſſet adulterium. Nihil poſtea refert, an ſecundum Matrimonium contractum ſit in facie Eccleſiæ, an clandeſtine; quia cum per fictum Matrimonium incurratur impedimentum criminis, non opus eſt ut valeat, ſi nunquam valere poteſt.

Nota: ad hoc ut impedimentum criminis contrahatur, non eſt neceſſe ut adulteri, ſeu coniugicidæ ſciant ex ſuo crimine tale oriri impedimentum, quia etiamſi hoc ignorarent, adhuc incurrerent, ut communiter ſentiunt Theologi contra Pontium. Canones enim, quibus conſtituta ſunt Matrimonii impedimenta, nullibi ad hoc incurrendum prærequirunt illius notitiam, & conſuetudo, quæ eſt optima legum interpres, tam in Romana, quam in omni alia Curia habet, ut qui etiam ignorantes tale impedimentum incurrerunt, ad legitime contrahendum diſpenſationem obtineant. Irregularitates, aliæque pœnæ Eccleſiaſticæ (excepta cenſura, quæ contumaciam, ac proinde notitiam requirit) etiam ab ignorantibus incurruntur. Igitur impedimenta pariter cum eadem ignorantia contrahi poſſunt. Tournel. Habert. & alii.

§. LXVII.

De ſexto impedimento, ideſt de Cultus diſparitate.

Impedimentum diſparitatis cultus contrahitur inter eos, qui diſparem ſeu diverſam profitentur Religionem. Hic tamen diſparitas cultus ſeu Religionis non appellatur nec intelligitur diverſitas, quæ intercedit inter fidelem & hæreticum, ſed quæ datur inter baptizatum & non baptizatum. Infidelis enim vocabulum hic & in iure paſſim non ſumitur late, prout etiam hæreticum, ſeu a fide Chriſtiana apoſtatam, qui iam baptizatus eſt, comprehendit; ſed ſtricte, pro eo nempe, qui nunquam ſacro Baptiſmatis lavacro regeneratus eſt, cuiuſmodi ſunt iudæi, gentiles, ethnici, pagani, turcæ, immo & ipſi catechumeni; licet fide instructi: *Non eſt ſatis*, inquit canon 28. q. 1. *ſi chriſtiana ſit, niſi ambo initiati ſint Sacramento Baptiſmi*. In hoc tamen propoſito inquiri ſolet etiam, an, & quatenus licita ſint Catholicorum connubia cum hæreticis.

Certum eſt, ea Matrimonia fidelis cum infideli ſeu cum perſona non baptizata, non eſſe per ſe, ac ex natura rei mala & peccaminoſa, alias nunquam licita eſſe potuiſſent, quod falſum eſt, dum habetur ex Scriptura, in lege veteri aliquos de populo Dei Gentiles fœminas duxiſſe in uxorem, ut contigit in Iacob, Ioſeph, Moyſe, qui connubium cum infidelibus inierunt: David quoque uxorem duxit Cananæam 2. Regum; Eſther cum Aſſuero; & in lege nova S. Cæcilia contraxit cum Valeriano, S. Monica cum Patricio, S. Clothildes cum Clodovæo Galliarum rege, ex quo factum fuit, quod rex cum populo ad Fidem catholicam converſi fuere, ſinguli quorum erant ethnici. Nemo tamen inficiari poteſt, huiuſmodi connubia regulariter & ordinarie ſemper illicita fuiſſe, ac lege aliqua prohibita, ſaltem quando fuerit aliquod periculum ſubverſionis, cum cæteroquin, notat Sylvius in Suppl. extra tale periculum in quibuſdam circumſtantiis, ſecluſo tali periculo, quod coniux fidelis & eius liberi per-

pervertantur, ſed potius ſpes ſit quod pars infidelis ad fidem reducatur, vel ob auxilium præbendum fidelibus, ne alicui gravi incommodo ſubiiciantur, ut factum fuit in connubiis relatis S. Cœciliæ cum Valeriano, Iacobi, Ioſephi, & Moyſis cum Ægyptianis, Eſtheri cum Aſſuero &c. licita ſint.

Quod vero connubia fidelium cum infidelibus ſeu non baptizatis ſemper illicita fuerint, & lege aliqua vetita, patet tum ex Scriptura, tum ex Conciliis, tum ex Patribus. Ex Scriptura quidem, ut habetur præcipue Deuteron. 7. ubi vetitum fuit Iſraeli, ne connubia iniret cum Chananæis, qui Gentiles erant; ſic enim ibi habetur: *Filiam tuam non dabis filio eius* (Chananæi) *nec filiam illius accipies filio tuo*; & 1. Corinth. 7. *Nubat tantum in Domino*, ideſt homini Chriſtiano, ut interpretatur Tertull. lib. 5. contra Marcionem cap. 7. D. Hieron. contra Iovinianum cap. 3. Theodoretus, & S. Th. in eum locum. Ex Conciliis pariter evincitur vetita fuiſſe talia connubia. Ita enim habetur & in Concilio Eliberitano cap. 55. ubi legitur: *Gentilibus minime in Matrimonium dandæ ſunt virgines Chriſtianæ*; & idem habet can. 16. ita in Chartagin. tertio can. 12. in quo interdicitur, ne filiæ Epiſcoporum vel Clericorum iungantur in Matrimonium Gentilibus & hæreticis aut ſchiſmaticis: Itidem in Chalcedon. can. 14. & Agatenſi cap. 67.

Patres pariter hanc regulam tradidere, ut Tertull. cit. lib. 5. contra Marcionem, S. Cyprianus Serm. *de lapſis* D. Hieron. lib. 1. contra Iovinianum, ubi graviter improbant fideles, qui connubia cum infidelibus ineunt, S. Ambroſ. lib. 1. de Abraham cap. 9. ubi ſic ait. *Cave, Chriſtiane, Gentili aut Iudæo filiam tuam tradere: Cave, inquam, Gentilem aut Iudæam, atque alienigenam, hoc eſt hæreticam, & omnem alienam a fide tua, uxorem tuam accerſas tibi.*

Quo autem iure Matrimonia fidelium cum infidelibus, ideſt cum non baptizatis vetita ſint, non ita compertum eſt, ac proinde non conveniunt Theologi in ſtatuendo, an prohibita ſint lege tantum eccleſiaſtica, an etiam iure naturali & divino. Certum tamen eſt, prohibita eſſe talia coniugia & illicita, tum ex naturali iure, quia adverſantur prolis educationi in fide catholica, paci domeſticæ, & exercitio veræ Religionis, ut hic ait Tourneleius, tum etiam ex iure divino poſitivo, quia, ut iam vidimus ſupra, & Deuteron. 7. interdixit Deus Iſraelis populo, ne cum Chananæis, qui ethnici erant, Matrimonia inirent, & Fidelibus Eccleſiæ ita præcipit per Apoſtolum 2. Corinth. 6. *Nolite iugum ducere cum infidelibus*, & 1. Corinth. 7. *cui vult nubat, tantum in Domino; ideſt Chriſtiano*, ait D. Hieron. lib. 1. adverſus Iovinianum cap. 5. quam expoſitionem adhibuit etiam D. Aug. lib. 1. *de adulterinis coniugiis* cap. 25. Quod autem vetita ſint iure eccleſiaſtico, iam antea demonſtravimus canonibus Conciliorum Eliberitani, Carthaginenſis, Chalcedonenſis, Agathenſis, quibus etiam ſunt hic addendi canones 13. & 18. Concilii Aurelianenſis ſecundi. Verum non eſt illicitum nec vetitum iure naturali, ſeu divino poſitivo fideli ducere infidelem, quando nullum adſit periculum ſubverſionis, nec reſpectu coniugis, nec reſpectu filiorum, ac quando ſpes aliqua effulgeat utilitatis & commodi fidei & Eccleſiæ catholicæ.

Quo iure vero hæc connubia, fidelium ſcilicet cum infidelibus, ideſt non baptizatis, irrita ſint, cum hoc quoque incertum ſit, & varia ex Hiſtoria habeantur connubia contracta fideles inter & huiuſmodi infideles, ac nunquam conſtet ut irrita declarata fuiſſe, colligitur ac evincitur hæc irrita non eſſe iure naturali & divino: Nam licet multa habeantur teſtimonia divinæ Scripturæ, ut ſupra allata, quæ talia vetant coniugia, iuxta ſenſum SS. Patrum, qui illa teſtimonia expoſuere, ut præcepta, ac proinde declararunt talia connubia prohibita lege divina ac irrita, exprobrando ut reos ſtupri qui ea contraxerunt; nihilominus tamen aiunt Theologi communius, ut notat inter alios Auctor Theologiæ Petrocor. hæc urgentiſſimam prohibitionem, non irritantem legem indicant; nec ideo nulla erant huiuſmodi connubia, cum ſtupra vocentur. Alia ſiquidem eſt corporis, alia animi integritas, ut ait S. Ambroſ. ſtupra ergo a Patribus vocantur, eo quod in eis animi caſtitas, fides ſcilicet pollueretur. Communiſſimæ igitur ſententiæ, coucludit cit. Theologus, ſtandum eſt, quæ impedimentum iſtud non iure naturali aut divinæ legi, ſed Eccleſiæ diſpoſitioni tribuit.

Quocirca dicendum remanet cum Soto & aliis bene multis graviſſimis Doctoribus, impedimentum, de quo agitur, non procedere ex iure divino, cum nulla lege Evangelica aut Apoſtolica, ut non obſcure teſtatur S. Aug. irrita ſint hæc Matrimonia, ſed paulatim invaluiſſe ex antiquiſſima conſuetu-

di-

dine, quæ initium ducit ex ipſis Apoſtolis, eo quod Apoſtoli & legitimi eorum immediati ſucceſſores fidelium cum infidelibus Matrimonia vehementiſſime prohibuere, niſi hæc graviſſima aliqua circumſtantia permitteret; quæ prohibitio paulatim in legem irritantem uſu receptiſſimo converſa eſt. Eccleſia enim, ut ait Dominicus Soto in 4. diſt. 39. q. unica art. 2. Sanctorum teſtimoniis & rationibus talium Matrimoniorum pericula ſuadentibus edocta, immo & traditione Apoſtolorum inſtructa, ac ſancto Spiritu irradiata & directa veritatem hanc ſuſtinet, ut Matrimonium inter fidelem & infidelem contractum nullum ſit: Nec enim opus eſt, ut omnes Eccleſiæ conſuetudines ſcripto mandatæ ſint. Quo autem tempore conſuetudo hæc Matrimonia prædicta irritans eſſe cœperit, eſt ita incertum, ut facile nequeat ſtatui & determinari. Rationes autem, quæ moverunt Apoſtolos, & eorum ſucceſſores ad hoc interdicendum, & Eccleſiam ad impedimentum hoc ſua conſuetudine inducendum, illæ fuere, quas iam ſupra retulimus.

Verum cum rationes quæ militant contra Matrimonia cum infidelibus ſeu non baptizatis, militent etiam contra Matrimonia fidelium cum hæreticis etiam legitime baptizatis: hinc talia pariter connubia urgentiſſime prohibentur, ſi non iure naturali aut divino, circa quod controverſia eſt inter theologos, certe ex iure eccleſiaſtico: irrita tamen non ſunt. Differentiæ rationem inter hæc & Matrimonia cum vere infidelibus aſſignat D. Th. in 4. diſt. 39. q. unica art. 1. quia Matrimonium Sacramentum eſt, & ideo, inquit, attenta neceſſitate Sacramenti requirit paritatem quantum ad Sacramentum fidei, ſcilicet Baptiſmum, magis quam quantum ad interiorem fidem. Unde hoc etiam impedimentum non dicitur diſparitas fidei, ſed diſparitas cultus, qui exterius ſervitium reſpicit.

§. LXVIII.

De ſeptimo impedimento, ideſt de Vi, ſeu Coactione.

Vis, Violentia, ſeu Coactio, *eſt actio, quæ ab extrinſeca cauſſa procedit, qua quis contra propriæ voluntatis inclinationem ad aliquid cogitur ſeu impellitur;* Unde impedimentum *Vis*, de quo nunc eſt ſermo, oritur ex violentia, qua quis invitus cogitur ac impellitur ad Matrimonium cum tali perſona contrahendum, a cuius connubio penitus abhorret. Vis autem inferri poteſt vel pœnis & vexationibus, vel minis, quæ gravem metum incutiunt. Hinc vis ſeu coactio dividitur a Canoniſtis in abſolutam, & conditionatam. Vis abſoluta eſt coactio omnimoda & corporalis de præſenti illata perſonæ reluctanti; ut ſi violenter cogaris ad capitis inclinationem, & ad porrectionem manus, quæ pro ſigno conſenſus accipiuntur. Vis conditionalis idem eſt cum metu, ac proinde eſt trepidatio mentis ratione periculi inſtantis vel futuri. Et hic revocanda ſunt ad mentem, quæ ſuo loco expoſuimus circa metum, cum de ipſo agebatur, nempe 1. metum alium eſſe gravem, qui etiam probabilis nuncupatur, alium levem. 2. Incuti poſſe metum vel a cauſſa naturali, puta morbo vel naufragio, vel ab agente libero. 3. Vel ab eo cum quo Matrimonium contrahitur, vel ab alio. 4. Vel directe ad extorquendum Matrimonium, vel propter alium finem, ut ſi alium occiſurus, quo illatam tibi ab eo iniuriam ulciſcatis, is ut mortem declinet, filiam ſuam tibi in Matrimonium promittat. 5. Vel iuſte, vel iniuſte. Iuſte quidem, cum is, qui timorem incutit, eiuſdem incutiendi ius habet, ut ſi pater ei qui filia ſua abuſus eſt, comminetur ſe eum apud iudicem accuſaturum eſſe, niſi eam ducat. Iniuſte vero, ut ſi idem pater ſtupratori mortem minetur a ſe inferendam, niſi filiam ducat: Pater enim ius quidem habet accuſandi apud iudicem, non vero propria auctoritate occidendi. Et ne quid deficiat ad clariorem facilioremque huius negotii notitiam

Supponendum 1. Matrimonium ſine voluntatis conſenſu non ſubſiſtere: Cum enim Matrimonium ſit vere contractus, ab intentione & conſenſu contrahentis omnino pendet. Quocirca ſi quis ficte fidem dediſſet Matrimonii ſine ulla intentione ſe obligandi, nullum, ut omnes fatentur, eſſet Matrimonium. Voluntarius vero conſenſus duplex eſt, alter abſolutus, quando rem aliquam independenter ab omni conditione efficaciter ſeu ſimpliciter volumus; alter conditionatus, quando rem aliquam in ſeipſa conſideratam & acceptam refugimus, ſed tamen ob aliquod imminens periculum acceptamus, ut ſit in nauta, qui ingruente gravi ac valde perículoſa tempeſtate, ad vitandum naufragii periculum merces ſuas proiicit. Si in matrimonii contractu metus ſit ita gravis, ut excludat omnem omnino con-

conſenſum, Matrimonium dirimit, cum ſine conſenſu Matrimonium non conſtet. Si vero metus altero modo involuntarium reddat, ut voluntarium relinquat, ut quando ob imminens periculum id acceptamus, quod cæteroquin refugimus, aliquando dirimit, aliquando non. Quod ut clarius fiat

Supponendum 2. quod ut vis, vel metus Matrimonium dirimat, neceſſe eſt quod tria ſimul concurrant, ſcilicet 1. ut metus ſit gravis ſeu cadens in virum conſtantem; 2. ut iniuſte a cauſſa libera ſit incuſſus; 3. ut ad extorquendum Matrimonium ſit illatus. His igitur ſuppoſitis ſit:

Metus ut ſit irritans ſeu dirimens Matrimonium vi illius contractum, oportet ut gravis ſit ac cadens (ut dicunt Theologi) in virum conſtantem, & iniuſte incuſſus a cauſſa libera extrinſeca, ut ex cap. *veniens*, & ex cap. *conſultationi* lib. 4. tit. *1. de ſponſal.* Dicitur *gravis*, quia metus levis non conſideratur, utpote qui ſatis non ſit ad extorquendum involuntarium conſenſum; alias nulla eſſet Matrimonii firmitas, cum facile quævis filiafamilias obiicere poſſet, ſe in Matrimonium conſenſiſſe, quia fuit impulſa ab aliquo timore reverentiali & mundano. Quamobrem ut metus ſit impedimentum dirimens, vis talis debet eſſe, ut cadat in conſtantem virum, ſicuti probat utriuſque iuris civilis & canonici declaratio: *Metum dicimus*, ait ius civile, L. *metu 2. ff. de eo quod metus cauſſa* conſult. *de ſponſal. non vani hominis, ſed qui merito & in homine conſtantiſſimo cadat. Inquirendum*, ait ius canonicum cap. *cum dilectus de iis quæ vi, ſi talis metus inveniatur illatus, qui cadere poſſit in conſtantem virum.* Qualis autem debeat eſſe metus, ut in conſtantem virum cadere dicatur, variis modis contingere poteſt. Licet enim cap. *cum dilectus* illum ad mortis metum aut corporis cruciatus reſtringere videatur, ibidem tamen Gloſſa pluribus aliis in caſibus excuſare alium metum variis iuribus probat. Quandoque enim, inquit, ſufficit verberum metus, quandoque rerum, quandoque libertatis amittendæ, quandoque iudicis, aut alicuius potentis metus, quandoque ſtatus vel honoris ſui ipſius; vel filiorum, & ſtupri metus, quandoque ſola metus ſuſpicio, unde monet ipſa Gloſſa, iudicis arbitrio relinquendum eſſe, an verba, vel minæ, vel potentia hominis fuerit iuſta cauſſa metus.

Immo monet alia Gloſſa, minorem metum excuſare fœminam, quam virum: ætatem, ſcientiam ac conditionem iudex attendere debet, ut dicitur in cap. *ſicut dignum*. Nemo certe fere eamdem in puero, aut puella, & in ruſtico conſtantiam requiret, at in viro generoſo, nobili, aut in milite. Non igitur ſpectanda eſt ſola mali conditio, ſed ad perſonam quæ timere dicitur, eſt comparanda; nam quod reſpectu unius grave malum erit, reſpectu alterius leve cenſebitur. Solius tamen reverentiæ timor non ſufficit ad dirimendum Matrimonium, ſecundum communem Doctorum ſententiam, niſi minæ, verbera, aut aliud quid grave adiunctum fuerit: hic enim metus tantam vim habere non cenſetur, ut vir conſtans eo terreri debeat. Et equidem ſacri canones, ad hoc ut talis metus validus ſit, requirunt, ut puellæ, quæ timidæ magis eſſe ſolent, parentum minis compulſæ fuerint; alias audiendæ non ſunt. Aliquando tamen metus reverentialis ſine verberibus & minis incuſſus recipiendus eſt, quando ſcilicet is, cui reverentia deberetur, nimis crudelis eſt, ſolitusque ſævire, ubi ipſius voluntati non obtemperatur. Tunc enim minæ & verbera timenda ſunt, etiamſi non appareant. Perſonæ, erga quas metum reverentialem habere quis dicitur, generatim loquendo ſunt, clerici erga Epiſcopum, ſæculares, præſertim plebei, erga Magiſtratus a quibus pendent, uxores reſpectu virorum, filii reſpectu patrum, immo & matrum, quando iſtæ auſteræ ſint, & minas exequi conſuetæ; filii itidem reſpectu avorum aliorumque parentum aſcendentium, qui tamquam patres coluntur, ſive ſocerorum, quia ſoceri parentis locum obtinent L. 17. ff. *ſolut. Matrim.* iiſque pene ac patribus debetur reverentia; ſive tutorum & curatorum, ut docet Navarrus lib. 4. *Conſiliorum conſil.* 36. *de ſponſal.* ſive reſpectu patruorum, qui cum deſunt patres, tamquam patres honorantur.

Dixi *iniuſte incuſſus a cauſſa libera*, quia ſi iuſte incutiatur, quantumcumque gravis ſit, modo rationis uſum non auferat, irritum non facit Matrimonium, ut patet in eo, quem iudex timore mortis cogit ad ducendam puellam quam violavit. Si autem parentes, aut conſanguinei interficere velint in ſtupro inventum, & ita intentent, ut ab ipſo extorqueant conſenſum Matrimonii cum puella quam violavit ſeu ſtupravit, conſenſus ex tali metu præſtitus invalidus eſt; iniuſta enim eſt huiuſmodi vexatio propria auctoritate ei illata.

Verum ſicuti ut valeat metus ad dirimendum

dum

Digitized by Google

dum Matrimonium, non ſolum debet eſſe gravis & iniuſte incuſſus, ſed inſuper requiritur, ut procedat, ſeu incutiatur a cauſſa extrinſeca libera; hinc ſi aliquis ideo in Matrimonium conſentiret, quia ob aliquam intemperiem timet ne in aliquod morbum incidat, vel quia timet ne aliter rebus ſuis vel negotiis providere poſſit, non ideo irritum eſt Matrimonium: etenim verum præſtitit conſenſum, tametſi a prædicto timore fuerit impulſus; nec petit metus eius ratio, ut leges in timentis favorem contractum reſcindant. Idem dicendum, ſi metus a cauſſis naturalibus proveniat. Item inferunt Doctores aliqui, præcipue Dominicus Soto, valere Matrimonium, ſi infirmus metu mortis Medico pollicetur ſe filiam eius ducturum, ſi eum ſanaverit, licet etiam medicus conditionem hanc offerat, alias eum non curaturus, quia tunc non Medicus, ſed morbus metum infert: & Matrimonium in hoc caſu ſe habet ut pretium pro curatione conſtitutum. Si tamen ſtuprator propria ſponte ſe ad hoc offerat, ut mortis periculum vitet, tunc validum eſt Matrimonium, niſi ſuſpicio fuiſſet quod mors ideo intendebatur, ut ad ducendam puellam induceretur. Unde

Sequitur, metum invalidare quoque Matrimonium, ſi metus incuſſus ſit ad talem conſenſum extorquendum. Quare ſi quis ob alium finem in carcerem detruſus vel detrudendus, in Matrimonium conſenſum præbeat, ut a periculo liberetur, validum erit Matrimonium, quia metus non fuit ipſi incuſſus ab aliqua libera cauſſa ad hoc ut ab ipſo conſenſus in Matrimonium extorqueretur.

Metus porro dirimit Matrimonium non iure naturali, ſed poſitivo, quia metus non tollit voluntarium, ſed minuit tantummodo voluntarium & liberum, ut docent communiter Philoſophi & Theologi, quia contractus ex metu initus valet ſecundum leges civiles; parte tamen læſa requirente eſt reſcindendus, ſi eſt reſcindibilis. Unde cum Matrimonium ſit indiſſolubile, & timenda ſint gravia incommoda, ſi coacte ſeu invite ineatur, occurrit ſuis legibus Eccleſia, nempe Matrimonia iniuſto metu contracta eſſe irrita conſtituit, & noviſſime in Concilio Trid. ſeſſ. 24. cap. 9. *de reformat.* prohibuit ſub pœna excommunicationis, ne quis cogeret quemquam nec directe nec indirecte ad Matrimonium, ut libere ab his Matrimonium contraheretur. Ad firmandum vero Matrimonium vi contractum, non eſt neceſſe ut partes ſe ſiſtant coram Parocho & teſtibus, ſed ſatis eſt ut pars quæ fuerit invita, conſentiat in copulam affectu coniugali, ideſt animo vivendi coniugaliter. Quocirca audienda non eſſet in foro, ſi poſt Matrimonii conſummationem reſilire vellet ex contractu propter vim ſibi illatam. Sic decretum fuit a Clemente III. cap. *ad id lib.* 4. tit. 1. *de ſponſal.*

§. LXIX.

De octavo impedimento, ideſt de Ordine Sacro.

Nullus ſacer Ordo, nequidem ipſe Epiſcopatus, iure naturali & divino dirimit Matrimonium, cum revera nulla lege naturali vel divina interdictum ſit nec Clericis nec Epiſcopis uxorem ducere, vel nuptam in ſæculo retinere, immo primis Eccleſiæ ſæculis, licet clerici omnes in utraque Eccleſia, Orientali ſcilicet & Occidentali, colerent cœlibatum, poterant tamen, immo debebant ſecum retinere uxores, quas ante ordinationem duxiſſent. Etenim quintus ex illis canonibus, qui ut Apoſtolici circumferuntur, præcipit ſub pœna excommunicationis Epiſcopis, Clericiſque omnibus, ne uxores ſub Religionis prætextu e propria domo eiiciant, quas ante Ordinationem duxerant: *Epiſcopus aut Presbyter* (ait canon) *Uxorem propriam nequaquam ſub obtentu Religionis abiiciant: ſi vero eiecerint, excommunicentur, ſed ſi perſeveraverint, deiiciantur.* In Eccleſia quoque latina Epiſcopi aliquando ſoliti fuere proprias uxores in Epiſcopali domo ſecum retinere, ſed ſemotis cubiculis, ad quod uxorum tectum, nonniſi Miniſtris teſtibus poterant accedere, ut habetur in can. 12. Concilii Turonen. ſecundi. Varii tamen coniugatorum lapſus effecere, ut uxores eorum, qui ad ſacros Ordines promoverentur, includerentur in Monaſteriis, ut habet Roteramus Monachus Corbeienſis, dum ſcribit adverſus Græcorum oppoſitiones. Quoad uſum coniugum apud Græcos ſemper vetitum fuit Epiſcopis, non autem Presbyteris: inter Latinos vero vetitum fuit omni ſæculo etiam Presbyteris. Et credit Iuveninus, quod non ita revera fuerit diſciplina apud Græcos reſpectu Presbyterorum ſicuti erga Epiſcopos, quia iſti ſibi in ea Eccleſia miniſteria reſervaſſent Sacerdotalia. Etenim ſoli fere Baptiſmum adminiſtrabant, celebrabant myſteria, Pœnitentes reconciliabant; dum in Ec-

Digitized by Google

Eccleſia Occidentali frequentius erat apud Sacerdotes Sacerdotalium officiorum exercitium, præcipue oblatio incruenti Sacrificii, ac proinde ſtrictiori cælibatus lege obligati fuerunt Sacerdotes in Eccleſia Occidentali. Verum hoc Iuvenini iudicium locum habet in Presbyteris orientalibus reſpectu priorum ſæculorum, non vero ſubſequentium, quando, ut habetur in Concilio Quiniſexto ſeu Trullano, conceſſus fuit Sacerdotibus uſus coniugii cum ſuis uxoribus, etiam quando per ipſos Sacerdotalia Miniſteria exercebantur, quæ diſciplina ad hæc uſque tempora perſeveravit & perſeverat. Quare dicerem, quod altior ratio moverit Eccleſiam Orientalem ad præſcribendam Epiſcopis rigidiorem diſciplinam, uſum coniugii cum propriis uxoribus ipſis inhibendo, ut videlicet ſtatus eccleſiaſticus in pulchriorem ordinem proveheretur, ut habet Balſamon in 12. canon Trullanum, dum conatur hanc diſciplinam conciliare cum Apoſtolicis, utpote qui vetabant Epiſcopis cohabitare cum propria uxore; dum quintus Apoſtolicorum non ſolum præcipit Epiſcopis ut ſecum ſuas uxores retineant, ſed vetat inſuper ſub cenſura, ut antea notavimus, eas e propria domo eiicere.

Quidquid tamen ſit de varietate diſciplinæ quoad Clericorum uxores, quæ, ut habetur ex eccleſiaſtica hiſtoria, non eadem fuit apud omnes etiam in Eccleſia Occidentali, ut alias notavimus agendo de clericorum cælibatu; certum eſt quoad præſens propoſitum impedimenti Ordinis, quovis ſæculo per mille priores annos in utraque Eccleſia, Orientali ſcilicet & Occidentali, Matrimonia inita a Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis non fuiſſe irrita, ſed talia facta fuiſſe iure novo. Unde ſit:

Sacer Ordo per mille annos non fuit impedimentum irritans Matrimonium Presbyterorum, Diaconorum, aut Subdiaconorum. Et hoc patet ex ipſis ſacris Canonibus, quibus per mille annos Clerici maiores prohibiti ſunt ne poſt Ordinationem connubia inirent, ubi nullam omnino oppoſuerunt irritationis clauſulam ac nunquam iuſſerunt, ut qui ſic nupſiſſent, ſepararentur ab uxoribus, ſed tantum determinarunt pœnam, qua Clerici canonis infractores puniri deberent. Eam autem prior canon Concilii Neocæſarienſis minorem ſtatuit ea, qua ex eodem Concilio animadvertendum eſt in eos, qui in ſimplicem fornicationem incidiſſent: *Presbyter*, inquit, *ſi uxorem acceperit, deponatur: ſi vero fornicatus fuerit, vel adulterium perpetraverit, amplius pelli debet, & ad pœnitentiam redigi*.

Quoad alteram vero partem probatur ex Concilio Lateranenſi primo habito ſub Calliſto Papa II. anno 1123. dum in ipſius Concilii can. 12. ita ſtatutum fuit: *Presbyteris*, (ait canon) *Diaconibus, & Subdiaconibus, & Monachis concubinas habere, ſeu Matrimonia contrahere penitus interdicimus, contracta quoque ab huiuſmodi disiungi, & perſonas ad pœnitentiam debere redigi iuxta ſacrorum canonum definitionem iudicamus*. Simile ſtatutum latum eſt in Concilio Rhementi habito anno 1148. ſub Eugenio Papa III.

§. LXX.

De nono impedimento, ideſt de Ligamine.

Per ligaminis impedimentum hic intelligitur Matrimonium, quod cum una iam ſit legitime contractum, ſive ſit ratum tantum, ſive ſit conſummatum, quo ſtante alterum ſeu ſecundum Matrimonium, ſi contraheretur, iure divino eſt invalidum; quia Matrimonio cum uno contractu per verba de præſenti, ſecluſa etiam conſummatione, excludit ſecundas nuptias, niſi ſolutum fuerit per mortem alterius coniugis. Divina namque lege Matrimonium unum & indiſſolubile eſſe debet, cum in lege nova, polygamia, ut iam vidimus, nec licita ſit, nec valida. Hinc vivente coniuge alter coniux ligatus eſt; idcirco non poteſt inire nova connubia, niſi habita morali certitudine de morte prioris coniugis cap. 2. *de ſecundis nuptiis*. Caute igitur procedendum eſt in contrahendis novis nuptiis in ſuppoſitione mortis alterius coniugis ob longam & in locis remotioribus abſentiam, abſque eo quod nullum acceptum ſit certum nuncium de tali morte, ut leges civiles præſcribunt; cum non ſemper una fuerit earumdem regula: nam ſi antiquæ ut Lex *Uxor* cap. *de repudiis*, & L. *Uxores* cap. eod. præſcripſerunt ad ſupraſedendum a novis nuptiis in huiuſmodi caſibus contrahendis quinque annorum ſpatio; per novas, & præcipue per Authenticam *hodie* cap. *de reſcriptis* correctæ fuere, ſtatuendo nullam attendendam eſſe temporis præſcriptionem, ſed *quantiſcumque annis maritus in expeditione manſerit, mulier ſuſtinere debet*, ait

eit. Auth. *licet neque litteras, neque reſponſum ab eo acceperit*, ac eidem mulieri vetat, ne tranſeat ad ſecundas nuptias, niſi per teſtimonia iurata nuncium certum reddatur de ipſius morte. Et ſic etiam de iure canonico definitum habemus a Clemente III. in cap. *præſentia de ſponſal. & Matrim.* ubi ſic habetur: *Quantocumque annorum numero ita remaneant viris ſuis, nec poſſunt ad aliorum conſortium convolare, ..., donec certum nuncium recipiant de morte virorum*. Ita etiam definivit Lucius III. & Innocentius III. cap. *Quoniam ut lit. non conſtet*, &c. *Securitas vero, ſeu veriſimilitudo, vel præſumptio, quam exigunt Pontifices de morte coniugis abſentis*, dicunt multi cum Oſtienſi, habenda eſt ex certo nuncio, ſeu ex depoſitione teſtis fide digni. Et certe ſic interpretatur communis uſus Eccleſiæ: Petrocor.

Notat hic Sanchez cum quibuſdam aliis, unum teſtem ſufficere, ſi attenta illius qualitate, fide dignus habeatur, & coniux in loco diſtanti obierit, ut aliæ probationes haberi nequeant. Quare ſi quis miles v. g. vel eo genere mortis deceſſerit, quo nec Chriſtianæ ſepulturæ mandari potuerit, nec mortuorum regiſteis inſcribi, tunc producendum erit teſtimonium vel Capitanei vel inferioris Officiarii, ſi Capitaneum ipſum periiſſe contigerit.

Requiſitæ Viduæ tranſeat ad ſecundas nuptias.

Regulariter tamen, & communiter loquendo, ut vidua ad alias nuptias admittatur, ab ea exigendæ ſunt probationes nitidæ inſtrumento authentico e regiſtris ſepulturariorum extracto, & recognito ab Epiſcopo loci, in quo ſepultus eſt defunctus. Immo & quibuſdam in locis inſtrumentum illud, præſertim ſi ex regione ſatis remota veniat, approbari debet ab Epiſcopo loci, in quo nuptiæ celebrandæ ſunt. Qua de re Parochi Rituale librum conſulant, necnon Decreta, ſi quæ ſint in tali propoſito ſuæ Diœceſis.

Si autem mulier, credens priorem maritum obiiſſe, ad ſecundas nuptias tranſierit, priori, quocumque tempore, redeunte coniuge ad proprios lares, dubium non eſt quod non obſtante bona fide, qua cum poſteriore contraxerat, & prole quam forſan ab ipſo ſuſceperit, ad proprium maritum ſe reſtituere debeat, relicto poſteriore, cum quo nullæ ſunt & irritæ ſecundæ nuptiæ, tametſi bona fide contractæ, ut conſtat ex alias iam dictis. Hoc tamen non impediret, quod filii ex hoc ſecundo Matrimonio procreati non eſſent legitimi, quia cum bona & iuſta fide validitatis Matrimonii ſuſcepti ſint, tales haberi debent. Maior vero difficultas, quæ in huiuſmodi Matrimonio cum aliqua incertitudine mortis prioris coniugis contracto occurrere poſſet, ſita eſt in dubio quod oriri poſſet de vita prioris mariti, & exinde de validitate ſecundi coniugii cum altero contracti, quoad ipſius uſum in petitione & redditione debiti. Circa quod dicendum, quod pars dubitans tenetur quamprimum inquirere veritatem, & interim a debito petendo abſtinere, non tamen a reddendo, quia petendo ſe exponeret periculo fornicandi, & negando iniuriam inferret poſſeſſori bonæ fidei. Si autem ex inquiſitione contingat ſibi conſtare de vita prioris coniugis, tenetur poſteriorem ſtatim relinquere, quia, ut diximus, priore vinculo ſubſiſtente poſterius invalidum eſt. Si autem uterque in dubio verſetur, neutri petere licet debitum nec reddere, quia cum uterque per dubium conſtituatur in mala fide, quæ talis eſt quando ſit dubia, uterque privatur iure petendi debitum & reddendi, quia cum tali dubia fide neuter eſt in poſſeſſione iuris petendi aut reddendi. Non cenſetur autem mulier habere ſufficientem moralem veriſimilitudinem de morte prioris mariti ex ſola abſentia multorum annorum, cum in Gallia quidam Ioannes Maillard ad uxorem redierit poſt abſentiam quadraginta trium annorum, ut referunt Theologi Galli; vel quia hoc didicit ex rumore publico, qui falſa perinde ac vera ſæpe diſſeminat; vel a teſtibus ignotæ ac ſuſpectæ fidei: ſed ſaltem requiritur, quod habeat notitiam, ut cum Sanchez notat Petrocor. ſicut antea iam diximus, ab uno teſte omni exceptione digno, præcipue quando ex diſſita diſtantia loci non alia maior probatio haberi queat.

Duas regulas præſcribit Innocentius III. cap. 4. *de ſent. excom.* pro tali certitudine mulieris circa obitum prioris mariti in caſu quod cum tali incertitudine contraxerit ſecundum connubium, nempe quod ſi habeat conſcientiam dubiam, videndum num hoc proveniat ex credulitate levi & temeraria, an probabili & diſcreta. Si primum, conſcientia levis & temerariæ credulitatis exploſa ad ſui Paſtoris iudicium, mulier poteſt non ſolum reddere, ſed etiam exigere debitum coniugale. Si ſecundum, ideſt ſi conſcientia pulſat animum ex credulitate probabili & diſcreta, quamvis non evidenti

ti & manifeſta, debitum quidem reddere, ſed poſtulare non poteſt, ne in alterutro, vel contra legem coniugii, vel contra iudicium conſcientiæ committat offenſam. Et huiuſmodi deciſio habetur etiam in D. Th. in 4. diſt. 38. & 41. art. 5. & in S. Bonav. ead. diſt. 38.

§. LXXI.

De decimo impedimento, ideſt de publica Honeſtate.

Nomine huius impedimentum, quod dicitur honeſtas, ſeu, ut ab aliquibus, iuſtitia publicæ honeſtatis, intelligitur Iure canonico propinquitas inter certas perſonas orta ex ſponſalibus validis & certis, aut Matrimonio rato & non conſummato. Hanc quidem propinquitatem ſponſus contrahit cum conſanguineis ſponſæ, viciſſim ſponſa cum conſanguineis ſponſi, ob publicam morum honeſtatem. Dicitur 1. *propinquitas*, quia præſefert aliquam ſpeciem affinitatis, propter quam indecens & minime honeſtum videtur, ut quis eam ducat, cuius conſanguineam ſibi deſponſavit, & deſponſando quaſi ſuam fecit. Qui enim ſponſalia vel Matrimonium contrahit cum aliqua perſona, eo ipſo, atque etiam ante conſummationem Matrimonii, certam contrahit coniunctionem cum eiuſdem conſanguineis. Dicitur 2. *inter certas perſonas*, quia ſi vinculum veræ conſanguinitatis aut affinitatis non extendatur ad omnes conſanguineos ſive affines, multo minus extendi debet honeſtas, præſertim ex puris ſponſalibus petita, quæ minus arcte coniungit. Dicitur 3. *ex ſponſalibus aut Matrimonio rato non conſummato*, in quo differt ab affinitate: Nam affinitas oritur vel ex Matrimonio conſummato, vel ex commercio carnali. Honeſtas autem publica provenit ex ſponſalibus, vel ex Matrimonio abſque ullo commercio carnali. Dicitur *ex ſponſalibus validis & certis*: Nam ad hoc ut ſponſalia pariant hoc impedimentum, debent habere certas conditiones, inter quas prima eſt ut ſint valida, ſicut ex Trid. ſeſſ. 24. cap. 3. *de Matrim.* unde ſi impotens, voto ſolemni vel ſacro Ordine alligatus, vel quocumque alio impedimento dirimente ſponſalia celebret cum muliere, poterit hæc detecta veritate eiuſdem conſanguineis nubere, quia ſponſalia irrita pro nihilo hodie reputantur; aliud enim erat ſecundum ius antiquum. Unde ſi Ioannes ſponſalia valide contrahat cum Berta, ut poſt hæc, vel alia ſponſalia, aut etiam Matrimonium contrahat cum Maria Bertæ ſorore, ante ſecundi huius Matrimonii conſummationem poterit contrahere cum Berta, quia ſecunda ſponſalia utpote invalida non poſſunt parere impedimentum publicæ honeſtatis, nec ſecundum Matrimonium, quod ob impedimentum publicæ honeſtatis ortum eſt invalidum, efficere poteſt, quod Ioannes promiſſionem cum Berta adimplere non teneatur. Quod ſi Ioannes cum Maria Matrimonium inique conſummavit, neutram ducere poteſt; non Mariam ob impedimentum publicæ honeſtatis, non Bertam ob impedimentum affinitatis ortæ ex copula quam habuit cum Bertæ ſorore. Unde patet quod affinitas agat retro, & præcedentia ſponſalia diſſolvat. Sponſalia vero ſive de futuro, ſive de præſenti, ſed ante Matrimonii conſummationem, non retro agunt, nec valent ad diſſolvenda ſponſalia præcedentia. Dicitur 4. *cum conſanguineis perſonæ deſponſatæ*, non vero cum affinibus, quia ad affines non extenditur honeſtas publica. Quapropter poſſet ſponſus mortuæ ſponſæ ducere non quidem ſororem, quia eſt conſanguinea ſponſæ, ſed poſſet ducere viduam fratris ſponſæ, quia vidua fratris eſt tantum affinis ſponſæ. Dicitur tandem *ob publicam morum honeſtatem*, quia, ut antea dixi, indecens & inhoneſtum videtur, ut quis eam ducat, cuius conſanguineam ſibi deſponſavit.

Impedimentum publicæ honeſtatis ortum ex ſponſalibus non dirimit Matrimonium cum conſanguineis ſponſi & ſponſæ uſque ad quartum gradum ut olim, ſed ſolum in primo gradu lineæ tum directæ, ſecundum novum Trid. ius ſeſſ. 24 *de Matrim.* cap. 3. tum collateralis. Dixi *ortum ex ſponſalibus*; nam ſi oriatur ex Matrimonio rato, dirimit uſque ad quartum gradum lineæ tum directæ, tum collateralis, ut declaravit S. Pius V. in Bulla *Ad Romanum* data anno 1568. relata a Pyrr. Corrado lib. 8. cap. 7.

Impedimentum hoc non aufertur nec per mortem ſponſi aut ſponſæ in cap. *ſi quis* 27. q. 2. nec per ſponſaliorum diſſolutionem mutuo conſenſu ſecutam, quia impedimenta ſemel contracta, non a contrahentium voluntate, ſed ab Eccleſiæ inſtitutione pendent; & ſic poſt varias deliberationes docuit ſacra Cardinalium Congregatio,

cuius iudicium probavit, & tenendum ſtatuit Alexander VII. die decima Iulii 1658. ut teſtatur Fagnanus cap. *ad audientiam* ad conſultat. 2. n. 29.

Matrimonium invalidum, modo invalidum non ſit ex defectu conſenſus, hoc inducit impedimentum, ut pluribus probat Fagnanus, & expreſſe definitur in cap. 1. *de ſponſalib.* in 6.

Sponſalia, ut pariant impedimentum publicæ honeſtatis, debent eſſe certa, ideſt cum perſona quadam ſingulari & individuata inita; ita ut ſi quis det fidem de ducenda una ex filiabus Cai, nulla ex his deſignata, non naſceretur prædictum impedimentum. Sic omnes ex cap. unic. *de ſponſal.* in 6. Immo aliqui bene multi contendunt cum Sanchez, hæc ſponſalia eſſe irrita.

Debent eſſe abſoluta, non conditionata, ut declaravit Bonifacius VIII. cap. *Valuit*. Conditionata vero inducunt hoc impedimentum purificata conditione, ideſt quando ex conditionatis fiant abſoluta, ut ex cit. Boniſ. VIII. Advertendum tamen eſt, hic ſermonem haberi de conditione contingenti & honeſta futura, quia ſi conditio ſit de præſenti aut neceſſario eventu, habetur pro abſoluta; ſi de turpi aut impoſſibili, habetur pro non adiecta, ut notat hic Sanchez.

Diſputant Theologi, an Matrimonium clandeſtinum hoc pariat impedimentum, & cum tale Matrimonium videatur nullum ex parte conſenſus in eo genere quem exigit Eccleſia, hinc alii ſtant pro negativa parte. Verum oppoſita præferenda videtur, quia clandeſtine contrahens vere conſentit, licet non legitime. Aliud enim eſt conſentire vere, aliud legitime, ideſt conſentire modo ac formalitate, qua conſenſus per leges exigitur.

Volunt aliqui, impedimentum publicæ honeſtatis exurgens ex Matrimonio invalido, non tranſgredi primum gradum, conſiderantes tale Matrimonium æquivalere ſponſalibus, in eaque commutari, quæ in ſuo impedimento honeſtatis non tranſgrediuntur primum gradum. Communior tamen & tutior eſt, impedimentum ex invalido Matrimonio emergens extendi uſque ad quartum gradum.

Ex Matrimonio rato celebrato inter amentes, furioſos, metu gravi conſtrictos, ve ficte conſentientes, non oritur impedimentum honeſtatis, quia deeſt conſenſus vel omnis vel ſaltem liber, & hoc dicendum pariter de Matrimonio contracto ex errore circa perſonam.

Impedimentum honeſtatis eſt ex iure tantum eccleſiaſtico, ut ex cap. *Lex divina*, 23. q. 2. quod conſtat tempore Gregorii IX. nondum fuiſſe inſtitutum. Unde unanimes ſentiunt Theologi, infideles non eſſe eidem obnoxios. Quare ſi turca contractis cum iudæa, immo cum Chriſtiana ſponſalibus, ad Chriſtianam Fidem convertatur, poterit is eius conſanguineas ducere in quocumque primo gradu. Sic inter alios Pontas caſ. 9. *de publ. honeſt.*

§. LXXII.

De undecimo impedimento, ideſt de Amentia vel Furore.

Nomine amentium hic intelliguntur, atque ſub hoc vocabulo comprehenduntur ii omnes, qui libero uſu carent rationis, cuiuſmodi ſunt ſtulti, furioſi, imbecilles, ea ſcilicet imbecillitatis ſpecie, quæ inhabilitatem electionis & deliberationis affert.

Supponendum 1. hos omnes iure naturali inhabiles eſſe ad Matrimonium contrahendum, cum huiuſmodi contractus multum libertatis requirat, ac proinde rationis diſcretionem. Unde ſi non poſſunt per ſeipſos de bonis ſuis diſponere, ut ad hoc egeant Curatore, multo minus diſponere poterunt de ſua perſona, & præcipue ubi agitur ut de ipſa in perpetuum deliberent ac diſponant.

Supponendum 2. quod ſi laborantes amentiæ incommodo aliqua habeant rationis intervalla, hiſque perdurantibus nuptias contrahant, valide contrahunt; quod valet etiam in iis, qui debilis ſunt ingenii, ſed non ita tamen, ut hinc ratio & libertas prorſus opprimatur. Advertunt tamen hic ſapienter Theologi, huiuſmodi homines, ſi fieri poſſit, retrahendos eſſe a Matrimonii contractu ineundo, tum ob complures infelices effectus, qui ut plurimum conſequuntur ex amentia, vel ingenii debilitate, tum ob debitum quod ſecum affert Matrimonium attentæ ac ſollicitæ educationis prolis, quæ certe ne vix quidem ab hominibus, qui tali miſeria laborant, ſperari ac attendi poteſt. Quocirca attenti ſint Parochi quandocumque inſtet familia pro huiuſmodi infirmorum Matrimoniis, nec ullatenus quid deliberent, niſi conſulto ſuper hoc

hoc Epiſcopo. Quoad ſurdos vero & mutos, cum, ut conſtat ex ipſa experientia, non omnes tales ſint ex defectu imbecillitatis mentis, ideo ſi intellectum habeant perſpicacem, ut ſignis edoceri poſſint quid ſit Matrimonium, & conſenſum indicare, valide poterunt contrahere, ſicuti & Religionem profiteri. Ita hic continuator Theologiæ Moralis Tournely part. 2. *de diſpenſationibus*.

§. LXXIII.

De duodecimo impedimento, ideſt de Affinitate.

Affinitas eſt *quarumdam perſonarum coniunctio vel approximatio, ſeu propinquitas orta ex quacumque copula carnali completa, ſeu per ſe ſufficiente ad generationem prolis, ſive illicita, ſive licita*. Dicitur *coniunctio, approximatio ſeu propinquitas*, quia per affinitatem fit quaſi duorum ad unum finem unitas, quatenus duo diverſæ cognationis per copulam fiunt una caro, & tendunt ad eumdem finem, ideſt utriuſque cognationis conſervationem. Proximitas eſt igitur affinitas ac propinquitas, qua qui rem habet ſive licitam, ſive illicitam cum aliqua muliere, ille fit proximus ac propinquus matri & ſorori illius fœminæ, cum qua rem habuit. Quare dicitur *quarumdam perſonarum*, nimirum affinitas eſt coniunctio & propinquitas inter coniugatam ſolam ſeu carnaliter cognitam, & conſanguineos coniugatæ, & viciſſim inter coniugatum ſolum ſeu cognoſcentem carnaliter, & conſanguineos coniugati ſeu cognoſcentis uſque ad quartum gradum incluſive ex copula licita, ſeu habita ex legitimo Matrimonio. Unde ſi Ioannes copulam habuit in Matrimonio cum Martha, ipſe, & quidem ſolus (non autem eiuſdem conſanguinei) fit affinis conſanguineis Marthæ, adeo ut iam ipſe, defuncta Martha, ducere nequeat nec matrem, nec filiam, nec ſororem, nec neptem Marthæ, immo nec cognatas eius uſque ad quartum gradum incluſive. Et ſic dicito de Martha reſpectu conſanguineorum Ioannis uſque ad quartum gradum. Ex oppoſito vero conſanguinei Ioannis prædictas Marthæ conſanguineas ducere poſſunt, & e converſo conſanguineæ Marthæ conſanguineos Ioannis iuxta illud tritum axioma, *affinitas affinitatem non parit*: cuius ſenſus eſt, Ioannem per ſuam cum Martha copulam ſic fieri affinem cum conſanguineis Marthæ, ut conſanguinei eiuſdem Ioannis ex hoc prædictis Marthæ conſanguineis affines non fiant. Unde iuxta præſentem diſciplinam Eccleſiæ pater & filius matrem & filiam, duo fratres duas ſorores ducere poſſunt, vel eorum unus matrem, alter filiam: Item duo conſanguinei duas conſanguineas. Quare itidem Ioannes licet Marthæ conſanguineos ducere nequeat, poteſt tamen Marthæ affines, nempe mortua Martha ducere poteſt uxorem defuncti fratris Marthæ.

Affinitas inter quos contrahatur

Ad hoc autem ut cognoſcatur in quo gradu duæ perſonæ ſint ſibi affines, advertere debemus in affinitate, ſicut in conſanguinitate, ſtipitem, lineas, & gradus. Stipes autem in affinitate ſunt duæ perſonæ, quæ ſe carnaliter cognoverunt, quæque cum una caro efficiantur, non vocantur affines, ſed initium ſeu radix affinitatis, ſicuti pater & mater conſanguinitatis; & lineæ ſicut in conſanguinitate, in affinitate pariter duæ ſunt, directa ſcilicet, & collateralis, & eadem eſt computatio graduum ſicut in conſanguinitate. Et ſicuti in conſanguinitate gradus mixtus ex primo & quinto non inducit impedimentum, ita nec in affinitate; & in illicita ex primo & tertio, ſed inducit impedimentum uſque ad quartum ratione publicæ honeſtatis.

Regula ad dignoſcendos gradus affinitatis.

Difficultas hic oritur circa Matrimonium invalidum quoad gradum in quo impedimentum inducat, nempe num ad ſecundum tantum, num uſque ad quartum. Et reſpondent Theologi; vel Matrimonium eſt invalidum ex mala fide contrahentium, qui ſcienter cum impedimento dirimente contraxerunt, vel eſt invalidum ex inculpata ignorantia. Si primum, affinitas inde exorta ex copula illicita, non videtur tranſgredi ſecundum gradum. Si ſecundum, cum affinitas prodierit ex copula licita, videtur extendi uſque ad quartum gradum.

Cæterum copula quæ parit affinitatem & impedimentum, ea ſola eſt quæ conſummatur in vaſe debito. Unde non exurgit affinitas ex præpoſtero ſeu ſodomitico congreſſu, neque etiam ex ſeminis effuſione extra vas fœmineum. Ita communiter Theologi. Nihil tamen intereſt, an perſona copulæ conſenſerit vel non. Unde affinitatem parit copula habita cum dormiente, amente, ebria, coacta, ignorante &c. dummodo fiat complete per penetrationem in vas, & ſeminis in vaſe effuſionem, ita ut ta-

Digitized by Google

talis ſit, quod de ſe ſit ſatis ad prolis generationem. Quocirca ſecus dicendum ſi conſummaretur cum mortua.

Affinitas autem ſi ſuperveniat Matrimonio iam contracto, ut ſi Titius cum uxoris ſuæ ſorore, vel nepte inceſtum committat, privat illum iure petendi debitum, & ſolum reddere tenetur parti innocenti, quando hæc petat, & ſi ambo coniuges in idem crimen inciderent, ideſt ambo ligati eſſent affinitate orta ex inceſtu cum conſanguineis alterius partis, vel alter de alterius conſenſu rem habuiſſet cum conſanguinea perſona alterius partis, neuter ius ſervaret exigendi debitum, cum leges tale ius parti ſolummodo innocenti relinquant. Si autem uterque coniux, ait Bonacina q. 3. punct. 12. inceſtum haberet cum affinibus ſuis ea intentione, ut alterum coniugem debito deſraudaret, tunc teneretur alteri parti petenti reddere, quia cum nemini fraus patrocinari poſſit, nemini quoque immunitatem a tali onere acquirere poteſt.

Affinitas nequidem in primo gradu lineæ rectæ Matrimonium dirimit iure naturali, ſive orta ſit ex copula licita ſive illicita. Quare ſi infidelis priuſquam Chriſti Fidem ſuſciperet, in hoc gradu contraxerit, puta ſi vitricius privignam, ſi noverca privignum, ſi ſocer nurum, ſi ſocrus generum duxerit, non videntur eſſe ſeparandi poſitis ponendis. Sic Continuator Theologiæ Tournely part. 2. Moralis *de diſpenſat.* Et hoc patet ex Concilio Agathenſi, Epaunenſi, Aurelianenſi tertio, quæ prohibent ne diſſolvantur Matrimonia eorum, qui in infidelitate duxerunt relictam patris uxoris filiam &c. Eorum enim Matrimoniorum diſſolutio non prohiberetur; immo præciperetur, ſi naturali iure invalida forent. Habertus tamen cum Sylv. Antoin. & aliis contendit, affinitatem ſaltem in primo gradu lineæ rectæ dirimere Matrimonium iure naturali, quod probat ex ipſa Scriptura 1. Corinth. 5. *Auditur inter vos fornicatio*, ait Apoſtolus, *& talis fornicatio, qualis nec inter Gentes, ita ut uxorem patris ſui aliquis habeat.* Quibus verbis Apoſtolus teſtatur, ipſas Gentes ſolo naturæ ductu execratas fuiſſe inceſtuoſas illas coniunctiones.

Affinitas vero in linea tranſverſali ſeu collaterali iure tantum eccleſiaſtico dirimit Matrimonium, & hoc ſentiunt Catholici contra Pſeudo-reformatos cum Scripturarum auctoritate. In lege etenim naturæ Iacob duas ſorores duxit Liam & Rachelem, Geneſ. 29. Iudas præcepit filio ſuo Onam, ut copularetur uxori fratris ſui ſine liberis defuncti, Geneſ. 38. In lege ſcripta non ſolum permiſit, ſed etiam præcepit Deus Deuteronom. 25. ut ſi frater abſque liberis mortuus fuerit, ſuperſtes eius frater ducere deberet uxorem defuncti ad ſuſcitandum ipſius ſemen: in lege autem nova nihil invenitur adverſari huiuſmodi nuptiis. Immo habetur, ſummos Pontifices aliquando diſpenſaſſe in primo gradu lineæ collateraliſt, ut factum fuit ſub Alexandro VI. cum Emmanuele rege Luſitaniæ, qui ſucceſſive duas duxit ſorores filias Ferdinandi Hiſpaniarum Regis, & cum Henrico VIII. Angliæ Rege, qui Catharinæ viduæ fratris Arthuri, & filiæ dicti Ferdinandi matrimonio ſe coniunxit, ſic diſpenſante Iulio II. ex quo Matrimonio cauſſato poſtea ab Henrico pro illegitimo, & repudiata propria privata auctoritate eadem Catharina, ortum eſt ſchiſma Anglicanum. Igitur ſolo iure eccleſiaſtico irritum reddit Matrimonium in linea tranſverſa ſive collaterali affinitatis impedimentum.

Duplici autem modo contrahitur affinitas, ex copula ſcilicet licita habita in Matrimonio, & ex illicita ſeu fornicaria. Affinitatis impedimentum dirimere Matrimonium tantummodo uſque ad quartum gradum incluſive in linea collaterali decrevit Concilium Lateran. quartum cap. *Non debet*, cum prius impedimentum hoc ſe extenderet uſque ad ſeptimum gradum. Verum Concilium Trid. ſeſſ. 24 cap. 4. *de reform.* diſtinxit inter affinitatem ex copula licita, & eam quæ oritur ex copula illicita ſeu fornicaria. Priorem reliquit in ea conditione, quam ei ſtatuit cit. Concilium Lateran. nempe irritationem uſque ad quartum gradum in linea collaterali, ac proinde nunc quoque uſque ad talem quartum gradum incluſive dirimit. Quoad aliam vero ideſt circa affinitatem ex copula illicita, ſtatuit ut non dirimeret ſeu impediret Matrimonium ultra ſecundum gradum. Et hoc declaravit etiam S. Pius V. in ſua Conſtitutione *ad Romanum* anno 1566.

Duplici modo contrahitur affinitas.

§. LXXIV.

Digitized by Google

§. LXXIV.

De decimo tertio impedimento ideſt de clandeſtinitate.

Nomen clandeſtini Matrimonii, quod late a iure attribuitur his etiam Matrimoniis quæ contrahuntur non præmiſſis bannis ſeu promulgationibus, hic ſtricte & magis proprie accipitur pro Matrimonio contracto ſine præſentia Parochi vel teſtium, ſicut in iure novo per Trid. Concilium inſtituto ſeſſ. 24. *de reform.* cap. 1. requiritur. Matrimonium igitur clandeſtinum illud eſt, quod ſecundum præſcriptum Tridentini non contrahitur coram Parocho & teſtibus, vel alio Sacerdote de ipſius Parochi vel Ordinarii licentia, & duobus vel tribus teſtibus. Et hoc Matrimonium in locis, ubi promolgatum vel receptum eſt Decretum Concilii Trid. invalidum eſt & nullum, ut patet ex verbis ipſius Concilii Decreti. Huiuſcemodi Matrimonia, tametſi ante Concilii Decretum eſſent valida, ſemper tamen fuerunt illicita.

Quis ſit Parochus Matrimonii. Parochus, qui Matrimonio adſiſtere debet, non eſt neceſſe quod ſit Parochus originis ſponſorum, ſed domicilii, aut quaſi domicilii, ideſt Parochus loci ubi ſponſi ſuum fixere domicilium, ſive viri ſit Parochus ſive mulieris, quia Concilium Trid. requirit præſentiam Parochi, non Parochorum, neque explicat, an viri eſſe debeat, vel mulieris. Idcirco liberam reliquiſſe electionem unius vel alterius, teſte Fagnano, declaravit ſacra Congregatio ad cap. *Quod nobis de clandeſt. ſponſ.* Invaluit tamen uſus ſine ulla pœna, ſi ſecus fiat, nullitatis Matrimonii, ut Matrimonium celebretur coram Parocho mulieris, de licentia Parochi viri, ſicuti definivit ſacra Congregatio Concilii Trid. interpres.

Ad domicilium vero alicubi acquirendum requiritur habitatio cum propoſito ibi perhabitandi. Ad quaſi domicilium vero ſufficit habitatio cum animo ſeu voluntate ibi manendi longo tempore, vel maiore anni parte. Iuxta multos ſufficit Parochus quaſi domicilii, unde ſtudioſi in Academiis, milites in præſidiis, opifices, famuli, & qui maiore anni parte ibi habitant, vel habitaturi venerunt, poſſunt coram Parocho loci contrahere. Ibi enim contrahunt domicilium Parochiale in ordine ad Confeſſionem & alia Sacramenta, excepto Ordine. Is autem eſt proprius Parochus ad intereſſendum Matrimonio, qui in cap. *Omnis de Pœnit.* &c. appellatur proprius Sacerdos. Et hoc declaravit pluries ſacra Congregatio, ut fidem facit Fagnanus in cap. *ſignificavit*. Nihil tamen repugnat quod Matrimonium celebretur in propria Parochia, ſive in alia, immo etiam in aliena Diœceſi; quia Parochus contrahendo non exercet actum iuriſdictionis proprie dictæ, ſed exercet actum iuriſdictionis voluntariæ, quæ ubicumque exerceri poteſt. Verum tamen eſt, quod ad tollendam occaſionem ſcandali & querelarum ordo exigit, ut Parochus neminem ſuorum coniungat in aliena Parochia vel Diœceſi, niſi obtenta Epiſcopi vel Parochi licentia, & addit hic Pontas, licentiam Epiſcopi accipiendam eſſe in ſcriptis, & inſtrumento celebrationis Matrimonii coniungendam. Multo minus niſi imprudenter poteſt Parochus hominem alterius Parochiæ vel Diœceſeos coniungere cum ſua Parochiana, antequam teſtimonialia receperit a Parocho viri, quibus certior fiat, factas fuiſſe in Parochia bannorum promulgationes, nemine contradicente, & futurum ſponſum ad Pœnitentiæ Sacramentum acceſſiſſe; nihil ideo obſtare quo minus ambo coniungantur. Valeret tamen Matrimonium iuſtis hiſce formalitatibus omiſſis, ideſt ſi revera partes nullo ligarentur impedimento, ſicuti valet ſi omiſſa fuiſſent banna, non ſine tamen gravi peccato. Immo addit Sylvius, quod adhuc valeret Matrimonium celebratum in alterius Parochia, tametſi Parochus illius loci eſſet invitus, ſicuti & valida eſſet abſolutio in ſimili caſu proprio Parochiano conceſſa, quia cum duo Parochi ſponſos ſimul coniungere nequeant, alteruter plenam totamque habet facultatem eos valide coniungendi ubicumque, (quamvis aliquando illicite exercere poſſet) ſive per ſe, ſive per alium Sacerdotem ad hoc a ſe deputatum. Peccaret tamen Parochus, qui contra Diœceſis ſtatuta ſponſorum coniunctionem Parocho mulieris reſervantia, eoſdem coniungeret ſive in ſua, ſive in aliena Parochia, ſicut etiam peccaret ſi contra expreſſam Epiſcopi prohibitionem Matrimonio intereſſet, qui tamen non deſineret eſſe verus Parochus, & valide intereſſe iuxta cit. Pontas caſ. 10. & Natalem Alexandrum.

Epiſcopus per ſe ipſum vel per Sacerdotem deputatum valide aſſiſtit, cum ſit ſu-

premus Parochus in tota Diœceſi. Idemque dicito de Vicario Generali Epiſcopi, utpote qui unus & idem eſt ſuo modo cum Epiſcopo.

Ad validitatem Matrimonii neceſſe eſt ut cum Parocho domicilii teſtes ſint præſentes non ſolum phyſice ſeu naturaliter, ut notat Sylvius, non ſecus ac bruta ipſa ſolent eſſe præſentia, ſed præſentes eſſe debent humano modo, nempe etiam moraliter, quia cum Parochus & teſtes de Matrimonio ſecuto rationem reddere debeant, hinc opus eſt ad hoc, ut ſciant & animadvertant quid agatur. Quocirca non ſatis eſt, ut ſeiunctim ſeu ſucceſſive explicent ſponſi Parocho & teſtibus ſuum conſenſum; cum Concilium Trid. exigat copulative præſentiam Parochi & teſtium, nec ſufficit ſola ſimultas moralis, ſed phyſica requiritur. Hic enim requiritur præſentia Parochi & teſtium, ut plene conſtare poſſit Eccleſiæ de Matrimonio, ac proinde requiritur ſimultas phyſica Parochi & teſtium, alioquin eſſent teſtes tantummodo ſingulares.

Nihil tamen obſtaret valori Matrimonii, quod Parochus & teſtes per vim eſſent adducti, vel ipſis repugnantibus, vel tranſeuntibus, capta ac quæſita occaſione ſe in coniuges acciperent, quia Concilium non plus requirit ad validitatem Matrimonii, quam quod huic contractui Parochus & teſtes ſint realiter præſentes, non vero quod ſint conſentientes, cum ſine hoc habeatur finis Decreti, qui eſt ut tale Matrimonium conſtare poſſit Eccleſiæ: & ſi in ſententia, quæ contendit Parochum eſſe Matrimonii Miniſtrum, non valeret Matrimonium in ratione Sacramenti, valeret tamen in ratione contractus, ſicuti valet inter infideles, & inter eos, inter quos permittitur clandeſtinum. Verum quidem eſt, quod ita contrahentes, nempe vel cum furtiva Parochi & teſtium præſentia, vel per vim, quæ eis fieret ad habendam eorum præſentiam, mortaliter delinquerent, & aliquibus in Diœceſibus excommunicantur; immo alicubi etiam per Magiſtratus ſæculares temporalibus pœnis mulctantur.

Parochus qui intereſſe debet Matrimonio, debet eſſe Sacerdos, non ſolum quia, ut antea notabam, iuxta multos, & communius ac probabilius, Sacerdos eſt Miniſter Matrimonii, ſed etiam quia dato quod ſit tantum teſtis primarius, hoc in ipſo exigere videtur Trid. Synodus, dum ait *qui aliter quam præſente Parocho vel alio Sacerdote*. Dictio enim *alius* in uſu communi & quotidiano eamdem priori qualitatem ineſſe ſupponit, quæ in poſteriori denotatur. Et eo vel maxime, quod Tridentini Patres ibidem declararunt ſe inhærere veſtigiis Concilii Lateranenſis, quod vocat *Presbyterum*, eum, quem ipſi *Parochum* nominarunt. Nihil tamen refert quod ſit irregularis, aut cenſuris ligatus, quia cum his incommodis intereſſet quidem illicite, ſed valide. Secus tamen dicendum ſi privatus eſſet ſuo Beneficio, vel denunciatus, quia in tali caſu non intereſſet nec licite, nec valide, dummodo hoc ignotum non eſſet apud populum, ut per communem errorem pro legitimo Parocho Eccleſiæque Miniſtro communiter haberetur; quia ubi eſt error communis, Eccleſia ſupplet defectum; ſicut ſupplet etiam iuriſdictionem tribuendo Parocho, cuius titulus eſt incertus, & controverſus, ſcilicet an ſit Parochus vel non, dummodo tamen non ſit intruſus, quia tunc ei deficeret titulus etiam coloratus, quem haberet in primo caſu controverſiæ ſui tituli. Eccleſia enim non ſupplet niſi cum habente titulum coloratum; ex quo fit ut verus Parochus, licet per errorem, communiter habeatur.

Nota 1. Habens domicilium in loco ubi decretum Tridentini non eſt promulgatum, invalide contrahit clandeſtine alio in loco ubi receptum eſt, quia contractus fieri debet iuxta legem loci in quo celebratur, cum contrahentes ſortiantur forum loci in quo contrahunt. Immo incolæ loci ubi dictum Decretum receptum eſt, invalide contrahunt ſine præſentia Parochi & teſtium in loco ubi non eſt receptum, ſi illuc ſe conferant in fraudem Decreti, ideſt ut clandeſtine contrahant, ſicut declaratum fuit a ſacra Congregatione.

Nota 2. Matrimonium Catholicorum clandeſtine contractum in loco hæreticorum, ubi promulgatum fuit Tridentini decretum, ſi nullus eſt Catholicus Parochus, vel qui eius vices ſuppleat, vel ſine gravi incommodo haberi nequit, ex diſpenſatione Eccleſiæ validum eſt, ut declaravit ſacra Congregatio teſte Bellarmino in ep. ad Octavium Tricarium Epiſcopum. Immo ex eadem diſpenſatione tacita Eccleſiæ ſeu Papæ in locis, ubi hæretici publice ſuam Religionem exercent, ut in Hollandia, ubi iam receptum fuit Concilii laudatum decretum, validum eſt hæreticorum clandeſtinum Matri-

trimonium, dummodo contractum ſit ſecundum eorumdem locorum leges. Eccleſia enim non permittit, ut hæretici venientes ad Eccleſiæ Catholicæ gremium alias nuptias contrahant, eorumque liberos habet pro legitimis. Sic reſponſum fuit a Pœnitentiaria Romana Epiſcopo Conſtancienſi.

Nota 3. Parochus, qui ſolus novit extra Confeſſionem impedimentum occultum, tali Matrimonio intereſſe nequit. Hoc tamen intelligendum, quando hoc impedimentum probare poſſit; alias ſecus dicendum, cum in tali caſu ſe haberet ſolum ut iudex, & quando probare poſſet, teſtis vices gerit. Nemo autem præſtare poteſt teſtimonium de actu quem ſcit eſſe irritum. Quod ſi impedimentum ſit non dirimens, puta ſimplex votum caſtitatis, tenetur privatim monere, & ſi nihil proficiat, & hoc impedimentum probare poſſit, rem ad Ordinarium deferre debet, cum Paſtoris ſit impedire pro viribus ſubditorum peccata.

Nota 4. Matrimonia clandeſtina, ut alias iam vidimus, non reſolvuntur in ſponſalia; habetur enim apud Fagnanum ad cap. *Ad audientiam*, declaratum fuiſſe ſic a ſacra Congregatione.

§. LXXV.

De decimo quarto impedimento, ideſt de Impotentia.

Impotentiæ nomine hic intelligitur inhabilitas, ſive incapacitas conſummandi Matrimonium, ſeu habendi perfectam copulam coniugalem, ad quam requiritur tum fœminei vaſis penetratio, tum ſeminis intra ipſum vas emiſſio. Quare ad incurrendum hoc impedimentum requiritur impotentia, quæ inhabilem reddat perſonam ad conſummandum Matrimonium. Cum enim Matrimonium ad hunc finem inſtitutum ſit, certe non ſolo iure Eccleſiaſtico, ſed iure quoque naturali, huiuſcemodi impotentes ad Matrimonium conſummandum cenſendi ſunt inhabiles ad ipſum Matrimonium contrahendum.

Unde ex iſta definitione quatuor clare colliguntur, videlicet 1. validum eſſe Matrimonium inter ſenes; 2. inter ſteriles; 3. inter eos qui uno ſolo teſticulo carent; utpote qui, ſicuti ex multiplici conſtat experientia, prolificum ſemen emittunt; 4. non valere inter eos, qui tametſi membro valeant virili, utroque tamen careant teſticulo. Et quoad primam partem ratio eſt, quia hi omnes potentes ſeu habiles ſunt ad copulam perfectam, & quoad vaſis penetrationem, & quoad ſeminationem in vaſe, licet aliquando ob debilitatem temperamenti eorum copula prolem non pariat, ut in ſenibus, quorum tamen aliqui etiam centum annis maiores ex iuvenibus prolem ſuſcepere, & plures caſus relati ſunt a Scriptoribus, ut a Pontaſio caſu 11. verb. *impotentia*. Aliud tamen dicendum de iis, qui ex ſenio ad talem deveniſſent debilitatem, ut intra vas ſeminare neutiquam valerent.

Ratio vero alterius partis eſt, quia Eunuchi omnes, ſpadones, aliive, qui utroque teſticulo carent, vel quorum uterque eſt attritus, incapaces ſunt, ut notant phyſici, prolifici ſeminis; idcirco invalida declarata fuere præcipue a Sixto V. eorum Matrimonia. Sive ergo mulier noverit, ſive non hoc impedimentum, ſemper hi ſeparandi ſunt, niſi forte viciſſim conſenſerint, tamquam ſi eſſent frater & ſoror, mutuam ducere vitam. Quod autem impotentia Matrimonium dirimat patet ex lib. 4. tit. toto 15. *de frigidis & maleficiat*. Et ratio eſt aperta, quia nemo poteſt contrahere de eo, quod non habet in ſua poteſtate: v. g. nemo vendere poteſt agrum, quod tradere nequit. Unde cum impotens uſum ſui corporis alteri tradere nequeat, impotens ideo cenſetur ad Matrimonium contrahendum. Igitur impotentia eſt impedimentum dirimens non ſolum in iure Eccleſiaſtico, ſed etiam naturali.

Hic autem defectus, ſeu impotentia hæc ex duplici cauſſa generaliter provenire poteſt, ſcilicet ex cauſſa naturali, & ex maleficio: Qui laborant impotentia naturali, cum ut plurimum hæc procedat a temperamenti frigiditate, dicuntur *frigidi*; qui vero ex maleficio, *maleficiati* vocantur. *Duplex impotentiæ cauſſa.*

Dixi, quod impotentia naturalis proveniat ut plurimum a frigiditate, cum etiam ab aliis rationibus illa procedere poſſit tam ex parte viri, quam ex parte mulieris. Nam ex parte viri contingere poteſt, vel quia non habeat membrum ſufficiens, ut ſemen in vas muliebre introducatur, ut ſunt eunuchi, vel, ſi illud ſufficiens habeat, deficiat in teſticulis, vel quia hic caret; vel quia attriti ſunt; unde licet his vas muliebre penetrare valeat, caret tamen ſemine prolifico, quod in vaſe aptum ad generationem emittat. Alii vero ſunt ita frigidi,

ut

ut vim conſummandi Matrimonii non habeant. Alii ex oppoſito ſunt ita calore efferveſcentes, ut ex nimio ſalacitatis, ideſt luxuriæ ardore, ſtatim ſemen emittant, antequam perfecta fuerit copula, tametſi ad generationem opus non ſit ut totum ſemen in vas muliebre emittatur. Immo ſperari poteſt, quod nimius ille calor paulatim deſferveſcat, & ſufficit ſi pars aliqua ſeminis intromittatur. Si tamen poſt longiſſimam experientiam accideret, quod nulla unquam pars ſeminis intromitteretur, ſeparandi eſſent coniuges. Mulieres autem unico tantum modo impotentes eſſe ſolent, cum nempe nimis anguſta habent clauſtra, ut virile ſemen intra ſe recipere non poſſint.

Nota, ſterilitatem & impotentiam non confundi, ideſt non eſſe pro uno eodemque accipienda: Nam ii ſolum dicuntur impotentes, qui prorſus inhabiles ſunt ad conſummandum Matrimonium; Steriles vero, qui ex copula præhabita, fructum, nempe prolem non ſuſcipiant, ut ſunt ſenes, dum habiles ſe habent ad conſummandum Matrimonium, qui tamen inhabiles ſunt ad procreandum. Porro ſterilitas niſi coniuncta ſit cum impotentia, Matrimonium non dirimit; unde ſenes non ſunt repellendi a Matrimonio, niſi deficientibus viribus præ ſenectute impotentes evaſerint, in quo caſu valide non contrahunt; ſed huiuſmodi defectus in mulieribus ex ſenectute præciſe non accidit, in viris vero ſæpiſſime.

Impotentia alia eſt abſoluta, alia reſpectiva. Abſoluta quando quis erga mulieres omnes eſt inhabilis, aut mulier erga omnes homines. Reſpectiva vero, quando quis non erga omnes, ſed erga unam, aut paucas alias inhabilis extet. Mulieris impotentia reſpectiva communiter cenſetur, quia vix erga omnes homines nimis anguſta reperitur: nec impotens ideo cenſenda eſt, quia immiſſum ſemen retinere nequit, modo illud intromiſſum recipiat.

Impotentia inſuper alia eſt perpetua, alia temporalis. Perpetua, cum nullo remedio vinci poteſt. Temporalis vero, quando vel temporis progreſſu, vel aliqua arte poteſt curari. Hinc colligitur, quod ſenes adeo decrepiti, ut conſummare non valeant, perpetuam habent impotentiam, contra quam nullum eſt remedium. Ægroti vero, ad tempus ſolum impotentes ſunt. Fœminæ autem quantumvis vetulæ, impotentes non ſunt, niſi nimis arctæ fiant.

Impotentia temporalis nullo iure dirimit Matrimonium cap. 6. *de frigid. & maleſic.* quia cum poſſit tolli, adeſt materia ſufficiens contractui, ad cuius validitatem non requiritur actualis eius uſus, ſed potentia ad uſum, quam habent qui impotentes ſunt ad tempus, ideſt ſecundum quid, non vero ſimpliciter, ſeu perpetuo; ita ut ſi non poſſunt hic & nunc ob aliquod morbum copulam perfectam exercere, poterunt tamen in poſterum. Si quis tamen cum impotentia aliquamdiu duratura contrahat, abſque eo quod moneat aliam partem, mortaliter peccat ob gravem quam comparti infert iniuriam; ſtat tamen, & ſubſiſtit Matrimonium. Unde qui ita calidi ſunt, ut antequam vas penetrent, totum ſemen effundant, non ſunt ſeparandi, ut notat Cabaſſ. lib. 3 c. 25. n. 2. neque enim conatus omnes, cum præſertim nimius ardor progreſſu temporis deſerbuerit, inutiles erunt.

Sola impotentia perpetua præcedens Matrimonium, illud dirimit, utpote quæ ſemel contracta nonniſi per mortem diſſolvi poſſit. Nec ullatenus ſuffragatur ad Matrimonii contractum dubium & incertitudo, an talis impotentia Matrimonium præcedens perpetua ſit, an temporalis, quia cum tali dubio coniugium iniri nequit, quia exponeretur Sacramentum ſine neceſſitate periculo nullitatis. Si autem Matrimonio iam contracto deprehendatur talis impotentia, quæ forſan ante contractum ignorata erat, vel non credebatur, tunc a iure conceditur coniugibus triennium experientiæ, ut adhibitis mediis poſſibilibus ac licitis, conentur tollere impotentiam, quo completo, ſi duret impotentia, Matrimonium eſt nullum cap. 5. *de frigid.* ubi ſi bona fide contraxerunt, & mutuo velint ſeu conſentiant, permittitur ſimul vivere ut frater & ſoror, dummodo tamen abſit periculum incontinentiæ, quod raro abeſt: Etenim, ut notat Sanchez, hæc conſœderatio eſt periculoſiſſima, ac ideo non ita facile concedenda: His enim nihil eorum licet, quæ ſolutis non conceduntur, ut tactus, &c. cum revera minime coniuges ſint. Igitur ſeparandi ſunt, ſi alterutet hæc petat, vel morale ſit periculum incontinentiæ. Quod ſi facta iudiciali ſeparatione, & poſt facto deprehendatur potens, vel per copulam fornicariam, vel quia Matrimonium cum alia ducta conſummavit, primum Matrimonium reſtauratur, etſi mulier alteri nupſerit, quia vere erat validum, eo quod impotentia fuerit tantum temporalis, ut patet ex cap.

cap. *Laudabilem*. Verum canones in hoc inter ſe pugnare videntur; quia in cap. *Laudabilem* dicitur, ut vir ad priorem uxorem redire compellatur, ſi adiudicata ſeparatione potens effectus ſit: Contrarium vero declaratur in cap. *Si per ſortiarias*. Sed præter alias explicationes, quibus conantur aliqui hos duos oppoſitos canones conciliare, quæ verior videtur eſt eorum, qui dicunt, canonem *Laudabilem* loqui de frigido, qui ſi poſt adiudicatam ſeparationem iudicis auctoritate, is cum aliis mulieribus deprehendatur potens, iudicatur factus etiam potens reſpectu uxoris prioris, unde ad illam redire compellendus eſt: Canonem vero *ſortiarias* agere de impotentia ex maleficio procedente, quæ cum reſpective ad unam ſolam mulierem cenſeatur perpetua, etiam circa ipſam merito iudicatur. Unde ſi per iudicis auctoritatem declarata ſit primi Matrimonii diſſolutio, virque cum alia ducta Matrimonium conſummet, non ideo ad priorem redire cogitur; quia impotentia viri reſpective ad priorem coniugem durare adhuc cenſetur.

Porro coniux laborans impotentia tantum reſpectiva poteſt aliam ducere, ſecus ſi ea abſoluta ſit, & perfecta. Vir autem ſolutus morti proximus valide contrahere poteſt cum concubina, utpote qui veram habeat potentiam ad copulam generationi aptam, quamvis morbo impeditam, & probabiliter nunquam poſtea in actum reducendam.

Impotentia quælibet ſuperveniens Matrimonio etiam ſolummodo rato, ſeu nondum conſummato, illud non diſſolvit, quia fuit validum, ut ſupponitur, & Matrimonium validum ratum diſſolvi nequit, niſi per religioſam profeſſionem, vel diſpenſationem Papæ. In hoc autem caſu coniux impotens, exigente comparte, tenetur adhibere media apta ad impotentiam expellendam, modo periculum mortis non afferant, cum teneatur ex iuſtitia debitum reddere, ac ideo habilem ſe ad actum coniugalem reddere.

Viros ita impotentes ad copulam eniti poſſe citra culpam mortalem reſolvunt cum Navarro ac Petroc. graviſſimi viri; unde cum huiuſmodi prudenter agendum eſt, ut non temere ad continentiam ſervandam compellantur, quam forte ſervare vix poſſunt.

Ad hoc reducitur impedimentum ſeu defectus ætatis puerorum. Quare irritum eſt eorum Matrimonium, ſi puer ante decimum quartum annum completum, puella vero ante duodecimum completum Matrimonium duxerint, niſi ante illos annos conſtet quod malitia ſupplevit ætatem, ideſt quod ſufficientes vires habuerunt ad Matrimonium conſummandum, ut ex cap. *de illis* 1. & 2. & ex cap. *A nobis de deſponſ. impuberum*. Verum hoc ſubtili & modeſta prudentia requirendum eſt.

Hermaphroditi, hoc eſt utrumque ſexum habentes, per ſe loquendo non ſunt impotentes. Unde per ſe loquendo apti ſunt ad contrahendum ſecundum ſexum, qui in illis prævalet, utpote qui ſecundum illum ſexum idonei ſunt ad Matrimonii uſum. Quod ſi uterque ſexus ſit in his æqualis, alterutrum eligere debent, & ſecundum illum contrahere. Facta tamen ſemel electione, aliud Matrimonium ſecundum alium ſexum contrahere prohibentur, tametſi eſſet validum. Hinc recipiendi non ſunt, ſi qui appareant ad Matrimonii celebrationem, niſi prius iudicis auctoritate conſtiterit, quinam in illis ſexus prævaleat, ut ſecundum illum connubium contrahant.

§. LXXVI.

De decimoquinto impedimento, ideſt de Raptu.

Raptus deſcribitur a Gratiano 36. q. 1. *Violenta abductio puellæ a domo paterna, ut corrupta in uxorem habeatur*. Verum cum ad rationem raptus neceſſe non ſit, ut hic notat Habertus, quod mulier abducta fuerit corrupta, hæc Gratiani deſcriptio non omnes ſpecies raptus complectitur, quia verus raptus eſt, ſive vidua, ſive filiafamilias, ſive filiusfamilias vi ac ſeductione abducatur ad contrahendum Matrimonium. Unde raptus generatim melius deſcribitur ſeu definitur ab aliis; *raptus eſt violenta abductio, ſeu extractio fœminæ de loco tuto in locum poteſtati raptoris ſubiectum, ſeu liberum, Matrimonii ineundi cauſſa, ſeu libidinis explendæ*: ita, vel in æquivalenti ſenſu communiter Theologi. Definitio Raptus

Duo igitur requiruntur ad incurrendum impedimentum raptus, ut ex Concilio Trid. ſeſſ. 24. *de reformat. Matrim.* cap. 6. ſcilicet ut fiat fœminæ traductio de loco ubi ſecura erat, in alium; & quod hæc violenta traductio fiat præcipue ad Matrimonium

nium eum illa contrahendum. Nam ſi ob alium finem abduceretur, vel etiam ad implendam cum illa libidinem, non ideo forte, ut quidam volunt, contraheretur impedimentum, cum Concilium (aiunt ipſi) hoc decretum ediderit ad cohibendam, in favorem libertatis Matrimonii, eorum licentiam, qui fœminas rapiunt, ut illas in uxores ducant. Si ergo ob alium inhoneſtum finem rapiantur, pœnis decreti non ſubiiciuntur. Alii tamen ſolidiori forſan fundamento aliter ſentiunt, ac ſuſtinent; Matrimonii ſiquidem libertati providere voluit Concilium: Quid autem intereſt, an ineundi cauſſa Matrimonii, aut libidinis explendæ cauſſa rapta ſit mulier, eum in utroque caſu libertatem ab Eccleſia requiſitam rapta amittat?

Raptus duplex diſtinguitur, alter violentiæ paulo ante definitus, ſeu deſcriptus, quo videlicet mulier renitens & invita e loco tuto per vim abducitur; alter ſeductionis, quo mulier blanditiis, perſuaſionibus, illecebris, voluptatibus, aut quocumque alio motivo ſeducta, invitis iis a quibus dependet, raptorem non repugnans, ſed ſponte ac voluntarie ſequitur. Prior continet raptum in fœminam, poſterior raptum in parentes.

Num uterque raptus afferat impedimentum, controverſia eſt inter Theologos, eum multi ſtent pro ſolo raptu violentiæ, alii vero, & melius ac conformius ſacris Canonibus, rem ſuſtinent tam pro raptu violentiæ, quam ſeductionis. Etenim leges civiles, ut Conſtantini Magni, ſtatuunt quoad utrumque, dum per talem legem raptori tollitur omnis ſpes ducendi uxorem, *quam vel in vitam rapuerit, vel volentem abduxerit*, & ſic habetur in novella *s.* Iuſtiniani Imperatoris; & conſone legibus civilibus ſtatuerunt leges eccleſiaſticæ ſacrorum Canonum *de raptoribus*, & præcipue Concilium Trid. ſeſs. cit. 24. *de reform.* dum hoc Concilium de ſuo decreto loquitur indefinite ſine diſtinctione violentiæ, ac ſeductionis. Hæc ſunt verba Concilii: *Decernit S. Synodus, inter raptorem & raptam, quamdiu ipſa in poteſtate raptoris manſerit, nullum poſſe conſiſtere Matrimonium. Quod ſi rapta a raptore ſeparata, in loco tuto & libero conſtituta, illum in virum habere conſenſerit, eam raptor in uxorem habeat*. Concilium hic generatim loquitur de raptu, & minime diſtinguit inter raptum violentiæ, & ſeductionis.

Infertur igitur 1. neceſſarium non eſſe ad hoc ut impedimentum contrahatur, quod raptor fœminæ pudicitiam violarit, ſed ſatis eſſe, quod eam de domo parentum in alium locum abduxerit, cum Concilium hoc exigat in ſuo Decreto non tam ad Matrimonii honeſtatem, quam ad eius libertatem.

Infertur 2. manere impedimentum, etiamſi mulier raptoris voluntati tandem indulgens conſentiat voluntarie eius Matrimonio, quia Concilium requirit, ut in loco tuto libero a raptoris ſubiectione, & poteſtate reponatur.

Infertur 3. cum Doctoribus, Concilium in graviſſimis ſuis pœnis contra raptores reſpicere violentiam factam ſoli mulieri, non vero vim ſeu iniuriam, quæ ex tali raptu illata ſit parentibus, vel tutoribus. Quare ſi invitis parentibus ſciens & volens mulier in locum removeatur a manibus parentum, & in locum a raptore ſtatutum traducta ſit, impedimentum locum non habet, tametſi mulier merito rapta præſumenda ſit, donec in contrarium probetur. Immo non deſunt qui velint, violentiam factam parentibus impedimentum inducere, & trahere raptorem in pœnas raptus; ſed hoc forte dici poterit ſecundum leges civiles, minime vero ſecundum eccleſiaſticas, eum verba Decreti Tridentini hoc non probent, cum decretum illud non loquatur niſi de violentia facta mulieri: Et equidem hoc unum intendit Concilium, videlicet ut provideatur Matrimonii libertati, ut ſalva nempe hæc remaneat, ad quod ſufficit liber mulieris conſenſus.

Infertur 4. impedimentum hoc non contrahi, ſi aliquis Futuri ſponſi amicus, eidem gratificari volens, illo inſcio, nec ullatenus requirente, mulierem rapiat, ut illam amico ſuo uxorem procuret, eum Concilium loquatur de ſola violentia illius, qui ducturus ſit fœminam.

Infertur 5. non incurri pœnas raptus a muliere, ſi ea virum rapiat, ut in maritum ducat, quia in cit. Decreto, & alibi ſermo ſit de viris rapientibus mulieres, non de mulieribus viros rapientibus Matrimonii deſiderio. Unde verba Concilii contra eorum ſenſum ad hunc extraordinarium caſum non ſunt trahenda. Loquitur enim Concilium de eo, quod ut plurimum contingere poteſt, non vero de eo, quod nonniſi perraro accidere poſſit, eum raptrices fœminæ vix aliquando occurrant; quocirca

ca cum tale periculum leve ſit, a Legiſlatoribus contemnitur.

Infertur 6. ceſſare impedimentum, quando mulier in loco ſecuro ac libero a raptoris poteſtate repoſita ſit, ut expreſſe habetur in Concilii verbis. Excommunicatus tamen remanet raptor, immo nec excommunicationem cavet, licet raptam mulierem non perducat ad ſtatutum locum, ſed in ipſo itinere reſcipiſcens eam dimiſerit, cum crimen raptus cenſeatur ſufficienter commiſſum.

Infertur 7. locum non eſſe impedimento, ſi mulier importunis ſolum verbis, precibus, aut fraude extrahatur. Tunc enim proprie non eſt raptus, cum nulla in his occurrat violentia, ac proinde nec ſic illam de proprio domo extrahens incurrit excommunicationem indictam contra raptum, tametſi graviter peccet.

Nota, quod cum ad Matrimonii contractum plena requiratur libertas in contrahentibus, ſemota omni exteriori vi, ita ut contrahentes non conſtringantur ducere perſonas, quas ſi ſuo relinquantur arbitrio ducere nollent: Hinc Eccleſia ſemper ſollicita providere libertati huius ſacri contractus, ut evitentur omnia funeſta quæ contingere ſolent in Matrimoniis contractis ſine libero conſenſu & mutuo amore contrahentium, prohibuit ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ, ut habetur in Trid. ſeſs. 24. *de reform. Matrim.* cap. 9. ne quiſquam perſonas ſibi ſubditas inducat minis & pœnis, ut Matrimonium contrahant cum perſonis, quas ducere nollent. Hanc igitur pœnam incurrunt Domini temporales, qui viros & mulieres ſub eorum iuriſdictione degentes adigunt minis aut pœnis Matrimonium contrahere cum iis, quos ipſi domini vel Magiſtratus præſcripſerint: *Cum*, ait cit. Concilium Trid., *nefarium ſit Matrimonii libertatem violare, & ab eis iniurias naſci, a quibus iura expectantur*. Illam autem ſpiritualem pœnam incurrunt domini temporales, ſive ſubditos ſuos, ſive quoſcumque alios directe vel indirecte cogant, quominus libere Matrimonium contrahant. Ita Petrocor. hic.

§. LXXVII.

De diſpenſationibus impedimentorum Matrimonii.

Vidimus agendo de Legibus, quid diſpenſationum ratio importet, quæ ſint eiuſdem conditiones ut valida ſit ac licita earumdem conceſſio & uſus; unde hic ſatis erit dicere de diſpenſationibus generatim, eas in lege humana aliquando neceſſarias eſſe, in iis ſcilicet circumſtantiis, in quibus lex noxia foret. Cum enim leges ferantur pro univerſali, Legiſlator in his ferendis attendere nequit ad omnes particulares caſus, in quibus contingere poſſit huic vel illi bonam non eſſe; unde opus eſt ut quandoquidem liberaliter indulgeat, ut alicui ab ea recedere liceat, quia inſiſtere legi quando eius obſervantia præiudicium inferat, crudelitatem, immo quamdam tyrannidem ſapit. Quia tamen hic agitur de ſpecialibus diſpenſationibus, quæ ſuas proinde particulares patiuntur difficultates; hinc non erit extra propoſitum ad huiuſce rei elucidationem quædam præcipua ad ipſas ſpectantia expendere, videlicet tribunal, ac iudices, ad quos pro huiuſcemodi diſpenſationibus ſeu remiſſionibus ſit recurrendum, formulas eas impetrandi, modoſque obtentas exequendi, cauſſaſque, ſine quibus locum non habet diſpenſatio; denique qua via procedendum, quando impetrata diſpenſatione ſuper aliquod impedimentum, agatur de revalidando Matrimonio, quod in ſuo principio ob impedimentum irritum fuerat.

§. LXXVIII.

De iis qui poſſunt diſpenſare in Matrimonii impedimentis.

Impedimenta Matrimonii, ut iam vidimus, alia ſunt de iure naturali, alia de iure Eccleſiaſtico. In Impedimentis de iure naturali dirimentibus nemo, nequidem Papa, diſpenſare poteſt; eiuſmodi ſunt error, amentia, ligamen, impotentia, conſanguinitas non ſolum in primo, ſed in quolibet etiam gradu lineæ rectæ tum aſcendentium tum deſcendentium, ſecundum communiorem, & in primo tranſverſæ ſeu collateralis, ut graviſſimis videtur Theologis, quibus

bus favet S. Auguſt. dicens, quod tempore Abrahæ licita non erant coniugia inter fratres & Sorores, nec alia certe lege quam naturali. Licita quidem fuerunt in ipſis mundi primordiis coniugia inter fratres & ſorores, ſed ex divina inſpiratione vel revelatione diſpenſatum fuit, quia tunc ita intercrat ad humani generis propagationem ob deficientiam aliarum mulierum, quibus primi illi homines in Matrimonium coniungerentur. Statuunt aliqui impedimentum dirimens ex iure naturæ etiam in primo gradu affinitatis, in quo tamen non conveniunt, an ſcilicet hoc impedimentum irritans oriatur in licita æque ac in illicita affinitate. Verum probabilius cenſent alii cum S. Thoma in 4. diſt. 40. q. 1. art. 3. (cui opinioni favet etiam S. Aug. lib. 3. q. ſupra Levit. 4. 61., & favent etiam ſacri canones Concilior. & maxime antiqui, ut Agath. ſub Symmach. c. 61. necnon Concil. Aurelian. ſub Vigil. can. 10.) affinitatem non irritare Matrimonium iure naturali nequidem in primo gradu, ut ſupra iam innuimus. Statuunt enim canones illi, ut ſi quis talia Matrimonia inceſtuoſa contraxerit, ut novercam duxerit, poſt legis eccleſiaſticæ publicationem irrita ſint, ita tamen ut quæ antea contracta fuerant non diſſolvantur; quæ tamen erant diſſolvenda, ſi iure naturæ fuiſſent dirimentia.

Circa alia impedimenta dirimentia ex iure Romano inducta, ex communi Eccleſiarum conſuetudine, quæ vim legis obtinet, ſolus Summus Pontifex diſpenſare poteſt, & diſpenſat, ubi præſertim agitur de Matrimonio contrahendo. Etenim uſus qui univerſaliter invaluit, recurrendi ad Sanctam Sedem, ideſt ad Romanum Pontificem, ut habeatur diſpenſatio ab impedimentis dirimentibus, denotat, ſecundum ſenſum Catholicorum, facultatem diſpenſandi ſuper huiuſmodi impedimenta eidem Apoſtolicæ Sedi eſſe reſervatam.

Dixi 1. *ex communi Eccleſiarum conſuetudine*, quia nullum generale Concilium, nullum Sedis Apoſtolicæ decretum univerſaliter receptum huiuſcemodi ius Papæ reſervavit. Agitata fuit quidem ea de re quæſtio in Concilio Trid. ſed irreſoluta remanſit, ſcilicet nihil ibi definitum fuit ſuper hanc controverſiam. Dixi *ſolus ſummus Pontifex;* quia cum impedimenta dirimentia Matrimonio appoſita ſtatuta ſint a Romanis Pontificibus, vel a generalibus Conciliis, vel univerſali conſuetudine, ſolus Papa, utpote totius Eccleſiæ caput, in illis diſpenſat ſaltem ordinarie loquendo; quia nemo diſpenſare poteſt in lege Superioris, niſi ei concedatur; hinc invaluit conſuetudo generalis pro huiuſmodi diſpenſationibus recurrendi ad Papam. Aliud enim eſt de legibus ieiunii, abſtinendi a ſervilibus, aliiſve: nam in legibus, quarum materia eſt in frequenti uſu, Epiſcopi poſſunt diſpenſare, ſive ex tacito Papæ conſenſu ob neceſſitatem ſæpius occurrentem, ſive ex conſuetudine legitime præſcripta. In Galliis vero ex facti diuturno uſu contendunt illius Regni Epiſcopi, præſcripſiſſe adverſus oppoſitam conſuetudinem recurrendi ad Papam pro diſpenſationibus etiam impedimentorum Matrimonii, atque eo titulo diſpenſant, nemine contradicente, ab aliquibus impedimentis dirimentibus etiam publicis ſive de Matrimonio contrahendo, ſive de contracto.

Quia tamen maxime refert, quoad diſpenſationes ſuper Matrimonii impedimenta a S. Sede impetrandas, ſcire ad quod tribunal ſit recurrendum, quæ ſit praxis pro tali recurſu tenenda, utrumque quorum non pauci Confeſſarii ignorant, ut circa hoc inſtruantur, cenſui notitias utriuſque addere, ut facile, ſi alicui caſus contingat, ſciat ad quod Tribunal dirigere debeat ſupplices litteras, & quænam in ſupplici expoſitione iuxta Romanæ Curiæ ſtylum ſeu praxim ſervare debeat, ſicuti habetur in Continuatione Theologiæ Moralis Tournely part. 2. *de diſpenſationibus*.

Nota, duo eſſe Romæ Tribunalia erecta ac ſtatuta a Summis Pontificibus pro concedendis diſpenſationibus; aliud quod dicitur ſacræ Pœnitentiariæ, aliud Datariæ. A ſacra Pœnitentiaria petitur ac conceditur diſpenſatio pro ſolo foro interno ſuper omnibus & ſolis impedimentis occultis, ſive impedientibus, ſive dirimentibus, tam pro Matrimonio contrahendo, quam ad revalidandum invalide contractum, exceptis tamen impedimentis tum conſanguinitatis, tum affinitatis contractæ ex copula licita, tum denique cognationis ſpiritualis, in quibus, quantumcumque occulta ſint, numquam diſpenſat Pœnitentiaria ad contrahendum. Dico notanter *ad contrahendum:* Nam ſi Matrimonium iam contractum ſit, Pœnitentiaria ad ipſum revalidandum diſpenſat in cæteris, præter primum aut ſecundum conſanguinitatis & affinitatis gradus, modo occulti ſint; immo quando etiam publici ſint.

ſint, poteſt Pœnitentiariæ tribunal diſpenſare pro revalidatione Matrimonii in iis contracti; *quando nullitas provenit ex cauſa ſubreptionis, vel obreptionis occultæ litterarum a Dataria obtentarum, præterquam ſi falſitas conſiſtat in narratione præcedentis copulæ, quæ tamen ante non intervenit.* Sic habetur ex Syro Placentino Minorita, qui fuit minor Pœnitentiarius, ac ideo cumulatiori pollere debuit huiuſce rei notitia. Adde inſuper hæc duo, unum, S. Pœnitentiariam non conſueviſſe concedere diſpenſationes in gradibus mixtis ex primo, & quocumque alio conſanguinitatis, & affinitatis gradu ex copula licita; alterum, diſpenſare in omni linea & gradu affinitatis procedente ex illicito concubitu, occulto tamen, quod ſemper eſt ſupponendum.

Impedimentum vero tunc occultum cenſetur, quando aut omnino ſecretum eſt, nempe quando ulla probari nequeat ratione, vel ſi paucioribus, uno ſcilicet vel altero, ſeu tribus vel quatuor innoteſcat, unde periculum non ſit ut rei fama ultra evulgetur: Nam in iure illud occultum reputatur, quod non innoteſcit pluribus quam quatuor, aut quinque ad ſummum in Communitate, quam decem ſaltem perſonæ conſtituant. Verum in praxi potius attendendum eſt ad qualitatem, quam ad numerum perſonarum notitiam habentium, cum fieri poſſit, ut impedimentum innoteſcat quinque prudentibus abſque ullo periculo ulterioris evulgationis; & fieri inſuper poſſit, ut non ſine iuſto ac probabili periculo reſciatur hoc idem a duobus vel tribus, puta ſi loquaces ſint, detractores, & inimici.

In Tribunali Pœnitentiariæ non exprimuntur vera diſpenſandorum nomina, ac cognomina, ſed ficta ſolum, puta Caius, & Bertha, vel litteræ A. B. &c. neque ibidem ullæ ſolvuntur expenſæ, aut taxa, ſed omnia gratis expediuntur.

Apud Datariam petuntur diſpenſationes pro foro externo, & ibi exponi debent nomina diſpenſandorum cum cognomine, ac nomine Diœceſis; & ſi diſpenſatio non expediatur *in forma pauperum*, ſolvendæ ſunt expenſæ cum taxa pecuniaria non modica, quæ per Papam in pios uſus applicatur, puta in redemptionem captivorum, pro ſuſtentatione Miſſionariorum, qui per omnes mundi plagas a S. Sede mittuntur.

Quamvis autem Tribunal erectum Romæ pro foro externo ad diſpenſationes a S. Sede obtinendas, abſolute ſoleat appellari *Dataria*, non expediuntur tamen diſpenſationes omnes pro foro exteriori requiſitæ in eodem loco, ab iiſdemque Officialibus. In Dataria enim, quæ etiam *Officium minoris gratiæ* vocatur, eæ omnes & ſolæ expediuntur diſpenſationes, quæ in remotioribus gradibus, nempe in tertio & quarto gradu petuntur, ſive ab uno, ſive a diverſis ſtipitibus proveniant. Eæ vero omnes & ſolæ, quæ neceſſariæ ſunt in tertio, vel ſecundo gradu, ſive ex uno, ſive ex pluribus ſtipitibus proveniant, expediuntur in *Cancellaria*. Quæ vero petuntur in primo gradu affinitatis, vel in primo & ſecundo, vel demum in primo & quarto conſanguinitatis, vel affinitatis gradu, eæ inquam omnes & ſolæ expediuntur in *Præfectura Brevium*, & ſub annulo Piſcatoris.

Pro petendis autem diſpenſationibus hæc in praxi obſervanda ſunt. Primo enim, & ante omnia videndum eſt, an impedimentum quod habent partes, quæ Matrimonium contrahere volunt, vel in contractu permanere, ſit ex eorum numero, in quibus Papa diſpenſare poſſit, videlicet ſit ex iure naturali, vel eccleſiaſtico, quod facile Confeſſarius dignoſcere, ac diiudicare poterit ex antea expoſitis.

2. Supplicatio, quæ Romam mittenda eſt pro impetranda diſpenſatione, communiter exponi debet latino idiomate, & verbis quantum fieri poteſt in Romana Curia uſitatis, ſine ullo dictionis aut verborum politioris elegantiæ fuco, & præcipue ſine ambagibus. Nam ſi Oratores, aut ii qui in gratiam eorum ſcribunt, ignotis vocibus ac peregrinis utantur, ſupplicatio dilacerari ſolet aut reiici, ut de hac praxi advertunt Corradus ac Reiffenſtuel in Appendice. Dixi, ſupplicationem communiter exponendam eſſe *idiomate latino*; nam ſi extenderetur etiam lingua vulgari, non ideo reiiceretur; quia uterque Tribunal, ſeu Pœnitentiaria, & Dataria ſuos habent ex quacumque regione miniſtros, per quos ſupplices litteræ leguntur, & eorum contentus reſpectivo iudici exponitur.

3. Videndum a quo tribunali, a Pœnitentiaria ſcilicet, vel a Dataria obtinenda ſit diſpenſatio, & in ſupplici libello omne & illud ſolum exponendum eſt, quod utriuſque Tribunalis praxis & ſtylus ferunt ac exigunt. Nam quædam in utroque, quædam in alterutro ſolum ſunt exponenda.

Quæ in utroque foro exprimi debent ſunt infra hic poſita.

Pri-

Primo ipſum impedimentum, in quo petitur diſpenſatio, rite & in ſua ſpecie expendi debet, non autem unum pro alio, nec maius pro minori v. g. conſanguinitatis pro affinitate, quia in diſpenſatione non valet argumentum a maiori ad minus. Sic Pirrhus & Corradus lib. 1. cap. 5. Sanchez lib. 8. diſp. 1. n. 3.

2. Impedimenta omnia ad Matrimonium relativa, quibus ligantur ii qui contrahere volunt, ſimul exponi, ac exprimi debent in una eademque ſupplicatione. Talis enim eſt ſtylus Romanæ Curiæ, qui facit ius, & ſic docent auctores qui de re hac agunt, ut Pontius, aliive contra Navarrum. Si autem impedimentum unum, conſanguinitatis puta, ſit publicum, alterum v. g. criminis, occultum, in tali caſu publicum exponi debet in Dataria vel Cancellaria, utrumque vero, publicum ſcilicet & occultum Pœnitentiariæ, non quidem ut hæc impedimentum publicum relaxet, ſed ut examinet, an, & qua conditione diſpenſare debeat, cum difficiliter diſpenſet cum iis qui duplici, quam qui uno ſolo impedimento tenentur. Non refert vero, an prius in foro exteriori in Dataria petatur diſpenſatio, an pro interiori in Pœnitentiaria, ut in ſua Appendice teſtatur Reiffenſtuel n. 153. Ita declaravit ſacra Congregatio; quamvis ſi diſpenſatio videatur difficilis obtentu, conſultius crederem, ut prius ad ſacram Pœnitentiariam fiat recurſus, quam ad Datariam, ne inutiliter, & quidem non ſine multo ſumptu obtineatur diſpenſatio a Dataria.

§. LXXIX.

De requiſitis ad diſpenſationes petendas ſuper aliquod Matrimonii impedimentum.

Ad petendas igitur, ut ex proxime, & ex dictis alibi de legum diſpenſatione ſufficienter, immo patentiſſime conſtat, diſpenſationes ſuper aliquod Matrimonii impedimentum, ſuæ eſſe debent cauſſæ, & rationes: inſuper conſtat quid dicendum de iis, qui ſine ratione in re hac diſpenſationem petunt, aut falſas rationes allegant, qui non ſolum graviter peccant, ſed etiam effectu diſpenſationis fruſtrantur; ſed de hoc iam alibi, & Concilium Trid. id declarat ſeſſ. 24. *de reformat. Matrim.* cap. 5.

Cauſſæ autem legitimæ diſpenſationis petendæ deſignantur a Zerola v. *Diſpenſatio* cum aliis communiter. Et prima illarum eſt incompetentia dotis. 2. Extinctio magnæ litis 3. Anguſtia loci, quæ, ait Zerola, duplex eſſe poteſt, vel quia maior pars ibi habitantium ſunt ei, qui diſpenſationem petit, conſanguinei, vel affines, & extra illos non inveniret ita facile parem ſuæ conditionis: vel quia ſi vellet extra illum locum nubere, non haberet dotem ſufficientem. In Urbibus Epiſcopalibus cauſſa huiuſmodi locum non habet, quia in talibus locis tot eſſe familias ſupponitur, ut audiendi non ſint, qui ſe in illis aliquem, vel aliquam ſibi in conditione & fortuna parem non invenire allegant, qui vel conſanguineus vel affinis non ſit. In aliis autem omnibus locis, quantumvis magnis, licet in illis ſuprema quædam Curia ſit, cauſſa hæc locum non habet ſecundum præſentem Romanæ Curiæ ſtylum. Sed videant huiuſmodi cauſſam allegantes, an ſincere allegare poſſint, quod in loco ſuo parem conditionem non inveniant niſi in eo, qui conſanguineus vel affinis non ſit; vel quod extra hunc locum nubere volentes, ſufficienti careant dote. Hæc autem cauſſa, ut videtur, duas rationes continet, quælibet quarum ſufficit ad petendam diſpenſationem. Quarta cauſſa eſt ſedatio ſeu compoſitio inimicitiarum ſeu diſcordiarum præſentium, vel, ut alii addunt, quæ futuræ prævidentur. 5. Quando vir dives vult in uxorem ducere conſanguineam vel affinem pauperem, conſtituendo illi dotem. Has cauſſas, notat cit. Zerola, approbavit Cardinalium Congregatio, & tam in tertio, quam in quarto gradu ſufficiunt.

His cauſſis alias addunt cum Barboſa alii, quibus innoteſcit ſtylus Romanæ Curiæ. Sexta igitur cauſſa erit, ſi mulier vigeſimum quartum annum excedens adhuc virum paris conditionis, cui nubere poſſit, non invenit. 7. Conſervatio divitiarum in eadem cognatione, ne cauſſa dotis detrahantur ad aliam familiam. Hoc tamen intellige de illuſtribus familiis, in quibus ampliſſimæ eſſe ſolent divitiæ, & quarum conſervatio ad Reipublicæ decorem utilitatemque multum confert. 8. Excellentia meritorum in Eccleſiam, ſive eius qui diſpenſationem petit, ſive illius pro quo petitur. 9. Cum alias mulier innupta & diffamata remaneret, graviaque exinde ſcandala veroſimiliter oriri poſſent. Et hæc ultima cauſſa licet in ſe multum periculoſa, cum det an-

Digitized by Google

anſam inceſtibus inter conſanguineos, affineſque, hodie communiter recipitur, licet teſte Fagnano, ob dictum periculum reiecta ſit a ſacra Congregatione.

Ad hoc igitur ut diſpenſatio valida ſit requiritur, quod cauſſa ob quam illa petitur, & præcipue finalis, vera ſit, ac ſubſiſtat, dum diſpenſatio conceditur; tum ut in petitione nihil omittatur eorum, quæ ius & ſtylus Curiæ exigunt, nihilque reticeatur veri, ratione cuius diſpenſatio aut nullo modo, aut nonniſi cum certa conditione, vel limitatione daretur ex cap. *ſuper. de reſcript.* alioquin diſpenſatio erit obreptitia, vel ſubreptitia, idcirco nulla ob defectum conſenſus in diſpenſatione. Hinc omnia ordine ſupra expoſito, ſicuti ſe habent, vere ac ſincere in ſupplici libello ſunt exponenda.

Nota, commiſſionem diſpenſandi, ſeu diſpenſationem expeditam in aliquo impedimento, non expirare per mortem concedentis, quæ ipſius diſpenſationis executionem præcedat; quia reſpectu petentis gratia eſt iam facta, & ſolum requiritur executio. In eiuſmodi quippe commiſſionibus non relinquitur voluntati Ordinarii, aut Confeſſarii concedere vel negare diſpenſationem, ſed ipſis præcipitur ut diſpenſent inventa precum veritate.

§. LXXX.

De modo convalidandi Matrimonium invalidum propter aliquod impedimentum dirimens, poſt obtentam ſuper tale impedimentum diſpenſationem.

Matrimonium in faciem Eccleſiæ contractum, ideſt initum coram Parocho & duobus ſaltem teſtibus, ſi ob aliquod impedimentum dirimens fuit invalidum, ſi nullitas huius Matrimonii occulta ſit ob defectum occultum, de quo nullum adſit periculum, ut aliquando innoteſcat, tunc ut Matrimonium validum fiat, non ſufficit ut coniux impedimenti conſcius obtenta diſpenſatione conſenſum renovet, ſed conſenſus utriuſque renovandus eſt, cum uterque ab initio nullus fuerit. Num vero coniux impedimenti conſcius coniugem alterum de impedimento monere teneatur, non conveniunt Theologi. Sanchez cum aliis pluribus exiſtimat, abſque eo quod coniux impedimenti conſcius impedimentum parti ignaræ aperiat, ne tali manifeſtatione, quod merito timeri poteſt, amor ipſius coniugis refrigeſcat, ac forſan nolit amplius contractum Matrimonii cum eodem per novum conſenſum revalidare, & ſic libera ab eius connubio remanere, ſatis eſſe ſi alium coniugem impedimenti inſcium blanditiis deliniendo prudenter ſtudeat ab eodem novum conſenſum obtinere, puta alium coniugem blande alloquendo, an ipſum adhuc diligat, ut ſi non eſſet inter eos Matrimonium, adhuc contraheret, ac ipſam velle, & caram habere in coniugem; & accepta tali approbatione, ac ideo in ipſam conſenſum, ipſum quoque coniugem impedimenti conſcium proteſtare, ſe contentum eſſe eius coniugii, ut eam denuo in coniugem reciperet, & ita non ſolum pars inſcia approbat conſenſum prius datum, ſed novum omnino præſtare videtur. Hoc unum ſuggeret aliquando Confeſſarius, quando vehemens eſt periculum, ne detecto impedimento ſcandalum inter coniuges oriatur.

Verum improbant plures Theologi poſtremam hanc rationem agendi, ut pars conſcia impedimenti ratum faciat conſenſum alterius coniugis ſtudioſe captando, tum quia, aiunt, repugnat clauſulis diſpenſationum, quibus præſcribitur, ut nullitas Matrimonii fiat utrique parti manifeſta; tum quia pars impedimenti ignara non intendit novo ſuo conſenſu novum inire contractum, ſed præcedentem ſolummodo confirmare, in quo allecta ab altera parte ad hoc declarandum, indicare intendit ſe in eodem conſenſu perſeverare, qui cum nullus fuerit ab initio, nulla igitur erit ipſius confirmatio; nam iuxta regulam iuris in 6. *quod ab initio non tenet, nec tractu temporis convaleſcit*. Sed quidquid ſit de hac controverſia, certum videtur, mulierem huiuſmodi explicatione quantumvis vaga, & indeterminata, tutam non eſſe a peſſimis ſuſpicionibus, rixis, & aliis incommodis, ſaltem minus reſpectu viri ſimplicis & rudioris, ſaltem reſpectu acutioris. Quamobrem Fagnanus in cap. *ſignificatum* lib. 3. tit. 31. *de Regularibus* totis viribus & rationibus multis probare conatur, Matrimonium prius invalidum, ſublato per diſpenſationem impedimento, convaleſcere per cohabitationem affectu maritali, & multo magis per copulam carnalem habitam cum eodem affectu coniugali, ſicut & ſolemnem Religionis profeſſionem irritam ob defectum ætatis in Novitio, raram fieri per unius

anni perſeverantiam in habitu Religionis poſt adeptam ætatem, tametſi non advertat Novitius invalidam fuiſſe ſuam profeſſionem. Ita decernitur *in Clement.* lib. 3. tit. 9. cap. *eos*, & cap. *Is qui* in 6. tit. 3. lib. 14. *de Regularibus*. Non licet tamen argumentari a pari de eo, qui profeſſus eſt ex gravi metu; ideo enim non convaleſcit eius profeſſio per perſeverantiam in habitu Religioſo, nec per iterationem votorum, quia præſumitur idem impedimentum metus in eo permanere.

In re tam perdifficili, ſalebroſa, ac periculoſa attenti ſint, ſimulque caute in negotio hoc procedant Parochi, 1. ne fiat, quod cum aliquo impedimento occulto contrahant ſui Parochiani, cum graviſſimo huic malo perarduum ſit adhiberi remedium. 2. Ut ſi audientes confeſſiones deprehendant, pœnitentem contraxiſſe cum impedimento occulto dirimente, quod invincibiliter ignorat, non ita facile, immo nullatenus illud pœnitenti manifeſtent, niſi prius exploraverint, an præſens promptumque habeant remedium, aut periculum ſit ne pœnitentem iniiciant in proximam peccandi occaſionem, nempe ſi urgeatur mulier ad reddendum debitum coniugale, quod impedimenti neſcia ſeu in bona fide ſine culpa redderet, nullatenus autem ſub quocumque prætextu redderet, ſi de tali impedimento fieret conſcia. Quare ſi ſpes non adſit remedii Matrimonio contracto cum impedimento invincibiliter ignorato, & perſeveranter in ipſo coniugali ſtatu invincibiliter ignorato, ne ponantur per ipſius manifeſtationem in gravi periculo fornicarie vivendi, relinquendi ſunt in bona fide, in qua ob invincibilem ignorantiam ut veri coniuges ſimul vivunt, & coniugali uſu cum bona fide ſibi invicem per debiti petitionem maritalis, & redditionem famulantur. Sic communiter docent Theologi, & ipſemet Innocentius II. cap. *Qui circa* tit. *de conſanguinitate*.

In Matrimonio bona fide contracto in faciem Eccleſiæ cum impedimento occulto, docent permulti graviſſimi Doctores, quod obtenta poſtea diſpenſatione non eſt neceſſe, ut coniuges coram Parocho & teſtibus denuo ſe præſentent, ſed ſatis eſt quod ambo inter ſe conſenſum præſtent meliori modo quo fieri poteſt, ut ſcandalum aliave incommoda, quæ oriri poſſent, removeantur, ſi alio modo, ideſt per impedimenti parti ignoranti manifeſtationem procedatur; & iam prior ſolemnitas ſufficienter occurrit periculis ab Eccleſia prævifis, nempe quæ ſequi poſſent ex nuptiarum clandeſtinitate, præſertim eorum, qui clam cum una contraherent, eaque relicta aliud Matrimonium publice inirent. Hoc autem periculum per præcedentem ſolemnitatem ſufficienter removetur. Non igitur credibile eſt, velle Eccleſiam eos cum tali rigore adſtringere, ut iterum coram Parocho & teſtibus ſuum Matrimonium celebrent, cum ea publicatio vix ſine ſcandalo fieri poſſit; nec facile ſit hoc a coniugibus obtinere: & aliqui addunt, ſacram Congregationem ita declaraſſe, & ipſum etiam ſummum Pontificem Pium V. ut refert Navarrus, qui etiam addit, ſacrum Pœnitentiariæ Tribunal ea declaratione frequenter uti. Hac ſententiæ auctoritate tam apertis & authenticis teſtimoniis roborata uti poterunt Confeſſarii, ſi periculum appareat, quod coniuges ad celebrandum denuo ſuum Matrimonium coram Parocho & teſtibus induci vix poſſint, aut ne ex hac publicatione ſcandalum aliquod ſequatur. Quando tamen hæc ſolemnis renovatio abſque periculo, ſicut ſæpe contingit, fieri poteſt, conſultum eſt ut fiat, & etiam in hoc caſu, cautiori modo ac prudentiori quo fieri poteſt, advocare poterit Parochus duos alios Sacerdotes, qui teſtes ſint. Pro hac autem renovatione conſenſus, ſive uno, ſive alio modo fiat, admonebit Parochus contrahentes, ut ſe per Sacramentalem Confeſſionem diſponant, quia cum hæc conſenſus renovatio ſit verum Sacramentum, digne & reverenter præſtanda eſt. Si autem nullitas Matrimonii ſit notoria, vel periculum ſit ne innoteſcat, obtenta diſpenſatione ſuper impedimentum novus conſenſus innovandus eſt coram Parocho & teſtibus, quia tunc urget ratio decreti Concilii Tridentini, quia alias publice non conſtaret Matrimonium, nec validitas illius probari poſſet. Immo ſi impedimentum poſſet probari a duobus teſtibus omni exceptione maioribus, notat ex Sanchez P. Antoine, tunc opus eſſe nova præſentia Parochi & teſtium, coram quibus denuo exprimatur conſenſus pro convalidatione; alias coniux probato impedimento impediri non poſſet, ne cum alia contraheret, ſi convalidatio eſſet occulta.

Si autem Matrimonium fuerit nullum ex parte defectus conſenſus in utroque, ut fiat

ſiat validum, debet uterque novum conſenſum elicere, cum prior nullus fuerit, & utriuſque conſenſus eſſentialis eſt contractui Matrimonii; debetque ille mutuus conſenſus exterius exprimi, quia ſignum prioris conſenſus non ſufficit, eo quod ſit ſignum tantum ficti conſenſus; unde opus eſt novo ſigno, quo verus conſenſus humano modo exprimatur, ad quod ſatis eſſe poteſt copula affectu maritali exercita ex cap. 2. *de coniug. ſervor.*

Quod ſi Matrimonium fuit nullum ob ſolum conſenſus defectum unius coniugis, tunc ſufficit ut qui ficte conſenſerat iterum vere conſentiat, modo alter conſenſum ſuum non retractaverit. Nec opus eſt ut alterum coniugem de prioris ſui conſenſus defectu moneat. Non enim opus eſt ad validitatem contractus, ut duorum contrahentium conſenſus ſimul incipiat, ſed ſufficit, ut dum unus conſenſum ſuum ſolemniter præſtitit, & non retractavit, alterius conſenſus accedat, ſive ſtatim, ſive poſt aliquod tempus. Conſenſus prior unius coniugum iam virtualiter permanet; igitur accedente conſenſu alterius contractus impletur. Et cum aliunde adhibitæ ſeu appoſitæ ſint requiſitæ ſolemnitates, nihil amplius exigi cenſetur.

Nec hic officit paritas caſus nullitatis conſenſus præſtiti in contractu Matrimonii nulli ob aliquod impedimentum irritans, qui proinde renovandus eſt, poſt obtentam diſpenſationem ſuper impedimentum, ab utroque, nempe etiam a parte ignara impedimenti: quia in hoc caſu neuter coniugum conſenſit in perſonam habilem ad contrahendum ob impedimentum, propter quod conſiſtere nequit Matrimonium inter ipſos, idcirco conſenſus de novo præſtandus eſt ab utroque. In altero vero caſu, ideſt in caſu nullitatis Matrimonii ex defectu conſenſus unius tantum coniugum; cum coniux vere conſentiens conſenſerit in perſonam habilem ad contrahendum, eius conſenſus validus fuit, ac proinde, dummodo non retractetur, in ſua validitate moraliter perdurare poteſt, donec qui ficte conſenſerat, verum conſenſum ad convalidandum Matrimonium, quod ficte contraxerat, præſtet.

§. LXXXI.

De legitimitate filiorum, qui procreati ſunt ex Matrimonio invalide contracto.

Filii progeniti, ac orti ex coniugio, quod in faciem Eccleſiæ bona fide fuerit contractum, habentur pro legitimis, tametſi poſtea dirimens aliquod impedimentum detegatur, ut ex cap. *Pervenit*. Ius tamen idem non habent in tali caſu filii, ſi parentes ſine prævia publicatione contraxerunt; tunc enim mala fide contraxiſſe iudicantur. Filii vero qui orti ſunt a parentibus nondum Matrimonio iunctis, per ſubſequens Matrimonium legitimi redduntur, ſi quando procreati ſunt, pater eorum & mater habiles erant ad contrahendum: ſecus vero dicendum ſi inhabiles erant propter aliquod impedimentum dirimens. Et hoc totum conſtat tum ex Lege civili, tum ex Lege canonica. Excipe tamen, ſi coniugatus, vivente priori coniuge cum alia Matrimonium ipſius prioris ignorante contrahat: nihilominus vero proles inde naſcens legitima habebitur, ſi durante matris bona fide procreata ſit, ut ex cap. *Ex tenore*. Leges enim ita bonæ fidei favent, ut unius coniugum bona fides ſola ſufficiat.

Item proles infidelium coniugum, ſi poſtea ad fidem convertantur, legitima eſt, etiamſi parentes eſſent in gradu prohibito lege canonica coniuncti, ut declaravit Innocentius III. cap. *Gaudemus* tit. eod. *Suadente enim* (ait Pontifex) *utilitate publica legitimam volumus reputare*. Aliquibus in locis, præcipue in Regno Galliarum, quoad civiles effectus erga filios ex iis progenitos reprobantur coniugia, quæ cum concubinis in periculo mortis contrahuntur, niſi pater contrahens a morbo convaleſcens aliquod poſt tempus vivat. Hæc enim Matrimonia in fraudem conſanguineorum, qui hæreditatem adire debebant, facta cenſentur, ideoque regia nova declaratione proles ex his concubinis orta ab hæreditate excluditur, etiamſi moriens pater cum eis Matrimonium contraxerit. Non obtenta tamen hac Curiæ declaratione ius antiquum abſolute non deferitur; ideoque filiis ex huiuſmodi concubitis procreatis magnam

hæreditatis partem ſub legati vel alimentorum titulo adiudicant, & eos fere ut legitimos habent, ſi, ut diximus, patres morti proximi concubinas duxerint. Similiter ſi quis ad mortem damnatus Matrimonium contrahat, proles inde orta ſecundum civiles effectus in eodem regno non habetur ut legitima, niſi pater ante mortem reductus ſit ad primum ſtatum via præſcripta per regias conſtitutiones. Petrocor.

APPENDIX

§. I.

De Cæremoniis Sacramenti Matrimonii.

EXponere ſtatuentes Cæremonias Matrimonii, non eſt tamen noſtra intentio, omnes ſigillatim indigitare, ſed tantummodo rem ita pertractare, ut dignoſcatur alias magis, alias minus eſſe neceſſarias, & alias eſſe, qoæ dici poſſunt eſſentiales, quæ nunquam omittuntur, ut partium conſenſus verbis aut ſignis expreſſus, de quo ſatis iam dictum eſt; unde circa principaliores ſolummodo ſermo erit, & earum antiquitatem, ipſarumque veſtigia, quæ hactenus remanſerunt, breviter explicare conabimur.

Sub initio ſecundi ſæculi Fideles non nubebant, niſi de hoc inſtructo eorum Epiſcopo, qui cum præcepiſſet ſponſis ut ſimul manus ſtringerent, eis maritalem benedictionem impartiebatur. Verum Albaſpineus cenſet, quod ſponſi non per ſe Epiſcopum inſtruerent, ſed viri adirent Diaconum, Diaconiſſas fœminæ, quibus proponerent ſuam intentionem, ut illi eam Epiſcopo exponerent, ut cognoſcerent, ſi ipſe ſuis ſponſalibus aſſentiretur; & credit hos fuiſſe mediatores Matrimoniorum, qui vocantur a Tertulliano *Conſiliarii nuptiarum*. Ita agere ſolebat Eccleſia prioribus illis ſæculis, ne Fideles nuptias contraherent cum Gentilibus, Iudæis, aliiſque infidelibus, & ſicuti non extabant adhuc ſtatuta a Conciliis impedimenta, ſic neceſſe non erat annunciare fidelibus futura Matrimonia promiſſa, ut impedimenta, ſi interceſſiſſent, manifeſtarentur. Verum progreſſu temporum cum cenſuerit Eccleſia interdicere quibuſdam perſonis ſub pœna nullitatis Matrimonia, ſtatutus fuit in Eccleſia latina uſus publicandi in Miſſis Parochialibus futura Chriſtianorum Matrimonia, ut ita relevaretur, ſi forte inter contrahentes iuxta ſacrorum Canonum ſtatuta adeſſet aliquod impedimentum. Hæc conſuetudo, quæ nunquam deprehendi potuit num invaluerit in Eccleſia Græca, accepta fuit, & ſervata in variis Europæ Provinciis: Nam id teſtatur Cuiacius in *Comment. ad L. fin. de Clandeſt. ſponſ.* cap. *Cum in tua*, & Innocentius III. ſupponit ſervatam fuiſſe in aliquibus Galliæ Diœceſibus. Qui mos cum videretur dicto Innocentio III. ſapienter prudenterque firmatus in Anglia & in Gallia, ipſum approbavit in Concilio Lateranenſi anno 1215. & extendit ut generalem legem ad univerſam Eccleſiam latinam, ex quo fideles omnes obligati fuere ad eam ſervandam. Idcirco iuſſum fuit ſimul in eodem Concilio, ut Paſtores Eccleſiarum annunciarent in Eccleſia futura Matrimonia ſuorum Parochianorum, nihil tamen ſpecificans quoad dies, & numerum faciendi haſce publicationes.

Hæc lex Concilii Lateranenſis, quæ in deſuetudinem abierat, renovata eſt a Concilio Trid. quæ regula diſciplinæ facta fuit, inſtantibus Epiſcopis Galliæ ut renovaretur Decretum Concilii Lateranenſis. Hæc publicatio futurorum Matrimoniorum dicitur *ban*, vocabulum quod apud Germanos ſignificat promulgationem Edictorum Principum, quod Eccleſia ab illis mutuata eſt.

Mos eſt ante contractum Mattimonii

de

Digitized by Google

de præſenti contrahere ſponſalia, quæ, ut iam vidimus, ſunt mutuæ promiſſiones de futuro Matrimonio, quas duo apti Matrimonio ſibi ad invicem faciunt, aut viva voce, aut alio ſigno claro ac maniſeſto ſimul nubendi quando voluerint. Signum autem nunc ut plurimum eſſe ſolet annulus, & aliquando hæc cæremonia fuit in uſu apud Nationes etiam, antequam ad Chriſtianam Religionem converterentur. Meminit enim Plinius lib. 39. ſuæ *Hiſtoriæ Moral.* quod etiam ſuo tempore mos erat mittendi in ſignum Sponſalium ad futuram ſponſam annulum ex ferro ſine quovis ornamento pretioſi lapidis, & quod talis uſus erat veſtigium Romanæ ſimplicitatis, quia apud ipſos vetiti erant annuli aurei, præter eos quibus commiſſum erat agere gravia negotia apud exteros. Hebræi utebantur annulo argenteo, aut ex lapide onychino. Illius generis eſt annulus S. Annæ coniugis B. Ioachim. Huius generis ille Virginis Deiparæ; primum quorum vulgariter creditur ſervari Romæ apud Sanctimoniales S. Annæ, alterum Peruſiæ, pro quo editum fuit eruditum Opuſculum anno 1622. a B. Lauri. Notas annuli deſcribit S. Clemens Alexandrinus lib. 3. Pædagogi cap. 11. *Sint nobis*, ait, *ſignacula*, *columba*, *vel piſcis*, *vel navis*, *vel lyra muſica*, *vel anchora*, *vel piſcantes*, ubi docet non eſſe in annulis ſculpendas imagines Idolorum, ſed ſigna quæ commonſtrent Spiritum ſanctum, Baptiſmum, Eccleſiam, Spem, Evangelium, vel alia huiuſce conditionis. Annuli quidam Fidelium inventi in effodiendis ruderibus inſculpti ſunt Chriſti nomine, vel crucis ſigno, ut notat Cardinalis Baronius ad annum 700. n. 12. Hæc annuli traditio erat modus, quo futuri ſponſi ad invicem ſibi fidem obligabant, nempe unus dando, alter recipiendo, qui annulus dicitur a Tertulliano annulus pronubus, & hoc ſignum datum a ſponſo futuræ ſponſæ vocatur *arrha*. Dato annulo futuræ ſponſæ ſponſus dabat ei oſculum, & calceamenta poſtea ei præbebat, ut habetur ex S. Gregorio Turonenſi c. 20. *in vitis Patrum*. Sic ait celebris Auctor: *Sponſus percipiebat aliquo modo poſſeſſiones ſponſæ, ei ligando, ut ita dicam, manus & pedes cum annulo, & calceamentis*. Auctor quoque *de divinis Officiis* loquitur de Cæremonia annuli, & addit, quod oblatio annuli facta erat religioſa cæremonia in Eccleſia. Nec tantum annulus eſt ſignum mutuæ fidei ſervandæ, ſed ut corda ſponſorum ſimul uniantur hoc pignore amoris. Hinc addit cit. Auctor *divinorum Officiorum*, quod ponitur annulus in quarto digito manus, quia in illo habetur vena, ut dicitur, quæ defert ſanguinem ad cor. Et ut habetur ex Leone Alatio, idem fit etiam in Eccleſia Græca. Verum apud Francos & Germanos mos erat, ut ſponſi pro annulo præberent in ſponſalibus futuræ ſponſæ aliquas partes monetæ, ideſt ſolidum iuxta aliquas formulas ſponſalium. Hæc ſponſalia non ſunt contrahenda in Eccleſia, cum a nullo Eccleſiarum Galliæ peræque ac Italiæ Rituali hoc præſcribatur, tametſi in aliquibus Eccleſiis hoc ſtatutum ſit & obſervetur, ut apparet ex ſtatutis Eudeſide Suli Epiſcopi Pariſienſis. Non ſunt tamen alia loca, notat P. Chardon, ubi ſponſalia celebrentur maiori apparatu, quam apud Græcos, ubi comitantur multis orationibus & ſolemnitate. Et hic uſus non eſt apud eos recens, cum Imperator Alexius ſtatuerit ſponſalia celebranda eſſe in Eccleſia, non tamen ante annum pubertatis, & ne violentur obligationes contractus vi huius cæremoniæ. Hinc eſt, quod ſolent Græci contrahere ſponſalia eodem die quo nubunt, & eodem tempore una poſt aliam fiunt cæremoniæ ſponſalium & Matrimonia. Iuſſerat quidem dictus Imperator, ne ſponſalia fierent in Eccleſia eo die quo Matrimonia contraherent: Verum cum in Eccleſia Græca relinqui nequeat uſus ſponſalium ſolemnium, & Eccleſiaſticorum, idcirco perſeverarunt Græci ſpondere, & nubere eodem die ſecundum obſervationes P. Goarii in ſuo Rituali Græcorum.

Sponſalia igitur ſequebatur Matrimonium, quæ ſponſalia a S. Auguſtino vocantur *Tabulæ*. Hæ continebant clauſulas, conditioneſve, quibus futuri ſponſi viciſſim ſibi repromittebant, ſicut etiam patres, matreſve, aut parentes utriuſque partis aſſentiebantur huic obligationi, & omnes qui interveniebant ſuum ponebant ſigillum in Tabulis ſponſalitiis. Hinc quia Epiſcopus erat communis Pater Fidelium, ſic ipſe quoque ſe in illis ſubſcribebat. Continebant huiuſmodi Tabulæ non ſolum conventiones Matrimoniales reſpectu rerum domeſticarum, ſed in ipſis inſcribe-

ba-

Digitized by Google

batur quod ſpectabat officia perſonarum coniugatarum, reſpectu finium ſanctorum quos ſibi proponere debebant in coniugio ineundo; ita ut, ſicuti notat S. Auguſt. ſerm. 332. novæ editionis, cognoſcerent viri, quod ſi ſecundum aliquos reſpectus poteſtatem habebant ſuper mulieres, ſecundum alios ſunt æquales, ac proinde ipſis ſervare tenentur inviolabilem fidelitatem.

Cæremoniæ quæ etiam hodienum ſunt in uſu in Eccleſia in celebratione Matrimonii, ſecundum maiorem earum partem ſunt perantiquæ. Nihilominus aliquæ ſunt quæ poſtea immutatæ fuerunt, aut abrogatæ, ſaltem in aliquibus Eccleſiis. Quæ tamen generaliter apud omnes Fideles ſemper retentæ ſunt ut obſervandæ in Matrimonio ſunt, 1. ſanctificandum eſſe eorum ingreſſum in Matrimonium communibus orationibus Eccleſiæ; 2. ipſius Miniſtrorum benedictione; nec dubitandi locus eſt, hunc pium morem non eſſe traditionis Apoſtolicæ.

§. II.

De Sacerdotali benedictione.

Inter præcipuas ex cæremoniis, quæ obſervantur in celebratione Matrimonii, ſemper habita fuit Sacerdotalis benedictio: Nam antiquitus Epiſcopus aut Parochus locum habebant in contractibus Matrimonii eorum conſilio, non ſolum quoad perſonam quam ducere volebant, ſed etiam precabantur pro felici rei eventu, eoſque benedicebant qui ſtatum coniugalem amplectebantur. Cum ipſo quoque concurrebant Fideles omnes deprecando ſponſis eorum precibus gratias omnes, quæ neceſſariæ ſunt ad implenda huiuſcemodi ſtatus officia tot implicati incommodis, cæteroquin valde Eccleſiæ neceſſarii, ut ipſius filii multiplicentur. Matrimonia ita celebrata ſancta exiſtimabantur; notatque Tertullianus, Matrimonia quæ in faciem Eccleſiæ non ſunt celebrata, periculum eſſe ut tranſeant in intemperantias; non tamen, ait Tertull. laud. in lib. 2. *ad uxorem*, quod fornicaria ſint iſtiuſmodi Matrimonia, cum Apoſtolus commendet Chriſtianis ne cum infidelibus connubia contrahant, ea tamen non damnat tanquam fornicationes. Et revera habemus ex Eccleſiaſtica hiſtoria, pene innumeros Chriſtianos nupſiſſe infidelibus. Hæc diſciplina Sacerdotalis benedictionis ſponſis, communis erat apud omnes Eccleſias, & SS. Patres de ea loquuntur non ut de ſimplici cæremonia, ſed ut de ſcaturigine gratiarum, ac ei tribuere videntur indiſſolubilitatem Matrimonii, ex quo acceperunt occaſionem permulti non infimæ notæ Theologi aſſerendi, in hac benedictione conſiſtere formam Matrimonii. Hanc autem benedictionem Sacerdotalem recipiendam eſſe in faciem Eccleſiæ ait Concilium Trid. ſeſſ. 24. cap. 1. *de reformat.* Idemque confirmant varia Concilia, ut Melchinienſe, Antuerpienſe, Audomarenſe allata a Van-Eſpen part. 2. tit. 12. cap. 6. & ſtatuta plurium Epiſcoporum, præcipue Iſaac Lingonienſis, ſicut habetur apud Martenium lib. 1. Antiq. Rituum cap. 9. Adducit ibi Martenius exempla Nuptiarum, quæ celebrata fuere domi, & ita nunc quoque celebrari poſſunt, modo adſit Parochus, & ſerventur alia præſcripta a Trid. Synodo. Verum ait cit. Tertullianus, ut antea notavimus, *felix eſt Matrimonium, quod Eccleſia conciliat, confirmat oblatio, & obſignat benedictio*. Ex quo loco infertur, antiquiſſimam eſſe conſuetudinem, ut fideles non ſolum in Eccleſia, ſed etiam Sacrificii tempore connubia contraherent, & initio hoc fieret ad fores Templi, prout permulta Ritualia præſcribunt, intus poſtea ad Oblationem & Synaxim; & quod contrahentes tranſactis ſæculis eodem tempore ſacram perciperent Communionem, clare habetur ex Euchologiis Græcorum, ex ſacris canonibus Eccleſiæ latinæ, ut ex Arcudio relato a Martene cit. loco, & Menardo nota 1140. in Sacramentario Gregorii III. Intuitu autem huius benedictionis Concilium Carthagin. quartum anno 398. canonem edidit, in quo ſic legitur: *Sponſus & ſponſa cum benedicendi ſunt a Sacerdote, a Parentibus & Paranymphis offerantur, qui cum benedictionem receperint, eadem nocte pro reverentia benedictionis in virginitate permaneant*. Sic etiam habetur in cap. *Sponſus & ſponſa* 30. q. 5. Exempla benedictionis Nuptiarum habentur etiam in Ritu Hebræorum, apud quos inviolabilis erat ea lex relata a Ioſepho de Voiſin pag. 665.

665. *Non licet accedere ad ſponſam abſque benedictione.*

Diſciplina cæremoniæ benedictionis ſervata erat in Eccleſia abſque ulla immutatione, quando ex uno verbo expreſſo a Nicolao I. in ſua reſponſione conſultationum ad Bulgaros, nempe ſe non dicere peccaturum qui aliquam omitteret ex ſolemnitatibus, quibus expoſuerat uti Eccleſiam Romanam in deſponſationibus ab annis circiter ſexcentis, aliqui occaſionem arripuerunt immutandi quod ad ea uſque tempora religioſe obſervatum fuerat; ex hoc enim intulerunt, ait P. de Marca, Papam iudicaſſe conſenſum parentum, & Sacerdotalem benedictionem eſſe cæremonias non magis neceſſarias, quam alias levioris obſervantiæ, quas enumeraverat, dum oppoſitum potius inferendum erat, videlicet aliquas retinendas eſſe, & præcipue benedictionem, quæ tendit ad honeſtatem Sacramento ſervandam; ſed reſtituta, ut antea diximus, a Concilio Trid. nunc univerſim ſervatur. Sed hæc in faciem Eccleſiæ non datur niſi in primis nuptiis, non in connubiis Viduorum.

§. III.

De ſponſorum dexteris mutuo dandis.

Ante vel poſt traditionem annuli, ſcilicet quando actu Matrimonium contrahunt ſponſi, ad ampliorem conſenſus explicationem ſignificationemque dexteram ſibi invicem tradunt. Huiuſcemodi cæremoniæ habentur in Tertulliano *de veland. Virginib.* cap. 11. qui ait, per dexteram deſignari pudorem ſpiritus. Sed quia compertum eſt omnibus, iungendo dexteram iniri fœdus, animoſque conciliari; hinc ſupervacaneum eſt hic ulteriora addere, ſalvo quod aliquibus in locis Sacerdos faciebat quod ſponſus poneret dexteram ſuper dexteram ſponſæ in ſignum ſubmiſſionis ſponſæ ad ſponſum, ſeu uxoris marito.

§. IV.

De flammeo Velo, ac ſertis Nuptiarum.

Mos fuit apud Antiquos tam Gentiles quam Hebræos, ac etiam Chriſtianos, ſicuti poſteriorum meminit S. Ambroſius, tegere capita nuptarum velo, ſeu pallio croceo, quod *flammeum* dicebant, quia coloris erat purpurei, qui flammeo colori aſſimilatur, ut melius demonſtraretur hæc virtus, quæ ita propria eſt perſonarum conjugatarum, quarum præcipuum conſtituit ornamentum. Ab hoc velamine eo quod obnuberet ſeu obvolveret caput nubentium, earumque faciem, Matrimonii contractus dicitur *Nuptiæ* ſeu *deſponſatio*, quem actum antiqui *obnubere* vocabant, ut aiunt Feſtus, Varro, aliique. De hoc Velamine nuptarum fit mentio in ſacris Literis; nam Rebecca Geneſ. 24. 65. conſpecto Iſaac viro, tollens cito pallium operuit ſe. De hoc loquuntur Tertull. *de veland. Virginib.* cap. 11. S. Ambroſ. Epiſt. ad Vigilium, qui expreſſe ait, quod nuptialis benedictio ſponſis impertiebatur, dum velo tecti, ſeu obnupti erant; dicit enim, quod Matrimonium ſanctificetur a velo & benedictione Sacerdotali. Communis vero eſt Doctorum conſenſus, flammeum velum fuiſſe pudoris indicium. Bigami non recipiebant nuptialem benedictionem, ne quidem velo ſupponebantur, quia virginalem verecundiam exuerant, Et in Miſſ. S. Victoris habetur inſuper, quod ſicuti ſponſi ſibi ad invicem manum tradunt; ita qui contrahebat ſecundas nuptias, non porrigebat manum nudam, ſed tectam.

Mos pariter erat olim coronandi ſponſos in nuptiis, ut habet Tertullianus *de Corona Militis* cap. 13. & Nicolaus I. ad conſulta Bulgarorum cap. 3. Multiplex fuit genus harum coronarum in nuptiis, de quibus Seldenus in Uxore Hebraica, Caſalius de veterum connubiis, & in Gloſſario Du-Changius, ſed frequentior erat corona ex olivæ ramuſculis. Hæc cæremonia, non ſecus ac illa obnubendi velo flammeo, licet nunc obſoleverit in Eccleſia Occidentali, videtur quod ſemper

per

per in uſu fuerit apud Orientales, ubi adhuc perſeverat, ut ait Du-change in ſuo græco Gloſſario poſt Goarium, qui etiam dicit, quod corona, quam Sacerdos ponit ſuper ſponſorum caput, ut plurimum intexta erat, ut paulo ante notavi, ex olivæ ramis, & vitis albis & purpureis. S. Chryſoſtomus agens de hoc ornamento ait, induſtum eſſe ut dignoſcatur puritas & innocentia vitæ, quas afferunt ſponſæ in Matrimonium, & victoria, quam de earum paſſionibus reportarunt. Et ego adderem, in olivæ ramuſculis ſignificari pacem, cuius ſimbolum eſt oliva, quam ſponſi perpetuo colere debent, ac ſervare.

FINIS TOMI QUINTI.

Google

Digitized by Google

Digitized by Google

0056/47302.

Digitized by Google

Digitized by Google